

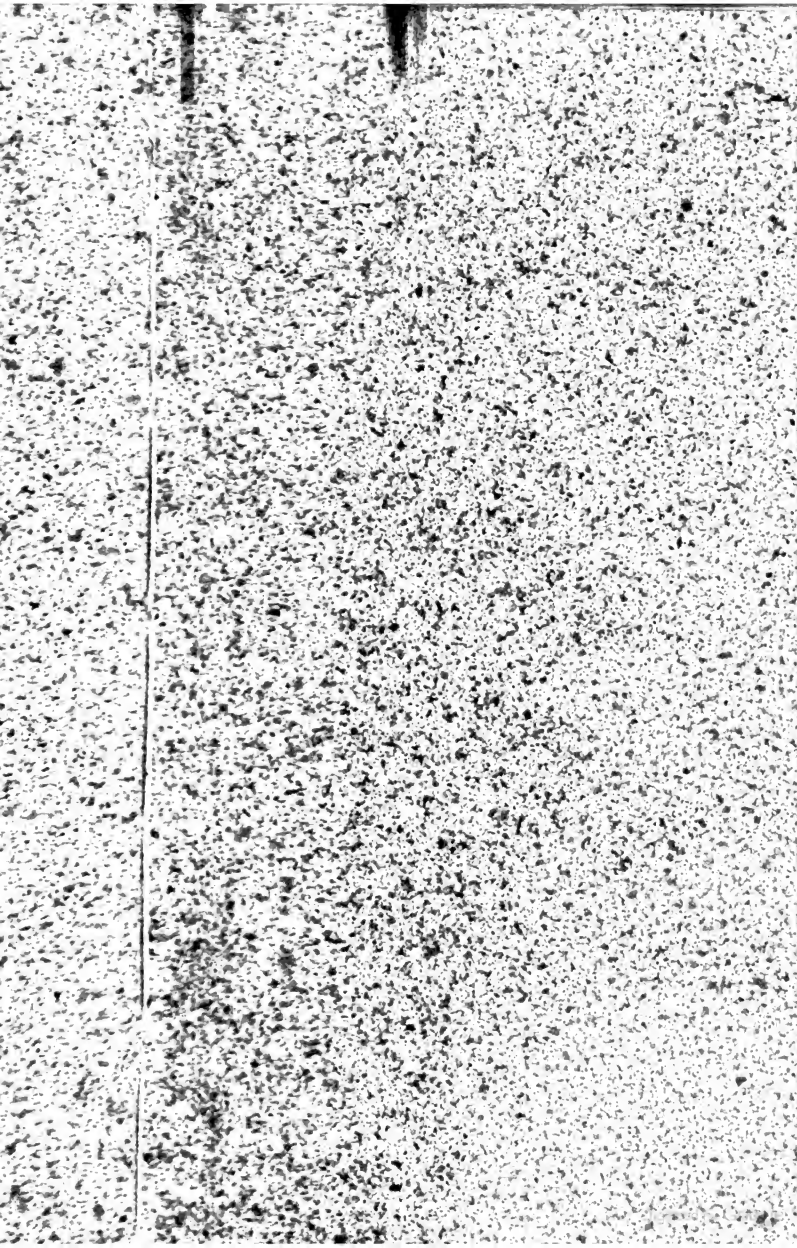

HW 2LBA S

E 32469

844

THE
JOURNAL
OF THE
ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE
OF GREAT BRITAIN AND IRELAND
VOLUME 11
PART 1
1881

CONTENTS
PAGES
The Human Skeleton of the Cave of Vindija, near Zagreb, in Croatia, by
Prof. J. V. Kollmann, Vienna, and Dr. J. V. Kollmann, Vienna, 1
The Human Skeleton of the Cave of Vindija, near Zagreb, in Croatia, by
Prof. J. V. Kollmann, Vienna, and Dr. J. V. Kollmann, Vienna, 1
The Human Skeleton of the Cave of Vindija, near Zagreb, in Croatia, by
Prof. J. V. Kollmann, Vienna, and Dr. J. V. Kollmann, Vienna, 1

Q U U M
ÆSTANTIS
NII OPTIMÆQUE
PEI PUER,

rdus Thomære,

nilitum omnium

cile) princeps.

le quincta proveheretur

rtam, ornato pulchrius

is hoc præmio donarunt

SSIMI ET AMPLISSIMI

Æ SCHOLÆ CURATORES

Mart. CIOIOCLIX

W. Johan Dierquens

E. Stasere
R. Ouwen

SEXTVS.IVLIVS.FRONTINVS.

°
S. JULII FRONTINI
LIBRI QUATUOR
STRATEGEMATICON

Cum notis integris

FRANCISCI MODII, GODESCALCI STE-
WECHII, PETRI SCRIVERII, & SA-
MUELIS TENNULII.

His accedunt, cum P. SCRIVERII, tum alio-
rum Doctorum ineditae observationes.

Curante

FRANCISCO OUDENDORPIO.

Qui & suas adnotationes, variasque MStorum
lectiones adjecit.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud SAMUELEM LUCHTMANS, 1731.

~~L f 18.46~~
KE 32469

Harvard College
Geological Museum
Boston

V I R I S
AMPLISSIMIS, NOBILISSIMIS,
GRAVISSIMIS,

D. CORNELIO SYLVIO Jcto,
CONSULARI, CUM MAXIME AD COL-
LEGIUM, QUOD RES MARITIMAS AM-
STELAEDAMI, ADMINISTRAT, ABLEGA-
TO. ETC. ETC.

D. ADRIANO STEYN,
CONSULARI, KENNEMARIAE AC MERI-
DIONALIS WESTFRISIAE, ET BREDERO-
DANAE DITIONIS SUMMO QUAESTORI
ET CONSILIARIO. ETC. ETC.

D. LUDOLPHO VAN NIEUWEN-
HUYSEN Jcto,
SENATORII ORDINIS VIRO. ETC. ETC.

NEC NON

REVERENDO, DOCTISSIMOQUE
VIRO

D. JACOBO GEELKER-
KEN Phil. F.
ECCLESIAE, QUAE HARLEMI CONVOCA-
TUR, PASTORI EXIMIO.

*GYMNASII HARLEMENSIS CURATORIBUS,
LITTERARUM FAUTORIBUS, ET PA-
TRONIS BENE DE SE MERENTIBUS.*

S. JULII FRONTINI,

CONSULARIS VIRI,

STRATEGEMATICA

CONSECRAT, SUAQUE STUDIA IN TUTE-
LAE ET FAVORIS SPEM LUBENS,
MERITOQUE DEDICAT

FRANCISCUS OUDENDORPIUS.

AE.

AEQUO LECTORI

S. P. D.

FR. OUDENDORPIUS.

 N tibi, Benevole Lector, *S. Julii Frontini Strategemata*, sive quatuor libros, quos de sollertibus & ingeniosis tam barbarorum, quam Graecorum Romanorumque ducum factis & dictis composuit, atque ex veteribus, quae ab utriusque linguae, praesertim Graecae, cultoribus posteritati mandata sunt. monumentis contexit, ac sub Imperatore Domitiano in lucem edidit Vir Amplissimus Frontinus. Qua cura & diligentia multorum ducum Strategemata nobis reliquit, quorum memoria absque his libris plane intercidisset, & frustra ab Antiquitatis Studiosis desideraretur. Fatendum quidem est, aliquoties cum a vero tam longe aberrasse, & diversorum hominum temporumque acta adeo confudisse, ut lectoribus praeas historias non probe edoctis inponere facillime posset. Sed hoc cunctis cum mortalibus, & vel maxime illustrium exemplorum collectoribus habet commune: idque vitium tot bonis compensavit, ut injurius sit, qui nostrum auctorem lectu minus dignum fastidiosè judicare vellet. Nam & ejus stylus brevis, simplex, & non fucus

A D L E C T O R E M.

eatus est; singulae autem dictiones purae
 sunt & elegantes, sed crebro per librariorum
 turpissime corruptae & distortae. Huic
 malo nos quoque post doctas aliorum curas
 veterum membranarum ope medicinam ad-
 hibuimus, plurimaque loca pristinae sanita-
 ti ac nitori, nisi egregie fallor, restituimus.
 Multa nihilominus sagaciori ingenio e me-
 lioribus codicibus restant persananda: Non-
 nullis etiam dilaceratis truncatisque exem-
 plis iusta membra reddenda, & in legiti-
 mum digerenda ordinem supersunt. Tam
 crudeliter & barbare Frontinum tractarunt
 inepti indoctique monachi, quorum solâ
 factum est culpâ, ut minoris aestimetur, ra-
 riusque legatur utilissimus hic Strategematon
 libellus. Immo haec causa est, ut doctissi-
 mus *Barthius* Adversar. l. II. c. ix. l. XIV. c.
 9, suspicatus fuerit, nos modo majoris ope-
 ris habere Epitomen, cui meliora detracta,
 deteriora vero a ludi magistro quodam adsu-
 ta fuerint. Certe nonnulla exempla a lecto-
 ribus vel scribis invita Pallade adtexta esse,
 pertinaciter non negare ausim; discerpta ali-
 quando esse & decurtata, suo loco patebit; at
 vero grandioris libri Epitomen esse, nequa-
 quam credo. Brevitati enim se studuisse Au-
 ctor in Prologo fatetur: Adhaec ipsa mate-
 ria longas verborum ambages & copiosam
 dictionem repudiat; sed Barthium tales su-
 spiciq-

A D L E C T O R E M.

spiciones de aliis quoque scriptoribus temere
fovisse, apud litteratos satis constat. Et haec
de Auctoris stylo in praesentia sufficiant.
Nam qui de illius aetate, vita, rebus gestis,
ceterisque libris plura scire desiderat, adeat
DD. VV. Vossii, Tennulii, & J. Poleni dis-
sertationes, huic editioni praefixas. Hi vi-
ri lectoris voto abunde satisficient, nobis-
que operosioris praefationis gratiam fecerunt.
Quare ad enarranda, quae praeter Frontini
contextum hic legenda tibi obferuntur, me-
aeque editionis rationem reddendam trans-
gredior. Primo igitur *Francisci Modii* no-
tulas, ab ipso Coloniae A. C. MDLXXX. in
8°. emissas exhibeo: Eas suis passim locis
subsequuntur *Godefridus Stewechii* observa-
tiones, quas primum edidit Antverpiae A.
C. MDLXXXV. in 4°, saepius deinceps inter rei
militaris auctores recusas. Has utriusque vi-
ri notas non magni esse momenti, levioris-
que curae, & sine ullius codicis ope conscri-
ptas in suis praefationibus fatentur ipsi, quas
hic etiam lector inspicere, si velit, potest.
Illi mox excipiunt *Petri Scriverii* adnota-
tiones, quas Leidensi editioni A. C. MDLXXVII.
in 4°. adjecit, & dein A. C. MDLXXXIII in
12°. multo auctiores vulgavit, quibusque non-
nulla hujus libelli, ad aliquot MStos recen-
siti, loca emendasse non inmerito sibi visus
est. Easdem nunc ego, ex ipsius *Scriverii*

A D L E C T O R E M.

exemplari, quod ex Schalbruchiana auctione meo mihi aere comparavi, tertio auctas exhibui, & a prioribus sollemn*i post. cur.* nota discevi. Proximum his suo jure locum obtinent *Samuelis Tennulii* observationes, quae A. C. MDCLXXV. in 12°, lucem adspexerunt, & praecedentium interpretum laborem tam externa doctrinae specie, quam industria & emendatiorem ex membranarum collatione praestandi auctorem cura longe post se reliquerunt, nec non veram Frontini mentem, & genuinam, quae tamen nusquam a viro docto in contextum est recepta, lectionem saepissime nobis suppeditarunt. *Robertus* quoque *Keuchenius* inter alia Frontinorum opera hunc Strategematicon libellum Amstelædami A. C. MDCLXI. in 8°. ediderat, multasque notas adjecerat; quas tamen, ubique venales, in mea editione denuo conspici, non visum fuit operae pretium; Quoniam nimis aperte deprehendi, istas animadversiones vel maxima ex parte Scriverio, Cataubono, Salmasio, aliisque celeberrimis viris subreptas, (quod in notis subinde monui) vel adeo leves & indoctas esse, ut lectoris otio in illis relegendis abuti noluërim. De ejus hominis litterario plagio magis certior si fieri cupias, inspicere, quaeso, magni *Burmanni* Prolegomena ad Rei Venaticae Scriptores. At illius inscitiam dudum jam traduxit Celeberrimus &

10.

A D L E C T O R E M.

solidissimae doctrinae vir *J. Perizonius* in *Animadversionibus Historicis* pag. 445., uti etiam hoc ipso in libro *Tennulius*. Verum tamen ne quis curiosior ideo queratur, aliqua a nobis omissa esse, non solum diligenter ex *Keuchenianis* variantes *Arceriani MSti*, quo usum se jactat, lectiones excerpti, sed & meis notis, quidquid bonae frugis in ista faragine inveni, sub ipsius nomine inserui, nec non eruditissimam, quam ad eum dederat summus vir *J. F. Gronovius*, epistolam ex *Amstelædamensi* editione huc transcribi jussi. Ipse vero quid praestiterim, vel potius praestare adnisi fuerim, nunc paucis accipe. Auctoris textum non solo ex ingenio, sed tum ceterorum, qui eadem *Strategemata* commemoravere, magnoque mihi ului fuerunt, historicorum collatione, tum optimorum compluriumve manu exaratorum codicum fide, quantum potui, emendatissimum dedi. Hunc in finem praeter adhibitos a *Tennulio*, & in secundis curis a *Scrivério MStos*, quorum varia excerpta suo exemplari, de quo supra commonui, adleverat, consului quoque tres membranaceos codices, qui in copiosissima *Lugduni Batavorum* bibliotheca adservantur. Horum Codicum vetustior & probae notae liber, quem *Leidensem primum* voco, recensetur in catalogo pag. 330. n. 128. in 4°. olim etiam collatus ab

A D L E C T O R E M.

Artis Criticae principe J. F. Gronovio. Alter, qui *Leidensis secundi* nomine venit, multo recentioris est aetatis, & ex Vossiana in Leidensem Bibliothecam transmigravit p. 372. n. 59. Tertius interpolatissimus est liber, ac potius lacera & contaminata frustra, ex Strategematicis ab indocto homine excerpta, quam ipsum Frontini opus. De hoc codice, quem rarissime ad partes voco, & *Leidensis tertii* nota a ceteris distinguo, vide plura ad auctoris Praefationem in initio. Est autem Leid. Biblioth. Legatum Perizonianum. Ufus praeterea sum luculentis trium *Cantabrigiensium* Codicum excerptis, quae mihi multiplicis eruditionis, summaeque humanitatis vir *Josephus Wasse* ex Anglia misit. Eorum optimus & antiquissimus, ut videtur, est in S. Petri collegio, quem idcirco *Petrensem* adpellare soleo, & nisi de doctioris cuiusdam librarii interpolatione suspectus esset, magno pretio primaeque auctoritatis habendum censerem. Secundum possidet publica Cantabrig. Bibliotheca. Tertius e S. Joannis collegio depromptus est. Pro hoc beneficio, uti & pro communicatis mecum variis emendationibus ac conjecturis, quas ex merito laudatas, suisque locis intextas videbit lector, Celeberrimo ac Reverendo Viro maximas, quas possum, publice nunc ago, semperque habebo gratias. Nec minus tam de
me,

A D L E C T O R E M.

me, quam litteraria republica meruit meus
Jac. Phil. D'Orvillius, ob excellentis ingenii & doctrinae dotes, nec non egregium
 eruditorum virorum labores adjuvandi studium, nomen jam magnum, quod indies
 crescat necesse est, summo jure adeptus. Ille enim ex Italia mihi adtulit varias duorum
 in *Medicea* bibliotheca codicum lectiones, quorum unus, quem primum voco, illic
 conspicitur pluteo 53. n. 12; alter pluteo 45.
 n. 15. Uterque recentior est. Romae vero
 excerpta mihi fieri curavit *Vaticani* MSti n.
 5408. in 4°, qui olim fuerat Fulvii Ursini.
 Idem effecit, ut Clarissimo & variae doctrinae
 laude insigni viro *Joh. Christophoro Wolfo* acceptas referre debeam *Gudian* Codicis
 e Guelferbyтана bibliotheca varietates. Unius
 ex tribus *Hillensbergii* MStis, quibus nonnumquam
 properante nimis oculo ulus est *Tennulius*, lectiones
 mecum debes, lector, Celeberrimi & eruditissimi
Arn. Drakenburchii humanitati. Post *Hillensbergium*
 has membranas possedit Cl. Theod. Jani. *Almelovenius*.
 Praeter undecim hos & *Scriverianos* MSSStos
 adhibui quoque *Palatini* codicis, vetusti &
 ceterorum optimis facile paris libri excerpta,
 quae Doctiss. J. Gruterus A. MDXCVIII. editionis
Stewechianae margini adscripserat, nec non alius
 codicis per eundem Gruterum ex libro quarto colla-

A D L E C T O R E M.

ti varias lectiones, a me *Gruterianas* dictas. Usui etiam quandoque fuit *Vossiana* collatio, quam passim laudat Tennulius, quamque, nescio ad quem, Gudianum forsitan, codicem institutam, ipse Jf. Vossius in ultimae Scriverii editionis margine adnotavit, & inde descriptam possidet quoque Amplissimus & eximius vir *Corn. Bynkershoekius*, supremæ in Batavis Curiae Praeses, Jurisprudentiae decus & ornamentum, qui eam benevole mihi inspiciendam misit. Utrorumque horum excerptorum autographa in Lugdunensi adservantur bibliotheca. Denique *Regiorum* codicum, quorum ad prima solummodo capita mentionem feci, varias lectiones speciminis loco Hafnia Danorum ad me mitti curaverat Eruditissimus *Grammius*, ceteras dein descripturus. Quod antequam vir optimus praestare potuit, in miserabili Hafniensi incendio illa excerpta, flammis consumpta, perierunt. Ea autem ex Parisiensi bibliotheca A. C. MDCCV. depromserat Nobilissimus & Doctissimus juvenis *Nicolaus Bentzon*, qui novam Frontini editionem se adornaturum pollicitus, in matura morte, 25 annos natu paullo major, Hafniae A. MDCCIX. extinctus est. Hujus tamen jacturae vicem supplere possunt vetustissimæ, quas in consilium adhibui, editiones, quarum prima inpressa est Romae A. C. MCDXCIV. per Venerabilem vi-
rum

A D L E C T O R E M.

rum magistrum Eucharium Silber, alias Franck in 4°. Altera procurata est per Philippum Beroaldum & emissâ Bononiae A. MCDXCVI. in f°. typis Platonis de Benedictis Bononiensis. Qua antiquiorem non viderat magnus J. G. Vossius. Eamdem editionem iteravit Antonius de Benedictis ibidem A. CIOIOIV. Deinde usus sum Parisiensi editione A. CIOIOXV. in 4°, quae perperam a quibusdam viris doctis habita fuit omnium prima. Ad manum etiam fuit Godefridi Hirtorpii Editio, quae Coloniae A. MDXXIV. in 8°. prodiit, uti & Wechelii, Paris. A. MDXXXV. in f°, aliaeque. Clarissimi *Lipsii* conjecturas hic illic sparsas desumsi ex ipsius exemplari, per Modium edito; quod cum ceteris Lipsianae doctrinae reliquiis custodit Leidensis bibliotheca. Summi *Gronovii* emendationes nondum editas debes doctissimo, amicissimoque viro *Abrahamo Gronovio*, avi exemplar, cui illae erant adpositae, mecum ultro communicanti. Copiosissimus denique, quem addidi, index studio & labore *Michaelis Benedicti*, meritissimi in Leidensi Gymnasio praeceptoris, confectus est. Finem hic facerem, Lector, nisi paucis verbis admonendus esses de nummo, per Doctiss. Polum in Prolegom. §. 38. e Sponii miscellaneis depicto: unde nos cum in Tabellam, tituli ornatricem, transsumimus, simulque
addi

A D L E C T O R E M!

addi curavimus justissimum verae nummi aenei formae cœtypum, ex compluribus, quos benigne nobis suggessit Clariss. *Sig. Haverkampus*, accurate delineatum. Scilicet diu inter se contenderunt viri docti, ipsiusne Frontini caput illic cernatur, an vero Jovis aliufve Dei. Sed quum Hadriani demum tempore barbam rursus alere ceperint Romani, caput autem hoc bene barbatum adapteat; non video, quo pacto nostri Frontini, qui sub Trajano jam decessit, caput dici quiverit: ut recte observarunt nonnulli. Jovis caput esse verius opinabantur Gallandius, qui primus, quod sciam, nummum produxit, & Ill. G. Cuperus Monumentis Antiq. p. 175. Quamquam posterior ibi non diffiteatur, alteri opinioni facere casum, ut vocant, Nominativum. Quippe Gallandius, & ex eo Sponius aliique exhibuerunt, quasi in nummo legeretur Φ PONTEINOC. Atqui secure testari possum, me clare illic deprehendisse casum Dativum Φ PONTEINΩ. Qua idcirco observatione totam litem dissolutam, & Jovis, vel, quod malim, quia nullo Jovis insigni agnoscendum est, Herculis apud Smyrnaeos culti caput esse, facile jam concedent nummariae rei periti. Plura, quae ad Frontinum adtinent, dicere nunc non habeo: His itaque fruiere, aequè Lector, & vale, meisque conatibus fave. *Harlemi Kalendis Martiis c1010ccxxxi.*

EX

EX PRAEFATIONE FRANCISCI MODII

In Scriptores Bellicos Excerpta.

ATque haec quidem in Vegetio: nani-
de Frontino alia res est: quippe in
cujus recognitione libris vetustis de-
ficere, sine quibus nugae agat, &
temere adeo faciat, meo quidem iudicio, qui
auctorem aliquem recensendum in manus sumat:
enim periculosa est semper in alieno opere nimia
diligentia, tantoque periculosior, quanto is, qui
in tali negotio versatur, eruditione & ingenio
maxime excellit, aut certe excellere postulat.
Hinc nos pauca tantum timide in Frontino no-
tavimus, aut ex diversis lectionibus, quae ad
oram Editionis Parisiensis & Colonienfis adje-
ctae leguntur, aut ex auctoribus, unde exem-
pla, quibus de agitur, sumta videntur &c. Va-
le. Hermannoburgo, xii Kalendas Majas,
CIO. IO. LXXX.

NOBILISSIMIS, GENEROSISSIMIS,
JOAN. GUILIELMO DE SPANGEN;

Domino de Spangen Boudry, &c.

WALRANDO AB HAEFTEN,

Domino de Haesten Herwynen, &c.

GODESCALCUS STEWECHIU

HUESDANUS S. D.

Inter alia quam plurima prudenter & graviter im-
primis a C. Mario apud Sallustium hoc diceba-
tur, *Majorum gloria posteris quasi lumen est, neque bona
eorum, neque mala in occulto patitur.* quam quidem sen-

†

ten-

P R A E F A T I O.

tentiam animis vestris, Nobilissimi ac generosissimi
 juvenes, impressam si servabitis, quod equidem
 facturos non diffido; numquam non recordari po-
 teritis, quantum vobis oneris cum honore imposi-
 tum sit. Parentes uterque in aulis Principum e-
 ducatos laudare, natales longos, ac illustrem pro-
 sapiam recensere potestis. Taceo, quae in lubri-
 co posita, corporis ac fortunae bona, quae ta-
 men omnia aliena deputo; propria illa, quae ne-
 que hereditaria sunt, neque casu pendula, hoc est
 bonas artes, atque animis vestris insita virtutum
 & boni semina. Imagines majorum circumspice-
 re lubebit, occurrent undequaque, qui patrum
 avorumque laude non contenti, ipsimet nomen
 rebus bello ac pace gestis auxerunt. Ut antiqua
 nobilitatis vestrae initia, itidem egregia virtutum
 exempla domi proposita. quare acrius vobis adni-
 tendum est, ut institutioni meae, & amicorum
 exspectationi respondeatis. Hoc ita fiet potissi-
 mum, si majorum gloriam non sustinere tantum,
 verum etiam excellere fueritis conati. Ea in re
 quibus adminiculis opus sit, non ignoro. tum &
 illud probe scio, neque prudentiam vobis, ne-
 que scientiam defuturam, quibus cum rebus ve-
 stris aliquando superesse, tum praeesse subditis
 queatis. In excolendo ingenio, moribusque ve-
 stris formandis (dico audacter) strenuam operam na-
 vavi, & ab ea hora, qua meae fidei commissi
 estis, nihil mihi antiquius fuit, quam de vobis,
 & per vos de rep. ipsa bene mereri. Dum artibus
 liberalibus vos imbui, dum in historiarum lectio-
 ne praevi, juris elementa edocui, numquam in
 vobis discendi studium, obsequendi officium num-
 quam requisivi. nunc porro si lectio juris mole-
 stior, si fastidiosa videbitur; at Historiam e ma-
nibus

P R A E F A T I O.

hibus non deponite. Haec tamquam certissima ac promptissima rerum magistra, virtutum vitiorumque exempla, quibus vita instituenda sit, non secus atque in amplissimo totius orbis theatro, spectanda proponit. haec & secundam & adversam fortunam ferre docet: res gerere, provincias, regna administrare volentibus eadem non minus necessaria, quam in navi gubernator, in puppe clavus. Venio tandem ad haec nostra Conjectanea, quae domi & nulla veterum codicum ope nata, sub vestro nomine publicare visum est. ut aliquod saltem a me accipiatis *μνημόσινον*. Atqui magnum facinus etiam temerarium haberi dicunt, majorum scripta veteribus libris nullis adhibitis emendare velle. & est sane periculosum. Ceterum an non malo nodo, malus quaerendus est cuneus? an ne ipsius scriptoris aevum, stilus, Institutum quoque in hoc iudicium venire debent? quae omnia temeritatis culpam illam, si non prorsus tollere, at certe elevare ex parte videntur. Aliud divi Justiniani, post editos a se libros juris, placitum fuisse nemo nescit: sed nos illum iudicem nolumus, & hanc partem leges illius migramus. neque enim capital censendum est ingenii nervos in proletariis (ut sic dicam) scriptoribus emaculandis experiri, qui vel eadem cum aliis memoriae prodiderunt; vel qui omnia de superioribus mutuati, suo illa arbitrio in certos locos redigere, ac velut centones contexere voluerunt. Inter quos si quis mihi Sex. Julium Frontinum ponendum negabit, cum vel scriptorem ipsum ignorare, vel gnaviter impudentem esse existimabo. Quanta hujus viri in strategematis contrahendis diligentia, in componendis, digerendis prudentia fuerit, non meum iudicium est. illud

P R A E F A T I O.

tamen ingenue fatendum, una cum reliquis militaris disciplinae scriptoribus in patrum avorumque manu crebrum fuisse, ideoque miris modis multatum; ab iis inprimis, qui libris describendis destinati fuere. At qui tandem illi homines? praestantes fuisse confitebimini, si cogitabitis tot antiquorum labores, tot omnis generis scripta, una istorum opera vindicata ab interitu, & nobis quasi per manus tradita. Verumtamen frequenter eosdem peccasse nostri clamitant. id pariter cum iis confiteor, & factum nollem. denique cum barbariem, tum audaciam quoque causae fuisse non sum nescius: interim dandum, aliquid isti saeculo, etiam oneribus illorum hominum privatis nonnihil condonandum arbitror. quod reliquum est, optandum, ut quaecumque istorum negligentia contaminavit, audacia pervertit, doctiorum hujus aevi diligentia purgentur, corrigantur industria. Habetis meum quaecumque judicium (sive opinio est) de libris veterum: de Conjectaneis hisce nostris vestrum item expectabo. in quibus etsi leviora quoque adsperserim, seu potius indigna, de quibus verba fierent; attamen, nisi ego vehementer erro, nihil leve putandum, quo vel litterae, vel scriptores ipsi juventur. in quo si vos ejusdem sententiae esse intellexero, mihi susque deque erit, quid sint probaturi, quid improbaturi ceteri. Valete.

A. MDCLXXXIV.

P. SCRIVERII PRAEFATIONIS

Ad secundam militaris rei scriptorum
Editionem pars.

In Frontino qui ante me laborarunt, membranis nullis adjuti conjectanea tantum, & leves notas ediderunt. Mihi vero ea felicitas obtigit, ut auctorem illum ex septem manuscriptis codicibus, facta eorum cum editis diligenti comparatione emendare licuerit. Quibus hercules duobus locis quamplurimis medicinam feci. Sed & persanata nonnulla nostropse ingenio, uti videre est in Notis. Quod si in Vegetio Frontinoque, excellentissimis auctoribus uberiores explicationem quis desideret, adeat ille (suadeo) Francisci Modii, & Godeschalci Stewechii Notas sive commentaria, quae in editione Lugd. Bat. typis Raphelengianis impressa Anno 1610Cvii. habentur. Vale. Scribebam in iisdem Athenis Batavis, vi. Eid. Quintil. 1610Cxxxii.

CANDIDO LECTORI

S. TENNULIUS S. D.

Quotcunque terram premunt, norunt, quae fuerit patriae nostrae calamitas; ejus originem cum plurimi referrent ad artis militaris & disciplinae castrensis neglectum, praesentis vero felicitatis (felices enim sumus comparati ante-malis) ad prudentiam fortissimi Imperatoris, sub quo gravior in dies militia praesumitur: consilium fuit,

P R A E F A T I O.

tamen ingenue fatendum, una cum reliquis militaris disciplinae scriptoribus in patrum avorumque manu crebrum fuisse, ideoque miris modis multatum; ab iis inprimis, qui libris describendis destinati fuere. At qui tandem illi homines? praestantes fuisse confitebimini, si cogitabitis tot antiquorum labores, tot omnis generis scripta, una istorum opera vindicata ab interitu, & nobis quasi per manus tradita. Verumtamen frequenter eosdem peccasse nostri clamitant. id pariter cum iis confiteor, & factum nollem. denique cum barbariem, tum audaciam quoque causae fuisse non sum nescius: interim dandum, aliquid isti saeculo, etiam oneribus illorum hominum privatis nonnihil condonandum arbitror. quod reliquum est, optandum, ut quaecumque istorum negligentia contaminavit, audacia pervertit, doctiorum hujus aevi diligentia purgentur, corrigantur industria. Habetis meum quaecumque judicium (sive opinio est) de libris veterum: de Conjectaneis hisce nostris vestrum item expectabo. in quibus etsi leviora quoque adsperserim, seu potius indigna, de quibus verba fierent; attamen, nisi ego vehementer erro, nihil leve putandum, quo vel litterae, vel scriptores ipsi juventur. in quo si vos ejusdem sententiae esse intellexero, mihi susque deque erit, quid sint probaturi, quid improbaturi ceteri. Valete.

A. CIOICLXXXIV.

P. SCRIVERII PRAEFATIONIS

Ad secundam militaris rei scriptorum
Editionem pars.

In Frontino qui ante me laborarunt, membranis nullis adjuti conjectanea tantum, & leves notas ediderunt. Mihi vero ea felicitas obtigit, ut auctorem illum ex septem manuscriptis codicibus, facta eorum cum editis diligenti comparatione emendare licuerit. Quibus hercules duobus locis quamplurimis medicinam feci. Sed & persanata nonnulla nostropote ingenio, uti videre est in Notis. Quod si in Vegetio Frontinoque, excellentissimis auctoribus uberiores explicationem quis desideret; adeat ille (suadeo) Francisci Modii, & Godeschalci Stewechii Notas sive commentaria, quae in editione Lugd. Bat. typis Raphelengianis impressa Anno MDCCVII. habentur. Vale. Scribebam in iisdem Athenis Batavis, VI. Eid. Quintil. MDCCXXXII.

CANDIDO LECTORI

S. TENNULIUS S. D.

Quotcunque terram premunt, norunt, quae fuerit patriae nostrae calamitas; ejus originem cum plurimi referrent ad artis militaris & disciplinae castrensis neglectum, praesentis vero felicitatis (felices enim sumus comparati ante-malis) ad prudentiam fortissimi Imperatoris, sub quo gravior in dies militia praesumitur: consilium fuit,

† 3

tra.

P R A E F A T I O.

dum cum his, qui in hac arte incredibile quantum fecere, eandem opinionis aleam subeo. Expeditissimum indicem adjeci: sed unum, ne multiplicibus indicibus alio indice opus foret rependiendorum eorum, quae velis. Quia tibi, humanissime lector, quoque expedit, habere exorabile erroribus numen, oro dones mihi vitia; & donabis, scio, quia homines non odisti. Donari ingenio portenta nolo, si quae aut extra sanitatem aut naturam fuerint. Si velis esse liberalior, concedas etiam testimonium *Φιλοπονίας*, quam ne desiderares, summa ope nisus fui. Si dignus sum, cujus modestis cupiditatibus praestet fortuna fidem, hoc Catone contentus Frontinum serena fronte excipies, & meliora prope diem exspectans valebis.

De Frontino Tacitus iv. Hist. c. 39.

Kal. Januariis, in Senatu, quem Julius Frontinus praetor urbanus vocaverat, legatis exercitibusque ac regibus laudes gratesque decretae. Et mox ejurante Frontino, Caesar Domitianus praeturam cepit.

Idem in Agricola c. 17. de Britannia.

Et cum Cerialis quidem alterius successoris curam famamque obruisset, sustinuit quoque molem Julius Frontinus, vir magnus, quantum licebat, validamque & pugnacem Silurum gentem armis subegit; super virtutem hostium, locorum difficultates eluctatus.

Plinius lib. 11. epist. 8.

Gratularis mihi, quod acceperim auguratum: mihi vero illud gratulatione dignum videtur, quod successi Julio Frontino, principi viro: qui me nominationis die
per

PRAEFATIO.

per hos continuos annos inter sacerdotes nominabat, tanquam in locum suum cooptaret.

Idem l. ix. epist. 19.

Agedum hunc ipsum Frontinum in hoc ipso, in quo tibi parcior videtur & pressior, comparemus. Vetuit extrui monumentum: sed quibus verbis? IMPENSA MONIMENTI SUPERVACUA EST, MEMORIA NOSTRI DURABIT, SI VITA MERUIMUS.

Martialis l. x. epigr. 58.

*Anxuris aequorei placidos, Frontine, recessus
Et propius Bajas littoreamque domum
Dum colui; doctas tecum celebrare vacabat
Pieridas: nunc nos maxima Roma terit.*

Vegetius l. i. c. 8.

Quae Cato ille Censorius de disciplina militari scripsit; quae Cornelius Celsus, quae Frontinus perstringenda duxerunt; quae Paternus, diligentissimus juris militaris assertor, in libros rededit, quae Augusti & Trajani Hadrianique constitutionibus cauta sunt.

Idem l. ii. c. 3.

Nam unius aetatis sunt, quae fortiter fiunt; quae vero pro utilitate Reip. scribuntur, aeterna sunt. Idem fecerunt alii complures, sed praecipue Frontinus, Divo Trajano ab ejusmodi comprobatus industria.

Joannes Maria Catanacus commentario in Epistolas C. Plinii Caecilii Secundi lib. iv. epist. 8.

Sextus Julius Frontinus, ¹ Vir consularis, ² praeturam urbanam gessit ³ Vespasiano iterum ac

NOTULAE SCRIVERII.

¹ Aelianus de instruend. Aetib. Praefat. ad Hadrianum Aug. & Cap. 1.

² Tacitus Histor. lib. iv.

³ Id est, Anno V. C. 1200 XXIIV. (Stephano Vinando Pighio 1200 XXI) Natalis Christi LXXIII.

P R A E F A T I O.

fularem virum appellat AElanus lib. de instruenda acie, praefat. ad Hadr. Caes. & c. 1. in consulum tamen serie nulla ejus mentio, ut fuisse videatur ex consulibus in demortui locum suffectis. In pretio erat temporibus Nervae ac Trajani. Unde AElanus in prooemio libri de instruenda acie, quem Hadriano dicavit, ait, Frontinum idem argumentum tractasse, atque eum suae aetatis scriptorem vocat. *Frontinum*, inquit, *nostrae aetatis virum consularem*. Sed apertius, id est, ex ipso Frontino. Nam Nervae se jussu de aqueductibus agere, in praefatione libelli de iis, auctor est. Idem in prologo libri de agrorum qualitate & controversiis limitum, non alium quam Trajanum designat, cum loquitur de *maximo Imperatore, qui victoriam Dacicam proxime reserasset*. Trajano autem dilectum fuisse, clare arguit Vegetius lib. 11. c. 3. his verbis. *Nam unius aetatis sunt, quae fortiter fiunt: quae vero pro utilitate Reip. scribuntur, aeterna sunt: Idem fecerunt alii complures, sed praecipue Frontinus Divo Trajano ob ejusmodi comprobatus industriam*. Ubi signat libros Frontini de re militari, quos edidit ante libros strategematum: ut ostendunt verba illa in prologo ejus operis. *Cum ad adstruendam rei militaris scientiam unus ex numero studioforum ejus accesserim; ei-que destinationi (quantum cura nostra valuit) satisfecisse visus sim: deberi adhuc institutae arbitror operae, ut solertia ducum facta, quae a Graecis una στρατηγικῶν appellatione comprehensa sunt, expeditis amplectar commentariis*. Primum autem tres strategematum libros scribere decreverat, uti fidem faciunt verba ista in eadem Praefatione. *Quo magis autem discreta ad rerum varietatem apte collocarentur, in tres libros ea diducimus*. In prima erunt

P R A E F A T I O.

exempla, quae competant proelio nondum commisso. In secundo, quae ad proelium & confectam pacationem pertineant. Tertius inferendae solvendaeque obsidionis habebit στρατηματα: quibus deinceps generibus suas species attribui. His postea quartum adjecit; ut arguunt verba ista, quibus in librum quartum praefatur. Multa lectione acquisitis strategematibus, & non exiguo scrupulo digestis, ut promissum trium librorum implerem, si modo implevi; in hoc exhibebo ea, quae parum apte descriptioni priorum ad speciem alligata subjici videbantur: & erunt exempla potius strategemata, quam strategemata. Et haec & sequentia satis indicant, librum istum compositum esse post tres libros strategematum: Ut omnino frustra sit doctissimus Stewechius, cum suspicatur, hunc, qui quartus vocatur, esse opus de re militari; quod cum ante tres strategematum libros elaborasse, mero meridie clarius est ex praefationis ea περιμνη, quam aliquanto ante adduximus. In catalogo Thomae Jamesii extare dicitur manuscriptus in bibliotheca publica Academiae Cantabrigiae: sed ibi vocatur Florentinus pro Frontino, credo, non quia ita sit in manuscripto, sed errore typographi. Idem autor est, bis manuscriptum extare Cantabrigiae in bibliotheca domus S. Petri: & Oxoniae semel in bibliotheca collegii Lincolniensis. Antiquissima ejus, quam videre contigerit, editio est illa, quae castigata a Philippo Beroaldo, & Senatori Min. Roscio dicata Bononiae prodiit apud Platonem Benedictinum Anno crio cccc xcv.

Robertus Keuchenius notis ad Aquaeductus,

Quaerunt eruditissimi viri, quorum opera ac judicio partim Frontino lux allata, num *Aquaeductum*

P R A E F A T I O.

hic asserimus, id tam dilucidum ab aliis contestatum fuit, ut mirum sit in aliam sententiam vertere viros eruditissimos.

TENNUIUS in Prolegomenis.

Vides, humanissime Lector, quaecunque de aliquo Frontino passim memorantur, a doctissimis viris ascribi nostro auctori, inno nullam alium credi Frontinum: in quo eos, quod pace manuum dixerim, errare puto. Alius enim fuit AEmilius Frontinus, qui Alexandrum specie religionis latrocinantem Ephesi judicavit. Euseb. Hist. Eccl. v. c. 18. Alius est Frontinus e tribu CLUENTIA apud Onupbrium lib. 11. descriptionis civ. Rom. f. 260.

DIS. MANIBUS
SEX. JUNIUS. SEX. F. CLUENT.
FRONTINUS
VET. LEG. I. ITAL. VOLUNT.
VIX. ANN. LXIIX. M. IIX.
H. S. E.

Alius legionis IV Italicae Quaestor e tribu Quirina ab eodem Onupbrio lib. 111. f. 402. in hac inscriptione memoratur:

TI. CLAUDIO. QUIR. FRONTINO
NICERATO. CL. FRONTINI. COS. F.
X. VIR. STLIT. JUD. TRIB. LATICLAVIO
LEG. III. ITALICAE. QUAESTORI. PRO-PR.
PROVINCIAE. ACHAIAE.

Denique alius est Frontinus, qui scripsit de Colonis. Nam in illo opere fit mentio Imperatoris Commodi. Qui vero Vespasiano secundum Cos. fuit praetor Urbanus, non potuit scribere de Commодо. At de Colonis. Hostensis ager ab Imperatoribus Vespasiano, Trajano, & Adriano in praecifuris, &

La-

P R A E F A T I O.

Lacineis; & strigis, colonis eorum est assignatus: sed postea Severus & Antoninus & Commodus aliqua privatis concesserunt. *Sed isti, inquit, fragmento secundo praefigitur nomen Julii Frontini Siculi. Atqui in primo fragmento, cui in omnibus editionibus praepositur Index, Sexti Julii Frontini V. C. de Colonia Italiae. eadem verba occurrunt; antequam Balbi Mensuris reliquiae legantur. Et utraque fragmenta hoc nomine citantur ab Onuphrio lib. 111. desc. Rom. civit. Haec mihi facile donabis. Sed difficilior oritur quaestio, an sit idem; de quo Tacitus in vita Agricolae agit. Non puto. Nam Britannorum, quos dicitur devicisse, nullam mentionem habet in strategematibus (ut de Gallis l. iv. c. 3. n. 14.) quos tamen tacere nec debuerit nec voluerit. Si Consule secundum Vespasiano praeturam Urbanam gessit, non videtur sub Trajano secutus militiam, utpote Senior, quam ut esset habilis militiae. At tamen initio de re agr. Interventit clara sacratissimi (Trajani) Imperatoris nostri expeditio, quae me in ipsa scribendi festinatione praepediit. Nam dum armorum magis exerceor curis; totum hoc negotium velut oblitus intermiseram, nec quicquam aliud quam belli gloriam cogitabam. Ubi etiam Daciae victoriae Trajani meminit. Quaeritur, an sit idem, de quo Plinius l. ix. epist. 19. Joannes Cuspinianus in commentario ad Cassiodori Consules ad A. V. G. 1555. Sed ille Plinii Frontinus videtur mortuus, quo tempore Virginus Rufus. Virginus Rufus mortuus est in tertio consulatu, quem gessit cum Nerva Imperatore tertium Consule. Frontinus hic a Nerva tum praefectus est Aquaeductibus, & de illis scripsit post Nervae excessum. Vocatur enim ibi Divus Nerva. & dicitur. Novum Imperatorem Caesarem Nervam Trajanum Augustum praescribente titulo.*

++

Fron-

P R A E F A T I O.

*Frontinus ille est mortuus, antequam Plinius illi in auguratu succederet. Nam auguratus viventi non adimitur. De his Amplius pronuncio. Quin foverit Martialem, non dubito, cum ejus verba repetat de Aquaeductibus. Sentit hanc curam Imperatoris piissimi Nervae Principis sui Regina & Domina Orbis in dies, quae terrarum Dea consistit, cui par nihil & nihil secundum. Quae habentur lib. xii. epig. 8. Alius est Fronto, de quo Plinius lib. vi. epist. 13. lib. iv. epist. 9. causarum patronus. & apud Macro-
bium & Gell. celebris orator. apud Dionem consul. In omnibus enim Codd. Frontinus legitur. Illi compe-
tere putat R. Keuchenius inscriptionem in ara quadam votiva apud Coloniam Trajanam posita.*

— U N O N I
— R V A E. P R O.
— S E X T I. J U L.
— O N T I N I.

quam suppletis lacunis ita restituit. I. O. M. JU-
NONI. MINERVAE. PRO SALUTE. SEXTI. JULII.
FRONTINI.

JOAN.

JOANNIS POLENI

A D

SEX. JULII FRONTALII

COMMENTARIUM

DE AQUAEDUCTIBUS URBIS ROMAE

PROLEGOMENA.

CAPUT I.

Sex. Julii Frontini Vita per Consules distincta.

I. ulia Gens, in Patriciam Majorum Gentium, ac Plebejam divisa, plures habuit Familias, seu cognomenta. Patriciae quidem cognomina fuere Caesarum, Julorum, Libonum, Mentonum: Plebejae vero quae cognomina fuerint, non aequè certe constitui potest; cum de multis hujusce Familiae Viris, num Patricii fuerint, an Plebeji, monumentorum inopia incertum faciat. Illud tamen verisimillimum reor, Julios, qui Vespasiano Imperatore ac posterioribus temporibus floruerunt, ex antiquis Patriciis nequaquam fuisse; cum jam (teste Tacito in *Annal.* lib. x. cap. 25.) vel Claudii tempore pauci jam essent reliqui Familiarum, quas Romulus Majorum, & L. Brutus Minorum Gentium appellaverant: quamobrem Claudius Caesar in numerum Patriciorum adscivit vetustissimum quemque e Senatu, aut quibus clari parentes fuerant. Morem vero hunc secuti etiam alii Imperatores, ac Vespasianus (eodem Tacito in *Agri-*

†† 2

cola

S. J. FRONTINI VITA

cola cap. 9. referente) Julium Agricolam, praeter ceteros, inter Patricios cooptavit. Quod cum notaverit Antonius Augustinus in Opere *de Gentibus Familiisque Romanorum*, ubi Julios Consulles, etiam suffectos, post Caligulam ad Maximum Imperatorem enumerat; miror sane, Julium Frontinum nostrum fuisse ibi praetermissum. Quod vero Fulvius Ursinus, Richardusque Streinnius in ejusdem argumenti Operibus nihil de Julio Frontino nostro dixerint, mirandum non est; cum ad Trajani tempora hi non descenderint.

II. Porro ex iis, quae paullo ante dixi, conjicio, Julium Frontinum non fuisse, ex veteri Patricia Familia; fuisse tamen Patricium; nimirum ex iis, qui aut ipsi, aut ipforum parentes inter Patricios ab Imperatoribus fuerant adsciti. Cum enim diserte in Commentario *de Aquaeductibus* (Art. 1.) testetur, *Officium Aquarum administratum semper per Principes Civitatis Viros*, ipse vero id Officium administraverit, atque ideo vel hoc nomine liqueat, cum inter Civitatis Principes fuisse; obtinuisse quoque locum inter Patricios, credibile prorsus est. Num vero Julii Frontini Urbs Roma patria fuerit, an alia regione (ut Julius Agricola Forojuliensium Colonia, Tacito teste) ortus, non conjiciam: nihil enim usquam, unde conjecturas probabiles ordiri possem, inveni.

III. Nunc, antequam annos propono, monebo, me in numerandis ab Urbe Condita annis secuturum in vita hac scribenda supputationem Varonis, ut notio rem. Quod si ab annis, qui proponuntur, duos detrahes, habebis annos secundum Frontinianam supputationem, quae in An-

nota-

A J. POLENO CONTEXTA.

notationibus ad ipsum Frontini Commentarium
necessario sequenda fuit.

ANNO AERAE VVLG. CHR. LXX.

VRBIS CONDITAE DCCCXXIII.

T. FLAVIO VESPASIANO AVGVSTO II.

T. FLAVIO. CAESARE COSS.

IV. Ut patria, ita quoque in obscuro sunt res
a Frontino gestae usque ad Praeturam. Quod e-
nim primum de Frontino memoratur, id est, ab
eo Urbano Praetore Senatum fuisse vocatum. En
verba Taciti, qui postquam in *Historiarum* l. iv.
c. 38. narraverat, Vespasianum iterum, ac Ti-
tum absentes consulatum iniisse, in cap. 39. ita
pergit; *Kal. Januariis in Senatu, quem Julius*
Frontinus Praetor Urbanus vocaverat, Legatis exer-
citibusque, ac Regibus laudes gratesque decretae. Et
Tertio Juliano Praetura, tamquam transgredientem
in partes Vespasiani legionem deseruisset, ablata, ut
in Plotium Grippum transferretur. Hormo digni-
tas equestris data. Et mox, ejurante Frontino, Cae-
sar Domitianus Praeturam cepit. Ejuravisse autem
Frontinum existimo, ut Domitiano gratum face-
ret, qui non modo honorem Praeturae Urbanae,
sed honorem (ut Suetonius in ejus Vita cap. i.
scribit) *Praeturae Urbanae cum potestate consulari*
suscepit. Credibile etiam est, studuisse Fronti-
num, ut hoc facto Imperatorem ipsum Vespasia-
num Domitiani patrem demereretur. Hunc ve-
ro Frontinum nostrum fuisse, qui de *Aquaeducti-*
bus scripsit, neminem inveni, qui negaret.

V. Stephanus Vinandus Pighius (ad annum ul-
timum l. xviii. *Annalium Romanorum*) suspicatur,
superiore anno Praeturam gessisse Frontinum, cum
Kal. Januariis citati a nobis anni, posteaquam ipse
Senatum (abierant enim novi Consules Vespasianus, &

†† 3

Titus)

S. J. FRONTINI VITA

Titus) convocasset, abdicaverit: pergitque Pighius ita; alioquin vix uno die Praetorem fuisse dicendum erit, nisi forsan ante Kal. Januarias novi Praetores Magistratum tunc inibant; quod nusquam haecenus legi. Sed, ubi Taciti verba considero, non possum non facere cum iis, qui rentur, Frontinum ante legitimum tempus deposuisse Magistratum; quod non contigisset, si in superiorem annum incidisset ejus Praetura.

ANNO CH. LXXIII.

V. C. DCCCXXVII.

T. FLAVIO VESPASIANO AVG. V.

T. FLAVIO CAESARE III. COSS.

VI. Hoc anno, aut circa hunc annum, Consulem suffectum fuisse Frontinum, conjicio. Rationem conjecturae ut explicem, pro certo ponam, Frontinum Consulem fuisse, cum cum *consularem Virum* Aelianus, in Praefatione Operis *de instruendis aciebus* perspicue nominet. Tum verisimillimum esse ajo, cum in Britanniam ivisse Imperio Proconsulari, & Consulatu jam functum; nam ferme omnes, qui cum Imperio in eam Provinciam mittebantur, Consulares erant, praetereaque Frontinus eo tempore (ut paullo infra dicemus) missus fuit, quo tempore viro forti, atque praedito dignitate auctoritateque opus erat in ea regione. Deinde pono, credibile esse, Frontinum profectum fuisse in Britanniam anno V. C. 828. (ut mox exponam) quamobrem probabile sit, cum anno ante gessisse Consulatum; quemadmodum constat contigisse Julio Agricolae Frontini successori, qui ad Britanniam regendam profectus est anno Consulatum ipsius intecuto. Adde, hoc anno V. C. 827. non alium reperiri suffectum Consulem praeter Caesarem Domitianum, cui

A J. POLENO CONTEXTA.

cui collega Frontinus noster esse potuit.

ANNO CHR. LXXV.

V. C. DCCCXXVIII.

T. FLAVIO VESPASIANO AVG. VI.

T. FLAVIO CAESARE IIII. COSS.

VII. Hoc anno, conjicio, Frontinum in Britanniam missum. Unus autem Tacitus est, ex cujus scriptis conjecturam facere possumus. Is in *Vita Agricolae* cap. 17. haec habet; *Et cum Cerialis quidem alterius successoris curam, famamque obruisset, sustinuit quoque molem Julius Frontinus, vir magnus, quantum licebat, validamque, Et pugnam Silurum gentem armis subegit, super virtutem hostium locorum quoque difficultates eluctatus.* Ex his ergo colligendum videtur, & Cerialem rexisse Britanniam, & Ceriali successorem datum fuisse, cujus fama obruta gestorum praeceptoris memoria, & huic Cerialis successor substitutum fuisse Frontinum: cui deinde successisse Julium Agricolam, ea, quae paullo infra citatum locum Tacitus subjicit, aperte commonstrant. Porro doctis Viris probabile fit, Cerialem ivisse in Britanniam anno V. C. 824. Agricolam vero anno V. C. 831. Factor tamen, non deesse, qui libentius in annum 832 profectorem Agricolae rejiciant; sed habitatione eorum, quae in *Hist.* lib. v. & in *Agricolae Vita* Tacitus habet, primis illis (si quid iudico) est assentiendum. Itaque Cerialis, ejus successor, & Frontinus septem annis Britanniam regere: cumque probabile sit, ejus, cujus parum felix Imperium fuit, brevius etiam tempus fuisse, tres anni Frontini Imperio assignari posse videntur; atque ideo ejus Imperii initium in annum V. C. 828. posse referri.

VIII. Quod si quis dicat, hujusmodi divisio-

†† 4

nem

S. J. FRONTINI VITA

nem certam non esse, nihil quidem repugnaba: dummodo ne illud negetur, ex ea probabilissimum fieri, saltem circa illum annum (nimirum vel anno ante, vel anno post) Frontinum in Britanniam ivisse.

IX. Marcus autem Zuerius Boxhornius, & plerique Interpretum in citato Cornelii Taciti loco anxie inquirunt, quo referantur verba illa, *quantum licebat*: ego vero facio cum Boxhornio, qui ad praecedentia verba, *sustinuit quoque molem*, ea referenda contendit. Quasdam enim alias interpretationes, quamvis honorificentiores gestis Frontini nostri, quod eas minus probabiles existimo, missas facio.

ANNO CHR. LXXVIII.

V. C. DCCCXXXI.

L. CEIONIO COMMODO.

D. NOVIO PRISCO. COSS.

X. His Consulibus, cum Agricola (ut paullo ante diximus) Britanniae regimen suscepit, credibile est, Frontinum reversum fuisse Romam, subacta jam proximis superioribus annis in Britannia Silurum gente, incolente regionem, quae nunc principatus Walliae pars est, & novis hodie nominibus (ut scribit Michaël Virdungus in sua ad citatum locum Taciti nota) *Herefordschire*, *Radnorschire*, *Brecnocschire*, *Monmutschire*, *Glamorgenschire* appellatur.

XI. Credibile quoque est, circa haec tempora Frontinum admovisse manum scribendis Libris, qui *Strategematum*, sive *de solertibus Ducum factis* & *dictis* inscribuntur. Nam in Commentario *de Aquaeductibus* (Art. 2.) profitetur, se alios Libros, praeter ipsum *de Aquaeductibus* Commentarium, *post experimenta* & *usum* composuisse. Nonne itaque

que probabile fit, post experimenta & usum rerum in bello gesto adversus Silurum gentem Libros ad bella omnino pertinentes coepisse scribere?

ANNO CHR. LXXXIII.

V. C. DCCCXXXVII.

IMPERATORE DOMITIANO AVG. X.

C. OPIO SABINO. COSS.

XII. Hoc anno *Strategematum* Libros Frontinum edidisse, existimo. Cum enim in Libris hisce quinquies Domitianus nominetur, semperque Germanici belli mentio fiat, atque Germanici titulus ipsi Domitiano saepe addatur, nihil autem legatur in iisdem Libris, quod ad posteriora bella, praesertim Dacica, a Domitiano gesta pertineat; videtur quidem probabilissimum, hosce Libros fuisse editos post Domitiani e Germania reditum, ac post confirmatum ei Germanici titulum, quod (ut docti Viri colligunt) anno V. C. 837. contigisse, credendum est.

XIII. Falluntur autem Raphaël Volaterranus (in *Comment. Urb.* lib. xvi. quo loco de Juliis agit) & qui cum sunt secuti, reputantes, quattuor *Strategematum* Libros Trajano fuisse inscriptos. Quo enim modo id posset evinci? quo modo persuaderi posset, Frontinum inscripsisse Trajano Libros, in quibus Trajani nulla, Domitiani autem honorificentissima mentio? Domitiani, inquam, cujus nomen Frontinus in Commentario *de Aquaeductibus*, edito Trajani tempore, ne inter Consules quidem ponere voluit, ut post Panvinium animadvertimus in Nota 27. Art. 102.

XIV. Sed ante hosce *Strategematum* Libros (quanto tamen ante incertum) Frontinus noster Libros, nunc deperditos, de Scientia militari edide-

diderat: quod ex verbis, quibus *Strategematum* Libros exorditur, liquere contendit Gerardus Joannes Vossius (*de Hist. Lat.* lib. III. quo loco agit de Sex. Julio Frontino) & recte quidem contendit. Sunt autem ea verba hujusmodi. *Cum ad adstruendam rei militaris scientiam, unus ex numero studiosorum ejus accefferim, eique destinationi, quantum cura nostra valuit, satis fecisse visus sim; debere adhuc institutae arbitror operae, ut solertia ducum facta &c.* Neque sane conferenti Libri primi exordium cum exordio quarti Libri dubium esse poterit, quin *frustra sit doctissimus Stervechius* (utor Vossii verbis citato in loco) *cum suspicatur, Librum, qui quartus vocatur, esse opus de re militari: & ante Vossium hoc idem animadverterat Sixtus Arcerius in suis ad AElanium Notis pag. 98.* Porro Vegetius quoque in lib. I. *de Re Militari* cap. 8. fidem fecit, Frontinum Libros *de Re Militari* scripsisse: habet enim; *quae Cato ille Censorius de disciplina militari scripsit, quae Cornelius Celsus, quae Frontinus perstringenda duxerunt &c.*

XV. Non modo autem Romanae, verum etiam Graecae militaris Disciplinae peritus erat Frontinus noster, teste AEliano, qui in *Tacticae* suae Prooemio ad Adrianum Imperatorem (ut de Graeco in Latinum vertit Sixtus Arcerius) ita scripsit; *At posteaquam cum Deo patre tuo Nerva super eo contuli, ac Formiis transactis aliquot diebus apud Frontinum, e clarissimis Consularibus virum, quique peritiae bellicae laudem asportavit, collatis cum eo quoque sermonibus comperi, non minore illum studio teneri disciplinae Graecis usitatae; coepi non amplius, quod de conscribendis Tacticis conceperam vilipendere.* Cave autem hoc in loco a Francisci Robortelli interpretatione, in qua haec, inter cete-

ra,

ra, habentur; *commoratus fui apud Frontinum, qui unus est inter consulares illustres*; ubi verbum est nos in suspicionem posset inducere, num Adriani tempore viveret Frontinus noster: at cum AEliani locum Graece ex optimo codice Mediceo emendatissimum dederit Jacobus Gronovius (in *Thesaur. Antiq. Graec.* Tomo III. pag. d d d d) vel ex eo aperte liquet, verbum illud est vi veluti quadam fuisse intrusum.

XVI. Incertum autem pariter remanet, quo tempore Frontinus ediderit opus (id quoque nunc deperditum) *de Tactica Homeri tempore usitata*, de quo Opere idem AElanus in *Tactica* cap. i. ita scribit; *At de Tactica Homeri tempore usitata legi Scriptores, Stratoclem, Hermiam, ac Frontinum, virum nostro tempore Consularem.* Credibile tamen fit, hosce Libros Frontinum, rerum potiente Domitiano, scripsisse; quo tempore probabile est, multum otii habuisse.

XVII. Nam circa annum supra commemoratum V. C. 837. atque etiam per reliqua Domitiani tempora, maximam partem, abfuisse Roma Frontinum, credibile arbitror: ut, dum frueretur quiete & otio (haec enim ab assentatoribus Domitiani commendata Agricolae viro simili Frontino nostro apud Tacitum legimus: ita etiam, Domitiano regnante, Tacitum ipsum Roma abfuisse *taedio temporum* autumat Lipsius in Taciti vita) ut, inquam, dum frueretur Frontinus quiete & otio, sibi caveret a Domitiano, cujus aures verberabat fortium virorum fama. Hoc autem in secessu Frontinus aliquando secum habuit (ut opinor) Valerium Martialem Poëtam, qui l. x. Epigramma 58. orditur hisce versibus:

*Anxuris aequorei placidos, Frontine, recessus,
Et propius Bajas, listoreamque domum;*

Et

S. J. FRONTINI VITA

*Et quod inhumanae cancro fervente cicadae
Non novere nemus, fluminosque lacus;
Dum colui, doctas tecum celebrare vacabat
Pieridas, nunc nos maxima Roma terit.*

Unde etiam liquere potest, Frontinum non abhorruisse ab amoenioribus studiis, & fuisse ex iis, qui Martialem foverunt, atque amaverunt; quod ostendimus etiam in Nota 1. Art. 88.

XVIII. Ut ut vero credibile est, Domitiani tempore secessisse Frontinum, satis tamen constat ex C. Plinii Caccilii Epistolis, illum Romam prorsus non caruisse: quandoquidem in Epistola 1. l. v. de causa Curiani filii a matre exhaeredati verba faciens Plinius (qui unus erat ex institutis haeredibus) haec habet; *adhibui in consilium duos, quos tunc civitas nostra spectatissimos habuit, Cornelium, & Frontinum.* Id autem Domitiano rerum potente contigisse, ex citata Epistola potest evinci: in qua Plinius scribit; *Cohaeredes mei componere, & transfigere cupiebant; non diffidentia causae, sed metu temporum. Verebantur, quod videbant multis accidisse, ne ex centumvirali iudicio capitis rei exirent.* Qui metus ad Domitiani tempora procul dubio referri debet.

XIX. Ex diligentia vero, atque cura in recensendis Lege atque Senatusconsultis in Commentario de *Aquaeductibus*, & ex citato loco Plinii colligere licet, Juris quoque peritum fuisse Frontinum nostrum. Quid autem velint Cuspinianus, & Catanaeus, qui de Frontino tradidere haec; *Summus Jurisconsultus Secundo interdum respondit*, nisi id totum elici posse credant ex supra allatis Plinii verbis, haud facile liquet: certe Petrus Scriverius hunc eundem citatorum Authorum locum respiciens (sub initium Editionis Operum Fron-

A J. POLENO CONTEXTA.

Frontini, quam ipse adornavit) scribit, *quid uterque velit, magis suspicari possum, quam intelligere*. Quod vero Hieronymus Magius in *Miscellaneorum* lib. iv. cap. 2. Julium Frontinum appellet *maximum Geometram*; id non pertinet ad nos: ibi enim Magius verba facit de Frontino auctore Operis de *Re Agraria*, qui a Frontino nostro diversus fuit, ut suo loco ostendetur. Ceterum, quae perspecta haberet in Aquarum Fluentium Doctrina Frontinus noster, & sparsim indicavimus variis in Notis, & conjuncta exposuimus in Nota 1. IV. Art. 113.

ANNO CHR. LXXXXVII.

V. C. DCCCL.

IMPERATORE NERVA AVG. III.

L. VERGINIO RVFO III. COSS.

XX. Hoc anno (quo integro Nerva regnavit) Frontinum fuisse iterum Consulem opinor. Porro de secundo Frontini Consulatu dubitandum non videtur: nam Martialis in Epigram. 48. lib. x. (in quo *convivium parat*) hos versus inter ceteros habet:

De Nomentana vinum sine faece lagena,

Quae bis Frontino Consule prima fuit.

Quoniam vero credibile prorsus est, ut mox ostendatur, Frontinum fuisse unum ex duobus, qui fuere Consules III. & quoniam ii, qui Consules III. cum Trajano III. fuere, secundum consulum cum Nerva gesserant (id aperte testante Plinio in Panegyrico hisce verbis; *uterque nuper consulatum alterum gesserat a Patre tuo datum*) iccirco, secundum Frontini Consulatum rejiciendum in citatum annum, opinor.

XXI. Hoc autem eodem anno factus fuit Frontinus noster Curator Aquarum (quod ad finem
ver-

S. J. FRONTINI VITA

vergente ejus consulatu contingere potuit; Nerva honores honoribus addente) ut ipse Frontinus in Art. 102. perspicue asserit; *Imperatore Nerva III. & Verginio Rufo III. Coss. ad nos Cura Aquarum translata est.*

XXII. Ac statim quidem Commentarium de *Aquaeductibus* scribere Frontinus coepit; in ipso enim Commentarii (ut ita dicam) limine, Art. 1. haec habet; *sitque mihi nunc ab Nerva Augusto nescio diligentiore, an amantiore Reipublicae Imperatore Aquarum injunctum Officium; & Art. 2. sed, cum hic Commentarius inter initia administrationis meae scriptus sit.* Commentarium tamen, quem hoc anno scribere coepit, Nerva vita functo perfectus est, & absolvit, ut suo loco aperte demonstrabo. Praeterea vero crediderim, ferme statim post susceptam Aquarum curam coepisse Frontinum Aquarum copiam distributionemque metiri; ut indicavi etiam in Nota 1. Art. 87.

ANNO CHR. C.

V. C. DCCCLIII.

IMPERATORE TRAIANO AVG. III.

SEX. IVLIO FRONTINO COSS.

XXIII. Collegam Trajani in tertio Consulatu fuisse Frontinum, pluribus doctisque rationibus Henricus Noris in *Consulari Epistola* pag. 59. erudite defendit. At Antonius Pagi in *Critica in Annales Baronii* Tom. I. pag. 94. Norisium a priore sententia recessisse scribit; contenditque, Trajani Collegam Frontonem esse habendum. Ego, quamquam in Norisii verba ferme juraveram, tanti tamen, quanti est facienda, faciebam Pagii auctoritatem; ac verebar, ne propensione in eum, cujus Librum commentandum susceperam, transversus agerer: itaque rogavi Joannem Bapti-

A J. POLENO CONTEXTA.

Baptistam Morgagnum in nostro hoc Gymnasio Primarium Anatomes Professorem doctissimum, celeberrimumque, cui meam hanc Frontini Editionem multum debere profiteor, rogavi (inquam) ut pro sua erga me benevolentia, atque amicitia gravioribus studiis detraheret aliquid, & ad amoeniora studia haec, in quibus etiam vehementer excellit, diverteret, aperiretque mihi suam de proposita controversia sententiam, unde reliquis novum beneficium accederet. En vero, quae ille benigne respondit.

JO. BAPTISTA MORGAGNUS

Doctissimo, Ornatissimo Viro

J O A N N I P O L E N O

Rei Mathematicae Professori Celeberrimo.

S. P. D.

XXIV. „**E**T si tuae me litterae invenerunt nihil minus, quam Fastos cogitantem; morem tamen gessi: Falloppium, & Eustachium deposui; Norisium, & Pagium in manus sumpsi. Ille in Epistola Consulari, ubi quaeritur, anno *Aerae Christi*. 100. Fronto, an Frontinus Trajani III. Consuli Collega fuerit ordinarius, cum plura, quae infra memorabuntur, erudite, ut solet, in medium affert, tum vero, ut ad Frontinum potius inclinem, duabus efficit rationibus. Quarum altera a Fastorum auctoritate, altera autem est a veterum Scriptorum testimoniis petita. Primum videlicet, ut fatetur, Prosperi Fastos, sed omnium vitiosissimos, mos,

S. J. FRONTINI VITA

„ mos, itemque Cassiodori, sed Prosperum de-
 „ scribentis, habere *Frontonem*; ita ostendit, Fa-
 „ stos Anonymi apud Cuspinianum, qui omnium
 „ quidem procul dubio sunt optimi, habere *Front-*
 „ *tinum*. Deinde etsi paullo ante agnoverat, Pro-
 „ spero suffragatorem videri Dionem, cum de
 „ Frontone Consule, rerum potiente Nerva,
 „ mentionem faciat; propterea quia is, quo de
 „ quaerimus, Consul, Plinio in Panegyrico au-
 „ ctore, *nuper consulatum alterum gesserat* a Nerva
 „ *datum*; vicissim tamen producit, qui vel clarius
 „ illi Cuspiniani Anonymo suffragetur, Martia-
 „ lem scilicet; de cujus quidem testimonii vi mox
 „ videbimus.

XXV. „ Pagius autem in *Crit. Baroh.* & Fron-
 „ tonem ipse retinet, & docet, *Norisium nuper*
 „ *ad se scripsisse, M. Julium Frontonem probabilius*
 „ *Collegam Trajani poni*. Vir omnino fuit Nori-
 „ sius non modo dignitate, atque eruditione,
 „ verum etiam moribus eminentissimus, quod
 „ intelligere plane licet vel ex ista ingenua mu-
 „ tatione sententiae. Attamen, quod ne ipse qui-
 „ dem fecit, ut maiorem sui, quam veri ratio-
 „ nem haberet, non puto, ab reliquis esse facien-
 „ dum; sed novae ipsius sententiae rationes eo
 „ animo esse excutiendas, ut, si firmae sint, haec
 „ probetur; sin contra, prior illa retineatur. Ex-
 „ cutiendi autem labor ipse quidem meus; firmae
 „ vero, an infirmae sint, tuum, Vir Doctissime,
 „ erit iudicium, praesertim quando Scriptores
 „ nobilissimi Pagius, & Tillemontius firmas jam
 „ videntur existimasse.

XXVI. „ Principio illud est animadverten-
 „ dum, prioris sententiae rationem primam non
 „ modo a Norisio, ut par erat, infirmatam non
 „ esse,

„ esse, sed ne memoratam quidem; credo, quia
 „ facilius confirmari poterat, quam infirmari.
 „ Nam ut in Fastis Idatianis (quod Norisius mi-
 „ nime ignoravit) scriptum legimus: *Traiano III.*
 „ & *Pontino*; ita proclive admodum est aliis ex
 „ Fastis suspicari, istud *Pontini* nomen forte esse
 „ mendosum, ac legendum esse *Frontino*. Id e-
 „ nim scripturae vitium an facilius in *Frontino*,
 „ quam in *Frontone* scribendo oriri potuerit, et si
 „ Tillemontius in medio relinquit, haud tamen
 „ difficile est existimare.

XXVII. „ Sed quam Norisius rationem non
 „ attigit, hanc, si tibi videtur, in praesentia se-
 „ ponamus: quas vero ad Pagium scripsit, eas
 „ omnes ex ordine attendamus. *Dio*, inquit, in
 „ *Nerva Frontonem tunc consulem nominat*. Non
 „ modo hoc Norisius, cum scripsit Epistolam
 „ Consularem, ut supra ostendimus, non ignora-
 „ bat, sed ne illud quidem, Cuspinianum vero
 „ *Frontinum* in Dione legendum putasse. Et sa-
 „ ne in Italorum nominibus perlaepe, & facile a
 „ Graecis Auctoribus, vel certe librariis pecca-
 „ tum esse, cum alii animadverterunt; tum prae-
 „ sertim Robortellus admonuit, Plutarchum in
 „ Poplicola *Λαίρτῳ* (κλάρεν potius, vel Λάρεν,
 „ ut notavit Sigonius) scripsisse pro *Lartem*; in
 „ Cicerone autem Clodiam illam *Quadrantariam*
 „ vocasse *Καδραντία*: a Dionysio quoque A. Ver-
 „ ginium appellatum esse *Μοντανόν*, quem Latini
 „ dicebant *Coelimontanum*. Quid multis opus est?
 „ In ipsis, de quibus loquimur, *Frontini*, & *Fron-*
 „ *tonis* nominibus permutandis lapsos esse librarios
 „ AEliani *Tactica* describentes, facile est ex Si-
 „ xti Arcerii in haec Notis intelligere. Cum
 „ enim primum, idque recte, scripsissent ωδρ

†††

„ φρεν-

„ *φροντίνω*, alio deinde in loco perperam scripse-
 „ re καὶ φρόντωνι: quos ille cum reprehendere de-
 „ buisset, in alium se errorem abripere passus est,
 „ ut unum atque eundem esse Virum, crederet,
 „ quem AELianus, Martialis, Dio modo Fron-
 „ tinum, alias Frontonem vocassent. Sed faci-
 „ lior nimirum fuit Arcerius in iis, quos distingue-
 „ re oportebat, confundendis, velut ibidem cum
 „ illum quoque Frontinum, qui in Galeni libro
 „ ultimo Remediorum κατὰ τὸ πρῶτον semel, atque
 „ iterum nominatur, eundem ac nostrum esse,
 „ censuit, haud animadvertens, Heram Medi-
 „ cum, cujus verba de Frontino Ischiadico pro-
 „ fert Galenus, *natum esse ante Andromachum*,
 „ quod Galenus supra in VI. libro testatur: qui
 „ quidem Andromachus, si dubites, ille senior
 „ fuerit, *inter Neronis*, ut idem Galenus alibi
 „ docet, *Medicos primus*, an ejus filius; id unum
 „ praestiterit attendisse, Cornelium quoque Cel-
 „ sum Herae medicamenta bis memorasse.

XXVIII. „ Verum nos Frontonem ponamus
 „ in Dione quidem esse legendum, & quando
 „ Norisius illi hujus testimonio plus ponderis in-
 „ esse, postea credidit; quale demum sit, videamus.
 „ Et si totus is locus ejusmodi est, ut
 „ nonnulla habeat, quae aliter ab aliis intelligi
 „ possint; id tamen perspicuum est, Frontonem
 „ consulem inter ea memorari, quae, ut Plinius
 „ ad Quadratum scribit, *primis diebus redditae li-
 „ bertatis* acciderunt, & prius certe, quam Ner-
 „ va ipse cum Virginio Rufo consul narretur;
 „ ut permirum omnino esset, Panvinium in
 „ Commentariis in Fastos suis scripsisse, Fron-
 „ tonem a Dione consulem *anno post occisum Do-
 „ mitianum fuisse referri*, nisi & id, & alia, quae
 „ ibi

„ ibidem peccat, facile essent in tanto & Scri-
 „ ptore, & Opere excusanda. De ea re nullum
 „ certe verbum apud Dionem; multoque minus
 „ quod ille Frontonis Consulatus *ex Kal. Jul.* in-
 „ ceperit ejus, de quo modo dictum est, anni: qui
 „ quidem dies illuxit praeterlapso jam medio do-
 „ minationis Nervae tempore; non inter hujus
 „ initia; inter quae initia, video Tillemontium
 „ quoque ipsum agnoscere, Frontonem consu-
 „ lem a Dione memorari. Quorsum haec? in-
 „ quies. Nondum eo dico, quod velim, Cas-
 „ siodori *Chronicon*, alioqui, ut dictum est, vi-
 „ tiosissimum; in eo verum esse, quod Domi-
 „ tianum occisum tradit Frontone consule sic;
 „ ut hic consulatum sub Nerva quidem potuerit
 „ gerere; non tamen a Nerva *datum*. Sed eo
 „ dico, ut illud certe alterum intelligatur: qui
 „ inter initia dominatus Nervae consul fuerit,
 „ de illo accipienda minus videri; quae de eo,
 „ de quo quaerimus; Trajani Collega Plinius pa-
 „ riter in Paneg. indicavit: ita *nuper* consulatum
 „ a Nerva datum gessisse, ut *adhuc oculis paulo an-*
 „ *te dimissi fasces oberrarent* &c. itemque illa: *mo-*
 „ *do praetextam exuerat; modo lictores abire jussē-*
 „ *rat; modo gratulantes amici recesserant*: qui enim
 „ convenit *modo, & paulo ante*, si intercesserat
 „ plane triennium?

XXIX. „ Et rationem quidem primam satis
 „ excussimus petitam ex testimonio Dionis, vel
 „ potius (ut verum loquamur) Joannis Xiphili-
 „ ni, qui saeculo XI. in epitomen contraxit
 „ Dionem. Nunc alteram videamus. Fronto,
 „ inquit, *erat Consul. II.* Hoc vero aut demon-
 „ strandum, aut non attingendum omnino fue-
 „ rat. Quantum enim ex saepius laudato Paneg.

„ gyrico certum est, eum, quo de quaeritur, Col-
 „ legam Trajani, *consulatum alterum* antea gessis-
 „ se; tantum inter omnes liquet, neminem ad-
 „ huc id ostendere potuisse de Frontone; posse
 „ autem omnes de Frontino, & verbis quidem
 „ Auctoris, non uno, imo non decem fere post
 „ saeculis scribentis, sed illis ipsis temporibus
 „ Romae viventis, scribentisque, Martialis.
 „ Nam hic diserte *bis Frontinum consulem*, neque
 „ ita pridem fuisse, clarissime indicat in eo Li-
 „ bro (X.) cujus nonnulla Epigrammata anno 98.
 „ scripta esse, constat; ut hinc Norisius in Epi-
 „ stola Consulari illud quoque alterum erui posse
 „ crediderit, Frontinum Consulem II. fuisse sub
 „ Nerva. Verum ego quod, ob alias causas,
 „ non sine controversia inferri, ostendique pos-
 „ set, remitto; illud autem, quod negari non
 „ potest, urgeo: Frontonem bis Consulem fuisse,
 „ nullius veteris Auctoris fide probari; Fronti-
 „ num bis Consulem fuisse, aequalis Scriptoris
 „ testimonio praeclarissimo demonstrari.

XXX. „ Jam vero tertiam Norisii rationem
 „ examinemus. Frontō, inquit, *erat vir toga-*
 „ *tus, non vero militaris, qualis Frontinus fuit.* Ni-
 „ mirum hic quoque ad Panegyricum Plinii re-
 „ spexit, qui de utroque in hunc annum Colle-
 „ ga Trajani verba faciens, sic ipsum alloquitur:
 „ Tertiū Consulatū decus bellorum sociis olim,
 „ periculorum consortibus, parce tamen tribuebatur,
 „ quod tu singularibus viris, ac de te quidem bene ac
 „ fortiter praestitisti, sed in toga meritis: utriusque
 „ cura, utriusque vigilantia obstrictus es, Caesar:
 „ itemque infra: *nempe enim hi sunt, quos Senatus*
 „ *cum publicis sumptibus minuendis optimum quem-*
 „ *que praeficeret, elegit quidem primos.* Ego ta-
 „ men,,

„ men non video, quid tandem ex his omnibus
 „ non conveniat Frontino. Nam quod bellica
 „ laude plurimis ante annis floruerat, & Silurum
 „ gentem subegerat; num propterea insequentibus,
 „ suos inter cives pacis artibus vicissim excellere,
 „ & postremis denique annis, cura, ac
 „ vigilantia sua bene, ac fortiter de Trajano mereri
 „ non potuit in toga? Non opinor, cum
 „ Plinius ad Severum scripsit, se in Curiani causa
 „ *adhibuisse in consilium duos, quos tunc civitas spectatissimos habuit, Corellium, & Frontinum,* &
 „ ex eorum sententia judicasse; vel cum ad Arrianum,
 „ *successisse se in Auguratu Julio Frontino,* principi viro; non, inquam, opinor, tunc
 „ spectatissimum, & principem virum in sago dixit,
 „ sed in toga. Quid verbis opus est? Procuratio
 „ Aquarum, res *administrata per principes semper civitatis viros,* Officiumne erat, quod
 „ non a togato, sed a militari omnino homine gereretur?
 „ Non contra vel ipsa Curatorum Tabula, a te, Vir
 „ Eruditissime, ut tot aliae in tua ista eximia
 „ Frontini editione, & diligenter concinnata, & docte
 „ illustrata, inter Curatores fuisse, ostendit, qui
 „ Legum peritia, studiisque civilibus principem in
 „ civitate locum erant assecuti? Hanc autem Aquarum-
 „ Procurationem *ad usum, tum ad salubritatem, atque etiam
 „ ad securitatem Urbis pertinentem,* certe Frontinus,
 „ utpote sibi a Nerva injunctam, jam fere biennium
 „ gesserat sub Imperatore Trajano, eaque fide, ac
 „ sollicitudine gesserat, qua ex ipsius Commentario
 „ intelligitur, ut cum innumeras fraudes vel *per
 „ offensas* retexisset, magnoque cum Reipublicae
 „ emolumento sustulisset, videatur, si quis alius,
 „ tunc dignus fuisse, ut

††† 3

„ &

„ & a Senatu publicis sumptibus minuendis in
 „ primis praeficeretur, & cura ac vigilantia sua
 „ bene ac fortiter in toga de Trajano meritis di-
 „ ceretur. Certe Trajano tantundem a Frontone
 „ tunc praestitum fuisse in toga, non constat.

XXXI. „ Quod si istud Plinii elogium Fron-
 „ tino ob eam causam non conveniret, quod
 „ olim militari munere functus esset; fortasse ne
 „ Frontoni quidem posset ob eandem causam
 „ convenire. Neque enim hic, pro quo dispu-
 „ tant, Fronto ille est M. Cornelius Fronto,
 „ Rhetor nobilissimus, quem haud semel Gellius,
 „ Capitolinus, Xiphilinus, nonnunquam etiam
 „ Eumenius, Macrobius, Aufonius, Hierony-
 „ mus, alique laudarunt, ut Catanacus, Pan-
 „ vini, atque alii passim existimabant, quorum
 „ opinionem ab Norisio in Epistola Consulari,
 „ & a Tillemontio in Not. VIII. in *Trajanum*
 „ firmissimis argumentis convulsam video. Ne-
 „ que item est Fronto Catus, Orator in Episto-
 „ lis Plinii laudatus, quem Catanacus, & Panvi-
 „ nius eundem ac priorem credebant; Tillemon-
 „ tius autem ne consularem quidem ejusmodi vi-
 „ rum, sed celebrem dumtaxat causarum patro-
 „ num existimat; ego vero non cum certe, quem
 „ quaerimus, Consulem fuisse, puto, propterea
 „ quia cum in Senatu pro Mario Prisco causam
 „ dixit, eo ipso tempore Consul fuisset, ut ex
 „ alia Plinii Epistola ad Arrianum (II, Lib. II.)
 „ Proclive est intelligere; non fuisse tamen, ex
 „ Plinii silentio apparet, qui in ea Epistola cum
 „ Julium ferocem, & Cornutum Tertullum ita
 „ nominet, ut *Consulis designati* titulum singulo-
 „ rum nomini adjungat, multo minus videtur
 „ fuisse in Frontone Catio nominando Consulis

„ ti-

„ titulum praeriturus. Est ergo is, pro quo
 „ propugnant adversus hominem clarissimum, &
 „ Tacito, Plinio, Martiale, AEliano celebra-
 „ tum, ac inter principes civitatis viros per ea
 „ tempora nemini ignotum, Frontinum, Fronto
 „ quidam, a Plinio in nulla, quod sciam, ex tot
 „ Epistolis nominatus, a Martiale autem, & Ta-
 „ cito (nam de AEliano dictum est supra) vel
 „ non memoratus; quod vix de summo Viro, &
 „ III. ut contendunt, Consule credibile est; vel
 „ ita memoratus, ut militarem hominem contra
 „ atque ponitur, fuisse, constet. Nam Martia-
 „ lis in Libri I. Epigrammate 56. ad Frontonem
 „ scripto, sic ipsum, laudans alloquitur:

„ *Clarum militiae, Fronto, togaeque decus:*
 „ quem quidem hunc ipsum esse posse, quo de
 „ agitur, M. Julium Frontonem, in saepius lau-
 „ data Epistola suspicatur Norisius. Cornelius
 „ autem Tacitus in I. Histor. haec scribit: *Ex-*
 „ *auctorati per eos dies* (Galbae scilicet extremos)
 „ *Tribuni, e praetorio Antonius Taurus, & Anto-*
 „ *nus Naso: ex urbanis cohortibus AEmylius Paen-*
 „ *sis: e vigiliis Julius Fronto: itemque in proxi-*
 „ *mo Libro: Vinetus* (a Vitellianis) *praefectus*
 „ *castrorum Julius Gratus, tanquam fratri apud*
 „ *Othonem militanti proditionem ageret, cum fratrem*
 „ *ejus Julium Frontonem tribunum Othoniani sub eo-*
 „ *dem crimine vinxissent.* Et Raderus quidem,
 „ a quo primus de duobus hisce locis producit,
 „ non dubitavit, illum ipsum Julium Frontonem,
 „ & eum ad quem scripsit Martialis, & hunc III.
 „ ut putant, Consulem, unum eundemque fuis-
 „ se: sed & Juvenalem in I. Satyra de hoc eodem
 „ locutum esse, censuit: quibus fere omnibus in
 „ rebus & praecedentem habuit Calderinum, &

„ adstipulantes Farnabium, atque Schrevelium.
 „ Quid? quod non alium esse illum quoque cre-
 „ didit, quem Iosephus libro VII. de Bello Ju-
 „ daico inter Titi Duces, Consiliarios, Amicos
 „ bis memoravit, Frontonem. Verum ego, ut
 „ Titi Libertum (sic enim idem Iosephus altero
 „ in loco vocat) ad consulatum provectum esse,
 „ animum inducere non possum, ut credam; ita
 „ superiora illa reliqua satis esse puto, ut intelli-
 „ gatur, istum, quo de ajunt, Frontonem vel
 „ obscurum apud aequales fere omnes Scriptores
 „ fuisse, vel in militaribus etiam officiis contra
 „ atque urgent, fuisse versatum.

XXXII. „ Qua in re ostendenda eam ob cau-
 „ sam longior fui, quod, quidquid deinde Pagius
 „ ait, ad se scripsisse Norisium, non eo pertinet,
 „ ut Frontonem illo praefertim ipso, quo quae-
 „ rimus, tempore fuisse Consulem, sed ut toga-
 „ tum fuisse virum, non militem, credamus.
 „ *In Lib. inquit, 48. Digest. L. 5. De poenis re-*
 „ *citatur rescriptum Trajani ad Julium Frontonem.*
 „ *Ejus filius fuit Praefectus classis sub Hadriano,*
 „ *Gruteri pag. 573. Ad quae ne illud quidem di-*
 „ *cam, Catanacum, qui jam olim (in Plin. Epist.*
 „ *cit.) verba illa legis animadverterat, sic legisse:*
 „ *Divus Adrianus Julio Frontoni rescripsit, quod*
 „ *ego quoque in nonnullis vidi editionibus, cum*
 „ *aliae tamen, eaeque (ut verum fatear) lauda-*
 „ *tiores habeant, Divus Trajanus. Neque item*
 „ *dicam, cautius Tillemontium facere, qui Ju-*
 „ *lium Frontonem classis praefectum, prioris*
 „ *filium non affirmavit fuisse, sed tantummodo*
 „ *esse potuisse. Haec, inquam, atque alia prae-*
 „ *terea omittam. Nam quanquam id, quod*
 „ *minime planum faciunt, ultro concederem,*
 „ Fron-

„ Frontonem, de quo sermo est, sic semper in
 „ toga floruisse, ut nullam unquam militaris of-
 „ ficii partem attigisset; non tamen propterea
 „ sequeretur, in Frontinum quoque non cadere
 „ laudes istas, quae in Plinii Panegyrico illi, de
 „ quo quaerimus, Consuli tribuuntur: velut
 „ antea probatum est.

XXXIII. „ Quam ob causam de illa pariter
 „ Inscriptione apud Gruterum (*pag.* 190. 1.) a
 „ Tillemontio (sed tamen post Norisium in Con-
 „ sulari Epistola) animadversa nihil adjiciam,
 „ nisi hoc unum: non apparere ex eo lapide,
 „ M. Julium Frontonem IIII Virum viis curan-
 „ dis fuisse anno 103. quod Tillemontius affir-
 „ mat. Quod enim Trajanus ibi COS. V. scri-
 „ batur, hinc illud tantum effici potest, non
 „ ante annum 103. Inscriptionem incisam esse:
 „ in quo tamen repugnat adscripta TRIBUNIC.
 „ POTEST. V. quae annum designat 102. vel
 „ etiam duos menses ultimos anni 101. Itaque
 „ mirum non est, Reinesium legisse TRIBU-
 „ NIC. POTEST. VIII. i. e. A. V. 858. ut
 „ in altera Gruteri Editione indicatur, vel po-
 „ tius, ut in Syntagmate illius invenio, TRIB.
 „ POT. VIII. A. V. 855. Veruntamen ut hoc
 „ in anno 855. apertissimum Typographi erro-
 „ rem omittam; respondet enim A. Chr. 102.
 „ cum respondere debeat A. 105. vel 106., certe
 „ si exemplari standum est, quod emendatum ex
 „ Gudii, qui bis contulerat, codice in memorata
 „ Gruteri Editione habemus; non post nume-
 „ rum V. qui extremum sinistrum occupat mar-
 „ ginem, sed potius ante, cum justo aliquanto
 „ majus intervallum inter POTEST. & V. re-
 „ linquatur, videtur esse supplendi locus. Ac-

+++ 5

„ cedit

S. J. FRONTINI VITA

„ cedit cognomen PARTHICI, quod in hoc
 „ etiam lapide adscribi, non animadvertit Rei-
 „ nsius, mox docens, Trajano haud ante Tri-
 „ bun. Potestatem XII. tributum esse, in hoc
 „ quoque a Fabretto reprehensus (*de Columna*
 „ *Traj. c. 9.*) negante, *in ullo vel marmore, vel*
 „ *nummo non suspecto titulum PARTHICI ante*
 „ *XIX. Trib. (Trajani) Pot. reperiri.* Quam ego
 „ litem hic quidem non faciam meam, ut neque
 „ illam alteram, V. Trajani Consulatum non in
 „ 103. (quod Tillemontius, & plerisque aliis
 „ paulo ante negare nolui) sed in annum, ut
 „ Fabrettus contendit, 104. incidisse. Haec
 „ eo tantummodo attigi, ut intelligeretur, quae-
 „ nam aut suspensiones in istum lapidem, aut du-
 „ bitationes in istum annum possint cadere 103.
 „ qui illo dicitur indicari; praesertim cum ipse
 „ Tillemontius alio in loco ponat, anno primum
 „ 107. Parthici cognomen Trajanum mereri
 „ potuisse, quod sibi anno demum 115. magis
 „ magisque confirmavit. Quid? quod idem Til-
 „ lemontius alibi censuit, ad annum usque 111.
 „ istius lapidis tempus posse produci. Et mihi
 „ quidem omnia, quae hic memoravimus, repu-
 „ tanti sic omnino visum est, aut PARTHICI
 „ cognomen esse inducendum, augendumque
 „ numerum Tribun. Potest. aut si retinere illud
 „ liceat sic tamen, ut hic maxime augeatur; neque
 „ Gruteri exemplar, ut ostensum est, neque no-
 „ tam COS.V. ullo modo pati, ut ultra XV. auge-
 „ re possimus: quod si fiat; non annus 103. sed
 „ postremi duo menses anni 111. indicabuntur.
 „ Post quorum, non amplius, duorum mensium
 „ intervallum cum Trajanus Consulatum inierit
 „ VI. hinc est, ut minus illa me moveant, quae
 „ Virum

„ Virum Eruditissimum Joannem Massonium
 „ permoverunt, ut hoc in lapide non modo Trib.
 „ Potestatis, quam ipse quoque XV. legendam
 „ existimat, sed etiam Consulatus numerum cen-
 „ seret esse mutandum, & pro V. legendum
 „ VI. Verum haec *ἐν παροιδῶ*.

XXXIV. „ Jam enim supra satis mihi praesti-
 „ tisse videor, quod receperam, ut Norisii ra-
 „ tiones excuterem. Quae tamen firmæ, an
 „ infirmæ sint, tu, Vir Doctissime, pro eo,
 „ quo polles, acri judicio existimabis; ego vel
 „ firmissimas existimanti pro eo, quo unice mo-
 „ veor, veri studio facile assentiar. Hoc enim
 „ veri studium ita mihi animos addidit ad Sum-
 „ morum Virorum huic tertio Frontini Consula-
 „ tui adversantium rationes agitandas, ut tamen
 „ ipse, qui essem, & qui contra illi, non obli-
 „ scerer. Idem veri studium ne illud quidem
 „ dissimulare me finit, quod altera ex parte
 „ nunc demum venit in mentem, videlicet tertio
 „ isti Frontini Consulatu ob stare facile posse
 „ illud idem Martialis Epigramma, quo demon-
 „ stratur secundus. Versus enim extremi qua-
 „ tuor haud obscure videntur ostendere, Epi-
 „ gramma nondum reddita libertate, id est Do-
 „ mitiano adhuc rerum potiente, scriptum fuis-
 „ se, & quod consequitur, alterum Frontino
 „ Consulatum ab Nerva quidem, ut oporteret,
 „ datum non esse. *Accedent*, inquit Martia-
 „ lis,

Accedent sine felle joci, nec mane timenda

Libertas: & nil quod tacuisse velis.

De Prasino convivæ meus, Venetoque loquatur,

Nec facient quemquam pocula nostra reum.

„ Per-

S. J. FRONTINI VITA

„ Permirum est, in hac controversia neminem;
 „ quod sciam, versus hosce attendisse, qui illam
 „ videlicet de altero Frontini Consulatu mentio-
 „ nem, & continuo quidem, sequuntur; nisi
 „ forte in aliam omnino partem accipiendos cre-
 „ diderunt, ut Poëta hoc diceret: sub civili,
 „ mitique Nervarum imperio jam non esse ti-
 „ mendam, ut superiore tempore sub Domitia-
 „ no, sermonum ac jocorum libertatem vel in
 „ ipsam Venetam, Prasinaeve Factionem. Huc
 „ autem pertinet, quod *de Factionibus aurigato-*
 „ *rum, & studiis Principis* in hunc locum adno-
 „ tavit Farnabius: *periculosum erat sub Nerone,*
 „ *Vitellio, & Domitiano iis favere, a quibus alieni*
 „ *Principes. Prasinae autem, & Venetae maxime*
 „ *favebant.* Eodemque trahere fortasse quis ma-
 „ lit ultima verba explicationis Raderi: *nullus*
 „ *erit, qui nostros jocos insidiosose excipiat, & deferat*
 „ *ad Caesarem, nosque reos faciat, ut Domitiani*
 „ *temporibus contingebat.* Sed quanquam in prio-
 „ rem illam interpretationem propensiorum esse
 „ me fateor; tu tamen, Vir Praestantissime,
 „ hoc etiam dispicies, &, quid sit veri similis,
 „ constitues. Vale, & me, quod facis, re-
 „ dama.

Patavii xiiii. Kal. Quintiles ciccxcxxii.

XXXV. Hoc autem eodem anno Commenta-
 rium de *Aquaeductibus* a Frontino editum, opi-
 nor. In ejus Commentarii Art. 88. 89. 92. 93.
 94. plura utilia Aquaeductibus ipsis, & Privatis
 aquam recipientibus enarrantur (ut animadverti-
 mus in Notis 1. Art. 87. & 5. Art. 93.) quae ipsi
 Trajano accepta referenda, Frontinus common-
 strat;

strat; atque inter cetera de Trajano moliente Anionis novi aquam reddere puriorem verba facit, additque; purior haec Anionis novi aqua *veniet in locum deformis illius ac turbidae, novum auctorem, Imperatorem Caesarem Nervam Trajanum Augustum, praescribente titulo*: quae sane verba Frontinum (ut ut is quidem coeperit sub Nerva scribere) perrexisse sub Trajano Librum *de Aquaeductibus* commentari, manifeste adeo commonstrant, ut non possim non mirari, Fabrettum (in Dissertationibus *de Aquis, & Aquaeductibus*, Num. 345.) tribuisse Nervae Patri quaedam, quae Nervae Filio, nimirum Trajano, tribui debent, atque affirmavisse tum in citato Num. tum in Num. 105. Frontinum opus suum *de Aquaeductibus* Nervae illi nuncupavisse.

XXXVI. Quod si nunc attendamus ea, quae (ut paullo supra diximus) Trajanus circa Aquas praestitit, ac Frontinus enarrat; satis comperiemus, non ante citatum V. C. annum 853. editum fuisse hunc *de Aquaeductibus* Commentarium: non enim credibile est, cum a Frontino edi potuisse eodem statim anno, quo Romam advenit Trajanus; Trajanus autem Imperator nonnisi anno superiore V. C. 852. Romam venit. Quo vero tempore absuit Roma Trajanus, reor, Frontinum nostrum in diligenti Aquarum examine perrexisse: quamvis enim mensus fuerat copiam distributionemque eo tempore (id autem paucorum mensium fuisse credimus) quo sub Nerva Aquarum curam gesserat, quaedam tamen sub Trajano egit; ut, causa exempli, illud, quod narrat in Art. 74. *uniuscujusque Aquae copiam, quae supra scripta est, tota deinceps aestate durantem explorari.*

XXXVII.

S. J. FRONTINI VITA

XXXVII. Cum itaque Commentarius hic editus fuerit anno V. C. 853. Strategematum autem Libri editi fuerint anno V. C. 837. sequitur, ut inter hasce Editiones anni sexdecim intercesserint. Quod temporis intervallum variare quidem potuit Authoris stilum; non tamen tantum est, ut det locum suspicioni, duæ hæc Opera diversis Authoribus esse tribuenda.

ANNO CHR. CI.

V. C. DCCCLIII.

IMPERATORE TRAIANO AVG. IIII.

SEX. ARTICULEIO PAETO COSS.

XXXVIII. Num forte Asiae Proconsul fuerit hoc anno Frontinus noster, antequam propono; de Frontini nummo nonnulla dicam, oportet. Jacobus Sponius in *Miscellaneis Eruditæ Antiquitatis* pertinentem ad Frontinum exhibet nummum: ex quo, similitudine accurate servata, desumpta est nostra nummi figura in Tab. *: nostri autem nummi diameter ad diametrum nummi ejusdem apud Sponium, habet rationem eandem; ac denarius numerus ad quaternarium. Sed ex iis, quæ de proposito nummo Sponius tradidit, subijciamus hæc:

XXXIX. „ ϕPONTEINOC ANΘΡΩΠΟΥ
 „ id est, *Frontinus Proconsul a Smyrnaeis sub Præ-*
 „ *fectura* cujusdam *Myrti*, hocce nummo hono-
 „ ratus est, insolito aliis Proconsulibus honore.
 „ Nonnullorum enim nummos videmus a Pro-
 „ vinciiis cufos, sed solo nomine insignitos, non
 „ vero capite, quod Caesarum Principumque
 „ jus erat. Quamobrem putabat Gallandius no-
 „ ster, qui nummum Smyrnae reperit, non Fron-
 „ tini caput esse, sed Jovis apud Smyrnaeos cul-
 „ ti

* Titulari. Vide de eo nummo plura in Praefatione mea.

„ ti. Verum fortasse non erravero, si ipsiusmet
 „ Proconsulis esse affirmaverim. Deinde vero
 addit Sponius rationes, propter quas id posset
 affirmari, concludens tamen hisce verbis; „ sed
 „ quia hae rationes non admodum validae sunt,
 „ sitne Jovis, vel Frontini facies, adhuc sub ju-
 „ dice lis sit”. At, genuinum esse nummum,
 vel ex eo colligi posse existimo; quod Author
 Anonymus, qui Librum edidit sub hoc titulo,
Numismatum Antiquorum Sylloge ex Cimeliarchio Au-
thoris (Londini 1708.) alium exhibet in Sponii si-
 milem nummum.

XL. Jacobus Facciolatus, vir doctissimus, &
 de praeclaris omnibus artibus ac Latina lingua opti-
 me meritis, cum de hac re sermonem habere-
 mus, animadvertit, Adrianum primum ex Rom.
 Imperatoribus barbam alere coepisse; cujus dein-
 de exemplum principes ceteri, & tractu tempo-
 ris privati quoque secuti sunt. Quamobrem Fron-
 tinus noster, qui circa medium Trajani principa-
 tum vita excessit, is non videtur esse posse, cujus
 caput barbatum exhibetur. Sed quando Jacobus
 Gronovius (in *Thesauro Antiq. Graec.* Tom. III.
 pag. d d d d) certe majorum gentium antiquarius,
 voluit, caput nummo hoc exhibitum illius esse
 Frontini, de quo Aelianus verba fecit, ille au-
 tem Frontinus noster est; nolui praetermittere,
 quin illud caput (cujuscumque sit) descriptioni vi-
 tae Frontini praefigerem.

XLI. Ceterum, si Frontino nostro nummus
 ille esset tribuendus, lubens crederem, cum hoc
 anno Proconsulatum Asiae gessisse. Nam regnan-
 te Domitiano, Imperii anxio, conscientia timi-
 do, suspiciosoque, credibile non esset, tributum
 fuisse Frontino tantum, atque insolitum hono-
 rem.

S. J. FRONTINI VITA

rem. Regnante vero Trajano, prioribus annis ante annum hunc, Romae in Aquarum cura mansisse Frontinum, ex ipso *de Aquaeductibus* Commentario satis liquet. Ergo credendum esset, post tertium Consulatum missum fuisse Frontinum ad regimen honorificentissimum, atque nulli secundum, scilicet ad Asiae Proconsulatum; Smyrnae etenim, ubi nummus est percussus, Urbs in Asiae Provincia erat.

ANNO CHR. CVI.

V. C. DCCCLVIII

L. CEONIO COMMODO

L. TVTIO CEREALI. COSS.

XLII. Non ante hunc annum vita excessisse Frontinum, opinor. In Epistola quidem 8. lib. IV. Plinius scribit, se successisse in Auguratu *Julio Frontino, principi viro*. Auguratum autem Plinius a Trajano petierat in Epistola, quae octava est decimi Libri; unde liquet, Trajano regnante, Frontinum obiisse: nam Auguratus non adimebatur viventi, ut in superius citata Epistola Plinius affirmat, & Antiquarii omnes ad unum consentiunt; si sciremus, quo anno Plinius creatus fuerit Augur, sciremus quidem etiam, quo anno Frontinus mortuus sit. Joannes Masson in *Plinii Vita*, autumat, Plinium inter Augures fuisse cooptatum anno V. C. 856. sed quia Masson in eam sententiam fertur ob nonnulla verba ex Libro *de Agrorum Qualitate* desumpta, qui Liber haud dubie Frontino nostro tribui non potest (ut, ubi agetur de Libris a Frontino nostro scriptis, demonstrabitur) iccirco causam conjecturae Viri, ceteroquin eruditissimi, probare non possum.

XLIII. Itaque ingressus sum ad conjiciendum
iter

iter diversum. Scribit Plinius in superius citata Epistola; *utinam, ut Sacerdotium, idem & Consulatum multo etiam juvenior, quam ille* (nimirum M. Tullius Cicero; de quo supra sermo fuerat) *sum consecutus; ita senex &c.* Cicero autem creatus fuerat Consul anno aetatis 43. Augur anno aetatis 54. (ut perspicue ostendit Franciscus Fabricius in *Ciceronis Vita.*) Atqui si Plinius factus fuisset Augur, aut eo aetatis anno, quo creatus fuerat Consul Cicero, aut ante eum annum; credibile sane est, Plinium, gloriae profecto cupidum, hoc in loco id notaturum fuisse; igitur cum id non notaverit, verisimile fit, Plinium post annum aetatis suae 43. Augurem factum fuisse; ideoque in nullum ante hunc annum V. C. 859. quo (ut ex citato Joannis Masson Opere prorsus liquet) Plinius quadragesimum quartum aetatis annum explevit, cooptationem ejus in Augurum Collegium, & ut consequitur, mortem Frontini referre possumus. Ex consideratione tamen Epistolarum Plinii facile crediderim, neque multo post hunc annum Frontini obitum contigisse.

XLIV. Illud quidem notatu dignum existimarunt Antiqui, nimirum Frontinum sibi fieri monumentum vetuisse; vetuerat autem (ut liquet ex Epistola mox citanda) verbis hisce; *Impensa monumenti supervacua est; memoria nostri durabit, si vitam meruimus.* Itaque invenimus apud Plinium (in Epist. 19. lib. ix.) a Rufone Frontinum nostrum fuisse laudatum, reprehensumque Virginium Rufum, qui jusserat, sepulcro suo inscribi duos hosce versus:

*Hic situs est Rufus, pulso qui Vindice quondam,
Imperium asseruit, non sibi, sed Patriae.*

++++

Cui

Cui Rufoni Plinius respondens, utrumque, & Frontinum scilicet, & Rufum laudat: *meo quidem* (scribit) *judicio neuter culpandus, quorum uterque ad gloriam pari cupiditate, diverso itinere contendit: alter, dum expetit debitos titulos: alter, dum mavult videri contempsisse.*

XLV. Haec habui, quae de Frontini vita aut colligerem, aut conjicerem. Notitias omnes hausi ex ipsis fontibus; horum autem plures mihi indicaverunt ii, qui de Frontino scripsere. Porro Joannes Cuspinianus in *Commentariis de Consulibus Romanorum* ad annum V. C. 823. multa pertinentia ad Frontini vitam congeffit: quae summa fide descripsit Joannes Maria Catanaeus in *Notis ad Plinii epist. 8. lib. iv.* Neque tamen aut Cuspinianum nominavit Catanaeus, aut alteruter loca, unde notitiae illae hauriendae, commonstravit. Quod tamen hi non praestitere, praestitit Petrus Scriverius sub initium Editionis Operum Frontini, quam ipse adornavit, ubi Catanaei narrationi commentarium veluti quemdam subjecit. Nonnulla etiam de Frontino habet Gerardus Joannes Vossius de *Historicis Latinis* lib. III. Nonnulla Thomas Pope Blount in *Censura Celebriorum Authorum* ad annum Christi 85. Sed ordinate magis, quam priores in colligendis notitiis fecerant, vitam Frontini scripsit Nanius Tillemontius in eximia sua *Historia Imperatorum* post Imperatoris Trajani vitam. Nos haec omnia diligenter expendimus, aliaque conquistivimus, & per Consules digessimus, secuti exemplum Francisci Fabricii, atque Joannis Masson: quorum ille Ciceronis vitam, hic inter ceteras Plinii vitam (de qua supra verba fecimus) hoc eodem ordine digessere.

CAP.

C A P. II.

De Libris a Frontino scriptis.

I. Plures Libri sunt, qui sub Frontini nomine circumferuntur: nos in praesentia recensimus singulos, inquirentes, quae opera ad Frontinum nostrum, scriptorem *Commentarii de Aquaeductibus*, spectent; & quae huic tribui minime debeant. Ordinemur ab eo Libro, cui quidam hunc praefigunt titulum; *Sex. Julii Frontini V. C. de Re Agraria Liber*: alii vero hunc; *Julii Frontini de Agrorum Qualitate*. De cujus tamen Operis conditore non melius dici potest, quam dictum est a Goesio in *Notis in Rei Agrariae Auctores*, ubi celebrem illum Frontinum nostrum non esse habendum pro Libri propositi Scriptore, contendit: Nam *Scriptor*, inquit, *cum haec emitteret, tyronem se fuisse, & scribendi novum, operis initio fatetur. Tempus autem illud fuit, „ cum Imperator victoria Daciam referavit ”. Qui Imperator fuit Domitianus, qui de Dacis triumphavit; post quem Trajanus, victo Rege Decembalo, Daciam fecit provinciam, ut tradit Eusebius in *Chronicis*. At e Tacito constat, jam Vespasiano iterum, & Tito Consulibus Frontinum celebrem illum Romae Praeturae gessisse (quod ostendimus in Frontini Vita ad annum V. C. 823.) non ergo ille sub Domitiano „ primum sedulitatis impendium ” aut „ Celso ” aut cuiquam alii obtulit. Atque magis hanc meam opinionem confirmat, quod haec in Manuscriptis adscribi videam partim M. Junio Nypso, partim etiam, ut est in Manuscripto, Domno Gerberto, Papae & Philosopho.*

II. Sequitur Fragmentum de Limitibus; de quo

++++ 2

ita

S. J. FRONTINI VITA

„ tur, quod in quaestionibus istiusmodi esse prae-
 „ cipuum adminiculum solet, comparatio tem-
 „ porum nihil adjuvat, satis enim constat pene
 „ synchronos hos libros ortu esse; videtur ratio
 „ omnis dubitandi petenda a forma ipsa locutio-
 „ nis, quae utrobique est adhibita. Effecit haec,
 „ ut quidam suspicarentur, non eundem esse Fron-
 „ tinum, qui libros Strategematicos, & de A-
 „ quaeductibus conscripserit. Ac negari non po-
 „ test, discrimen aliquod χαρακτήρ & intercede-
 „ re, recteque videri Cl. Rubenio puriorem &
 „ emendatiorem in Libro Aquaeductuum sermo-
 „ nem esse, quam in Strategematis. Verum at-
 „ tente scripta haec inter se componentibus dissi-
 „ militudo tanta non apparet, ut propterea Fron-
 „ tinos duos facere sit necesse; cum praesertim
 „ hujus in Scriptore uno dissimilitudinis ratio
 „ probabilis afferri possit. Strategemata enim ex
 „ scriptoribus aliis aliisque tum Latinis, tum Grae-
 „ cis conquisivit; neque proinde mirum est mi-
 „ nus eleganter multa enarrasse, quae a minus e-
 „ legantibus transtulit in libros suos. Cur autem
 „ in describendis Aquaeductibus sit oratio casti-
 „ gator, non perperam affirmes factum inde,
 „ quod Aquarum Curator a Nerva Augusto crea-
 „ tus, habere potuerit quasi promptuarium le-
 „ ctissimae phraeos ex tabulis, & monumentis
 „ magistratus ejus, indeque petere verba pro-
 „ pria, genuinas nomenclaturas, syntaxeis legi-
 „ timas, coloremque sermonis ad germanam la-
 „ tinitatem proxime accedentis. Quamquam ne
 „ illud quidem dederis omnino, puriorem, & e-
 „ mendatiorem in Aquaeductuum libro sermonem
 „ esse. Nam ut in his non una occurrunt, in
 „ quibus satis cernitur lapsa latinitas, propria-
 „ que

A J. POLENO CONTEXTA.

„ que ejus Saeculi, in quo scribebat; ita in Stra-
 „ tegematicis crebro admodum ea legere est, quae
 „ gravitate & nitore certare cum illis possint,
 „ quae scripta optimo aevo latinitatis ad nos per-
 „ venerunt. Non dissimulaverim, videri plus
 „ aliquanto esse discriminis inter praefationes u-
 „ triusque operis; cum quae praefiguntur Stra-
 „ tegematis, non solum saeculi vitium, sed et-
 „ tiam, si fas est dicere, levitatem quasi quan-
 „ dam scribentis ostendant. At qui inducam in
 „ animum credere, non eundem esse Frontinum,
 „ ob non servatam ubique diligentiam & curam
 „ eandem praefandi? cum praesertim Strategie-
 „ mata collegerit non necessitate officii, aut cau-
 „ sa, quae similis necessitati esset, sed ut amans mi-
 „ litarium rerum animo obsecundaret suo, id-
 „ que cum junior esset (nam in Britannia primum
 „ militavit) contra vero curationem Aquarum su-
 „ sceperit jam Consularis; quam a Nerva deman-
 „ datam putavit sibi gloriae esse, quippe, ut
 „ ipse ait, administrari semper solitam a princi-
 „ pibus Civitatis Viris; ut, quia magnitudo, at-
 „ que amplitudo muneris praecipuam solertiam
 „ postulabat, voluerit Imperatori eam testari scri-
 „ pto edito, quo callentissimum se ostenderet
 „ eorum omnium, quae ad Aquaeductus pertine-
 „ rent. Eo opinor in praefando etiam gravio-
 „ rem fuisse, limatioremque. Haec habui, Vir
 „ eximie, quae tibi interroganti responderem.
 „ Tu, qua doctrina es, expendes, censebisque
 „ judicio tuo. Vale.

Patavii v. Non. Quint. ciorcccxxi.

VIII. Plura tamen opera scripsisse Frontinum nostrum, credibile est. Vegetius quidem in lib.

++++ 4

II.

11. de *Re Militari* cap. 3. haec habet; *Nam unius aetatis sunt, quae fortiter fiunt, quae vero pro utilitate Reipublicae scribuntur, aeterna sunt. Idem fecerunt alii complures, sed praecipue Frontinus, Divo Trajano ab ejusmodi comprobatus industria*: hinc plura pro Reipublicae utilitate Frontinum litteris mandavisse, conjicere possumus. Adde autem majoris roboris probationem ex iis verbis, quae Frontinus ipse in Art. 2. *Commentarii de Aequaeductibus* scripsit; in aliis autem libris, quos post *experimenta* & *usum composui* &c. quibus sane verbis opera plura indicantur. At, fato invidente, multa interciderunt; quae tamen ignotum est; si excipias *Libros de Re Militari*, atque opus *de Tactica Homeri tempore usitata*, de quibus diximus in cap. 1. sect. 14. & 16.

IX. Locus vero hic esset recensendi fusius errores eorum, qui sive ex praejudicata aliqua opinione, sive ex incuria varios Frontinos pro uno dumtaxat habuere; & eorum etiam, qui nomina Frontinorum perperam cum Frontonum nominibus confuderunt: ita, caussa exempli, Jacobus Gaddius in Tom. I. *de Scriptoribus non Ecclesiasticis* pag. 193. scripsit haec, *Frontinus Alexandro Severo Caesari ad res componendas fuit adjumento*; inde vero huic eidem Frontino *Libros Strategematum* tribuit, & Lucianus in *Opere de conscribenda Historia* animadvertit, fuisse, qui eodem pacto, ac Graeci, Romanorum nomina efferret, & *Phrontinum diceret Frontonem*. Sed quoniam laudatus Morgagnus noster in Epistola superius posita, quaecumque ex hoc genere ad ejus argumentum spectabant, est optime persecutus; iccirco hic eadem non iterabimus.

JOHANN. FRED. GRONOVIVS

ROBERTO KEUCHENIO,

Viro Eximio S. P. D.

Feriae sunt, & publicae privataeque scholae dant respirare. Licet jam dare operam amicis, licet meminisse & FRONTINI tui, quando cum frivolis nostris putas juvari. lib. 1. cap. 5. num. 26. *qui deducti frequentiori mugitu speciem remanentium praeberent hostium.* Stewechius conjicit, *qui edito.* Ego malim, *qui relictis.* cap. 8. num. 9. *Scipio Africanus ad excipienda auxilia cum commeatibus, Hannibali Venticium Thermum dimisit, ipse subventurius.* Fortassis: *ad excipienda auxilia cum commeatibus Hannibali venientia Minucium Thermum immisit.* Est enim Thermus Minuciae gentis cognomen. cap. 11. num. 11. *ut praesentari merces proditoribus posset.* Scripsit haud dubie auctor repraesentari. Vide de pecunia veteri lib. 11. cap. 1. num. 11. *interfectis omnibus impedimentis.* Scrivetur *interceptis.* A quo illum absterrere debuit Stewechius ad hunc locum. Adjiciemus ejus observatis pondus, ne in posterum negligantur. *Impedimenta* igitur non modo sunt sarcinae, sed interdum vehicula cum sarcinis & jumentis; aliquando ipsa jumenta. Caesar lib. VII. cap. 45. de bello Gallico: *prima luce magnum numerum impedimentorum ex castris mulorumque produci, eque iis stramenta detrabi, mulionesque cum cassidibus equitum specie ac simulatione, collibus circumvehi jubet.* Ubi male Ciacconius, *jumentorum.* lib. 1. de bello civili: *desiderati sunt eo die sagittarii circiter ducenti,*

centi, equites pauci; calorum atque impedimentorum non magnus numerus. Curtius l. ix. c. 10. Quum Indiae praefecti, sicut erat imperatum, equorum jumentorumque jugalium vim ingentem ex omni, quae sub imperio erat, regione misissent, quibus deerant impedimenta, restituit. Ubi pari errore Freinshemius conjicit, ad impedimenta: ut intelligantur equi & jumenta ad impedimenta vehenda. Quasi hi equi & jumenta non sint ipsa impedimenta. Tacitus 1. Annal. cap. 45. ut jam jamque iturus, legit comites, conquistavit impedimenta, adornavit naves. Non sunt sarcinae, ut idem Freinshemius interpretatur: neque enim illae conquiri dicuntur, sed jumenta & vehicula. Suetonius hoc ipsum dicit, vehiculis comprehensis, cap. 38. Eidem sic impedimenta, Caligula cap. 51. prope versus ad pontes, ut eos calonibus & impedimentis stipatos reperit. Lege 28. Cod. Theodosii de derogatione militaris annonae: *A Provinciarum rectoribus caveatur, ut tam numeris, quam familiis, nec non & impedimentis, praeter eas annonas, quae adaerantur, id tantum in specie tribuatur.* Hoc est, militibus, servis, jumentis. Frontini lib. 11. cap. 3. num. 18. intraque eos, appropinquantibus quadrigis, ante signa nostra aciem recepit. Lego, quadrigis, antesignanorum aciem recepit. Eodem cap. num. 23. jussit suos equites, simul atque ad impedimenta ventum esset, equis desilire. Nullus hic locus impedimentis. Scribe: simul atque ad impedita ventum esset, id est, ad silvas. Sic cap. 2. planiciem, in qua dimicaturus erat, arboribus prostratis impedit. Sequitur in eodem loco: quo genere consecutus est, ne quis non locus ejus victoriam miraretur. Scripsit auctor: ne quis locus ejus victoriam moraretur. Ut ille: pugnae nodumque moramque. Sed hoc video praecepisse Mo-

Mo-

P R A E F A T I O.

Modium. cap. iv. num. 2. *F. Rutilius Maximus*.
quarto Consul in Samnio. Immo *Fabius Rullianus*
Maximus. Num. 4. *Attilius Glabrio Consul*. Immo
Acilius. Mox: *M. Porcius Cato*, qui tum tribunus
militum a populo factus in exercitu erat. MS. codex:
qui tum, jam consularis, tribunus militum. Adsti-
pulantur Plutarchus & Livius, hoc differentes,
quod ille χιλιαρχῶντα, hic *consularem legatum ad-*
fuisse Acilio scribit. Num. 12. *Croesus praevalido*
hostium equitatu camelorum gregem opposuit. Utrum
error est auctoris, an scripsit: Cyrus praevalido
hostium equitatu. Cyri enim hoc ingenium, & ei
camelorum copia: hostis autem ejus Croesus &
Lydi, teste *Herodoto*. cap. 5. num. 2. *non aciem*
tantum superavit, sed etiam castris exsistit. Lego,
acie. Eodem cap. num. 23. *ut ad primum nostrum*
incursum per nota refugerent vada. Lege ex MS.
nostrorum. Statim: *Hos consul & adortus temere &*
secutus, jejuna exercitum in maximo frigore transitu
fluminis rigere fecit. Idem MS. *in maximo frigore*
transitu fluminis rigefecit. Verbum elegantissimum,
dignissimumque, quo sermo Latinus augeatur: sic
dictum, ut calefacere, frigefacere. Eodem c. n. 29. in
sine: utrumque ex sententia cessit. Additur in MS.
namque ad fortuitum incendium sine armis procurren-
tes adortus cecidit. Quod quanti sit, aestimabis. N.
31. *cum deinde Pompejani securi servatique pabulo de*
reditu cogitarent. MS. *curatique*. Neutrum satis pla-
cet. Mallem *gravatique vel satiatique*. num. 36.
adeo debellavit, ut destituti Labieno provincia exce-
derent Parthi. Lege, *destituto*, id est, destituentes
& deferentes Labienum, ducem eum adversus Ro-
manos sequi jam recusantes. num. 44. *Alcibiades*
dux Atheniensium in Hellesponto adversus Numidarum
& *Lacedaemoniorum ducem*. Scribendum, adver-
sus

P R A E F A T I O.

sus Mindarum Lacedaemoniorum ducem. cap. 7. num. 12. Quo instinctu affectus est, ut protenus barbari tollerentur. Scribo: pellerentur: inde scilicet, ubi obsidebant aquationem. cap. 9. num. 5. in quemdam ex Megistanis, quos ceperat, animadvertit. MS. edebat: in Vodundum ex Megistanis. Quasi nomen id Satrapae esset. Caeterum eodem genere loquendi cap. 11. num. 1. MS. quam obsides e principibus acciperet, hoc est, quosdam principum. Vulgo a principibus. Sed avocor, & jam clamant alii, sibi quoque me servire oportere. Itaque vale, & his fruire, & si quid horum ab aliis anticipatum est, pro non dicto a me dissimula. LUGDUNI in BATAVIS a. d. III. Cal. Januar. Gregor. CIO IO C. LXI. anni, qui tibi feliciter nascatur, & decurrat.

* S E X T I

JULII FRONTINI
STRATEGEMATICON
LIBRI QUATUOR.

P R A E F A T I O

In tres libros priores.

Um ad ¹ instruendam rei militaris scientiam, unus ex numero ² studiosorum ejus accesserim, eique ³ destinato, quantum ⁴ cura nostra valuit, satisfecisse ⁵ visus

^a Vulgo ADSTRUENDAM. ^b Vulgo DESTINATIONI.

* Toto hoc titulo caret unus Regius, verum tres Regii MSS. praebent. SEXTI JULII FRONTINI STRATEGEMATON LIBER PRIMUS INCIPIT. Hillensb, unus, INCIPIT JULIUS FRONTINUS STRATEGEMATON, DE INSTRUCTIONE BELLIORUM LIBER PRIMUS: alter, *O Julii Frontini in strategemata praefatio*. Tertius SEXTI JULII FRONTINI primi libri strategematon praefatio incipit. Vide, quae modo Catanaeo opposui. In meo Codice Longobardicis literis exarato, est *Sextus Frontinus. TENULIUS*. Titulus hujus libelli in MSS. adeo variat, ut nihil certi hinc statuere possimus. Plerique tamen hic & in seqq. librorum titulus *Strategematon* exhibent. Alii addunt *de rebus bellicis*, alii *res militaris* & similia. Mihi vulgatum *Strategematon* praeplacet, ut mox plenius dicemus. Vulgo adtem addebatur VIR CONSULARIS; sed cum in

nullo Codice, (si excipias Arcerianum a Keuchenio adhibicum, qui dat V. Cost.) is titulus appareat, eum ejecimus; licet non negem, Frontinum nostrum Consulem fuisse, quod satis liquido probavit Vir Doctiss. Polenus in dissertatione, quam de Frontino praefixit libro de Aquaeductibus per eundem hunc Frontinum scripto, & a se nuper edito, & nos cum aliorum eruditis de hoc auctore disputationibus post praefationes hic recudi curavimus. Ceterum *Frontinorum* mentio, praeterquam in monumentis per viros doctos huc congestis, alibi quoque reperitur, & SEXTUS JULIUS FRONTINUS memoratur in Inscriptione apud Sponium Miscell. Antiq. p. 189. Vide etiam Cl. Fabricii Bibliot. Latin. T. 2. p. 737.

1 *Adstruendam* Keuchenius monuit, in MS. Arceriano, & Editione Parisiensi A. 1573. (quam male putavit & cum eo Cl. Periz,

A An

sus sim; deberi adhuc⁶ institutae arbitror operae,

An. Hist. p. 445. omnium esse primam) scribi *instruendam*. Vulgarum tamen ex Glossis *adstruere* per *avadiðorxeis* exponentibus retinuit. Verum si *adstruendam* placet, malim rei militari. *Adstruere* enim hoc loco notaret, promoveret, augere scientiam rei militaris, & quasi superaddere, ut statim, *Adjuvari me ab his, qui aliquid illi adstruent, non argui credam*. Quare solet etiam Dativus huic verbo ea in significatione addi. Vide praeter alia exempla ea, quae adducunt Doctissimi viri ad Ovidium L. 11. Art. Amat. 119.

Jam molire animum, qui dures, & adstrue format.

& ad Justin. L. xxiii, 3. *Rebus super vota fluentibus Italiae Siciliaeque imperium & tot de Romanis victorias adstruxerat*. Verum longe plurimorum & optimorum Codicum auctoritas jubet rescribi *instruendam*. Certe ita inveni in tribus Regiis Parisiensibus, duobus Cantabrigienibus, duobus Mediceis, Gudiano, utroque Leidensi, Palatino, & Hillensbergii, quem postea Almelo-venius possedit. *Instruere* autem scientiam eleganter notat docere, vel potius necessariis praeceptis, & exemplis adornare & perfectam reddere. Sic *instruere* itam Ovidio L. xiii. Metam. §. 344. ut optime restituit Celeberrimus P. Burmannus. *Instruere virtutem Senecae de Ira* L. 1. C. 3. Lucan. L. vi, 486. *mortibus instruit artes*. Justin. L. v, C. 2. *Instruere victoriam*. Immo eodem fere modo noster dixit Cap. 8. §. 7. *Consilium ejus instruebat*.

2 *Studioforum* | Studiosus rei militaris est doctor, praeceptor, qui, ut modo dixit, adstruit ejus scientiam. Sic *Juris studiosus* est Suetonio Jurisconsultus. Quintil. l. 1. prooem. *Nomen tamen sibi in-*

solentissimum arrogaverunt, ut soli sapientiae studiosi vocarentur. Loquitur de philosophis. Plin. l. 4. epist. 13. *Rogo ut ex copia studioforum, quae ad te, ex admiratione ingenii tui, convenit, circumspicias praeceptores, quos sollicitare possimus*. Eodem lib. epist. 28. loquens de imaginibus mortuorum doctorum. *Quia tibi studio- rum summa reverentia, summus amor studioforum*. lib. 6. epist. 6. *Erat non studiorum tantum; verum etiam studioforum amantissimus: ac prope quotidie ad audiendos, quos tunc ego frequentabam, Quintilianum & Niceten sacerdotem ventitabat. qui erant magistri dicendi*. TENN.

3 *Destinationi*] Sic editi. At 4. MSS. Regii, 3. Hillensb. & Romanus *Destinato* li. c. *propositio* haud spernendum: nimirum participia apud veteres induebant naturam substantivorum, licet aliter inflexa. Sic *commutatus auri & commutatio* Lucret. l. v. 803.

Quapropter quoniam, quae paulo diximus ante,

In commutatum veniunt. Opina- tus pro opinio Idem l. 4. v. 456.

Quoniam pars maxima tollit.

Propter opinatus animi.

Conjectus pro conjectio. l. 5. v. 417.

Sed quibus ille modis conjectus materiai

Fundavit coelum, ac terram, pontique profunda.

Declinatus pro declinatio. Varro de L. L. lib. 7. *Itaque noveis nominibus adlateis in consuetudinem, sine dubitatione eorum declinatus statim omnis dicit populus*. lib. 8. *Ego declinatus verborum & voluntarias & naturales esse puto*. lib. 9. *Sunt declinatum species quatuor*. Tertull. lib. de castit. *Ob pristinum de virginitate sancitum pro sanctionem*. Manil. l. 1. *lampas*

diors

rae, ut sollertia ducum facta, quae à Graecis una
 8 στρατηματικῶν adpellatione comprehensa sunt;
 ex-

dios fissus ramosos fundit in ignes.
 pro fissiones. Arnob. l. 2. *Ad-
 eatur inflexibus flexuosi*, pro infle-
 xionibus. Neutra sunt tam fre-
 quentia, ut jure prudentissimi
 Antecessores legant instituta pro
 institutiones; & Theophilus red-
 diderit Διάταξις βεβαιῶσα τὰ
 ἱνιστάτα. TENN. Restitui desti-
 nato, ut praeter Codices a Ten-
 nullo laudatos exhibent uterque
 Mediceus, duo Cantabrigienſes,
 Palatinus, Leidens. primus & Col-
 latio Vossiana, aliique. Quod
 est usurpatum ab auctore, ut so-
 lent participia neutrius generis,
 & in substantiva passim degenerare.
 Sic dictum, factum, inceptum,
 iussum, institutum, mandatum,
 ostentum, placitum, porten-
 tum, praescriptum, propositum,
 responsum ut mox, & similia in-
 numera: adi etiam L. 11, 19.
 Nam exempla nominum quartae
 declinationum formae, quae ad-
 ducit Tennulius, huc minus qua-
 drant. Illorum exempla vide ad
 L. 11, C. 5. 30. cogitationibus.

4 Cura nostra valuit] Medic.
 cura valui.

5 Visus sum] Sic sex MSS. fal-
 so Keuchenius ex uno legit *nifus*.
 Nam Latini dicunt, *nifus sum*
satisfacere, visus sum satisfecisse.
 TENN. Ex Paris. Edit. ita legi
 volebat Keuchenius inepte; cui
 tamen accedunt prim. Leidens.
 & unus Scriverii Codex, qui in
 ineditis apud me notulis bene ob-
 servavit hos libros deperditos ef-
 fesse, atque eorum meminisse Ve-
 getium Lib. 1. de re militari C.
 8. & ex eo J. Saresberienſem in
 Polycrat. Lib. v. C. 19. ubi vul-
 go male *Julius Hyginus* legitur.
 Unde refellitur Stewechius, opi-
 natus quartum Strategematicon
 librum esse de re militari. Sed
 vide insuper Vossium & Polenum
 in Prolegomenis.

6 Instituta operae] Gudianus,
 Leid. sec. & Medic. sec. *Institu-
 to operi*.

7 Una στρατηγ.] Mediceus sec.
 vera στ.

8 Στρατηματικῶν] Στρα-
 τηματικῶν SCRIVERIUS. στρα-
 τηματικῶν omnes MSS. Hillens-
 berg. unus Latinis literis *strate-
 gematicon*. TENNUL. Dubium, u-
 trum Scriverius ita in suis MSS.
 invenerit, an sic legendum esse
 voluerit. Certe ei lectioni fa-
 venter Arcerii Codex, & duo MSS.
 ex nostris cum Saresberienſis lo-
 co Lib. v. C. 7. ubi vulgo edi-
 tur *strategematicon*; nec non Vale-
 rius Maximus L. vii. C. 4. *Cujus*
opera, quia vix adpellatione nostra
 apte exprimi possunt, Graeca pro-
 nunciatione *strategematica* dicuntur.
 Quin & στρατηματικῶν legit do-
 ctissimus H. Stephanus in Theſ.
 Graec. Ling. T. iii. p. 1070. ubi
 videndus. Ego tamen retinere
 malim vulgatum, seu Graecis
 seu Latinis characteribus, qui
 sunt in MSS. meis omnibus, exa-
 ratum. Nam MSS. ceteri omnes
strategematicon exhibent, ut &
 Saresberienſis Lib. vi. C. 11. praeterea
 auctor noster clare distin-
 guit στρατηματικὰ a στρα-
 τημασι; quam differentiam ob-
 servavit quoque Saresber. Lib.
 viii. C. xiv. Quae vero contra
 propriae adpellationis notam ad res
 alias pertinent, *Julio Frontino* teſ-
 se, *strategematica* appellantur. Di-
 ſtat enim *strategematicum* a *stra-
 tegemate*, quomodo genus a specie
 differt. Ait enim auctor infra;
 ubi vide Tennul., in genere om-
 nia, quae provide, sollerter
 &c. sunt, esse τὰ ἔργα στρα-
 τηματικὰ, cum in specie sint
 στρατηγήματα. Exempli gratia:

Α 2 Ηαν-

expeditis amplectar commentariis. Ita enim ⁹ consilii quoque & ¹⁰ providentiae exemplis succincti duces erunt; unde illis excogitandi ¹¹ gerendique similia facultas nutriatur. Praeterea continget, ne de eventu trepidet inventionis suae, ¹² qui probatis eam experimentis ¹³ comparabit. Illud neque ignoro, neque inficior ¹⁴ etiam, rerum gestarum scriptores indagine operis sui hanc quoque partem esse complexos; & ab auctoribus, exemplorum quidquid insigne aliquo modo fuit, traditum. Sed, ut opinor, occupatis velocitate consuli ¹⁵ debet: longum est enim, singula & sparsa per inmensum corpus historiarum ¹⁶ persequi: & hi,

¶ Vulgo PROSEQUI.

Hannibal roto bello Punico secundo multa edidit τὰ ἔργα στρατηγικὰ: quippe ad Trebiam hoc, illud ad Cannas, alia tursus alibi usurpavit στρατήματα. Haec subtilis harum vocum distinctio, quae ab auctore nostro fit, fecit quoque, ut retinerem veterem libri titulum *strategematicon*. licet in titulis singulorum librorum MSS. habeant *strategematon*. Sic Georgica, Ἑρωτικά, Ποσειδονικά, Σατυρικά, Τακτικά &c. scripserunt alii. His adde J. F. Gronov. Lib. II. Observ. C. 2.

⁹ *Consilii*.] Sibi duo Regii, Palat. & Coll. Voss. *Consilii* Medicus fec.

¹⁰ *Providentiae*] Leid. sec. & margo Ed. Paris. teste Keuchenio, *prudenciae* male. Vide J. F. Gronovium ad Liv. L. xxv, 34. *Dux cautus & proviaens*. uti & super hac voce Cl. Burm. ad Vellej. L. I. C. XI. Noster de Aquaeduct. Ait. 64. *praeunte providentia principum*; alique passim. Apud Lactantium quoque L. II. C. 8. *veterimus & optimus Codex*

Deus ad excogitandum providentissimus. vulgo *prud.* Eodem Cap. *providentia excogitandi & saepe.*

¹¹ *Gerendique*] *Generandique* Regius Prim. Palat. & Medic. secundus cum marg. Ed. Hittorp.

¹² *Qui*.] *Quum* Leid. & dein ea Medic. sec. cum altero Leid. & Gudiano.

¹³ *Comparabit*] Optimus Regius *Comprobat*, haud contemnendum. TENN. In quatuor MSSis *comprobat* inveni. Non tamen placere potest, *probat* *comprobat*. *Comparabit* est comparationem insinuet suae inventionis cum simili, quae experimento & bono successu fuit probata.

¹⁴ *Etiam*] Et MSS. quatuor.

¹⁵ *Debet*] Oportet Regii duo, & mox *universum Corpus* Palat. Petreus. & Leid. pr.

¹⁶ *Prosequi*] Sic haftenus editi. Verum MSS. tres Regii, & unus Hillensb. & Romanus *Persequi*. Nepos de scriptis Catonis majoris c. 3. *Reliqua bella pari modo perfectus est, usque ad praeturae Ser. Galbae, qui diripuit Lusitanos*. Attico c. II. *Difficile enim*

hi, qui notabilia excerpserunt, ipso velut acervo rerum confuderunt legentem. ¹⁷ Nostra sedulitas inpendet operam, ut quemadmodum res poscet, ipsum, quod ¹⁸ exigitur, quasi ad interrogatum ¹⁹ exhibeat: circumspēctis enim generibus, praeparavi ²⁰ opportuna exemplorum veluti consilia. Quo magis autem ²¹ discreta ad rerum varie-

ric-

4 Vulgo EXHIBEATUR.

enim est omnia persequi, & non necessaria. TENN. *Persequi exaratur quoque in meorum Codicum nonnullis optime. Verum id non referendum est, ut facit Tennulius, ad scriptorem, quia, quae enarrat & ordine recenset, tam persequi, quam persequi dicitur; ut apud Virgilium Lib. 11. Aen. 107.*

Persequitur pavitanti, & siccopetore satur.

Statius L. 11. Theb. 268.

— *longa est series, sed nota malorum*

Persequar, unde novis tam saeva potentia donis.

ubi & in MS Behorii & chartaeco, quem contuli, *persequar*, quae creberrima in his vocibus confusio. At hic lectores intelligendi sunt, quibus fore longum, ait auctor, si exempla a variis scriptoribus per inmenſum historiarum corpus sparsa deberent *persequi*, i. e. investigare, & inquirendo scrutari, num quid consequi possint, quod sibi in utile sit. Quod ne fieri necesse esset, hoc exemplorum undique collectorum quasi florum corpusculo sedulo curavit Frontinus. Hoc sensu Petronius C. 29. *Persequi totum parietem non destiti.* C. 33. *Persecutus putamen manu, fideulam inveni.*

¹⁷ *Nostra sedulitas*] Posterior aetas frequentavit nimium hos modos loquendi. Autor supra. *Quantum cura nostra valuit.* Lactant. 3. c. 30. *Docui, quantum*

mea mediocritas tulit, longe devium philosophos iter a veritate tenuisse. Quintil. Instit. Prooem. *Quantum nostra valebit infirmitas, differamus.* Valer. Max. Prolog. *Mea parvitas eo iustius ad favorem tuum decurrit.* TENN. Auctor noster in libro de aquaeductibus Artic. 118. *Nostra sedulitas ad certam regulam redegit.*

¹⁸ *Exigitur*] *Exigit* MSS. tres.

Exhibeatur.] Sic editi. Sed lege cum 4. MSS. Regiis, tribus Hillensb. & uno Romano *exhibeat* nimirum, *sedulitas nostra.* TENN. *Exhibeat* est quoque in Palatino, Gudiano, utroque Mediceo & Leidensi primo, aliisque. quod reposui. Sed vide, num elegantius in altero Leidensi & Petrensi scribatur *respondet*. Mihi temere spernendum non videtur. L. 11. C. 3. §. 7. *ad omne momentum respondens miles.* ubi vide Tenn. L. 111. praef. *priores libri responderunt titulis suis.*

²⁰ *Opportuna exemplorum*] Unus Regius *Exemplo*, ut Justin. prolog. *Exemplo erant necessaria.* Sed. praestit. *Exemplorum veluti consilia.* nimirum consilia formantur ab exemplis. Sic Martialis. l. 9. epig. 17. *Consilium formae speculum.* ibid. epigr. 60. *Consuluit naves, an olerent aera Corinthon.* Ovid. 4. Met. Fab. 8. *Et quid se deceat, spectatas consulit undas.* TENN.

²¹ *Discreta &c.*] Alias quo magis autem discreta rerum collocarentur varietate apte in tres libros

rietatem apte collocarentur, in ²² tres libros ea ²³ diducimus. In primo crunt exempla, quae competant proelio nondum commisso. In secundo, quae ad proelium & confectam ²⁴ pacationem pertineant. Tertius inferendae solvendaeque obsidionis habebit *σεπτημίμια*: quibus deinceps generibus suas species adtribui. Huic labori non injuste veniam paciscar, ne me pro incurioso reprehendat, qui praeteritum aliquid a nobis ²⁵ repererit exemplum. Quis enim ad perconsenda omnia monumenta, quae utraque lingua tradita sunt, sufficiat? ²⁶ unde multa transire ²⁷ mihi ipse permisi; quod me non sine causa fecisse scient, qui aliorum libros, eadem promittentium, legerint. Verum facile crit,

&c. SCRIVERIUS. Ita legitur in Edd. Romana A. MCDXCIV. & Bononiensis A. MDIV. & Keuchenii judicio concinnius, quam vulgo. mihi videtur locus corruptior. In uno Cantabr. *rerum ad varietatem apta*, adprobante Cl. Waffio, *ad rerum adiutus collocaretur v. a.* duo Regii. *a. r. collocarentur varietatem a.* Medicus prim. *aperte Medic.* secund. An fuit discretâ ad rerum exitus collocarentur varietate, apte in tres &c. ? non liquet.

²² Tres] Frontinus scripsit tres priores de strategematibus, quartum librum de strategiciis. TENN.

²³ Diducimus] Sic unus Reg sed reliqui omnes deducimus. *Diducere* est dividere. deducere scribere componere. TENN. Recte *diducimus* exhibent fere omnes mei, nisi quod in uno Mediceo sit *deduximus*. Dein Palatin. in primo enim.

²⁴ Pacationem] Alias *passionem*. SCRIV. *Pacationem*: sic omnes MSS. minus uno Regio & Scriviano, qui dant *Passionem*. vox

proba, centies Ciceroni frequentata. Pro induciis, Flor. 4. 12. *continua totius generis humani aut pax fuit, aut passio*. Sed Frontinus lib. 2. 9. docet quae post proelium faciendae & partam victoriam. *Pacare* autem gentem est superare. Ergo retine *Pacationem*. TENN. *Passionem*, quod est in Edd. Rom. & Bonon. quasi *ξενός* admirabatur Keuchenius, vulgatum tamen praeferebat. *Pacationem* habet Arcerianus. nostri omnes *pacationem*.

²⁵ Repererit] MSS. aliquot *reperit*. Palatin. *repetit*, & supra *pro incurioso quis repreh.* Petrensis, minus bene.

²⁶ Unde multa transire] MSS. 6 *ut multa*. Medic. pr. & multa. Palat. cum aliis duobus *ut multa* & Medic. sec. cum Ed. Paris. interponit quoque *Et*. pro *transire* Leid. pr. *transirem*. Videtur ab Auctoris manu fuisse, ut & vel & multa ut *transirem*, mihi ipse permisi.

²⁷ Mihi ipse permisi] Haec verba verecundum timorem notant. Plin.

erit, ¹⁸ sub unaquaque specie suggerere. Nam quum hoc opus, sicut ²⁹ cetera, ulus potius aliorum, quam meae commendationis causa adgressus sim, adjuvari me ab his, qui aliquid illi adstruent, non argui credam. Si qui erunt, quibus volumina haec cordi sint, meminerint, ³⁰ στρατηματικῶν & στρατημάτων perquam similem naturam discernere. Nam ³¹ tum omnia, quae a duce provide, utiliter, magnifice, constanter fiunt, ³² στρατηματικά habebuntur, ³³ si in specie

a Vulgo UT PARENT GRATIAM &c. PER QUAM POSSIMUS, SIMILEM.

Plin. 6. epist. 6. Me certe, ut primum sibi judicare permisit, ad amorem imitationis me delegit. contra Sen. epist. 51. Illic luxuria sibi plurimum permittit. TENN.

28 Sub unaquaque] Omnes MSS. sub quaque. TENN. Mei quoque cum Ed. Paris. sub quaque. Sed duo Regii & recens Gudiani manus cum Edd. Rom. & Bonon. sub quacunque. An fuit sub sua quaque specie suggerere?

29 Sicut cetera] Absunt haec ab Hillensb. & Voss. dein usui quinque est MSS. non usus, pro causa Medic. pr. gratia.

30 Ut parent gratiam] Haec verba ἀρεθιδόνισα, ut & τὸ possimus, non habent 3 Regii, 3 Hillensb. & unus Romanus. Sentio optimo l. Meminerint, στρατηματικῶν & στρατημάτων perquam (non per quam) similem naturam discernere. Nimirum στρατηματικά & στρατημάτα licet videantur simillima, tamen sunt discernenda; ad exemplum coelestis arcus, in quo diversis nitent cum mille colores, Transitus ipse tamen spectantia lumina fallit. Nam στρατηματικά sunt universitatis, sed στρατημάτα

velut partium. TENN. Optime hunc locum & verissime emaculavit Tennulius. Nam haec verba ut parent gratiam non comparent quoque in Leidenis, Gudiano, aut Cantabrigensibus, sine dubio intrusa ab indocto librario pro Graecis vocabulis, quae legere non poterat; unde Latina similitum characterum reposuit. Hoc ex eo patet, quod in illis MSS. ubi haec verba inveniantur, Graeca vocabula desint, ut in Mediceis, qui habent & p., Palatino & Vossiano ac Edd. primis. Dein possimus ad sensum fulciendum est interjectum. Sed bene exultat quoque a Vossiano, Gudiano & Leid. primo. In aliis non legitur similem. Quidam possimus. Leid. sec. quae possint.

31 Tum] MSS. Cum. TENN. Cum inveni quoque in meis omnibus. dein magnifice, constanter cuncti cum Edd. primis, non ut vulgo inverso ordine.

32 Στρατηματικά habebuntur] Male Regius & patiuntur gratiam. alius gratiam habebunt. TENN. Idem hic accidit quod supra. Ex Graecis, non perspectis formaverunt inepti librarii Latinos characteres. Hinc in aliquot

A 4 etiam

cic eorum sunt *σεατηγῆματα*. ³⁴ Horum^a propria vis in arte sollertiaque posita proficit, tam, ubi cavendus, quam, ubi obprimendus hostis sit. Qua in re quum verborum quoque illustris exstiterit effectus, ut factorum, ita dictorum exempla posuimus. ³⁵ Species eorum; quae instruant ducem in his, quae ante proelium gerenda sunt.

^a Vulgo EORUM.

etiam meis & Editionibus primis & partiuntur vel patiuntur gratiam habebunt, & statim pro *σεατηγῆματα*, & gratia. in Leid. sec. artis nota *σε*.

³³ Si in specie] Ex MSS. 1. Sed TENN. At nostri constanter retinent *st.* nihilque mutandum judico.

³⁴ Horum] Sic reposui e MSS. 1. novem. Vulgo eorum, quod statim praecefferat. Horum quippe

in uno Cantabrig. scribitur. malim autem propria.

³⁵ Species] Contra MSS. & rationem vulgo legitur & species. Nam respicit ad Indicem seqq. Capitum. TENN. Et addidit primus Scriverius: ut est in uno Parisiensi: sed rectius ejecit rursus Tennulius. Weckelius & Stewechius non recte quoque ediderunt *instruent*.

INDEX CAPITUM.

- CAP. I. **D**E occultandis consiliis.
 II. **D**E explorandis consiliis hostium.
 III. De ³⁶ constituendo statu belli.
 IV. De transducendo exercitu per loca ³⁷ hosti^b infesta.
 V. De evadendo ex locis difficillimis.
 VI. De insidiis ³⁸ in itinere factis.
 VII. Quemadmodum ea, quibus ³⁹ deficimur, videantur non deesse, aut usus eorum expleatur.
 VIII. De distringendis hostibus.
 IX. De seditione militum compescenda.
 X. Quemadmodum intempestiva postulatio pugnae inhibeatur.
 XI. Quemadmodum incitandus sit ad proelium exercitus.
 XII. De dissolvendo metu, quem milites ex adversis ⁴⁰ ominibus conceperint.

^a Vulgo CUSTODIENDO. ^b Vulgo HOSTIUM. ^c Vulgo QUO M.
 E. A. O. CONSIDERUNT.

³⁶ Custodiendo] Omnium MSS. rorum consensu lege constituendo. Et sic ediderat Godefridus Hit-
 torpius Anno 1529. TENN. Mei
 quoque & Edd. Rom. ac Bonon.
 vere constituendo, ut patet ex ipsis
 Capituli tertii exemplis.

³⁷ Hostium infesta] MSS. Hosti
 infesta. TENN. Hosti etiam nostri
 & Edd. primae. Hostis Medic.
 pr. Hostibus Medic. sec. Exempli
 huius capituli videntur postulare
 hosti vel hostibus infesta.

³⁸ In itinere] MSS. sex itineri.

³⁹ Deficimur] MSS. plerique &
 Edd. Vett. male deficimus, &c.
 ut n. e. expleatur vel expleantur.

⁴⁰ Ominibus considerunt] Tres
 Regii, duo Hillensb. considerint.
 sed l. ex uno Regio & optimo
 Hillensb. quem milites ex adversis
 ominibus conceperint. TENN. Quem
 Leid. sec. Coll. Voss. conceperint
 omin. unde Vossius sanam lectio-
 nem margini quoque alleverat,
 quam jam exhibet Parisiensis E-
 dit. Vide ad ipsum Cap. XII.

vit, quo proficisceretur; sed tabellas, in quibus scriptum erat, quam partem peti vellet, universis gubernatoribus dedit signatas; praecepitque, ne quis legeret, nisi vi⁹ tempestatis a cursu praetoriae navis ⁷ abductus^a.

III. ⁸ C. Laelius ad Syphacem profectus⁹ legatus, quosdam ex tribunis & centurionibus, per speciem servitutis ac ministerii exploratores secum duxit, ex quibus L. Statorium, ^b quem, quia saepius in eisdem castris fuerat, ¹⁰ quidam ex hostibus

^a Vulgo ABDUCTUS ESSET. ^b Vulgo abest QUEM.

re suo utitur Keuchenius. Verum nihil mutandum esse videbimus ad L. III. C. 1, 2.

⁶ Pronuntiavit] Arcerianus praenuntiavit, dein in Leid. sec. est tabulas. mox vellet petere Edd. Rom. & Bon. Infra Arcerianus vi & tempestate. post navis Glosfam interponit unus Cantabrig. quam sequi iussi fuerant. Institutum hoc cum aliorum imperatorum, tum etiam Caesaris fuit. Hirt. de B. Afric. C. 3. Quod neque gubernatoribus, ut mos ipsius consuetudoque superioribus temporibus fuerat, tabellas signatas dederat, ut in tempore iis perlectis locum certum peterent.

⁷ Abductus esset] MSS. Regii, unus Romanus, tres Hillensb. carent tñ esse, quae elegantior brevis. TENN. Non conspicitur etiam haec vox in Palatino, Mediceis, Leidensibus, Gudiano, Vaticano, Coll. Voss. aliisque; quare deleui.

⁸ C. Laelius] Praenomen non agnoscunt MSS. tres. Infra de hostibus Medic. pr. Mox a Palatino & Coll. Vossiano abest ejus.

⁹ Legatus] Sic l. Nam Laelius fuit Legatus Scipionis. Omnes MSS. habent legatos. n. 9. Praecipitque legatus. TENN. Quinque ex meis servant legatus: quare nihil temere mutem. Ceteri ta-

men omnes cum Editionibus antiquis & Sanuto legatos exhibent, forsitan quia sciverunt una cum Laelio plures ivisse legatos: Verum si per MStos liceret, malim hinc excudere profectus legatos lectos quosdam &c. C. 2. §. 1. Scipio Africanus capta occasione mittendae ad Syphacem legationis cum Laelio servorum habitu tribunos & centuriones lectissimos ire iussit &c. Livius L. xxx. 4. Cum legatis, quos mitteret ad Syphacem, calonum loco primos ordines spectatae virtutis atque prudentiae servuli habitu mittebat; quae verba, ut solet, Livius desumpsit ex Polybio L. xiv. Excerpt. init.

¹⁰ Quidam ex hostibus] MSS. omnes. Quem quidam ex hostibus, sensu rotundiore. TENN. Nostri quoque cum Ed. Paris. hic addunt quem; sed non video inde exoriri sensum rotundiores, nisi illa verba, quia saepius in eisdem castris fuerat, pro Glossa considerentur, ac deleantur: & certe verba illa in Sanuto non comparent. Aliter quem debet necessario retrahi ante quia; quod feci, ut sensus constaret. & hoc in margine meo monuit Scriverius, qui ante coniecerat quum quidam: quomodo est in Hillensb. Salmasius olim ad Florum L. 11. C. 12. Ed. primae legebat, quia, quod

bus videbantur agnoscere, occultandae conditionis ejus causa ¹¹ baculo, ut servum, castigavit.

IV. Tarquinius Superbus pater principes ¹² Gabinorum ¹³ interficiendos arbitratus, quia hoc ¹⁴ nemini volebat commissum, nihil nuntio respondit, qui ad eum ¹⁵ a filio erat missus: ¹⁶ Tamen vir-

¹⁶ Vulgo GABINORUM.

quod f. i. e. c. f. quidam &c. Scilicet Statorum videbantur hostes agnitori, quia saepius in Syphacis castris fuerat. Hic autem L. Statorii Centurionis: nam eundem fuisse non audeo statuere; si quidem ille ex sententia Summi Gronovii ab eo tempore, quo primum in Syphacis castra venit, ibi permansit, Regique exercitus dux contra Scipionem factus est. Consule omnino Livium L. xxiv. C. 48. & L. xxx. C. 28. ac Gronov. Observ. iv. C. 7.

¹¹ Baculo ut servum c.] In MS. optimo Palatino est & sermone c. Unde quis conjicere posset baculo esse interpretationem veteris vocis scipione. Plaut. Amphitr. L. 1. C. 3. §. 22. Quoi ego jam hoc scipione. Sed hoc monuisse sufficiat.

¹² Gabinorum] Non hoc damna-rem; sed MSS. tantum non omnes dant Sabiunorum; licet nihil notaverit Tennulius; & recte Regius secundus ac Gudianus Gabinorum. primores Gabinorum Livius L. 1. C. 54. Gabini infra L. iii. C. 3. §. 3.

¹³ Nemini volebat commissum.] Ita emendavi, cum antea passim legeretur, quia hoc nemini volebat innoscere commissum, nihil nuntio respondit, qui ad eum a consilio erat missus, tamen, &c. Primum enim illud innoscere, in quodam impresso (MSS. enim hujus auctoris libri deficiunt) non erat: & illud a filio, verum esse, testantur omnes Rom. rerum scriptores, & in iis Livius

L. i. Decad. 1. Modius. Ita Modius, ita tres mei scripti. Vulgo ¹⁴ innoscere hic inserunt, sed e Glossa. SCRIVER. Nemini volebat commissum sic omnes MSS. & Modius, qui queritur se non habuisse hujus auctoris libros MSS. sic correxit primus, cum antea legeretur: Nemini volebat innoscere commissum. TENN. In folio Palatino & uno Scriverii comparat innoscere: sed in Leid. sec. & Gudiano ad marginem perscrivere. Conjecerat quoque Scriverius pro commissum posse legi comitum. Verum cum Livius L. i. C. 54. Dionys. Halicarn. L. iv. p. 255. Valer. Maxim. L. vii. C. 4. Flor. L. i. C. 7. Polyæn. L. viii. C. 6. alique dicant vel regem, fidei nunciis minus credentem, eum seduxisse in hortum, vel solum sorte in hortum ambulasse, cum ad eum veniret nuntius, comites hic locum habere nequeunt. Quod sine dubio vidit etiam Scriverius; quare Modii sequamur correctionem.

¹⁴ A filio] Sic idem Modius, cum antea esset a consilio. SCRIV. Quod confirmant MSS. omnes, & Edd. primae, & res ipsa.

¹⁵ Tamen] Sic Regii, sed Hillensb. L. iii. tm. Quod explicant tantum. Doctissimus Joannes Ortwinus, qui Bommelae Salinarum industriossime regis juvenum studia, in suo MS. invenit quoque tantum. Sed mecum nihil mutandum censet. Sic Terent. Hecyr. L. iii. C. 4. §. 33. Quod potero faciam: tamen ut preteritatem colam. Donatus tamen pro

dus-

debantur, omnia, quae apud ipsos ²⁷ agebantur, nuntiare Parthis, perfidiam barbari ad utilitates suas convertit. Nam quae maxime fieri cupiebat, ea vereri se, ne acciderent: quae timebat, ea ut evenirent, ²⁸ optare simulabat. Sollicitus itaque, ne Parthi ante transirent Euphraten, quam sibi ²⁹ supervenirent legiones, quas in Cap-

pa-

4 Vulgo OPTARE SE.

οὐτο, ut Athenis in horologio, quod fecit Cyrestes. Sic correxit divinus Scaliger (cum antea legeretur cyprestes) ex Vitruvio L. 1. Sed qui diligentius perquisiverunt, tradiderunt eos esse οὐτο; maxime quidem Andronicus Cyrestes, qui etiam exemplum collocavit Athenis, turrim marmoream, οὐτογονον, & in singulis lateribus οὐτογονι singulorum ventorum imagines exculptas contra suos cuiusque status designavit. TENN. Cyrestes ante Modium aliosque jam recte ediderat Hirtorp. & Wechellius, & cum plerique MSS. Codices (nam ceterorum variis ludibriis lectorem non morabor) tum Historici ipsi eam lectionem confirmant. Idem enim Dio ait. καὶ ἔτις ἐν τῇ Συθείᾳ αὐτῶν τῇ Κυρήνικῇ ἡγουμένων συμβαλὼν εὐκνησεν. Plutarchus in Antonio p. 931. Ed. Paris. ἐν τῷ τῷ Παύλῳ τῷ βασιλείῳ παῖδα, μεγάλῳ στρατῷ Πάρθων αὐδὶς ἐπὶ Συρίαν ἐλάυνοντα συμπεσὼν Ὀυντιδίῳ ἐν τῇ Κυρήνικῇ τρέπειν, καὶ ἀφ' ὧν περὶ παρόντων, & iisdem verbis Appianus in Parthis p. 156. nisi quod ibi male vulgo edatur Κυρήνικῇ. De hac gentili Κυρήνῳ potius quam eis aut eis Orthographia vide plura in notis ad Stephanum.

27 Agebantur] Omnium MSS. totum consensu lege agerentur.

TENN. Agerentur jam videas in Edd. primis, quod ex Scriverii & meis quoque Codicibus reposuissim, nisi verarent Mediceus primus, & Regius secundus, qui servant vulgatum, & ipse auctor §. 11. & C. 5. §. 13. in indicativo diceret ignarus rei, quae agebatur.

28 Optare se] 4 Regii & duo Hillensb. omittunt se; quia praecessit vereri se. TENN. Delevi illud se; quod vulgo otiose repetitur: sed abest quoque a duobus Scriverii, & decem meis MS. In Medic. primo & Edd. pp. transposite scribitur se optare, certo indicio, additam fuisse voculam eam ad explicationem.

29 Supervenirent] Keuchenius exponit ex improvise nimirum & inopinanter: Et sane ita compositum hoc tam a nostro quam aliis solet usurpari. Verum tamen is sensus locum hic habere nequit; quippe Ventidium expectasse legiones, non obscure ipse auctor tam hac periodo, quam infra indigitat; & ex historia pater, iam tum illum id egisse, ut ex hibernis undique eas contraheret. Quare pro advenire & succurrere necessario sumi debet. Quod si durius & ineleganter dictum videtur, scribamur subveniret, ut clare exhibet Mediceus primus. quae variatio occurrit quoque L. 11. C. 5. §. 45. ubi certe mutari non est necesse, altam classem in auxilium supervenire ei arbitrati. & L. 11. C. 15. §. 1. Donec Camillus subveniret

padocia trans Taurum habebat, studiose cum proditore egit, ³⁰ uti sollenni ^a perfidia Parthis suaderet, per Zeugma trajicerent exercitum, qua & brevissimum iter est, & ³¹ omisso alveo Euphrates decurrit. Namque si illac venirent, adseverabat, se obopportunitate collium usurum, ad eludendos sagittarios: omnia autem vereri, si se ³² in patentes campos projecissent. Inducti hac adfirmatione Barbari ³³ inferiore itinere per circuitum ad-

^a Vulgo ut s.

niras al. *superu.* Adde Curt. L. iv. C. 4. §. 9. Quod ad historiam autem, confer omnino Dionem laudato loco.

³⁰ *Uti sollennis*] Sic rescripti auctoritate Medicei pr. Leid. pr. Vossiani, & Hillensb. ac Edd. Romanae, Bonon. & Paris. vulgo ut. paullo ante una voce auctius legitur in Gudiano ad marg. & in Leid. sec. *praeparatas habebat.* & infra Arcerian. *brevissimum stiner.*

³¹ *Omisso alveo*] Insolens locutio: unde Liptius & Scriverius in margine notarunt, scribendum si bi videri *remisso.* alius vir doctus mallet *demisso.* Scripti nihil variant, nisi quod in Mediceo sec. sit *obmisso*, & in Edit. Paris. priore *emisso.* In Arceriano *decucurrit*, in Palatino *discurrit.* *Omisso alveo* decurrere videtur notare leni, licet laxiore, aqua, languide & remisse, nec admissis aquis defluere. Solent autem, ut notum est, flumina, ubi latiora sunt, ibi etiam vadosa & maxime pervia esse, ut de Euphrate hoc in loco testatur Tacitus: unde & illic consuetus erat Parthorum transitus. Simili fere sensu dicitur *omissa obfido*, *omissus animus* & alia, de quibus consule J. F. Gronov. Observ. L. 111. C. 7. Videndum tamen, an levisima mutatione non posset legi *commisso* i. e. ponte

juncto, qualis ibi jam fuerat ab Alexandri Magni temporibus. Unde & urbi isti cognomen Zeugma. V. Stephan. Strabon. Plinium, & Ammian. Marcell.

³² *In patentes campos*] Duo Hill. *infra.* unus *intra.* TENN. *Infra p.* habent novem vel decem nostri vetustiores cum Edd. Parisinis. Quid si legamus *infra in patentes campos.* *Infra* Zeugma scilicet; *ἐν τῷ ὁδοῦ κατὰ τὸ ποταμὸν* ait Dio. *Infra* sine casu saepe significat deorsum Liv. L. 1. C. 43. Nec fere unquam *infra* ita descendunt, ut ad infimas pervenirent. Stat. L. 11. Theb. 163.

Isthmos & alterno quas margine submovet infra.

Quid vero velit Keuchenius, cum ait *istud in non magis hic probum est, quam quod Editionum viterrima* (ut perperam putabat, Paris. scilicet) *habet infra.* *Nihil tamen mutamus*, non intelligo. *Infra* L. 11. C. 5. §. 40. *devenit in patentes campos.* plura vide ad Lucanum L. iv. 745. *mersos aciem deiecit in agros.*

³³ *Inferiore*] Uterque Mediceus *inferiori.* dein Hillensb. *duxerunt:* unde quis conicere posset *eo duxerunt;* sed elegantius, ut puto, est *vulgarum adduxerunt.* quod hoc sensu apud rei militaris scriptores frequens. Caes. B. 9. C. 111. §. 28. *eo exercitum adduxit.* L. v.

B C. 46,

adduxerunt exercitum: dumque fusiores ripas, & ob hoc operosiores ³⁴ pontes jungunt, instrumentaque moliantur; quadraginta amplius dies impenderunt: quo spatio Ventidius ad contrahendas usus est copias; eisque triduo, antequam Parthus adveniret ^a, receptis, acie commissa, vicit ³⁵ Pacorum ^b, & interfecit.

VII. ³⁶ Mithridates, circumvallante Pompejo, ³⁷ fu-

^a Ed. Tenn. ADVENERIT. ^b Vulgo PARTHOS.

C. 46. Pro *fusiores* Mediceus secundus legit *superiores*. Idem mox praefert *eis denique copiis triduo* &c. *Copis* ante *to* vicit addit Ed. Paris. prior. *quibusque* tr. Vaticanus, qui pro XL. habet LX. *Adveniret* autem e MSS. & Edd. omnibus auctori reddidi, cum in Tennulii, ipso tacente, Editionem irreplisset *adveniret*.

³⁴ *Pontes jungunt*] Haec lectio non cohaeret: quare Cl. Salmasius *operosiore ponte* legendum existimat. *Ripas ponte jungere* rectum & Latinum est. SCRIV. Vid. Salmas. ad Flor. L. 11. C. 12. Ed. pr. Sunt & alii Viri Docti, qui *ponte* hic legi volunt; sed frustra. Eodem enim auctor modo locutus est etiam L. IV. C. 2. §. 1. *Ad fluvium, in quo pontem jungi oportebat*. Immo dudum J. F. Gronovius Taciti locis docuit, acque dici *ungere pontem*, ac *amnem ponte*, ad Plinii adpositum locum L. XXXIV. C. 15. *Et exstare ferream catenam apud Euphraten amnem in urbe, quae Zeugma adpellatur, qua Alexander Magnus ibi junxerat pontem*. Seneca de Brevit. vitae C. 18. *pontes navibus jungit*. Ut ripas ergo jungant & committant, pontes quoque jungere debent. Hoc sensu *ungere ratem, naves* &c. est ex multis partibus construere. Consule Viros Doctos ad Valer. Flacc. L. 1. 123. ad Curtium L. VIII.

C. 10. *Silium Ital.* Lib. v. 553. De praedicta catena vide quoque Stephanum in Σιῦγμα, & J. Nicol. Loensem Epiphyl. L. IV. C. 8. Reliquias autem pontis sua aetate adhuc existisse, & catenam servari ex Epistola P. Gylli MSta, notante hic Scriverio, monet Ortelius.

³⁵ *Vicit Parthos & interfecit.*] Omnes MSS. *Pacorum*. & sic lege. Illum enim cum universa Parthorum manu interfectum docet Justin. L. XLII. C. 4. TENN. Non Justinus modo & Florus L. IV. C. 9. quem laudat Keuchenius; sed omnes uno ore Historici scribunt, Pacorum hoc proelio interfectum. Ad stipulantur quoque Arcerianus Keuchenii, quem ita legendum monuit Gronovius, & omnes Scriveriani, & plerique mei Codices. In quatuor scribitur *Parthorum regem*, e Glossa sine dubio natum. Quod patet e Gudiano, in quo recens manus ad marginem adscripsit *regem*. Jussit quoque Pacorum reponi Clariss. Vir J. Wasse ad Sallust. B. Jug. C. 107. *in patentibus campis* &c. Frequens autem & facilis apud omnes auctores in MSS. & Edd. est varietas inter *Pacorum* & *Parthorum*. Lipsius ad marg. Cod. sui *Parthum*.

³⁶ *Mithridates*] Arcerian. *Mithradates*, Graeca forma, teste Keuchenio.

37 Fu-

37 fugam in proximam diem moliens, hujus consilii obscurandi causa, latius & usque ³⁸ ad adplicitas hosti valles pabulatus, colloquia quoque cum pluribus, avertendae suspicionis causa, ³⁹ in posterum constituit. Ignis etiam frequentiores per tota castra fieri jussit. Secunda deinde vigilia, ⁴⁰ praeter ipsa hostium castra agmen ⁴¹ eduxit.

VIII. Imperator Caesar Domitianus Augustus Germanicus, quum Germanos, qui in armis erant, vellet obprimere, nec ignoraret, majore bellum molitione inituros, si adventum tanti ducis praesensissent, profectionem suam ⁴² censu obtexuit
Gala

37 *Fugam moliens*] 4. AEneid. vers. 108. *Saepe fugam Danaï Troja cupiere relicta Moliri, & longo seissi discedere bello.* 6. AEneid. 477. *Inde datum molitur iter.* TENN.

38 *Ad adplicitas hosti valles*] Sic omnes MSS. Ortwinus ex suo ingenio legit. *Ad applicitos hosti vallos.* Quia secundum Iliodorum & alios, *Valli sunt fustes, quibus vallum munitur.* ἀπὸ τῶν. TENN. Ortwinio favent duo Medicei, scribentes *ad applicitos hosti vallos perambulatus.* Ceteri cum Sanuto servant vulgatum, nisi quod in uno Cantabrigienli sit *praeambulatus.* *Valles hosti applicitae* torrent ei proximae, & ad castra hostium quasi pertinentes. pabulari autem in vallibus solebant. Verum quia praecessit *circumvallante Pompejo*, videtur auctor voluisse innuere, pabulatores usque ad vallum hostium accessisse. Nilominus *appliciti hosti valli* non placent, & ut Latina sint, vereor. aliud quid later, Ex. G1. *adplicitas hostis vallo segetes*, vel *adplicitas hostis vallo prata*, aut tale quid. *hosti adplicitus* L. 11. C. 11. §. 5.

39 *In posterum*] *Imposterum* Atter. Petrensius bene *in posterum*

diem. L. 11. C. 5. §. 20. *Professionem edixit in posterum diem.* in *crastinum* Leid. text. ex interpolatione. nimis incertum tempus in vulgato est. Paulo ante *suspicionis* unus Regius. dein *ignis* autem Regiorum unus, uterque Mediceus & Edd. primae. Pro deinde scribitur *demura* *Solemni* mutatione in duobus Cantabrig. in Mediceo primo autem. *Tò demum* pro *tandem* placuit Cl. Wasse ad Sallust. Nostri nihil mutant, nec Sanutus.

40 *Praeter ipsa*] Sic omnes MSS. & ratio dicat, non *per*, quod Editioni Plantinianae in margine additum est. TENN. Edd. primae cum Sanuto habent *per*, quod per Romanorum castrorum rationem fieri nequivit. Medicei *prope*. Re- & se habet *praeter*. Livius Lib. xxxiv. *Media nocte profectus, ut locum, quem vellet, priusquam hostes sentirent, caperet, praeter castra hostium circumduci.* Justin. L. xviii. C. 7. *Praeter castra revertit.* & saepe alibi. Verborum autem ordinem, MSSis iubenribus, mutavi. vulgo erat *castra hostium*.

41 *Eduxit*] Medici deduxit.

42 *Professionem suam censu.*] Alias *profectionis suae sensus* obtex.

Galliarum. ⁴³ Sub quibus inopinato bello adfusus, ⁴⁴ contusa inmanium ferocia nationum, provincii consuluit.

IX. Claudius Nero, quum cuperet Hasdrubalem, copiasque ejus, antequam Hannibali fratri jungerentur, ⁴⁵ excidi; ⁴⁶ idcircoque festinaret, se
Li-

4 Vulgo OCCIDERE.

Gall. SCRIV. Omnes MSS. *Professionem suam sensu obtexit Galliarum*. Modius invenerat, *Professione suae census obtexit Galliarum*. Ad marginem Scriverius opposuit, *Professionis suae sensus obtexit Gall.* Vulgata lectio est sanior. Nam Domitianus instituit suam professionem, tanquam in Galliis esset acturus Census. in *quo sensu* nullus sensus. TENN. *Professionem suam sensu* MSS. & Edd. primae constanter exhibent, excepto Regio primo, in quo est *percensus*. dein pro *obtexit*, quod samtum pro praetexit, obicurarvit, Mediceus pr. *obexit*; quomodo ex ingenio maluerat olim Salmasius ad Florum L. vi. C. 12. Ed. pr. Mihi secus videtur.

⁴³ *Sub quibus*] Non placet hoc, nec habeo, quod dicam, aliud. Sed tamen non placet: utique cum praecedentia alii sic legant *professionis suae census obtexit Galliarum*. Modius. MSS. non variant. Mira phrasis. significare videtur *quo praetextu*, inter quae. inter eam dissimulationem Exemplo v. dixit. per haec C. v. Ex. 18. SCRIV. Cur. post. *Sub* cum ablativo notare tempus, vel praetextum saepius docuerunt viri docti. Hoc tamen loco durius videtur *sub quibus*; cum praecedat modo unum quid, ad quod referri possit, nisi admittamus lectionem, quam profert Modius, vel ex Regio & Mediceo rescribamus *per census obrexit Galliarum*; *sub quibus* scilicet censibus, sive eorum praetextu, ut apud

Virgil. L. 11. AEncid. 83. *Sub prodicione*. aut *sub quibus* erit post quos, simulac census illic egerit. de qua locutione consule Cel. Burmann. ad Vellej. 2. 127. *Sub his exemplis*. Si haec minus placent, & conjecturis indulgere licet, divinare possis *sic quietis*, quales describit Livius L. xx. C. 19. *Quietos in tentoriis suis nihil minus quam hostem aut praelium eo die expectantes*. Et passim *quietis* vel *securis* hostibus superveniendi exempla apud cujuscumque linguae scriptores. An etiam dedisset Frontinus *sic Cattis*? nam haec de expeditione in Cartos, cujus meminerunt Suetonius, Eutropius alique, intelligenda videntur. *Cattorum* a Domitiano victorum mentionem facit noster quoque L. 11. C. 3. §. 23. ubi vide: nam & illic erat corruptum. Quae autem hic Keuchenius de significatione belli pro praelio haud opportune adfert. verbotenus exscripsit ex Casauboni Comment. ad Polyb. p. 147. Ed. Gronov. post quem multi id observarunt Viri Docti.

⁴⁴ *Contusa inmanium*] MSS. tres *concussa*; unus *inmani*.

⁴⁵ *Occidere*] Omnes MSS. *excidi*. TENN. Keuchenius observavit, id etiam legi in Ed. Paris. Sed addidit inepte. At quod iste ineptum autumat, est elegantissimum, & cum MSS. Scriverii, rum meis omnibus & Ed. Hittorp. confirmatum. *Excidi* est occisione deleri. uti *accidi* copiae dicuntur, quae cladem minorem passae

Livio Salinatori, ⁴⁶ collegae suo, cui bellum mandatum fuerat, (parum fidens viribus, quae sub ipso erant) adungere, neque tamen discessum suum ab Hannibale, cui obpositus erat, sentiri vellet, ⁴⁷ decem millia fortissimorum militum ⁴⁸ delegit, praecepitque legatis, quos relinquebat, ut eadem ⁴⁹ stationes vigiliaeque ^a agerentur, ⁵⁰ totidem ignes arderent, eademque facies castrorum servaretur, ne quid Hannibal suspicatus, auderet adversus paucitatem relictorum. Quum ⁵¹ deinde in Umbria, occultatis itineribus, collegae

^a Vulgo ET VIGILIAE AEQUE.

fac sunt, Caesari L. VIII. B. G. C. 31. *Copias esse accisas sciebat.* Sic bene Voss. e MSS. vulgo *accisas*. MS. Lovan. *occisas*. Augustus in Monumento Ancyrano Tab. 1. *In exsilio agentes servari, quam excidere malui.* Vellej. Paterc. L. 11. C. 120. *Hereditatemque existi exercitus, in quantum voluerit, ab eo aditam.* Expunxi- mus itaque vulgatum *occidere*. pro *jungerentur* in quatuor est *jungeretur*.

⁴⁶ Collegae suo &c.] Medic. prim. Collegae, cui id b. dein fortiss. virorum Petrensi. Mox legatis relictis, ut &c. Medic. sec.

⁴⁷ Decem millia] Livius, quem auctor alias sequi solet, L. xxvii. C. 43. *Ipse de toto exercitu civium faciorumque, quod roboris erat, delegit, sex millia peditum, equites mille.* Sed hunc numerum in itinere per voluntarios auctum esse subdit C. 46. unde forsan majorem facit noster.

⁴⁸ Delegit] Quatuor Regii elegit. TENN. Sic & mei Codices, exceptis duobus Scriverii & Cantabrig. Sed male, ut vel e Livii loco patet. Infra Cap. iv. §. 7. *Delegit firmissimos quosque, sive dilegit, (ut incertum est, dilegit, an delectus debeat scribi.* vide Cel. Burm. ad Ovid. L. x. Met.

vers. 324. & quos laudavi ad Lucanum L. 111. 184.) C. v. §. 3. *Castris delegerunt locum.* apud Aurelium etiam Victorem C. 48. *Cum delectis ad Hasdrubalem properavit.* Sic Leidd. Codd. plerique alii male *electis*, vide Livium L. xxxviii. C. 25. Flor. L. 11. C. 6. *In eligendis magistratibus.* Ita malo e Cod. Lugdunensi. Ceteri eligendis; quod cum prioribus Freinshemio editionibus praetulit Clar. Dukerus. Vix locum invenias, ubi haec non varientur. Occurret infra aliquoties.

⁴⁹ Stationes & vigiliae aequae] MSS. carent τω & : unde haud invita Minerva Ortwinus pro tulit. *Ut eadem stationes vigiliaeque agerentur.* TENN. Vigiliaeque simpliciter legendum esse Scriverius & Vossius ad librorum suorum margines notant, atque ita ex meis clare exhibent Mediceus primus & Petrensis. Medic. sec. *vigiliaeque aequae*. omnes carent τω &.

⁵⁰ Totidem] Medic. pr. *totidemque*. contra idem cum novem aliis *eadem facies*, non *eademque*. Huc forsan retrahenda est *vocula &*, quae supra abundabat & eadem.

⁵¹ Deinde] Alias *demum*, SCRIV. B 3 De

legae se junxisset, vetuit castra ampliari, ne quod signum adventus sui Poeno daret, ⁵² detractaturo pugnam, si Consulum junctas vires intellexisset. Igitur ⁵³ inscium duplicatis adgressus copiis superavit, & velocius omni nuntio rediit ad Hannibalem. Ita ex duobus ⁵⁴ callidissimis ducibus Poenorum, eodem consilio alterum celavit, alterum obpressit.

X. The-

4 Vulgo DETRECTATURO, DETRACTURO.

Demum Edd. pp. cum 2. MSS. unus Scriverii *Dividere. Umbriam* Reg. unus. *occultis* Arceian.: de *in quid signi* Edd. Rom. & Bonon. & MSS. omnes cum illis, ut reposui, *Poeni daret; non daret P.*

⁵² *Detractaturo.*] Legebatur vulgo *detracturo*, uti & in manu exaratis libris; unde conjecit Keuchenius, scribendum *detrectaturo*. quod tamen jam editum erat in Wechelianæ Editione, & tacitus servavit Tennulius. eamque phrasin sexcenties invenias apud Livium, ceterosque auctores. Vide Ciofan. ad Ovid. Metam. L. XIII. 36.

— *detrectavitque furore*
Miliriam fisco.

At aliam orthographiam hic servarunt recte Edd. Bononienfis & Parisina *detractaturo*: unde correptum *detracturo*. Atque ita ubique legi amant multi Viri Docti. Consule Cl. Burm. ad Ovid. L. v. Metam. 246. Cortium ad Salust. Jug. C. 57. in fin. sic MSS. L. 11. C. 1. §. 3. L. 111. C. 6. §. 9. L. 1v. C. 1. §. 21, 43. In Medic. corrupte *detrectatio pugnandi*. Petrenf. *matetiam se detrectandi*; quod sane non est de nihilo. Signum ejus adventus, materies foret detrectandi pugnam.

⁵³ *Inscium* &c.] Sic fere Valer. Maximus L. vii. C. 4. §. 4. *Quo*

evenit, ne Hasdrubal cum duobus se consulibus proeliaturum prius sciret, quam ab utriusque virtute prosterneretur. Verum Livius disterte enarrat, Hasdrubalem minime fuisse inscium ipsius adventus, & ex repetito bis in consularibus castris signo, & ex adustiore militum colore sensisse duplicatas Romanorum vires. quod ipse noster auctor Cap. 2. §. 7. ipsis paene Livii verbis memoriae quoque prodit. Quare dicendum, hoc ex alio scriptore a Frontino sumtum, & dein auctorem sui oblitum, illa, quae habet C. 2. ex Livio descripsisse. Nec enim *inscium* explicari potest per ellipsin, ut putabat Nero. Nam ipse satis deprehenderat, adventum suum Hasdrubali non ignotum esse. In Mediceo primo legitur *Igitur viribus duplicatis aggressus opus superavit.* Unde quis effingere posset *Igitur viribus eum d. a. oculus superavit.* sed praecessit *viribus*, & sequitur *velocius. vel virum d. a. copiis.* At mihi non satisfacit. Oblocutum sibi ipsum puto Frontinum, & ex alio historico, quam Livio haec descripsisse: quod praecedentia satis videntur declarare. Circumspectius hic agit Florus *inopinanter eum oppressum* dicens.

⁵⁴ *Callidissimis*] Arceian. inapte *calidissimis.* vid. Keuch.

55 *Athen*

X. Themistocles ⁵⁵ ⁵⁶ exhortans suos ad fuscitandos festinanter muros, ⁵⁷ quos jussu Lacedaemoniorum dejecerant, legatis Lacedaemone missis, qui interpellarent, respondit, venturum se ad diluendam hanc ⁵⁸ existimationem; & pervenit Lacedaemonem. Ibi simulato morbo aliquantum

¶ Vulgo additur ATHENARUM DUX.

⁵⁵ *Athenarum dux.*] Haec verba sunt subiecta ab imprudente librario, nec in 4. Regiis, unoque Hillensb. inveniuntur. TENN. Inepta lectio, qua carent Scriverii unus, & mei omnes praeter Palatin. & alium Scriverii, in quibus scribitur *Atheniensis*. Manifesto indicio, haec duo verba esse Glossatoris. non agnoscunt ea quoque Edd. principes, & solet auctor de Themistocle sine adjectione aliqua loqui. vid. C. 3. hujus L. §. 6. L. 11. C. 6. §. 8. idcirco delevi.

⁵⁶ *Exhortans.*] Rectius, si quid video, in Scriverii uno, & Palatino est exhortatus. dein Lacedaemonem missis inepte Edd. pp. & Paris. Lacedaemoni Regius, & Leid. sec.

⁵⁷ *Quos jussu Lacedaemoniorum dejecerant.*] Immo vero Persae incenderant. Multo post Lacedaemoniorum jussu Athenienses muros dejecerunt, visi ad Aegospotamos a Lyfandro, eosque dein Cononis ope instaurarunt. Crassus hic nimis error est, qui condonari auctori nequit; nisi statuere velis, esse Glossam, vel quodammodo esse haec corrupta. Jussu Lacedaemoniorum a fuscitando muros desiterant, ut patet ex Polyaeo L. 1. C. 30. & historicis citatis ad Nepotem in Themist. C. 6. Muros instrui, legatos Athenas miserunt, qui id fieri vetarent. His praesentibus desierunt, ac se de ea re legatos ad eos missuros dixerunt. in Leid. primo est quo j. De murorum per

Lacedaemonios dejectione consule notata ad Nepot. in Cononis vita C. 4.

⁵⁸ *Existimationem*] h. e. rumorem, famam. Frontin. praefat. de re agraria. Non exiguum laboris mei consequar fructum, quod te monente malignorum lucrifecerim existimationem. Sic quoque opinio utitur Quintil. 11. Instit. C. 3. Cicerone pronuntiatione Cn. Lentulum plus opinionis consecutum, quam eloquentia tradit. Nepos in Alcibiade C. 7. Imputamus malo, causam fuisse opinionem ingenii atque virtutis. Boeth. 1. Philos. De nostra etiam criminatione doluisse, laesae quoque opinionis damna flevisse. Justin. L. VIII. C. 3. Qui opinionem sererent, Regem Philippum magna pecunia locare, & muros per civitates & sana & templa facienda. L. XII. C. 5. Verens, ne haec opinio in Macedonia etiam divulgaretur. L. XXIII. C. 2. Principio adventus, opinione ejus concussit. L. XLIII. C. 2. Divulgata opinione tam gloriose expeditionis. L. XLIV. C. 3. Accepta opinione paternae mortis. Sic arbitrari est loqui Terentio Andr. v. 4. 11. Si Simo hunc noris satis, non ita arbitrere. Justin. L. XII. C. 5. In unam cohortem eos, qui de Rege durius opinati fuerant, contri-
buit. Sueton. Aug. c. LXVII. Cosmum servum, gravissime de se opinantem, non ultra quam compedi-
bus coërcuit. Calig. c. XXVII. Male de munere suo opinatos. Sen. L. III. de ira C. 22. Quid enim facilius suis Antigono, quam duos

tum temporis ⁵⁹ extraxit, & postquam intellexit, suspectam esse tergiversationem suam, contendit, ⁶⁰ falsum ad eos rumorem ^a; & rogavit, ut mitterent ⁶¹ aliquos ex principibus, quibus crederent de munitione Athenarum. Suis deinde clam scripsit, ut eos, qui venissent, retinerent, donec, reffectis operibus, confiteretur ^b Lacedaemoniis, munitas esse Athenas, neque ^c aliter principes eorum

^a Vulgo PERLATUM, ET R. ^b Vulgo CONFITERENTUR. ^c Vulgo NEC.

manipulares duci jubere, qui incumbentes regio tabernaculo faciebant, quod homines & periculosissime & libentissime faciunt, de rege suo male existimant? Male est in uno Reg. estimationem. in uno Hillensb. estimationem. TENN. Duo mei estimationem.

⁵⁹ *Exiraxit*] Sic omnes MSS. sed unus Reg. *contraxit*. TENN. *Contraxit* item Medicus pr. & duo Regii & Edd. Rom. ac Bonon. male. Vide infra ad L. 1. C. 5. §. 19. *Dux aliquos extraxit*; & Gronov. ad Livium L. xx. 1. C. 18. *Extrastra aestate per ludificationem. pro aliquantum unus Coll. aliquantulum habet. tempus* Edd. vetustissimae: *temporum* Paris. pr.

⁶⁰ *Falsum ad eos rumorem perlatum*] Sic Stewechius & Keuchenius ediderunt. Verum omnes MSS. & Hittorpius carent *quod perlatum*. Elegans in his ellipsis. Plin. L. 1. C. 5. *Evigilaveram. Nuncius a Spurrinna. Venio ad te. idem* L. v. ep. 21. *Tandem a praetore nuncius. Dimittuntur centum viri, eximitur dies.* L. vi. ep. 20. *Nobis tamen ne tunc quidem, quamquam & expertis periculum, & explorantibus, abeundi consilium, donec de avunculo nuncius. Terent. Adelph. iv. 2. 2. Avilla mercenarium vidi: is filium negat esse ruti.* Plaut. Bacch. 11. 2. 12. *Egone ut*

quod ab illo attigisset nuncius, non impetratum id advenienti ei redderem? ibid. 111. 5. 3. *Si a me tertigii nuncius, Quid remoratur?* Liv. xli. C. 3. *Tunc demum nuncius ad tertiam legionem revocandam & Gallorum praesidium. Quibus locis subintellige venit, perlatum est.* TENN. *Perlatum*, Delevi hanc vocem auctoritate omnium MSSorum, & Edd. antiquarum Rom. Bonon. Paris. Wechel. ut videatur Stewechius primus eam intrusisse, forsam ex Nepote *Apud eos contendit, falsa his esse delata.* Verum elegantius id verbum abesse probat, & huius abruptae locutionis exempla plena manu praeber J. F. Gronovius ad Livii locum a Tennulio citatum & ad L. xxxvii. C. 10. *Postquam in castra nuncius, Vulgo additur pervenit.* in MSS. varie expressum.

⁶¹ *Aliquos*] Medic. pr. *aliquot*, dein *venirent* Palat. *pro venissent.* Denique *pro deinde Reg. rescripsit* pro *scripsit* Medic. *tec.* Paulo post rectius *confiteretur* scribitur in Cantabrigiensibus ac Leidensibus, quam *confiterentur*. Ipse hoc confessus est Themistocles, non Athenienses. Nepos Hoi (collegas suos) *postquam Athenas pervenisse ratus est, ad magistratum Senatuumque Lacedaemoniorum adiiit, & apud eos liberrime professus est*

rum redire posse, ⁶² quam * ipse remissus foret: quod facile praestiterunt ⁶³ Lacedaemonii, ne unius interitum multorum morte pensarent.

XI. ⁶⁴ L. Furius, ⁶⁵ exercitu producto in locum iniquum, quum constituisset occultare sollicitudinem suam, ne reliqui trepidarent, paullatim se inflectens, tamquam circuitu majore hostem adgressurus, converso agmine, ignarum rei, quae agebatur, exercitum incolumem reduxit.

XII.

* Vulgo QUAM SI.

est (sic l. e MSS.) Athenienses suo consilio Deos suos muris seppisse &c. Quare, si suos legatos recipere velent, se remitterent. Aliter &c. Considerens Lacedaemonii Reg. sec. Pro nec etiam reposui neque ex MSS. quatuor Scriverii, meisque decem libris.

62 Quam si] Omnes MSS. & Hittorpius omittunt *quod si*. quod sine caussa a sciolis additum. TENN. Et hanc voculam larga nimis manu Frontino addidit vel Modius vel Stewechius. Ante eorum Editiones non comparet in ullis, neque etiam in aliquo Codice scripto: unde conjiciebat Scriverius, scribendum; neque ante, &c. quam ipse r. foret. Et sane ita loquitur in hac historia praeter Polyaeum Nepos C. 7. *Eisque praedixit, ut ne prius Lacedaemoniorum legatos dimitterent* (sic scribe e MSS. non de, nec rem.) *quam ipse esset remissus.* Hoc sensu ut superfluum esse recte monet Gronov. ad Livium L. XXXVII. C. 37. *Ne ante in aciem descendat, quam ut in castra me redisse audierit.* Verum optime etiam se habet lectio MSta *Non aliter &c. quam remissus f.* Sic apud Justinum legas L. xv. C. 3. *Ut sanguis aliter cludi non posset, quam diadema sibi dentum rex, adligens vulneris caussa capiti ejus inponeret.*

63 Lacedaemonii] Male Latr-

daemoniis Medic. & Edd. Paris. dein n. u. interitum m. mortem p. Edd. Rom. & Bonon. Medicus n. u. interitum m. m. pensantur.

64 L. Furius] Medic. sec. perperam C. In uno Scriverii L. Furius Camillus. dein censuisset occ. Medic. pr. & paullatim iter inflexit Petrensis, ut C. v. §. 13. sed tum, ut illic, deberet legiconversoque. In fine pro *reduxit*, quod rectum est, Sanutus duxit. Petr. eduxit.

65 Exerc. producto.] Ottwinus L. ex MSS. perducto. sic & infra L. 1. C. 5. N. 13. in uno Paris. legitur. TENN. In meorum MStis sex est perducto; ut vulgo infra, ubi idem repetitur exemplum, ex quo melius esse perducto ad marginem sui libri adposuit Scriverius. Contra censet Cel. Burmann. ad Quinail. Declam. cccv. *An alicujus insidiis perducti.* Adde, quae congestimus ad Lucan. L. ix. vl. 389.

Telloque metu producere vulgus. Verum cum in omnibus istis exemplis adsit insidiarum ponendarum scopus, dubito, num huic quidem loco ille sensus convenire possit; nisi capiamus simpliciter pro *longius ducto*: quod placeat. Sanutus producto etiam exhibet. Plura vide ad L. 11. C. 5. §. 1. *Simulata fuga temere hostes persequentes eo perduxit.*

XII. ⁶⁶ Metellus Pius, ⁶⁷ in Hispania interrogatus, quid postera die facturus esset, Tunicam meam, si id eloqui posset, inquit, ⁶⁸ comburem.

XIII. ⁶⁹ M. Licinius Crassus, percontanti, quo tempore ⁷⁰ castra moturus esset, respondit,
⁷² Vc-

⁶⁶ Metellus Pius.] Fuit hic Quintus Caccilius Metellus Macedonicus, ut tradit Victor C. 61. Praecedenti seculo convenientissime usus Michael de Montaigne est hoc Metelli verbo L. 11. f. 66. De faire profession de se tenir couvert, & se vanter, comme ont fait aucuns de nos Princes, qu'ils jetteroyent leur chemise au feu, si elle estoit participante de leurs vraies intentions, qui est un mot de l'ancien Metellus Macedonicus; & qui ne sçait se faindre, ne sçait pas regner: c'est tenir aduertis ceux qui ont a les prastiquer, que ce n'est que piperie & mensonge qu'ils disent. Vocat hic interulam, quam Frontinus & Victor tunicam, Galli hodie une *camisolle*. TENN. Pius. Non modo Aurelius Victor, sed etiam Valer. Maximus L. VII. C. 4. §. 5. hoc dictum tribuunt Q Metello Macedonico, quo longe posterior est Metellus Pius Numidici filius. De quo frequentem mentionem facit etiam noster, quique itidem in Hispania res gessit contra Sertorium scilicet & Hirtulejum. Quod forsam jam viderunt editores primi: nam in Edd. Romana & Bononiensi non comparat *τὸ Pius*. Sed MSS. & Sanutus agnoscunt, nisi quod in Leidensi tertio desit, ut & in uno Scriverii, qui margini quoque adscripsit *Recte*: nam Macedonicus fuit. de eodem vide infra quoque ad L. III. C. 7. §. 3. ubi perperam vulgo edebatur L. Metellus.

⁶⁷ In Hispania] In Spania Reg.

sec. dein *τὸ* esset deest in Medicis. Mox *τὸ id* non agnoscunt quidam Scriveriani & duodecim mei, neque etiam Edd. primae ac Sanutus; non male.

⁶⁸ Comburem.] Male Keuchenus hic ait, vulgo apud Aurel. Victor. C. 62. legi *exurem*, neque id animadversum a Scotto; nam edidit ille cum aliis *exurem* notans in MSS. quibusdam esse *exurem*. Leidd. illic bene *exurem*. Valer. Maxim. Si huius consilii interiorem tunicam consciam sensero, continuo eam cremari iubebo. Tam *exuere*, quam *cremare* habet Plutarch. in Appophtegm. pag. 202. Ed. Paris. *εἰ τῆτον, ἴφη, συνειδέναι μοι τὸν χιτῶνίσκον ἐνόςζον, ἀποδυσάμενος ἂν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πῦρ ἐπέθηναι*.

⁶⁹ Marcus Licinius Cr.] Praenomen deest in duobus meis. dein MSS. quidam solita variatione *percontanti*. Alteram ego in hoc verbo, & sensu orthographiam praefero.

⁷⁰ Castra moturus.] Profecturus cum exercitu. Proprie vexilla, signa moventur, non castra, quae locum denotant. Claud. bell. Gildon. 419.

— Premitur nec signifer *ullo*
 Pondere: festinant adeo vexilla moveri.

Signa enim, quorum maiestate nihil erat venerabilius militibus, omnium prima figebantur, cum castra metarentur; prima movebantur & vellebantur, cum proceden-

71 Vereris, ne tubam non exaudias?

cedendum esset. Virgil. xi. AEneid. 19.

— Ubi primum vellere signa
Annuerint Superi, pubemque e-
ducere castris.

4. Georg. 108. De apum regibus
Non illis quisquam cunctantibus
alium

Ite iter, aut castris audebit velle-
te signa. Graeci dicunt movere
cum exercitu. Xenoph. Cyropaed.
L. 1. fol. 2. ὁρμηθεὶς σὺν ὀλίγῃ
Περσῶν στρατιᾷ, ἐκόντων μὲν ἡ-
γήσατο Μήδων, fol. 112. ibid.
edit. Basil. Ἐπεὶ δὲ καλὰ τὰ ἰε-
ρὰ ἔω, ὁρμάτο σὺν τῷ στρατώ-
ματι. Imo movere, ὁρμῶν est pro-
ficisci. Herodotus L. 1. C. 17. Ἡν-
δεῦτεν ὁρμώμενοι. ibid. C. 24.
de Arione. ὁρμασθαι μὲν οὖν ἐν
τάραντο. ibid. C. 41. Ἐς ἁ-
γρὴν ὁρμασμένον. ibid. C. 62. Ἐξ
Ἐρετρίας δὲ ὁρμηδίντες. TENN.
71 Vereris, ne tubam.] Rom. e-
ditio. vereri se ne tuba id audiat.
ora libri Wecheliani, vereris, ne

tuba id audiat. illud tolerabile,
hoc minime. MOD. Vereris, ne tu-
bam non exaudias. Sic legi cen-
sent ratio & codicum MSS. fides.
Unus Reg. tamen legit audias,
alter, exaudiam. Romana editio,
Vereri se, ne Tuba id audiat. Fer-
tur autem idem ab Antigono di-
ctum ad filium Demetrium: Plu-
tarch. Demetrio fol. 902. Λίγυ-
ται γὰρ μερῶκιον ἔτι ὄντα τῷ
Δημητρίῳ αὐτῷ πυθίσθαι, πό-
τε μίλλησιν ἀναξιδρύουσιν τὸν δὲ
εἰπεῖν αὐτῷ ὀργὴν Ἀγωνίας,
μὴ μόνον σὺ τῷ σάλπιγγι ἐκ
ἀκρότης. TENN. Ut Romana, ita
quoque Bonon. & Paris. exhibent
Edd. non abest ab uno Cantabr.
audias Medic. pr. Scriverii unus
exaudies. unde conjecerat ille no-
veris cum tubam exaudies. ne au-
di. Melius III. Schelius ad Hygin.
&c p. 271. Vererisne, Tubam ut au-
dias? Sed ceteri MSS. adstipulan-
tur vulgato, quod sani sensus est.
De Antigono vide etiam Plu-
tarch. in Apophph. p. 181.

C A P. II.

De explorandis consiliis hostium.

EXEMPLUM I.

Scipio Africanus, capta occasione ¹ mittendae
ad Syphacem legationis, cum Laelio servo-
rum

¹ Mittendae legationis] Pro,
mittendi legatos. Frequentissima
Latinis & Graecis haec μετάλη-
ψις. Conjugium pro conjugē.
Propert. 3. eleg. 12. Et certamen
habent lethi, quae viva sequatur
Conjugium: Pudor est non licuisse
mori. Virgil. 2. AEn. 579. Con-
jugiumque, domumque, patres na-
tosque videbit? Ministria pro

ministris. Quintil. declam. 18.
Non in nutrices, non in ministeria
seposuit; suis aluit uberibus. suo
fovit amplexu. ibid. Hoc proxima
ministeria narrant, hoc exteri pu-
tant. Senium pro sene. Terent.
Eun. 2. 3. 10. Ut illum Dii De-
aeque senium perdant, qui me ho-
die remoratus est. Servitia pro ser-
vis. Tacit. L. xii. Ann. C. 17.
Postero misere legatos, veniam li-
beris

rum habitu tribunos & centuriones ² electissimos ire iussit, quibus curae esset ³ perspicere regias vires. ⁴ Hi, quo ⁵ liberius castrorum positionem scrutarentur, equum de industria dimissum, tamquam fugientem ⁶ persecuti, maximam partem mu-

• Vulgo LECTISSIMOS. • Vulgo UT.

beris corporibus orantes; servitii decem millia offerebant. Lib. 111. Hictor. C. 64. Nec defuturas vigiliam cohortes, servitia ipsorum. Cic. pro Cael. C. 33. Servitia ad eadem & inflammandam urbem incitavit. Apud Euripidem in Rheso vs. 820. pro Hector dicitur ὁ πολὺ δ' ἔχον κράτος.

O civitatis potens imperium. Hesioidus ὕδαϊν pro ὕδαϊσιν, ἔργ. vs. 190. Μᾶλλον ὃ κακῶν πεκτῆρα καὶ ὕδαϊν

Ἀνίρα τιμήσονται.

Magis vero maleficum & injurium virum colent.

Sic aliptes vocatur χείσμα. 1 Joan. cap. 2. vs. 27. τὸ αὐτὸ χείσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων. Eadem unctio docet vos de omnibus. h. e. Paracletus, unctor, ut Cicero in epist. fam. loquitur, à Christo promissus, qui, instar aliptae, nos unctione sua robustiores & coloratiores reddit ad obvianda certamina, & inter ungendum hortatur, & docet pugnarum leges ac vias, ad obtinendam aeternae felicitatis palmam. TENN.

2 Lectissimos] Omnes MSS. & Hittorpiana editio habent, electissimos. TENN. C. 6. §. 3. Lectissimos quosque retinuit; Sed Scriveriani quoque, & mei omnes cum Edd. vetustioribus, ac Sanuto electissimos: quod in textum recipere debui ob constantem codicum lectionem: licet alio loco ipse reciperem cum MSS. lectus pro electus. Utrumque enim est Latissimum. L. 11. 3. 2. electi de

toto exercitu viri C. 5. 23. Magis & electos.

3. Perspicere] Unus Reg. duo Hillensb. & Hittorp. prospicere; quod cum sit mittentis oculorum aciem in longum, Videntis id, quod longe est: retine perspicere, quod est, plane cognoscere. Plaut. Aulul. 1. 2. 2. Postquam perspexi, salva esse intus omnia. Terent. Phorm. 1. 2. 10. Cujus tu fidem in pecunia perspexeris, verere verba es credere? in Eunuchio. 5. 2. 61. Parum perspexisse ejus videre audaciam. Curt. 3. C. 1. Quippe serie vinculorum ita astricta, ut, unde nexus inciperet, quove se conderet, nec ratione nec visu perspicere posset. Sic Petrus Daniel invenit, cum vulgo percipi legeretur. TENN. Perperam hoc loco, ut bene monet Tennulius, perspicere habent quoque 2 Scriverii, & quinque mei Codd. cum Edd. Rom. Bonon. & Parisiis, ac Sanuto.

4. Hi ut liberi] MSS. Regii, Cantabrigientēs, Leidenses, Gudian. Palat. & Voss. cum duobus Scriverianis & Edd. Rom. ac Bonon. & Sanuto exhibent hi cum: Unde conjeceram, scribendum hi quo. Quod deinceps invenī in Medico primo & Vaticano. Similiter, licet cum reliquis auctoribus nihil de equo, Livius L. xxx. 4. Inter crebra colloquia alii atque alii de industria, quo pluribus omnia nota essent, mittebantur.

5. Persecuti] Unus Reg. & unus Hill. persecuti. TENN. Alius item Reg. & Scriverianus cum Edd.

munimentorum circuierunt: quae quum nuntias-
sent, incendio confectum est bellum.

II. ⁶ Q. Fabius Maximus bello Hetrusco, quum
adhuc incognitae forent Romanis ducibus saga-
ciores explorandi viae, fratrem Fabium Caelio-
nem, peritum linguae Hetruscae, iussit ⁷ Tusco
habitu penetrare ⁸ Ciminiam silvam, intentatam
ante militi nostro. Quod is adeo prudenter atque
industrie fecit, ut transgressus silvam, Umbros
Camertes, quum animadvertisset non alienos ⁹ no-
mini Romano, ad societatem compulerit.

III.

^a Vulgo HETRUSCO.

Edd. Rom. & Bonon. ac Sanuto
persecuti. Medicei persecuti, sol-
lemni mutatione. Paulo ante po-
sitiones Coll. Voss. dein Medic.
sec. quod cum nuntiasset.

⁶ Q. Fabius Maximus] Praeno-
men abest in Medic. sec. Addit
Cantabrig. *Consul.* quod historiae
veritati convenit. Explorator au-
tem, num fuerit Fabius Caelio,
an alius, dubitat Livius L. IX.
36. ubi vide Gronovium.

⁷ Hetruscae] Omnes MSS. si-
ne asperatione dant *Etruscae* &
ante *Etrusco*. Sed pro *Hetrusco ha-*
bitu, Tusco habitu. TENN. Multi
meorum servant adspirationem
Hetruscae; Sed *Tusco habitu* ex-
hibent omnes Scrivieriani, &
mei, duobus tribusve tantum ex-
ceptis; quare *Tusco* recepi.

⁸ Ciminiam] Sic lege. Male u-
nus Reg. & duo Hill. *Cuminam*
TENN. *Geminiam* Arcerian. *Cu-*
meriam Regius. Aliqui *Cuminam*
vel *Ciminam*; quomodo putabat
legi quoque posse Salmalius ad
Florum L. I. C. 17. unde notam
suam verbottenus transcripsit Keu-
chenius. *Ciminiam* ego ex Livio
& aliis retineo. Mutavi aurem
MSS. & Edd. pp. auctoribus ver-
borum ordinem. Vulgo erat *an-*
te m. n. intentatam. Medic. pr.

militi nullo. & deinceps Medic.
sec. pro fecit, egit.

⁹ Nomini Romano] h. e. ipsis
Romanis. Sall. Jug. 58. *Ex om-*
ni multitudine non amplius qua-
draginta, memores Romani nomi-
nis, grege facto locum capere pau-
lo, quam alii, editiorem. Liv. 9.
45. *Quorum pleraque diruta atque*
incensa, nomenque AEqueorum pro-
ppe ad internecionem deletum. Sen.
Hipp. 229. *Exosus omne foemineum*
nomen. Val. Cat. diris. *Felix no-*
men agelli. Vide hic Scaligerum.
Vell. 1. 6. *Clarissimus Graji no-*
minis Lycurgus. Justin. 2. 4. *Bre-*
vi tempore cum omni Amazonum
nomine intercidit. Justin. 5. 7. *Us*
Atheniensium deletum non impe-
rium tantum, verum etiam nomen
videretur. Plin. 5. ep. 6. *Aesta-*
te summittitur, immensique flumi-
nis nomen aventi alveo deserit. Pe-
do Albinov. *Fluminaque & mon-*
tes & nomina magna locorum.
TENN. Optimi Medicei codicis
manus prima exhibet *nominis Ro-*
mani. *Alienus* autem tam cum
Genitivo construi, quam Dativo,
& eos casus saepe in MSS. varia-
ri monuerunt Viri docti: Sic
infra L. II. 1. 11. Vide, quos
laudavi ad Lucan. L. II. 351. &
quos citat Cl. Burmann. ad Ovid.
Falt.

III. ¹⁰ Carthaginienſes quum animadvertiſſent Alexandri ita magnas opes, ut ¹¹ Africæ ¹² quoque inmineret, unum ex civibus, virum acrem, nomine Hamilcarem ¹³ Rhodinum, juſſerunt ſimulato exſilio ¹⁴ ire ad regem, omnique ſtudio in amicitiam ejus pervenire: qua is potitus, conſilia ejus nota civibus ſuis faciebat.

IV. ¹⁵ Iidem Carthaginienſes miſerunt, qui ¹⁶ per ſpeciem legatorum longo tempore Romæ morarentur, ¹⁷ exciperentque conſilia noſtrorum.

V. M.

Fast. r. 396. dein vitioſe in 2 Regiis, Mediceo & Edd. Rom. ac Bonon. ſcribitur compulſit.

¹⁰ Carthaginienſes] MSS. hic, & infra Carthaginienſes. Sic apud Florum. L. 11. C. 2. in vetuſtis libris Camerinenſium fuit pro Camerinenſum, de quibus terminationibus Præſcianus agit. TENN. Scil. L. 1v. Cap. de denominat. Variant mei Codd. in Edd. antiquis eſt Carthaginienſes. Sed ubique Carthaginienſes recte poſſe ſcribi, clare docet vir ſummus. J. F. Gronov. ad Livium L. xxviii. 26. & poſt eum multi alii.

¹¹ Africæ] Omnes MSS. habent Africæ. Unus Hill. Africæ. TENN.

¹² Quoque inmineret] Mediceus pr. Quidquid inveniret, vaſtaret. In altero Mediceo non exſtat quoque. Palat. inminerent. pro juſſerunt. Medic. pr. fecerunt. Mox qua amicitia iſ p. Medic. ſec. A Regio ſec. & Vaticano exſulat rō iſ.

¹³ Rhodinum] Duo Regii & unus Hill. Scodinum. Tertius Reg. Rodinum, quartus Rhodium. Alter Hill. Stadinum. Tertius Hamilcarem Rhodinum Stadinum. Juſtino L. 21. C. 6. vocatur Rhodanus. TENN. Rhodanus hic quoque reponi volebat Keuchenius; cum in Arcteriano eſſet Rodonum. Sed mire variant Frontiniani

Codd. & Edd. Vett. Habent enim Rhodinum, Rhodium, Rhodivum & Rhodunum, Scodinum, Stadium, Stadinum, Scodirium. Rhodinum derivat Schœfferus ad Juſtinum a Rhodo; male: inde enim veniret Rhodius, non Rhodinus. MSSi doctiſſimi Orvillii mei illic exhibent Rodonum & Rhodonem cum aliis. Unde pater, omnia in hoc nomine eſſe incerta. Erudiſſimus quidem A. Gronovius docuit eo loco, ab aliis quoque geſtum nomen Rhodani: & ſic apud Gruter. Inſcript. p. dxcvi. N. 15. T. SEXTIUS RHODANUS. Verum hæc non ſatisfaciunt: nam & RHODINUS occurrat apud eundem. Inſcript. p. dxc. N. 2. & ſæpius Rhodine.

¹⁴ Ire ad regem] In nullo MSto occurrit adire ad regem. TENN: Nempe monuerat Keuchenius, in Arcteriano eſſe adire ad R. Meorum quoque nullus id reliquit.

¹⁵ Iidem] Duo Regii hunc paragraphum jungunt cum præcedenti, ſine nova rubrica. TENN. Et ſic meorum quidam.

¹⁶ Per ſpeciem] Sic omnes MSS. nullus propter. TENN. Edd. Paſſiſ. propter. inepte. Dein l. r. e-morarentur Medic. ſec. & conſilia Romanorum Vaticanus, Regius ſec. Leid. tert. cum Edd. Rom. ac Bononiens.

¹⁷ Exciperentque] codex optimaę

V. M. Cato ¹⁸ in Hispania, ¹⁹ quia ⁴ ad hostium consilia alia via pervenire ²⁰ non poterat, iussit trecentos milites simul impetum facere in stationem hostium, ²¹ raptumque unum ex his in castra ²² perferre incolumem. Tortus ille, omnia suorum arcana confessus est.

VI. C. Marius Cos. bello ²³ Cimbrico & Teutonico, ad excutiendam Gallorum & Ligurum fidem,

Vulgo qui.

mae notae Hillensb. *Expeterent-que*. Nihil mutandum. Excipere est observare, auscultare. Plaut. Amph. 4. 4. 26. *Secum solus, pario, variationes colligit; quid memoret, hinc excipiam*. Tacit. Agricola 45. *Excipissemus certe mandata vocesque, quas penitus animo figeremus*. Cic. 2. de orat. *Quaedam dari ex hac vita ad pertrahendos animos hominum, & ad excipiendas eorum voluntates*. 1. Divin. C. 7. *Nihil est autem, quod non longinquitas temporis, excipiente memoria, providendisque monumentis efficere atque assequi possit*. Sen. 2. Nat. quaeft. 32. *Quinque stellarum potestatem Chaldeorum observatio excipit*. TERN. Liv. L. XL. 7. *Ad has excipiendas voces speculator missus: ubi vide Gronovium*. Infra L. III. C. 16. 4. *ad excipienda hostium consilia*.

¹⁸ In Hispania] In Hispaniam. Edd. Rom. & Bonon. vide ad C. III. §. 5.

¹⁹ Quia] Sic rescripti auctoribus MSS. & Edd. vetustis: vulgo qui. quod operatum incuria inreperat in minorem Scriverii editionem, & dein retentum est.

²⁰ Non poterat] Omnes MSS. non poterat. TERN. Plerique etiam, non omnes mei, cum Edd. veteribus poterat. In Mediceo sec. poterant, qui & invertit ordinem sic, alia via ad hostium consilia. Sed & pervenire deest in Edd. Romana & Bonon. in Leid.

sec. Venire. Quid si fuit? Quia ad h. c. alia via non patuerat. Iter, aditus via ad eum &c. patet, sexcenties reperiri apud auctores, notissimum est.

²¹ Raptumque unum ex his] que non conspicitur in Coll. Voss. Notabilis est lectio Cod. Palatini Onosanen unum ex his. Quasi sit nomen illius Hispani, quem secum in castra pertulerint. Sic C. v. §. 11. *Lyfmachus ex his annus*. Verum cum proprium nomen hic parum conveniat; quia non veritabile videretur gregarium tunc fuisse militem Hispanum, quem nomine suo cognoverint Quirites, & tamen duces in stationibus esse non solent, vide, num potius hic lateat gentile populi nomen, cum quo bellum Cato in Hispania gerebat, ut pote Lacetanum. Vide, quae notabimus ad L. III. C. x. §. 1. Plutarch. in M. Catone p. 342. Ed. Par. κατεργεῖσθαι μὲν τὸ Λακτιτανῶν ἔθνος.

²² Perferre] Cantabr. unus, probante Cl. Wasse, perferri. dein tortusque Reg. sec. Edd. Rom. Bonon. & Paris. Sanutus & aliquem proferre i. qui s.

²³ Cimbrico] Sic l. etiam si in uno Regio (& Edd. quibusd.) Cymbrico. Nam omnes Graeci per jota scribunt. TERN. Cymbrio Vatic. Dein multi MSS. & Edd., ut passim, *Themtonico*. Medic. pr. *Thetonico*.

24 Prae-

fidem, litteras eis misit, quarum pars prior praecipiebat, ne interiores, quae ²⁴ praesignatae erant, ante certum tempus aperirentur: easdem postea ante ²⁵ praestitutam ^a diem repetiit, & quia resignatas repererat, intellexit, hostilia agitari.

Est ²⁶ & aliud explorandi genus, quo ipsi duces nullo extrinsecus adiutorio per se provident. Sicut

VII. ²⁷ AEmilius Paullus Cos. bello Hetrusco apud

^a Vulgo PRAESTITUTUM. ^b Vulgo ETIAM.

²⁴ Praesignatae] Alias signatae SCRIV. Unus Reg. & unus Hillensb. signatae. Et sic Scriverius ad marginem opposuerat. TENN. signatae habent Sanutus, Edd. Rom. & Bonon. cum duobus MSS. unus resignatae. Medic. sec. quod. Non placet mihi istud praesignatae. e MSS. autem reposui certum tempus; vulgo erat ordine inverso. Pro easdem postera uterque Medic. eas die postera, easque p. Edd. primae, & Reg. sec. Item referatas pro resign. Sanutus & Edd. Rom. ac Bonon.

²⁵ Praestitutum] Tres Reg. unus Hillensb. & Ortwinus Praestitutum. unus Reg. Praestitam. Asconius Paedianus. Dies foemini genere tempus: & ideo diminutive diecula dicitur brevetempus & mora. Dies duodecim horarum masculini generis est, unde hodie dicimus, quasi hoc die. Hinc Ictis. Annua, bima, trima, quadrima die. Ipsi quin etiam Poetae in hac significatione religiose observant foemininum. Virgil. Multa dies, varisque labor mutabilis aevi Rettulit in melius. TENN. Praestitutam diem reposui auctoritate decem vel undecim meorum codicum, & Edd. primarum. Nam Asconius distinctionem inep tam esse & vanam, dudum docuerunt viri docti, & mille passim exempla. In primis amant

dicere diem praestitutam. Sic Terentius, Plautus, Cicero, aliique. Vide Commentarios ad Terentii Phorm. 111. 2. 22. & Gebhard. ad Nepot. Chabr. 3. Diem certam praestiterunt; ubi MS. Leidenfis quoque praestiterunt. Sueton. Ner. C. 21. Agona ante praestitutam diem revocavit. Cic. L. 111. in Verr. C. 14. deportandi dies praestituta. Postera die Livius & noster saepius, ut Cap. praeced. §. 12. L. 11. 10. 1. L. 14. 7. 42. Statuta die Livius, Cicero, Iustinus, alii.

²⁶ Est etiam] Dedi est & c. ex MSS. tantum non omnibus & Edd. pr. Medic. sec. Sed & c. Regius sec. cum Edd. Rom. & Bonon. alius explorandi modus. Dein providerunt Medic. primus. Ultima autem vox scuit; immo tota haec periodus vehementer mihi pro Glossemata est suspecta.

²⁷ AEmilius Paullus] & c. unus Reg. caret tñ Paullus. Inter historicos constat, nullum bellum Etruscum fuisse sub aliquo AEmilio Paulo Cos.; ut iure amplectaris conjecturam Joh. Friderici Gronovii. AEmilius Papus Cos. bello Etrusco apud oppidum Telamona. Nam L. AEmilius Papus, A. V. C. DXXVII. feliciter (sic L. Statim C. 4. n. 1.) in Bojos pugnavit cum collega C. Atilio Regulo

apud oppidum ²⁸ Poploniam ²⁹ demissurus exercitum in planiciem, contemplatus procul avium mul-

• Vulgo COLONIAM.

gulo, qui cecidit in eo proelio. TENN. Verissime observant viri docti, hunc fuisse non *AEmilium Paulum*, sed *Papum*, uti ex Fastis, aliisque auctoribus constat. Consule Pighium T. 11. p. 118. Non tamen temere in textum admitterem *Papum*, ut fecit Tenuilius Cap. 4. n. 1. Non enim facile dixeris, operarum, an vero auctorum incuria id acciderit vitium. Confudisse potius videntur eos ipsi scriptores. Nam & ita Appianus de B. Gall. p. m. 1191. ἔστη δὲ κατὰ Κελτῶν καὶ Παύλου Αἰμίλιου προπύλαι. Plinius L. 111. C. 20. L. *AEmilio Paulo*, C. *Aurilio Regulo* Cos. nuntiato Gallico tumultu. Sic in MSS. omnibus legi testatur Harduinus; Sed Fabricius Pighiusque illic emendant quoque *Papo*. Vide ad Orof. L. IV. C. 13. ubi ineptius vulgo L. *Aemilio Catulo*. Quidquid sit, si nostrum erroris abolere velimus, cum MSto Regio mallem delere τὸ *Paulus*. Nam saepissime simpliciter *AEmilius* dicitur, ne nominato quidem antea ejus cognomine. Florus L. 11. C. 14. *Videtur enim AEmilius in Capitolio disinxit*. Eutropius L. 111. C. 2. L. *AEmilio Cos. ingentes Gallorum copiae Alpes transferunt*. Neque aliter ipse Polybius, Zonaras, aliive. Deinde caute accipienda sunt illa bello *Hetrusco*. Erat enim bellum Insubricum. Sed auctor id nominat a loco, ubi rerum gesta est summa, in Hetruria scilicet, quo usque ad mare Boji jam penetraverant. Polyb. L. 11. C. 27. ἦδη δὲ περὶ Τελαμωνίας καὶ Τυρρηνίας ἤ Κελτῶν ὑπαρχόντων &c.

28 *Coloniam*] Sic haecenus cir-

cum fertur oppidi nomen, ad quod *AEmilius* contra Bojos in Hetruria rem gessit. Ineptissime. Quare summus Gronovius historiae consulens reponi voluit *Telamona*, sine dubio ex Polybio. Verum cum hae litterae nimium quantum a MStorum lectione differant, aliud quaerendum in ejus vicinia putavi; statimque succurrit *Poplonia*, ab veteribus dicta *Poplonia* & ab aliis *Populonium*, *Poplonium*. E *Poplonia* factum *Poplonia*, uti e *Vesuvius*, *Vesivius*. de quo ad C. v. § 21. Consule Geographos, & Salmaz. ad Solin. p. 374. Ed. Ultraj. & Comment. ad Virgil. L. x. Aen. 172. *Sexcentorilli dederat Poplonia mater*. Haec autem maxime *Telamoni* fuit vicina. Unde jungit Mela L. 11. C. 4. *Telamon*, *Poplonia*. Adde Ptolemaeum L. 111. C. 1. Hanc conjecturam deinceps egregie confirmatam vidi a Mediceo primo, in quo, superscripta littera e, exstat *Poloniam*, *Colonium* unus Cantabr. Absurdum igitur istud *Coloniā* ejicere ausus sum, & *Poploniam* reponere. Nam Polybii narrationem longiorem, quam ut hic inferi posset, qui legerit, videbit, nihil meae emendationi obstare, quod ille de *Telamone* potius mentionem faciat.

29 *Demissurus*] Sic lege, etiam si omnes MSS. habeant *Dimissurus*. Nam exercitus ex altis jugis, in quae ille tractus confurgit, ductus est in planiciem. Sic & C. v. n. 16. TENN. Stewech. Scriber. Keuchenius, alique sic jam ediderunt, habentque nonnulli Codd. ut debent. Liv. xxxviii. 2. *Si in valles subjectas rupibus agmen foret demissum*. Caesar. L. v. B. G. 32. *pars agminis in*

C

con-

multitudinem ³⁰ citatiore volatu ex silva ^a consurrexisse, intellexit, aliquid illic insidiarum latere, quod & turbatae aves, & plures simul evolaverant. Praemissis igitur exploratoribus, compertit, decem millia Bojorum, excipiendo ibi Romanorum ³¹ agmini imminere; eaque alio, quam expectabatur, latere missis legionibus, circumfudit.

VIII. Similiter ³² Tifamenus ^b Orestis filius, quum

^a Vulgo E S. ^b Vulgo THYAMENUS, TISAMENES.

convallē se demississet. & passim. Saepius occurrit infra. ut C. v. §. 15. 16. ubi vide. Dimissum hic Medic. sec. & primus admissum.

³⁰ Citatiore] Medic. sec. crebriore. Medic. pr. crebriore & citatiore. quod non temere spernendum videtur. Mox ex silva pro E S. reposui ex novem vetustioribus Codd. cum Sanuto, & e decem MSS. ac Edd. primis aliquid illic inf. non ut erat illic aliquid; ut & plures simul pro simul plures, quo ordine non ponunt MSS. simul & pl. nonnulli. pro & turbatae Edd. Rom. & Bonon. conturbatae. Eademque cum Med. pr. evolaverunt.

³¹ R. Agmini imminere] Turbant hic vehementer librarii. primo pro ibi in Mediceo sec. in Romano Gudianus, Reginus primus cum alio. Tum agmina Edd. Rom. & Bonon. agmine Medic. sec. Pro imminere idem cum Vaticano, Petrensi & laudatis Edd. in itinere. Medic. prim. Mittere. Latet aliquid, quod vera conjectura nondum adsequi possum. Foras excidit in uinere, quae verba frequenter ab historicis in ejusmodi rebus adjiciuntur. Mox male expectabantur, expectabant, expectaret nonnulli; quamquam expectabantur, quod est in Palat., & Leid. primo placebat Scriverio,

sc. legiones. Sed vide C. 4. n. 4. Qua non expectabatur, aditum intravit. L. 111. 9. 1. Qua non expectabatur, intrupit.

³² Tifamenes] Ita lego. vulgo est Thyamenus. SCRIV. Duo Hillensb. Chiamenus. Unus Hillensb. & unus Reg. Tyamenus. tres Reg. Tysamenus. Lege Tisamenus. Et hic inveni scriptum a Gujeto in margine. Τισάμενος, Tisamennus. TENN. Tisamenus Orestis filius. Vide Polyaeum L. 11. Sub finem. Vellej. Patere. L. 1. C. 1. Post Orestis interitum filii ejus Penthius & Tisamenus regnare videntur. Hygini Fab. cxxv. Tisamenus Orestis. Polyb. L. 11. Hist. fol. 128. (C. 41.) Ὅτι γὰρ Τισάμενος βασιλευδέντης, ὃς ἦν Ὀρίστου υἱός. Orestis filius recte ad discrimen ne confundatur cum aliis. Nam fuit alius Tisamenus, Antiochi filius, Graecorum aruspex, & postea Spartiatarum ductor, de quo Herodotus Calliope seu Histor. L. 1x. Xenophon Lib. 111. Historiae Graecae etiam vatem sive hariolum quemdam Τισάμενον agnoscit apud Lacedaemonios. sic Asdrubal, frater Annibalis; & Asdrubal, Gifgonis filius. SRIV. Cur. post. Salmatius ad Florum L. 11. C. 12. Ed. pr. & Casaubonus ad Polyaeum L. 11. C. 37. ubi idem strategema

quum audisset, jugum³³ ab hostibus natura mun-
nitum teneri, praemisit sciscitatu-
ros, quid rei foret: ac referentibus eis, non esse verum, quod
opinaretur, ingressus iter,³⁴ ubi vidit, ex sus-
pecto jugo magnam vim avium simul evolasse, ne-
que omnino relidere, arbitratus est, latere illic
agmen hostium: itaque circumducto exercitu c-
lulit insidiatores.

IX. Hasdrubal frater Hannibalis³⁵ junctum Li-
vii & Neronis exercitum, quamquam hoc illi
non

a Vulgo ut.

ma Tisameni refertur, ita jam
verissime cortexerunt; quin &
Scriverium, in ejus editione ul-
tima iter errata monetur corri-
gendum esse *Tisamenis*, voluisse
Tisamenum, ut suboratus est Keu-
chenius, certum habeo ex adver-
sariis, quae duorum librorum
margini adlita, & in ordinem
congesta hic lectori legenda tra-
didi. Vide notas ad Vellejum &
Pol. b. L. iv. Hist. C. i. *ὁ δὲ
τισαμένης ἦ ὀρίσιν παίδων ἱνός.*
In MSS autem Scriverii, meisque
eadem ac plura lectionum ludi-
cratum monstra videntur, ac in
Tennulii Codicibus.

33 *Ab hostibus*] Coll. Vossiana
ab omnibus hostibus. Num *ab ho-*
nibus hostibus? Polyaeus. *κατὰ
ποψὲ τῆς λοχαγίας ἰσνάς.* Dein
sciscitantes Medic. pr. *sciscitatu-
ros* Vaticanus.

34 *Ut vidit*] Duo Hill. & qua-
tuor R. *Ubi*. Caeterum totus
locus sic ab Ort. editur. *Ubi
videt, ex suspecto jugo magnam vim
avium simul convolasse, neque om-
nino relidere, arbitratus, latere il-
lic agmen hostium, circumducto
exercitu elulit insidiatores.* FENN.
Reposui *ubi* ex decem MSS. &
Edd. primis. *videt* Medic. sec.
cum isdem Edd. *convolasse* au-
tem est quidem in uno Cod. sed

male, ut vel paret ex praec. ex-
emplo. *Ex lusi* perperam Medic.
cum Ed. Paris. pr.

35 *Tunc Livii*] &c. Deest *con-*
junctum, *junctam*, aut simile
quid. Mon. *tunc Livii & Nero-*
nis exercitum intellexit. pro *tunc*
Livii scribendum erit *junctum*
Livii, aut posthac manus abli-
nendae a libris. quorsum enim
illa, quae sequuntur, *quamquam*
hoc illi non duplicatis castris dissi-
mularent? Imo ne vallum qui-
dem aliqua parte hi Coll. auxe-
rant, quo facilius imponentur
hosti. testis Livius Libro xxvii.
Eum adi; & videbis coniectu-
ram illam meam non vanam.
adhibe quoque Frontinum, hoc
eodem lib. cap. i. exemplo IX,
Polybium Lib. IX., Florum Lib.
II. STEWECHUS *Junctum* L. Ita
Stewech. Vulgo est *tunc* I. SCRIV.
Cum sit in omnibus MSS. & vul-
gatis *tunc Livii* &c. credo, excidisse
vocem, & relictam ab librariis,
restituendumque *tunc Livii & N.*
e. combinatum intellexit, quando
hoc illi &c. SCRIV. Cur, post Non
placet. *Junctum* magis accedit ad
MSS. lectionem, & Latinius est,
ut ita dicam; nisi Scriverius vo-
luerit tantum notare, aliquod ver-
bum esse elapsum. Nostrum quo-
que servat *tunc* praeter Leid.
sec. in quo est *iter Livii*, unde
C 2 faci-

non duplicatis castris diffimularent, intellexit; quod ab itinere ³⁶ strigiosiores notabat equos, & coloratiora hominum, ut ex via, corpora.

facile esset legere iter Neronis ad Livii exercitum. tunc non agnoscit Cantabr. unus. Immo totum hoc exemplum deest in Mediceo vetustiore, & Italica Frontini versione. Quod mirum est, & notandum; cum nunc sibi ipse contradicat auctor, ut monuimus ad Cap. 1. Ex. 9. pro illi Medic. pr. illic. nunc loco ³⁸ non Scriverianus.

³⁶ Strigiosiores] Strigiosum jumentum, quod strigat, strigam ducere cessat; quae cunctatio quoniam ex macie procedit, Strigiosus equus Latinis est macilentus, exhaustus; Gellius L. 4. C. 20. Equum nimis strigiosum & male habitum, sed equitem ejus uberrimum & habitissimum viderunt. L. 4. C. 12. vocat equum gracilentum aut parum nitidum. Columella L. 7. Quanquam possit huic aliquatenus comparari, quod progenerat onager, nisi & indomitum & ser-

vire contumax sylvestri mare strigiosum patris praeferebat habitum. L. 8. Placide ac lente pabuletur, ut & largi sit uberis, & non strigiosissimi corporis. Graecis ἰσχυρός, teste ipso Lucretio L. 4. v. 1160. ἰσχυρὸν ἐρομένην tum fit, cum vivere non quit Prae macie. Glossar. Cyr. σκαρτός, σκαρπός strigiosus. per similitudinem tergiversator Lucilio strigiosus. Hic strigiosus, bovinatorque ore improbus durus. TENN. Ineptae lectiones sunt, quae aliquot codices occupant. ut pulverulentos pro strigiosiores in Cantabr. ut tenuia, ut exuvia alii. Compilavit auctor Livium Lib. xxvii. C. 47. Hasdrubal senta vetera hostium notavit, quae ante non viderat & strigiosiores equos &c. ubi & excipi aliqui possent, & notari oculis, si qui forte adustioris coloris, ut ex recenti via essent. &c. L. XLIV. 40. fessas, ut pridie ex via.

C A P. III.

¹ De constituendo ² statu belli.

EXEMPLUM I.

Alexander Macedo, quum haberet vehementem exercitum, semper eum statum belli elegit, ut acie configeretur.

II. ² C. Caesar bello civili quum veteranum exer-

⁴ Vulgo CUSTODIENDO.

¹ Custodiendo] Secundum omnes MSS. ut in Indice capitum supra, hic L. Constituendo; nihil enim hic custoditur, sed eligitur, constituitur belli status, pro ut se loca, tempora & hostes de-

derint. TENN. Recte emendat Tennulius; quomodo rescripti, ad stipulantibus Scriverianis, & meis omnibus MSS.

² C. Caesar] Praenomen haud invenias in MSS. quatuor, nec Edd.

exercitum haberet, hostium autem ³ tironem esse sciret, acie semper decertare studuit.

III. ⁴ Fabius Maximus adversus Hannibalem, successibus proeliorum insolentem, recedere ab ancipiti discrimine, & tueri tantummodo Italiam constituit, Cunctatorisque nomen, & per hoc summi Ducis meruit.

IV. Byzantii adversus Philippum ⁵ omne proeliandi discrimen evitantes⁴, omissa etiam finium tutela, intra munitiones oppidi se receperunt; adsecutique sunt, ut Philippus obsidionalis morae inpatiens recederet.

V. Haf-

⁴ Vulgo VITANTES.

Edd. Rom. & Paris. V. L. 1. 1. 5. Dein *veteranum exercitum*, quo ordine rescripti, omnes cum Edd pp. quarto scilicet casu L. 11. 3. 7. *veterano exercitu*. Liv. 1. 15. *veterani robore exercitus*. L. xxv. 19.

³ Tyrone[m] Unus Reg. tres Hillensb. *Tyronum*. Et sic Ortwinus in MS invenit, putatque, *Veteranum* esse quoque casum secundum, contractum ex *veteranorum*. Non do secundum illum. Nihil enim obstat, quominus *Veteranus exercitus* habeat idem jus in civitate, quod *Populus Princeps*, *Populus Imperator*, *Populus miles*. Frontinus praeterea nusquam utitur contractionibus. TENN. *Tirones*. Cantabrig. unus. *Tironum* quatuor MSS. Scriveriani, & meorum unus. Livius xxiii. 36. *Insolenter laetum exercitum tironum*. Sed praestat vulgatum cum Tennulio retinere. Sic passim *Viſtor exercitus*. vid. L. 11. 2. 11. *Tiro exercitus* Livio L. xlii. C. 55. *Cui si vexatis hominibus equisque tironem exercitum ducenti*. Hirtius de B. Hisp. C. 28. *quod exercitum tironem haberes*. Vegetius L. 111. C. 10. *si tironem aut diu armis*

desuetum exercitum ducit.

⁴ Fabius.] Addunt praenomen Q. duo Scrivieri Codices, & Hillensb.

⁵ Omne proeliandi discrimen.] Male tres Reg. *Omni proeliandi discrimine*. Statim *Vitantes*. Unus Reg. & Vossianus. *Evitantes*. Aurel. Viſt. de Tullia. *Mulionem evitantes*, super ipsum corpus carpentum agere praecepit. Nepos Alcibiade C. 4. *Utilissimum ratus impendentem evitare tempestatem*, clam se a custodibus subduxit. Horat. 1. od. 1. *Metaque fervidis Evitata rotis*. Frontin. 2. C. 3. §. 8. *Decertandi necessitatem evitans*. TENN. Duo etiam Leidenſes, Gudianus, Mediceus & Edd. Rom. ac Bonon. *omni discrimine vitantes*. Cantabrigiensis amplius *omni discrimine vitato*. Sed videtur potius praecedenti voci *discrimen* adhaesisse praepositionem seq. compositi *evitantes*. L. 111. C. xlii. §. 1. *Suspectae nostris periculum evitatum est*, quare id repositui. Utrumque autem tam *vitare*, quam *evitare* rectum & Latinum est. De *vitare* vide Cl. Burm. ad Phaedr. F. 31. Dein *adsecuti sunt* Medic. & Leid. secund.

C 3

6 In

V. Hasdrubal, Gisgonis filius, secundo Punico bello, ⁶ in Hispaniam victum ^a exercitum, quum P. Scipio instaret, per urbes divisit. ⁷ Ita ^b factum est, ut Scipio, ne obpugnatione plurium oppidorum ⁸ distringeretur, in hiberna suos reduceret.

VI. The-

^a Vulgo ductum. ^b Vulgo itaque.

6 In Hispaniam ductum exerc. MSS. in Hispania victum. Et sic L. nam Scipio instabat exercitui non ducto, sed victo. TENN. Keuchenius invenerat in Ed. Paris. victum, sed non probabat. Perperam. Unice enim verum est ⁷⁰ victum, & historiae veritati consentaneum, teste Luculento Livio L. xxviii. C. 2. & 4. Flagitat id quoque sequens vox instaret, victis scilicet. Neque aliter legunt MSS. omnes Scrivieriani & mei ac Edd. primae Margo Historigianae Editionis primum ex conjectura habet ductum. In Leid. sec. Victus. Ex Anglicis Codicibus placuit etiam doctissimo Wasse. Verum pro in Hispaniam nolui temere reponere Hispania. Nam alterum servant plerique Codd. & Edd. primae; & notare potest intra Hispaniam, L. 11. C. 4. §. 4. Actum quam is in Achatam per angustias Thermopylarum direxerat. Justin. L. xlii. §. Caesarem in Hispaniam bellum tunc temporis gerentem; ut est in duobus etiam Orvillii Codd. In uno ejusdem Codice L. v. C. 1. Dum Athenienses in Siciliam bellum gerunt. & L. 111. C. 1. ubi vide, uti & quae congesserunt Schegk. ad Vellej. L. 11. §. 59. Passerit ad Propeit. 111. 7. Davies. ad Hist. B. Afric. C. 47. Wasse ad Sallust. B. Catil. C. xi. & quos adduxit Cortius ad B. Cat. C. 19. ac nos ad Obsequ. C. 100. Liv. L. xxiii. 3. clauso in cursu xxx. 10. In animum Labere. Vide plura ad C. 11. §. xii. §. 10. ad L. 11. i. 14. 2. 10 in Africam MSS.

7 Itaque MSS. Scrivieriani, & octo mei meliores nam Veie. Livius. L. xlv. §. 32. Ita factum est, ut &c. Flor. L. 11. C. 6. Sic factum est, ut, Supra C. 1. §. 9. Ita ex duobus ducibus alterum celavit &c. Vide mox Ex. 8. L. 11. §. 31. 42. Paulo ante in 2 MSS. deest Scipionis praenomen.

8 Distringeretur } Sic MSS. unus tamen Reg. Distineretur. Quod verbum cessit bello occupatis. Caesar. 2. bell. Gall. C. 5. Docet, quantopere resp. communisque salutis interfit, manus hostium distineri, ne cum tanta multitudine uno tempore conflegendum sit. Lib. 3. B. Gall. C. 11. 2. Titurium Sabinum legatum cum legionibus tribus in Vnelios, Curiosolitas, Lexobiosque mittit, qui eam manum distinendam curet. L. 7. C. 50. Quos Caesar ab dextra parte alio adscensu manus distinensae causa miserat. 2. bell. civ. C. 17. Caesarem ad Massiliam distineri cognovit M. Varro. Tacit. 4 Hist. 55. Omnes exercitus suis quemque bellis distineri. Cic. Phil. 11. Nos alio bello distineri puter. Justin. 31. C. 1. Ne uno tempore duplici bello Romanse vires distinerentur. TENN. Distineri de iis, qui bifariam hic & illic in bello occupati sunt, recte dici certum est, & alias laus hoc ostendendi erit forsitan mihi necessitas. Verum non minus hoc in sensu bonum est ⁷⁰ distingere, quod Scrivieriani, & mei Codd. servant, nisi quod

VI. Themistocles, adventante Xerxe, quia neque proelio pedestri, neque finium tutelae, neque⁹ obsidioni credebatur sufficere Athenienses, auctor fuit eis, liberos & conjuges¹⁰ in Troezena, & in alias urbes¹¹ emittendi, relictoque oppido, statum belli ad navale proelium transferendi.

VII. Idem

a Vulgo deest in.

quod unus & alter solito more habeat distingueretur. Medic. pr. *disfraberetur*. Livius L. xxxv. C. 18. Hannibalem in Africam mittendum esse ad distringendos Romanos. L. xlv. 35. *Populatione maritimae orae distringere copias regias*. Flor. L. ii. C. 13. *Ipsi quidem, ut Romanum a tergo distringerent*. ubi vide Celebr. Duker & Ampl. Cuper. Lib. iv. Observ. C. 5. Infra C. 8. §. 1. *Discordiam moveret, qua consensus Romanorum distringeretur*. ubi male Tennul. explicat. Hinc *districtus*, qui diversis, variisque curis occupatus est. Adi nos ad Lucan. L. x. 422. Statim Medic. pr. in *hibernas red. secund. in hibernas nostros r.*

9 *Obsidioni*] Tolerandae scilicet. alias legitur *subsidioni* & mox *amandandi* pro *emittendi*. Morus. Hittorp. & Wechelii orae exhibent *subsidioni*.

10 *In Troezena*] Revocavi praepositionem ope Mstorum Scriverii, & meorum, in quibus omnibus recte adest, ut & Ed. Paris. Ejecerunt Editores, credentes, Grammaticorum regulam, qua volunt, nominibus urbium non addi praepositiones, semper esse veram. Minime. Sexcenta exempla contrarium docent. Cicero ad Attic. L. iiii. in Arpinum me hoc tempore abdam. Plaut. in Pseudolo illam in Sicyonem ex urbe abduxit modo. Consule modo Scioppium & Sanctium in Minerv. L. ii. C. 5. p. 186. 187. & Perizon. *ibid.* L. iv. C. 6. n. 1. 2. 3. Deia *Troezenem* est in Edd. pp.

ut vulgo apud Nepotem, quamquam & illic alii Codd. Graeca forma *Troezena*. Certe rectius. Nam nominativus etiam apud Latinos est *Troezen*; & noster Graecas terminationes amat; ut alibi erit offendendum. Ovid. Epist. Her. iv. 107. *Hic tecum Troezena colam, Pirtheia regna*.

11 *Emittendi*] Unus Bill. & duo Regii *ominandi*. Unus Reg. *eminandi*. Forte *eliminandi*; Modius *Amandandi*. TENN. *Emittendi* ex meis solummodo retinere Leid. fec. & duo Scriveriani Codices, qui Stewechianae Editionis margini allaverat quoque *eliminandi*. Quod placere nequit; quia id verbum ignominiae notam in se continet. Odo *eminandi*. Unus Scriver. & Gudian. *ominandi*; unde transpositis fere litteris forsan optime scriberemus *amovendi*. Leidentis prim. *eminendi*. Deponere, asportare, demandare Cicero, Nepos, Justinus in hac historia utuntur. *Amandandi*, vel omnino *amandandi* si in aliquo Codice exstaret, libentius admitterem. Cicero L. vii. Ad Att. Ep. 13. *Itaque de Ciceronibus nostris dubito, quid agam*. Nam mihi interdum *amandandi* videntur in Graeciam. Livius L. xxxix. 13. *Ut se extra Italiam aliquo amandarent*. Minare apud sequioris aevi scriptores significat, agere, pellere graecam; Unde hoc loco videntur librarii compositum fabricasse *eminare*. Nam a Frontino esse profectum, persuasum debet mihi nemo.

VII. Idem fecit in eadem civitate ¹² Pericles
¹³ adversum Lacedaemonios.

VIII Scipio, manente in Italia Hannibale,
 transmissio in Africam exercitu, necessitatem Car-
 thaginiensibus inposuit revocandi Hannibalem.
¹⁴ Sic a domesticis ¹⁵ finibus hostile transtulit bel-
 lum.

IX. A-

a Vulgo Sicque.

¹² Pericles] Quid? Ergone Pe-
 ricles umquam Atheniensibus au-
 ctor fuit, urbem cum conjugibus
 & liberis, rebusque pretiosis
 deferendi, eaque omnia alio a-
 mandandi? Id nemo tradit. Ver-
 um, cum Peloponnesii fines At-
 ticos depopularentur, Pericles cum
 Atheniensibus, nihil sentientibus
 hostibus, naves conscendit, &
 totam Spartam deprædatus est,
 & coegit eos ex agro Attico ad
 sua defendenda reverti. Consule
 Thucydidi L. II. Plutarch. in e-
 jus vita. Polyæn. L. I. 36. Ju-
 stin. L. III. C. 7. alioque. Le-
 vissima vero opera noster auctor
 tam turpis erroris absolvi potest,
 si hoc exemplum hinc transfera-
 mus post Ex. 9. ut in litteris ad
 me datis verissime monuit doctiss.
 P. Wesseling. Infra aliquoties oc-
 currit, ordinem horum exem-
 plorum contra fidem historicam
 esse inmutatum (V. L. II. C. 8.)
 quod facile accidere potuit: dum
 librarii omisum casu vel incuria
 exemplum, animadverso errore,
 quovis loco tantum inseruerint,
 credentes petinde esse, ubi ponat-
 ur.

¹³ Adversum] MSS. quatuor
 & Edd. veteres adversus, crebro
 hæc commutantur in nostro.

¹⁴ Sicque] Hoc nemini credo
 placere posse; quare rescripsi sic
 auctoritate utriusque Medicei,
 Palatini, Gudian, Vossiani,
 Hillensb. & aliorum. Vide ad
 Ex. v.

¹⁵ Finibus hostile] Sic omnes

MSS. nullus in hostiles. ΤΕΝΝ.
 Primo pro finibus in duobus Scri-
 verii, meisque decem, scribitur
 funeribus, quod notaret vulnera
 & clades, quibus Romanos ad-
 fecit Hannibal. Sed quæ est lo-
 cutio transferre bellum a funeri-
 bus? Et non magis adridet ho-
 stile. Hostile bello non additur,
 nisi ad differentiam civilis vel
 servilis belli. Quare rectius fo-
 ret, si MSS. addiderent in hosti-
 les sc. fines, ut coniecit Freins-
 hemius, & temere damnavit Keu-
 chenius. Sic domesticis finibus no-
 stros obponit L. I. 8. 4. & similis
 mihi videtur hic fieri obpositio.
 Quare placuit ea conjectura quo-
 que Berneccero ad Justin. L. XXII.
 C. 4. Statuit bellum in Africam
 transferre, intra prorsus audacia,
 ut, quibus in solo urbis suæ par
 non erat, eorum urbi bellum in-
 ferret, & qui sua tutari non pote-
 rat, impugnaret aliena. Quia in
 tot MSS. est funeribus, crediderim,
 quaedam hic excidisse, vel sim-
 pliciter rescribendum esse sic a
 domesticis finibus hostile transtulit
 valium. Quidquid sit, auctor ob
 oculos habuisse videtur ipsam Sci-
 pionis hæc de re orationem in
 Livio L. XXVIII. C. 44. Requies-
 cat aliquando vexata tam diu Ita-
 lia: uratur evaseturque invicem
 Africa. Castra Romana potius Car-
 thaginens portus sumineant, quam
 nos iterum VALLUM HOSTIUM ex
 moenibus nostris videamus. Afri-
 ca sit reliquis belli sedes: illuc ter-
 ror suæque, populatio agrorum,
 cetera

IX. Athenienses, quum ¹⁶ Deceliam ^a castellum ipsorum Lacedaemonii ¹⁷ communissent, & frequentius vexarentur, classem, ¹⁸ qua Peloponnesum infestarent ^b, miserunt: consecutique sunt, ut exercitus Lacedaemoniorum, qui erat Deceliae, revocaretur.

X. ¹⁹ Im-

^a Vulgo DECELEAM ET DECELEAZ. ^b QUAE VULGO & INFESTARET.

ceterae belli clades, quae in nos per XIV. annos ingruerunt, vertantur. Adde L. XXIX. 26. 27.

¹⁶ Deceleam] MSS. Deceliam, & infra Decelias. Et apud omnes Latinos sic editur. Graecum in Latinis in *i* vertit. Δαρείου Δαρίου C. 5. 25. Βασίλειος Βασιλίου. Ἀλεξάνδρεα Alexandria Steph. Δικίλεια δὲ μὲν τὴν ἰπποδωμονίδου φυλῆς ἀπὸ τῆς ἡγομένης τοῖς Διοσκύροις εἰς Ἀφιδνας. Meursius de Pop. Att. censet prudenter excidisse nomen Deceli, tanquam scriptum fuisset. Eius Ἀφιδνας Δικίλιν. Ut Deceliam munirent Lacedaemonii, autor fuit Alcibiades, patriae suae male iratus. Scholiast. Aristoph. Ran. act. 3. scen. 4. Φοβηθεὶς Ἀλκιβιάδης μεταχωρεῖ πρὸς Λακεδαιμονίους, ὅς καὶ περὶ τῆς Ἀθηναίων ἐπιτειχίσαν Δικίλιν. ἢ δὲ Δικίλεια χώρα ἐν Ἀττικῇ. ἥς τευχισθῆναι μέγας ὁ κίνδυνος Ἀθηνάοις καὶ δυναμένοις ἐξελθεῖν. Polyæn. lib. 1. Δικίλιν αὐτοῖς ἐπιτειχίσαι, ὥς εἴαν ἐτιχόντων εἴτε τὰς ἀπὸ τῆς χώρας ἀρυσθῆναι, εἴτε τὰς ἀπὸ τῶν ἀργυρίων. Munire contra Athenienses Deceliam, ne illi etiamnum haberent reditus ex regione, neque ex argentisodinis. Inde bellum Decelianum. TENN. Rectius Ken-

chenius scripserat, in multis Latinihorum nominibus Graecum *i* tam in *e* mutari, quam in *i*. Sicut vero quaedam nomina sunt, quae recipere amant *e*, ita multa etiam sunt, quae rectius effertur per *i*. de quibus dixi ad Lucanum. L. III. 281. & L. IX. 963. Adde Markl. ad Stat. L. IV. Silv. 3. 59. Ultima classis unum fuerit Decelia. Nam per *i* in Scriverianis & meis, ac Edd pp. constanter effertur, uti & apud Nepot. in Alcib. C. 4. Hinc Adjectivum Δικελικός penultima brevi, cuius exempla vide apud Holsten. ad Stephan. rescripti igitur Deceliam & Decelias. Similia vide infra ad L. II. C. 1. 9. Chaeronia, & Mantinia.

¹⁷ Communissent] Communissent & communivissent unus & alter. frequenter Paris. Edit. dein consecuti sunt uterque Medic. & unus etiam, revocarentur.

¹⁸ Quae infestaret] MSS. quae P. unus R. qui P. Omnes MSS. infestarent. Et sic lege. TENN. Ut vulgata lectio per se proba sit, & minime rejicienda, hoc tamen loco propter constantem satis Scriverii, meorumque Codicum scripturam non amplius admittimus. Habent enim illi quoque cum Ed. Bononicensi & Parisiensi quae infestarent.

¹⁹ Imperator] Deest haec vox in Palat. & uno Scriverii, in quo C. Caesar. v. C. 1. §. 8. Mox ingressum Ed. Wechelii.

X. ¹⁹ Imperator Caesar Domitianus Augustus, quum Germani more suo e saltibus & obscuris latebris subinde inpugnarent nostros, tutumque regressum ²⁰ in profunda silvarum haberent, ²¹ limitibus^a per centum viginti millia passuum actis, non

^a Vulgo MILITIBUS.

²⁰ In profunda silvarum.] Haec quidem Graeca est syntaxis. Aëtor. 1. C. 8. Ἐως ἰσχυρῶς τὸ γῆς. Cic. Att. κατὰ τὸ πολίμυ. Isocrates. τὸ κατὰ τὸν φιλοσοφίας. Verum Latio tam frequentius, ut vix Romanus auctor ea careat. Tacit. 4. ann. 59. Ante periculum auxilium vana rumoris. 1. AEnëid. 426. Miratur portus strepitumque & strata viarum. 2. AEnëid. 332. Augusta viarum. ibid. 724. Ferimur per opaca locorum. 3. AEnëid. 694. Tonitruque tremiscunt ardua terrarum. Tarent. Eun. 2. 2. 6. Quid istuc ornati est? Lucrët. 2. v. 16. Qualibus in tenebris vitæ, quantisque periculis Deditur hoc ævi quodcumque est? L. 6. v. 95. Principio tonitru quatiuntur coerulea coeli. ibid. v. 331. Peneat per rara viarum. Ovid. 8. Met. f. 11. Ardua montis. Boëth. 2. Philos. Nondum maris atra secabant. Min. Fel. Quid loquar apice disposita vestra montium, collium flexa, portus camporum. Symmach. 3. Epist. 15. Ne forte cæduntur nostrum ævi tui subita prævertant. L. 2. Epist. 80. Communia pignorum. Flor. 2. 6. Inter diversa terrarum. Justin. 41. C. 1. Profunda camporum, prærupta collium, montium ardua. TENN.

²¹ Militibus.] Scribo limitibus. SCRIV. Militibus. Sic omnes MSS. Verum Miles agi non dicitur, nisi cum cogitur, invitatus ducitur. Justinus 1. C. 6. Terga vertentes (sic lege cum celeberrimo Graevio) ferro agi in hostes iubet. Quod hic est ἀλογον. Sed Gujetus ad

marginem libri sui notavit limitibus. Et sic ad 3 MSS. Hill. margines inveni. Limitem agere Latinitissime dicitur pro ducere limitem circa aliquod occupatum solum. Tacit. Germ. C. 29. Mox limite alto, promotorisque praesidiis sinus imperii & pars provinciae habentur. Frontin. L. 1. C. 5. n. 10. Ab altera parte limitem agere coepit, tanquam per eum erupturus. Sic Gujeto notatum in ora libri, & Wechelii in contextu fuerat; cui lectioni fidem faciunt sequentia. Universi a limite obstituerunt. Sic MSS. Aggenus. Limitibus secundum suam legem latitudines dabimus, & aperiri in perpetuum cogemus. Plurimum enim agentibus praestat actuarii perpetua restura, ex hac diversis nisi per negligentiam non potest. Agentibus nimirum limitem. Hinc ager mensura altus. ibid. Subsecivum intervenire non potuit: Quia mensura altus non est, de quo remanere aut subsecari aliquid potuisset. In limitibus provinciarum antiqui habuerunt clausuras, burgos, castella. Cod. de officio praefecti praetorio Africae 2. §. 4. Ad illos fines provincias Africanas extendere, ubi ante invasionem Vandalorum & Maurorum Resp. Romana fines habuerat, & ubi custodes antiqui servabant, sicut ex clausuris & burgis ostenditur. Auctor (quem Philosophum probat sua praefatio) de rebus bellicis, additus notitiae utriusque imperii. Est praeterea inter commoda Resp. utilis limitum cura ambrentium ubique latus imperii, quarum tutelae assidua melius castella prospi-

non mutavit tantum statum belli, ²² sed subjecit
ditioni suae hostes, quorum refugia ²³ nudaverat.

scilicet. Paulus Orosius in Valentiniano. crebra per limitem habitacula constituta burgos vulgo appellat. Spartianus Hadriano. C. 12. In plurimis locis, in quibus barbari non fluminibus, sed limitibus dividuntur, stipitibus marginis in modum muralis sepiis fundus jactis atque connexis barbaros separavit. Qui praesidium agebant in limitum propugnaculis, appellabantur milites limitanei. Cod. cod. §. 8. Extra Comitatus milites, qui per castra sunt, milites limitanei constituentur, qui possunt & castra & civitates limitis defendere & terras colere. Notitia Occidentis imperii recenset Duces limitum provinciarum undecim. Vide de limitum & agri mensuram ratione Salmasium ad Solinum pag. 669. & seqq. Sic mensuras agere. Plinius 10. Ep. 28. Videntur enim non mediocres pecuniae posse revocari a curatoribus operum, si mensurae fideliter aguntur ff. si mentor f. m. d. l. 2. §. 1. Sed si ego tibi, cum esses mentor, mandaverim, ut mensuram agri ageres. TENN. Verissimam Scriverii emendationem tandem in textum recepi; licet mei quo-

que codices mordicus retineant militibus; quod ineptum est. Quam crebro hae voces confusae fuerint, diximus ad Lucanum L. 3. 404. promoto limite, ubi ante Grotium erat milite.

22 Sed subjecit] Omnes MSS. Sed & subjecit. TENN. Et addunt Scriveriani & mei quoque cum Edd. ante Modium vel Stewechium. etiam Leid. sec. & Gudian. In solo Mediceo secundo non compareret. Absque illo esset, libenter adiecissem copulam; Nunc scio, saepe hac in constructione eam omitti, vid. Duker. ad Florum L. III. C. 4. 4. Salust. B. Cat. C. 18. Non Consulibus modo, sed plerisque senatoribus, & passim. Noster ipse L. III. C. 16. 2. Non tantum ad p. p. usum, sed in posterum praestitit. L. IV. 7. 27. non cohortibus tantum, sed centuriis. Vide etiam ad L. II. 1. 15. Dein Edd. Romana, Bonon. & Wechelii subdidit. Hittorp. margo subegit.

23 Nudaverat] Sic omnes MSS. Excisa salva, atque in extruendo limite seu vaillo consumpta. SCRIV. Cur. post.

C A P. IV.

De transducendo exercitu per loca hosti infesta.

EXEMPLUM I.

AEmilius ¹ Paullus ² Cos. quum ³ in Lucanos
juxta litus angusto itinere exercitum duce-
ret,

⁴ PAPUS Ed. Tenn.

¹ *Hosti infesta] Hostibus Medic. sec. notum unus, ad marginem. pro infesta Leid. pr. manifesta. Ut dixi initio, videtur esse scri-*

bendum hosti vel hostibus infesta. Duo autem habent deducendo.

² *Papus] Fuit is quidem Q. AEmilius Papus, qui A. COLXXI. cum*

ret, & Tarentini ei classe insidiati, agmen ejus
 4 scorpionibus adgressi essent, 5 captivis latera
 cuntium praetexuit, quorum respectu hostes in-
 hibere tela.

II. Agefilaus Lacedaemonius, quum praeda
 6 onustus ex 7 Phrygia rediret, insequerenturque ho-

cum C. Fabricio Luscino Consul
 fuit, & contra Tarentinos & Lu-
 canos alioque bellum gessit;
 Vide Pigh. Fast. T. 1. p. 416. Ve-
 rum, cum constanter scripti cum
 Sano retineant Paulus ob ra-
 tiones ad Cap. secundum §. 7.
 adductas, ego nihil mutari velim.
 Quare restitui Paulus; donec cer-
 ti magis fumus, tales errores non
 venisse ab ipsis auctoribus. Ali-
 ter, ut ibidem dixi, malim dele-
 re 70 Paulus; sicut etiam hic
 abest a Palatino.

3 In Lucanis] Tres Hill. In
 Lucanis. h. e. in Lucania, ad ma-
 re Tyrrenum juxta littus duce-
 bat Aemilius Papus, ut legendum
 docuit me J. G. Graevius. Liv. 9.
 C. 40. Pari subinde periculo glo-
 riaeque eventus bellum in Samniti-
 bus erat. Tacit. Germania C. 41.
 In Harmunduris Albis oritur. Ca-
 to. Fragm. Fluvius Ibernus oritur
 ex Cantabris, magnus atque pul-
 cher, pisculentus. Euripides Iphig.
 in Aul. v. 71. de Patide. Ἐλθὼν
 δ' ἐκ Φρυγῶν ὁ τὰς θεὰς κείνας.
 Veniens autem ex Phrygiis Dea-
 rum iste Juxta. Just. 1. 6. In Per-
 si genitum. 12. C. 5. In Baetria-
 nis quoque Sogdianisque XII. ur-
 bes condidit. 20. C. 1. Pisae in
 Liguriis Graecos autores habent.
 TENN. Duodecim mei codices
 cum Ed. Paris. in Lucanis. Quod
 praefero. Non quod certo sciam,
 illic rem actam esse; ut secure
 supponit Tennull. Sed quod non
 tam contra Lucanos, quam contra
 ipsos Tarentinos, quorum socii
 erant Lucani, exercitum duxerit
 Aemilius. Ceteroquin in Luca-

nos eo sensu aeque Latinum, ac
 in Lucanis seu Lucania. Immo
 stilius auctoris videbitur alicui ma-
 gis juvare 70 in Lucanos i. e. con-
 tra, quam Lucanis. Sic §. 8. In
 Pisidiam exercitum duceret. C. vi.
 §. 1. Cum ex Samnio in Lucanos exer-
 citum duceret. Retinui igitur vul-
 gatum; licet MStorum auctorita-
 ti cedere malim.

4 Scorpionibus] Scorpio non
 hic est machina, sed telum. Ili-
 dor. L. 18. C. de sagittis. Scor-
 pio est sagitta venenata aren vel
 tormentis excussa, quae dum ad
 hominem venerit, virus, quae figit,
 infundit, unde & scorpio nomen
 accepit. Quin etiam scorpione
 epistolae missae testatur Sallustius
 tertio historiarum. Epistolam,
 forte cum servo nacti, praedatores
 Valeriani scorpione in castra misere.
 TENN. vid. Stewech. ad Veget.
 L. 1v. C. 22.

5 Captivis latera e. praetexuit]
 Alias captivos lateri e. p. SCRIV.
 Sic omnes MSS. & ratio legi do-
 cent. [Scrivierius nequicquam ad-
 fert Captivos lateri e. p.] Tacit.
 Germ. C. 34. Utraque nationes
 usque ad Oceanum Rheno praetexun-
 tur. TENN. Scrivierius tantum
 monuit, in aliis Edd. ita legi, ut
 in ora Ed. Hittorp. & Wechel.
 Sanctus exercitus latera captivis
 obtexit. Sed vide ad Lucan. L. x.
 537. densae praetexunt litora clas-
 ses. & passim.

6 Onustus] Duo Reg. duo Hill.
 (& multi mei, ut semper) honu-
 flus. Verbum proprium praedis.
 1. AENEID. v. 293 Hunc in olim
 caelo spoliis orientis onustum Ac-
 cipies

hostes, & ad locorum obportunitatem lacefferent agmen ejus, ordinem captivorum ab utroque latere exercitus sui⁸ explicuit^a: quibus dum par-citur ab hoste, spatium transeundi habuerunt La-cedaemonii.

III. Idem, tenentibus angustias Thebanis, per quas⁹ transeundum^b habebat, flexit iter, quasi Thebas contenderet. Exterritis Thebanis, digressis-

^a Vulgo ADPLICUIT. ^b Vulgo TRANSIRE.

capies secura. Nepos Alcibiade. C. 5. *Ita praeda onusti, locupletati exercitu, maximis rebus gestis Athenas venerunt.* Sallust. Jug. C. 87. *In agrum fertilem & praedonatum proficiscitur.* Phaedrus Fab. 68. *Onustus qui sacrilegio cum discederet.* TENN. vid. Gron. ad Liv. L. XXIX. 27.

7 Phrygia] Duo Reg. duo Hill. alique Frigia. TENN.

⁸ Adplicuit.] Elegantius dixisset auctor exercitus, si quidem hoc verbum adhibuit. Verum *adplicuit* vel *applicavit*, quod est in Mediceo, auctoris hic esse non puto. Nam optimi Codices, Regius prim. Gudianus, Palatin, Leidensis secund. cum tribus aliis scribunt *explicuit* i. e. captivorum ordinibus latera exercitus in longum praetexuit. Militaris autem rei verbum est *explicare*. Livius L. 1. C. 27. *Erigit totam aciem, fluctuansque animo, ut treretur tempus, ordines explicat.* Noster L. 11. C. 2. *Phalangi regis Pyrrhi explicitae resili.* Adposite hoc libro C. 6. §. 1. *Explicato per utraque latera milite.* Adde Gronov. ad Livium L. XLIV. 38. me ad Lucan. VII. 417.

⁹ Transire habebat] Sic unus Reg. Reliqui omnes, *Transeundum habebat.* Sed nihil mutandum Frontin. L. 1. C. 5. §. 1. *Cum a tergo instant hoste flumen trajicere haberet.* Sic proferunt omnes MSS. Lactant. L. 4. C. 20.

Instit. Testamentum quod per Christum dari haberet. Sueton. Augusto C. 58. *Quid habeo aliud Deos immortales precari, quam ut hunc consensum vestrum ad ultimum vitae finem mihi perferre liceat.* Act. Apost. 4. 14. *Οὐδὲν εἶχον ἀντεπεῖν.* Lactant. 7. C. 6. *Quid enim habent dicere, cur Deus hominibus tam diligenter suis quaque temporibus exhibeat?* TENN. *Avebat* forte; sed vulgatum illud tolerari potest, & sic, nisi fallor, loquitur Vitruvius. & de hoc loquendi genere, si recte memini, alibi scribit Is. Casaubonus. vid. ad Frontinum L. 1. §. 1. SRIV. *Cur. post.* Keuchenius ait, sollempne esse Frontino, Graecorum ἔχω usurpare ἀντι τῷ δὲ βασιλεῖ: & tum subjungit exemplum Capitis quinti, aliaque, ubi ponitur *necesse habere*. Inep- te. Si enim hic explicari deberet per *poterat*, cum qua significatione confudit etiam Sriverius, nihil refragarer. Sed sensus est. *per quas transire debebat.* Uti & Cap. quinto. Jam vero *habeo* facere pro *debeo* facere, barbarum est; certe minime conveniens aevo Frontini. Vide Vossium de Latin. merito susp. C. 6. *Exempla, quae adducit Tenu- lius, nihil juvant; nam in tribus ultimis significat habeo τὸ ποσ- sum, ἔχω.* Et praeterea; num Lactantius idoneus Latinitatis pro-

baa-

gressisque ad tutanda moenia, repetitum iter,
¹⁰ quo ^a destinaverat, ¹¹ emensus est, nullo ¹² ob-
 sistente.

IV. Nicostratus, dux Aetolorum adversus E-
 pirotas, quum ei aditus in fines eorum angusti
 fierent, per alterum locum inrupturum se osten-
 dens, ¹³ omni illâ ad prohibendum occurrente
¹⁴ Epirotarum multitudine, reliquit suos paucos,
 qui speciem remanentis exercitus praeberent: *b* Ipse
 cum cetera manu, ¹⁵ qua non ^c expectabatur, adi-
 tum intravit.

V. ¹⁶ Au-

^a Vulgo QUOD. ^b Vulgo ET IPSE. ^c Vulgo EXPECTABATUR
 ADITUS.

bandae in longe antiquioribus
 scriptoribus poterit esse testis?
 Non dubito ergo; quin hic legi
 debeat *transendum habebat*, ut
 est in quatuor Scriverianis, incis-
 que novem MSS. In Palatino *terras*
eundum. §. 7. *Cum transducendum*
exercitum haberet per loca L. 111.
 C. XI. §. 1. *propter quas redeun-*
dum habebat. & saepe. Atque ita
 Plinius, Tacitus, Statius, Petroni-
 us & alii. Vide Fabri. The-
 saur. & Markl. ad Statii silv. L.
 11. Praef. *Excusandam habuerim*
celeritatem. Sueton. in Caesare.
 C. 68. *Ut consolandos eos magis*
imperator, quam puniendos habue-
rit. Cap. quinto excidisse omni-
 no putem *neceffe*: ut illic vide-
 bimus.

¹⁰ *Quod destinaverat*] Scriverii
 quatuor, Regius prim. Palatin.
 Uterque Leidd. Hillensb. duo
 Cantabrig., Medicus sec. Coll.
 Voss. & alii cum Edd. Rom. Bon-
 non. & Paris. quo. Mutatum
 hoc non oportuerat. Virgil. *quo-*
ve tenetis iter. Livius *quo inten-*
dit, pervenit. eo usque, quo de-
 destinaverat iter.

¹¹ *Emensus*] Male in uno Reg.
Emersus. Ovid. 1. Factor. *Emen-*
sus longi claviger orbis iter. 9. Me-

ram. Celerique carina Aegaeas mi-
ritis aquas. Seneca Med. 611.
Et tot emensus pelagi labores. Virg.
 3. Aeneid. 158. *Nos tumidum sub*
te permensi classibus aequor. Lucili-
 us L. 30. v. 87. *Vir mare meli-*
tur magnum, & se fluctibus tra-
dit. Sen. Excerpt. L. 3. Cont. 3.
Una periclitatus est, una omnes e-
mensus est terras, tantum reliquit
me ad paternam domum. Curt. 6.
 7. *Emensus cursu omne spatium,*
quod acies Laconum obtinuerat.
 TENN. Duo mei *emensus* male.
 vid. Gron. ad Liv. L. xxxviii.
 17. Infr. 111. 12. *emensus iter*,
 ubi eadem varietas.

¹² *Obistente*] Reg. *subsistente*.
 n. 14. nullo *obstante*. TENN. *Sub-*
sistente Medic. sec.

¹³ *Omni*] Deinde Medic. pr.
omnia sec. mox concurrente Can-
 tabrigiensis. pro *illa* forsitan *illi*
 vel *illic* reponi posset nisi verius
videretur, illa sumendum pro *il-*
la parte, illa via. vid. ad L. 11.
 5. 21.

¹⁴ *Epirotarum*] Tres Reg. duo
 Hill. *Epyrotarum*. TENN.

¹⁵ *Qua non expectabatur adi-*
tus, intravit.] Legerim, *qua non*
expectabatur, intravit. nisi hoc
 magis placuerit, *qua non spera-*
batur

V. ¹⁶ Autophradates Perſes, quum in Piſidiam exercitum duceret, & anguſtias quaſdam Piſidae

OC-

batur aditus, intravit. Itidem L. xxv. Codice Theodoſiano, de petitionibus: Cum per Illyrici partes barbaricus ſperaretur incurſus, ſperare, pro timere. Sic Vegetius noſter Lib. 111. C. 20. Non ſperante eo ambas alas tuas incitate te convenit. Virgilius.

— tantum ſperare dolorem. STEW. Stewechius: qua non ſperabatur aditus, intravit. Idem alias τὸ aditus delet. Libri quidam qua non exſpectabatur, aditum intravit. ſed vocem aditus omnibus modis delendam cenſet Salmaſius (ad Flor. L. 11. C. 12.) ſic alibi. qua non exſpectabatur, irrupit. SCRIV. Qua non exſpectabatur aditus, intravit. Sic editiones vulgatae. Sed omnes MSS. Qua non exſpectabatur, aditum intravit. Et ſic ante Scriverium Hitortius margini adſcripſerat. Stewechius. Qua non exſpectabatur, intravit. Secundum illum dedit Salmaſius. Ego contra codicum conſenſum non ſuſtineo eſſe tam improbus, ut deſeam τὸ aditus. Quare libens amplector alteram lectionem Stewechii. Qua non ſperabatur aditus, intravit. h. e. timebatur ab hoſtibus. Ea vero ſignificatio non eſt infrequens.

1. AENEID. 547.

At ſperate Deos memores ſandi atque nefandi.

11. AENEID. 275.

Haec adeo ex illo mihi jam ſperanda fuerunt Tempore.

4. AENEID. 419.

Hunc ego ſi potui tantum ſperare dolorem.

Ad hunc locum Quintilianus L. vii. C. 2 ait, eſſe verbum, quod apud nos improprium, ἀκρὸν apud Graecos vocatur. Juvenalis Sat. 4. vi. 57.

Quartana ſperantibus aegris. Ariadna apud Catull.

Non hoc miſerae ſperare jubebas. Vegetius 111. C. 20. Non ſperante eo, ambas alas tuas incitate te convenit. L. xxv. Cod. Theod. de pet. Cum per Illyrici partes barbaricus ſperaretur incurſus. Servius, ſperare eſt futurum opinari, ſive timere. Graecis etiam ἐλπίζειν eſt timere. Socrates apud Platonem de condemnatione ſua. Οὐκ ἀνέλπισόν μοι γίγνετο τὸ γεγώς. Democritus Hippocrati. Κάριτα γὰρ ἔλπομαι, μηδὲ τῷ σὺν ἱατρικῷ ἀνδάνειν. Suidas quoque in ἐλπίσας, Attice dici, notat, de cuſcuſque eventus exſpectatione. Sic τῶν ἐſπερά ci ves ſuos ur̄i Thomas Pinedo Hiſpanus, amicus optimus, me docuit. TENN. Salmaſii ſeu Stewechii lectionem, reſecto τὸ aditus, probat etiam Keuchenius. Illuſtr. Heinſius conſecerat, quo non exſpectabatur aditus, ſed miror, tantas turbas ſuper hoc loco fieri a viris doctis, cum conſtans MSSorum, Scrivetii quoque, & meorum, ac Edd. Rom. Bonon. & Pariſ. lectio ſit, qua n. exſpectabatur, aditum intravit. ſimpliciter & vere. Aditus omnibus auctoribus vocatur locus, per quem quis locum alium adit. ſupra aditus anguſti §. 10. duos juſſit quae- ri aditus. Hinc arcere aditu Liv. xxvi. 25. xxxi. 17. xl. 7. Lucan. x. 489. hos aditu gladiis, hos ignibus arces. Ita enim legendum eſt. Exſpectabatur nude ponitur. Cap. 2. §. 7. Eamque alio, quam exſpectabatur, latere miſſis legionibus circumſudit. & L. 111. 9. 1. L. 1. C. 5. 12. qua non reſiſtebatur & alibi. de τῶν ſperare adi notata ad L. 111. C. 9. §. 7. practerea pro & ipſe noſtri vetuſtiores Codices octo carent τῶν &. non dubito,

occuparent, simulata ¹⁷vexatione trajiciendi, instituit reducere: quod quum Pisidae credidissent, ille ¹⁸ noctu validissimam manum ad eundem locum occupandum praemisit, ac postero die totum trajecit exercitum.

VI. Philippus Macedonum Rex, ¹⁹ Graeciam petens, quum Thermopylas occupatas audiret, & ad eum legati Aetolorum venissent acturi de pace, retentis eis, ipse ²⁰ magnis itineribus ad angustias ²¹ pertendit, securisque custodibus, & legatorum reditus expectantibus, inopinatus Thermopylas trajecit.

VII. Iphicrates, dux Atheniensium, adversus ²² Anaxibium Lacedaemonium in Helle-
spon-
to

bito, quin ab aliorum etiam ab-
sit libris. Quare restitui totum
locum hoc modo. praerberent. Ipse
cum c. m., qua n. expectabatur,
aditum intravit. Introivit Medi-
ceus sec. fecit alius.

¹⁶ *Autophrades*] Omnes MSS.
sine aspiratione praebent. *Auto-
frades* & *Autofrades*. Unus
Reg. *Anthofrades* Hittorpius in
margine. *Autofrates*. *Pisidiam*.
L. male in 3 Reg. *Pisidiam*. Quar-
tus *Pyssidiam*. Et statim *Pyssidae*
TENN. Recte Scriverius reposuit
Autophrades, ut est in optimis
MSS. ac Polyaeo l. vii. c. 27.
Vide etiam, quem citat Keuche-
nius, Nepot. in Datame, & illic
notas. *Autophrates* & *Autophran-
dates* in Edd. pp. Monstra lectio-
num MSS. nihil moror *Pisidiam*
& *Pisidiam* inepte etiam quidam
mei.

¹⁷ *Vexatione*] i. nimio labore,
& inde orta fatigatione. Male
margini adleverat Editionis suae
legendum forte *cessatione* Scrive-
rius. Livius l. xliii. 21. cum in-
genti vexatione jumentorum. Ju-
stin. l. xlii. 1. *Stipendium pro*

vexatione poscerent. Colum. l. i.
c. 3. *Vexationem viat non reformi-
det*. Curt. l. v. 4. 21. multa cum
vexatione processit. Infra quoque
c. 8. §. 9. *Ut citra vexationem suo-
rum hostilia impediret consilia*. Tac-
pius vexari pro fatigari ponitur.

¹⁸ *Noctū*] *Noctē* MSS. aliquot
cum Edd. vetustis, dein duo,
transjicit. & §. seq.

¹⁹ *Graeciam petens*] Omnes
Scriveriani cum Palatino, duo-
bus Leidensibus, duobus Cantra-
brigienfibus, Gudiano & Coll.
Voss. *Graecias* p. Hillensberg. *Grae-
ciab*. p. Forſan *Graeciae appetens*.

²⁰ *Magnis itineribus*] h. e. sin-
gulis diebus facto majore itine-
re, quam amat facere gradus
militaris. *Mei groote dagh-reisens*.
Caesar. 2. B. Gall. c. 12. *Et ma-
gno itinere confecto*, ad oppidum
Noviodunum contendit. Sallust. Cat-
til. c. 57. *Reliquos Catilina per
montis asperos magnis itineribus in
agrum Pisforiensem abducit*. TENN.

²¹ *Pertendit*,] *Mediceus* uter-
que praetendit; quod esset, ante
eo pertendit. dein rediit Leid.
sec.

to contra^a Abydon, quum transducendum exercitum haberet per loca, quae²³ stationibus hostium tenebantur, alterum autem latusejus transitus²⁴ abscissi^b montes premerent, alterum mare²⁵ adlueret^c, aliquamdiu moratus, quum incidisset frigidior solito dies, & ob hoc nemini suspectus, delegit firmissimos quosque, quibus oleo ac me-

^a Vulgo CIRCA. ^b Vulgo ABSCISSI. ^c Vulgo ABLUERET.

²² *Anaxibium*] Duo Reg. unus Hill. *Anasabium*, alius *Anaxabium*. TERTIUS *Anaxabum*. TENN. *Anaxabium* quoque mei quatuor perperam. *Avaxion* a Graecis ubique vocatur. Vid. Suidam, Xenoph. l. iv. Polyæn. l. iii. 9. §. 44. & Casaub. Intra l. ii. §. 42. ubi est *Lacedaemoniorum ducem*. Hic Edd. Rom. & Bonon. *Lacedaemoniorum*. Sic l. ii. 2. 9. MSS. *Hippiam Atheniensium*, de quo vide ad l. iii. 9. 5. Mox in non apparet in Mediceo sec. & contra *Abydon* Palat. cum Leidensi secundo. Quod mihi placet. Iphicrates enim erat in Chersoneso e regione, seu ex adverso Abydi, ut patet ex historicis modo adlatis. Perpetua haec est in scriptis confusio, Consule Vossium & Burm. ad Vell. Patere. l. ii. c. 76. *pax contra Brundisium composita*.

²³ *Stationibus hostium*] Duo Regii male carent *hostium*. TENN. Carent ea voce etiam sex mei, & Edd. Rom. ac Bonon. non adeo male: nam per se satis intelligitur.

²⁴ *Abscissi*] Longe plurimi Codices & Edd. Romana ac Bononiensis *abscissi* Verissime. *Abseindere* divisionem notat, quae hic locum non habet: Tunc ab utroque latere debuissent esse montes. *Abscissi montes* sunt praecipites, abrupti & de summo ad iumum quali ferro caesi, ita ut eo ascendere non sit proclive. Li-

vius l. xlv. 5. *Qua rupes abscissae erant*, ubi vide J. F. Gronovium. Curt. l. v. c. 3. 17. *Rupes abscissae & undique praeruptae*, sic MSS. vii. 10. 11. *abscissa & abrupta*. Lucanus l. vi. 473. *de rupe pendit Abscissa fixus torrens*, sic MSS. meliores. Quibus locis *abscissus* retinendum sit, docent bene Cl. Duker. ad Flor. l. ii. c. 2. & Markl. ad Stat. Silv. iii. 2. 61.

²⁵ *Ablueret*.] Immo vero legè *adlueret* sive *allueret* cum Regio primo, Leidensi secundo, Guadiano & Coll. Vossiana, ac magno Gronovio ad Senecae Herc. furent. vi. 286.

*Quodcumque adluitur solum
Longo Tethyos ambitu.*

ubi non audiendus novae editionis editor. Mare, amnis &c. dicuntur *alluere* terras, ad quas pertingunt, non *ablueret*, nisi ubi ex additis ab auctore verbis constet, vel deradi terras, vel sordibus purgari. Seneca Troad. 227.

quid? quas adluit

*Vernis Caycos gurgitem adsollens
aquis.*

Liv. l. xxvi. 49. *Ea, quae mari adluitur part.* & saepe. Pluribus id exemplis illustravi ad Lucan. l. viii. 810.

Quem tumulum Nili, quem Tiberidis adluat unda.

Corrigendus etiam Mamilius l. iv. 598. ubi itidem vulgo *admis-*

• D *sue*

mero calefactis, ²⁶ praecepit, ipsam ²⁷ oram maris legerent, abruptiora ²⁸ tranarent: atque ita custodes angustiarum inopinatus obpreffit a tergo.

VIII. ²⁹ Cn. Pompejus, quum flumen transire propter obpositum hostium exercitum non posset, assidue producere & reducere in castra instituit: deinde, in ³⁰ eandem persuasionem hoste

a Vulgo ut i.

sus dextra, abluist.

*Inque sinus pontum recipit, qui
vespere ab atro*

*Admissus, dextra Numidas, Li-
byamque calentem*
Adlustr.

²⁶ Praecepit, ut legerent.] Quatuor Sciveriani cum Regio primo, Gudiano, Vericano, Palatino, utroque Leidensi, utroque Mediceo, Petrensi, Hillensberg. & Coll. Voss. non agnoscunt *to ut*. Recte & eleganter: quare ejeci; & non hic tantum, sed aliis auctoris nostri locis auctoritate MSSorum, & Frontini optimorumque scriptorum perpetuo stylo impulsus. Vide inter alia de verbis jubendi, imperandi, hortandi exempla. c. 5. 24. xi. 11. l. 11. 1. 2. iv. 1. v. 4. l. 111. 3. 3. viii. 2. ix. 4. xii. 1. l. iv. 7. 28. Pro *delegit* in Cantabr. male *elegit*. Confer notata ad c. i. §. 9.

²⁷ Oram maris legerent.] Hic de pedite dicitur, quod alias de navigante proxime littus. Virgil. 8. eclog. v. 7. *Sive oram Illyrici legis aequoris*. Sueton. Tib. c. 11. *Ab Ostia oram Campaniae legens, imbecillitate Angusti nunciata, paullum substitit*. Augusto c. 16. *Biremibus Pompejanis terram legentibus, suos ratus cum descendisset ad littus, pene exceptus est*. Mela l. i. c. 4. *Commodissimum est, peragratis omnibus, quae mare attingunt, legere etiam illa, quae*

cingit oceanus. l. 2. c. 2. *Ejus tractum legentibus praetervellisque Mastusiam, tum sinus intrandus est*. Solent nautae contrahere & legere vela propter littus. TENN. Ita agunt Keuch. & Tennulius; quasi nulla darentur exempla, in quibus *legere litus* vel *terram*, dicatur de ipso, qui it in litore vel terra. Sed tantum de praeternavigante. Contra id vidimus in Lucano. l. v. 513. ubi Caesar pedes *Litora curva legit*. Nunc adde quoque Statium l. 1. Theb. 376.

Talis opaca legens memorum Cadmeus Heros.

l. 111. 325. *Jamque remensus* (MSS. a me collati em.) *ier fesso Danaeia Tydens*

Arva gradu, viridisque legis devexa Prosymnae.

²⁸ Tranarent.] Vaticanus, Medicei, Hillensb. *transarent*. Unus item *Inopinatos* male. Statim *inopinatus* trajecit. Pluribus dicam infra.

²⁹ Cn.] Sic omnes MSS. & in Frontino, & Valerio Maximo plerique habent *Gnejus*. Etiam Graecis & Henrico Valesio frequentior *Γραικῶ*. TENN. Etiam mei. unus Medic. *G. ille*. In alio, & Leid. sec. deest praenomen. deinde e scriptis transposui verba *exercitum hostium*.

³⁰ Eandem persuasionem.] Unus Reg. *Eandem persuasionem*. TENN. *Eandem persuasionem* Edd. Rom. Bon.

ste perducto, ³¹ ne ullam viam ad progressum Romanorum ³² tenerent, repente inpetu facto, ³³ transitum rapuit.

IX. Ale-

a Vulgo TENERET.

non. in eam Cantabr. dein forte melius. Certe hoc loco positum τὸ eandem non videtur idoneum habere sensum. vide notam sequentem. producto Medic. pr.

31 Ne ullam viam ad progressum Romanorum teneret] Etsi vulgaris consentiant MSS., tamen magnum pignus dederim, Frontinum reliquisse nullam viam ad progressum (al. processum) Romanos tenere. SCRIV. Cur. post. Medic. pr. ne illam viam. Sensus loci, ut est in vulgatis, videtur esse, Pompeiunt hostes adduxisse in eam opinionem, quod ipse nesciret, quam viam rapere vellet ad transgrediendum, ut ipsi incerti nullum certum locum ad ipsum transitu prohibendum capere possent. Fortan excidit modo verbum *sistendum*, *inhibendum*, vel tale quid. Tenere pro infidere, occupatam statione viam habere passim cum aliis noster. §. 7.13. c. 5. 16. faucibus, quae tenebantur §. 24. teneri collem. & alibi. tenere ripam §. 10. c. 5. 3. Ita prius opinabar. nunc nihil excidisse puto. Et cum Petrensi rescribendum in camp. Assiduo Pompeiani exercitus motu hac illac facto, hostes in persuasionem venerant, exercitationis causa id fieri a Pompeio, nec opus esse, ut ad progressum Romanorum i. simul ac progrediebantur aliquo Romani, ipsi quoque illam viam tenerent. Dum itaque illi manebant quieti, Pompeius paulatim progressus ad superiorem vel inferiorem fluminis locum, repente inpetu facto transitum rapuit, & ulteriorem fluvii ripam occupavit. Tenere hanc vel illam viam, iter, cursum frequen-

tissimum est pro huc vel illuc tendere, ire. Aut si hoc nondum satisfacit, transpone eandem & illam hoc modo deinde in illam p. h. p. ne eandem v. ad pr. R. tenerent. Tunc omnia clara sunt, & intellectu facilissima. Doctissimus Lipsius codicis sui margini adleverat ne ullam vim ad p. R. teneret, non male profecto, si per MStos libros liceret.

32 Teneret] Vaticanus, Medicus primus, & Petronis cum Edd. Romana, ac Bononiensi tenerent se. hostes, quod unice ab auctoris manu esse puto. Reposuerunt teneret, quia praecedebat simpliciter hostis. Sed nihil vulgarius est, quam ut Auctores in tali re a singulari transilient ad pluralem. Consule, ut multos alios praeteream, J. F. Gronov. ad Livium, cui hoc in primis familiare, l. xxviii. 29. & Burmann. ad Vellej. l. 11. c. 114. Infra c. v. §. 24. ab hoste proximum teneri collem, ex quo unus ad opprimendum ipsos descensus erat. Male tentabant illic ipsum, l. 11. c. 2. §. 5. ante cum hoste confugeret, quam cornibus conjugatis medius undique circumvenisset. §. 24. Transgrediebatur Romanus, & in ipsorum raibus cominus eos trucidabant. sic MSS. Add. c. 5. §. 1. & §. 3. l. iv. 1. 41. c. 7. §. 7. reverendique hostis causa, exercitus suos speculatoribus eorum patere. Contra a plurali ad singularem transitus l. 11. c. 1. §. 7. ubi vide & alibi.

33 Transitum rapuit] Pro, festinanter ac raptim transivit. Elegans usus τὸ rapere. 2 AEn. 619. Eripe nate fugam, finemque impone labori. 1. AEn. 422. Corripere viam interea, quam semita

IX. Alexander Macedo, prohibente rege Indorum Poro trajici ³⁴ exercitum per flumen Hydaspem, adversus aquam adfidue procurrere jussit suos: &, ubi eo more exercitationis adsecutus est, ³⁵ qui a Poro adversâ ripâ caveretur, ³⁶ per su-

a Vulgo ut r.

monstrat. Ovid. 2. Metam. f. 2. Corripuere viam, praeibique per aëra motis Obstantes, undant nebulas. Silius l. 15. Rapiunt certamina Martis. 1. Aeneid. 180. Rapiuitque in fomite flammam. h. c. in assulis citissime fecit ignem. Lucan. x. vl. 427. Tanta est fiducia ferri, Non rapuere nefas. Juven. 15. vl. 39. Rapienda occasio cunctis Vasa inimicorum primoribus. Seneca Agamem. 152. Rapienda rebus in malis praeseptis via est. ibid. 606. Cum Dardana tecla Dorici raperetis ignis. Hippol. 448. Nunc luxur rapt: Effunde habenas; optimos vitae dies effuere prohibe. Justin. 38. c. 5. Rapienda incrementa virium. Amm. Marc. l. 18. Sabinianus, inter rapienda momenta periculorum communium, lectissimus moderator belli internecivi. TENN. Non opus itaque est cum Scriverio, ut margini suae editionis adleverat, rescribere transsum inrupit. Vide adposita magis, quam quae hic dat Tennulius, exempla in iis, quae congesti ad Lucan. l. 11. 299. & omnino Heinsum ad Ovid. Epist. xix. Her. 74.

Tam bona cur perit, nec tibi rapta via est.

34 Exercitum] Deest hoc vocabulum in Regio primo, Gudiano, Leidensi sec. & Voss. Coll. Recte autem Hydaspem Ed. Tenn. ac Sanut. cum MSS. & Edd. pp. alii per m. dein praecurrere Medic. sec. & Edd. pp. duo alii percurrere. Male.

35 Adsecutus est, ut Poro.] Ita procul dubio scribendum, & nugas agunt, qui legunt & ubi eo

more exercitationis assuetus est, quia Porus adversa ripa caveret. MOD. Ita Modius. Alias ineptissime assuetus e. quia Porus a. r. caveretur. SCRIV. Omnes MSS. quia pro ut. Poro duo Hill. Pro. Unus Hill. caverent. TENN. Recte assuetus est vindicavit Modius. assuetus in Hittorp. legitur & Wechelii Ed. & caveret in Rom. ac Bonon. cum Mediceo utroque. Quia MSS. Scriveriani & mei omnes, uno aut altero forsan excepto, non ut. Dein Porus adversa caveret, supra scripto tū ripa Medic. Porus etiam Varicanus. In uno Cantabrigiensi scribitur, ut a Poro a. r. caveretur. Quia non ceperunt librarii, neque deinceps viri docti disjungendum esse, ac scribendum, ut feci, qui a Poro adversâ ripâ caveretur, eodem sensu. Modo ripa sumas in Ablativo: qui significat eleganter ut. Alexander adsecutus est, ut ille a Poro caveretur in ripa adversâ, & ipsi recto opposita. Qui autem cum subjunctivo pro ut sive quo positum apud Terentium, Livium, & alios saepe reperias. Adi Zinzerling. Prom. Critica c. 111. Gronov. ad Liv. l. 1. 43. Sanutus, assuetus, ut cum id tantum Poro caveret, p. f. p. f. transmissit, e. corrupte.

36 Per superiorem partem.] Duo Regii in f. p. TENN. In f. p. Coll. item Vossiana. per deest in Leid. pr. & Cantabrigiensi. sed ille superiore parte habet. Medic. sec. & superiore parte. An ex f. p. led. parum, refert. Gudianus per inferiorem p.

superiorem partem ³⁷ subitum transmisit exercitum.

³⁸ Idem, quia ^a Indi fluminis ³⁹ trajectu prohibebatur ^b ab hoste, diversis locis in flumine equites instituit inmittere, & transitum minari: quumque expectatione barbaros intentos teneret, insulam paulo remotiorem, primum exiguoq, deinde majore praesidio occupavit, atque inde in ulteriorem ripam transmisit. Ad quam manum obprimendam, quum universi se hostes effudissent, ipse libero vado transgressus, omnes copias conjunxit.

X. ⁴⁰ Xenophon, ulteriorem ripam Armeniis

te-

^a Vulgo SUBITO. ^b IDEMQUE PROHIBITUS.

³⁷ *Subito.*] Omnes MSS. *subitum*, & infra n. 13. *subitus evasis* MSS. Dolum hunc describunt Polyaeus l. iv. c. 4. §. 9. Arrian. v. 2. Curt. l. viii. c. 13. TENN. *Subitum* etiam septem mei cum Edd. Pariss. bene. l. ii. c. 1. §. 12. *Subitam necessitatem decernendi injecit.* Infra quoque vide. Videtur vero auctor ex uno Alexandri Strategemate facere duo. Confer Arrianum l. v. c. 9. Plutarch. in Alex. p. 698. Ed. Par.

³⁸ *Idemque*] Lege secundum 3. Reg. 3. Hill. & Vossianum. *Idem*, quia *Indi fluminis trajectu prohibebatur ab hoste, diversis.* TENN. Ut Tenuilius in suis, sic ego in meis, & Scriverianis omnibus inveni, nec non in primis Edd. quod cur mutarint posteriores editores, causam nullam video. Veterem igitur & sanam lectionem, novamque c MSS. rubricam, retento quidem veteri exemplorum numero, restitui. Vide §. 13.

³⁹ *Trajectu*] *Transjelli.* Edd. pp. *Trahitu* inepte Arcerian. dein *diversis in locis* Palat. d. *div locis* alius. pro *minari* Palat. *rimari*.

Mox MSS. omnes *intentos teneret*, non ordine, ut vulgo fit, inverso. Inferius paulo majore Hillensb. Tum *in e* non agnoscunt duo libri. pro *libero* Medicus *libere*, & pro *vado* Leidens. *primus vadam.* *flumen libere transgressus est* cap. 5. §. 2.

⁴⁰ *Xenophon*] Ipse hanc militiam posteris memoravit in curis, quibus nomen est *εὐχαρίστας*; felicissimus mehercule, cui & scribenda facere, & legenda scribere datum. Quis enim melius scriberet bella, quam qui optime gessit? Platoni condiscipulatu apud Socratem familiaris, sapientiae praestantissimus, jucunditatem in affectatam fuerat consecutus, ut nulla affectatio posset hanc consequi, ejusque sermonem ab ipsis Gravis dictum, & ore Musas locutus Tullius extimaverit. Verum, ne quisquam Philosophum a capeienda Rep. submoveat, aut ignava opera philosophetur; Xenophon auxilia Cyro missa atque Orientem secutus, & magna dixit, & magna vixit: amisso dein Cyro, Clearcho, Proxeno & Menone

D 3

Gra-

tenentibus, ⁴¹ duos jussit quaeri aditus; & quum a citeriore repulsus esset, transiit ⁴² ad superiorem. Inde quoque prohibitus hostium ⁴³ occursum, repetiit vadum inferius; ⁴⁴ jussa ibidem militum parte subsistere, ex qua, quum Armenii ad inferioris vadi tutelam rediissent, per superius transgredetur. Armenii credentes, decursuros omnes, decepti sunt a remanentibus. ⁴⁵ Hi quum, resistente nullo, vadum superassent, transcuntium suorum fuere propugnatores.

XI. ⁴⁶ Ap.

Grajorum ducibus ab Artaxerxe deletis, ipse cepit moderamen, & decem millium exercitum, supra Euphratis capita, trans Armenios montes, per indomitas nationes & barbaras gentes duxit tanta arte, in primis uvam faciendo; ut a Persa, centum millibus ornato, nec vinci, nec dolo capi potuerit, sed incolumis patrios lares repetierit. Ut ille *ερατηγῶν φιλοσοφώτατος*, & *φιλοσόφων ερατηγικώτατος* appellari nobis meruerit. TANN. Polyæn. l. 49. 4.

⁴¹ Duo.] MS. duo antique. sic MSS. Martiani Capellae p. 26. 14. Haec ad me Cl. Wasse. Nec dubium, quin Latine, quare passim e MSS. viri *κατακτάτοι*, Gruterus, Gronovius, Graevius, Heinsius, aliique ex antiquissimis codicibus duo pro duos restituerunt. Mei MSS. omnes hic retinent duos.

⁴² Ad superiorem.] Tacent in hoc corruptissimo exemplo viri docti; quali nulla in MSS. esset varietas. Cum tamen in Regio primo, Palatino, Mediceis, Cantabrigiensibus, Gudiano, Leidensi sec. Vossiana Coll. & Edit. Romana invenerim *superius*; contra Syntaxin. In Leidensi primo *superioris*. Mihi non est dubium, quin exciderit supra vox *vado* vel *vadis*, quod satis declarat

sequentia *vadum inferius* &c. Frontinum scripsisse puto *duos jussit quaeri vado aditus*, & q. a c. r. e., r. ad *superius*. Quae vox aut etiam *vadis*, quam facile excidere ob vicinas easdem litteras potuerit, quis videret. *Aditus vado*, ut *transitus vado* Livius l. xxxviii. 18. *Halym vado transire* c. v. §. 4. & Caesar B. Gall. l. vii. 55. *Quaerere vada* h. sensu Lucan. l. iv. 150.

⁴³ Occursu.] Cantabr. *incursum*, dein MSS. plerique *reperi*; ut paullo ante nonnulli *transit*, & dein *radiissent*.

⁴⁴ Jussa &c.] Haec sine ullo dubio corrupta sunt. Nominativum enim quaero verbi, *transgredetur*, qui debet, ut patet ex historia, esse illa militum pars, quam ad vadum superius, dum ipse repetebat cum ceteris inferius, jussit consistere. Quare cum omnes omnino mei, ac Scriveriani MSS. & Edd. Rom. Bonon. ac Paris. exhibeant *jussaque*, putem, scribendum esse *jussa quidem m. p. f.*, quae, cum &c. vel *jussitque ibidem, partem f.*, quae, cum. Nihili certe est ex qua. pro quibus vocibus unus Cantabr. Codex habet ipse. Mediceus sec. *transgredensur*.

⁴⁵ Hi.] Qui MSS. duo. dein *fuere* Med. pr. & Edd. Rom. ac Bonon.

⁴⁶ P.

XI. ⁴⁶ Ap. Claudius ^a Cos. primo bello Punico, quum a ⁴⁷ Rhegio Messanam ⁴⁸ trajicere militem nequiret, custodientibus fretum Poenis, sparsit rumorem, quasi bellum injussu populi inceptum gerere non posset, classemque ⁴⁹ in ^b Italiam versus se agere simulavit. ⁵⁰ Digressis deinde Poenis, qui profectiōni ejus habuerant fidem, circumactas naves adpulit Siciliae.

XII. Lacedaemoniorum duces, quum Syracusas navigare destinassent, & Poenorum dispositam ⁵¹ penitus classem timerent, decem Punicas naves, quas captivas habebant, veluti victrices, primas

^a Vulgo P. CLAUDIUS. ^b Vulgo deest IN.

⁴⁶ P. Claudius.] Perperam. Vocatus enim est Appius Claudius Caudex, ut abunde Fasti & Historiae docent. vid. Pigh. T. II. ad A. V. C. CDLXXXIX. Facillime initio A. excidisse hic potuit. Totum praenomen non agnoscit Medicus primus.

⁴⁷ Rhegio.] MSS. omnes sine aspiratione, Regio. Quam lectionem probares, si (quod Strabo l. vi. tradit) ob splendorem diceretur quasi Regia. Sed Manutius in orthographia demonstrat a Romanis semper cum aspiratione positam vocem, & natura Graecam. a ῥηγίου rumpo. Ut ipsa Sicilia a scilire. h. e. abscindere. Varro de re rust. l. c. 49. A qua scissione arbitror dictum scilire pratum. Quin etiam Stephanus. ῥηγίου πόλις Ἰταλίας. Est in latere Calabriae sita, v. millia infra Messanam. TENN. Vide Keuchen.

⁴⁸ Trajicere militem.] Unus Regius Transire militem nequirent. TENN. Deest vox militem in Mediceo primo. Utrumque recte dicitur tam sine casu, quam cum eo.

⁴⁹ Italiam versus.] MSS. in Ita-

liam versus se. Unus Reg. in Italiam se. TENN. Octo etiam mei Codices cum Edd. primis addunt in, quod inmerito eiecerunt posteriores editores. Uti ad locum versus, sic in l. versus, optimis auctoribus in usu est. quare placuit etiam Clar. Wasse, ut ex margine ipsius libri deprehendere potui. Curtius l. iv. c. 7. In meridiem versus Arabes spectant. quod mutari non debuit. Caesar l. vii. B. G. c. 8. In Arvernorum versus. Sallust. B. Cat. c. 56. In Galliam versus castra movere: quibus locis adi Comment. vii. Doctorum, & in primis ad Ciceronem verbis maxime appositis l. iv. ad Famil. Ep. 12. In Italiam versus navigaturus erat: In Mediceis & Edd. primis que abest.

⁵⁰ Digressis.] Digressis Leid. sec. digressus Medic. sec. & Ed. Rom. mox demum Leid. sec. Potius, non poenis Edd. Par. profectiōnis Cantabrig. pro ejus Palat. habet suae. Vaticanus Poenis, profectiōnis enim ejus &c. non male.

⁵¹ Penitus.] Non possum non probare Casauboni conjecturam, ad Polyænum l. ii. c. 12. per li-

mas jusserunt agi, ⁴ aut ⁵² a latere junctis aut puppe religatis aliis: qua specie deceptis Poenis, transierunt.

XIII. Philippus, quum angustias maris, ⁵³ quae Cyaneae adpellantur, transnavigare propter Athenien-

^a Vulgo A LATERE J. AC PUPPE &c.

tus. MSS. tamen nihil variant.

⁵² A latere junctis ac puppe religatis aliis] Unus Reg. unus Hill. Ut a L. junctas aut P. religatas. Duo Reg. duo Hill. Aut a. l. junctas aut p. religatas. rō aliis carent 3 Hill. & 2 Reg. in margine Regii erat suis. Quae primae agebantur naves, non fuerunt puppe religatae: quare libens legerim: Aut a latere junctis, aut puppe religatis suis. Ortwinus L. Suis a latere ac puppe religatis. TENN. Sine haesitatione rescripti. aut a latere junctis aut puppe religatis aliis, ut diserte habent uterque Mediceus. Ceteri carent rō aliis. Quidam etiam junctas & religatas. Sed omnes constanter aut a l. j. aut p. praeter Vaticanum, in quo aliis a. l. j. aut p. cum vulgo esset tantum a l. j. ac p. alias sive suas naves religant per funes ad Punicarum navium latera, vel puppes, ut Punicae viderentur viatrices, suae vero captivae. aut puppe habent quoque Edd. pp. inepte Paris. Ed. ut a l. junctas aut p. religata. puppi Medicei. sed malo vulgatum. religare litore navem poetae passim. Suis in sola Coll. Vossiana adparet: quare hoc admittere non auiam: si quis tamen id praefert, per me licet.

⁵³ Quae Cyaneae adpellantur] MSS. Ciena & Ed. Paris. Aene Falatin. Cyneae Ed. Bononiensis. Omnes, ni fallor, corrupte; nec tamen sanior est vulgata lectio, quam secure transiliunt interpretes: At mihi, qui hoc expediverit, erit magnus Apollo. Scias

primum, Lector, hoc Philippi Strategema per missam ad Antipatrum epistolam ab aliis narrari factam esse; cum terrestrem expeditionem susceperat in Amphiscenses, Locridis urbem, & per illud angustias sive pylas quasdam, ab Atheniensibus & Thebanis obscuras, liberet transiisse, & Amphissam cepisse: ut refert Polyaeus l. iv. c. 2. §. 8. Sed si inputemus hoc auctori, credamusque, cum ex terrestri expeditione fecisse navalem, quid tamen hoc ad Cyaneas, immenso spatio hinc distantes. Nec reputat mihi quis, ab auctore forsitan referri hoc Strategema ad tempus, quo Perinthios vel Byzantios oppugnare destinauerat, quo sequens pertinet exemplum. Nam neque tum quidem Cyaneae hic locum habere queunt. Non enim tantum ultra Perinthus, ultra Byzantium, sed ultra ipsum Bosporum Thracium Graecae sunt Cyaneae in ipso ponto Euxino, ἀπὸ τῶν ἐξ ἑσπέρης τῶν ἐσπέρων, ut legi debet in Scholiaste Theocriti Id. xiii. 22. vulgo τῶν ἐσπέρων. Praeterea, quis unquam Cyaneas, quae sunt insulae seu scopuli, vocavit Angustias maris? Illae sunt inter Cyaneas & tam angustae, ut totam classem non facile, nec secure recipiant. Quoquo ergo te veritas, Cyaneatum mentio hic absurda est. Vix tamen dubito, quin auctor in animo habuerit Philippi expeditionem in Perinthios vel Byzantios. Quod si certum foret, levi ope & nulla fere mutatione posset sana-

nienſium claſſem, quae obportunitatem loci ⁵⁴cuſtodiebat, non poſſet, ſcripſit Antipatro, Thraciam rebellare, praefidiis, quae ibi reliquerat, interceptis, ut ſequeretur ⁵⁵omnibus omiſſis: quae epistolae ut interciperentur ab hoſte, curavit. Athenienſes arcana Macedonum ⁵⁶excepſiſſe viſi, claſſem abduxerunt. Philippus nullo prohibente anguſtias freti liberavit.

⁵⁷Idem, quia ⁵⁸Cherroneſum, quae juris Athenienſium erat, occupare prohiberetur, tenentibus

ſanari locus, & legi *Abydenae*. Fances *Abydenae*, eſt artiſſimum totius Helleſpontiaci maris ſpatium. Virgil. l. i. Georg. 207. *aſtriferi fances tentantur Abydi*. τὰ πικρὰ & κατ' *Αβυδὸν εἰνὰ* eas vocat Strabo l. xiii. p. 583. Ed. Pariſ. Hinc Ovidio *Abydena aqua*, in lb. vi. 590. Eſt & in Propontide ſinus Cīanus prope Aſtaceum, teſte Scylace p. 83. Sed ibi, ſi claſſis Athenienſium ſteſſiſſet, non potuiſſet curſum Philippi, qui adverſam maris partem tenere debuit, impedire.

⁵⁴*Cuſtodiebat*] Mediceus uterque *cuſtodiebat*. Dein *Palat. debellare*. Mox ſequeretur Petrenſis. Dein *omnibus omiſſis* cuncti ſcribunt, niſi quod Petrenſis habeat *intermiſſis*, eadem variatione, quae eſt apud Hirt. de B. Alex. c. 9. ut reliquis operibus *intermiſſis* ad ſodiendos pueros animum conferant: Ed. Romana princeps *omiſſis*. Reſtius, nam ſequitur: *neve quam partem nocturni temporis intermiſſant*. Valer. Max. viii. 13. Ex. i. nihil ex iis operibus *omiſſit*. Frequens autem apud hiſtoricos formula *omnibus*, & *rebus omnibus omiſſis*.

⁵⁵*Omiſſis omnibus*] Terentianum eſt. Andr. 2. 5. 1. *Hervus me, relictis rebus, juſſit Pamphilum hodie obſervare*. Heautont. 4. 7. 12.

Mihi nunc, relictis rebus, inveniens eſt aliquis, labora inventa mea cui dem bona. TENN.

⁵⁶*Excepſiſſe viſi*] In Gudiano a m. ſec. & Leidenſis ſecundo *erati exinde*. Petrenſis e. *gaviſi*. Utrumque praefero τῶν *viſi*, quod tamen non auſim rejicere. In Praefat. *Satiſfecit viſus*. Mox *Philippus vero* in Medic. pr. & pro liberavit ex Gloſſa Leid. ſec. tranſiit. Vide ad l. iv. 7. 28.

⁵⁷*Idem, quia*] MSS. Reg. *Idemque cum*. MSS. dant novam hic rubricam. TENN. *Idemque quia* Edd. Rom. & Bonon. *Idemque* Medic. ſec. Ut ſupra §. 9. in duo diviſimus e MSS. ſic hoc quoque faciendum, cum duo ſint *ſtrategemata*, licet de uno homine agatur. Saepe auctor plura ejuſdem viri ſubneſcit *Strategemata*. ubi Editores tamen ſingula bene diſtinxerunt, & per numerales notas a praecedenti ſecreverunt. Quod cur hic non fecerint, neſcio.

⁵⁸*Cherroneſum*] Medic. *Cherſonensum*, quae perpetua in MSS. conſuſio. Tangit hanc rem Juſtinus l. ix. c. 1. *Philippus proſeſſus cum fortiffimis multas Cherroneſi urbes expugnat*. Sic lego cum Graevio; MSS. a me collatus *Cherſonenſi* quoque. vulgo *Cherronenſium*.

tibus transitum non ⁵⁹ Byzantium tantum, sed Rhodiorum quoque, & Chiorum navibus, conciliavit animos eorum reddendo naves, quas ceperat, quasi ⁶⁰ sequestres futuras ^a ordinandae pacis inter se, atque Byzantios, qui causa belli erant, tractaque per magnum tempus postulatione, quum ⁶¹ de industria subinde aliquid in conditionibus retexeret, classem per id tempus ⁶² praeparavit, eaque in angustias freti, inparato hoste, ⁶³ subito ^b evasit.

XIV. Cha-

^a Vulgo FUTUROS. ^b Vulgo SUBITO.

⁵⁹ *Byzantium*] MSS. decem & Ed., Romana *Byzantium* per syncopen, quod notandum. pro *tantum* in Cantabrigienſi modo. conjiciente Cl. Wasse, forſan ſcribendum *tantum modo*. Quoque non agnoſcit Hillenſb. Eorum nec *quasi* comparent in Medic. ſec. reddendo *eis* naves Vaticanus. Dein *recreſceret* idem pro *retexeret*.

⁶⁰ *Sequestres futuras*] Sic l. ſecundum MSS. Infelicitur ſubjecit iſte, jam felicior, *Futuras*. Tanquam naves dicerentur ſequeſtres pacis ordinandae; cujus ſermone, nec rationem, nec exemplum adfert. Sed ſinge, rem depositam dici ſequeſtrem; naves ſic a Philippo Chiiſ & Rhodiis non reddi, ſed retineri debuerunt. In erroris patrocinium praetexti non poteſt *τὸ* Maronis *pacis ſequeſtra*, qua ſignificantur induciae, mediae inter bellum geſtum & gerendum. T A W N. Keuchenius e MS. legerat *futuras*; quem eo nomine male hic reprehendit Tennulius, qui non cepit, quomodo dicantur *naves pacis ſequeſtres* ſeu mediatores. *Naves pacis ſequeſtres* hic vocantur, quia cauſa eſſent, cur Rhodii & Chii medii eſſe vellent inter ſe & Byzantios. *futuras* eſt in Palatino: immo *futuras* agnoſcit quoque Perſenius, & jam dudum illuſtr.

Heinſius ad Ovidium Faſt. 1. 287. ac Cl. Drakenburchius ad Silium Ital. l. vi. 347. *pacisque ſequeſtrem mittere*. praeterea in vulgatiſ ſenſum, nec conſtructionem capio, quam Tennulius explicare debuiſſet. *Conciliavit animos eorum quasi ſequeſtres futuros*: debuiſſet dicere *ſequeſtrem futurorum*, vel *qui futuri eſſent*. niſi phraſi poetica ad animos velis referre, quod nemo Latine doctus in animum inducet. In contextum itaque admiſi *τὸ futuras*.

⁶¹ *De industria*.] Vulgaris haec & trita locutio. ſed Regius primus, duo Cantabrigienſes, duo Leidenſes. Medicus ſec. Scriverianus, & Coll. Voſſ. carent *τῷ* *de*. Vide ad l. 111. 17. 6. *artiora ſolito industria ſecerat*. Medicus prim. & Edd. Rom. ac Bononienſis *magna industria*. Quod verum, niſi *magnum* praecederet, putarem. pro *aliquid* Leid. pr. *alique*. an *aliqua*?

⁶² *Praeparavit*] Vaticanus, & Hillenſb. *reparavit*. Mox duo Scriveriani, & Hillenſb. *inſperato hoſte*.

⁶³ *Subito evasit*.] MSS., qui. bus uſus eſt Tennulius *ſubitus* (vide ad Ex. 9.) atque ita Scriveriani quatuor, & octo mei. Re. &c. & ex Frontini genio. l. 11.

XIV. Chabrias Atheniensis, quum adire portum Samiorum, obstante navali hostium praefidio, non posset, paucas ⁶⁴ e suis navibus, praeter portum missas, iussit transire, arbitratus, qui in statione erant, persecuturos: iisque ^a per hoc consilium ⁶⁵ advocatis ^b, nullo obstante, portum cum reliqua adeptus est classe.

^a Vulgo HISQUE. ^b Vulgo EVOCATIS.

6. 3. §. 14. subita consurrexerit acies.
c. 4. §. 3. subitus se ostenderet. §. 4. subitus adparuisset. Confer, quae notavi ad Lucan. l. x. 536. *sora subitus formidine belli cingitur*, Virgil. l. 111. Georg. 360.

Concreverunt subitas crustas.

64. *E suis* Ex suis Mediceus pr. de suis Edd. pp. dein *isique* ex MSS. dedi pro hisque.

65. *Evocatis*] Evocatis, sive ad militiam, sive ad tribunal, nullus hic locus. Duo Hill. *advocatus*. Sed Voss. duo Reg. unus Hill. *Advocatis*. Plin. epist. Sed & illud haereat nobis, quam paucissimos milites a signis advocandos esse. Sic l. Front. l. 5. n. 14. *Advocatus in diversa hostis dimisit consulem*: ibid. n. 16. *Necesse* Liv. libris suis *avocari* ad defendenda sua. n. 18. & 27. cap. 8. n. 12. Per hanc consilii ostentationem *avocato* in Cariam Tissapherne. In quibus locis male duo Reg. MSS. *Advo-*

catus, advocati, advocato. TENN. MSS. mei & Scriveriani, uno alterove excepto, *avocatis* vel *advocatis*. Optime hoc verbum explicuit Gronovius per *avertere ab agnoscendo vero periculo, ne auxilium, quo maxime debebat, ferat*. Hoc sensu occurrit apud nostrum saepius. vide ad Livium l. 1. 6. *Quum pubem Albanam advocasset*. Infra l. 111. 2. 10. *Ejeci igitur evocasset*, quod tamen, nisi MSS. aliud suaderent, hoc loco defendi posset pro elicitis, ut l. 11. c. 5. §. 3. *evocavit hostem*. adde ipsum Tennulium ad ejusdem Capituli §. 5. *In insidias evocaverunt*. l. 111. c. 6. 2. *Evocatis ad sua defendenda singulis, vacuata auxiliis Delminium cepit*. Caes. l. VII. B. G. c. 44. *Ad hunc munendum locum omnes a Vercingetorige evocatos*. scil. ab alio loco. MSS. quidam illic quoque *advocatos*; & dubito, an non & illic praestaret *avocatos*.

C A P. V.

De evadendo ex locis difficillimis.

EXEMPLUM I.

'Q. Sertorius, in Hispania, quum, a tergo instante hoste, flumen ² trajicere haberet,

1 Q. Sertorius.] A. Sert. duo Leidd. L. Sert. Palat. Quertorius Vaticanus cum Sanuto, pesseram.

deest in Medic. sec. praenomen.
2 Trajicere haberet.] Graecorum phrasus. Textullian. Lib. de cul-

ret, vallum in ripa ejus in modum cavæ Lunæ
³ duxit, & oneratum ⁴ materiis incendit : atque
 ita,

*sulta feminarum c. 6. Habemus
 semper induere. Idem Lib. de ve-
 landis virginibus, quum habet de-
 litescendum. & Lib. de Monoga-
 mia decurrere habebat. Similiter
 Cyprianus Ep. 27. Rescribere ha-
 beam. Idem Epist. 47. & ad Cae-
 cil. Item alibi Tertullianus A-
 pologico cap. 37. Inimicos jube-
 mur deligere, quos habemus odisse.
 Idem Lib. adversus Valentinia-
 num Habens supervolare. Vide Pi-
 thaeum super hac Graecorum
 phrasi, Advcrf. l. 11. cap. 2. Pa-
 mel. ad Tertull. p. 314. SCRIV.
 Cur. post. supra ad §. 3. per quas
 transeundum habebat, ut e MSS.
 restitui pro transire habebat, in-
 dignum esse aevo Frontini docui,
 quod habeo ponatur pro debeo
 cum infinitivo; cum ea sit La-
 tinitas corrupta & barbara. Hu-
 jus tamen loci auctoritate illic
 vulgatum tuentur. Verum, ut
 dixi, mihi nullum est dubium;
 quin sit corruptus. Unicus est,
 ubi auctor sic locutus esset. Alias,
 sicut ibi vidimus, adjungit ge-
 rundium, vel interponit necesse.
 quod adeoque hic ob vicinita-
 tem litterarum in praecedenti
 voce trajicere seu transjicere in
 MSS. quibusdam excidisse omni-
 no arbitror. lib. 1. c. xi. 2. Necess-
 se haberes decertare. l. 11. c. 13.
 §. 2. Necessse haberes erumpere.*

³ Duxit] Arcerianus produxit :
 unde Keuchenius, vulgatum ta-
 men non improbens, conjicit
 scribendum praeduxit. Ceteri
 omnes retinent duxit. Lucan.
 vi. 37. Duxit procul aggera valli
 & 39. duxit opus, ubi vide. Immo
 noster l. 11. c. 5. 26. ad Union
 valli ducto. Hir. B. Alex. 28. Al-
 terum editissimo loco ductum, ut
 partem castrorum obtrineret.

⁴ Materius] Materia κατ' ἐξο-
 χλὴν lignum. Sallust. Jug. c. 18.

*Quia neque materia in agris, ne-
 que ab Hispanis emundi copia. Vel-
 lejus 2. c. 107. Lavatum, ut illis
 mos est, ex materia conscendit al-
 veum. Tacit. Germ. 16. Materia
 ad omnia utuntur, in formis & ci-
 tra speciem aut voluptatem. Pe-
 tron. Quasi rudis atque infecta
 materies erat cum fluitibus. Tacit.
 5. Histor. c. 20. Egressum militem
 & caedendis materiis operatum tur-
 bavere. Cicero 1. Verr. c. 56. Nam
 illo non saxum, non materies ad-
 vecta est. Pro Milone c. 27. Re-
 pente lintribus in eam insulam ma-
 teriam, fulcem, caementa atque
 arma convexit. Plaut. Paenul. 4.
 2. 90. Proba materies data est, si
 probum adhibes fabrum. A Graeco
 interprete redduntur ξύλα.
 Caesar. l. 4. belli G. c. 17. Haec
 diracta materia injecta contexeban-
 tur, ac longioribus cratibusque con-
 sernebantur. ibid. c. 31. Quae gra-
 vissime assidue erant naues, earum
 materia atque aere ad reliquas re-
 sciendas utebatur. lib. 5. c. 12. Ma-
 teria cujusque generis, ut in Gal-
 lia est, praeter fagum atque abie-
 tem. De bell. Afric. c. 1. Incen-
 dio fere tuta est Alexandria, quod
 sine contignatione ac materia sunt
 aedificia. Cato de re rust. cap. 17.
 Quae materies semen habet, cum
 maturum semen habet, tum tem-
 pestiva est. Glossae Cyrilli. ὕλη
 ξύλων materia, ὕλη λόγων ma-
 teries; sed in adlatis exemplis
 veteres confuderunt materiem &
 materiam. Hinc materiarii pro
 colligere lignum ad aedifican-
 dum. Caesar 7. bel. Gall. 73. E-
 rat uno tempore & materiarii, &
 frumentarii, & tantas munitiones
 fieri necesse. Cicero 3. off. 13.
 Aedes male materialae, ruinosae.
 Plaut. Mil. 3. 4. Faber materia-
 rius. Festus. Abictaria negotiaria,
 quam*

ita, ⁵ exclusis hostibus, flumen ^a libere transgressus est.

II. Similiter Pelopidas Thebanus; bello Thefalico, transitum quaesivit: namque castris ampliore locum supra ripam complexus, vallum ⁶ cervulis, & alio materiae genere constructum incendit: dumque ignibus ⁷ submoventur, hostes, ipse fluvium superavit.

III. Q. Lutatius Catulus, quum a Cimbris pulsus unam spem salutis haberet, si flumen ⁸ liberaffet, cujus ripam hostes tenebant, in proximo monte copias ostendit, tamquam ⁹ ibi castra positu-

^a Vulgo FLUVIUM. ^b Vulgo SUMMOYERENTUR.

quam materiationem nunc dicimus (ut divinus Scaliger l.) videlicet ab abietibus coimendis. Denique quinquagenariae materiae Ammiano, trabes quinquaginta pedum. TENN. l. II. c. 7. 2. materiarum, quibus naves contexerentur, copia. ⁵ Exclusis] Elusis MSS. SCRIV. Exclusis. Sic L. in meis MSS. non occurrit Scriverii Elusis, infra n. 8. Vallumque materia exstructum incendit, atque ita intercluso hoste evasit. TENN. N. 10. Fessam duxit, velut hostis excludendi causa. Statim rescripti flumen MStorum auctoritate pro fluvium.

⁶ Cervulis] Omnes MSS. Cervolis. Vulgata lectio melior, venit enim a cervus. Quemadmodum machinae bellicae, aries, cuniculus, ericius, murex, testudo, scorpio, musculus, corvus (Victor c. 33. Quas corvos vocare, manus ferreas, cum irrita hostium, primus instituit) sortita sunt vocabula per similitudinem quaeque a suis animalibus: ita & cervus (ut ait Varro l. 4. l. 1.) a similitudine cornuum cervus. Sunt enim ligna accisa, ramosa, solo depacta, & operta. Silius l. 10. de Canusinis. Quaeque patet campus planis ingressibus

hosti, Cervorum ambustis imitatur cornua ramis. TENN. Multi mei cervulis. de hoc Strategemate vide ad Polyacn. l. II. c. 4. §. 2.

⁷ Submoventur] MSS. septem submoventur. Optime. nam dum hic non notat donec, sed quando, hoc ipso tempore, dum hostes &c. & hoc sensu Indicativum requirit, ut docuerunt viri Latine peritissimi. Consule Cl. Bugmann. ad Phaedr. l. III. f. 10. & l. I. f. 4. ubi pro vulgato dum recte Schaeferus legit cum. Eandem maculam a nostro deterimus l. III. c. 8. 2. dum existimant, vulgo existimarent, c. 18. inf. dum obsidentur, vulgo obsiderentur. c. 9. 6. dum ibi propugnatores distringit &c. vulgo distrinxit. c. 10. 5. & saepissime. apud Tibullum ramen editur etiam a Broukhuf. l. II. El. III. 19.

O quoties ausae, caneret dum valde sub alta,

Rumpere mugitu carmina docta boves.

Verum & illic ex MSS. quatuor scrib. quum vel cum, ut nuper factum in Editione Claudiopolitana.

⁸ Liberaffet] Agkurtoto hoc capite

siturus: ac praecepit suis, ne sarcinas solverent, aut onera deponerent, ne quis ab ¹⁰ ordinibus, signisque ^a discederet: & quo magis persuasionem hostium confirmaret, pauca tabernacula in conspectu erigi iussit, ignesque fieri, & quosdam val- lum ¹¹ struere, quosdam in lignationem, ut conspicerentur, exire: quod Cimbri vere agi existi- mantes, & ipsi castris delegerunt locum: disper- sique in proximos agros ad comparanda ea, quae mansuris necessaria sunt, occasionem dederunt Catulo non solum flumen ^b trajiciendi, sed etiam castra eorum infestandi.

IV. Croesus, quum ¹² Halyn vado transire non

^a Vulgo AUT SIGNIS. ^b FLUMEN deest in Edd. Keuch. & Tenn.

pite de evadendo ex difficilibus lo- cis. *Flumen liberare* quid sit, fateor, me nescire, neque video, quid hujus loco substitui commodè possit; nisi forte legamus, si *flu- men superasset*. Frontinus eodem hoc capite, exemplo praecedenti, dumque ignibus submoverentur hostes, *ipse flumen superavit*. idem lib. iv. cap. 7. exemplo 28. *flu- men*, in quo tumultuarium fecerat pontem, liberasset: & hic malim *superasset*. Q. Curtius lib. 111. *Motis castris superat Pinarum am- nem*. Iterum lib. viii. quia plu- ra flumina superanda erant. STEW. *Stewechius superasset*, emenda- tione, ut mihi videretur, non ad- modum necessaria. SCRIV. Pa- latinus codex diserte *superasset*. sed Glossam sapit. *Liberare flu- men*, est flumine superato se li- berare, vel fluvium libere transi- re, ut ait auctor lib. hoc c. 4. §. 9. et modo §. 1. Hoc ipsum ha- bemus c. 4. §. 13. *Angustias freti liberavit*. Adi Scrivierum & Ten- nulum ad l. iv. c. 7. §. 28. quem locum perperam etiam mutare conatur Stewechius; & Salma- sium ad Solin. p. 9. cui emenda-

tionem Ciceronis & Petronii hic turpissime sublegit Keuchenius.

9 *Ibi castra positurus*.] MS. u- nus cum Edd. Romana, ac Bonon. non habent *ibi*. duo Cantabrig. duo Leidenses, & Coll. Voss. *in castra p.* num fuit olim *castra in- positurus*. Lucan. l. vi. 1.

Postquam castra duces, pugnae jam mente propinqui, Inposuere jugis.

anne etiam tamquam *inibi c. po- siturus*. vid. Nonium c. 2. n. 427. & Parei Lexic. Plautin.

10 *Ordinibus aut signis*] MSti constanter *signisque*; ut reposui.

11 *Struere*] *Construere* Leid. pr. mox alius & 9. dein Medic. *fec- exierunt*. paullo post *mansuris necessaria sunt* MSS. omnes, non, ut erat vulgo nec. *f. m.* Reddidi quoque Frontino vocem *flumen* ante *trajiciendi*, quae necessaria quidem non erat ad sensum; sed in MSS. & Edd. omnibus comparat ante Ed. Keuchenii: ex qua ope- rarum incuria elapsa videtur. quod miror, a Tennulio non animadversum. Gudian. *fluvium*.

12 *Halym*] *Alvenum* duo Medici. *Alvei* Vaticanus. Palatinus

ali-

non posset, neque navium aut pontis faciendi copiam haberet, ¹³ fossa superiori parte post castra deducta, alveum fluminis a tergo exercitus sui reddidit.

V. Cn. Pompejus Brundisii, quum ¹⁴ excedere Italia, & transferre bellum ¹⁵ proposuisset, instante a tergo Caesare, consensurus classem, quoddam obstruxit vias, alias parietibus intersepsit, alias intercudit fossis, easque, sudibus erectis praecclusas, operuit cratibus, humo adgesta; quosdam aditus, qui ¹⁶ ad portum ¹⁷ ferebant, trabibus transmissis, & in densum ordinem structis, ingenti mole ¹⁷ tutatus. Quibus perpetratis, ad speciem reti-

4 PORTUS Edd. Tenn. & Keuch.

aliter. Hillensb. cum aliis *Alin.* prope verum. Scripsit auctor, ut dedi, Graeca terminatione *Hallyn*.

13 Fossa &c.] Edd. Romana, & Bonon. fossam deductam. Non bene. Statim MSS. quidam *superiore*. pro reddidit apud Sanutum est deduxit.

14 Excedere] Omnes MSS. excederet TENN. At Medicei, Cantabrigienses, & unus Scrivarii cum Edd. antiquis praeter Parithensem rectius servant excedere. pro Italia vero duo Cantabrigienses, & Leidensis secundus exhibent *Italiam*. Quod non temere spernendum. Passim invenias excedere demum, muros, portam, urbem & similia, a viris doctis restituta. Nam ubique fere in vulgatis ante fuit Ablativus.

15 Proposuisse] Palat. proposuit; dein ab tergo Medic. prim. quod ei est proprium. Cantabr. quoddam p. interclusit, male. Mox perclusas Leid. sec. interclusas Cantabr. Quae vero hic Keucheni de generibus munitionum, quibus hostes aditucentur, notat, ea debet Casaubono ad Polyb. p. 179. 180.

16 Adportum] Portam Hillensb. & Edd. Pariss. ac Colon. Negligenter autem Keucheni, & Tennulius ediderunt portus. Quasi plures uno portus fuissent Brundisii. Audiamus Caesarem, cuius integrum locum, quia noscer cum sine dubio ante oculos habuit, adponere non pigebit. lib. 1. B. Civ. c. 27. 28. Portas obstruit, vicos plateasque inaedificat, fossas transversas viis praeducit, atque ibi sudet, stipitesque praecucutos defigit. Haec levibus cratibus terraque inaequat. Aditus autem, atque itinera duo, quae extra murum AD PORTUM FEREbantur maximis defixit trabibus, atque eis praecinctis, praecipit. His paratis rebus milites silentio naves conscendere jubet; expeditos autem ex evocatis sagittariis funditoribusque raros in muro turribusque disponit &c. Qui erant in muro &c. revocantur, notisque itineribus ad naves decurrunt. Flor. l. iv. c. 2. per obsessi claustra portus evasit.

17 Tutatus] Lenius constructio procedet, & rotundius claudetur periodus, ut mihi videtur; & scribis cum Mediceo primo *cuius*

retinendae urbis raros pro moenibus sagittarios reliquit, ceteras copias sine tumultu ad naves deduxit: navigantem cum mox sagittarii¹⁸ quoque per itinera nota digressi, parvis navigiis consecuti sunt.

VI. ¹⁹ C. Duilius Cos. in portu Syracusano, quem temere intraverat, objecta ad ingressum catena clausus, universos in ²⁰ puppim retulit milites, atque ita resupina navigia magna remigantium vi concitavit. Levatae prorae super catenam processerunt: qua parte superata, transgressi²¹ rur-

a Vulgo REDUXIT.

satus est. Nunc abruptior est sensus, quam ut patiantur aures. Dein MS. *pertratis*, an *patratis*, vel potius ex Caesare *praeparatis*? Hoc ego malim. Mox inepte omnes Editiones occupavit *reduxit* sine idoneo sensu. Legendum autem ex 13 MSis *deduxit*. *Duxit* simpl. Leid. sec. *eduxit* Cantabr. *reduxit* in nullo est, ut nec debet salvo sensu.

¹⁸ Quoque] *Quamquam* Medic. pr. Coll. Voss. & Edd. primae. *Quidquid* Medic. sec. Mox *digressi* Hillensb. *aggressi* Leid. pr. Supra, quod fere monere neglexeram, *retinendi urbis* vetustior Mediceus. Antiquae, non vere.

¹⁹ C. Duilius] Ita lego, non Cn. Duilius, uti vulgo est. SCRIV. C. Duilius L. quamquam tres Reg. tres Hill. C. Duellius. Male Hittorpius edidit. Cn. Duellius. Gujetus. *Simile Mongommerii ad Rotomagum strategema* narratur. TENN. Uti omnes MSS. hic & infra *Duellius*, sic etiam habent recte C. nisi quod in Leid. pr. praenomen desit, & in Mediceo primo scribatur *Cornelius*, supra scripto *Duellius*. Ego, fide monumentorum in aes vel marmor incisorum, nummorumque ubique rescripti cum multis virisdo-

gis *Duilius*, Sed haec minuta Majus operae pretium feret, quae explicuerit & historiae congrua fecerit illa verba *Cos. in portu Syracusano*. Nam consule Duilio a. u. c. cdxciij. Syracusae Populo Romano favebant; quippe rex Hiero jam a. u. cdx. in amicitiam P. R. venerat, eamque servavit ad vitae finem sanctissime. Quo pacto ergo dici potest, temere ab eo hunc portum intratum, quisve objecit illi portui duos exitus habenti catenam? vide ergo, num acciderit haec res in portu *Segestano*, eo tempore, quo adhuc Segesta a Poenis obsidebatur. Nam post navalem victoriam ipse Duilius eam urbem obsidione liberavit. Ad Polyb. lib. i. & Figh. in Annal. T. ii. p. 16. 22. Praeterea *Syracusano* vitiosum esse, insuper suspicor ex Ciceronis l. iv. in Verr. c. 53. l. v. c. 37. 52. post *Syracusas conditas, quem in portum numquam hostis accesserat, in eo, te praetore, piratae navigaverunt*. Aequae incerta sunt, de Duilio quae refert auctor l. lxxi. c. 2. §. 2.

²⁰ Puppim] MSS. plerique, & Edd. primae *puppem*. In Medic. deest ita. pro *remigantium* in tribus *navigantium*.

21 Rur-

²¹ rursus milites ²² proras presserunt, in quas ver-
sum pondus decursum super catenam dedit navi-
bus.

VII. Lysander Lacedaemonius, quum in por-
tu Atheniensium cum tota classe obsideretur,
²³ obrutus hostium navibus, ab ea parte, qua fau-
cibus angustissimis influit mare, milites suos clam
²⁴ in litus egredi jussit, & subjectis rotis naves ad
proximum portum ²⁵ Monychiam ^a trajecit.

VIII.

^a Vulgo MONOECIUM,

²¹ Rursus] Duo Regii trans-
gressi cursu. TENN. Cursu etiam
uterque Mediceus, & Leidenfis
sec. cum Edd. Romana, ac Bo-
noniensis. Quod elegantius &
efficacius est: atque etiam ea ce-
leritate opus fuit, ne retroirent,
aut etiam catenae inhaerent
naves. Sic cursu tendere est cele-
riter & citato gradu ire. Sallust.
B. Jug. c. 96. Vellej. l. 11. c. 70.
ubi vide Cl. Burm.

²² Proras presserunt] Alias in
proras cesserunt. SCRIV. Cesserunt
voluit Scriverius; atque ita ha-
bent Edd. Rom. & Bonon. &
probat Keuchenius. Praecesserunt
vel processerunt Palat. Medic. se-
cundus, Vaticanus, & Leidenf. sec.
ad proras presserunt Medic. pr. in
proras presserunt Edd. Paris. Nihil
mutare mihi placet, & vulgatam
bene sanam esse puto.

²³ Obrutus] MSS. omnes non
male obrutis, TENN. Praeter u-
num Mediceum mei quoque
omnes obrutis, & duo obruptis.
Quod non bene percipio.

²⁴ In litus] Deest in Medic. sec.
& Cantabr. dein naves ad proxi-
mum p. MSS. non ad proximum
naves.

²⁵ Monoecium trajecit.] Qui po-
tuit? Monoecus Liguria portus
cum sit, teste Plin. lib. 111. c. 5.
sive, si Lucretio credimus, sta-
tio potius, nominis rationem ab

Hercule sortita, qui prope eum
locum habebat aedem, in qua
solus colebatur? omnino est re-
stituendum Monychium, aut cer-
te Munychiae, est enim Munychia
tumulus oris angustus, a quo pro-
tendebatur murus xl. stadiorum
longitudine, Athenas cum Py-
raeco, duobusque aliis portubus
connectens. vide Plutarchum in
Phocione. Dicta & Diana Mu-
nychia; quae apud Pygellam co-
lebatur. Strabo lib. xiv. Mod.
Modius recte Monychium, sive Mu-
nichium, & sic reponendum. At-
que ita legendum monuit Orte-
lius. Munychia Μονυχία, Atti-
cae portus, haud procul a Pyrae-
co, a Rege Athenarum Munychio
appellatus. Vide praeter Orte-
lium in Thesaurio Geographico
Clariss. Meursium Atticar. Le-
ctionum lib. 1. cap. 14. SCRIV.
Μονοικῶ πόλις Λιγυσιανή Ste-
phan. Monoecus urbs Liguria.
Hercules habuit hic οἶκον μίνος,
in qua aede solus colebatur. Sed
hic agitur de Portu Attico. Qua-
re sagacissimi Modii conjecturam
amplectere. Monychium, sive Mu-
nychium, sive Munychias. Stephan.
Μονυχία, λιμὴν Ἀττικῆς, ἀπὸ
Μονύχης. Καὶ ἱερὸν Μονυχίας
Ἀπρίμιδ. Munychia est Portus
Atticae, a Munycho: & templum
Munychias Dianae. Gujetus. Mu-
E. 212

VIII. ²⁶ Hirtulejus^a, legatus Sertorii, quum in Hispania inter duos montes abruptos longum & angustum iter ingressus, paucas duceret cohortes, comperissetque, ingentem manum hostium ²⁷ adventare^b, fossam transversam inter montes ²⁸ pressit, vallumque materia exstructum incendit, atque ita intercluso hoste evasit.

IX.

^a Vulgo HERCULEJUS. ^b Vulgo ADVENIRE.

nichium. tres Reg. *Monociam*. TENN. De portu Herculis *Monoci* vide ad Lucanum l. 1. 408. qui nequaquam hic locum habere potest. Portus Atticus debet intelligi; qui non alius est, quam *Munychia*, ut bene monuerunt viri docti, & MSS. ac primae Edd. satis ostendunt, ita legendum esse; sive potius, ut rescripsi *Monychiam*, ut in antiquissimis codicibus passim scribitur. Nam Stephano etiam vocatur *Μονυχία*. Hic quoque MSS. omnes fere *Monociam*, vel *Monetiam*, aut *Monociam*, & quod manum correctoris jam sapit, Edd. Romana, Bononiensis, ac Parisiensis diferte *Munychiae*; sed & Keuchenius testatur, in Arceriano se invenisse *Munychiae*; unde legebat *Munychiam*. Ego praefero *Monychiam* ex Codd. quamquam & *Munychiae* legi posset, ut portus Pyraei, & sexcenta talia: consule Heinsum ad Ovid. l. 11. Metam. 709. & Markland. ad Stat. l. v. Silv. 3. 107.

Quo non Monychiae quidquam praestantius arces.

²⁶ *Herculejus*] Sic tres Regii. *Hirtulejus* duo Hill. Tertius *Hirtuleus*. TENN. *Herculejus* placet Keuchenio auctoribus libris & historicis. Nullos tamen vidit codices praeter unum, in quo est *Hirtulejus*. ut ego hic quoque in duobus inveni. In plerisque *Hirtulejus*; quomodo Fabricius testatur, in MSS. Orosii, Flori,

aliorumque scribi; & vere. Secutus in Frontino sum iudicium Celeberrimi Dukeri ad Florum l. 111. c. 22. probantis *Hirtulejus*, unde ut ignotiore nomine librariis lapsus proclivis fuit in *Herculejum*. vid. ad l. 111. 1. 2. 3. 5. Quod autem Keuchenius dicat, Salmasium se implicare ad Florum, nihil est. *Cohortes Hirtuleji* in Floro vulgo legebantur contra MSSos. Hoc aiebat Salmasius, ex Frontini loco videri desumptum.

²⁷ *Manum hostium adventare*] Tres Hill. & Voss. *Adventare*. Quod frequens auctori verbum in copiis. l. 1. c. 3. n. 6. *Adventante Xerxe*. l. 2. c. 4. n. 5. *Adventare auxilia Romani*. 3. 17. 6. *Cum duabus legionibus adventaret*. TENN. Scribe *adventare* fide quatuor Codicum & Pal. Sc R IV. *Cur. post. Adventare* ego quoque in undecim MSS. & Sanyo inveni, statimque reposui. Non significat tantum *advenire*, sed jam in proximo esse, unde jungit Cicero *adventare & prope adesse*. In omnibus auctoribus hujus significationis exempla invenias. l. 11. c. 4. §. 20. *Auxilia sibi ab ulterioribus Scythiis adventarent*. 14. 7. 31. *praecedens adventantis auxilii rumor*.

²⁸ *Pressit*] Magnum pignus dederim, in hunc modum ea scripta fuisse a Frontino, *fossam transversam inter montes percussit*. Premere fossam quid sit, nondum didi-

IX. ¹⁹C. Caesar, bello civili, quum adversus Afranium copias educeret, & recipiendi se sine periculo facultatem non haberet; sicut constiterat, prima & secunda acie furtim a tergo ad opus adplicata, ³⁰ quindecim pedum fossam fecit, intra quam ³¹ sub occasum Solis armati se milites ³² ejus

didici: at percutere, id est, ducere, fodere fossam, scio, esse genus loquendi, bonis scriptoribus usitatum. Ostendo in Commentario ad Flavium Vegetium. Ceterum ne molestum sit eo remitti, eundem hunc Frontinum appello. Is libro III. cap. XVII. exemplo quinto: *Fossa* (inquit) *an fronte percussa, quietum in vallo militem tenuit.* STEW. Eandem emendationem profert quoque Stewechius ad Vegetium. l. III. c. 8. *Tunc opere tumultuario fossa producitur, ubi itidem, ut cap. 7. percussis fossis, quod MSS. omnes retinent, velit rescribi percutitur, citatque huc exemplum Plinii l. 10. [Epist. 50. fossam a rege percussam. quod hic Keuchenius, & infra Tennulius quoque allegant, uterque Stewechii emendationem probantes. In Vegetii loco Palat. & unus, quem contuli percutitur. In alio a me collato percurritur. Sed vere ibi praeducitur legit Lipsius: Tibull. l. IV. l. 83. castris praeducere fossam. Adde Comment. ad Silium l. XI. 411. fossas praeducere muris. Et ut non damnum suo loco percutere, pro quo idem Vegetius, & alii saepe aperire, sic quoque contra MStos & Sanutum premere non rejicio. Sed omnino rectum esse arbitror. Curr. l. V. l. 28. cavernae in altitudinem pressae. Lucan. l. IV. 295. puteusque cavati*

Montis ad inrigui premitur fissigia campi.

Tacitus l. XV. Ann. c. 42. *Navigabilem fossam depressuros promiserant.* ex quo vel simili loco Gu-

jerus videtur hic maluisse *depressit.* Columella l. III. c. 15. *depressa fossa.* l. III. c. 15. *in hanc mensuram serobibus depressi.* & sic *Lanumias in summam altitudinem depressas* dicit Cicero l. V. in Ver.

²⁹ C. [Caesar] Deest praenomen in Leidenisibus, & Mediceo secundo.

³⁰ Quindecim] Mediceus xxv. Ne audi. Sed aliud later. Caesar B. Civ. 42. l. 1. *A fronte contra hostem pedum xv. fossam fieri jussit. Prima & secunda acies in armis, ut ab initio constituta erat, permanebat. Post hoc opus in occulto acies tertia faciebat. Sub vespere Caesar intra hanc fossam legiones reducit.* Ex quo loco luce clarius patet, hic quaedam excidisse, nisi Frontinus contraria dicat ipsi illi auctori, quem compilavit. Debuerat enim hoc vel simili modo dixisse, haberet; in armis permanente, sicut constiterat, prima & secunda acie, furtim a tergo tertia ad o. a. &c. Immo nullus idoneus sensus in vulgatis inest. Nam prima acies non potest a tergo ad opus adplicari, & tamen dici *sicut constiterat.* quae verba unice docent, auctorem damnum aliquot verborum passum esse. Quod magis patet ex Sanuto, qui haec compilans, sed jam corrupta, scripsit *prima & secunda acie ad terga adposita xv. p. f. &c.*

³¹ Sub occasum solis] Palatinus, Mediceus, & Leidenis secundus cum Edd. Rom. Bonon. & Sanuto sub occasu, frequenti commutatione. lib. III. 9. 1. *Sub dis-*

E 2 cessum

³² ejus receperunt.

X. Pericles Atheniensis, a ³³ Peloponnesiis in eum locum compulsus, qui undique abruptis ³⁴ cinctus, duos tantum exitus habebat, ab altera parte fossam ingentis latitudinis duxit, velut hostis excludendi causa; ³⁵ ab altera limitem agere coepit, tamquam per eum erupturus. Ii, qui obsidebant, quum per fossam, quam ipse fecerat, exercitum Periclis non crederent evasurum, uni-

* Vulgo PELOPONENSIEBUS.

cessum aestus. Quidam discessu. & passim, cum utrumque recte datur. Consule Scheffer. ad J. Obsequ. c. 105. Sub occasu solis. Burmann. ad Vellej. l. 11. 24. & Ovid. Ep. 19. Heroid. 195. Sub Aurora. Infra c. 12. 9. MSS. sub die & diem. l. 111. c. 2. 7. sub noctem & nocte. c. 12. 2. 15. 6. Sub adventum & adventu.

³² Ejus] Non agnoscit Coll. Voss. a. m. pr. nec etiam Edd. Rom. Bon. Pariss. quod probat non male Keuchenius.

³³ Peloponensibus] Omnes MSS. non tertia, sed secunda terminatione inflectunt *Peloponensis* TENN. Etiam mei. Lege igitur *Peloponnesis*, & ita vetustior Mediceus cum Vaticano. Sic infra l. 111. 9. 9. Scribendum *Peloponnesorum*: quo loco inquirendum erit, num idem huic exemplum sit, ut adfirmat Scriverius: a Peloponneso *οἰκῆτωρ Πελοποννήσιον*, teste Stephano: Utrumque tamen apud Latinos auctores reperitur & *Peloponnesis* & *Peloponnesius*: quamquam ego ultimum, MSS. perpetuo variantibus, praeferrem.

³⁴ Cinctus] Petrens. *acinctus*. Medic. *tractus*. Dein *secludendi* Petrens. pro *ab altera* iterum Palar. Medic. pr. & Sanutus *ab altera parte*. Mox *corrupturus* Me-

dic. sec. *obrupturus* Hillensb. Scatim MSS. multi *Hi*, qui.

³⁵ Ab a. militem agere] Lege, meo periculo, *limitem agere coepit*. Idem exemplum repetit Frontinus lib. 111. cap. 1x. 9. aliis tamen verbis: sed talibus, unde facile appareat, hic *militi* locum non esse. *Aggerem*, inquit, *facere coepit*, *aggesta terra*, & *palis defixis*. Qui *Limes* Frontino. (Ubi notat Keuchenius rursus *τάφροσιν & τειχεσιν*.) *Limitem* autem *agere* dixit: hinc *agentes* sunt, qui *limites* agunt. *Principium artis Mensoriae in agentis possum est experimento*, scribit in Fragmento quodam de *Limitibus* Frontinus. Et Hyginus: *Limitibus secundum suam legem latitudines dabimus, & aperiri in perpetuum cogemus*. Plurimum enim *agentibus praestat aeternae perpetuae relictura*, ex hac diversi nisi per negligentiam non potest. Frontinus etiam alibi *agentis* meminit. Sed de tota *Limitum* & *agrimensorum* ratione legendus eruditissimus Salmasius ad Solini *Polyhista*, singulari *Diatribe* aliquot *paginarum*, quae incipit fol. DCLXIX. SCRIV. Bene Tenulius jam restituit *limitem*. Vide ad l. 3. 10. Hillensberg. etiam pro varia lectione *limitem* habet. Quod vero Tenulius ibi dicat,

limi-

universi ³⁶ a limite obstiterunt. Pericles pontibus, quos praeparaverat, fossae injectis, ³⁷ suos, qua non resistebatur, emisit.

XI. Lyfimachus, ex his unus, in quos opes Alexandri transferunt, quum editum collem castris destinasset, imprudentia ³⁸ autem suorum in inferiorem deductus, vereretur ex superiore hostium incursum, triplices fossas intra vallum objecit: deinde ³⁹ similibus fossis circa omnia tentoria ductis,

limitem esse in contextu Wechelii, secus se habet. Nam militem exhibet. Sanutus hic tantum ait ab altera parte se finxit per hostes erumpere velle. Hoc certe rectius foret, quam quod hic legatur per militem erupiturus.

³⁶ *A milite obstiterunt* | Scribo, a limite obstiterunt. De limitibus provinciarum agitur, in quibus claufuras, Burgos antiqui habebant, & inibi praesidium militare, l. 11. C. de officio praefecti Praetorio Africae. STEW. *Limite*. Bene ita quatuor MSS. & Stewechius. Vulgo *milite*. SCRIV. Solus Mediceus secundus hic exhibet *milite*. Ceteri omnes tam MSS. quam Edd. Rom. Bonon. Paris. Wechel. recte servarunt *limite*; certo argumento, supra *limitem* esse legendum. Ex corruptis verbis coniecerat Lipsius *universo milite*; licet supra idem *limitem agere* margini sui exemplaris adscripserit. a limite notat ab ea parte, qua limes actus erat.

³⁷ *Suos, qua* | Inepte Gudian. & Leidenlis sec. *feceros suos via qua*. Medic. sec. *unde*. vid. ad l. 4. 4.

³⁸ *Autem* | Medic. pr. cum Edd. Rom. & Bonon. *tamen*. Medic. sec. *ducum viae* scilicet. Non male. Supra in MSS. nonnullis *Lisym*. *Hostium* mox deest in uno Cantabr. & Leid. pro *intra* Scriv. unus *inter*.

³⁹ *Similibus fossis* c. o. t. d. r.

castra confodit. | Aliae editiones, *sublimibus fossis* c. o. t. d. *castra confudit*. Non placet. MOD. 4. Reg. 3. Hill. *sublimibus*. TENN. *Similibus* f. Solus exhibet Leidenlis secundus. Ceteri omnes, tam Scriveriani, quam mei, Editionesque, quotquot vidi ante Modium, habent *sublimibus*. Vereor tamen, ut *sublimis* pro alta fossa, seu profunda sumatur: quo sensu hic accipi deberet; & si huius significationis exemplum daretur aliud, libenter admitterem. Infra vocem quoque non agnoscunt Mediceus pr. & Edd. Rom. ac Bonon. In Mediceo sec. est *quoque humo*. Forſan illa vucula verum locum amisit, & pro *sublimibus* scribendum *sublicibus*, cum hac interpunctione. *Deinde sublicibus, fossis quoque circa o. t. d. r. c. confodit. Castra sublicibus confodere* esset palis in terra passim defixis obſepire: ut *confodere hastis, jaculis &c. Sublices* enim sunt in Glossis eadem, quae aliis *publicae*. Timide tamen hanc conjecturam propono, & ut facilius quis veram loci lectionem erueret. Quae autem hic Keuchenius de *tento* & *tenda*, quod in Arceriano Cod. se invenisse dicit, adfert, more suo sublegit Salmasio ad Florum l. 11. c. 12. Numquam tamen mihi persuadebit, a Floro, certe non a Frontino, *tentum* usurpatum esse pro *tentorio*.

ctis, tota castra ⁴⁰ confodit; & ⁴¹ intersepto ^a hostium aditu, simul humo quoque, ⁴² & ^b frondibus, quas fossis superjecerat, facto ponte ^c, inpetu in superiora evasit.

XII.

^a INTERCEPTO vulgo. ^b Vulgo ET IN FR. ^c PONTE deest vulgo.

⁴⁰ Confodit] 4. Reg. 2. Hill. confudit. Et ita ad oram notavit Hittorpius. TENN. Plerique confudit male. Conclufit Cantabrig. unus. Sed recte confodis servarunt Leidens. pr. & tert. Cantabrig. unumque Scriverii a m. secunda cum Edd. Paris. & Welchii.

⁴¹ Intersepto] Intercipere alicujus aditum non est Latinum. Necessario ex duobus R. tribus Hill. 1. Intersepto hostium aditu. Vox proba. Plauto Obspire. Casin. 5. 2. 35. Ubi illum saltum video obsepium, rogo, ut altero sinat ire. TENN. Sentu postulante repositui intersepto; quod confirmatur MSS. Gudiano, Vaticano, Vossiano, & Edd. Rom. Bonon. ac Parisi. Atque e suo codice emendandum esse monuit Tollius ad Aufon. Mosell. vi. 37.

Exstantes medio non ac quore terras Interseptus habes.

Sic supra Ex. v. Quasdam obstruxit vias, alias parietibus intersepsit. Hirtius de B. Alexand. C. 6. Interseptis specubus, atque omnibus urbis partibus exclusis. Livius l. 1. c. 27. Hastas equites erigere jubet. Id factum magnae partis speditum Romanorum conspectum abeuntis Albani exercitus intersepsit. l. vi. 9. ex parte altera interseptis itinerebus. Cicero pro Balbo C. 18. Ne interseptum sit iis iter. Reddendum hoc participium eidem Livio l. xxv. c. 39. In hujus silvae medio ferme spatio cohors additur & equites. Ita medio itinere intersepto. vulgo intercepto. & Lactantio de Opificio Dei c. xi. Qui meatum si aliquo modo interseptus

sit, mutum faciat, necesse est. Sic enim optimus & antiquissimus codex, non interceptus.

⁴² Et in frondibus] Corruptissimum locum ingeniose Salmasius (ad Florum l. 11. c. 12. Ed. pr.) emendabat, simul humo contracta frondibus. Posset etiam humo cooperta frondibus. SCRIV. Omnes MSS. ὁ ἐπὶ τῶν τῶ in. Quod nullum hic locum habet. TENN. Conjecerat etiam Scriverius semiluna cinctus frondibusque, vel quod esset veritilimilius simul humo caecoque & frondibus. Keuchenius simul humo completa & frondibus. Omnes frustra; & primo quidem τὸ in delevi; quod non comparet in ullo vel scripto, vel Editio Codice ante Scriverianum, in cuius textum quo modo inrepperit, nescio. dein quoque, ut dixi, sursum posset retrahi; quamquam non opus sit. Excidisse autem vocem, quo pertinerent humo & frondibus, bene suspicari sunt viri docti, sed sine Codicum ope non potuerunt veram adsequi. In decem, vel undecim MSS. non legitur impetu, in uno Cantabrig. transitu facta in s. quod correctorem sapit. nam optime Palatinus exhibet, facto ponte. fecit pontem Lyfimaachus ex humo & frondibus, quas fossis superjecerat, & sic evasit. Cum excidisset vox ponte, supplevisse τὸ facto videntur per impetu ex cap. iv. §. 9. repente inpetu facto transitum rapuit. Quamquam ita noster quoque l. iv. c. 7. §. 39. Inpetu facto pronuntiavit. Nec aliter Livius, Caesar, alii-
que

XII. ⁴³ T. Fontejus⁴ Crassus, in Hispania, cum tribus millibus hominum praedatum profectus, (⁴⁴ *locoque iniquo circumventus*) ⁴⁵ ab Hasdrubale, ad pri-

⁴ Vulgo Cn. Frontejus.

que saepius. Vel potius in aliis MSS. *ponte*, in aliis *impetu* crediderim, desideratum jam antiquitus fuisse: adeoque, ut feci, utrumque retinendum *salto ponte*, *impetu evasit*. *impetu* enim notat celerem conatum. Consule Gronov. ad Liv. l. 1. c. 57. *Impetu capi Ardea posset*. l. vi. 2. *Quam castra impetu cepisset*. Infra l. iv. 7. 12. *Impetu in classem hostium cum transfussit*.

⁴³ Cn. Frontejus Crassus] Mirum est, quatuor haec exempla continua ab auctore bis esse memorata: in quo eum sine dubio memoria fecellit; si a librariis quidem non sunt inserta. Quod tamen non putem. Nam saepius hoc accidit Frontino. Vide Tenu- l. ad l. 1. c. 10. §. 1. & Stewechium ad l. 1. c. 11. 3. Hoc & Ex. xiv. ac xv. repetuntur l. iv. c. 5. §. 8, 9, 10. sequens jam habuimus cap. 1. Ex. 11. Primum autem, in quo jam sumus, prodigiose corruptum est. Quippe jam in his tribus verbis tria sunt vitia. Rectius editur infra C. Fonte- jus Crassus. Fontejus enim voca- batur, non Frontejus, ut perpe- ram, forsitan e codice Arceriano, & ut in nonnullis est meorum, edidit primus Keuchenius. Fron- tejus Romanum non est nomen. Dein nec Cn. nec C. nec A. quae tria in MSS. variantur, sed Ti- tus ei erat praenomen. Tandem longe ineptissimum est cognomen Crassi, quod numquam Fontejae genti adhaesit. Capito rectius fuisse. Verum nondum primo huic Fontejo in Romana historia noto fuisse cognomen opinor, adeoque Crassus omnino delendum, ab ineptis librariis adjectum. sic lib. 111. c. 9. §. 4.

L. Cornelius adjecerunt Rufinus, cum certissimum sit, de Scipione agi. l. iv. 7. 12. M. Porcius MSS. magno numero M. Porcius Denro. Quo quid est abiurdus? vide etiam §. 16. Vel pro Crassus reponendum legatus. Hic enim T. Fontejus legatus fuit P. Cornelii Scipionis in Hispania. Vide Li- vium l. xxv. 34. xxvi. 17. Versio autem Italica hic loci non agnos- cit hoc, nec sequens de Furio exemplum.

⁴⁴ *Locoque iniquo circumven- tus*] Bene quod idem hoc exem- plum lib. iv. c. 5. iisdem verbis repetitur. hic enim vocibus ali- quot, quas nos inde supplevi- mus, truncatum, absque ulla idonea sententia ita legebatur: *praedatum profectus ad Hasdruba- lem, & ad primos tantum, &c.* Mod. Quanquam haec verba in nullo codice occurrant, non sunt tamen mera glossemata, sed de essentia: siquidem l. iv. c. 5, n. 8. ubi eadem historia refertur, eae- dem voces in MSS. occurrunt. TENN. Uncinulis tamen ego haec verba inclusi; quia soli Mo- dio debentur. Quali auctor ne- cessario debuisset hic uti iisdem verbis, quae sunt l. iv. c. 5. ubi ea itidem Arcerianus MS. non agnoscunt. Sicut hic comparent in nullo. Exciderunt nihilomi- nus sine dubio quaedam, quale est, quod ad Hasdrubalem ni- mis prope accesserit, vel tale quid simile.

⁴⁵ *Ab Hasdrubale*] Neque haec camarina movenda; licet MSS. *Ad Hasdrubalem*. Nam quid est *praedatum profectus ad Hasdruba- lem*? TENN. Omnes constanter MSS. & Edd. ante Modium ha- bent *ad Hasdrubalem*. Nisi alia

primos tantum ordines relato consilio, incipiente nocte, quo tempore minime expectabatur, per stationes hostium ⁴⁶ prorupit.

XIII. ⁴⁷ L. Furius, exercitu perducto in locum iniquum, quum constituisset occultare sollicitudinem suam, ne reliqui trepidarent, paulatim inflectit iter, tamquam circuitu majore hostem adgressurus: conversoque agmine, ignarum rei, quae agebatur, exercitum incolumem reduxit.

XIV.

¶ Vulgo INFLEXIT.

exciderunt, quo haec ad *Hasdrubalem* referenda forent, vide, num scribi possit *adversus H.* & duo haec verba retrahantur ante eum, ut fuerit in *Hispania adversus Hasdrubalem, cum.* Is certe merus est Frontini stylus & perpetuus mos, ut tam *adversus* utatur sine addito *dux*, vel alio quodam vocabulo, cui respondeat. c. 1. 6. *Ventidius Parthico bello adversus Pacorum regem.* c. 3. 3. *Fabius Maximus adversus Hannibalem.* § 4. *Byzantii adversus Philippum.* c. 8. 4. *M. Curius adversus Sabinos.* c. 12. 9. *Agathocles Syracusanus adversus Poenos.* l. 11. 1. 2. *Metellus in Hispania adversus Hirsulejum.* § 14. *Lucullus adversus Mithridaten.* § 15. *Cl. Tiberius Nero adversus Pannonios.* § 18. *Lysander Lacedaemonius adversus Athenienses:* ubi male magnus vir volebat addi *dux*, c. 2. § 9. *Cleomenes Lacedaemonius adversus Hippam.* c. 3. § 6. *Artaxerxes adversus Graecos.* § 11. *M. Antonius adversus Parthos.* § 16. *Hannibal adversus Scipionem.* c. 4. § 3. *Atilius Glabrio adversus Antiochi regis aciem.* § 9. *Valerius Laevinus adversus Pyrrhum.* & sic in sequentibus saepissime: nam exemplorum finis non esset. Ceterum in quatuordecim Codicibus, & Editis

quoque ante *Modium* additur copula & ante *ad primos* &c. Quae vocula indicio videtur esse, alia quaedam hinc elapsa esse, quam ille credidit. Mihi non liquet.

⁴⁶ *Prorupit*] *Cantabrig.* prim. sive *Petrensis erupit.* ut l. iv. s. 1. per stationes hostium erupit. Hoc cap. § 17. per intermissas hostium stationes eruperunt. Adde §. 23. l. 11. 13. 9. per hostium praesidia necesse haberet erumpere. l. iv. s. 7. per hostium praesidia erumperent, collatum cum Livio l. xxii. 50. & alia. Sed Palatinus, & duo Leidd. scribunt *perrupit.* quod placet. Livius l. lxx. 70. *Sulpicius per mediam hostium aciem cum equatu perrupit.* Alibi per castra perrumpere. *Prorumpere* per stationes, tamen se satis defendere posset e Caesare B. Gall. l. v. c. 15. per medios audacissime proruperunt, sed ibi eadem in MSS. varietas. Plura dicemus infra.

⁴⁷ *L. Furius*] Praenomen deest in Medic. sec. perperam Leid. sec. D. Fur. dein producto Medicus pr. cum Edd. Rom. & Bonon. Vide ad cap. 1. §. 11. dein MSS. tam Scriveriani, quam mei omnes, & Cl. Wasse inflectit. Recte. Vide ad l. 1. 11. 1. & in circumsis unus Scriber. cum Leid. sec. Mox converso Leid. pr. Medic. sec. Coll

XIV. ⁴⁸ P. Decius Tribunus bello Samnitico, Cornelio Cossio Consuli, iniquis locis deprehensio ab hostibus, suavit, ut ⁴⁹ ad occupandum collem, qui erat in propinquo, modicam manum mitteret; seque ducem iis, qui ⁵⁰ mittebantur, obtulit. Avocatus ⁵¹ in diversum ⁵² hostis ⁵³ dimisit Consulem, Decium autem cinxit, obseditque. ⁵³ Illas quoque angustias, noctu eruptione facta, quum

* Vulgo IN DIVERSA.

Coll. Voss. & Hillensb. cum Gudiano.

⁴⁸ P. Decius]. Unus Reg. Decimus. 3. Reg. 3. Hill. P. Decimus, statim Decimum & Decimus. TENN. Decimus, Decumus, Decimius perperam quoque mei plerique. sed uterque Mediceus cum Leideni primo verum nomen servant Decius Tribunus, militum scilicet, quae vox l. iv. c. 5. additur. Ad Livium, fufius haec enarrantem. l. vii. 6. 34. & seqq.

⁴⁹ Occupandum]. Alias occupatum. SCRIV. Sic duo Hill. sed 4. Reg. & unus Hill. item Scrivertius: Occupatum. TENN. Ex nostris occupatum exhibent Mediceus uterque, Petrensis, Leideni primus, Gudian. Coll. Voss. cum Edd. Romana, & Bononiensi. Recte, & Latine, & praeplacet; cum facilius librariis esset ex occupatum facere ad occupandum: quam versa vice. patriam defensum revocatus Nep. in Hannib. c. 6. & saepissime apud alios. Infra tamen ad occupandum retinent MSS. omnes.

⁵⁰ Mittebantur]. Illuc mitterentur Cantabrigienfis. Dein incepte longe plurimi MSS. advocatus. Vid. ad cap. iv. §. 14.

⁵¹ In diversa]. Tres Reg. tres Hill. in diversum. TENN. MSS. Scrivertiani, & mei constanter tam hic, quam infra l. iv. c. 5. In diversum; nisi quod unus aut alter prave scribat in diversis. Edd.

quoque Rom. Bonon. Paris. Wechel. singularem numerum praebent. Quod mutari non debuerat. Livius l. xxxvi. c. 10. In diversum sententiae tendebant. Curtius l. iv. c. 2. 2. In diversum evaserant alii. Hinc emenda Hirt. B. Alex. c. 64. Cum neque scilicet navem, neque directam tenere posset. Lege ex optimo codice Lovan. in directum. N. Heins. conjiciebat inde iter rectum: quod non opus est. Tacit. l. iii. Ann. 59. Diversum terrarum, & alibi. Infra l. ii. c. 3. ex diverso. l. iii. 3. in f. a diversa. Ad summum. l. iii. 9. 3. alii summa.

⁵² Dimisit]. Medic. sec. dimisit. Emisit l. iv. c. 5. habet, & statim. §. 16. Inclusos Romanos emittere. Vid. ad Lucan. l. iii. 46.

⁵³ Illas quoque angustias]. Ille vulgato in illas commutato, & reliquis ita constitutis, ut editiones vet. legebant, locum emendavi. quum antea in impressis omnibus (etiam de iis loquor, qui proximis quinquaginta, sexaginta annis, prodierunt) male ita circumferebatur. Ille per angustias, noctu eruptione facta cum eluctatus esset, Decius incolumis cum militibus consuli accessit. MOD. Illas quoque. Ita Modius. Cum antea esset ille per angustias, noctu. SCRIV. Illas quoque angustias. Haec lectio non debetur tam Modio, quam consensui codicum. Ante legebatur.

E 5

Illu

quum ⁵⁴ eluctatus esset Decius, incolumis cum militibus Consuli accessit.

XV. Idem fecit sub ⁵⁵ Atilio Calatino Cos. is, cujus varie traditur nomen. Alii ⁵⁶ Laberium, nonnulli ⁵⁷ Q. Caeditium, plurimi ⁵⁸ Calpurnium Flam-

Ille per angustias. TENN. Consentiant Scrivieriani, & mei omnes, cum Editione Paris. In Mediceo primo tamen, & Ed. Romana scribitur *illas quamquam.* In Medic. scē. *illas quicquid.* in Ed. Bonon. *illas quacumque.*

⁵⁴ *Eluctatus*] Alias *frustratus.* SCRIV. Sic l. cum duobus Hill. Erat in 4 Reg. & uno Hill. *frustratus.* TENN. *Eluctatus*, ut infra, ita hic est in duobus Scrivieri. In ceteris magno numero, & Edd. primis *frustratus.* quod putem non esse de nihilo, & *illas angustias* tam hic, quam infra esse corruptum. Quas enim, quae-
so, angustias, de quibus tam demonstrative auctor ait *illas*, eluctatus est Decius. Non erat is in angustiis, sed in edito colle, quem cingebat hostis: Res patet clarissime ex Livii laudato loco. Forſan fuerit. *Illico quoque vel illico quoque Samnitas cum frustratus esset.* Immo ex *illas quamquam* faciendum forſan *iratos quamquam.* Ira enim incitaverat in Decium Samnitas, teste Livio. *Frustrari custodes* &c. Livius & alii saepius pro fallere, seu eludere. & sic l. 11. 5. 34. *pugnaque eum frustraretur.* l. 111. 11. 5. *Lacedaemonior frustratus.* Keuchenius, quia in Arceriano reperit *illarum quoque angustiarum* &c. *eum frustratus esset*, sincerum hoc autumat, cum invenisse se credidit parilem locutionem apud Gellium. l. v. c. 10. *Captionis versus excogitatae frustratus est.* sed quis non videt, illic esse passivae significationis, quae hic locum habere nequit. Inſt. l. 11. c. 3. 3. *frustrato robore exercitus.*

⁵⁵ *Atilio*] Rescripti ex fidelissimis monumentis *Atilio.* Pro *Calatino* absurde MSS. & Edd. quidem *Carilino.* pro *is cujus* Par. pr. ejus. Par. sec. *istius.* Mediceus uterque *is,* cui. dein tradunt Ed. Wechelii. *creditur* MSS. quatuor. unde coniecit non male Scrivierius *editur*, quamquam mutatione non opus est.

⁵⁶ *Laberium*] L. 2. Hill. *Labienum.* unus Reg. *Liberum.* alter *Liberium.* TENN. *Liberium* uterque Mediceus. Tornaesii Editio *Valerium:* quomodo ex antiquo Codice tam hic, quam infra l. 14. c. 5. & apud Gellium l. 111. c. 7. legi vult Carrio l. 1. Emend. c. 7. Tutius est, hac in re plurimorum codicum fidem sequi. Nomen autem hoc ei dedit Quadrigarius.

⁵⁷ *Q. Caeditium*] Vide Agellii sive A. Gellii noctes Atticas. l. 111. c. 7. Mod. 2. Reg. 3. Hill. *Quintum Ceditium.* unus Reg. *Quintum Seduncum.* TENN. *Q. Seditium* uterque Medic. *Quintum* simpliciter Edd. pp. sed ex Gellio ibid. constat, rectum esse *Q. Caeditium;* ut Cato in Origini-bus eum nominavit.

⁵⁸ *Calpurnium Flammam*] Pro cognomine hujus Calpurnii irrepererat in libros vox *fama:* sed pessime. vide Florum c. 11. l. 11. & Plinium l. xx11. c. 6. Mon. *Calpurnium Flammam.* L. quamvis in MSS. *Calpurnium Fama.* verum, *Flammam* esse genuinum nomen testantur Aurelius Victor c. 39. Florus 11. c. 2. Frontinus infra 14. 5. 10. Livius xx11. 60. in oratione Torquati. Plinius xx11. c. 6. Gellius lib. 111. c. 7. su-

Flammam vocitatum scripserunt. Hic, quum ⁵⁹ demissum * in eam vallem videret exercitum, cujus latera omnia ⁶⁰ superiora hostis infederat, deposcit, & accepit ⁶¹ b trecentos milites; quos adhortatus, ⁶² ut virtute sua exercitum servarent, in mediam vallem ⁶³ decucurrit: & ad obprimendos eos undique ⁶⁴ descendit hostis, longoque & aspero proelio ⁶⁵ retentus, occasionem Consuli ad extrahendum exercitum dedit.

XVI.

a Vulgo DIMISSUM. b Vulgo A CONSULE. add. c Vulgo DECURRIT.

sufius historiam narrat ex Claudio Quadrigario, illique non Caedisio, sed Valerio fuisse nomen. TENN. Flammam bene commendavit quoque Carrio l. 1. Emend. c. 7. & sic jam habet Ed. Bononiensis, & infra MSS. multi. Orofius l. iv. c. 8. Pro vocitatum Leid. sec. nofcitatum. Medic. sec. concitatum.

⁵⁹ Dimissum] Rescripti demissum sensu postulante, nec aliter vulgo l. iv. s. 10. Idem irrepserrat vitium mox §. seq. demisso in angustias exercitu. Vide ad l. 1. 2. 7. Demissurus exercitum in planiciem. l. 11. 2. §. 11. In plana deduxit. Liv. l. vii. 34. In vallem infimam demitterent agmen. Ceterum eo ordine, quo posui, seqq. verba locant MSS. non demissum exercitum in &c.

⁶⁰ Superiora] Ita hic MSS. Infra addunt Codd. que vel quas erant, ubi vide.

⁶¹ A Consule] Haec verba defunt in MSS. & videntur abundare. TENN. Nimis audacter Scrivenerius haec verba ex l. iv. c. 5. hic quoque in contextum intrusit: nos utpote non necessaria, nec in ullo Codice exstantia delevimus.

⁶² Ut virtute sua] Duo Reg. Ut in virtute sua. Flamma apud Livium ait. Moriamur milites, & morte nostra eripiamus ex obsidione circumventas, legiones. TENN.

Medic. pr. & Palat. etiam ut in v. Recte l. 11. c. 1. §. 9. In impetu violentus, ex MSS. Infra in virt. sine ⁶³ ut beneficiam Medic. sec. vide ad Lucan. l. ix. 615.

— ⁶³ fatum in dente minantur. ⁶³ Decurrit] Quatuordecim MSS. mei cum Arceriano, teste & laudatore Keuchenio, decucurrit. ut sexcentis apud optimos quosvis scriptores, sed hoc, ut olim in aliis, sic apud nostrum in vulgatis decurtate ubi vis perperam scribitur. adi l. 11. 2. 4. l. 4, 7. 10. Dein & rectius rejiceretur, & plena distinctio poneretur ante ad: ut bene fit in l. iv. c. 5. Petrensis hic habet; cumque ad eum opprimendum cum facit hostis undique descendissit.

⁶⁴ Descendit] Arcerianus descendidit, probante Keuchenio ex Gellio l. vii. c. 9. Nos hoc antiquariis facile condonamus.

⁶⁵ Retentus] Alias petendos. SCRIV. Unus Reg. unus Hill. petendo. 3. Reg. petendos. TENN. Retentus infra quoque in MSS. & Edd. & Flor. l. 11. c. 1. Moratus hostem &c. Verum MSS. plerique, & Edd. pp. hoc loco petendos, vel petendo. In uno petendo. Non capio. Retentus Arcerian. longo & aspero Mediceo vetustior. Vide, num ex ceteris MSS. partim, partim ex Petrensi, & Mediceo reponi possit, sensu bene curren-

XVI. ⁶⁶ L. Minucius Cos. in Liguria, ⁶⁷ demisso ^a in angustias exercitu, quum jam omnibus ⁶⁸ obversaretur ⁶⁹ Caudinae cladis exemplum, Numidas auxiliares, tam propter ipsorum, quam propter equorum deformitatem despiciendos, iussit adequitare faucibus, quae tenebantur. Primo intenti hostes, ne lacefferentur, stationem objecerunt. ⁷⁰ De ^b industria Numidae ad augendum sui

^a Vulgo DIMISSO. ^b Vulgo add. DEIN.

te & cum ad opprimendum eum undique descendit hostis, longo & aspero proelio tenendo eos &c. ? Ita transitio a sing. ad plural. de quo monui c. 4. 8. occasionem corrupendi locum dedidit. Ceterum non in vallem decurrisse, sed tumulum occupasse tradunt alii.

⁶⁶ L. Minucius] Hic est, de quo Livius xxxiii. c. 23. Q. Minucius Consul de Liguribus Bojisque Gallis in monte Albano triumphavit. Sic variatum in nomine M. Minucius Consul, quem servavit Dictator L. Quinctius Cincinnatus. Flor. 1. 31. tunc vixit Q. Minucius Thermus praetor Liv. xxxiii. 24. M. Minucius Rufus magister equitum sub Dictatore Q. Fabio Maximo. TENN. Varie hic errat Tenulius; cum statuat, hunc esse, de quo Liv. agit. l. xxxiii. c. 23. & in ejus nomine ita variatum esse, ut in illo Minucio, quem servavit A. U. C. ccxcv. Dictator Quinctius. de cujus variato mire praenomine vide ad citatum Florum. Minucius ille, de quo dicto loco agit Livius, fuit Q. Minucius c. F. C. N. Rufus Collega C. Corneli Cethegi in Consulatu A. U. C. dlvi. Is autem, quem hic memorat Frontinus, fuit Q. Minucius, Q. F. L. N. Thermus, consul cum L. Cornelio Merula A. U. C. dlx. uti non tantum ex Fastis, sed etiam ex Livio clare pater l. xxxiv. c. 55. & l. xxxv. c. 11. ubi fute

hoc enarratur Strategema. Noster ab omnibus constanter Q. appellatur; ut vel Frontini error, vel libratorum sit hoc loco. In MSS. tamen constanter L. sed ineptissime alii Crassus, alii Numidius pro Thermo addunt. praenomen non agnoscit ultima Scriverii Editio, nec Keucheni.

⁶⁷ Dimisso] Lege cum Gujeto Demisso. Nam angustiae erant inter montes, de quibus demissus fuit exercitus. vide supra c. 2. n. 7. TENN.

⁶⁸ Obversaretur] Sic l. etfi 3. Reg. 3. Hill. adversaretur. TENN. Adversaretur mei omnes, & Edd. pp. perperam. Caudinae bene habet pro var. lect. Leid. sec. & Edd. Bononiensis, Paris. & Wechelii &c. exemplo Edd. Rom. Bonon. & Paris. Compilavit auctor Livium d. l. Caudinaeque cladis memoria non animis modo, sed prope oculis obversabatur.

⁶⁹ Caudinae cladis] Aliae editiones; Claudianae c. sed fugit eos ratio; dignioresque sunt, ad furcas Caudinas qui ablegentur, quam qui in officinis typographis praesint; qui nobis ita contactu suo omnia foedant. Mod.

⁷⁰ De industria Numidae ad augendum sui contemptum, labi equis] Si me audies, leges dein de industria. Natum mendum ex consuetudine libratorum, qui male compendiosi sunt. STEW.

DEIN

fui contemptum, ⁷¹ labi equis, & per ludibrium spectaculo esse adfectaverunt. Ad novitatem rei laxatis ordinibus, barbari in spectaculum usque resoluti sunt. Quod ⁷² ubi animadverterunt Numidae, paullatim ⁷³ succedentes, additis calcariibus

Dein de industria. Ita Stewechius. Vulgo de industria. SCRIV. Ut de mus secundum Stewechium, cum ante cum *de* dein nulquam appareret, ratio jubet. TENN. Cum in MSS. nullis illud *dein* repe-riatur, nec etiam necessarium sit, si, ut feci, ante *de* *ind.* plena ponatur distinctio, rejeci rursus. Aptius esset aliquid, ut *Itaque, hinc*, vel simile, poni ante *de* ad *nov.* quamvis & hoc non necesse sit. Livius *Hunc contemptum de industria augentes, labi ex equis, & per ludibrium spectaculo esse.* Itaque qui primo intenti paratique si lacefferentur, in stationibus fuerant, jam inermes, sedentesque pars maxima spectabant. Numidae adequitare, dein refugere. Crediderunt Stewechius & Tenuilius, dein sequi debere, quia praecesserat primo: sed id non necessarium esse docuit jam dudum Manutius ad Ciceronem l. 11. Fam. Ep. 9. *Primum tibi, ut debeo, gratulor.* Adde Terent. Heaut. 11. 3. 28. & Donat. ad Andr. 111. 3. 38. *Principio amico folium &c.* Ceterum cum in MS. Perrensi scribatur augmentandum conjecit Cl. Wasse autistandum: quod frequentativum apud Tacitum, & Arnobium reperitur.

⁷¹ *Labi equis*] Sic l. tamen 4. Reg. 2. Hill. *equos.* Illos virga Numidae regebant. Aufonius ad Gratianum. *Mirabamur Poetam, qui infrenes dixerat Numidas: & alterum, qui ita collegerat, ut diceret, in equitando verbera & praecepta esse fugae, & praecepta sibi fendi.* Virg. 1v. AENEID. 41. *Et Numidae infrenes cingunt & inbo-*

spita Syrtis. Silius l. 1. *Hic passim exultant Numidae, gens inscia freni,*

Quae inter geminas per ludum mobilis aures, Quadrupedem flectit non cedens virga lupatis.

Imo omnes Afri. Nam Gratius 516. *At tota levi Nasamonia virga Fingit equos.* Martialis l. ix. epig. 23. de Massylis.

Et Massylaeum virga gubernet equum.

Strabo l. xvii. *Μισσοῖς ἵππους χρωρῶτος, ὁξέας ἤ καὶ ἀπειδί-σιν, ὡς ἀπὸ παλδῶν εἰσάγεισθαί.* *Utentes parvis equis, sed celeribus & facile obedientibus, ut virgula regantur.* Claud. de mulabus.

Absentis longinqua valent praecepta magistri,

Fraenorumque vicem lingua virilis agit.

Quin etiam major illis ars fuit, fraeno regere, quam virga: Nam Hirtius bello Afric. 19. *Arma-uerat, equoque frenato uti conducerat.* TENN. *Equos habent quoque MSS. Scriveriani & mei, excepto Mediceo sec. & Cantabrigiensis, nec non Editiones Romana, ac Parisiensis. dein relaxatis o. Vaticanus.*

⁷² *Ubi animadverterunt*] Dum an. Edd. Rom. & Bonon. *adverterunt* non male uterque Mediceus. c. 12. 6. qui *adverterunt.* Vid. & §. 17.

⁷³ *Succedentes*] h. e. ascenden-tes. Tacit. 11. Ann. 20. *Quis impugnandus agger, ut si murum succederent, gravibus superne illi-bus confictabantur.* 7. AENEID. 36. *Et laetus fluvio succedit opaco,*

bus per intermissas hostium stationes eruperunt: 74 quorum ^a deinde quum proximos intruerunt ^b agros, necesse Liguribus fuit 75 avocari ad defendenda sua, inclusosque Romanos emittere.

XVII. L. Sulla, bello sociali, apud 76 AEserniam ^c inter angustias deprehensus, 77 ad exercitum hostium,] cui 78 Mutilus ^d praeerat, colloquio

^a Vulgo QUI. ^b Vulgo IRRUERENT. ^c Vulgo ETERNIAM. ^d Vulgo DULLIUS.

214. *Atra subegit hiems vestris succedere terris.* TENN. Propius saltum paulatim evahi, & pestremum subditis calcaribus per medias stationes hostium erupere Livius: ubi probat Gronovius aliam lectionem inter med. sed & apud Livium e nostro videtur scribendum per intermissas. hic praetermissas MSS. duo.

74 *Qui deinde*] Omnes MSS. quorum. unus Reg. Quorum demum. irruerent 4. Reg. 2. Hill. inierunt. unus Hill. iniunt. TENN. MSS. totum omnium, & Edd. Rom. Bonon. Paris. auctoritate rescripti quorum, ut jubet ratio, scilicet hostium. demum MSS. duo & Edd. eadem. Inierunt etiam plerique nostri, & Edd. Par. ac Hittorp. alii inerunt, inirent. Rectum est intruerunt, quod servarunt Edd. Romana, & Bononiensis.

75 *Avocari ad def.*] Sollemni errore multi Codices advocari. Vid. ad c. 4. §. 14. dein defendenda in Medic. sec. deest. Livius ad sua tuenda.

76 *Eserniam*] Lege cum 3. Reg. 2. Hill. per diphthongum AEserniam. Nam Ptolomaeo Αἰσέρνια scribitur, & recensetur inter civitates Samnitum. Appian. Bell. Civ. l. 1. p. 643. Ο μὲν Μοτίλας τραυματίας ἐς Αἰσέρνιας (male Tullius Αἰσέρνιας) οὐκ ἐ-

λίγοις κατίφουδον. Silius l. VIII. de urbibus Samnitidis. 568.

Et quos aut Rusre, aut quos AEsernia, quosve Obscura incultis Herdonia mist ab agris.

Dausquejus quoque subjecerat. Esernia. Ejus prima syllaba certe longa. Fuit Colonia. Vellejus l. c. 14. Initio primi belli Pannici Firmium & Castrum colonis occupata, & post annum AEsernia. Aliam coloniam iterum illuc deductam patet ex Frontino. AEsernia colonia, deducta lege Julia. Boviano proximam fuisse Silius & Ptolemaeus autores: ad laevam Vulturii amnis ripam, Cluverius; Hodie Sergna vocati, Ortelius. TENN. AEserniam rescripti ex MSS. sex. sic etiam apud Oros. l. v. 18. Consule Cluverium Ital. Ant. p. 1195.

77 *Ad exercitum*] Forte an leg. ab exercitu^b. Mod. Unus Reg. ab exercitu. & sic Modius feliciter conjecerat. TENN. In ceteris tamen nulla est varietas; nihilque mutandum videtur. si ad exercitum sumamus, prope exercitum, ante vallum hostilem; unde facilius eorum negligentiam animadvertit, instituto tantum colloquio, ut libere prospiceret, quid agerent hostes, non vero pacis studio.

78 *Dullius*] Ed. Par. Duellius. Me-

quo petito, ⁷⁹ de conditionibus pacis agitabat sine effectū: hostem tamen propter inducias negligentia resolutum animadvertens, nocte profectus, relicto ⁸⁰ buccinatore, qui vigilias ad fidem remanentium divideret, &, quarta vigilia commissa, consequeretur ⁴, incolumes suos cum omnibus impedimentis tormentisque in tuta perduxit.

XVIII. Idem adversus Archelaum praefectum Mithridatis in Cappadocia, iniquitate locorum & multitudine hostium pressus, fecit pacis mentionem: ⁸¹ interpositoque tempore etiam induciarum, & ⁶ per haec advocata intentione, ⁸² adversarium evasit.

XIX.

^a Vulgo xum s. ^b Vulgo et deest.

Medic. unus *Duilius*; Sed vetustior *Divillius*. Nullus hoc tempore *Duilius*. Sed bello sociali Samnitum dux ad Aeserniam fuit *C. Papus Mutilus*. Quod cognomen idcirco sine ulla haesitatione rescripti. Consule Comment. Virorum Doctorum ad Vellej. Patere. l. 11. c. 16.

⁷⁹ De conditionibus pacis.] In Arcetiano non reperitur pacis, probante Keuchenio. Mox pro tamen in Mediceo sec. tantum. Sed vide ad cap. 2. §. 4. dein pro negligentia Leid. sec. vigilia. pro resolutum Cantabr. negligentiore, unde quis facere posset negligentiore solito. *Resoluti* habuimus Ex. praec. Dein rursus advertens, ut ibidem. Edd. Bonon. & Romana. *Quinta vig.* inferius est in Mediceo. *Omissa* duo alii. Sed MSS. tantum non omnes consequeretur, quod mutati necesse non erat. In uno simpl. sequeretur. Sine *tempus*. Tandem produxit Medic. sec.

⁸⁰ Buccinatore.] Scrib. *Bucinator*. Quomodo passim MSS. optimi. Notae Tyrionis Ed. Noviss.

p. 18, 8. Virg. VII. 519. Codex Mentelii, & xi. 475. In Glossis utrumque. *Wassz.* Adi Dausq. Orth. Vol. 2. p. 64. Per unicum *e* exaratur hic in Scriveriano, & Leid. pr. & ita vetustissimus Regius apud Lucanum l. 11. 689.

⁸¹ Interpositoque tempore &c.] Lege ex uno Reg. *interpositaque tempora*, cui seqq. per haec melius conveniunt. TENN Mei & Scriveriani nihil mutant; nisi quod etiam non male exsuler a Mediceo secundo, & quidam habeant etiam tempore, melius vulgo. Regii Cod. lectio Tennulio placuit; quia non animadvertit, copulam & librariorum culpa ex ultima Scriverii, & dein Keuchenii editione excidisse, quam tamen MSS. & Edd. priores constanter agnoscunt *interposito tempore &c. & advocata int.* per haec potest rescribi ad pacis mentionem & induciarum tempus. Aliter posset rescribere per hoc, ut est in utroque Mediceo, Leidensi sec. Scriveriano, & Edd. Parisiensi. Inepti rursus aliquot MSS. *advocata*.

⁸² Adversarium evasit.] In anti-

XIX. Hasdrubal, frater Hannibalis, quum saltum evadere non posset, faucibus ⁸³ ejus obsessis, egit cum Claudio Nerone, accepitque, ⁸⁴ dimissum se Hispania excessurum: ⁸⁵ cavillatus deinde conditionibus dies aliquot ⁸⁶ extraxit; quibus omnibus ⁸⁷ non omisit per angustos tramites, & ob id neglectos, dimittere per partes exercitum. ⁸⁸ Ipse deinde cum reliquis expeditis facile effugit.

XX. Spartacus fossam, qua erat a M. Crasso circumdatus, caesis captivorum ⁸⁹ pecorumque

cor-

tiquiore Mediceo intentione ad-
versariis, evasit. In duobus aliis
emisit. Nec muta. evadere non
tantum cum accusativo rei, ut
vocant, sed & personae constitui-
tur. Plinius l. 11. Epist. 1. Cae-
sares evasit. Sueton. in Tiber. C.
61. Carnulius me evasit.

⁸³ Ejus] Deest in Mediceo sec.
dein agit Ed. Keuch. C. Nerone
male Ed. Wechel.

⁸⁴ Dimissum se] Tq se [carent
omnes MSS. TENN. Non com-
parer quoque se in Scriverianis,
& octo meis. In Cantabrigien-
si promissitque se Hisp. e. Ed. Ro-
mana dimissum in Hispania. Li-
vius ait hac in re, l. xxvi. 17.
promitteret, si inde missus foret,
se omnem exercitum ex Hispania
deportaturum.

⁸⁵ Cavillatus] Sic ex antiquis
sola habet Ed. Bononienfis cum
Wechelio, & Mediceo primo. Ce-
teri MSS. & Edd. cavillatos e. dies.
In uno Cantabrig. est cavillati,
ut conjecerat ad marginem Scri-
verius. Livius. Loquendo plura,
scribendoque dedita opera, quae in
rem non essent, die consumpto in
posterum dilatum est &c.

⁸⁶ Extraxit] Sic l. etiamsi in
uno Regio sit contraxit, ut supra
pag. 17. quoque monui. Caesar
l. 1. bell. civ. 32. Catone vero a-
cerissime repugnante, & pristina con-
suetudine disendi mora diem extra-

hente, ut sui ratio absentis habe-
rerur. Ibidem c. 33. Sic triduum
disputationibus excusationibusque
extrahitur. ff. ad exhib. l. 10. Si
optio intra certum tempus data,
judicium in id tempus extrahum est,
quo frustra exhibetur. Liv. 10. 29.
Fabius in dextro cornu primo (ut
ante dictum est) cunctando extraxit
diem. TENN. vid. Gron. ad
Livium l. xxii. 18.

⁸⁷ Non omisit] Voss. Coll. non
remisit. Leidens. sec. non obmis-
sit. Edd. Romana, & Bonon. im-
misit. Caute vero haec accipien-
da sunt. Nam de die non dimis-
sit exercitum, sed nocte. Livius.
Ita aliquot [dies disceptando palam
de legibus, noctesque, emittendis
clam e castris Carthaginiensibus ab-
sumptae. Forfan etiam scripserit
Frontinus, quibus omnibus nocte
non omisit.

⁸⁸ Ipse deinde] Duo Reg. Ipse
tamen deinde. TENN. Tamen in-
terponit etiam Medic. sec. etiam
Vossian. tum Medic. pr. cum Pe-
trentis, qui cum duobus aliis de-
mum exhibent. Alius Cantabrig.
denique. F. ipse tum demum. Sic
l. 11. c. 3. §. 17. tum demum in
MSS. nonnullis est tamen deinde.
Placet quoque tamen demum Cl. Waf-
seo.

⁸⁹ Pecorumque] Pecorum quoque
MSS. sex cum Edd. Romana, &
Bonon. Medic. prim. quorum pe-

co-

90 corporibus noctu replevit, & supergressus est.
XXI. Idem 91 in 92 Vesvio a obsessus, ea parte, qua mons asperimus erat, ideoque incultoditus,

a Vulgo CUM IN VESUVIO.

corum. Hillensb. pecorum quo. Leidenf. sec. pectorum quoque cornibus. An fuit caesis captivorum, pecorum more, corp.?

90 Corporibus.] Homo homini fuit semper res sacra, summaque mortis reverentia redditus terrae tanquam omniparenti matri. Verum, ubi homo hominem exiit, eundem per jocum & lufum occidit, cadavera nec convellit, nec tralatitia humanitate lapidavit; sed saepe visceribus bestiae sepelivit, imo ipse fuit sepulchrum nati. Spartacus, ut scires eum de sanguine natum; saevus ultra humanatum iratum fidem, hic naturae humanae arcana omnibus conspicua exponit; quibusque jam acciderat, quod omnium malorum erat extremum, non modo illis abstulit, communem in morte honorem, sepulturam, cui nec hostes invident; sed etiam transportandos & conculcaturos milites imposuit; cadaveribus cadavera compoluit, & fossas implevit (Heu cadit in quenquam tantum scelus!) meritis (ut de Spartaco Appian. l. 1. Bel. civ. refert) ut a Crasso caesus, & nusquam inventus, privaretur omni sepultura. De Thracibus idem Tacitus 4. Ann. c. 51. Nunc virgultis & cratibus, & corporibus exanimis complere fossas: quidam pontes & scalas ante fabricari inferre propugnaculis. Florus 4. 2. De Caesarianis apud Mundam. Ex congestis cadaveribus agger effectus est, quae pilis jaculisque confixa inter se tenebantur. Valerius Max. 9. c. 2. Annibal, cuius majore ex parte virtus saevitia constabat, in flumine Vergello (male Reg. Cod. Gallo) corporibus Romanis

ponte facto, exercitum traduxit. Florus idem asserit l. 2. c. 6. ad quem Freinshemius videndus. TENN.

91 Cum in Ves.] Non habet 70 cum verbum aliquod, quo referatur. Quod miror, non advertisse interpretes. Ego istam vocem, ut non necessariam, delevi auctoritate Medicei primi, Gudiani, Leidenfis secundi, & Hillensberg. Nisi malles transponere, cum in V. o. erat, ea parte, qua m. a. ideoque (Palatin. idemque) incust.

92 In Vesuvio obsessus.] Haec proculdubio vera lectio est; quidquid illi insant, qui modo Leisio, modo Besbio, modo denique Vespio, portenta mera, non montium nomina, hic somniant, ut enim Plurarch. (in M. Crasso) nomen ipsum montis non ponat, conjiciendum tamen relinquit, ex descriptione ejus, non aliam se, quam Vesuvium (qui Campaniae, non Liguriae, ut Servio placet, mons est) seu Vesevum (utroque enim nomine censetur) dicere; atque eum Vesurum; de quo Plin. cap. v. lib. III. quem vide. Mon. Montem hunc Campaniae & Vesuvium, & Vesevum, etiam Vesuvium scio appellari solitum. Quare offendere non debent ea, quae in libris aliis reperta sunt, in Vesbio obsessus, sive, in Besbio obsessus. Nam tantundem illa valere, pueri sciunt. Strabo. Unus R. Besbio, 3. R. Besbio: 3. Hill. Leisio quae portenta & Modio sunt observata. Vesuvio, legi docet Plurarchus in Crasso. TENN. Certissimum est, intelligi montem Vesuvium. Verum in nullo Codice, nec antiqua Editione ita legi-

ditus, ⁹³ ex vimine silvestri catenas conseruit, quibus demissus non solum evasit; verum etiam ex alio latere ⁹⁴ Clodium ita terruit, ut aliquot

⁹⁵ co-

legitur. Habent vel *Vesbini*, vel *Leibius*, *Hasbini*, *Vespin*, *Besbini*. Unde sine haesitatione rescripsi *Vesvini*, contracte ex *Vesuvini*; ut supra *Poponia* ex *Populonia*. Hinc apud posteriores Graecos *Βισβιν*. Unde & recentiores Latini *Besbini* quoque scripserunt. Hoc tamen Frontini aëro non temere b. in hac voce Latine admiserim. Consule omnino Loidii *Dictionary Geographicum*, ac Nic. Heinsium, & Drakenb. ad *Silium Ital.* l. xii. 151. *Monstrantur Vesvina juga*. Ex hac doctorum vitorum observatione de *Vesvio*, seu *Vesbio*, & recentiorum magis *Besbio* verissime corrigi potest *Vibius Sequester*. *Besbini Campaniae fluvium emittens* MSS. Rev. & Leidensis, quem contuli, *flumen*. Scribe *Besbini Campaniae flammam emittens*. Sic paullo ante *Aetna Siciliae flammam emittens*. Sic autem reponendum esse, ex parte docet *Boccatius*. *Bebius Campaniae mons est*, ignem ad instar *Aetnae Siculae vaporans*. Porro, quae *Modius* hic ait, perperam *Keuchenius* putat, dicta esse in *Stewechium*, cum is posterior *Modio* sit.

⁹³ *Ex Vimine*] Unus Reg. caret *q̄* ex. Caeterum si Codd. MSS. consensu confirmaretur vulgata lectio, videbatur vera. Omnes at hic MSS. & editi dant *Vimine silvestri*. Qua lectione nihil magis est a ratione alienum. Nusquam enim vimen silvestre occurrit: & *Plutarchus* in *Craeso*, catenas *el abrusca* confectas refert. Quare tanto asseres *Freinsheimii Ex vite silvestri*. *Florus* 3. 20. *Per fauces cavi montis vitigenis delapsi vinctulis*, TENN. In *Flori* loco rectius scribas cum aliis *vitigenis*: quomodo legitur

etiam in quatuor MSS. Leidd. *Vite* hic probat *Keuchenius*. Sed, cum id in nullo sit codice, *vimine* retineo, quomodo in genere vocatur omne virgultum flexibile, cujus species est *vitis*. Cod. *Palatinus* habet *in vimine*.

⁹⁴ *Clodium ita terruit*.] Habent pleraeque editiones *gladio ita terruit*: quam lectionem, cum meas nugas viderem, consideravi diligentius, & ni fallor, non id quod pueri dicunt, sed germanam Frontini scripturam, quae est ea, quam expressi. *Clodius* enim *Glaber praetor* is fuit, cujus a *Spartaco* ex *Vesuvio* erumpente, & copiae profligatae, & castra capta sunt. *Plutarchus* in *M. Crasso*, & *Florus* lib. iii. cap. 20. cujus verba adscribam, quod ea & huic & superiori proximae emendationi ita confirmandae sint, ut sperem, nullum deinceps scrupulum in animis hominum de his quidem relictum iri: Sic igitur *Lucius*: *Prima velut ara viris mons Vesuvius placuit: ibi cum etiam obsiderentur a Clodio Glabro, per fauces cavi montis, &c.* MOD. *Clodium*. Ita *modius*, vulgo *Gladio*, SCRIV. *Clodium* l. cum *Modio*. duo Reg. *Gladio* 3. Hill. 2. Reg. *Gladium*. *Clodius Glaber* obfedit *Spartacum* Flor. 3. 20. TENN. *Gladium* legas in septem meis, sed in *Canabrigiensibus* diserte *Clodium*; ut vere correxit *Modius*, vel si mavis *Claudium*. *Clodium* margo *Hittorpii*. Ineptit *Keuchenius*, qui conjicit *Glabrum*. Nam is diu postea missus est, & hoc *Spartaci Strategema* factum est contra solum *Clodium*, ut luculenter testatur *Plutarchus* p. 347. 348. Deceptus cum *Modio*, & *Tennilio* *Keuchenius* est corrupto *Flori*

95 cohortes gladiatoribus quatuor & septuaginta cesserint.

XXII. Idem, quum 96 à P. Varinio a Procos, praeclusus esset, palis per modica intervalla fixis ante portam, erecta cadavera, adornata veste atque armis, adligavit, ut procul intuentibus stationis species esset, ignibus per tota castra factis. Imagine 97 vana deluso hoste, copias silentio noctis eduxit.

XXIII.

à Vulgo à L. VARINIO.

ri loco; ubi ex duobus hominibus excusum est nomen unum, *Clodio* scilicet *Pulcro* & *P. Varinio Glabro*; Vide etiam *Livii Epitom.* & quos citat *Cel. Dukerus*. Forasan apud *Florum* rescribendum *Clodio Glabroque*; utin eo ille errarit; quod crediderit, hoc *Spartaci* strategema contra ambos fuisse adhibitum. Sicuti errat *Appianus*, quod contra eum primum missum dicat *Varinium*.

95 Cohortes] Decem amplius millia hominum ait *Keuchenius*. Quod unde hauserit, nescio. τὰχιλίας numerat *Plutarchus*.

96 Varino] Varie huius viri praenomen, sicut & nomen, traditur: dum aliis hoc modo nostro scribitur, cum quibus *Plutarchus* facit, nisi quod *Publii*, non *Lucii* eidem praenomen esse vult; aliis magis placet *Q. Varium* vocare: a quibus stat epitome *Liviana*: nonnullis etiam *Q. Varinium* appellare, potius *Sed. Modius*. *Varino*, sic MSS. omnes. *Plutarchus* *P. Varinus* dicitur. *TENN.* Atqui in nullo meorum, nec *Scrivarii* est *Varino*. Sed *Varinio*, *Icarimo*, *Iharimo*, vel *Varenio*, aut *Varinio*, ut debet, & coniecit e lectione *Paris.* Edit. *Varinio* bene *Keuchenius*, & *Cl. Wasse* ad *Indic. Sallustii V. fac.* Neque aliter legendum in *Plutarcho* & *Livio* *Epit. 95. Clodium Pulchrum legatum, &*

P. Varenium praetorem proelio vicerunt. quo loco haec jam monuit *Sigonius*. Adde omnino *Vinetum* ad *Florum* l. 111. c. 20. Non bene *Tennulius* suos codices inspexisse debuit, vel non exacta habuisse excerpta. nam in uno *Hillensb.*, quo usus est, *Varinio* scribitur. *Varinus* verum esse nequit: nam nomen gentile fuit; eique *Varinio* erat cognomen *Glaber*; ut ante dictum. Immo & praenomen *Lucii* a *liabrarilis* esse, non ab auctore certum habeo, & rescribendum ex *Plutarcho*, & *Livio* *P.* nam novem, vel decem MSS. dant ab *L. Varinio* vel ab *V.* unde patet; reponendum a *P. Var.* sive a *Publ. Var.* Insuper hic notandum est a *Frontino*, *Proconsulem* vocari, cum modo fuerit *Praetor*, ut ex *Plutarcho*, *Appiano*, *Livio*, *Fioro*, ceterisque historicis constat. Quare haec vox hic loci in genere sumenda est pro *Viro praetorio*, qui cum impetio pro consule apud exercitum vel in provinciis est. Ut loquatur auctor, pro sui aevi more, quo praetores etiam in provinciis populi dicti fuerint *Proconsules*. Unde *Sergius* in *Aët. Apost.* c. 1111. *Cypri* vocatur *Ἀνδραγῶν*; de quo vide dissertat. *Gallic. in Historiae Criticae* T. xv. Art. x.

97 Vana] L. unus Reg. *Varia*, unus *Hill. bna. TENN.* *Varia* so-

XXIII. ⁹⁸ Brasidas, dux Lacedaemoniorum, circa Amphipolin ab Atheniensium multitudine numero inpar deprehensus, claudendum se ⁹⁹ praestitit, ut per longum coronae ambitum extenuaret hostilem frequentiam: quaque rarissimi obstant, erupit.

XXIV. Iphicrates in Thracia quum depresso loco castra ¹⁰⁰ posuisset, explorasset autem ab hoste proximum teneri collem, ex quo unus ad ¹⁰¹ opprimendos ipsos descensus erat, nocte paucis

^a Vulgo OPPRIMENDUM.

Ienni confusione habet quoque uterque Mediceus, & Ed. Romana. Paulo ante Palatin. *ignibusque*. Distinctione majore ante *imagine* posita loci sensum adjuvi.

⁹⁸ *Brasidas*] Variarum lectionum monstra hic recensere non vacat. de hoc *Brasida*, ejusque Strategemate consule Thucyd. l. iv. p. 321. &c. Polyæn. l. i. Strateg. c. 38.

⁹⁹ *Praestitit.*] Rogat magnus Casaubonus ad Polyænum, quid sit claudendum se praestitit, & suspicatur praebuit; sed nec id probat. claudendus in Medic. sec. claudum dum Vatican. Verum probum, & Latinum est praestitit. i. e. ultro se claudi passus est, tradidit se claudendum. Vide, quae notavi ad Lucanum l. viii. 615.

———— indignatus apertum
Fortunae praestare caput.
Adde Comment. ad Phaedr. l. ii. f. 8.

Hospitium adverso quod praestiterint tempore.
Martialis Spectac. 6.

*Nec se miretur, Caesar, longae-
va vetustas.*
Quidquid fama canit, praestat arena tibi.

Sic lege ex optimo Thuanæo; vulgo donat. c. Glossa. confer E-

fig. 31. & l. i. 14. Hoc etiam praestat arena tibi. Creber est in hoc verbo Frontinus. c. xi. §. 19. & l. iii. 15. 6. epulas praestitit. l. iii. 8. 3. Qua praeruptus mons nullum aditum praestabat. c. 10. 2. Speciem fugientis praestitit. c. 17. 7. Praestitit eis suspensionem metuentis.

¹⁰⁰ *Posuisset*] *Deposisset* Leid. sec. unus deest in Medic. sec. qui etiam *discessus* male legit. Dein in castra MS. Scriber. & alius inter c. noctu Medic. pr.

¹⁰¹ *Opprimendum ipsos descensus erat*] Ad stipulante sententia reponimus, ad opprimendum ipsum, en, quod praecessit, explorasset autem ab hoste proximum teneri collem. STEW. Ipsos sic MSS. sed praeferenda conjectura Stewechii ipsum. TENN. Non modo ipsi servant MSS. sed etiam omnes cum Edd. primis exhibent opprimendos: quod mutari non debuit. Ait auctor, Iphicraten sensitse, se nulla alia via opprimere hostes posse, quam ex illo colle, quem ipsi insidebant. curavit ergo, ut eo illi descenderent, eumque ipse caperet. Quo facto inproviso rursus descendit, eosque oppressit. Male alii ipsum substituunt, & ad Iphicraten referre videntur. Certe, si ad hostem retulissent, emendare non fuerat

cis intra castra relictis, imperavit, ¹⁰² multos ignes facerent; eductoque exercitu, & disposito circa latera ¹⁰³ praedictae viae, passus est transire barbaros: locorumque iniquitate, in qua ipse fuerat, in illos conversa, parte exercitus terga eorum cecidit, parte ¹⁰⁴ castra fecit.

XXV. ¹⁰⁵ Darius, ut falleret Scythas discessu, canes atque asinos in castris reliquit: ¹⁰⁶ quos quum latrantes rudentesque hostis audiret, remanere Darium credidit.

XXVI. Eundem errorem obiecturi ¹⁰⁷ nostris
Li-

¶ Vulgo ut m.

¹ at necesse: cum saepius a generali singulari ad pluralem transeunt: ut monuimus ad c. 4. §. 8.

¹⁰² Ut multos ignes] Τῶν ὡς καὶ τὸ MSS. sine sensus dispendio. ΤΕΝΝ. Non compareret quoque in Scriverianis, nec meis: quare rursus delevi. vide ad c. 4. §. 7.

¹⁰³ Praedictae.] De hac voce vid. ad l. 11. c. 1. 4. Sic benedixerunt Parisienses, & Modius, ac seqq. ante erat praedicta, ut & in MSS. multis. sed praedictae Medicei servarunt, & Cantabrigienses. Mox in ipsos Petrensis. in Gallos ridicule Palatin. dein pro cecidit. idem tetigit. male. Livius l. 21. 47. Quorum terga ceciderant & passim. Quare jam nihil mutem in Lucano l. 14. 714.

— nudataque foeda
Terga fuga, donec vetuere castra,
ceciderit.

¹⁰⁴ castra fecit] Mordicus hoc retinent MSS. & phrasis Latina, & elegans est. Consule Cl. Wasse in Indice Sallust. V. fac. Caes. B. Gall. vii. 68. & Hist. B. Alex. c. 59. Nihilominus huic loco non videtur apta esse. & maxime probabilis Ampliff. Cuperi conjectura castra cepit scilicet Thracum & praedictum, quod in castris reliquerant. Videum T. 11. Epistol. Corp. a Cel. Burmanno edit. p.

600. Similia autem Iphicratis Strategemata vide l. 11. c. 12. & Polyæn. l. 111. in Iphicrate: atque ibi Casaubonum ad §. 46. quo capite forsitan §. 50. referibendum est ἐν Θράκῃ ἰμβαλὼν, pro ἐς Θράκην, noto Graecisco. Sic enim ibid. §. 4. ἐν Θράκῃ ἐνέβαλεν. Aelian. l. 11. V. H. c. 8. ἐν σκίῳ ἰμβαλὼν. & passim apud Poetas.

¹⁰⁵ Darius] 3. Reg. 3. Hill. Dareus, & statim Dareum. vide supra c. 3. n. 9. ΤΕΝΝ. Dareus & Dareum etiam duo Cantabrigienses, uterque Leidenfis, Gudianus, & Edd. Parisi. Hittorp. ac Wechel. & ita passim MSS. Latinorum auctorum. De hoc Darc expeditione vide scriptores citatos ad Nepot. Miltiad. c. 3. Polyæn. l. vii. 11. §. 4.

¹⁰⁶ Quos quum] Vossianus, & unus Hill. quosdum L. ΤΕΝΝ. dum etiam Leidenfis secundus: quod notaret donec

¹⁰⁷ Nostris] Medic. pr. meis. Vossian. nostri. Deest in Medic. sec. Ligurum vox Scriverio suspensa, pro qua Sanutus nonnullis modo memorat. dein per diversa sine τοῖς loca exaratur in Mediceo primo. quod verum puto. sic c. 8. §. 4. ἀγρὸς ἐκείνων τοῖς περὶ

Ligures, per diversa loca ¹⁰⁸ buculos ^a laqueis ad arbores adligaverunt, qui ¹⁰⁹ diducti ^b frequentiori mugitu speciem remanentium praebebant hostium.

XXVII.

^a Vulgo BUBALOS. ^b Vulgo DEDUCTI.

diversa incendit. Sic 11. 3. §. 20. *in confragosa perducere* MSS. unus; & 1. 11. §. 42. *Vadosa obsidere* MS. c. 3. 23. ex emendatione Gronovii ad impedita. lib. 11. v. 35. *per nota se recipere.* 1. 111. c. 1. §. 2. *iter per confragosa & deserta emens.* c. 10. 6. *per occulta.* Alibi *in diversa, in tura & similia* passim tam apud nostrum, quam alios. Hinc corrige etiam Vegetium 1. 111. c. 22. *Si per silvas intri sunt, praemittunt, qui angusta, vel abrupta occupent.* sic Veterinae membranae duae Leidenses: vulgo addunt *loca*: apud eundem 1. 1. 7. in f. *locis* delendum ex alio Codice. Ceterum totum hoc exemplum Strategematicum non agnoscit versio Italica.

108 *Bubalos*] 2. Reg. 2. Hill. *Bucabulos.* 1. Reg. 1. Hill. *Bucabulos.* inde finxere *Bubalos.* Vtrum Bubali, ut docet Isidorus, vocati per derivationem, quod sint similes bouum, adeo indomiti, ut prae feritate jugum cervicibus non recipiant; & in Africa procreantur. Non videntur ideo Insucribus tot superfuisset, qui speciem remanentis exercitus praeberent; quare cum uno Regio legas *Buculos.* Columella 1. 7. *cum deinde buculos comprehenderit, perducito ad stabulum, & ad stipites religato.* TENN. Merito suspecti Tennulio sunt isti bubali, qui in Italia non ita frequentes sunt, ut in uno exercitu tot potuerint fuisse. Quatuor MSS. mei *Bucabulos.* duo *bucabulos.* unus *bucabulos.* Sanutus *boves.* Medicus primus *vitulos*: quod non dubito Glossam esse veri vocabuli a Regio, & Vaticano Codice servati *buculos.* Glossae *buculos* *bovidios.*

109 *Deducti frequentiori mugitu speciem remanentium praebebant hostium.*] Restituo, ut multis videbitur, audeat; ut mihi, verissime, qui edito frequentiori mugitu. Solens mos quondam librariis, qui de suo ad ineptiam usque prodigi erant, consonantes non suo loco bonis scriptoribus largiri. declaravi apud Vegetium propositis exemplis. quin & in lapidibus veteribus reperias passim *junexit, vixit, nunquam,* & infinita alia. Pari scriptione & in antiquis codicibus manuscriptis observabam *conditio pro conatio: extrinxi, conjunxi,* & similia sexcenta. Ad eum modum olim operae hic scriperant: *edito frequentiori mugitu,* inde ineptiores & male feriat homines paullo post fecere *deducti*; & quidem nulla sententia. mentio enim de relictis bubalis ad arbores alligatis, qui recedentibus dominis, frequentiori mugitu edito Romanis persuaderent, castra Ligures non movisse. Straw. Dices, librarios omnes de compacto egisse, ut locum hunc adulterarent. Adeo simul propagaverunt *to deducti*, quod de via rationis lectorem deducit; Si enim ad arbores fuere alligati, aedepol non potuere esse deducti. Stewechius, *Edito, Gujetus derelicti,* Gronovius o *maxapitns relictis* conjecerunt. TENN. *Relicti* ad marginem sui codicis alleverat quoque Scrivertius. Num *deducti* i. e. hic illic per diversa loca, & ad pallos alligati, quomodo vel *seant* Cl. Wasse se quoque hunc locum legere, ad me perscriptum. quod idcirco, ut sensui confu-lerem, reposui. atque ita postea deprehendi, etiam placuisse Cl.

Lip-

XXVII. Hanno ab hostibus clausus, locum
¹¹⁰ eruptioni * maxime aptum, adgestis levibus
 materiis incendit; tum hoste ad ceteros exitus cu-
 stodiendos avvocato, milites per ipsam flammam
 eduxit, ¹¹¹ admonitos * ora scutis, crura veste
¹¹² contegere.

XXVIII. Hannibal, ut iniquitatem locorum,
 & inopiam, instante Fabio Maximo, effugeret,
 noctu boves, quibus ¹¹³ ad cornua fasciculos adli-
 gaverat ¹¹⁴ sarmentorum, subiecto igne, dimisit:
 quum-

* Vulgo IRRUPTIONI. * Vulgo ADMONITO.

Lipſio. poſſet etiam *deducto ſcribi*,
 i. e. edito, ſenſu eodem, quo
 Stewechius ipſam vocem *edito*
 volebat reſtitui; ſed quod nimis
 longe a litteris recedit. *Ducere*
gemitus, ſuſpiria, verba apud Poe-
 tas paſſim. *Deducto mugitu* eſt in
 longum tracto, ut ſolent boves
 ſoli edire longos mugitus, Mc-
 taphora deducta a filo. Vide no-
 tas ad Propert. l. II. 24. 38.

*Et mea deducta carmina voce le-
 gis.*

In Medic. ſec. exaratur *quod ded.*
 Hillenſb. cum Ed. Pariſ. frequen-
 tiore. praebeant quoque Medic.
 ſec.

¹¹⁰ *Irruptioni*] Hanno noluit
 irumpere in Romanos, ſed ex
 clauſo loco erumpere: quare au-
 daſter reſtituo *Eruptioni*. ſecun-
 dum MSS. codd TENN. Manſit
 tamen *irruptioni* in contextu.
 quare nos *eruptioni* demum re-
 poſuimus: quod jubent MSS.
 etiam mei omnes, Sanutus, Lip-
 ſius, & Edd. Veteres, atque ipſa
 ratio. Eodem modo turbabatur
 l. III. 10. 1. *Irrupt.* primum ap-
 paret in Ed. Wechelii. *eruptionis*
 Medic. ſec. mox *aggeſtum* Hil-
 lenſb. & Scriverii unus. *congeſtis*
 Sanut. & Medic. pr. dein more
 ſolito quidam *advocato*. Vid. ad
 l. I. IV. 14. *intento* Vaticanus. pro
 tum in quibuſdam *sum*, vel etiam,

vel tamen. *Certos exitus*, Vatica-
 nus, Medic. prim. & Edd. Rom.
 ac Bonon.

¹¹¹ *Admonito*] Omnes MSS.
admonitos & ſicl. TENN. *Admo-
 nitos* Sanutus non admodum ma-
 le. Malim tamen *admonito*. ut
comperto &c. Sc. r. v. Cur. poſt.
 Rurſus a Wechelio, vel ſimili e-
 ditione eſt iſtud *admonito*. Scri-
 verii MSS. tres, meique omnes
 cum Editionibus antiquis recte
 dant *admonitos*; quod ideo re-
 vocavi. Sic eodem plane modo
 lib. II. c. 13. §. 5. *Milites diſperſos*
abire juſſit, *admonitos*, in quem
 locum velles convenire. Livius l.
 XXXIII. 7. *Mille pedites miſit, mo-
 nitos*, ut ab inſidiis praeceperent.

¹¹² *Contegere*] Melius hoc,
 quam Pariſienſis (Wechelii) c. v.
contingere. Mod.

¹¹³ *Ad cornua fasciculos adli-
 gaverat*] Edd. Romana, & Bonon.
q. cornua fasciculis all. fasciculis
 Ed. Pariſ. Coll. Voſſ. *ligaverat*.
 MS. Arcerianus *fascicula*, quod
 e Gloſſis probat Keuchenius. Ne
 audias.

¹¹⁴ *Sarmentorum*] Deſcribit
 Strategema Nepos in Hannibale
 c. 5. *Fabio calidiſſimo Imperatori*
dedit verba. Namque obducta nocte
sarmenta in cornibus jumentorum
deligata incendit, *ejusque generis*
multitudinem magnam diſpalatam
 im-

quumque ipso ¹¹⁵ motu ¹¹⁶ adolescente flamma
¹¹⁷ turbaretur pecus, magna discursatione mon-
 tes, in quos actum erat, collustravit: Romani,
 qui ad speculandum concurrerant, primo prodi-
 gium opinati sunt; deinde quum ¹¹⁸ certa Fabio
 renuntiassent, ille ¹¹⁹ de insidiarum metu suos ca-
 stris

*inmisit. Quo repentino objectu vi-
 so, tantum terroris injecti exerci-
 tus Romanorum, ut egredi extra
 vallum nemo sit ausus. Haud dis-
 simile, quod de vulpibus Sim-
 sonis nobis memorant Sacrae li-
 terae libro Judicum c. 15. TENN.
 Adde Polybium, Livium, Appia-
 num, aliosque multos. Vid. Lam-
 bin. ad Nep.*

^{115 Motu}] Naso l. amor. e-
 leg. 2.

*Vidi ego, iactatas mota face cre-
 scere flammæ,
 Et vidi, nullo concutiente,
 mori.*

Elegans similitudo est apud Plin-
 nium l. iv. epist. 9. *Ut facies ignem
 assidua concussione custodiunt, di-
 missum aegerime reparant; sic &
 dicentis calor & audientis intus
 continuatione servatur; intercape-
 dine & quasi remissione languescit.*
 Eadem est apud Quintilianum
 de oratoribus c. 36. *Magna elo-
 quentia, sicut flamma, materia
 alitur, & motibus excitatur, &
 urendo clarescit.* TENN.

^{116 Adolescente}] h. c. *crescen-
 te, ut modo Ovidius. Servius ad
 l. AEn. 708. 8. eclog. v. 65.
 Adolere, proprie augere. Festus.
 Adolescit ab oleo, id est, cresco.
 venit. Exoletus, qui excessit ole-
 scens, id est, crescendi modum.
 Ildor. l. xi. orig. c. 11. Nonius
 in adolere. TENN. In Arceriano
 ex Glossa erat *Augescente*. Vid.
 Perizon. ad Sanct. Minerv. p. 757.*

^{117 Turbaretur}] Medic. pr. tur-
 baret. Mox discursione Leidens. pr.
 celsuri erant Vatican. perlustravit
 Cantabr. illustravit alius. collu-

*strant Edd. primae per Synthesin
 scilicet. Sed tum malim collu-
 strant. Dein longe plurimi
 MSS. ad spectaculum & Ed. Paris.
 In Mediceo vetustiore speculatum,
 quod verum puto. Sic supra in
 MSS. occupatum pro ad occupan-
 dum. Loco tñ deinde, in aliis
 dein, deinceps, demum.*

^{118 Certa Fabio}] *Cuncta Fabio
 renuntiassent, alii. & audebo di-
 cere, recte: quid enim certis re-
 nuntiatis, & quod res erat, in-
 sidias metueret Fabius? Mon.
 Alias cuncta. SCRIV. Certa. sic
 4 Reg. & 2 Hill. 1 Hill. Cetera.
 sed Modius cuncta. TENN. Certi
 Leidens. sec. cuncta uterque Me-
 diceus, & Edd. Rom. Bonon.
 Paris. & Hittorp. alius cetera. sed
 verissima lectio est Certa, quam
 male in dubium vocavit Modius.
 Cum renuntiassent, non esse
 prodigium, sed humanam frau-
 dem, boves discurrentes fermen-
 tis ardentibus ad cornua ligatis.
 Clare patet ex Livio l. xxii. c.
 17. *Primo, quum procul cernerent,
 velut flammæ spirantium miraculo
 adtoniti constiterunt: deinde, ut
 humana apparuit fraus, tum vero
 insidias rati esse. & statim Cete-
 rum & insidias esse ratus Fabius,
 & ab nocturno utique abhorrens
 certamine, suos munimentis tenuit.**

^{119 De insidiarum metu}] i. e.
 prae metu, ob, propter metum,
 sed in sex MSS. non legas de.
 Medicus prim. de insidiarum me-
 tu. secundus de i. metu suspica-
 tus. Infra l. 11. 4. 9. MSS. non-
 nulli consensati de mendacio. at
 illic vide.

stris continuit: barbari, obſiſtente nullo, profecti ſunt.

C A P. VI.

De infidiis ¹ in itinere factis.

EXEMPLUM I.

¹ **F**ulvius Nobilior quum ex Samnio in Lucanos exercitum ³ duceret, & cognoviſſet à ⁴ perfugis, hoſtes noviffimum agmen ejus adgreſſuros, fortiſſimam legionem primo ire, ⁵ ultima ſequi juſſit impedimenta. Ita factum pro occasione amplexi hoſtes, diripere ſarcinas coeperunt.

Ful-

⁴ Vulgo ULTIMO.

¹ *In itinere*] Medic. ſec. *itinere*. Tō factis caret Gudianus. Dein Arcerianus *ex ipſo Samnio*; quod ſine judicio probat Keuchenius.

² *Fulvius Nobilior*.] Non ſuperſunt ſcriptores, qui hoc cognomine hunc Fulvium inſigniverunt. Livio & Faſtis Capitolinis vocatur *Fulvius Paetinus*. Primus hoc cognomine venit ejus filius, qui tamen ab aliis quoque ſimpliciter *Paetinus*, vel *Paetinus Nobilior* nominatur. Unde non certo conſtat, an non & hic Fulvius, de quo agimus, in aliorum ſcriptorum annalibus *Nobilioris* cognomine memoratus fuerit. Alioquin hic & c. xi. 2. erraſſet auctor. Confer Pighium T. i. Ann. p. 386. & T. ii. p. 35.

³ *Duceret*] *Educeret* MSS. SCRIV. Sic MSS. quos videre potui. Gujetus in ora ſui libri notavit. MSS. *educeret*. ut & Scriverius. quia praeceſſit *ex Samnio* Livius l. xxi. c. 19. *Eduſto ex hibernis milite, Caſtilinum redit*. TENN. *Educeret* eſt in Medic. & Edd.

Rom. Bon. Wech. Pariſ. perinde eſt; quare nihil muto. Vid. ad l. i. c. 4. §. 1. *Duceret* ſine tō exercitum eſt in Voſſiano: & hoc non refragatur ſcriptorum auctoritati. Peſſimum eſſet *deduceret*, quod unice volebat Keuchenius ex §. 3. ubi *deducere* rectum eſt, ſed alio ſenſu; quia adest *longum agmen*. Hic non haberet locum.

⁴ *Perfugis*] Unus Reg. *profugis*. TENN. *Profugis* quoque Mediceus, & Leidenſis ſecundus. ſed male. *Profugus* dicitur, qui captivus auſugit. *Perfuga* eſt deſertor, transfuga. quales hic intelliguntur, quamquam *profugere* pro *transfugere* dixerit Juſtin. l. xiii. c. 8.

⁵ *Ultimo*] Sic haſtenus editi. Verum omnes MSS. *Ultima ſequi* c. 4. n. 13. *ſubitus evaſit*. TENN. *Ultima* exhibent quoque Scriveriani, & mei Codd. ac Ed. Pariſ. quod reſcripſi. Curt. l. iv. c. 13. §. 27. *Ultima Meleagri ala ſtabat*. l. v. 1. 23. *equites ultimos ibant*. Mallem etiam, niſi verarent MSS. *primam*. Vide Gronov. Obſerv. F 5 l. i.

Fulvius ⁶ legionem, de qua supra dictum est, 7 quinque cohortes in ⁸ dextram viae partem direxit, quinque ad sinistram; atque ita praedationi intentos hostes, explicato per utraque latera milite, clausit, ceciditque.

II. Idem, hostibus tergum ejus in itinere praementibus, dum, flumine interveniente, non ita magno, ut transitum prohiberet, ⁹ moraretur tamen rapiditate, alteram legionem in occulto citra

¶ Vulgo LEGIONIS.

1. 1. c. 7. & Drakenb. ad Silium. l. 11. 235. aliosque. l. 11. c. 3. §. 16. *Novissimos Italicos constituit.* ubi MS. *novissima.* male. deinde ita non habet Ed. Paris. *Romana ita facta cum.* Bonon. *ita facta.*

6 *Legionis*] Sic solus reliquit Leidenlis sec. cum uno Scriveriano. Ceteri, tam Scriverii, quam nostri Codices, & Edd. principes edunt *legionem.* nec dubito, quin ita concipiatur quoque in MSS. Tennulii. nam Hillensbergii Codicis, quo inter alios ulus est, non alia est lectio. Optime, & elegantissime, quod mutarunt, qui hunc frequentissimum tamen loquendi morem non perceperunt. quo tam totum, quam partes in eodem casu efferuntur. Livius l. xxiv. 20. *Consules, Marcellus retro, unde venerat, Nolam redit; Fabius &c.* l. xxiv. 7. *Interfectores, pars, pars &c.* & apud solum Livium similia sexcenta, aliosque. adi omnino Sanctium in Minerva l. iv. c. 8. p. 707, 708, 709. & ibidem Cl. Perizonium Caesar. B. Civ. 111. 108. *Tabulae testamenti, una per legatos ejus Romam erant adlatas, alterae &c.* Nec aliter Graeci passim. Vide Doctissimum amicum meum J. Alberti in Observat. Sacris p. 269. Ceterum verbum substantivum est non agnoscit Gudianus.

7 *Quinque cohortes*] Fuerunt tempore reip. in legione (de quo ambigi video) decem cohortes. Nam bis quinque in legione sua hic Fulvius habuit. Cincius apud Gall. xvi. c. 4. *In legione sunt centuriae sexaginta, manipuli triginta, cohortes decem.* De Cinna Vellejus l. 11. c. 20. *E civium delectu trecentas amplius cohortes conscripserat, ac triginta legionum instar impleverat.* In legione Caesariana eundem numerum facile colliges ex ipso lib. vi. c. 7. Bell. Gall. Labienus cum tres legiones accepisset. V. *Cohortium* (inquit) *praesidio impedimentis relicto, cum xxv. cohortibus proficiscitur.* Ergo in tribus legionibus xxx. cohortes, in una decem. l. vii. c. 60. V. *cohortes, quas minime firmas ad dimicandum esse existimabas, castris praesidio relinquit.* V. *ejusdem legionis reliquas de media nocte cum omnibus impedimentis adverso flumine magni tumulti proficisci imperat.* Sub Caesaribus eundem numerum tradidit fuisse Vegetius l. 11. c. 6. & c. 25. TENN.

8 *Dextram partem viae*] Nonnulli MSS. *dexteram.* Cuncti concinnius, ut reposui d. *viae partem.*

9 *Moraretur tamen rapiditate*] Scaliger ad oram libri sui adscripserat *morante.* Offendit sine dubio virum summum; quod praecedentia ut transitum prohiberet

tra flumen collocavit, ut hostes, paucitate ¹⁰ contempta, audacius sequerentur. Quod ubi factum est, legio, quae ¹¹ ob hoc disposita erat, ex in-

• Vulgo AD HOC,

beret ad flumen, moraretur vero passive ad Fulvium, stante vulgata lectione, referri debeant. Et sane duriuscula est oratio, & nescio, quid scabri continet. Nilominus, nisi moraretur retineamus, desiderabitur verbum, quo pertinet dum. Cogitavi, in praecedentibus auctorem esse corruptum, & dudum conieci, scribendum, ut transitu prohiberetur sc. Fulvius. Hoc pacto certe omnia melius procederent. c. 4. §. 9. *In de fluminis trajectu prohibitus.* Nepos in Hannibale. c. 3. *Alpico conantes prohibere transitu.* uti legendum esse, & non transitum monuit Heinsius ad Ovid. Art. Am. 335. l. 11. & confirmat Cod. Leidensis. Hirt. B. Alex. c. 29. *qui transitu Casarem prohiberent.* Curt. l. VIII. 13. 5. *Transitu prohibiturus hostes.* Eodem modo emendandus videtur Justinus l. XXIX. c. 4. *In Italiam Philippum copias trajecturum, Laevium praetorem cum instructis navibus ad prohibendum transitu mittunt.* vulgo *transitum.* l. 1. c. 2. *Cum prohibere eos transitu Araxis fluminis possent.* Deinde cum rapiditate pro tamen r. Leid. pr. In Mediceo secundo tum in pedisatu. Ascerianus rapacitate. Verum ut rapidus amnis, sic quidem passim apud Poetas, & alios rapax amnis, unda, & similia pro celeri & torrente dicuntur: quare in Lib. de Aquaed. Art. 73. *Cui rei ratio est, quod vis aquae rapacior velocitate ipsa ampliat modum,* non opus erat Doctissimi Poleni conjectura rapidior. At rō rapacitas pro rapiditate, seu velocissimo cursu non temere reperias.

10 Contempta] Duo Regil, con-

templata. vulgata praestat. Liv. 34. c. 47. *Eorum paucitate contempta, Galli universi ex castris erumpunt.* TANN. Uterque Mediceus quoque *contemplata.* Quod non ita temere spernendum. Hostis contemnebat Fulvium jam; ideoque ejus terga in itinere premebat: sed tum videre exacte non poterat, quantam secum multitudinem haberet Romanus; Hinc caute tantum ei instabant. quare, ut in insidias vocaret, simulabat Fulvius militum paucitatem, ut hostes ea visa audacius sequerentur, & ita ab altera legione in latera eorum invadente caederentur. *Contemplata* ergo passive sumtum, ut pleraque verborum Mediorum participia solent, vel ab ipso veteri verbo, quod restat apud Ennium, Plautum, & alios, *contemplare* formatum notabit, animadversa & perspecta. Hoc verbo in eadem reutilitur Vellejus l. 11. c. 31. *Exeritus contemplatus frequentiam suam a disciplina desiscit.* Non damno tamen penitus *contempta*, ut l. III. c. 17. §. 1. & passim apud alios.

11 Ad hoc disposita] Omnes MSS. numero sexdecim, & Editiones vetustae scribunt *ob hoc.* Quod ut reponerem, perpetuus Frontini stylus exigit; idque placuisse Cl. Wasse, ex inargine ipsius libri intellexi. *Ob hoc* valet propterea. c. 1. §. 6. *Ob hoc* operastores pontes jungunt. c. 4. §. 7. *Ob hoc* nemini suspectus. c. 12. §. 2. *Ob hoc* adtonitus milites cornebat. l. 11. c. 1. §. 10. *Ob hoc* exasperatus. l. v. 33. *Ob hoc* dispositi. adde l. 11. 13. 8. 111. 2. 1. 8. 3. Vide tamen §. 44.

insidiis hostem adgressa ¹² vastavit.

III. Iphicrates in Thraciam quum propter ¹³ conditionem locorum, longum agmen ¹⁴ deduceret, & nuntiatum ei esset, hostes summum id adgressuros, cohortes in utraque latera secedere, & consistere iussit, ceteros ¹⁵ subfugere, & iter

¹² *Vastavit hostem*] Rara locutio, sic tamen Seneca Epist. 113. *Alexander Persas atque Indos vastabat, fugabatque.* Adde Scheffer. ad J. Obsequent. c. 114. *Ut vastando suos hostile imaginarentur bellum, lacrimantesque, mutis adfectibus calamitatem praesagirent suis.* Ita hunc locum legendum esse didici ex libro, quo usus est Liplius. Vulgo *lac. multis adfectibus.* passim in tali allusione minus abiit in *mutus*. Ut apud Lucanum l. v. 218.

Sic muta levant suspiria vatem. ut post editum a me Lucanum vidi ab Ill. Heinio optime ad libri sui marginem correctum esse; quod ego in unico codice inventum non multum curaveram. sed ei accedit quoque Taurinense MS. vulgo *multa*. Ipse Lucanus l. i. 247.

Et tacito mutos voluunt in pectore quaerunt, quo loco nequaquam esse cum alio rescribendum *tacitis* discas ex Cel. Burn. ad Ovid. Epist. xiii. 69. & maxime in Addend. Statius l. xi Theb. 604.

Tandem mura furcens genitor suspiria solvit.

Et illic eadem in MSS. varietas; neque aliter in Catulli Epith. Pelci, & Thetidos legit Heinio pro *multas* ad Tibulli. in Adversar. p. 466.

Mutas expromam mente quere-las.

Hinc pater, nihil mutandum esse in Statio l. ii. Silv. 1. 104. de in-tante.

Tu tamen & mutas etiam tunc murmure voces, Vagiturque rudem fletumque insantis amabas.

Marklandus hoc non capiens audacter mutavit in *metas* in *murmura*. Silv. l. iv. s. 19.

Unique (si quando) canenti Mutus ager domino reclamatur.

sed ad Frontinum revertamur. Pro ex *ins.* MSS. quatuor vetustiores cum Edd. Rom. & Bonon. de *ins.* quod Clariss. Wasse, & mihi arridet. Medic. sec. ab *ins.*

¹³ *Conditionem locorum*] Gujetus. h. e. habitum. TENN. i. ingenium, naturam loci. Ovidius l. iii. Trist. s. 53.

———— molliat ipse

Mutati poenam conditione loci: Ex Ponto ii. s. 16.

Credibile est fieri conditione loci.

Justin. l. ii. c. i. *de frugum pro regionum (MS. locorum) conditione apte genera variata.* Valer Maxim. l. iii. 3. Ext. 4. *Dum terrae conditionem, habitum maris, totius denique mundi naturam exprompsit.*

¹⁴ *Deduceret agmen.*] Forte quis malit, *educeret*. mihi tamen perplacet, *duceret*. STEW. Malim *educeret*. Sic supra MSS. Stewechio placet *duceret*. SCRIV. *Deduceret*. Sic omnes MSS. TENN. Etiam mei: & recte. *Deducere* enim notat proprie extendere, & in longitudinem extenuare. hinc *deducere carmen, filum, orationem*, & similia.

¹⁵ *Subfugere*] Alii *fugere*. Quidam

iter¹⁶ maturare. Transeunte autem toto agmine lectissimos quosque retinuit: & ita passim circa praedam occupatos hostes, jam etiam fatigatos, ipse requietis & ordinatis suis adgressus, fudit, exiitque praeda.

IV. Boji¹⁷ in silva Litana, ¹⁸ qua transiturus erat

dam etiam sufferre. sed recte nos. Suffugere hic est, non revera fugere, sed fugae speciem praebere. Mod. Suffugere. Ita Modius, cum alii fugere, aut suffugere legant. SCRIV. Unus Reg. *Subfugere*. Hittorpius Fugere. Suffugere Modio est, non vere fugere, sed fugae speciem praebere. TENN. Fugere MSS. duo cum Edd. Paill. Hittorp. & Wechellii, in cuius ora sufferre. Ceteri omnes suffugere, i. e. clam abire.

¹⁶ Maturare iter] Virg. Maturate fugam. Vide Macrobi. vi. c. 8. Saturn. Quae nobis verba sunt neutra, & junguntur infinitivis, veteribus activa & accusativis juncta. Terent. Andr. III. 3. 44. *Is mihi suadet, nuptias, quantum queam, ut maturem*. Tacit. Germ. c. 20. *Sera juvenum Venus, eoque inexhausta pubertas: nec virgines festinantur*. 2. Ann. 6. *Properatae naves*. ibid. c. 22. *Bellum in Angrivarios mandat Stertinio, nisi deditionem properavissent*. ibid. c. 31. *Juravitque Tiberius, periturum se vitam quamvis nocenti, nisi voluntariam mortem properavisset*. Silius Ital. l. 1. *Prodiga gens animae, & properare facillima mortem*. 1. Aeneid. 666. *Haec celerans, iter ad naves tendebat Aechates*. Tacit. 2. Ann. 5. *Celerandae victoriae intentior*. TENN.

¹⁷ In silva Litana] Sic l. corrupti hic codd. librariorum ignorant. Unus Reg. unus Hill. *In insula Latina*. 3. Reg. 2. Hill. *In silva Latina*. Verum Boji intra Apenninum se tenuere Liv. v. 33. formidanda equidem gens R.

Reip. multorumque triumphorum materies. Ἀλλὰ μὲν διὰ τοῖς καὶ τοῖς Λατίνοις. Loquitur de L. Posthumio Albino, consule designato, cujus caput Boji amputatum intulerunt suo templo, poculum Sacerdoti. Livius l. xxiii. c. 24. *Silva erat Vasta (Litana Galli vocabant) qua exercitus traducturus erat. Ejus sylvae dextra levaeque circa viam Galli arbores ita inciderant, ut immotae starent, memento levi impulsae occiderent*. Ergo Litana silva in Bojis. Verum quaeritur, quinam illi Boji; a Stewechio collocantur in Gallia Lugdunensi, falsoque adducitur Plinius lib. III. c. 17. & lib. IV. c. 18. (Nam ille, nihil aliud asserit, quam Bojos alios circa Padum, hos in Lugdunensi Gallia colere) A Cluverio (qui assentior) in Gallia rogata; ad Apennini radices ex Zonarac lib. II. Ann. O^o δὲ

Ποτάμιον Ἀλπίων μετὰ πάντας τὸς στρατὸν ὑπὸ τῷ Βοϊῶν, ἐφ' ὅσῳ δὲ ὅρας ὑλῶδες πορεύεσθαι, καὶ ἐνδρῶδες. Argumento infirmo, quia iste mons silvosus potuit esse & in Gallia Lugdunensi. Clarius Liv. rem docet l. xxxiv. c. 22. *L. Valerius Flaccus in Gallia cum Bojorum manu propter Litanam (male Stewechius Litaniam) silvam signis collatis secundo praetio confixis. Consul reliquum aestatis circa Padum Placentiae & Cremonae exercitum habuit, quia consul retendit circa Padum; relatoque Hispanico, & Bojorum bello Livianus ait: Hic status rerum in Italia* (non

erat noster exercitus, succiderant arbores, ita ut ex parte exigua sustentatae starent, donec impellerentur: delituerant deinde ad extremas ipsi
 19 Boji, a ingressoque silvam hoste, in proximas ulte-

a Vulgo UBI INGRESSO S. H. PROXIMAS.

(non Gallia) Hispaniaque esset. quia idem Flaccus cum Bojis & Insubribus Gallis (quos Alpes a Lugdunensibus separant) depugnavit. ibid. c. 46. In Gallia L. Valerius Flaccus proconsul circa Mediolanum cum Gallis Insubribus & Bojis, qui Dornlaco duce ad conciliandos Insubres Padum transgressi erant, signis collatis depugnavit. c. 42. L. Valerius consul quum post fusos circa Litanam silvam Bojos, quietam provinciam habuisset. lib. xxxiii. 23. Q. Minutius consul de Liguribus Bojisque Gallis in monte Albano triumphavit. Praeterea bello Punico secundo (cujus tempore accidit Posthumii clades) in Gallia Transalpina non habuere exercitum Romani. Vide Ortelium de eorum in Germaniam migratione, Wolfgangum Lazium l. vii. Strabonem l. vii. Bononiam quasi Bojoniam ab illis conditam crediderim. TENN. MSS. mei omnes inepte Latina.

18 Qua transiunt] Omnes MSS. quam transiunt. TENN. Tres quatuorve mei retinent qua. Ceteri quam. sic transire saltum Pyrenaeum Nepos. Hannib. c. 3. dein quatuor succiderunt. Mox ita non male abest a Palatino. ut parte omisso tñ ex habent sex. sustentata exst. duo. sustentante s. Mediceus antiquior. scribi posset ut p. vel ut oae, parte exigua sustentante, starent &c. Paullo post delituerunt Vaticanus, Petrensis, & Edd. primae.

19 Ubi ingresso silvam hoste proximas ultiores impulerunt] Corrigo qua ab interpunctione, qua de scriptura, hoc modo: delitue-

runt deinde ad extremas ipsi Boji. ingresso silvam hoste, proximis ultiores impulerunt. Si vacat, locum considera; ac dijudica, recte fecerim, qui veritate historiae a vulgata Frontini scriptura discefferim. Stratagemate isto Posthumium Consulem, & cum eo millia xxv. deleta, memoriae prodidit Livius; ex cujus lib. xxiii. verba rei illustrandae, & confirmandis conjecturis huc accessere visum fuit: Galli (inquit) oras extremae silvae cum circumfedisent, ubi intravit agmen saltum, tum extremas arborum succisaram impellunt, quae alia in aliam instabilem per se ac male inhaerentem incidentes, ancipiti strage arma, viros, equos obruerunt. Boios vero istos, quibus Frontinus id Stratagama tribuit, Galliae Lugdunensis populos fuisse; si quis nescit, consulat Plinium lib. iii. c. 7. & lib. iv. c. 18. Item de migratione eorundem in Germaniam, inter ceteros Wolfgangum Lazium lib. vii. & Strabonem lib. vii. Livius lib. xxxiv. L. Valerius Flaccus in Gallia cum Boiorum manu propter Litaniam silvam secundo proelio confixit. STEW. Omnes MSS. carent tñ Ubi. 2. Reg. 3. Hill. Ingressoque. Ingeniosa equidem Stewechii lectio, & distinctio. Delituerant d. a. e. ipsi Boji: ingresso s. h. proximis ultiores impulerunt. Sed quo repetitionem tñ Boji? Nam praecessit. libens legerim. Delituerant d. a. e. ipsi: ingressoque silvam hoste, proximas in ultiores impulerunt. Liv. xxiii. c. 24. Galli oras extremae silvae quam circumfedisent, ubi intravit agmen saltum,

tenn

ulteriores inpulerunt. Eo modo propagata¹⁰ pariter supra Romanos ruina, magnam manum eliserunt.

tum extremas arborum succisarum impellunt, quae alia in aliam instabilem per se ac male haerentem, incidentes, ancipiti strage, arma, viros, equos obruerunt, ut vix decem homines effugerent. Aliud Nerviorum in arboribus narrat Caesar l. 12. belli Gall. Teneris arboribus incisis, atque inflexis, crebrisque in latitudinem ramis [enatis] & rubis sensibusque interjectis effecerant, ut instar muri hae sepes munimenta praebent, quo non modo non intrari, sed ne perspicere quidem posset. TENN. Vbi ingressi. Sic plane, sed corrupte Leidenfis secundus: Uterque etiam Mediceus, & Vaticanus servant ubi. pro ea voce in uno Cantabrigiensis legas in *sylva*. quare non dubito, quin vere ex conjectura Stewechii reposuerim *Boji*. Mox

ingressoque pro ingresso rescripsi ex MSS. duodecim. In Mediceo primo est *ingressos s. hostes*. In secundo *ingressum s. hostem*. In utroque, & Edd. Rom. Bonon. Paris. est *eo modo in prop.* certissimo indicio, me ex auctoris mente addidisse *et in ante proximas*, quae praepositio locum amiserat. Male Tennulio placebat *proximas in ultiores*. *ultiores* live *extiores*, ut est in margine Vossianae Collationis, vel *extremas*, ut loquitur Livius, inpulerunt in proximas, Romanos versus. Favet ramen Tennulio MS. Cantabrigiensis, in quo *proximas super ultiores in p.*, interpolate.

10 Pariter] Deest haec vox in Hillensberg. *Magna magna uterque Medic.*

CAP. VII.

Quemadmodum ea, ¹ quibus deficimur, videantur non deesse, ² aut usus eorum expleatur.

EXEMPLUM I.

³ L. Caecilius Metellus, ⁴ quia usu navium, quibus elephantos transportaret, deficie-

ba-

¹ Quibus deficimur] Omnes MSS. Deficimus. Latinissime. De vite Columella l. 3. Cumque transuleris de humido in aridum locum, vide, ne pristino alimento deficiat. ibid. Commodum sunt, nec deficiunt macro solo. Sueton. 3. Illust. Gram. Cum jam non grossu modo deficeret, sed & visu. Auctor statim. Usu navium deficiebat. Sic 2. Hill. & unus Reg. item Sparro deficiebant. unus Reg.

TENN. Vaticanus quae deficiunt. ceteri omnes hic quoque, non infra, & Edd. primae dant deficiamus. Sed male omnino & contra Latinae linguae genium. Loca enim, quae adfert Tennulius, vel sunt corrupta, vel huc non pertinent. Deficere homo dicitur tam animo, quam corpore, qui languet, vel animo fractus, inbecillusque est, & per translationem planta, aliaque res deficiit,

batur, junxit dolia, constravitque tabulamentis, ac super ea positos per Siculum fretum transfudit.

II. Han-

cit, quae vires amisit. ut docuerunt satis viri docti. At *deficere* aliquare pro ea re carere; & indigere, non est Latinum, dicendumque *defici*. ut ubique exhibent quoque integerrimi & vetustissimi codices. Id etiam ipsa dicat ratio. Res enim dicitur *deficere* nos, adeoque nos, *deficiamus* re, non *deficimus*. Hinc *defectus* viribus & alia pro *deserto* passim in MSS. melioribus. Luculenter hoc praeter alios, quos laudat, demonstravit Ill. Hein- sius ad Ovidium Ep. v. Her. 150.

Defecor prudens artis ab arte mea.

ubi inter cetera exempla producit multa esolo Columella, quibus adde l. 111. c. 8. *agros optimis defici segetibus*, & Gronov. ad Senecae Epist. 30. quocirco in loco per Tenuulum prolato audacter rescribo *deficiatur*. nam in Suetonio e MSS. jam ediderunt viri docti *deficeretur*. Alter Columellae l. 111. c. 2. locus huc non facit, nam Ablativus non regitur ibi a *to* deficiunt, sed ab intellecta praepositione *in*; ut ipsum inspicienti locum luce clarius patebit. Optime itaque *deficimur*, & infra usu *deficiebatur*, & spatio *deficiebantur* e Codicibus emendationibus editur, ut & l. 11. c. 5. §. 13. *quae lignis deficiebantur*. l. 111. c. 15. 4. *defici frumento*. Lactantius l. 1. de Fal- sa Rel. c. 3. *quoniam & sensu deficimus & verbis*. Sic vulgo. Sed antiquissimus optimusque codex Bononiensis recte *deficimur*.

2. *Aut usus*] 2. Hill. ut *usus*; Terius & *usus*. TENN. Uteriam plerique nostri, & Edd. pp. duo vel tres & u. male, *Compleantur* Medic. pr.

3. *L. Caelius*] In tribus deest rursus praenomen. Alii *Laelius*; vel *Caelius*, vel *Decius* inepte.

4. *Quia usu*] 3. Reg. *quia usus*. TENN. *Usu* ex meis tantum servant tres Scriveriani, duo Cantabrigienses, & Coll. Voss. Ceteri cum editionibus, quas vidi, ante Modium *usus*. male: ut & *deficiebat*, quod est in octo meis, & Edd. Rom. ac Bonon. dein *elephantes* Edd. vetustae cum utroque Mediceo, in quibus etiam *transportarentur*, *deficiebat*, retracta scilicet syllaba *ur* a posteriore vocabulo. Elephantum autem intelliguntur, quos L. Metellus in Sicilia proelio contra Carthaginienses ceperat. Confer auctores citatos ad Florum. l. 11. c. 2. *Centum circiter elephantorum captivitas* & infra l. 11. c. 5. §. 4. Hinc *elephas* deinceps signatus & *biga* elephantorum in Metellorum nummis ad hujus victoriae & triumphus memoriam. Consule Ill. Spanhem. T. 2. praest. Num. p. 214. & Cuper. diss. 11. de Eleph. c. 2. 4.

5. *Tabulamentis*.] Nove dictum pro *tabulatis*; quod testatur Keuchenius esse in Arceriano. Contra pro *tabulatis* in Salsiano Cod. est, *tabulamentis* apud Veget. l. 111. c. 7. *Navigari vero amnes, stylis fixis* (sic etiam duo vetustissimi Leidd. MSS. vulgo male *hastibus*) *ut superpositis tabulatis pervii sunt, vel certe tumultuario opere colligatis manibus cupis*; additisque trabibus *transitum* praebent. ubi vide Stewechium, & quae congesti de vacuis temporibus ad Lucan. l. 11. 420. paullo ante Edd. Rom. Bonon. & Wächel. *vinxit dolia*, mutatione solemini. constituitque etiam male duo MSS.

II. Hannibal, quum ⁶ in praealti ⁴ fluminis transitum elephantos non posset compellere, neque navium, aut materiarum, quibus ⁷ rates ⁸ contexerentur ^b, copiam haberet, iussit ⁹ ferocissimum elephantum sub aure vulnerari, & cum, qui

^a Vulgo AD P. & PELLERE. ^b Vulgo CONTINERENTUR, CON-
STERNERENTUR.

6 *Ad praealti &c. pellere*] Omnes MSS. in *praealti compellere*. TENN. Scriveriani, & mei, quotquot usus sum, in *p. compellere*: i. e. adigere, ut flumen transiret, seu in *flumen compellere*, ut loquitur Caesar l. 11. B. Gall. c. 23. Bene & Latine: quod idcirco non dubitavi auctori nostro restituere. Cicero l. 1. Ep. ad Fam. 9. *Cum in hunc sensum compellar injuriis*. Valer. Maxim. l. v. c. 6. §. 1. *Unumque ex his salcepervissum in caedem suam compulit*. Justin. l. iv. c. 4. *Hostes in fugam compulit*. Immo noster l. 11. c. 3. §. 1. *in deditionem compulit*. In Mediceo pr. & Leideni sec. *praelati*. Intelligitur autem Rhodanus, ut e Livio patet. Rursus editiones antiquae cum Mediceis *elephantes*.

7 *Rates*] In copiarum trajectu hac voce utuntur Latini. Liv. v. 35. *Pado ratibus trajecto non Etruscos modo, sed etiam Umbros agro pellunt*. Curt. 7. 8. *Ille se ratibus equitem phalangemque transportatum esse pronunciat; super utres jubet nare levius armatos*. TENN. Medic. pr. *naves vel rates*. Supra MSS. octo *nec n. pro aut* Edd. vetustae ac. melius foret *nec*. *Materiarum* Medic. primus, quasi a recto *materies*.

8 *Consternerentur*.] Pessimae quidam, r. *continenterentur*. MOD. Alias *continenterentur*. Forte *compingerentur*. SCRIV. *consternerentur*. Iege sic cum Modio. Tamen in 3. Reg. 3. Hill. *continenterentur*. TENN. Cur ita cum Modio, & Hittorp. margine legamus, nulla

caussa est. Certe nulla MSi auctoritas. Constante in MSS. & Edd. veteribus legas *continenterentur*; nisi quod in Mediceo primo scribatur *consternerentur*, quomodo Cl. Almeloënius coniecerat, probante Ill. Cuperio diss. 11. c. 4. de Elephantis. Et in Petrensi *conficerentur*, quae glossae sunt genuinae vocis *contexerentur*. Sic enim Frontinus scripsisse, nullus dubito; atque idem inter varias posterioris curae conjecturas, quales sunt *contignarentur*, *concinnarentur*, proposuit sibi Scriverius. Si rates tabulati consterneret, ut Ex. praeced., debuisset habere eas. Atqui non habebat naves aut rates non modo, ut ait auctor, sed ne quidem materiam, qua eas, quas non habebat, conficeret sive contexeret. Id enim elegantissimo usu ^{7d} *texere* & *contexere* notat. Valer. Flacc. l. 11. c. 108. *Puppis tenuis contexere canna*. Auson. Perioch. v. Odyss. *Contextu ratis temere properatae*, ut recte emendavit J. F. Gronovius l. 11. Obs. c. 7. ubi plura de hac significatione. Hinc *texta carinae* & *texta* pro ipsa navi passim apud Poetas. Ne nimia congeram, adi commentarios VV. Doctorum ad Ovid. l. xiv. Metam. 530.

— *fert ecce avidas in pinca Turnus*
Texta facis.

τὸν contexere, & *consternere* differentiam in fabrica pontis egregie nos docet Caesar B. Gall. l. iv. c. 17.

9 *Ferocissimum* &c.] Pal. *ferocissim.*

qui vulnerasset, transnato statim flumine, procurrere. Elefantus exasperatus, ad persequendum doloris sui auctorem, transnavit amnem, & reliquis idem audendi fecit exemplum.

III. ¹⁰ Carthaginensium duces instructuri classem, quia sparto deficiebantur, crinibus tonsarum ¹¹ mulierum ad funes efficiendos usi sunt.

IV. Idem Massilienses, & Rhodii fecerunt.

V. ¹² M. Antonius, a Mutina profugus, corrices pro scutis militibus suis dedit.

VI. Spartaco, copiisque ejus, scuta ¹³ ex vimine fuerunt, quae coriis tegebantur.

VII.

tissimum. Medicei *elephantem*. Dein Medic. pr. ut *e. q. v. transitu flumen procurreret. Transnato & mox transnavit nonnulli Codd. & Edd. percurrere* Medic. sec. & Ed. Bon. praecurr. Ed. Romana. Tum *elephas* MSS. duo. *Elephas* Medic. sec. *prosequendum* Medic. prim. Tandem *pro fecit exemplum* Medic. pr. & Edd. Rom. Bonon. ac Wechel. *dedit*, e Glos. sa.

¹⁰ *Carthaginensium*] Sic malui cum MSS. quibusdam & Scriverio. Alii *Carthaginensum*. Vide supra. Mediceus pr. *Carthaginensium*. De Sparto ad usus navales adhibito adi omnino Salmasium ad Solinum p. 187. unde ad verbum fere suam notam descripsit more solito Keuchenius, dein deficiebant MSS. quatuor. & Edd. pp.

¹¹ *Mulierum*] Flor. 2. 15. In tormentorum vincula matronae crines suos contulerunt. Vide exempla a Freinshemio huc allata. TENN. Adde C. Rhodigin. Var. Lect. l. xviii. c. 11.

¹² *M. Antonius*] Praenomine carent Leidenf. pr. & Mediceus sec. Mox Seq. Ex. pro *copiis* Petrensis Sociisque.

¹³ *Ex vimine*] Unus Reg. Ex

viminibus. Tacitus 2. Ann. c. 14. Non lorica Germano, non galeam: ne scuta quidem ferro nervove firmata, sed viminum textus, vel tenuis & fucatas colore tabulas. Caesar lib. 11. bell. Gall. c. 33. scutis ex cortice factis, aut viminibus intextis, quae subito (ut temporis exiguitas postulabat) pellibus induxerant. Historia haec Spartaci est apud Flor. 3. c. 20. Ex Sallust. 4. Hist. Nonius. Soliti necesse ex viminibus vasa agrestia: ibi tum, quod inopia scutorum fuerat, ad eam artem se quisque in formam parmae equestri armabat. Talia scuta, e viminibus contexta, usurpaverunt Persae, & Graeci vocarunt γέρρα. Herodotus l. ix. c. 60. Φέραντες γὰρ τὰ γέρρα οἱ Πέρσαι, ἀπέσαν τοξενμάτων πολλὰ ἀφειδίως. c. 61. Εἴγινετο δὲ πρῶτον αὖτε τὰ γέρρα μάχη. ibid. 98. Αὐτοὶ δὲ συνέφωρσαν τὰ γέρρα ἔρκος εἶναι σφι. Idem Persae facta ex gerris testudine sese conspaverant. Helychius Γέρραδια, σπατηρίδια. Varro l. vi. L. L. Congero a gerra, & Graecum est, & in Latina cratis. Alias veterum scuta constabant ex ferro, quod multipli-

ci

VII. Non alienus, ut arbitror, hic locus est, referendi factum Alexandri Macedonis illud nobile, qui per deserta ¹⁴ Africae itinera, gravissima siti cum exercitu adfectus, oblatam sibi a milite in galea aquam, spectantibus universis, effudit; ¹⁵ utilior exemplo temperantiae; quam si communicare ¹⁶ potuisset.

CAP-

ei pelle, imprimis bovina, inducebatur. Statius 7. Theb. 310. *Clypeus septemplex tauro.*

Leva, ter insuto servantem ingentia ferro

Pectora. Nam tergo numquam metus.

Elephantina erat Antaei. Mela

1. 5. *Tingi oppidum ab Antaeo conditum. Exstat rei signum; parma elephantino tergore exsello ingens.* Illam pellem, detractam & molliam fuisse cibo in urbium Sagunti, Hierosolymorum, Casilini obsidionibus, annales testantur. TENN. MS. Palatinus quoque ex viminibus, ut in hac re loquuntur antedicti auctores, quos aliaque jam concessit Lipsius 1. 111. de re Milit. c. 2.

14 *Aphricae itinera*] Cum peteret delubrum Hammonis: Verum libenter cum Barthio 1. xiv. c. 9. Advers. omitterem *τὸ itinera*, nisi omnes MSS. simul intercederent. Curtius 1. vii. c. 5. hoc contigisse in desertis Sogdianorum locis. Poculo pleno; sicut oblatum est, reddito; nec solus, inquit, bibere sustineo; nec tam exiguum dividere omnibus possum. Vos currite, & liberis vestris, quod propter illos adtulistis, date. Arrianus 1. vi. 4. In locis Gadosiorum arentibus, sive (nam dubitat) apud Parapamisadas; cum milites in galea aquam obtulissent, Alexandrum *λαβόντα δὲ ὃν ὄψε πάντας ἐκχίαι. Καὶ ἐπὶ τῷδε τῷ ἔργῳ εἰς τοσόνδε ἐπιβήσθῃαι τὴν στρατιὰν ὅμ-*

πασάν, ὥστε ἐκχάσαι ἂν τινὰ πότον γινέσθαι πᾶσιν ἐκείνῳ τῷ ὕδαρ τὸ πρὸς Ἀλεξάνδρῳ ἐκχύειν. Ex quo loco videmus, *Sozomenum* praefatione ad Theodosium Imperatorem (quem adaequat satis Alexandri) immerito a Raderō accusari, quod scripserit: Alexandrum *μὲν πεινῆν, ἀλλὰ ἐκχίαι τὸ πόμα.* Vide Polliaen. 4. 3. TENN. Mihi placeat quoque vehementer Barthii coniectura ejicientis *τὰ itinera*. Vide ad c. v. §. 26. Sed constanter retinent omnes MSS. Quid si legas *in itinere*? Paullo ante pro qui in Petrensi est quae; in Mediceo sec. quod.

15 *Utilior exemplo*] Sil. Ital. 1. 1. de Hannibale.

Celsus & in magno praecedenti agmine ductor.

Imperium perferre suum.

Justin. 1. 111. 2. *Exemplo clarior.* 1. xxxiv. c. 18. *Nec iniquam omnium gravius severiusque, quam in semet ipsum imperium exercuit: TENN. Utiliore* Scribentis utis, Hillensb. & Ed. Paris. ac Hittorp. Pro temperantiae in Petrensi continentiae, quietiam pro universis dat cunctis. Deint Leidenf. pr. quasi.

16 *Potuisse.*] Alias utiliore est. 9. f. c. voluisset. Minus eleganter. Vide Curtium lib. vii. longe aliter haec narrat. Mon. Potuisse sic 1. cum Modio. unus Reg. voluisset. communicare potuisse, pro communicavisset. Lo-

cutio Phaedro familiaris Fab. 20. *Id ut comesse extractum posset facilius.* Fab. 15. *Suadebat asino fugere, ne possent capi.* Idem Alexandro fecit in Libya Cato Lucan. 9. 504. *Minimumque tenens dux ipse liquoris Invidiosus erat.* Statim. *Sic concitus ira*

Excussit galeam, suffecitque omnibus unda.

Laudatur & Hannibal. Sil. 10. l. 3. *Exercetque sitim, & spectato fonte recedit.* TENN. Barthio tamen l. xiv. Advers. c. 9. *aridebat magis voluisset: quod inve-*

ni in Mediceo primo, & secundo pro var. lect. ac in Edd. Romana & Bonon. Scriverius conjecerat quoque *communicatum potasset.* Verum potuisset recte omnino se habet, ut ostenderunt viri docti. Ejus locutionis exempla plena manu praebent Rittershus. & Burmann. ad Phaedr. F. 15. & ad Ovid. Epist. Her. xvii. 209. quosque ibi laudant. Adde Broukhus. ad Propert. 11. 15. & J. F. Gronov. ad Livium l. xxxii. 13. *An reverti in Italiam posset pro reverteretur.*

C A P. VIII.

De ¹ distringendis hostibus.

EXEMPLUM I.

CORIOLANUS, quum ignominiam damnationis suae bello ulcisceretur, ² populati-

nem

¹ *Distringendis*] Gujetus h. e. *taxandis, criminandis.* Statim *Distringere*retur. *Ἀσθενῶν.* *distingeret* *Ἀσθενῶν.* Phaedrus Fab. 64. *Tu qui nasute scripta distingis mea.* Fab. 29. *Gravi distingunt alios contumelia.* Similitudo est a balneo, quo veteres cum essent uti, inungebantur oleo, deinde strigile radebantur, fricabantur, distingebantur. Juven. Satyra III. v. 262. *Et sonat nullis*

Strigilibus, & pleno componit linea gutto.

ad quem locum Scholiastes. *Strigile est, quod xystram dicunt, unde oleum deteritur.* Ejusdem usus est fricare. Horat. 1. Sat. 10. 4. de Lucilio. *Quod sale multo Urbem defricuit, charta laudatur eadem.* Plaut. Pseud. 4. 7. 93. *Unde sunt hi senes, fricari sese ex antiquo volunt.* TENN. *Refringendis, infringendis, distinguendis*

MSS. & Edd. qdd. male. Verum perperam quoque Tennulius confundit τὸ *distringere* & *destringere*. *Distringere* est dividere, distrahere, distincere, de qua re agit hoc caput: quare hoc & exemplo primo ita legendum est. *Destringere* vero est ciminari, taxare, famae alicujus abraderet, & illi detrahere. Hinc patet, exemplo secundo scribendum, ut feci, *destringeret infamia*, quod monuit jam Cupeus l. iv. Obierv. c. 5. Et recte in locis Phaedri a Tennulio adductis restitutum est per viros doctos. Consule Schefferum, Heinsum, & alios. Ovid. l. 11. Trist. 563.

Non ego mordaci destrinxī carmine quemquam.

Adeoque non opus est, ut cum alio viro docto ibi *refingas perstringeret*. li, qui raduntur, & fricantur, non *distingi*, sed *destringi*

nem patriciorum agrorum inhibuit, deustis vastisque plebejorum; ut discordiam moveret, qua consensus Romanorum³ distringeretur.

II. Hannibal Fabium, cui neque virtute, neque⁴ artibus bellandi par erat, ut infamia destringeret⁴. agris ejus abstinuit, ceteros populus. ⁵ Contra ille, ne suspecta civibus fides esset, magnitudine animi effecit, publicatis possessionibus suis.

III. ⁶ Fabius ⁶ Maximus quinto Cos. quum Gal-

^a Vulgo DISTRINGERET. ^b Vulgo Q. FAB.

fringi dici jam docuit Cellarius ad Plin. l. III. Ep. 5. ut lexica monent. Hinc duobus locis corrigendus Columella. l. IV. c. 24. Jam vero muscus, qui more compedis crura vitium devincta comprimit, ferro destringendus, & erandus est. C. 28. Eaque rasura ita deducitur, ut medullam contingat uno latere, atque altero paullo ultra corticem destringatur. Utrobique vulgo *dis*. Alibi plura notavimus. De *distringere*, egimus quoque ad c. III. 5. Ne oppugnatione plurimum oppidorum distringeretur.

² Populationem] Vossian. populatione. Dein prohibuit pro *inhib.* uterque Mediceus e Glossa.

³ Distringeretur] Unus Reg. *Distringeret.* alter *Distingueret.* & modo *Distinguendis.* inepte. Livius idem refert l. II. c. 39. Sed aliam causam addit. Sive *insensus plebi magis.* TENN. *Distringeret* MSS. octo cum Ed. Paris. *distingueret* MSS. quatuor cum Edd. Rom. & Bon. *Distringeret* Palat. ut consensus foret in quarto casu. Sed malo vulgatum.

⁴ Artibus] Unus Reg. *arte.* Flor. 1. 3. Hic omnem disciplinam militarem artemque bellandi condidit. Infra II. 7. *Utile propter calliditatem & artem bellandi.* MSS. Idem Fabio Pericles

periculum subiit arte Lacedaemoniorum & Archidami. Justinus l. III. c. 7. *hujus agros in populatione caeterorum intactos hostes reliquerant, sperantes, acquirere se illi posse, aut periculum ex invisilia, aut ex suspitione proditiqnis infamiam.* Polyaeus tamen Archidamum peperisse ait Periclis praediis, quia illi erat amicus. TENN. Livius l. XLII. 52. *Ipsi a pueris eruditi artibus militiae, & saepissime.* Mediceus tamen primus, & Edd. Rom. ac Bonon. exhibent quoque *arte.* non male, Livius l. XLII. II. *Animum esse inveteratum diutina arte atque usu belli.* Justin. l. xix. c. 1. *Non minus bellandi arte, quam virtute firmasset, plane ut hic, Idem l. I. c. 8. Ignarus rei militaris in MS. Orvillii mei artis M. Vegetius l. II. 10. Res militaris in oblivionem saepius venit.* MSS. & in his tres Leidd. *ars M.* De hac autem, infamia ducem urendi, arte vide loca adducta ad Polyaeum. l. I. c. 36. & ad Valer. Max. l. VII. 3. 8.

⁵ Contra] Petrensis *contra*, vitiose. *Culibet* Medic. sec. pro *civibus.*

⁶ Q. Fabius.] Adposuit praenomen tacite Scriverius; verum cum nulli MSS. nec Edd. VV. illud agnoscant, auctorisque hoc

Gallorum, ⁷ Umbrorum, Hetruscorum, Samnitiumque adversus populum Romanum exercitus coissent, contra quos & ipse trans Apenninum ⁸ in Sentinate ⁹ castra communiebat, scripsit Fulvio & Postumio, qui in praesidio ⁹ urbi erant, copias ¹⁰ ad Sitium moverent. Quibus ¹¹ ad-

¶ Vulgo A. MONTM.

in nomine alibi quoque omit-
tat, rursus ablegavi. Vid. I. 3. 3.
III. 4. 1.

⁷ *Umbrorum.*] Et *Umbrorum*
MSS. novem. Mediceus uterque
etiam & *Tuscorum*: dein *Samni-*
tium MSS. Septem, & Edd. pri-
mae. *Samnitum* Medicei. Pro
pop. Rom. Petrensis *Romp.* Mox
MSS. & Edd. aliquot *coissent*.
Pro *communiebat* Petrens. *commi-*
unqbat; Leidenf. sec. & Vatica-
nus *constituebat*. Edd. Rom. &
Bonon. *conivebat*.

⁸ *Apenninum montem.*] Ne-
mini interpretum haec adhuc
suspecta fuerunt: cum tamen vox
montis supervacua sit, & extuler
& Leidenf. primo, Mediceo se-
cundo, & uno Scriverii Cod.
Palatinus pro eo habet *in acie*.
Vaticanus *Minare*. Leidenf. sec.
in mare. Vossian. *minarie*. Gu-
dian. *miante*. Mediceus pr. *in*
Ummiarte. Petrensis *Appennu-*
numitate. Edd. Romana, & Bo-
noniensis *munire*. Quid multa?
Scribendum *in Sentinate*. Ibi
enim castrametati sunt Confu-
les. Livius I. x. c. 27. *Consules*
ad hostes transgresso Apennino in
agrum Sentinate pervenerunt.
Ibi quatuor ferme millium inter-
vallo castra posita sunt. Et paullo
post. *Hujus populationis fama*
Hetruscos ex agro Sentinate ad suos
finis tuendos movit. Omissa vox
agri occasionem contumpendi lo-
ci dedit, quod tamen frequens
est apud Livium & alios. Ut *in*
Antiate, *in Caerite*, *in Veiente*, *in*
Asfisco, & similibus passim. V.

Gronov. ad Livium I. xxii,
1. & infra L. iv. 1. 29.

⁹ *Urbi.*] Sic MSS. Gujetus *ur-*
bis. TENN. *Urbis* habent Vatica-
nus, Leidenf. & Medic. sec. Sed
male. *Urbis* erant praesidio, non
in urbis praesidio. Stativa habe-
bant in Falisco, & Vaticano agro.
Dein *ut copias contra nostri sty-*
lum edunt Rom. & Bonon. &
Medic. sec. Petrensis quod.

¹⁰ *Ad Sitium moverent.*] Qui-
dam *ad Samnium*; sed parum
bene & hi, & illi, aut enim
Livii monumenta auctoritate pri-
vandum est; aut legendum, *co-*
pias ad Clusium moverent. Sic e-
nim ille I. x. Dec. 1. *Coss.* (Fabius
puta & Decius) *Fulvio ut ex Fa-*
lisco, Postumio, ut ex Vaticano
exercitum ad Clusium admoveant,
summaque vi fines hostium depo-
pulentur, scribunt. Hujus popu-
lationis fama Hetruscos ex agro
Sentinate ad suos fines tuendos mo-
vit. Neque Livius tantum, sed
& res ipsa ita scribendum cla-
mat. Enim *Sitium* urbem arbi-
tror te, nisi in Utopia, nus-
quam terrarum posse invenire,
& *Samnium* legi non debere, ex
eo palam est, quod tum Samni-
tes ad sua tuenda delapsuri fue-
rint, non Hetrusci, quorum fi-
nibus exercitus Samnio (quae re-
gio Italiae, inter Picenum, Cam-
paniam, & Apuliam est) admo-
tus, damno esse nequirer. Quae
ratio in Clusio Thufciae, sive
Hetruriae oppido, contraria est.
Erat autem & in Umbria anti-
quitus Clusiolum oppidum; cu-
jus

" adsecutis, ad sua defendenda Hetrusci Umbrique " descenderunt. Relictos Samnites Gallosque Fabius & collega Decius adgressi, vicerunt.

IV.

jos meminit Plinius l. 111. c. 14. Quem etiam consulendum censeo c. 5. ejusdem libri de Clusinis novis, & veteribus Hetruviae populis. MOD. *Ad Sirium* sic MSS. Sed *Sitium* apud Geographos nullum existat. Ideo Modius ad *Clusium* conjecit lectionem verosimillimam. Livius hanc eandem referens ait, l. 1. c. 27. *Consules* (qui Decius & Fabius erant) *Fulvio ut ex Falisco, Posthumio, ut ex Vaticano exercitum ad Clusium admoveant, summaque vi fines hostium depopulentur, scribunt.* Hujus populationis fama, Etruscos ex agro Sentinate ad suos fines tuendos movit. Nec tantum hoc capite, sed toto fere libro decimo agit de Clusio. *Samnium*, quod alii somniarunt, si locum haberet, movisset Samnites (non Hetruscos) dilabi ad sua defendenda. *Sitium* Stephano est urbs Italiae. Verum ego suspensum pedem pono, quando tritum codicum spatium est relinquendum. Duo Reg. habent *Assitium*. Inde colligo *Aesitium* (Ptolemaeo *αισιτίος*, in Umbria inter Perusiam & Sentinum positum) & libentius amplector, quia & Umbri ad bellum hoc coierunt. Ejus cives Plinio *Assinates*. l. 111. c. 14. *Amerini, Attidates, Assinates, Arnates, Aesinates, Camertes*. Procopio l. 111. Gothicar. 1. *Αισιτίοι*. TENN. *Samni* in Edd. primae. *Sanitum* & *Samnitum* Medicei. Ceteri cum vulgaris conspirant, nisi quod peregrinam *Sitium* habent. Non me expedit. *Clusium* Livio probat Cluverius Ital. Antiq. L. 11. p. 568. *Aesitium* vel *Aesum*, ut alii vocant, testibus Geographis, ob Mstos eo ducentes (nam

Vaticanus *Assitium*, & margo Coll. Voss. *Assitium*) placet mihi magis. Multo tamen vehementius arridet, ut legatur *Sutrium*, Hetruviae claustra, ut de ea urbe loquitur Livius l. 11. c. 32. Quae urbs ab hoc ipso Fabio in secundo Consulatu obsidione Hetruscorum liberata est. Ibid. c. 35. & apud nostrum l. 11. c. 5. Ex. 11. ubi vide Tennul. Sed nihil definitio.

11 *Adsecutis*] Gujetus exsecutis, passiva significatione. TENN. MSS. nihil mutant. Forte *obsecutis* vel id feceris.

12 *Descenderunt*] Vossianus *diverterunt*. Tres Hill. *Deverterunt*. TENN. *Descenderunt* e nostris servant Vaticanus, Medicei, & duo Scriveriani. Quod non temere mutari velim. Quia soler haec vox usurpari, cum quis e loco altiore ad inferiorem, sive ad mare versus proficiscitur: uti hic factum est. Vide Tennul. ad l. 11. c. 1. 11. l. 11. c. 4. §. 6. *Ipsi in terga hostium descenderent*. Magis tamen in alteram lectionem inclino. Nam *diverterunt* habent tres Codd. & *deverterunt* alii septera. A Samnitibus & Gallis averterunt se ad sua defendenda. Curt. l. 14. c. 9. 1. *Ab Aegypto devertisse in Africam*. Sic MSS. Consule praeter alios Heinsum, & Burmann. ad Ovid. l. 11. Am. 6. 9. *Aliis in rari miserum devertite funus*. Et, quae dixi ad Lucanum l. 11. 470. Ubi activa est forma, *devertitque acies*. Utrum quis eligat seu *descenderunt*, seu *deverterunt*, vel etiam *diverterunt*, scilicet quisque alia via ad suos fines, per me licet; modo ne amplectatur Cluverii conjectu-

IV. ¹³ M'. ⁴ Curius adversus Sabinos, qui ingenti exercitu conscripto, relictis finibus suis nostros occupaverant, occultis itineribus, manum misit, quae desolatos agros eorum, vicosque per diversa incendit. Sabini ad arcendam domesticam ¹⁴ vastitatem recesserunt. Curio contigit & vacuos infestare hostium fines, & exercitum sine proelio avertere, sparsumque cadere.

V. T. ¹⁵ Didius ¹⁶ paucitate ⁶ suorum ¹⁷ diffidens, quum

⁴ Vulgo M. ⁶ Vulgo PAUCITATE.

ram discefferunt l. 11. Ital. Ant. p. 586.

¹³ M'. Curius] Ita lego. vulgo Marcus C. SCRIV. Male fecerunt Keuchenius, & Tennulius, quod bene monentem Scriverium non secuti sunt. Diserte hic Curius, cuius praenomen passim corruptum est, in Fastis, Nonio Marcello, Plutarcho, & Athenaeo aliisque Manius vocatur. Adi Fastos Pigh ad A. V. C. COLXIII. quo de Sabinis triumphavit, & A. V. C. COLXXVIII. quo de Samnitibus, & rege Pyrrho triumphum duxit. Atque hinc emenda nostrum quoque l. 11. c. 23. i. l. iv. c. 3 §. 12. in Mediceo primo est Manlius.

¹⁴ Vastitatem] Unus Reg. Vastationem. TENN. Et Medic. a m. pr. sed frustra. Dein inepte Curionis Medic. uterque. Contingit uterque Leidd. & Medic. sec. Varios Palat. pro infestare Edd. Rom. & Bonon praestare.

¹⁵ T. Didius.] Idem, cuius meminit l. 11. c. 10. 1. Praenomine caret Leidens. sec. in Hilensb. etiam non legitur suorum: dein additamentum Medic. pr. & pro var. lect. secund. in quo adventum. Mox trahere b. uterque Medic. & Edd. Rom. Bonon. Wechel. pro eis Medic. pr. & Leid. sec. ei. Vocata non adv. & l. d. Paris. & apud Palat. deinque profugerunt vel perferunt

MSS. noxem, & Edd. pp. forsam rectius scriberes profugerant. Item. bellum pro pugnam, & belli pro proelii, ut saepe ea vox sumitur, est in Petriensi.

¹⁶ Paucitati] Duo Scriveriani, Palatinus, Mediceus antiquior, Vaticanus, tres Cantabrigienses, uterque Leidensis, & Edd. Romana, Bononiensis, Parisienses, paucitate: Quod ab ipsa Frontini manu esse persuasum habeo. Ut enim fido, & confido saepissime cum sexto casu junxerunt, sic non dubito, quin factum quodque fuerit in diffido. Certe MSS. & Edd. VV. in Suetonii Julio C. 3. quem citat Tennulius, habere occasione, testatur Casaubonus, atque ita e MSS. edidit Fulmanus. Apud Caesarem l. 1. B. Civ. c. 12. diffusus municipii voluntati. Bong. & Palat. a Vossio, aliique a me collati Codd. cum Ed. Romana principe voluntate. Apud Laëtantium l. v. c. 20. veterrimus, & longe optimus Codex quorum potestate diffidunt, non potestati.

¹⁷ Diffidens] Dicitur non respectu animi & fidei, sed virium & potentiae, quae rem propositam non possunt exsequi. Justinus 14. c. 5. Lacedaemonii urbein armis diffisi, murorum praefido includunt. Sallustius Jugurth. c. 43. Metellus veteri exercitui diffidens, milites scribere, praefidis

quum in adventum earum legionum, quas expectabat, traheret bellum, & occurrere eis hostem comperisset, concione advocata, aptari iussit milites ad pugnam, ac de industria negligentius custodiri captivos: ex quibus pauci, qui profugere, nuntiaverunt suis, pugnam imminere. At illi, ne¹⁸ suspitione^a proelii diducerent vires, ¹⁹ omiserunt occurrere eis, quibus insidiabantur. Legiones tutissime, nullo excipiente, ad Didium pervenerunt.

VI. Bello Punico quaedam civitates, quae a Romanis deficere ad Poenos²⁰ destinaverant, quum obsides dedissent, quos recipere, antequam desciscerent, studebant, simulaverunt seditionem inter finitimos ortam, quam Romanorum legati dirimere deberent, missosque eos, velut contraria pignora, retinuerunt, nec ante reddiderunt,

^a Vulgo SUSPICIONE.

dia undique accersere. Sueton. Jul. 3. *Lepidi societate abstinuit: cum ingenio ejus diffusus, tum occasionem, quam minorem opinione effenderat.* TENN.

¹⁸ Ne suspitione proelii diducerent vires.] Repono, *At illi ne suspitione proelii diducerent vires*, viam facientibus aliis editionibus. De verbo *suspicio* vide, quae dixi ad Vegetium, si modo opera videatur, nam eam vocem Tacito, Terentio, aliis Romanis scriptoribus jam olim postliminii jure redditam, non potes ignorare. STEW. 3. Reg. 2. Hill. *Suspitione*. 1. Hill. & in margine unius Regii *Suspitione*, quam lectionem amplectitur Stewechius, qui videndus ad Veget. l. III. c. 6. TENN. Amplexus sum Stewechii emendationem *Suspitione*; quod diserte agnoscunt MS. Scriv. Palatin. Vaticanus, Leidens. prim. &

Vossian. pro Var. Lectione. Ceteri *Suspitione*, *suspicionem*, *inspiratione*, *spitatione*, unde facere etiam posses *expectatione*. In nullo legitur *suspicionem*. *Suspitionibus* pro *suspicionibus* apud Vegetium etiam duo veterimi Leidenenses. De voce *Suspitione* consule Cl. Burmann. ad Quintil. Decl. 1. 2. & Munkeum ad Fulgentium l. III. Init.

¹⁹ Omiserunt occurrere] Petrensis cessaverunt o.

²⁰ Destinaverant.] 3. Reg. 3. Hill. *destinaverunt*. TENN. Item Scriv. quidam, & duo Leidenenses cum Ed. Paris. Medic. sec. a R. *desectae* ad P. *desciverunt*. Medic. pr. ab R. deinde pro *desciscerent* idem *descenderent*; V. *aticanus*, & Edd. primae *deficerent*. Medic. sec. *desciscere*. Pro eos uterque Medic. a m. pr. eis. Deinde *velut civium pignora* Vaticanus.

runt, quam ipsi recuperarent suos.

VII. Legati Romanorum, quum ²¹ missi essent ad Antiochum regem, qui secum Hannibalem victis jam Carthaginienfibus habebat, ²² consiliumque ejus adversus Romanos instruebat, crebris cum Hannibale ²³ colloquiis effecerunt, ut is regi fieret suspectus, cui gratissimus alioquin & utilis erat propter ²⁴ calliditatem & ²⁵ peritiam bellandi.

VIII. Q. Metellus adversus Jugurtham bellum gerens, missos ad se legatos ejus corrupit, ut sibi proderent regem. Quum & ^a alii venissent, idem fecit. Eodem consilio usus est & ^b adversus tertios. Sed de captivitate Jugurthae res

^a Sic MSS. Vulgo ETIAM. ^b & r abest ab Ed. Tenn. ac 2. MSS.

²¹ *Missi essent ad Antiochum*] In-fani simus, ni sincerum esse videamus, cum *missi essent*. Quod & sententia, & rei veritas ita emendandum flagitant. STEW. *Missi essent*. Ita Stewechius & MSS. Vulgo *Missi essent*. SCRIV. *Missi essent* posteriores editores receperunt; & ita legitur in duobus Scriverii, Vaticano, ac duobus Cantabrigienfibus. Plerique tamen *missi essent*. *Commissi essent* Leidenf. pr. c. *missi essent* suos alius. *Venissent* Petrensis, in utroque Mediceo cum *ivissent*. Latere aliud quid videtur. Num *Missi essent*? ut l. 11. c. 1. §. 6. *Dispersi essent ad similia munera*.

²² *Consilium e. a. R. instruebat*] Florus 2. 8. *Quod fuisset illud periculum, si se consiliis ejus Rex tradidisset?* TENN. De locutione instruere consilium vide ad praef. supra jam in duobus MSS. deest. Infra e MSS. mutavi verborum ordinem. Vulgo erat & utilis.

²³ *Colloquiis*] Quibus laudando Hannibalem reddiderunt suspectum Antiocho (Justinus 31.

c. 4.) reconciliatam ejus cum Romanis gratiam existimanti. Hae perfidae laudes in aulis: Mamertinus Panegyrico ad Julianum. *Callido nocendi artificio accusatoriam diritatem laudum titulis peragebant*. Ibidem. *Hae voces* (nimirum de victoria Juliani) fuerunt ad instamanda odia probris omnibus potentiores. Tacitus in Agricola 41. *Pessimum inimicorum genus, laudantes*. Grotius H. ifol. 132. de Parmensi. *Tot vero nationes, partem maximam Bolgarum subactas, egregia in illum populi studia, occulto apud Regem & specie laudum perniciosius jactabant*. Poly. 1. 11. 32. TENN. Vid. Liv. xxxv. 14.

²⁴ *Calliditatem*] Hinc Val. Max. 9. c. 6. de Annibale. *Nonne bellum adversus populum R. & Italiam professus, adversus ipsam fidem acrius gessit, mendacis & fallacia quasi praetclaris artibus gaudens?* TENN.

²⁵ *Peritiam*] *Artem* MSS. SCRIV. Omnes mei vulgatum, aequè bonum retinent. Vide ad §. 2.

26 *Pla-*

res parum processit; vivum enim tradi sibi volebat: ²⁶ plurimum tamen consecutus est; nam, quum interceptae fuissent ²⁷ epistolae ejus ad ²⁸ regiones amicos scriptae, in omnes eos rex animadvertit, spoliatusque ²⁹ consiliis, amicos postea parare non potuit.

IX. ³⁰ C. Caesar, quum per ³¹ exceptum quemdam aquatorem comperisset, Afranium Pe-

tre-

²⁶ *Plurimum tamen*] Medic. sec. plus. a Coll. Voss. & Cantabrigiensis abest tamen.

²⁷ *Epistolae*] Dux Guisius, cum anno quadragesimo octavo Neapolim praefidio Gallico teneret, refert sibi, tanquam Hispanis student, a Joanne Austriaco scriptas literas laude sui plenissimas; verum se continuo recitasse populo Neapolitano, & sic invidiae discrimen declinasse: commentarii (cui nomen *les mémoires de Duc de Guise*) l. 11. fol. 196. & l. 14. fol. 145. qui ad exemplum J. Caesaris scriptus ab eodem videri vult, & acta diurna continet: sed penitus inveniuntur apparet, non tam facile & celeriter confectus, sed compositus inque otio scriptus post res peractas. Praeterea quilibet Dux subit arrogantiae crimen, qui existimat se judicio cujusquam posse cum Caesare in scribendo comparari. TENN.

²⁸ *Reges amicos*] Quos Frontinus hic vocat *consilia* (vide supra Cap. 2. §. 1.) sunt consiliarii, purpurati, aulici. Tacit. 2. annal. c. 12. *Amicis inesse adulationem: si concio vocetur, illic quoque quae pauci incipient, reliquos astrepere.* Valer. Flaccus l. 1.

Regis amicitiam & servi propioris honores

Quam patiens non arte talis?

Juvenal. Sat. 4.

In quorum facie miserae magnaeque sedebat

Rallor amicitiae,

Et Graeci φίλος vocant. Herodian. l. 1. c. 4. de Marco agonizante. Συγκαλίσας τοὺς φίλους, ὅσοιτε παρῆσαν τῷ συγῆν. Curtius l. 111. c. 3. Vocat cognatos & propinquos Regis. Exiguo intervallo, quos cognatos Regis appellant, decem & quinque millia hominum, ibidem, Ducenti ferme nobilissimi propinquorum comitabantur. Vide Freinshemium. hos Justinus l. 1. c. 4. vocat arcanorum Regis participes. TENN.

²⁹ *Consiliis*] Alias *Consiliarii*, SCRIV. Sed consiliis retinent omnes mei. Recte sic servitia pro servis, auxilia pro auxiliariis, & sexcenta similia. V. TENN. ad l. 1. c. 2. §. 1. Supra Medicus sec. habet in omnes suos. Paulo aliter haec narrat Sallustius B. Jugurth. c. 70. & seqq.

³⁰ *C. Caesar.*] Non invenia praenomen in MSS. tribus, & Edd. vetustioribus. Dein quum, sive cum MSS. sex cum iisdem, pluribusque Editis relegant post aquatorem.

³¹ *Exceptum*] h. e. interceptum in via, ex insidiis. 6. Aeneid. 173.

AEmulus exceptum Triton (si credere dignum est)

Inter saxa virum spumosa immerferas unda.

Frontin. supra c. 2. n. 7. *Comperis decem millia Bojorum excipient: ibi Romanorum agmini immingere, hoc cap. n. 5. Nullo excipiente. & n. 10. Ad excipienda auxilia.* Sueton. Augusto c. 16.

6m2

trejumque castra noctu moturos, ut citra vexationem suorum hostilia inpediret consilia, ³² initio ⁴ statim noctis ³³ vasa conclamare milites, & praeter adversariorum castra agi mulos cum fremitu,

⁴ Vulgo IN INITIO.

Cum descendisset ad litus, pene exceptus est. Proprie ferae dicuntur excipi in venatione. Sen. 1. de ira c. 11. An iuputas, venatorem irasci feris, vel cum & fugientes persequitur, & venientes excipit? Omnia illa sine ira facis ratio. Virg. 3. Ecl. 12.

Caprum excipere infidiis multum lairante lycisca.

Phaedrus fab. 11. Fugientes ipse exciperet. TENN.

³² In initio] Sic omnes editi libri. Sed MSS. omnes delent τὸ in, quod παρῆλκε. Justin. 1.

c. 1. Principio rerum gentium nationumque imperium penes Reges erat. lib. 2. c. 1. Initio rerum cum aliae terrae nimio fervore solis arderent. ibid. Illuvies aquarum principio rerum terras obruitas tenuit. Eleganter omittunt τὸ in. C. Nepos in Hamilcare c. 2. Tantum exarsit intestinum bellum, ut nunquam paci periculo fuerit Carthago. Idem in Datame c. 5. Docet, magno cum fore periculo, si quid illo imperante in Aegypto adversi accidat. TENN. In abest quoque a Scriverianis, meisque, uno, alterove excepto. Recte. Salust. B. Catil. c. 2. Initio reges diversi. ubi vide notas. Atque ita legendum apud Vegetium. l. 1. v. praef. Agrestem incultamque hominum initio seculi vitam a comunione mutuum animalium vel ferarum urbium constituto prima discrevit. Sic duo optimi Leidenses, non in initio. Mutuum ibidem rescriptis pro brutorum; nam in MSSis fere omnibus sic exhibetur: cuius vocis glossa est altera. Muta dicuntur animalia, quia sonum edunt confu-

sum, & non articulatam. Quomodo alibi muta vox, muta suspiria &c., de quibus egimus ad l. 1. 6. 2. dicuntur. Adi Senecam Epist. 90. ubi Vid. Gronov. & Ep. 92. Mutis aggregetur animal pabulo laetum. Tacitus Hist. iv. 17. Libertatem natura etiam mutis animalibus datam. Petron. c. 140. Sicut muta animalia cibo inefantur: & saepius alibi. Fuit, cum in Vegetio mixtorum legerem, quia mixta erant, & manserunt animalia: sed verum est unice mutorum.

³³ Vasa conclamare] Dicuntur milites, cum se parant itineri. Caesar l. 1. b. civil. c. 66. de hoc re. Quo cognito, signum dari jubet, & vasa militari more conclamari. Docte huc alludit Varro l. 1. de r. r. c. 1. Septuagesimus annus me admonet, ut vasa colligam. h. e. ut e vita recedam. Plaut. Pseud. 4. 3. 10. Cor colligatis vasis exspectat meum, ut exulatum ex pectore aufugiat metum. TENN. Ad illum Caciatis locum D. Vossius hic legendum esse monet vasa conclamari, delata voce milites. Et, ut ego quidem arbitror, recte. Milites enim ipsi non conclamant vasa; sed praecones vel tesseraarii; unde passim impersonaliter vasa conclamari, & conclamari, simpliciter apud Caesarem, & alios occurrit; cum jubet Imperator castra moveri. Vide lib. 111. B. Civ. c. 37. 38. l. 1. 67. 111. 75. &c. Livius l. xxii. c. 3. Signo dato conclamantur inde, ut colligantur vasa i profecti & agmine incidentes; &c. Hanc autem conjecturam vehementer firmat Cod. primus Mediceorum,

mitu, ³⁴ & sonum continuare iussit, ³⁵ quo "retentos volebat arbitrari, castra ³⁶ Caesarem movere.

X.

^a Vulgo quos.

rum, in quo milites modo erat supra scriptum, non in ipso contextu.

³⁴ Et sonum iussit continuare.] Inveni ad marginem Coloniensis. edit. & sono iussit; continuare se & arbitrari, &c. omisis illis, quos retentos volebat. quae & ego semper ut a mala manu profecta suspicavi; ideoque legendum conieci, *agi mulos cum fremitu & sono iussit; & continuare se illi, arbitrari, castra Caesarem movere.* neque me adhuc conjecturae huius poenitet. MOD. Non inconcinne quidem Modius: sed quatuor MSS. nostri consentiunt vulg. nisi quod in duobus sit *castra ad Caesarem movere*, & in tertio a *Caesare*; quomodo & Excerpta Palatina. Quarius diserte prorsus eodem modo, quo editum. Quare sine ulla haesitatione legendum. praeter a. e. *agi mulos cum f. & sonum continuare iussit: quos retentos.* (sc. adversarios) v. *arbitrari, castra Caesarem movere* SCRIV. Cur. post. Nihil mutari vult Barthius, l. xiv. Advers. c. 9. quem non intellegendum suppresso ipsius nomine hic rursus exscripsit Keuchenius; putatque Barthius, locum satis claram esse, si per quos modo intelligamus adversarios. Modio faver paululum codex primus Leidensis, in quo scribitur *sono*. Verum ceteri omnes cum vulgatis conspirant; nisi quod *iussit* in iis ponatur post *continutare*; ut debet, facitque periodum multo rotundiores. Forsan huc revocanda est vox *milites*, quae supra abundat.

³⁵ Quos retentos.] Haec verba sine jure delet Modius, & sic totum locum restituit. *Agri mulos*

cum fremitu & sono iussit, & continuare se illi, arbitrari, castra Caesarem movere. Sed quid est *cum fremitu & sono*? an aliquis fremitus datur sine sono? Ego arbitror nihil deleri, sed secundum Reg. Cod. *Qua re terribis*, legi. Caesar. l. 3. b. civil. c. 92. *Neque frustra antiquitus institutum est, ut signa undique concinerent, clamoremque universi tollerent: quibus rebus & hostes terrieri, & suos incitari existimaverunt.* TENN. Nullus dubito, quin hinc deleri nihil debeat, sed cum Scrivero legi *quo sc. sono retentos adversarios: ut edidi*, nam vulgatum corruptum, & scabrum est. Licet magis inclinem in Regii Codicis lectionem *qua re terribis*, sive *quo terribis*, Caesar ipse dicit *illi exaudito clamore veritis*. Male vero Tennulius hic citat Caesarem l. 11. de B. Civ. c. 92. confundens vasorum ad iter conclamationem cum classico & clamore edito ante pugnam. De ultimo enim agit Caesaris, quem adducit, locus. Adde Lipsium l. iv. de Mil. c. xi. Qua in re noster quoque adhibuit verbum *conclamare*. l. 11. c. 4. §. 8. *simul lixas calonesque & omnis generis sequelas conclamare iussit, atque ita hostem magni exercitus specie exterruit.* Hic autem Afranius, & Petrejus non exterriti sunt clamoris magnitudine; sed credentes, Caesarem ad se, quum in itinere impediti forent, movere, verebantur, ne noctu impediti sub onere configere cogerentur: quare iter suppresserant, & copias in castris continebant, ut volebat testis ipse Caesar.

³⁶ Caesarem.] 2. Hill. 1. Reg. ad Caesarem. 2. Reg. 1. Hill. Caesa.

X. Scipio Africanus ad excipienda auxilia cum com meatibus, ³⁷ Hannibali venientia, M. Thermum⁴, dimisit, ipse subventurus.

XI. Dionysius ³⁸, Syracusanorum tyrannus, quum Afri ingenti multitudine ³⁹ trajecturi essent in Siciliam, ad eum obpugnandum, castella pluribus locis communiit, custodibusque praecepit, ut ea advenienti hosti dederent, dimissique Syracusas

¶ Vulgo H. VENTICIUM TERMUM.

Caesare. TENN. Vid. supra Scriver. *A Caesare* ex meis Gudian. Coll. Voss. & Weidensf. sec. *Ad Caesarem* tres Cantabrigienses, uterque Mediceus, & Ed. Paris. & arbit. Ed. Wechel. *equos castra* unus Cantabr. Omnino ego arbitror, hic excidisse vocem *se*, & in summa totum locum hoc pacto esse restituendum. *Inisio statim noctis vasa conclamari, &c. & sonum conclamare milites iussit. Quo ter- rito volebat arbitrari, castra ad se Caesarem movere.* Sic certe nihil asperi relinquitur, omniaque intellectu sunt clarissima.

³⁷ *Hannibali.*] Est oratio imperfecta. Beatae memoriae affinis meus legebat. *Hannibali venientia Minucium Thermum &c.* Quia Thermus est cognomen Minuciae gentis. *TENN.* Optime Gronovius perspexit verum hujus loci sensum, quem illustrat Appianus B. Pun. p. 31. Ed. Toll. ὡς αἰσθόμενοι ὁ Σκιπίων Ἀνιβανίσχου ὥστε δραπετεύοντες περιμένοντες αὐτοὺς φερόμεν, νυκτὸς ἔπειτα θύειν χιλιάρχον ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς αὐτῇ &c. Bene igitur legit *venientia*, quod edidi, quia clare ita exhibet codex Petrensis; Addidi M. i. e. Marcum, quae littera praecedenti voci adhaesit, nisi quis mecum malit *ventura*; M. sive Marcum Thermum quia videntur librarii vix potuisse cor-

rumpere τὸ *venientia*. In Mediceo primo est *Venturum*. Edd. pp. *vetitum*. Nihili est *Venticium*. *Thermus*, ut scripsi, non *Termus*, erat gentis *Minuciae* cognomen: quod gentile non opus fuisse, ut addatur, patet ex Appiano. MSS. quatuor habent *Hannibale*. Unus *Hannibalem*. Petrensis ad *Hannibalem*. Leiden- sis prim. *Hannibalis*; unde legi quoque posset, *cum com meatibus Hannibalis Minucium Thermum imm.* Dein *Terminum* duo Medicei, & Edd. primae. *Misit* Petrensis. Hinc malim cum eodem Gronovio in Epistola ad Keuchenum data *Thermum immisit*. *Immittere* verbum excipiendis hostibus, insidiisque esse proprium quis nescit? Longe certe elegantius foret, quam *dimisit*.

³⁸ *Syracusanorum*] Leidenf. sec. *Syracusiorum*. Fors fuerit *Syracusiorum*, vid. ad c. xi. 18.

³⁹ *Trajecturi.*] *Transijecturi* Medic. pr. *Transituri* Medic. sec. & Edd. primae. Dein in *Sicilia*. Palatin. & Leid. pr. *Ad eam* Petrensis. Mox *communiit* MSS. tres. *Munivit* Medic. pr. & Edd. pp. Sed v. l. ii. 3. 17. Dein *eadem* uterque Medic. & Edd. eadem. Hillensb. *eam*. postea *venienti* Medic. pr. *Pro dederent* Petrenf. *redderent*, *dimissisque* Medic. sec. *dimissi*. Leid. sec. *venirent*, *pro redirent* Petrenf.

cusas ⁴⁰ occulte redirent. Afris necesse fuit, capta castella ⁴¹ praesidio ibi tenere; quos Dionysius, redactos ad, quam voluerat, paucitatem, pene jam par numero adgressus vicit, quum suos contraxisset, & adversarios sparsisset.

XII. Agesilaus Lacedaemonius, quum inferret bellum ⁴² Tissaphernae, Cariam se petere simulavit; quasi aptius locis ⁴³ montuosis, adversus hostem, equitatu praevalentem, pugnaturus. Per hanc consilii ⁴⁴ ostentationem ⁴⁵ avvocato ^b in Cariam Tissapherne, ipse ⁴⁶ Lydiam, ubi caput hostium

^a Vulgo TISSAPHERNI. ^b Vulgo ADVOCATO.

⁴⁰ *Occulte*] *Ut occulte* Leid. pr. quod cur praeceperit Dionysius, non capio. Quorsum enim alio deditis per passionem castellis se reciperent milites? Non tradit hoc etiam Polyaeus l. v. 2. 9. An *ocissime*? Certe quid *occulte* hic faciat, non video.

⁴¹ *Praesidio ibi tenere*] Reg. *praesidio militum* 1. TENN. III. Heinsius ad Vellej. l. 11. c. 51. ac Epist. ccc. ad Graevium, qui Ep. ccc. 11. illud probat, coniecit legendum *p. obtinere*. Sine dubio, quia offendit eos vox *ibi*. *Tenere* enim *praesidio* locutionem esse tam frequentem, quam *obtinere*, non potuerunt nesciri esse. Vide infra ad l. 11. 4. 3. 12. 3. Mihi quoque illud *ibi* hoc loco suspectum est valde; certe supervacuum est, & ineleganter additum. Immo in utroque Mediceo, Cantabrigiensi, ac Edd. Rom. & Bonon. scribitur *tenerent*: quid ni, *praesidio ut*, vel *uti tenerent*? pro *necesse* autem in Leid. sec. est *vocem*. Cl. Wasse mallet *Afris vero nec*. In Edd. supradictis non apparet *quod fuit*, uti nec jam, quod sequitur. Absent illud etiam a Cod. Medic. pr.

⁴² *Tissapherni*.] Sic Keuchenius edidit, & dein Tennul. Gr. T105 a-

Phernis vel *Tissaphernis*. Male ante *Tissap*. Verum amplius MSS. mei octo, & Edd. tres primae dant *Tissaphernae*. optime. Graecis enim plerumque in secundo & tertio casu est primae declinationis; ita *ta-men*, ut sibi non consent. Vide modo Plutarch. in Agesilao, Xenophont. l. 111. Hist. Gr. Diodor. Sicul. l. xiv. & Polyaeus. l. 11. c. 1. aliosque.

⁴³ *Montuosis*] Edd. primae *Montosis*, ut *montosae Nersae* apud Virgil. l. vii. Aen. & olim apud alios auctores: sed ubique e MSS. substituunt viri docti *montuosis*. quod mei quoque hic retinent.

⁴⁴ *Ostentationem*] 2. Reg. 1. Hill. *Ostensionem*. TENN. Uterque etiam Medic. & Edd. Rom. Bonon. ac Wechelii. male.

⁴⁵ *Advocato*] Leg. *avvocato* in Car. MOD. Alias *avvocato*, SCRIV. *Avvocato* l. ut l. 1. c. 4. §. 14. TENN. Nihil verius, & confirmatur novem meis codicibus. Vide ad citatum a Tennulio locum.

⁴⁶ *Lydiam*] Ita quoque, monente jam Keuchenio, Polyaeus l. 11. 1. 9. Sed rectius alii Agesilaum in Phrygiam tunc irrupisse narrant; nam depopulatio Lydiae

ac,

stium regni erat, inrupit; obpressisque, qui illiē agebant, pecunia regia potitus est.

accidit postea. Vide Lambin. ad Nepot. Agefil. c. 3. &c. Diod. Sicul. l. xiv. p. 438. 439. *Regiam vero pecuniam* captam ab eo

esse nemo tradit, ἀλλὰ λαίαν πολλὴν καὶ πανταδαπῇ magnam praedam.

C A P. IX.

De seditione militum compeſcenda.

EXEMPLUM I.

1. **A.** Manlius Cos. quum comperisset, ² conjurasse milites in hibernis Campaniae, ut, jugulatis hospitibus, ipsi res eorum invaderent, rumorem spargit ³, ³ eodem loco hibernatu-

⁴ Vulgo SPARSIT.

1 *A. Manlius Consul*] Hoc Strategemate non Manlio, sed C. Martio Rutilo, qui postea Censorinus vocatus fuit, a Livio ascribitur lib. vii. ab Urbe condita. Sed idem ille in primo consulatu suo collegam habuit quendam Cn. Manlium Capitolinum Imperiosum, anno ab U. C. trecentesimo nonagesimo sexto. testantur Fasti. SREW. Forte *Cn. Manlius*. SCRIV. *A. Manlius*. Omnes MSS. *Aulus Mallius*, ut & infra. Caeterum hoc Strategema, notante Stewechio, non Manlio, sed C. Martio Rutilo, qui postea Censorinus vocatus, a Livio lib. 7. ascribitur. Sed idem ille in primo consulatu suo collegam habuit quendam Cn. Manlium Capitolinum IMPERIOSUM, A. V. C. CCCXCVI. ut fasti quoque testantur. Hinc Scriverius conjecit. *Cn. Manlius*. TENN. Manifeste errat auctor, nec Scriverii conjectura quiddam ei auxilii adfertur. A C. Marcio hoc

Strategema adhibitum esse, e Livio constat; quod monitum jam ante Stewechium in Marg. Ed. Welch. *Mallius* exhibent MSS. fere omnes, ut solent in hoc nomine. Videtur auctor aliquando negligentius exscripsisse Livium, vel nimis memoriae confusus fuisse. ut l. 11. 3. 16. 7. 11. & alibi. Nisi & hic velimus eum absolvere, & in librariorum confectum culpam; cum re facile abire potuerint in NL.

2 *Conjurasse*] Uterque Mediceus, & Edd. Rom. ac Bonon. *quod conjurassent*. dein duo *hospitibus*. plerique *invaderent eorum*. *Rumorem sparsit* in Medic. primo deest. Scriveriani, *spargit* MSS. & mei vii, & Ed. Paris. Recte: quod etiam Cl. Wasse animadvertit. v. ad c. xi. 1.

3 *Eodem loco hibernaturus*] Medic. pr. *hibernam ituros*. sec. *hibernaturus*. Verum quo haec promissio iis, qui non in aestivis, sed jam in hibernis erant? Histrica, ni fallor, est oratio, quam fa-

turos; atque ita conjuratorum consilio ⁴ turbato, Campaniam periculo liberavit, & ex occasione nocentes punivit.

II. ⁵ L. Sulla, quum legiones ⁶ civium Romanorum perniciofa seditione furerent, consilio restituit sanitatem ⁷ efferatis. ⁸ Propere enim adnuntiari iussit, hostem adesse, & ad arma vocantium clamorem tolli, signa canere. Discussa seditio est, universis adversus hostem consentientibus.

III, Cn. Pompejus, trucidato ab exercitu Mediolani senatu, ne tumultum moveret, si solos evocasset nocentes, mixtos eis; qui extra delictum erant, venire iussit. Ita & noxii minore ⁹ cum metu, quia non segregati, ideoque non ex causa

facile tamen supplebimus ex hinc Livii verbis. l. vii. c. 38. Haec agitata occultis conjurationibus, nec dum vulgata in omnes consilia invenit novus Consul C. Marcius Rutilus; cui Campaniam forte provincia evenerat. Itaque &c. optimum ratus, differendo spem, quando-cumque vellent, consilii exsequendi, militarem impetum frustrari; rumorem dissipat, in iisdem oppidis ET ANNO POST praesidia habitura. Ea laxamento cogitationibus dato, quievit in praesentia seditio. Consul, educto in activa milite, exercitum purgare missionibus turbulentorum hominum instituit. Hinc enim una addita voce, quae ob eundem praecedentium litterarum ductum excidit, Frontini sententiam suppleo eodem dein loco hibernaturas. Quo facit etiam ista in MSS. consilio, quam supra notavi.

⁴ Turbato] Tacet hic Tennulius. Atqui in Hillensb. & Scriverianis, meisque ad unum omnibus MSS. & Edd. antiquis non conspicitur haec vox. In Ed. Wechelii eam primo comperi. Leid. sec. tantum habet conjuratorum

consilio Campaniam liberavit. Fuit forsitan consilio Campaniam, periculoque liberavit. Vel a conjuratorum periculo Campaniam consilio l. Ut periculum conjuratorum sit, quod inpendebat per conjuratos, quomodo vulnus Ulixi apud Virgilium, clades Romanorum &c. apud alios, consilio sc. suo, sapienti: sic statim consilio restituit sanitatem. Dein MSS. nonnulli puniit.

⁵ L. Sylla] MSS. omnes fere in Frontino & Valerio Maximo L. Silla. TENN.

⁶ Civium] Unus concivium, alter omnium. Cl. Wasse conjicit scribendum cum c. R. p. seditione.

⁷ Efferatis] Medic. primus efferatis.

⁸ Propere] Alias prope. SCRIV. Propere sic MSS. Scriverius tamen prope. TENN. Prope perperam exhibent unus Scriverii, quatuor mei, & Edd. Rom. Bonon. dein diffusa MSS. tres frustra.

⁹ Cum metu.] Vaticanus Ita noxii minore metu. Edd. Rom. Bonon. animi metu. Dein Keuchenus rescribi vult ideo quod, & sane sic est in Mediceo secundo.

caussa culpae videbantur ¹⁰ arcessiri ⁴, ¹¹ compa-
ruerunt, & illi, quibus integra erat conscientia,
custodiendis quoque ¹² nocentibus adtenderunt,
ne illorum fuga inquinarentur.

IV. ¹³ C. Caesar, quum quaedam legiones ejus
seditionem movissent, adeo, ut in perniciem quo-
que ducis viderentur confurrecturae, dissimulato
metu, processit ad milites, postulantibusque mis-
sionem, ultro minaci vultu dedit. ¹⁴ Exauctorato-
s poenitentia coëgit ¹⁵ satisfacere Imperatori,
ob-

¶ Vulgo ACCERSITI.

sed male, si quid video. Vulga-
ta lenius procedit. Mox ex deest
in Medic. pr.

¹⁰ *Arcessiti*] 4. Reg. 3. Hill.
arcessiri. TENN. Novem mei quo-
que cum Ed. Paris. *arcessiri*. Lei-
dens. pr. *arcessuri*. Verum sine
dubio est *arcessiri*, ut apud Cae-
sar. B. G. l. v. c. 11. *arcessiri ju-
bet*, ubi in MSS. nonnullis *arces-
si*; at contra in Hirt. l. viii. B.
G. c. xi. *arcessiret* MSS. & Bello
Alex. c. 26. *ad auxilia arcessenda*
MS. Lovaniensis *arcessenda*. Ead-
em confusio est in Curt. MSS.
& Edd. l. iv. c. 13. 18. Vid. Cor-
tium ad Sallust. B. Jug. c. 72.
Arcessiri jubet. In loco vero Ju-
stini l. xviii. c. 2. MSS. omnes,
etiam illi, quos ego consului,
habent *arcessi*. infra l. ii. c. 7. 4.
e membranarum restituendum *ar-
cessiretur*.

¹¹ *Compauerunt*] Unus Hill.
pervenerunt. 2. Hill. *pauperunt*.
TENN. Etiam novem mei, & Ed.
Paris. *pauperunt*. Vulgatum prae-
fero. Dein in *custodiendis* unus
Cantabrig.

¹² *Nocentibus attenderunt*.] *Ac-
cesserunt*, alii. male. & malim
ego *intenderunt*. MOD. *Attende-
runt*, sic omnes MSS. quos lustra-
re datum. Modius *Intenderunt*;
ante *accesserunt*. TENN. *Accede-
runt* Edd. Rom. & Bonon. *ac-
cesserunt* tantum habet Wechelii

margo.

¹³ *C. Caesar*] A quatuor MSS.
& Edd. Rom. Bon. Par. Wechel.
abest rursus praenomen.

¹⁴ *Exauctoratos*.] Et exa. Pe-
trens. *Exauctores* uterque Medic.
obsequentesque Hillensb.

¹⁵ *Satisfacere*] Est deprecari.
Caesar l. i. Bell. Gal. c. 41. ubi
haec fulius narratur. *Reliquas*
legiones per tribunos militum, &
primorum ordinum centuriones ege-
runt, uti Caesari satisfacerent.
Vell. ii. c. 29. Cn. Pompejus *ami-*
citiarum tenax, in offensis exora-
bilis, in reconcilianda gratia fide-
lissimus, in accipienda satisfactio-
ne facillimus. Hirtius de bello
Hispan. c. 22. *Vix periculo libe-*
ratus petiit ab oppidanis; ut lice-
ret ei legatum ad Caesarem profici-
sci: illi se satisfacturum. Sucton.
Tiberio c. 27. *consularem vero sa-*
tisfacientem sibi, ac per genas ora-
re conantem, ita suffugerit, ut ca-
deret supinus. Idem in Caelare c.
73. Val. Catullum *satisfacientem*
eadem die adhibuit cornae. Plaut.
Amphit. iii. 2. 8. *Aut satisfac-*
iat mihi, atque adjuret insuper,
nolle esse dicta, quae in me inson-
tem protulit. Lactantius l. vi. c.
25. *Instit. Si quid boni ei evene-*
rit, gratias agat (nimirum Deo.)
Si quid mali, satisfaciat. TENN.
Lucan. l. v. 373.

Poenaque redit placata juvenus.

16 Ope-

STRATEGEMATICON L.I.C.X. 115
obsequentioresque in reliquum ¹⁶ operas edere.

16 Operas edere] Non debuerunt haec alibi sollicitare viri docti; quae sincera & elegantia sunt. Adi notas J. F. Gronovii ad Livium l. III. c. 63. *Castigati fortium statim victorum operam edebant.*

C A P. X.

Quemadmodum intempestiva postulatio pugnae inbibeatur.

EXEMPLUM I.

Q. Sertorius, ¹ quod experimento didicerat, inparem se universo Romanorum exercitui, ut barbaros quoque, inconsulte pugnam exposcentes, doceret, adductis ² in conspectum duobus equis, ³ altero praevalido, altero admodum

exi-

1 Quod] Deest haec vox in Vaticano. Leid. pr. & Hillensb. qui. dein Leid. sec. exercitui. deposcen-tes, non exp. auctor dicit infra in hoc exemplo. poscentes hic unus MS.

2 In conspectum] Mediceus & Edd. Rom. ac Bonon. in conspectu: quomodo variatur quoque l. iv. 7. 6. quae variatio est perpetua; retinendumque id, quod optimi plurimique codices subministrant. l. i. xi. 18. nudatum in conspectu suorum produxit. MSS. qdd. conspectum. Eamdem varietatem notat Daviesius ad Caesarem. B. G. l. viii. 8. In conspectu hostium celerius opinione eorum exercitum adducit. quomodo illic etiam Lovan. Cod. l. i. B. Civ. c. 22. idem MS. cum Ed. prima quam in conspectu Caesaris deducatur. sed vide omnino Cl. Burmann. ad Phaedr. l. v. F. t.

In conspectu meo audeat venire. Infra l. iv. 1. 13. MSS. quidam in conspectu venire. MSS. & Edd. pp. Caesaris lib. viii. B. G. C. 23, 27, 49. & alibi. contra

l. i. B. Civ. c. 32. vulgo in conspectu venerit. At MSS. & Edd. pp. in conspectum. Curt. l. v. 1. 2. In conspectu dari, ut e MSS. restituit doctiss. Snakenburg. J. Obseq. 62. 7. In medio conspectu patrum misit. contra in conspectum collisis MSS. c. xii. §. 10. ubi vide Tennul. & l. ii. §. 18. In conspectum hostium castra munire. Innumera possent similia adferri, nisi id saepius ab aliis esset praestitum. In conspectu constituit hac in re dicit Valer. Maximus l. vii. 3. 6.

3 Altero praevalido, altero &c.] Prius altero non agnoscunt Vaticanus, duo Leidenses, & Gudianus. sed Leidensium unus, & Vaticanus. habent praevalido uno. Scribervianus, & Hillensb. praevalido uni, dein alteri est in MSS. quinque. Dativum e conjectura praeferebat Keuchenius, ex l. iv. 7. 6. Sed illic alia est ratio. Nam post equum ibi posita distinctione intererit Eorum praevalido alteri. Cum equis immediate haec jungit quoque Plutarchus in Sertor. p. 576. Valerius Equos, alterum validissi-

H 2 *mm*

exili, duos admovit ⁴ juvenes similiter adfectos, robustum & gracilem: & robustiori imperavit, equo exili universam caudam ⁵ abrumpere; gracili autem, valentior ⁶ per singula ^a vellere. Quumque gracilis fecisset, quod imperatum erat, validissimus ⁷ cum infirmi equi cauda sine effectuluctaretur. ⁸ Naturam, ^b inquit Sertorius, Romanarum

CO-

^a Vulgo PER SINGULOS PILOS. ^b Vulgo JAM I. S. NATURAM.

num, alterum infirmissimum; ac deinde &c. Ubi itidem in MSS. quibusdam *val. unum &c.* Perinde est.

⁴ *Juvenes*] *Viros tantum* Plutarchus. Sed Valerius Max. *Juvenem & Senem*. In Medic. sec. pro var. *le&.* *Juvenes milites*. Dein Medic. pr. *congracilem*.

⁵ *Abrumpere*] *Abripere* MSS. SCRIV. *Abripere* Medic. pr. & Ed. Paris. cum duobus SCRIV. & Medic. sec. a m. secunda. *ex equo* Vatic. dein *gracili vero* Petienfis.

⁶ *Per singulos pilos vellere*] *Per singula vellere* MSS. SCRIV. Non est Latinum, *vellere* aliquem *per pilos*. ⁴ Regii ³ Hill. & Romanus Codd. *Per singula vellere*, & sic lege. Repetit hanc historiam Frontinus l. iv. c. 7. n. 6. Sic eadem strategemata ab autore repetuntur l. i. c. i. ex. ii. & l. i. c. 5. ex. xiiii. Item l. i. c. 5. n. 12. & l. iv. c. 5. n. 8. Item l. i. c. 9. n. 4. & l. iv. c. 5. n. 2. Item l. i. c. 11. n. 3. & l. iv. c. 5. n. 11. Ad hanc historiam allussit Horatius in Syllogismo Sorite. l. ii. epist. 1.

Vior permisso: candaeque pilos ut equinae

Paulatim vello, & demo unum; demo etiam unum:

Dum calat elusus ratione ruen- tis acervi.

TENN. MSS. omnes, & Edd. Rom. Bon. Parisi. *per singula vellere*. In Edd. Hittorp. & Wechel, est *singulos*. Unde alius deinceps adjecit *pilos*, ex l. iv. 7. 6. ubi est *valentioris caudam per singulos pilos vellere*.

In Mediceo antiquiore *evellere*. Mallem *valentioris per singula e- vellere*. Sed & *vellere* rectum est. Propert. l. iii. El. ult.

Vellere cum cupias canos a stirpe capillos.

Paulatim cappi Valer. Max.

⁷ *Cum inf.*] Sic infra quoque. Edd. Rom. Bon. Wechel. Stewech. *cum in inf.* quod bene expunxit Scriverius, gloriam sibi vindicante Keuchenio. & *valid.* Cantabrigienfis.

⁸ *Jam i. Sertorius naturam Romanarum.*] Vocem *naturam* in omnibus recentioribus sive incerta, sive judicio alicujus sine judicio correctoris omissam, lex Rom. antiq. Imp. lib. in locum suum reposui. sine qua totum hoc inepte ita legebatur: *Jam, inquit, Sertorius, Romanarum cohortium, per hoc vobis exemplum ostendi, milites: &c.* Cassa nux. Mod. Tò jam omittunt. ³ Hill. & i. Reg. & omnes MSS. *Naturam, inquit Sertorius, Rom. C. TENN. Reposui e* MSS. *Naturam, inq. Sert. Romanarum* e. quod jubent scripti hic & infra. *Jam* irrepsit in antiquas Edd. pro *naturam*, quod illae non habent. *Romanorum* etiam aliquot MSS. & Edd. Ut nos edidimus, exhibet jam Ed. Parisiensis. Dein aggreddenti Palatinus, ut infra. Quod non opus est, cum frequens auctoribus sit transitio ab uno ad alium numerum. *Eos* Vaticanus, ut & infra. *attentavit* & *attentavit*, non bene Edd. pp.

9 Idem

cohortium per hoc vobis exemplum ostendi, milites: insuperabiles sunt universas adgredientibus: easdem lacerabit & carpet, qui per partes adtentaverit.

II. ⁹ Idem, quum videret, suos pugnae signum inconsulte flagitantes, crederetque ¹⁰ rupturos imperium, nisi congregarentur, permisit turmae equitum ad laceflendos hostes ire; laborantique submisit alias, & sic recepit omnes: ¹¹ tum utrisque ^a & sine noxa ostendit, quis exitus flagitam pugnam mansisset. ¹² Obsequentissimis ^b inde eis usus est.

III. Agesilaus Lacedaemonius, quum adversus Thebanos castra super ripam potuisset, multoque majorem hostium manum esse intelligeret, & ideo suos arcere a cupiditate ¹³ decernendi vellet, dixit, responso Deum se ex collibus pugnare iussum: & ita exiguo praesidio ad ripam posito,

ac-

^a Vulgo TUTISQUE. ^b Vulgo OBSEQUENTISSIMISQUE.

⁹ Idem.] Vide Plutarch. p. 576. pugnam pro pugnae signum Petrensi. dein alius perrupturos. & Medic. pt. congregarentur, ac laborantibus. Mox obflagitam uterque Medic.

¹⁰ Rupturos imperium] Sic l. male in Regio Rapturos. Rapere imperium dicitur, qui invadit, rumpere, qui detrectat. Tacitus 13. ann. c. 36. Sed rupto imperio, postquam patuae e proximis castellis turmae adveniant, pugnamque imperitia poscebant, congressus cum hoste funditur. TENN.

¹¹ Utrisque & sine noxa] Leidenfis sec. & Edd. Rom. Bonon. ac Wechelii utrisque utrisque & &c. Medicus unus tutis utrisque. Alter tantum utrisque. Quis dubitat, quin mecum itatim his visis legat tum utrisque, tam iis, qui laceflerant hostem, quam his, qui laborantibus subvenerant. Tutisque & sine noxa dis; τὸ αὐτὸ est.

¹² Obsequentissimis] ⁴ Reg. 3. Hill. carent τῶν que. cui nullus hic locus est propter praecedentem distinctionem. TENN. Delevi encliticam copulam, quod Frontini exigit stylus, & decem mei MSS. cum Edd. Rom. Bonon. Paris. & Wechelii. pro inde idem Ed. Bon. tamen Cantabr. MS.

¹³ Decernendi] Decertandi MSS. SCRIV. Unus Hill. & Scrivenerius, Decertandi. ut c. 12. n. 2. & l. 11. c. 1. n. 12. unus Regius. Subitam hostibus decertandi necessitatem injecti. pro quo caeteri MSS. Decernendi. TENN. Paris. decertandi, solemni mutatione tam apud alios, quam nostrum. v. Justin. xxiii. 3. ptyra ad l. 111. c. 6. §. 1. supra csi deest in Ed. Paris. probante Keuchenio. Mei quatuor cum Ed.

accessit ¹⁴ in colles. Quod Thebani pro metu interpretati transierunt flumen, & quum facile ¹⁵ depulissent praesidium, ceteros insecuti avidius, iniquitate locorum a paucioribus victi sunt.

IV. ¹⁶ Scorylo, dux Dacorum, quum sciret dissociatum armis civilibus populum Romanum, ¹⁷ neque tamen tentandum arbitraretur, quia externo

¹⁴ *In colles*] *Ad colles* MSS. SCRIV. Unus Regius, unus Hill. & Scriverius *ad colles*. TENN. *Ad colles* Vatican. *Ad collem* Petrensis. Paulo ante pro deum Ed. Rom. *Domini*, & pro ita Medic. sec. ideo. pro *insecuti* Medic. pr. *persecuti*. Longe vero aliter haec narrat Polyaeus 1. 11. c. 27.

¹⁵ *Depulissent.*] Arcerianus *depulissent*, quod vehementer arripit Keuchenius; quod in verborum antiquatorum amatore non mirum est.

¹⁶ *Scorylo*] 2. Reg. 3. Hill. *Scorylo*. Tertius Reg. *Scorilo*. TENN. *Scorilo* plerique, ut solet in MSS. i pro ɣ poni. Palatin. *Storilo*. Leidens. sec. *Aracilo*. Medic. pr. *Sergius* *Cotilo*. Edd. veteres *Scorio*. Sulpicatur Celeb. Beurlaeus, num scribendum sit *Cotiso* ad Horat. l. 111. O. 8. *Occidit Daci Cotisonis agmen*.

Mihi non liquet.

¹⁷ *N. r. tentandum*] 3. Hill. unus Reg. N. r. *ibi tentandum*. Vossianus. *Neque sibi tentandum pacem* arbitraretur. Hinc Ortwinus. *Neque tamen sibi tentandum in pace* a. ego legerim, *Neque tamen sibi tentandum* a. scilicet P. Romanum. TENN. *Neque tamen ibi* MSS. f. *sibi*. SCRIV. *Cur. post.* Voss. Cod. habet in margine tantum recentiore manu *n. r. sibi pacem*, unde ipse Vossius margini adscripserat *in pace*. In contextu erat quoque *ibi*; quod agnoscunt quoque Palatin. uterque Leidensis, Gudianus, & Petrensis. Mihi quoque unice pla-

cet *sibi*. Nisi *ibi* velis explicare per tunc temporis; quomodo capere video Clarissimum Wasse.

¹⁸ *In cives*] L. cum Regio. *Inter cives*, appositae Livius 11. c. 39. *Externus timor maximum concordiae vinculum*. Sozomenus 1. vi. c. 4. *Οὐτὼ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις φίλον, παρ' ἐτῆρων μὴ ἀδικημένοις, πρὸς τὸ ὁμόφυλον ὁμονοεῖν. Ἀπηλαγμένοις δὲ τῶν ἐξωθεν κακῶν, πρὸς σφᾶς αὐτῆς σασιάζειν*. Haec fere est consuetudo mortalibus, ut, dum ab exteris laeduntur, cum tribulibus suis servant concordiam; Postquam vero ab extraneorum metu liberati sunt, ipsi inter se dissideant. Justin. 3. c. 2. *Graccia ab externis bellis, velut in viscera sua arma convertit*. TENN. Regio Codici accedunt uterque Mediceus, & Petrensis *inter cives*. Quod cum Tennulio prima specie crederes vulgatae lectioni praestare. Vix tamen videntur librarii hoc corruptari fuisse; Immo ter tam paucis versibus inter reperivisset auctor. Vide potius, num dederit auctor *invicem* i. e. mutuo. Immo potius nihil mutandum, & *in cives* capiendum pro in civibus, in animos eorum, ut *planta coalescit in terram*. Quomodo locutus est Optatus Afer, teste Gronovio Obierv. Eccles. sc. 13. in f. Nam alio sentu, qui hic non quadrat, Livius dixit *multitudo coalescit in populi unius corpus* 1. 1. c. 8. *In* cum quarto pro sexto casu jungi saepissime, alibi

terno bello posset concordia ¹⁸ in cives coalescere, duos canes in conspectu ¹⁹ popularium commisit, iisque ⁴ acerrime ²⁰ inter ipsos pugnantibus, lupum ostendit, quem protinus canes, ommissa inter se ira, adgressi sunt. Quo exemplo prohibuit barbaros ab inpetu, Romanis profuturo.

⁴ Vulgo HISQUE.

alibi vidimus; quamquam eo hic confugere non opus sit, & hoc loco motum etiam quemdam in animos denotet. Latinum etiam esset *passent in concordiam cives coal.* Sic Tacitus l. 11. Histor. c. 37. *Exercitus diffusus in hunc consensum coaluisse.*

¹⁹ *Popularium*] Uterque Mediceus *populi rixari*, inepte. dein iisque MSS. non bisque. Mox e Glossa

inter se p. MSS. duo. Ed. Paris. pro *R. prof.* Medic. sec. *desuturos*; Leid. sec. *profuturos*.

²⁰ *Inter ipsos pugnantibus*] Hinc apparet, quod Scioppius in Grammatica sua monuit, nomen reciprocum & alia relativa indifferenter cum praepositione *inter* consentire. Sequitur enim. *Omissa inter se ira.* TENN.

C A P. XI.

Quemadmodum incitandus sit ad proelium ¹ exercitus.

EXEMPLUM I.

¹ **M.** FABIVS & Cn. Manlius Coss. ³ adversus Hetruscos, propter seditiones detra-

¹ *Exercitus*] Vario ordine haec verba scribuntur in Edd. & MSS.; sicut dedi, habent plerique. pro *exercitus* Leidenf. pr. eleganter *miles*.

² *M. Fabius & Cn. Manlius.*] MSS. *Gn. Manlius*. SCRIV. Scriberius *Manilius* invenit. Sed 4. Reg. 3. Hill. *Mallius*. TENN. Recte haec Consulum nomina eduntur: nam in MSS. & Edd. Vett. passim, ut hic in meis quoque *Manilius* & *Mallius* circumfertur, quorum ultimum frustra ruerat Keuchenius. Hoc semel dictum satis sit. Nam infra aliquoties occurrit. In Fabii nomine errat Leidenf. pr. habens *Q.* In Mediceis & Edd. primis

deest. Disette Livio l. 11. c. 43. *M. Fabius & Cn. Manlius* vocantur. ubi seqq. Capitibus longe lateque hanc describit historiam, & Dionysius Halycarn. l. ix. p. 562. & seqq. ubi tamen vulgo nominatur *Γαίος Μάνιος*. Quomodo hic Mediceus pr. & Edd. Rom. ac Bonon. ut & l. 11. 7. §. 11. ubi de eodem Manlio est sermo. Sed *Cn.* etiam Orosio appellatur l. 11. c. 5. *Obvii M. Fabio & Cn. Manlio Consulibus excipiuntur*; ubi post *sacramentum* *iurationis, quo se Romani devoverant, non nisi post victoriam ad castra redituros* &c. Vide & Valer. Max. l. v. c. 5.

³ *Adversus*] *Adversum* MSS. H 4 duo

tractante proelium exercitu, ultro ⁴ simularunt cunctationem, donec milites probris hostium coacti, pugnam deposcerent, jurarentque, se ex ea victores redituros.

II. ⁵ Fulvius Nobilior, quum adversus Samnitium numerosum exercitum, & successibus tumidum, parvis copiis necesse haberet decertare, simulavit unam legionem hostium a se corruptam ad proditionem; imperavitque ad ejus rei fidem tribunis, & ⁶ primis ordinibus, & centurionibus, quantum quisque numeratae pecuniae, aut auri argentique haberet, ⁷ conferret, ut ⁸ repraesentari ⁴ merces proditoribus posset: se autem his,

a Vulgo PRAESENTARI.

duo, & Edd. pp. quae & detrahente, de quo supra, exhibent. In istidem quoque & MSS. tribus seditionem.

⁴ Simularunt] MSS. quotquot mihi visi, exhibent simulavit. TENN. Simulavit mei quoque, & Edd. vetustae. Credo, ab auctore esse simulant, ut c. 5. §. 12. *inflexit* pro *inflexit* MSS. c. 9. §. 1. *Spargit* pro *sparsit* in MSS. l. 111. c. 4. 1. *Simulat* pro *simulavit*. PETIT l. 1v. 7. 21. pro *petiit*. Dein quidam inepte *cunctationem* & *concentrationem*; & pro *videras* in Ed. Par. *videtur*.

⁵ Fulvius Nobilior.] Adi not. ad C. vi. Ex. 1. Uterque Medicus mox Samnitum, pro a se Medic. pr. ab se. Ed. Paris. *perditionem*.

⁶ Primis ordinibus & centurionibus] Bene refellit Keuchenius virum doctum, qui hic velle legi *primi ordinis centurionibus*. Verum ex ejus sententia abundaret hic res habet. *Primi ordines* fuere principes distincti a ceteris centurionibus vulgaribus. Vellej. l.

11. c. 112. *Non incrementis centurionibus, e quibus etiam primi ordines recedere.* Quod ibi recte defendit Voßius contra eos, qui & illic *primi ordinis* rescribi volebant. Consule omnino Lipsium l. 11. de Milit. Rom. c. 8. Salmasium c. 6. Gronovium ad Livium l. xxx. c. 4. Quos hic Keuchenius, & Tennulius ad l. 1v. §. 8. laudasse debebant.

⁷ Conferret] Cantab. *afferri*. dein Edd. pp. *astulissent*.

⁸ Praesentari] Omnes MSS. *Repraesentari* h. e. praesentem solvi, non in diem. Inde *Repraesentatio* pro praesenti solutione. Cicero. l. xii. ad Attic. epist. 10. *Si enim Faberianum venditorem, explicare vel repraesentatione non audiret de Silianis.* Sueton. Aug. c. 101. *Quam summam repraesentari jussit.* Etiam de quibuscumque aliis rebus, quae statim fiunt. Cic. v. fam. 16. *Neque expectare temporis medicinam, quam repraesentare ratione possumus.* Plinius Pang. *An medicis animus est, his potius repraesentare, quibus negari magis potest.* Sueton. Claud. c. 34. *Poenas paritici*

his, qui contulissent, pollicitus est, consummata victoria, ampla insuper praemia daturum. Quae⁹ sua persuasio Romanis alacritatem adtulit & fiduciam: unde etiam praeclara victoria, commisso statim bello, ¹⁰ patrata⁴ est.

III. ¹¹ C. Caesar adversus Germanos & ¹² regem Ariovistum pugnaturus, confusis suorum animis, pro concione dixit, nullius se eo die opera, nisi decimae legionis, usurum: quo consecutus est, ¹³ ut ¹⁴ decimani tamquam praecipuae fortitu-

⁴ Vulgo PERACTA.

ricidarum repraesentabas, exigebas, quae coram. Phaedrus fab. 49. *Repraesentavit in se poemam facinoris.* Vide Gronovium l. 1. c. 6. de pecunia veteri. TENN. Ubi Gronovius dudum ita emendavit, ut & in Epitola ad Keuchenum data; licet de eo nihil moneat ille. Mui quoque omnes, & Edd. Rom. Bonon. Paris. Wechelii, & Stewechii, ac Vesal. *Repraesentari* agnoscunt praeter Palatinum. ut videatur typographorum error modo esse in Ed. Scriverii. Auctor noster de Aequaeduibus Att. 119. *Quae repraesentanda, quae differenda sint.*

⁹ *Sua persuasio*] T⁹ sua carent codd. MSS. Gujerus sua h. c. ejus. TENN. Scriveriani quoque, nec nostri, nec Edd. Parisi. habent *70* sua praeter utrumque Medicum. In uno Cantabrigiensi *superpersuasio*. Aliud quid latet.

¹⁰ *Peracta est*] 3. Hill. MSS. & Vossianus (ut monuit Ortwinus) *Patrata est*. h. c. perfecta, perpetrata, peracta, Cicero 2. leg. *Feritis jurgia amovento, easque in famulis operibus patratis habento.* Lucret. l. v.

Quod facere intendunt, neque adhuc constata parantur.

TENN. Hittorp. margo *parata*, sed duo Scriveriani, Cantabrigienses, Leidenenses, & Palatinus

etiam *patrata*. Verissime. Tacitus l. xii. Ann. c. 16. *Patrata expugnatio*: sed vide omnino [Cels. Burmann. ad Quinctil. l. viii. Instit. Orat. c. 3.

¹¹ *C. Caesar.*] Rursus MSS. quatuor, & Edd. principes non agnoscunt praenomen.

¹² *Regem Ariovistum*] Unus Reg. 3. Hill. omittunt *70* *Regem*. vid. Caesarem 1. bell. Gall. c. 41. & Frontin. iv. c. 5. n. 11. TENN. Omittunt quoque *70* *regem* uterque Leidenensis, Medicei, Gudianus, Vaticanus, ac Coll. Vossiana, cunctaeque Edd. ante Scriverium, qui primus tacite reposuit. Rex a Senatu appellatus erat, maxime auctore Caesare.

¹³ *Ut decimam t. p. f. t. cogeret, & ceteros puderet.*] Auctor libri mei erat: ut *decimani t. p. f. t. cogerentur & ceteri pudore, ne, &c.* Sequor te, quicumque es. Porro vide hac de re Caesarem ipsum. l. 1. de bello Gallico. Mod. Scribe meo periculo, ut *decumani* tamquam praecipuae fortitudinis testimonio cogerentur. Ita primum eum locum contitueram, post vidi ipsum Frontinum l. iv. c. 5. (ubi idem exemplum in medium attulit) legere, *testimonio concitarentur*. Iudem alia Stratagemata bis a-

H 5

pu

titudinis testimonio ¹⁵ cogerentur, & ceteri pudore; ne penes alios gloria virtutis esset.

IV. ¹⁶ Q. Fabius ^a, qui egregie sciebat, & Romanos ejus esse libertatis, quae contumelia exasperaretur, & a Poenis ¹⁷ nihil justum aut moderatum expectabat, misit legatos Carthaginem de conditionibus pacis: quas quum illi iniquitatis &

^a Vulgo F. MAXIMUS.

pud hunc scriptorem posita animadverti: in primis lib. 1. c. 1. exemp. 11. & l. 1. c. 5. exemp. 13. Item l. 1. c. 5. ex. 12. & l. 1. c. 5. ex. 8. Item l. 1. c. 10. ex. 1. & l. 1. c. 7. ex. 6. Item l. 1. c. 9. ex. ult. & l. 1. c. 5. ex. 2. Item l. 1. c. 11. ex. 3. & l. 1. c. 5. ex. 11. STEW. *Ut decimani, t. p. f. 1. cogerentur.* Ita legendus hic locus, miserimum in modum antea depravatus. Caeterum pro *cogerentur* aliter Frontinus ipse *concitatur*, l. 1. c. 5. ex. 11. SCRIV.

14. *Decimani*] Unus Reg. *decimani*; TENN. Ita & 3. MSS. Cantabrigienses, & passim apud alios in optimis Codicibus. Supra *illo die* Hillensb. *ea die* Medic. Infra quoque *eo die* addit auctor. verum non agebatur tantum de *eo die*, sed de omni negotio, quod instabat ei cum Ariovisto. Consule Caesarem c. 40. l. 1. B. G.

15. *Cogerentur*] Sic omnes MSS. nullus *cogeret* praebuit, quod Modius, & Stewechius in alia editione viderunt. TENN. *Decimam cogeret & ceteros pueres* legebatur in Edd. Rom. Bonon. & aliis. Sed ante Modium Pariss. Hittorp. & Wechelius aliam lectionem, quae in MSS. etiam meis est, restituerunt. In Mediceo tamen primo est *decimam cogeretur, & ceteri pueres, ne per alios*. In secundo *decima congerentur, & ceteri pu-*

dore. Decima etiam Vaticanus. Corrupte. Cl. Wasse in duobus MSS. invenit *niterentur* ad Sallustii Indicem voce *nisui*: ubi vide, & dein in alio Cantabrigiensi MS. *eniterentur*. Quod vulgato elegantius. Sed cum alio loco in hac re & ex. seqq. habeamus *concitarentur*, & Mediceus det *congerentur*, a Frontini manu hic omnino esse putem, sensu exigente *concirentur*, sive *instigarentur*. Frequens hoc verbum est apud Livium, Vellejum, Tacitum, Valerium Flaccum, & alios *concire* & *concire in arma*; unde *concitor belli*; quod saepe abiit in *concitatur*. Hoc ipsum tempus ita apud Lucan l. 111. 54. — *vanos populi conciret amores. Concitatus & concitus variantur* etiam l. 1. c. 5. §. 16.

16. *Q. Fabius Maximus*] Primum in duobus rursus non reperitur praenomen. Dein *Maximus* extulit ab omnibus, & Editis ante Scrivarium, qui nimis liberali manu hoc cognomen addidit contra MStos. quare expunxi, licet eundem intelligam.

17. *Nihil justum aut moderatum.* Leidenf. sec. *nihil iuste a. moderate.* Forte *iusti a. moderati*. Dein *illi* non existit in Ed. Pariss. unde delendum putat Keuchenius, non ego. Melius in Palatino *illi & iniq.* Mox eadem editio *attulissent.* In fine ad pugnam *conc.* Vatican.

& insolentiae plenas retulissent, exercitus Romanorum ad pugnandum concitatus est.

V. Agesilaus, Lacedaemoniorum dux, quum prope ab Orchomeno¹⁸, sociâ civitate, castra haberet, comperissetque, plerosque ex militibus pretiosissima rerum deponere intra munimenta, praecepit oppidanis, ne quid ad exercitum suum pertinens reciperetur, quo ardentius¹⁹ dimicaret miles, qui sciret, sibi pro omnibus suis pugnandum.

VI.²⁰ Epaminondas, dux Thebanorum, adversus Lacedaemonios dimicaturus, ut non solum viribus milites sui, verum etiam²¹ adfectibus adjuvarentur, pronuntiavit in concione, destinatum Lacedaemoniis, si victoria potirentur, omnes²² virilis a sexus interficere, uxoribus autem eorum & liberis in servitutem²³ ab-

a Vulgo VIRILES.

18 Socia civitate] Unus Cantabrigiensis Sociam civitatem. Quasi fuisset prope Orchomenon. V. l. 11. 4. 15. Dein in Mediceo primo compertis plerisque. Leid. sec. pleros. Mox ne quis ad Leid. pr. ne quis Ed. Rom. reciperent Medice. pr. & Hillensb. Polyæn. l. 11. c. 1. 18. dicit, ipsos milites Orchomenon se recepisse, & Agesilaum iussisse ἀφαιρῆς clam (sic enim ex MSS. malo, quam ἐμ-φαιρῆς) μὲν δὲ αὖτε χάρις αὐτῶν σύμ-μυχον δὶ χροῖται.

19 Dimicaret miles] Duo Regii dimicarent milites, qui sci- rent. TENN. Male.

20 Epaminondas.] Leidens. pr. Epaminonda. Dein pugnaturus Can- tabr. Mox Mediceo milites viri- bus suis, bene. Juvenantur Scri- verii unus, & Hillensb.

21 Adfectibus adjuvarentur] Sic Livius ix. c. 39. Quantis nunquam alias ante, simul copis, simul ani- mis dimicantur. Silius Ital. l. x.

Tum totis mentibus altam
In caedes aciem, pone atque in
terga ruentes

Praecipitant. Idem l. xvr.

Concurrere animis, quantis con-
figere par est,

Quos regni furor exagitat. Hir-
tius de bello Alexandr. c. 20. Pau-
ci allevati sentis, & animo ad co-
nandum nixi ad proxima navigia
adnatantur. Statius Mentis quo-
que viribus hastam Injicit. TENN.

22 Viriles sexus.] Sic Keuche-
nius, & Tennulius taciti edidere :
cum antea, & in MSSis plerif-
que scriberetur rectius virilis;
quod reposui. Verum tamen,
quia in duobus Leidensibus &
Gudianis inveni viriles, blandi-
tur mihi conjectura Cl. Wesse-
lingi, omnes virile sexus: quomo-
do optimos quosque scriptores
locutos esse multis probatum ivit
summus Gronovius ad Livium l.
xxvi. c. 47. Liberorum capitum
virile sexus. Eodem ergo modo
foret, ut apud Sueton. Aug. c. 44.
Mu-

²³ abductis^a, Thebas diruere: qua denuntiatio-
ne concitati, primo inpetu Thebani Lacedae-
monios expugnaverunt.

VII. ²⁴ Leutychidas^b, dux Lacedaemoniorum,
pugnaturus eodem die, quo ²⁵ classe vicerant so-
cii,

^a Vulgo ADDUCTIS. ^b Vulgo EUTIDAS, LEUTYCHIDAS.

Muliebre scius omnes. Nam quod
defendat, Ryckius ad Tacit. Ann.
c. 62. l. iv. *Virile & muliebre*
sexus neutro genere, non mead-
sentientem habet.

²³ *Adductis*] Legerem lubens
in *s. abductis*. MOD. 4. Reg. 2.
Hill. *Abductis*, & sic lege. Nam
Abduci, non *adduci* in servitu-
tem dicimur. TENN. Adstipu-
lantur *700 abductis* Leidens. pr.
Gudianus, Coll. Voss. & unus
Scrивerii, atque ipsa ratio. Cae-
sar l. 1. B. Gall. c. 11. *Agri*
vastari, liberi eorum in servitutem
abduci, oppida expugnari non de-
buerint. Jult. xxix. 4. *Abductisque*
20 millibus captivorum. & passim.
Idem mendum vulgatos obli-
der libros l. iv. s. 16. *vivusque ab-*
duceretur. In Medicis autem *70*
eorum deest, non male. Dein *con-*
cione iidem cum Edd. Rom. &
Bonon. pro *denuntiatioe*.

²⁴ *Leutychidas*] Ita lego. vulgo
Eutidas. SCRIV. L. male 3. Reg.
2. Hill. *Eutidas*. 1. Reg. & 1.
Hill. *Euthidas*. TENN. *Eutidas*,
Euthidas, *Curtidas*, *Clitido*. MSS.
nostri. *Leutychidas* dudum cor-
rexerit magnus Casaubonus ad
Polyaenum l. 1. c. 33. cum aliis
hoc *Leutychidae* Strategema ad
Mycalen contra Persas adhibitum
enarrantis. Omnino vide illic Ca-
saubonum. *Leutychides*, quod ma-
lebat Keuchenius, nimium abit
a MSSis. Praetuli ego potius,
quod & Scrивerius Ed. Stewechi-
anae margini alleverat, *Leu-*
tychidas. Hoc enim proxime ac-
cedit ad Mstorum vestigia. Ut
Graecorum in Latinis abit in *au*,
sic eo in *eu* mutatum est. Adi,

quos congesserunt Broukhuf. ad
Propert. l. 11. El. 11. 2. & Com-
ment. ad Ovid. Ibid. 468. *Theu-*
dorus: nec non G. Vossium ad
Vbllej. Patercul. l. 11. c. 69.

²⁵ *Classe*.] 4. Reg. 3. Hill.
classe. TENN. Vehementer mi-
ror, interpretum neminem, nec
summum Casaubonum, dum re-
cte nostri Frontini verba ad hi-
storiam & pugnam prope Myca-
len factam refert, non vidisse,
vel saltem non monuisse, ma-
gnum hic errorem a Frontino
fuisse commissum; si haec qui-
dem verba *quo classe vicerant so-*
cii, eo ordine, quo vulgo scri-
buntur, sana sunt. Ipse enim Leu-
tychidas classe pugnavit, & eo-
dem die ad Plataeas duce Pausa-
nia pedestri proelio res gesta, &
victoria est comparata, uti ex
Herodoto, Diodoro, Plutarcho,
Polyaeno, Justino, & C. Nepote
aliisque constat. Hinc primo in-
tuitu legendum putabam *pugna-*
turus classe eodem die: quomodo
deinceps vidi, a Doct. Eduardo
Simfsono in Chronic. ad A. M.
3526. tentatum esse hunc locum.
Verum mox totum vocabulum
classe coepit mihi esse suspectum.
Nam cur additum hoc *classe*, si
non e contrario dicatur, quo pu-
gnae genere ipse; vel si ipse classe,
quo genere pugnaverint socii? un-
de pater, vel supervacuum esse, vel
aliud quid latere. Quod postea
ollenderunt mihi Msti. qui mor-
dicus cum Romana Editione prae-
ferunt *classe*. Jam vero Lati-
num non est, *classe* vincere sim-
pliciter, pro comparare mariti-
mo proelio victoriam. Quare
omni-

cii, quamvis ignarus actae rei, vulgavit ²⁶ nuntiatam sibi victoriam partium, quo constantiores ad pugnam milites haberet.

VIII. ²⁷ A. Postumius proelio, quo cum Latinis confligit, oblata specie duorum in equis juvenum, animos suorum erexit, ²⁸ Pollucem & Ca-

omnino, ni vehementer fallar, legendum mihi videtur minima mutatione *Xerxen*. Quod nomen ubique in MSSis scribitur *Sersem*, vel *Xersem*, & forsan bene: quia id Persicae linguae patitur genius, iudice harum elegantiarum peritissimo Relando Dissert. 8. de Vet. ling. Persf. *Xerxen* vero capiendum ita, ut passim solet ipse rex, vel dux poni pro ejus exercitu. Nam ipse non adfuit; sed Mardonius cum Persarum in Graecia reliquit. Facile autem *Xersem* potuit abire in *classen*: modo in veteri aliquo codice, unde recentior exscriptus est, in litura cubuerit prima ejus vocis syllaba. Vel denique, si haec conjectura non placet, considera tum lector, in Mediceo antiquiore, & Edd. Rom. Bonon. Paris. Wechel. vitiose legi eodem die, *qua classen*, sed in tribus posterioribus Edd. *classe*. Quae invenerat etiam scriptor alterius Medicei; sed ille dedit hinc, *eodem die, qua classen*. Et vide, num ex *qua classen* faciendum quo ad *Plateam*. Illic enim sive, ut alii malunt *Plataeis* res est gesta. In singulari Homerus quoque Πλαταιας dixit in Catalogo vs. 10. Vide Stephan. de urbibus.

²⁶ *Nuntiatam*] MSS. tres, & Ed. Rom. *Nuntiatum*. Dein ibidem tres *Parthium*. An dedit auctor vulgavit *nuntiatum* sibi, *victoriam partem*? Sed *Victoria partium*, licet magis locum habeat in bello civili, ut apud Aurel. Victor. in Octaviano, potest e-

tiam sumi de victoria, a suis in hostes parta. Sic *fortuna partium* apud Curt. l. iv. c. 1. §. 35. *Adversa pars* de hostibus infra l. ii. §. 47. & alibi saepius.

²⁷ *A. Postumius*] MSS. omnes *Julius Postumius*. TENN. MSS. *Julius, Caellus, Julius, Fulvius*. sed recte MSS. Leidd. habent *Autus*.

²⁸ *Pollucem & Castorem*] Lege *Castorem & Pollucem* ex Hill. Nam *Castor* semper praecedit; imo *Castoris* aedes vocatur, constituta licet sit geminis fratribus. Suet. Caes. c. 10. Narrant haec historiam Florus, l. c. 11. Val. Max. l. 8. 1. Cic. Tusc. quaeest. l. c. 12. de natura Deor. 11. 2. Plutarch. in Coriolano. Dionys. vi. 11. TENN. Exemplo seq. auctor vulgari modo etiam dicit *Castor & Pollux*. & ita hoc loco habet unus MS. Scriverii. Nihil tamen temere cum Tennulio mutes: nam & apud alios praecedat *Pollux*. Plinius lib. 11. H. Nat. c. 37. *Polluci & Castori* id nomen assignant. Seneca l. 1. Nat. Quaeest. c. 1. *Pollucis & Castoris* nomine. Sueton. in Tiberio c. 20. *Dedicavit & Concordiae aedem, item Pollucis & Castoris*. Florus l. 111. c. 3. *Pro aede Pollucis & Castoris*. sic enim MSS. Salmasii, Dukeri, & quatuor Leidenses: vulgo *Cast. & Poll.* Horat. l. 11. Epist. 1. 15. & Seneca in Med. 88. ajunt *cum Castore Pollux*; sed contra Curtius l. viii. c. 5. 9. *Cum Polluce Castorem*. Etiam apud Ovidium legitur l. 11. Am. El. xvi. 13.

Non ego si medius Polluce, & Castore ponar.

&

Castorem adesse dicens, ac sic proelium restituit.

IX. Archidamus Lacedaemonius adversus Arcadas bellum gerens, ²⁹ arma ^a in castris statuit, & circa ea duci equos noctu clam imperavit: quorum vestigia mane, tamquam Castor & Pollux ³⁰ perequitasent, ostendens, adfuturos eosdem ipsis proeliantibus persuasit.

X. ³¹ Pericles, dux Atheniensium, initurus proelium, quum animadvertisset ³² lucum, ex quo

^a Vulgo ARAM & EAM.

& Catull. c. 69.

Jam prece Pollucis, jam Castoris implorante.

ac Propert. l. III. 12. 17.

Qualis & Enotae Pollux & Castor arenis.

Verum in Gudiano, Vaticano, Cantabrigiensibus, ambobus Leiden- sibus, utroque Mediceo, Hillens- berg. & Edd. Romana, ac Bono- niensi modo reperias *Pollucem adesse dicens*. Forſan scripserit au- ctor tantum *Polluces*. Ut enim *Castores & Geminus Castor* dixerunt (vide Ovid. Art. Am. 1. 746. & Casaubon. ac Torrent. ad Sueton. Caesar. c. 10.) sic fortasse etiam vocarunt *Polluces*. Certe *Geminus Pollux* apud Horatium l. III. O. 29. 64. & *Gemini Polluces* Sym- macho l. 1. Epist. 89. Διοσκυροὶ audiunt. Immo Servii verba sunt ad Virgil. l. III. Georg. 89. *Ideo Pollucem pro Castore posuit, quia ambo licenter & Polluces & Casto- res vocantur*. Quare ulterius per- go, & singularem *Pollucem* solum puto fortasse rectum esse pro u- trovis Dioscuro, ex Propertio l. III. 21. 26.

Potaque Pollucis nympha salubris equo:

ubi notat Cl. Broukhusius, Pol- lucem saepe poni pro utroque Dioscuro. At nullum subjicit hu- jus sententiae testimonium. *Pol- luges* conjecit etiam Cl. Wasse.

²⁹ *Aram in c. statuit, & c. eam*] Ita lego. vulgo *arma in c. st. & c. ea*. SCRIV. *Aram* sic Scriverius. Verum omnes MSS. *arma i. c. f. c. e. c. ea*. TENN. Licet sciam, Casaubono jam olim placuisse *aram & eam*, tamen ob consensum omnium MStorum re- vocavi pristinam scripturam *arma & ea*. Nam aeque *arma* ac *aram* illic posuit; & *arma* illic inven- ta magis adjuvabant victoriae a diis praenuntiatæ. Deorumque futurae in proelio armatorum praesentiae opinionem, quam *a- ram*. Fors scripserit auctor *aram & arma*. Polyaeus l. 1. c. xlii. Ἀρχιδάμῳ ἐν Ἀρκადίᾳ &c. βαμὼν ἰδρυσάμεν, & κομῆσας ὅπλοις λαμπροῦσιν, & ἵππους δύο περιάγων &c.

³⁰ *Perequitasent*] *Praeterequi- tassent*, SCRIV. *pereq.* sic R. & Hill. non *praeterequitasent*. quod praebet Scriverius. TENN. Mei quoque *pereq.* nisi quod in uno *equitasent* per castra scilicet. duo *perequitasent*.

³¹ *Pericles*] Unus *Piricles*. alius *Sandes*.

³² *Lucum, ex quo*] Liqueet mi- hi, ita legendum: apage igitur il- lud *Locum*, quod vulgo hunc lo- cum occupavit. Moñ. Ita Mo- dius, cum vulgo esset *locum*, SCRIV. *Lucum* jam exhibuerunt

Edd.

quo utraque acies conspici poterat, densissimae opacitatis, vastum alioquin & Diti patri sacrum, ingentis illic staturae hominem, altissimis cothurnis, & veste purpurea, ³³ ac coma venerabilem, in curru candidorum equorum sublimem constituit, qui, dato signo pugnae, proveheretur; & voce ³⁴ Periclen nomine adpellans, cohortaretur eum, diceretque, Deos Atheniensibus adesse: quo pene ³⁵ ante coniectum teli hostes terga vertunt.

XI. ³⁶ L. Sulla, quo paratiorem militem ad pugnandum haberet, praedici sibi a Diis futura simulavit. Postremo etiam in conspectu exercitus, priusquam in aciem descenderet, ³⁷ signum modicae amplitudinis, quod Delphis sustulerat, orabat, petebatque, ³⁸ promissam, victoriam maturaret.

XII.

^a Vulgo ut p.

Edd. Romana, & Wechelii cum MSS. plurimis. Dein MSS. & Edd. pp. *alioquin*, non *alioqui*. Mox *patri* male uterque Mediceus.

³³ *Ac coma*] Sic bene, quamquam tacito restituit Scriverius, consentientibus MSS. Mediceis, & Palatino, aliisque. In plerisque & Edd. ante Scriverium non reperias *ac*. Dein *sublimem* in uno deest.

³⁴ *Periclem*] 2. Reg. unus Hill. *Periclen*. TENN. *Periclen* Gudianus, & duo Leidenses recte. *Nomine* exfulat ab Edd. Rom. & Bonon. quae dant etiam cum Mediceo uno *Atheniensium*.

³⁵ *Ante coniectum*] Edd. vetustae, ut Rom. Bonon. Paris. Hirtorp. Wechel. *primo coniectum*. Leidensis prim. *ut ad coniectum*. In Marg. Medicei sec. *aut e coniectu*. Vatican. *aut coniectu*. unus Cantabrig. *quo audito conj.* sine *τῷ* *pene*. Conjecerat Scriverius *qua*

specie intra e. Aliud quid latere videtur, *perterriti* scilicet, aut *perculsi*, vel tale quid. *pene* certe non satisfacit. Dein pro *verterunt* in utroque Mediceo, & praedictis Edd. legitur *dederunt*. Utique probum, & a Livio, aliisque passim adhibitum. Saepe noster *vertere terga*; Sed & l. II. 4. 3. *qua perterriti terga dedere*, & §. 33. *terga dedisse*.

³⁶ *L. Sulla*] Deest praenomen in Leidensi sec. *ad pugnam* Medice. pr. *Dis* Leid. pr. Mox carent *τῷ* *etiam* Cantabrig. unus, Arcerian. & Ed. Paris. temere probante Keuchenio. Dein *discederet* Arcerian. *ascenderet* Leid. pr. inepte: *descenderent* Mediceus antiquior.

³⁷ *Signum modicae amplitudinis*] Suspecta haec nonnihil. Valer. Max. l. I. c. 2. *parvum Apollinis signum Delphis sublatum*. Plutarch. in Sulla p. 471. *χρυσὸν Ἀπόλλωνος ἀγαλλμάτιον ἐκ Δελφῶν*.

³⁸ *Ut promissam*] MSS. carent *τῷ*

XII. ³⁹ C. Marius ⁴⁰ *sagam* quamdam ⁴¹ ex Syria habuit, a qua se dimicationum eventus ⁴² praediscere simulabat.

XIII. ⁴³ Q. Sertorius, quum barbaro & rationis indocili milite uteretur, cervam candidam insignis formae per Lusitaniam ducebat, & ab ea, quae agenda aut vitanda essent, praenoscere se adseverabat, ut barbari ad omnia, tamquam divinitus imperata, obedirent.

XIV.

• Vulgo SCYTHIA.

⁴⁰ ut commodè & eleganter.

TENN. Scrivieriani quoque, & mei, excepto uno Mediceo, rejiciunt ⁴⁰ ut; quod elegantius subintelligitur, ut aliquoties jam diximus supra: quare delevi.

³⁹ C. Marius] Leidenf. sec. praenomine caret.

⁴⁰ *Sagam*] Unus Reg. *magam*. TENN. *Magam* exhibent quoque uterque Mediceus, & Ed. Romana. In Leidenf. sec. *al. magarus* in textu additur. *Magnam* Ed. Bonon. Sed in his praecedit vox *quamdam*. Latinum autem hoc esse, non debuisset negare Modius. Sic enim Seneca Herc. Oct. 526.

Unam inter omnes Luna quam sequitur Magam.

nec aliter Ovidius ex correctione Heinii. l. vii. Metam. 195

artesque Magarum,

Quaeque Magas, Tellus, pollentibus instruis herbis.

Apud eundem *Magas artes, Maga manus.*

⁴¹ Ex Syria] Ex Syria alii. quod ut hoc tempore in medio relinquo (etsi, cur relinquam, cum ex Plutarcho in Mario constet, mulierem hanc & natione Syram, & nomine Martham fuisse) ita male quosdam *magam* pro *sagam* hic reposuisse ajo. *Magi* enim, qui sint, scio; *magas* nescio. Mod. 3. Reg. 3. Hill. Ex Syria. Fallun-

tur autem, qui putant, dici *Sagam Scythia*, ut *hospes Zacyntho*, aut *mulier Corintho*. Regionum enim nomina (non urbium) requirunt praepositiones. TENN. Reposui ex Syria, ut ad marginem sui libri iusserat Scrivierius e MSS. suis quatuor, & excerptis Palatinis; quibus accedunt duo Leidenf. tres Cantabrigienses, Gudianus, & Coll. Voss. cum Editione Wechelii. quod merito probat Cl. Wasse ad Sallust. B. Jug. c. 67. qui videndus, & Lipsius in Politic. l. i. c. 3. atque hic citatus Plutarchus p. 414. Σάγαν γυναικα, Μάρθαν ὄνομα. Forfan auctor noster eam quoque nominaverit, ut conjicias ex variis lectionibus. *sagam Scythia* Keuchenius voluerat prave.

⁴² Praediscere] Suo periculo scribi jubet praedicere Keuchenius, quod reperi in utroque Leidenf. Sed perperam omnino. Quid est enim a qua praedicere. Simulabat, se praedicere, vel praenoscere, ut statim, seu praemoneri ab ea, quid in proelio foret futurum. Hillensberg. non agnoscit se.

⁴³ Q. Sertorius] In Mediceo sec. non visitur praenomen. In tribus MSS. perperam cervam quamdam. candidam fuisse tradunt omnes. Vide auctores citatos ad Valer. Max. l. i. c. 2. & Polyæn. l. viii. 22. Sequentia in multis MSS.

⁴⁴ Hoc genere Strategematon ^a non ea tantum parte utendum est, qua inperitos existimabimus esse, apud quos his utemur, sed multo magis ea, ⁴⁵ quae talia erunt, excogitabuntur, ut ⁴⁶ a Diis ^b monstrata credantur.

XIV.

^a STRATEGEMATICON vulgo. ^b Vulgo AB HIS.

MSS. hoc ordine leguntur se, quae vitanda aut agenda essent, praenoscere a. In Mediceo sec. asserbat. In Cantabrigiensis similibus: ex praeced. exemplo.

⁴⁴ Hoc genere Strategematon, non ea tantum parte utendum est, qua imperitos existimabimus esse, apud quos his utemur: sed multo magis ea, quae talia erunt, excogitabuntur; ut ab his monstrata credantur.] Nunquam mihi persuadere potui (quod pace eruditionum dixerim) a Frontino scripta verba jam recitata. Nam ut primum scriptorem hunc attentius legere coepi, statim suspicatus sum, ludimagistri alicujus commentum esse, ad ea praecedentis exempli, cum barbaro & indocti milite uteretur. Si vero, ignoscere, benivole lector: si enim contra tendere velis, nihil superest, quo defendam, aut latus tegam, cum desint mihi veteres libri. STEW. Haec usque ad xiv. exemplum e glossa esse suspicatur Stewechius. In quo gravissime peccat. Obscurum locum equidem fateor, & suspicatus sum aliquando, legendum in fine. *Ut ab Diis monstrata credantur*; pro ut ab h. m. c. praecedentia etiam mendosissima videntur; & locum integrum sic emendabat Salmasius. *Hoc genere Strategematon &c. sed multis magis ea, quae tales non erunt, excogitabuntur, ut his monstrata credantur. Quae tales non erunt, id est, imperiti non erunt.* STEW. Omnes MSS. hunc paragraphum, quem Stewechius non genuinum, sed glossema suspica-

tur, agnoscunt. 3. Reg. & 3. Hill. Strategematon. Sed multo magis; Salmasius. Sed multis magis ea, quae tales non erunt, excogitabuntur, ut ab his monstrata credantur. Explicat. Quae tales non erunt h. c. imperiti non erunt. TENN. Non alienus ego olim fui a Stewechii sententia, & fere suspicatus sum, a lectore quodam, observationis specie, esse adiecta. nunc tamen aliud statuo. Ultima quidem illa sed multo &c. desunt in Leidensi primo. Quidquid sit, rescribendum saltem Strategematon, ut est in MSS. meis octo, & Ed. Paris. plerique MSS. & Edd. non tantum ea p. dein est non agnoscit Leidens. sec. utamur Medic. sec. uteremur Edd. primae.

⁴⁵ Quae talia erunt, excogitabuntur] Haec non intelligo. In MSS. quinque scribitur *qua talia e. quae excog.* Suspicio, legendum esse *ea usque erunt, quae excog.*

⁴⁶ Ab his] MS. Perrenf. a ijs. Medic. sec. ab alijs. Sed verissima est emendatio Scriverii, quam confirmat Palatinus, clare exhibens a Diis. Unde jam incipimus penetrare loci sensum, quem hunc esse puto. Strategematum talium, qualibus Marius & Sertorius usi sunt, genus adhibendum tantum esse apud inperitos, quia prudentiores illis figmentis se non paterentur decipi, sed vero illa magis esse utilia, quae ita excogitabuntur, ut credas, ab ipsis Diis esse monstrata: Quod si verum esset, abundaret etiam non, adcoque totus locus hoc modo foret concipiendus. *Hoc genere Stra-*

XIV. Alexander Macedo sacrificaturus ⁴⁷ inscripsit medicamento aruspici manum, quam ille extis erat subpositurus. ⁴⁸ Litterae significabant, victoriam Alexandro dari, quas quum jecur calidum rapuisset, & a rege militi esset ostensum, auxit animum, tamquam Deo spondente victoriam.

XV. Idem fecit ⁴⁹ Sudines ^a aruspex, proelium Eumene cum Gallis commissuro.

XVI. Epaminondas Thebanus, adversus Lacedaemonios fiduciam suorum religione adjuvandum ratus, arma, quae ⁵⁰ ornamentis adfixa ⁵¹ in templis erant, nocte subtraxit, persuasitque militi-

Vulgo INNIDES.

tegemen tantum ea parte utendum est &c. Sed multo magis ea inutilia erunt, quae excogitabuntur, ut a Diis monstrata credantur. In Editione Romana credant. Salmastii conjecturam ad Flori l. 11. c. 12. Ed. pr. placitum nemi arbitror.

⁴⁷ *Inscripsit*] Gujerus. literis ordine praeposito notatis scilicet. TENN. De his literis nihil dicit Polyaeus, sed Alexandrum jussisse hostias, omnia fausta portendentes, militibus ostendi l. 14. 3. 14. pro ille in Medic. sec. ipse. *Inpositurus* Cantabr. unus.

⁴⁸ *Litterae*] MS. & *litterae*, f. 100 l. SCRIV. Cur. post.

⁴⁹ *Innides*] Immo *Sunides*, aut *Sudines* SCRIV. *Innides*. Sic plerique MSS. sed 3. Reg. *Inides*. l. *Sunides*, vel *Sudines*. *Aruspex* 3. Hill male *Auspex*. TENN. MSS. & Edd. VV. *Indus*, *Indas*, *Inides*, *Hynides*, *Hinideus*. Sed unice verum est *Sudines*: quomodo jam emendavit Casaubonus ad Polyae. l. 14. c. 19. *Συδίνης* *Χαλδαίης* *μάντιος* *δυοίαν* *βογ-βύον*, ut legit Cl. Gronovius. Quo loco Polyaeus *At-*

talo adscribit, quod noster *Eumeni*; nec ille tantum, sed ceteri quoque auctores Attalo tribuunt. Galli autem mercenarii intelliguntur milites. Consule *Chronicon* Ed. Simsoni ad A. M. 3764. qui itidem *Sudines* ex Strabone l. xvi. p. m. 739. emendavit. In MSS. *Sex auspex* etiam inveni; in Ed. Paris. *hospes*.

⁵⁰ *Ornamentis adfixa*] Si quidem sana haec sunt, intellige *tholos*, aliaque in templorum parietibus extantia ornamenta. & vide Comm. ad Virgil. l. 11. AEn. 408.

Suspendive tholo, aut sacra ad fastigia fixi.

⁵¹ *In templis*] Quorum nimium parietibus affigebant arma emerita, & spolia hostibus detracta. Ovid. epistola Penelopes.

Ponitur ad patrios barbae praeda Deos.

de remedio Amoris l. 1.

Vince cupidineas pariter, Parthasque sagittas.

Et refer ad patrios bina tro-paea Deos.

Prudentius Hamart. 107. gladium suum pudicitia catholico in templo

litibus, Deos iter suum sequi, ut proeliantibus ipsis⁵² adessent.

XVII. Agefilaus Lacedaemonius, quum quosdam Persarum cepisset, quorum habitus multum terroris⁵³ praefert, quoties veste tegitur, nudatos militibus suis, ut alba corpora & umbratica contemnerent, ostendit.

XVIII.⁵⁴ Gelo, ⁵⁵ Syracusanorum tyrannus, bello⁵⁶ adversus Poenos suscepto, quum multos cepisset, infirmissimum quemque praecipue⁵⁷ ex auxiliariis, qui nigerrimi erant, nudatum in conspectu suorum produxit, ut persuaderet contemnendos.

XIX.

4 Vulgo SYRACUSARUM.

plo [divini fontis ad aram

Consecrat aeternam splendens ubi luce coruscat.

Prisci duces fastigiis suarum aedium appendebant. Sen. Thyeste 122. *Piseisque domos curribus inclytas*. Suet. Nerone c. 38. *Domas praeorum Ducum arserunt, hostilibus adhuc spoliis adornatae*. TERN. Lucan. l. 1. 140.

Stratisque excita juventus

Deripiunt sacris adfixa penatibus arma.

& passim. V. Totrent. ad Sueton. Vitell. c. 8.

52 *Adessent*] Unus Cantabrig. *interessent*.

53 *Praefert*] Duo MSS. *adfert*. deinde in omnibus ostendit exaratum est ante tam ut alba &c. contemnerentur etiam in Palatino, Mediceo primo, & Leid. primo. vid. Polyæn. l. 11. c. 1. §. 6. Xenophon. de Agefilaus p. 455. qui insuper ait, cum illos vendidisse nudos.

54 *Gelo*] Palatinus cum utroque Mediceo *Hiero*. Quod non est opus. Videtur enim intelligi Gelo, Dinomenis filius, qui primus Siculorum tyrannorum feli-

clissime contra Carthagenenses, Siciliam tum primum invadentes, bellavit. Consule Herodotum l. vii. Diodor. Sicul. l. xi. & Polyæn. l. 1. c. 27.

55 *Syracusarum*] Reposui *Syracusarum*, auctoritate plurimum MSSorum, & Editionum Bonon. ac Paris. ut c. 8. §. 11. *Dionysius, Syracusanorum tyrannus*; nisi, ut illic dixi, hic quoque malis *Syracusarum*; nam in Leidensi primo scribitur *Syracusorum*.

56 *Adversus*] MSS. quinque, & Ed. Paris. *adversum*.

57 *Ex auxiliariis*] Palatinus, Mediceus vetustior, & Leidensis pr. cum Gudiano non agnoscunt tō ex. Leidensi. sec. *auxiliarium*. Cantabrig. unus. *De auxiliatoribus*. Edd. Rom. Bonon. Paris. *ex auxiliatoribus*. Quae variatio locum de mendo reddit suspectum. quale vero id sit, nescio. an *praecipue auxiliarios*? v. ad 11. 7. §. l. 111. to. 1. *quosdam ex auxiliariis* MSS. *auxiliariis*, an vero *auxiliorum*? Auxiliares ipsi passim vocantur *auxilia* tam nostro, quam ceteris. Synthesis non percepta fraudi fuisse librariis vide-

XIX. Cyrus, rex Persarum, ut concitaret animos popularium, tota die ⁵⁸ in excidenda quadam silva eos fatigavit; deinde postridie praestitit eis liberalissimas epulas, & interrogavit, utro magis gauderent. Quumque ei praesentia probassent: Atqui per haec, inquit, ad illa perveniendum est: Nam liberi beatique esse, nisi Medos viceritis, non potestis. Atque ita eos ad cupiditatem proelii concitavit.

XX. ⁵⁹ L. Sulla, quia ^a adversus Archelaum, praefectum Mithridatis, apud ⁶⁰ Pirea pigrioribus ad proelium militibus utebatur, opere eos fatigando compulit ad poscendum ultro pugnae signum.

XXI. ⁶¹ Fabius ^b Maximus veritus, ne qua fiducia navium, ad quas refugium erat, minus con-

^a Vulgo QUI. ^b Vulgo Q. FABIVS.

tur. Mox in conspectum exhibentur. Codices tres: sed vide ad c. x. §. 1.

⁵⁸ In excidenda] In deest in Petrensi. Mox pro postridie Palat. postriduo. uterque Mediceus, Leidens. sec. & Edd. Rom. ac Bonon. post triduum. Petrensis die autem postera. Nil muta. Postridie sive postera fuit die, quo haec fecit Cyrus, testibus Herodoto, Justino, Polyaeo, aliisque. Sequentia sane non elegantia sunt, nec accurata. Utrum & gauderet. & mox, at vel atque per hoc ad ista nonnulli MSS. Videtur auctor Trogum compilasse; ut suspicor ex Justino. Silvam viae circumdatam excidere &c. rogat, si conditio ponatur (sic l. e MSS.) utrius vitae sortem legant hesterni laboris, an praesentium epularum? praesentium, ut acclamavere omnes &c. Laetis omnibus Medis bellum infert.

⁵⁹ L. Sulla, qui] Deest praenomen in Leid. sec. Dein repositi quia, jubentibus omnibus MSS.

& Edd. ante Scriverii Ed. ultimam, in quam typographorum errore, ut alibi, textui irrepsisse, & dein propagatum esse rō qui videtur.

⁶⁰ Pirea] Tuto hoc transeunt interpretes: at velim mihi dicant, quae sint illa Pirea. Al. Edd. Pyrea: Piream vel Pirbeam MSS. duo. & Ed. Paris. Pireum Petrensis. Phyreia Leid. sec. Pyrenum locum esse in Persarmeniis, testantur Geographi. Vix tamen mihi dubium est; quin scribendum sit Piraeae, portum Atheniensium: in cujus oppugnatione crebra contigerunt proelia. Vide Appian. in Mithridat. & Plutarch. in Sulla. Accusativo Graeco more suo utitur auctor. De Piraeae frequenter in MSS. corrupto vide ad Obseq. c. 116. ad Justin. l. v. 8. 3. Gronov. Observ. 1. 3.

⁶¹ Q. Fabius] Praenomen hoc rursus intrusit Scriverius. MSS. & Edd. ante cum non agnoscunt. Dein

STRATEGEMATICON L.I. C.XII. 133
 constanter pugnaret exercitus, incendi eas, priusquam iniret proclium, iussit.

Dein Petrensis bellum habet pro | nec male. v. ad 11. 1. 12.
 proclium, ut saepe codex ille,

C A P. XII.

De dissolvendo metu, ¹ quem⁴ milites ex adversis conceperint ominibus.

EXEMPLUM I.

SCIPIO, ex Italia in Africam ² transportato exercitu ⁶, quum ³ egrediens navem prolapsus esset, & ob hoc adtonitos milites cerne-
 ret, id, quod trepidationem adferebat, constan-
 tia & magnitudine animi, in hortationem con-
 vertit: ⁴ Et ludite, inquit, milites, Africam obpressi.

II.

^a QUO & C. OMNIBUS CONCIDERUNT vulgo. ^b Vulgo TRANSPOR-
 TANDO EXERCITUM.

¹ Quo milites] Lege, ut superius in indice monui ex MSS. Quem milites ex adversis conceperint ominibus. Totum enim hoc caput agit de ominibus. τὼ Ex carent 3. Reg. & unus Hill. pro conceperint 2. Hill. ceperint. TEN. Quem & conceperint ominibus plurimi quoque mei, & Ed. Par. ut reposui: ceperint Scriverii unus.

² Transportando exercitum] Non adeo male, sed MSS. tamen undecim, vel duodecim mei & Ed. Par. rescribi jusserunt transportato exercitu.

³ Navem] 3. Reg. 3. Hill. nave. TEN. Nave etiam septem mei cum Ed. Par. sed vulgatum praefero. Egredi silvam Ovidio. Excedere Italiam supra l. 1. 5. §. 5. contra vulgo l. 111. 2. 7. urbe egressa erat, MS. urbem. ubi

vide plura. pro prolapsus in Mediceo antiquiore am. pr. est pro-
 ra pressus.

⁴ Et ludite, inquit, milites] Alii audite, inquit, m. mihi neutrum satis placet. MOD. Restituebat ingeniosissimus & amicissimus mihi Janus Gulielmius, & plaudite. Pludo pro plaudo: cludo, pro claudo; similia sexcenta obviam in libris antiquioribus passim. Hinc illud ludite ab indotis librorum descriptoribus suppositum esse, liquido apparet. Plautus Casina sc. ult. Verum qui non manibus, quantum poterit, pluserit. STEW. Eia plaudite pro plaudite L. Gulielmius apud Stewechium. Forte. Videte, inquit, milites; Africam obpressi. SCRIV. Omnes MSS. Et audite. Hinc J. Gulielmius, Et plaudite.

trinfecus, equorumque pectora cruenta subita prodigio adparuissent, victoriam portendi interpretatus est, quoniam illae partes solerent hostili cruore respergi.

V. Epaminondas Thebanus, contristatis militibus, quod ex hasta ejus ornamentum, ¹² infulae more dependens, ventus ablatum in sepulcrum Lacedaemonii cujusdam depulerat; Nolite, inquit, milites trepidare; Lacedaemoniis significatur interitus. Sepulcra enim ¹³ funeribus ornantur.

VI. Idem, quum fax de coelo nocte delapsa, eos, qui adverterunt, ¹⁴ terruisset; Lumen, inquit, hoc Numina ostendunt.

VII. Idem, instante adversus Lacedaemonios pugna, quum sedile, in quo resederat, succubuit-

¹² *Infulae more dependens*] Diordorus, Siculus l. xv. p. m. 367. ita haec refert. Ο' γάρ γραμματεὺς προῦγεν, ἔχων δόρυ καὶ ταμίαν ἐκ' αὐτῶ, καὶ πρᾶσθαι μαγε τὸ παραγίλασθαι ὑπὸ τῶν ἡγμένων. Πνύματι δὲ ὄψομαι, συνέβη, τὴν ταμίαν ἀποσπαδῆναι πρὸς τινὰ σῆλην ἰφιστάσαντάς τας ἡσαν ὅτι ἐν τῷ τόπῳ τῷ τῷ τιθαμνίῳ τινὲς Λακεδαιμόνιοι καὶ Πελοποννήσιοι &c. Sed subdit idem, nihil illis respondisse Epaminondam. Malim autem *depulerat* hic: quia vulgatum *depulerat* nimiam venti vim denotare videtur, qua hic opus non fuit.

¹³ *Funeribus ornantur.*] Sic omnes MSS. τὸ *infulis*, quod alii afferunt, nusquam occurrit. TENN. *Infulis* citavit Kirchmannus l. iv. c. 3. de funeribus. Gruterus margini codicis sui, quo usus est, adjecit, tortassis scribendum esse

se *funeribus*. MSS. quoque mei nihil juvant, nisi quod in Leidensi sec. corrupte scribatur *sepultura* enim *funeribus* *ornamentis*. In Leidensi tertio *Sepulcra* enim *eorum* *moribus* *ornanda* *sunt*. *Sepulchrae* pro *Sepulcra* Ed. Rom. & Bonon. pro enim in MS. Coll. S. Joannis Cantabr. *eorum*: Unde puto, scribendum esse *Sepulcra* *eorum* *funeribus* *ornabuntur*. Nam vel Epaminondae, vel nostro auctori necesse non erat, ut lectori vel auditori diceret, sepulcra ornari *infulis*. Hoc sciebant Graeci & Romani ex quotidiano usu. Sed hic quaestio erat, quibus per id ostentum significaretur interitus. Jam Epaminondas confirmat, cum impendere Lacedaemoniis, quorum erant sepulcra, quaeque per eorum mortes & funera similibus taeniis & corollis ornarentur. De iis vide etiam Scheffer. ad Aelian. l. xii. Var. Hist. c. 7.

¹⁴ *Terruisset.*] Petrensis *deteruisset*. Dein MSS. duo haec. In Leiden

buisset, & id vulgo ¹⁵ pro tristi significatione ¹⁶ confusi milites interpretarentur; Immo, inquit, vetamur sedere.

VIII. ¹⁷ C. * Sulpicius Gallus defectum lunae

* Vulgo L.

Leidenis sec.^o ostendit. Totum exemplum deest in Hillensberg. Codice.

¹⁵ Pro tristi significatione] Omnes MSS. interponunt Exciperetur, quod redundat. Pro tristi exciperetur: praeterea 3. Reg. 2. Hill. Significationem male. TENN. Scriveriani quoque, & mei omnes, numero undecim, ac Edd. Romana, Bononiensis, Parisiensis, & Hittorpi. interponunt exciperetur; nisi quod in Medic. vetustiore, & Cantabrig. uno sit acciperetur. Significationem Coll. Voss. Non dubito, quin vox haec addi debeat: nam nunc vulgo, vel militi videtur abundare; licet sciam, hoc posse defendi. Optime Codex Petrensis & id vulgo pro tristi exciperetur significatione, & sic confusi m. &c. Quia tamen videtur & hoc interpolationem sapere, vide, num rectius legi possit. & id vulgo pro tristi accipi rerum significatione conf. Aut potius minima mutatione & id vulgo pro tristi exciperetur s. ac confusi milites inde trepidarent. Quam conjecturam partim debeo orae Hittorpianae, quae habet, legendum forte trepidarent.

¹⁶ Confusi] h. e. Perturbati, contristati. Ovid, III. Amor. Eleg. 8.

Nec minus est confusa Venus moriente Tibullo.

Juvenal. Sat. 3. v. 1.

Quamvis digressu veteris confusus amici.

Front. v. c. 11. n. 3. Confusis suorum animis. hoc cap. n. 3. Subitus terrae motus mirasque partes confudisset. l. II. c. 7. n. 2. Militum animos a confusione retraxit. Plinius Paneg. Quam ego puto

confusionem tuam fuisse, cum digredientem prosequeretur. Vell. l. II. c. 124. Quae Senatus trepidatio, quae populi confusio, quis orbis metus, in quam arcto salutis exitiique fuerimus confinio, neque mihi tam festinanti exprimere vacat; neque, cui vacat, potest. Sic Graeci συγχύσας uruntur. Epictetus c. 34. ἵνα, ἰὰ λοιδορήσασθαι σοι, ταραχῇ ἔχειν καὶ συγχυθῇ. Antoninus l. v. §. 32. de te ipso. Διὰ τὴν συγχύσιν ἄτεχοι, καὶ ἀμαρτῆς ψυχῇ ὑπερχιον καὶ ἐπισήμωνα. TENN.

¹⁷ L. Sulpitius Gallus] Forte C. Sulpicius in Galliis. Vide l. II. c. 4. ex. 5. SCRIV. Scribe C. Sulpicius Gallus. Ciceroni in Bruto & in Catone. Item de officiis l. I. C. Gallus. Apud Livium l. XLIII. male quoque legitur M. Sulpicius, cui Jurisdictio urbana obtigerat. Post praeturam quum esset in Macedonia Tribunus militum secundae legionis, vel, (ut ait Valerius Maximus) legatus, L. Paulli Consulis permissu ad concionem militibus convocatis, pronuntiavit nocte proxima, ne quis id pro portento acciperet, ab hora secunda usque ad quartam horam noctis Lunam defecturam esse. Id quum accidisset, ipsius sapientia militibus prope divina coepit haberi. Haec Livius. Vide quoque Plinium de defectu Solis & Lunae. SCRIV. Cur. Post. Optime fecit Scriverius, quod mutaverit sententiam, & docuerit, C. Sulpicium Gallum in Macedonia Lunae defectionem praedixisse, non in Galliis ex l. II. c. 4. Nam ibi quidem dicitur Sulpicius Peticus contra Gal-

nae iminentem, ne pro ostento exciperent milites, praedixit futurum, additis rationibus, causisque defectionis.

IX. Agathocles Syracusanus, adversus Poenos, simili ejusdem ¹⁸ sideris deminutione ^a, qua ¹⁹ sub diem pugnae, ut prodigio, milites sui confternati erant, ratione, qua id ²⁰ acciderit ^b, ex-

po-

^a Vulgo DIMINUTIONE. ^b ACCIDERET vulgo.

los pugnasse; sed hoc fiebat in ipso Latio contra Gallos. Quare erroris nomine reprehensus ante Scriverius fuit a Cl. Perizonio, multis ostendente C. Sulpicium Gallum hic legi debere. Vide Observat. Histor. c. 11. p. 79. & auctores citatos ad Valer. Max. l. VIII. c. 11. §. 1. Quamvis solius Livii testimonium l. XLIV. c. 37. sit instar omnium. Locus Livii, quem emendat Scriverius, emaculatus quoque est a Sigonio l. XLIII. c. 11. In MSS. hic nihil est subsidii, nisi quod in uno Mediceo sit *Lelius*. Temere autem a viro docto conjectum fuisse in *Gallus*, monet etiam Doctiss. P. Wesseling, ad Chronic. Simson. sub finem partis 5. Sed non bene hoc Tenuilio adscribit; rectius inpurasset Keuchonio, qui suo nomine hanc conjecturam quoque proferre non erubuit. *defectu imminente* Medicus antiquior.

18 *Sideris*] h. e. Lunae. Justin. l. XXII. c. 6. dicit, Solem defecisse naviganti Agathocli. Caeterum & Lunam (cum sint planetae) vocari Sidera, usitatissimum. Claudianus Consulat. Majlii Theodof. v. 103.

Sidera cur septem retro nistantur in ortus.

Obluctata polo.

Just. *Defectus naturalium Siderum semper praesentem rerum statum mutare.* Virg. 14. Aeneid. 309.

Quin etiam hiberno moliris siderare classem.

h. e. Sole. Mela r. c. 9. Nilus aestivo sidere candens etiam irri-

gat. Amm. Marcellinus l. XXIII. *Arsaces astris (ut ipsi existimant) ritus sui consecratione permixtus est omnium primus.* Unde ad id tempus Reges ejusdem gentis praeternidi appellari se patiuntur Solis fratres & Lunae. Seneca reddens causam eclipsicos ait l. v. de benef. c. 6. *Non est ista Solis defectio: sed duorum siderum coitus, cum Luna humilior currens via infra ipsum Solem orbem suum posuit, & illum objectu sui abscondit: quae modo partes ejus exiguae, si in transursu strinxit, obducit; modo plus tegit, si majorem sui partem object: modo excludit totius aspectum, si recto libramento inter Solem terrasque media successit.* Plin. Paneg. de Sole: *Quod terra genuit, quod sidus aluit.* h. e. Sol. TEMN. Non Justinus modo, sed & Diodorus Siculus l. xx. p. 749. Solis defectum fuisse tradunt. Hic quoque Medicus primus non *sideris*, verum *Solis* exhibet. At nihil est *ejusdem Solis*. Debuisset scripsisse auctor adversus *P. iens* vel *tendens simili Solis*. Mox *denunciatione* MSS. duo. *dimicatione* Medic. sec. Optime Leidens. pr. *deminutione*. Consule Casaubon. ad Sueton. Caesar. c. 5. & Burm. ad Ovid. l. 1. Tr. El. v. 44.

19 *Sub diem*] MSS. quatuor, & Edd. primae *sub die*. Vide, quae notavimus supra ad c. 5. §. 9. *Sub occasu Solis*.

20 *Accideret.*] Edd. primae *acciderat*. Sed recte MSS. quatuor *acciderit*, ut reposui.

22 F.

posita, docuit, quidquid illud foret, ad rerum naturam, non ad ipsorum propositum pertinere.

X. Pericles, quum in castra ²¹ ejus fulmen deciderisset, terruissetque milites, advocata concione, lapidibus ²² in conspectu omnium collisis ²³ ignem excussit, sedavitque ²⁴ conturbationem, quum docuisset, similiter nubium adritu excuti fulmen.

XI. Timotheus Atheniensis ²⁵, b adversus ²⁶ Corcyreos navali proelio decertaturus, gubern-

a Vulgo TURBATIONEM. b Vulgo CLASSE DIMICATURUS A. C.

²¹ Ejus.] Eorum Palatin. & exterruisset. Similia de Pericle vide in Valerio Maximo l. viii. c. 11. ext. 1.

²² In conspectu] 3. Reg. & unus Hill. in conspectum. Praepositio haec, licet quietem notans, jungitur tamen accusativo. Suetonius Augusto c. 16. Militibus in conspectum fuisse. Tiberio. c. 6. Quod in tutelam Claudiorum erant. Curtius 111. c. 5. Darium in Ciliciam fore nunciatur. Propertius 111. Eleg. 8.

Non flebo in cineres arcem sedisse paternos.

Justinus 11. 13. Satis multos hostes in Graeciam manere dicunt. Ut ex MSS. notat Berneggerus. Seneca 1. de ira. Cum se in possessionem posuerunt. Ita antiptosis tam frequens est, ut miror Statileium fol. 66. Fragm. Petron. Trimalchio ad Symphoniam allatus est, positusque in cervicalia minutissima. Credidisse extritam syllabam in pro inter. Et Hadrianum Valesium contendere scribendum, in cervicalibus. TENN. In conspectum etiam Palatin. & Voss. Coll. Vide ad c. 3. §. 5. & 10. §. 1.

²³ Ignem excussit] Virgil. 1. Aeneid. 178.

Ac primum siliis scintillam excudit Achates

Suscipitque ignem solis.

Vide Senec. 11. Nat. quæst. 22. Mercurius lignum ligno terens excussit ignem. Homer. Hymno c. jus. vi. 108. TENN.

²⁴ Turbationem] Omnes MSS. exhibent conturbationem. TENN. Conturbationem etiam plerique mei, quod idcirco reposui. Conturbationem describit Cicero l. iv. Tusc. Quæst. c. 18. esse metum excrucientem cogitata. Sedavit sine enclitica Edd. primæ, non male; si modo plena distinctio ante hanc vocem ponatur.

²⁵ Classe dimicaturus adversus] Vossianus & 3. Hill. Navali proelio decertaturus. & sic lege: quia exemplo sequenti c. 12. sequitur classe dimicaturus. Loquitur ita auctor l. 11. c. 5. n. 45. Alcibiades navali proelio decertaturus. n. 47. ibid. Timotheus, Dux Atheniensium adversus Lacedæmonios navali acie decertaturus. TENN. Tennulio bene monenti navali proelio decertaturus legendum esse, obtemperavi. Quia sic etiam juvenum in Palatino & Scriveriano ita, ut adversus C. praecedant.

²⁶ Coreyraeos] Plerique MSS. habent Cercureos, ut Graeci. TENN. Cercureos est etiam in Palatino, Petrensi, & Leideni primo. Alii Cecstreos, Cercireos, Cithereos, Circueos. Non dubito, quin auctor, qui ubique Graecas inflexio-

natori suo, qui proficiscenti jam classi signum receptui coeperat dare, quia ex remigibus quemdam sternutantem audierat, Miraris, inquit, ex tot millibus unum ²⁷ perfrixisse?

XII. ²⁸ Chabrias Atheniensis classe dimicaturus, excusso ante navem ipsius fulmine, exterritis per tale prodigium militibus; Nunc, inquit, potissimum ²⁹ incunda pugna est, quum Deorum maximus Jupiter ³⁰ adesse numen suum classi nostrae ostendit.

flexiones amat, & hoc exemplum e Graecis scriptoribus hausit, dederit *Cercyraeos* *Κερκυραίους*, ut semper Graeci *Cercyraeos*, & *Κερκυραίους* *Cercyram*. vocant: Non ausus tamen sum reponere in contextu, quia ceteri Latini, quantum scio, *Cercyraeos* efferant.

²⁷ *Perfrixisse*] L. licet in 2. Hill. 1. Reg. *Profrixisse*. Nimirum ex frigore oritur sternutatio. TENN. *Profrixisse* inapte Edd. primae, & Mediceus uterque. *Sternutasse* e Glossemate Leid. sec. Rectum omnino est *perfrixisse*. Vide hic Keuchen. & Maaswic. ad Polyaen. l. 111. c. 10. §. 2. *εἰ τοσούτων περιεσφύοντων εἰς ἑπταπεν*, de eodem Timotheo. Paulo ante *militibus* MSS. duo, & Edd. primae.

²⁸ *Chabrias*] MSS. longe plurimi *Chabris*. Ed. Wech. *Chalabrias*. Male. V. c. 4. ex. 14. Dein *decusso* f. Mediceus pr. Mox *pro tali prodigio* Leid. sec. Petrensis ext. autem *militibus*.

²⁹ *Incunda*] Quidam *jucunda*. Mod. Inapte. Ita tamen inveni in Ed. Wechelii. In fine Petrensis ostendat.

³⁰ *Adesse numen*] Sic omnes MSS. nemo *Lumen*, vel *Fulmen*

exhibet. Adesse autem dicebantur advocati, qui causam alicujus juvarent. Plinius l. 1. ep. 5. *Aderam Arionillae, Timonis uxori*, rogatu *Aruleni Rustici*. l. vi. ep. 29. *Affui Baeticis contra Barbium Massam*. Quintilianus l. vii. c. 1. *Qui reo proditoris patri non adfuisset, exhaeres sit*. Suetonius Augusto lvi. *Affuit & clientibus: sicut sentario cuidam, evocato quondam suo, qui postulabatur injuriarum*. Cicero pro domo c. 21. *Cum eos, qui in conventu virorum bonorum verba de salute mea fecerant, adesse jussisset, eorumque advocacy manibus, ferro, lapidibus discussisset*. Hinc pro juvare Seneca ad Polyb. e. 37. *Noli ergo contra te uti ingenio tuo, noli adesse dolori tuo*. Plinius Paneg. *Utilitatibus fisci contumaciter adessent*. Frontinus supra c. 11. n. 16. *Ut proellantibus ipsis adessent*. Ov. 111. *Amor. eleg.* 2.

Huc ades, atque meus, fac Deus, vincat amor.

FINIUNT. Sic 3. Reg. MSS. & 2. Hill. *Sexti Julii Frontini Strategemaron liber primus explicit, incipit ejusdem liber secundus feliciter*. TENN. *Lumen* male est in Arceriano.

S E X T I

JULII FRONTINI
STRATEGEMATICON

LIBER SECUNDUS.

P R A E F A T I O.

Impositis primo libro exemplis, instructuris (ut mea ¹ fert ² opinio) ducem in his, quae ² ante commissum proelium agenda sunt, ³ deinceps reddemus per-

¹ Vulgo *FUIT*.

¹ *Fuit opinio*] Duo Regii. 3. Hill. *Fert opinio*, quae lectio quare postponatur *ta fuit*, non assequor. Lucretius l. i. v. 46. *Si fert ita fera voluntas*. TENN. Monuit etiam Keuchenius, se invenisse in Ed. Parisiens. & Scriverii margine *fert*, sed, ipsius iudicio, non tam recte: meo vero optime, & verissime. Non enim ita tantum fuit ejus opinio, sed etiam nunc est. *Fert* itaque reposui, confirmatum a Cantabrigiens. Bibl. Publ. Leidens. sec. Voss. Collat. Edd. Romana, & Wechellii. In Leidensi pr. vacuo relicto spatio deest. In Ed. Bonon. *refert*. Palatin. MS. *nostra fere*. Caesar B. Gall. v. 13. *ut fert illorum opinio*. Cicero l. 1. ad Famil. Ep. 9. *His ego consiliis fite praesentem habuisssem, ut opinio mea fert, esset usus eisdem*. l. 14. in Verr. c. 12. *ut opinio mea fert*. Item lib. v. c. 72. Columella l. 1. c. 3, 7. l. 11. 21. *ut mea fert opinio*. Apulej. in Apolog. non longe ab initio ut

mea opinio fert, & p. 379. Ed. Colv. & sic alii quoque. Forsan hoc restituendum quoque Vegetio l. v. in praef. *ut opinor*, nam aliud quid a pr. m. illic lectum fuit in Rever. & Doct. Creichroni Codice, & in uno Leidensi habetur *opporum super*, unde commodè facias *ut opinio fert*. Certe ita rescribendum in Pompeji verbis apud Hirt. de B. Hispan. c. 26. *celerius, quam vestra opinio est*. Ed. Romana princeps *fere est*. Repono *fert*. *Fert animus* apud Poëtas, & Historicos passim. V. Nic. Heins. ad Phaedri F. 46. Drakenb. ad Silium l. xvi. 294. Sallust. B. Cat. c. 58. Jug. 54. & ibi notas.

² *Ante commissum*] Hittorpius in margine edidit: *Ante jussum*. Hill. *Ante jussum*. TENN. Quidam libri *jussum*, f. *initum* totidem apicibus. SCRIV. *Cur. post*. Non male *initum* conjicit Scriverius. Passim tam apud nostrum, quam alios, nunc *inire*, nunc *committere* occurrit. Participium hoc

X. ⁸ Si res durius accesserit, de adversis emendandis.

XI. De dubiorum animis in fide retinendis.

XII. Quae facienda sunt pro castris, si satis fiduciae in praesentibus copiis non habeamus.

XIII. De effugiendo.

dian. & Coll. Voss. Vide Livium l. xxviii. 17. xxix. 23. Ad eam rem commendandam, ubi Rhennus quoque confirmandam & sacrificium.

[Sires &c.] Haec verba in MSS. omnibus, & Edd. pp. eodem modo, ut titulo praeced. praepo-

nuntur illis de ado. em. quare ita reposui. Evitandis Leid. sec. emendandis Palat. cedit Medic. pr. Dein in fide idem. Mox sunt deest in Palat. fuit Leid. sec. in quo etiam & Coll. Voss. pro castrorum defensione. Rectius. In fine habemus plerique cum Edd. pp:

C A P. I.

De tempore ad pugnam eligendo.

EXEMPLUM I.

P. Scipio in Hispania, quum comperisset, Hasdrubalem, Poenorum ducem, ² jejuno exercitu ³ mane processisse in aciem; continuit in

1 P. Scipio] Praenomine carent MSS. quatuor, & Edd. primae. Dein compertus Sanutus; unde non male hic & alibi coniecit Scriverius comperro; nisi auctor saepissime solet dicere cum comperisset, nusquam absolute. Quamvis ubique fere pro iis Sanutus habeat compertus.

2 Jejuno exercitu] Idem Scipioni patrasse Hannibal fertur utriusque linguae auctoribus ad Trebiam contra Semppronium; & Marius contra Cimbrum Polyae-no l. viii. Eleganter in hanc rem Theodorici, Ostrogothorum Rex apud Cassiodorum l. iv. Variarum c. 13. Disciplinam non potest servare jejunos exercitus. Vide Cassiod. l. v. c. 12. & l. x. c. 17. Lampridius in Alexandro c. 52.

Miles non timet, nisi vestitus, armatus, calceatus, & satur, & habens aliquid in zona. Idcirco quod mendicitas militaris ad omnem desperationem vocaret armatum. Luc. Nescit plebs jejuna timere. TERN. 3 Mane.] MSS. quatuor inhepte sane. Dein & fuit Medic. sec. & fuit ac mora Mediceus pr. Leidens. sec. fuit & mora. Mox pro reptere in Cantabrig. & Leidensi secundo repente, qui castra &c. usque ad rō proelio non habet. loco rō eduxit in sex libris, manu exaratis est duxit. Ceterum non accurate satis haec narrat auctor. Nam Scipio vix dum certa luce, ante eam viris quisque bene curatis pransisque, copias omnes eduxerat & equitatum ad vallum hostilem emiserat: unde

ex-

in horam septimam suos, quibus praeceperat, ut quiescerent, & cibum caperent; quumque hostes inedia, siti, mora sub armis fatigati, repetere castra coepissent, subito copias eduxit, & commisso proelio, vicit.

II. Metellus Pius in Hispania adversus⁴ Hirtulejum, quum ille, oriente protinus die, instructam aciem vallo ejus admovisset, fervidissimo⁶ tunc tempore anni, intra castra suos continuit in horam diei sextam, atque ita fatigatos aestu, facile integris & recentibus suorum vicit viribus.

III. Idem, junctis cum Pompejo castris adversus Sertorium in Hispania, quum saepe instruxisset aciem, hoste, qui inparem se duobus credebatur, pugnam⁷ detractante, quodam deinde tem-

⁴ Vulgo HERCULEJUM. ⁶ Vulgo DETRACTANTE.

exteritus Hasdrubal cum omnibus copiis egreditur, licet cibo corpora non firmassent milites. Hinc per equitum velitationes diem extraxerat ad septimam usque horam Scipio, ut sera peditum pugna esset, licet jam ipse cum suis diu sub armis in acie fuisset. Afri itaque tandem ab eo petiti, fessum jam corporibus animisque statim retulere pedem, & terga dederunt, non autem castra reperere coeperunt &c. Quae distinctius legi possunt in Livio l. xxviii. c. 14. 15. de eodem proelio agit auctor c. 3. § 4.

⁴ *Herculejum.*] Baptista Pius cum in vulgatis sui temporis editionibus repererit *Herculem* & *Herulum*, e MSto cortexit *Herculejum* Syll. 111. Annot. postea. c. 76. At ego hic quoque ex Palatino, Cantabrigiensis, & Leidensis primo rescripsi *Hirtulejum*. Nonnulli *Hirculejum*. Vide ad c. 5. l. 1. §. 8.

⁵ *Oriente protinus die*] §. 15. *In aciem, oriente statim die, process-*

issent. Hic tamen tres Cantabrigiensis, Vaticanus, ambo Leidenses, uterque Mediceus cum Editionibus Romana, & Bononienti, ac Pio dant *inoriente*. Quod compositum temere damnare & Latio ejicere non aulam. Tacitus l. xi. Ann. c. 23. *Quid si memoria eorum inorientetur.* Quo loco *inorientetur* alii, alii *renovaretur*, vel simile quid legi volunt.

⁶ *Tunc.*] Non agnoscunt hoc adverbium Leidenses Codices, nec Editiones primae. supra in epte *admonuisset* Ed. Paris. Dein in castra uterque Mediceus, Vaticanus cum Leidensi sec. & Coll. Voss. Ed. Par. & Pio. *In castris Cantabr. in notaret idem, quod intra*, uti supra monuimus. Quamquam id a Frontini manu hic esse, non putem. Postea MSS. & Edd. pp. *dedi suorum utitur v.*, non, ut vulgo erat *vicit* s. v.

⁷ *Detractante.*] Rursus hic *detractante* MSS. duo, & Edd. primae. Vide ad l. 1. 1. 9. *detractaturus pugnam.*

XIX. Cyrus, rex Persarum, ut concitaret animos popularium, tota die ⁵⁸ in excidenda quadam silva eos fatigavit; deinde postridie praestitit eis liberalissimas epulas, & interrogavit, utro magis gauderent. Quumque ei praesentia probassent: Atqui per haec, inquit, ad illa perveniendum est: Nam liberi beatique esse, nisi Medos viceritis, non potestis. Atque ita eos ad cupiditatem proclii concitavit.

XX. ⁵⁹ L. Sulla, quia ^a adversus Archelaum, praefectum Mithridatis, apud ⁶⁰ Pirea pigrioribus ad proelium militibus utebatur, opere eos fatigando compulit ad poscendum ultro pugnae signum.

XXI. ⁶¹ Fabius ^b Maximus veritus, ne qua fiducia navium, ad quas refugium erat, minus con-

^a Vulgo QUI. ^b Vulgo Q. FABIVS.

tur. Mox in conspectum exhibent Codices tres: sed vide ad c. x. §. 1.

⁵⁸ In excidenda] In deest in Petrensi. Mox pro postridie Palat. postiduo. uterque Mediceus, Leidens. sec. & Edd. Rom. ac Bonon. post triduum. Petrensis die autem postera. Nil muta. Postridie sive postera fuit die, quo haec fecit Cyrus, testibus Herodoto, Justino, Polyaeo, aliisque. Sequentia sane non elegantia sunt, nec accurata. Utrum & gauderet. & mox, at vel atque per hoc ad ista nonnulli MSS. Videtur auctor Trogum compilasse; ut suspicor ex Justino. Silvam viae circumdatam excidere &c. rogat, si conditio ponatur (sic l. e MSS.) utrius vitae sortem legant hesterni laboris, an praesentium epularum praesentium, ut acclamare omnes &c. Laetis omnibus Medis bellum inferi.

⁵⁹ L. Sulla, qui] Deest praenomen in Leid. sec. Dein reposui quia, jubentibus omnibus MSS.

& Edd. ante Scriverii Ed. ultimam, in quam typographorum errore, ut alibi, textui irrepsisse, & dein propagatum esse quod qui videtur.

⁶⁰ Pirea] Tuto hoc transeunt interpretes: at velim mihi dicant, quae sint illa Pirea. Al. Edd. Pyrea: Piream vel Pirheam MSS. duo. & Ed. Paris. Pireum Petrensis. Phyreia Leid. sec. Pyreum locum esse in Persarmeniis, testantur Geographi. Vix tamen mihi dubium est; quin scribendum sit Piraea, portum Atheniensium: in cujus oppugnatione crebra contigerunt proelia. Vide Appian. in Mithridat. & Plutarch. in Sulla. Accusativo Graeco more suo utitur auctor. De Piraea frequenter in MSS. corrupto vide ad Obseq. c. 116. ad Justin. l. v. §. 3. Gronov. Obseq. 1. 3.

⁶¹ Q. Fabius] Praenomen hoc rursus intrusit Scriverius. MSS. & Edd. ante eum non agnoscent. Dein

STRATEGEMATICON L. I. C. XII. 133
constanter pugnaret exercitus, incendi eas, priusquam iniret proelium, iussit.

Dein Petrensis bellum habet pro | nec male. v. ad 11. 1. 12.
proelium, ut saepe codex ille,

C A P. XII.

De dissolvendo metu, ¹ quem^a milites ex adversis conceperint ominibus.

EXEMPLUM I.

SCIPIO, ex Italia in Africam ² transportato exercitu ³, quum ³ egrediens navem prolapsus esset, & ob hoc adtonitos milites cernebat, id, quod trepidationem adferebat, constantia & magnitudine animi, in hortationem convertit: ⁴ Et ludite, inquit, milites, Africam obpressi.

II.

^a QUO & C. OMNIBUS CONCIDERUNT VULGO. ^b VULGO TRANSPORTANDO EXERCITUM.

¹ Quo milites] Lege, ut superior in indice monui ex MSS. Quem milites ex adversis conceperint ominibus. Totum enim hoc caput agit de ominibus. *τῶ* Ex carent 3. Reg. & unus Hill. pro conceperint 2. Hill. ceperint. TEN. Quem & conceperint ominibus plurimi quoque mei, & Ed. Par. ut reposui: ceperint Scriverii unus.

² Transportando exercitum] Non adeo male, sed MSS. tamen undecim, vel duodecim mei & Ed. Paris. rescribi iusserunt transportato exercitu.

³ Navem] 3. Reg. 3. Hill. nave. TEN. Nave etiam septem mei cum Ed. Paris. sed vulgatum praefero. Egredi silvam Ovidio. Excedere Italiam supra l. 1. 5. §. 5. contra vulgo l. 111. 2. 7. urbe egressa erat, MS. urbem. ubi

vide plura. pro prolapsus in Mediceo antiquiore a. m. pr. est prostra pressus.

⁴ Et ludite, inquit, milites] Alii audite, inquit, m. mihi neutrum satis placet. Moo. Restituebat ingeniosissimus & amicissimus mihi Janus Gulielmius, & pludite. Pindo pro plaudite: cludo, pro claudite; similia sexcenta obviam in libris antiquioribus passim. Hinc illud ludite ab indotatis librorum descriptoribus suppositum esse, liquido apparet. Plautus Casina sc. ult. Verum qui non manibus, quantum poterit, pluserit. STEW. Eia pludite pro plaudite L. Gulielmius apud Stewechium. Forte. Videte, inquit, milites; Africam obpressi. SCRIV. Omnes MSS. Et audite. Hinc J. Gulielmius, Et pludite.

II. ⁵ C. Caesar, quum forte conscendens navem lapsus esset, ⁶ Teneo te, ⁷ terra mater, inquit: qua interpretatione effecit, ut repetiturus illas, a quibus proficiscebatur, terras videretur.

III.

Stewechius. *Eia plaudite*. Nam Plautus Calina sc. ult. *Verum qui non manibus, quantum poterit, pluse-rit*. Seneca l. v. de benef. c. 6. *Ut quo die Solis defectio fuit, regiam cluderet*. Seneca Theb. v. 467. *clude vagina impium ensen*. Verum puto, *Et* venisse ex literis *Pl*, lectionemque genuinam fuisse *Plaudite*. Frontinus enim nullis antiquis verbis utitur. TENN. *Plaudite* placuit quoque Grutero, *Plaudite* Is. Vossio, & Liplio. Rubenius in Elect. l. 11. c. 29. *Ludens, inquit*. Verum cum MSS. omnes quoque mei exhibeant cum l. d. Paris. *Fraudite*, praeter Leidens. tertium, in quo est *Attendite*, omnino putem, scribendum esse *At aude- te*. *Audete* libri sui margini ad- scripserat Scriverius. Et hoc u- nique, opinor, efflagitat loci sen- sus. Milites adroniti, & consternati erant Scipionis lapsu, quare ille eos corrigens, & simul adhor- tans ait, *At aude te*. Quid tre- pidatis milites, & metu percul- si estis: placet omen. Vos aude- te modo, & viri este. Africam jam nunc oppressi. Passim ita *aude- te viri, audendum est*, & similia occurrunt. Curt. l. iv. c. 14. 13. *Cetera in vestra potestate sunt; au- dete modo vincere*. Livius l. xxxv. 33. *Agenda res est, audendaque* &c. & saepe ille *Audendo atque agendo*. Elegans locus est Ovidii Fast. 11. 781.

Exitus in dubio est: audebimus ultima, dixit.

Viderit, audentes, Forsne, Deus- ne juvet.

Cepimus audendo Gabios quoque. Ceterum confundit Caesaris di- cta auctor, & Scipioni tribuit, quod Suetonius de Caesare te-

statur c. 59. *Prolapsus etiam in egressu navis, verso in, melius o- mine, Teneo te, inquit, Africa* cum noster dicat, id a Caesare prolatum in conscensione navis; at hoc, ni fallor, alii Alexan- dro adscribunt. De oppressione Africae videtur inde in mentem venisse auctori nostro; quod Cae- sari per somnium visa fuerit ma- ter sibi subiecta, quam terram esse interpretati sunt harioli. Ibiq. c. 7.

⁵ C. Caesar] Uterque Leidensis, & Medicei cum Edd. Rom. & Bonon. hic quoque non agno- scunt praenomen. Dein Leidens. pr. *contendens*. Petrensis in na- vem. Coll. Voss. *conscendens n.* Mox tres Edd. primae quibus p. sine *te* a.

⁶ Teneo te] Vox haec (ut Ken- chenius monuit) est amicorum, sibi inopinis occurrentium, sum- mo cum gaudio. Seneca Thebai- de v. 501. *Teneo longo tempore, Petira votis ora*. Terent. Heaut. A. *O mi Clinia, salve. C. ut va- les? A. Salvum venisse gaudeo C. Teneone te, Antiphila, maxime a- nimo exoptata meo?* Plautus Rud. *Vix mihi credo ego hac, te tenere, Petronius. Teneo te, qualem spe- raveram*. TENN. Vide Graev. ad d. Suetonii locum, & La Cer- dam ad Virgil. Ecl. 1. 31.

⁷ Terra mater] Unus Reg. *Ter- ra & mater*. Nihil frequentius in autoribus, quam *Terram* vocari matrem; causa rarior apud Var- ronem l. 111. de r. r. c. 5. *Nee sine causa Terram eandem appella- bant Matrem & Cererem, & qui eam colerent, piam & utilem age- re vitam credebant, atque eos so- los reliquos esse ex stirpe Saturni Regis. Cui consentaneum est, quod*

ini-

III. ⁸ T. Sempronius Gracchus Cos. acie adversus Picentes directa, quum subitis terrae motus utraque partes confudisset, exhortatione⁹ confirmavit suos, & impulit, ut consternatum superstitutione invaderent hostem, ¹⁰ adortusque^a devicit.

IV. ¹¹ Sertorius ^b, quum equitum scuta extrin-

^a Vulgo ADHORTATUSQUE. ^b Vulgo Q. SERT.

initia vocantur potissimum ea, quae ceteri sunt sacra. TENN.

⁸ T. Sempronius.] Immo, P. Sempronius Sophus Cos. SCRIV. Ed. pr. Perperam hic T. Sempronius Gracchus Cos. pro P. Sempronio Sopho suppositus a librariis: ex quorum numero cuidam sciolo fortasse nomen Gracchorum celebrius magis placuit. Idem, quod Frontinus, scribunt L. Florus l. 1. c. 19. & Orosius l. 1. c. 4. domitos esse Duce Sempronio Picentes, & caput gentis Alculum expugnatum, & instructa utrinque ad proelium acie terram terruisse: Sempronium vero Cos. acie vota Tellurem deam placasse, & adhortatum attonitos stupore miraculi milites, eosque vix tandem ad pugnam impulsisse: Vicisse Romanos, sed atroci & cruenta victoria, majore exercitus parte amissa SCRIV. Ed. sec. ¹⁰ T. caereit unus R. & unus Hill. Hoc bellum Florus l. 1. c. 19. & Orosius l. 1. c. 4. referentes, nullius Gracchi meminere. Quare cum Scriverio legas. P. Sempronius Sophus Cos. Neque enim Gracchorum nomen bello Piceno celebre. TENN. Idem recte censet S. Pighius, cujus verba ex Annal. T. 1. p. 456. sua fecit in secunda Editione Scriverius, & insuper margini sui Codicis adscriptit, videndum esse Eutropium, ad A. V. C. 609. & Cuspinianum p. 145. 157. T. abest etiam a Mediceo antiquiore, & Leidensi sec.

qui etiam Picenos habet pro Picentes. Vaticanus Conf. ad Pic. directus.

⁹ Confirmavit.] Scriverii unus, & Hillensberg. cum Edit. Romana confortavit, barbare & ex Glossemate. V. Voss. de Vitiis Serm. p. 669. Dein compulsi Palat. post invaderent hostem, non h. inv. MSS. plerique. Invaderet Medic. p. & Ed. Rom.

¹⁰ Adhortatusque.] Forte adortusque. MOD. Rapius adhortatusque. Alius & Modius adortusque. TENN. Ed. Rom. adhortatusque. Paris. hortatusque. Sed non dubitandum est de veritate Lectionis Codicis Regii adortusque. quod & Scriverius coniecit. Sic enim passim loquitur auctor. 11. c. 1. §. 15. 17. Adortus superavit §. 18. reliquos adortus occidit. c. 2. §. 12. terga adortus occidit. c. 5. §. 1. Adorti effusos ceciderunt. §. 8. ubi vide etiam, & saepius. Mox vicit simpli. in Mediceo pr. & Edd. primis.

¹¹ Q. Sertorius.] MSS. & Edd. ante Scriverianam non agnoscunt praenomen: quod saepius de mentionem faciens auctor omittit. Confer Indicem. Dein equitum deest in Leidensi pr. Sed male. Obsequens c. 121. Scuta equitum parte exteriori, jaculaque & pectora equorum cruenta visa: quod prosperum sibi interpretatus est Sertorius: quia exteriora hostili sanguine maculari solent. Uterque hauserunt sine dubio c. Livianis. In fine Palatin. quo, & hostium ambo Medicei.

trinsecus, equorumque pectora cruenta subito prodigio adparuissent, victoriam portendi interpretatus est, quoniam illae partes solerent hostili cruore respergi.

V. Epaminondas Thebanus, contristatis militibus, quod ex hasta ejus ornamentum, ¹² infulae more dependens, ventus ablatum in sepulcrum Lacedaemonii cujusdam depulerat; Nolite, inquit, milites trepidare; Lacedaemoniis significatur interitus. Sepulcra enim ¹³ funeribus ornantur.

VI. Idem, quum fax de coelo nocte delapsa, eos, qui adverterunt, ¹⁴ terruisset; Lumen, inquit, hoc Numina ostendunt.

VII. Idem, instante adversus Lacedaemonios pugna, quum sedile, in quo resederat, succubuit-

¹² *Infulae more dependens*] Diordorus Siculus l. xv. p. m. 367. ita haec refert. Ο γὰρ γραμματεὺς προῦνεν, ἔχων δόρυ καὶ ταμίαν ἐκ' αὐτῶν, καὶ πρᾶσιον· καὶ τὸ παραγέγραμμένον ὑπὸ τῶν ἡγούμενων. Πνεύματι δὲ ἡρμούμενος, συνέβη, τὴν ταμίαν ἀποσπαρῆναι· αὐτὴν τινα σῆλην ἐφισῶσαν τάφῳ ἦσαν δὲ ἐν τῷ τόπῳ τότε τιθαμμένοι τινὲς Λακεδαιμόνιοι καὶ Πελοποννήσιοι &c. Sed subdit idem, nihil illis respondisse Epaminondam. Malim autem *depulerat* hic: quia vulgatum *depulerat* nimiam venti vim denotare videtur, qua hic opus non fuit.

¹³ *Funeribus ornantur.*] Sic omnes MSS. τὰ *infulta*, quod alii afferunt, nusquam occurrit. TENN. *Infulta* citavit Kirchmannus l. iv. c. 3. de funeribus. Gruerus margini codicis sui, quo usus est, adjecit, tortassis scribendum ef-

se *funeribus*. MSS. quoque mei nihil juvant, nisi quod in Leidensi sec. corrupte scribatur *sepultura* enim *funeribus ornamentis*. In Leidensi tertio *Sepulcra* enim *eorum mortibus ornanda sunt*. *Sepulturae* pro *Sepulcra* Ed. Rom. & Bopon. pro enim in MS. Coll. S. Joannis Cantabr. *eorum*: Unde puto, scribendum esse *Sepulcra eorum funeribus ornabuntur*. Nam vel Epaminondae, vel nostro auro necesse non erat, ut lectori vel auditori diceret, sepulcra ornari infulis. Hoc sciebant Graeci & Romani ex quotidiano usu. Sed hic quaestio erat, quibus per id ostentum significaretur interitus. Jam Epaminondas confirmat, eum impendere Lacedaemoniis, quorum erant sepulcra, quaeque per eorum mortes & funera similibus taeniis & corollis ornarentur. De iis vide etiam Scheffer. ad Aelian. l. xii. Var. Hist. c. 7.

¹⁴ *Terruisset.*] Petrensis *deteruisset*. Dein MSS. duo haec. In Leiden

buisset, & id vulgo ¹⁵ pro tristi significatione
¹⁶ confusi milites interpretarentur; Immo, in-
quit, vetamur sedere.

VIII. ¹⁷ C. * Sulpicius Gallus defectum lu-
nae

* Vulgo L.

Leideni sec.^o ostendit. Totum exemplum deest in Hillensberg. Codice.

¹⁵ Pro tristi significatione] Omnes MSS. interponunt Exciperetur, quod redundat. Pro tristi exciperetur: praeterea 3. Reg. 2. Hill. Significationem male. TENN. Scriveriani quoque, & mei omnes, numero undecim, ac Edd. Romana, Bononiensis, Parisiensis, & Hittorp. interponunt exciperetur; nisi quod in Medic. vetustiore, & Cantabrig. uno sit acciperetur. Significationem Coll. Voss. Non dubito, quin vox haec addi debeat: nam nunc vulgo, vel milites videtur abundare; licet sciam, hoc posse defendi. Optime Codex Petrensis & id vulgo pro tristi exciperetur significatione, & sic confusi m. &c. Quia tamen videtur & hoc interpolationem sapere, vide, num rectius legi possit. & id vulgo pro tristi accipi rerum significatione conf. Aut potius minima mutatione & id vulgo pro tristi exciperetur si ac confusi milites inde trepidarent. Quam conjecturam partim debeo orae Hittorpianae, quae habet, legendum forte trepidarent.

¹⁶ Confusi] h. e. Perturbati, contristati. Ovid. 111. Amor. Eleg. 8.

Nec minus est confusa Venus mo-
riente Tibullo.

Juvenal. Sat. 3. v. 1.

Quamvis digressu veteris confu-
sus amici.

Front. v. c. 11. n. 3. Confusi suo-
rum animis. hoc cap. n. 3. Subi-
tus terrae motus utrasque partes
confudisset. l. 11. c. 7. n. 2. Mi-
litum animos a confusione retraxit.
Plinius Paneg. Quam ego puro

confusionem tuam fuisse, cum di-
gradientem prosequeretur. Vell. l.
11. c. 124. Quae Senatus trepida-
tio, quae populi confusio, quis or-
bis motus, in quam arcto salutis
exitiique fuerimus consilio, neque
mihi tam festinanti exprimere va-
cat; neque, cui vacat, potest. Sic
Graeci συγχύσας utuntur. E-
pictetus c. 34. ἴνα, ἰὰν λοιδορή-
σῃται σοι, παραχρῆν ἐκείνη ἐν
συγχύσει. Antoninus l. v. §. 32.
de se ipso. Διὰ τὴν συγχύσιν
ἄτιχοι, καὶ ἀμαρτῆς ψυχῆς
ἐνταχθόν καὶ ἐπισήμονα. TENN.

¹⁷ L. Sulpitius Gallus] Forte
C. Sulpicius in Gallus. Videl. 11.
c. 4. ex. 5. SCRIV. Scribe C.
Sulpicius Gallus. Ciceroni in Bru-
to & in Catone. Item de officiis
l. 1. c. Gallus. Apud Livium l.
xlii. male quoque legitur M.
Sulpicius, cui Jurisdictio urbana
obtigerat. Post praeturam quum
esset in Macedonia Tribunus mi-
litum secundae legionis, vel, (ut
ait Valerius Maximus) legatus,
L. Paulli Consul permissu ad con-
cionem militibus convocatis, pronun-
ciavit nocte proxima, ne quis id
pro portento acciperet, ab hora se-
cunda usque ad quartam horam noctis
Lunam defecturam esse. Id quum
accidisset, ipsius sapientia militibus
prope divina corpus haberi. Haec
Livius. Vide quoque Pliniam de
defectu Solis & Lunae. SCRIV.
Cur. Post. Optime fecit Scriver-
ius, quod mutaverit sententiam,
& docuerit, C. Sulpicium Gallum
in Macedonia Lunae defectionem
praedixisse, non in Gallis ex l.
11. c. 4. Nam ibi quidem dicitur
Sulpicius Peticus contra Gal-

nae imminentem, ne pro ostento exciperent milites, praedixit futurum, additis rationibus, causisque defectionis.

IX. Agathocles Syracusanus, adversus Poenos, simili ejusdem ¹⁸ sideris deminutione ^a, qua ¹⁹ sub diem pugnae, ut prodigio, milites sui consternati erant, ratione, qua id ²⁰ acciderit ^b, ex-

po-

^a Vulgo DIMINUTIONE. ^b ACCIDERET vulgo.

los pugnasse; sed hoc fiebat in ipso Latio contra Gallos. Quare erroris nomine reprehensus ante Scribentius fuit a Cl. Perizonio, multis ostendente C. Sulpicium Gallum hic legi debere. Vide Obsevat. Histor. c. 11. p. 79. & auctores citatos ad Valer. Max. l. VIII. c. 11. §. 1. Quamvis solis Livii testimonium l. XLIV. c. 37. sit instar omnium. Locus Livii, quem emendat Scribentius, emaculatus quoque est a Sigonio l. XLIII. c. 11. In MSS. hic nihil est subsidii, nisi quod in uno Mediceo sit *Lelius*. Temere autem a viro docto conjectum fuisse in *Gallus*, monet etiam Doctiss. P. Wesseling, ad Chronic. Simson. sub finem partis 5. Sed non bene hoc Tennulio adscribit; rectius inpurasset Keuchennio, qui suo nomine hanc conjecturam quoque proferre non erubuit. *dejectu* imminente Mediceus antiquior.

¹⁸ *Sideris*] h. e. Lunae. Justin. l. XXII. c. 6. dicit, Solem defecisse naviganti Agathocli. Caeterum & Lunam (cum sint planetae) vocari Sidera, usitatissimum. Claudianus Consulatu Majlii Theodos. v. 103.

Sidera cur septem retro nitantur in ortus.

Obluctata polo.

Just. *Defectus naturalium Siderum semper praesentem rerum statum mutare.* Virg. IV. AEncid. 309.

Quin etiam hiberno moliris fide-re classem.

h. e. Sole. Mela r. c. 9. Nilus aestivo Sidere exundans etiam irri-

gat. Amm. Marcellinus l. XXIII. *Arfaces astris (ut ipsi existimant) ritus sui consecratione permixtus est omnium primus. Unde ad id tempus Reges ejusdem gentis praetumidis appellari se patiuntur Solis fratres & Lunae.* Seneca reddens causam eclipseos ait l. v. de benef. c. 6. *Non est ista Solis defectio: sed duorum siderum coitus, cum Luna humiliore currens via infra ipsum Solem orbem suum posuit, & illum objectu sui abscondit: quae modo partes ejus exiguas, si in transcurso strinxit, obducit; modo plus tegit, si majorem sui partem object: modo excludit totius aspectum, si recto libramento inter Solem terrasque media successit.* Plin. Paneg. de Sole: *Quod terra genuit, quod fidus aluit.* h. e. Sol. TEMN. Non Justinus modo, sed & Diodorus Siculus l. xx. p. 749. Solis defectum fuisse tradunt. Hic quoque Mediceus primus non *sideris*, verum *Solis* exhibet. At nihil est *ejusdem Solis*. Debuisset tum scripsisse auctor adversus P. iens vel tendens simili Solis d. Mox denunciatione MSS. duo. dimicatione Medic. sec. Optime Leidenf. pr. *deminutione*. Consule Casaubon. ad Sueton. Caesar. c. 5. & Burm. ad Ovid. l. 1. Tr. El. v. 44.

¹⁹ *Sub diem*] MSS. quatuor, & Edd. primae *sub die*. Vide, quae notavimus supra ad c. 5. §. 9. *Sub occasu Solis.*

²⁰ *Accideret.*] Edd. primae *acciderat*. Sed recte MSS. quatuor *acciderit*, ut reposui.

posita, docuit, quidquid illud foret, ad rerum naturam, non ad ipsorum propositum pertinere.

X. Pericles, quum in castra ²¹ ejus fulmen decidisset, terruissetque milites, advocata concione, lapidibus ²² in conspectu omnium collisis ²³ ignem excussit, sedavitque ²⁴ conturbationem, quum docuisset, similiter nubium adritu excuti fulmen.

XI. Timotheus Atheniensis ²⁵, & adversus ²⁶ Corcyreos navali proelio decertaturus, guber-

na-

* Vulgo TURBATIONEM. † Vulgo CLASSE DIMICATURUS A. C.

²¹ Ejus.] Eorum Palatin. & exterruisset. Similia de Pericle vide in Valerio Maximo l. viii. c. 11. ext. 1.

²² In conspectu] 3. Reg. & unus Hill. in conspectum. Praepositio haec, licet quietem notans, jungitur tamen accusativo. Suetonius Augusto c. 16. Militibus in conspectum fuisse. Tiberio. c. 6. Quod in tutelam Claudiorum erant. Curtius 111. c. 5. Darium in Ciliciam fore nunciatur. Propertius 111. Eleg. 8.

Non flebo in cineres arcem sedisse paternos.

Justinus 11. 13. Satis multos hostes in Graeciam manere dicant. Ut ex MSS. notat Berneggerus. Seneca 1. de ira. Cum se in possessionem posuerunt. Ista antiphrasis tam frequens est, ut miror Statileium fol. 66. Fragm. Petron. Trimalcho ad Symphonsiam allatus est, postisque in cervicalia minutissima. Credidisse exititiam syllabam in propter. Et Hadrianum Valesium contendere scribendum, in cervicalibus. TENN In conspectum etiam Palatin. & Voss. Coll. Vide ad c. 3. §. 5. & 10. §. 1.

²³ Ignem excussit] Virgil. 1. Aeneid. 178.

Ac primum siliis scintillam excudit Achates

Suscipitque ignem solius.

Vide Senec. 11. Nat. quaest. 22. Mercurius lignum ligno terens excussit ignem. Homer. Hymno ejus. v. 108. TENN.

²⁴ Turbationem] Omnes MSS. exhibent conturbationem. TENN. Conturbationem etiam plerique mei, quod idcirco reposui. Conturbationem describit Cicero l. iv. Tusc. Quaest. c. 18. esse metum exentientem cogitata. Sedavit sine enclitica Edd. primae, non male; si modo plena distinctio ante hanc vocem ponatur.

²⁵ Classe dimicaturus adversus] Vossianus & 3. Hill. Navali proelio decertaturus. & sic lege: quia exemplo sequenti c. 12. sequitur classe dimicaturus. Loquitur ita auctor l. 11. c. 5. n. 45. Alcibiades navali proelio decertaturus. n. 47. ibid. Timotheus, Dux Atheniensium adversus Lacedaemonios navali acie decertaturus. TENN. Tennulio bene monenti navali proelio decertaturus legendum esse, obtemperavi. Quia sic etiam inventum in Palatino & Scriveriano ita, ut adversus C. praecedant.

²⁶ Corcyraeos] Plerique MSS. habent Cercureos, ut Graeci. TENN. Cercureos est etiam in Palatino, Petrensi, & Leidensi primo. Alii Cecireos, Cercireos, Cithereos, Circueos. Non dubito, quin auctor, qui ubique Graecas inflexio-

natori suo, qui proficiscenti jam classi signum receptui coeperat dare, quia ex remigibus quemdam sternutantem audierat, Miraris, inquit, ex tot millibus unum ²⁷ perfrixisse?

XII. ²⁸ Chabrias Atheniensis classe dimicaturus, excusso ante navem ipsius fulmine, exteritis per tale prodigium militibus; Nunc, inquit, potissimum ²⁹ incunda pugna est, quum Deorum maximus Jupiter ³⁰ adesse numen suum classi nostrae ostendit.

flexiones amat, & hoc exemplum e Graecis scriptoribus hausit, dederit *Cercyraeos* *Κερκυραίους*, ut semper Graeci *Cercyraeos*, & *Κερκυραίους* *Cercyram*. vocant: Non ausus tamen sum reponere in contextu, quia ceteri Latini, quantum scio, *Cercyraeos* efferant.

²⁷ *Perfrixisse*] L. licet in 2. Hill. 1. Reg. *Profrixisse*. Nimirum ex frigore oritur sternutatio. TENN. *Profrixisse* inepte Edd. primae, & Mediceus uterque. *Sternutasse* e Glossmate Leid. sec. Rectum omnino est *perfrixisse*. Vide hic Keuchen. & Maafwic. ad Polyaen. l. 111. c. 10. §. 2. *εἰ τοσούτων περιεσφύκτων εἰς ἑπτὰ πέν*, de eodem Timotheo. Paulo ante militibus MSS. duo, & Edd. primae.

²⁸ *Chabrias*] MSS. longe plurimi *Chabris*. Ed. Wech. *Chalabrias*. Male. V. c. 4. ex. 14. Dein decusso f. Mediceus pr. Mox pro tali prodigio Leid. sec. Petrensis ext. autem militibus.

²⁹ *Incunda*] Quidam *jucunda*. Mod. Inepte. Ita tamen inveni in Ed. Wechelii. In fine Petrensis ostendat.

³⁰ *Adesse numen*] Sic omnes MSS. nemo *Lumen*, vel *Fulmen*

exhibet. Adesse autem dicebantur advocati, qui causam alicuius juvarent. Plinius l. 1. ep. 5. *Aderam Arionillae*, *Timonis uxori*, rogatu *Aruleni Rustici*. l. vi. ep. 29. *Affui Baeticis contra Baebium Massam*. Quintilianus l. vii. c. 1. *Qui res proditionis patri non adfuerit, exhaeres sit*. Suetonius Augusto lvi. *Affuit & clientibus sicut scutario cuidam, evocato quondam suo, qui postulabatur injuriarum*. Cicero pro domo c. 21. *Cum eos, qui in conventu virorum bonorum verba de salute mea fecerant, adesse jussisti, eorumque advocacy manibus, ferro, lapidibus discussisti*. Hinc pro juvare Seneca ad Polyb. e. 37. *Noli ergo contra te uti ingenio tuo, noli adesse dolori tuo*. Plinius Paneg. *Utilitatibus fisci contumaciter adessent*. Frontinus supra c. 11. n. 16. *Ut proeliantibus ipsis adessent*. Ov. 111. *Amor. eleg. 2.*

Huc ades, atque meus, fac Dea, vincat amor.

FINIUNT. Sic 3. Reg. MSS. & 2. Hill. *Sexti Julii Frontini Strategemaron liber primus explicit, incipit ejusdem liber secundus feliciter*. TENN. *Lumen male est in Arceriano.*

S E X T I

JULII FRONTINI
STRATEGEMATICON
LIBER SECUNDUS.

P R A E F A T I O.

Dispositis primo libro exemplis, instruetur (ut mea ¹ fert ² opinio) ducem in his, quae ² ante commissum proelium agenda sunt, ³ deinceps reddemus per-

¹ Vulgo *FUIT*.

¹ *Fuit opinio*] Duo Regii. 3. Hill. *Fert opinio*, quae lectio quare postponatur tam fuit, non assequor. Lucrētius l. iiii. v. 46. *Si fert ita fera voluntas*. TENN. Monuit etiam Keuchenius, se invenisse in Ed. Parisiensis, & Scriverii margine *fert*, sed, ipsius iudicio, non tam recte: meo vero optime, & verissime. Non enim ita tantum fuit ejus opinio, sed etiam nunc est. *Fert* itaque reposui, confirmatum a Cantabrigiensis Bibl. Publ. Leidensis sec. Voss. Collat. Edd. Romana, & Wechelii. In Leidensi pr. vacuo relicto spatio deest. In Ed. Bonon. *refert*. Palatin. MS. *nostra fere*. Caesar B. Gall. v. 13. *ut fert illorum opinio*. Cicero l. i. ad Famil. Ep. 9. *His ego consiliis si te praesentem habuisssem, ut opinio mea fert, essem usus tisdem*. l. iv. in Verr. c. 12. *ut opinio mea fert*. Item lib. v. c. 72. Columella l. i. c. 3, 7. l. iiii. 11. *ut mea fert opinio*. Apulej. in Apolog. non longe ab initio ut

mea opinio fert, & p. 379. Ed. Colv. & sic alii quoque. Forsan hoc restituendum quoque Vegetio l. v. in praef. *ut opinor*, nam aliud quid a pr. m. illic lectum fuit in Rever. & Doct. Creich-toni Codice, & in uno Leidensi habetur *opporum super*. unde commode facias *ut opinio fert*. Certe ita rescribendum in Pompeji verbis apud Hirt. de B. Hispan. c. 26. *celerius, quam vestra opinio est*. Ed. Romana princeps *ferre est*. Repone *fert*. *Fert animus* apud Poetas, & Historicos passim. V. Nic. Heins. ad Phaedri F. 46. Drakenb. ad Silium l. xvi. 294. Sallust. B. Cat. c. 58. Jug. 54. & ibi notas.

² *Ante commissum*] Hitorpius in margine didir.: *Ante jussum*. Hill. *Ante jussum*. TENN. Quidam libri *jussum*. f. *initum* totidem apicibus. SCRIV. *Cur. post*. Non male *initum* conjicit Scriverius. Passim tam apud nostrum, quam alios, nunc *inire*, nunc *committere* occurrit. Participium hoc

X. ⁸ Si res durius ~~ce~~fferit, de adversis emendandis.

XI. De dubiorum animis in fide retinendis.

XII. Quae facienda sunt pro castris, si satis fiduciae in praesentibus copiis non habeamus.

XIII. De effugiendo.

dian. & Coll. Voss. Vide Livium l. xxviii. 17. xxix. 23. Ad eam rem consummandam, ubi Rhennus quoque confirmandam & facillime.

⁸ Si res &c.] Haec verba in MSS. omnibus, & Edd. pp. eodem modo, ut titulo praeced. praepo-

nuntur illis de adv. em. quare ita reposui. Evitandis Leid. sec. emendandis Palat. cedit Medic. pr. Dein in fidem idem. Mox sunt deest in Palat. stat Leid. sec. in quo etiam & Coll. Voss. pro castrorum defensione. Rectius. In fine habemus plerique cum Edd. pp:

C A P. I.

De tempore ad pugnam eligendo.

EXEMPLUM I.

P. Scipio in Hispania, quum comperisset; Hasdrubalem, Poenorum ducem, ² jejuno exercitu ³ mane processisse in aciem; continuit in

1 P. Scipio] Praenomine carent MSS. quatuor, & Edd. primae. Dein compertus Sanutus; unde non male hic & alibi conjectit Scriverius comperto; nisi auctor saepissime solet dicere cum comperisset, nusquam absolute. Quamvis ubique fere pro iis Sanutus habeat compertus.

2 Jejuno exercitu] Idem Scipioni patrasse Hannibal fertur utriusque linguae auctoribus ad Trebiam contra Semppronium; & Marius contra Cimbrum Polyacno l. viii. Eleganter in hanc rem Theodoricus, Ostrogothorum Rex apud Cassiodorum l. iv. Variarum c. 13. Disciplinam non potest servare jejunus exercitus. Vide Cassiod. l. v. c. 12. & l. x. c. 17. Lampridius in Alexandro c. 52.

Miles non timet, nisi vestitus, armatus, calceatus, & satur, & habens aliquid in zonula. Idcirco quod mendicitas militaris ad omnem desperationem vocaret armatum. Luc. Nescit plebs jejuna timere. TERN.

3 Mane.] MSS. quatuor inhept sane. Dein & fsi Medic. sec. & fsi ac mora Medicus pr. Leidens. sec. fsi & mora. Mox pro repetere in Cantabrig. & Leidensi secundo repente, qui castra &c. usque ad rō proelio non habet. loco rō eduxit in sex libris, manu exaratis est duxit. Ceterum non accurate satis haec narrat auctor. Nam Scipio vix dum certaluce, ante eam viris equisque bene curatis pransisque, copias omnes eduxerat & equitarum ad vallum hostilem emiserat; unde

ex-

in horam septimam suos, quibus praeceperat, ut quiescerent, & cibum caperent; quumque hostes inedia, siti, mora sub armis fatigati, repetere castra coepissent, subito copias eduxit, & commisso proelio, vicit.

II. Metellus Pius in Hispania adversus⁴ Hirtulejum, quum ille, oriente protinus die, instructam aciem vallo ejus admovisset, fervidissimo⁶ tunc tempore anni, intra castra suos continuit in horam diei sextam, atque ita fatigatos aestu, facile integris & recentibus suorum vicit viribus.

III. Idem, junctis cum Pompejo castris adversus Sertorium in Hispania, quum saepe instruxisset aciem, hoste, qui inparem se duobus credebatur, pugnam⁷ detractante, quodam deinde tem-

⁴ Vulgo HERCULEJUM. ⁶ Vulgo DETRACTANTE.

exterritus Hasdrubal cum omnibus copiis egreditur, licet cibo corpora non firmassent milites. Hinc per equitum velitationes diem extraxerat ad septimam usque horam Scipio, ut sera peditum pugna esset, licet jam ipse cum suis diu sub armis in acie fuisset. Afri itaque tandem ab eo petiti, fessi jam corporibus animisque statim retulere pedem, & terga dederunt, non autem castra reperere coeperunt &c. Quae distinctius legi possunt in Livio l. xxviii. c. 14. 15. de eodem proelio agit auctor c. 3. §. 4.

⁴ *Herculejum*.] Baptista Pius cum in vulgariis sui temporis editionibus repererit *Herculem* & *Hirulum*, e MSto correxit *Herculejum* Syll. 111. Annot. post. c. 76. At ego hic quoque ex Palatino, Cantabrigiensi, & Leidensi primo rescripsi *Hirtulejum*. Nonnulli *Hirculejum*. Vide ad c. 3. l. 1. §. 8.

⁵ *Oriente protinus die*] §. 15. *In aciem, oriente statim die, praef-*

fissent. Hic tamen tres Cantabrigienses, Vaticanus, ambo Leidenses, uterque Mediceus cum Editionibus Romana, & Bononienti, ac Pio dant *inoriente*. Quod compositum temere damnare & Latine ejicere non aulam. Tacitus l. xi. Ann. c. 23. *Quid si memoria eorum inorientetur.* Quo loco *inorientetur* alii, alii *renovaretur*, vel simile quid legi volunt.

⁶ *Tunc*.] Non agnoscunt hoc adverbium Leidenses Codices, nec Editiones primae. supra inepte admonuisset Ed. Paris. Dein in castra uterque Mediceus, Vaticanus cum Leidensi sec. & Coll. Voss. Ed. Par. & Pio. *In castris Cantabr. in notaret idem, quod intra*, uti supra monuimus. Quamquam id a Frontini manu hic esse, non putem. Post e MSS. & Edd. pp. dedi *suorum vicit v.*, non, ut vulgo erat *vicit f. v.*

⁷ *Detractante*.] Rursus hic *detractante* MSS. duo, & Edd. primae. Vide ad l. 1. 1. 9. *detractante pugnare*.

ante ipsa munimenta Romanorum dirigerent aciem, exigua manu levibus adsidue proeliis pro vallo resistebat: quam consuetudinem contemnente¹³ jam Poeno, reliquis omnibus per quietem intra valum praeparatis, ex more pristino, cum paucis¹⁴ sustentavit a incursum adversariorum, ac solito¹⁵ diu-

a SUSTINUIT vulgo.

Fragm. Sall. & apud Macrobr. l. 1. c. 5. *Igitur Dictatorem Carthaginensium* (nimirum Hannibalem) *Magister equitum monuit.* Justin. l. xix. c. 1. *Hasdrubalis mortem Dictaturae undecim, & triumphum quatuor insignem fecere.* Numerus pluralis non obstat. Nam Hasdrubal cum Hamilcare fuerant in Sardinia Duces. Idem Hannibalem vocat *consulem*, qui proprie *Sufes* dicendus. l. xxxi. c. 2. *Postera die civitas principem suum, ac tunc temporis consulem, in foro expectabat.* Sic Atheniensium Imperatores per similitudinem potestatis appellantur *Praetores*, qui proprie sunt Romanorum, Nepoti in Miltiade c. 4. *Domi creati decem praetores, qui exercitui praecessent: in eis Miltiades.* in Alcib. c. 8. in Conone c. 1. Si origines vocum inspicias, duces commodè dicuntur apud quascunque gentes *dictare, consulere, praecire.* Sic tentoria consulum vocantur *praetoria*, licet a praetore derivata. Liv. l. ix. c. 2. *Deinde ubi praetoria consulum erigi videret, & expedire quosdam utilia opera.* Justin. ii. 11. *Regis praetorium petunt.* Optimo ergo jure Carthaginensium Imperatores & Principes vocantur Dictatores: praerertim cum Seneca notet epist. 109. *Enim, quem nos dictatorem dicimus, & in historiis ita nominari legimus; apud antiquos Magistrum populi vocatum.* Quin etiam nos civitatum primos viros vocamus magistrorum civium. Ut nescire literas (quod olim de Sylla Dictaturam depo-

nente pronuntiavit Caesar) eum affirmes, qui hic Dictatores non agnoscit. TENN. Bene *Dictatoris* nomen de summo Carthaginensium Imperatore adhibiturum defendit Tennulius; & ab eo citatis adde Sigonius ad Livium l. xxiii. c. 13. *Dictatorque cum Magone in Hispaniam praemissus est.* Adjunge his, quod Ducatoris vox corruptae sit Latinitatis, nec Tertulliani aevo antiquior. Consule Cel. Dukerum Opusc. de Latinit. Jctorum p. 336. Palmerius, & Stewechius vulgatarum lectionem convellere nitentes alia argumenta adhibere debuissent. Nempe nusquam occurrere alibi Dictatores plures uno; immo in hac ipsa re adfuisse unum tantum Carthaginensium Imperatorem, sc. Hannonem in Sicilia pugnantem contra Postumium Megellum, teste Polybio l. i. c. 19. Quare abusive auctor *Dictatores* debuit sumsisse pro quibusvis primi ordinis apud Carthaginenses Ducibus, vel in historia erravisse, vel scripsisse *Ductores*; ut apud Livium l. xxii. in fine. *Gratiae Varroni aetiae, quod de Republica non desperasset: cui, si Carthaginensium Ductor fuisset, nihil recusandum supplicii foret.* Verum & illic, ut verum fatear, malim legere *Dictator*. *Ductor* alioquin pro *Duce* frequentissimum est.

13 Jam.] Deest in Mstis duobus. Item per quietem non comparet in Mediceo sec. aut Edd. Rom. ac Bon.

14 Sustinuit incursum] 4. Reg. 3. Hill.

diutius ¹⁵ detinuit: quibus fatigatis, post sextam horam, & jam se recipientibus, quum & inedia quoque laborarent, per recentes suos hostem, quem ¹⁶ praedicta ¹⁷ profligaverant incommoda, fugavit.

V. Iphicrates Atheniensis, quia exploraverat, eodem assidue tempore hostes cibum capere, maturius vesci suos iussit, & eduxit in aciem, ad-
gress-

3. Hill. Vossianus, & Romanus *Sustentavit incursum*. Et sic lege. Tacitus 2. Annal. c. 11. *Carivalda diu sustentata hostium saevitia, hortatus suus, ut ingruentes catervas globo frangerent*. TENN. *Sustentavit* etiam est in Vaticano, Gudiano, Leidensi primo, ac Cantabrig. Bib. Pub. ac Hittorp. marg. In Petrensi *Sustentatum*. Leid. sec. *Suscitavit*. Utrumque rectum est, adeoque amplectendum, quod meliores praebent Codices, ut hic, *Sustentavit*. *Sustentare aciem* apud Hirtium B. Afric. c. 52. Tacit. Ann. 1. 65. Hist. 11. 15. *Sustentare hostem*, Ann. 15. 10. Propius accedit Sallustius B. Jug. c. 97. *telis atque instructi hostium vim sustentabant*. Ubi perperam contra Gruterum Cortius praefert *sustinebant* ex paucissimis MSSis, & defendit hoc ipso Frontini corrupto loco. Hoc sensu Vellej. 1. 11. c. 104. *bellum quibusdam in locis gestum, quibusdam sustentatum feliciter*. Valer. Max. 1. x. 12. 10. Ext. *Humeris suis totius ruinae molem sustentaturus*. Quin & Doctiss. Kuningh. rescripsit pro *sustineas* in Horatio l. 1 Epist. 10. 54. *Proelia sustentantes campestris*, quod tamen contra MSSos non aulam, nec velim.

¹⁵ Detinuit] Hillensb. *continuit*. Medic. pr. a m. pr. *tennit*. In multis Edd. & MSS. etiam conjuncte. Dein omnes MSS. & Edd. *Veteres & cum num ut qui? Palas. & eam inediaque quoque. Po-*

tuisset auctor etiam scripsisse cum fti inediaque.

¹⁶ Praedicta] Elegantius auctor dixisset *supradicta* scilicet a se. Nam non videtur capi posse pro *praemonita ab Imperatore*. Vide Cl. Burmann. ad Valer. Flacc. l. VII. 72. supra Frontin. l. 1. c. 5. §. 24. *Circa latera praedictae viae*. l. 11. §. 31. *Praedictas copias abscondunt*. §. 13. *in radicibus praedicti montis*. Colum. 1. 111. c. 9. *Praedicta ratione, & vitiis genus praedictum*. c. 10. *praedicta loca, & passim*.

¹⁷ Profligaverant] h. e. prope modum confecerant, antequam fortunae summae alca jaceretur. Nepos Pelopida. c. 2. *Profectus nunquam ab tam tenui initio tantae opes sunt profligatae*. Sueton. Othone c. 9. *Sperans, ante Vitellii adventum profligari plurimum posse*. Bellum hinc profligatum dicitur, cum sere est perfectum. Tacit. 111. Hist. c. 50. *Sufficere cohortes ataque, & e legionibus lecti, profligato jam bello videbantur*. Justin. xxxi. c. 7. *Jam utrobique profligatum bellum nuntiatum est, victumque Antiochum terrestri, Hannibalem navali bello invenerunt*. Bellum cum incipitur, dicitur *commissum*; cum absolvitur, *confectum*; quae distinctio est apud Florum 11. §. vide hic Gellium l. xv. c. 15. TENN. Minime huc pertinent, quae adfert Tennulius, de *profligare* pro perficere, seu adfinem deducere. De quo significato vide Graev. ad

primo congressu sustinere, ut hostem mora fatigaret: quod ¹⁷ ubi successit, admoto etiam subsidio suis, in prima acie universis viribus obpressum fudit hostem.

IX. Philippus ad ¹⁸ Chaeronomiam, memor, sibi esse militem longo ¹⁹ usu duratum, Atheniensibus

¶ Vulgo CHERONAEAM.

Ætius TENN. Primo auctoritate meorum Codicum septem esse rursus quæ ut. vide ad l. 1. 4. 7. Dein pro imperavit in Mediceo sec. præcepit. Palat. Imp. militas. Leid. sec. i. militibus euntis. Tum contentis duo Cantabrigienses, & Leidenenses cum Coll. Voss. pro contentis essent, quæ verba in Palatino non repertiuntur. *Contemptis* Gudianus. Mox aggressu uterque Medicæus, congressum Vaticanus, & sustinere Petrensis. Scio, sustinere aliquoties absolute sine casu occurrere. Videtur tamen auctor hic dedisse. Imperavit militibus, contentis primo congressum sustinere, hostem mora fatigaret. Quamquam vel sic possit legi sine casu verbi congressus; nam hostem non ad quod sustinere, sed ad fatigare refecti debet. Quod etiam malim, distinctione parva ante hostem posita. Consule Gronovium ad Livium l. xxxix. c. 31. & Observ. Ecclesiasticæ. c. 16. Cæsar B. Gall. 2. 6. *Sedius sustinere non posse.* & l. iv. c. 11. 32.

27 *Ubi successit.* Ut succ. Editiones principes, frequenti etiam variatione: deinde eadem cum nonnullis MSS. amoto, sensu obstante. *Collectis omnibus subsidiis* ait Livius. Sequentia autem in prima incursione, initio iusti proelii: quod satis patet e Livio. Medic. sec. in ipsa acie. *Acies* pro proelio Sueton. Aug. c. 20. una & altera acie. Vellei. l. i. c. 11. *Inmani* Athenas fudit acie.

Florus lib. iij. c. 22. *Ancipiti semper acie copias attrivere.* & alibi.

28 *Cheronæam.* 4. Reg. & unus Hill. *Cheromiam.* 2. Hill. *Cheromen.* TENN. Mediceæ, Leidenenses, Palatin. Vossian. & Edd. omnes, quotquot vidi, ante Steuchium *Cheromiam.* Sed cum Græcæ scribatur *Χαρώνεια*, rescribe *Chaeroneam* cum Calaubono ad Polyæn. l. iv. c. 2. §. 7. ubi ad verbum pene idem Strategema narrat; cui adde auctores citatos ad Justin. l. ix. c. 3. ubi itidem, ut hic. *Athenienses* adfiduis bellis indurata virtute Macedonum vincuntur. Nili potius ob constantem librorum scriptorum lectionem mecum malis *Chaeronomiam*, ut l. i. c. 3. §. 9. *Decelia.* l. iij. c. 11. §. 13. *Manthinia.* quibus locis vide plura. Nam ut a *Δεκέλεια*, *Δεκελικός*, a *Μαντινεία*, *Μαντινικός*, ita a *Χαρώνεια*, *Χαρωνικός*, non *Χαρωνεικός* descendit per breve, docente id nos ex professo Stephano de urbibus in hac voce.

29 *Usu duratum* Justin. vi. 4. *Agessiani* recenti & multis expeditionibus indurato milite, hostibus victoriam eripuit. l. xii. c. 4. *A* parvula ætate periculis laboribusque indurati, invictus exercitus fuit. l. ix. c. 3. *Affiduis* bellis indurata virtute Macedonum vincuntur. Sic & Ammianus Marcellinus l. xvi. *Cassiano* Mesopotamiae Duce stipendii & discriminebus indurato diversis. lib. xxi. Idem. *Non nisi pulvere bellico indurati*

sibus acrem quidem, sed ³⁰ inexercitatum, & ³¹ inpetu tantum violentum, ex industria proelium traxit: moxque languentibus jam Atheniensibus, concitatus intulit signa, & ipsos cecidit.

X. Lacedaemonii certiores ab ³² exploratoribus facti, Messenios in eam exarsisse rabiem, ut in proelium cum conjugibus ac liberis descenderent, pugnam distulerunt.

XI. ³³ C. Caesar bello civili, quum exercitum Afranii & Petreji circumvallatum siti angeret,isque ob hoc exasperatus, ³⁴ interfectis omnibus im-

durati praeficiebantur armatis.
TENN. Livius xxxviii. 17. xlii.
52. Silius vi. 311. & ibi Drakenb.
ac sexcentis alibi.

³⁰ *Inexercitatum.*] Arcerianus Codex *inexercitum*: quod placuit Keuchenio, citanti Macrobi. l. vii. Sat. c. 8. *Disavium nostrum inexercitum non relinquo.* Verum, praeterquam quod Macrobius idoneae non sit auctoritatis, notat illic fatigatum, haud otiosum, ut *exercitus* passim sumi solet, licet & hoc pro *exercitato* occurrat. V. Casaubon. ad Sueton. Tiber. c. 6. & J. Gronov. ad Taciti Ann. l. xiv. 2. Dukerum ad Florum l. i. c. 3. *Mirum in modum exercita juventute*, ubi in uno mto & contrario reperi *exercitata*. infrac. 3. §. 22 Rectius adduxisset Ciceronem l. v. Tusc. Qu. c. 17. *Aselepiadem ferunt non ignobilem, nec inexercitum philosophum*, ut ex MSS. & Edd. vv. quibusdam legebant Scottus, & J. F. Gronov. Observ. l. ii. c. 3. Verum illic nunc palam est, scribendum *n. ignobilem Eretricum*. Retineamus ergo & hic *inexercitatus*, quod ceteri MSS. omnes agnoscunt. Cicero ibid. l. ii. c. 15. *Rudem illum & inexercitatum tironem.*

³¹ *Inpetu tantum violentum*]

Inpetus Petrensis, Palatinus in impetus. At uterque Leidenfis in *inpetu*: quod non damnem. Vide ad l. i. c. 5. 15. *ut in virtute exercitum servarent.* pro tantum Leidenf. sec. sane. Dein *concitatus* MSS. quatuor. *Concitatis* Ed. Rom. pro *cecidis* rursus *cecidis* Medic. sec.

³² *Exploratoribus*] Ed. Rom. *explorantibus.* *Messenias* Mediceus pr. & Petrensis. *Arfisse* Coll. Voss. conj. & *liberis* Hillensb. & Medic. sec.

³³ *C. Caesar.*] Praenomen abest rursus ab utroque Mediceo, & utroque Leidenfi. Dein pro *angeret* Leidenf. sec. *urgeret.* ne audias. loco *ob* Petrensis ab.

³⁴ *Interfectis omnibus impedi-*
mentis] Vidi, qui legendum censerent, *interceptis omnibus impedimentis*, forte quod iis non placeret, impedimenta dici *interfecta*. Sed eos ego ad Vegetii caput sextum libri tertii remitto. Ulterius pronuntio, historiae fidem *to interceptis* non admisuram; neque enim hic Caesarianorum, sed ipsorummet Afranianorum agitur factum, qui tantum abest, ut impedimenta sua a Caesianis intercepti permiserint; ut ipsimet illa interfe-

K, cc.

impedimentis, ³⁵ ad pugnam descendisset, cont-
nuit

cerint. Testem do Caesarem ipsum l. 1. De bello civili: Illi, inquit, & inopia pabuli adducti, & quo essent ad id expeditiores, omnia sarcinaria jumenta interfici jubent, quo loco suspicor saginaria jumenta, a Caesare nuncupata fuisse. De quibus nos alibi.

STEW. Interfectis omnibus impedimentis. Sic lege secundum omnes MSS. Stewechium & J. F. Gronovium. Interceptis locum non habet. Nam hic refertur non Caesarianorum, sed Pompejanorum factum, qui sua impedimenta non passi sunt a Caesarianis intercepti; sed ipsi interfecerunt. Teste Caesare l. 1. bell. civ. c. 81. Ibi & inopia pabuli adducti, & quo essent ad iter expeditiores, omnia sarcinaria jumenta interfici jubent. Nimirum Impedimenta occidi offendit ignaros. Atqui ponuntur & pro jumentis. Caesar. l. 1. b. civ. c. 70. Impedimenta totius exercitus, cohortesque in castris relictos, servare non possent, quibus interclusis exercitus Caesaris, auxilium ferri nulla ratione poterat. Vegetius l. 111. c. 6. Impedimenta, saginarii, calones vehiculaque in medio collocentur. Operae est adscribere, quae J. F. Gronovius ad hunc locum notaverat. Impedimenta non modo sunt sarcinae, sed interdum vehicula cum sarcinis & jumentis: aliquando ipsa jumenta. Caesar. l. VII. de bell. Gall. c. 45. Prima luce magnum numerum impedimentorum ex castris mulorumque produci, eque eis stramenta detrahi, mulionesque cum cassidibus equitum specie ac simulatione, collibus circumvehi jubet. Ubi male Ciacconius jumentorum. l. 1. bell. civ. Desiderati sunt eo die sagittarii circiter ducenti, equites pauci, calonum atque impedimentorum non magnus numerus. Curtius l. 1x. c. 10. Quum Indiae praefecti, sicut erat imperatum, equorum jumentorum-

que jugalium vim ingentem ex omni, quae sub imperio erat, regione misissent, quibus deerant impedimenta, restituit. Ubi pari errore Freinshemius conjicit, ad impedimenta; ut intelligantur equi & jumenta ad impedimenta vehenda. Quasi hi equi & jumenta non sint ipsa impedimenta. Tacitus 1. Annal. c. 45. Ut jam jamque iturus, legit comites, conquisivit impedimenta, adornavit naves. Non sunt sarcinae, ut idem Freinshemius interpretatur: neque enim illae conquiri dicuntur, sed jumenta & vehicula. Suetonius hoc ipsum dicit, vehiculis comprehensis. c. 38. Eidem sic impedimenta. Caligula c. 51. Propterea versus ad pontes, ut eos calonibus & impedimentis stipatos reperis. Lege 28. Cod. Theodosii de erogatione militaris annonae. A provinciarum rectoribus caveatur, ut tam numeris, quam familiis, nec non impedimentis, praeter eas annonas, quae adaerantur, id tantum in specie tribuatur. Hoc est, militibus, servis, jumentis. TENN. Scrivenerius non legebat interceptis, sed ita alios legere, hoc verbo ad marginem posito, monere modo voluerat. Exemplis summi viri adde Livium l. xxxviii. c. 40. Impedimenta & sarcinas invadunt; caesisque custodibus partim ea, quae in plaustris erant, diripere, partim sub oneribus jumenta abstrahere. c. 41. Quum & impedimentorum pars & calonum & militum aliquot cecidissent: ubi patet, clarissime impedimenta vocari jumenta cum sarcinis. Neque aliter nostri locum cepit Vossius ad Caes. B. G. l. VII. c. 45.

³⁵ Ad pugnam descendisset] Quia exercitus, ut essent tutiores, olim montana occupabant, pugnaturi demittebant se in planitiem. Justin. l. xv. c. 1. Negavit, se in ejus belli praemia socios ad-

missu-

nuit suos, arbitratus alienum ³⁶ dimicationi tempus, quo ^a adversarios & ira & desperatio incenderat.

XII. Cn. Pompejus fugientem Mithridatem cupiens ³⁷ ad proelium compellere, elegit tempus dimicationi nocturnum, ut ³⁸ abeunti se obponeret: atque ita praeparatus, subitam hostibus necessitatem ³⁹ decernendi iniecit. Praeterea sic constituit aciem, ut Ponticorum quidem oculos ad-

^a Vulgo quod.

missurum, in cuius periculum solus descenderit. l. xxxviii. 8. In Romana bella descendit. Dicitur & respectu regionum altiorum. Nepos in Aristide. c. 1. Postquam Xerxes in Graeciam descendit. in Alcibiade c. 6. His quum universa civitas obviam in Pyraeum descendisset. Hinc Ciceroni descendere simpliciter, pro venire in forum: quia illud in loco inferiore situm. Lucae c. 2. v. 4. Ἀνὴρ εἰς τὴν Ἰερουσαλὴμ, εἰς πόλιν Δαβὶδ. Nazareth enim humillior. Hinc, expeditio Cyri minoris apud Xenophontem vocatur ἀνάβασις. Idem in Agesilao. Ἐπειδὴ ὁ Πέρσης πρὸθεν ἐπὶ τῷ Ἰμάδῳ διέσκη, ἀντιδιαβῶναι ἐπ' αὐτόν. TENN. Cui non diutius Hylas? Mediceus Antiquior descendissent; per synthesin, si cui placere possit.

³⁶ Dimicationis] Petrensis Dimicationis. Vide ad l. i. 2. 2. Dimicandi Leidenf. sec. pro quod Medice. pr. quoniam. Petrensis. quo, ut reposui. Dein & ante τὸ ira non agnoscunt MSS. septem, nec Ed. primae. Incenderant Medic. pr. incenderet Petrensis.

³⁷ Ad proelium] Petrensis ad bellum: quod fere perpetuum in eo Codice, ut non credam, toties ab auctore bellum pro proelio usur-

patum fuisse, licet sciam passim ab optimis scriptoribus, & in nonnullis quoque nostri locis eo sensu adhiberi: ut l. i. 11. 2. commissio bello. pro dimicationi Edd. Rom. & Bonon. cum Leidenf. sec. Vaticano, ac Coll. Voss. pro varia lectione ad dimicationem. In Voss. textu, Gudiano; & Mediceo pr. dimicatione.

³⁸ Abeunti] MSS. adeunti. TENN. mei quoque cum Edd. Romana & Paris. adeunti. Quod non capio. Palatin. ad eum se apponeret. Abeunti & fugienti hosti se opposuit Pompejus, ita ut nocte iter facientes inciderint in ejus exercitum: quomodo quidem haec refert Dio l. xxxvi. p. 24. Nam aliter haec enarrat Plurarchus in Pompejo p. 636. Cum Dione nostrum facere existimem, sed tamen verba haec ut abeunti s. opp. vehementer suspecta mihi sunt. Ad fidem historiae simpliciter debuit dixisse & abeunti se opposuit vel ad amnem sive ad Euphratem se opposuit.

³⁹ Decernendi] Ita Palatinus, Gudianus, Vaticanus, Petrensis, Leidenf. pr. & Coll. Voss. cum Hittorp. ora. Ceteri cum Edd. verustis e Glossa decertandi. Vide supra ad l. i. 10. 3. A cupiditate decernendi, paullo ante hosti Leid. sec.

adversa Luna ⁴⁰ praestringeret ^a, suis autem illustrem & conspicuum praeberet hostem.

XIII. ⁴¹ Jugurtham autem constat memorem virtutis Romanorum, semper inclinato die committere proelia solitum, ut, si fugarentur sui, opportunam noctem haberent ad delitescendum.

XIV. Lucullus adversus Mithridatem & Tigranem, ⁴² in Armenia majore apud Tigranocertam, quum ipse non amplius ⁴³ quindecim millia

ar-

^a Vulgo PERSTRINGERET.

⁴⁰ *Perstringeret*] Si Luna adversa perstrinxit oculos Ponticorum (quod & Plutarchus in Pompejo, Orosius tradiderunt) male Keuchenius adfert ex Floro l. III. c. 5. *Quum a tergo se hostibus, a facie Romanis praebuisset.* Nam ratio contrarium sentum requirit. Luna in partibus, quippe quasi commilitans, quum a facie se hostibus, a tergo Romanis praebuisset; Pontici per errorem longius cadentes umbras suas, quasi hostium corpora petebant. Sic me coniecisse liquido jurare possum, antequam Freinshemium inspexeram, qui in eadem ivit. *Perstringi* fulgoribus oculi dicuntur, eorum acies illis stupet & lascefcit. Cicero per similitudinem ad Brutum epist. 18. *Splendore falsi honoris obiecto aciem boni ingenui perstringi posse confidens.* Lucilius l. xxx. Satyr. 97.

Praestringatque oculorum aciem splendore micanti.

Nonius. *Praestringere* est valde stringere, claudere. TENN. Adversam Ponticis fuisse lunam, etiam Dio testatur. MSS. tamen Flori retinent illic vulgatum, & ad Cl. Dukerum ibidem. Dum autem Tenuilius Keuchenium carpit, ipse non leviozem sane committit errorem, & facit, ut Florus nequeat intelligi. Si enim Pontici a facie habuerunt lunam: quomodo tum potuerunt videre

umbras suas. Quod Lipsius & alii bene adverterant: unde ejiciebant etiam suas. Ceterum Gudianus, Leidenfis pr. & Medicus antiquior *praestringeret*, non *perstringeret*; verius omnino. Vide collectanea ad Lucan. l. I. 154. *obliqua praestringens lumina flamma*, atque hoc modo ubique ex MSSis lege, ubi de fulgore lunae, flammac, fulminis, aliorumque meteororum fit mentio.

⁴¹ *Jugurtham autem.*] A duobus Reg. & uno Hill. omittitur *70 autem.* Quae particula locum non habet. TENN. Mei omnes praeter Gudianum servant, non concinne. f. *regem.* Quod autem noster soli Jugurthae tribuit, testatur Nic. Damascenus Massylorum in Libya institutum esse, ut nocte pugnent. V. p. 518. Edit. Valef. Mox bellum rursus pro proelia in Perrensi.

⁴² *In Armenia majore*] Leidenfis pr. Vaticanus, & Medicus pr. cum Edd. Rom. & Bonon. in *Armeniam majorem.* Vide, quae congeffi ad l. I. c. 3. 5. *In Hispaniam visum exercitum.* Omnes constanter retinent ablativum cap. 2. §. 4.

⁴³ *Quindecim*] Ut passim fieri solet, variant hic auctores in milium numero. Plutarchus Lucullo p. 509. *Ἀντὸς ὃ τίσσας καὶ ἑκοσι σπέρας ἀναλαβὼν, ἐν*

αἵ;

armatorum haberet, ⁴⁴ hostis autem innumerabilem multitudinem, coque ipso inhabilem, ⁴⁵ usus hoc ejus incommodo, nondum ordinatam hostium aciem invasit, atque ita protinus dissipavit, ut ipsi quoque reges, abjectis insignibus, fugerent.

XV. ⁴⁶ Tiberius a Nero adversus Pannonios, quum barbari ⁴⁷ feroces in aciem, oriente statim die,

a Vulgo CL. TIBERIUS N.

αἷς ἐπλείονες ἦσαν μυρίων ὀπλι-
τῶν, καὶ τὰς ἰππικὰς ἀπαιτας, καὶ
σφενδαμῆας, καὶ τοξότας περὶ χι-
λίας ἐχώρει. Appian. B. Mithrid. p.
381. ἰσράτευι σὺν δύο τέλεσιν
ἰπιδίκοις, καὶ ἰππεῦσι πεντοχο-
είοις, Augent numerum Eutropius
l. vi. c. 9. & Rufus Brev. c. 15. dan-
tes Lucullo octodecim millia ar-
matorum: quibus locis ex MSS.
rescribi debuit *Tigranocertam*, pro
Tigranocerta. Latini omnes, &
nostrae aliquoties, consentientibus
ubique MSS. τὰ *Τιγρανόκερτα*
extulerunt *Tigranocertam* quasi a
nominativo singul. *Tigranocerta*
praeter Tacitum, qui l. xiv. &
xv. Annal. *Tigranocerta* in plu-
rali & a *Tigranocertis* habet. Con-
sule Geographos.

⁴⁴ Hostis] MSS. septem *hostes*
sed obstat τὸ *ejus*: quod tamen
delent quoque Hillensb. & Ed.
Parisi. ac Medicus sec. in quo
hujusmodi. pro autem est vero in
Edd. Rom. ac Bonon. in duobus
MSS. non adest. Deinde in *pro-*
ximis exhibet Palatinus, non *pro-*
tinus; mox ut ipsi quidem r. uter-
que Medicus, & Edd. primae.

⁴⁵ Usus incommodo] h. e. Re-
gum incommodum vertens in
suum incommodum. Vellejus l. 11.
c. 51. *Sua & celeritate & fortuna*
C. Caesar usus, nihil in mora ha-
buit, quo minus & cum veller,
ipse exercitusque classibus perveni-
ra. Sallustius c. 38. Jug. Nox at-
que praeda castrorum hostis, quo

minus victoria uterentur, remota-
ta sunt. TENN.

⁴⁶ [CL. Tiberius Nero] Tò CL.
delent omnes MSS. habent ple-
rique T. Nono. TENN. Ineptissi-
me vulgo editur, CL. Tiberius.
Quasi *Claudius* esset praenomen, &
Tiberius gentile. cum plane con-
trario rem se habere quis sciat.
Debuerat saltem gentile totum
fuisse expressum *Claudius*. quo-
modo si scriberetur, defendi pos-
set eo, quod nomina gentilia, ut
cognominibus praenomine desti-
tutis, sic etiam praenominebus
aliquando ante ponantur. Vide
Cl. Dukerum ad Flor. l. 11. c. 11.
§. 11. & jam ante Ill. Spanhem.
de usu num. Diss. x. p. 551. T.
11. Ed. ult. CL. abest quoque ab
omnibus vetustioribus meis, &
Ed. Parisi. rectissime. Fuit enim
Tiberius Claudius Nero, adopta-
tus ab Augusto, & ejus in im-
perio successor, qui apud scrip-
tores vulgo tantum adpellatur
Tiberius Nero. Bellum hoc Pan-
nonium gessit Augusti auspiciis,
quod testantur Ovidius, Suetoni-
us, Dio, Vellejus, aliique. In
Mediceo antiquiore *Claudius Nero*.
melius certe vulgato. In al-
tero C. *Claudius Nero*. Mirifice in
Leideni sec. *Lucullus adversus P.*
Si quis velit Tib. *Claudius Nero*
per me licet.

⁴⁷ Feroces] Non agnoscunt
hanc vocem uterque Medicus,
nec Edd. Italicae. pro hostem vi-
tiose in Ed. Wechelii est *sus*. Eo
αὐτὸς

die, processissent, continuit suos, passusque est, hostem nebula & imbris, qui forte illo die 48 crebri erant, 49 verberari; 50 ac demum, 51 ubi fessum stando & pluvia non solum 51 animo, sed & lassitudine deficere animadvertit, signo dato, adortus superavit.

XVI. 52 C. Caesar in Gallia, quia compererat, Ariovisto, Germanorum regi, institutum, & qua-

¶ Vulgo ut.

avri tñ illo in Medicis, & Edd. Italicis quoque.

48 *Crebri erant*] Unus Hill. *Crebuerant*. TENN. Leidenf. sec. *crebuerant*. *Crebuerant a Crebesco*, ut passim in MSS. vetustissimis legitur, non *crebresco*. Vide Manut. ad Cicer. Epist. 20. Fam. l. vii. Virgil. l. iii. AEn. 530. *Crebescent optatae antrae*, sic Heinlius. vulgo *crebr*. *Crebuit*, non *crebruit*, e MSS. scribendum pro *crevit* in Vegetii Prooemio, & alibi. Hic tamen rectius videtur *crebri erant*. Pluviae modo copiam, non incrementum voluit notare auctor.

49 *Verberari*] Seneca l. iv. Natural. c. 8. *Quaecunque depressa sunt, minus ventis verberantur*. Idem. *Quibus terrae & terris vicina pulsan- tur*. Lucretius. *Verbera ventorum*. TENN. Unus Cantabrig. *verxari* e Glossa, quamvis noster ita l. iv. 7. 30. *Imbre continuo vexatum exercitum*. Virgil. l. ix. AEn. 669.

Verberat imber humum.

Tibull. l. 2. 7.

te verberet imber.

ubi vide Broukhuf.

50 *Ac demum ut.*] Medic. pr. at. deinde MSS. quinque & Ed. Par. ubi septem cum eadem Edit. quod reposui.

51 *Animo sed & lassitudine deficere*] Plus ergo est *lassitudine*, quam *animo deficere*? At qui, quae- so, fessi animo deficere possunt,

nisi prae lassitudine? Ineptum ergo hoc incrementum est. Debuit auctor potius dixisse *ubi fessum stando & pluvia non solum lassitudine, sed & animo deficere*. quod si in MSS. esset, libenter amplecterer. Nunc, cum *animo* desit in utroque Leidenf., Gudiano, Palatino, Petrensi, Mediceo vetustiore, ac Coll. Voss., putem, facile hanc vocem abesse posse. Animadvertit hostem non modo fessum, sed ita defatigatum, ut lassitudine deficeret. Vel iorsan verba auctoris confusa sunt vehementius, & scribendum, *ubi fessum non solum stando, sed & pluvia l. deficere*, vel *fessum pluvia n. f.*, sed & stando l. Quidquid sit, non dubitem; quin vulgata ab auctore non sint profecta. Pro *sed & l.* Palatin. & Edd. Rom. ac Bonon. *sed l.* omisso tñ &. quod obvium esse apud Latinos auctores, monendum fuit ad l. 1. 3. 10. *non mutavit tantum statum belli, sed subiecit*. Frequens haec omissio est in MSS. Vegetii. sic & vel etiam in plerisque Codicibus a me visis adest l. 1. c. 4. 10. 13. l. 11. 8. 9. l. 111. c. 6. l. 14. 7. 8. 27.

52 *C. Caesar*] Ex more deest rursus praenomen in MSS. quatuor, & Edd. pp. dein *conceperat* Leid. pr. & uterque Leidensis inepte *Romanorum regi*. vide ad c. 6. §. 4.

quasi ⁵³ legem esse militibus non pugnandi, decrescente Luna, tum potissimum acie commissa, impeditos religione hostes vicit.

XVII. Divus Augustus Vespasianus Judaeos ⁵⁴ Saturni die, quo ⁵⁵ eis nefas est, quidquam feriae rei agere, adortus superavit.

XVIII.

¶ Vulgo sine τῷ ESSE.

⁵³ Legem militibus] 3. Reg. 3. Hill. clamant, τὸ militibus esse subiectum. Legem esse non p. exhibent. De hac re Caesar ipse l. 1. Bell. Gall. c. 50. Non esse fas Germanos superare, si ante novam Lunam proelio contendissent. Idem Tacitus affirmat German. c. 11. Creunt, nisi quid fortuitum & subitum inciderit, certis diebus, cum aut inchoatur Luna, aut impletur. Ob eandem causam Lacedaemonii reprehenduntur apud Thucydidem l. 1. f. 23. & laudantur Athenienses, quorum erat institutum. Μῆτε ἱερτῶν ἄλλοτε ἡγῆσθαι, ἢ τὸ τὰ δέοντα πράξαι. Συμφράντι ἔχῃ ὅσον ἡνυχίαν ἀπράγμονα, ἢ ἀρχολίαν ἐπίπνον. Apposite ad hunc locum Scholiastes. Ἀνίστησθαι εἰς τοὺς Λακῶνας, οἵτινες οὐ ἱερτῇ οὐκ ἱερῶτερον. Illos plenilunii religione retentos docet Herodotus l. vi. ne Atheniensibus contra Darii auxilium ferrent. Lex Lycurgi in hanc rem apud Lucianum de Astrologia. Μηδὰ μὲν καὶ εἰς πόλεμον ἀποχωρεῖν, πρὶν τῷ Σηλῶναι κληθεῖν ἡγῆσθαι. TENN. MSS. mei ad unum omnes, & Edd. veteres addunt τὸ esse: quod idcirco adieci. sed vocem militibus retinent Medicei, & Edd. Italicae. Aniovis regi erat institutum, & q. lege militibus id vetitum. Quare tutius retinetur. lege Hil-

lensb. & Ed. Paris. unde quis posset coniecere, institutum esse, quasi lege stabilitum, de hoc more videndi etiam Plutarchus in Caesare, & Dio l. xxxvi. quos adscripsit margini Scriverius.

⁵⁴ Saturni die] Sic & Pompejus Hierosolyma expugnavit, quia Judaei volebant se defendere Sabbatho. Dione teste in Pompejo. Sabbathum quia praecipua caeremonia colebant, etiam jejunio sacrasse (ut ait Justinus l. xxxvi. c. 2.) Judaei gentilibus credebantur. Hinc alludit Augustus Sueton. c. 76. Ne Judaeus quidem, mi Tiberi, tam diligenter Sabbathi jejunium servat, quam ego hodie servavi. Ad quem locum videndus Casaubonus. Caeterum ipsi Romani non fuere liberi ab hac superstitione. Festus. Dies praeliarii appellantur, quibus fas est, hostem bello lacerare. Erant enim feriae quaedam publicae, quibus nefas fuit id facere. Cato de jure civili. Per eos dies (religiosos quos appellabant) non cum hoste manus conferebant, non exercitus scribebantur, non comitia habebantur; neque aliud quicquam in Republica, nisi quod ultima necessitas admonebat, administrabatur. Gellius l. v. c. 17. ex Verrio Flacco. Quotiens belli gerendi gratia res divina postidie Calendae, nonas, idus a magistratu Populi R. facta esset, ejus belli proximo deinceps proelio rempublicam male gestam esse. TENN.

⁵⁵ Eis] Vaticanus est.

XVIII. ⁵⁶ Lyfander Lacedaemonius adversus Athenienses apud ⁵⁷ AEGospotamos instituit certo

to

¶ Vulgo AEGOSPOTAMUM.

⁵⁶ *Lyfander Lacedaemonius adversus Athenienses*] Ad Polyae-
num l. 1. c. 45. §. 2. ἰν' Αἰγὸς
ποταμῷ &c. Summo viro l.
Casaub. locus hic videtur man-
cus; quare arbitratur, emendan-
dum *Dux Lacedaemoniorum*. Non
quod Lyfander Lacedaemonius
non fuerit genere (Laconem enim
fuisse, apud omnes constat, &
sic nostro l. 1. §. 7. iv. 1. 9. *Ly-
fander Lacedaemonius*), sed quod
sine dubio crederet vir magnus,
adversus ita simpliciter poni non
posse. At vero, tantorum ma-
nium pace dixerim, errat. Nam
sic solet saepius noster, & me-
rus est mos, ut ita nude adjiciat
adversus subintelligens bellum
gerens, vel simile quid. Consule
omnino, quae congestissimus exem-
pla ad l. 1. c. 5. §. 12. Stulte
autem in Leidensi sec. & Ed.
Rom. legitur *Alexander*.

⁵⁷ *Apud AEGospotamum*.] Alii
AEGospotamen, quidam *Egeopo-
tamos*, nonnulli *AEGospotamos*.
Ego secutus sum Stephanum, cui
αἰγὸς ποταμὸν (sonat Latinis
caprae flumen) oppidum ad Hel-
lespontum est, a vicino, ut pu-
to, flumine nomen habens, qui
AEGos vocatur: Plin. c. 58. l. 11.
& c. 11. l. 14. & ad cujus ostia
scimus classem Atheniensium a
Lyfandro captam fuisse. vide Plu-
tarchum in Lyfandro. M. O. D.
MSS. 4. Reg. 3. Hill. *Egeopota-
mos*. L. *AEGospotamen*. Amat e-
nim Frontinus Graeca vocabula
Graecis terminationibus efferre.
Civitas est ad Hellespontum, a
vicino flumine, cui nomen *AE-
gos*, appellata. Plinius l. 11. c.
58. & l. 14. c. 11. ad ejus ostia
Lyfander cepit classem Athenien-
sium. Plutarchus in Lyfandro.
Nepoti c. 1. Lyfandro. c. 8. Al-

cibiade. c. 1. Conone appellatur
AEGos flumen. Vide Stephanum.
Notandi hic sunt gradus imperii
Atheniensis; cujus summa gloria
fuit proelio ad Salaminem; vi-
rium debilitatio in Sicilia & ad
Ephesum; Interitus ad *AEGospo-
tamen* contigit. TENN. Labet hic
adscribere Keuchenii sententiam.
*Nihil verius est, quam AEGospo-
tatum rescribendum, vel AEGos-
potamos, Graecorum forma. Nam
hi communiter αἰγὸς ποταμῷ
vocant, quem fluvium Latini AE-
gospotamum, AEGospotamos,
vel AEGos flumen. Sic αἰγὸς
λίμνη, Caprae fluvius, aut Ca-
prae fluvii; cum sit unicus fluvius.*
Haec ille. Primo errat Modius;
quod scribat, Stephanus hanc ur-
bem vocari αἰγὸς ποταμὸν; cum
audiat ei pluraliter ποταμοί.

Quomodo ego quidem arbitror,
omnes Graecos semper hoc no-
men extulisse, non in numero
singulari. Nam rarissima sunt
exempla illius numeri, & mea
quidem sententia corrupta; at-
que in pluralem reformanda. Or-
telius ex Xenophonte citat sin-
gularem; sed vel fallit, vel fal-
litur Cl. Vir. αἰγὸς ποταμῷ non
uno loco vocat Xenophon. l. 11.
hist. Gr. p. 455. 456. Doct. Pi-
nedo ad Stephanum producit lo-
cum Herodoti ex l. 1. c. 118.
sed ibi nunc opera Celeb. J. Gro-
novii ex Cod. Mediceo legimus
ὕπερ Αἰγὸς ποταμῶν. Apud Phi-
lostratum l. 1. c. 2. V. Apoll.
Tyan. περὶ αἰγὸς ποταμῷ. est in
Editione Aldina, ut monuit me
Cl. Wesselingus. Sed MSS. &
sensus flagrant; ut legatur πο-
ταμῷ, quomodo jam edidit O-
learius. Simul tamen tam singu-

to tempore ⁵⁸ infestari naves Atheniensium, deinde revocare classē. ⁵⁹ Ea^a re in consuetudinem perducta, quū Athenienses post digressum ejus ⁶⁰ ad contrahendas copias dispergerentur, extendit

• Vulgo qua.

larem ποταμὸν, quam pluralem probans, & in testimonium advocans Diogenem, & Ammianum Marcellinum l. xxii. Diogenes enim Laërtius l. 11. Sect. 10. eandem rem narrans περὶ Ἀ. ποταμὸν habet, ut nunc quidem circumfertur. Sed cur vulgaris editionibus magis fidem habebimus, quam Stephano, in cujus Ed. exstat ποταμός, ut testatur Menagius, qui iidem nullo tribuine nixu utrumque probat? Theodoret. Graec. Aff. cur. p. 59. Ed. Syll. ἐν Ἀιγῶς ποταμῷ; at alii MSS. ποταμοῖς. Denique corrupto loco Scylax, indicante mihi eodem Cl. Wesselingo p. 68. Ed. Gron. Ἐνδὸς δὲ Ἀιγῶς ποταμοῦ Κρήσα. Celeb. If. Volsius legit ποταμοῖς: Sed nemo non videt, faciliorem esse emendationem ποταμοί. Porro hinc falluntur Olearius, & omnes hic interpretes; cum statuunt, a Latinis in singulari Aegospotamum dictum fuisse. Aliter se res habet. Non propterea tamen, quod vult Pintianus ad Melam. l. 11. c. 2. §. 75. flumen Aegos mutandum est in fluvium. Romani enim Latine hanc urbem exprimentes singulari numero sunt usi, ut ex Plinio & Nepote ad Lylandri vitam observavit Lambinus. At vero illi, qui Graecam retinent vocem, in plurali etiam efferre debuerunt, quasi unum esset vocabulum Aegospotami, ut Philippi, Pompeji &c. In accusativo Aegospotamos: atque ita hoc loco praeter Gudianum exhibent MSSi omnes, & Editio Roma-

na, Hittorpii, ac Parisiensis, nisi quod in plerisque sit pro Αἰγῶς Egeo. Neque aliter Ammianus Marcellinus, non in singulari, ut Olearius scribit, l. xxii. c. 2. Cherronensum gulfus & Aegospotamos. Hinc corrigendus Ampelius Lib. Memor. c. 14. de Lylandro Classē Atticā apud Αἰγῶς ποταμὸς oppressit. vulgo Aegei primus.

⁵⁸ Infestari] Sic omnes editi. nec in scriptis aliqua varietas. Dubitantes tamen, an auctor dederit infestare, ut citat Calaubonus. v. l. 1. c. 4. §. 5. instituit reducere §. 8. assidue producere & reducere instituit; deinde in eandem persuasionem hoste perducto &c. §. 9. instituit inmittere. & tiepius. Ne tamen in textum recipiam infestare, vehementer me monet similis locus l. 111. 2. 1. circuiti muros frequenter omnibus copiis instituit, eademque reducere in castra: licet MSS. circuire. l. 111. c. 2. 10. apparere paucos instituerunt. Sic MSS. vulgo dispoſuerunt. Dicitur ergo instituit facere & fieri v. etiam l. iv. 1. 13. 14.

⁵⁹ Qua re] Rescripti ea re fide plurimorum Codicum. paullo ante bene dein tres, unus demum. Ducta pro perducta Medicei, & Edd. Italicae. Mox dispargerentur Leid. sec. & in consuetudine. post cum Medic. pr. Leid. sec. & Ed. Rom. ac plerique male delapsa.

⁶⁰ Contrahendas copias] Xenophon l. 11. H. Gr. p. 456. τὰ τε σιτία πρόβατα ἀνέλαβον. Copias ergo hic notant commeatum, & quaecumque ad victum pertinent. ut l. 111. c. 4. §. 3. qui copiis abund-

dit ex consuetudine classem, & recepit. Tum hostium maxima parte ex more dilapsa, reliquos adortus ⁶¹ cecidit, & universas naves cepit.

^a Vulgo OCCIDIT.

bundabant, petiit, ut commeatus subministrarent. c. 15. §. 6. copias, quibus diurnam sustinerent obsidionem. Sed vide, num huic rei conveniat verbum contrahere. Suppositum hoc ab iis, qui crediderunt, agi de militum turba; Sed ad eam contrahendam non dispergi deberent. Et nullus veterum hoc tradidit, neque posuit, nam hic ultimae Atheniensium virium aderant reliquiae. forte corradas vel comparandas, vel congerendas. Curt. tamen l. v. 6. 9. jumenta & camelos contrahi iussit. Sed & hoc de animalibus.

⁶¹ Occidit] Melius Petrensis, &

Leidenf. pr. ut repofui, cecidit, applaudente Cl. Wasse. v. ad c. 1. §. 6. inermesque aut cecidit, aut cepit. & quoque deest in MSS. quinque. Palatin. universasque. Ceterum non universas naves captas esse, sed novem cum Conone evasisse, auctores sunt Xenophon l. 11. H. Gr. p. 456. & Plutarch. in Lys. p. 439. ac Justin. l. v. c. 6. Polyaeus unam, tantum sc. πᾶσαλον evasisse ait. Qui sine dubio cum Frontino & Corn. Nepote Cononem statuerunt, huic proelio non inersuisse.

C A P. II.

De loco ad pugnam eligendo.

EXEMPLUM I.

¹ **M**. Curius ^a, quia ² phalangi regis Pyrrhi ³ explicatae ^b resisti non posse animadver-

^a Vulgo M. CURIUS, ^b Vulgo EXPLICATAE.

¹ M. Curius] Exhibendum iterum curavi M^o. live Mantus. ut debet, pro vulgato M. live Marcus. vide ad l. 1. c. 8. 4.

² Phalangi] Uterque Leidenses, duo Cantabrigienses, Palatinus, Medicei, & Hillensberg. cum Edd. Romana, & Paritensi. phalangae seu phalange. ut c. 111. §. 17. phalangam pro phalangem. Quod non nemini placere posset: quia solent posteriores Latini scriptores ex Graecorum accusativo facere nominativum, cuius rei exempla ubivis sunt obvia.

Verum non ita solet agere nosse, qui semper ipsas Graecorum terminationes exprimere amat: ut singulis fere paginis animadvertimus. Quare phalangi hic retinere satius est & c. 111. §. 17. scribere phalanga, ut est in antiquissimo Suetonii Codice MSto Neron. c. 19. phalangem c. 3. §. 20. apud nostrum etiam MSS. habent. Aliud quid est phalanga, de qua vide ad Munic. Felic. c. 3. Vide plura ad c. 3. 6. Persida: ubi vulgo Persidem & Persidam.

³ Explicatae] Sic omnes editi, praec-

vertebat, dedit operam, ut in angustiis confligeret, ubi ⁴ conferta sibi ipsa esset impedimento.

II. Cn. Pompejus in Cappadocia elegit castris ⁵ locum editum: unde, ⁶ adjuvante proclivo ^a in-

pe-

^a Vulgo PROCLIVIO.

praeter Hittorpiam, qui cum omnibus MSS. praebet *Explicitae*. Phalangem in angustiis non bene configere apparet ex eius descriptione, quam dedit Polybius l. xvii. Vir armatus in ipsa concertationis densitate tribus pedibus firmus perstat. magnitudo autem hastarum secundum primam basin sedecim, secundum convenientiam autem veri & recti quatuordecim cubitos habet. & ex illis quatuor per spatium intermanuarium, & aequilibrium posterioris partis, dum in procinctu stat, adimuntur: manifestum est, quod decem cubitis hasta necessario antecujusque armati corpus praecernat, quando ambobus manibus in hostem libratur. Hinc autem accidit & aliae hastae ante secundam, & tertiam ac quartam; aliae quintam seriem eorum, qui praecedunt in acie, duobus cubitis praecernant. Si quidem phalanx proprietatem & densitatem suam secundum ordinem, & retro a latere stantium habuerit. Phalangis quoque numerus, quem octo millium fuisse constat ex Vegetio 2. 2. non admittit angustias in conflictu. TENN. Non viderat Tennulius Editiones veteres. Nam in Rom. Bonon. Paris. & Wechel. itidem, ut in MSS. praeter Leid. sec. editur *explicitae*; ut rescripti. Dein angustis Arcerianus male.

⁴ Conferta sibi ipsa esset impedimento] Atqui debet esse conferta, si vim suam exercebit, quod clare docet Livius l. xliv. c. 41. In medio secunda legio inmissa dissipavit phalangem; neque ulla evidentior causa victoriae fuit; quam quod multa passim proelia erant, quae fluctuantem turbant primo, deinde disiecerunt phalangem; cu-

jus confertae & intentis horrentis hastis intolerabiles vires sunt. Curtius l. iii. c. 2. sed Macedonum acies terrea sane & inculta, clypeis hastisque immobiles cuneos, & conferta robora virorum regit. Ipsi phalangem vocant &c. Quare ita sumenda hic loci haec vox est, ut adeo spissata fuerit phalanx, & in globum coacta, ut hastas expedire nequiverint, eaeque confusa strue se se implicuerint & confecerint. nisi forsan huic praeferas ipsum conferta, quod est in Hillensb. & Ed. Parisiensis. Curtius l. iv. c. 3. Conferta navigia in turbido regi non poterant. Consule, quae de his participiis dixi ad Lucanum l. iii. 575. Conferta cadavera. Medicee conferta. Dein sibi ipsi inelegantius MSS. & Edd. quidam.

⁵ Locum castris editum] MSS. omnes concinnius elegit castris locum editum; ut edidi. In Mediceo pr. & Edd. Rom. Bon. Paris. in castris l. forsan reliquit auctor in castra i. e. ad castra faciendā. Adh. & hic Collectanea ad Lucan. l. ii. 151.

⁶ Adjuvante proclivio] Sic Steuchius, Scriverius, Keuchenius ediderunt; cum Hittorpius, 4. MSS. Regii, 3. Hill. & Vossianus optime *Proclivo*. Ut imbecillus, imbecillis, acclivus & acclivis, aliaque secundam & tertiam terminationem admittunt. Plaut. in milite glorioso. Fecisti modo mihi ex proclivo palam rem. TENN. Proclivo etiam Petrensis, Palatinus, Leidenfes, & Ed. Parisiensis. Verissime. Glossae *Proclivum* *κατωπίγης*. Arcerianus *proclivi*. Sanutus tamen cum reliquis *Proclivio*. *Proclivia* sic adhibet Clau-

petum militum, facile ipso decursu Mithridatem superavit.

III. ⁷ C. Caesar adversus Pharnacem, Mithridatis filium, dimicaturus, in colle instruxit aciem; quae res expeditam ei fecit victoriam. Nam pila, ex edito in subeuntes barbaros emissâ, protinus eos averterunt.

IV. ⁸ Lucullus adversus Mithridatem & Tigranem, in Armenia majore apud Tigranocertam dimicaturus, collis proximi planum verticem raptim cum copiarum parte adeptus, in subiectos hostes ⁹ decucurrit⁴, & equitatum eorum a latere invasit, ¹⁰aversumque, & eorundem partem

⁴ Vulgo DECURRIT.

dianus. Sed *proclivo* omnino placet. *Omnia procliva* sunt apud Senecam: & sic MSS. nonnulli in Hirt. x. B. Afr. c. 10. *omnia sibi procliva*. vulgo *proclivia*. Apulej. l. iv. Metam. p. 65. Ed. Pr. *contra proclivum montis attigui*. Sic enim optime Codex Orvillii. *contra proclive* vulgo. *Proclive* typographi forsavitio pro *proclivo* citat Cl. Burmann. ad Valer. Flacc. 11. 528. Dein Medic. sec. *impeditum militem*, & *disensu* Edd. primae, sensu obstante.

⁷ C. Caesar] Duo MSS. & Edd. pp. non exhibent praenomem. Mox *impeditam* Mediceorum unus. pro fecit Petrensis dedit. Idem *expedita* pro *ex edito*. In Leid. pr. *barbaros* non occurrit. Agnosce librariorum hallucinationes, & ipsam rem vide apud Hirt. B. Alex. c. 73. & seqq.

⁸ Lucullus] Hillensb. L. Lucullus. Petrensi. addit consul. Sed male. Hoc enim magistratus tunc nonungebatur. ut hic, ita c. 1. §. 14. *raptim* deest in Leid. sec. plerique parte sup.

⁹ Decurrit] Rescripsi hic quoque *decucurrit* fide quatuor MSSorum, & Ed. Paris. Vide Keuchenium, & supra ad l. 5. 15. ab

latere Mediceus pr. ut semper ferre in illo Cod. ab tergo.

¹⁰ Aversumque & eorundem partem p. perturbantem] Sic videor partim ex libris, partim de conjectura recte emendasse, cum legeretur pessime, *aversumque & eorundem partem peditum turbantem insequutus*, pessime, inquam. quod ego correxi, cum *perturbantem* in quadam editione invenissem, litera una ex voce *aversumque* abiecta. Mov. De hoc loco Palmerium quoque confutui, videreturne commodius legi, & eorundem pariter peditum perturbantem. Ille, quanquam conjecturam meam non improbaret; malebat tamen scribi & eorundem in arcto peditum perturbantem. Utrum voles, eligito, adhibetoque Appianum de bello Mithridatico, & Plutarchum in Lucullo: ubi traditur, Lucullum Thracis Gallosque equites in Tigranis cataphractos ex transverso immisisse; illos non expectato Romanorum impetu, sese gravissimosque armis equos inter suorum peditum agmina praecipitasse: eaque re impeditum universum exercitum, non tam insequendum, quam credendum fuisse

pedites proturbantem " infecutus, clarissimam victoriam retulit.

V.

¶ Vulgo PEDITUM PERTURBANTEM.

fuisse. Victoriam illam adeptus Lucullus pridie nonas Octob. die alioquin nefasto, quod eodem Scipio cum Cimbris congressus exercitum Romanum perdidisset. STEW. *Aversumque* &c. Ita Modius, cum antea esset, *adversumque* e eorumdem partem peditum turbantem inf. Vide & teweck. SCRIV. Quatuor Regii & 3. Hill. *Pedites, Perturbantem, unus Reg. 2. Hill. Proturbantem, Peditem proturbat eques, quando proterit.* Stewechius coniecerat. *Et eorumdem pariter peditem perturbantem.* Palmerius *Et eorumdem in arbo peditem perturbantem.* Appianus de bello Mithridatico, & Plutarchus in Lucullo memorant, Tigranis equites cataphractos fuisse, eamque gravem armaturam cautam cladis. TENN. Corruptissimus locus, quem tamen veterum librorum ope corrigi posse statim patebit. Primo *aversum* bene restituit Modius, non autem primus ita legit: nam jam ita scribitur in Edd. Rom. Bonon. & Paris. ipsa ratione hoc distante. v. Ex. praece. & ad C. 111 § 3. *invasumque* uterque Mediccus dant. Dein & deest in Palatino, & Vossiano, qui cum Gudiano habet *eorum*, pro *partem* Palatin. Vossian. Cantabr. Bibl. pub. & Medic. pr. pro varia lectione *partim, parte* idem Mediccus, Vaticanus, Leidenfis prim. duo Cantabrigenses, & Edd. Rom. Bonon. ac Parisiensis. *peditum* in nullo veteri libro est. Sed *pedites*, excepto Palatino, qui praebet *peditem*. Tandem *perturbantem* Edd. primae, *perturbatam* Ed. Wechel. at *proturbantem* Leidenfis primus *perturbante* Vatican. Jam Plutarchi verba hac de pugna audiamus in Lucullo p. 510 & γὰρ οἱ καθ' ἑαυτοὺς ἐδίεζοντο

τῆς Ρωμαίων, ἀλλ' ἀλαλάξαν-
τες καὶ θευγόντες αἰτίχιστα πάντων
ἐνέωσαν ἐαυτοὺς καὶ τῆς ἑπικυβερ-
ταίας ὄντας εἰς τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος
πρὸν ἀρξάμεναι τινος ἐκείνης ἐμά-
χης. ὥς μὴτε τοσούτων γε-
νομένων, καὶ αἰματὸν ὄφθην, οὐ
ἤλανθον τὰς τοσαύτας μυριά-
δας. ὁ δὲ πολὺς φόβος ἤδη θευ-
γόντων ἐγένετο, μάλλον δὲ βελό-
μας θευγόντων. & γὰρ ἐδίεζοντο &c.
Unde putem, necessario hic le-
gendum esse, *aversumque*, & e-
quorum *proturum* pedites *proturban-
tem* infecimus, vel, si vis, *peditem
proturbatum*. Sed priori MSS. im-
pealiter favent Jib. 11. c. 4 §. 12.
*Equi peditum quoque suorum ordi-
nes protulerunt* Caesar. B. Cell.
l. viii. c. 48. *Complures horum
magno nostrorum impetu perculsi*
(sic MSS. & l. d. prima: vulgo
non bene *pulsi*) vulnerantur, &
partim in fuga proteruntur &c. B.
Civ. 11. 41. *Equitatus avertit, pro-
terere incipit.* & passim. Aut si
novae dictum videatur *proturum*,
scribi posset *obritu*, quo sub-
stantivo utus est Plinius; adeas-
que J. F. Gronov. ad Livium l.
xxvii. 41. *Ut sit ni elerique (ab
equitibus) priusquam instruantur,
possint.* Vel denique simpliciter
lege & eorumdem parte *peditem
proturbatum*: Sed mihi magis pla-
cet, quod primum proposui. *Pro-
turbare* autem est dejicere, hu-
mili sternere, propellere. Vide N.
Heinsium ad Ovid. l. 111. Me-
tam. 80.

Obstantes proturbat pectore fluitas.
& quos laudat Socer meus ad Va-
ler. Maximum l. 1. c. 8. *equo pro-
turbatus.* Interim sic e MSS. e-
didi, ut intelligi possit auctoris
sensus.

L 3

21 Ven-

arenarum & ¹⁹ pulveris vertices^a agerent; sic direxit aciem, ut tota vis a tergo suis, Romanis in ora & oculos incideret. ²⁰ Quibus incommodis mire hosti adversantibus, illam memorabilem adeptus est victoriam.

VIII. Marius ²¹ adversus Cimbro ac ²² Teutonos constituta die pugnaturus, firmatum cibo militem ante castra collocavit, ut per aliquantum spatii, quo adversarii dirimebantur, exercitus hostium potius labore itineris profligaretur: fatigationi deinde eorum incommodum aliud objecit,

^a Vulgo VORTICES.

Vide, & quae nos contulimus ad Lucan. l. ix. 349.

Ventosa prostantem murmura con-
cub.

pro mane Leid sec. in arte. Voss.
mare & ad marg. in aëre. male.

¹⁹ Pulveris vertices] Sic lege:
sed MSS. Vertices. Ita l. Aeneid.
v. 100.

Insequitur cumulo praeruptus A-
quae mons.

Lucrētius l. vi. 157.

Franguntur in altum

Concreti montes nimborum.

ibid 706. versu.

Arenae tollere nimbos.

Idem l. v. 254.

Pulveris exhalat nebulam, nu-
besque volantis.

Sic volucrum nubem vii. Aeneid.
705.

Urgeri volucrum rancarum ad
littora nubem.

iv. Georg. 563. de apibus.

Immenasque trahi nubes, jam-
que arthore summa

Confluere, & lenis uvam demis-
tere ramis.

Gellius lib. xvi. montes arenarum.
Plautus. montes auri. TENN. Ver-

trices MSS. & Edd. pp. recte. pro
quo ubique fere ex antiquata
orthographia intrusum vortices
contra MSSos Codices, ut pate-
bit, si evolvas viros doctos cita-
tos ad Lucan. l. i. 371. Pulveris

autem verticem habemus itidem
apud Lucanum l. ix. 455.

At, non imbriferam cum torto
pulvere nubem

In flexum violentum agit, pars
plurima terrae

Tollitur, & numquam resoluta
vertice pender.

Ceterum Keuchenius monet, in
Arцерiano esse pulverem, & con-
sulendum Priscianum. At qui ne-
gat ille, pluraliter dici. *pulveres*
tamen invenimus apud Horat.
Epod. 17 48. *Novemdiales dissi-*
pare pulveres. sed hic omnes ce-
teri MSS. *pulveris*: quod nequa-
quam tentandum est. Sanutus ha-
bet *pulveris ac venti vertices.* Me-
dicus pr. verticem & ab tergo.

²⁰ Quibus incommodis &c.]
Doct. Barthius l. xiv. Advers. c.
9. vult, haec esse acutiora, & in-
commodis de civitate esse non bo-
na opinatur, quare legit. *Quis*
sibi commodis, mire hosti adver-
santibus. At mihi satis sana haec
videtur. Voce incommodis usi
Terentius, Cicero, Livius, Horatius,
aliique optimi passim. Statim Ex.
seq. *incommodum altius obiecti.* l.
iii. xi. i. *gravari belli incommo-*
da. pro *hosti, hostibus* est in Me-
dicco secundo.

²¹ Adversus] Hillensb. *adver-*
sum.

²² Ac Teutonos] Et MSS. 2.
Theo.

ita ordinata suorum acie, ut aduerso Sole ²³ & vento & pulvere barbarorum occuparetur exercitus.

IX. ²⁴ Cleomenes Lacedaemonius, aduersus Hippiam ²⁵ Atheniensem, qui equitatu praeualebatur, planiciem, in qua dimicaturus erat, arboribus prostratis inpediuit, & inuiam equiti fecit.

X. Hiberi ²⁶ in Africa ingenti hostium multitudine excepti, timentesque, ne circumrentur ²⁷ ad-

¶ Vulgo CIRCUMIRENTUR.

Theotonos alii duo. *Theutonicos* Medic. sec. ante castrum Petrensis. dein aliquantulum Medic. sec. & Edd. Italicae, ut alibi. Mox sub potius intelligendum videtur, quam *sunt exercitus*: nisi velis rescribere prius. Mox MSS. *fatigantioni deinde eorum*, non *eor. d.* quod sumitur ex Frontiniani seculi stylo pro *is fatigatis*. Alias enim debuisset dicere *adfecit*, quod non opus est. Leid. sec. & Hillensb. *injecit*.

²³ *Et vento & p.*] Uterque Medicus delent prius &. Leid. sec. & v. ac p. non male. de ipsa re confer Plutarch. in Mario p. 420. Polyae. l. viii. c. 10. 3. Oros. l. v. c. 16. *Et sol cum vento orius ex aduerso emicuisse; visus eorum pulvis opplevit.* Ceterum occuparetur hic notare debet inpediretur. quomodo occupari luctu, timore, sollicitudine dicimur. Si quidem sana est lectio vulgata. Certe magnus Gronovius dubitasse videtur, qui ad marginem libri sui adscripsit *L. collocaretur*, vel *locaretur*.

²⁴ *Cleomenes Lacedaemonius*] Lacedaemonii ex stirpe Agidarum habuerunt tres Reges huius nominis. I. Cleomenem, Anaxandridae filium. II. Cleombroti filium, sub quo ad Mantineam victi sunt Lacedaemonii ab Epaminonda. III. Leonidae filium, sub quo Lacedaemonii occisione

caeli sunt ab Antigono Tutore; ipse ad Ptolomaeum Euergetem confugit, & a filio ejus Philopatore cum omni familia est occisus. Frontinus loquitur de primo Cleomene, qui Collega Demarato Argivos vicit, & Athenas liberavit dominatione Hippiae, qui filius fuit Pisistrati. Sub eodem contigit nobilissima ad Marathonem pugna: manu sua mortem invenit sine liberis, postquam in furorem, ex nimio vino ortum, vertus, lacerasset suum ipse foedissime corpus. Eustathius Odyss. A. Αἰγέταις καὶ Κλεομένης ὁ Λακεδαιμονίων βασιλῆος Σκύθας ὁμιλήτας, καὶ ἀκροπότης ἡρώων, ὡς Ἡρόδοτος ἰστορεῖ, μάχωνται ἐν μέσῃς. TENN.

²⁵ *Atheniensem*] Leidens. sec. *Atheniensium*. Vide ad l. i. 4. dein *constructis* Petrensi. loco τῶν οὐρατίς. *destruatis* saltem scribi debuisset vel *constratis*, quod placebat viro docto. Mox tres libri *inpediit*.

²⁶ *In Africa*] Palatinus, tres Cantabrigienses, Leidensis pr. Medicus pr. & Hillensberg. cum Hittorp. margine in *Africam*. quod dammare non ausim. Vide, quae congesti ad l. i. 3. 5. & alibi. *Hiberi* dedi etiam e MSS. pro *Iberi*. Dein *circumrentur* nonnulli recte. Vide ad c § 353. *circumrentur* Ed Rom. *circumvenient* Petrensis.

L 5

27 Ad-

²⁷ adplicuerunt se flumini, quod altis in ea regione ripis profluebat: qui ita a tergo amne defensi, & subinde, quum virtute praestarent, incurfando in proximos, omnem hostium exercitum straverunt.

XI. ²⁸ Xanthippus Lacedaemonius, sola loci commutatione, fortunam Punici belli convertit: nam quum ^a a ²⁹ desperantibus jam Carthaginienfibus mercede sollicitatus, animadvertisset, Afros quidem, qui equitatu & elephantis praestabant, colles sectari; a Romanis autem, quorum robur ³⁰ in peditibus ^b erat, campestria teneri, Poenos in pla-

^a Vulgo deest A. ^b Vulgo IN PEDITIBUS.

²⁷ *Adplicuerunt.*] Uterque Mediceus minus bene *implicuerunt* cum Edd. Italicis. dein *praestuebatur* Palatinus, Cantabrig. tertius, Leidensis sec. & Edd. Paris. i. e. praeterfluebat. Ut. *praelabi*, *praevehi* & similia in se significationem *τῷ* praeter continent. Passim apud Horatium, Tacitum, Plinium, & alios occurrit *praestunere*, sed rectius tum *eam regionem praestuebat*, dixisset: quare cum ceteris MSS. retineo *profluebat*: quod probum est. Mox ab tergo torsus Medic. pr. dein *prostraverunt* Medic. sec. & Edd. Italicae.

²⁸ *Xanthippus*] MSS. sine adspiratione dant *Xanthippus*. Illum victoria potitum, mox in Graeciam cogitantem (ne Carthaginienfibus esset invidiae, & insidiis pateret) multis muneribus, ut suspicio dilueretur, affectum, dein navigantem in mari submersum ab iisdem, ut gloriam belli in se transferrent, credi testatur Appianus in Libyco. Scripsit & Onosander in Strategico cap. 31. Περί τῆς ἐν οἱ ἑκαστοὶ ἀποτρέψασιν τῷ ἱππικῷ ἐκλήγιστον στρατὸς τῶν ΤΕΝΝ.

Xanthippus praeter MSS. etiam primae Editiones. sed Graecis est *Ξάνθιππος*. de eo vide c. 3. § 10. Silium Ital. l. vi. 328. & omnino Freinsheim. & Dukerum ad Flor. l. 11. c. 2. 23. *Conversus ad externa auxilia hostibus, quum Xanthippum illis ducem Lacedaemon misisset, a viro militiae peritissimo vincimur.* Mox Leid. sec. *permutatione*, & Petrensis *avertit*.

²⁹ *Desperantibus*] Keuchenius melius forte a *desp.* legi ait. Recte: nam ita inveni in Palatino, utroque Leidensi, Cantabrigienfi, Hillensberg. Coll. Voss., Gudianus, & Ed. Parisiensi. Mox *sollicitus* Mediceus antiquior, & pro *praestabant* Cantabrig tertius *praevalabant*, Leidens. pr. *praestabant*.

³⁰ *In peditibus*] Novem codd. MSS. habent *Impeditum*. Certe pedites in *expeditione* minus sunt *expediti*, magis *impediti*, quam equites. Siquidem *impeditus*, cuius pedes impediti. Sed prior lectio magis quadrat *τῷ* *Equitatu*. TENN. Plerique mei quoque *impeditum*. Medic. pr. *impedimentum*. Petrensis in *peditum numero*

plana deduxit: ubi per elephantos dissipatis ordinibus Romanorum, sparsos milites per Numidas persecutus, eorum ³¹ exercitum fudit, in illam diem terra marique victorem.

XII. Epaminondas, dux Thebanorum, adversus Lacedaemonios directurus aciem, pro fronte ejus decurrere equitibus jussis, quum ingentem pulverem oculis hostium objecisset, expectationemque ³² equestris certaminis praetendisset, circumducto pedite ab ea parte, ex qua decursus ³³ in aversam ^a hostium aciem ferebat, inopinantium terga ³⁴ adortus cecidit.

XIII.

a Vulgo IN ADVERSAM.

ex interpolatione. nam nullus dubito, quin auctor dederit in pedite, i. e. peditatu, ut millies Livius, ceterique historici cum nostro. (V. ex. seq. & c. 3. §. 14.) apud quos eques & pedes non raro abierunt in equitatus & peditatus. Sicc. 3. §. 17. per levem armaturam & equitem. ita MSS. vulgo equitatum. ubi plura. Afres pro Poenas est. in Petrensi. in Leid. sec. male reduxit. Tum nonnulli MSS. & Edd. elephantis, & pro ordinibus Medic. pr. cornibus.

31 Exercitum Victorem] Quae verba videntur singulorum, ab autoribus sunt etiam juncta collectivis. Nepos Agellao c. 4. Quum Victori praeset exercitui, maximamque haberet fiduciam regni Persarum potiundi. Plinius Paneg. Superbiebat ventosa & insolens natio, quod victorem quidem populum pasceret tamen. Auctor Panegyrici dicti Constantino Filio Constantii. Ad primum impetum totius tui victoris exercitus hostes territi fugatique. Florus II. 7. Macedones quondam affectator imperii populus. Claudianus bello Gildonico v. 97.

Ille diu miles, populus, qui praefuit orbi,

Qui trabeas & sceptrum dabat.

Tacitus III. Ann. c. 6. Non eadem decora principibus viris & Imperatori populo. Frontin. I. 3. 3. supra. Tyronem exercitum. TENN.

32 Equestris] Ejus Vossian. uterque Mediceus, Vaticanus, Leidens. secundus, & Edd. Rom. ac Bonon. Hillensb. & nostris. Leid. pr. eurtis. Ed. Paris. nostri. Latet quid. dein ab una parte Leid. sec.

33 In aversam h. aciem ferebat. Medic. pr. versus in adv. & c. Palatin. in adv. h. partim a. Petrensis ferebatur. male. I. 5. 5. aditus, qui ad portum ferebant. & sic saepe. sed quid? an ut terga caederet hostium, circumduxit peditem in aversam h. aciem. Ineprius hoc est. Legendum omnino, vel invitis MSS. aversam, i. e. a tergo. Quod miror, a nemine animadvertum. simile mendum infra quoque tollemus c. 12. §. 3. per aversam partem nocte emissos. vulgo sine sensu aversam. Perpetuum in his vocibus esse confusionem, sciunt omnes, quod saepius ad Lucanum quoque monere, necesse habui.

34 Adortus] Ita semper Livius, aliique fere. MSS. Petr. & Joann. adorsus: quomodo & Gellius I. IX.

XIII. Lacedaemonii ³⁵ trecenti contra innumerabilem multitudinem Perlarum, Thermopylas occupaverunt, quarum angustiae non amplius, quam ³⁶ parem numerum cominus pugnaturum, poterantmittere: eaque ratione, quantum ad congressus facultatem, aequati numero barbarorum, virtute autem praestantes, magnam eorum partem ³⁷ ceciderunt ^a: nec superati forent, nisi per proditorem ³⁸ Ephialtem Trachinium ^b circumductus hostis, a tergo eos obpressisset.

XIV.

^a Vulgo OCCIDERUNT: ^b Vulgo EPHYALTEM TRACHINIAM.

I. IX. c. 2. & Gellii Codex Pembrock. Curtii Cod. Petrensis I. III. c. 1. Apulejus Florid. IV. In Frontini I. II. c. 1. *adorus*. Ovid. Pont. II. ibi refinxit Heinssius in *adorta*. Vide Front. I. II. c. 8. ubi MS. Bibl. P. b. opinor. *adorus*. Memini me legisse alibi, sed loca festinanti non occurrunt. Haec ad me Clar. Walf. Adj. notata Frontini loca.

³⁵ Trecenti] Non satis distincte hanc historiam refert auctor noster, neque etiam Valerius Maximus I. III. c. 2. Ext. 3. Quippe initio trecenti illi non erant loci, sed totus Graecorum exercitus, qui demum a Leotida domum remissus est, postquam se ab Ephialte proditum viderat: Tunc cum eo trecenti illi Xerxis castra nocte intrantes post multam caedem factam tandem ab hostium multitudine obruti & caesi sunt; live trecenti fuerint, live quingenti, seu sexcenti, nam in numero dissentiant Scriptores. Vide Bongart. & Bethecc. ad Justin. I. II. c. 11. & Coler. ad Valerium.

³⁶ Parem numerum cominus pugnaturum] Leidensis pr. male quam par est. duo partem, in Edd. pp. inepte *cominus*. & pro *pugnaturum* Petrensis *pugnatum*. Leid.

sec. *pugnantium*. Viderur auctor voluisse, in illis angustis non amplius, quam trecentos cominus cum hoste pugnare potuisse. Livius ait, locum illum 60. passus modo patere I. XXXVI. 15. paullo ante *occuparunt*. MSS. duo: & mox ea quoque r. Medic. pr.

³⁷ Occiderunt] MSS. mei novem *cecidissent*. verissime. Ejus verbi vulgatum est glossa. Vide ad c. I. §. 6.

³⁸ Ephialtem] Regii 3. & 2. Hill. *Ephialtem*, terrius Hill *Ephialten*. Omnes deinde MSS. pro *Trachiniam*, quod Stewechius, Scriverius, & Keuchenius habent, dant *Trachinium*. Diversus ab hoc fuit Ephialtes, Sophonidae filius, nobilissimus paupertatis contemptor; de quo Aelianus lib. II. c. 43. I. III. c. 17. I. XI. c. 9. I. XIII. c. 39. TENN. Mei quoque Codices omnes cum Edd. veteribus non solum *Ephialtem*, vel *Ephialten*, ut debet, sed etiam *Trachinium*: quomodo audacter rescripti, & Cel. Gronovius ad codicis sui marginem notaverat e MSto. Veram esse hanc lectionem docent Polyæn. I. VII. Strateg. c. 15. §. 5. Τραχινίᾳ ἀνδρὶς Ἐφιάλτης δάεζαντο ἀντιπρόσωπον τοῖς ὅρμασι στείλν. Diodorus Sicul.

XIV. Themistocles, dux ³⁹ Atheniensium, quum videret utilissimum Graeciae, adversus multitudinem Xerxis navium, in ⁴⁰ angustiis Salaminis decernere, idque persuadere ⁴¹ civibus non posset, sollertia ⁴² effecit, ut a barbaris ad utilitates suas Graeci compellerentur. simulata namque prodicione, ⁴³ misit ad Xerxen, qui indicaret, populares suos de fuga cogitare, difficiliorremque ei rem futuram, si singulas civitates obsidione adgrederetur. Qua ratione effecit, ut exercitus bar-

ba-

Sicul. l. xi. p. 7. Ἦκε δὲ αὐτὸν Τερχίνιος τις τῶν ἰγχωρίων &c. ἐπηγείλατο διὰ τινος ἀτραπῆς εἰς τὴν καὶ παροικημένην τῶς Πίρσας ὁδηγήσιν. Pausanias Attic. l. i. p. 11. Ἀντιγόνη δὲ οἱ Κίλτοι τὴν ἀτραπὸν, ἣν καὶ Μήδοις ποτὶ Ἐτιάλτης ἠγήσατο ὁ Τερχίνιος. Adde Suidam. Immo Herodotus l. vii. c. 213, 214. multis docet, unde & quis hic homo fuerit Ἐπιάλτης ὁ Ἐυρυόμην, ἀνὴρ Μηλίου & generalius paullo post Ἐπιάλτης Τερχίνιος &c.

³⁹ Atheniensium] Qui tunc Σαλασκοκράτορες. Xenoph. de rep. Athen. fol. 676. ὁ Ἀθηναῖος τῶν μὲν ἦσαν ταῖς νήσοις παρατίθενται, πειθύνοντες τῇ ἀρχῇ τῇ κατὰ Σαλατῆαν. TENN.

⁴⁰ Angustiis Salaminis] 4. Reg. 3. Hill. Salaminis. Voluit in illis decernere, ne circumveniri a multitudine posset TENN. Mei quoque, & Edd. veteres Salaminis. Codex Petrensis Salaminas, ut apud Justin. l. 11. 7. de proprietate Salaminas insulae & l. xlii. 3. apud Salaminam ubi tamen Iuniae Salamina. & priore loco alii Salaminiae. Confer notata ad c. 11. 1. c. 111. 6. & ad Obseq. c. 74. Hic

certe retineo Salaminis. non enim erant Angustiae ipsius insulae, sed ireti ad Salamina. Hinc angustiae striti Salaminis. Idem Justin. l. 11. c. 12. & apud Nepot. pugna Salaminia, victoria Salaminia.

⁴¹ Civibus] Qui ad sua tuenda (Justin. 11. 12.) dilabi volebant, contra praeceptorum Cyaxaris apud Xenophontem l. vi. f. 102. Πάντες γὰρ ἐπιστάμεθα, ὅτι ὁμῶς μένοντες, πλείω κακὰ ποιῆμεν τοὺς πολεμίους ἢ παροῦν, ὅτι ἡ χώρας ἡμῶν ἀπὸ λῶν, οἱ αὖτοι ἡμῖν ἐχθρῶντο, ὡς οἱ αὖτοίς ἡμῶν ἦσαν, ἡμῖν γὰρ μὲν ὡς χαλεπώτατον. TENN.

⁴² Effecit] Arcerian. efficit. Mox Xerxen e Leideni pr. scripti pro Xerxem. pro populares Leid. sec. populos. Dein difficiliorremque ei rem f. MSSi, ut resolui, non rem ei. Tandem inquietarentur Leid. pr.

⁴³ Misit] Scilicet Sicinum, paedagogum liberorum suorum. Herodot. vii. 75. Polyæn. l. i. in Themistocle. comin. 1. Σύκινον vocat. Deinde iterum ad Xerxem misit, ut occuparet transitum Hellesponti maturata fuga: Eundem (nam & servus ejus fuerat) civem Thespensem & locupletem fecit. TENN. Lambin. ad Nepot. Themistoclem.

dem 5 miles, sed qui alienum negotium ageret; in sinistro autem Afri, 6 miles^a viribus infirmior, sed animi constantioris, reducto sinistro 7 latere suorum, dextro cornu, quod validissimis militibus 8 exstruxerat, obliqua acie cum hoste conflavit. Deinde, fufis fugatisque Afris, Hispanos, qui in recessu spectantium more steterant, facile in deditiorem compulit.

II.

4 Vulgo MINUS V. FIRMI.

nimi ad mortem parati. Manilius l. 4. Gallia praetentis, Hispania maxima bellis.

Praetentas explico nota 25. infra. Florus II. c. 6. Bellatricem illam, viris armisque nobilem Hispaniam. TENN.

5 Hispani c. 7. q. miles] Rara est constructio. I. xv. Metam. fab. 2.

Quid meruistis oves, placidum pecus, inque tuendos.

Natum homines? ibid.

Quid meruere boves, animal sine fraude doloque?

Autoribus frequens militem pro militibus ponere. Tacitus III. Hist. c. 10. Turbatur militum vocibus, &c. Apertae militum aures. Subjungit in singulari. Sensus ludibrium miles. Florus II. c. 18. Acritus nostro cum milite, quam cum Numantino proclandum fuit. Deinde in plurali effert. Quippe assiduis & injustis & servilibus maxime operibus attriti. TENN.

6 Afri minus viribus firmi, sed &c.] Rescripsi, ut in antecedentibus Hispani robustus miles, ita hic Afri, miles viribus infirmior auctoritate codicis Medicei primi: Quo adludit Leidensis sec. Africanus viribus infirmus. infirmi etiam in Cantabrigienli tertio. Afer minus viribus firmus existat in altero Mediceo, Vaticano & Ed. Romana, ac Bononiensi. non male quoque, sed primum praefero. Livius I. xxvii.

48. Ibi Hispani, vetus miles peritusque Romanae pugnae, & Ligures, durum in armis genus. xxviii. 2. Celtiberi, novus miles in proximas dilapsi silvas inde domos dissi- gerunt. Curt. I. vi. 7. 35. Ex Lydia duo milia & sexcenti, peregrini miles, adveniant. Ceterum malim quoque agerent, ut loqui solent optimi; quod alibi etiam monendum fuit. Livius I. xlv. 3. quae res accendit militi animos, postquam conspexerunt. Adde J. F. Gronov. ad I. xxxviii. 29. Porro pro auctorem in Mediceo pr. est veri. Sed non comparat in Leid. sec. anima constantiore Petrensis.

7 Latere, suorum d.] Ita haec distinguunt, quasi latere non pettineret ad exercitum Scipionis: quare ut sensum clariorem redderem, posui distinctionem post suorum. Scipio nempe reduxit, sive retraxit interius sinistram suorum latas Hispanis oppositum; & dextram cornu magis ad hostes promovit & extendit; qua positione ex recta fecit obliquam aciem, & sic prius cum Afris rem gessit, eosque in fugam compulit, pro quod in Petrensi. quis. Mox domum Leid. sec. & tres M. S. spectantium. Dein Vossian. ad facilem deditiorem.

8 Exstruxerat] §. 4. cornu fortissimis fundatur, pro firmaretur, simile in MSS. optimis, & Ed. prima Caesaris I. I. B. C. 41. acieque in locis idoneis constructa. vulgo

II. Philippus, Macedonum rex, adversus Illyrios gerens bellum, ut animadvertit frontem hostium stipatam electis de toto exercitu viris, ⁹ latera autem infirmiora, fortissimis suorum in dextro cornu collocatis, sinistrum latus hostium invasit, turbataque tota acie, victoriam profligavit.

III. ¹⁰ Pammenes ^b Thebanus, conspecta Persarum acie, quae robustissimas copias in ¹¹ dextro cornu collocatas habebat, simili ratione & ipse suos ordinavit, omnemque equitatum & ¹² fortissimum quemque peditum in dextro cornu, infirmos autem contra fortissimos hostium posuit, praecepitque, ut ad primum inpetum eorum sibi fuga consulerent, & in silvestria, confragosaque loca

^a Vulgo deest AUTEM. ^b Vulgo PERMENES.

vulgo *instruita*, infra §. 16. *construxit cohortes*, apud Hirtium quoque B. Afric. c. 41. in MSto invenit; omnes suas copias in campo *instruxit*: nunc editur etiam *instr.* Sic simpliciter *struere aciem* Liv. l. XLII. c. 51.

⁹ *Latera infirmiora*] Ex. 8 MSS. adde adversativam periculum *Latera autem infirmiora* & sic Hittorpius olim. TENN. Accedunt decem mei codices, & Ed. Paris. quare ⁹ autem addidi. Mox MSS. *tota acie*, non *acie tota*.

¹⁰ *Parmenes*] 4. Reg. *Parmenes*. 2. Hill. *Parmenes*, tertius *Parmenes*. Gujetus Περμίνης pro Προμίνης. TENN. Keuchenius invenerat etiam in Paris. Ed. *Parmenes*; sed editum *Parmenes* magis ei placebat, quia est melior; quod unde sciverit, nescio: cum sit lectio illa corruptissima; verumque hominis nomen fuerit *Parmenes*; quod praeter duo MSS. Hillensberg. reliquerunt etiam nobis tres Cantabrigienses, Gudianus, Palatinus, Leidensis pr. & margo Hittorp. ac Weche-

lii Edd. alii MSS. & Edd pp. cum Sanuto *Parmenes*, nonnulli *Parmenes* prope verum. Strategemata hujus viri enarrat Polyaeus l. v. c. 16. ejusque meminir Diodorus Siculus l. xvi p. 434. Pausanias in Arcad. l. viii. p. 654. Plutarch. in Pelopida p. 287. 292. & de Rep. gerenda p. 805. sic autem scribendum esse, monitum quoque video a Doctiss. P. Wesselingo l. 11. Observ. c. 8.

¹¹ *Dextro cornu*] Medic. sec. simpliciter *in dextro collatas*. & pro *copias* Leid. sec. *acies*. Mox *similiter* & ipse suas o. Pettenlis. suas etiam Hillensb.

¹² *Fortissimum*] Hillensb. *firmissimum*; & pro *fortissimos* Palatin. *firmissimos*, ut videatur haec vox hoc vel sequenti loco esse restituenda. Vide ad Exempl. 4. & c. v. 42. l. 111. 9. 4. eaque, quae congesti ad Lucan. l. 11. 473. *firmissima pubes*. Dein & in silu. non agnoscunt ¹² in Leidens. pr. Hillensb. & Palatinus. *confrondosa* male Leid. sec. *sepe* rec. Mediceus antiquior.

M

Dex-

loca se reciperent. Ita frustrato robore exercitus, ipse optima parte virium suarum, * (dextro cornu,) totam ¹³ circuit aciem hostium, & ¹⁴ avertit.

IV. ¹⁵ P. Cornelius Scipio, cui postea ¹⁶ Africano cognomen fuit, adversus Hasdrubalem, Poenorum ducem, in Hispania bellum gerens, ita per continuos dies ordinatum produxit exercitum, ut media acies fortissimis ¹⁷ fundaretur: sed quum hostes

¶ Vulgo **EVERTIT**.

* *Dextro cornu totam circumvit aciem hostium.*] Suspitor locum a Glossis contaminatum, & abjicienda illa dextro cornu. dixit enim paullo ante, omnemque equitatum & fortissimum quemque peditum in dextro cornu posuit. STEW. Illud dextro cornu inelufum e glossa esse, suspicatur Stewechius, SRIVER. *Dextro cornu totam.* Sic omnes MSS. Stewechius tamen, & Gujetus *ta* *Dextro cornu* suspicantur glossema, quia praecessit, *fortissimum quemque peditum in dextro cornu.* TENN. Retineat has voces mei quoque MSS. omnes; quamquam non videntur esse a manu auctoris. Vide ad Ex. seq.

¹³ *Circuit*] Unus Reg. *circumvit.* 3. Hill. *circumvit.* TENN. *Circumvit* Leidenf. pr. & Gudianus. Sed Medic. pr. Palat. Leid. sec. & Edd. veteres cum Sanuto *circumvit.* Nil muta. Tam *circuire*, quam *circumire*, quod non nego in veterrimis alibi reperiri codicibus, scribebant veteres. Vide Cl. Burmann. ad Phaedr. l. 111. F. 19. & nos ad Lucan. l. 1. 606. VI. 223.

circuit hastam

saepo tam supra, quam in seqq. occurrit apud nostrum, perpetua MSSorum, ex quibus aliquoties correximus, varietate, quod semel pluribus monitum sufficiat.

¹⁴ *Evertit*] 4. Reg. 3. Hill. & Vodianus habent, *Avertit*, nimi-

rum in fugam, ut c. r. n. 7. *Anhelantes integris viribus exercitus sui aggressus avertit.* hic n. 17. *Averterunt eos, consummaruntque victoriam.* n. 22. *Averterunt, caedendumque tradiderunt,* c. 4. n. 10. & n. 20. TENN. Rescripti *avertit*, auctoritate meorum etiam Codicum novem, & Sanuti. Sic l. 11. 23. *protenus eos averterunt.* Ex. seq. *aversus equitatus.* c. 8. 6. *averso exercitu* l. 14. 1. 29. *exercitus obviis hostibus aversus.* & saepe. Liv. l. VII. 17. *hostium aciem averterunt.*

¹⁵ *P. Cornelius Scipio*] Deest praenomen in utroque Mediceo, Leid. sec. & Edd. pp. Cognomen *Scipio* abest a Gudiano. Tum post pro postea, iidem Medicei. Dein, *Poenorum ducem* MSS. ut edidi. *bella g. Medic. sec.*

¹⁶ *Africano*] *Mediceus* uterque, Vaticanus, & Leidenfis sec. cum Edd. Rom. & Bonon. *Africanus.* Eadem plane verba occurrunt apud Livium l. xxv. 2. *P. Cornelius Scipio, cui post Africanus fuit cognomen.* Sed magnus Gronovius dedit ibi *Africano*: quod & praeferam. Consule praeter alios ipsum ad Livii l. 1. c. 1. *Trojae & huic loco nomen.* & Cel. Duker. ad Flor. l. 11. c. 6. *Hinc illi cognomen novum, Cunctator.*

¹⁷ *Fundaretur*] Dixit supra n. 1. *Exstruatur.* Justin. l. 3. 4. *Ita ducis consilio & hostium ministerio possessio Tarentina Parthenis in acter.*

hostes quoque eadem ratione assidue ordinati procederent, Scipio eo die, quo statuerat ¹⁸ decernere, commutavit instructionis ordinem, & ¹⁹ firmissimos, ²⁰ id est; legionarios, in cornibus colloc-

acernum fundata. Cicero 4. Fin. 1. *Accurate fundatam & exstructam disciplinam.* TENN. Firmare hac in re dicit Livius l. xxvii. 14. & de eadem pugna l. xxviii. 14. *Romano milite cornibus firmatis.* dein quamquam pro quoque MSS. 3. cum Ed. Rom. & eodem die itidem tres cum Edd. pp. *ma die qua Petrensi.*

18 Decernere] Petrensis decernere. Leid. sec. contendere. e solenni glossa. Vide ad l. 1. 10. 3.

19 Firmissimos 1. e. legionarios] Quia res Romana (ut ait Vegetius l. 11. c. 1.) praecipue in legionum ordinatione pollet: omnes legionarii etiam cives Romani. Unde Dioni *πολιτικὰ στρατώσιδα*. Tacitus in Agricola ait, legiones in subsidiis collocatas ante vallum castrorum, ut adde- rent gloriæ victoriae, si salvis civibus ea foret patrata; & efficacem opem ferrent, si auxilia non possent perficere. cap. 35. *Infinctos* (ait) *tuentesque* ita disposuit; ut praestium auxilia, quae octo millia erant, mediam aciem firmarent, equitum tria millia cornibus adfunderentur: legiones pro vallo steterunt. Ingens victoriae decus citra Romanum sanguinem bellanti: & auxilium si pellerentur Praeterea origo nominis probat; maiorem curam fuisse in conscribendo Legionario milite, quam in auxiliis. Varro l. 1. de L. L. & l. 111. de vita populi R. *Legio*; quod *leguntur* milites in dilectum. Etiam gravior erat armatura. 3. Georg. *Acer Romanus in armis, Injusto sub fasce viam dum carpit.* Vegetius l. 1. c. 20. *Unde enim apud antiquos Murus dicebatur pedestris exercitus: nisi quod pilatae legio-*

nes praeter scuta etiam cataphractis paleisque fulgebant? Has ob causas Legionarii hic firmissimi, & numero 22. *Legiones firmissimae*, Supra l. 1. c. 6. n. 1. *Fortissima Legio*; & ab autoribus Legionum robur vocatur. Tacitus 6. Annal. c. 37. *Robur Legionum sociorumque ripam ad Euphratis ducit.* l. 12. Annal. 31. *Ea munimenta dux Romanus, quamquam sine robore Legionum sociales copias ducebat, pertrumpere aggreditur.* 1. Hist. c. 7. *Robur adventantium Legionum, & famam Germanici exercitus attollebant.* 2. Histot. c. 94. *Robora tamen Legionibus aliisque subtrahit; convulsam castrorum decus.* 1. Annal. c. 24. *Additur magna pars praetoriani equitis, & robora Germanorum, qui tum cuspides Imperatori aderant.* Quintilianus decl. 3. *Omnes haec, quae circumsteterunt, Legiones, Florem Italiae, civium sociorumque robora, una voce apud Tribunal proclamare existima.* Front. infra n. 16. *Robur Legionis triplici acie in fronte ordinatum.* Unde Cicero se excusat, quod sic appellat auxilia. Att. l. 6. ep. 5. *Auxilia sane bona, sed ea Galatarum, Pisidarum, Lyciorum: haec enim sunt nostra robora.* TENN.

20 Id est legionarios] Ex voce firmissimos & seqq. *levem arm.* satis patere poterat Romano lectori, intelligi legionarios; unde merito Cl. Wesselingo haec pro Glossemate suspecta sunt; quae & ego lubentius deleverim, nisi videretur MSti. Sanutus has voces non habet. In Mediceo antiquiore scribitur *firmissimos legionarios*: quasi partem modo legionum in cornibus collocasset.

collocavit, ac levem armaturam in media acie, sed ²¹ retractam^a. Ita cornibus, quibus ipse prae-
valebat, infirmissimas hostium partes ²² lunata a-
cie adgressus facile fudit.

V. Metellus in Hispania, eo proelio, quo ²³ Hir-
tulejum^b devicit, quum comperisset, cohortes
ejus, quae validissimae ²⁴ vocabantur, in me-
dia acie locatas, ipse mediam suorum aciem re-
du-

^a Vulgo RETRACTATAM. ^b Vulgo HERCULEJUM.

Obloquitur Livius Romano milite
cornibus firmatis, sociis in mediam
aciem acceptis. Sed &, ne quis
socios etiam sub firmissimorum
nomine comprehenderet, forsan
legionarios auctor addidit.

²¹ *Retractatam*] Quid est retra-
ctare armaturam levem? nihil vi-
det, nihil audit, qui hic non le-
gat codicum MSS. consensu *Re-
tractam*. Sicut & Gujerum vi-
deo suspicatum. *Retrahere* est
retroagere, interius ducere, n. 5.
& 7. *reducere* mediam aciem, ut
possit esse lunata acies. Cujus
contrarium *producere*, *protrahere*.
TENN. Nihil verius est lectione
MSSorum, quibus accedunt om-
nes mei; nisi magis placeat vox,
quae a Sanuto adhibetur *retractam*.
Livio in medium acceptam. Paulo
ante at pro ac Sanutus cum Lei-
densi pr. Glossae de *retractis* emen-
dationem Scaligero sublegit hic
Keuchenius.

²² *Lunata acie*] Quae refert ar-
cus, semicirculi vel lunae con-
cavae formam. Pollux *μνηοειδής*,
ἀμφικερής. Haec ad hostes con-
cludendos forma aciei valet, u-
sitata numero militum abundan-
tibus. Frontinus infra n. 6. O-
nolander c. 21. Ποδάκις ἢ εἰώ-
θασιν οἷγε μεγάλη δύναμις καὶ
πολυάνδρῳ κερημένοι, μνηοει-
δὲς ὅλημα ποιήσαντες ἢ ἀλφει-

μνηοειδής, *ἐπιείκας*. Qui magnos &
numerosos ducunt exercitus, saepe
acie in lunae figuram instructa pro-
gredi solent. Ibidem. Τοῖς μὲν
δυεῖν ἑκατέρῳ μέρει κατὰ κίρας
ὑποσάμνεται τοῖς πολεμίοις.
τῷ ᾧ ἐνὶ, τοῖς εἰς τὸ μέσον κόλ-
πον (male τὸ μέσον κόλπον) τῷ
μνηοειδὲς ἀντιπαράτολμοις ἐ-
ναντίως ἐσάτω, καὶ μὴ ὑποσάμ-
νεται. Duas quidem partes hinc il-
line hostium cornibus objiciet; ter-
tiam vero in lunatum eorum me-
dium sinum immittet, & contra-
stando firmiter gradu obnixus urge-
bit. Etiam de acie navium Ve-
getius ulus l. 5. c. 15. *Liburnarum*
instruendae acies, non directae,
ut in campo, sed incurvae ad simi-
litudinem lunae, ita ut productis
cornibus media acies sinuetur. Fron-
tinus l. 1. c. 5. n. 1. Vallum in
ripa ejus in modum cavae lunae du-
xit. TENN.

²³ *Hirtulejum*] Sic rursus edidi
ex MSS. Palatino, & Leid. tertio
pro *Herculejum*. vide ad l. 5. 8.

²⁴ *Vocabantur*] Non hoc iis
nomen erat, sed *jaſtabantur* esse
validissimae. Quam vocem hic
forſan reponendam esse conſecit
Cel. Gronovius. *Validae cohortes*
ita memorantur a Livio l. XXI.
60. & Lucano l. 1. 305. ut est in
MSS. vetustioribus, *implentur va-
lidae tirone cohortes*.

duxit, ne ²⁵ ea parte ante cum hoste configeretur, quam cornibus ²⁶ configatis medios undique circumvenisset.

VI. Artaxerxes adversus Graecos, qui ²⁷ Persidem intraverant, quum ²⁸ multitudo superaret,

• Vulgo CIRCUMVENISSENT.

²⁵ Ea parte ante] Ambo Mediceus, & Edd. Rom. Bonon. Wechel. ante eam partem. Hittorpii marginem eam partem ante.

²⁶ Cornibus configatis] Puto legi c. *profigatis*. Nihil tamen volui contra omnium librorum consensum loco movere. Mon. *configatis*. Sic omnes MSS. h. e. cum fuerint commissa & conjuncta cornua. Sic τῶν *configere* utitur Lucr. l. 4. v. 1210.

Semina cum Veneris stimulis excitata per arces

Obvia confixis conspirans murus ardet.

Modius conecerat *profigatis*. TENN. Debuisset Tennulius vel unico exemplo probavisse, compositum *configare* a Latino quodam auctore fuisse adhibitum, sive pugnandi sive conjungendi sensu. *confistare temp.* pro malis affligere dixit Tacitus l. vi. Ann. c. 48. Glossae *confistat συντείσθω, διαμάχομαι, conficitor & λίσσεται, configatio σύγκρησις, συμβολή ἐπὶ μάχης*: ubi *confistatio* videtur scribendum ex Gellio l. 1. c. 18. Ext. *Profigatis*, ut coniecerant Modius, & Gronovius, atque amplectitur Cl. Wasse, diserte exhibet Petrensis, ut intelligantur hostium cornua fusa fugataque. *configatos* Leidenensis sec. Scaliger ad oram sui libri ad scripserat *complicatis*. Propius accedit *conjugatis*. Vide exempla seqq. An fuit cornibus *confistati* sui medios u. circumvenissent? Interim circumvenisset edi jussi, auctoritate Palatini, Petrensis, & Medicei Codd. ac Sanuti, licet sciam,

vulgatum aliquo modo, sed contorto sensu, defendi posse.

²⁷ Persidem] 4. Reg. 3. Hill. *Persidam*. Nominativus, quasi *Persida*, qui fuerat accusativus. 1. Metam. fab. 2. *Persidaque & vadis juga subdita matutinis*. TENN. *Persidam* reperias quoque in Palatino, Gudiano, Vaticano, Leidenii sec. Vossiano, & Edd. Rom. Bonon. Paris. ac Wechel. *Persidam* Mediceus sec. & Leidenf. pr. *Persidam* omnino probat Dositheus. Munkerus ad Hyginem in Prolegom. & hic Keucheniensis, qui insuper scit, *Persidam* adpellari particularem Persarum regionem, quae non Περγίνας πόλεις, sed Πέλιος Περίοδος compledebatur. Novi quidem, ex Graecorum accusativo Latinos quosdam scriptores fecisse nominativum, sed velim doceri, id ab aliquo auctore esse in propriis nominibus peractum ante Justinum, ejusve aequales: Vide, quae so, exempla a Munkero adducta. Ego potius credo, librariorum Graecae in auctoribus aurei & argentei seculi terminationes depravasse in Latinas. Sic ex *phalangae* fecerit *phalangam*, & *Salamina*, *Salaminam*, *Crotona*, *Crotonam* &c. *Enipea* *Enipeam*, *Marathonia* *Marathoniam*; apud Caesarem ex *Narbona* MSS. *Narbonum*, vulgo *Narbonem*. Confer J. F. Gronov. ad Livium l. 1. c. 18. & nos ad c. 21. l. 14. 3. 22. l. 111. 6. 2. 10. 7. 43. Quapropter nullus dubito, quin hic auctor scripserit *Persida*.

²⁸ Multitudine] Medic. sec. Leid. sec. in mult.

M 3

29 Ls.

ret, latius, quam hostes, acie instructa, in fronte equitem, ²⁹ levemque armaturam in cornibus collocavit, atque^a, ex industria lentius procedente media acie, copias hostium cinxit, ceciditque.

VII. Contra Hannibal ad Cannas reductis cornibus, ³⁰ productaque media acie, nostros primo inpetu protrulit. Idem conferto proelio, paulatim invicem sinuantibus, procedentibusque ad praeceptum cornibus, avide insequentem hostem in mediam aciem suam recepit, & ex utraque parte compressum cecidit veterano & diu edocto usus exercitu. Hoc enim genus ordinationis exsequi, nisi peritus, & ³¹ ad omne momentum respondens miles, vix potest.

VIII. ³² Livius Salinator & Claudius Nero, quum Hasdrubal bello Punico secundo ³³ decertandi necessitatem evitans, ³⁴ in colle confragoso post vineas aciem direxisset, ipsi ³⁵ diductis^b in la-

^a Vulgo ITA EX I. ^b Vulgo REDUCTIS.

²⁹ *Levemque arm.*] Scaliger ad gram sui codicis defendendam esse particulam *que* censuerat; quod & mihi videtur. Equidem certus sum, neminem, Latine scripturum, in tali sensus connexionem itud *que* additurum esse. MSS. tamen retinent: Paulo ante Palat. *hoste*. Mox ita ante *ex industria* delevi, iubentibus id MSS. Cantabrigientibus, Leidensibus, Medicis. Palatino, & Editionibus primis.

³⁰ *Productaque*] Hillensb. & Gudian. *Prodalla*. Dein *protraxit* Medic. sec. *prostravit* Vatican. & *protulit* Ed. Bonon. pro *protrulit*. Tam *simulantibus* Mediceis, non *sinuantibus*, & *quous* *precedentibus*. Mox *in mediam a.* amittit suam praepositionem in MSS. quatuor, & Ed. Paris. si suam *a.* habet a MSSis, melius ea voce

carere possemus.

³¹ *Ad omne momentum respondens*] Eleganter Seneca contravers. 13. *Non ex formula natura respondet, neque ad praescriptum casus obsequitur.* TENN. Male Medic. Sec. *ad omnem eventum*.

³² *Livius*] Duo MSS. pessime addunt *L.* cum vocaretur Marcus.

³³ *Decertandi*] Duo Cantabrigientis, Palatinus, Leidensis pr. & Hillensberg. *decernendi*, quod praefertem, ut saepius dictum. S. 4. *quo statuerat decernere*; ubi vide.

³⁴ *In colle confragoso*] Varia lectio Coll. Vossianae *in valle confragosa*. Sed contra historiam, ut patet ex Livio, qui hanc pugnam paullo aliter tamen, quam nosse, describit l. xxvii. c. 48.

³⁵ *Reductis in latera viribus*] Quid est *reducere in latera*? *reducere*

latera viribus, vacua fronte ex utraque parte circumvenerunt cum; atque ita adgressi ³⁶ superaverunt.

IX. Hannibal, quum frequentibus proeliis a Claudio Marcello superaretur, novissime sic ³⁷ castra metabatur, ut aut montibus, aut paludibus, aut simili locorum aliqua obopportunitate adjutus, aciem eo modo collocaret, ut, vincentibus quidem Romanis, pene indemnem recipere posset intra munimenta exercitum; cedentibus autem, instandi liberum haberet arbitrium.

X.

cere est retrorsum trahere, cujus contrarium est producere: ut videre est ad § 4. s. &c. quod hic locum habere nequit. Tres Canrabrig. Leidenf. pr. Palatin. Hil- lensberg. cum Ed. Paris. deduc- tis. Gudian. Vaticanus, & Coll. Voss. diducis: optime, unde facta frons vacua. §. 12. diducis ordines, & a lateribus circumventos eos fudit. & saepissime, licet depravatum in ded. ut c. vi. 4. deducis ordinibus. Livius l. xxxi. 21. Extenuatam mediam aciem diducis cornibus. Plura congesti ad Lucan. l. ii. 244. iii. 584.

Robore diducto dextrum lacum- que tuerur,

A Equo Marte latus.

36 Superaverunt] Palat. Superant.

37 Castra metabatur] Sic editi libri, & omnes, quos inspexi, MSS. habent. Ottwinus autem in MSS. invenit *meditabatur*; idque praefert vulgatae lectioni, quia apud Plinium Paneg. Cum in illa meditatione campestri militaribus tur- mis imperatorium pulverem sudo- remque misceres. Ut loquar ex animi mei sententia; quanquam dubitem de veritate lectionis, eandem tamen elegantem judico. Utriusque enim linguae au- tores ita loquuntur, Paulus Dia-

conus lib. xii. Hist. *Spiculis me- ditari, summacque voluptatis cre- dere destinata ferire.* Plautus in Sticho *Simulque ad cursuram me- ditabor me.* Silius Italicus. *Medi- tamina belli.* Veget. l. i. c. 20. *Gravis pediri lorica videtur, & galea fortasse, raro meditantis ar- ma, raro tractanti.* Sic meditati opera bellica Xenophonti Cyrop. l. i. Ubi praece simplicis Cyrus & Cambyles colloquuntur. Ἀλλὰ μὲν τοι τόγε μελιτώσαι (ἔφη) ἕκαστα τῶν πολιμικῶν ἐγ- γων, ἀγῶνας ἂν τινὰς μοι δοκεῖ, ὃ πάτερ, αὐτοῖσιν ἑκάστοις, ὃ ἄλλα αὐτοῖσιν, μάλιστα ἂν ποιεῖν ὃ ἀσκήσω ἕκαστα, ὥ- σε, ὅποτε δέοιτο, ἔχην ἂν πα- ρεσκεύασμένους χρῆσθαι. Καλ- λιστα λέγεις (ἔφη) ὃ πάτερ. τῶτο γὰρ ποιήσας σὰρ' ἰδοῦμαι, ὥσπερ χορὴς τὰς τάξεις, αἰεὶ τὰ αὐτοῦ- κοντα μελιτώσας θιάτῃ. Sic με- λίτη usurpatur Ubicuo in fine sui inventi. Ὅτι τίς ἀπίστευ- ἔχων ὁ στρατιώτης ἐν ἀκινδυνόις μελίταις καταφρονεῖν τῇ πολι- μίῳ ἰδιότητά. In quibus lo- cis μελίτην, unde & meditari o- ritur, non est cogitantis, sed fa- cientis, praeparantis, exercentis.

M 4

TENN.

X. Xanthippus Lacedaemonius in Africa adversus M. ³⁸ Attilium Regulum ³⁹ levem armaturam in prima acie collocavit, in subsidio autem robur exercitus: praecepitque auxiliariis, ut ⁴⁰ excussis ⁴¹ telis cederent hosti; & quum se intra suorum ordines receperint, confestim in latera discurrerent, & a cornibus rursus erumperent, exceptumque jam hostem a robustioribus & ipsi ⁴¹ circumirent.

XI. Sertorius ⁴² idem in Hispania adversus Pompejum fecit.

XII. Cleandridas Lacedaemonius adversus ⁴³ Lucanum

a Vulgo EMISSIS.

TENN. Meditabatur est in Coll. Voss. unde haussit Ortwinus. Sed vellem, Tennulium dedisse exemplum, τὴν meditari castra, quod proferet numquam. Metari castra proprium in hac re, & vere militare est verbum, sexcenties ita adhibitum.

³⁸ Attilium] Gentile hoc deest in Edd. primis. Mox τὸ in non agnoscit Petrensis. Dein auxilioribus Leid. sec.

³⁹ Levem armaturam] Praeceptores tacticorum tam in vetere, quam nova militia levem armaturam in primo agminum ordine collocant. Frontinus supra. n. 6. Onofander cap. 17. Ὅτι τὸς ψιλῶς, ἀκοντισῶς, καὶ τοξότας, καὶ σφενδαμίστας πρώτης ἐκείνης τῆς φάλαγγος. Thucydides ψιλῶς vocat ψιλῇ ἐπὶ λίσσῃ ἐπὶ λισμίνῳ. Vegetius l. 11. c. 17. Ferentarii autem, armaturae, scutatores, sagittarii, funditores, hoc est, levis armatura, adversarios provocabant ante aciem procedentes. l. 111. c. 20. Levem armaturam & sagittarios ante primam aciem ponit. Aelianus Tacit. c. 17. TENN.

⁴⁰ Excussis telis] Vaticanus, & Medicus utrique excussis, quod

non possum non probare. Tacitus l. 11. Ann. c. 20. Funditores libritoresque excutere tela, & perturbare hostem jubet. Curius l. VII. c. 13. §. 6. In quis erant sagittarii gravioribus telis, quam ut apte excuti possent. c. 14. §. 32. Multoque sanguine profuso languidis manibus magis elapsa, quam excussa tela mittebat. Silius Italic. l. VII. 656.

telumque volatile nodo

Excutit, similia plura vide ad Lucan. l. 111. 710. excussa glande. Infra l. 11. c. 8. 3.

⁴¹ Circuirent.] Sic rursus MSS. plerique. Medic. sec. circumierunt. vulgo m additur. vid ad §. 3. Jam deest in Mediceo eodem, & in Leid. sec. Seq. exemplo Mediceus, & Edd. Italicae exhibent Sert. autem idem.

⁴² Idem] Intelligit factum ad Lauronem, de quo l. 11. §. 31. Subtuli in dextrum latus velut cesserunt equites.

⁴³ Lucanos] Ita lego. vulgo pessime Lycanias. SCRIV. MSS. Lycanias. TENN. Sincerae lectioni solus prope accedit Petrensis, dans Lucanos. Lucanos hic esse referendos jam monuit Cataubonus ad Polyacn. l. 11. c. 10. §.

canos densam instruxit aciem, ut longe ⁴⁴ minoris exercitus speciem praeberet. ⁴⁵ Securis a deinde hostibus, in ipso certamine ⁴⁶ diduxit ordines, & a lateribus circumventos eos fudit.

XIII. ⁴⁷ Gastron Lacedaemonius, ⁴⁸ quum in auxilium Aegyptiis adversus Persas venisset, & sciret, firmiorem esse Graecum militem, magisque a Persis timeri, commutatis armis, Graecos in prima posuit acie, & quum illi aequo Marte pugnarent, submisit Aegyptiorum manum. Persae, quum Graecis, quos Aegyptios opinabantur, restitissent, superveniente multitudine, quam ⁴⁹ ut Graecorum expaverant, cesserunt.

XIV.

* Vulgo SECURIORIBUS INDE.

4. Κλεινίδας Λευκανοῖς πολέμῳ &c. MSS. & Edd. exhibent hic *Cleandrias*, & alia ineptiora.

44 *M. e* [speciem praeberet] Sic & Florus loquitur l. III. c. 14. *praebuit speciem regnum sibi & deinde diadema poscentis*. l. IV. c. 10. *Elatis supra capita scutis caesorum speciem praebuissent*. TENN. Noster, & omnes Latini passim.

45 *Securiaribus inde*.] MSS. *securis* deinde. TENN. Etiam mecum Ed. Paris. *securis* deinde praeter unum, in quo *securis* demum. MSS. auctoritatem cum Keuchenio ego sequor.

46 *Diduxit*] Sic lege cum 2. Hill. Male 4. Reg. & unus Hill. *Deduxit*. TENN. Mei etiam sex cum quibusdam Edd. male *deduxit*, ut alibi dictum. Dein a lateribus & nonnulli MSS & Edd. in multis non comparere τὸ & a latere Petrensis, qui etiam habet *diffudit*.

47 *Gastron*.] Italego vulgo est *Gastronius*. SCRIV. MSS. *Gastro-nius*. TENN. Et hanc emendationem occupaverat Cataubonus ad Polyacn. l. II. c. 16. *Γά-*

στρων Λακεδαιμόνιος μίλλων ἐν Αἰγύπτῳ συμβαλὼν τοῖς Πέρσαις μετενέδυνε τὰς πανοπλίας.

48 *Quum in auxilium*] MSS. *cum in auxilio*. Lego *cum auxilio* A. E. a P. venisset. TENN. *Cum auxilio* plane confirmatum inveni a Cod. Vaticano. Meorum alii sex cum Edd. *vetustis in auxilio*. an *is auxilio*? Quamquam *in auxilio* fors pro *in auxiliaribus* posset exponi. Sic enim fere l. II. c. 7. 18. *Macedonas equites, quos in auxilio habebat*. Hillensb. *adversum P.*

49 *Ut Graecorum expaverant*] Nimirum Graeci ante Philipppum Macedonem fortissimi fuere, necdum ob ignaviam materies poetarum & oratorum, a quibus postea per contemptum *Graeculi* vocati. In his maxime Lacedaemonii, de quibus hic agitur, fortitudine celebrati, qui a Lycurgi tempore ad Castandrum usque urbem suam semper armis, non muris defenderunt. Justinus XIV. c. 5. & l. XXVIII. c. 4. *Soli Philippi Alexandrique bellis, & imperium Macedonum & omnibus*

XIV. Cn. Pompejus in Albania, quia hostes
 50 innumeros equitatu praevalebant, juxta collem
 in angustiis protegere galeas, ne 51 fulgore earum

con-

a Vulgo ET NUMERO ET EQ.

inuenda arma contempserunt. Hinc apud Senecam Suasor. 11. *Et ut iste insolens barbarus, nihil esse difficilius, quam Laconis armis latus fodere.* Ibidem Trecenti, sed viri, sed armati, sed Lacones, sed ad Thermopylas. Nunquam vidi plures trecentos. Puto vero, hoc sub Artaxerxe Minemone contigisse, qui, ut Plutarchus in ejus vita, Diodorus l. xv. 38. Nepos in Chabria c. 2. testantur, cum Aegyptiis, a quorum parte Lacedaemonii steter, bellum gessit TENN.

50 Et numero & equitatu.] Palatinus. & eq. & numero. Uterque Medicus, & Edd. Italicæ habent innumeto equitatu. Optime, si quid video, & ex veritate historiae, acauctoris mente, nisi malis numeroso, quæ voces permutantur etiam §. 17. Pompejus enim suos pedites se abscondere non jussit; quia hostes praevalebant numero peditum, quod saltem addi debuerat, ut exemplo 17. Sed quia illi praevalebant equitatu, ut crederent, se adversus Pompejanos equites solos, & paucos rem habituros, adeoque eos contemnerent. Pedites, dixi, a Pompejo fuisse jussos se abscondere. Quæ vox hic sine dubio ante tō equites excidit. Aliter enim non patet, qui protegere galeas jussi fuerint; unde male in Edd. Romana, Bononiensi, Parisi. & Weshelii junguntur jussit equites. Legendum jussit milites: Equites d. &c. Quam vocem uncinulis inclusam ad sensum supplendum addidi, eamque elapsam esse, statim patebit. Vide ad verba praetendere militibus. Strategema hoc refert quoque Dio Cassius l. xxxvi. p. 50. Cujus verba, licet

longiora adferre, operae pretium erit; quoniam ex eo huius exempli sensus, & nostra correctio unice pendet. Πομπήιος βουλευθείς αὐτὸν (Ὁροίσην. Plutarchus in Pompejo p. 638. ducem Albanorum Κάτιν vocat.) πρὶν τὸ τῶν Ῥωμαίων πλῆθος γινῆναι, πρὸς μάχην ὑπαγαγείσθαι, ἵνα μὴ αἰσθόμενος αὐτῷ ἀναχωρήσῃ. Τῆς τε ἰππίας προΐταξε, προειπὼν σφίσιν, ἀποίστασθαι, καὶ τῆς λοιπῆς ὀπίσθιν αὐτῶν ἔσε τὰ γόνατα κεκλιμένης, καὶ ταῖς ἀσπίσι συγκεκαλυμμένους ἔχειν ἀντρεμῆναι ἰπποῖσιν ὡς τοὶ Ὀροῖσιν μὴ πρότερον καθ' ἑαυτοὺς παρόντας, πρὶν ἰνὴν χερσὶ χυλίσθαι· καὶ κατὰ ἐκείνους τε τῶν ἰππίνων, αὐς καὶ μοῖαν ὄντων, καταφρονήσας, συνεμίζει σφίσιν, καὶ δι' ὀλίγην τρεπίπλησιν ἐξ ἐπιτάξεως ἀνακράτῃ ἐπιδίδωκε. καὶ οἱ περὶ αἰσθάντες ἐξαίφνης καὶ διασώλεις τοῖς μὴ σφειτέρου; ἀσφαλῆ τῇ φυγῇ. Ἀλλὰ μίσθ' σφῶν παρεχόν· τὸς δὲ πολιμῆς ἀπειροσκέπτως τῇ διώξει χρωμένους ἰνδιδέμενοι, συχνὴς ἐκκυλίσαντο &c. Plutarchus ibidem dicit, Albanis fuisse διαχίλις ἰππεῖς ἐπὶ μυριάσις.

51 Fulgore.] Medic. antiquior fulgente, quod hic quidem non placet: sed vide, an ita reponi non debeat apud Horat. l. 1. 1. O. 1. 19.

Jam fulgor armorum fugacis
 Terret equos, equitumque val-
 lus.

Certe in antiquissimo & optimo

Og-

conspicui ⁵² fierent, iussit (milites a:) equites dein-
de in aequum procedere, ac velut ⁵³ praetendere
⁵⁴ militibus^b; praecepitque eis, ut ad primum in-
petum hostium refugerent; & ⁵⁵ simul^c ⁵⁶ ad pe-
dites ventum esset, in latera discederent. Quod
ubi

^a Vulgo abest MILITES. ^b Vulgo PEDITIBUS. ^c Vulgo SIMUL-
AC.

Orvillii mei Codice illic inveni
fulgur. Homer. saepe Χαλκῆ-
τι σίγῳ πῆ. Mihi sane adridet,
quamquam scio, frequentem esse
locutionem armorum fulgor.

⁵² Fierent] Perrenf. essent. Hil-
lensb. forent. Mox duo demum.

⁵³ Praetendere] Est, ut nota-
vit Keuchenius, tendere autē pe-
dites. Higynus Gromat. Exploratores in striga cohortis primi prae-
tendant. Hoc verbum militare e-
legantī similitudine traxit ad Ec-
clesiae ritus D. Ambrosius. Fortis
viri est, non dissimulare, cum ali-
quid imminet, sed praetendere,
& tanquam explorare de specula
quadam mentis. Idem. Tanquam in
procinctu positus praeludit proelium,
& velut coram posito praetendit ho-
ste. Hinc praetenturae dicuntur
milites ante limitem imperii ten-
dentes, exploratores. Ammianus.
Quia Mesopotamiae tractus omnes
crebro inquietari sucti, praetentur-
is & stationibus agrariis serva-
bantur. Manilio l. iv. vocantur
praetentae

⁵⁴ Gallia praetentis, Hispania ma-
xima bellis. TENN.

De hac voce adi Salmasium ad
Solin. p. 295 ad c. 32. Aegypto
praetendant Aethiopes, & Heinf.
ac Burm. ad Ovid. l. viii. Met.
341. & l. xi. 511. Praetenta tela:
& de praetenturiis consule Sche-
lium ad Hyginum Gromat. p. 30.
&c. quae vox passim occurrit apud
Ammianum.

⁵⁶ Peditibus] Medicens primus
militibus, ut & secundus pro var.

lectione. Eleganter & vere, quod
a librario proficisci nequivit.
Hinc supra excidit milites culpa
librariorum, putantium, hos ab
equitibus non posse distingui.
Sed vide tu, lector, summum
Gronovium ad Liv. l. xxviii. c. 1.
M. Silanum cum x haud plus mil-
itibus militum, equitibus quingen-
tis misit. vulgo peditum. Graevium
ad Justin. l. xiiii. c. 3. viros do-
ctos ad Vellej. l. ii. c. 15. nume-
ro militum equitumque fungi. ipse
noster Lib. hoc c. v. §. 37. Equi-
tatu post terga peditum collocato,
pau os militis in hostem misit. ubi
eadem varietas. Vide Tennulium.

⁵⁵ Simulac ad] MSS. Simul ad.
Nam simul ejusdem significatio-
nis. Ovid. i. Metam. fab. viii.

Quos simul imposuit mensis, ego
vindice flamma

In domino dignos everti testa pe-
nates,

lib. viii. fab. vii.

At simul autor necis est editus.

lib. xiv. fab. vi.

Quae simul atrigimus, stetimus-
que in limine testis.

Horat. Serin. i.

Quae simul inversum contristat
aquarius annum.

Varro apud Nonium. Specula.
Nos simul in summam speculam per-
venimus. TENN. Bene abest quo-
que ac ab MSS. meis novem, &
Edd. Rom. Bon. Paris. quod male
intruserunt seqq. Editores. cum
simul ad, simul cum ad ineptius
alii libri. Simul pro simulac tam
seq. subjunctivo, quam Indica-
tivo poni, tralatitium est. Adi
viros

ubi⁵⁷ explicitum est, patefacto loco subita ped-
tum⁵⁸ consurrexit^a acies, inVectosque temere ho-
stes, inopinato interfusa proelio cecidit.

XV. ⁵⁹ M. Antonius adversus Parthos, qui
infinita multitudine sagittarum exercitum ejus
obrubant, sublidere suos, & testudinem facere
jussit; supra quam transmissis sagittis, sine mili-
tum noxa exhaustus est hostis.

XVI. Hannibal adversus Scipionem in Africa,
quum haberet exercitum ex Poenis & auxiliari-
bus,

^a Vulgo SURREXIT.

viros doctos, quos laudat Cel.
Burmann. ad Quindil. Decl. x.
c. 15. *Simul intonuit.* & Cortius
ad Sallust. B. Catil. c. 7. *Tam pri-
mum juvenis, simul belli patiens
erat, in castris per laborum usum
militiam discabant.* Sic enim locus
ille e MSS. optimis, & Edd. VV.
ut & apud Veget. l. 1. c. 4. de re
mil., est legendus vulgo in Sal-
lustio *per laborem usum m. discabat*,
at in Vegetio *per laboris usum*,
rectius. Urunt & secant Sallu-
stium, non sanant alii. *Laborum
usum* habemus quoque in Luca-
no l. 1. 123.

*re jam series, ususque labo-
rum*

Erigit. Vegetius l. 11. c. 23. *Ut
quotidiani laboris usus in pace, non
difficilis videatur in bello.*

⁵⁶ *Ad pedites ventum esset.* Vati-
canus, & Leidensis sec. *ad pedi-
tem v.* quod cave, temere sper-
nas. v. ad c. 2. 4. & infra §. 17.
equitem. eventum Medic. sec. dein
descenderent ambo Medicei, & Lei-
dens. pr.

⁵⁷ *Explicitum*] Hoc est, pera-
tum. Hinc explicare partes suas,
est opus suum facere. Seneca. 3.
Natur. c. 6. *Actis intentione par-
tes suas explicat.* TINN. Sic ex-
plicare consilium, bellum, fugam
&c. apud Ciceronem, Livium,

Caesarem, Florum, Phaedrum, &
alios, sed vereor, ut in ullo ve-
teri libro sit *explicitum*. Certe Hil-
lensberg. quo usus est Tennulius,
uterque Mediceus, Gudianus,
Vaticanus, Palatin. Vossian. &
Edd. Rom. Bon. Paris. habent
displacitum. Leidens. prim. *dispi-
citum*. secund. *inspicitum*. Can-
tabr. Bibl. publ. *disceitum*, &
tandem Petrentis ex interpreta-
tione, ut videtur, *factum*. Sic
tamen auctor l. 1. c. 6. §. 2. l. 11.
c. 4. §. 2. *Quod ubi factum est* Quid
lateat, acutiores viderint. *Displi-
care* occurrit apud Varronem de R.
Rust. l. 111. c. 16. *an quo ubi di-
scursum est?* Liv. xxx. 33. *In dex-
tram laevamque discursum.*

⁵⁸ *Surrexit*] MSS. *consurrexit*.
quod verbum significat copiam
l. VIII. c. 9. Livius. *Triaris gens
dextro innixi, nutum consulis ad
consurgendum exspectabant.* l. VIII.
c. 10. *Paulisper addubitavit, an
consurgendi jam triaris tempus esset.*
TENN. Novem etiam mei, & Ed.
Parisientis. vere. Sexcenties id
reperias apud Livium. Infra c. v.
§. 22. *Insidiatores subito consur-
rexerunt.* §. 33. *Spatium consur-
gendi a tergo.*

⁵⁹ *M. Antonius*] In nonnullis
turlus deest praenomen. de hoc
Strategemate vide congesta ad
Flor. l. 111. c. 10.

bus, quorum pars non solum ex diversis partibus, sed etiam ex Italicis constabat, post⁶⁰ elephantos octoginta, qui in prima fronte positi hostium turbarent aciem, auxiliares Gallos, & Ligures, & ⁶¹ Baleares, Maurosque posuit, ut non fugere possent, Poenis a tergo stantibus, & ⁶² hostem obpositi si non infestarent, at certe fatigaret: tum

60 Elephantos] Medicei, & Edd. Italicæ elephantēs. dein q. i. p. f. erant positi, ut h.

61 Baleares, Maurosque] Plutimi, barbaros Maurosque; quali non omnes sint æque barbari. Livius. Hannibal ad terrorem primum elephantos (LXXX. autem erant, q. n. v. s. a. a. h.) intruxit, deinde auxilia Ligurum Gallorumque, Balearibus Maurisque admissis. Mod. 3. Reg. 1. Hill. Baliares. quartus Reg. & alter Hill. Baliares. tertius Hill. Baleares. Tam insulæ binæ, quam Incolæ dicti a *Γάλας*, qui egregii funditores. Miror, fundæ inventionem Phœnicibus tribui a Plinio l. vii. c. 56. Cum passim Balearica dicatur funda. 2. Metam. 15. Ovidius

Non secus exarsit, quamcum Balearia plumbum

Funda jecit: volat illud, & incandescit eundo.

4. Metam. fab. 17.

Quantum Balearica torto

Funda potest plumbo medii transmittere coeli.

Silius Italicus l. 9.

Ac torto miscens Balearis proelia plumbo.

Statius l. 11. Achill. 419.

Flexæ Balearicus æstor habenæ.

Quo suspensa trahens libraret vulnera tortus,

Inclusum quotiens distringeret æra gyro.

Virgil. 1. Georg.

Stupea torquentur Balearis verbera fundæ.

Vid. Florum l. 111. c. 8. Stewe-

chium ad Vegetium 1. c. 16. & l. 3. c. 14. Lipsi. politor. iv. 2. & 3. Nemo Phœnicibus addicit. TENN. Barbaros, perperam editum est in Edd. Romana, & Bonnon. Baliares ex meis habent MSS. quinque, & Ed. Paris. quod Salmasio, & Cl. Drakenburgio magis placet. V. ad Silium l. 111. 365. Passim tamen MSS. præferunt e. Veteres autem editiones hic juvant ejusdem Salmasii conjecturam, opinantis, dictos etiam fuisse baliarios. Consule cum ad Florum l. 11. c. 13.

62 Hostem obpositi si non infestarent, at certe fatigaret] Mirè hic turbant membranae. primo hosti Medic. prim. obpositi Leid. sec. si nunc i. uterque Medic. siue i. Leid. pr. dein vel e. fatigaret octo MSS. & Edd. Rom. Bon. Paris. ut e. fugarent Hilensb. in Leid. sec. hæc verba desunt. Petrensi. fatigaret vel vel infestarent. qui ordo mihi magis arridet. plus enim est fatigare hostem, quam infestare. Fors scripserit auctor hostem obpositum si non fatigaret, vel certe infest. vel notaret saltem, & idem, quod certe. Terent. in Phorm. ac. 2. 1. 71. Si nullo alio pacto, vel senore & ita apud Priscian. p. 1009. sed plerique viri docti eiciunt in Terentio vel. Infral. iv. 5. 6. Varro collega ejus vel majore constantia vixit i. e. saltem. Quidquid sit, latet tamen hic mendum. Immo potius omnia hæc ut non fugere possint &c. usque ad tam suis iniustitia videntur, & ex margin

tum suis & Macedonibus, qui jam fessos Romanos integri exciperent, in ⁶³ secunda acie collocatis, ⁶⁴ novissimos Italicos constituit, quorum & timebat fidem, & segnitiam verebatur, quoniam plerosque eorum ab Italia invitos extraxerat. ⁶⁵ Scipio adversus hanc formam, robur legio-

a Vulgo SUMMA.

gine glossatoris alicujus verba in textum admittit. nam si dixisset jam auctor Poenus a tergo stantibus, quid opus esset rursus ingerere rum suis collocatis? Certe ita si scripsit, balbutiei crimen effugere non potest.

⁶³ In summa acie c.] Secure haec transfiliunt Interpretes. atqui si Italicos constituit novissimos, Macedonas non collocavit in summa acie, sed in secunda acie, ut diserte Livius l. xxv. c. 33. In secunda acie Carthaginenses Afrosque & Macedonum legionem; modo inde intervallo relicto subsidiariam aciem Italicorum militum &c. quare vel invitis MSS. hoc repositum.

⁶⁴ Novissimos] Leid. sec. novissime, male. V. ad l. i. 61. ultima sequi jussit impedimenta. De Italici eadem fere Livius.

⁶⁵ Scipio] Nihil carpi posse in ordinatione Scipionis probatur ex Floro. l. ii. c. 6. Constat utriusque confessione, nec melius instrui aciem; nec acrius potuisse pugnari. Hoc Scipio de Annibali, Annibal de Scipionis exercitu praedicaverunt. Ergo in Historicis erunt vitia, quae tria ad hunc locum recensentur a Salmasio c. 3. fol. 27. & 28. de militia, quem hic descripsit verbotenus, tacito nomine, alienis bonis gloriatus (Keuchenius) commentator. Livius non judicatur immunis errorum, qui eandem pugnam descripsit. l. xxx. c. 33. Instruit deinde primos hastatos; post eos principes, triarii postremam aciem

clausit. Non confertis autem cohortes ante sua quemque signa instruebat, sed manipulos aliquantum inter se distantes; ut esset spatium, quo elephantis hostium accepti nihil ordines turbarent. Laelius (cujus ante Legati, eo anno quaeforis extra sortem ex Senatus Consulto opera utebatur) cum Italico equitatu ab sinistro cornu, Masanissam Numidasque ab dextero opposuit. Vias patentes inter manipulos antesignanorum vestibus (ea tunc levis armatura erat) complevit. dato praeccepto, ut ad impetum elephantiorum, aut post relictos refugerent ordines, aut in dextram lacumque discursu applicantes se antesignani, viam, qua irruerent in ancipitia tela, belluis darent. Livius, & Frontinus l. accusantur ignorantiae, quod Scipio non potuerit ordinare per continuas cohortes; cum Legio in cohortes non fuerit tunc divisa. Verum supra l. i. c. 6. 1. tempore Fulvii Nobilioris & aliorum relatum, legionem ante J. Caesarem descriptam in decem cohortes. Praeterea Polybius lib. xi. καὶ τρεῖς σπείρας (τὸ ὃ καλεῖται τὸ σύνταγμα τῶν περὶ τὴν Ῥωμαίων κορτί.) Non ergo illi auctores, sed Salmasius fuit sui oblitus. Instat, & concedit, cohortem fuisse tempore Scipionum; verum non decimam, sed trigessimam legionis partem, idemque, quod manipulus, σπείρα & σημαία, fuisse. Id quoque falsum. Nam σύνταγμα (quae Polybio vocatur κορτί-

STRATÉGEMATICON L. II. C. III. 191

gionis, triplici acie in fronte ordinatum per ha- sta-

κοέρτης) constat ex tribus spiris
sive manipulis. Triginta mani-
pulos sive τάγματα, e quibus
σύταγμα constat, Scipionum
tempore fuisse in legione, pro-
bo ex Polybii libro vi. Ἐξῆς δὲ
τάτοις διτάξαντες ὁμοῦ ἐκ
ἑκάστης στρατοπέδου τὴν πελίκην,
καὶ Ἀσάτων. δύο μὲν εἰς τὴν ἐπι-
μέλειαν τῆς πόλεως τὸν ἡγε-
μόναρχον. Statim τῶν ἄλλων
ἐκ τῶν καὶ δέκα τρεῖς ἑκάστη τῶν
χιλιάρχων. Secun-
dum haec manipulos Principum &
Hastatorum cuiusque legionis ordi-
nant: duos ad curam loci ante Tri-
bunorum tentoria: Statim E-
liquis octodecim manipulis ternos
singuli Tribuni (nam sex Tribuni
sunt in legione) sortiuntur. Ex
quo loco abunde constat, viginti

manipulos in corpore utroque
Hastatorum & Principum fuisse:
& decem in corpore Triariorum
apparet ex libro eodem. Δέκα
ἡ σωματίας ἔχοντων ἀπὸ τῶν
μερῶν. Cum in unaquaque legionis
parte sint manipuli decem. Cum
ergo triginta manipuli conficiant
legionem, cohors ex tribus ma-
nipulis (σπείραις) constat: in-
dissolubili nexu infertur, cohortem
fuisse decimam tunc legio-
nis partem. Legio erat 4200, con-
stans ex 1200 hastatis, 1200 Prin-
cipibus, 600 Triariis. 1200 Vel-
itibus. Cohors erat 420, simili-
ter ex quatuor generibus com-
posita, ut Lipsius notat, 120 ha-
statis, totidem Principibus, 60
Triariis, 120 Velitibus, qui ad-
diti singulis legionariorum cor-
poribus.

Scipionis Cohors Legionaria.

Hastati	120	♂
Principes	120	♂
Triarii.	60	♂

Velites

Varro L. L. 1. 4. Milites quod trium
millium primo Legio fiebat, ac sin-
gulae tribus, Fatienfium, Ram-
nium, Lucerum, millia singula
militum mittebant: Romulus de-
scripsit legionem in decem Ha-
statarum, decem Principum, decem
Triariorum manipulos, quae O-
vidius vocat corpora. 3. Fastor.

Romulus Hastatos instituitque
decem.

Et totidem Princeps, totidem
Pilanus habebat

Corpora, legitimo quique mere-
bat equo.

Cum ergo cohors constet ex tri-
bus manipulis, & secundum
Salmasium sit trigesima pars le-
gionis, infertur necessario, nona-
ginta manipulos fuisse in una le-
gione, quod a veritate alienissi-
mum.

Si Velites auferas, legio foret
3000. qualis Romuli.

Sic ablatis velitibus manipu-
lus in legione fuit centum mili-
tum, sive centuria. Ipse Fron-
tini reprehensor f. 12. Qui singu-
lis manipulis praefuit, is ducenten-

statos & principes & triarios obposuit: nec conti-

centurio vocatus est. Quod Vegetius, dum inter veteres & recentiores velui fluctuat, etiam videtur affirmare l. 11. c. 14. Quemadmodum inter pedites centuria vel manipulus appellatur, ita inter equites turma dicitur. Donatus ad Terentii Eunuchum. Cum Romani & Latini sub uno centurione belum aggressuri deputabantur, sibi sertum vel coronam ex manipulo herbae, vel huiusmodi conficiebant, quem pro signo sequebantur. Collectanea originis Romanae. Romulus coacta pastorum manu, eaque in centenos homines distributa, perticas manipulis varie vinitas dedit: unde consuetum, ut postea milites, qui ejusdem signi essent, manipulares vocarentur. Ex quibus apparet, cohortem fuisse diversam a manipulo. Sed inflat celeberrimus Salmatius, cohortem istam non legionariam, sed sociorum auxiliarium fuisse. Salustius quid faciet? Nam ait in Jugurtha. Metellus ubi videt, Numidas minus instare, paulatim milites in unum conducit, ordines restituit, & cohortes legionarias quatuor adversum pedes hostium locat. Quid Varrone? qui l. 4. L. L. de partibus legionis ait. Legio, quod leguntur milites in deductu. Cohors, quod ut in villa ex pluribus relictis conjungitur, ac quiddam sit unum; sic haec ex manipulis opulatur cohors: quae in villa dicta, quod circa eum locum pecus coherceretur. Tame si cohortem in villa Hypocritas dicit esse Graece χοῦρον apud Poetas dictam. Ad quem locum videndus Schellius fol. 315. Polyb.

II. Arguitur Frontinus, sui aevi ordinationem aciei cum veterum confudisse. Robur legionis in fronte obposuit. Nam veteres legionum robora in postrema acie collocabant. Hoc quidem verum

est, sed tamen illud saepe factitatum, ut videre est ex hujus capituli exemplo 4. & exemp. 17. Praeterea Scipio recessit ab usitato ulu ordinandi.

III. Fectur peccasse contra ἀλθεῖαν τὸ ὄντο. Nam Principes & Triarios in fronte ordinasse; cum semper Hastati fuerint in ipsa fronte collocati. Livius enim l. viii. c. 8., de hastatis. Haec prima frons in acie florem juvenum pubescentium ad militiam habebat. Verum longe alia est Frontini mens, scilicet haec. Scipio obposuit in fronte ipsas legiones, triplici acie ordinatas, per Hastatos, Principes, & Triarios. Haec Livii mens, & Polybii est; cujus haec sunt verba. Ὁ μὲν Πόπλιος ἔθηκε τὰς τάξεις τῶν ἰδίων δυνάμεων τρεῖσι τῶν. Πρῶτοι μὲν τὸς ἀσπῆς καὶ τὰς τάταις σημαίας ἐν ἀσπῆσιν. Ἐπὶ ἧ τάτοις τὰς πείγκιπας, τιθεῖς τὰς σπείρας κατὰ τὸ τῶν πρώτων σημαίων ἀσπῆμα, κατὰ πῆρ ἑῶν ἐπὶ τοῖς Ῥωμαίοις, ἀλλὰ κατ' ἀλλήλους, ἐν ἀποστάσει, ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ὀπισθενίων ἐλεσθῶτων. Publius quidem copias suas instruxit in hunc modum. Primos quidem Hastatos & eorum manipulos collocavit cum intervallis inter ordines. Deinde ita ordinavit Principes, ut eorum manipulos non a regione intervallorum, quibus distabant inter se manipuli Hastatorum, poneret, quemadmodum mos est Romanis; sed invicem sibi ex adversum respondentes, satis magna interapedine propter elephantorum multitudinem, qui in acie hostium erant. Deinde in ipsa legionaria cohorte conferta, quae etiam in fronte locabatur, erant Hastati, Principes & Triarii.

tinuas construxit cohortes; sed manipulis inter se
di-

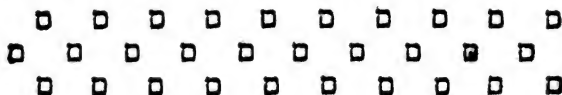
Redotum ordinum & intervalloꝝ legio ex 4200 militibus, confans
per triginta manipulos a Scipione ordinata, quo prelio vicit Han-
nibalem.

I. <i>Acies</i>	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120
II. <i>Habitiorum</i>	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120
III. <i>Principum</i>	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120	120
IV. <i>Triariorum</i>	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60

Intervalla clausa velicibus 1200.

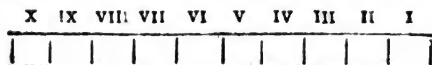
Alias veteris legionis, ut scribit δ *πένυ*, acies invicem sibi suc-
 cedere instruebantur, & altera sequebatur alteram, nec omnes,
 uno eodemque tempore pugnabant: secunda erat subsidaria pri-
 mae.

„mae, tertia secundae. Ideo intervalla relinquebantur inter ordi-
 „nes cuiusque aciei, ut esset, quo se recipere priores; si nimi-
 „rum rem male gessissent, retrocedendo per intervalla subsequen-
 „tium, quos vice versa post eorum terga subducti sequebantur.
 „Ita autem disponebantur, ut primae aciei ordines se haberent
 „intervallos secundae aciei, eo fine, ut si recedendum esset, recta
 „ad intervalla sequentium ordinum retrogradi terrentur, & per
 „ea sic dilapsi, post terga nullum, qui in secunda acie stabant,
 „recenti in tuto forent. Quo facto secundae aciei ordines in ho-
 „stem procedebant clausis intervallis, quae patuerant retroceden-
 „tibus primae aciei manipulis.

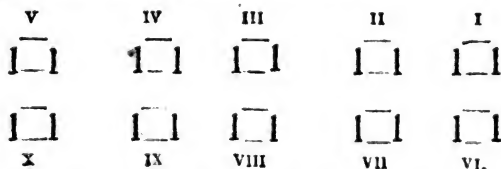

Livius l. viii. c. 8 argutissime hunc depugnandi modum descripsit in bello Larino, sed quo recenset quindecim manipulos Hastatorum, totidem Principum, & quindecim alios ordines, in quibus Triarii, Rorarii, & Accensi.

Legionis Caesarianae ex decem cohortibus constantis, ad unam aciem componendam haec erat ordinatio.

Verum veteri Republica exercitus in triplicem aciem (Frontinus infra n. 17. & n. 20. & 22.) tribuebatur: quae acies erant fronte longa, eademque omnes longitudine, nec habentes introitus multum latitudinis, si cum fronte longitudine comparantur, ne universae quidem Caesarianae legionis in tres acies, binis introitus ordinibus contextas, descriptae haec esto forma, quam dedit *de Sena*.

Quia veterum acies non tantum per Hastatorum, Principum, & Triariorum manipulos, sed etiam per cohortes ordinabatur; & haec tria militum genera in eadem acie collocabantur. Ita fuisse adducenda, ut Livius, & Frontinus assererentur. Tamen bene Livium, & Frontinum defendit contra Salsarium, qui passim errat in libro de re militari, Tamen ille; sed tamen Scipionis legiones facit minores, quam fuerunt. Oportet enim totis millibus & ducentis pedibus, & trecentis equitibus, auctore Livio l. xxix. c. 24.

distantibus spatium dedit, per quod⁶⁶ elephantum ab hostibus acti facile transmitti sine perturbatione ordinum possent. Ea ipsa intervalla expeditis velitibus inplevit, ne⁶⁷ interluceret acies; dato iis praecepto, ut ad inpetum elephantorum, vel⁶⁸ retro, vel in latera concederent. Equitatum deinde in cornua divisit, &⁶⁹ dextro Romanis equitibus Laelium, sinistro Numidis Masinissam praeposuit: quae tam prudens ordinatio⁷⁰ non

66 Elephantum] Medic. elephant. Palat. mitti. dein Mediceus & ipsa. Petrensis expeditis militibus. Velitibus Livius: quibus proprium est epitheton expediti. Veget. l. 111. c. 16. Quos expeditos velites nominabant, ubi vulgo additur contra MSSos veteres quasi volitantes e Festo. Vid. Salmass. de re mil. c. 17. infra l. 14. 7. 29.

67 Interlucere] Quo verbo frequenter de ordinibus utuntur. Vegetius l. 1. c. 26. Ut constipati perdunt spatia pugnandi, & sibi invicem impedimento sunt: ita rariores atque interlucentes aditum perumpendi hostibus praestant. l. 111. c. 14. Ut nec acies interluceat, & spatium sit arma tractandi. Quintilianus in fine libri VII. Non modo ut sint ordine collocati, elaborandum est, sed, ut inter se juncti, atque ita cohaerentes, ne commissura pelluceat: corpus sit, non membra. TENN. Livius dicit tantum sine hac ratione, quae Frontini aevo solum convenit, vias pascentes velitibus complevit, dato praecepto, quae hic rursus habet Keuchenius, ex Salmassii c. tertio ad verbum descripsit. Introduceret, interduceret, interducere, interlucere MSS. nonnulli. Virgil. l. 19. AEn. 508.

Qua rara est acies, interlucetque corona

Non tam spissa viris,
sive vel sive abest a Gudiano.

68 Retro, vel in latera] Alii: recta vel in latera concederent. quod manavit a Livio: in quo est, ut ad inpetum elephantorum aut post rectos resurgerent ordines, aut in dextram laevamque disursu, &c. MOD. Retro sic omnes MSS. Nullus recta, ut Modius TENN. Recta est in Edd. Rom. Bonon. Paris. recto Leid. sec. retro vel post uterque Mediceus. Hillensb. ut retro ut in l. nil mutata, post rectos ordines resurgere idem est, quod auctor expressit per retro concedere: pro quo confunderent ambo Medicei. contenderent Leid. sec. secederent Leidens. prim. cederent Cantabr. tertius.

69 Dextro Romanis equitibus Laelium &c. Et haec vel corrupta sunt, vel negligentius Livii verba excerptit auctor. Contrario enim modo se res habuit. Livius Laelium cum Italico equitatu ab sinistro cornu, Masinissam Numidasque ab dextro obposuit, unde in sinistrum Hannibalis cornu inductus est Masinissa, in dextrum Laelius. Vide ibidem. Simili modo scriptores sibi adversantur in collocatione ducum, qui ad Pharsum Pompejanis cornibus praefuerunt, ut monuimus ad Lucanum l. VII. 220. collocatum cum Plutarcho in Pomp. p. 655. Numidum (pro Numidarum forte) est in Vaticano, & utroque Mediceo.

⁷⁰ non dubie caussa victoriae fuit.

XVII. Archelaus adversus L. Sullam, ⁷¹ in fronte ad perturbandum hostem falcatas quadrigas locavit, in secunda acie phalangem Macedonicam, in tertia, Romanorum more, armatos auxiliares, mixtis fugitivis Italicae gentis, quorum ⁷² pervicaciae plurimum fidebat; levem armaturam in ultimo statuit. In utroque dein ^b latere equitatum, cujus amplum numerum habebat, circueundi hostis caussa posuit. Contra haec Sulla fossas amplae latitudinis in utroque latere duxit, & capitibus earum castella ⁷³ communiit: qua ratione, ne circumiretur ab hoste, & peditum nu-

^a Vulgo PERNICITATI. ^b Vulgo DEINDE.

⁷⁰ Non dubie] Medicei, & Edd. Italicae sine dubio. non dubiae Hillensb. Livius saepissime haud dubie.

⁷¹ In fronte] Palat. in frontem. de quo supra. dein MSS. septem, & Ed. Par. inepte falcas. Mox membranae sex phalangem. Audacem dedisse phalanga opinor; ut pluribus notavi ad hujus libri c. 11. §. 1. 111. 6. De hac pugna adi Plutarch. in Sulla p. 453.

⁷² Pernicitati] q. pervicaciae alii, & recte. Desperatione enim veniae, verisimile est, tales Italicos fuisse. Mon. 3 Reg. 3 Hill. pervicaciae] TENN. Nihil ineptius est lectione vulgata. Utique Archelaus non optare, aut fidere poterat militibus, qui spem ponunt in pernicitate & celeritate pedum, sed iis, qui pedem loco non movent, & in sola virtute spem habent. quapropter necessario rescribendum est pervicaciae, ut legendum etiam e duobus Cantabrigiensibus optime docuit Cl. J. Wasse ad Salust. B. Jugurth. c. 60. nec aliter jam editum fuit in Edd. Parisi, Hittorp. & Wechelii; & con-

firmant Leidensis primus, Gudianus, ac Vossian. l. 11. c. 9 §. 3. Obstinatum pervicaciam fregit. pertinacie Leid. sec. tres alii pervicacitate, quae vox in Glossis occurrat. Edd. primae pernicitate. Ex quo ablativo insuper opinor, verisimum esse, quod solus exhibet Mediceus antiquior pervicacia. Ut apud Livium l. xl. 47. Exercitus egregio fidentem venisse. Statim §. 19. Virtuti suorum fideret, duo Medicei virtute. Fidere & confidere cum Ablativo aequae, ac cum Dativo construi vel e lexicis abunde notum est. Hinc emenda etiam Laetantium. l. 111. c. 14. Quam confusus fueris philosophiae veritate. Ita optimus & antiquissimus Cod. vulgo confusus veritatem. de diffidere egimus ad l. 1. 8. 5. confidebat hic est in Leid. sec. & dein in ultimos Palat. Mox dedi etiam e multis MSS. dein pro deinde, & circueundi, ac circumiretur.

⁷³ Communiit] Sic MSS. plerique, non communiit. Hillensb. munivit. Petrensis in capitibus. Nil muta. l. 1. c. 8. §. 11. Castella plurimis locis communiit & alibi. Dein maximo equitatu Palat. equi-

END

numero, & maxime equitatu superante, consecutus est. Triplicem deinde peditum aciem ordinavit, relictis intervallis, ⁷⁴ per levem armaturam, & equitem ^a, quem in novissimo collocaverat, ut, quum res exegisset, ⁷⁵ emitteret ^b. Tum ⁷⁶ postsignanis ^c, qui in secunda acie erant, imperavit, ut ⁷⁷ densos numerososque palos firme ⁷⁸ in

^a Vulgo EQUITATUM. ^b Vulgo EM. EUM, ^c Vulgo PROSIGNANIS.

tum Leid. pr. & Petrenf. Mox deum MSS. tres.

⁷⁴ Per levem] Salmasius fol. 186. r. mil. Propter levem armaturam & equitatum. MSS. omnes ^a. e. equitem. statim Archelaus equitem opposuisset. n. 20. Equitem in utroque cornu collocasset. TENN. Placet omnino ⁷⁰ propter. Sed MSS. non mutant. §. 22. propter in MSS. nonnullis abiit quoque in per. Verum Salmasius c. 17. non citat equitatum, sed equitem, ut est in MSS. meis omnibus, & Edd. Rom. Bonon. Paris. Wechel. Steuchii, & Vefal. equitatem Gudianus. In Scriverii editionibus primum reperio equitatum. contra elegantissimum & sollemnem loquendi modum §. 22. In dextro cornu posuit equitem. c. v. 34. 35. & passim. praecipue levem armaturam sic equiti saepe jungit Livius. Sed unum exemplum satis sit l. xxxi. 43. equite & levi armatura. noster c. lxxi. §. 6. In fronte equitem, levem armaturam in cornibus collocavit. nec aliter crebro miles, pedes &c. similia adhiberi, notissimum est.

⁷⁵ Emitteret eum] Nulli usui est pronomen illud eum. & de e quibus esse intelligendum satis patet. quare ejeci illud auctoritate novem Codicum MStorum, & Ed. Paris. nec opus est cum Salmatio ibidem, & Keuche-

nio rescribere emitteretur. in primis Edd. deest tum.

⁷⁶ Prosignanis] Tum postsignanis, quidam. & ita videtur legendum plane. Vegetius lib. 11. cap. vi. in secunda acie post aquilam & imagines cohors sexta, &c. MOD. Prosignanis Sic 2. Reg. 2. Hill. Sed 2. Reg. & tertius Hill. Postsignanis. ut Modius coniecit, & Hittorpius (in Marg.) edidit. Pro Emitteret eum Salmasius Emitteretur. TENN. Multis docuit magnus Salmasius, unde sua more solito compilavit Keuchenius, scribendum esse postsignanis in oppositionem Antesignanorum seu προάγων; cum postsignanis sint επιπρυτοι, & nulli umquam inveniuntur prosignani, certe ab Antesignanis non distinde, nec utique in secunda acie. Confule eum de re Militari c. 4. 12. & praecipue c. 17. Neque aliter inveni in MSS. meis sex, & Editionibus Rom. ac Bonon. in quorum quibusdam vitiose est postsignavit. In Vaticano praesignavit. Palat. prae Syllanis.

⁷⁷ Densos numerososque] Edd. Italicae d. innumerosque. Leidens. pr. depressos numerosque. Suspecti mihi sunt aliquantum illi innumerosi palis: nam idem hoc est, quod densi. Debuerat potius altero adjectivo palorum magnitudinem expressisse.

78 in terram defigerent; intraque eos, adpropinquantibus quadrigis, 79 antesignanorum aciem recepit. Tum demum, sublato universorum clamore-

¶ Vulgo ANTE SIGNA NOSTRAM VEL NOSTRA.

78 *Interram defigerent*] Ita constanter exhibent cuncti codices. Sed apud Caesar. l. 11. B. Civ. c. 2. in terra defigebantur (quo loco in MSSo inveni quoque in terram) & Livium l. XLIV. 5. *Asserunt in terra defigebantur*. Cum vulgatis nostri libris facit Vegetius. l. 1. c. 11. *singuli pali in terram defigebantur*. at illic in MSS. quatuor inveni quoque in terra. l. 14. 21. *trabes in terram praealte defiguntur*. duo ibi etiam terra. ut Graeci. ἰδὲ οὐ γὰρ κατέπηλο Homer. II. 2. 378. Sequentia Cl. Salmasius haec ita mavult legere *defigerent*. Intra eos. Et sane quae abest a Coll. Vossiana. perperam autem nonnulli MSS. & Edd. inseruntque eos.

79 *Ante signa nostra*] Celeberimus affinis meus, & Salmasius legunt. *Antesignanorum aciem recepit*. *Antesigna* ut ait Salmasius fol. 50. prima signa sunt, ut *Postsigna* postrema. ut Virgilio *antemala* sunt mala priora.

Nec enim ignari sumus *antemalorum*.

Tibullus 1. eleg. 4.

Quam cito purpureos deperdis terra colores.

Quam cito formosas populus antecomat.

h. e. quae fuerant ante. l. 11. eleg. 5. v. 66.

Jallavit fusa sed caput antecoma.

l. 11. eleg. 5. v. 10.

Pumex & canas tondeat antecoma.

Catullus de coma Berenices.

Abjunctae paulo antecomae.

Idem.

Sed tu olim magnos vicisti sola furtores.

h. e. τὸς πάλας. Flaccus. *Olim annis arbor*. Sic & Graeci. loquantur. Euripides Iphigen. Aul. v. 115. αὐτὸς τοῖς αὐτοῖς δὲ λ- τοῖς. Hinc antesignani, ut antescholannus Petronio. Hastati vero & Principes, primae & secundae aciei milites, quod dicantur *antesignani* fol. 51. quia erant primorum signorum, & paribus armis instructi hastis; Triarii *Postsigna* tenebant, & inde *Postsignani* dicti, utebantur *pilis*. Id non capio. Nam cur idem folio 187. & 188. & sic ex eo describens Keuchenius statuit, eos esse *velites*. Nimirum exiret quadruplex acies, si *antesignani*, qui velites ante signa pugnant, essent prima acies; nam *Postsignanorum* nomine veniunt *Hastati*, *Principes*, *Triarii*. Sic sibi plerumque adversatur, ut ad Salmasium oppugnandum Salmasio indigeas. *Antesignani* (ut Schelius ad Hyginum docet pag. 36. 47. 38. 39.) non sunt velites; nec Hastati, & Principes simul; sed prima acies, prima signa, primum armorum gravis militum agmen; & dicuntur primi *Subsignanorum*. ut antambulones primi ambulantium. Sylla triplicem peditum aciem ordinavit; primo immisit *antesignanos* αὐμάχας, primam aciem, *hastatos* forte; deinde *postsignanis* βοηδοῖς illis, qui erant in secunda acie, *Principibus* imperavit, &c. tertio sublato universorum etiam *Triariorum* clamore velites, propter quos ut & equitatum reliquerat intervalla aciebus, ingerere tela iussit. Hic sensus est genuinus, claramque dat distinctionem inter *Antesignanos*, & *velites*. TENN. Optime Salmasius,

more, ⁸² velites & levem armaturam ingerere te-
la iussit. Quibus factis quadrigae hostium aut in-
plicitae palis, aut ⁸¹ exterritae clamore telisque,
in suos conversae sunt, turbaveruntque Macedo-
num ⁸³ instructuram. Qua cedente quum Sul-
la ⁸³ staret, & Archelaus equitem obposuisset,
Romani equites subito emssi, averterunt eos,
consummaruntque victoriam.

XVIII.

sius, quamvis male exponens, cap. iv & c. xvii emendavit *antesignanorum aciem*; & post eum J. F. Gronovius ad Livium I. xxiii. c. 29. *Triplex fuit Romana acies. Velitum pars inter antesignanos locata, pars post signa accepta, equites cornua cinxere.* Juvant hanc emendationem, vel certio-
rem nonnihil praebent Varicanus, & Leidenus sec. *antesignanam aciem*, & Petrensis *ante signa in nostram*. Ceteri omnes tam scripti, quam editi ante ultimam Scriverii editionem *ante signa nostram a.* Mox tamen & deinceps pro tum demum MSS. & Edd. quidam, ut l. i. §. 19.

& velites & levem armaturam] Non ideo, quia Marius sibi velites, & cum velitibus omnem levem armaturam, ut vult *o* rati-
vus sed peculiaris loquendi ratio. Caesar. Numidae & levius armaturae equites. Nam Numidae sunt equites levius armati. Idem. *Frumentum comestusque*, quod a libi proprie. *Frumentum & reliquum comestus*. Livius l. 28. *Tumultuoso genere pugnae equitum velitarumque & levius armaturae*. l. 35. *Quinctius legatiusque corintum redierunt*. Item. *Ut Popilius & ea legatio, quae ad Antiochum missa erat, Romam rediit*, id est, Quinctius & caeteri legati, Popilius & caetera legatio. Nam Popilius & Quinctius erant legationis capita. Haec quidem exempla, ingenue confiteor, suppeditata

sunt a Schelio; qui velites, par-
mulis & severenis jaculis instru-
ctos, comparatione aliorum le-
vium, funda vel arcu solo arma-
torum, gravis quodammodo ar-
maturae videri putat. Ego cre-
debam, dici per *τὴν δὴν δύσιν*, quae
figura solet quodammodo desi-
gnare ut Livius l. xxx c. 33. *Vias
patentes inter manipulos antesigna-
norum utilitibus sua tunc levius ar-
matura erat* complevit. TENN.

⁸¹ *Exterritae*] Exercitae palat.
dein pro conversae Petrensi. con-
cussae.

⁸² *Instructuram*] Nove dictum,
& a nemine alio adhibitum ver-
bum pro instructione & portio-
ne exercitus pugaturi. Apud I-
sidorum occurrit *instructura pa-
rietum*, ut observat Falster in Sap-
piciem Ling. Lat. Verum hoc lo-
co res Cantabrigienses, uterque
Leiden's, Hallens. Gudianus,
& Vossian. cum Ed. Parisi. dant
instructuram: quod verbum apud
optimum quemvis occurrit.

⁸³ *Staret*] Maxime si per veteres
MStos liceret, *instaret*. *cedentibus
instare* locutio trita est apud no-
strum, & alios omnes. § 9. *ce-
dentibus instandi liberum haberes
arbitrium*. c. v. § 32. Ovid. Me-
tam. xii. 134. *Cedentique sequens
instat*. Livius l. i. c. 37. *legiones
ferociter instantes cedentibus*. vi.
13. Curt. l. iv. c. 16. *instare ce-
den ibns perseverasset*. infra non
semel hoc verbum etiam corruptum
deprehendemus. Mox con-

XVIII. ⁸⁴ C. Caesar Gallorum falcatas quadrigas eadem ratione palis defixis excepit, inhibuitque.

XIX. ⁸⁵ Alexander ad Arbela, quum hostium multitudinem vereretur, ⁸⁶ virtuti autem suorum fideret, aciem in omnem partem spectantem ordinavit, ut circumventi undique pugnare possent.

XX. ⁸⁷ Paullus ^a adversus Persen, Macedonum regem, quum ⁸⁸ is ^b phalangem suorum duplicem, mediam in partem direxisset, eamque levi armatura cinxisset, & equitem in ⁸⁹ utroque cornu col-

^a Vulgo AEMILIUS P. ^b Vulgo abest is.

summauerunt MSS. sex & Edd. VV.

⁸⁴ C. Caesar | Sine praenomine Liv. Sec. & Edd. Italicae. Ceterum de falcatis Gallorum quadrigis nihil omnino reperias in Caesaris commentariis: quamvis satis constet, Belgas, Gallos, & Britannos falcatis covinnis usos fuisse. Silius Ital. l. XVII. 417.

incola Thules

*Agmina falcifero circumventi
arta covinno;*

ubi vide, & quid de hoc Caesaris ea de re silentio sentiat Vossius ad eum l. IV B. Gall. c. 24 praemisso equitatu & effidarius.

⁸⁵ Alexander ad Arbela] Pluribus hanc versatilem & quadratam ad Arbela aciem describit Curtius l. IV c. 13 ubi Freinsheimius eam vocat ἀμφισομον, cum esset πλινθιον τετράσομον, seu τετράπλινθον, ut fide docuit Salmarus de Re Mil. Cap. XI. cuius praecipua argumenta hic ad verbum rursus descripsit Keuchenius. ἀμφισομον est duplex phalanx, de qua seq. Ex. Ceterum vide Jessor, quam ineptire possint librarii. Nam in MSS. & Edd. nonnullis est ad Archelaum, vel Hiarbelacum, &c. in Mediceo pri-

mo Clodius Alexander ad Archelaum missus. Quis non rideat? dein pro vereretur Cantabr. tert. adverteret. Palat. vereretur. & pro fideret M die pr. diffideret.

⁸⁶ Virtute] Uterque Mediceus virtute. Kespice ad Ex. 17

⁸⁷ Aemilius Paulus] Sic edidit primus Scriverius: cum MSS. & Edd. omnes, quos vidimus, agnoscamus modocogno nem Paulus. Ex nomine Persen satis intelligitur, agi de L. Aemilio Paullo, qui in hac historia apud Livium saepius solo cognomine Pauli venit. Quamquam facile gentile admitterem, si vel unus idoneus addiceret Codex.

⁸⁸ (um phalangem) Quis? an Paullus? Sic credas ex verbis, ut vulgo concipiuntur, licet nemo dubitare possit, quin Perses intelligatur. Repetitur igitur cum is p. ut habent antiquiores MSS. mei novem, & Editiones vetustae. Sic c. 4 §. 4. Aetius Glavrio adversus Antiochi regis aciem, quam is &c pro Persen in nonnullis Persen & Perseum, frustra. Ad Gjonov. ad Livium l. XLII. 25 Heinium ad Vellej. l. I. 9.

⁸⁹ Utroque] retenti eodem. paulante Hirtorii margo eamque l. armaturae junxissent.

collocasset; triplicem aciem⁹⁰ cuneis intruxit, inter quos⁹¹ subinde velites emisit. Quo genere quum profligari nihil videret, cedere instituit, ut hac simulatione perduceret hostes⁹² in confragosa loca, quae ex industria captaverat. Quum sic quoque suspecta calliditate recedentium, ordinata lequeretur phalanx, equites a sinistro cornu praeter ora phalangis iussit transcurrere, citatis equis⁹³ actos⁹⁴, ut objectis armis ipso inpetu

⁹¹ prae-

4 Vulgo TECTIS & TECTOS.

⁹⁰ Cuneis] Salmasius der. mil. f. 25. Cuneos appellavit, manipulos viis diffusi, a cuneorum Theatralium forma, quae scilicet loca erant viis & canalibus interjectis separata, quibus non dissimiles manipuli inter se distantes, per interposi ad vias, quibus dissepabantur. Alias cuneus apud Tacticos forma est catervae militum in trigonum ordinatae. TENN.

⁹¹ Subinde velites] MSS. Sex, & Edd. p. velites subinde. Dein mss. codices octo, & Edd. eadem. Sed vulgatum praestat. Nihil frequentius est variatione verborum mittere, emittere, & inmittere, ut alibi monui quoque, & infra plus semel occurret. Dein profligati Medic. antiquior, & Ed. Bonon.

⁹² In confragosa loca] Deest vox loca in Leidenli secundo, quod probro l. 111. 1. 2. Iter per confragosa & deserta emensus. Vide plura ad l. 1. 5. 26. per diversa.

⁹³ Citatis equis tectos, ut objectis armis ipso inpetu perfringerent hostium spicula: quo genere telorum exarmati Macedones solvunt aciem, & terga verterunt] Loc. s., mea quidem sententia, non sanus; & cum libri antiqui desint, ex ingenio, si non persanari queat, saltem tenta duntinquitur in praesentia non aliud mihi occurrit, nisi reponi posse citatis equis vellos, nam quod Pa-

risiensis editio prae se fert, citatis equis tectis; mihi nunquam probabit. De conflictu hoc P. AEmilius, & Persaei consulendus Livius lib. XLIV. STEW. Tectos. Alias tectis. Sed Stewechius videt. SCHW. MSS. 3 Reg. & 3. Hill. tectos habent. Quartus Reg. Tectis. TENN. Vellos, quod conjecit Stewechius, uti & Liplius, ut ex Libri ejus margine patet, probari posset ex l. 11. c. v. §. 6. qui rapidius vellos per ignota loca. MSS. & Edd. habent tectos, vel tectis; nisi quod in Palatino sit raptus, & in Petrenli allos. Quod unice verum est, agi equis est rapide vehi, ut novis agitur vento, & multa similia. Nam cave, scribas raptos quod in mentem alicui venire posset eodem sensu. Sed rapti equi non est vehi in equis, at trahi, ut apud Ovidium l. 11. Am. 1. 32.

Raptus & Haemonius flebilis Hector equis.

Mallet tum potius ob Palatinum Codicem raptus equis allos. Sed non est opus.

⁹⁴ Perfringerent] Unus Hill. Praefringerent. unus Reg. Praefriggerent. alter Praefringerent. Orlwinus ex Voss. Praefringerent. h. e. cuspides spiculorum frangerent. TENN. Praefriggerent Vaticanus, & Edd. Romana, & Bonon. Sed praefringerent optime exhibent Killensberg. Leidenl.

N 5 pt.

94 praefringerent * hostium spicula : quo genere telorum 95 exarmati Macedones solverunt aciem, & terga verterunt.

XXI. Pyrrhus 96 * pro 97 Tarentinis apud 98 Aesculum, secundum 99 Homericum versum, quo pes

* Vulgo PERFRINGERENT. b Vulgo EPIROTARUM REX additur.

pr. Medic. & Edd. Paris. Hit-
torp. ac Wechel. Livius l. viii. c.
10. *Hastas aut praefregissent, aut*
hebentassent. l. xxxii. 17. *Neque*
praecedere hastas poterant, & si
quam incidissent aut praefregissent.
Adde Gronov. ad l. xxvii. 33.
& Drakenb. ad Sil. Ital. l. v. 242
praefracta robora. atque ita lege
quoque e MSS. in Mbul. l. iv.
El. l. 90.

Audento praefregeris obvia pilo.
vulgo *perfr.*

95 *Exarmati*] Ed. Paris arma-
si male. Macedones exarmati
sarisiss phalangem solvere coa-
cti sunt. Sic *exarmati veneno*
serpentes Silio l. i. 411. de hac
pugna vide Livium l. xlii. 41.
Plutarchum in Paulo AEmilio
p. 266. alioque.

96 *Epirotarum Rex*] Haec ver-
ba sunt subiecta. Nusquam e-
nim in MSS. occurrunt. Sum-
mum ducem Pyrrhum fuisse ap-
paret ex Hannibalis testimonio,
apud Plutarchum Flamin. fol.
381. Justin. 25. §. Cicer. i. Offic.
c. 12. Donatus ad Eunuchum 4.
7. 13. Idem hoc jam Pyrrhus fa-
ctitavit. Pyrrhus peritissimus *stra-*
tegemaion fuit : primusque quem
admodum ea disciplina per calcu-
los in tabula traditur, ostendit.
Esset vita felicior, optimoque
exemplo instrueretur, si Pyrrhi
scripta de arte militari superes-
sent Aelianus Tactic c. i. *Pyrr-*
hus etiam Epirota, quemadmodum
copiae instrui deberent, scripsit :
& Alexander ejus filius, Clearchus,
itemque Pausanias, Euangelus, &
Polyus Megalopolitanus, vir in

vario literarum studio delectatus,
& Scipionis familiaris. TENN.
Malo exemplo Scribnerius de suo
tacitus addidit duas voces *Epiro-*
tarum rex, quae in nullo MSSo,
nec antiqua editione comparent.
Forlan id fecerit, quia apud no-
strum hoc honoris nomen aliquo-
ties adjicitur : verum etiam sine
eo in aliis exemplis occurrit. ut c.
iv. §. 19. *Adversus Pyrrhum :* ubi
tamen rursus intrusit Scrive-
rius *Epirotarum regem.* Sed cur
ergo hoc non fecit quoque l. iv.
c. i. §. 3. *Pyrrhus delectori :* ubi
tamen, si ulquam, magis erat
necesse : nam in ceteris locis ex
adjuncta historia patet de *epi-*
rotarum rege agi, illic vero memi-
nit tantum, quid Pyrrhus dele-
ctori militum aliquando dixit.

97 *Tarentinis*] Quod Keuche-
nius ait in optimis membranis
erratum esse, & probat *Tarenti-*
nis, ut & c. 4. 13. id ego in nullo
reperi, & libenter antiquarius
solis relinquendum judico.

98 *Aesculum*] In Apulia Flor.
i. 18. ubi vide. Editio Romana
Aesculum. Sic l. iii. c. 17. §. 8.
in nonnullis MSS. *Esculani.* A-
pud Florum quoque l. iii. c. 18.
in duobus Leidensibus codicibus
Aesculum. Quibus adde, quae
monui ad Lucanum l. 11. 469.
ubi vulgo *Esculea arce* pro *Aescu-*
lea edebatur, quod tamen jam
mutavit Cortius. Arbor *Escu-*
lus, seu *Aesculus* forsan ansam
huic scripturae dedit.

99 *Homericum versum*] Qui est
Iliad. d. 300.

K¹⁰.

peſſimi in medium recipiuntur, dextro cornu Samnitas Epirotasque, ſiniſtro Bruttios atque Lucanos cum Sallentinis, in media acie ¹⁰⁰ Tarentinos collocavit, equitatum & elephantos in ſubſidiis eſſe juſſit. Contra Coſſ. aptiſſime diviſis ¹⁰¹ in cornua equitibus, legiones in prima acie & in ſubſidiis locaverunt, & iis inmiſcuerunt auxilia. Quadraginta millia utrimque fuiſſe conſtat. Pyrrhi dimidia pars exercitus amiſſa, apud Romanos quinque millia deſiderata ſunt.

XXII.

* Vulgo COLLOCARUNT.

Κακὸς δ' ἐς μίαν ἔλασεν.
Ὅρα καὶ ἐκ ἰδίῳ τις ἀνὰ-
κλή πολεμίζῃ.

Ignavos autem in medium coëgit. Ut etiam non volens quis neceſſitate proeliaretur. Hinc lege cum Lindenbrogio apud Amm. l. 24. Catervis peditum infirmis medium inter acies ſpatium, ſecundum Homericam diſpoſitionem præſtituit. male vulgo. Firmis. TENN. Locum Ammiani c. 6. invenire potes. Medicus pr. Homeri. Dein recipiuntur Leid. Sec. Mox Samnitis Medic. Sec. & Edd. Italicæ, item ac Tar. uterque Medic. & eædem Edd. Edidi autem Bruttios & Sallentinos. vulgo Brutios & Salentinos. Conſule Heinf. & Drakenb. ad Silium l. vi. 15. viii. 575. per duplicem ll. eſt etiam in Petrenſi.

¹⁰⁰ Tarentinos] Quorum ignavia, mollities, & luxuria eſt nobiliſſima. Juvenalis. Sat. 6. v. 297.

Atque coronatum, & petulant, madidumque Tarentum.
Horatius.

Vacuum Tibur placet, aut imbel-
le Tarentum.

Ælianus l. 12. c. 30. Ταραντί-
οις ἐν ἰδίῳ καὶ πίνει μὴ ἐξ
ἰούρου, μεθύειν δὲ πρὶ πλεῖστον

σαν ἀγοράν. Florus l. i. c. 81.
Autum, purpura, ſigna, tabulae
Tarentinaeque deliciae. Silius vo-
cat leves Tarentinos l. xi.

Inde Phalanteo levitas animoſa
Tarento
Aufonium laxare jugum.

Servius 3. Æneid. 550. Tarentum
in quo molles & luxurioſi naſcuntur.
Vide de luxu gentis Athenæum
l. 12. TENN.

¹⁰¹ In cornua] Palat. & Voſſ.
in cornu. acie in ſubſidiis Edd.
primæ. Pariſ. & ſubſ. Hillenſb.
inſidiis. Tum collocaverunt Voſſ.
Sed tres Cantabrig. Vaticanus,
ambo Medicei, & Leidenſes cum
Edd. primis locaverunt. recte. præ-
ceſſit collocavit. Simplex hoc
verbum reſtitui quoque §. ſeq.
Dein & in ſis Petrenſ. cum hiis
Leid. ſec. In ſequentibus muta-
vi e MSS. tantum non omnibus
verborum ordinem. vulgo erat.
Utrinque quadriginta m. conſtat f.
In Mediceo antiquiore XLVIII.
Tandem in Edd. Rom. & Bonon.
quinque deſiderati ſunt ſine τῶ
millia, quod & ab MSS. quin-
que abeſt. Forſan dederat au-
ctor v. millia deſiderati f. Quado
locutione plura dicenda erunt
ad l. iv. c. 2. §. 7. cm. barbara-
rum proelio ſuperati ſunt, e MSS.

XXII. Cn. Pompeius adversus ¹⁰² C. Caesarem;
 Palaeophasiali * triplicem instruxit aciem, qua-
 rum

* Vulgo PALUSTRI PROELIO PHARSALAE, PALAEOPHARSALI.

¹⁰² C. Caesarem] Uterque Me-
 diceus sine praenomine.

¹⁰³ *Palustri proelio Pharsaliae*] Hoc mihi merum aenigma est. videant, & confiderent amplius, si quibus Hortentii sphynx domi est. a libris enim haecenus adjuvamus, ut alii etiam *palaestralis*, alii *palaephasiali*, referant. quae talia sunt, ut etiam magis mihi aqua haerent: suspicabar igitur, legendum *illustri proelio*. sed somnium hoc merum. Mod. Repererat in libris Franciscus Modius: *palaestralis*, in aliis, *palaephasiali*. quae ipse aenigmata mera foret; ideoque scribendum videri, *illustri proelio*. Atqui mea opinio alia est: nam illud *palustri*, ut rejicere vix ausim, facit ipse Frontinus verbis subsequen-
 tibus. *Sinistrum latus, ne circuiti possit, admovit paludibus*. Praeterea, illud *palaephasiali* dictum, ut multa alia more Graecorum. Q. Curtius lib. 4. *Legati respondent, esse templum Herculis extra urbem, in ea sede, quam Palaetyron vocant*. Idem lib. eodem: *Magna vis saxorum ad manum erat Tyro vetere praebente*. Sic *Palaephasia* urbs antiqua: sic *Palaephasia*, in qua antiquum Veneris Paphiae templum. Sic *Scerphus* & *Palaescerphus* apud Stephanum, apud Strabonem l. 3. l. 13. l. 14. apud Ptolomaeum lib. 5. cap. 14. & lib. 3. cap. 13. & aliis locis sexcentis. Quin, omisis superioribus, unus Orosius poterat sufficere; qui lib. 6. cap. 15. Hic, inquit, *exitus pugnae ad Palaephasialum fuit*. De qua pugna Lucanus lib. 6. Dio lib. 42. Vellejus lib. 2. Appian. lib. 2. & ipse Caesar l. 111. STEWEGIUS *Palaeophasiali triplicem*. Ita le-

gendum. Vulgo est *palustri proelio Pharsaliae*. SCRIVERIUS. Hittorpius. *Palustri proelio Pharsaliae*. Modius invenerat. *Palaestralis*. Sed suspicatur legendum *illustri proelio*. Nugae. MSS. 2. Reg. *proelio Pharsalico*, duo alii Reg. & 3. Hill. *Palaesarfalis* L. *Palaephasiali*. Sic Hirtius l. de bell. Alex. c. 48. *Caesar ad Dyr-rhachium Pompejum obsidebat, & Palaephasiali rem feliciter gerebat*. Sic alia multa dicta Graecorum more. Mela l. 1. c. 7. *Paphos, & (quo primum ex mari Venerem egressam accolae affirmant) Palaepaphos*. Curtius l. 4. c. 3. *Legati respondent, esse templum Herculis extra urbem, in ea sede, quam Palaetyron vocant*. Eodem libro. *Magna vis saxorum ad manum erat Tyro vetere praebente*. Orosius l. 6. c. 15. *Hic exitus pugnae ad Palaephasialum fuit*. Sic Scerphus & Palaescerphus apud Strabonem l. 3. l. 13. & l. 14. apud Ptolomaeum l. 5. c. 14. & l. 3. c. 13. TENN. Vide Strabonem lib. xvii. p. 548. (n. 796.) *ὁ τῆς Πομπῆς ἡ Μάγνης Φεύγον ἐκ Παλαοφασάλης πρὸς τὸ Πηλῶσιον*. Eutropius Lib. vi. A. v. c. dccvi. Deinde in *Thessalia apud Palaephasialum* &c. Ita ibi vetus Eliae Vineti Codex. Vulgo apud *Pharsaliam*; alii apud *Pharsalum*. Immo Hirtii, sive Oppii locus de Bello Caesaris Alexandrino *Palaeophasiali rem feliciter gerebat*. Ita legendum ex fide MSS. lib. Urbiniani, & veterum Editionum Florentinae, ac Lugdunensis Gryphii; in quibus diserte ita exilat, cum hodie fere eodem, quo apud Frontinum vitio legatur *proelia Pharsalico*. Vi-

da

rum singulae denos ordines ¹⁰⁴ in latitudinem habuerunt *. Legiones, secundum virtutem cuiusque, firmissimas in cornibus, & in medio collocavit; spatia his interposita tironibus ¹⁰⁵ subplevit, dextro latere ¹⁰⁶ sexcentos equites, ¹⁰⁷ propter

* Vulgo HABERENT.

de editionem ultimam Raphelengii hoc anno cattigatissime editam. *Palaeopharsali* Scaliger ad oram. *Palaeopharsalis* MSS. Commel. in fol. alter ejusdem *Palaeopharsali*. SCRIV. Cur. post. Defendit D. Vossius ad Caesarem l. 111. B. Civ. c. 88. *palustri proelio*; quia mox sequitur *admovit paludibus*: Sed quia locus erat palustris, non tamen ideo proelium ibi gestum potest dici *palustre*. Praeterea in nullo MSSro *palustri* comparet. *Palustrialis* & *palaeostrialis proelio Pharsalis*, vel *Pharsaliae*. Medicei, & Edd. pp. *pugna Pharsalica* Leidens. sec. & *Palat. pugna farsalis* Vatican. *bello Pharsalico* Petrensis. *Palaeopharsalis* Leidensis primus, & *Cantabrigizensis* B. Publ. & Edd. *Wichelii*, ac *Hittorp*. In marg. *Palaeopharsali*: quod cum Scaligero, Lipsio, Stewechio, & Tennulio unice verum esse censeo, quamvis & *Palaeopharsali*, ut Leidenses MSS. *Eutropii*, & *Codd.* quidam *Hittii* habent, non omnino damnem. Sed praestat id, quod diserte exhibent emendatissimi codices, & clare *Livius* l. XLIV. c. 1. *Castra in Thessalia circa Palaeopharsalum habebat.* & *Strabo* l. IX. p. 439. *ὑπὸ τῇ Παλαμφαροῦλῳ.*

¹⁰⁴ *Haberent in latitudinem* MSS. octo, vel novem meliores & Ed. Paris. *In latitudinem habuerunt.* quod cur mutatum sit, causam non video. duo ex iis *latitudine* male. Verum non facile dixeris, quid *Frontinus* hoc loco intelligat per *ordines*. Coniicit *Lipsius* legendum in *altitudine*; vel pro *denos* M. seu mille

ordines, vel etiam, per *ordines* a *Frontino* indigitari cohortes *denas* in singulis aciei frontibus in ordine suo stantes. V. *Lips.* in *Mil. Rom.* l. IV. D. 8. Sic c. 4. §. 2. *hastatos subduxit ordinibus.* Adde *Schel.* ad *Hygin.* pag. 315. *Latitudo* ergo erit τὸ μῆκος seu extensio; cum *altitudo* erit densitas & τὸ βάθος, ut *Graeci* loquuntur. Verum errare virum doctissimum docuit idem *Illustris Schelius* ibid. p. 283. &c. *Latitudo* enim in acie *tactice* significat τὸ βάθος, seu *altitudinem*; *longitudo* autem τὸ μῆκος; at in agmine res contraria est. Decem vero ordines εἰς βάθος, jussus erat in acie instruenda numerus. *Gloss.* *contubernium δεκαρχία, ἀκία, βάθος, ἢ ἀκίων.* Plura vide loco adducto.

¹⁰⁵ *Subplevit*] Uterque *Medice* implevit.

¹⁰⁶ *Sexcentos equites*] De his equitibus in dextro *Pompeii* cornu ad *Enipea* positis nullam faciunt mentionem nec *Plutarchus*, nec *Caesar* l. 111. c. 88. ubi videndus *Vossius*. Sed videtur eorum meminisse *Lucanus* l. VII. 224.

At juxta fluvios, & stagna undantis Enipei

Cappadocum montana cohors, & largus habenas

Ponticus ibat eques &c.

¹⁰⁷ *Propter flumen*] Male in *Regio Prope* (& in uno *Medic. per*) *Vatro* de r. r. l. 1. c. 26. Neque propter eas adserunt *vires*, quia

pter flumen ¹⁰⁸ Enipea^a, ¹⁰⁹ quod & alveo suo & alluvie regionem impedierat, reliquum equitatum in sinistro cornu cum auxiliis omnibus ¹¹⁰ locavit^b, ut inde Julianum exercitum circumiret. Adversus hanc ordinationem Julius Caesar & ipse triplici acie, dispositis in fronte legionibus, sinistrum latus, ne circumiri posset, admovit paludibus. In dextro cornu equitem posuit, cui velocissimos miscuit peditum, ¹¹¹ ad e^c morem equestris pugnae
EXER-

^a Vulgo ENIFEUM. ^b Vulgo COLLOCAVIT. ^c Vulgo ET AD.

inter se hanc inimica. Lucretius l. vi. v. 627.

Quanto quaeque magis sint terram sidera propter,
Tanto posse minus cum Coeli tur-
bina ferri.

Sallustius Catil. 59. Ipse cum libertis & colonis propter aquilam assisit. Ovidius viii. Met. fab. 4.

Propter humum volitat, ponitque in sepibus ova.

Tacitus 1. ann. c. 50. Stratis etiam tum per cubilia propterque mensas. 11. ann. 41. Arcus propter aedem Saturni dicantur. IV. ann. 41. Translata hinc castra hostem propter. ibidem c. 54. Cum propter discumberet. Plautus Rud. prol. v. 18. Propter mare. Terentius Eun. 2. 3. 76. Interdum propter dormiet. Virgilius eclog. 8. 87.

Propter aquae rivum viridi procurambit in ulva.

Plautus Curcul. 4. 1. In medio propter canalē. TENN.

¹⁰⁸ Enipeum] MSS. Enipeam & Enipean L. Enipea. Sic & Valerius Flaccus infleatit. l. 1. v. 83.

Ipse ego praecipiti tumidum per Enipea nimbo.

In campos & tuta tuli.

Cadit in Peneia Herodot. 7. 129. Ovid. l. 1. Metam. 15. fab. Homer. Iliad. λ. v. 237. Scholiastes. ^{Ενίπεις} Ηλίδος ποταμός & Θερμαλίας. TENN. Non dubium est, quin auctor perpetuo suo

more, de quo saepius monendum fuit & erit, Graecam terminationem adhibuerit *Enipea*, constanter enim omnes mei *Enipeam*, vel *Enipeā* habent. Vide etiam Cl. Burmann. ad Valer. Flac. locum, & nos supra ad §. 6.

¹⁰⁹ Quod & alveo] Leidenſis pr. duo Cantabrigienſes, Medicus pr. Hillenſb. & Coll. Voſſiana cum Edd. Rom. & Bonon. qui, quod placet. in alveo Ed. Rom. Mox alluvione Voſſ. de alluvie, vel eluvie, & illuvie conſule Gronovium ad Livium l. 1. c. 4. in proxima alluvie. Nihil muto, ſed tamen magis inclino in eluvie. Appoſitus eſt Curtii locus l. vi. c. 5. §. 20. torrenteſque & eluvies iter morabantur.

¹¹⁰ Collocavit] Decem MSS. locavit recte. Praecedit, & ſequitur in hoc exemplo collocavit. Vide etiam Ex. antecedens. Dein circumiret & circumiri MSS. pauci, pro Julius in quatuor MSS. C. in Mediceo Pompeji: rectius. Sed facile & Julius & C. & Pompeji carere poſſemus, nec a manu Frontini eſſe opor. Dein triplice eſt in Edd. ante ultimam Scriverii, & quibuſdam MSS. Inferius equitem poſuit dedi e MSS. vulgo p. eq. paullo poſt Leid. ſec. inmiſcuit. & uterque Medic, pedites.

¹¹¹ Et ad morem] Duo Cantabr.

exercitatos: ¹¹² Sex & deinde cohortes in subsidio retinuit, ad res subitas; sed dextro latere conversas in obliquum, unde equitatum hostium exspectabat, collocavit. Nec ulla res eo die plus ad victoriam Caesari contulit: effusum namque Pompeji equitatum inopinato ¹¹³ excursu averterunt, caedendumque tradiderunt.

XXIII. Imperator ¹¹⁴ Caesar Augustus Germanicus,

^a Vulgo SED. ^b Vulgo additur SUBINDE LATI. ^c Absit vulgo AUGUSTUS.

tabr. ambo Leid. Palat. Hillensb. Gud. Voss. carent ¹¹² &. Vere. Velocissimi peditum erant exercitati ad morem lequestis proelii. Nam intelliguntur velites. v. l. iv. 7. 29. Stewech. ad Veget. 111. 16. ad modum Medic pr de in exercitos Keuchenius in Arceria no esse testatur. v ad l. 11. 1. 9. Mox ad res futuras Wechelii Ed. & Medic. sec sex deinde d. l.

¹¹² Sed deinde c. i f. v. ad res subitas] Ad res futuras, alii. inficere legerim etiam lubenter & hic & in seqq. sed dextro latere, &c. & sex utrobique pro sed, quod minus convenire videtur Qua de re consulatur ipse Caesar. 111. de bello Civili MOD. Ad sentior iis, qui pro sed utrobique substituendum putant sex. Id ut faciam, primum mihi auctor Plutarchus in Pompejo; ubi de Caesare acies instruente loquens, sex cohortes, ait, e legionibus eductas legioni decimae retro locavit, iussitque, eas quietem agere. Iterum in Caesare Ex posteriori acie sex clanculum intro cohortes iussit; quas post dextrum disposuit cornu, quid opus esset facto, praemonuit. Meminit quoque Appianus, & alii STEW. Legem Modio sex deinde, & statim sex dextro latere. TENN. Sex deinde iam legit Lipsius in Mil Rom. l. iv. D. 8. & D. Vossius ad Caesar. l. 111. c. 39. Timeat,

ne a multitudine equitum dextrum cornu circumveniretur ex utraque acie (quae constabat vi legionibus) singulas, (al. senas) cohortes detraxit, atque ex his quartam instituit, equitatuque opposuit Deinceps emendationem hanc firmavit Cl Wasse ad Sallust. B. Jugurth. c. 63 auctoritate Codicis Petrensis, cui ego nunc addo utrumque Medicum; in quibus etiam sex dextro l. ut Modius, Stewechius, & Tenulius volebant. Sed male nam eadem cohortes, quas detraxit Caesar, equitatui in obliquum obpoluit, non alias: unde fierent duodecim contra historiae veritatem. Lucan. l. vii 522. tenet aliquas post signa cohortes &c. Vossius legebat &.

¹¹³ Subindelati] Scribo subinde elati. Vocalem secundam bis scribere librarii noluerunt. Quod genus hominum nimis quam negligentissimum, isti smodi comendatis scripturae maximas turbas dedit. Sciunt, qui membranas volutarunt STEW. Haec verba sunt adulterina, & abluunt ab omnibus MSS. TENN. In meorum quoque codicum nullo, si forte Gudianum excipias, nec in Editionibus Italicis comparent; quare delevi intrusa ex sequentibus subinde Catti

¹¹⁴ Caesar Germanicus] Omnes MSS. Caesar Augustus Germanicus

nicus, quum subinde ¹¹⁵ Catti equestre proelium,
in silvas refugiendo, ¹¹⁶ diducerent, iussit suos
¹¹⁷ equi-

ens. TENN. Mei quoque, & Editiones vetustae praeter Palatin. addunt *Augustus*; quod pravo iudicio Keuchenius censet adjectum a correctoribus ex vetustis numismatis, quae non credibile est ante renatas litteras a librariis fuisse oculis attentis usurpata. Non nummi tantum, sed, quod magis attendendum est, semper noister de Domitiano loquitur adposito *Augusti* titulo. v. l. i. 1. 8. 3. 10. l. ii. c. 11. 7. l. iv. 3. 14. Fors & *70 Domitianus* addendum, ut diserte factum in Perrensi; nisi id ad illustrationem sit adjectum.

¹¹⁵ *Catti equestre proelium*] E quidem parum cati illi, quicunque istos Catos, novum genus hominum, & orbi Romano, ne dicam soli, incognitum, primi producere conati sunt. Nec est, quod de Catheis somnietur, quorum meminere Orofius lib. iii. cap. 19. Ptolomaeus lib. vii. alii. Hi enim Indiae populi, quos Alexander Magnus adiit, dum Porum superavit, teste Strabone lib. xv. Nos Caesari Germanico laudem suam eripi non patimur, populoque huic nomen reddimus, scribendo, *Catti equestre proelium*. secuti in eo Dionem, Strabonem, Orofium, Florum, Tacitum, & Martialem; apud quem epigram. ii. pro *Dacis* reponendum *Catti*, olim monuit in suis Epitolicis r. Lipsius. STEW. *Catti*. Ita legendum cum Stewech. Vulgo *Catti*. SCRIV. Scaliger jam etiam ad libri sui marginem correxerat *Catti*. Confule commentar. ad Martial. l. ii. Ep. 2.

Frater Idmaeos meruit cum patre triumphos.

Quae datur ex Catti laurea,
sola tua est.

Stat. l. i. Silv. i. 26.

Qui nec in externos facilis saevire furor

Das Catti Dacisque fidem. se signa ferene,

Et minor in leges iret gener & Cato castris.

Quo loco nihil putem movendum. Senlus esse videtur, uti alii jam ex licant, *Pompejus se tibi submitteret, & Cato exire castris sine arma deponere, ac, licet se non submitteret, neutrum fieret partium*. Optime ex Catonis indole, quantum ferre poterat Statii adulator. Adde de Domitiani in Catos victoria numismatum collectores. MSS. hic vehementer turbant. Cum *subintrati* Medic. pr. cum *subintrati* sec. cum inde *Cathi* Leidens. pr. c. *submittrati* se. *Cathi* Cantabr. Bibl. pub. *Cathi* Petrent. c. *subintrati* Edd. Italicae. *Cathi* Palat. *Cathi* Gudian. vero proxime.

¹¹⁶ *Diducerent*.] Optime ita. male igitur a ii, *refugiendo reducerent* sententia enim postulat verbum, quod sparsum equirem significet; *diducendi* autem huic rei unicum. Sic Caesar lib. vi. Bel. Gal. *Dimittendae plures manus, diducendisque erant milites*. Porro puto etiam in fine omisso *non*, legi posse, ne quis locus ejus victoriam moraretur. pro ne quis non loci ejus victoriam miraretur, etli melius hoc est. Mod. Profecto id nunc primum est, cum apud Romanum scriptorem lego, *diducere proelium* neque tatis capio, quid hoc sibi velit: corrigendum luadeo *proelium in silvas refugiendo ducerent*. Enim *proelium ducere* eleganter dicimus, quomodo Caesar, & alii plus centies dixeret, *bellum ducere*, id est protelare, protrahere, procrastinare. *Pari quoque Phrafi Cicero rem du-*

¹¹⁷ equites, simul atque ¹¹⁸ ad inpedita a ventum esset, equis desilire, pedestrique pugna confligere. Quo genere consecutus est, ¹¹⁹ ne quis non locus ejus victoriam miraretur.

XXIV. C. Duilius, quum videret graves suas naves mobilitate Punicae classis ¹²⁰ eludi; irritamque virtutem militum fieri, excogitavit manus

a Vulgo IMPEDIMENTA.

cere, hoc est rem proferre. STEW. *Redducent* est in solo Vaticano, & Edd. Paris. Hittorp. & Welch. *Diducent* est in Medic. pr. & Voss. quod notaret, *dirime- rent*, finirentque proelium refugiendo in silvas. Sed in ceteris MSS. & Edd. primis est *deduce- rent*, quod ego praefertem, jun- dis in silvas deducent refugien- do. i. e. per fugam traherent proelium usque in silvas.

¹¹⁷ Equites] Deest in Vaticano, & Leid. sec. Medic. pr. *militis*. Dein ad a manu prima non agnoverunt Medicei, fortan & hic simul ad i. fuerat, pro simul ad i.

¹¹⁸ Ad impedimentum] Unus Hill. 3. Reg. *Ad inpedita*. Sic & Gronovius conjecerat, explicans silvas. Supra c. 2. n. 9. *Arboribus prostratis inpediuit*. Ne- pos in Miltiade c. 5. *Arborum tractu equitatus hostium inpedire- tur*. TENN. Nullus hic inpedi- mentis locus. *Inpedimentum* Leid. sec. *inpedimento* Medic. Sed veris- sime *inpedita* Leidensis pri- mus, ut voluit Gronovius. Sic *impeditior* salus Livio, *inpedi- tissimae silvae* Hirtio, & passim loca *inpedita*. quod substantivum saepe in talibus abesse solet. c. 5. §. 24. *ad parentia*. Confule nota- ta ad l. 1. s. 26.

¹¹⁹ Ne quis non locus ejus vi-
mir.] Non incommoda illorum
verborum sententia; attamen prae
illa, ne quis locus ejus victoriam
moraretur. Victoriam enim ad
multos dies remorari videbantur

Catti, cum ad silvas & loca ar-
dua inpedita saepius sese reci-
perent. Sic Curtius lib. iv. *Unam
esse urbem, quae cursum victoris
morari ausa esset*. STEW. Lege
cum Modio, Stewecchio, Gro-
novio. Ne quis locus e. v. *mira-
retur*. Curtius l. iv. *Unam esse ur-
bem, quae cursum victoris morari
ausa esset*. Seneca Suafor 2. *Si
nihil aliud, erimus terre belli mo-
ra*. Virgil. *Belli mora conceidit Ha-
stor*. Florus iv. 9. *Mora publicae
securitatis*. TENN. Licet cuncti
MSS. retineant *miraretur*, non
dubium tamen mihi est, quin
cum viris doctis sit rescribendum
moraretur. Justin. l. 1. c. 10. *Si
ea res victoriam moraretur*. Cae-
sar B. Civ. l. 11. c. 39. *hoc omne
victoriam morari videretur*. Livius
l. xxi. 5. *id morari victoriam ra-
ti, quod interesset amnis*. At au-
dacius est ejicere *to* non, ubi
putem, aliud mendi quid latere.
Uterque Medicus ne quis ut loci.
An ne quidvis loci, vel ne quis id
loci i. e. eo loco?

¹²⁰ Eludi] Male elidi Canta-
brig. unus. *Erudi* Paris. Ed. pr.
dein irritam sine que Medic. cum
Edd pr. Item Medic. antiquior.
manicas, ut manus ferreas appel-
lat Lucanus l. 111. 565.

Ast alias manicaeque ligant te-
retesque catenae.

Sed nil temere innovo. Alii ma-
nus ferreas vocare amant. De
his vide Schefferum in Mil. Nav.
l. 11. c. 7. Quem compilavit
hic rursus Keuchenius & E. Sim-
to.

nus ferreas, quae ubi hostilem adprehenderunt navem, superjecto ponte, transgrediebatur Romanus, & in ipsorum ratibus cominus eos¹²¹ trucidabant a.

a Vulgo TRUCIDABAT.

sonum Chron. ad A. M. 3745. dein adprehenderunt retinui cum Tennulio ex utroque Mediceo, Hillensb. & Edd. Italicis. Reliqui adprehenderent. Navibus item pro ratibus Palat. Mediceo, & Ed. princeps. manibus Bonon.

721 Trucidabat] Monuit Keu-

chenius, in Ed. Paris. melius & figurate legi trucidabant. Recte; atque ita optimi MSS. Palatinus, Petrensis, & Mediceus prim. Ad coniecta ad l. 1. c. 4. §. 3. In eam persuasionem hoste perducto, nullam viam ad progressum Romanorum tenerent.

C A P. IV.

De acie hostium turbanda.

EXEMPLUM I.

Papirius Curfor¹ filius, Consul^a, quum aequo Marte adversus obstinatos² Samnites con-

a Vulgo FILIUS CONSULIS.

¹ Filius Consul] Necessario legendum secundum MSS. binos Reg. & unum Hill. Filius Consul. Illa enim tempestate consules curabant exercitus. Fuisse ipsum consulem apparet ex Frontini verbis Victorem adesse collegam. Collega enim non dicitur, nisi respectu alterius consulis. Florus 1. 16. Per Fabios & Papirios patres, eorumque liberos ita subegit & domuit. TENN. Non tantum Consul, sed Dictatoris Papirii sita enim hoc nomen scribendum, & non per y, ut vulgo fiebat, probant lapides & nummi) fuit filius. Ipse autem, ut bene observat Tennulius, erat tunc Consul. Praeter nostrum, Valerium Maxim. 1. vii. 2. 5. Orosium 1. iii. 22. locuples testis est Livius 1. x. c. 38. &c. Sequitur hunc annum Consul insignis. L.

Papirius Curfor, qua paterna gloria, qua sua, & bellum ingens victoriaeque, quantam de Samnitibus nemo ad eam diem praeter L. Papirium patrem Consul (sic legendum cum viris doctis, non Consulem) pepererat &c. Praeterea Consul exaratum est in Gudiano, Vossiano, & Mediceo pr. a. m. secunda, uti jam olim ad sui exemplaris marginem correxit summus Gronovius: Quod idcirco lubens reposui.

² Samnites] Arcerianus, probante Keuchenio, Samnitas, cui ad stipulatur Petrensis, nostri more. cap. praec. §. 21. Samnitas Epitrotasque. lib. tamen pr. c. 3. §. 1. et. 1. 8. Samnites in accusativo servant Codd. sed & illic Samnitas rescribendum iudico. Ad praeterea 1. 11. 7. 8. 12. 4.

3 Spm-

concurreret, ignorantibus suis, praecepit ³ Spurio Nautio ⁴, ut pauci ¹ alares ⁵, & agasones mu-

⁴ Vulgo NAUCIO. ⁵ Vulgo CALONES.

³ Spurio Nautio] MSS. Spurio Nautio, quem Livius l. ix. c. 21. facit consulem cum M. Popilio. TENN. Nautium per t esse scribendum, ut bene hic MSS., ex inscriptionibus, fastis, aliisque monumentis constat, uti etiam ex Servio ad Virgil. l. 11. AEn. 166. 111. 407. v. 704. Tum Senior Nautus. Vehementer vero errat Tennulius, cum putat, hunc Spurium Nautium eundem esse, quem Livius l. ix. facit Consullem. Is enim Consul fuit A. V. C. cxxxviii. Haec autem historia accidit A. V. C. cxxx; ut verisimile videatur, nostrum fuisse Consulis illius filium. Certe Papirii legatus fuit, & Dux alaribus cohortibus in hac expeditione; ut ex Livio constat.

⁴ Calones] 3. Reg. 2. Hill. & Voss. alares, quartus Reg. allares. tenius Hill. olares. Alares equites sunt auxiliorum. Liv. l. 49. Alaris equites, postquam tam memorabile factus Romanorum equitum videre, & ipsi virtute eorum accensi. Vulgare praefat. dicuntur a Κάλα ligna. Errat Keuchenius, qui vocem Συσπαιμένως scribendam judicat. Nam Hesy chius. Καλά εχυτόνως τὸ εὐνής, καὶ ἀντὶ ἐπιρρίμματος καλῶς, παροχυτόνως δὲ τὰ ξύλα. Festus. Calones militum servi dicti, quia ligneas clavos gerebant, quae Graeci Κάλα vocant. Nonius. Calorum proprietas haec habetur, quod ligna militibus subministrant. Glossae Calo, δῶλον δήμεον. Frontinus. iv. 1. 6. E. equitibus non amplius, quam singulos calones habere permisit. Eorum opera Duces usi etiam sunt. Livius ix. 37. Delabrae calensibus

dividuntur ad vallum praeuendum, fossasque implendas. Plautodicitur caculae. Glossarium. cacula δῶλον στρατιώτης. Festo Calatores a Καλί, quia vocari semper possent. TENN. Celares Hittorp. Edmargo. Alares constanter retinent mei MSS. omnes, nisi quod in Petrensi sit Alares; idque contra Tennulium censeo prave permutatum esse in calones, quod fecit Bonon. editor Beroaldus, cum in Rom. editione invenisset celeres. Non enim calones & agasones solis hoc Strategema commisit Papirius; sed paucos iis additos ab eo fuisse equites ratio dicat. Quenadmodum Ex. 6. a Mario factum esse refert auctor, Marcellum cum parva manu equitum peditumque noctu post terga hostium misit, & ad implendam multitudinis speciem, agasones laxasque armatos simul ire iussit. Et de Sulpitio Livius l. vii. c. 14. Agasonebus circiter nullo effudit, centum admiscet equites. De se Caesar l. vii. B. G. c. 45. Multosque cum cassidibus, equitum specie collibus circumvohi jubet: His paucos addit equites. Similiter Antipater Οἷος πολλὰς καὶ ἡμίονους συντάξεν εἰς ἑλκας, καὶ ἀντιβίβασεν ἄνδρας ὀπλίσιν ἰσχυρὰν ἔχοντας προστάξει δὲ ἐκάστη ἑλκῇ τὸν πρῶτον ζυγὸν ἀληθινὸν ἰππῶν; teste Polyaceno Strateg. l. iv. 4. 3. Sed quid dubitamus de veritate vocis alares? Ita legendum esse satis nos docet unus Livius l. x. c. 40. Sp. Nautium multos detrahis elitellis cum cohortibus alaribus in tumultum conspiciunt propere circumducere jubet &c. & c. 41. Sp. Nautius dux alaribus cohortibus erat: pulverem majorem, quam pro numero excitabant: εν-

mulis infidentes, ramosque per terram trahentes;
 a colle transverso magno tumultu decurrerent:
 quibus prospectis, proclamavit, victorem adesse
 collegam; occuparent a ipsi praesentis proelii
 gloriam: quo facto, & 7 Romani fiducia concitati
 sunt, & Samnites prae pulvere perculsi b terga
 vertere.

II. 8 Fabius Rullus c Maximus quarto Consulatu

a Valgo ut o. b Vulgo c. PROPULERE PROPULSI T. V. c Vulgo F. RUTILIUS.

fidentes mulis calones frondosos ramos per terram trahentes &c. Mox una voce auctor est Hillensberg. Cod. habens multis mulis: duo alii infidentes.

5 *A colle transverso.*] Hinc Livius. Et transverso pulvis velut ingentis agminis incessu motus adparuit. Male Sanur. Discurrerent & Petrensis concurrerent; ut & statim inspectis Medicei, & Edd. Italicae cum Sanuto. *perspectis* Leid. sec. vulgato deterius.

6 *Ut occuparent*] MSS. Occuparent & ipsi. TENN. Delevi conjunctionem conditionalem, inconcinne insertam, auctoritate Codicum meorum novem, nec non Livii, clamitans, victorem collegam adesse, admitterentur vincere, priusquam gloria alterius exercitus fieret. & in meis libris non compareret, nec debet. Vide etiam Cl. Wallé ad Salk B. Jugurt. c. 53.

7 *Romani fid. concitati &c.*] Alii Romanis f. concitatis. sed quorum verbum propulere? Mon. Unus Reg. concitati hostes propulere. TENN. Locus foede inquinatus, quem tamen Mstorum ope repurgare conabimur. *Romanis f. concitatis* Edd. omnes veteres. *concitata* Leidensis pr. In Palatino deest *fiducia*. Loco 78 propulere uterque Leidd. ambo Medicei, Hillensb. & Edd. Romana, Bonon. Parisiensis A. 1515. pro pulvere, Petrensis prae pulvere. *avri*

78 *propulsi* unus Medic. Leidens. sec. Petrensis *pulsi*. Mediceus antiquior, Vaticanus, Hillensb. & Vossian. cum Ed. Paris. *perpulsi*; immo Voss. pro varia lectione *perculsi*. Habemus jam prae pulvere *perculsi*, quae vera sunt. Sed insuper post *concitati* addunt uterque Mediceus, & Leidensis sec. & Samnites; & tandem Petrensis sunt & hostes. Unde quis non videt, elapsa hic esse quaedam, & rescribendum *Romani fiducia concitati sunt*, & *Samnites prae pulvere perculsi*. v. *Sanutus Romani concepta fiducia pavescit hostes terga vertere compulerunt*. Ipsam sic damus MSS. lectionem. in Petrensi *hostes* supplementum videtur esse elapsae vocis *Samnites*. Prae pulvere necessarium est. Hoc enim studuerat Papirius, ut maximus moveretur pulvis, & is falleret Romanos simul & Samnites, quod operose describit Livius, qui deinceps addit. *Tum instant Volturnus & Scipio, & perculosos (Samnites) sternunt*. Alias conjecturas addere supervacuum puto, cum haec vera mihi videatur, quam recepi: quia in vulgatis sensus non est idoneus, quamvis sic satis arideat R. f. *concitati hostes propulere, & Samnites prae pulvere perculsi* t. v. Vide Ex. seq. & omnino simile exemplum l. iv. c. 7. §. 20. *Dein verterunt nonnulli MSS.*

8 *F. Rutilius Maximus*] Gron-

latu in Samnio, omni modo frustra conatus aciem
hostium ⁹ perrumpere, novissime hastatos subdu-
xit ordinibus, & cum Scipione, ¹⁰ legato suo,
circummisit, jussitque collem capere, ex quo de-
curri poterat in hostium terga. Quod ubi factum
est,

novius *Fabius Rullianus Maximus*.
TENN. Vulgata lectione nihil
ineptius est, jungente duo nomi-
na gentilia *Fabii* & *Rullii*: quod
tamen retinent MSS. nisi quod
Maximus Rullius in Petrensi sit.
Rescriptum monitu Scaligeri,
ita ad oram codicis sui notantis
Fabius Rullus Maximus, vel, si
mavis, *Maximus Rullus*, qui a-
lias & *Rullianus* dicitur, ut in
monumentis Capitolinis aliisque;
unde ita ubique quidam Viti Do-
cti malunt scribere. Et certe eo
magis etiam inclinatur animus
meus; licet apud Graecos sacpi-
sime audiat Ρούλλος; nam in ta-
libus Latinis ipsis plus fidei tri-
buendum videtur, quam Graecis.
Rullus tamen edidi tam hic,
quam infra, quia hoc magis ac-
cedit ad MStorum lectionem, &
noster multa exempla sua non ex
Latinis, sed Graecis auctoribus
desumit, quod probatu facillim-
um foret, nisi haec reseisset lon-
gioris operis, quam breves hae
notulae sinunt. *Rulli* cognomen
fuit in gente Servilia quoque, e
qua si adoptatus esset in Fabiam
gentem, *Rulli* nomen etiam po-
tuisset gerere noster Fabius, ut
constat ab adoptatis aliquando
retentum fuisse quoque verum
suum cognomen. Consule Illust.
Spanhem. T. 2. Praef. Num. 78.
&c. Non vero tunc dici posset
Rullianus; nam a cognomine haec
forma non descendit, sed a gen-
tili nomine, debuissetque vocari
agnomen *Servilianus*. Quod
ipsum etiam usu venit deinceps
in eo Fabio, qui A. V. C. DCXII.
Consul fuit. Verum nusquam

tradi scio, hunc nostrum *Fabium
Rullianum*, seu *Rullum* e Servilia
gente fuisse, & a Fabiis esse adop-
tatum. Quod autem nomen hoc
passim corruptum sit in *Rutilius*
vel *Rutillianus*, consule viros
doctos ad Livium l. VIII. 29.
Valer. Maxim. 11. 7. 8. 111. 2.
9. Aurel. Vict. c. 32. & nos in-
fra ad l. IV. 1. 35. 39. VI. 1.

⁹ *Perrumpere*] Petrensis irrum-
pere. Palatin. Medic. pr. Vatica-
nus, Cantabrig. tert. Vossian. &
Edd. Italicae *prorumpere*, ut &
§. 17. sed vide ad l. I. §. 12. 11.
8. 9. Sic *perrumpere munitiones*
Caesar. B. Gal. I. 111. c. 26. *mun-*
itionibus perruptis, non *proruptis*,
ut volebant Vossius, & Davilius;
melius tum foret *prorupi*, ut *pro-*
ruere valum aliquoties occurrit.
Adi. Doct. Snakenburg. ad Curt.
IV. 1. 7. *proruptis lapidum cumulis*.
perrumpere stationes infra l. IV. c.
1. §. 17. &c. Aliter *prorumpere*
sine casu notat etiam e porta e-
rumpere, praiceps incurere. Iupia
Medic. sec. *omnino c.*

¹⁰ *Legato suo.*] *Legatos suos*
Cantabrigienses tres, Leidensis pc.
& Hillensberg. cum Ed. Paris. *Suos*
etiam Medic. prim. Forſan a prae-
positione cum expulsum est *C. Mar-*
cii nomen: nam Livius, qui hanc
pugnam in quarto Fabii Rulliani
consulatu factam pluribus, sed ali-
ter, quam noster, enarrat l. x. c. 28.
29. ait inter alia *super veniunt de in-*
de his restituentibus pugnam L. Cor-
nelius Scipio, & C. Marcus cum
subsidiis ex novissima acie, jussu
Q. Fabii Consulis ad praesidium
collegae missi. pro capere Sanatus
occupato, MS. Petrensi. excipere.

est, ¹¹ Romanis crevit animus, & Samnites perterri i fugam molientes caesi sunt.

III. ¹² Minucius Rufus Imperator, quum ¹³ Scordiscis Dacisque premeretur, quibus impar erat numero, praemisit fratrem, & paucos equites una cum aeneatoribus; praecipitque, ut, quum vidisset contractum proelium, ¹⁴ subitus ex diverso se ostenderet, juberetque, aeneatores concinere. ¹⁵ Sonantibus montium jugis, species ingentis multitudinis obfusa est hostibus, qua perterriti dedere terga.

IV. ¹⁶ Acilius ^a Glabrio Cos. adversus Antiochi regis

^a Vulgo ATTILIUS.

¹¹ Romanis.] Leidensis sec. Ro. *mano* recte, nostri & omnium historicorum stylo. paullo ante *transgrediebatur Romanus*.

¹² Minutius Rufus.] Vide Eutropium iv. 33. Epit. l. lxxv. Flor. iii. 4. TENN. In Leid. sec. A. Min. Sanuto *Amutius*. male: nam appellabatur *Marcus*. Ceterum e nummis, & inscriptionibus edidi *Minucius Rufus*. Confer Pigh. Ann. T. 3. p. 128. & 133.

¹³ Scordiscis.] Keuchenio e MS. Arceriano placet *Scordiscis*, quia urbs eorum Graece *Σκώδρα*; atque ita de hoc populo loquitur, quasi ignobilis esset, & raro in historiis occurreret, cum Scordisci, (quomodo & in tabulis Capitolinis vocantur) celeberrimi fuerint, Delmatiae confines populi; & aegre tandem a Minucio devicti. Interim quae adfert de *σκώδρα* & *σκώδρα* furatus est a Salmasio ad Florum l. ii. c. 13. ubi vide Cel. Dukerum, & de Metathesi litterarum Gudium ad Phaedri Fab. 25.

¹⁴ Subitus.] MSS. tres *subito*. *perperam*. Adi ad l. i. 4. 13. *subitus evasit*. & §. seq. *subitus apparuit*. MSS. duo, & San. vi-

dissent & ostenderent. Male itidem in fine San. MSS. s. & Edd. Rom. ac Par. *effusa* Ed. Bonon. *affusa* Vatic. *visa*. Proprium enim hac in re est *offundere*. Consule, quos laudavi ad J. Obseq. c. 124. & Heinsium ad Valer. Flacc. l. iv. 482. Ac Comment. ad Curt. l. iv. 9. 15. *Caligine, quam fumus offuderat & c. 12. §. 20 Caligo, quam humidi offuderant montes*. Utrobique vulgo *eff*. Hoc compositum reddendum est quoque Laetantio e MS. veterimq. l. ii. c. 16. *Humanis pectoribus errores offundant; vulgo infundant*.

¹⁵ Sonantibus.] Frequens est apud poetas, ut *montes clamore sonare* dicantur. Adi modo Ovid. l. iii. Met. 703 vi. 589. Senec. Hippol. 38. OEdip. 570. Herc. OEt. 1895. & passim. Nilominus hoc loco me nondum poenitet conjecturae, quam laetor, me etiam a summo Gronovio ad marginem codicis sui adtextam vidisse *resonantibus*. Sylaba *re* sine dubio absorpta fuit a praec. voce *concinnere*. Hoc compositum sexcenties de Echo occurrere, quis nescit? Eodem fere modo Curt. l. viii. c. 10. 16. *juga montis collesque resonabant*.

¹⁶ Attilius.] *Acilius* Scr. SCRIV. MSS.

regis aciem, quam is ¹⁷ in Achajam ¹⁸ pro angustis a Thermopylarum direxerat, iniquitatibus loci non ¹⁹ inritus tantum, sed cum jactura quoque repulsus esset, nisi circummissus ab eo ²⁰ Porcius & Cato, ²¹ qui tum, jam consularis, Tribunus militum a populo factus in exercitu erat, de-

a Vulgo PER ANGSTIAS. b Vulgo M. PORCIUS. c Vulgo JAM CONSULARIS defunt.

MSS. *Acilius*. Sic quoque Gulletus, & Gronovius. TENN. *Acilius* etiam Leidenf. pr. Gudianus, & Voss. cum Edd. Bonon. Paris. Hitt. & Wechelii. quod restitui. Praeter Plutarchum in Catone, & alios hujus M. Acilii Glabrioris Strategema multis commemorat Livius l. xxxvi. c. 14. & sequentibus. *Acilius* jusserat etiam referri Lambinus ad Nepotem p. 296.

17 In Achajam] MSS. duo *Achaja*. Quod non opus est. Nam in hic notat intra *Achajam*, ut saepius jam monuimus. Thermopylae enim sunt in *Phiotibus Achajis*. V. Livium loco citato.

18 Per angustias Thermopylarum] Livius c. 15. dicit inter saltum Thermopylarum sese recipit. & c. 16. intra portas loci ejus castris positis, munitionibus insuper saltum impediēbat. Verum MSS. omnes constanter hic edunt. pro angustis, hoc est ante, in ore angustiarum. Huc facit Plutarchus in Catone p. 343. Ἀντιόχῳ Φράζας τὰ περὶ Θερμοπύλας εἶναι τῷ στρατοπέδῳ καὶ τοῖς ἀποφύεσι τὸ τόπων ἰεῦμασι, περιβαλὼν χαρὰ κώμα καὶ διατειχίσματα, καθ' ὅσον, τὸν πόλεμον ἐκπερικύπτειν καὶ τὸ μὲν κατὰ τὸ τόμα βιάζεσθαι παντάπασιν ἀπειγίνωσκον οἱ Ῥωμαῖοι. Cessit igitur MStorum auctoritati, quam secuti etiam sunt Editores Parisienses. De verbo *direxerat*, pro quo Aezecian. male *deduxerat*, consuli

le Cl. Wasse ad Sallustii B. Jug. c. 99. Infra c. v. §. 24. per collem, qui imminet, & in lateribus angustiarum aciem direxit. §. 27. *Directa acie ad Cannas*.

19 Inritus] Scribere se ait Keuchenius *territus*, non *irritus*. Non fecisset, si sibi ob oculos posuisset Livii verba c. 18. Multis remore subeuntes vallum transfixerunt; & aut incepto irrito recessissent, aut plures cecidissent, ut M. Porcius &c. Mox *jacturis* Hillensberg. & pro *nisi* Medicei, & Edd. Italicae ac Paris. ubi, ac Pettenf. simpliciter *missus*.

20 M. Porcius Cato.] Praenomen hoc Scriverio rursus debetur. Nam Scripti, & Edd. ante illum non agnoscunt: crebro nostri more. Cato simpliciter Gudianus. Reatus in sequentibus addidisset duo verba, ut videbimus.

21 Qui tum tr. m. a. p. factus] 3. Hill. *Qui tum, jam consularis, tribunus m. a. p. factus*. Et ita Gronovius in MSS. cod. invenit. Constat ex Livio, Catonem tunc consulatu functum. Restitui Frontino duas voces *jam consularis*, quas inepte Keuchenius, inventas in Edit. Parisienti, pro Glossemate habet, & nihili ducit. Agnoscunt eas quoque tres Cantabrigienses, ambo Leidenfenses, Gudianus, Palatinus, Vaticanus, & Mediceus antiquior. *consularis* etiam est in Editionibus Romana, & Bonon. pro *tum* Mediceus alter *jam*. Diferte Plutarchus Catonem eo nomine laudat, quod jam consularis non dedignatus est sub

dejectis ²² jugis ²³ Callidromi ²⁴ Aetolis *, qui
ea praesidio tenebant, super ²⁵ imminentem ^b ca-
stris regis collem, a tergo subitus adparuisset.
Quo

* Vulgo MONTIS AET. Q. PR. TENEBANTUR. ^b EMINENTEM
vulgo.

Acilio militiam sequi, ut Tribu-
nus, p. 542. & Livius l. cit. c. 17.
Consul posteaquam in fessa superiora
loca ab Aetolis vidit, M. Porcium
Catonem & L. Valerium Flaccum,
Consulares legatos &c. Catonem in
Callidromum mittit, ubi videndi
Glareanus, & Sigonius.

²² Jugis] Lambinus l. cit. ad
Nepotem emendat de jugis. Certe
dejectis jugis Aetolis nequaquam
elegans est. Putarem ego, ab au-
ditore relictum de ~~re~~ ^{re} jugo C. AE-
tolis, ut est apud Livium, nisi se-
quentia qui ea pr. &c. ut legen-
dum est, me inhiberent. Quam-
quam posset dici, illa esse cor-
rupta, postquam jugo in jugi jam
abierat, & reponendum qui id.

²³ Callidromi montis Aetolis, qui
praesidio] Intricata lectio; nec in
libris auxilium. nam quod qui-
dam pro Aetolis, Callidromi a-
colis habebant, id etiam a por-
tento (nisi forte Callidromi accolis
ex eo faciendum est) propius ab-
est. Legerim tamen ego ex Plu-
tarcho (qui sexcentos Aetolos
cacuminibus Callidromi montis
ab Antiocho praesidio impositos.
a Catone profligatos scribit) de-
jectis jugis Callidromi montis AE-
tolis, quorum praesidia tenebantur:
aut certe, qui ea praesidio tene-
bant. Malimque etiam postea su-
per imminentem regis castris col-
lem, quam super eminentem. Consi-
derent docti. Mod. Scio, Aeto-
los in Callidromo praevadere so-
litos; tamen id ipsum praeter
alios Livio l. xxvii. Igitur Phi-
lippi, inquit, deiecit praesidio,
fusi Aetolis, qui saltum Thermo-
pylarum infidebant. Nihil fecius
suspecta mihi illa, qui praesidia te-
nebantur. Deinde, quod alii in

libris repetisse se aiunt, Callidro-
miacolis, id puto olim fuisse Cal-
lidromi colis, & utrumque illud
collis & montis pro glossemate in-
duco; scriboque, dejectis jugis Cal-
lidromi Aetolis: Livius l. xxxvi.
Extremos ad Orientem montes, Oe-
tam vocant; quorum quod altissi-
mum est, Callidromum appellatur.
Adeundus & Strabo l. ix. Appia-
nus de bellis Syriacis; item Plu-
tarchus in Catone. STEW. Recte
suspiciatur Stewechius, montis esse
Glossam, nam in MSS. & Edd.
pp. legitur tantum Callidromi ac-
colis vel Callimontis dromiacolis: unus
montis Callidromi certo indicio
montis fuisse superscriptum & re-
scribendum modo Callidromi AE-
tolis. Montis etiam nomen non
addunt Plutarchus, nec Livius.
Sic montem esse Glossam vidimus
l. i. 8. 3.

²⁴ Qui praesidio tenebantur] U-
nus Reg. duo Hill. quae praesi-
dio, & sic Gujetus TENN. Vul-
gatum non est Latinum unde
Lambinus emendabat quorum sed
hoc nimis recedit a vulgata scri-
ptura. Verrensis ab Aetolis qui
praesidio tenebantur. Unde con-
jicere possis, Aet. qui praesidio
inibi erant. Praesidio & in praesi-
dio esse saepissime Livius & alii.
l. lxx. c. 11. §. 2. Qui praesidio
illis erant. De voce inibi monui-
mus quoque supra. Sed Mediceus
antiquior, Leidensis prim. & Edd.
Rom. Bonon. ac Paris. etiam ex-
hibent quae pr. unde sine haesi-
tatione lego qui ea pr. tenebant, ut
conjecit Modius. vide ad l. i. 8. 11.
contra praesidio tenebantur depra-
vatum est in tenebant l. lxx. c. 6 §. 7.

²⁵ Super eminentem castris re-
gis collem, a tergo subitus adpa-
ruisset.

Quo facto perturbatis Antiochi copiis, utrinque inrupere Romani, & fusis fugatisque castra ceperunt.

V. C. Sulpicius ²⁶ Peticus ^a ²⁷ Cos. contra Gallos dimicaturus, iussit muliones clam in montes proximos cum mulis abire, & ²⁸ indidem, conferto jam proelio, velut equis insidentes ostentare se pugnantibus: quare Galli existimantes, advenire auxilia Romanis, cessere jam pene victores.

VI.

^a Vulgo PETREJUS. ^b Vulgo INDE.

ruisset.] Necessario emendandum super imminenti castris. Audi Livium: *Ni M. Porcius Cato, inquit, ab iugo Calidromi, deiecit inde Aetolis, & magna ex parte caesis (incautos enim & plerosque sopito oppresserat) super imminenti castris collem apparuisse.* Proelium hoc, quo de agitur, Attilii Glabrioris, & regis Antiochi, commissum anno Urbis DCLV., M. Claudio Marcello, T. Quintio Crispino Coss. STEW. *Imminentem* Stewechius, quem ad hoc exemplum vide. Adhibe & Modium. SCRIV. Unus Reg. duo Hill. Modius, Stewechius, Gujetus. *Imminentem*. TENN. Ineptissima est vulgata lectio, quam bene damnant viri docti, nimis rimidi, quod in textum non receperint. Nam *imminentem* habent Palatinus, uterque Leidens. Gudianus, & omnes Cantabrigienses, vehementer probante Cl. Wasse ad Sallust. B. Jug. c. 99. & jam diu ante Ill. Schelio ad Hygin. p. 139. Immo vel invitis libris sic legissim e Livio, cujus locum jam allegavit Stewechius, *super imminentem castris collem apparuisse.* Quomodo alibi saepius Livius, ut l. XXXVIII. 21. XLIII. 22. Inf. c. 5. § 24. Male Lambinus una voce tenebantur *super eminentes colles* & mox *subito*.

Vide modo ad praeced. Ex. Dein utraque, Edd. pp. & pro *irrupere* perperam Lambinus *irruere*.

²⁶ Petrejus.] Immo Peticus, quod nomen Sulpiciae genti, & in historiis obvium. Falli. SCRIV. 3. Reg. unus Hill. confirmant conjecturam Scriverii, Peticus, Sulpiciae genti nomen, & in historiis obvium. Ruben l. II c. 29. elect. Unde apud Frontinum l. I. c. 12. n. 8. C. Sulpitius in Gallis, legit idem Scriverius. TENN. Petrejus ab Ed. Parisiensi profuixit, cum antea esset editum Petitus. MSS. plerique Petitus, unus Parthenus, sed Peticus, quod reposui, clare exstat etiam in Leidensi primo, Vaticano, Palatino, & Vossiano; ut ab omnibus vocatur historicis, de loco l. I. c. 12. §. 8. illic vidimus.

²⁷ Cos.] Dictator. Vide Cuspinian. p. 125. SCRIV. *Cur. pot.* Errare auctorem, & Sulpicium contra Gallos in Italia pugnantem dictatorem fuisse docet quoque Perizon. Anim. Histor. c. 2. p. 8a. Hoc Strategema ejus refert Livius l. VII. 14. sed alio paullum modo. e Consulis titulo patet, haec a nostro e Livio non esse desumpta.

²⁸ Inde.] Petrensis identidem, quod placuit viro docto. Rectius Leidensis prim., -Billensb. Gudiana.

VI. Marius, ¹⁹ circa aquas Sextias, quum in animo haberet postera die depugnare adversus Teutonos, Marcellum cum parva manu equitum peditumque noctu post terga hostium misit, & ad implendam multitudinis speciem, agasones lxxasque armatos simul ire iussit, jumentorumque magnam partem instratorum ³⁰ centunculis^a, ut ³¹ per hoc facies equitatus objiceretur; praecepitque, ut, quum animadvertissent, committi proelium, ipsi in terga hostium descenderent. Qui adparatus tantum terroris intulit, ut asperrimi hostes in fugam versi sint.

VII. ³² Licinius ^b Crassus, fugitivorum bello ³³ apud Calamarcum educturus ³⁴ militem, ad-

ver-

^a Vulgo cum c. ^b M. addunt vulgo.

dianus, & Vossian. *indidem*, id est ex eodem loco. Glossae *ἰνδιδεν*, *ἐκ τῆ αὐτῆς*. Livius l. xxvii. 12. *Bruttiorum indidem per-fugae*. adde Rutgers. l. v. Var. Lect. c. 19. *Mox quare deest* in Ed. Vesal. non male. si addicerent MSS.

²⁹ *Circa aquas*] Medic. sec. contra a. Leidenf. sec. *juxta*. Mox *gursus Theotonos* Medicei, & Edd. Italicae, ut supra; alii *Theutonoi* & *Theutonici*. MSS. sex, & Edd. eadem *nocte*, quae vox in Vaticano deest. De hoc Strategemate Marii adi Plutarchum p. 416. & Polyæn. l. viii. 10. 2. qui tamen de Agasonibus & jumentis ne γῶν quidem.

³⁰ *Cum centunculis*] Medicei *cum cuniculis* cum Ed. Romana, Leid. sec. *cum tuniculis*. Vossian. *cum tunculis*. Hillensb. *continiculis*. Ed. Paris. *cum continiculis*. Hittorp. *Instructorum cum Centunculis* & in marg. *cuniculis*. Palatin. *continiculis*. Sed optime Leidenf. pr. Gudianus, & Petrenf. *instratorum centunculis* sine

γῶν cum. Huc enim ceterorum MStorum aberrationes ducunt. quod etiam notavit in libri sui margine I. Vossius; neque aliter locum adducit Lipsius l. 111. de Mil. Rom. Dial. 7. ubi de centunculorum stratis agit. Male nonnulli codices *instrutorum*, Li. vius l. vii. 14. *Mulis strata dextra* hi jubet; binisque tantum centunculis relictis.

³¹ *Per hoc*] Medicei *per haec*. Dein *advertisissent* Edd. Bon. & Paris. *animadvertisset* Hillensb. & Leid. sec. dein Medicei, & Edd. primae *inters*. Vide ad praefat. hujus libri. Mox Cantabr. text. *discederent*, male. adi l. i. 8. 2. Tandem pro *ut* in Mediceis, & Edd. *is-*dem *quod* & pro *sint*, *sunt*; quod est quoque in Voss. & Cantabr. text. ac Ed. Par. Medic. pr. in *terga v. sunt*.

³² *M. Licinii*] Praenomen rursus tacitus adposuit Scriverius, non repertum in MSS. ut solet addito gentili praenomen omittere nosse, quod vel e solo hoc capite patet.

³³ *Apud Calamarcum*] Alii, *apud*

versus Castrum & ³⁵ Gannicum ^a duces Gallorum, duodecim cohortes cum ³⁶ C. Pomptinio ^b, & ³⁷ Q. Marcio ^c Rufo legatis post montem circum-

^a Vulgo CANIMOCUM. ^b Vulgo C. PROMPTINO. ^c Vulgo CUM Q. MARTIO RUFO.

apud Calamatium. de quibus nihil scio, nisi nescio. Plutarchus sane horum non meminit: sed hoc dicit tantum, quae hic narrat Frontinus, non procul a stagno Lucano accidisse. MOD. Alias Calamatium. & sic fere MSS. quorum alii Calamatrum vel Calamarum, alii Calatuatum, alii Calamatrum. Legendum fortassean, M. Licinius Crassus, fugissimum bello, ad caput Silarum amnis. Quomodo fere Orosius lib. v. cap. 35. Vel ad Silarum amnem. sed vide infra ad exemplum 34. Capituli sequentis. SCRIV. Eadem varias in MSS. ab Ortelio visis, & meis. In Mediceo antiquiore Calamatium, in altero, & Vossiano Calamatium, & Edd. pp. vel Calamatrum. Quod verum nomen sit, cum ignarissimis nescio. Calamatium placebat Phil. Cluverio Ital. Antiq. l. iv. p. 1256. qui putat idem fuisse, quod hodie Capachio Vecchio, & infra eodem modo scribendum esse. In Lucania rem gestam esse constat, non vero in Apulia, ut est apud Eutropium l. vi. c. 7. Montem indigitari patet quoque ex nostri verbis post non-emp, & in altero loco praedixi montis. Ex Oroso autem liquet, non accidisse ad Silarum amnem, athenim priusquam ipsum Spartacum ad caput Silarum fluminis accederetur, Gallos auxiliatores ejus Germanosque superavit.

34 Militum] MSS. Medicei, & Edd. Italicae male milites, eodem sensu.

35 Castrum & Canimocum] Alii, Castrum & Tanonicum. Sed videtur ex Plutarcho legendum Castrum & Canicium. Vide Crassum

tam. MOD. Gannicum, sive Canicium videtur legendum ex vestigiis meliorum codicum: & sic ipse Frontinus hoc libro cap. seq. exemp. 33. ubi repetita est haec historia: ibidemque diserte legitur ex fastione Castrum & Gannicum, sive Canicium. Plutarcho in vita Crassi, Καὶ Καννίκου καὶ Κασίου, Cajo Canicium & Castus. Livio l. XLVII. est Granicus. Vide Orosium l. v. c. 24. & qui ab eo sua mutuati, Paulum Diaconum Histor. Miscellae l. vi. & Freulium tom. 1. l. v. c. 16. Mox sub finem hujus exempli est in membranis decesserunt, pro decesserunt. SCRIV. C. v. §. 34. MSS. Castrum & Gannicum diserte habent. Hic Canonicum, Canimocum, Canimocum, Canimocum & similia, quae pugnant magis pro Plutarcho p. 549. Καὶ Καννίκου. Gannicum tamen ob seq. locum & Livii corruptum Granicum cum Cluverio recepi.

36 C. Pomptino.] Nusquam occurrit tale nomen Romanum. Rescribe mecum C. Pomptinio, ut exhibent clare ambo Leidenenses, Petrentis, & Ed. Paris. alii Pomponio, Pomptinio, Pontinio, Catone Porcio. Fuit C. Pomptinus, sive ut alii ex Fastis malunt Pontinius, praetor sub Ciceronis consulatu. Agunt de eo Glandorpius in Onomast. p. 709. & Pigh. in Fast. T. 111. p. 322. & Saepius. Male in Dionis l. xxxix. in fine Πομπίνιος editur. Eodem modo Pomptinus ager Pomptinae paludes corrupte in veteribus libris exarantur Pomptinus & Pomptinae & Pontinae.

37 Cum Q. Marcio Rufo] Prima delevi τὸ cum auctoritate MStorum

XI. ⁴⁸ Myronides Atheniensis, dubio proelio adversus Thebanos ⁴⁹ rem gerens, repente in dextrum suorum cornu ⁵⁰ prosiluit ⁴, & exclamavit; sinistro jam se vicisse: qua re & suis alacritate, & hostibus metu injecto, vicit.

XII. ⁵¹ Croesus praevalido hostium ⁵² equitatu

ca-

4 Vulgo PROSILIIT.

non. Wechelii, & Vaticano, atque antiquiore Mediceo. In altero etiam *conclamare coepit*. Unde videtur Auctor reliquisse *Marium*, *clare tum proclamare coepit*. i. e. clamavit; quomodo habet Sanntus. In quatuor aliis *praedicavit clare*, certo indicio, aliud quid olim fuisse lectum. *Coepi facere* & similia pro fecit &c. passim apud omnes scriptores repetas. c. 7. 14. *Coepit signum dare*. In Phaedro nihil est frequentius. Vide Indicem. Livius l. xxvii. 26. *Orare Scipionem coeperunt* & saepe. ut notum est. artamen c. 7. §. 2. *clare pronuntiavit*.

⁴⁸ Myronides.] Sic recte hoc loco MSS. & Edd. Male vulgo *Myroclines* erat l. iv. 7. 21. ubi vide. & de hoc Strategemate Polyæn. l. i. c. 35. 1. unde patet, male in Edd. multis, & Sanuto hic esse dextro; *ἐπὶ τὸ δέξιον ἔχρας δεξιῶν*.

⁴⁹ Rem gerens.] h. est. pugnans. Liv. ix. c. 35. Neque missilia habebant, quibus minus rem gererent. alias est praesse imperio. Horatius.

Rem gerens, & captos ostendere civibus hostes.

TENN. Vide ad Obsq. c. 125. *proclamavit rem geri*. Caes. B. Civ. c. i. 51. Flor. l. iii. 3. in f. supra l. ii. 7. & passim.

⁵⁰ Prosiluit.] Medic. pr. & Edd. pp. *praesilivit*. Sed recte unus Leidensium, Palat. Hillensb. & Ed. Wech. *prosiliuit*. ut ubique in optimis scribitur codicibus; & ut alii in aliis auctoribus, sic nos

in Lucano passim rescriptimus. V. ad l. i. 188. idem restitui c. 8. §. 13. l. iv. 6. 2. 7. 12.

⁵¹ Croesus.] Gronovius legit *Cyrus*, quia ei fuit celorum copia, & hoc ingenium. TENN. *Cyrum* hoc Strategema adhibuisse contra Croesum, constat ex Herodoti lib. i. c. 80. & Polyæni l. vii. 6. 6. Qui ni auctoris sit error, quod credam potius, posset conjici, olim lectum fuisse *Cyrus Croesi p. equitatus*. sed ita contra *Cyro* adscribit; quod Dario accidit l. iii. c. 3. §. 4. *Cyrus* reponi hic etiam voluit Ill. Cuperus Diss. i. de Elephantis c. 2.

⁵² Equitatu.] Tres Reg. *Equitatu*. Ablativus saepe pro Dativo usurpatus. Virgil. iv. Georg. 158.

Namque aliae visu invigilant. v. 198.

Quod nec concubitu indulgent, nec corpora segnes
In Venerem solvunt.

i. AENEID. 261.

Parce metu Cytherea. vi. AENEID.

Teque aspectu ne subtrahere nostro. Sic Vegetius l. i. c. 9. *Sed & cursu praecipue assuescendi*. Porro l. iv. L. L. Praetor dictus, qui praeretur jure, & exercitum. Livius. *Consul habendo delectu dat operam*. Plautus Rudent. *Hae arundinet sunt nobis questu & cultu*. contra Dativus cessit loco Ablativi. Plaut. Bacchid. *Ista sunt lepida memoratui*. Varro. *A quo quod indigent potui, poma dicta esse putant*. Sisenna. *Alii saltui ac velocitati certare*. Caeterum haec hists.

camelorum [gregem obposuit; quorum novitate⁵³ & horrore consternati equi, non solum infidentes praecipitaverunt, sed peditum quoque suorum ordines⁵⁴ protriverunt, vincendosque hosti prae-buerunt.

XIII. Pyrrhus, Epirotarum rex, pro⁵⁵ Tar-
rentinis adversus Romanos, eodem modo elephan-
tis ad perturbandam aciem usus est.

XIV.

historia est apud Herodot. l. c. 80. *Κάμηλον ἵππων φοβέσται, καὶ οὐκ ἀνίσχεται ὅτι τὸν ὄμῳ ὁσφραϊνόμενον*. Camelos etiam produxit contra Lucullum Mithridates, contra Scipionem Antiochus. Plutarch. Lucull. Xerxes Herodot. vii. c. 33. & 87. Attab-
banus contra Macrinum Herodian. iv. c. 14. Vide de eorum odio adversus equos naturali Plin. l. vii. c. 18. Solinum. c. 52. His cursum publicum in angariis habi-
bitum Plin. vi. c. 23. & plus cen-
tum octoginta septem passuum
millia confecta testatur Diodorus
Siculus l. xix. TENN. *Equitatu*
etiam Leidens. pr. Mediceus, &
Ed. princeps. recte. Non autem
eū Ablativus, ut putabat quo-
que Stewechius ad Vegetium l. i. c. 9. *Sed & cursu* adsu-
faciendi, ut est quoque in sex MSS. a me
visis; sed Dativus, qui optimis
scriptoribus ubique in usu per
apocopen, & in MSS. antiquio-
ribus frequenter invenitur. Adi
omnino J. G. Vossium de Ana-
log. l. ii. c. 18. & J. Perizon.
ad Sanct. Min. l. i. c. 6. ac Com-
ment. VV. DD. ad Propert. l. ii.
v. 11. l. i. 68. Virgil. Ecl. v. 29.
Georg. iv. 158. 198. Valer. Flacc.
iii. 629. & Sallust. B. Jug. c. 6.
*Non se luxu neque inertiae corrup-
tendum dedit. Virgini pro victui in*
nonnullis l. iii. c. 5. Vide etiam
l. ii. c. 12. §. 2. De camelis, quae
adfert Tenuilius, etiam cum nu-
merorum virtus (nam apud Pli-

nium de camelis hoc non dici-
tur l. vii. sed l. viii.) descriptus
e Stewechio ad Vegetium l. iii.
c. 23. *Camelos aliquantiae nationes*
apud veteres in aciem produxerunt.
Livius l. xxxvii. 40.

53 Et horrore] Non temere hanc
vocem, a MSS. & Sanuto retentam
proscribere ausim. Praefero
tamen multum Cl. Wesselingi
conjecturam *odere*. *Novitas &*
horror utrumque tantum ad vi-
sum pertinet; *ὄμῳ* addunt He-
rodotus & Polyaeus *ἵππων δὲ*
καμήλων φεύγει καὶ τὸν ὄψιν καὶ
τὸν ὄμῳ. Sic aspectus & odor e-
lephantorum consternat equos,
apud Livium, Ammian. & Flodo-
rum, ad cuius l. i. c. 18. vide
Notas Virorum DD. adde Hirt.
De B. Afr. 6. 72. *Ut jumenta be-*
stiarum odorem, stridorem, speciem
consuetudine capta non reformida-
rent.

54 Protriverunt] *Proterrunt*
Mediceus sec. *perterrunt* Edd.
Italicæ cum Cod. Palatin. *per-*
triverunt Ed. Wechel. *prostrave-*
runt Leidens. sec. *turbaverunt*, Sa-
nut. Omnibus his rectius est
vulgatum. Adi l. ii. c. 2. §. 4.

55 Tarrentinis] Arce-
rian. *Taran-*
tinis. dein *perturbandum* Edd.
Rom. & Bonon. Addit autem
hostium non male Mediceus pri-
mus. Livius l. xxxvii. 41. *Fal-*
catae quadrigae, quibus se pertur-
baturum hostium aciem credide-
rat.

XIV. Poeni⁵⁶ quoque adversus Romanos idem fecerunt frequenter.

XV. Vollicorum castra, quum prope⁵⁷ virgulta silvaeque posita essent, Camillus ea omnia, quae conceptum ignem usque in vallum⁵⁸ perferre^a poterant, incendit, & sic adversarios exuit castris.

XVI. ⁵⁹P. Crassus^b, bello sociali, eodem modo prope cum copiis omnibus⁶⁰ interceptus est.

XVII. Hispani contra Hamilcarem boves vehicu-

^a Vulgo PROFERRE. ^b Vulgo M. CRASSUS.

⁵⁶ Quoque] MSS. quidem. SCRIV. Ex meis quidem Medic. pr. cum Ed. Bonon. quidam Romana. an sub eo latet adverbium dein?

⁵⁷ Virgulta silvasque. Leid. pr. duo Cantabrig. Gudianus, uterque Mediceus, Hillensb., & Vossianus virgultis silvaeque. debuisset tum addi praepositio a vel ab, ut sit infra l. iv. 7. 4. ubi hoc & seq. exempl. repetitur prope a virgultis silvaeque. Ed. Paris. virgultis silvasque. Palatinus virgulta silvas. Unde omnino censeo, auctorem nostrum scripsisse virgultas silvas. Sallustius in Fragm. Histor. Confedit in virgulta valle nemorosaeque. Silius Italic. l. xii. 354.

Virgulta regitur valle & frontentibus umbris.

Adiectivum virgultus pro virgultosis, non noverunt librarii, unde corruerunt. sed vide illic Cl. Drakenb. & Burmann. ad Ovid. Metam. l. iv. in Lutatii Argum. F. 19. ubi Virgulta substant. in fem. gen. unde quis conjicere possit quoque, virgultas silvasque. Forfan, & hinc densa virgulta retineri posset in Ablativo, apud Livium l. i. c. 14. ubi tamen vide Gronovium & Heins. ad Vellej. l. 17. Sed mihi virgultas silvas hic & infra verissimum videtur. Ceterum excidisse hic quaedam videntur, nam silvam ipsam non incendit Camillus, sed

ligna, ex silva excisa, quibus vallum castrorum sepiverant Volsci. Rem omnem enarrant Livius l. vi. c. 2. & Plutarchus in Camillo p. 147.

⁵⁸ Proferre] Palat. praeferre: Uterque Leidensis, Mediceus prim. Commelin. & Vossian. perferre, ut infra, recte. Hoc enim notat ad scopum destinatum & finem ferre. Vide me ad Lucan. l. v. 674. pertulit unda. Dein in ambobus Mediceis exuit in castris.

⁵⁹ M. Crassus] Tres Cantabrigiensis, Leidensis pr. Hillensb. Vossian. & Ed. Paris. P. seu Publius, ut infra. Verissime. Quod mutatum est; quia ejus filius M. Crassus, qui bello Parthico perit, erat vulgo notior. Est hic P. Crassus Censorius & Triumphalis, qui occisus est, sive se ipse, ut alii, occidit, tempore dominationis Cinnae, & in bello sociali a Lamponio, sociorum duce victus est, octingentis ejus militibus caesis, quo haec nostri pertinent. Vide Appianum l. i. B. Civ. p. m. 635. 636. 662. & Cicer. de Oratore l. iii. c. 3. aliosque.

⁶⁰ Interceptus e.] Alias inter, emptus est. Minus bene. Mon. Interemptus ex Glossa ortum habent uterque Mediceus, & Commelin. cum Edd Rom. Bonon. & Wechelii, ut alibi. Interceptus l. 17.

hiculis adjunctos in prima fronte constituerunt, vehiculaque taedae, ⁶¹ sebi⁴, & sulphuris plena, signo pugnae dato, incenderunt: actis deinde in hostem ⁶² bubus consternatam aciem ⁶³ perrupe-
runt.

XVIII. ⁶⁴ Falisci & Tarquinienfes, compluri-
bus fuorum ⁶⁵ in habitum, sacerdotum suborna-
tis,

^a Vulgo ET SEPI. ^b Vulgo IN HABITU.

I. IV. retinent bene MSS.

⁶¹ *Septi, & sulphuris plena*] Fo-
quod in similibus strategemariis
oleum incendiarium, sulphur, &
pix usui esse solent, mutare for-
te quis possit illud *sepi* in *sepi*.
at cum puto contra mentem fa-
cturum nostri auctoris. *Sepum*,
sebum, & *seum* promiscue usur-
pabant veteres, pro pinguedine
ex omento animalium, ex quo
candelae nostrae contingunt. In-
venias *sivo*, *sevas*, *severe*; pro
quo & *sebare* indistincte scri-
bebant. obviae voces apud Plin-
ium, Caronem, Columellam
non uno loco. STEW. Alias *sevi*.
SCRIV. Primo pro *taedae ceram*
habent Leidensis sec. & tert. sed
male. nam *taeda* hic est omne
lignum facile ad concipiendam
flamman, & ideo quodque sebo
& sulphurei litem. Livius I. XLII.
c. 64. *Facies, taedamque & mal-*

leslos stuppar illitos pice parari ju-
bet. Lucanus I. III. 504. *Ignis a-*
git vires, taeda sed raptus ab omni
&c. Cera & taeda confunduntur
quoque I. IV. c. 7. §. 9. Dein &
sepi non legitur in Palatino, Va-
ticano, nec Edd. Romana, &
Bononiensi. & insuper recte ab-
est ab utroque Mediceo, Leiden-
si sec. & tertio, qui e glossa male
exhibet pice. Leideni. prim. &
Petrusensis sebi. probe, quomodo
Harduinus testatur, fere semper
scribi in MSS. Plinii Codicibus
ad I. XXVIII. 45. pro sevo. nam
nihili est sepum. Gloss. sebum

siag; & dein seum *sebum* *siag.* Hinc *sebare* Columel-
lae, *sebaceus* Apulejo, & Ammia-
no *sebalis*. *Seum* ac *pice* jun-
git Caesar I. VII. B. G. c. 25. ut
& I. VIII. *Sevi* hic ad marginem
reposuerat Gronovius. In duobus
autem Leidd. haec in Ablativo
ponuntur *cera, sepo* (al. *pice*) &
sulphure. Vehicula lignis fuisse
onusta simpliciter ait Appianus B.
Hispan. p. 428.

⁶² *Bubus.*] Sic malui ex sen-
tentia summorum virorum, &
auctoritate quatuor veterrimo-
rum Codd. quam *bobus*. hinc *tu-*
bile, *bubulcus*.

⁶³ *Perruperunt*] *Proruperunt* duo
Medicei, Cantabrig. tert. & Edd.
primae, ut supra §. 2. ubi vide.

⁶⁴ *Falisci*] Arcerianus *Faleris*
teste Keuchenio, qui adeatur.
Nonnulli meorum male *Tar-*
quinienfis. Palatin. *compluribus so-*
riorum. & dein Leid. sec. *crimi-*
nali habitu praeserentes.

⁶⁵ *In habitu sacerdotum subor-*
natis] Praepositionem *in*, tan-
quam non magni usus, tollere
litterim. natam autumo ex ge-
minatione praecedentis liquidae.
STEW. *to in* delet Stewechius. *to*
subornatis vero MSS. quod etiam
Sanutus ignorat. SCRIV. *In* re-
tinent MSS. omnes; sed *subor-*
natis carent Palatinus, Vatica-
nus, uterque Mediceus, Leiden-
sis sec. & Edd. Rom. ac Bonon.
Forsan tria haec verba *in habitu*

P

sub-

tis, faces & angues furiali habitu praeferentibus, aciem Romanorum turbaverunt.

XIX. Idem Veientes & Fidenates ⁶⁶ facibus adreptis fecerunt.

XX. ⁶⁷ Atheas, rex Scytharum, quum adversus ampliorem Triballorum exercitum confliget, jussit a feminis ⁶⁸ & pueris omnique inbelli turba, greges asinorum ac boum ad postremam hostium aciem admoventi, & erectas hastas ⁶⁹ praeferre. Famam deinde diffudit, tamquam auxilia sibi

subornatis è Glossa nata sunt. Nam sequitur *furiali habitu* & certe ita quoque non habet Livius, unde desumit auctor, l. VII. 17. Sed ipsos fuisse sacerdotes dicit *Falisci Tarquinienfisque* &c. quod sacerdotes eorum facibus ardentibus, anguibusque praelatis inessu furiali militem Romanum turbaverunt. Unde commode posset legi compluribus suorum sacerdotum faces & angues furiali habitu praeferentibus. Haec si non statim placent, saltem Latinus mecum e Vossiano Codice lege *inhabitu*, Seneca de Benef. l. III. c. 28. *In militem & quidem non vulgarem cultum subornati* Valer. Max. l. VII. c. 3. 9. *In motum littorum servis subornatis* Infia l. III. c. 2. §. 11. *Ad Macedonem ornatus est habitum.*

⁶⁶ *Facibus arreptis*] Non item anguibus. Bene Livium sequitur auctor l. IV. 33. *ignibus armata ingens multitudo, facibusque ardentibus tota collucens, velut fanatico intincta cursu in hostem ruit.* Florus Fidenates confundens cum Faliscorum facto serpentum hic etiam meminit l. 1. c. 11. ubi videndus Salmastius, cujus verba, ne Floro quidem nominato descripsit hic, & pro suis vendidit Keuchenius.

⁶⁷ *Atheas*] *Ateas* sine adspiratione Graeci, & si scriben-

dum auctore Plutarcho vel solo. Apud Florum quoque, si recte memini, emendandum hoc nomen Bello Mithridatico, *Ateas*. SCRIV. *Atheas*: male in MSS. *Aetes* & *Aethes* Justinus l. IX. 2. Ejus hostes non Triballos, sed Istrianos vocat. TENN. *Aethes*, *Athes*, *Ethes*, *Sethes* &c. MSS. *Aetes* Medic. antiquior Palat. Voss. & Gud. Sine dubio verum est *Ateas* ut hic, Scytharum rex vocatur Straboni l. VII. p. 305. Ubi videndus Calaubonus, & Comment. ad Justin. l. IX. 2. & ejus libri prolog. Hujus regis etiam meminere Plutarchus, Lucianus, Diodorus, apud quos vulgo corrupte *Ateas* vel *Ateas* scribitur. Orosio l. III. 13. *Etheas*. Sed aliter MSS. teste Fabricio. Pontici regis nomen, cujus Florus l. III. c. v. meminit, sine controversia est *Ateas*, Medae pater: ut docuit illic jam Salmastius, quem verbo tenus hic rursus exscripsit Keuchenius.

⁶⁸ *Et pueris*] Inepte addit Ed. Paris. Triballorum & Hillensb. *puerisque Triballorum*. Duo *puerisque* & *omni*. Dein pro *inbelli* male *belli* tres Cantabrig. Palat. & Ed. Romana. Mox *bovium* Vossian. & *bovum* Leid. sec.

⁶⁹ *Praeferre*] Notandum jussit a feminis admoventi & praeferre, quod retinent MSS. omnes. Saep-

sibi ab ulterioribus Scythis adventarent: qua adseveratione avertit hostem.

pe quidem *jubes* cum Infinitivo activo construitur sine adjuncto casu ejus, qui jubetur, ut latius videbimus ad c. 5. §. 46. Sed eo modo, ut hic, praecedente ablativo cum praepositione *ab* alii verbo juncto, & sensu postulante, ut eadem personae subintel-

ligantur in sequenti verbo, ve-reor, ut umquam inveniri possit, & ne hoc loco sit relictibendum praefert. Ed. Paris. *perferre*. Mox assertione Vatican. Gudian. & Coll. Voss. *pervertit*. Sed vide ad c. 3. 3. *totam circum aciem hastium & avertit*.

CAP. V.

De Infidiis.

EXEMPLUM I.

Romulus, per latebras copiarum parte disposita, quum ad ¹ Fidenas accessisset, simulata fuga temere hostes insecutos eo ³ perduxit, ubi occultos habebat milites, qui undique adorti effusos & incautos ceciderunt.

II. ⁴ Q. Fabius Maximus Cos. auxilio ⁵ Sutrinis missus adversus Hetruscos, omnes hostium copias

¹ De infidiis] Addit Medic. pr. *hisi faciendi*

² Fidenas] Duo Regii, & Vossianus (ut mecum communicavit Celeberimus Graevius) habent *Fedenas*. Vulgatam lectionem sequuntur omnes Graeci. Stephanus. *φιδωνας πύλεις* Ἀλδων. TENN. Supra Fidenates & Livius semper, qui de hoc strategemate videndus l. 1. c. 14. Polyæn. l. viii. c. 3.

³ Perduxit] Infra §. 6. usque ad locum voraginosum eos perduxit. c. 3. §. 20. Ut hac simulatione perduceret hostes in confragosa. c. 5. 37. ultra locum infidiarum perduxere. Adde §. 44. quare nil mutò. Sed Palat. praeduxit, & Medicus pr. dat produxit. uni & MS. c. 5. §. 35. in praeparatas in-

fidias produxit, quod proprium est insidiatum verbum. Adi notata ad l. 1. 1. 11. paullo ante *insecuti* uterque Medicus. Fors & hic quoque fuit *hostem insecutum*: mutatum ob seq. *effusos*. Sed vide §. 3. & ad l. 1. c. 4. §. 11. dein Petrensis *habuit*. In Palat. & *incautos*, desunt.

⁴ Q. Fabius] Praenomine carent. Palat. & Leid. sec. Male Medic. sec. M. Fabius. Mox omnium b. Hillensb. Omnis hostilium Medic. pr. In se desunt in Edd. Italicis. Sublato *tim*. contra verum Medic. sec. *tamquam fug*. Leid. sec. In Petrensi *cessit*.

⁵ Sutrinis] Sic l. in uno Reg. & uno Hill. *Subtrinis*. male. nusquam *Satrinis*, quod ille

pias in se convertit: deinde simulato timore, in superiora loca, velut fugiens, recessit, effulseque subeuntes adgressus, non ⁶ acie tantum superavit, sed etiam caltris exiit.

III. ⁷ Sempronius, Gracchus adversus Celtiberos, metu simulato, continuit exercitum. Emissa deinde armatura levi, quae hostem lacefferet ⁸, ac statim pedem ⁸ referret, evocavit ⁹ hostem:

^a Vulgo T. SEMPRONII. ^b Vulgo FACESSERET. ^c Vulgo REFERENTE.

somniaverat. Σάτρεον (inquit Stephanus) πόλις, ἢ ἀστέρον Τυρρηῶν, ὕστερον ὅμως. τὸ ἰδρικόν, Σατρίων. Festus. Sutrium quasi eant, utique in proverbium abiit hac de causa: Gallico tumultu a Camillo quondam editum est, legiones Sutrui ut praesto essent cum cibo suo, quod usurpare corptum est in iis, qui suis rebus opibusque confisi repraesentarent, quibus deberent. Plautus usurpat de iis, qui ad nuptias invitati suo sumtu vescebantur. Catina 3. 1. 10. Cibo cum suo quisquis facite, uti veniant: quasi eant, Sutruium. TENN. Keucheni ex MSS. Arceriano malebat Sutrini ab oppido Sutrui, quod nullum est, sed Satricum. unde Satricani. Hic vero omnino retinendum est Sutrui a Sutrui, urbe in Latii & Hetruriae confinibus: unde frequentes cum Hetruscis propter haec Latii claustra velitationes fuerunt. Vide ad 1. 8. 2. Hanc vero historiam describit latius Livius, quem unice adduxisse debuit Tennulius, 1. ix. c. 35. Jam Sutrium ab Hetruscis obsidebatur, consulque Fabio imis ducentis montibus ad ferendam opem sociis acies hostium instructa occurrit &c. MSS. quidam mei etiam Subternis, Sutruiis, Siccus male. Ed. Paris. Subterius.

⁶ Acie t. 1.] Lege cum 3.

Hill. Voss. & ex conjectura F. deiva Gronovii. Acie t. superavit. Florus 111. c. 22. Copias ejus prope tota Hispania persequuti, diu & ancipiti semper acie domaverunt. TENN. Placet aciem Keuchenio; mihi vero ne Latinum quidem videtur. In Curtio quidem 1. 19. c. 16. habent Edd. VV. & MSS. plerique nisi aciem vicerimus, sed in melioribus jam diu emendatum est acie. Quare cum Gronovio & Tennulio rescripti acie, consentientibus MSS. Palatino Vaticano, Petrensi, Gudiano, & utroque Leidensi cum Ed. Paris. Acie certe caltris non exiit Fabius. Acie superare, acie vincere frequentissimum est. c. 9. §. 6. superatis acie Carthaginensibus. Posset etiam scribi in acie. Hist. B. Alex. c. 50. Pompejum in acie victum. ubi MSS. veterimus Lovanienfis in aciem.

⁷ T. Sempronius Gracchus] Praenomen hoc rursus adposuit Scribnerius: quod in nullis scriptis, nec Edd. ante eum comparet. Saltem debuit esse Tib. de hoc Tib. Graccho praetore in Hispania contra Celtiberos egregias res gerente, strategema hoc refert Livius 1. xl. 48. De eodem infra §. 14. Adi Comm. ad Flor. 1. 11. 3. 17.

⁸ Referente] 2. Reg. 2. Hill & Voss. referret. Quod probum. TENN. Palat. refert. Ed. Paris.

stem: deinde inordinatos adgressus, usque eo cecidit, ut etiam castra caperet.

IV. ¹⁰ Metellus^a Cos. in Sicilia bellum adversus Hasdrubalem gerens, ¹¹ ob ejus ingentem exercitum & centum triginta elephantos intentior, simulata diffidentia, intra Panormum copias tenuit, fossamque ingentis magnitudinis ante se duxit. Conspecto deinde exercitu Hasdrubalis, qui in prima acie elephantos habebat, praecepit hostatis, tela in belluas jacerent, protenusque se intra munimenta reciperent. Ea ¹² ludificatione re-

cto-

^a Vulgo Q. METELL.

referret. Multi pede referente vocavit. unus revocavit. Placet omnino referret: & paullo ante lacefferet, ex omnibus MSS. & Edd. pp. Vulgo perperam facefferet edebatur. Audi Livium Eos quum per aliquot dies armaturam levem inmittendo in stationes laceffisset parvis proeliis, indies majora certamina ferebat, ut omne extra munitiones eliceret, ubi quod petebatur, sensis effectum, auxiliorum praefectis imperat, ut contraillo certamine, tanquam multitudine superarentur, repente tergis datis ad castra effuse fugerent &c.

⁹ Hostem] Perperam Medicei, & Voss. cum Edd. Italicis hostes. In Petrensi, & Leid. sec. deest. eo non agnoscat idem Leidenensis; castra inimicorum Palatin.

¹⁰ Q. Metellus] L. Metellus. SCRIV. Scriverii L. Metellus nusquam occurrit. TENN. Debuit tamen, si addidit auctor praenomen, dixisse L. ut hic vocabatur Metellus, non Q. Lucium eum ipse auctor appellat lib. i. c. 7. §. 1. ubi vide. & sic hoc loco scribendum putavit quoque Ill. Cu per. Diss. 2. de Eleph. c. 2. Sed MSS. quatuor mei cum Edd. primis carent praenomine Q. quare ut vitiosum delevi, & dein e MSS. omnibus dedi adv. Hasdr. gerens. vulgo g. a. H.

¹¹ Ob ejus ingentem exercitum 130 elephantos intentior] Ruit sententia, ni reponas, ob ejus ingentem exercitum, & 130. elephantos.

STEW. E Modii editione & culpa librariorum excidisse debuit; nam in omnibus aliis & bene comparet. Elephantos hic & infra Medic. pr. & Edd. Ital. dein idem intensiore, Edd. pp. dissimulata. Pro copias tenuit Petrensis se continuit. non male, ut §. 18. l. 111. c. 11. 3. Caes. B. G. 1. 40. Forfan dedit auctor stenuit. Hirt. B. Alex. 63. fuit se tenet praefectis. Cicero pro Dejotaro c. 3. usque eo stenuit, alique saepius. Nihil mutari tutius est. Nam tenere copias aequae Latinum est. Idem cum Leid. sec. ut tela, perperam. amat enim auctor, omittit hanc particulam, ut aliquoties vidimus. Adi l. i. 4. 7. Edd. pp. jacere idem vitiose. Mox protenus usque ad ea defunt in Medicis.

¹² Ludificatione] Ludificatio non est ipse dolus & insidiae (sic enim sibi cavissent Rectores) sed detrectatio pugnae, & simulatio metus, ut hostis vel videretur, vel in insidiis deducatur. Florus IL. c. 2. Ludificari fugam rostra. Silius. Ludificante ducem Fabio. Nam Fabius detrectavit pugnam.

P 3

Pro-

ctores elephantorum concitati, in ipsam fossam elephantos egerunt: quo ut primum inlaqueati sunt, partim ¹³ magnitudine telorum ¹⁴ confecti, partim retro in suos acti, totam aciem turbaverunt. Tunc Metellus, hanc ¹⁵ operiens occasionem, cum toto exercitu erupit, & adgressus a latere Poenos cecidit, ¹⁶ ipsisque, & elephantis potitus est.

V. ¹⁷ Tomyris ⁴, Scytharum regina, Cyrum ¹⁸ Persarum ducem, aequo Marte certantem, simu-

^a Vulgo TAMYRIS.

Proprie autem est deridere, & per lusum fallere. Terentius in *l'ormione*. Ergo sic me ludificamini? Plautus Bacch. 3. 4. 28. *Nunquid ei succenscat mea causa de auro, quod eum ludificatus est.* TENN. Per insidias expoluit Keuchenius. In proelio *Ludificari* dicuntur illi, qui modo incurrendo, modo se recipiendo adversarios delassant, vel irritant. Vide Duker. ad cit. Flori locum.

¹³ Magnitudine] Non tam magnis telis opus est, ut elephantum graviter vulneres. Sed hastis & verutis velitum. Vide Gron. ad Liv. l. xxi. 55. Putem potius ab auctoris manu esse *magna vis telorum*. Vis magna ubique de omnibus rebus occurrit pro multitudine. Sic l. lxxi. 15. 5. *vis magna tritici*. Hirt. de B. A. Alexand. c. 20. *Magnam vim telorum adversi sustinerent*. Justin. l. xii. c. 9. *Ut eum non multitudo hostium, non vis magna telorum terruerit*. Livius l. i. 51. *Vim magnam gladiatorum*.

¹⁴ Confecti] Ill. Cuperus dicto loco hinc nostrum auctorem arguit, quod solus meminerit occisorum elephantorum; cum reliqui omnes fuisse captos narrent. Verum pace summi viri manium dixerim; *confecti* non notat occisos. Sed. gravissime

vulneratos. Adi omnino notata ad §. 39. *eo vulnere adfecit, vel confecit.*

¹⁵ Operiens] Hillensb. *reperiens*, Medic. pr. *comperiens*. alter *conspiciens*. dein Medic. prim. *aggresos ab l. Palat. egressus*. Mox occidit Edd. pp. solito errore.

¹⁶ Ipsisque &] 4. Reg. 2. Hill. & Voss. *ipsisque ut*. TENNULIUS. Ut quoque Palat. Medicei, Leidens. pr. Gudian. Cantabrigienses, Ed. Wech. & Paris. Deest in Leid. sec. Ut rectum videtur. Uti elephantos cepit, sic etiam ipsos Poenos, nisi malis ut & el. quod placet viro docto.

¹⁷ Tomyris] 3. Reg. *Tomiris*. Voss. *Tomiris*. Necessario scribendum *Tomyris*. Nam Herodotus 1. c. 206. *Τόμυρης*. Vide Bongarsium ad Justin. 1. c. 8. TENN. Celeb. Gracivio assentior, cui placet ex Herodoto, & Luciano, ubique apud Latinos rescribendum esse *Tomyris*. Certe ita inveni quoque in duobus MSS. Justin. a me collatis; & in Valerio Maximo l. ix. c. 10. ita edidit R. Stephanus. Hic plerique Seriveriani, cum Leidensi primo, Gudiano, & tertio Cantabrig. ac Edd. Rom. & Bononiensi exhibent etiam *Tomyris*, quomodo & legas apud Polyæn. l. viii. c. 28.

¹⁸ Persarum ducem.] Nonnihil pro

mulato metu elicit ad notas militi suo angustias, atque ibi, repente converso agmine, natura loci adjuta, devicit.

VI. Aegyptii conflicturi acie in eis campis, ¹⁹ quibus junctae paludes erant, ²⁰ alga eas contexterunt, commisso ue proelio fugam simulantes in insidias ²¹ hostes ²² evocaverunt, qui rapidius venturi per ignota loca ²² limo inhaeserunt, circumventique sunt.

VII.

4 Vulgo IN INS. SEVOCAVERUNT.

pro glossiema suspecta haec mihi sunt verba propter MSSorum varietatem Palatin adversus C. P. regem certavit & Petrensi C regem, P. duce rectius Cantabr. text. Regem P. Medic. sec. Persarum Regem. Dein in Petre si confuso agmine unde conjicit vir doctus conclusio sc. Cyri agmine. Nil mut. Mox adjutam Leid. sec. in Mediceo sec. adjutum. unde facere posses adjuta eum.

¹⁹ Quibus junctae] Medic. pr. & Edd. Italicae in quibus j Petrensi q adjunctae. Male: junctae sunt vicinae, contiguae Vide Gronov. ad Livium l. xxii. c. 20. test. juncta muro, & Cl. Burmann. ad Ovid. l. i. ex Ponto El. 4. 31. junctior Haemonia est Ponto

²⁰ Alga eos contexterunt] Tres Reg. & Voss. Algeas contexterunt 3. Hill. Alga cont. quartus Reg. Algas cont. TENN. Palatin. duo Cantabrig. Gudianus, & Leidens. sec. etiam algeas. eas non habent Leidens. pr. & Ed. Paris. Algas Medic. secundus Cereri MSS. & Edd. alga eas. sc. paludes. Operum incuria in Tennulii Ed. est eos. Medic. sec. contemperunt. Ceterum alga hic videtur poni de herba fluviali & palustri contra Grammaticorum praeceptum, qui ut vram dici volunt, & algam semper de marina herba usurpari Verum ut hoc frequentius sit, non tamen est pe petuum, ut Starii & Rutilii exemplis docuit Marklan-

dus ad Silvas l. v. 3. 283.

& in media componat moliter alga.

Hinc praefero optimorum MSSorum lectionem apud Ovid l. i. Fast. 200.

Et dabit exiguum fluminis algatorum.

vulgo ulva.

²¹ Sevocaverunt] MSS. Evocaverunt. Unus Reg. hostes evocaverunt Supra n. 3. Evocavit hostem. h. e. provocavit. Seneca l. iii. de ira. c. 5. Lenox in saevitiam ac violentiam evocat. Vide Gronovium ad epist. 47 Senecae TENN. Sine ulla haesitatione referendum evocaverunt. quod servarunt quoque Palatin utique Leidensis, Judian. Vossian. Ex. 15. Erythraeos signo dato in insidiis evocavit. § 22 ipse ad evocandum hostem misit § 36. Alacres successibus victoriarum evocavit. duo Medicei in i. se locaverunt. Verum locus nondum persanatus est. Quos enim in insidiis evocaverint, quo referatur sequens qui, non additur; ut tamen salvo sensu fieri debuit. Petrensis in insidia hostes sevocaverunt. Unde transposita littera legendum esse patet in insidiis hostes ev. ut diserte est in uno Regio: quare ita edidi: nisi ex vocibus, in insidiis malles credere, excidisse to inimicos.

²² Limo] Medic. sec. & l. idem cum Ed. Romana circumvallaque.

VII. Viriathus²³ ex latrone dux²⁴ Celtiberorum, cedere se Romanis²⁵ equitibus simulans, usque ad locum voraginosum & praecaltum eos perduxit; & quum ipse per²⁶ solidos ac notos sibi tran-

23 Ex latrone dux.] Putat Keu-
Cienius, Viriathum hic latronem
adpellari, quod conductus mili-
tasset: Quia latrones eos dice-
bant, qui conducti militabant.
Quod ex Varrone & Festo hausit;
at, licet verum sit, Viriatho non
convenit, qui hac voce notatus
fuisse viarum obfessor, & rapto
vixisse. Livii Epit. 111. *Viriathus in*
Hispania primum ex pastore venator,
et venatore latro, mox iusti quoque
exercitus dux factus. Cicero l. 11.
de Offic. c. 11. *Itaque propter ae-*
quabilem praedae partitionem &
Euryleis Illyrius latro magnas o-
pes habuit, & multo majores Vi-
riathus Lusitanus. Vellej. Paterc.
l. 11. c. 1. *Duce latronum Viriatho.*
Florus l. 11 c. 17. §. 15. *Viriathus*
ex venatore latro, ex latrone sub-
ito dux atque imperator. Aurelius
Victor c. 71. *Viriathus Lusitanus*
primo mercenarius, deinde alacritate
venator, audacia latro, ad pos-
treum dux. Eutrop. l. iv. c. 16.
Pastor primo fuit, mox latronum
dux: postremo &c. Orosius l. v.
c. 4. *Homo pastoralis & latro pri-*
mo infestando vias, deinde vastan-
do praevincias, postremo &c. Eo-
dem modo Graeci. Diodorus Sic.
in Excerpt. Pervesc. p. 346. *Οὐ-*

εἰαβὼ ὁ λίσσαρχος ὁ Λυσιτα-
νός, καὶ δικάριος ἦν ἐν ταῖς δια-
νομαῖς τῶν λαφύρων. Dio Coc-
cei in isdem Excerpt. p. 614.
Οὐριαβὼς ἀνὴρ Λυσιτανός. λη-
εῖσθε γὰρ ἐκ ποικίλων, καὶ μετὰ
τῷτο καὶ στρατηγός.

24 Celtiberorum] Omnes faciunt
autores Viriathum ducem *Lusita-*
norum. ipse autor c. 13. n. 4. hu-
jus libri. Silius Italicus vero l.
111. vs. 354. ei adjungit & Cal-
laecos.

Hic Viriathus agit, Lusitanum-
que remotis
Extractum lustris, primo Viria-
thus in aevo,
Nomen Romanis factum mox no-
bile damnis.

Imo fuit totius Hispaniae dux.
Flor. 11. 17. *Si fortuna cessisset,*
Hispaniae Romulus. Idem asserit
Justin. XLIV. c. 2. *In tanta secu-*
lorum serie nullus illis (Hispanis)
dux magnus praeter Viriathum fuit.
Vide Lipsium ad Vell. l. 11. n. 172.
in duobus Regiis, & Vossiano est
Vriatus. TENN. *Celtiberorum* si
dedit auctor, aperte sibi ipse
contradixit. nam alibi ait, eum
contra Celtiberos, qui in patri-
bus Romanorum erant, rem ges-
sisse. nam caput gentis Celtibe-
ticae Segobrigam ab eo saepius
infestatum fuisse refert l. 111.
c. 10. 6. c. 11. 4. & l. iv. c. 5. 22.
Unde suspicio mihi nata est, an
non simpliciter, ut omnes illi
auctores, hunc maxime in finem
modo a me citati, scripserit Fron-
tinus *ex latrone dux*, & vox *Cel-*
tiberorum irrepperit huc e margi-
ne, ad seq. exemplum ab lecto-
re vel librario doctiore, aut pro
varia lectione adposita. nam illic
de Celtiberis, non Cimbris agi
statim videbimus. Exarari au-
tem hoc nomen per *th.* curavi
cum MS. Arceriano; ut ubique
e Graecis Scriptoribus; & anti-
quis lapidibus debere scribi, saepius
jam monuerunt viri docti.

25 Equitibus] Vaticanus *mili-*
tibus. pro *tō praecaltum.* Sanutus
praecaltum; & sic Gudianus, ut
supra itidem variatum vidimus.

26 Solidos ac notos] Male Palat.
& Hillensb. cum Edd. Italicis, &
Sanuto *solitos.* unde ac notos: ele-
ctum

transitus evaderet, Romanos ignaros locorum, immerfosque limo cecidit.

VIII. Fulvius Imperator ²⁷ Celtiberico a bello, collatis cum hoste castris, equites suos iussit succedere ad munitiones eorum, laceffitisque barbaris, simulata fuga ²⁸ recedere^b. ²⁹ Hoc quum per aliquot dies fecisset, avide insequentibus Celtiberis, animadvertit, castra eorum solita nudari: itaque per partem exercitus custodita consuetudine, ³⁰ ipse cum expeditis post castra hostium consedit occultus; effusisque eis ex more, repente adortus, & desertum proruit vallum, & castra cepit.

IX.

a Vulgo CIMBRICO & dein CIMBRIS. b Vulgo RECESSIT & REGREDI.

Quum in iisdem Edd. Mox reditus Medic. sec. *evassisset* Petrenf. dein *immerfos* sine τῶν que Medic. prim. & eadem Edd. *universos* Leidenf. sec.

27 *Cimbrico bello*] Nullus umquam imperator fuit Fulvius bello Cimbrico, aut contra Cimbro: quod tamen mordicus hic retinent MSS. omnes; certissimo argumento, quam turpiter auditor noster corruptus, & foedissime inquinatus sit, praesertim in nominibus propriis. Nemi enim, qui Livium legerit, dubium esse potest; quin debeat reponi *Celtiberico*, & dein *Celtiberis*, quippe idem hoc Strategema fuisse ille l. XL. c. 30. 31. 32. narrat a Q. Fulvio Flacco praetore in Celtiberos adhibitum esse. In margine tamen videtur olim quid de Celtiberis monitum fuisse, ut supra adtigi.

28 *Regredi.*] Alii *f. f. recessit*. nonnulli *f. f. recedi*. hinc facile est videre, verum esse nostrum. Mod. *Simulata fuga regredi*. Ita Modius: cum antea *esset*, *recessit*, & *recedi*. SCRIV. 2. Reg. 2. Hill. *recedit*. Reliqui *recedi*, ut

& Modius invenerat. TENN. *Recessit*, & *recedit*, vel *recedi* est in Editis ante Modium. In sex etiam MSS. meis *resedit*. In Vaticano *resedit*. In uno *resedere*. In nullo, nisi Hittorpianae Ed. margine, apparet vestigium vocis, quae a Modio profecta est, *regredi*. praeterquam quod in Gudiano sit *recedi*. Sed optime Petrenf. *recedere*. Livius ibid. *M. Fulvium fratrem cum duabus turmis sociorum equitum ad castra hostium speculatum misit, quam proxime succedere ad vallum iussit, ut viseret, quanta essent, pugna abstinere, recipereque sese, si hostium equitatum exeuntem vidisset. Ita, ut praeceptum erat, fecit. Per dies aliquot nihil ultra motum, quam ut hae duae turmae ostenderentur.*

29 *Hoc cum*] Palatin. *cumque id*. In Leidenf. sec. *deest per*. Uterque Medic. *se insequentibus*. Dein Leid. prim. *animadvertit*. Medic. pr. & anim. loco τῶν *per partem* Palat. & Leid. sec. *parie*. Hillensb. *partem*.

30 *Ipse*] Livius dicit, hoc negotium datum esse L. Acilio cum ala sinistra & vi. millibus provin-

IX. ³¹ Cn. Fulvius, quum in finibus nostris exercitus Faliscorum, longe nostro major, castra posuisset, per suos milites quaedam procul a castris aedificia succendit, ut Falisci, suos id fecisse credentes, spe praedae diffunderentur.

X. Alexander ³² ex Epirotis ³³ adversus Illyrios, collocata in insidiis manu, quosdam ex suis habitu ³⁴ Illyriorum^a intruxit, & iussit vastare suam, ³⁵(id est Epiroticam) regionem: quod quum Illy-

^a Vulgo ILLYRICORUM.

vincialium auxiliorum. Petrensis dein *resedit*. male Ed. Wechel. *concedit*. Mox Palatin *effususque ex more*; quod lenius *procedit*: quamquam & vulgatum *defendi* potest. praeteritum si cum MS. Cantabrig. legas *adorus*. quod participium in MSS. saepe permutatur cum altero. Adi. not. ad Curtium l. iiii. c. 1. §. 6. Heinsium ad Ovid. Trist. l. ii. 92. Cl. Wasse supra ad c. 2. §. 12. Sed *adortus* centies uti solet noster. Vide mox Capita praecedentia, & h. c. §. 1. *adorti effusus*. §. 38. *inordinatos est adortus* adde notata ad l. 12. 3. *adortusque devicit*. l. iiii. 9. 8. *adortus a terra*. Curt. l. iv. c. 2. in f. *Macedonas adorti* MSS., non *adgressi*.

³¹ Cn. Fulvius] Gajus vel Gajus perperam uterque Medic. & Edd. Italicae. vide tamen, num *Cneus* hic idem sit, de quo Livius l. x. c. 27. & noster l. i. c. 8. §. 3. dein Arcerianus *Faleriorum* & ubique, teste Keuchenio. Post *dissunderentur* addunt Medicei *cozum* [castra cepit, quod notandum.

³² Ex Epirotis] Non contemnenda est Cl. Wesselingi conjectura, quam deinceps vidi confirmatam a Cantabrig. tertio rex *Epirotarum*. Si vulgatum quis retinere mavult, debet supplere *regibus*: quod aurius tamen. Alexander, non Macedo ille, sed unus Epirotarum regum. de hac

significatione praepositionis *ex* agemus ad hujus lib. c. 9. §. 5. In *Addum ex Megistanis*.

³³ *adversus*] Hillensb *versus*. deinde in deest in Petrensi, & Leideni pr.

³⁴ *Illyricorum*.] Sic male cum multis Edd. & MSS. qui supra quoque dant *Illyricos*, exhibuit Tennulius. licet jam Edd. Scriverii, & Keuchenii utrobique recte haberent sine *c*. nam variant ceterae Edd. de ipsa regione cum est sermo, *Illyricum*, & *Illyricus* dicitur, sed populus semper vocatur *Illyris*: ubique *c*. ejiciendum est, auctoribus MSS. integerrimis & vetustissimis. Praeter alios consule Cl. Dukerum ad Florum l. ii. c. 5. & c. 13. Quae de *subseffis* hic habet Keuchenius, uti & emendationem Onofrandi rursus ad verbum sublegit Salmasio de Re Milit. c. 12.

³⁵ *Id est Epiroticam*] Forte Glossema est. SCRIV. Vix dubito, quin haec verba ex Glossemate irrepperint; tam putide & inepte Frontinum scripsisse, numquam credam: nisi haec pedes corrupta sint. nam in Mediceo antiquiore inveni *vassate Siram* &c. pro *id est* in Palatino *Epyrotha*. in Leideni sec. tantum *suam Epirotam regionem*. est non comparet in Ed. Bonon. An fuit *jussit vastare suam Epirotas regionem* non liquet.

36 Epi-

lyrii viderent fieri, ipsi passim praedari³⁶ coeperunt, eo securius, quod praecedentes veluti pro exploratoribus habebant; a quibus ex industria in loca iniqua deducti, caesi fugatique sunt.

XI. ³⁷ Leptines a quoque Syracusanus adversus Carthaginienes vastari suos agros, & incendi villas castellaque³⁸ quaedam imperavit. Carthaginienes³⁹ ab suis id fieri rati, & ipsi tamquam in adiutorium exierunt, exceptique ab insidiatoribus, fusi sunt.

XII. ⁴⁰ Maharbal, missus a Carthaginienfibus ad-

a Vulgo LEPTENES.

³⁶ Coeperunt.] Non agnoscit hanc vocem Hillensb. Mox & sec. Voss. *Securiores* bene Petrensis. Dein quo pr. Medic. sec. & Edd. Italicae. *procedentes* Hillensb. *expugnatoribus* uterque Medicus, qui mox habent quibus e. c. i. l. i. deductis male. Petrensis deducti caesique sunt.

³⁷ Leptenes.] Sic omnes MSS. Gujetus *Λεπτινες*. Leptines. TENN. In Arceriano esse *Leptines*, ut apud Diodorum & Polyaeum, testatur Keuchenius. Sed vulgatum ipsi acque placet. Multi fuare hujus nominis. De hoc agunt Polyaeus l. v. c. 8. & Diodor. Sicul. l. xiv. p. 429. &c. Nusquam occurrit *Leptenes*. quare alterum rescripti, confirmatum insuper ab antiquiore Mediceo.

³⁸ Quaedam imperavit.] Palatin. Vaticanus, & Leidens. sec. praecipit sine τῶν quaedam.

³⁹ A suis id.] Unus Reg. autem haec a suis. TENN. Ab suis Medic. pr. in quo etiam haec. alter cum Edd. Italic. hoc. Mox male tamquam adiutores eadem Editiones. *Adiutorium* aliquoties cum aliis adhibet noster. vide Tennul. ad l. iv. c. 7. § 31. & Frontinum lib. de Aquaed.

Art. 14. Apud Justinum l. xxxiii. in fine pro *humanae opis egentem* in MSto inveni *humano adiutorio indigentem*. In *adiutorium* autem exire dicitur, ut apud Vellej. l. ii. c. 112. *Magnam manum in adiutorium ejus belli secum irahabat*. Senec. de ira l. i. c. 13. *In adiutorium virtutis venit*. Noster de Aquaed. Art. 78. *In adiutorium aliarum dantur*. Adde loceti notas ad Valer. Max. l. i. c. 5. Ext. 2. *Acantem in adiutorium eorum sese mittere*, ubi recte docet, facile eorum abesse posse, ut vel ex hoc loco liquet, & abesse etiam a 2. MSS. Cantabrig. ad me scripsit Cl. Wasse. Hic tamen considerata est vetustioris Medicei lectio, quae mihi arridet, ut ipsi tamquam *adiutorium*. Nam ut homines ipsi saepe rei alicujus *momentum* & *auxilium* vocantur, ita & *adiutorium* pro adiutore seu adiutoribus dici possunt. Hygin F. 96. *Ut cum adiutorium Danais mitterent*. Atque ita video, Ill. Heinsium maluisse in Vellejo sine praepositione *in*. Alii dispiciant.

⁴⁰ Maharbal. 3. Reg & 3. Hill. sine aspiratione *Maarbal*. quartus Reg. *Maarbas*. TENN. U-

ter-

adversus Afros rebellantes, quum sciret, gentem avidam esse vini, magnum ejus ⁴¹ modum ⁴² mandragora permiscuit, cujus inter venenum ac soporem media vis est. Tunc, proelio levi commisso, ex industria cessit: nocte deinde intempta, relictis intra castra quibusdam sarcinis, & ⁴³ omni vino infecto, fugam simulavit: quumque barbari occupatis castris, ⁴⁴ in gaudium effusi, medicatum avide merum hausissent, & in modum de-

a Edd. Keuch. & Tenn. aliaeque MODIUM.

terque Medic. Palatin. Leidens. sec. & Edd. Rom. ac Bonon. cum Sanuto Hannibal, in quod corruerunt librarii, quia id nomen iis notius. Graece Μαάργας effertur. Latinis Maharbali. De quo nomine, licet non de eodem homine, vide ad Florum l. ii. c. 6. §. 19. pro cum sciret in Petrensi est sciens.

⁴¹ Modum] MSS. M. vas. SCRIV. Keuchenius pro modum tacite reposuit modum, ut editum jam fuit in Edd. Paris. & Vefaliensi, & adstipulantur uterque Medicus, Cantabrig. tertius, Gudianus, & Hillensb. cum Arceriano, cujus glossa est vas. Ut Modum in genere pro quolibet vase magno sumserit. Vix puto, quum semper eo certa mensura aridarum frugum notetur. Modus autem quamlibet notat quantitatem. Colum. l. ii. c. 5. Acer vi stercoreis, non debet major eorum modus dissipari, quam quem bubulci eodem die possint ebrueri. Item l. ii. c. 10. si major est modus lentis. Horat. Modus agri non est magnus. Ingenti pecuniae modus Curt. l. v. 6. 8. pomorum ingens modus idem l. vi. 4. §. 21. Immo Modus vini Plin. l. xxiii. c. 25. Modus aquae l. xxvii. c. 28. & alibi: quare reposui modum. dein MSS. 6. & Ed. Paris. inepte fa-

porem. quomodo passim turbant. Adi Broukhuf. ad Propert. l. ii. 9. 54.

Et trahere occultum membra soporis iter.

& ad Tibull. iv. 4. 9.

quicumque sopores,
Quicumque & canis corpora
fessa levant.

Appositus est Apuleii locus l. x. Metam. p. 218. Ed. Pric. Dedi venenum, sed somniferum mandragorae illud, gravedinis compertae famosum, & mortis simillimi soporis efficax. ubi vide Elmenhorst. ac Pricaeum.

⁴² Mandragora] De qua vide Tanaq. Fabrum ad Timonem Luciani. TENN.

⁴³ Omni vino infecto] In Palatino non legitur omni. Mediceus sec. Confecto. Infecto autem simpliciter dixit pro venenato: quomodo etiam locuti sunt alii. Plinius l. xviii. c. 1. Nos & flumina inficimus, & rerum naturae elementa. Adde Celeb. Burmann. ad Valer. Flacc. l. ii. 155.

Letalesque dapes, infectaque pocula cerno.

⁴⁴ In gaudium] Medic. pr. in gaudio, qui non habet avide, nec etiam alter Medic. Pro merum est vinum in Hillensb. & Ed. Paris. ac Hittorp.

defunctorum strati jacerent, reversus ⁴⁵ aut ^a cepit eos, aut trucidavit.

XIII. Hannibal, quum sciret, sua & Romanorum castra in eis locis esse, quae lignis ⁴⁶ deficiebantur, ex industria ⁴⁷ in regione deserta plurimos armentorum greges intra vallum reliquit: qua velut praeda Romani potiti in summis lignationis angustiis, insalubribus se cibis onerarunt. Hannibal reducto nocte exercitu, securos eos & semicruda graves carne, majorem in modum vexavit.

XIV. ⁴⁸ Tiberius Gracchus, in Hispania, certior factus, hostem inopem ⁴⁹ commercio laborare, in-

^a Vulgo CEPIT E. AC T.

⁴⁵ *Cepit eos ac tr.*] Regii 4. Hill. 3. & Voss. *aut cepit eos, aut trucidavit.* TENN. Verissima haec est lectio, quam praebent MSS. Tennulii, & confirmant etiam mei plerique cum Sanuto. quare rescripti.

⁴⁶ *Deficiebantur*] MSS. *deficiabant.* SCRIV. Scriverianus, & unus Reg. *Deficiebant.* vide supra l. i. c. 7. n. 1. De hac autem eruditate, & ejus remedio agit Freinsheimius l. v. c. 6. n. 17. ad Curtium. TENN. Quatuor mei etiam *deficiebant* cum Edd. Italicis: sed depravate. Consule nos ad citatum locum.

⁴⁷ *In regione*] Sine praepositione exhibent Editi, & scripti Italici. dein *inter v.* Leidens. pr. Mox duo *oneraverunt.* Medic. sec. *noctu.* eos carent duo. Tum & in *semicruda* Edd. Rom. & Bonon. *Majorem in modum* abest ab Hillensb. *Mirum in m.* non male Petrensis. Meminit hujus rei alibi Livius; sed locus nunc non succurrit.

⁴⁸ *Tiberius Gracchus*] Praenomen deest in utroque Leidensi, Palagino ² & Hillensberg. Nec

etiam opus est. De eodem enim jam egit auctor hoc ipso capite §. 3. ubi vide. Ed. Paris. *Tractus in Hisp.* Hoc autem videtur memorasse Livius initio l. xli. quod desideramus.

⁴⁹ *Commercio laborare*] Palmerio visum legendum esse, *commertu laborare.* STEW. Sic omnes MSS. sed Palmerio visum *commertu laborare.* Idem commentum adscribitur Cyro. Justin. i. c. 8. TENN. Servant *commercium* etiam omnes mei, & recte. *commercium* est annona venum expostita. Dicit itaque auctor, hostem annona caruisse, nec etiam occasionem habuisse ² *ἀγοράς*: unde copiam novi commertus emere sibi possent. Doctissime suo more hoc verbum illustrat summus Casaubonus ad Polybium p. 183. Ed. Gron. cui ea, quae hic adfert, furto rursus sublegit Keuchenius. Guntherus, a Casaubono citatus, Ligu-rini l. iv.

neque enim commercia rerum

Indignus afflictio sperabat miles ab hoste.

50 *Esse*

instructissima castra omnibus ⁵⁰ esculentis deseruit; quae adeptum hostem, & repertis intemperanter repletum ⁵¹ gravemque, reducto exercitu, subito oppressit.

XV. ⁵² Hi, qui adversus Erythraeos bellum gerebant, speculatorem eorum, in loco edito prehensum, ⁵³ occiderunt, & vestem ejus suo militi dederunt, qui ex eodem jugo Erythraeos signo dato in insidias evocavit.

XVI. Arabes, quum esset nota consuetudo eorum, qua de adventu hostium ⁵⁴ interdiu fumo, nocte igne significare instituerant, ut sine intermissione ea fierent, praeceperunt, adventantibus au-

⁵⁰ Esulentis] Medic. pr. *epulentis*. Palatin. *obsculentis*. Dein Petrensis reliquit. *hostem* mox non agnoscit Palat. Tum repente pro *reperitis* Medic. fec.

⁵¹ Gravemque] Vox haec Keuchenio de Glossemate suspecta est: quare jubet eam exsulare. Quae suspicio sine dubio ipsi oborta est: quia non compareret in Ed. Parisiensis. Verum MSS. omnes constanter servant; & recte. Nam plus est, quam praecedens *repletum*, ejusque effectum. Graves enim & maridi erant ideo, quod se intemperanter repertis impleverant; eosque non idcirco oppressit; quia cibos illos sumserant, sed quia inde graves erant facti. Hinc *onerari* & *impleri* solet praecedere gravedinem apud auctores. Vide Ex. praeced. Curtius l. iv. c. 4. §. 5. *Ad epulas dilapsi oneravere se vino*, quo graves &c. Celsus in Praefat. Gravioresque factos, qui se impleverunt.

⁵² Hi, qui adversus Erythraeos] Secure haec transiliunt interpretes. Sed cum non soleat auctor tam incerte de Strategematis auctoribus loqui, & sane magis interesset scire, qui hoc Strategie-

ma adhibuerint, quam contra quos sit usurpatum, nullus dubito, quin illud *Hi* sit corruptum. In MSS. nonnullis, *ii*, vel *Hii*, ut est quoque apud Sanutum: Unde, addita littera *e*. facio *Chii*. Hi enim cum incolis Erythrarum, vel Erythrae (nam utrumque dicitur) urbis itidem Joniae bellum gesserunt; cujus meminerunt Herodotus l. i. c. 18. Plutarchus de virtut. mulierum T. ii. p. 244. Ed. Paris. & Polyaeus l. viii. c. 66. In textum hanc emendationem recepisse, nisi me inhiheret unicus nostri locus l. iiii. c. 15. §. 3. *Hi, qui ab Hannibale Castilini obsidebantur*. ubi tamen satis patet, intelligi milites illic inclutos.

⁵³ Occiderunt] Medicus fec. Sanutus, & Edd. tres primae *cecididerunt*: ut aliquoties supra notatum. *Suo militi* e MSS. dedimus pro *m. suo*. Dein ex a Leidensi pr. exsulat.

⁵⁴ Interdiu f. nocte igne] *Interdum de die* Leidens. fec. male. Sed in seqq. malim, vel *nocturno igne*, vel potius *nocturno igni*, notissima Ablativi declinatione. Mox autem deest in Mediceo fec. & Edd. Rom. ac Bonon.

autem adversariis⁵⁵ intermitterentur. Qui quum, cessantibus luminibus, existimarent, ignorari adventum suum, avidius ingressi, obpressique sunt.

XVII. Alexander Macedo, quum hostis in⁵⁶ saltu editiore castra communisset, ⁵⁷ seducta parte copiarum, praecepit his, quos ⁵⁸ relinquebat, ut ex more ⁵⁹ ignes ⁶⁰ excitarent, speciemque praeberent totius exercitus. Ipse autem, per ⁶¹ avias regiones circumducta manu, hostem superiore adgressus loco ⁶² depulit.

XVIII.

4 Vulgo INTERMITTERENT.

⁵⁵ *Intermitterent*] Sensus postulante, & auctoritate MStorum meorum complurium, reposui *intermitterentur*. Dein *estimarent* Ed. Parisi. alii, ut solet *extimarent*. Pro ingressi Palatin. egressi.

⁵⁶ *Saltu*] Medic. sec. loco. dein Medic. pr. *castrum*.

⁵⁷ *Seducta parte e.*] 4. Reg. Voss. tres Hill. *inducta parte*. Iidem pro *excitarent* habent *citant*. TENN. In nullo meorum MSto vulgatum *seducta* reperi, sed etiam *inducta*. uti & in Ed. Parisi. Solus Palatinus *secum ducta*, quod satis probum est, & verum, ut puto: nisi ex *inducta*. velles restringere inde *ducta*. prius placet. Sic propter praecedens *se* exciderat; hinc remanet *inducta*. *Seducta* Editorum inventum hoc loco videtur.

⁵⁸ *Relinquebat*] *Reliquerat* MSS. SCRIV.

⁵⁹ *Ignes*] Uterque Medicus, & Edd. primae *ignem*

⁶⁰ *Excitarent*] Sic exhibet primus Editor Bononiensis. Ed. prima & MSS. omnes, cum iis, qui sunt visi a Tenuilio, *citant*, praeter Leidensem sec. qui dat *facerent*. Putem, hoc esse e Glossa, licet l. i. c. i. § 7. habeamus *ignes frequentiores per tota castra fieri iussit*. & l. III. l. 5.

crebro ignes fieri iussit. ignibus factis ibid. & apud alios. *Citare* tamen *ignes* dubito, an quidem recipi liceat, & an non ex pronuntiatione τδ x inter e & c natum hoc sit. *excitare*, *suscitare*, *exsuscitare* frequens est. Consultule N Heins. ad Ovid. Fast. l. v. 507. & Caes. l. vii. B. G. c. 24.

⁶¹ *Avias*] alias SCRIV. *Alia* prave est in utroque Mediceo, & Edd. primis. Leidens. sec. *devias*. Petrensis; & Palatinus *invias*, non male. placet tamen magis *editum*. Eadem varietas in MSS. est apud Statium l. III. Theb. 115.

Moenibus effusi per plana, per avia.

Sic MSS. quos laudat Heins. ad Ovid. Amat. Art. 11. 243. & duo a me collati. alii & Gronov. *invia*. vulgo ante *ardua*. *Avia* saepe Statius l. iv. 567. *fugis ille per avia Lethes*. vl. 714.

ille alta per avia notus.

Andiri, ita MSS. iidem cum Gronovio: al. *suetus*. l. x. 384. *per avia campi*, & sic alii passim.

⁶² *Depulit*] MSS. quinque *derulit*. Sed vide ad Lucan. l. 11. 654. *aggressus non habet Leidens. sec. & supra τδ autem exsulat a* MSS. sex & Edd. Parisi. Wechel. aliisque.

XVIII. ⁶³ Memnon ⁶⁴ Rhodius rex, quum ~~et~~ quitatu praevaleret, & hostem in collibus se ⁶⁵ continentem in campos vellet deducere, quosdam ex militibus suis, sub specie perfugae, misit in hostium castra, qui adfirmarent, exercitum Memnonis tam ^a pernicioſa ſeditione furere, ⁶⁶ ut & ſubinde aliqua pars ejus dilaberetur. Huic adfirmationi ut fidem faceret, paſſim ⁶⁷ in conſpectu hoſtium juſſit parva caſtella muniri, velut in ea ſe recepturi eſſent, qui diſſidebant. Hac perſuaſione

^a Vulgo JAM.

⁶³ Memnon] MSS. omnes Mennon & ſtatim Mennonis. ut & n. 46. hujus capitis. TENN. Plerique mei recte Memnon. Medic. antiquior Menno pro Memno; ut infra Leidenſ. pr. non male. ⁶⁴ enim Graecorum abiit apud Latinos in o. Vide, quos laudavi ad Lucan. l. 1. 214. Rubico. Et Tennul. ad l. 111. c. 11. §. 1.

⁶⁴ Rhodius rex] Hoc exemplo utitur Doctiſſ. Meurſius, ut oſtendar, Rhodiis fuiſſe reges. l. 1. Rhod. c. 19. Verum nuſquam alias hic Memno rex fuiſſe traditur, ſed dux tantum nobiliſſimus Darii. Vide praeter ceteros Diodor. Sicul. l. xvi. p. 491. Curtium l. 111. c. 13. Hinc Polyacno l. v. c. 44. §. 2. ubi inter alia hoc ejus Strategema memorat, audit tantum Pēdi. Immo noſtro quoque §. 46. vocatur modo Memnon Rhodius. Quare omnino ſuſpitor, & mecum Cl. Weſſelingus, hunc titulum eſſe ſuppoſititium. Quam conjecturam plane confirmat Mediceus primus, in quo vox regis non compareret. In Mediceo altero Rhodiorum rex. Videntur jam diu ante Rhodii ſine regibus fuiſſe, & ἀρχοκρατία habuiſſe.

⁶⁵ Continentem] Hillenſberg.

detinentem. pro campos Petrenſ. in campum. dein traducte minus bene Palatin. in quo deſcit etiam ſub. Medicei transfuge. Petrenſis perfugarum rectius, niſi transfugii praeferas. Nam dubito, num Latinum ſit quosdam ſub ſpecie perfugae pro perfugarum; ubi non ſinguli ſubinde, ſed omnes ſimul ierunt. In Cantabrig. tertio eſt tantum fugae. Polyacenus unum modo perfugae ſpecie a Memnone miſſum dicit.

⁶⁶ Ut & ſubinde] MSS. quatuor, & Edd. vetuſtae & ut ſubinde. In Mediceo antiquiore deſcit & quod delendum credidit etiam Gronovius. a Leidenſibus abeſt ut. Petrenſis ut etiam. Paulo ante tam pern. dedi pro vulgato jam; quod languet, & otioſum eſt. Dein Palatinus aſſertioni. Mox pro diſſidebant Gronovius margini adſcripſerat; ſ. diſſidebant.

⁶⁷ In conſpectu hoſtium juſſit] Palatinus, Leidenſis pr. Petrenſis, & Voſſian. in conſpectum. Quod non de nihilo eſt. Vide cum alibi, tum ad l. 1. c. 12. §. 10. lapidibus in conſpectum omnium collis. Omnium male hic etiam in Leid. ſec. pro hoſtium, quod exſulat a Palatino. juſſerunt Petrenſ. Mox ſolliciti Mediceus unus, & Ed. Romana.

None sollicitati, qui in montibus se continuerant, in plana descenderunt, & dum ⁶⁸ castella tentant, ab equitatu circumventi sunt.

XIX. ⁶⁹ Arybas^a, rex Molossorum, bello petitus ab ⁷⁰ Ardic Illyrio, majorem aliquanto exercitum habente, ⁷¹ amolitus^b inbelles suorum, in vicinam regionem Aetoliae famam sparsit, tamquam urbes ac res suas Aetolis concederet. Ipse cum iis, qui arma ferre poterant, insidias in montibus, & locis confragotis distribuit. Illyrii timentes, ne, quae Molossorum erant, ab Aetolis occuparentur, velut ad praedam festinantes, ne-

^a Vulgo HARRIDAS. ^b Vulgo MOLITUS.

⁶⁸ Castella] *Castra* SCRIV. Scri-
verius, & unus Reg. *castra*. TENN.
Non ita voluit legi Scriverius;
sed varietatem modo notavit le-
gionis: nam *castra* editur in
Edd. Rom. Bonon. & Paris.
Dein in Mediceo *ab hostibus*, in
Leideni pr. desunt *ab equitatu*.
In tertio Cantabr. *circumdatis*.
Ceterum sequentia usque ad Ex.
XLIV. non conspiciuntur in Edd.
Romanâ, ac Bononiensi.

⁶⁹ *Harridas*] 2. Reg. *Arridas*.
Justin. *Arubas*. TENN. *Aridas*.
Medic. pr. *Arridas*. Medic. sec.
Hafdrudas. Leid. sec. Scripsi hic,
& infra *Arybas* ex doctorum vi-
rorum judicio, Graece *Ἀρύβας*.
Consule eos ad Justinum l. VII. 6.
VIII. 6. XVII 3. Fabric. ad Orosium
l. III. 12. quibus locis eadem est
confusio. Sylburg. ad Pausan.
Attic. l. I. c. 11.

⁷⁰ *Ardie*] Voss. *Aride*. TENN.
Medicei *Ardio*. Ed. Paris. *Ardi-*
illyrio, non *Ardyc*. ut alt. Keu-
chenius. Nihilominus verum pu-
tem esse *Ardye* a recto *Ardys*,
ut a *Carys*, *Carye*, & similia.
Ἀρδύς alius celebris fuit Sar-
dium rex, Gygis filius, apud
Herodot. Pausan. & Suidam. per-
petram nonnulli rursus *Illyrico*.

& paullo ante *petitus* Hillensb.
Leid. pr. & Ed. Paris. *provocatus*.
Petrensis: *petitus* ego non move-
ri velim.

⁷¹ *Molitus inbelles suorum*] Ne-
que mentem Frontini intelligo,
nec, quis strategematis istius usus
sit, video; ni emendemus, *amo-*
litus inbelles suorum. Removisse
enim *Harridas* videtur omnes,
qui per aetatem arma ferre non
possent; reliquis insidias & sub-
fessas instituisse. STEW. Unus
Reg. *Amolitus*, & sic Stewechio
conjectum TENN. Non dubita-
vi, ut verissimam lectionem, quam
conjecerat quoque Lipsius, in con-
textum recipere *amolitus*, quod
loci sensus requirit *Amolimus*
eos, qui nobis molesti, & inpe-
dimento sunt. Plautus Trucul.
II. 7. 64.

*Sed ego cesso me hinc amoliri,
ventre dum salvo licet.*

Terent. Andr. IV. 2. 24.

*Vos hinc amolimini: nam me
impedimento estis:*

ubi vide Donatum, Petron. c. 10.
cupiebam amoliri custodem molestum.
Verum fors & *molitus* hoc sensu
retineri possit. Curtius l. IV. 7. 4.
fabulo, quod praecitum & vestigi-
o edens agere molimur pedes.

Q

Mos

neglectis ordinibus, accelerare coeperunt: quos dissipatos,⁷² nihil tale expectantes, Arybas ex insidiis fudit, fugavitque.

XX. T. Labienus, C. Caesaris legatus, adversus Gallos, ante adventum Germanorum, quos⁷³ auxilio his venturos sciebat, configere cupiens, diffidentiam simulavit, positisque in diversa ripa castris, profectiorem edixit⁷⁴ in posterum diem. Galli credentes, eum fugere, flumen, quod medium erat, instituerunt transmittere. Labienus, circumacto exercitu, inter ipsas superandi amnis difficultates eos cecidit.

XXI. Hannibal, quum⁷⁵ explorasset, negliger castra Fulvii Romani ducis munita, ipsum praeterea multa temere audere, prima luce, quum densiores nebulae praestarent obscuritatem,⁷⁶ paucos equites^a munitionum nostrarum vigilibus ostendit, quo Fulvius repente movit exercitum.

Han-

^a Vulgo MILITES.

Moliri terram de aratione passim Columella. *Moliri portas* apud alios. Medicei & inbelles. Leidens. sec. inbellos. quasi & inbellus diceretur, ut inermis, & inermis, ac sexcenta similia. Dein in vicinamque r. Ed. Paris. Ed. Wechel. sic tamquam Medicei & res. Hillensb. ac regiones.

⁷² *Nihil tale*] Concinnius Petrensis & nihil t. exp. nisi malis ex eo cum Cl. Wasse fingere, ut nihil t. e. in Hillensb. fugavitque deest.

⁷³ *Auxilio*] Medic. prim. auxilium. Dein in Mediceo altero, & Leidensi sec. est adversa ripa. Ne audias. Glossa enim est, ut saepissime (v. Ex. seq.) t& diversa. quod aliquoties pro adverso & opposito sumitur. Lucanus!

III. 382. *Aggere diverso vasso committere colles.* Hinc diversus

orbis Ovidio, *diversae partes* aliis, *diversae fenestras* Propert. l. 1. 3. ubi vide Comment. & Gronov. ad Senecam de ira c. 23. l. 11. & alios passim: de re ipsa adi Caesarem B. Gall. l. VII. c. 60. & seqq.

⁷⁴ *In posterum diem*] Medic. sec. posterum. Palat. non agnoscit diem. Mox inrer ripas Medic. pr. ipsa difficultate sine t& inrer Leid. pr. qui & vulgari errore occidit.

⁷⁵ *Explorasset*] Melius Petrensis, ut opinatur Cl. Wasse, *compersisset*, & tenebrae loco t& nebulae idem cum Sanuto.

⁷⁶ *Paucos milites*] 4. Reg. 3. Hill. *Paucos equites*. TENN. MSS. mei omnes cum Sanuto habent quoque equites, si Vaticanus excepta excipias. Verissime. Quod pater ex Appiano, qui historico-

rum

Hannibal per ⁷⁷ diversam partem castra ejus occupavit: ⁷⁸ & illâ in ⁷⁹ tergum Romanorum effusus, octo millia fortissimorum militum cum ipso duce trucidavit.

XXII Idem Hannibal, quum inter Fabium Dictatorem & Minucium Magistrum equitum divisus esset exercitus, & Fabius occasionibus inmineret, Minucius pugnandi cupiditate ⁸⁰ flagraret, castra in campo, qui medius inter hostes erat, posuit: & quum partem peditum in confragosis rupibus celasset, ipse ad evocandum hostem mi-

a Vulgo ita.

rum solus hanc illius pugnae, & obortae nebulae memorat circumstantiam, in Hannibalicis p. 587. Ed. Toll. *περὶ δὲ τῶ γενομένου ἐμὸς καὶ οὐκ ἄλλος τῆς μάχης ἱππείας ἐπεμψὺς ἐπιχειρεῖν τῶ Πάμκλῳ στρατοπέδῳ* &c. Aliiter haec narrat Livius l. xxvii. c. 1. Appianus cum Eutropio caesorum numerum faciunt quoque octo milia, alitreddecim alii haud plus, quam septem; teste Livio; Orotius septemdecim, l. iv. 18. ubi consulat Fabricium.

⁷⁷ Per diversam partem] *Adversam* MSS. SCRIV. Reg. 4. & unus Hill. & Voss. & Scriverianus *adversam*. Gujetus *aversam* TENN. Duo item Cantabrigienses, & ambo Medicei, Gudianus, Vaticanus, ac Leidens. pr. cum Sanuto *adversam*. Si quid mutandum, placeret Gujeteri *aversam*, quod etiam Cel. Gronovius sui exemplaris margini adlevit. De eo dicam ad l. ii. c. 12. §. 3. quos habebat per *adversam* partem nocte missas. Hic tamen nihil muto. Diserte Appianus ait *ἐπὶ Σαρίτῃ*, qui hoc ipsi Hannibali, & peditibus adscribit, nec de castris occupatis mentionem facit, Contra Livius equitibus

tribuit, qui jussu Hannibalis circumvesti pars castra hostium, pars terga trepidantium invaserunt. *Diversa parte morium* l. i. 11. 9. 6. c. 18. *diversa porta miserunt* Ibid. a *diverso*, & passim noster tam pro *adverso*, ut paullo ante, quam *alio*.

⁷⁸ Et ita] 4. Reg. unus Hill. Voss. & illa. TENN. uterque etiam Leidensis, & Gudianus *illa*, Palatin. *illuc*. Medic. sec. *illam*. Verum procul dubio est *illa* sc. parte. Simpliciter *illa* pro *illac* passim apud Comicos. l. i. 1. 9. 5. *penetratum illa oppidum*. Adde l. i. 4. 4. Sic cum viris doctis legendum in Floro l. ii. c. 12. *provinciam ingressus illa, qua volucris quoque videbatur invia, accessit*. *In via* scilicet *provincia*: nec opus est addi *via*, quam tamen addit Leidens. tertius: omnes videbatur vulgo videbantur.

⁷⁹ Tergum] Medic. pr. & Sanut. *terga*.

⁸⁰ Flagraret] Medicei *conflagraret*. dein perperam Edd. Paris. & Hittorp. *cumulum*. Male item ad quos opprimendos defunct in Hillensb. Ad Livium l. xxii. c. 28. Ceterum male vulgo, de alibi, *Minucius* nomen per i scribatur.

misit, qui proximum tumulum occuparent. Ad quos obprimendos, quum eduxisset copias Minucius, insidiatores, ab Hannibale dispositi, subito confurrexerunt, & deleissent Minucii exercitum, nisi Fabius periclitantibus subvenisset.

XXIII. Idem Hannibal, quum ad ⁸¹ Trebiam in conspectu haberet Sempronii Longi Cos. castra, medio amne interfluente, saevissima hieme Magonem & electos in insidiis posuit. Deinde Numidas equites, ad ⁸² eliciendam Sempronii credulitatem, adequitare vallo ejus jussit: quibus praeceperat, ut ⁸³ ad primum nostrorum ^a incursum per nota refugerent vada. Hos Consul & adortus temere, & secutus, jejunum exercitum in maximo frigore transitu fluminis ⁸⁴ rigefecit ^b. Mox ⁸⁵ torpore & inedia adfectis Hannibal suum mili-

^a Vulgo nostrum. ^b Vulgo rigere fecit.

⁸¹ Trebiam] Negligenter in Keuchenii, & Tennul. Edd. est Trebejam. Trebia tam Graecis, quam Romanis dicitur hic fluvius, & quidem penultima brevi.

⁸² Eliciendam] Gudianus, & Hillensb. deliscendam. Palat. eludendam: & uterque Medic. cum Ed. Wechel. ridicule crudelitatem. Mox equitare simpliciter Medic. pr. Audi Livium l. xxi. 54. Numidas equites transgressos Trebiam flumen obequitare juvat hostium portis, iaculandoque in stationes elicere ad pugnam hostem.

⁸³ Ad primum nostrum incursum] 3. Hill. nostrorum, & sic Gronovius primus in MSS. invenit. TENN. Nostrorum rescripti confidenter ex utroque Leidenf. Petrenf., Palatino, ac Ed. Wechelii. Non putem enim, a Frontino nostrum per Syncopen pro nostrorum sumtum esse. Mediceus antiquior Romanorum, dein inpetum Petrensis. Mox idem & con-

secutus. Medicei Consul adortus, & temere inscutus. Placet inscutus: ut solet usurpari sexcenties tam a nostro, quam aliis. Livius hic Numidas insequentes.

⁸⁴ Rigere fecit] Vossianus. unus Hill. & Gronovianus. Rigefecit. Verbum elegantissimum, dignissimumque, quo Latinus sermo augeatur. Sic dictum, ut calefacere, frigefacere. TENN. Ipsa haec sunt Gronovii verba in Epistola ad Keuchenium etiam ita corrigentis ad Livii citatum locum. quam emendationem confirmant Palatinus, Gudianus, & uterque Leidenf. Optime. Simili modo & alia composita a verbis secundae conjugationis cum facio, ut Madesfacere, rubefacere, stupefacere, terrefacere &c. Est & vir doctus, qui conjicit in m. rigore frigefecit. Apud Plautum frigefacere. Sed, quod edidi, multum praefero.

⁸⁵ Torpore] Medicei frigore. Paulo ante transitus Petrenf. & Vol.

militem obposuit, quem ad id ignibus, ⁸⁶ oleoque, & cibo foverat: ⁸⁷ nec vero defuit partibus Mago, quin terga hostium in hoc ordinatus caederet.

XXIV. ⁸⁸ Idem ad Thrasymenum, quum arta quae-

^a Vulgo NEC DEFUIT.

Voss. pro var. lect. ac Ed. Vefal.

⁸⁶ Oleo & cibo foverat] Flor. II. c. 6. Tunc calidissimi hostes frigidum & nivalem noctis diem, quum se ignibus prius oleoque fovissent (horribilissimū) homines a meridie & sole venientes nostra nos hieme vicerunt. Oleo usi sunt, quia concludit poros, ne pateant frigori. Sic cum nix duos cubitos alta cecidisset in Armenia, milites apud Xenoph. exped. Cyri minoris I. 4. f. 224. Ἐκ τῆς καὶ οἱ ἄλλοι ἀναστάντες πῦρ ἔκαμον καὶ ἐκέρχοντο. Frontinus I. c. 4. n. 7. Oleo ac mero calefactis. Luctatores ad roborandas & conservandas vires eo usi sunt v. AEneid. 135.

Nudatosque humeros oleo persusa nitefcit.

Unde Dionysius Halic. περὶ τῶν πατριγενικῶν ait. τὰ γυμνάσια διὰ τῆς ἐλαίας διακονεῖσθαι. Vide agnosticon Fabri. Quin ipte Spiritus Sanctus veteribus dictus Ἀλείπτης, Unctor; quod adflesser cernentibus spirituale certamen, & iis vires subministraret Dictionarium Ecclesiasticum. Ἀλείπτης, συνήγορος, quasi dicat παρόκλητος, cui diversus est κατήγορος. Apocal. XII. 10. mali gigni diabolus. Ipsi pastores quoque, qui nos in fide confirmant, appellati Unctores, Nazianzenus Orat. 18. de Cypriano exule, iuvante suos, cum lingua non posset, calamo. Ἀλείπτης πνευματικῶς γίνεται τῷς πνευματικῶς

συγγράφων. Imo Romani cives in sole se ungebant (idque appellabant. Uncto sole uti) sanitatis & vivi coloris gratia. Cicero XII. Att. epist. 6. Pro isto aso sole, quo tu abusus es in vestro pratuo, a te nitidum solem unctumque repetemus. Augusto, censurissimum annum excedentem interroganti, quam maxime ratione vigorem illum animi corporisque custodisset, respondit: Intus missa, foris oleo Plin. XXIII. c. 24. Caelius VI. c. 6. Flutarchus Alcxandro. Πόντων ἀρωγὴ ἔλαον ἀνθρώποις ἀπὸ πύθιδος. Seneca ep. 80. Illi (corpori) multo cibo, multa potione opus est, multo oleo, longa denique opera: tibi continget virtus sine operatu, sine impensa TERN. Livius, ignibus ante tentoria factis, oleoque per manipulo, ut molliorent artus, missa, & cibo per otium capto.

⁸⁷ Nec defuit] Audiū in Petrensi, Cantabrig. tertio, Leidensi sec. & Hillensb. nec vero defuit. Recte. Dein MSS. quinque qui t. male.

⁸⁸ Idem Hannibal ad Thrasymenum] 3. Reg. 3. Hill. & Voss. carent τῷ Hannibal. TENN. Carent τῷ Hannibal mei omnes, & Edd. ante Scriverium, qui male hoc nomen adposuit. Rectius his quatuor continuis exemplis delevisset. Nam intrusum e margine opinor. Satis de Hannibale agi ostendit vox idem, ut alibi saepe auctor. Dein Thrasymenum, Transmenum, aliaque in MSS.

quaedam via ⁸⁹ in radice ^a montis in campos patentes ⁹⁰ duceret, simulata fuga per angustias ad patentia evasit, ibique castra posuit, ac nocte dispositis militibus, & per collem, qui imminebat, & in lateribus angustiarum, prima luce, nebula quoque adjutus, aciem direxit. Flaminius velut fugientem inlequens, quum angustias esset ingressus, non ante providit insidias, quam simul a fronte, lateribus, tergo circumfusus, ⁹¹ ad internecionem cum exercitu caederetur.

XXV. Idem Hannibal, adversus ⁹² Junium Dictatorem, nocte intempesta sexcentis equitibus imperavit, ⁹³ ut in plures turmas segregati, per vices, sine intermissione circa castra hostium se ostend-

^a Vulgo IN RADICES M. ET CAMPOS.

& Edd. De vero hujus nominis scribendi modo consule Cl. Duker. ad Flor. 11. 6.

⁸⁹ In radices montis & campos patentes d.] Non capio haec; quomodo una via simul in radices montis, & in campos patentes ducat. Secure tamen haec transiliunt interpretes. At Vossianus Cod. per radices. pro & campos Voss. Palat. uterque Leidensis, ambo Medicei, duo Cantabrig. meliores, & Gudianus, in campos. Scilicet unice verum est, quod insuper servavit Palatinus in radice m. in campos. quamquam & per radices montis ex Cod. Vossiano non spernam, quomodo etiam coniecerat magnus Gronovius, ut deinceps ex codicis ejus margine animadverti. At in radice videtur corruptioni facilius fuisse. Via erat perangusta, quae juxta radicem montis duceret in campos patentes. Sic clare Livius l. xxiii. c. 4. Et jam pervenerant ad loca insidiis nata, ubi maxime montes Cortonenfes Thrasymenus subit. Via tantum interst per angusta, velut ad id ipsum de

industria relicto spatio: deinde paulo latior patebat campus, inde celles adsurgunt &c. quae nostri locum unice illustrent.

⁹⁰ Duceret] Medic. pr. educeret. item per patentia. Mox praeve eminebat Leid. sec. Dein Mediceus se c. lateribus, omisso tamen in. Uterque vero diffugientem persequens: & Palatinus in angustias egressus. Tum praevidebat Medic. pr. ac lateribus & tergo.

⁹¹ Ad internecionem] Alias interemptionem, & interuisionem. SCRIV. interemptionem Mediceae. internecionem Vatican. Leidenses, & Ed. Paris. ut passim in MSS. Statim §. 32.

⁹² Junium] Vaticanus Minutium, & Statim Minutius. Mediceus antiquior Minium & monti alter Numium. Voluerunt fuisse M. Junium, ut Dictatori huius praenomen fuit. V. Gronov. ad Livium l. xxiii. 13.

⁹³ Ut in plures] Uterque Leidensis, Gudianus, Hillensis, & Mediceus per a minus praeve in 1. Pluribus, & Vossianus

ostentarent. Ita tota nocte Romanis in vallo itatione, ac pluvia, quae forte continua fuerat, inquietatis confectisque, quum receptui signum jam Junius dedisset, Hannibal suos ⁹⁵ requietos eduxit, & castra ejus invasit.

XXVI. Epaminondas Thebanus, in eundem modum, quum Lacedaemonii ⁹⁶ Athmon vallo ducto Peloponneson tuerentur, paucorum opera levis armaturae, tota nocte inquietavit hostem: ac

^a Vulgo REDUXIT.

plures 1. Malim, si quid mutandum, delerent; quomodo aliquoties jam habuimus.

⁹⁴ Inquietatis] Vossianus, 3. Reg. unus Hill. inquietis. TENN. Inquietis Gudian. Ceteri nihil variant. Recte. Frequens id verbum; seu participium est Suetonio, & aliis. Statim quoque inquietavit hostem.

⁹⁵ Reduxit] MSS. eduxit. SCRIV. 4. Reg. unus Hill. Voss. & Scriv. requietos eduxit. & sic Guejus conjecerat. TENN. Eduxit verissime e castris scilicet (ubi proprium hoc verbum est §. 31. totum educente exercitum) habent quoque duo Cantabrigienses, Palatinus, Mediceus sec. & Leidensis primus cum Gudiano. Dein & in castra ejus inv. Mediceus idem.

⁹⁶ Athmon vallo ducto Peloponneson tuerentur] Verba haec scriptoris mendosa esse, manifestissimum. Palmerio nostro proposui ea hora, quae mihi ultimum cum viro colloquium praebeuit, ille, quae erat ingenii sagacitate, emaculanda vidit hoc modo: Lacedaemonii ad Isthmum vallo ducto Peloponneson tuerentur. in quo divinam illius aciem non potui non aperire. Vossius, scio, qui in Thesoro, in Arato, Strabon

Iomaeum libro III. cap. 16. ^a Paufaniam, Plinium, alios confu-
lueris. STEW. Casaubonus ad
Polyaeni II. de Epaminonda,
mavult legere: ad Isthmum: ego
ad Onion sive Onium. Aut sane
legendum ad Athmon. Palmerio
etiam ad Isthmum in mentem
venisse notat Stewechius. Ve-
terem lectionem retinet Orrellius.
Polyaenus, & Frontinus eandem
historiam, hic ad Athmon, ille
ad Onium describunt; loca inter
se vicina; in Attica nempe, cir-
ca Corinthum. SCRIV. Quam-
quam haec lectio MSS. codicum
omnium (quos novi) consensu
corroboratur, necessario tamen
requirit praepositionem ad, vel
circa. in uno R. Archinon. Pal-
merius. Ad Isthmum. quam le-
ctionem divinus Casaubonus I.
2. Polyaeni in Epaminonda n. 9.
probavit, & Stewechius ex Plu-
tarchi Theseo, M. Crasso, Ara-
to. Strabonis I. 8. Ptolemaei I.
III. c. 16. confirmat. Scrivenerius
conjecit Ad Onion, quia Polia-
enus ibid. τὸ ἐργάσιμα κατε-
κοίμισεν ἐν αὐτῷ τῷ Ὀνίῳ.
Res eodem recidit. Nam Onii
montes in Attica erant propugna-
culum Peloponnesi, ipsiusque
Isthmi vicini TENN. Athmon,
pag. A. trae, de quo vi-
de ad hic locum esse
tate cum Scri-
non 4 ve.

ac deinde prima luce ⁹⁷ vocatis suis, quum Lacedaemonii se recepissent, subito universum exercitum, quem quietum habuerat, admovit, & per ipsa munimenta, destituta propugnatoribus, inrupit.

XXVII. Hannibal, directâ acie ad Cannas, ⁹⁸ sexcentos equites Numidas transfugere jussit, qui ad fidem faciendam gladios & scuta nostris ⁹⁹ tradiderunt; & in ultimum agmen recepti, ubi primum concurrere coepit, strictis minoribus, quos ¹⁰⁰ occultaverant, gladiis, scutis jacentium adsumtis, Romanorum aciem ceciderunt.

XXVIII. ¹⁰¹ Japydes a P. Licinio Procos. ¹⁰² pagos

a Vulgo JAPYGES.

verio malim ad *Onon*, minima mutatione. Praepositio cerre adesse debet. In Petrensi habetur In *Athmon*. Medicei *Archimon*. Leidenfis sec. *Athmon*. Palatin. *Hanton*. Keuchenius cum⁹ Ortelio servat ad *Athmon*. MSS. Scriverii *Arithmon*; quod facit ¹⁰⁰ ad *Ithmon*; Alius MS. *Archimorum*, seu *Archimorum*. *Επίχων*.

⁹⁷ Vocatis suis] Scribe meo consilio, prima luce evocatis suis. Ex his, quae antea diximus, jam aperta, scio, mendi origo: geminanda enim vocalis, quae in fine praecedentis nominis deliquit. STEW. Vgatis sic omnes MSS. Solus Stewechius evocatis ex ingenio suo. TENN. Immo potius revocatis, scilicet illis, qui tota nocte inquietarant Lacedaemonios. Unde illi putantes, Epaminondas inrumpendi consilio destituisse, quieti se dederunt: sed tum Epaminondas &c. Pro deinde in Petrensi demum. Praepositionem per non agnoscit Cantabrig. tert.

⁹⁸ Sexcentos] Hos plerique quingentos, alii quadringentos fuisse memorant. Consule no-

tata a Cl. Drakenb. ad Silium l. x. 187. &c.

⁹⁹ Tradidere] MSS. tradiderunt. TENN. Etiam mei; & Sanus. quare reposui, & supra ex iisdem ordinem mutavi, vulgo jussit transf. dein Cantabrig. tert. in ultimo agmine. Tum primo uterque Medic. cum Sanuto; & pro coepit antiquior fecit.

¹⁰⁰ Occultaverant] Hüllensb. attulerant. Debuisset saltem scriptum esse occulte attulerant. Livius l. xxii. 48. gladios occultos sub loriceis habentes. Et ita fere ceteri. Nam Silius non recte ait loco laudato.

non hasta viros, non deficiis ensis;

E strage est ferrum atque evulsa cadavere tela.

pro assumtis in Cantabrig. tert. simpliciter sumtis.

¹⁰¹ Japyges P. Licinio Procos. Scribe Japydes, Illyrici populus, qui saepius in Japygas, Italiae populum, corrupti sunt, docente id jam Pighio T. iii. Fast. p. 26. siquidem idem videtur esse P. Licinius, de quo agit Epitome Li-

vii.

gos quoque sub specie deditiois obrulerunt, qui recepti, & in postrema acie collocati, terga Romanorum ceciderunt.

XXIX. Scipio Africanus, quum ¹⁰³ adversa haberet bina hostium castra, Syphacis & Carthaginiensium, statuit Syphacis, ubi multa ¹⁰⁴ incendiis alimenta erant, adgredi nocte, ignemque ¹⁰⁵ injicere, ut ea re Numidas quidem ex suis ca-

* Vulgo EX-TRA RE.

viana XLIII. Varie autem in MSS. & Edd. hoc exaratur nomen, ut *Japides, Japodes, Japudes, & Japydes*. Ceterum totum hoc exemplum deest in quatuor meorum MSS.

¹⁰² *Pagos quoque*] Amicus meus emendari volebat *Spathas quoque*; vel hoc modo, *Sparos quoque*: sed hic, quod manes illius condonent, ab eo non steti. Videbar enim proxime ductum litterarum commodius ita restituere, *paganos quoque*. Semper belli militibus oppositi fuere pagani, non in iure tantum, sed etiam apud Suetonium, Vegetium, ubi me de his dicere memini. Hoc amplius, non *Spathae*, non *Sparata* tela, quae scimus illa; sed qui Romanos a tergo nihil tale suspectantes, adorirentur inimici, in quaestionem hic veniunt. STEW. Stewechius *paganos*. Palmerius *Spathas*. quid si *paucos*? SCRIV. *Pagos*, sic MSS. Palmerius *Spathas*. item *Sparos*. Stewechius *Paganos*. Qui dicti a *pagis*, pagi a fontibus, quod eadem aqua uterentur. Nam Festus scribit, aquas Dorica lingua *παγὰς* dictas. Deinde usu receptum, ut non tantum, in pago habitantes, sed & omnes, qui non essent adscripti militiae, dicerentur *Pagani*, & opponerentur militibus, ut sagatis rogati. Juv. *Palis Sat.* XVI. VI. 33.

Etiam falsum producere restem

Contra paganum possis, quam vera loquentem.

Contra fortunam armati, contraque pudorem.

Vegetius I. c. 23. *Nam si doctrina cesset armorum, nihil paganus distat a milite*. Hinc bona, quae quis habet in *Paganico*, opponuntur Castrensis. Cod. de Test. milit. l. i. TENN. *Paucos* placuit etiam Rubenio in *Electis* l. II. c. 29. quia vox quoque docet, hoc pertinere ad exemplum praecedens de Hannibale. Per *paucos* Lipsio, ut qui in extrema tantum acie erant collocati. Quod verum quidem est; non tamen in animum inducere mihi possum, *paucos* a librariis tam constanter in *pagos* potuisse corrumpi. in fidem & pignus deditiois solabant tradi carissima pignora. Quid ergo, si hic legamus *Patres*? licet sciam, semper fere obfides datos fuisse filios.

¹⁰³ *Adversa*] Voss. & unus Reg. *aversa*: & ad marg. *immo adversa*. TENN. *Aversa* perperam quoque duo mei. *Adversus* Palatin.

¹⁰⁴ *Incendiis alimenta*] 4. Reg. & Voss. *incendis*. TENN. *Incendis* in meis quoque, & sanctorum scribitur, praeterquam in uno: quare rectius & elegantius vulgatum servet. l. IV. 7. 9. *Alimenta praestarent incendio*.

¹⁰⁵ *Injicere*] Medicei *mittere*. Dein ea re sine *q̄* ex MSS. octo.

Q 5 rectos

castris trepidantes caederet; Poenos autem, quos certum erat ad succurrendum sociis procurfuros, insidiis dispositis, exciperet. Utrumque ¹⁰⁶ ex sententia cessit.

XXX. Mithridates, a Lucullo virtute frequenter superatus, insidiis cum adpetiit, ¹⁰⁷ Adathante quodam, eminente viribus, subornato, ut transfugeret, & ¹⁰⁸ fide parta hostis, facinus perpe-

† FIDE PACTA HOSTI vulgo.

tra-

recte. Ingrata est repetitio prae-positionis ex.

106 Ex sententia cessit] 4. Reg. 3. Hill. Gron. Voss. & Romanus codd. MSS. Ex sententia incessit (Gron. cessit) Namque qui (Voss. Tam namque qui. unus Hill. Eos namque qui) ad fortuitum incendium sine armis procurrentes adortus cecidit. Celeberrimus Graevius scribit. „Hic aliqua desunt. „Nam sensum ita concipere oportet. Utrumque ex sententia „cessit. Nam & Numidas castris exutos, & Poenos tamquam ad fortuitum incendium sine armis procurrentes adortus cecidit. TENN. Primo ex sententia incessit legas quoque in Palatino, Gudiano, utroque Leidensi, Cantabrig. Bibl. Pub. & Ed. Paris. sibi cessit Mediceus antiquior, alter successit sibi. Dein Palatinus, & Gudianus addunt. Namque (Gud. Tam namque qui) ad fortuitum incendium sine armis procurrentes adortus cecidit. Medicei. Namque sine armis ad fortuitum incendium procurrentibus adortus eos cecidit, vel cecidit eos. Forfan simpliciter rescribendum cum hoc additamento. Utrumque ex sententia incessit. Eosque tamquam ad f. i. sine armis procurrentes adortus cecidit. Hoc enim fecerunt tam Numidae, quam Poeni. Livius l. xxx. 5. 6. ut proximi casis injectus haesit ignis &c. trepidatio quidem, quanta necesse erat; orta est. Ceterum for-

tuitum, non hostile ac bellicum ignem rati esse, nempe Syphacis Numidae, sine armis ad resistendum incendium effusi in armatos cecidere hostes &c. Mox de Carthaginienlibus ab eodem errore credere & ipsi sua sponte incendium ortum. Igitur pro se quisque inermes, eamodo, quae resistendo igni forent, portantes in agmen Romanum ruebant &c. Quamquam mihi videtur sententia satis constare posse sine hoc additamento. Notandum autem, incessit pro cessit, sive successit poni, si MSS. habenda fides.

107 Adathante] Leidens. prim. ad athente, secund. Ad astante, Medicei Adachante. Appiano B. Mithrid. p. m. 376. vocatur Ὀλκάβας Σκύθης, ubi eandem refert historiam. hinc scribendum puro Olcabante, quamvis a Plutarcho, idem tradente, nominetur Ὀλθακός in Lucullo p. 501. Δαρδαρίων δυνάστης Ὀλθακός (γίνθη δ' εἰσὶν οἱ Δαρδάριοι βαρβάρων, ἃ περὶ τὴν Μαῶνιν οἰκάντων) ἀνὴρ &c. ubi reponendum Δανδαρίων, & Δανδαριοί. Strabo l. xi. p. 495. Ed. Paris. τῶν Μαῶνιν δ' εἰσὶν αὐτοῖς οἱ Σίνδοι καὶ Δανδαριοί. Adde Pinedo & Holstenium ad Stephani V. Δανδαριοί; quo loco de vera Plutarchi lectione dubitare non debuerat Holstenius.

108 Fide pacta hosti, facinus per-

traret. Quod is strenue quidem, sed sine eventu conatus est: receptus enim a Lucullo in gregem equitum, non sine tacita custodia habitus est; quia nec credi subito ¹⁰⁹ transfugae, nec inhiberi reliquos oportebat. Quum dein, frequentibus excursionibus, promptam & enixam operam exhiberet, fide acquisita, tempus elegit, quo ¹¹⁰ missa principia quietem omnibus castrensibus dabant, prae-

perpetraret.] Conjecturam nostram ille admisit, qui mihi instat erat multorum: admitrent, scio, quotquot animo attento Frontinum legerint. Emendo sic: & fide facta hosti. In recipiendo transfuga pactioe opus non est: ceterum ut Adathantes hic (Plutarchus in Lucullo Olthacem vocat) ingens illud atque strenuum facinus interimendi Luculli perpetraret, necesse fuit, sic vitam instituire, eos mores fingere, qui illum & castris Luculli, & familiaritate tanti viri non indignum praestarent, & hoc illud est, quod paullo post Frontinus noster innuit his verbis, cum deinde frequentibus excursionibus promptam & enixam operam exhiberet, fide acquisita tempus elegit. Fidem ergo acquisivit rebus gestis; in transfugiendo pactus non est. STREW. Nullo sensu. Hinc Strewchio facta. unus Reg. parata. Verius exhibent 3. Reg. 2. Hill. Voss. Fide parata. Nam statim. Fide acquisita. TENN. Tq̃ fide facta si MS addiceret, facile reciperem. Noster enim cum aliis ita loquitur frequentissime. Nunc satius est fidem scriptorum codicum sequi, nam etiam in octo meis est parata, & in Mediceo antiquiore, ac tertio Cantabrig. hostis. fide parata hostis est fide apud hostem acquisita, re ita gesta, ut hostis fidem ei haberet. Nam fide parata hosti Latinum aequè non fo-

ret ac vulgatum. pactus, & paratus saepissime commutantur: ut apud Lucan. l. x. 107. pax ubi parata duces, ut omnino legi debet. & Ovid. l. xii. Met. 293. xiii. 348. atque alibi. Ceterum supra ut non est in tert. Cantabr. In Leid. sec. ut transfugeretur ut f. Hinc posset refingi, si opus esset, ut transfugae praetextu fide parata hostis. An etiam retinendum hosti, & jungenda fide parata, hosti facinus perpetraret, pro in hostem? Hostis ego praefero.

¹⁰⁹ Transfugae.] Medic. pr. profugae. pro deinde Leid. sec. idem, Medic. sec. de. Leid. pr. & Petrenf. non habent deinde. Hillensb. dein. bene. Mox perpetrata & en. o. Medic. pr.

¹¹⁰ Missa principia quietem omnibus castrensibus dabant. Amicus noster scribendum censebat remissa principia. quod expendendum relinquo his, qui scriptos Frontini codices habent, aut post ea nanciscuntur. mihi certe id pro genuino est. de principijs, id est, principibus, seu principalibus militibus negligentius agentibus id accipiendum liquet. Vide Commentarium nostrum ad Vegetium STREW. Missa principia. Sic omnes MSS. ne audias Plinierium, qui Remissa. Nam missa est dimissa. ut mittere concionem. Plinius l. ii. ep. ii. Missus deinde senatus, & revocatus in posterum. Hinc veteris Ecclesiae formula: Ite missa est. Nam, ut Gujerus op-

praetoriumque secretius praestabant. ¹¹¹ Casus adjuvit Lucullum. Nam qui ad vigilantem ¹¹² usque admitteretur, fatigatum nocturnis ¹¹³ cogitationibus illo tempore quiescentem invenit. Quum deinde, tamquam nuntiaturus ¹¹⁴ aliquid subitum ac necessarium, intrare vellet, & pertinaciter a servis, valetudini domini consulentibus, excluderetur, veritus, ne suspectus esset, equis, quos ante portam paratos habebat, ad Mithridatem refugit inritus.

XXXI.

¶ Vulgo COGITATIONIBUS.

observaverat, Principia sunt milites principales. TENN. *Missa principia* idem notat, ac *missum praetorium*; cum legati, tribuni, centuriones, alique, qui in castrorum fuerant principis, cum duce consilii communicandi aliusve rei causa, ab Imperatore dimittuntur, ac discedunt: Nec enim principales notat milites. Adi omnino J. F. Gronovium Obsev. l. iv. c. 10. & ad Livium l. xxi. c. 54. *Ira praetorium missum*. Alibi facpius *dimisso praetorio*. Immo hoc ipsum reperias apud nostrum lib. iv. l. 28. *perstare in principis, donec mitterentur, imperavit*. Adde Ill. Scheulum ad Polybii castra p. 147.

¹¹¹ *Casus adjuvit*] Sic passim autores loquuntur. Quintilianus declam. 296. *Cohactes es fratris, occiso adjuvit consilium, intra fines occidi potest*. Hirtius bello Alex 46 *Sequuntur hunc suae navis nonnullae, quas casus ab illo periculo vindicarat*. Virg. Culice.

Et validum dextra truncum detraxit ab orno.

Qui casus sociare opem, numenve Deorum.

Petronius. *Utriusque votum casus adjuvit*. TENN.

¹¹² *Usque*] Notat usque continuum tempus sine intermissione, quo sensu pro semper poni potest.

Quod hic locum habere non videtur. In Mediceo primo est *usus*. An fuit *usu*? Erat enim *τεπρίζης Λουκάρου καὶ γινώμενος καὶ ἀπὸ τῶν ἀξιωματικῶν*, testibus Plutarcho, & Appiano. Plutarchus insuper dicit *ὡς ἀδελφὸς καὶ λυσοντῶ ἐισελθεῖν ἄνδρα συνήδη*.

¹¹³ *Cogitationibus*] 4. Reg. & Voss. *Cogitationibus*, a nom. *Cogitatus*, vide tales terminationes supra in Praef. TENN. *Cogitationibus* exhibent etiam Gud & tres Cantabrigienses, probante Cl. Wasse. Reale. Seneca Epist. xi. *cogitatus emendare*. Plura hujus declinationis rariora vide in notis Cel. Burmanni ad Ovid l. iv. Metam. 556. & Perizonii ac Soceri mei ad Valerium Maxim. l. i. c. 1. *portentorum depulsus*. Huc forsitan referenda vox *Larvatus* in Glossis Graecis. *Δαίμονις μὲς, larvatus*, pro qua Pricaeus *larvatio*, vel *δαίμονιζόμενος* conjiciebat ad Apulej. Miles. l. ix. p. 545.

¹¹⁴ *Aliquid subitum*] *Subitum* aliquid MSS. plerique. Leidenenses, & Mediceus prim. *aliquid*. Dein Petrensis, *equis, q. a. p. habebat, paratis*. De uno equo, quo ventus venerat, mentionem tantum faciunt Plutarchus, & Appianus.

175 Apud

XXXI. Sertorius, in Hispania, quum ¹¹⁵ apud Lauronem oppidum vicina castra Pompeji castris haberet, & duae tantummodo regiones essent, ex quibus pabulum peti posset, una in propinquo, altera longius sita, ¹¹⁶ eam^a, quae in propinquo erat, subinde ab levi armatura infestari, ulterio-rem autem vetuit ab ullo armato adiri, donec persuasit adversariis, tutiorem esse, quae erat re-
motior: quam quum petiissent Pompejani, Octa-
vium ¹¹⁷ Graecinum^b cum decem cohortibus in
morem Romanorum armatis, & ¹¹⁸ decem Hispano-
rum levis armaturae, & ¹¹⁹ Tarquitium^c Pri-
scum cum duobus millibus equitum ire jubet ad
in-

^a Vulgo EA. ^b Vulgo GRAECINUM. ^c Vulgo TARQUINIUM.

115 *Apud Lauronem*] Plutarch. p. 577. Appian. B. Civ. l. 1. p. 697. Florus l. 111. c. 22. Oros. l. v. c. 23. hujus rei ad Lauro-nem factae meminerunt. Item Obsequens c. 119.

116 *Ea, quae*] 3. Hill. Voss. *Eam, quae.* & sic Gujerus legit. *Infestari* Gujerus. *to jussit* hic desideratur. TENN. Primo *eam* rescripsi, constructione, sensu, & MSS. meis septem id flagitan-tibus; neque aliter Ed. habet Pa-risensis. Dein notanda elegans & frequens elliptis verbi *jussit*; quod latet sub contracto verbo *vetuit*. De qua ellipti multi mo-nuerunt viri docti, quos lauda-tos vide a Celeb. Burmanno ad Phaedr. l. 1v. F. 17. 31.

Non vero dimitti, verum crucia-ri fame;

Sc. jubet. Mox a nullo arm. Me-dic. sec. Idem cum Leidenfibus *petissent*.

117 *Graecinum*] Ita secure om-nes edunt; licet velim, mihi o-ffendi tale nomen Romanum: MSS. plerique *Gracimum*, vel *Grae-cinum*. Sed scribe mecum *Grae-*

cinum; quomodo a Glandorpio jam cum vocari video in Ono-mast. p. 638. Plutareho in vita Sertorii p. 581. in vita Sertorii di-citur *Γρακίνος* corrupte pro *Γραει-κίνος*. Multae gentes Romae co-gnomen habuere *Graecini*. C. O-ctavius *Graecinus* apud Gruter. Inscript. p. 182. n. 3. Ti. Claudius *Graecinus* p. 240. Pomponius *Grae-cinus*, apud multos. Vide Dodiss. Massoni vitam Ovidii ad A. V. C. DCCCLXIX. *Julius Graecinus* Colu-mellae saepius, alique.

118 *Decem*] Medic. pr. *duem*.

119 *Tarquinium Priscum*] Quis hic fuerit *Tarquinus Priscus*, ne-mo facile dixerit: cum nullus e superstitibus scriptoribus illius faciat mentionem. Mihi quidem non dubium est, quin inventum sit librariorum, quibus hoc no-men erat notius pro *Tarquitium*. Cajus enim *Tarquinus* P. F. Sertorianatus fuit partium, ut pa-ter ex Sallustii loco l. 111. Hist. ubi inter Sertorii convivas *Tar-quitius* cum *Perperna* jungitur, cujusque memoria in nummo est servata. Vide Ughii Famil. ubi mult.

misit, qui proximum tumulum occuparent. Ad quos obprimendos, quum eduxisset copias Minucius, insidiatores, ab Hannibale dispositi, subito confurrexerunt, & delessent Minucii exercitum, nisi Fabius periclitantibus subvenisset.

XXIII. Idem Hannibal, quum ad ⁸¹ Trebiam in conspectu haberet Sempronii Longi Cos. castra, medio amne interfluente, saevissima hieme Magonem & electos in insidiis posuit. Deinde Numidas equites, ad ⁸² eliciendam Sempronii credulitatem, adequitare vallo ejus jussit: quibus praeceperat, ut ⁸³ ad primum nostrorum ^a incursum per nota refugerent vada. Hos Consul & adortus temere, & secutus, jejunum exercitum in maximo frigore transitu fluminis ⁸⁴ rigefecit ^b. Mox ⁸⁵ torpore & inedia adfectis Hannibal suum mili-

^a Vulgo nostrum. ^b Vulgo rigere fecit.

⁸¹ Trebiam] Negligenter in Keuchenii, & Tennul. Edd. est Trebejam. Trebia tam Graecis, quam Romanis dicitur hic fluvius, & quidem penultima brevi.

⁸² Eliciendam] Gudianus, & Hillensb. deliciendam. Palat. eludendam: & uterque Medic. cum Ed. Wechel. ridicule crudelitatem. Mox equitare simpliciter Medic. pr. Audi Livium l. xxi. 54. Numidas equites transgressos Trebiam flumen obequitare juvet hostium portum, iaculandoque in stationes elicere ad pugnam hostem.

⁸³ Ad primum nostrum incursum] 3. Hill. nostrorum. & sic Gronovius primus in MSS. invenit. TENN. Nostrorum rescripti confidenter ex utroque Leidens. Petrensi, Palatino, ac Ed. Wechelii. Non putem enim, a Frontino nostrum per Syncopen pronostorum sumtum esse. Mediceus antiquior Romanorum, dein inpetum Petrensis. Mox idem & con-

secutus. Medicei Consul adortus, & temere infecutus. Placet infecutus: ut solet usurpari sexcenties tam a nostro, quam aliis. Livius hic Numidas insequentes.

⁸⁴ Rigere fecit] Vossianus. unus Hill. & Gronovianus. Rige fecit. Verbum elegantissimum, dignissimumque, quo Latinus sermo augeatur. Sic dictum, ut calefacere, frigefacere. TENN. Ipsa haec sunt Gronovii verba in Epistola ad Keuchenium etiam ita corrigentis ad Livii citatum locum. quam emendationem confirmant Palatinus, Gudianus, & uterque Leidensis. Optime. Simili modo & alia composita a verbis secundae conjugationis cum facio, ut Madesacere, rubefacere, stupefacere, terrefacere &c. Est & vir doctus, qui conjicit in m. rigore frigefecit. Apud Plautum frigefacere. Sed, quod edidi, multum praefero.

⁸⁵ Torpore] Medicei frigore. Paullo ante transiit Petrensi. & Vol.

militem obpotuit, quem ad id ignibus, ⁸⁶ oleoque, & cibo foverat: ⁸⁷ nec vero defuit partibus Mago, quin terga hostium in hoc ordinatus caederet.

XXIV. ⁸⁸ Idem ad Thrasymenum, quum arta quac-

4 Vulgo NEC DEFUIT.

Voss. pro var. lect. ac Ed. Vefal.

⁸⁶ Oleo & cibo foverat | Flor. II. c. 6. Tunc calidissimi hostes frigidum & nivalem noctem diem, quum se ignibus prius oleoque fovissent: (horribile dictu) homines a meridie & sole venientes nostra nos hieme vicerunt. Oleo usi sunt, quia concludit poros, ne pateant frigori. Sic cum nix duos cubitos alta cecidisset in Armenia, milites apud Xenoph. expedit. Cyri minoris I. 4. f. 224. Ex ἡ τέτταρ' οἱ ἄλλοι ἀναστάντες πῦρ ἔκαμον καὶ ἐκρίοντο. Frontinus I. c. 4. n. 7. Oleo ac mero calefactis. Luctatores ad roborandas & conservandas vires eo usi sunt v. Aeneid. 135.

Nudatosque humeros oleo persusafuit.

Unde Dionysius Halic. ἐπὶ τῶν πατριγενεῶν ait. τὰ γυναικεία διὰ τὴν ἰσχυρὰ διακονεῖσθαι. Vide agensilicon Fabri. Quin ipse Spiritus Sanctus veteribus dictus Ἀλείπτης, Unctor; quod adesset cernentibus spirituale certamen, & iis vires subministraret Dictionarium Ecclesiasticum. Ἀλείπτης, συνήγορος. quasi dicat παρόκλητος. cui diversus est κατήγορος. Apocal. XII. 10. mali gigni diabolus. Ipsi pastores quoque, qui nos in fide confirmant, appellati Unctores. Nazianzenus Orat. 18. de Cypriano exule, iuvante suos, cum lingua non posset, calamo. Ἀλείπτης ὑπερέκεινται τῶν πνευματικῶν

συγγράφων. Imo Romani cives in sole se ungebant (idque appellabant. Uncto sole uti) sanitatis & vivi coloris gratia. Cicero XII. Att. epist. 6. Pro isto asfo sole, quo tu abusus es in vestro pratnio, a te nitidum solem unctumque repetemus. Augusto, centesimum annum excedentem interroganti, quam maxime ratione vigorem illum animi corporisque custodisset, respondit: Intus mulso, foris oleo Plin. XXIII. c. 24. Caelius VI. c. 6. Plutarchus Alexandro. Πόντων ἀρωγὴ ἔλαμον ἀνθρώποις διὰ τοῦ ὀπίσθου. Seneca ep. 80. Illi (corpori) multo cibo, multa potione opus est, multo oleo, longa denique opera: tibi continget virtus sine apparatu, sine impensa TENN. Livius. ignibus ante tentoria salitis, oleoque per manipulo, ut molliorent artus, mulso, & cibo per otium capto.

⁸⁷ Nec defuit | Audiis in Pectenfi, Cantabrig tertio, Leidensi sec. & Hillensb. nec vero defuit. Recte. Dein MSS. quinque qui r. male.

⁸⁸ Idem Hannibal ad Thrasymenum | 3. Reg. 3. Hill. & Voss. carent τῷ Hannibal. TENN. Carent τῷ Hannibal mei omnes, & Edd. ante Scriverium, qui male hoc nomen adpobit. Rectius his quatuor continuis exemplis delevisset. Nam intrusum e margine opinor. Satis de Hannibale agi ostendit vox idem, ut alibi saepe auctor. Dein Transimenum, Transimenum, aliaque in MSS.

quaedam via ⁸⁹ in radice * montis in campos pa-
tentes ⁹⁰ duceret, simulata fuga per angustias ad
patentia evasit, ibique castra posuit, ac nocte di-
spostis militibus, & per collem, qui imminebat,
& in lateribus angustiarum, prima luce, nebula
quoque adjunctus, aciem direxit. Flaminius velut
fugientem inlequens, quum angustias esset in-
gressus, non ante providit insidias, quam simul
a fronte, lateribus, tergo circumfusus, ⁹¹ ad in-
ternecionem cum exercitu caederetur.

XXV. Idem Hannibal, adversus ⁹² Junium Di-
ctatorem, nocte intempesta sexcentis equitibus
imperavit, ⁹³ ut in plures turmas segregati, per
vices, sine intermissione circa castra hostium se
osten-

* Vulgo IN RADICES M. ET CAMPOS.

& Edd. De vero hujus nominis
scribendi modo consule Cl. Du-
ker. ad Flor. 11. 6.

⁸⁹ In radices montis & campos
patentes d.] Non capio haec; quo-
modo una arva via simul in ra-
dices montis, & in campos paten-
tes ducat. Secure tamen haec
transiliunt interpretes. At Vof-
sianus Cod. per radices. pto &
campos Voss. Palat. uterque Lei-
denlis, ambo Medicei, duo Can-
tabrig. meliores, & Gudianus, in
campos. Scilicet unice verum est,
quod insuper servavit Palatinus
in radice m. in campos. quamquam
& per radices montis ex Cod. Vof-
siano non spernam, quomodo et-
iam coniecerat magnus Grono-
vius, ut deinceps ex codicis ejus
margine animadverti. At in ra-
dice videtur corruptioni facilius
fuisse. Via erat perangusta, quae
juxta radicem montis duceret in
campos patentes. Sic clare Li-
vius l. xxii. c. 4. Et jam perve-
nerant ad loca insidii nata, ubi
maxime montes Cortonenfes Thra-
menus subit. Via tantum interst
per angusta, veint ad id ipsum de

industria relicto spatio: deinde paul-
lo lator patefit campus, inde col-
les adsurgunt &c. quae nostri lo-
cum unice illustrant.

⁹⁰ Duceret] Medic. pr. educe-
ret. item per patentia. Mox prae-
ve eminebat Leid. sec. Dein Me-
diceus sec. lateribus, omisso tñ
in. Uterque vero diffugientem per-
sequens: & Palatinus in angustias
e. ingressus. Tum praevidit Me-
dic. pr. ac lateribus & terga.

⁹¹ Ad internecionem] Alias
interemptionem, & internicionem.
SCRIV. interemptionem Medicei.
internicionem Vatican. Leidenfes,
& Ed. Paris. ut passim in MSS.
statim §. 32.

⁹² Junius] Vaticanus Minu-
tium, & statim Minutius. Me-
diceus antiquior Mimium & mox;
alter Numium. Voluerunt forsan
M. Junium. ut Dictatori huic
praenomen fuit. V. Gronov. ad
Livium l. xxii. 13.

⁹³ Ut in plures.] Uterque Lei-
denlis, Gudianus, Hillensb. &
Mediceus pr. a manu pr. ut plu-
res t. Petrenlis, & Vossian. ut per plu-

ostentarent. Ita tota nocte Romanis in vallo itatione, ac pluvia, quae forte continua fuerat, ⁹⁴inquietatis confectisque, quum receptui signum jam Junius dedisset, Hannibal suos ⁹⁵requietos eduxit, & castra ejus invasit.

XXVI. Epaminondas Thebanus, in eumdem modum, quum Lacedaemonii ⁹⁶Athmon vallo ducto Peloponneson tuerentur, paucorum opera levis armaturae, tota nocte inquietavit hostem:

ac

⁴ Vulgo REDUXIT.

plures t. Malim, si quid mutandum, deleretur; quomodo aliquoties jam habuimus.

⁹⁴ *Inquietatis*] Vossianus, 3. Reg. unus Hill. *inquietis*. TENN. *Inquietis* Gudian. Ceteri nihil variant. Recte. Frequens id verbum; seu participium est Suetonio, & aliis. Statim quoque *inquietavit hostem*.

⁹⁵ *Reduxit*] MSS. *eduxit*. SCRIV. 4. Reg. unus Hill. Voss. & Scriv. *requietos eduxit*. & sic Gudetus coniecerat. TENN. *Eduxit* verissime e castris scilicet (ubi proprium hoc verbum est §. 31. totum *adducente exercitum*) habent quoque duo Cantabrigienses, Palatinus, Mediceus sec. & Leidensis primus cum Gudiano. Dein *in castra ejus inv.* Mediceus idem.

⁹⁶ *Athmon vallo ducto Peloponneson tuerentur*] Verba haec scriptoris mendosa esse, manifestissimum. Palmerio nostro proposui ea hora, quae mihi ultimum cum viro colloquium praebeuit, ille, qua erat ingenii sagacitate, emaculanda vidit hoc modo: *eum Lacedaemonii ad Isthmon vallo ducto Peloponneson tuerentur*. in quo divinam illius conjecturam non potui non approbare; & probabis, scio, quisquis Plutarchum in Theseo, in M. Crasso, & in Arato, Strabonem lib. VIII. Pto-

lomaecum libro III. cap. 16. Pausaniam, Plinium, alios consulueris. STEW. Casaubonus ad Polyaei 11. de Epaminonda, mavult legere: ad *Isthmum*: ego ad *Onion* live *Onium*. Aut sane legendum ad *Athmum*. Palmerio etiam ad *Isthmum* in mentem venisse notat Stewechius. Vetterem lectionem retinet Ortelius. Polyaeus, & Frontinus eandem historiam, hic ad Athmon, ille ad Onium describunt; loca inres se vicina; in Attica nempe, circa Corinthum. SCRIV. Quamquam haec lectio MSS. codicum omnium (quos novi) consensu corroboretur, necessario tamen requirit praepositionem *ad*, vel *circa*. in uno R. *Archimon*. Palmerius. *Ad Isthmum*. quam lectionem divinus Casaubonus 1. 2. Polyaei in Epaminonda n. 9. probavit, & Stewechius ex Plutarchi Theseo, M. Crasso, Arato. Strabonis 1. 8. Ptolemaci 1. III. c. 16 confirmat. Scrivenerius coniecit *Ad Onion*, quia Polyaeus ibid. Τὸ *ἐπὶ τῷ ὄρει τῷ ὄρει*. Res eodem recidit. Nam Onii montes in Attica erant propugnaculum Peloponnesi, ipsiusque Isthmi vicini. TENN. *Athmon*, pago Atticae terrae, de qua vide ad Stephanum, hic locum esse non posse puto: quare cum Scri-

Q4

ver

ac deinde prima luce ⁹⁷ vocatis suis, quum Lacedaemonii se recepissent, subito universum exercitum, quem quietum habuerat, admovit, & per ipsa munimenta, destituta propugnatoribus, inrupit.

XXVII. Hannibal, directâ acie ad Cannas, ⁹⁸ sexcentos equites Numidas transfugere jussit, qui ad fidem faciendam gladios & scuta nostris ⁹⁹ tradiderunt; & in ultimum agmen recepti, ubi primum concurrere coepit, strictis minoribus, quos ¹⁰⁰ occultaverant, gladiis, scutis jacentium adsumtis, Romanorum aciem ceciderunt.

XXVIII. ¹⁰¹ Japydes a P. Licinio Procos. ¹⁰² pagos

• Vulgo JAPYGES.

verio malim ad *Onion*, minima mutatione. Praepositio certe adesse debet. In Petrensi habetur *In Arthmon*. Medicei *Archimon*. Leidensis sec. *Arthmon*. Palatin. *Hanon*. Keuchenius cum¹ Ortelio servat ad *Athmon*. MSS Scriverii *Arthmon*; quod facit ¹⁰⁰ ad *Athmon*; Alius MS. *Archimorum*, leu *Archimorum*. *Επίχων*.

⁹⁷ Vocatis suis] Scribe meo consilio, prima luce evocatis suis. Ex iis, quae antea diximus, jam aperta, scio, mendi origo: geminanda enim vocalis, quae in fine praecedentis nominis deliquit. Stew. Evocatis sic omnes MSS. Iohes Stewechius evocatis ex ingenio suo. TENN. Immo potius revocatis, scilicet illis, qui tota nocte inquietarant Lacedaemonios. Unde illi putantes, Epaminondam intumpendi consilio destitisse, quicquid se dederunt: sed tum Epaminondas &c. Pro deinde in Petrensi demum. Praepositionem per non agnoscit Cantabr. tert.

⁹⁸ Sexcentos] Hos plerique quingentos, alii quadringentos quisse memorant. Consule no-

tata a Cl. Drakenb. ad Silium l. x. 187. &c.

⁹⁹ Tradidere] MSS. tradiderunt. TENN. Etiam mei; & Sanus, quare reposui, & supra ex iisdem ordinem mutavi, vulgo jussit transf. dein Cantabr. tert. in ultimo agmine. Tum primo uterque Medic. cum Sanuto; & pro coepit antiquior fecit.

¹⁰⁰ Occultaverant] Hillensb. attulerant. Debuisset saltem scriptum esse occulte attulerant. Livius l. xxii. 48. gladios occultos sub lorice habentes. Et ita fere ceteri. Nam Silius non recte alic loco laudato.

non hasta viros, non deficiis ensis;

E strage est ferrum atque evulsa cadavere tela.

pro assumtis in Cantabrig. tert. simpliciter sumtis.

¹⁰¹ Japyges P. Licinio Procos. [Mediceus antiquior Japices. Scribe Japydes, Illyrici populus, qui saepius in Japygas, Italiae populum, corrupti sunt, docente id jam Pighio T. iii. Fast. p. 26. siquidem idem videtur esse P. Licinius, de quo agit Epitome Li-

vian

gos quoque sub specie deditiois obrulerunt, qui recepti, & in postrema acie collocati, terga Romanorum ceciderunt.

XXIX. Scipio Africanus, quum ¹⁰³ aduersa haberet bina hostium castra, Syphacis & Carthaginiensium, statuit Syphacis, ubi multa ¹⁰⁴ incendiis alimenta erant, adgredi nocte, ignemque ¹⁰⁵ injicere, ut ea re Numidas quidem ex suis

ca-

4 Vulgo EXERA RE.

viana XLIII. Varie autem in MSS. & Edd. hoc exaratur nomen, ut *Japides*, *Japodes*, *Japudes*, & *Japides*. Ceterum totum hoc exemplum deest in quatuor meorum MSS.

¹⁰² *Pagos quoque*] Amicus meus emendari volebat *Spathas quoque*; vel hoc modo, *Sparos quoque*; sed hic, quod manes illius condonant, ab eo non steri. Videbar enim proxime ductum litterarum commodius ita restituere, *paganos quoque*. Semper belli militibus oppositi fuere pagani, non in iure tantum, sed etiam apud Suetonium, Vegetium, ubi me de his dicere memini. Hoc amplius, non *Spathae*, non *Sparata* tela, quae scimus illa; sed qui Romanos a tergo nihil tale suspectantes, adorirentur inimici, in quaestionem hic veniunt. STEW. Stewechius *paganos*. Palmerius *Spathas*. quid si *pancos*? SCRIV. *Pagos*. Sic MSS. Palmerius *Spathas*. item *Sparos*. Stewechius *Paganos*. Qui dicti a *pagis*, pagi a fontibus, quod eadem aqua uterentur. Nam Festus scribit, aquas Dorica lingua *πayaδες* dictas. Deinde usu receptum, ut non tantum, in pago habitantes, sed & omnes, qui non essent adscripti militiae, dicerentur *Pagani*, & opponerentur militibus, ut sagaris togati. Juvenalis Sat. XVI. vs. 33.

Critus falsum producere sistrum

Contra paganum possis, quam vera loquentem.

Contra fortunam armati, contraque pudorem.

Vegetius l. 11 c. 23. *Nam si doctrina cesset armorum, nihil paganum distat a milite*. Hinc bona, quae quis habet in *Paganico*, opponuntur Castrensibus. Cod. de Test. milit. l. 1. TENN. *Pancos* placuit etiam Rubenio in Electis l. 11. c. 29 quia vox quoque docet, hoc pertinere ad exemplum praecedens de Hannibale. Perpancos Lipsio, ut qui in extrema tantum acie erant collocati. Quod verum quidem est; non tamen in animum inducere mihi possum, *pancos* a librariis tam constanter in *pagos* potuisse corrumpi. in fidem & pignus deditiois solebant tradi carissima pignora. Quid ergo, si hic legamus *Pancos*? licet sciam, semper fere obfides datos fuisse filios.

¹⁰³ *Adversa*] Voss. & unus Reg. *aversa*: & ad marg. imo *aversa*. TENN. *Aversa* perpetram quoque duo mei. *Adversus* Palatin.

¹⁰⁴ *Incendiis alimenta*] 4. Reg. & Voss. *incendiis*. TENN. *Incendiis* in meis quoque, & sanctorum scribitur, praeterquam in u. 03 quare rectius & elegantius vulgatum serves. l. 14. 7 9. *alimenta* praestarent incendio.

¹⁰⁵ *Injicere*] Medicei *mittere*. Deinde ea re sine *reg* ex MSS. octo.

Q 5

rectus

castris trepidantes caederet; Poenos autem, quos certum erat ad succurrendum sociis procurfuros, insidiis dispositis, exciperet. Utrumque ¹⁰⁶ ex sententia cessit.

XXX. Mithridates, a Lucullo virtute frequenter superatus, insidiis eum adpetiit, ¹⁰⁷ Adathante quodam, eminente viribus, subornato, ut transfigeret, & ¹⁰⁸ fide parta hostis, facinus perpe-

4 FIDE FACTA HOSTI vulgo.

tra-

recte. Ingrata est repetitio praepositionis ex.

106 Ex sententia cessit] 4. Reg. 3. Hill. Gron. Voss. & Romanus codd. MSS. Ex sententia incescit (Gron. cessit) Namque qui (Voss. Tam namque qui. unus Hill. Eos namque qui) ad fortuitum incendium sine armis procurrentes adortus cecidit. Celebrerrimus Graevius scribit. „Hic aliqua desunt. „Nam sensum ita concipere oportet. Utrumque ex sententia „cessit. Nam & Numidas castris exutos, & Poenos tamquam ad fortuitum incendium sine armis procurrentes adortus cecidit. TENN. Primo ex sententia incescit legas quoque in Palatino, Gudiano, utroque Leidensi, Cantabrig. Bibl. Pub. & Ed. Paris. sibi cessit Mediceus antiquior, alter successit sibi. Dein Palatinus, & Gudianus addunt. Namque (Gud. Tam namque qui) ad fortuitum incendium sine armis procurrentes adortus cecidit. Medicei. Namque sine armis ad fortuitum incendium procurrentibus adortus eos cecidit, vel cecidit eos. Forfan simpliciter rescribendum cum hoc additamento. Utrumque ex sententia incescit. Eosque tamquam ad f. i. sine armis procurrentes adortus cecidit. Hoc enim fecerunt tam Numidae, quam Poeni. Livius l. xxx. 5. 6. in proximis casis injectus haesit ignis &c. trepidatio quidem, quanta necesse erat; orta est. Ceterum for-

tuitum, non hostilem ac bellicum ignem rati esse, nempe Syphacis Numidae, sine armis ad resistendum incendium effusi in armatos cecidere hostes &c. Mox de Carthaginientibus ab eodem errore credere & ipsi sua sponte incendium ortum. Igitur pro se quisque inermes, eamodo, quae resistendo igni forent, portantes in agmen Romanum ruebant &c. Quamquam mihi videtur sententia satis constare posse sine hoc additamento. Notandum autem, incescit pro cessit, sive successit poni, si MSS. habenda fides.

107 Adathante] Leidens. prim. ad athente, secund. Ad astante, Medicei Adachante. Appiano B. Mithrid. p. m. 376. vocatur Ὀλκάβας Σκούτης, ubi eandem refert historiam. hinc scribendum puto Olcabante, quamvis a Plutarcho, idem tradente, nominetur Ὀλθακός in Lucullo p. 501. Δαρδαρίων δυνάστης Ὀλθακός (γίνῃ δ' εἰσὶν οἱ Δαρδάριοι βαρβάρων, ᾧ περὶ τὴν Μαγῶν οἰκάνῳ) ἀνὴρ &c. ubi reponendum Δανδαρίων, & Δανδαριοι. Strabo l. xi. p. 495. Ed. Paris. τῶν Μαγῶν δ' εἰσὶν αὐλοῖτε οἱ Σίνδοι καὶ Δανδαριοι. Adde Pinedo & Holstenium ad Stephani V. Δανδαριοι; quo loco de vera Plutarchi lectione dubitare non debuerat Holstenius.

108 Fide parta hosti, facinus per-

traret. Quod is strenue quidem, sed sine eventu conatus est: receptus enim a Lucullo in gregem equitum, non sine tacita custodia habitus est; quia nec credi subito ¹⁰⁹ transfugae, nec inhiberi reliquos oportebat. Quum dein, frequentibus excursionibus, promptam & enixam operam exhiberet, fide acquisita, tempus elegit, quo ¹¹⁰ missa principia quietem omnibus castrensibus dabant, prae-

perpetraret.] Conjecturam nostram ille admisit, qui mihi in-
stat erat multorum: admittent,
scio, quotquot animo attento
Frontinum legerint. Emendo
sic: & fide facta hosti. In reci-
piendo transfuga pactione opus
non est: ceterum ut Adathantes
hic (Plutarchus in Lucullo Ol-
thacum vocat) ingens illud ar-
que strenuum facinus interimendi
Luculli perpetraret, necesse
fuit, sic vitam instituire, eos
mores fingere, qui illum & ca-
stris Luculli, & familiaritate tan-
ti viri non indignum praestarent.
& hoc illud est, quod paullo
post Frontinus noster innuit his
verbis, cum deinde frequentibus
excursionibus promptam & enixam
operam exhiberet, fide acquisita
tempus elegit. Eidem ergo acqui-
sivit rebus gestis; in transfugien-
do pactus non est. STEW. Nul-
lo sensu. Hinc Stewechio facta.
unus Reg. parata. Verius exhi-
bent 3. Reg. 2. Hill. Voss. Fi-
de parata. Nam statim. Fide ac-
quisita. TENN. Tq̃ fide facta si
MS addiceret, facile reciperem.
Noster enim cum aliis ita loqui-
tur frequentissime. Nunc satius
est fidem scriptorum codicum se-
qui, nam etiam in octo meis est
parata. & in Mediceo antiquiore,
ac tertio Cantabrig. hosti. fide
parata hostis est fide apud hostem
acquisita, re ita gesta, ut hostis
fidem ei haberet. Nam fide par-
ta hosti Latinum acque non fo-

ret ac vulgatum. pactus, & paratus
saepissime commutantur: ut a-
pud Lucan. l. x. 107. pax ubi
parata ducis, ut omnino legi de-
bet. & Ovid. l. xii. Met. 293.
xiii. 348. atque alibi. Ceterum
supra ut non est intert. Cantabr.
In Leid. sec. ut transfugeretur
f. Hinc posset refingi, si opus es-
set, ut transfugae praetextu fide
parata hostis. An etiam retinen-
dum hosti, & jungenda fide par-
ta, hosti facinus perpetraret, pro
in hostem? Hostis ego praefero.

¹⁰⁹ Transfugae] Medic. pr.
profugae. pro deinde Leid. sec. i-
dem, Medic. sec. de. Leid. pr. &
Petrensi. non habent deinde. Hil-
lensb. dein. bene. Mox perpe-
tratam & en. o. Medic. pr.

¹¹⁰ Missa principia quietem om-
nibus castrensibus dabant. Ami-
cus noster scribendum censebat
remissa principia. quod expenden-
dam relinquo his, qui scriptos
Frontini codices habent, aut post
ea nanciscuntur. mihi certe id
pro genuino est. de principiis,
id est, principibus, seu principa-
libus militibus negligentius a-
gentibus id accipiendum liquet.
Vide Commentarium nostrum ad
Vegetium STEW. Missa principia.
Sic omnes MSS. ne audias Pome-
rium, qui Remissa. Nam missa
est dimissa. ut mittere concionem.
Plinius l. ii. ep. ii. Missus deinde
senatus, & revocatus in posterum.
Hinc veteris Ecclesiae formula: I-
te missa est. Nam, ut Gujerus
op-

praetoriumque secretius praestabant. ¹¹¹ Casus adjuvit Lucullum. Nam qui ad vigilantem ¹¹² usque admitteretur, fatigatum nocturnis ¹¹³ cogitationibus illo tempore quiescentem invenit. Quum deinde, tamquam nuntiaturus ¹¹⁴ aliquid subitum ac necessarium, intrare vellet, & pertinaciter a servis, valetudini domini consulentibus, excluderetur, veritus, ne suspectus esset, equis, quos ante portam paratos habebat, ad Mithridatem refugit inritus.

XXXI.

¶ Vulgo COGITATIONIBUS.

observaverat, Principia sunt milites principales. TENN. *Missa principia* idem notat, ac *missum praetorium*; cum legati, tribuni, centuriones, alique, qui in castrorum fuerant principis, cum duce consilii communicandi aliusve rei causa, ab Imperatore dimittuntur, ac discedunt: Nec enim principales notat milites. Adi omnino J. F. Gronovium Obsev. l. iv. c. 10. & ad Livium l. xxi. c. 54. *Ita praetorium missum*. Alibi saepius *dimisso praetorio*. Immo hoc ipsum reperias apud nostrum lib. iv. l. 28. *perstare in principis, donec mitterentur, imperavit*. Adde Ill. Scheulum ad Polybii castra p. 147.

¹¹¹ *Casus adjuvit*] Sic passim autores loquuntur. Quintilianus declam. 296. *Cohaeres es fratris, occasio adjuvit consilium, intra fines occidi potest*. Hirtius bello Alex 46 *Sequuntur hunc suae navis nonnullae, quas casus ab illo periculo vindicarat*. Virg. Culice.

Et validum dextra truncum detraxit ab arno.

Qui casus sociaret opem, numenve Deorum.

Petronius. *Verrisusque votum casus adjuvit*. TENN.

¹¹² *Usque*] Notat usque continuum tempus sine intermissione, quo sensu pro semper poni potest.

Quod hic locum habere non videtur. In Mediceo primo est *usus*. An fuit *usu*? Erat enim *τρεπίζης Λουκάρου καὶ γυναικὸς καὶ δούλων ἀξιώμας*, testibus Plutarcho, & Appiano. Plutarchus insuper dicit *ὡς εἰδένος καλῶσι* εἰσελθεῖν ἀνδρῶν συνήθη.

¹¹³ *Cogitationibus*] 4. Reg. & Voss. *Cogitatus*, a nom. *Cogitatus*, vide tales terminationes supra in Praef. TENN. *Cogitationibus* exhibent etiam Gud. & tres Cantabrigienses, probante Cl. Wasse. Recte. Seneca Epist. xi. *cogitatus emendare*. Plura hujus declinationis rariora vide in notis Cel. Burmanni ad Ovid l. iv. Metam. 556. & Perizonii ac Soceri mei ad Valerium Maxim. l. i. c. 1. *portentorum depulsus*. Huc forsitan referenda vox *Larvatus* in Glossis Graecis. *Δαίμονισμός*, *larvatus*, pro qua Pricaeus *larvatio*, vel *δαίμονισμός* conjiciebat ad Apulej. Milet. l. ix. p. 545.

¹¹⁴ *Aliquid subitum*] *Subitum* aliquid MSS. plerique. Leidenfes, & Mediceus prim. *aliquid*. Deia Petrensis, *equis, q. a. p. habebat, paratis*. De uno equo, quo vetus venerat, mentionem tantum faciunt Plutarchus, & Appianus.

115 *Apud*

XXXI. Sertorius, in Hispania, quum ¹¹⁵ apud Lauronem oppidum vicina castra Pompeji castris haberet, & duae tantummodo regiones essent, ex quibus pabulum peti posset, una in propinquo, altera longius sita, ¹¹⁶ eam^a, quae in propinquo erat, subinde ab levi armatura infestari, ulterio-rem autem vetuit ab ullo armato adiri, donec persuasit adversariis, tutiorem esse, quae erat re-motior: quam quum petiissent Pompejani, Octa-vium ¹¹⁷ Graecinum^b cum decem cohortibus in morem Romanorum armatis, & ¹¹⁸ decem Hispa-norum levis armaturae, & ¹¹⁹ Tarquitium^c Pri-scum cum duobus millibus equitum ire jubet ad in-

^a Vulgo EA. ^b Vulgo GRAECINUM. ^c Vulgo TARQUINIUM.

¹¹⁵ Apud Lauronem] Plutarch. p. 577. Appian. B. Civ. l. 1. p. 697. Florus l. 111. c. 22. Orof. l. v. c. 23. hujus rei ad Lauro-nem factae meminerunt. Item Obsequens c. 119.

¹¹⁶ Ea, quae] 3. Hill. Voss. Eam, quae. & sic Gujetus legit. Infestari Gujetus. *quod jussit hic desideratur.* TERN. Primo eam rescripti, constructione, seniu, & MSS. meis septem id flagitan-tibus; neque aliter Ed. habet Pa-risiensis. Dein notanda elegans & frequens elliptis verbi *jussit*; quod latet sub contracto verbo *vetuit*. De qua ellipti multi mo-nuerunt viri docti, quos lauda-tos vide a Celeb. Burmanno ad Phaedr. l. 1v. f. 17. 31.

Non vero dimitti, verum crucia-ri fames;

Sc. jubeo. Mox a nullo arm. Me-dic. sec. Idem cum Leidensibus *petissent*.

¹¹⁷ Graecinum] Ita secure om-nes edunt; licet velim, mihi o-fendi tale nomen Romanum: MSS. plerique *Gracimum*, vel *Grae-cinum*. Sed scribe mecum *Grae-*

cinum; quomodo a Glandorpio jam eum vocari video in Ono-mast. p. 638. Plutareho in vita Sertorii p. 581. in vita Sertorii di-citur *Γρακίνου* corrupte pro *Γραει-κίνου*. Multae gentes Romae co-gnomen habuere *Graecini*. C. O- flavius *Graecinus* apud Gruter. Inscript. p. 182. n. 3. Ti. Claudius *Graecinus* p. 240. Pomponius *Grae-cinus*, apud multos. Vide Doctiss. Massoni vitam Ovidii ad A. V. C. DCLXIX. Julius *Graecinus* Colu-mellae saepius, alique.

¹¹⁸ Decem] Medic. pr. *ducem*.

¹¹⁹ Tarquinium Priscum] Quis hic fuerit *Tarquinus Priscus*, ne-mo facile dixerit; cum nullus e superstitibus scriptoribus illius faciat mentionem. Mihi quidem non dubium est, quin inventum sit librarium, quibus hoc no-men erat notius pro *Tarquitium*. Cajus enim *Tarquinus* P. F. Ser-torianarum fuit partium, ut pa-ter ex Sallustii loco l. 111. Hist. ubi inter Sertorii convivas *Tar-quirius* cum *Perperna* jungitur, cujusque memoria in nummo est servata. Vide Ussini Famil. ubi inult,

insidias tendendas pabulatoribus. Illi strenue imperata faciunt: Explorata enim locorum natura,¹²⁰ in vicina silva nocte praedictas copias abscondunt, ita ut in prima parte leves Hispanos, aptissimos¹²¹ ad furta bellorum, ponerent: paullo interius scutatos,¹²² in remotissimo equites, ne fremitu¹²³ equorum cogitata proderentur: Quiescere omnes silentio servato in horam tertiam diei¹²⁴ jubet. Quum deinde Pompejani securi¹²⁵ cur-

va-

multi *Tarquitii*, & in his *Tarquitius Flavius*, recensentur. Simile mendum inhaesit olim Macrobio l. 11. Saturn. c. 16. nam ibi pro *Tarquinio Prisco* esse scribendum ἀπλῶς *Tarquitium* docuerunt Viri doctissimi. Adi J. G. Voßium de Histor. Lat. l. 1. c. 31.

¹²⁰ In vicina s.] Non agnoscit τὸ in Leid. sec.

¹²¹ Furta bellorum] Insidias. Livius ix. c. 31. *Castris exutum, nudatum urbibus, & ultimam spem furto insidiarum tentantem, & loco non armis fretum.* Tacitus Agricola 34. *Is sunt, quos proximo anno unam legionem furto nostris aggressos clamore debellastis.* x. AEncid. v. 731.

Seque viro vir

Contulit, haud furto melior, sed fortibus armis.

xi. AEncid. 515.

Furta paro belli convexo in tramine silvae.

Claudian. v. Conf. Honorii 480. *Et Diomedes tantum praeclavio ausis,*

Quantum lux tenebris, manifesta proelia furis.

Hinc furtiva victoria, quae dolo paratur, Justin. xi. c. 6. *Furtivae victoriae convenire occulta consilia.* Vellej ii. c. 31. *Orbem classibus jam, non furivis expeditionibus, piratae terrent.* Sic Graeci. Plutarchus Alexandro f. 683. Οὐ

κλίπῳ τὴν νίκην. *Atrian. Alexandro l. 111. f. 176. Αἰχρὸν εἶναι, κλεψαὶ τὴν νίκην.* Stenelus apud Philostratum Heroic. f. 674. *damnabat cavum equum.* Οὐ τευχόμαχίαν τὸτο εἶνα φάσκων, ἀλλὰ κλοπῶν τὴν μάχην. T E N N. Vide etiam Keuchenium.

¹²² In remotissimo] Alibi nocet in remoto, in abdito, in occulto, in proximo. & similia. Sed hic Medicei inde in remotissimo. Leidenf. prim. in remotissimo. in Leidenf. sec. spatium relictum erat ante τὸ in. Cantabrig. teit. & Vaticanus in remotissimis: at duo alii Cantabrigienses inde remotissimos e. Non male. Nam non modo post eos, sed longe ab iis remoti stare debebant. Immo, quia praecessit in prima parte, dicere potius debuisse videtur in remotissima, si vulgaris sana sit lectio. Nil tamen temere muto. nam & haec generis variatio anas, mutationi potuit praebere.

¹²³ Equorum] Tres Cantabrigienses, ambo Medicei, Gudianus, Leidenf. pr. & Voßian. eorum. Quod vehementer mihi arderet. Tam qui insidetur, quam qui insidet, optimi scriptores, & quidem dixere. Consule Broukh. ad Propert. l. iv. 3. 38.

Quot sine aqua Parthus millia currat equi.

¹²⁴ Jubet] Sic constanter MSS.

Ma.

Vatiquē a pabulo de reditu cogitarent, & ii quoque, qui in statione fuerant, quiete invitati ad pabulum colligendum dilaberentur, emissi primum Hispani, velocitate ¹²⁶ gentili in ¹²⁷ palantes effunduntur, ¹²⁸ & convulnerant, ¹²⁹ confunduntque

¶ Vulgo SERVATIQUE.

Malim tamen jubent, & ad Octavium, ac Tarquitium referre, qui generale Sertorii jussu de insidiis tendendis strenue faciunt, abscondunt copias, dicto ordine ponunt, & quiescere omnes jubent. Statim Petrensis demum.

¹²⁵ *Servatque pabulo de reditu cogitarent*] Quot capita, tot sententiae, aliis placet *securi saturique pabulo*; aliis *securi oneratique pabulo*; rursus aliis, *securi servatique cum pabulo*, de quibus omnibus eruditiorum esto judicium. Interim paulo post pro eo, quod vulgatur, *persecuti caeduntur*; vide, reponendum ne sit *presenti caedunt*. STEW. Laborare lectionem vidit Stewechius, recensens aliorum, *Securi saturique pabulo*, *Securi serenatique cum pabulo*, nugae. 4. Reg. 2. Hill. Voss. & Gron. *Securi curatique pabulo*. TENN. Tennulius ita agit, quasi placeret *curatique*: quod quidem proprium rei militari verbum est, sed locum hic non habet. *Curabant* corpus ante proelium vel expeditionem. Veget. l. III. c. II. *Veteribus mos fuit, parco cibo curatos milites ad certamen educere, ut audaces summa esca redderet*. Sic lege e MSS. Scriverii, & 4. Leidd quos consului, aliisque. Vulgo v. *seculis* & citatores. Livius l. III. c. 2. XXVIII. c. 14. *Us ante lucem viri equique curati & pransi essent*. Nihilominus septem mei quoque *Curatique*. Gronovius in Epist. ad Keuchen. conjecit *gravatique*, vel *satiatique*. Verum cum Cl. Wasse in litteris suis *sarcinatique*, quae vox apud

Plautum in Poenulo Act. 5. sc. 2. 19. occurrit, conjecisset, succurrat mihi, veram auctoris manum esse *curvatique* praeter sarcinis scilicet; *curvati pabulo* sunt ergo onerati, ut l. III. c. 17. §. 7. & dorso saccos frumentarios, seu pabulatorios ferentes, adeoque defensionem sui inepti & imparati. Nequaquam tamen spernenda est amicitia cujusdam mei conjectura *curatoque pabulo* i. e. collecto, & bene in sarcinis jam recondito. *Curare* enim verbum rei cibariae proprium est.

¹²⁶ *Gentili*] Inepte Medic. pr. *gracili*. Passim Hispani, ut veloces laudantur.

¹²⁷ *Palantes effunduntur, & convulnerant*] Prius ab editione Romae est; posterius a conjectura. referebant enim omnes, in planis effunduntur, & cum vulnerant, &c. Non placet etiam illud, quod praecessit, *securi servatique pabulo*, pro *s. oneratique p.* Videant eruditi. Mod. *Palantes*. Ita Modius, quem vide. SCRIV. *Palantes* optime correxit Modius, & MSS. consentiunt. Error natus a veteri scribendi more *palantis*, quod servavit Leidens. pr. & Hittoipii margo. unde in Medicis palatis. *Palantium caedes* apud Livium, Justinum, & alios crebro.

¹²⁸ *Et convulnerant, confunduntque*] Et cum v. Hillensb. cum vulgatis ante Modium. Hillensb. & vulnerantur, effundunturque, Vatican. Medic. sec. & Leid. sec. & vulnerantur confundunturque. Medic. prim. rectius sine *et*.

vul.

que nihil tale expectantes: prius deinde, quam resisti his ¹³⁰ inciperet, scutati erumpunt e saltu, & redeunt in ordinem consternunt, vertuntque: fugientibus equites inmissi toto eos ^a spatio, quo redibatur in castra, persecuti ¹³¹ caedunt ^b: curatum quoque, ne quis effugeret. Nam reliqui ¹³² ducenti & quinquaginta equites ¹³³ praemissi facile per compendia itinerum effusis habenis, antequam ad castra Pompeji perveniretur, conversi, occurrerunt eis, qui primi fugerant. ¹³⁴ Ad cuius rei sensum Pompejo ¹³⁵ emittente ^c legionem cum

^a Vulgo EO. ^b Vulgo CAEDUNTUR. ^c Vulgo INMITTENTE.

vulnerantur, confunduntque. Res eodem redit, cum expectantes, qui nunc Accusativus est, modo fiat Nominativus. cum vulnerantur l. d. Paris.

129 Confunduntque] Voss. confunduntque TENN. Et Gudianus solemnī permutatione Hic male, consternant eos, & conturbant; quare statim subdit redeunt in ordinem.

130 Inciperet] Medic. pr. inciperetur. Mox redeuntque uterque Mediceus. Tum in ordines, Gudianus, qui & consternant cum Leidenſi pr. Hillensb. & Cantabrig. Bib. Pub. Placet magis vulgatum; caedunt scilicet partim, partim in lucam vertunt. Dein redibant. Medicei, & Leid. sec. Cantabrigientes vero, Leidenſi. pr. Vossianus, & Edd. Paris. Wechelii, ac Stewechii redibatur. uti apud Terent. Hec. 1. 2. 97. ad hos rediebat hereditas. Sed alii ibi rediit legunt, & redibat.

131 Caeduntur] Stewechius. 4. Reg. Voss. 3. Hill. caedunt, TENN. Mei quoque omnes, & Ed. Paris. caedunt: quod flagitat ipse sensus. Depravatum est ab editoribus, quia non inveniebant casum verbi: atqui pro eo Cantabrigien-

ses tres, Gudianus, & Leidenſis primus optime eos; nisi pro fugientibus malis fugientes cum Hillensberg. MSto. Ego praetuli eos, s. elapsum est propter seq. spatio.

132 Ducenti & quinquaginta] 2. Reg. Voss. 3. Hill. ccv. & 2. Reg. alii, & Voss. in Marg. dcc. TENN. nec. quoque in Mediceis. Leidenſis pr. ccv. Palatin. 11. m. Hittorp. Margo md. Deficiente historia numerus addimati pro certo nequit. Omnes equites duo millia fuisse, supra ait auctor. nam reliquis decit in Leidenſi sec.

133 Praemissi] Non bene Cantabr. tert. & Hillensb. cum Edd. qdd. emissi. Dein perveniens Medicei, & Leidenſi sec. Item adiectum Medic. sec. Mox perveniunt Vatican. primum Petreus. Leid. sec. & Voss. male.

134 Ad cuius rei sensum] h. e. postquam hoc sensit. Just. xxiii. c. 1. Concurrentibus ad opinionem navae urbis pastoribus. Seneca vi. benef. c. 31. Alius aiebat, nuntiaturos nuntium belli, & ad primam adventus famam terga versuros. Suetonius Calig. c. 6. Ad primam famam valetudinis. Florus 11. 6. Ad auditum sociæ civitatis obsidum 111. c. 9. Ad re-

cum D. ¹³⁶ Laelio in praesidium suorum, subdu-
cti in dextrum latus ¹³⁷ velut cesserunt equites:
deinde, & quum ita legionem hanc a ^b tergo in-
festarent, quum jam etiam a fronte, qui pabu-
latores persecuti erant, incurfarent, sic legio quo-
que inter duas acies hostium cum legato suo elisa
est: ad cujus praesidium Pompejo totum educen-
te exercitum, Sertorius quoque e collibus suos
instructos ostendit, ¹³⁸ effecitque, ne ¹³⁹ Pompe-
jo expediret. Ita praeter duplex damnum, eadem
sollertia inlatum, spectatorem quoque eum cladis
suorum continuit. Hoc primum proelium inter
Sertorium & Pompejum fuit: decem millia ho-
minum de Pompeji exercitu amissa, & omnia in-
pedimenta, Livius auctor est.

XXXII.

^a Vulgo abest D. ^b Vulgo deest A.

nam veneno sata praecepit. c. 10.
Qualis erat ad nuntium. TENN.

¹³⁵ *Immittente*] Uterque Lei-
denfis, Medic. antiquior, Petren-
sis cum Gudiano, alio Cantabr.
Hillensberg. & Ed. Paris. *emit-*
tente, verius. Recte supra *immi-*
si fugientibus equites & crebro;
hoc vero loco melius convenit
emittere scilicet e castris, ut §. 33.
prima luce emisit equites in statio-
nes hostium. Vide omnino, quae
dixi ad Lucanum l. vii. 524. *In-*
mittis subitum, non motis cornibus,
agmen.

¹³⁶ *Laelio*] 3. Reg. Voss. 3.
Hill. D. *Laelio.* TENN. Cantabr.
terr. C. *Laelio.* Medic. recentior
Druso Laelio. Sed Medicus alter,
uterque Leidenfis, Gudianus,
Petrensis, & Palatin. cum Ed.
Paris. verissime D. i. e. Decimo
Laelio. J. Obsequens c. 119. D.
Laelius (vulgo incepte erat *Didius*)
Legatus Pompeji adversus Sertorium
inter pabulatores occisus. Confer
Pigh. Annal. T. 111. p. 290.

¹³⁷ *Velut*] Leid. sec. *velut*

Palatin. velut fugientes, bene, ni-
fallor cederent Medic. pr. Mox
legionem hanc quoque tergo Pala-
tin. Gud. & Voss. Sed melius
duo Cantabrig. & Leid. sec. *hanc*
a tergo, ut loquuntur cum no-
stro veteri omnes sexcenties,
actingulis fere paginis. V. Hein-
ad Fast. Ovid. 1. 92. Flor. l. 111.
11. 1v. 2. Sallust. c. 92. Supra
l. i. v. 10, 11. 2. 111. 9. 6. & ubi-
que. Adde ad l. 111. 9. Mox
cum jam etiam a Petrensi absunt,
cum jam quoque Palat. cum jam &
Medicet, Voss. & Leid. sec. *e-*
tram a fronte deest in Leid. pri-
mo & ab fr. Medic. pr. scabrū
quid inest in vulgatis, sine ope
antiquioris codicis pro certo non
adfirmandum.

¹³⁸ *Effecitque*] 3. Hill. Voss.
effecit quoque. Gujetus putat, a-
liquid deesse.

¹³⁹ *Pompejo expediret*] Scilicet
eduxisse exercitum. Cum Gue-
to: tamen quid excidisse puto.
Mediceus pr. *Pompejus*: Medic.
sec. *expediret.* Non male Pe-

R

11817

XXXII. Pompejus, in Hispania, dispositis ante, qui ex occulto adgrederentur, simulato metu deduxit instantem hostem in loca ¹⁴⁰ infesta ^a; deinde ubi res ¹⁴¹ poposcit ^b, ¹⁴² conversus & in fronte & ¹⁴³ utrisque lateribus ad internecionem cecidit, capto etiam duce eorum ¹⁴⁴ Perperna ^d.

XXXIII.

^a Vulgo INFESTA. ^b Vulgo POPOSCEANT. ^c Vulgo CONVERSOS. ^d Vulgo PERPENNA.

trensis, probante etiam Clar. Wasse, ne Pompejo egredi expediret; quod tamen in textum ex unico codice admittere non ausus fui. Propius vero ejusdem est coniectura P. id expediret. Quid si P. ea expediret e Mediceo Cod. Mox itaque Medic. sec. & Leid. sec. Sed vide ad l. 1. 3. 5. bellum pro proelio Petrensis; quod ei sollemne est. Numerum occisorum auget Medic. pr. x. m. & secenta. In Medic. sec. hominum abest, in Leidensi pr. non reperitur est.

¹⁴⁰ Infesta] Gudianus inessa. Leidens. pr. & Palatin. inessa. Eleganter si quid video; a dispositis scilicet ante insidiatoribus, qui ab insidendo loca dicti sunt. ut cuius notum. Participium hoc Floro, Tacito, Statio, aliisque usurpatum est.

¹⁴¹ Poposcerunt] 4. Reg. 1. Hill. Voss. poposcit. TENN. Mei omnes poposcit praeter Hillensb. cum Ed. Paris. poposierunt; quod idcirco repopui. Gudian. repoposcit. poscebat Sanutus.

¹⁴² Conversus] Voss. conversus. 4. Reg. 3. Hill. conversis. TENN. Mei itidem omnes conversis; unde sine dubio cum Vossiano Cod. referendum conversus. neque aliter Sanutus. Pompejus, qui fugere se simulabat, convertit ^c, simulac hostes in loca deduxerat infesta; non autem conversi sunt hostes. Hinc ipsi a fronte, & insidiatores a lateribus hostem

adorti ceciderunt. Vide Ex. seq.

¹⁴³ Utrisque lateribus] Negligentia operarum error natus, scribendum, & utrisque lateribus. Simile & illud eodem hoc capite, exemplo 38. tanquam iterum repetiturum, pro repetiturum. Item exemplo eodem inordinatos est adortus; pro quo illi edidit inordinatus. Non absimile suspicor illud, quod sequitur ejusdem hujus capitis exemplo 42. a tergo ingressus itinere, oppressis fuditque: pro quo substituere possis, a tergo aggressus, in itinere oppressis fuditque. Imo & in ultimo hujus capitis strategemate, quod minus sincera existimem, quod ris nostri verba sic legerim, varioque flexu eluderent hostem. deinde ut primum sensit, minus agileret adversam partem moveri, progressus, praelassatos facile superavit. Item lib. 11. cap. 6. exemplo 5. reponere, insecutus, pro insecutus & lib. 111. cap. 10. exemp. 1. eruptione pro irruptione. STEW. Ut Stewechius damnat, ita unus Reg. tantum rō utrisque offert.

TENN. Utrisque in meis omnibus, ac Edd. reperitur. quid autem ineptiat Keuchenius, nescio, notans: scribe utrisque l. notante Stewechio. Res plane contrario se habet modo. Mediceo in utrisque l. Leid. sec. ex utrisque l. Dein rursus internecionem & internecionem ac interemptionem MSS. & Edd. quidam.

XXXIII. Idem adversus Mithridatem, in Armenia, numero & genere equitum ¹⁴⁵ praevalentem, tria millia levis armaturae, & quingentosequites nocte in valle sub virgultis, quae inter bina castra erant, disposuit: prima deinde luce in stationem hostium emisit equites ita ¹⁴⁶ formatos, ut, ¹⁴⁷ quum universus cum exercitu hostium equitatus proelium inisset, servatis ordinibus, paulatim cederent, donec spatium darent confurgendi a tergo ob hoc dispositis. Quod postquam ex sententia contigit, conversis, qui terga dedisse videbantur, medium hostem trepidantem cecidit; ipsos etiam equos, pedite cominus accedente, confodit: eoque proelio fiduciam regi, quam in ¹⁴⁸ equestribus copiis habebat, detraxit.

XXXIV. ¹⁴⁹ Crassus, bello fugitivorum, ¹⁵⁰ apud

a Vulgo FIRMATOS. b Vulgo M. CRASSUS.

¹⁴⁴ *Perperna*] Hillensb. Vossian. aliiq[ue] *Perperna*, ut debet. Consule Cl. Dukerum ad Flor. l. II. c. 20.

¹⁴⁵ *Praevalentem*] Palatin. Petrenf. & Leidenf. pr. *praevalente*. Mox in *statione* MSS. sex, & Ed. Paris.

¹⁴⁶ *Firmatos*] Petrensis vere *formatos*, atque ita e conjectura recte jam emendavit Cel. Burmann. ad Vell. l. II. c. 110: ubi insuper videndus Vossius, ac Schefferus ad Justin. l. II. c. 11. Ita suos firmaverat, ut ire se parati ad moriendum animo scirent, ubi MS. D'Orvillii mei formaverat. ut coniecerat Schefferus, Liv. l. XLIV. c. 1. ad militarem disciplinam *formatus miles*. Adde Graevium ad Justin. l. XX. c. 4.

¹⁴⁷ *Quum universus*] Deest cum in Mediceis. *Universos* Medic. sec. *universis* Palat. *Cum exercitu* non agnoscit Leid. sec. *cum equitatu* tert. Cantabr. Tum *inisset* nonnulli, *commississet* Petrenf. Vide

ad Praefat. hujus libri. loco *et paulatim* in Palatin. *proelium*. Dein Leid. pr. *contingit*. pro conv. Petrenf. *diversis*. pro *equos* Palat. *equites*, & mox Leidenf. pr. *confudit*.

¹⁴⁸ *Equestribus*] Alias *campes-tribus*. SCRIV. *Campes-tribus* est in Ed. Paris. & Marg. Hittorp. ac Wechelii, habentque ex meis MSS. quatuor recentiores. *Campes-tribus* *copiae* ideo dicerentur equites, quia eorum nullus usus, nisi in campis, & planis locis. Non placent tamen. Cantab. tertius *quod in campes-tribus* *copias* habebat; sic locis subaudiretur. Dein non male Mediceus prim. *subtraxit*.

¹⁴⁹ *M. Crassus*] *M. Licinius Crassus*. Vide hujus libri cap. 4. ex. 7. ubi eadem historia repetitur. SCRIV. A Scriverio hic, ut supra, additum est praenomen. In nullo MSto, nec edito reperias ante illum.

150 apud Cathenam bina castra cominus cum hostium castris vallavit: 151 nocte deinde commutatis copiis, manente praetorio in majoribus castris, ut fallerentur hostes, ipse omnes copias eduxit, & in radicibus praedicti montis constituit: divisioque

150 Apud Cathenam] Apud Cantennam alii. forte, apud Catanam. Plutarchus videtur dicere in Rhegii peninsula factum. MOD. A. Jias Catanam & Cantennam. Triplex haec lectio reperitur in diversis codicibus membranaceis. At vero capite praecedenti, exemp. 7. ubi exstat ejusdem historiae repetitio, varie legitur apud Calamarum, Calamarium, Calamatrum, Calamatium, Calarvatum, & Camalattrum. Sequentia hujus exempli produnt manifeste, montis nomen esse, in radicibus praedicti montis constituit. Superiore capite etiam montis meminit, sed non praedicti. Philippo Cluverio certum est Calamarum, & Cathernam, unum & idem esse debere unius ejusdemque montis nomen, & censet, verum genuinumque nomen fuisse, CALAMATIUS MONS. Unde postea factum vulgare Calmatio, & mox Calpatio, ac tandem Capacio; unde nunc etiam oppidi antiqui in eo siti ruinis appellatio manet Capacio Vecchio id est Calamarum vetus. SCRIV. 2. Reg. Voss. Cantennam. I. Hill. Catennam. tertius Reg. Cantenam. Modius Catanam. TENN. Perperam Modius Catanam conjicit. Illa enim in Sicilia est; cum res gesta fuerit in Italia. Vide supra. plerique mei quoque Catennam, vel Cantennam, vel Catenam, unus & alter Cathernam, uti & Cathanam.

151 Nocte deinde commutatis copiis, manente praetorio in majoribus castris, ut fallerentur hostes, ipse omnes copias eduxit] Ita po-
rema Coloniae editio, ut

prima fronte videtur, omnino absque suspitione mendii. nihilominus tamen, ut locum diligentius examinarem, militaris disciplina in causa fuit. M. Crassus a Romano populo imperator missus contra Spartacum, legatum habuit L. Quintium: illum majoribus castris, in quibus praetorium erat, insedis se certum cit; minoribus vero legatum. nunc ut de nocte copias illi commutarent, relicto, ut ait, in castris majoribus praetorio; habuerit hoc speciem aliquam, & occasionem fallendi hostis, ut qui majores copias illi vallo opposuerit, unde majorem hostium impetum metuebat. Sed quid nunc illo faciamus, quod ipsum Crassum omnes copias eduxisse subdit? an hoc ex diversis castris, fieri potuit? nunquam hodie credam. Etenim commutatas copias fuisse salum est. indicat editio Parisiensis, in qua non commutatis copiis, verum communitis copiis legitur. Immuto leviter, & corrigo comminatis copiis. Valet autem comminare idem, quod cogere, in una castra colligere. Festus: Agasones equos agentes, id est, minantes. Idem, Agere modo significat ante se pelleri, id est minare; modo significat jurare. Apul. 9. Milesiarum. Nam senex claudus, cui nostra tutela permessa fuerat, universa nos jumenta, id hora jam postulante, ad locum proximum bibendi causa gregatim comminabat. Idem lib. vii. Illi, inquit, vinarios utres ferentes, & gregatim pecua comminantes. Haec illa sunt, quibus conjecturam nostram stabiliendam ratus sum:

que equitatu, praecepit ¹⁵² L. Quintio, partem Spartaco objiceret, pugnaque cum frustraretur; parte alia Gallos Germanosque ex factione Casti & ¹⁵³ Gannici eliceret ad pugnam, & ¹⁵⁴ pugna simulata deduceret, ubi ipse aciem instruxerat. Quos quum barbari infecuti essent, equite recedente in cornua, subito acies Romana adaperata cum clamore ¹⁵⁵ procurrit. ¹⁵⁶ Triginta quinque millia

a Vulgo INSTRUXERIT. b Vulgo CUCURRIT vel CONCURRIT.

nam quod a Livio hujus belli scriptore, aut a Plutarcho in M. Crasso opem expectabam, frustra erat. STEW. *Alias communis: Stewech. comminatis. Ego combinatis. MSS. communicatis. SCRIV.* Nec *comminare*, nec *combinare* verba sunt Frontino vel Livio, ex quo haec auctor se excerptisse testatur, digna. *Combinatis* tamen probat Keuchenius, & citat Cluver. Ital. Ant. 1256. *Communitis* habent Edd. VV. & Leidens. pr. ac Hillensberg. *Communitis* MS. Scriverii. *Communitis* Mediceus sec. Petrensis, & Leidens. sec. Nihil videtur esse mutandum, & ita hic locus esse accipiendus, ut copias ex majoribus castris traduxerit in minora, adeoque mutaverit castris, ita tamen, ut praetorium manserit in majoribus castris, quasi ipse dux illis adhuc adesset; dum tamen ipse cum suis copiis in minora castra concessisset; unde dein suas & legati copias eduxit, nihil minus hostibus expectantibus, quam tantas copias ex minoribus castris. Haec si non placent, *conjunctis*, vel *communicatis* scripserim.

¹⁵² L. Quintio] Sive, ut in vetustis est monumentis *Quinto*. Corrige hinc Plutarchum p. 549. ubi male vocatur *Kóiv* & Medic. pr. *Letto Quintio*.

¹⁵³ Gannici] Repone ex Pla-

tarcho *Gannicii*. M. O. D. Sed tu, lector, vide ad loc. praec. Diserte MSS. hic exhibent *Gannici*.

¹⁵⁴ Pugna simulata] Mordicus hoc retinent MSS. nisi quod in Vossiano sec. desint & pugna, & in Palat. ordine inverso scribatur *simulata pugna*. Nisi tamen memoria fallunt, flagitare loci sensus videtur, & *fuga simulata*. Supra Ex. 1. *Simulata fuga temere hostes infecutos eo perduxit, ubi occultos habebat milites*. Ex. 8. *Lacessitisque barbaris simulata fuga regredi*. Ex. 37. *Qui ubi simulata fuga hostem effuse sequentem ultra locum insidiarum perduxere, contra a latere acie*. l. III. 10. 5. *Ad eliciendos hostes progressus, simulata fuga persequentes oppidanos longius cedendo protraxit, & saepissime: neque aliter ceteri scriptores. Paullo ante alliceret Cantabr. tert. Mox jubentibus MSS. duodecim, reposui instruxerat. Scriv. unus induxerit.*

¹⁵⁵ Concurrit] 4. Reg. 1. Hillensb. Voss. *procurrit*. TENN. *Concurrit* in ultima editione primus reposuit Scriverius Antea erat *currit*; quod servant nonnulli ex meis. Unus tantum Petrensis *concurrit*. Sed Leidens. pr. Cantabr. tert. Palatin. & Mediceus antiquior cum Gudiano, & Scriveriano *procurrit*. vere, nisi minus *procurrit*; unde omissione praepositionis videtur natum cu-

millia armatorum eo proelio interfecta cum ipsis ducibus Livius ¹⁵⁷ tradit^a, receptas quinque Romanas aquilas, signa sex & viginti, multa spolia, inter quae quinque fascēs cum securibus.

XXXV. ¹⁵⁸ C. Cassius in Syria adversus Parthos ducens aciem, equitem ostendit a fronte, quum ab tergo peditem in confragoso loco occultasset; dein, cedente equitatu, & per nota se recipiente, in praeparatas insidias perduxit exercitum Parthorum, & cecidit.

XXXVI.

a Vulgo TRADIDIT.

currit. Procurrare verbum proprium in prima congressionē sapientissime cum aliis adhibet noster. hoc autem loco esse reponendum, docet vox adaptata. Ut alibi, sic etiam apud Lucanum hoc fuerat corruptum l. vii. 385.

Ergo utrimque pari procurrant agmina motu.

Vide, quae eo loco post alios congesti. Hoc autem ni verum esset, mallem prae vulgato tamen consurgit.

¹⁵⁶ *Triginta quinque millia &c.]* Non licuit nobis esse tam beatiss, ut a Livio scriptam hanc historiam legeremus, quippe cum multis aliis illius auctoris scriptis, haec quoque injuria temporum interiit. Igitur epitomen illius libri xcvii. audiamus. M. Crassus, inquit, praetor primum cum parte fugitivorum, quae ex Gallis Germanisque constabat, feliciter pugnavit, caesis inimicorum xxxv. milibus, & duce eorum Gramico. Cum Spartaco deinde bellavit, caesis cum ipso milibus xl. Locum expendant, quibus plus otii est. Dissentiunt enim hi scriptores de caesorum numero. neque ea tantum varietas hoc loco consideranda; sed & quae de nominibus ducum est, seu praefectorum militarium. Frontinus noster l. ii. c. 4. Ex. vii. Gaminocum appellavit, vel, ut in aliis est, Tan-

nonicum, quem hoc capite Gaminicum nominat: eundem alii Cannitium vocandum censent, idque ex Plutarchi Crasso; in quo non leviter errant. Plutarchus enim Cannitium istum Crassi, non Gallorum, aut Spartaci, partes secutum indicat. De bello hoc Spartacio consulendi, praeter Plutarchum, & Livium Appianus, Eutropius, Florus l. iii. c. 20. Orosius lib. v. c. 24. Stew. Errat Stewechius. Clare Plutarchus ait, Cannitium cum Calto in Spartaci fuisse partibus, sed propter aliquam dissensionem in aliis egisse castris: unde fit, ut auctor mentionem quoque faciat duorum hostilium castrorum. Cum autem haec res accidisse videatur ad stagnum Lucanum, & montes Petelinos, non male, ut in corrupto loco, nam vere non dixerim, coniecit aliquando Scriverius supra in radicibus Petelini montis. Hic autem in MSS. duobus est xxxii. m.

¹⁵⁷ *Tradidit]* Melius tres Cantabrigienses, uterque Leidensis, Medicei, Palatin Voissan. cum Edd. Paris. & Wech. tradit. dein receptasque Palatin. & pro multa spolia Medic. pr. militum spolia Medic. sec. milia spoliatorum cecidit.

¹⁵⁸ *C. Cassius]* Praenomen abest a Mediceis, & Leid sec. Mox Me-

XXXVI. Ventidius, Parthos & Labienum alacres successibus victoriarum, dum suos ipse per simulationem metus ¹⁵⁹ continet, evocavit, & in loca iniqua deductos, adgressus per obreptionem, adeo debellavit, ut, ¹⁶⁰ destituto a Labieno, provincia excederent Parthi.

XXXVII. Idem adversus ¹⁶¹ Pharnasianis Parthos, quum ipse exiguum numerum militum haberet, illis autem fiduciam ex multitudine videret increfcere, ad latus castrorum octodecim cohort-

a DESTITUTI vulgo.

Medic. pr. *confragosa loca*; tum deinde Medic. sec. Voss. Cantabr. tert. qui & habet *paratas inf.* Denique recte Mediceus antiquior *produxit*, sed v. Ex. i. hujus Cap. Ceterum melius auctor dixisset, peditem a Cassio fuisse occultatum a lateribus, quam a *tergo*, licet a tergo demum consurgere poruerint. Confer Dionem l. xl. p. 134. aliosque auctores citatos ad Justin. l. xlii. c. 4.

¹⁵⁹ *continet*] Palatin. Medicei, Petrensis, & Leidens. sec. *contineret*, dein *objectionem* Palat. *obreptionem* Medic. sec. *obruptionem* Leid. sec.

¹⁶⁰ *Destituto Labieno*] Voss. *Destituta Labieno provincia*. Sed unus Reg. unus Hill. & Gronov. *Destituito*. h. e. Destituentes Labienum, ducem eum adversus Romanos sequi recusantes. TENN. cap. 4. §. 9. *hostes se ducis morte destitutos credentes*. Vulgo autem hic contra historiae veritatem edebatur *destituti*, in Leid. pr. *destinati*. Optime Medicei Cantabrig. tertius, Vaticanus, & Leidens. sec. *destituito*, uti etiam correxit Ill. Schelius ad Hygin. p. 142. quod tamen ita non capiendum est; quasi sedata mente eum destituerint, ac recusaverint sequi eum ducem. Confusius haec acta sunt. Quippe reliquis historicis

consentiens auctor intelligit, primam Ventidii contra Parthos victoriam, qui victi sunt, antequam se Labieno junxerant, & terga dantes & αὐτῶν τὸν Λαβιένον, ἀπ' ἐς Κιλικίαν ἔφυγον, atque adeo destituto Labieno provincia excefferunt. Hinc postea Labienum, dein Pharnapaten, & tandem Pacorum vicit. Consule praeter multos alios Dionem l. xlviii. p. 381. Mox decederunt Medicei.

¹⁶¹ *Pharnasianis Parthos*] Mediceus uterque *Pharnacem & Parthos*. Palatin. *Pharnasianis P.* Leidens. sec. *Pharnasianem Parthum*, & mox illi pro illis, vide variantes infra quoque. Nullum autem ego vidi auctorem, qui in hoc Parthico bello per Ventidium gesto *Pharnasianis* meminerit; quare nomen hoc corruptum opinor, & tam hic, quam infra reponendum *Pharnapaten*. Hunc enim secundo proelio vicit, & interfecit Ventidius, ut testantur Dio ibidem, Plutarch. in Antonio p. 930. & Appian. Alex. B. Parth. p. 268. ubi pro *Φαρνασιάν* vitiose legitur *Φαρπάτην*, nisi in hoc nomine tanto opere dissensisse auctores statuamus. Ardet vehementer etiam Leid. MS. lectio *Parthum* atque illi.

R 4

162 Τετ

hortes in obscura valle posuit, equitatu post terga ¹⁶² peditum ^a collocato. Tum paucos admodum milites in hostem misit, qui ubi simulata fuga hostem effuse sequentem, ultra locum insidiarum ¹⁶³ perduxere, coorta a latere ¹⁶⁴ acies^b, praecipitatis in fugam Parthis, in his Pharnastanem interfecit.

XXXVIII. ¹⁶⁵ C. Caesar, suis & ¹⁶⁶ Afranii^c castris contrarias tenentibus planicies, quum utriusque partis plurimum interesset, colles proximorum occupare, idque propter saxorum asperitatem

^a Vulgo MILITUM. ^b Vulgo ACIE, P. I. F. HIS. ^c Vulgo AFRANIANIS.

¹⁶² Terga militum] Sic l. quamquam 4. Reg. 2. Hill. & Voss. peditum offerant. Nam miles opponebatur equiti, ut in nostra quoque lingua. Sallust. Catilin. c. 59. Remotis omnium equis, quo militibus exaequato omnium periculo animus amplior esset, ipse pedes exercitum pro loco atque copiis instruit. Liv. l. 36. Decretum ut novorum militum tria millia duceret, & trecentos equites. Caesar 3. belli civilis. Cum ipsi numero militum equitumque praestarent. Sulpicius Severus l. 11. Histor. saecrae. Ita Eupator cum centum militum & equitum viginti millibus subsidio venit. Ita Gerardus Vossius (qui dum vixit, Charitibus semper litavit) correxit, pro centum millibus. TENN. Corrupte Hillensb. equitatu militum post terga montium c. Ceteri MSS. omnes, & ora Wechel. ac Hitt. post. peditum rectius. pravo enim iudicio Tennulius milites hic praefert, quia subdit auctor statim milites in hostem misit. Militem alias opponi equiti monuimus c. 3. §. 14. equites praetendere militibus: ubi vulgo peditibus.

¹⁶³ Perduxere] Medicei perdu-

xerunt. Hillensb. & Edd. Paris. ac Wechel. perduxit. dein coherentem ab vel a l. Medicei & Cantabr. tert. coortis a. Pro acie Petrensis acies. Mox praecipitata Medicei, praecipitatis Leid. sec. Tum in fugam in his, vel iis Vaticanus, Gudianus, & Medicei. Petrensis. inf. Parthis in his. Leidenensis sec. in f. ceciderunt in his. Sine dubio scilicet e Petrensi, Codice optimo, rescribendum, ut feci, coorta a l. acies, praecipitatis in fugam Parthis, in his P. int. i. e. inter eos.

¹⁶⁴ Pharnastanem] Unus Hill. Pharnastanem. Voss. Pharnastan. TENN. Pharnacem Medicei, Pharnastanem Cantabr. tertius; unde saltem per n edidi.

¹⁶⁵ C. Caesar] In Mediceis, & Leid. sec. deest praenomen.

¹⁶⁶ Afranianis] Omnes MSS. Afranii. TENN. Ed. Paris. Africani inepitissime. MSS. etiam omnes mei Afranii. cur editores Afranianis ediderint, nescio: quamquam, si in scriptis esset, nequaquam damnares. Acies Afraniana Caesar. Afraniani ita titi & ubique ejus milites dicuntur.

esset difficile, tamquam Ilerdam ¹⁶⁷ repetiturum retro agmen ordinavit, faciente inopia fidem destinationi. Intra brevissimum deinde spatium, exiguo circuitu flexit repente ad montes occupandos. ¹⁶⁸ Quo visu perturbati Afraniani, velut capitis castris, & ipsi effuso cursu eisdem montes petiere: quod futurum quum ¹⁶⁹ praedivinasset Caesar, partim peditatu, quem praemisera, partim ab tergo submissis equitibus, inordinatos est adortus.

XXXIX. Antonius, apud Forum Gallorum, quum Pansam Cos. adventare comperisset, insidiis per ¹⁷⁰ silvestria AEmiliae viae dispositis, agmen ejus excepit, fuditque, & ipsum eo vulnere adfecit, quo intra paucos dies exanimaretur.

XL. Juba rex, ¹⁷¹ in Africa, bello civili, Cutionis animum simulato regressu inpulit in vanam alacritatem: cujus spei vanitate deceptus Curio, dum

¹⁶⁷ *Repetiturum*] *Repetiturus*, Stewech. ad S. 32. e conjectura, quam egregie confirmant Vaticanus, Petrensis, & Leidensis sec. Vulgarum tamen non mutavi, sed distinctionem modo sustuli: nam facile cum agmine constitui potest. Caesar haec narrat l. 1. B. Civ. c. 69. *Necessarii victus inopia coactos fugere, atque ad Ilerdam reverti* &c.

¹⁶⁸ *Quo visu*] Unus Reg. & Voss. *quo viso*. TENN. *Viso* etiam Medic. sec. & Cantabr. tert. cum Ed. Wichel. juxta Palatin.

¹⁶⁹ *Praedivinasset*] Cantabr. tert. *divinasset*. Leidens. pr. & Edd. Hittor. Wech. ac Paril. *praedestinasset*. nil muta. Plin. l. xi. c. 10. *praedivinant ventos imbresque*. dein in Mediceo pr. *peditum*. vitiose forsan *expedit*. Haec aliter Caesar ibidem. *Inordinatos*, pro quo Stewechius in Ed. *Modii invenerat inordinatos*, MSS.

& Edd. mei omnes.

¹⁷⁰ *Silvestria*] Vel ut Appiano B. Civ. l. 111. p. 924. *Sec. palustria*. Mox *confecit* (eodem sc. sensu, cum vulgo notet *interfecit*) Medicei pro *adfecit*. Caes. B. G. 11. 23. *Vulneribus confectos Atrebates in flumen compulerunt, & transire conantes interfecerunt*, adde c. 25, 27. & saepius. Immo nosster supra l. 11. c. 5. §. 4. *magna vi telorum confecti*, ubi vide. non opus tamen. Liv. 1. 25. *Ut quemque vulnere adfectum corpus finiret*. Hirtius l. VIII. B. G. c. 23. *Adfectus mortifero vulnere*.

¹⁷¹ *In Africa, bello civili*] Ita scribo de certissima conjectura, contra omnes libros, in quibus aut *in Africo bello*, aut *Aphricae bello* legitur. MOD. *In Africa*. Ita Modius ex conjectura descripsit, cum antea esset, *in Africo bello*, aut, *in Aphricae bello*. SCRIV. MSS. *in Africæ*. R 5 TENN.

dum tamquam fugientem ¹⁷² Saburam, regium praefectum, persequitur, devenit in patentes campos, ubi Numidarum circumventus equitatu, ¹⁷³ perduto exercitu, cecidit.

XLII. ¹⁷⁴ Melanthus, dux Atheniensium, quum provocatus ¹⁷⁵ a rege hostium Xantho Boeotio, descendisset ad pugnam, ut primum cominus itetit; Inique, inquit, Xanthe, & contra ¹⁷⁶ pactum facis; adversus solum enim cum altero processisti: quumque admiratus ille, quisnam se comitaretur, respexisset, aversum uno ictu confecit.

XLII. Iphicrates Atheniensis ad Cherronesum, quum

a Vulgo SABORAM.

TENN. In *Africae bello* Leidens. pr. Palat. Vossian. & Medic. pr. Alter in *Africa bello* cum Edd. VV. rex *Africae* Hillensb. & Leidens. sec. dein *egressu* Hillensb. & Leid. sec. *regressu* Leid. pr. pro *spei* Leid. pr. *speciei*.

¹⁷² *Saboram*] *Saborosum* Leid. sec. *Saborosam* Medic. recentior. *Saborum* Palat. *Saburram* Petrensis. Sed Medicus antiquior vere *Saburam*: ut latius dixi ad Lucanum l. IV. 722.

Ut sibi commissi simulatores Sabura belli.

¹⁷³ *Perduto*] Medic. vetustior *predito*: forte *prodito*, solemnni mutatione. quod verbum hic loci oprime Curioni conveniret, qui temeritate sua, & vana frustratus spe prodidit simul morte sua, & sic perdidit exercitum. Adi J. F. Gronov. Observ. l. III. c. 20. Heins. & Drakenb. ad Silium l. XVI. 621. Bernecc. ad Justin. l. XIX. 3. Bentl. ad Horat. Epist. l. I. 15. 67. aliosque. Restituendum hoc etiam Lactantio Epist. c. 1. e veterimo Codice, *Stultus iudicabitur, qui, dum alterius vitae parcat, suam proder. vulgo perd.*

¹⁷⁴ *Melanthus*] Medicei *Melaneus*, vel *Melanchius*. verum Graecis hic homo vocatur *Μελανθος*, vel *Μελάνθιος*, ut *Ξάνθος*, & *Ξάνθιος*. Confer Casaubon. & Maasvic. ad Polyæn. l. I. c. 19. Strateg. uti etiam Galeum ad Cononis *διηγ.* 39.

¹⁷⁵ *A rege*] Medicei *a grege*; scilicet pro *ab rege*.

¹⁷⁶ *Pactum facis*] 3. Reg. 2. Hill. contra *pactum pacis*. TENN. Cantabr. terr. c. *pugnam pacis*. *pacis* etiam male in Leidensi pr. Gudiano, & Mediceo sec. *ἀδίκησις καὶ παρὰ τὰς συνθήκας ποιεῖς* auctores Graeci, & Sanutus *Inique contra solum cum socio venis. nec de pace agebatur, sed vires πείρα*. Enim tamen abest quoque ab Leidensi primo, & Petrensi, ac tert. Cantabr. quasi fuisset contra *pactum pacis adversus solum cum al. proc. adversum enim unum* Medic. pr. & Leid. sec. *adversum enim solum unum* Medic. sec. Dein male etiam Ed. Wech. *respexit*, & MSS. tres cum Ed. Paris. *adversum* solito errore.

177 A-

quum sciret, Lacedaemoniorum ducem ¹⁷⁷ Anaxibium exercitum pedestri itinere ducere, firmissimam manum militum eduxit e navibus, & in insidiis collocavit: naves autem ¹⁷⁸ omnium, tamquam onustas milite, palam transnavigare iussit. Ita securos, & nihil ¹⁷⁹ expectantes Lacedaemonios a tergo ¹⁸⁰ aggressus a itinere, obpressit, fuditque.

XLIII. Liburni, quum ¹⁸¹ vadosa loca obsiderent, capitibus tantum eminentibus, fidem fecerunt hosti alti maris, ¹⁸² ac triremem, quae eos persequeretur, implicatam vado ceperunt.

XLIV. Alcibiades, dux Atheniensium, in Hellesponto adversus ¹⁸³ Mindarum ^b Lacedaemoniorum

^a Vulgo INGRESSUS ITINERE. ^b Vulgo NUMIDARUM ET L.

¹⁷⁷ *Anaxibium*] Medicei, & Leid. pr. male *Anaxabium*, ut jam monitum ad l. 1. 4. 7. Hoc Strategema narrat late Xenophon. l. iv. p. 543. dein fortissimam m. Voss. Sed correctum in margine. V. ad c. 3. §. 3. Idem cum Gudiano pro *militum* habet *equitum*, a nav. Medic. pr. Uterque Medic. ac in inf. τὸ in abest a Palat. Voss. & Leid. sec.

¹⁷⁸ *Omnium*] Non placet hoc. Sanutus & Medicei omnes. Fuerit forsitan *naves autem, omni s. o. milite*.

¹⁷⁹ *Expectantes*] Medicei *dubitantes* cum Sanuto: an *suspicientes*, vel *suspectantes*? Ultimum verius credo. Hinc natum Glossema *dubitantes*.

¹⁸⁰ *Ingressus itinere*] A tergo *aggressus*, in itinere. Stewechius. SCRIV. 2. Reg. & Stew. *aggressus*, pro *itinere* Stew. in it. Guterus *iter*. TENN. Verissima est conjectura Stewechii. Male Guterus conjiciebat *iter*. Non enim Iphicrates *ingressus est iter*. Sed in insidiis mansit, donec Lacedaemonios,

qui ἀμελίστερον ἵππεύοντο teste Xenophonte, a tergo aggrediretur. Consentunt in τῷ *aggressus* Medicei, Leidens. sec. & Cantabr. tert. cum Sanuto, qui insuper in itinere nobis servavit. Suo more ab r. Medic. pr. in loco suo excidit, & cum *gressus* junctum. Insuper locum distinctione juvi. Vulgo *Lacedaemonios, a tergo ingressus itinere o.*

¹⁸¹ *Vadosa loca*] In Leidensi scæ. non comparet *loc.* Adi ad l. 1. §. 26. simile quid de Liburnis vide apud Livium l. x. c. 2.

¹⁸² *Ac triremem*] Medicei *acerrime*. pro *quæ* Leid. sec. qui *persequerentur* Medicei. Unde fingere posses *quæ* eos *persequerentur* sc. hostes. ut pro more a generali numero singul. transeat ad pluralem. Dein iidem, Vaticanus, & Leidensis sec. *implicitam*.

¹⁸³ *Numidarum & Lac.*] Omnes MSS. *Mindarum Lacedaemoniorum* d. TENN. Ex MSS. Italicis hoc ineptum mendum in editiones irreper-

rum ducem, quum amplum exercitum, & plures naves haberet, nocte expositis in¹⁸⁴ terram quibusdam militum suorum, parte quoque navium post quaedam promontoria occultata, ipse cum paucis profectus, ita ut contemptu sui hostem¹⁸⁵ invitaret, eundem insequentem fugit, donec in praeparatas infidias¹⁸⁶ perduceret. ¹⁸⁷ Aversum deinde, & ¹⁸⁸ egredientem in terram, per
COS,

4 Vulgo INDUCERET: AVERSUMQUE.

irepsit; quod tamen miror huc usque vulgatos obsedisse libros. MSS. mei ceteri quoque *Mindarum Lac.* ut reponi etiam jussit Gronovius, & jam ante If. Vossius, cui hanc verissimam emendationem sublegit, antiquum obtinens Keuchenius, ipsaque ejus verba expressit ex animadversione ad Justin. l. v. c. 4. jam *Sesto Mindarus, & Pharnabazus Lacedaemoniorum duces instructis navibus exspectabant.* ubi vide, & Diodor. Sicul. l. xlii. p. m. 175. ac Polyæn. l. i. c. 40. §. 9.

¹⁸⁴ Terram] Leid. f.c. terra. dein Medicei g. militibus; tum occulta Edd. Rom. Bon. & Wechel.

¹⁸⁵ Invitaret] Leidens. pr. invitet. Editiones primae cum Vaticano *vinceret*, sed Medicei *eliceret*; quod saepius quidem hoc ipso capite habuimus. Praestat tamen vulgatum §. 31. *li, qui in statione fuerant, quiete invitati.*

¹⁸⁶ Induceret] Perduceret MSS. SCRIV. MSS. *perduceret*. TENN. Quis hoc mutarit, nescio, sed Edd. Rom. Bonon. Paris. Wechel. cum MSS. meis longe plurimis etiam *perduceret*, ut cum Keuchenio rescribi jubet perpetuus nostri auctoris stylus, sive *produceret*. Vide §. 35. *In praeparatas infidias perduxit.* Ad omnino Ex. 1. hujus capitis *hostes insecutos eo perduxit.*

¹⁸⁷ Aversumque deinde] Et hoc a conjectura est, cum libri adver-

sumque haberent. Mod. Ita Modius. vulgo, *adversumque*. SCRIV. MSS. *Adversum deinde*, ut hic optimo jure asseruit Modius. TENN. Turbant hic vehementer cum MSS. & Edd. Viri docti. Nam ad oram Editionis suae Scriverius allevit *modius esse adversum*, & Tennulius. ut videre est, a Modio ait adsertum esse *adversum*, cum plane se res aliter habet. Nam bene Modius conjecit *aversum*, ut exhibet margo Hittorpii, Wechelii, duo Cantabrig. Palatin. & Medic. Auctor enim vult dicere, ut tradunt reliqui historici, Mindarum ab Alcibiade, cujus classis subita conversio eum terruit, in fugam esse versum, & coactum terga dare, (in qua re frequens nostrum est verbum *averti*. vide ad l. 11. 3. 3. vi. 5. viii. 6. 7.) & navibus ad litus adpulsis egredi. Verum egredi volentem exceperunt eum Theramenis milites &c. Omnis confusio orta ex eo, quod non animadverterunt viri docti, Mindarum dici *aversum* respectu Alcibiadis, & *egredientem* respectu eorum, qui ad hoc dispositi erant. Ceterum male vulgo additur *que*, quae enclitica pro auctoris stylo abest recte a MSS. meis plurimis, & Edd. Rom. Bonon. Paris. Wechel. aliisque.

¹⁸⁸ Egredientem] Vaticanus, & Cantabr. tert. *ingredientem*. Moz Medicus sec. *ipsi exposuerant.*

189 In

eos, quos ad hoc ipsum exposuerat, cecidit.

XLV. Idem, navali proelio decertaturus, constituit malos quosdam ¹⁸⁹ in promontorio; praecepitque his, quos ibi relinquebat, ut, quum commissum proelium sensissent, panderent vela. Quo facto consequutus est, ut hostes aliam classem in auxilium ¹⁹⁰ supervenire ei arbitrati, ¹⁹¹ verterentur.

XLVI. ¹⁹² Memnon Rhodius, navali proelio, quum haberet ducentarum navium classem, & hostium naves elicere ad proelium vellet, ita ordinavit suos, ut paucarum navium malos ¹⁹³ erigeret, easque primas agi juberet. Hostes

¹⁹⁴ au-

a Vulgo ERIGERENT & JUBERENT.

¹⁸⁹ *In promontorio*] Medic. sec. & Edd. pp. *in promontoria*

¹⁹⁰ *Supervenire ei*] Quidam invertunt haec duo verba. In Hillensb. deest *ei*. Leidentis sec. *subvenire*. Sed vide ad l. i. r. 6. *quam sibi supervenirent legiones*. Mox *arbitrantes* Gudianus, Petrensis, & Vossianus.

¹⁹¹ *Verterentur*] Simpliciter *verti* pro terga dare, in fugam verti, vereor, ut Latinum sit. Certe Frontinus amat dicere *avertentur*, aut *terga verterent*, quod diserte postea inveni in Codice Petrensi: quo facit etiam Medicus antiquior, in quo corrupte *verterunt*. *Averterentur* tamen hic praefero, & sic Cl. Wasse quoque conjecisse postea deprehendi.

¹⁹² *Memnon*] Leidens. pr. *Memno*. Vide ad §. 18. *statim bello pro proelio Gudian.*

¹⁹³ ERIGERENT, JUBERENT: *erigere & juberet*. SCRIV. 4. Reg. 1. Hill. *Eligeret*. 2. Hill. *Erigeret*. Pro *juberet* omnes MSS. *juberet*. TENN. Certo certius est, legi debere *juberet*; quod MSS. neci quoque, & Edd. vetustae ex-

hibent, sed nondum constat, quomodo scribendum sit *erigerent*, quod male retinent nonnulli Codices. *Erigere* autem, a Scrivario in margine positum inveni in Ed. Bononiensi. Hanc vero constructionem *erigere & agi juberet*, defendere posses ex iis, quae congesti ad Lucan. l. x. 347.

*ut colla ferire
Caesaris, & socerum jungi tibi,
Magne, juberet.*

quibus adde Caesarem l. i. R. Civ. c. 61 *Naves conquirere, & Offogesam adduci jubent*. ubi nihil mutandum. Adde c. 4. §. 20. l. III. c. 15. §. 6. Quare id, si MSS. addicerent Codices, libenter reciperem: Nunc haecenus probo, quod est in Tennulii MSS. *erigeret*, quo faciunt etiam Cantabr. Bib. pub. Leidensis pr. Gudianus, Vaticanus, & Ed. Romana *eligeret*. & ita MSS. plerique, quibus accedat Taurinensis Cod. in Lucano *ferret*. Crebro accidit, ut *jubeo* conjungatur per copulam cum alio verbo in eodem tempore & modo, loco infinitivi, licet idem, qui hoc jussit,

& com meatibus quoque ² prosequendos ⁴. Ejusdem generis hominibus postea per ³ Pomptinum agrum fugientibus via data est, quae Gallica appellatur.

II. ⁴ L. Marcius, eques Romanus, cui, duobus Scipionibus occisis, exercitus imperium detulit, quum circumventi ab eo Poeni, ne inulti ⁵ morerentur, acrius pugnarent, laxatis manipulis, & concessio fugae spatio, dissipatos sine periculo suorum trucidavit.

III. ⁶ C. Caesar Germanos inclusos, ex desperatione fortius pugnantes, emitti jussit, fugientesque adgressus est.

IV. Hannibal, quum ad Thrasymenum inclusi ⁷ Romani acerrime pugnarent, ⁸ diductis ⁶ ordinibus

⁴ Vulgo PERSEQUENDOS. ⁶ Vulgo DEDUCTIS.

³ Pomptinum] Sic lege. licet 3. Reg. Voss. 3. Hill. *Promptinum*. Nam Dio l. 45. vocat Ἰλνπόμεπ-
τινα. Sueton. Julio c. 44. *Sicca-
re Pomptinas paludes*. Epitome
Livii l. 46. *Pomptinae paludes a
Cornelio Cethego consule, cui ea
provincia evenerat, siccatae, ager-
que ex iis factus*. TENN. *Prompti-
num, Protinum, Pretinum* vitiose,
ut in hoc nomine passim apud
alios, etiam mei. De *Pomptino*
agro ad Livium l. iv. 25. vi. 5.
& seqq. Vide quoque ad Lucan.
l. iii. 85.

*Pomptinas via dividit ada palu-
des.*

⁴ L. Martius] Alias *Q. Martius*.
SCRIV. Scriverius. *Q. Martius*.
3. Reg. i. Hill. Voss. T. Marcius
Sic infra c. 10. n. 2. TENN. Ma-
le Tennulius Scriverio adscribit
lectionem *Q.* cum is tantum in-
dicaverit, in aliis Editionibus
ita scribi, nempe in Rom. & Bo-
ton. In MSS. duobus deest prae-
nomen. In quatuor, & Sanuto
In Medic. sec. Tiber. perpe-

ram. Recte se habet vulgatum,
& ex eo corrigendum Ex. 2. cap.
10. ubi vulgo T. Martius. Om-
nes historici egregium hunc Mar-
cium Septimi filium, primipili
centurionem praenomine Lucii
insignunt. Dein e MSS., num-
mis, & inscriptionibus non Mar-
tius, sed Marcius hic & ubique
exarandum est. In quo etiam
perperam optimae Livii editio-
nes variant. V. l. xxv. 37. &c.
xxvi. 17. 20. 37. xxviii. 21. 23.

⁵ Morerentur] Medic. pr. *mo-
rarentur*. Dein Ed. Rom. *su-
giendi*.

⁶ C. Caesar] Leid. sec. & Sa-
nut. sine praenomine. Germanum
Petrenf. Malim & ex d. dein
Archerian. *Thrasymenum*. alii *Tras-
ymenum, Transymenum*. vide supra.

⁷ Germani acerrime pugnarent]
Absit, ut Germanos ad Thrasy-
menum cum Hannibale congres-
sos librarii nobis persuadeant.
neque enim ii sunt Germani,
ut contractam temeritate C. Fla-
minii Coss. ignominiam, tam
faci-

hibus fecit eis abundi potestatem, euntelque sine suorum sanguine stravit.

V. Antigonus, rex Macedonum, ⁹ Aetolis, qui in obsidionem ab eo compulsi, fame urgebantur, statuerantque, eruptione facta, commori, viam fugae dedit, atque ita ¹⁰ infracto inpetu eorum, ¹¹ insecutus ⁴ averfos cecidit.

VI. Agefilaus Lacedaemonius, adversus Theba-

⁴ Vulgo INSECUTOS.

facile patiantur in federivari. E-mendo, *inclusi Romani*. Ita jubent Livius l. xxii. Orosius l. i. Florus l. ii. Valerius l. i. Silius l. v. Plutarchus in Hannibale, & in Fabio: item Frontinus noster l. v. c. 7. ex. 25. *Strkw. Romani*. Ita Stewechius. Vulgo *Germani*. SCRIV. *Romani* sic l. Nam *Germani*, qui hic ab omnibus MSS. ponuntur, nullum locum habent. Front. iv. 7. 25. TENN. Nemo sanus credere poterit, a Frontino esse *Germani*; licet omnes id retineant MSS. *Germani* potuerunt interpresse ex praecedente exemplo. Et sane alibi quoque *Romani* & *Germani* in veteribus libris confunduntur. Sic l. ii. t. 16. pro *Germanorum* in nonnullis est *Romanorum*. Non placet tamen haec correctio Doct. Barthio, quia non omnes omnino Romani tam desperare illic pugnarunt, quapropter l. ii. Advers. c. ii. mallet legere *primani*. Non ego credulus illi. Vide potius, num rescribi commodius possit *legionarii*. Hoc autem Hannibalis Strategema Livius non refert, sed c. 6. sex millia primi agminis eruptione per adversos hostes inipigre facta evadisse.

⁸ *Diductis*] Lege *diductis*, ut Voss. l. Hill. TENN. Recte. vide ad l. ii. 3. ⁸ *Diductis in latera viribus*. Consentit Gudianus.

⁹ *Aetolis*] Leid. pr. & Gud,

Etboris. statim *subsidionem* Petrensi. *obsidione* Medic. sec. Hillensb. & Edd. pp.

¹⁰ *Infracto impetu*] Vossianus, & unus Hillensb. disjuncte *Infractio*: Non opus disjunctione. v. Aeneid. 784. de Junone:

Nec Jovis imperio satisve infracta quiescit.

Servius in racta. Valde *fracta*. ut ut XII. Aeneid. v. i.

Turnus ut infractos adverso Marte Latinos

Defecisse videt.

Arnobius. *Cur impetus tantos belli non prius fregit ac repulit, quam immanes inciderent plagae?* Fragm. Poetar. Edit. Scriv. f. 177. *Clade subita frangatur sua*. vide c. 9. n. 3. TENN. Medic. sec. & Edd. pp. *fractio*. Vatican. *In eos fractio*. *Infringere* pro valde frangere verbum est, ab omnibus auctoribus usurpatum.

¹¹ *Insecutus*] *Insecutus* Stewech. SCRIV. *Insecutus* *averos* sic lege. In 4. Reg. & l. Hill. *Adversos*. perperam. ut statim *cecidit adversos* 2. Reg. 2. Hill. male. Nam legendum *averos*. TENN. Invenit in editione Modii Stewechius *insecutus*, quod illuc virio operarum irreperit. Nam plerique MSS. & Edd omnes, ut debent, *insecutus*. *Adversus* Medic. sec. *adversos* Leid. sec. ut statim. *Averfos* scribendum esse vidimus ad c. 3. 3. 19. 20. v. 4+

¹⁵⁰ apud Cathenam bina castra cominus cum hostium castris vallavit: ¹⁵¹ nocte deinde commutatis copiis, manente praetorio in majoribus castris, ut fallerentur hostes, ipse omnes copias eduxit, & in radicibus praedicti montis constituit: divisoque

¹⁵⁰ *Apud Cathenam*] *Apud Cantennam* alii. forte, *apud Catanam*. Plutarchus videtur dicere in Rhēgii peninsula factum. *Mod. A. Ilias Catanam & Cantennam*. Triplex haec lectio reperitur in diversis codicibus membranaceis. At vero capite praecedenti, exemp. 7. ubi exstat ejusdem historiae repetitio, varie legitur *apud Calamarcum, Calamarium, Calamartum, Calamatium, Calarvatum, & Camalarum*. Sequentia hujus exempli produnt manifeste, montis nomen esse, in radicibus praedicti montis constituit. Superiore capite etiam montis meminit, sed non praedicti. Philippo Cluverio certum est *Calamarium*, & *Cathenam*, unum & idem esse debere unius ejusdemque montis nomen, & censet, verum genuinumque nomen fuisse, *CALAMATIUS MONS*. Unde postea factum vulgare *Calmario*, & mox *Calpatio*, ac tandem *Capacio*; unde nunc etiam oppidi antiqui in eo siti ruinis appellatio manet *Capacio Vecchio* id est *Calamartum vetus*. *SCRIV. 2. Reg. Voss. Cantennam, 1. Hill. Catennam. tertius Reg. Cantenam. Modius Catanam. TENN. Perperam Modius Catanam conjicit. Illa enim in Sicilia est; cum res gesta fuerit in Italia. Vide supra. plerique mei quoque Catennam, vel Cantennam, vel Catenam, unus & alter Cathenam, uti & Catha-*

¹⁵¹ *Nocte deinde commutatis copiis, manente praetorio in majoribus castris, ut fallerentur hostes, ipse omnes copias eduxit*] Ita po-

prima fronte videtur, omnino absque suspitione mendii. nihilominus tamen, ut locum diligentius examinarem, militaris disciplina in causa fuit. M. Crassus a Romano populo imperator missus contra Spartacum, legatum habuit L. Quintium: illum majoribus castris, in quibus praetorium erat, insedissee certum est; minoribus vero legatum. nunc ut de nocte copias illi commutarent, relicto, ut ait, in castris majoribus praetorio; habuerit hoc speciem aliquam, & occasionem fallendi hostis, ut qui majores copias illi vallo opposuerit, unde majorem hostium impetum metuebat. Sed quid nunc illo faciamus, quod ipsum Crassum omnes copias eduxisse subdit? an hoc ex diversis castris, fieri potuit? nunquam hodie credam. Etenim commutatas copias fuisse saltum est. indicat editio Parisiensis, in qua non *commutatis copiis*, verum *communitis copiis* legitur. Immuto leviter, & corrigo *communitis copiis*. Valet autem *comminare* idem, quod *cogere*, in una castra colligere. Festus: *Agasones equos agentes, id est, minantes. Idem, Agere modo significat ante se pellere, id est minare; modo significat jurare*. Apul. 9. *Milesiarum. Nam senex claudus, cui nostra tutela permissa fuerat, universa nos jumenta, id hora jam postulante, ad locum proximum bibendi causa gregatim prominabat. Idem lib. vii. Illi, inquit, vinarios utres ferentes, & gregatim pecua comminantes. Haec illa sunt, quibus conjecturam nostram stabiliendam ratus sum*: *nam*

que equitatu, praecepit ¹⁵² L. Quintio, partem Spartaco objiceret, pugnaque cum frustraretur; parte alia Gallos Germanosque ex factione Casti & ¹⁵³ Gannici eliceret ad pugnam, & ¹⁵⁴ pugna simulata deduceret, ubi ipse aciem instruxerat ^a. Quos quum barbari insecuti essent, equirecedente in cornua, subito acies Romana adaperata cum clamore ¹⁵⁵ procurrit ^b. ¹⁵⁶ Triginta quinque millia

^a Vulgo INSTRUXERIT. ^b Vulgo CUCURRIT VEL CONCURRIT.

nam quod a Livio hujus belli scriptore, aut a Plutarcho in M. Crasso opem exspectabam, frustra erat. STEW. Alias *communis*: Stewech. *comminatus*. Ego *combinatus*. MSS. *communicatus*. SCRIV. Nec *comminare*, nec *combinare* verba sunt Frontino vel Livio, ex quo haec auctor se excerptisse testatur, digna. *Combinatus* tamen probat Keuchenius, & citat Cluver. Ital. Ant. 1256. *Communis* habent Edd. VV. & Leidens. pr. ac Hillensberg. *Comminatus* MS. Scriverii. *Communicatus* Mediceus sec. Petrensis, & Leidens. sec. Nihil videtur esse mutandum, & ita hic locus esse accipiendus, ut copias ex majoribus castris traduxerit in minora, adeoque mutaverit castris, ita tamen, ut praetorium manserit in majoribus castris, quasi ipse dux illis adhuc adesset; dum tamen ipse cum suis copiis in minora castra concessisset: unde dein suas & legati copias eduxit, nihil minus hostibus expectantibus, quam tantas copias ex minoribus castris. Haec si non placent, *conjunctis*, vel *communicatis* scripserim.

¹⁵² L. Quintio] Sive, ut in vetustis est monumentis *Quintio*. Corrige hinc Plutarchum p. 549. ubi male vocatur *Kōis* 70. Medic. pr. *Leio Quintio*.

¹⁵³ Gannici] Repone ex Plu-

tarcho *Gannicii*. MOD. Sed tu, lector, vide ad loc. praec. Diserte MSS. hic exhibent *Gannici*.

¹⁵⁴ Pugna simulata] Mordicus hoc retinent MSS. nisi quod in Vossiano sec. desinit & pugna, & in Palat. ordine inverso scribatur *simulata pugna*. Nisi tamen memoria fallunt, flagitare loci sensus videtur, & fuga simulata. Supra Ex. 1. *Simulata fuga temere hostes insecutos eo perduxit, ubi occultos habebat milites*. Ex. 8. *Lacessitisque barbaris simulata fuga regredi*. Ex. 37. *Qui ubi simulata fuga hostem effuse sequentem ultra locum insidiarum perduxere, coorta a latere acie*. l. III. 10. 5. *Ad eliciendos hostes progressus, simulata fuga persequentes oppidanis longius cedendo protraxit, & saepissime: neque aliter ceteri scriptores*. Paulo ante *alliceret Cantabr. tert.* Mox jubentibus MSS. duodecim, *repositi instruxerat*. Scriv. unus *induxerit*.

¹⁵⁵ Concurrit] 4. Reg. 1. Hillensb. Voss. *procurrit*. TENN. *Concurrit* in ultima editione primus repositit Scriverius. Antea erat *concurrat*; quod servant nonnulli ex meis. Unus tantum Petrensis *concurrit*. Sed Leidens. pr. Cantabr. tert. Palatin. & Mediceus antiquior cum Gudiano, & Scriveriano *procurrit*. vere, nisi minus praepositionis videtur natum cu-

B 3

curq

millia armatorum eo proelio interfecta cum ipsis ducibus Livius ¹⁵⁷ tradit^a, receptas quinque Romanas aquilas, signa sex & viginti, multa spolia, inter quae quinque fascēs cum securibus.

XXXV. ¹⁵⁸ C. Cassius in Syria adversus Parthos ducens aciem, equitem ostendit a fronte, quum ab tergo peditem in confragoso loco occultasset; dein, cedente equitatu, & per nota se recipiente, in praeparatas insidias perduxit exercitum Parthorum, & cecidit.

XXXVI.

a Vulgo TRADIDIT.

currit. *Procurre* verbum proprium in prima congressione facipilline cum aliis adhibet noster. hoc autem loco esse reponendum, docet vox *adaperta*. Ut alibi, sic etiam apud Lucanum hoc fuerat corruptum l. vii. 385.

Ergo utrimque pari *procurrunt* agmina motu.

Vide, quae eo loco post alios congeffi. Hoc autem ni verum esset, in allem prae vulgato tamen *confergit*.

[156 Trīginta quinque millia &c.] Non licuit nobis esse tam beatis, ut a Livio scriptam hanc historiam legeremus, quippe cum multis aliis illius auctoris scriptis, haec quoque injuria temporum interiit. Igitur epitomen illius libri xcvii. audiamus. M. Crassus, inquit, praetor primum cum parte fugitivorum, quae ex Gallis Germanisque constabat, feliciter pugnavit, caesis inimicorum xxxv. milibus, & duce eorum Grannico. Cum Spartaco deinde bellavit, caesis cum ipso milibus xl. Locum expendant, quibus plus otii est. Dissentiant enim hi Scriptores de caesorum numero. neque ea tantum varietas hoc loco consideranda; sed & quae de nominibus ducum est, seu praefectorum militarium. Frontinus noster l. ii. c. 4. Ex vii. *Gannicorum* appellavit, vel, ut in aliis est, Tan-

nonicum, quem hoc capite *Gannicum* nominat: eundem alii *Cannitium* vocandum censent, idque ex Plutarchi Crasso; in quo non leviter errant. Plutarchus enim *Cannitium* istum Crassi, non Gallorum, aut Spartaci, partes secutum indicat. De bello hoc Spartacio consulendi, praeter Plutarchum, & Livium Appianus, Eutropius, Florus l. iii. c. 20. Orosius lib. v. c. 24. STEW. Errat Stewechius. Clare Plutarchus ait, *Cannicum* cum Casto in Spartaci fuisse partibus, sed propter aliquam dissensionem in aliis egisse castris: unde fit, ut auctor mentionem quoque faciat duorum hostilium castrorum. Cum autem haec res accidisse videatur ad stagnum Lucanum, & montes Petelinos, non male, ut in corrupto loco, nam vere non dixerim, coniecit aliquando Scriverius supra in radicibus *Petelini montis*. Hic autem in MSS. duobus est xxxii. m.

[157 Tradidit] Melius tres Cantabrigienfes, uterque Leidensis, Medicei, Palatin Vossian. cum Edd. Paris. & Wech. tradit. dein receptasque Palatin. & pro multa spolia Medic. pr. *militum spolia* Medic. sec. *milia spoliatorum cecidit*.

[158 C. Cassius] Praenomen abest a Mediceis, & Leid. sec. Mox Mc-

XXXVI. Ventidius, Parthos & Labienum alacres successibus victoriarum, dum suos ipse per simulationem metus ¹⁵⁹ continet, evocavit, & in loca iniqua deductos, adgressus per obreptionem, adeo debellavit, ut, ¹⁶⁰ destituto a Labieno, provincia excederent Parthi.

XXXVII. Idem adversus ¹⁶¹ Pharnastanis Parthos, quum ipse exiguum numerum militum haberet, illis autem fiduciam ex multitudine videret increfcere, ad latus castrorum octodecim cohort-

a DESTITUTI vulgo.

Medic. pr. *confragosa loca*; tum deinde Medic. sec. Voss. Cantabr. tert. qui & habet *paratas inf.* Denique recte Mediceus antiquior *produxit*. sed v. Ex. i. hujus Cap. Ceterum melius auctor dixisset, peditem a Cassio fuisse occultatum a lateribus, quam a tergo, licet a tergo demum confurgere potuerint. Confer Dionem l. xl. p. 134. aliosque auctores citatos ad Justin. l. xlii. c. 4.

¹⁵⁹ *continet*] Palatin. Medicei, Petrensis, & Leidenf. sec. *contineret*. dein *objectionem* Palat. *obruptionem* Medic. sec. *obruptionem* Leid. sec.

¹⁶⁰ *Destituti Labieno*] Voss. *Destituta Labieno provincia*. Sed unus Reg. unus Hill. & Gronov. *Destituta*. h. e. Destituentes Labienum, ducem eum adversus Romanos sequi recusantes. TENN. cap. 4. §. 9. *hostes se ducis morte destitutos credentes*. Vulgo autem hic contra historiae veritatem edebatur *destituti*. in Leid. pr. *destinatus*. Optime Medicei Cantabrig. tertius, Vaticanus, & Leidenf. sec. *destituta*, uti etiam correxit Ill. Schelius ad Hygin. p. 142. quod tamen ita non capiendum est; quasi sedata mente eum destituerint, ac recusaverint sequi eum ducem. Confusius haec acta sunt. Quippe reliquis historicis

consentiens auctor intelligit, primam Ventidii contra Parthos victoriam, qui victi sunt, antequam se Labieno junxerant, & terga dantes ἡ τὰς τῶν Λαβιανῶν, ἀλλ' ἰς Κελικίαν ἐφυγον, atque adeo destituto Labieno provincia excederunt. Hinc postea Labienum, dein Pharnapatem, & tandem Pacorum vicit. Consule praeter multos alios Dionem l. xlviii. p. 381. Mox *deciderint* Medicei.

¹⁶¹ *Pharnastanis Parthos*] Mediceus uterque *Pharnacem & Parthos*. Palatin. *Pharnastanis*. P. Leidenf. sec. *Pharnastanem Parthum*, & mox illi pro illis, vide variantes infra quoque. Nullum autem ego vidi auctorem, qui in hoc Parthico bello per Ventidium gesto *Pharnastanis* meminerit; quare nomen hoc corruptum opinor, & tam hic, quam infra reponendum *Pharnapatem*. Hunc enim secundo proelio vicit, & interfecit Ventidius, ut testantur Dio ibidem, Plutarch. in Antonio p. 930. & Appian. Alex. B. Parth. p. 268. ubi pro *Φαρναπάνη* vitiose legitur *Φερσάρην*, nisi in hoc nomine tanto opere dissensisse auctores statuamus. Aridet vehementer etiam Leid. MS. *lectio Parthum atque illi*.

R 4

262 Terq

hortes in obscura valle posuit, equitatu post terga ¹⁶² peditum ^a collocato. Tum paucos admodum milites in hostem misit, qui ubi simulata fuga hostem effuse sequentem, ultra locum insidiarum ¹⁶³ perduxere, coorta a latere ¹⁶⁴ acies^b, praecipitatis in fugam Parthis, in his Pharnastanen interfecit.

XXXVIII. ¹⁶⁵ C. Caesar, suis & ¹⁶⁶ Afranii^c castris contrarias tenentibus planicies, quum utriusque partis plurimum interesset, colles proximō occupare, idque propter saxorum asperitatem cō-

^a Vulgo MILITUM. ^b Vulgo ACIE, P. I. F. HIS. ^c Vulgo AFRANIANIS.

¹⁶² *Terga militum*] Sic l. quamquam 4. Reg. 2. Hill. & Voss. peditum offerant. Nam miles opponeretur equiti, ut in nostra quoque lingua. Sallust. Catilin. c. 59. *Remotis omnium equis, quo militibus exaequato omnium periculo animus amplior esset, ipse pedes exercitum pro loco atque copiis instruit.* Liv. l. 36. *Decretum ut novorum militum tria millia duceret, & trecentos equites.* Caesar 3. belli civilis. *Cum ipsi numero militum equitumque praestarent.* Sulpicius Severus l. 11. *Histor. sacrae.* Ita Eupator cum centum militum & equitum viginti millibus subsidio venit. Ita Gerardus Vossius (qui dum vixit, Charitibus semper litavit) correxit, pro centum millibus. TENN. Corrupte Hillensb. *equitatu militum post terga montium* c. Ceteri MSS. omnes, & ora Wechel. ac Hitt. *post. peditum* rectius. pravo enim iudicio Tennulus *militis* hic praefert, quia subdit auctor statim *milites in hostem misit.* *Militem* alias opponi equiti monuimus c. 3. §. 14. *equitis praetendere militibus: ubi vulgo peditibus.*

¹⁶³ *Perduxere*] Medicei *perdu-*

xerunt. Hillensb. & Edd. Paris. ac Wechel. *perduxit.* dein *cohortem* ab vel a l. Medicei; Cantabr. text. *coortis* a. Pro *acie* Petrensis *acies.* Mox *praecipitata* Medicei, *praecipitatos* Leid. sec. Tum in *fugam* in *his*, vel *is* Vaticanus, Gudianus, & Medicei. Petrensis in *f. Parthis* in *his.* Leidenensis sec. in *f. ceciderunt* in *his.* Sine dubio scilicet e Petrensi, Codice optimo, rescribendum, ut *teci, coorta a l. acies, praecipitatis in fugam Parthis, in his P. int. i. e. inter eos.*

¹⁶⁴ *Pharnastanem*] Unus Hill. *Pharnastanem.* Voss. *Pharnasten.* TENN. *Pharnacem* Medicei, *Pharnasten* Cantabr. tertius; unde saltem per n edidi.

¹⁶⁵ *C. Caesar*] In Mediceis, & Leid. sec. deest praenomen.

¹⁶⁶ *Africanus*] Omnes MSS. *Afranii.* TENN. Ed. Paris. *Africanus* ineptissime. MSS. etiam omnes mei *Afranii.* cur editores *Africanus* ediderint, nescio: quamquam, si in scriptis esset, nequaquam damnam. *Acies Afraniana* Caesar. *Africanus* statim & ubique ejus milites dicuntur.

esset difficile, tamquam Ilerdam ¹⁶⁷ repetiturum retro agmen ordinavit, faciente inopia fidem destinationi. Intra brevissimum deinde spatium, exiguu circuitu flexit repente ad montes occupandos. ¹⁶⁸ Quo visu perturbati Afraniani, velut capitis castris, & ipsi effuso cursu eosdem montes petiere: quod futurum quum ¹⁶⁹ praedivinasset Caesar, partim peditatu, quem praemisera, partim ab tergo submissis equitibus, inordinatos est adortus.

XXXIX. Antonius, apud Forum Gallorum, quum Pansam Cos. adventare comperisset, insidiis per ¹⁷⁰ silvestria AEmiliae viae dispositis, agmen ejus excepit, fuditque; & ipsum eo vulnere adfecit, quo intra paucos dies exanimaretur.

XL. Juba rex, ¹⁷¹ in Africa, bello civili, Curationis animum simulato regressu impulit in vanam alacritatem: cujus spei vanitate deceptus Curio, dum

¹⁶⁷ *Repetiturum*] *Repetiturus*, Stewech. ad §. 32. e conjectura, quam egregie confirmant Vaticanus, Petreus, & Leidensis fec. Vulgarum tamen non mutavi, sed distinctionem modo sustuli: nam facile cum agmine construi potest. Caesar haec narrat l. 1. B. Civ. c. 69. *Necessarii victus inopia coactos fugere, atque ad Ilerdam reverti &c.*

¹⁶⁸ *Quo visu*] Unus Reg. & Voss. *quo viso*. TENN. *Viso* etiam Medic. fec. & Cantabr. tert. cum Ed. Wichel. juxta Palatin.

¹⁶⁹ *Praedivinasset*] Cantabr. tert. *divinasset*. Leidens. pr. & Edd. Hittor. Wech. ac Paris. *praedestinasset*. nil muta. Plin. l. xi. c. 10. *praedivinant venios imbresequae*. dein in Mediceo pr. *peditum*. vitiose forsan *ex peditate*. Haec aliter Caesar ibidem. *Inordinatos*, pro quo Stewechius in Ed. Modii invenerat *inordinatus*, MSS.

& Edd. mei omnes.

¹⁷⁰ *Silvestria*] Vel ut Appiano B. Civ. l. 111. p. 924. &c. *palustria*. Mox *confecit* (eodem sc. sensu, cum vulgo notet *interfecit*) Medicei pro *adfecit*. Caes. B. G. 11. 23. *Vulneribus confectos Atrebatas in flumen compulerunt, & transire conantes interfecerunt*. adde c. 25, 27. & saepius. Immo nosser supra l. 11. c. 5. §. 4. *magna vi telorum confecti*, ubi vide. non opus tamen. Liv. 1. 25. *Ut quemque vulnere adfectum corpus sinneret*. Hirtius l. viii. B. G. c. 23. *Adfectus mortifero vulnere*.

¹⁷¹ *In Africa, bello civili*] Ita scribo de certissima conjectura, contra omnes libros; in quibus aut *in Africo bello*, aut *Africae bello* legitur. MOD. *In Africa*. Ita Modius ex conjectura descripsit, cum antea esset, *in Africo bello*, aut, in *Africae bello*. SCRIV. MSS. in *Africae*.
R 5 TENN.

dum tamquam fugientem ¹⁷² Saburam, regium praefectum, persequitur, devenit in patentem campos, ubi Numidarum circumventus equitatu, ¹⁷³ perduto exercitu, cecidit.

XLI. ¹⁷⁴ Melanthus, dux Atheniensium, quum provocatus ¹⁷⁵ a rege hostium Xantho Boeotio, descendisset ad pugnam, ut primum cominus stetit; Inique, inquit, Xanthe, & contra ¹⁷⁶ pactum facis; adversus solum enim cum altero processisti: quumque admiratus ille, quisnam se comitaretur, respexisset, aversum uno ictu confecit.

XLII. Iphicrates Atheniensis ad Cherronesum, quum

a Vulgo SABORAM.

TENN. In *Africae bello* Leidenf. pr. Palat. Vossian. & Medic. pr. Alter in *Africae bello* cum Edd. VV. rex *Africae* Hillensb. & Leidenf. sec. dein *egressu* Hillensb. & Leid. sec. *regressus* Leid. pr. pro *speci* Leid. pr. *speciei*.

¹⁷² *Saboram*] *Saborum* Leid. sec. *Saborum* Medic. recentior. *Saborum* Palat. *Saburam* Petrensis. Sed Medicus antiquior vere *Saburam*: ut latius dixi ad Lucanum l. iv. 722.

Ut sibi commissi simulator Sabura belli.

¹⁷³ *Perduto*] Medic. vetustior *predito*: forte *predito*, solemnii mutatione. quod verbum hic loci optime Curioni conveniret, qui temeritate sua, & vana frustratus spe prodidit simul morte sua, & sic perdidit exercitum. Adi J. F. Gronov. Observ. l. iii. c. 20. Heinf. & Drakenb. ad Silium l. xvi. 621. Bernecc. ad Justin. l. xix. 3. Benth. ad Horat. Epist. l. i. 26. 67. aliosque. Restituendum hoc etiam Lactantio Epist. c. i. e veterimo Codice, *Stultus iudicabitur, qui, dum alterius vitae parcat, suam proder. vulgo perd.*

¹⁷⁴ *Melanthus*] Medicei *Melancus*, vel *Melanchius*. verum Graecis hic homo vocatur *Μελανθος*, vel *Μελάνθιος*, ut *Ξάνθος*, & *Ξάνθιος*. Confer Casaubon. & Maafvic. ad Polyæn. l. i. c. 19. Strateg. uti etiam Galeum ad Cononis *διηγ.* 39.

¹⁷⁵ *A rege*] Medicei *a grege*; scilicet pro *ab rege*.

¹⁷⁶ *Pactum facis*] 3. Reg. 2. Hill. contra *pactum pacis*. TENN. Cantabr. tert. c. *pugnam pacis*. *pacis* etiam male in Leidenf. pr. Gudiano, & Mediceo sec. *ἀδίκησις ἢ παρὰ τὰς συνθήκας ποιεῖς* auctores Graeci, & Sanutus *Inique contra solum cum socio venis*. nec de pace agebatur, sed *νίκης πρὸς αὐτόν*. Enim tamen abest quoque ab Leidenf. primo, & Petrenf. ac tert. Cantabr. quasi fuisset contra *pactum pacis adversus solum cum al. proc. adversum enim unum* Medic. pr. & Leid. sec. *adversum enim solum unum* Medic. sec. Dein male etiam Ed. Wech. *respexit*, & MSS. tres cum Ed. Paris. *adversum* solito errore.

quum sciret, Lacedaemoniorum ducem ¹⁷⁷ Anaxibium exercitum pedestri itinere ducere, firmissimam manum militum eduxit e navibus, & in insidiis collocavit: naves autem ¹⁷⁸ omnium, tamquam onustas milite, palam transnavigare iussit. Ita securos, & nihil ¹⁷⁹ expectantes Lacedaemonios a tergo ¹⁸⁰ aggressus a in itinere, obpressit, fuditque.

XLIII. Liburni, quum ¹⁸¹ vadosa loca obsiderent, capitibus tantum eminentibus, fidem fecerunt hosti alti maris, ¹⁸² ac triremem, quae eos persequeretur, implicatam vado ceperunt.

XLIV. Alcibiades, dux Atheniensium, in Hellesponto adversus ¹⁸³ Mindarum b Lacedaemoniorum

a Vulgo INGRESSUS ITINERE. b Vulgo NUMIDARUM ET L.

¹⁷⁷ Anaxibium] Medicei, & Leid. pr. male *Anaxabium*, ut jam monitum ad l. 1. 4. 7. Hoc Strategema narrat late Xenophon. l. iv. p. 543. dein fortissimam m. Voss. Sed correctum in margine. V. ad c. 3. §. 3. Idem cum Gudiano pro *militum* habet *equitum*, a nav. Medic. pr. Uterque Medic. ac in inf. τὸ in abest a Palat. Voss. & Leid. sec.

¹⁷⁸ Omnium] Non placet hoc. Sanutus & Medicei omnes. Fuerit forsan *naves autem*, omni s. o. milite.

¹⁷⁹ Expectantes] Medicei dubitantes cum Sanuto: an suspicantes, vel suspicantes? Ultimam verius credo. Hinc natum Glossicma dubitantes.

¹⁸⁰ Ingressus itinere] A tergo aggressus, in itinere. Stewechius. SCRIV. 2. Reg. & Stew. aggressus, pro itinere Stew. in it. Guejus iter. TENN. Verissima est conjectura Stewechii. Male Guejus conjiciebat iter. Non enim Iphicrates ingressus est iter. Sed in insidiis mansit, donec Lacedaemonios,

qui ἀμελίστην ἐπαρίνοισι teste Xenophonte, a tergo aggrediretur. Consentiant in τῷ aggressus Medicei, Leidens. sec. & Cantabr. tert. cum Sanuto, qui insuper in itinere nobis servavit. Suo more ab t. Medic. pr. in loco suo excidit, & cum gressus junctum. Insuper locum distinctione juvi. Vulgo Lacedaemonios, a tergo ingressus itinere o.

¹⁸¹ Vadosa loca] In Leidensi sec. non comparet loca. Adi ad l. 1. 5. 26. simile quid de Liburnis vide apud Livium l. x. c. 2.

¹⁸² Ac triremem] Medicei acerrime. pro quae Leid. sec. qui persequerentur Medicei. Unde effingere posses quae eos persequerentur sc. hostes. ut pro more a generali numero singul. transeat ad pluralem. Dein iidem, Vaticanus, & Leidensis sec. implicatam.

¹⁸³ Numidarum & Lac.] Omnes MSS. Mindarum Lacedaemoniorum d. TENN. Ex MSS. Italicis hoc ineptum mendum in editiones irreper-

rum ducem, quum amplum exercitum, & plures naves haberet, nocte expositis in¹⁸⁴ terram quibusdam militum suorum, parte quoque navium post quaedam promontoria occultata, ipse cum paucis profectus, ita ut contemptu sui hostem¹⁸⁵ invitaret, eundem insequentem fugit, donec in praeparatas insidias¹⁸⁶ perduceret⁴.¹⁸⁷ Aversum deinde, & ¹⁸⁸egredientem in terram, percos,

⁴ Vulgo INDUCERET: AVERSUMQUE.

irepsit; quod tamen miror huc usque vulgatos obfedisſe libros. MSS. mei ceteri quoque *Mindarum Lac.* ut reponi etiam jussit Gronovius, & jam ante If. Vossius, cui hanc verissimam emendationem sublegit, antiquum obtinens Keucheni, ipsaque ejus verba expressit ex animadversione ad Justin. l. v. c. 4. *jam Sesto Mindarus, & Pharnabazus Lacadaemoniorum duces instructis navibus exspectabant.* ubi vide, & Diodor. Sicul. l. xlii. p. m. 175. ac Polyæn. l. i. c. 40. §. 9.

¹⁸⁴ Terram] Leid. f.c. terra. dein Medicei q. militibus; tum occulta Edd. Rom. Bon. & Wechel.

¹⁸⁵ Invitaret] Leidens. pr. invitet. Editiones primae cum Vaticano vinceret, sed Medicei eliceret; quod saepius quidem hoc ipso capite habuimus. Praestat tamen vulgatum §. 31. *li, qui in statione fuerant, quiete invitati.*

¹⁸⁶ Induceret] Perduceret MSS. SCRIV. MSS. perduceret. TENN. Quis hoc mutarit, nescio, sed Edd. Rom. Bonon. Paris. Wechel. cum MSS. meis longe plurimis etiam perduceret, ut cum Keuchenio rescribi jubet perpetuus nostri auctoris stylus, sive produceret. Vide §. 35. *In praeparatas insidias perduxit.* Ad omnino Ex. 1. hujus capitis hostes insecutos eo perduxit.

¹⁸⁷ Aversumque deinde] Et hoc a conjectura est, cum libri adver-

sumque haberent. Mod. Ita Modius. vulgo, *adversumque*. SCRIV. MSS. *Adversum* deinde, ut hic optimo iure asseruit Modius. TENN. Turbant hic vehementer cum MSS. & Edd. Viri docti. Nam ad oram Editionis suae Scriverius allevit *melius est adversum*, & Tennulius, ut videre est, a Modio ait adsertum esse *adversum*, cum plane res aliter habet. Nam bene Modius conjecit *aversum*, ut exhibet margo Hittorpii, Wechelii, duo Cantabrig. Palatin. & Medic. Auctor enim vult dicere, ut tradunt reliqui historici, Mindarum ab Alcibiade, cujus classis subita conversio eum terruit, in fugam esse versum, & coactum terga dare, (in qua re frequens nostrum est verbum *averti*. vide ad l. ii. 3. 3. vi. 5. viii. 6. 7.) & navibus ad litus adpulsis egredi. Verum egredi volentem exceperunt eam Theramenis milites &c. Omnis confusio orta ex eo, quod non animadverterunt viri docti, Mindarum dici *aversum* respectu Alcibiadis, & *egredientem* respectu eorum, qui ad hoc dispositi erant. Ceterum male vulgo additur *que*, quae enclitica pro auctoris stylo abest recte a MSS. meis plurimis, & Edd. Rom. Bonon. Paris. Wechel. aliisque.

¹⁸⁸ Egredientem] Vaticanus, & Cantabr. text. *ingredientem*. Mor Mediceus sec. *ipsi exposuerant.*

189 In

eos, quos ad hoc ipsum exposuerat, cecidit.

XLV. Idem, navali proelio decertaturus, constituit malos quosdam ¹⁸⁹ in promontorio; praecepitque his, quos ibi relinquebat, ut, quum commissum proelium sensissent, panderent vela. Quo facto consequutus est, ut hostes aliam classem in auxilium ¹⁹⁰ supervenire ei arbitrati, ¹⁹¹ verterentur.

XLVI. ¹⁹² Memnon Rhodius, navali proelio, quum haberet ducentarum navium classem, & hostium naves elicere ad proelium vellet, ita ordinavit suos, ut paucarum navium malos ¹⁹³ erigeret, & easque primas agi juberet. Hostes

¹⁹⁴ au-

a Vulgo ERIGERENT & JUBERENT.

¹⁸⁹ *In promontorio*] Medic. sec. & Edd. pp. *in promontoria*

¹⁹⁰ *Supervenire ei*] Quidam invertunt haec duo verba. In Hillensb. deest *ei*. Leidensis sec. *subvenire*. Sed vide ad l. i. r. 6. *quam sibi supervenirent legiones*. Mox *arbitrantes* Gudianus, Petrensis, & Vossianus.

¹⁹¹ *Verterentur*] Simpliciter *verti* pro terga dare, in fugam *verti*, vereor, ut Latinum sit. Certe Frontinus amat dicere *avterterentur*, aut *terga verterent*, quod diserte postea inveni in Codice Petrensi: quo facit etiam Medicus antiquior, in quo corrupte *verterunt*. *Avterterentur* tamen hic praefero, & sic Cl. Walfse quoque conjecisse postea deprehendi.

¹⁹² *Memnon*] Leidens. pr. *Memno*. Vide ad §. 18. *Itatim bello pro proelio Gudian.*

¹⁹³ ERIGERENT, JUBERENT: *erigere* & *juberet*. SCRIV. 4. Reg. 1. Hill. *Eligeret*. 2. Hill. *Erigeret*. Pro *juberent* omnes MSS. *juberet*, TENN. Certo certius est, legi debere *juberet*; quod MSS. Mei quoque, & Edd. vetustae ex-

hibent, sed nondum constat, quomodo scribendum sit *erigerent*, quod male retinent nonnulli Codices. *Erigere* autem, a Scriverio in margine positum inveni in Ed. Bononiensi. Hanc vero constructionem *erigere* & *agi juberet*, defendere posset ex iis, quae concessi ad Lucan. l. x. 347.

ut colla ferire

Caesaris, & focerum jungi tibi, Magne, juberet.

quibus adde Caesarem l. i. R. Civ. c. 61 *Naves conquirere, & Octagesim adduci jubent*. ubi nihil mutandum. Adde c. 4. §. 20. l. III. c. 15. §. 6. Quare id, si MSS. addicerent Codices, libenter reciperem: Nunc haecenus probo, quod est in Tennulii MSS. *erigeret*, quo faciunt etiam Cantabr. Bib. pub. Leidensis pr. Gudianus, Vaticanus, & Ed. Romana *eligeret*. & ita MSS. plerique, quibus accedat Taurinensis Cod. in Lucano *ferret*. Crebro accidit, ut *jubeo* conjugatur per copulam cum alio verbo in eodem tempore & modo, loco infinitivi, licet idem, qui hoc jussisset,

& commeatibus quoque ² prosequendos ⁴. Ejusdem generis hominibus postea per ³ Pomptinum agrum fugientibus via data est, quae Gallica appellatur.

II. ⁴ L. Marcius, eques Romanus, cui, duobus Scipionibus occisis, exercitus imperium detulit, quum circumventi ab eo Poeni, ne inulti ⁵ morerentur, acrius pugnarent, laxatis manipulis, & concessio fugae spatio, dissipatos sine periculo suorum trucidavit.

III. ⁶ C. Caesar Germanos inclusos, ex desperatione fortius pugnantes, emitti jussit, fugientesque adgressus est.

IV. Hannibal, quum ad Thrasymenum inclusi ⁷ Romani acerrime pugnarent, ⁸ diductis ⁶ ordinibus

^a Vulgo PERSEQUENDOS. ^b Vulgo DEDUCTIS.

³ Pomptinum] Sic lege. licet 3. Reg. Voss. 3. Hill. *Promptinum*. Nam Dio l. 45. vocat Ἰληπόντινα. Sueton. Julio c. 44. *Sicca-ve Pomptinas paludes*. Epitome Livii l. 46. *Pomptinae paludes a Cornelio Cethego consule, cui ea provincia evenerat, siccatae, agerque ex eis factus*. TENN. *Promptinum, Protinum, Pretinum* vitiose, ut in hoc nomine passim apud alios, etiam mei. De *Pomptino agro* ad Livium l. iv. 25. vi. 5. & seqq. Vide quoque ad Lucan. l. iii. 85.

Pomptinas via dividit ada paludes.

⁴ L. Martius] Alias Q. Martius. SCRIV. Scriverius. Q. Martius. 3. Reg. i. Hill. Voss. T. Marcius Sic infra c. 10. n. 2. TENN. Male Tennulius Scriverio adscribit lectionem Q. cum is tantum indicaverit, in aliis Editionibus ita scribi, nempe in Rom. & Bolton. In MSS. duobus deest praepomen. In quatuor, & Sanuto ⁴ In Medic. scē. Tiber, perpe-

ram. Recte se habet vulgatum, & ex eo corrigendum Ex. 2. cap. 10. ubi vulgo T. Martius. Omnes historici egregium hunc Marcium Septimi filium, primipili centurionem praenomine Lucii insigniunt. Dein e MSS., nummis, & inscriptionibus non Martius, sed Marcius hic & ubique exarandum est. In quo etiam perperam optima Livii editiones variant. V. l. xxv. 37. & c. xxvi. 17. 20. 37. xxviii. 21. 28.

⁵ Morerentur] Medic. pr. morerentur. Dein Ed. Rom. fugiendi.

⁶ C. Caesar] Leid. sec. & Sanut. sine praenomine. Germanum Petrensi. Malim & ex d. dein Arcerian. *Thrasymenum*. alii *Trasymenum*, *Transimenum*. vide supra.

⁷ Germani acerrime pugnarent] Absit, ut Germanos ad Thrasymenum cum Hannibale congressos librarii nobis persuadeant. neque enim ii sunt Germani, ut contractam temeritate C. Flaminii Coss. ignominiam, tam faci-

hibus fecit eis abundi potestatem, eunteſque ſine ſuorum ſanguine ſtravit.

V. Antigonuſ, rex Macedonum, ⁹ Aetoliſ, qui in obſidionem ab eo compulſi, fame urgebantur, ſtatuerantque, eruptione facta, commori, viam fugae dedit, atque ita ¹⁰ infraſto inpetu eorum, ¹¹ inſecutuſ ⁴ averſoſ cecidit.

VI. Ageſilauſ Lacedaemoniuſ, adverſuſ Theba-

⁴ Vulgo INSECUTOS.

facile patiantur in ſederivari. E-
mendo, *incluſi Romani*. Ita ju-
bent Liviuſ l. xxi. Oroſiuſ l. i.
Floruſ l. ii. Valeriuſ l. i. Siliuſ
l. v. Plutarchuſ in Hannibale, &
in Fabio: irem Frontinuſ noſter
l. v. c. 7. ex. 25. STEW. *Romani*.
Ita Stewechiuſ. Vulgo *Germani*.
SCRIV. *Romani* ſic l. Nam *Ger-*
mani, qui hic ab omnibuſ MSS.
ponuntur, nullum locum habent.
Front. iv. 7. 25 TENN. Nemo
ſanuſ credere poterit, a Fronti-
no eſſe *Germani*; licet omneſ id
retineant MSS. *Germani* potuerunt
inrepiſſe ex praecedente exemplo.
Et ſane alibi quoque *Romani* &
Germani in veteribuſ libris con-
funduntur. Sic l. ii. 1. 16. pro
Germanorum in nonnulliſ eſt *Ro-*
manorum. Non placet tamen haec
correctio Doct. Barchio, quia non
omneſ omnino Romani tam de-
ſperate illiſ pugnarunt, quapro-
pter l. ii. Adverſ. c. 11. mallet
legere *primani*. Non ego credu-
luſ illi. Vide potiuſ, num reſcri-
bi commodiuſ poſſit *legionarii*.
Hoc autem Hannibalſ Strategie-
ma Liviuſ non reſert, ſed c. 6.
ſex miſſia primi agminis eruptio-
ne per adverſoſ hoſteſ impigre fa-
cta evaſiſſe.

⁸ *Diductiſ*] Lege *diductiſ*, ut
Voſſ. l. Hill. TENN. Recte. vi-
de ad l. ii. 3. ⁸ *Diductiſ in la-*
tera viribuſ. Conſentit Gudia-
nuſ.

⁹ *Aetoliſ*] Leid. pr. & Gud,

Ethoriſ. ſtatim *ſubſidionem* Petrenſ.
obſidione Medic. ſec. Hillenſb. &
Edd. pp.

¹⁰ *Infracſto impetu*] Voſſianuſ,
& unuſ Hillenſb. diſjuncte *in*
fracſto: Non opuſ diſjunctioſne.
v. Aeneid. 784. de Junone:

Nec Joviſ imperio ſatiſſe infra-
cta quieſcit.

Serviuſ in *fracſta*. Valde *fracſta*. ut
ut xxi. Aeneid. v. i.

Turnuſ ut infracſtoſ adverſo Mar-
te Latinoſ

Deſceſſe videt.

At nobiſ. *Cur impetuſ tantoſ bel-*
liſ non priuſ fregit ac repulit, quam
immanes inciderent plagae? Fragm.
Poetar. Edit. Scriv. f. 177. *Clade*
ſubita frangatur ſua. vide c. 9. n.
3 TENN. Medic. ſec. & Edd.
pp. *fracſto*. Vatican. *In coſ fracſto*.
Infringere pro valde frangere ver-
buſ eſt, ab omnibuſ auctoriſbuſ
uſurpatuſ.

¹¹ *Inſecutoſ*] *Inſecutuſ* Stewech.
SCRIV. *Inſecutuſ averſoſ* ſic lege.
In 4. Reg. & i. Hill. *Adverſoſ*.
perperam. ut ſtatim *cecidit adver-*
ſoſ 2. Reg. 2. Hill. male. Nam
legenduſ *averſoſ*. TENN. In-
venit in editione Modii Ste-
wechiuſ *inſecutoſ*, quod illuc viriſ
operatuſ irreperit. Nam ple-
rique MSS. & Edd omneſ, ut
debent, *inſecutuſ*. *Adverſuſ* Me-
dic. ſec. *adverſoſ* Leid. ſec. ut
ſtatim. *Averſoſ* ſcribenduſ eſſe
vidimuſ ad c. 3. 3. iv. 20. v. 44.

banos quum acie configeretur, intellexissetque, hostes, locorum conditione clausos, ob desperationem fortius dimicare; laxatis suorum ordinibus, apertaue Thebanis ad evadendum via, rursus ¹¹ in abeuntes contraxit aciem, & sine jactura suorum cecidit averfos.

VII. ¹² Cn. Manlius Cos. quum ex acie reversus capta ab Hetruscis Romana castra invenisset, omnibus portis statione circumdatis, inclusos hostes in eam rabiem efferavit, ut ipse in proelio caderet. Quod ¹³ ut animadverterunt legati ejus, ¹⁴ ab una parte remota statione, exitum Hetruscis dederunt, & effusos persecuti, occurrente altero Consule Fabio, ceciderunt.

VIII. Themistocles, victo Xerxe, volentes suos pontem ¹⁵ rumpere prohibuit, quum docuisset ¹⁶ cautius ^a esse, cum ¹⁷ expelli ex Europa, quam cogi,

^a Vulgo porrovs.

¹¹ *In abeuntes*] Medic. sec. *ab-*
euntis. sed vide Polyacn. l. 11. 1.
19. dein *adversos* idem, Leid. sec.
& Ed. Par. *Adversarios* Petren-

¹² *Cn. Manlius*] Omnes MSS.
G. M. 4. Reg. *Manilius*. TENN.
Mallius & *Manilius* ex more etiam
mei nonnulli, sed *Gneus*, sive *Gneus*
mei servant omnes, praeter Me-
dic. pr. & Edd. vetustas. Ejus
mentio jam facta l. 1. c. 11. 1.
& de hac Cn. Manlii morte fufe
Livius l. 11. 47. unde descripsit
auctor noster.

¹³ *Ut animadverterunt*] 4. Reg.
carent *ut* ut. 2. Reg. *animadver-*
tes. Voss. *cum animadverterent*.
TENN. *ut* caret etiam Gu-
dianus. *Quod animadverentes* Sa-
natus, Vaticanus, Medicei, Pa-
latin. & Leidens. sec. cum Edd.
Romana, & Bonon. *Quod non*
adverterunt Leidens. prim. Vide-
tur olim fuisse *quum* *adverterunt*,

& ex quum ad factum esse ani-
mad. Frequens in his compositis
est consusio, ut jam saepius no-
ratum, adde c. seq. § 6. paullo
ante Medic. sec. in *proelium*.

¹⁴ *Ab una parte remota statio-*
ne] Leidens. sec. ex n. Praecedat
omnibus portis statione c. Hinc
malo hic scribere *ab una porta*
rem. stat. Consentit Livius: *nele-*
gati rapti consulis corpore pate-
fissent una porta hostibus viam. Ea
erumpunt, consternatoque agmine
abeuntes in victorem alterum inci-
dunt consulem.

¹⁵ *Rumpere.*] Medicei, & Edd.
Rom. ac Bonon. *irrumperere*, unde
facere quis posset *interrumpere*,
ut passim dicitur, & hic Sanatus
& Justinus in hoc negotio, qui
& *matuvata fuga*, ut noster, ha-
bet. Nil ego muto. Livius l. 11.
c. 10. *fragor rupti pontis*, noster
abrupti c. 13. § 5.

¹⁶ *Potius esse*] MSS. omnes
apius

cogi, ex desperatione pugnare. Idem misit ad eum, qui indicaret, in quo periculo esset, nisi fugam maturaret.

IX. Pyrrhus, Epirotarum rex, quum quamdam civitatem cepisset, clausisque portis ex ultima necessitate fortiter dimicantes eos, qui inclusi erant, animadvertisset, locum illis ad fugam dedit.

X. Idem inter ¹⁸ cetera praecepta imperatoria memoriae tradidit; non esse pertinaciter instandum hosti fugienti: ¹⁹ non solum, ne fortius ex necessitate resisteret, sed ut postea quoque facilius

aptius esse. TENN. Etiam nostri *aptius* cum Edd. Italicis, & Paris. sed Leidenfis primus *captius*. Vaticanus caret *apto esse*. Quare omnino legendum censeo *cautius esse*, sive prudentius; quod probatione non eget, nisi quis mallet *satius esse*. Si *potius* esset in MSS., id nequaquam mutandum esse censerem. Nunc praestare *to cautius* omnino videtur.

17 *Expelle ex Europa*] 4. Reg. 2. Hill. *Expelli Europa*. In hanc rem Vegetius l. III. c. 21. *Clauhis ex desperatione crescit audacia: & cum spei nihil est, sumit arma formido. Ideoque Scipionis laudata sententia est, vram hostibus, qua fugiant, muniendam.* Curtius l. IV. *Antipissi malo oppressi memorabile tamen proelium edunt; ut epior, ignaviam quoque necessitas acuit, & saepe desperatio spei causa est.* TENN. Praepositionem ex non agnoscunt quoque Leidenfes, nec Gudian. aut Voss. Hillensb. eum expellere, quam. Dein in quanto Petrensis, & maturasset Vossian. & Gud.

18 *Cetera*] Deest in Leidenfisibus, Palatino, Hillensb. Voss. & Ed. Paris. nec etiam opus est. Dein Ed. Paris. *memoriter*, Bonon. *tradit*.

19 *Non solum ne*] MSS. *ne non*

solum a se fortius. Tò *ratus* exulat a MSS. Codd. TENN. Eodem modo exaratum est quoque in meis omnibus, ac Edd. priscis. Medic. pr. *ne non solum a se ne fortius*. Infra vero *acie abest a Mediceis, & Edd. Italicis.* Forfan scribendum *ne non solum acie & c. facilius cederet.* Hoc sensu. Ne hostis sciens, sibi fugienti tam pertinaciter instari, fortius in ipsa acie tibi resistat, non solum; sed contra, ut hostis sciens, sibi non pertinaciter instari, postea facilius cedat. Melius me hinc non expedit: dein *ratus* abest quoque a MSS. meis, & Edd. antiquis, sed pro eo post victores Petrensis addit *credens*, & Leidenfis sec. interponit *dum furent, viatores se non satis persequi.* Verum haec posteriora mihi perquam suspecta sunt, & e lemma te per lectorem quemdam adposito videntur nata, ut tale lemma fuerit *non usque ad perniciem fugientibus instaturos viatores.* Verum tamen agnoscit quoque Sannutus, qui totum hoc exemplum ad verbum transcribens habet *non solum ne f. e. n. resistant, sed ut facilius cedant; quoque postea facilius est, non u. ad p. instaturos v.*

lius acie cederet, ratus non usque ad perniciem fugientibus ²⁰ instaturos victores.

²⁸ *Instaturos*] Petrensi. *Institu-*
ret, sed nil mata, ut *constaturus*,
exstaturus, *obstaturus*, *praestatu-*
rus, quod est etiam in MSS.
nonnullis apud Auct. B. Hispan.
c. 19. alii dixerunt, de quibus vi-
de H. Vossium de Analog. l. 111.
c. 20. & P. Burmann. ad Quin-

til. Instit. Orat. l. 11. c. 11. sic
etiam noster adhibuisse potuit
instaturus. Ita citante Livio l. x.
36. *Ni cedenti instaturum alterum*
timuisset. Verum in Heinsii, &
Gronovii Edd. *institurum* inve-
nio. Alibi quoque id citatur &
Caesare.

C A P. VII.

De dissimulandis adversis.

EXEMPLUM I.

Tullus Hostilius, rex Romanorum, commisso
adversus Veientes proelio, quum ¹ Albani,
deserto exercitu Romanorum, proximos peterent
tumulos, eaque res turbasset nostrorum animos,
clare pronuntiavit, jussu suo Albanos id fecisse,
ut hostem ² circumveniret. Quae res & terrorem
Ve-

¹ *Albani*] Duce Metio Fufetio.
Valer. Max. viii. 4. 1. Florus 1.
3. Simile Nepos in Agesilao c. 6.
Datame c. 6. Grotius f. 221. hi-
storia de Gomerone. Orosander
Strategici c. 23. *περὶ τὸ ἐν τῷ*
καρπῷ αὐτῷ τὴν μάχην ἐκφώνειν
χαρμόσυνα τοῖς ὑπηκόοις, εἰ καὶ
ψευδῆ, ὅμως συμφέρεται. *Utile*
esse in ipso conflictu Imperatorem
fausta & laeta militibus inclama-
re, etsi ea falsa sint. Livius 11.
c. 64. *Romani, quia paucitas da-*
mina sentiendo propior erat, gra-
dum retulissent, ut salubri menda-
cio consul, fugere hostes ab cornu
altero clamitans, concitasset aciem.
causam reddit l. xxxiv. 12. Sae-
pe vana pro veris maxime in bello
valuisse: & credentem se aliquod
auxilium habere, perinde atque ha-
beret, ipsa fiducia & sperando at-

que audendo servatum. Ceterum
4. Reg. 2. Hill. Voss. *Tullius pro*
Tullus. TENN. Duo item Medi-
cei, & Gudian. *Tullius.* Dein *cu-*
mulos Ed. Paris. pro *nostrorum*
Medic. sec. Ed. Rom. *Romanorum*.
Bonon. *Romanorum animo-*
rum. pro *animos* Med. sec. *acies.*

² *Circumveniret.*] Potest hoc
defendi eo, quod dux crebro di-
catur fecisse, quae praestitit ipsius
exercitus, non pospono tamen
Mediceorum Codicum lectionem
circumvenirent. Et ita omnes hi-
storici hac in re alter alterum
imitantes. *ὡς ἐπιώτιν αὐτοῖς*
Dionys. Halycarn. l. 111. p. 165.
κυκλωσόμενοι τὴν πολεμικὴν
Polyaen. l. viii. 5. *ut Fidenatem*
nuda terga invadant Livius l. i. 7.
In singulari Valerius Maxim. quia
eorum ducem modo jussu Ne-
titio nominatum ait.

Vejentibus, & Romanis fiduciam adtulit; ³ remque inclinatam consilio restituit.

II. L. Sulla, quum praefectus ejus, comitante non exigua equitum manu, commisso jam proelio, ad hostes transfugisset, pronuntiavit, jussu suo id factum; eaque ratione militum animos non tantum a confusione retraxit, sed quadam etiam ⁴ spe utilitatis, quae id consilium ⁵ secutura esset, confirmavit.

III. Idem, quum auxiliares ejus ⁶ missi ab ipso, circumventi ab hostibus, & ⁷ interfecti essent, verereturque, ne propter hoc damnum universus trepidaret exercitus, pronuntiavit, ⁸ auxiliares, qui ad defectionem conspirassent, consilio à se in loca iniqua deductos. Ita manifestissimam cladem ul-

4 Vulgo AUXILIARES.

³ Rem inclinatam] Prope perditam. Justinus l. iv. 4. vocat statum inclinatam. Cicero Bruto epist. 18. Te primo quoque tempore ferre praesidium labenti & inclinatae res. Loquitur auctor de acie incipiente cedere. Justinus l. XLII. c. 1. Itaque cum inclinatam Parthorum aciem viderent, arma ad hostes transfugere. Suetonius Julio c. 62. Inclinatam aciem solus saepe restituit. TENN. Aciemque inclinatam habet Petrensis, ut Vellejus quoque, Valerius Maximus, aliique non raro loquuntur. Nilominus opinor, meram hic esse glossam. Nam & in proelio inclinata res saepe Livius l. II. c. 47. ni rem inclinatam sustinisset. l. XLII. c. 59 primo spectator certaminis, deinde inclinata re, maximo usus fuit. Hinc Metaphorice Cicero ad Famil. I. I. Laboratur vehementer: inclinata res est & Petron. c. 38. ubi semel inclinata res est. ubi vide.

⁴ Spe.] Leidenf. sec. specie. non

male.

⁵ Secutura] I. Reg. I. Hill. in secutura. TENN. insecutura etiam uterque Medicus, & Edd. Italicæ, vere, ut opinor. secuta Palatin. Mox male editio Huetorii ac Wechelii consummavit, Gudian. conservavit.

⁶ Missi] Petrensis jussi. in Palatin. deest ejus.

⁷ Interfecti] Omnes MSS. & interfecti. TENN. Ita mei quoque, & Edd. priores Scriverio, e cujus editione primum excidit: quare revocavi.

⁸ Auxiliares] Voss. & 3. Hill. Auxiliaribus. TENN. Petrenf. Palatin. Medic. Leidenf. pr. Gudianus, Edd. Rom. Bonon. Paris. Auxiliaribus. sed Leidenf. sec. Auxiliarios; recte. unde vitiosum istud auxiliaribus natum est; passim optimis quibusvis usurpatur hoc adjectivum, & notior quoque. Vid. etiam l. I. 6. 18. 111. 10. 1.

dum tamquam fugientem ¹⁷² Saburam, regium praefectum, persequitur, devenit in patentes campos, ubi Numidarum circumventus equitatu, ¹⁷³ perduto exercitu, cecidit.

XLI. ¹⁷⁴ Melanthus, dux Atheniensium, quum provocatus ¹⁷⁵ a rege hostium Xantho Boeotio, descendisset ad pugnam, ut primum cominus stetit; Inique, inquit, Xanthe, & contra ¹⁷⁶ pactum facis; adversus solum enim cum altero processisti: quumque admiratus ille, quisnam se comitaretur, respexisset, aversum uno ictu confecit.

XLII. Iphicrates Atheniensis ad Cherronesum, quum

a Vulgo SABORAM.

Tonn. In *Africae bello* Leidens. pr. Palat. Vossian. & Medic. pr. Alter in *Africa bello* cum Edd. VV. rex *Africae* Hillensb. & Leidens. sec. dein *egressu* Hillensb. & Leid. sec. *regressu* Leid. pr. pro *spei* Leid. pr. *speciei*.

¹⁷² *Saboram*] *Saborum* Leid. sec. *Saborum* Medic. recentior. *Saborum* Palat. *Saburam* Petrensis. Sed Medicus antiquior vere *Saburam*: ut latius dixi ad Lucanum l. iv. 722.

Ut sibi commissi simulatores Sabura belli.

¹⁷³ *Perduto*] Medic. vetustior *predito*: forte *prodito*, solemnimatione. quod verbum hic loci optime Curioni conveniret, qui temeritate sua, & vana frustratus spe prodidit simul morte sua, & sic perdidit exercitum. Adi J. F. Gronov. Observ. l. III. c. 20. Heins. & Drakenb. ad Silium l. xvi. 621. Bernecc. ad Justin. l. xix. 3. Bentl. ad Horat. Epist. i. 16. 67. aliosque. Restituendum hoc etiam Laëtantio Epit. c. i. e veterissimo Codice, *Stultus iudicabitur, qui, dum alterius vitae parcat, suam proder. vulgo perdat.*

¹⁷⁴ *Melanthus*] Medicei *Melancus*, vel *Melanchius*. verum Graecis hic homo vocatur Μελανθος, vel Μελάνθιος, ut Ξάνθος, & Ξάνθιος. Confer Casaubon. & Maasvic. ad Polyæn. l. i. c. 19. Strateg. uti etiam Galeum ad Cononis διηγ. 39.

¹⁷⁵ *A rege*] Medicei *a grege*; scilicet pro *ab rege*.

¹⁷⁶ *Pactum facis*] 3. Reg. 2. Hill. contra *pactum pacis*. TENN. Cantabr. tert. c. *pugnam pacis*. *pacis* etiam male in Leidensi pr. Gudiano, & Mediceo sec. αἰτι-
κῆς ἢ παρὰ τὰς συνθήκας ποιεῖς auctores Graeci, & Sanutus *Inique contra solum cum socio venis*. nec de pace agebatur, sed *vincis πείρα*. Enim tamen abest quoque ab Leidensi primo, & Petrensi, ac tert. Cantabr. quasi fuisset contra *pactum pacis adversus solum cum al. proc. adversum enim unum* Medic. pr. & Leid. sec. *adversum enim solum unum* Medic. sec. Dein male etiam Ed. Wech. *respexit*, & MSS. tres cum Ed. Paris. *adversum* solito errore.

177 A-

quum sciret, Lacedaemoniorum ducem ¹⁷⁷ Anaxibium exercitum pedestri itinere ducere, firmissimam manum militum eduxit e navibus, & in insidiis collocavit: naves autem ¹⁷⁸ omnium, tamquam onustas milite, palam transnavigare iussit. Ita securos, & nihil ¹⁷⁹ expectantes Lacedaemonios a tergo ¹⁸⁰ aggressus a itinere, obpressit, fuditque.

XLIII. Liburni, quum ¹⁸¹ vadosa loca obsedissent, capitibus tantum eminentibus, fidem fecerunt hosti alti maris, ¹⁸² ac triremem, quae eos persequabatur, implicatam vado ceperunt.

XLIV. Alcibiades, dux Atheniensium, in Hellesponto adversus ¹⁸³ Mindarum^b Lacedaemoniorum

^a Vulgo INGRESSUS ITINERE. ^b Vulgo NUMIDARUM ET L.

¹⁷⁷ *Anaxibium*] Medicei, & Leid. pr. male *Anaxabium*, ut jam monitum ad l. 1. 4. 7. Hoc Strategema narrat late Xenophon. l. iv. p. 543. dein fortissimam m. Voss. Sed correctum in margine. V. ad c. 3. §. 3. Idem cum Gudiano pro *militum* habet *equitum*. a nav. Medic. pr. Uterque Medic. ac in inf. τὸ in abest a Palat. Voss. & Leid. sec. ¹⁷⁸ *Omnium*] Non placet hoc. Sanutus & Medicei omnes. Fuerit forsan *naves autem, omni t. o. milite*.

¹⁷⁹ *Expectantes*] Medicei dubitantes cum Sanuto: an suspicantes, vel suspectantes? Ultimam verius credo. Hinc natum Glossema dubitantes.

¹⁸⁰ *Ingressus itinere*] A tergo aggressus, in itinere. Stewechius. SCRIV. 2. Reg. & Stew. aggressus, pro itinere Stew. in it. Gujetus iter. TENN. Verissima est conjectura Stewechii. Male Gujetus conjiciebat iter. Non enim Iphicrates ingressus est iter. Sed in insidiis mansit, donec Lacedaemonios, qui ἀμειλίτερον ἰπε-

ρίοντο teste Xenophonte, a tergo aggrederetur. Consentunt in τῷ aggressus Medicei, Leidens. sec. & Cantabr. text. cum Sanuto, qui insuper in itinere nobis servavit. Suo more ab r. Medic. pr. in loco suo excidit, & cum gressus junctum. Insuper locum distinctione juvi. Vulgo *Lacedaemonios, a tergo ingressus itinere o.*

¹⁸¹ *Vadosa loca*] In Leidensi scilicet non comparat loca. Adi ad l. 1. 5. 26. simile quid de Liburnis vide apud Livium l. x. c. 2.

¹⁸² *Ac triremem*] Medicei accurime. pro quae Leid. sec. qui persequabantur Medicei. Unde effingere posses quae eos persequabantur sc. hostes. ut pro more a generali numero singul. transeat ad pluralem. Dein iidem, Vaticanus, & Leidensis sec. implicatam.

¹⁸³ *Numidarum & Lac.*] Omnes MSS. *Mindarum Lacedaemoniorum* d. TENN. Ex MSS. Italicis hoc ineptum mendum in editiones irrep-

rum ducem, quum amplum exercitum, & plures naves haberet, nocte expositis in ¹⁸⁴ terram quibusdam militum suorum, parte quoque navium post quaedam promontoria occultata, ipse cum paucis profectus, ita ut contemptu sui hostem ¹⁸⁵ invitaret, eundem insequentem fugit, donec in praeparatas infidias ¹⁸⁶ perduceret. ¹⁸⁷ Aversum deinde, & ¹⁸⁸ egredientem in terram, percos,

¶ Vulgo INDUCERET: AVERSUMQUE.

irepsit; quod tamen miror huc usque vulgatos obsedisse libros. MSS. mei ceteri quoque *Mindarum Lac.* ut reponi etiam iussit Gronovius, & jam ante Is. Vossius, cui hanc verissimam emendationem sublegit, antiquum obtinens Keuchenius, ipsaque ejus verba expressit ex animadversione ad Justin. l. v. c. 4. *jam Sesto Mindarus, & Pharnabazus Laedaeoniorum duces instructis navibus exspectabant.* ubi vide, & Diodor. Sicul. l. xlii. p. m. 175. ac Polyæn. l. i. c. 40. §. 9.

¹⁸⁴ Terram] Leid. f. c. terra. dein Medicei q. militibus; tum occulta Edd. Rom. Bon. & Wechel.

¹⁸⁵ Invitaret] Leidens. pr. invitet. Editiones primae cum Varicano vinceret, sed Medicei eliceret; quod saepius quidem hoc ipso capite habuimus. Praestat tamen vulgatum §. 31. *Si, qui in statione fuerant, quiete invitati.*

¹⁸⁶ Induceret] Perduceret MSS. SCRIV. MSS. perduceret. TENN. Quis hoc mutavit, nescio, sed Edd. Rom. Bonon. Paris. Wechel. cum MSS. meis longe plurimis etiam perduceret, ut cum Keuchenio rescribi jubet perpetuus nostri auctoris stylus, sive produceret. Vide §. 35. *In praeparatas infidias perduxit.* Ad omnino Ex. 1. hujus capitis hostes insecutos eo perduxit.

¹⁸⁷ Aversumque deinde] Et hoc a conjectura est, cum libri adver-

sumque haberent. Mon. Ita Modius. vulgo, *aversumque*. SCRIV. MSS. *Aversum* deinde, ut hic optimo iure asseruit Modius. TENN. Turbant hic vehementer cum MSS. & Edd. Viri docti. Nam ad oram Editionis suae Scrivenerius allevit *melius esse adversum*, & Tennulius, ut videre est, a Modio ait adsertum esse *adversum*, cum plane se res aliter habet. Nam bene Modius conjecit *aversum*, ut exhibet margo Hittorpii, Wechelii, duo Cantabrig. Palatin. & Medic. Auctor enim vult dicere, ut tradunt reliqui historici, Mindarum ab Alcibiade, cujus classis subita conversio eum terruit, in fugam esse versum, & coactum terga dare, (in qua re frequens nostrum est verbum *averti*. vide ad l. 11. 3. 3. vi. 5. viii. 6. 7.) & navibus ad litus adpulsis egredi. Verum egredi volentem exceperunt eum Theramenis milites &c. Omnis consulto orta ex eo, quod non animadverterunt viri docti, Mindarum dici *aversum* respectu Alcibiadis, & *egredientem* respectu eorum, qui ad hoc dispositi erant. Ceterum male vulgo additur *que*, quae enclitica pro auctoris stylo abest recte a MSS. meis plurimis, & Edd. Rom. Bonon. Paris. Wechel. aliisque.

¹⁸⁸ Egredientem] Vaticanus, & Cantabr. tert. *ingredientem*. Moz Medicus sec. *ipsi exposuerant*.

189 Ia

eos, quos ad hoc ipsum exposuerat, cecidit.

XLV. Idem, navali proelio decertaturus, constituit malos quosdam ¹⁸⁹ in promontorio; praecepitque his, quos ibi relinquebat, ut, quum commissum proelium sensissent, panderent vela. Quo facto consequutus est, ut hostes aliam classem in auxilium ¹⁹⁰ supervenire ei arbitrati, ¹⁹¹ verterentur.

XLVI. ¹⁹² Memnon Rhodius, navali proelio, quum haberet ducentarum navium classem, & hostium naves elicere ad proelium vellet, ita ordinavit suos, ut paucarum navium malos ¹⁹³ erigeret, & easque primas agi juberet. Hostes

¹⁹⁴ au-

a Vulgo ERIGERENT & JUBERENT.

¹⁸⁹ *Inpromontorio*] Medic. sec. & Edd. pp. *in promontoria*

¹⁹⁰ *Supervenire ei*] Quidam invertunt haec duo verba. In Hillensb. deest *ei*. Leidentis sec. *subvenire*. Sed vide ad l. i. r. 6. *quam sibi supervenirent legiones*. Mox *arbitrantes* Gudianus, Petrensis, & Vossianus.

¹⁹¹ *Verterentur*] Simpliciter *verti* pro terga dare, in fugam *verti*, vereor, ut Latinum sit. Certe Frontinus amat dicere *avertentur*, aut *terga verterent*, quod diserte postea inveni in Codice Petrensi: quo facit etiam Medicus antiquior, in quo corrupte *verterunt*. *Avterterentur* tamen hic praefero, & sic Cl. Walfse quoque conjecisse postea deprehendi.

¹⁹² *Memnon*] Leident. pr. *Memno*. Vide ad §. 18. *statim bello pro proelio* Gudian.

¹⁹³ ERIGERENT, JUBERENT: *erigere* & *juberet*. SCRIV. 4. Reg. 1. Hill. *Eligeret*. 2. Hill. *Erigeret*. Pro *juberent* omnes MSS. *juberet*, TENN. Certo certius est, legi debere *juberet*; quod MSS. mei quoque, & Edd. vetulatae ex-

hibent, sed nondum constat, quomodo scribendum sit *to erigerent*, quod male retinent nonnulli Codices. *Erigere* autem, a Scriverio in margine positum inveni in Ed. Bononiensi. Hanc vero constructionem *erigere* & *agi juberet*, defendere posset ex iis, quae congesti ad Lucan. l. x. 347.

*ut colla ferire
Caesaris, & fœderum jungi tibi,
Magne, juberet.*

quibus adde Caesarem l. r. R. Civ. c. 61 *Naves conquerere, & Octogesam adduci jubent*. ubi nihil mutandum. Adde c. 4. §. 20. l. III. c. 15. §. 6. Quare id, si MSS. addicerent Codices, libenter reciperem: Nunc haftenus proba, quod est in Tennulii MSS. *erigeret*, quo faciunt etiam Cantabr. Bib. pub. Leidentis pr. Gudianus, Vaticanus, & Ed. Romana *eligeret*. & ita MSS. plerique, quibus accedat Taurinensis Cod. in Lucano *ferret*. Crebro accidit, ut *jubeo* conjungatur per copulam cum alio verbo in eodem tempore & modo, loco infinitivi, licet idem, qui hoc jusserit,

& commeatibus quoque ² prosequendos ⁴. Ejusdem generis hominibus postea per ³ Pomptinum agrum fugientibus via data est, quae Gallica appellatur.

II. ⁴ L. Marcius, eques Romanus, cui, duobus Scipionibus occisis, exercitus imperium detulit, quum circumventi ab eo Poeni, ne inulti ⁵ morerentur, acrius pugnarent, laxatis manipulis, & concessio fugae spatio, dissipatos sine periculo suorum trucidavit.

III. ⁶ C. Caesar Germanos inclusos, ex desperatione fortius pugnantes, emitti jussit, fugientesque adgressus est.

IV. Hannibal, quum ad Thrasymenum inclusi ⁷ Romani acerrime pugnarent, ⁸ diductis ⁶ ordinibus

⁴ Vulgo PERSEQUENDOS. ⁶ Vulgo DEDUCTIS.

³ Pomptinum] Sic lege. licet 3. Reg. Voss. 3. Hill. *Promptinum*. Nam Dio l. 45. vocat Ἰλπτόμπτυν. Sueton. Julio c. 44. *Sicca-ve Pomptinas paludes*. Epitome Livii l. 46. *Pomptinae paludes a Cornelio Cethego consule, cui ea provincia evenerat, siccatae, agerque ex iis factus*. TENN. *Promptinum, Protinum, Pretinum* vitiose, ut in hoc nomine passim apud alios, etiam mei. De *Pomptino* agro adi Livium l. iv. 25. vi. 5. & seqq. Vide quoque ad Lucan. l. iii. 85.

Pomptinas *via dividit ada paludes*.

⁴ L. Martius] Alias *Q. Martius*. SCRIV. Scriverius. *Q. Martius*. 3. Reg. i. Hill. Voss. T. *Marcus* Sic infra c. 10. n. 2. TENN. Male Tennulius Scriverio adscribit lectionem *Q.* cum is tantum indicaverit, in aliis Editionibus ita scribi, nempe in Rom. & Botton. In MSS. duobus deest praenomen. In quatuor, & Sanuto *Q.* In Medic. scē. *Tiber*, perpe-

ram. Recte se habet vulgatum, & ex eo cortigendum Ex. 2. cap. 10. ubi vulgo T. *Martius*. Omnes historici egregium hunc Marcium Septimi filium, primipili centurionem praenomine *Lucii* insigniunt. Dein e MSS., nummis, & inscriptionibus non *Martius*, sed *Marcus* hic & ubique exarandum est. In quo etiam perperam optima Livii editiones variant. V. l. xxv. 37. &c: xxvi. 17. 20. 37. xxviii. 21. 28.

⁵ Morerentur] Medic. pr. *morirentur*. Dein Ed. Rom. *fu- giendi*.

⁶ C. Caesar] Leid. sec. & Sanut. sine praenomine. *Germanum* Petrenf. Malim *& ex d.* dein Arcerian. *Thrasymenum*. alii *Trasymenum*, *Transymenum*. vide supra.

⁷ Germani acerrime pugnarent] Absit, ut Germanos ad Thrasymenum cum Hannibale congregatos librarii nobis persuadeant. neque enim ii sunt Germani, ut contra tam temeritate C. Flaminii Coss. igaominiam, tam faci-

hibus fecit eis abundi potestatem, eunteſque ſine ſuorum ſanguine ſtravit.

V. Antigonus, rex Macedonum, ⁹ Aetolis, qui in obſidionem ab eo compulſi, fame urgebantur, ſtatuerantque, eruptione facta, commori, viam fugae dedit, atque ita ¹⁰ infraſto inpetu eorum, ¹¹ inſecutus ⁴ averſos cecidit.

VI. Ageſilaus Lacedaemonius, adverſus Theba-

⁴ Vulgo INSPUTOS.

facile patiantur in ſederivari. Emendo, *incluſi Romani*. Ita jubent Livius l. xxii. Oroſius l. i. Florus l. ii. Valerius l. i. Silius l. v. Plutarchus in Hannibale, & in Fabio: item Frontinus noſter l. v. c. 7. ex. 25. STEW. *Romani*. Ita Stewechius. Vulgo *Germani*. SCRIV. *Romani* ſic l. Nam *Germani*, qui hic ab omnibus MSS. ponuntur, nullum locum habent. Front. iv. 7. 25. TENN. Nemo ſanus credere poterit, a Frontino eſſe *Germani*; licet omnes id retineant MSS. *Germani* potuerunt inſerpiſſe ex praecedente exemplo. Et ſane alibi quoque *Romani* & *Germani* in veteribus libris confunduntur. Sic l. ii. r. 16. pro *Germanorum* in nonnullis eſt *Romanorum*. Non placet tamen haec correctio Doct. Barthio, quia non omnes omnino Romani tam deſperate illic pugnarunt, quapropter l. ii. Adverſ. c. ii. mallet legere *primani*. Non ego credulus illi. Vide potius, num reſcribi commodius poſſit *legionarii*. Hoc autem Hannibalis Strategema Livius non refert, ſed c. 6. ſex millia primi agminis eruptione per adverſos hoſtes impigre facta evaſiſſe.

⁸ *Deductis*] Lege *diductis*, ut Voſſ. l. i. Hill. TENN. Recte. vide ad l. ii. 3. ⁸ *Diductis in laſtera viribus*. Conſentit Gudianus.

⁹ *Aetolis*] Leid. pr. & Gud.

Ethoris. ſtatim *ſubſidionem* Petrenſ. obſidione Medic. ſec. Hillenſb. & Edd. pp.

¹⁰ *Infracſto impetu*] Voſſianus, & unus Hillenſb. diſjuncte *Infracſto*. Non opus diſjunctio. v. Aeneid. 784. de Junone:

Nec Jovis imperio ſatiſſec infraſta quiſit.

Servius in ſaeta. *Valde fracſta*. ut ut xii. Aeneid. v. i.

Turnus ut infraſtos adverſo Marte Latinus

Deſeciſſe videt.

Arnobius. *Cur impetus tantos belli non prius frexit ac repulit, quam immanes incidenter plagae?* Fragm. Poetar. Edit. Scriv. f. 177. *Clade ſubita frangatur ſua*. vide c. 9. n. 3 TENN. Medic. ſec. & Edd. pp. *fracſto*. Vatican. *In eos fracſto*. *Infringere* pro valde frangere verbum eſt, ab omnibus auctoribus uſurpatum.

¹¹ *Inſecutus*] *Inſecutus* Stewech. SCRIV. *Inſecutus averſos* ſic lege. In 4. Reg. & i. Hill. *Adverſos*. perperam. ut ſtatim *cecidiſſe averſos* 2. Reg. 2. Hill. male. Nam legendum *averſos*. TENN. Invenit in editione Modii Stewechius *inſecutus*, quod illuc viri operarum irreperit. Nam plerique MSS. & Edd omnes, ut debent, *inſecutus*. *Adverſus* Medic. ſec. *adverſos* Leid. ſec. ut ſtatim. *Averſos* ſcribendum eſſe vidimus ad c. 3. 3. 1v. 20. v. 44.

banos quum acie confligeter, intellexissetque, hostes, locorum conditione clausos, ob desperationem fortius dimicare; laxatis suorum ordinibus, apertaue Thebanis ad evadendum via, rursus ¹¹ in abeuntes contraxit aciem, & sine jactura suorum cecidit averfos.

VII. ¹² Cn. Manlius Cos. quum ex acie reversus capta ab Hetruscis Romana castra invenisset, omnibus portis statione circumdatis, inclusos hostes in eam rabiem efferavit, ut ipse in proelio caderet. Quod ¹³ ut animadverterunt legati ejus, ¹⁴ ab una parte remota statione, exitum Hetruscis dederunt, & effusos persecuti, occurrente altero Consule Fabio, ceciderunt.

VIII. Themistocles, victo Xerxe, volentes suos pontem ¹⁵ rumpere prohibuit, quum docuisset ¹⁶ cautius ^a esse, eum ¹⁷ expelli ex Europa, quam cogi,

^a Vulgo potius.

¹¹ *In abeuntes*] Medic. sec. *abeuntis*, sed vide Polyacn. l. 11. 1. 19. dein *adversos* idem, Leid. sec. & Ed. Par. *Adversarios* Petrensis, perperam.

¹² *Cn. Manlius*] Omnes MSS. *G. M. 4. Reg. Manilius*. TENN. *Mallius & Manilius* ex more etiam mei nonnulli, sed *Cneus*, sive *Gneus* mei servant omnes, praeter Medic. pr. & Edd. vetustas. Ejus mentio jam facta l. 1. c. 11. 1. & de hac Cn. Manlii morte fuse Livius l. 11. 47. unde descripsit auctor noster.

¹³ *Ut animadverterunt*] 4 Reg. carent *ut*. 2. Reg. *animadvertentes*. Voss. *cum animadverterent*. TENN. *Tū ut* caret etiam Gudianus. *Quod animadvertentes* Sanutus, Vaticanus, Medicei, Palatin. & Leidens. sec. cum Edd. Romana, & Bonon. *Quod non adverterunt* Leidens. prim. Videatur olim fuisse *quum adverterunt*,

& ex quum ad factum esse animad. Frequens in his compolitis est consilio, ut jam saepius notatum, adde c. seq. § 6. paullo ante Medic. sec. in proelium.

¹⁴ *Ab una parte remota statione*] Leidens. sec. ex n. Praecedit omnibus portis statione c. Hinc malo hic scribere *ab una porta rem. stat.* Consentit Livius: *negligati rapio consulis corpore pateficerent una porta hostibus viam. Ea erumpunt, conspernatque agmine abeuntes in victorem alterum incidunt consulem.*

¹⁵ *Rumpere*.] Medicei, & Edd. Rom. ac Bonon. *irrumper*, unde facere quis posset interrumpere, ut passim dicitur, & hic Sanutus & Justinus in hoc negotio, qui & *maturata fuga*, ut noster, habet. Nil ego muto. Livius l. 11. c. 10. *fragor rupti pontis*, noster *abrupti* c. 13. § 5.

¹⁶ *Potius esse*] MSS. omnes *aptius*

cogi, ex desperatione pugnare. Idem misit ad eum, qui indicaret, in quo periculo esset, nisi fugam maturaret.

IX. Pyrrhus, Epirotarum rex, quum quamdam civitatem cepisset, clausisque portis ex ultima necessitate fortiter dimicantes eos, qui inclusi erant, animadvertisset, locum illis ad fugam dedit.

X. Idem inter ¹⁸ cetera praecepta imperatoria memoriae tradidit; non esse pertinaciter instandum hosti fugienti: ¹⁹ non solum, ne fortius ex necessitate resisteret, sed ut postea quoque facilius

aptius esse. TENN. Etiam nostri *aptius* cum Edd. Italicis, & Paris. sed Leidenfis primus *captius*. Vaticianus caret *τῷ* esse. Quare omnino legendum censeo *cautius esse*, live prudentius; quod probatione non eget, nisi quis mallet *fatius esse*. Si *potius* esset in MSS., id nequaquam mutandum esse censerem. Nunc praestare *τὸ cautius* omnino videtur.

17 *Expelli ex Europa*] 4. Reg. 2. Hill. *Expelli Europa*. In hanc rem Vegetius l. 111. c. 21. *Claustris ex desperatione crescit audacia: & cum spei nihil est, sumit arma formido. Ideoque Scipionis laudata sententia est, viam hostibus, qua fugiant, muniendam.* Curtius l. iv. *Antipissi malo oppressi memorabile tamen praecium edunt; ut opinor, ignaviam quoque necessitas acuit, & saepe desperatio spei causa est.* TENN. Praepositionem ex non agnoscunt quoque Leidenfis, nec Gudian. aut Voss. Hillensb. cum expellere, quam. Dein in quanto Petrensis, & maturasse Vossian. & Gud.

18 *Cetera*] Deest in Leidenfisibus, Palatino, Hillensb. Voss. & Ed. Paris. nec etiam opus est. Dein Ed. Paris. *memoriter.* Bonon. *tradit.*

19 *Non solum ne*] MSS. *ne non*

solum a se fortius. *τὸ ratius* exulat a MSS. Codd. TENN. Eodem modo exaratum est quoque in meis omnibus, ac Edd. prisca. Medic. pr. *ne non solum ab se.* Gudianus *ne non solum a se ne fortius.* Infra vero *acie* abest a Mediceis, & Edd. Italicis. Forasan scribendum *ne non solum acie* &c. *facilius cederet.* Hoc sensu. Ne hostis sciens, sibi fugienti tam pertinaciter instari, fortius in ipsa acie tibi resistat, non solum; sed contra, ut hostis sciens, sibi non pertinaciter instari, postea facilius cedat. Melius me hinc non expedit: dein *ratius* abest quoque a MSS. meis, & Edd. antiquis, sed pro eo post victores Petrensis addit *credens*, & Leidenfis sec. interponit *dum furent*, *vidtores se non satis persequi.* Verum haec posteriora mihi perquam suspecta sunt, & e lemmate per lectorem quemdam adposito videntur nata, ut tale lemma fuerit non usque ad perniciem fugientibus instaturos vidtores. Verum tamen agnoscit quoque Sanutus, qui totum hoc exemplum ad verbum transcribens habet *non solum ne s. e. n. resistent, sed ut facilius cedant; quoque postea facilius est, non u. ad p. instaturos v.*

lius acie cederet, ratus non usque ad perniciem fugientibus ²⁰ instaturos victores.

²³ *Instaturos*] Petrenf. *Instituros*, sed nil muta, ut *constaturus*, *existaturus*, *obstaturus*, *praestaturus*, quod est etiam in MSS. nonnullis apud Auct. B. Hispan. c. 19. alii dixerunt, de quibus vide M. Vossium de Analog. l. 111. c. 20. & P. Burmann. ad Quin-

til. Instit. Orat. l. 11. c. 11. sic etiam noster adhibuisse potuit *instaturus*. Ita citante Livio l. x. 36. *Ni cedenti instaturum alterum dimisisset*. Verum in Heinsii, & Gronovii Edd. *instaturum* invenio. Alibi quoque id citatur & Caesare.

C A P. VII.

De dissimulandis adversis.

EXEMPLUM I.

Tullus Hostilius, rex Romanorum, commisso adversus Veientes proelio, quum ¹ Albani, deserto exercitu Romanorum, proximos peterent tumultos, eaque res turbasset nostrorum animos, clare pronuntiavit, jussu suo Albanos id fecisse, ut hostem ² circumveniret. Quae res & terrorem Ve-

¹ *Albani*] Duce Metio Fufetio. Valer. Max. vii. 4. 1. Florus 1. 3. Simile Nepos in Agellao c. 6. Datame c. 6. Grotius f. 221. historia de Gomerone. Onofander Strategici c. 23. *περὶ τὸ ἐν τῷ κρημνῷ αὐτῷ τὸ μάχης ἐκφανεῖν χαρμόσυνα τοῖς ὑπὸ καὶ οἰς, εἰς τὴν ψευδῆ, ὅμως συμβαίνει*. Utile esse in ipso conflictu Imperatorem fausta & laeta militibus inclamare, etsi ea falsa sint. Livius 11. c. 64. *Romani, quia paucitas damna sentiendo propior erat, gradum retrulissent, ni salubri mendacio consul, fugere hostes ab cornu altero clamitans, concitasset aciem*. causam reddit l. xxxiv. 12. *Saepe vana pro veris maxime in bello valuisse: & credentem se aliquid auxilii habere, perinde atque haberet, ipsa fiducia & sperando at-*

que audendo servatum. Ceterum 4. Reg. 2. Hill. Voss. *Tullius pro Tullus*. TENN. Duo item Mediceci, & Gudian. *Tullius*. Dein cumulos Ed. Paris. pro *nostrorum* Medic. sec. Ed. Rom. *Romanorum*. Bonon. *Romanorum animorum*. pro *animis* Med. sec. *acies*.

² *Circumveniret*.] Potest hoc defendi eo, quod dux crebro dicatur fecisse, quae praestitit ipsius exercitus, non postpono tamen Mediceorum Codicum lectionem *circumvenirent*. Et ita omnes historici hac in re alter alterum imitantes. *ἵνα ἐπιῶσιν αὐτοῖς* Dionys. Halycarn. l. 111. p. 145. *κυκλωτόμενοι τὰς πολεμίας* Polyae. l. viii. 5. ut *Fidnatum* nuda terga invadant Livius l. 1. 7. In singulati Valerius Maxim. quia eorum ducem modo jussu *heditio* nominatum ait.

Vejentibus, & Romanis fiduciam adtulit; ³ remque inclinatam consilio restituit.

II. L. Sulla, quum praefectus ejus, comitante non exigua equitum manu, commissio jam proelio, ad hostes transfugisset, pronuntiavit, jussu suo id factum; eaque ratione militum animos non tantum a confusione retraxit, sed quadam etiam ⁴ spe utilitatis, quae id consilium ⁵ secutura esset, confirmavit.

III. Idem, quum auxiliares ejus ⁶ missi ab ipso, circumventi ab hostibus, & ⁷ interfecti essent, verereturque, ne propter hoc damnum universus trepidaret exercitus, pronuntiavit, ⁸ auxiliares, qui ad defectionem conspirassent, consilio à se in loca iniqua deductos. Ita manifestissimam cladem ul-

⁴ Vulgo AUXILIARES.

³ Rem inclinatam] Prope perditam. Justinus l. iv. 4. vocat statum inclinatam. Cicero Bruto epist. 18. Te primo quoque tempore ferre praesidium labenti & inclinatae rei. Loquitur auctor de acie incipiente cedere. Justinus l. xlii. c. 1. Itaque cum inclinatam Parthorum aciem viderent, arma ad hostes transfulere. Suetonius Julio c. 62. Inclinatam aciem solus saepe restituit. TENN. Aciemque inclinatam habet Petrensis, ut Vellejus quoque, Valerius Maximus, aliique non raro loquuntur. Nihilominus opinor, meram hic esse glossam. Nam & in proelio inclinata res saepe Livius l. ii. c. 47. ni rem inclinatam sustinisset. l. xlii. c. 59 primo spectator certaminis, deinde inclinata re, maximo usus fuit. Hinc Metaphorice Cicero ad Famil. i. 1. Laboratur vehementer: inclinata res est & Petron. c. 38. ubi semel inclinata res est. ubi vide.

⁴ Spe.] Leidenf. sec. specie, non

male.

⁵ Secutura] 1. Reg. 1. Hill. in secutura. TENN. insecutura etiam uterque Medicus, & Edd. Italicae, vere, ut opinor. secuta Palatin. Mox male editio Theopropii ac Wechelii consummavit, Gudian. conservavit.

⁶ Missi] Petrensis jussu. in Palatin. deest ejus.

⁷ Interfecti] Omnes MSS. & interfecti. TENN. Ita mei quoque, & Edd. priores Scriverio, e cujus editione primum excidit: quare revocavi.

⁸ Auxiliares] Voss. & 3. Hill. Auxiliaribus. TENN. Petrenf. Palatin. Medic. Leidenf. pr. Gudianus, Edd. Rom. Bonon. Paris. Auxiliaribus. sed Leidenf. sec. Auxiliarios; recte, unde vitiosum istud auxiliaribus natum est; passim optimis quibusvis usurpatur hoc adjectivum, & nostro quoque. Vid. etiam l. i. 6. 18. 111. 10. 1.

rum ducem, quum amplum exercitum, & plures naves haberet, nocte expositis in ¹⁸⁴ terram quibusdam militum suorum, parte quoque navium post quaedam promontoria occultata, ipse cum paucis profectus, ita ut contemptu sui hostem ¹⁸⁵ invitaret, eundem insequentem fugit, donec in praeparatas insidias ¹⁸⁶ perduceret. ¹⁸⁷ Aversum deinde, & ¹⁸⁸ egredientem in terram, percos,

¶ Valgo INDUCERET: AVERSUMQUE.

irrepsit; quod tamen miror huc utque vulgatos obsidisse libros.

MSS. mei ceteri quoque *Mindarum* Lac. ut reponi etiam iussit Gronovius, & jam ante If. Vossius, cui hanc verissimam emendationem sublegit, antiquum obtinens Keuchenius, ipsaque ejus verba expressit ex animadversione ad Justin. l. v. c. 4. jam *Sesto Mindarus, & Pharnabazus Lacedaemoniorum duces instructis navibus expectabant*, ubi vide, & Diodor. Sicul. l. xlii. p. m. 175. ac Polyæn. l. i. c. 40. §. 9.

[¹⁸⁴ *Terram*] Leid. f.c. terra. dein Medicei q. *militibus*; tum *occulta* Edd. Rom. Bon. & Wechel.

[¹⁸⁵ *Invitaret*] Leidens. pr. *invitet*. Editiones primae cum Varicano *vinceret*, sed Medicei *eliceret*; quod saepius quidem hoc ipso capite habuimus. Praestat tamen vulgatum §. 31. *It, qui in statione fuerant, quiete invitati*.

[¹⁸⁶ *Induceret*] *Perduceret* MSS. SCRIV. MSS. *perduceret*. TENN. Quis hoc mutarit, nescio, sed Edd. Rom. Bonon. Paris. Wechel. cum MSS. meis longe plurimis etiam *perduceret*, ut cum Keuchenio rescribi jubet perpetuus nostri auctoris stylus, sive *produceret*. Vide §. 35. *In praeparatas insidias perduxit*. Ad omnino Ex. i. huius capitis *hostes insecutos eo perduxit*.

[¹⁸⁷ *Aversumque deinde*] Et hoc a conjectura est, cum libri *adver-*

sumque haberent. Mon. Ita Modius. vulgo, *adversumque*. SCRIV. MSS. *Adversum* deinde, ut hic optimo iure asseruit Modius. TENN. Turbant hic vehementer cum MSS. & Edd. Viri docti. Nam ad oram Editionis suae Scriverius allevit *melius esse adversum*, & Tennulius, ut videre est, a Modio ait adsertum esse *adversum*, cum plane se res aliter habet. Nam bene Modius conjecit *aversum*, ut exhibet margini Hittorpii, Wechelii, duo Cantabrig. Palatin. & Medic. Auctor enim vult dicere, ut tradunt reliqui historici, Mindarum ab Alcibiade, cujus claslis subita conversio eum terruit, in fugam esse versum, & coactum terga dare, (in qua re frequens nostrum est verbum *averti*. vide ad l. ii. 3. 3. vi. 5. viii. 6. 7.) & navibus ad litus adpulsis egredi. Verum egredi volentem exceperunt eum Theramenis milites &c. Omnis confusio orta ex eo, quod non animadverterunt viri docti, Mindarum dici *aversum* respectu Alcibiadis, & *egredientem* respectu eorum, qui ad hoc dispositi erant. Ceterum male vulgo additur *que*, quae enclitica pro auctoris stylo abest recte a MSS. meis plurimis, & Edd. Rom. Bonon. Paris. Wechel. aliisque.

[¹⁸⁸ *Egredientem*] Vaticanus, & Cantabr. tert. *ingredientem*. Mox Medicus sec. *ipsi exposuerant*.

eos, quos ad hoc ipsum exposuerat, cecidit.

XLV. Idem, navali proelio decertaturus, constituit malos quosdam ¹⁸⁹ in promontorio; praecepitque his, quos ibi relinquebat, ut, quum commissum proelium sensissent, panderent vela. Quo facto consequutus est, ut hostes aliam classem in auxilium ¹⁹⁰ supervenire ei arbitrati, ¹⁹¹ verterentur.

XLVI. ¹⁹² Memnon Rhodius, navali proelio, quum haberet ducentarum navium classem, & hostium naves elicere ad proelium vellet, ita ordinavit suos, ut paucarum navium malos ¹⁹³ erigeret, & easque primas agi juberet. Hostes

¹⁹⁴ au-

a Vulgo ERIGERENT & JUBERENT.

¹⁸⁹ *In promontorio*] Medic. sec. & Edd. pp. *in promontoria*

¹⁹⁰ *Supervenire ei*] Quidam invertunt haec duo verba. In Hillensb. deest *ei*. Leidenfis sec. *subvenire*. Sed vide ad l. i. r. 6. *quam sibi supervenirent legiones*. Mox arbitrantes Gudianus, Petrensis, & Vossianus.

¹⁹¹ *Verterentur*] Simpliciter *verti* pro terga dare, in fugam verti, vereor, ut Latinum sit. Certe Frontinus amat dicere *avertentur*, aut *terga verterent*, quod diserte postea invenit in Codice Petrensi: quo facit etiam Medicus antiquior, in quo corrupte *verterunt*. *Avetterentur* tamen hic praefero, & sic Cl. Walfse quoque conjecisse postea deprehendi.

¹⁹² *Memnon*] Leidenf. pr. *Memno*. Vide ad §. 18. *statim bello pro proelio Gudian.*

¹⁹³ ERIGERENT, JUBERENT: *erigere & juberet*. SCRIV. 4. Reg. 1. Hill. *Eligeret*. 2. Hill. *Erigeret*. Pro *juberent* omnes MSS. *juberet*. TENN. Certo certius est, legi debere *juberet*; quod MSS. nec quoque, & Edd. vetulac ex-

hibent, sed nondum constat, quomodo scribendum sit *to erigerent*, quod male retinent nonnulli Codices. *Erigere* autem, a Scriverio in margine positum inveni in Ed. Bononiensi. Hanc vero constructionem *erigere & agi juberet*, defendere posses ex iis, quae congesti ad Lucan. l. x. 347.

*ut colla ferire
Caesaris, & focerum jungi tibi,
Magne, juberet.*

quibus adde Caesarem l. i. B. Civ. c. 61 *Naves conquirere, & Octagesam adduci jubent*. ubi nihil mutandum. Adde c. 4. §. 20. l. III. c. 15. §. 6. Quare id, si MSS. addicerent Codices, libenter recipirem: Nunc haecenus probo, quod est in Tennulii MSS. *erigeret*, quo faciunt etiam Cantabr. Bib. pub. Leidenfis pr. Gudianus, Vaticanus, & Ed. Romana *eligeret*. & ita MSS. plerique, quibus accedat Taurinensis Cod. in Lucano *ferret*. Crebro accidit, ut *jubeo* conjungatur per copulam cum alio verbo in eodem tempore & modo, loco infinitivi, licet idem, qui hoc jussit,

¹⁹⁴ autem procul conspicati numerum arborum; & ex eo navium quoque ¹⁹⁵ conjectantes, obtulerunt se certamini, & a pluribus occupati superatque sunt.

XLVII. Timotheus, dux Atheniensium, adversus Lacedaemonios navali ¹⁹⁶ acie decertaturus, quum instructa classis eorum ad pugnandum processisset, ex velocissimis navibus ¹⁹⁷ viginti praemisit, quae omni arte, varioque flexu eluderent hostem. ¹⁹⁸ Ut "primum deinde sensit, minus agiler

A Vulgo UT P. SENSIT, DEINDEM.

jusserit etiam illud, & non ipse fecerit. Quod non animadversum saepius ansam dedit corrumperendi loca. l. iv. c. 1. 33. *supplicio adfici jussit, & exemplo inpendit.* Phaedrus l. ii. f. 8. 26.

Quem convocata jubet occidi familia,

Prædamque tollit: ubi male Hein-
sius mavult tolli. at recte vulgatum defendit Cl. Burmannus. Livius l. xxvii. c. 13. *hordenum dari jussit, centurionesque destitutis gladiis discinctos destituit.* ubi Gronovius malebat *desitui.* at idem Liv. l. iv. c. 47. *signa inferri prope jussit, signiferumque ex suis unum eunstantem occidit;* quod Frontinus c. 8. §. 8. explicat per *occidi imperavit.* Justin. l. xxxii. c. 4. *serpentium genus in fistiles lagenas conjici jussit, medioque proelio in naves hostium mittit.* ubi tamen mitti e Juntina Graevius, quomodo etiam MS. Orvillii mei. Caesar l. vii. B. G. c. 13. *equitatum educi jubet, proeliumque committit.* Sic Edd. & MSS. meliores. Alii cum Hotomanno perperam committi. Infra l. iii. c. 5. §. 1. *aliquem ex captivis jussit occidi, & membratim in contubernia distribuit.* Sic recte MSS. vulgo *distribui.* Obstat tamen, ne plane credam, ita etiam hoc loco scribendum esse

potius *erigeret*, quam *erigere*, quod in his locis fere semper tale verbum occurrat post *jubere*, non vero ante, nisi quod l. iv. c. 1. 28. *Scidit, & &c. imperavit.* ubi & hoc mutarunt in *scindi* & l. iv. c. 7. 29. in MSS. nonnullis ut *armaret, & juberet provehi.* Quidquid sit, *erigeret* interim, donec certior hac in re sim, reponi jussi ob MStorum auctoritatem, qua se tueri nondum potest *erigere*; licet id maxime arrideat.

¹⁹⁴ Autem] Hac voce carent Leidenf. Medic. Palatin. Gudian., & Vossian. & facile salvo sensu abesse potest. Statim & etiam non compareret in Medic. sec.

¹⁹⁵ Conjectantes] Medic. prim. & Leidenf. sec. cum Edd. Rom. & Bonon. *conjecturantes.* Sic in Fabri Thesaurio citatur Seneca de Benef. c. 19. l. 7. *conjecturare in occulto.* Sed illic rectius Oblopaus, & Fromondus & Mstis legunt *conjectura ire in occulta.* pro & a pl. malleim at a pl.

¹⁹⁶ Acie] Medic. pr. *proelis.* Dein in *instructas* Medic. sec. *industria* Petrensis.

¹⁹⁷ Viginti] Petrensis *triginti.* Sed Polyænus quoque l. iii. c. 10. 6. 12. *Εἰκοσι,* dein *vanagad*

Leid,

liter moveri adversam partem, progressus a prae-
lassatos facile superavit.

• Vulgo PROGRESSOS.

Leid. sec. & pro eluderent, duce-
rent eodem scilicet sensu, Lei-
denf. pr.

198 *Ut primum sensu &c.*] Ste-
wechius: *deinde ut primum sensu,*
minus agiliter adversam partem
moveri; progressus, praelassatos: fa-
cile superavit: SCRIV. MSS. *Ut*
primum deinde sensu, Stewechius.
Deinde ut primum sensu, minus a-
giliter adversam partem moveri,
progressus &c. in nullo cod. MSS.
Progressos. TENN. Vide Stew.
ad Ex. 32. Medicei, & Edd.
Rom. Bon. Wech. *U* autem pri-
mum. *Deinde* abest a Leid. sec.
Petr. *deum sensu.* Sed vere om-
nino Leidens. pr. Vatican. Pala-
tin. Gud. Voss. aliiq. *Ut pri-*

mum deinde sensu; cum 'his au-
tem, non cum seqq. jungendum
esse τὸ deinde & mox progressus,
ut omnes MSS. & Edd. veterio-
res paullo exhibent, scribendum
Calaubonus jam monuit ad d.
Polyaeni locum. Τὰς δὲ ταχυ-
ναιτῶσας ἑκαοσι προσέταξε τοῖς
τελευτάρχαις ἀντιπαρεξάγειν
ταῖς πολεμίαις ναυσὶ, καὶ πυ-
κνὰς ποιεῖσθαι αἰνήσεις, καὶ τρο-
πὰς. οἷμῳ δὲ πολέμιοι πονί-
σαντες εἰς ἐστία &c. Unde patet,
etiam praelassatos rectum esse.
Mediceus sec. *Relaxatos.* Edd.
piores cum Palatino *praelassatos,*
quae etiam male in adv. p.

C A P. VI.

*De emittendo hoste, ne clausus proclium¹ ex de-
speratione redintegret.*

EXEMPLUM I.

Gallos, eo proelio, quod Camilli ductu ge-
itum est, desiderantes navigia, quibus Ti-
berim transirent, Senatus censuit transvehendos,
&

¹ *Ex desperatione*] 3. Reg. Voss.
& unus Hill. in desperatione re-
integret. TENN. In desper. Gudian.
Leid. pr. in desperationem. Cete-
rum MSS tantum non omnes, &
Edd. pp. reintegret. bellum Hil-
lensb. Mox transvehendos pro trans-
veh. Medicei, & Edd. Rom. Bo-
non. ac Paris.

² *Persequendos*] MSS. & Edd.
primae cum Scriverianis *pro-*
sequendos: quod male sequi negle-
xerunt ceteri editores. Quod ver-

bum donantis quid ex comitate,
praesertim discedentibus prop-
rium est Sueton. Caes. c. 27. *Spon-*
te ad se committentes uberrimo con-
giario proficuebatur. Aug. c. 49.
Utque perpetuo ac sine difficultate
sumtus ad silendos eos proficue-
que suppetere. Tiber. 46. *Comites*
expeditionum numquam salario,
cibariis tantum, sustentavit, una
modo liberalitate ex indulgentia vi-
trici proficue. Donis proficue
Valer. Max. l. iv. c. 3. §. 10.

13 Pemo

& com meatibus quoque² prosequendos⁴. Ejusdem generis hominibus postea per³ Pomptinum agrum fugientibus via data est, quae Gallica appellatur.

II. ⁴ L. Marcius, eques Romanus, cui, duobus Scipionibus occisis, exercitus imperium detulit, quum circumventi ab eo Poeni, ne inulti⁵ morerentur, acrius pugnarent, laxatis manipulis, & concessio fugae spatio, dissipatos sine periculo suorum trucidavit.

III. ⁶ C. Caesar Germanos inclusos, ex desperatione fortius pugnantes, emitti jussit, fugientesque adgressus est.

IV. Hannibal, quum ad Thrasymenum inclusi⁷ Romani acerrime pugnarent, ⁸ diductis ⁶ ordinibus

⁴ Vulgo PERSEQUENDOS. ⁶ Vulgo DEDUCTIS.

³ Pomptinum] Sic lege. licet 3. Reg. Voss. 3. Hill. *Promptinum*. Nam Dio l. 45. vocat ἡληρόμπτυνα. Sueton. Julio c. 44. *Sicca-ve Pomptinas paludes*. Epitome Livii l. 46. *Pomptinae paludes a Cornelio Cethego consule, cui ea provincia e venerat, siccatae, agerque ex eis factus*. TENN. *Promptinum, Protinum, Pretinum* vitiose, ut in hoc nomine passim apud alios, etiam mei. De *Pomptino agro* adi Livium l. iv. 25. vi. 5. & seqq. Vide quoque ad Lucan. l. 111. 85.

Pomptinas via dividit uda paludes.

⁴ L. Martius] Alias *Q. Martius*. SCRIV. *Scrivierius*. *Q. Martius*. 3. Reg. 1. Hill. Voss. T. *Marcus* Sic infra c. 10. n. 2. TENN. Male Tennulius Scrivetio adscribit lectionem *Q.* cum is tantum in-
dicaverit, in aliis Editionibus ita scribi, nempe in Rom. & Bologn. In MSS. duobus deest praeposmen. In quatuor, & Sanuto
In Medic. scē. Tiber, perpe-

ram. Recte se habet vulgatum, & ex eo cortigendum Ex. 2. cap. 10. ubi vulgo T. *Martius*. Omnes historici egregium hunc Marcium Septimi filium, primipili centurionem praenomine *Lucii* insigniunt. Dein e MSS., nummis, & inscriptionibus non *Martius*, sed *Marcus* hic & ubique exarandum est. In quo etiam perperam optima Livii editiones variant. V. l. xxv. 37. &c. xxvi. 17. 20. 37. xxviii. 21. 28.

⁵ Morerentur] Medic. pr. *morirentur*. Dein Ed. Rom. *fu-
giendi*.

⁶ C. Caesar] Leid. sec. & Sanut. sine praenomine. *Germanum* Petrensi. Malim & ex d. dein Aretician. *Thrasymenum*. alii *Trasymenum*, *Transymenum*. vide supra.

⁷ Germani acerrime pugnarent] Absit, ut Germanos ad Thrasymenum cum Hannibale congressos librarii nobis persuadeant. neque enim ii sunt Germani, ut contractam temeritate C. Flaminii Coss. ignominiam, tam
faci.

hibus fecit eis abundi potestatem, eunteſque ſine ſuorum ſanguine ſtravit.

V. Antigonuſ, rex Macedonum, ⁹ AEtoliſ, qui in obſidionem ab eo compulſi, fame urguebantur, ſtatuerantque, eruptione facta, commori, viam fugae dedit, atque ita ¹⁰ infracto inpetu eorum, ¹¹ inſecutuſ ⁴ averſoſ cecidit.

VI. Ageſilauſ Lacedaemoniuſ, adverſuſ Theba-

⁴ Vulgo INSECUTOS.

facile patiantur in ſederivari. E-
mendo, *incluſi Romani*. Ita ju-
bent Liviuſ l. xxii. Oroſiuſ l. i.
Floruſ l. ii. Valeriuſ l. i. Siliuſ
l. v. Plutarchuſ in Hannibale, &
in Fabio: item Frontinuſ noſter
l. v. c. 7. ex. 25. STEW. *Romani*.
Ita Stewechiuſ. Vulgo *Germani*.
SCRIV. *Romani* ſic l. Nam *Ger-*
mani, qui hic ab omnibuſ MSS.
ponuntur, nullum locum habent.
Front. iv. 7. 25. TENN. Nemo
ſanuſ credere poterit, a Fronti-
no eſſe *Germani*; licet omneſ id
retineant MSS. *Germani* potuerunt
intrepiſſe ex praecedente exemplo.
Et ſane alibi quoque *Romani* &
Germani in veteribuſ libris con-
funduntur. Sic l. ii. 1. 16. pro
Germanorum in nonnulliſ eſt *Ro-*
manorum. Non placet tamen haec
correctio Doct. Barthio, quia non
omneſ omnino Romani tam de-
ſperare illiſ pugnarunt, quapro-
pter l. ii. Adverſ. c. ii. mallet
legere *primani*. Non ego credu-
luſ illi. Vide poriuſ, num reſcri-
bi commodiuſ poſſit *legionarii*.
Hoc autem Hannibalſ Strategie-
ma Liviuſ non reſert, ſed c. 6.
ſex millia primi agminis eruptio-
ne per adverſoſ hoſteſ inſupre fa-
cta evaſiſſe.

⁸ *Deductiſ*] Lege *diductiſ*, ut
Voſſ. l. Hill. TENN. Recte, vi-
de ad l. ii. 3. ⁸ *Diductiſ in la-*
tera viribuſ. Conſentit Gudia-
nuſ.

⁹ AEtoliſ] Leid. pr. & Gud,

Etboriſ. ſtatim *ſubſidionem* Petrenſ.
obſidione Medic. ſec. Hillenſb. &
Edd. pp.

¹⁰ *Infracto inpetu*] Voſſianuſ,
& unuſ Hillenſb. diſjuncte *In*
fracto: Non opuſ diſjunctione.
v. AEncid. 734. de Junone:

Nec Jovis imperio fatiſce infra-
cta quieſcit.

Serviuſ in *ſacta*. Valde *ſacta*. ut
ut xxi. AEncid. v. i.

Turnuſ ut infractioſ adverſo Mar-
te Latinoſ

Deſeciſſe videt.

Arnobiuſ. *Cur impetuſ tantuſ bel-*
li non priuſ fregit ac repulit, quam
immaneſ inciderent plagae? Fraguſ.
Poëtar. Edit. SCRIV. f. 177. *Clade*
ſubita frangatur ſua. vide c. 9. n.
3 TENN. Medic. ſec. & Edd.
pp. *ſacta*. Vatican. *In eoſ ſacta*.
Infringere pro valde frangere ver-
buſ eſt, ab omnibuſ auctoriſbuſ
uſurpatuſ.

¹¹ *Inſecutoſ*] *Inſecutuſ* Stewech.
SCRIV. *Inſecutuſ averſoſ* ſic lege.
In 4. Reg. & 1. Hill. *Adverſoſ*.
perperam. ut ſtatim cecidit *adver-*
ſoſ 2. Reg. 2. Hill. male. Nam
legenduſ *averſoſ*. TENN. In-
venit in editione Modii Ste-
wechiuſ *inſecutoſ*, quod illuc virio
operaruſ irreperit. Nam ple-
rique MSS. & Edd omneſ, ut
debent, *inſecutuſ*. *Adverſuſ* Me-
dic. ſec. *adverſoſ* Leid. ſec. ut
ſtatim. *Averſoſ* ſcribenduſ eſſe
vidimuſ ad c. 3. 3. iv. 20. v. 44.

banos quum acie configeretur, intellexissetque, hostes, locorum conditione clausos, ob desperationem fortius dimicare; laxatis suorum ordinibus, apertaue Thebanis ad evadendum via, rursus ¹¹ in abeuntes contraxit aciem, & sine jactura suorum cecidit averfos.

VII. ¹² Cn. Manlius Cos. quum ex acie reversus capta ab Hetruscis Romana castra invenisset, omnibus portis statione circumdatis, inclusos hostes in eam rabiem efferavit, ut ipse in proelio caderet. Quod ¹³ ut animadverterunt legati ejus, ¹⁴ ab una parte remota statione, exitum Hetruscis dederunt, & effusos persecuti, occurrente altero Consule Fabio, ceciderunt.

VIII. Themistocles, victo Xerxe, volentes suos pontem ¹⁵ rumpere prohibuit, quum docuisset ¹⁶ cautius ^a esse, eum ¹⁷ expelli ex Europa, quam cogi,

^a Vulgo potius.

¹¹ *In abeuntes*] Medic. sec. *abeuntis*. sed vide Polyacn. l. 11. r. 39. dein *adversos* idem, Leid. sec. & Ed. Par. *Adversarios* Petrensis, perperam.

¹² *Cn. Manlius*] Omnes MSS. *G. M. 4. Reg. Manilius. TENN. Mallius & Manilius* ex more etiam mei nonnulli, sed *Cneu.*, sive *Gneus* mei servant omnes, praeter Medic. pr. & Edd. vetustas. Ejus mentio jam facta l. 1. c. 11. 1. & de hac Cn. Manlii morte fuse Livius l. 11. 47. unde descripsit auctor noster.

¹³ *Ut animadverterunt*] 4. Reg. carent *ut. 2. Reg. animadverentes*. Voss. *cum animadvererent*. TENN. *Tū ut* caret etiam Gudianus. *Quod animadverentes* Sanutus, Vaticanus, Medicei, Palatinus. & Leidens. sec. cum Edd. Romana, & Bonon. *Quod non adverterunt* Leidens. prim. *Videntur olim fuisse quum adverterunt*,

& ex quum ad factum esse animad. Frequens in his compositis est confusio, ut jam saepius notatum, adde c. seq. § 6. paullo ante Medic. sec. *in proelium*.

¹⁴ *Ab una parte remota statione*] Leidens. sec. *ex n.* Praecedunt omnibus portis statione c. Hinc malo hic scribere *ab una porta rem. stat.* Consentit Livius: *nil legati rapti consulis corpore patefissent una porta hostibus viam. Ea erumpunt, consilernatogue agmine abeuntes in victorem alterum incidunt consulem.*

¹⁵ *Rumpere.*] Medicei, & Edd. Rom. ac Bonon. *irrumperere*, unde facere quis posset interrumpere, ut passim dicitur, & hic Sanutus & Justinus in hoc negotio, qui & *matuvata fuga*, ut noster, habet. Nil ego muro. Livius l. 11. c. 10. *fragor rupti pontis*, noster *abrupti c. 13. § 5.*

¹⁶ *Potius esse*] MSS. omnes *aptius*.

cogi, ex desperatione pugnare. Idem misit ad eum, qui indicaret, in quo periculo esset, nisi fugam maturaret.

IX. Pyrrhus, Epirotarum rex, quum quamdam civitatem cepisset, clausisque portis ex ultima necessitate fortiter dimicantes eos, qui inclusi erant, animadvertisset, locum illis ad fugam dedit.

X. Idem inter ¹⁸ cetera praecepta imperatoria memoriae tradidit; non esse pertinaciter instandum hosti fugienti: ¹⁹ non solum, ne fortius ex necessitate resisteret, sed ut postea quoque facilius

aptius esse. TENN. Etiam nostri aptius cum Edd. Italicis, & Paris. sed Leidenfis primus *captius*. Vaticanus caret *τὸν esse*. Quare omnino legendum censeo *cautius esse*, sive prudentius; quod probatione non eget, nisi quis mallet *satius esse*. Si potius esset in MSS., id nequaquam mutandum esse censerem. Nunc praestare *τὸ cautius* omnino videtur.

17 *Expelli ex Europa*] 4. Reg. 2. Hill. *Expelli Europa*. In hanc rem Vegetius l. III. c. 21. *Claustris ex desperatione crescit audacia: & cum spei nihil est, sumit arma formido. Idcirco Scipionis laudata sententia est, viam hostibus, qua fugiant, muniendam.* Curtius l. IV. *Anticipati malo oppressi memorabile tamen praecellum edunt; ut opinor, ignaviam quoque necessitas acuit, & saepe desperatio spei causa est.* TENN. Praepositionem ex non agnoscunt quoque Leidenfes, nec Gudian. aut Voss. Hillensb. *eum expellere, quam.* Dein in quanto Petrensis, & maturasfer Vossian. & Gud.

18 *cetera*] Deest in Leidenfisibus, Palatino, Hillensb. Voss. & Ed. Paris. nec etiam opus est. Dein Ed. Paris. *memoriter.* Bonon. *tradit.*

19 *Non solum ne*] MSS. *ne non*

solum a se fortius. Tò *ratus exultat* a MSS. Codd. TENN. Eodem modo exaratum est quoque in meis omnibus, ac Edd. praeis. Medic. pr. *ne non solum a se ne fortius.* Infra vero *acie abest* a Mediceis, & Edd. Italicis. Forfan scribendum *ne non solum acie & c. facilius cederet.* Hoc sensu. Ne hostis sciens, sibi fugienti tam pertinaciter instati, fortius in ipsa acie tibi resistat, non solum; sed contra, ut hostis sciens, sibi non pertinaciter instati, postea facilius cedat. Melius me hinc non expedit: dein *ratus* abest quoque a MSS. meis, & Edd. antiquis, sed pro eo post victores Petrensis addit *credens*, & Leidenfis sec. interponit *dum furent*, *victores se non satis persequi.* Verum haec posteriora mihi perquam suspecta sunt, & e lemma te per lectorem quemdam adposito videntur nata, ut tale lemma fuerit *non usque ad perniciem fugientibus instaturos victores.* Verum tamen agnoscat quoque Sanutus, qui totum hoc exemplum ad verbum transcribens habet *non solum ne f. e. n. resistent, sed ut facilius cedant; quoque postea facilius est, non u. ad p. instaturos v.*

lius acie cederet, ratus non usque ad perniciem fugientibus ¹⁰ instaturos victores.

²³ *Instaturos*] Petrenf. *Institu-* *til. Instit. Orat. l. 11. c. 11. sic*
res, sed nil muta, ut *constaturus,*
exstaturs, obstaturs, praestaturs,
quod est etiam in MSS. *instaturs.* Ita citante Livio l. x.
nonnullis apud Auct. B. Hispan. *36. Ni cedenti instaturum alterum*
c. 19. alii dixerunt, de quibus vi- *timisset.* Verum in Heinsii, &
de l. Vossium de Analog. l. 111. *Gronovii Edd. institurum inve-*
c. 20. & P. Burmann. ad Quin- *nio. Alibi quoque id citatur e*
Caesare.

C A P. VII.

De dissimulandis adversis.

EXEMPLUM I.

Tullus Hostilius, rex Romanorum, commissio
adversus Veientes proelio, quum ¹ Albani,
deserto exercitu Romanorum, proximos peterent
tumulos, eaque res turbasset nostrorum animos,
clare pronuntiavit, jussu suo Albanos id fecisse,
ut hostem ² circumveniret. Quae res & terrorem
Ve-

¹ *Albani*] Duce Metio Fufetio.
Valer. Max. vii. 4. 1. Florus 1.
3. Simile Nepos in Agesilao c. 6.
Datame c. 6. Grotius f. 221. hi-
storia de Gomerone. Orosander
Strategici c. 23. *πρὸς τὸ ἐν τῷ*
καρπῷ αὐτῷ τὴν μάχην ἐκφανεῖν
καρμύσιναι τοῖς ὑπὸ καὶ οἱς, εἰ τὴν
ψευδῆ, ὅμως συμφέρει. Utile
esse in ipso conflictu Imperatorem
fausta & laeta militibus inclama-
re, etsi ea falsa sint. Livius 11.
c. 64. *Romani, quia paucitas da-*
mina sentiendo propior erat, gra-
dum retulissent, ni salubri menda-
cio consul, fugere hostes ab cornu
altero clamitans, concitasset aciem.
causam reddit l. xxxiv. 12. Sae-
pe vana pro veris maxime in bello
valuisse: & credentem se aliquid
auxilii habere, perinde atque ha-
beret, ipsa fiducia & sperando at-

que audendo servatum. Ceterum
4. Reg. 2. Hill. Voss. *Tullius pro*
Tullus. TENN. Duo item Medi-
cei, & Gudian. *Tullius. Dein cu-*
mulus Ed. Paris. *pro nostrorum*
Medic. sec. Ed. Rom. *Romano-*
rum. Bonon. Romanorum animo-
rum. pro animo Med. sec. acies.
² *Circumveniret.*] Potest hoc
defendi eo, quod dux crebro dic-
tatur fecisse, quae praestitit ipsis
exercitus, non postpono tamen
Mediceorum Codicum lectionem
circumvenirent. Et ita omnes hi-
storici hac in re alter alterum
imitantes. *ἵνα ἐπιθῶσιν αὐτοῖς*
Dionys. Halycarn. l. 111. p. 165.
κυκλωτόμενοι τὰς πολεμίας Po-
lytaen. l. viii. 5. *ut Fidenatum*
nuda terga invadant Livius l. 1. 7.
In singulari Valerius Maxim. quia
eorum ducem modo jussu sic-
titio nominatum ait.

Vejentibus, & Romanis fiduciam adtulit; remque inclinatam consilio restituit.

II. L. Sulla, quum praefectus ejus, comitante non exiguae equitum manu, commisso jam proelio, ad hostes transfugisset, pronuntiavit, jussu suo id factum; eaque ratione militum animos non tantum a confusione retraxit, sed quadam etiam spe utilitatis, quae id consilium secutura esset, confirmavit.

III. Idem, quum auxiliares ejus missi ab ipso, circumventi ab hostibus, & interfecti essent, verereturque, ne propter hoc damnum universus trepidaret exercitus, pronuntiavit, auxiliares, qui ad defectionem conspirassent, consilio à se in loca iniqua deductos. Ita manifestissimam cladem

ul-

4 Vulgo AUXILIARES.

3 Rem inclinatam] Prope perditam. Justinus l. iv. 4. vocat statum inclinatam. Cicero Bruto epist. 18. Te primo quoque tempore ferre praesidium labenti & inclinatae resp. Loquitur auctor de acie incipiente cedere. Justinus l. xlii. c. 1. Itaque cum inclinatam Parthorum aciem vidissent, arma ad hostes transfudere. Suetonius Julio c. 62. Inclinatam aciem filius saepe restituit. TENN. Aciemque inclinatam habet Petrensis, ut Vellejus quoque, Valerius Maximus, aliique non raro loquuntur. Nichilominus opinor, meram hic esse glossam. Nam & in proelio inclinata res saepe Livius l. ii. c. 47. ni rem inclinatam sustinisset. l. xlii. c. 59 primo spectator certaminis, deinde inclinata re, maximo usus fuit. Hinc Metaphorice Cicero ad Famil. i. 1. Laboratur vehementer: inclinata res est & Petron. c. 38. ubi semel inclinata res est. ubi vide.

4 Spe.] Leidenf. sec. specie, non

male.

5 Secutura] 1. Reg. 1. Hill. in secutura. TENN. insecutura etiam uterque Medicus, & Edd. Italicæ, vere, ut opinor. secuta Palatin. Mox male edinothiurpii ac Wechelii consummavit, Gudian. conservavit.

6 Missi] Petrensis jussi. in Palatin. deest ejus.

7 Interfecti] Omnes MSS. & interfecti. TENN. Ita mei quoque, & Edd. priores Scriverio, e cujus editione primum excidit: quare revocavi.

8 Auxiliares] Voss. & 3. Hill. Auxiliaribus. TENN. Petrenf. Palatin. Medic. Leidenf. pr. Gudianus, Edd. Rom. Bonon. Patif. Auxiliaribus, sed Leidenf. sec. Auxiliarios; recte. unde vitiosum istud auxiliaribus natum est; passim optimis quibusvis usurpatur hoc adjectivum, & nostro quoque. Vid. etiam l. i. 6. 18. 111. 10. 1.

ultionis simulatione velavit, & militum animos hac persuasione⁹ confirmavit.

IV. Scipio, quum Syphacis legati nuntiarent ei¹⁰ regis sui nomine, ne fiducia societatis ejus ex Sicilia in Africam transfret, veritus, ne confunderentur animi suorum, abscissa peregrina societate, dimisit¹¹ propere legatos, & famam diffudit, tamquam ultro a Syphace¹² arcessiretur⁴.

V. ¹³ Q. Sertorius, quum acie decertaret, barba-

⁴ Vulgo ACCERSERETUR.

⁹ Confirmavit.] Hillensb. Vatican. Leid. sec. & Ed. Paris. *firmavit*. Vossian. *vel confirm.* unde adscripsit margini Vossius *f. velut c. Pro & Palat. ac.*

¹⁰ Regis sui.] In Palatino deest *regis sui*. Medic. sec. *suo*. ne contra historiae veritatem abest a quinque MSS. pro *eius* Petrensi. *suae*. Dein *abscissa* Medic. & uterque Leidens. Vide ad l. 1. 4. 7. Mox Leid. sec. *diffundit*, r. ultimo.

¹¹ Ire legatos.] Ad oram libri notatum inveniebam. Alias, *dimisit per legatos*. Hinc non dubito, quin faciendum sit, *dimisit propere legatos*, & vide, quisquis es: necum facies. MOV. *Propere*. Ita Modius: Vulgo *ire legatos*. Alias, *ire relegatos*. Alias, *per relegatos*. SCRIV. *Propere* sic lege cum Modio: monstralectio-num non inior. 1. Reg. *ire legatos*. Alter, & 3. Hill. *per relegatos*. textius Reg. & Voss. *pro re legatos*. TENN. *Propere* venerat etiam in mentem Scriverio, vel porro. Verum Doctiss. Barthio l. 11. Advers. c. 11. haec non placent, legique mavult *dimisit rursus*. quod probat Keuchenius, quamquam ille *ire legatos*, fuitraueum & absurdum esse non putat. Verum rursus Scipionem, non inmemorant scriptores; neque huic lectioni favent MSS. *plegatos* Leid. pr. *per leg.* Leid. sec. *per re leg.* Ed. Paris. & Wechelii

margo. *Per se leg.* in VV. Edd. inveniri ait Keuchenius: quod ego nondum vidi, *ire* deest in Vatic. *pro re leg.* Gudianus, Cantabr. Bib. pub. & Palatin. unde Gruterus quoque emendarat *propere* quam vocem unice hic veram puto. Nam ita in hac ipsa re Livius l. xxx. 24. *Scipio quamquam magno momento rerum in Africa gerendarum, magnaue spe destitutus erat, legatis propere, priusquam res vulgaretur, remis-sis &c.* Adde Polyæn. l. viii. 16. 7. Immo liquide *regis propere* in Cod. Petrensi exstat, ut jam monuit Cl. Wasse ad Sallust. B. Cat. c. 34. Ni ita esset, con-jecissem scribendum *retro*; ut apud eundem l. xxx. 24. *Speculatores retro ad Hannibalem dimisit. Retro remittere frequenter.*

¹² Accerseretur.] Tres Cantabrigien-ses, Gudianus, bini Leidenses, Palatin., Hillensb. & Edd. Rom. Bon. Paris. *accessiretur*. Sed optime ambo Medicei, & Vossianus *arcessiretur*. Ut quartae conjugationis verbum hoc inflectere amavit auctor. unde jam l. 1. c. 9. §. 3. habnimus *arcessiri*, ubi vide. Sic quoque in MS. Orvillii mei apud Hirt. B. Afr. c. 12. *juvet sagittarios arcessiri*. Vulgo *accersi*, & in MSS. ac Edd. multis Nepotis c. 21. V. Attici. *Agrippam arcessiri jussit*; alii male *arcsi* vel *arcessi*.

¹³ Q. Sertorius.] Praenomen abest

barum, qui ei nuntiaverat, ¹⁴ Hirtulejum * per-
riisse, pugione trajecit, ¹⁵ ne & in aliorum id noti-
tiam perferret, & ob hoc animi suorum infirma-
rentur.

VI. ¹⁶ Alcibiades Atheniensis, quum ab Aby-
denis proelio urgueretur, subitoque magno cur-
su tristem ¹⁷ adventare tabellarium advertisset,
prohibuit palam dicere, quid adferret. ¹⁸ Dein ^b
secreto sciscitatus, a Pharnabazo regio praefecto,
classen suam obpugnari, celatis ¹⁹ & hostibus
& militibus proelium finit, ac protenus ad eri-
piendam classen ducto exercitu, suis opem tulit.

VII. Hannibalem venientem ²⁰ in Italiam tria
millia ²¹ Carpetanorum reliquerunt: ²² quos ille,
CX-

a Vulgo HERCULEJUM. b Valeo DEINDE.

abest a MSS. duobus. *decertasset*.
Leid. sec., ut & *qui nuntiave-*
rat. Medic. pr. *qui nuntiavit*.

14 *Herculejum*] Voss. 1. Hill.
3. Reg. *Herculegium*. L. Reg. *Hyr-*
culegium. TENN. Rescriptimus,
ut supra, *Hirtulejum*, ut est in
Palatin. & Cantabr. tert. Pleri-
que *Hirculejum*. Dein MSS. 3.
cum Edd. pp. *perisse*.

15 *Ne & in aliorum id*] Voss.
& 2. Reg 3. Hill. *Ne id alio-*
rum ad. T. M. N. Gudian. *ne al.*
ad not. Leidenses, Vatican. & Edd.
Rom. ac Bonon. *ne i. a. notissiam*
p. Medic. pr. non habet *id*; Ed.
Parif. *ne id a. ad n*. Medic. sec.
ne a. ad n. Palat. i. j. a. n. *id p*.
Dein *ab hoc* Cantab. tert. & Ed.
Rom. *Eorum* Leid. sec.

16 *Alcibiades*] Edd. Italicae
mire *Elebrandes*. Dein *ab* deest in
Rom. Ed. & MSS. fere omni-
bus. *Hassidenis* Medicei. *pro ur-*
gueretur Petrensis recte *urgueretur*.

17 *Advertisset adventare*] Sic
nullus scriptus liber. Oño *ad-*
ventare *animadvertisset*. Hillensb.
animadvertisset tabellarium adven-
tare. Petrensis *advent. adverteret*,

tabell. Palat. advent. tabell. adver-
tisset, quod placet.

18 *Deinde*] Petrenf. Leidensf.
pr. Hillensb. *dein*. Vere. Palatin.
dehinc. Medic. sec. *deindein*. Ar-
cerian *deinde de reto*. Mox MSS.
& Edd. pp. *Pharnabanzo*, *Phar-*
nabenzo, *Pharnabento*, *Pharna-*
bento, *Pharnaeto*, *Pharnabento*.
Male. pertinet hoc ad res Alci-
biadis in Hellesponto contra Min-
darum & Pharnabazum gestas;
de quibus ad c. 5. §. 44. *regis*
praef. Medic. pr.

19 *Et hostibus*.] Polysyndeton
auferunt Medic. pr. Leid. sec. &
Edd. primae. Dein *fuit* MSS.
quinque, & eadem Edd. *deducto*
ex. non male Petrensis.

20 *In Italiam*.] Palat. Medic.
antiquior, Leidensf. sec. & Sa-
nutus *in Italia*.

21 *Carpetanorum*] Ita lego.
Vulgo est *Carpentariorum* *relique-*
runt, quo ille exemplo. SCRIV.
Carpetanorum sic lege cum Scri-
verio. In Voss. 4. Reg. 3. Hill.
Carpentariorum. Carpetani sunt si-
ti inter Tagum & Dorium fluvios
Hispaniae. Ptolemaeus. Πάλιος

S 4 acj

exemplo ^a ne & ceteri moverentur, edixit, ²³ ab se esse dimissos, & insuper, in fidem ejus rei, paucos levissimae operae ²⁴ domos ^b remisit.

VIII. ²⁵ L. Lucullus, quum animadvertisset, Macedonas equites, quos in auxilio habebat, subito consensu ad hostem transfugere, signa canere jussit, & turmas, quae eos sequerentur, inmisit. Hostis committi proelium ratus, transfugientes telis excepit ²⁶ Macedonas, qui quum viderent, neque recipi se ab adversariis, & premi ab iis, quos deserebant, necessario ad justum proelium conversi hostem invaserunt.

IX.

^a Vulg. ILLE EXEMPLO. ^b Vulg. DOMUM. ^c Vulg. MACEDONES.

μετὰ τῶν τε Ουακκιανῶν ἔ' Ἀργεακῶν, εἰσὶ Καρπιταῖοι TENN. Carpetanorum jam emendavit summus Casaubonus ad Polyacn. l. 11. c. 10. § 4. Audamus Livium, & ex eo in ceteris quoque auctorem emenda. l. XXI. c. 23. Tria milia inde Carpetanorum pedum iter auvertunt. Hannibal, quia revocare, aut vi retinere anceps erat, ne ceterorum etiam feroces animi irritarentur, supra 7 millia hominum domos remisit, quos & ipse gravari militiam senserat, Carpetanos quoque ab se dimissos simulans MSS. omnes, [& Sanutus in depravata scriptura conspirant. Ed. Bonon. Capitaneorum.

²² Quos ille exemplo] Voss. 3. Reg. 3. Hill. Quod ille exemplo. Vetus editio & 1. Reg. Quo. TENN. Meorum nullus habet quod praeter Ed. Paris. sed vel quo, vel quos, ut bene Scriberius; ante cum quo ille exemplo. Ultimum tamen mutari non debuerat, recentum a MSS. plerisque, etiam Vossiano, in quo male Tenuillus dicit esse exemplo, & Ed. Bonon. distinguendum quos ille, exemplo ne & c. mov. Medicei exercitus, n. c. c. m., edixit, cap.

sec. §. 8. Quo exemplo perterriti.

²³ A se esse] Medic pr. more solito ab se Petrenlis eos d. quod si verum foret, necessario retinendum quo i. exemplo. & paullo supra abest a Palat. & Leid. (sec. dein ad fidem Voss. sine praepositione Gudianus. hujus rei Medic. pr. & Petrenl.

²⁴ Domum] MSS. domos. SCRIV. & TENN. Omnis quoque nostri, & Edd. Rom. Bonon. Par. Wech. Hoc verum esse praeter sexcenta similia citatus docet Livii locus. c. 11. §. 4. Abirent domos, ubi variant MSS. Dimisit Hillensb. Contra supra remissos a manu pr. Medic pr.

²⁵ L. Lucullus] Praenomen non reperias in MSS. tribus, & Edd. Italicis. Iidem MSS. & Edd. Macedones. In Leid. sec. deest consensu. In Petrenli hostes. Dein hostibus ratis uterque. Mediceus, proelium deest in Gudiano, Ed. Rom. excipit.

²⁶ Macedones; qui] Malim, si per MSS. liceret, excepit Macedones quum viderent. At si accusativus erit, saltem rescribendum ex Mediceo primo Macedonas, ut supra. Alibi noster. Arcadas, Epitrotas, Samnitas, Thracas &c.

IX. ²⁷ Datames, dux Persarum, adversus ²⁸ Autophradaten a in Cappadocia, quum partem equitum suorum transfugere comperisset, ²⁹ ceteros omnes venire secum jussit, adsecutusque transfugas collaudavit, quod cum alacriter praecessissent, hortatusque est eos etiam, ut fortiter hostem adorirentur. Pudor transfugis adtulit poenitentiam, & consilium suum, quia non putabant deprehensum, mutaverunt.

X. T. Quinctius Capitolinus Cos, cedentibus Romanis, ementitus est, in altero cornu hostes fugatos, ³⁰ & ita, confirmatis suis, victoriam retulit.

XI. ³¹ Cn. Manlius, adversus Hetruscos, vulnerato collega Fabio, qui finitrum cornu ducebat,

a Vulgo AUTHOPHRADATEM.

²⁷ *Datames*] C. Nepos haec aliter narrat in ejus vita. c. 6. & quidem de Pisidis. TENN. Immo contra Pisidas. Aliter, quam uterque, narrat etiam Polyacn. l. vii. c. 21. §. 7. In Cappadocia hoc factum contra Artabazum, refert Diodorus Sic. l. xv. p. 39.

²⁸ *Autophradatem*] Scripti meliores sine aspiratione *Autio*. ut diximus scribendum esse ad l. i. 4. §. 5. Praeterea Graeco more, ut passim, per n Leidens. pr. & Medic. pr. quod reposui. Ceterum *Datames* nomen in MSS. plerisque prodigiose corruptum est, quorum variantes lectiones referre non vacat.

²⁹ *Ceteros*] deest in Leid. sec. dein *qui eum* non male Hillensberg. mox Leid. sec. *hortatusque eos ut etiam* non compareret quoque in Hillensb. Gudiano, Voss. nec Ed. Paris. *ut etiam* Cantabr.

³⁰ *Et ita*] Medicis antiquior sine copula rectius; modo distinctio major ante *ita* ponatur. ut solet frequentissime no-

stet. de ipsa re adi Livium l. xi. c. 64. *Ni salubris mendacio consul fugere hostes ab cornu altero clamitans concessisset aciem. Impetu facto, dum se putant vincere, vincere. Quinctius autem hic rursus & deinceps ex veteribus monumentis praetuli τῶν Quinctius.*

³¹ *Cn. Manlius*] Hic quoque MSS. *Manlius*. TENN. *Cajus Manlius* MSS. multi, & Sanut. perperam. Intelligitur *Cn. Manlius*, qui consul fuit cum M. Fabio, ut bis eorum junctam mentionem jam habuimus l. i. xi. 1. & l. xi. 6. 7. Verum *μνημονίων ἀμαρτυρίας* hic varie errat Frontinus, si vulgata ipse scripserit. nam in hoc proelio non Consul M. Fabius vulneratus fuit, sed Q. Fabius, qui sub Consule M. Fabio in sinistro cornu pugnabat. Neque Manlius illic aciem tenuit, sed ipse Consul M. Fabius; immo ille dextrum cornu, in quo ipse Manlius pugnans, & graviter idus proelio excellerat, confirmavit, cum aliquos turmis equi-

bat, & ob id parte cedente, ³² quod etiam occisum crederent Consullem, cum turmis equitum occurrit, clamitans & collegam vivere, & se dextro cornu vicisse. Qua constantia redintegratis animis suorum vicit.

XII. Marius adversus Cimbros & ³³ Teutonos, quum metatores ejus per imprudentiam ita castris locum cepissent, ut sub potestate barbarorum esset aqua, flagitantibus eam suis, ³⁴ digito hostem ostendens, ³⁵ Illinc, inquit, ³⁶ petenda est. Quo instinctu adsecutus est, ut protenus barbari ³⁷ tollerentur.

XIII. ³⁸ T. Labienus post Pharsalicam pugnam, quum,

equitum aduultus vivere clamitans collegam, se victorem fuso altero, Sinistro scilicet cornu, adesse; & sic rem inclinatam sustinuit, teste Livio l. 11. c. 17. Hos Frontini errores notavit jam quoque Doctiss. P. Wesseling. Observ. l. 11. 6. 8. Omnia hic sana forent, si modo hoc ordine concepta essent & correctis verba. Cn. Manlio a H. vulnerato, & ab id f. c. q. e. o. cr. c., collega Fabius, qui sinistrum cornu d., cum turmis eq. & c. & se altero c. v. In Petrensi, Gudian, & Vossiano est vulneratos.

³² Quod etiam] Medicei quae etiam. Mox reintegratis MSS. qdd. & Edd. pp. pro suorum Medic. pr. suis.

³³ Teutonos] MSS. & Edd. quidam rursus Theotonos, Theutonos, & Theutones. Metatores Arcerian. Addit Mediceus antiquior reliquos ex c. 9. Dein esset aquam portare, ex interpolatione Leid. sec. qui cum Medic. pr. non habet eam.

³⁴ Digito] 1. Reg. Subito digito. TENN. Vatican. eam, suo dig.

³⁵ Illinc] Palatin. Medicei, illic.

³⁶ Illinc (inquit) petenda est] Si per alios liceret. interrogatio-

nis notam libenter apponerem, hoc modo: (Illinc inquit) petenda est? KEUCH. Quia Freinshemius ad Flori 111. c. 3. Viri estis, et illic habetis. scripserat. Si per alios liceret, interrogationis notam istis apponerem, hoc modo. Viri estis? homo meus eadem verba hic repetiit, tanquam per interrogationem (qua nihil hic ineptius) legi posset. Petenda est? Ceterum Plutarchus Marium addidisse ait; aquam illam sanguine venalem. TENN.

³⁷ Tollerentur] Gronovius l. pellerentur. TENN. Inde scilicet, ubi obsidebant aquisitionem, ut explicat idem in Epist. ad Keuchen. Bene. si MSS. addicerent, & certe hae voces saepius commutantur. Adi notas Cl. Burm. ad Ovid. Rem. Am. 115. Trist. v. 13. 23. Sed tollerentur scilicet eo loco; ac, ut dicitur, e medio, interneccione sua, facile potest tollerari; unde non raro participium sublatum pro interempto. Cicero 1. Catil. c. 13. Quod si iste unus tollitur. i. e. interficietur.

³⁸ T. Labienus] Sine praenomine Leid. sec. Tiberius L. inepte Medicei. pro victis Leidens. pr. junctis. Petrensi. confugisset.

quum, victis partibus, Dyrrhachium refugisset, miscuit vera falsis, &, non celato exitu pugnae, aequatam partium fortunam, gravi vulnere Caesaris finxit : & hac ³⁹ adsimulatione ⁴⁰ reliquis Pompejanarum partium fiduciam fecit.

XIV. ⁴¹ M. Cato, quum Ambraciam eo tempore, quo sociae naves ab Aetolis obpugnabantur, imprudens uno lembo adpulisset, quamquam nihil secum praesidii haberet, coepit signum voce gestuque ⁴² dare, quo videretur subsequentes suorum naves vocare : eaque adseveratione hostem terruit, tamquam plane adpropinquarent, qui quasi ex proximo citabantur. Aetoli, ne adventu Romanae classis obprimerentur, reliquerunt obpugnationem.

³⁹ *Assimulatione*] 2. Reg. *Simulatione*. TENN. Uterque etiam Medicus, & Leid. sec. cum Edd. Italicis *Simulatione*.

⁴⁰ *Reliquis*] Lego *reliquis*. MOD. Quod non placet Keuchenio. sed c. 9. §. 1. *Reliquias eorum circumsedens*. c. 10. §. 2. *Reliquis exercitus* l. 111. c. 15. §. 4. *Reliquiae ex Variana clade* in MS. l. 1v. 7. 39. *pars magna reliquiarum*. & ita passim alii. MSS. pro vulgato stant : nec temere mutandum : nam sive a neutro *reliqua*, sive a feminino *reliquiae* descendat, utrumque Latinum est satis. Plurimum tamen praefero *reliquis* : quomodo et-

iam Gronovius ad marginem sui exemplaris emendaverat.

⁴¹ *M. Cato*] Praenomine caret Leid. sec. *Ambraciam* MSS. multi. Graecis Αμσραχία.

⁴² *Dare*] Leidens. pr. Medic. pr. & Ed. Rom. *clare*. Medic. sec. *clamore*. sed coepit *dare*, ut coepit *clamare* l. 11. 4. 10. ubi vide. dein Petrens. *qua* v. Medic. sec. *viderentur*. Mox bene Editiones primae *vocare*. *En assev*. Melius etiam foret *adsimulatione*. vide ad c. 11. §. 4. item *ex proximo*, non *e p*. Medic. antiquior, Petrens. & Vossian. cum iisdem Edd.

C A P. VIII.

De ¹ restituenda ^a per constantiam acie.

EXEMPLUM I.

Servius Tullius adolescens, proelio, quo rex ² Tarquinius adversus ³ Sabinos conflixit, signi-

^a Vulgo CONSTITUENDA.

¹ *Constituenda*] *Restituenda*. SCRIV. l. *Restituenda*, ut indice su-

periore monui. Sic & Nobilissimus Gujetus, atque celeberrimus Graec-

gniferis segnius dimicantibus, raptum ⁴ signum in ⁵ hostem misit, cujus recipiendi gratia Romani ita ardentem pugnauerunt, ut & signum & victoriam retulerint.

II. Furius Agrippa Cos, cedente cornu, signum militare, creptum signifero, in hostes ⁶ Hernicos & AEquos misit: ⁷ quo facto ejus proelium restitutum est. Summa enim alacritate Romani ad recipiendum signum incubuerunt.

III.

Graevius ad oram notaverant. Sic I. Reg. & I. Hill. TENN. Verissime, atque ita exhibent uterque Medicus, Leid. sec. Vossian. & Edd. Italicae.

² Rex Tarquinius] Sic MSS. omnes. vulgo Tarq. rex. Medic. sec. in proelio.

³ Sabinos] Gabinius. SCRIV. Meliores, & antiquiores habere Gabinius ait Kenchenius. Ego id in nullo, nec MS., nec Ed. inveni Sabios Leid. pr. v. §. 10. Labinos Leid. sec. Unice rectum est Sabinos, quod & Sanutus agnoscit: nam Tarquinius Priscus contra Gabinos non bellavit, sed Sabinos. Adi Dionys. Halycarn. l. III. p. 198. 199. 208.

⁴ Signum] Ergo non fuit novum commentum tempore Posthumii Dictatoris, ut refert Florus l. c. II. cum Servius Tullius diu ante Posthumium fuerit usus hoc strategemate. Veteres non solum signa jaculabantur in hostes, incitamentum fortitudinis. Valer. Max. III. 2. 20. Caesar Bell. Gall. IV. 25. Ammianus XVI. Livius III. 70. IV. 29. XXV. 14. XXXIV. 45. XLII. 4. Verum etiam arma, Ovid. XIII. Metam. fab. f. 1.

Arma viri fortis medios mittantur in hostes,

Inde iubete peti, & referentem ornate relatis.

Sic Catonis filius retulit. Plutarchus fol. 348. TENN.

⁵ Hostem] Hillensb. hostes. Atcerian. emisit. dein quod & retulerunt Medicei cum Sanuto. Edit. Rom. & retulerunt. sine 7° ut.

⁶ Hernicos] Hos non refert Leidenf. prim. Agrippa contra AEquos & Volsos cum collega T. Quintio Capitolino res gerens Accepta signa ab signifervis ipse inferre, quaedam jacere etiam in confertos hostes coepit, teste Livio l. III. c. 70. At C. Aquilius Cos. signa erepra in hostes Hernicos misit, ut tradit Dionys. Halycarn. l. VIII. p. 533. a quo collega eius male Sixxi vocatur, qui aliis, & Livio l. II. c. 40. T. Sicinius.

⁷ Quo facto] Indocti librarii velut ex compacto corruperunt. Nam 4. Reg. & triga Hillensbergiorum exhibent. Quo pacto. Sed Latinissime dicitur quo facto, pro, qua re. Auctor belli Alexandrini c. 5. Quo facto est admonitus Ganymedes posse nostros aqua intercludi. ibidem c. 7. Quo facto dubitatione sublata, tantus incessit timor, ut ad extremum casum omnes deducti viderentur. Simpliciter auctor utitur l. IV. c. I. n. 2. Quo facto, permittit. TENN. Facto levaverunt Cantabr. Bib. Publ. & Vossianus. Ceteri pacto. Medic. pr. paratlo. l. III. 6. 3. Quo facto revocatis ipse suis &c. l. IV. 7. 26. Quo facto effecit. §. 29. Quo facto coniectati sunt: & ita Livius, Caesar, alii passim. Justin. l. XI c. 1.

Quo

III. ⁸ T. Quinctius Capitolinus Cos. signum in hostes Faliscos eiecit, militesque id repetere iussit.

IV. ⁹ Salvius Pelignus, bello Persico idem fecit.

V. M. Furius Camillus, Tribunus militum consulari potestate, cunctante exercitu, ¹⁰ arreptum manu signiferum in hostes Volscos & Latinos traxit: ceteros puduit non sequi.

VI.

^a Vulgo IV. & V. exempla transposita sunt.

Quo facto tantum sibi favorem conciliavit.

⁸ T. Quinctius Capitolinus] Hic in nullo Consulatu bellum gessit contra Faliscos, sed Volscos in sec. Consulatu debellavit inlustri proelio, in quo Strategemata illa adhibuit, quae a Livio l. 11. c. 64. &c. & Dionys. Halycarn. l. 1x. p. 613. &c. enarrantur, quaeque memorat noster Cap. praec. §. 10. c. xii. §. 1. l. 111. c. 1. §. 1. Neque illic quidem signum in hostes iniecit. Verum hoc fecisse traditur T. Quinctius Cincinnatus, qui & Pennus cognominatus, non autem contra Faliscos, sed contra Volscos. Consule Livium l. 1v. c. 26. 29. Consulem signum quoque intra vallum iniecesserunt, quo milites acriter subirent; repetendoque signo primam impressionem factam. In MSS. nulla est varietas: nisi quod nonnulli inepte Tiberius, & Quintus, ac Capitolinus. Hic vero error an adscribendus librariis sit, an ipsi auctori, non facile dixerim: quamvis inmentum in modum hoc in capite turbantur isti: ut in seqq. apparebit. Librariis adscriptisse videtur Cl. Perizonius, nam in huius exempli citatione omittit vocem Capitolinus, quam facile inperiti adiecisse potuerunt. Alibi noster T. Quinctius sine cognomine. id non comparat in Mediceo pr.

⁹ Salvius Pelignus] Vulgo hoc

exemplum, tacentibus interpretibus, ponebatur post illud M. Furius Camillus: quasi ille Salvius arreptum manu signiferum in hostes traxisset; cum constet ex Plutarchi Aemilio p. 265. Ed. Paris. eum in bello Persico i. e. cum Macedonum rege Perse gesto, signum ipsum in hostes eiecisse. Necessario itaque ponendum erat, ut feci post tertium exemplum, in quo idem narratur Strategema. De transpositione exemplorum facili hoc ad h. l. c. 3. 7. Monuit huc dudum Doctiss. J. Perizon. Animadv. Histor. c. 7. p. 319. 320. MS. Hilensb. & Ed. Par. Salinus, Leid. sec. Alnius. Idem autem Acciaeus Pelignus bello Punico fecit, teste Livio l. xxv. 14.

¹⁰ Arreptum manu signiferum] Gudian. auctum m. signiferum. Perperam in MSS. nonnullis, & Edd. primis arreptum signum traxerit: non modo signum, sed ipsum signiferum Camillus manu in hostem traxit. Luculentus testis est Livius l. vi. c. 8. Dato deinde signo ex equo desistit, & proximum signiferum manu arreptum sicum in hostem rapit; infer miles clamitans, signum. &c. Emissum etiam signum Camilli iussu in hostium aciem ferunt.

¹¹ Q. Furius] Voss. 3. Reg. 3. Hill. M. Furius. TENN. Quis ille Q. Furius sit, plane ignoro. Verum est sine dubio, quod exhibet

VI. ¹¹ M. Furius^a, ¹² averſo exercitu quum occuriſſet, adfirmavit, non recepturum ſe in caſtra quemquam, niſi victorem; ¹³ reduciſque in aciem ¹⁴, victoria potitus eſt.

VII. Scipio apud Numantiam, quum averſum ſuum videret exercitum, pronuntiavit, pro hoſte ſibi futurum, quiſquis in caſtra ¹⁵ rediſſet.

VIII.

^a Vulgo Q. ^b Vulgo suis.

Vent MSS. Tenhullii *M. ſive Mar-*
ci. quibus adſtipulantur mei qua-
tuor. In Leid. ſec. ex more deſt
praenomem, uti & in Gudiano.
In Mediceo antiquiore *E. Furius*.
In Leid. tert. *Varus Conſul*. ſcili-
cet intelligitur idem *M. Furius*
Camillus, de quo praecedenti exem-
plo egit auctor. Quare ſuſpicio
non inmerito, inſuper corrigend-
um eſſe *Idem Furius*: ut l. 11.
c. 5. *Idem Hannibal*; vel potius
Idem, ut *Furius* ex margine irrep-
ſerit. vide eo loco. Hic autem
omnino videtur *Furius* e margi-
ne in textum irrepſiſſe; poſtquam
exemplum Salvii e ſuo loco de-
lapſum erat poſt praecedens de
Camillo exemplum, unde dein
ex *idem Furius* alii Q. alii M. alii
alia excuderunt. Ceterum de eo-
dem M. Furio Camillo, tum
vii. Tribuno Mil. Conſ. poteſta-
te, ſermonem eſſe patet ex Li-
vio l. vi. 22. 23. 24. *Jam non re-*
cipiebas ſe Romanus miles, ſed in-
memor recentis ſerociae veteriſque
decoris terga paſſim dabat, atque
effuſo curſu caſtra repetebat: quum
Camillus ſubjeſtus a circumſtanti-
bus in equum, & raptim ſubſidiis
obpoſitis; Haec eſt, inquit, mili-
tes, pugna, quam popoſciſti &c.
Quid vallum & caſtra ſpectatis?
neminem veſtrum illa, niſi victo-
rem receptura ſunt, & quae ſe-
quuntur.

¹² *Adverſo exercitu*] 3. Reg. 2.
Hill. *Adverſo exercitu*. quatuor
Reg. male carent hiniſ vocibus.
TENN. *Adverſo* etiam Gudiano. &
2, Leidd. ac ſtatim *adverſum exerc.*

idem Leidd. cum Ed. Pariſ. per-
peram, ut ſaepe monitum. adi
l. 11. 5. 44.

¹³ *Reduciſque in aciem ſuis*] Ultima vox ſcriberio debetur, quod mirum eſt, non vidiffe Ten-
nulum. *Suis* nec MSS. nec Edd. ante cum agnoſcunt. unde, quam-
quam & vulgata ſatis defendi poſſet, forſan legi debet. *redu-*
ciſque in aciem v. potitus eſt ſc.
exercitus.

¹⁴ *Victoria potitus eſt*] Mediceii
potitus eſt v. Verum Petrenſis op-
timus, & uterque Leidendiſ *viſto-*
riam. quod non temere ſpernen-
dum eſt. Juſtin. l. vi. c. 4. *Poti-*
ti viſtoriam: ubi itidem variatur,
de hac conſtructione conſule om-
nino praeter alios Munker. ad
Hygini F. 127. Davieſium ad Hir-
tium de B. Afric. c. 36. & 87. *Ca-*
ſtra potiri. N. Heiniſium ad Ovid.
Faſt. l. 111. 21. *potiturque cupi-*
ram. Bongarſ. ad Juſtin. l. i. c. 2.
Graevium ad l. xxxvii. 1. Lam-
bin. ad Nepot. Miltad. c. 1. &
ad Praefat. Eadem conſuſio in
MSS. & Edd. apud Juſtin. l. xii.
c. 7. *Regnum Indorum potitus eſt*.
& infra l. 111. c. 6. in f. *potius*
eſt civitatem in MSS. nonnullis.
Adde Tacit. Ann. xi. 10. Liv. 111.
7. Auſt. de B. Hiſp. c. 13. quae
loca ſuggeſſit Cl. Waſſe omnino
viſtoriam praefereſ. Antiquiſſi-
mus Cod. Laſtantii l. i. c. 22.
Regnum potitus eſt. in Floro l. i.
c. 1. *Gentium Roma potiretur* Leid.
MS. *gentium regnum R. p.* ubi ta-
men illud mihi ſe non probat.

¹⁵ *Rediſſet*] *Rediſſet* Medic.
ſec.

VIII. ¹⁶ Servilius Priscus Dictator, quum signa legionum ferri in hostes Faliscos iussisset, signiferum cunctantem occidi imperavit: quo exemplo ¹⁷ perterriti ceteri ^a hostem invaserunt.

IX. Tarquinius adversus ¹⁸ Sabinos cunctantes equites, detractis frenis, concitatisque equis ¹⁹ procurrere & ²⁰ perrumpere aciem iussit.

X. ²¹ Cossus Cornelius Magister equitum ad-
ver-

^a Vulgo deest CETERI. ^b Vulgo hoc exemplum praecedenti praepositur.

sec. rediret Hillensb. Leid. sec. & Ed. Paris. supra e MSS. mutavi ordinem. vulgo sibi pro hoste. Gudian. propter hostes ibi.

¹⁶ Servilius Priscus] Ita lego. vulgo est Similius. SCRIV. Hittorpius, & triga Hill. Similius. Voss. & 2. Reg. Silvius, tertius Reg. Silvius, quartus. Fulvius. TENN. Mei MSS. Silvius, Sivilius, Scivilius, Julius, Palat. Emilinus. Medicei, Vatican. Sanutus, & Edd. pp. Fulvius. Sed omnino recte, ad stipulante Gudiano, si non fallunt excerpta, emendavit Scriverius Servilius, ut constat ex Livio, qui nos insuper docet hoc Strategema adhibitum non in hostes Faliscos; sed in AEquos. Livii verba sunt l. iv. c. 46. 47. Dictator ex Scio dictus. 2. Servilius Priscus & paullo post. Transierat ex re bene gesta superbia negligentiaque ad AEquos. Itaque primo statim proelio quum Dictator equitatu inmisso anthesignanos hostium turbasset, legionum inde signa inferri prope iussit, signiferumque ex suis unum cunctantem occidit.

¹⁷ Perterriti] Qui? Hoc deest. sed servarunt nobis Petrensis Cod. cum Leidensi tertio, & Sanutus perterriti ceteri. quae vox ob adunitatem litterarum exciderat.

¹⁸ Sabinos] Gabinios. SCRIV. Sabinos sic lege MSS. omnium consensu, & supra n. 1. TENN. Edd. primae Gabinios. sed unice verum est Sabinos, contra quos

Tarquinius Priscus sub Anco Marcio primum, & dein ipse rex saepius bellavit. ut videre est apud Dionys. & Livium. de hac re videtur loqui Livius l. i. c. 37.

¹⁹ Procurrere &] Id vocabulum in nullo MSSorum exstat. TENN. Non exstant haec verba quoque in meorum MSSorum aliquo. de Cantabrigiensibus nescio: Ex iis enim nihil erat notatum. Sed Edd. primae etiam agnoscunt. Leidens. pr. concitatis equis.

²⁰ Perrumpere] Voss. 1. Reg. 1. Hill. Prorumpere. Simile est apud Livium xl. c. 40. Dicto paruerunt, detractisque fraenis bis utro utroque cum magna strage hostium infractis omnibus hastis transcurrerunt. Valer. Max. III. 2.

²¹ Oprimae indolis juvenis, detractis equorum fraenis, vehementer eos calcaribus stimulat, in adversos Samnites egit, obstinataque animi praesentia (L. non, praestantia) extortam manibus hostium victoriam, & cum ea spem maximi civis Rulliani patriae restituit. TENN. Prorumpere etiam Medicei, & Edd. Rom. Bonon. Paris. Wech. in aciem Medic. pr. Arcerian. perfundere: unde Keuchen. coniecerat perfundere, sed vulgatum tamen retinet; recte. passim haec in MSS. varietas. V. ad l. i. s. 12. per stationes perrupit (sic meliores) ad l. ii. 4. 2. aciem hostium perrumpere. ad §. 7. aciem perruperant.

²¹ Cossus] Duo Cantabrig. Cossus

versus Fidenates idem fecit.

XI. ²² M. Atilius Cos, bello Samnitico, ex acie refugientibus in castra militibus aciem suorum obposuit, adfirmans secum & ²³ cum bonis civibus dimicatuuros eos, nisi cum hostibus maluissent. Ea ratione universos in aciem reduxit.

XII. ²⁴ L. Sulla, cedentibus jam legionibus exercitui Mithridatico ductu Archelai, ²⁵ stricto gladio in primam aciem ²⁶ procucurrit, adpellansque milites, dixit; Si quis quaessisset, ubi Im-

pus. male. Hic autem rursus insignem maculam Frontino adfixerant librarii; cum Cossium idem fecisse, quod Servilium Ex. 8. voluerint, & ei continuo subjunxerint. Nam, praeterquam quod historiae veritati contrarium sit, qui potuit Frontinus scribere, a magistro equitum legionum signiferum occidi iustum: cum legiones ipse Dictator duceret, equitum vero Magister tantum equitibus praecelleret. Videntur hoc forsitan Editores Romanus, & Bononiensis, in quorum *exdoreis* hoc exemplum non comparet. Verum expungi non opus est, sed ponendum, ut feci, post Tatinianum exemplum. Equis enim Cossius frenos quoque detraxit; quum Magister equitum erat sub Dictatore Mam. AEmilio, non ut Florus ait sub A. Postumio. Vide, qui jam dudum haec monuere, J. Perizon. Anim. Histor. p. 318. & Duker. ad Flor. l. 1. c. 11. *Cossius equitum magister exuere frenos imperavit.*

²² M. Atilius] Medicei, Edd. Italicae, & Sanutus Q. Sed male. Confer Livium l. x. c. 35. Alteri consuli M. Atilio &c. c. 36. *Quo pergis, inquit, miles? & hic arma & viros invenies, nec vivo consule tuo nisi victor castra intrabis. Proinde elige cum vive an hoste pugnare malis.* Atilius vero hic quoque nonnulli MSS. ut ex

nummis, ceterisque fide dignissimis monumentis repofui Deinde suspectum mihi *aciem suorum fugientes milites etiam sui erant, in equitum stationem?* ut ibidem Livius *statione equitum ibi obposuit.*

²³ *cum bonis*] Tò cum delect MSS. omnes. TENN. Ex meis delect soli Leidenfenses, Gudiani & Vossii. Deinceps *invaluisse* Medicei pro *maluisse*. Vide, num hic cum debeat deleri, non supra eos quoque, quod sedem in MSS. mutat, rectius deleri censet Cl. Wasse, me non reuocante.

²⁴ L. Sulla] Leid. sec. sine praenomine, & statim *exercitu*, ut & Gudianus. V. ad l. 11. 4. 12. & hoc capite §. 6.

²⁵ *Stricto gladio*] Medicei. antiquior *in stricto* & *In gladio esset dictum, ut in hasta, in ense, in ferro esse apud alios pro, ex in manu parata habere.* Verum, quod noster *stricto gladio* cum fecisse dicit, ceteri historici *arcepto signo* dixisse tradunt. Consule Plutarch. in eius vita p. 465. Appian Alex. B. Mithr. p. 342. Polyæn. l. viii. c. 9. Ammian. Marcellin. l. xvi. c. 12.

²⁶ *Procucurrit*] Sic bene Keuchenius ex Arceriano, & Ed. Parisiensis; quibus accedunt sex mei meliores. v. ad l. 11. 4. 10.

²⁷ Imperatorem reliquissent, responderent, pugnantes in Boeotia. Cujus rei pudore universi cum secuti sunt.

XIII. Divus Julius, ad Mundam referentibus suis pedem, equum suum abduci ²⁸ a conspectu jussit ^a, & in primam aciem pedes ²⁹ prosiluit ^b. Milites dum destituere Imperatorem erubescunt, redintegrarunt proelium.

XIV. Philippus, veritus, ne ³⁰ inpetum Scytharum sui non sustinerent, fidelissimos equitum a tergo posuit, praecepitque, ne quem commilitonum ex acie fugere paterentur; perseverantius abeuntes trucidarent. Qua denuntiatione quum ³¹ effecisset, ut etiam timidissimi mallent ab hostibus, quam a suis interfici, victoriam adquisivit.

^a Vulgo suo j. ^b Vulgo PROSILIIT.

²⁷ Imperatorem reliquissent] Tacitus Getm 14. Infame in omnem vitam ac probrosum superstitem principi suo ex acie recessisse. Vellejus 11. 55. Viderent, quem & quo loco imperatorem deserturi forent, aiebat Caesar, cum apud Mundam dubio Marte pugnaret. Idem dixit Alexander apud Arrian. l. vii. fol. 461. Ἀπολκρόντες οἵχεσθε, παραδόντες Φυλάσσειν τοῖς νεώτεροις βαρβάροις. Eum civibus vestris renunciate vos deseruisse, atque discessisse, & fidei barbarorum, qui ab eo sunt devicti, commisisse. TENN.

²⁸ A conspectu suo] Voss. 3. Reg. 3. Hill. delent suo. TENN. Delent etiam Leidensis primus, ac Gudianus, & recte. Ingrata est repetitio, referentibus suis (nam sic MSS. non suis ref.) p. equum suum abduci (Leid. pr. obduci) a c. suo. nisi malles cum Kenchenio expungere suum. Ego MStos sequor. tria verba haec a. c. suo non fiuntur in Vaticano. male. Caesar B. Gall. 1. 25. in simili negotio Caesar primum suo, deinde

omnium a conspectu remotis equis. Ubi itidem a cons. olim suspecta fuerunt; sed vide Voss. & Davies. Auctores, qui hujus rei meminere, vide apud Glandorp. ad Hirt. B. Hisp. c. 31.

²⁹ Prosiluit] MSS. quatuor prosiluit, sed Leidens. pr. Hillensb. Voss. & Edd. primae bene prosiluit. V. ad l. 11. 4. 11. Prosiluit tamen viro docto cuidam magis placet. Et certe sic MSS. qdd. Curt. iv. 59. Just. xi. 5. 4. & alibi. dein MSS. octo redintegraverunt, & quatuor reintegraverunt. Edd. pp. reintegrarunt.

³⁰ Impetum] Leid. sec. impetus. Medic. pr. ab t. ex more. dein Cantabr. tert. trucidavit. Mox Edd. Italicae quam denunciationem cum fecisset. Tum Leid sec. ut timidi maluerunt. timidi etiam Ed. Paris. cum Vaticano. Leid. pr. ab suis. praepositione caret Voss. Tandem adquisivit Commelin. acquisivit Arceian.

³¹ Effecisset] Unus Reg. fecisset. Ceterum idem fecit Astyages. Justinus l. 1. c. 6. TENN.

T

CAF,

CAP. IX.

¹ *De his, quae post proelium agenda sunt. Si res prospere cesserit, de consummandis reliquiis belli.*

EXEMPLUM I.

² **C**. Marius, victis proelio Teutonis, ³ reliquias eorum, quia nox ⁴ circumvenerat, circumsedens, sublati subinde clamoribus, per paucos suorum territavit, insomnemque hostem detinuit, ex eo ⁵ adsecutus⁶, ut postero die inrequietum facilius debellaret.

II. Claudius Nero, victis Poenis, quos Hasdrubale duce ⁶ in Italiam ex Hispania trajicientes exceperat, caput Hasdrubalis in castra Hannibalis eiecit: quo factum est, ut, & Hannibal luctu
(7 nam

⁴ Vulgo DE CONFIRMANDIS R. B. SI R. T. CESSERIT. ⁶ Vulgo CONSEQUITUS.

¹ *De confirmandis*] *Confermandis*. SCRIV. Omnes MSS. ut initio huius libri monitum. *de his, quae post proelium sunt, si res prospere cesserit. De consummandis reliquiis belli*. TENN. Sic quoque mei plerique. Melius tamen Leidens. sec. Vatican. Medic. antiquior, Edd. primae agenda sunt. ubi distinctio maior est ponenda. nam hoc in genere praecedit. Tum si res prospere cesserit de conf. seq. Cap. Si res male cesserit de emend. Medic. alter fieri debent. Leid. pr. & Edd. VV. interponunt male & consummandis pro confirmandis optime hic rursus habent Palatin. Vatican. & Medic. pr. vide supra.

² *C. Marius*] Leidens. sec. non agnoscit praenomen. dein Teutonici duo Cantabrig. Tentonius Ed. Paris. Theotonis Sanut. Mox MSS. tres deinde, unus demum. dein irritavit Palat.

³ *Reliquias*] Sic recte MSS. Mallet tamen Cl. Wasse reliquos ad Sallust. B. Jug. c. 102. Sed vide ad c. 7. 13. Curt. l. iv. c. 16. Cum reliquiis devicti exercitus.

⁴ *Circumvenerat, circumsedens*] In menda sine dubio cubat prior vox. Videtur scribendum intervenerat, ut coniecit J. Fr. Gronovius; vel supervenerat, vel certamen diremerat, ut Ex. i. c. x. proelio, quod non diremerat.

⁵ *Consecutus*] Ed. Romana secutus: Tres Cantabrigienses, Vaticanus, ambo Medicei, uterque Leidensis, Gudianus, Palatin. & Hillensb. cum Sanuto adsecutus. Quod mutatum non oportuit. §. 6. *Qua expectatione adsecutus est, ut solito adtentius* &c. l. iv. §. 11. *Quo adsecutus est ut* &c.

⁶ *In Italiam*] In Italia ambo Leidens. Cantabrig. Bib. publ. Palat. & Hillensb. In Italia exceperat in Umbria scilicet. Male

(7 nam frater occisus erat) & exercitus desperatione adventantis praesidii⁸ adfligerentur⁹.

III. 9 L. Sulla his, qui Praeneste obsidebantur, occisorum in proelio ducum capita, hastis praefixa, ostendit, atque ita obstinatorum¹⁰ pervicaciam fregit.

IV. 11 Arminius, dux Germanorum, capita eorum, quos occiderat, similiter praefixa, ad vallum hostium admoveri iussit.

V. Domitius Corbulo, quum Tigranocertam obsideret, & Armenii pertinaciter viderentur¹² toleraturi obsidionem, ¹³ in quemdam ex Megi-

gi-

in Hispaniam Medic. sec. & Leid. sec. & Gud. in Hispania. dein Medic. pr. trajecit perperam. c. 8. §. 3. Signum in hostes eiecit. Nepos in Alcib. c. x his in ignem eiecit. unde Gebhardi verba huc ineptissime transcriptis suo nomine Keuchenius.

7 Nam frater occisus erat] Vehementer haec mihi pro Glossemate suspecta sunt, & e margine inreptisse videntur. Rectius certe in Leidensi sec. scribitur *lusu fratris occisi*. Solutus simpliciter, ut *lusu fratris ipse*, & Leid. pr. nam super occisus erat.

8 Affligerentur] Lege cum 3. Reg. 3. Hill. & Voss. affligerentur. TENN. Consentiant optimi mei, Leidens. pr. Petrensis, & Palatinus, cum Gudiano.

9 L. Sulla] Praenomine caret Leid. sec. in deest in Petrensi. Mox pertinaciam Leid. sec. Sed vide ad l. 11. 3, 17. quorum pervicacia fidebat. De hac re vide Appian. B. Civ. p. 681. Alii aliter.

10 Pervicaciam fregit] Petronius. Mulier aliquot dierum abstinentia sicca, passa est frangi suam pertinaciam. Nepos Themistocle c. 1. Quae contumelia non fregit eum, sed erexit. Seneca ad Po-

lyb. 24. Ne militum animi, si fractam ductis mentem viderint, & ipsi collabantur. Valerius Max. VII. 5. 13. L. AEmilii Pauli virum injuriae non fregerunt, sed acuerunt. Supra c. 6. n. 5. vide. TENN.

11 Arminius] Ita vocandus. male 2. Reg. Voss. Armenius. pejus 2. Reg. 3. Hill. Armenus. TENN. Armenus Vaticanus, Leideniensis, & Palat. Armenius Gud. & Ed. Par. Sarmenus Medicei.

12 Toleraturi] Medicei, Leid. sec. Ed. Rom. Bon. Par. Hittorp. Wech. tolerare. Mox in balista Medic. pr. in balistanis Medic. sec.

13 In quemdam ex Megistanis] Omnes MSS. In Vadvadum ex Megistanis. Quae probanda lectio est, quia Tacitus de hac re agens lib. XIV. annal. c. 24. Haud procul tentorio ejus, non ignobilis barbarus cum telo reperens, ordinem insidiarum, sequo autorem & socios per tormenta edidit: Iste barbarus non ignobilis est Vadvadus. Megisthanes autem est vox Macedonica, à μέγας, cujus pluralis tantum in usu. Et sunt aulicorum ministeriorum principes, qui Romanis comites, Persis Satrapae. Marci c. VI. v. 21. Δεῖπνον ἐπὶ οἷς

gistanis, quos ceperat, animadvertit, caputque ejus balista excussum, intra munimenta hostium misit. Id forte decidit in ¹⁴ medium concilium, quod ¹⁵ tum quum maxime habebant barbari: ad cujus

τοῖς μεγίστοις αὐτῶ. Apocalypf. vi. v. 15. Latini quoque hanc vocem sua civitate donaverunt. Seneca Epist. 21. Idem autem genus loquendi, est lib. 11. c. 11. n. 1. *obsides e principibus acciperet*. h. e. quosdam principum. Et 111. 10. 1. Livius viii. 24. *Minister ex regis pueris*. TENN. MSS. in *Vadundum* quasi nomen id Satrapae esset, ut c. 11. n. 1. MSS. e *principibus* i. e. quosdam principum. J. F. GRO- NOV. in Epistola ad Keuchen. In *Vadvadum* est quoque in Palatino, Gudian, Mediceis, & Petrensi, qui supra scriptum habet in *Vaduadrum*. Cantabr. tert. Vatican. & Leid. sec. *invadendum*. MS. Commel in *Naduadum*. Ed. Paris. in *Adnadum*. Quare nemini dubium esse potest, quin lateat hic nomen proprium, quod tamen nusquam reperire potui. Proxime accedit *Adduum*: quod nomen nobili Armenio tribuunt auctores, sive *Addon* vel *Adon*, icu potius *Adonum* ab אדוני i. e. Donino. Vide Commentat. ad Vellej. Patere. l. 11. c. 112. *Armeniam deinde ingressus a quodam nomine Adduo vulneratus. & quos laudant ad Hesychium* Aδωυς, δατωδης. Floro idem vocatur *Domnes* sive, ut est in MSS. Leid. *Donnes*. In *Adduum* ex *Megistanis* i. e. unum, quemdam. quo modo invenias apud nostrum c. 5. §. 11. Si sana est lectio. *Alexander ex Epirotis*. l. 19. c. 6. §. 1. *Visne tu ex illis paucis esse*. c. ult. §. 34. *Eumenes Cardianus*: ex successoribus *Alexandri*. Justin l. xii. c. 4. Ex nobilibus *Andragoras*. Adde l. ix. c. 6. Ceterum MSS. & Edd. pp. *Megestani*, De Me-

gistanibus sive *Μεγισταις*, voce Latine usurpata etiam a Tacito, Suetonio, & Curtio consule Brisson. de Regno Persar. p. 173.

14 *Medium concilium*] Sic scribe, licet in binis editis, & 3. *Hill. consilium*. Nam *concilium* est barbarorum. Caesar. v. bell. Gall. c. 53. *Nocturnaue in locis desertis concilia habebant*. l. 1. c. 30. *Perserunt, uti sibi concilium totius Galliae in diem certam indicere, idque Caesaris voluntate facere laceret*. ibid. vi. c. 3. *Concilio Galliae primo vere, ut instituerat, indicto*. Sed *consilium* dicitur tantum de Romanis l. Vert. c. 12. *Cicero Senatorium consilium* h. e. conventus, confessus Senatorum. TENN. Hoc ex observatione Gronovii ad Livium l. xliv. c. 2. *Consilium* hic male Vatican. Medic. & Leid. sec. & Keuchenii. cum Ed. Paris. plura vide ad l. 111. 2. 6. *petito ab eis concilio, non consilio*.

15 *Tum cum maxime*] Voss. & 2. *Hill. Tum maxime*, tertius *Hill. Cum maxime*. Vulgata lectio praeflat. Glossae. *Cum maxime. αὐτότερον*. Nunc ipsum, hoc ipso tempore. Seneca l. 1. benef. c. 7. *Hoc ut scias ita esse, ecce Thalia, de qua cum maxime agitur, apud Hesiodum Charis est, apud Homerum Musa*. Epistola 99. *Aequo animo excipe necessaria, quid incredibile, quid novum evenit? Quam multis cum maxime funus locatur? quam multis vitalia eruntur? idem epist. 129. Hoc quod futurum dico, cum maxime fit, & pars ejus jam magna facta est*. Comicis frequens. Nunc cum maxime. Terent. Adelph. iv. 1. 2. *Nunc cum maxi-*

mo

cujus ¹⁶ conspectum, velut ostento, consternati ad deditionem festinaverunt.

VI. Hermocrates Syracusanus, superatis acie ¹⁷Carthaginiensibus ^a, ¹⁸veritus, ne captivi, quorum ingentem manum in potestatem redegerat, parum diligenter custodirentur, ¹⁹quod ^beventus dimicationis in epulas, & securitatem compellere victores poterat, finxit, proxima nocte equi-

^a Vulgo ATHENIENSIBUS. ^b Vulgo QUIA.

me aliquid operis facere credo. Phorm. 1. 4. 27. Non sum apud me G. Atqui opus est nunc quum maxime, ut sis, Antipho. Euminius in panegyrico Quorum invicta robora ne his quidem, quae nunc cum maxime gerunt, bellis requirunt. TENN. Tum deest in Gudiano, Leid. pr. Medic. sec. & Edd. Rom. ac Bon. cum deest Leid. sec. Palat. Petrensi, & Cantabr. text. Ed. Paris. & Wech. sed male. Eadem confusio l. 111. c. 11. §. 4. Sacrificio tum quum maxime occupator. Livius l. XL. 32. Castra amissa esse, & quum maxime ardere. Eadem variatio apud Curtium l. 111. c. 4. §. 14. l. VI. c. 10. & l. V. c. 7. Hoste & aemulo regni reparante tum quum maxime bellum, ubi vide Cellarium.

¹⁶ Conspectum] Aspectum Medicei, dein Medici. pr. ostentum. Leid. sec. festinaverunt.

¹⁷ Atheniensibus] Italego. vulgo Carthaginiensibus. SCRIV. Atheniensibus. Sic lege. Carthaginiensibus, qui hic ab omnibus libris asseruntur, & δὲ λόγῳ & ἀεὶ ἰσχυρῶς. Res enim gesta est inter Syracusanos, pro quibus stabant Lacedaemonii, & Catinenses, cum quibus faciebant Athenienses & Nicias. Vide Polyaeum lib. 1. in Hermocrate, & divinum Casaubonum. Cogitavi tamen, an τὸ Catinensibus non esset admittendum ob literarum

affinitatem. TENN. Verum quidem est, Hermocratem hoc fecisse superatis Atheniensibus, non Carthaginiensibus, nec etiam Catinensibus, de quibus in hoc proelio apud Diodor. Sicul. l. XLII. p. 147 &c. nec apud Polyaeum fit mentio. Cum tamen constanter MSS. & Sanutus retineant, Carthaginiensibus, neque sit rarum & incognitum librariis nomen, sed vulgatissimum Atheniensibus, non video, cur iis in mentem venisset hoc in vocem tan diversarum litterarum permutare. Quare, licet Casaubono quoque, nam Keuchenium non imitor, attulerit Athen., ego potius cum Cl. Wesselingo hic putem, ipsius auctoris esse errorem. Ad quam sententiam me adigit id, quod idem Hermocrates cum Carthaginiensibus quoque rem gesserit. Confer Diodor. Sicul. l. XLII. p. 187.

¹⁸ Veritus] Caret hoc participio Hillensb.

¹⁹ Quia] Voss qua. Medicei, Petrensi, Leidensi. pr. Palat. Hillensb. qui: unde fecerunt alii qui, alii quia. Sed unice verum est quod, ut exhibent Edd. Bonon. & Romana cum Marg. Hittorp. & Wechel. Dein eventu Medici. sec. poterant Edd. Scriv. & Keuch. cum Medici. sec. & Voss male. Non de omnibus eventibus, sed de eventu praecedentis proelii intellexit Auctor.

equitatum hostilem venturum. Qua expectatione adsecutus est, ²⁰ ut solito ^a attentius vigiliae agerentur.

VII. Idem, ²¹ rebus prospere gestis, & ob id resolutis suis in nimiam securitatem, somnoque & mero pressis, ²² in castra transfugam misit, ²³ qui praemoneret, se fuga elapsum; dispositas enim ubique a Syracusanis insidias: quarum metu recepit aciem. ²⁴ (illi quum adventarent, persecu-

CU-

^a SOLITO deest in Edd. recentioribus.

²⁰ *Ut attentius*] Necessario supplie ex MSS. ut solito attentius. TENN. Solito restitui, quae vox operarum incuria elapsa primum est ex ultima Editione Scriverii, quod non adversum a Keuchonio exsulem eam fecerat. MSS. Edd.que, etiam Scriverii altera recte eam agnoscunt.

²¹ *Rebus*] Cantab. tert. rebus belli. Dein in nimia securitate Medic. sec.

²² *In castra*] Nimirum Athenialium. TENN.

²³ *Qui praemoneret, se fuga elapsum*] Haec verba non reperiuntur in Editionibus, Romana, aut Bononiensi. In Mediceo sec. praedocebat. Sed Mediceus pr. & Leidens. sec. praetendebat. unde malim praetenderet id est praetexeret, usitata significatione c. 11. §. 12. expectationemque equestris certaminis praetendisset. dein pro elapsum MSS. undecim, & Ed. Paris. lapsum. Dein pro enim, etiam octo MSS. & Edd. Rom. Par. Hittorp. & Wech. Tum ^a non agnoscit Palatin. contra historiam.

²⁴ *Illi cum adventarent, persecuti, in fossas deciderunt, & eo modo victi sunt*] Videntur alicunde irrepisse. Sane ad Hermocratis factum non pertinent; & nisi egregie fallor, duo ista Hermocratis exempla capiti suo non

respondent. Vide If. Cas. ad Polyacn. pag. 673. Scriv. 3. Reg.

2. Hill. & Voss. *Quarum metu illi cum adventarent* (Voss. *Advenirent*) *recepit aciem. persecuti aciem in fossas deciderunt, & eo modo victi sunt.* Locus desperatus. Amicissimi Graevius, & Ottwinus conjecerunt. *Quarum metu recepit aciem hostis. Illi, cum adveniret* (*Adventaret*, credo) *dies, persecuti fossas desciderunt, & eo modo vicerunt.* TENN. Cur Scriverius, duo haec de Hermocrate exempla capiti suo non respondere, scribat, nescio; cum clare agant de iis, quae post proelium agenda sint, si res prospere cesserit; nempe de consummandis belli reliquiis: nam, postquam hostes jam vicerat, rursus hoc Strategemate victi sunt iidem. Seqq. *illi cum adventarent* &c. Casaubonus censet, videri potius pertinere ad factum Clearchi memoratum a Polyacno l. 11. c. 2. §. 9. ubi hostes in fossam, dum cedentes persequi se credebant, inciderunt, & sic victi sunt. Simile de Metello habet noster c. v. §. 4. & de Sestorio c. xii. §. 2. Quo Barthius opinatur haec exempla potius releganda esse; dubitat tamen ob eandem, quam adduxi, rationem. Ceterum *persecuti in fossas deciderunt* legit, & passive *persecuti* sumit. Mihi autem

cuti, in fossas deciderunt, & eo modo victi sunt.)

tem haec verba ad hanc historiam pertinere quidem videntur, sed prodigiose esse corrupta: Quare priusquam quis emendare tentet, audiat Polyaeum, Diodoro fere consentientem, l. i. c. 43. §. 2. Hermocrates enim cum audivisset, Athenienses victos noctu, quo ipsius milites somno & merito pressi dormiebant, aufugere velle, ad Niciam transfugae specie quemdam, vel quosdam misit, qui dicerent ἢ ἀποκινήσης νύκτωρ, εὐδράως ἐμπήσεις καὶ λόγοις. πιστεύει Νικίας. καὶ ἀναμείνας ἔως ὄρθρου, τὸ στρατόπεδον ἐκ κινήσει. Ἑρμοκράτης τὰς Συρακυσίας ἀλὲς ἔχοντας ἔπειθε ἀνίστησι ἐνθάδε. οἱ δὲ προκαταλαβόντες τὰς διαβάσεις τῶν ποταμῶν καὶ τὰς γιγυρέας, πανωλερίαν τὰς Ἀθηναίους διέφθειραν. Non fossas & pontes nominat Diodorus, sed τὰ σινόπορα τῶν ὁδῶν. Hinc jam patet, non recte emendasse Graevium & Ortwinium, quod video etiam ab H. Vossio margini sui libri adlitum esse *fossas desciderunt*. Videntur pontes potius interrumpisse, unde hostes in fossas deciderint. Ad MSSos quod adinet. Leideneses, Palatinus, alii-

que Q. M. illi cum adventarent, recepit aciem persecuti aciem &c. pro recepit Petrentis receperunt. pro persecuti Cantabr. tert. recepit. Porro MSS. excepto Gudiano, ad unum omnes, & Edd. Rom. ac Bonon. post persecuti adlunt aciem. Unde liceat in loco depravatissimo & desperato meam quoque interponere conjecturam: *Quarum metu, lux dum vel dum lux adventaret, recepere aciem vel recepit aciem hostis aut Nicias. Persecuti deum in fossas deciderunt, & eo modo victi sunt.* Ut cum Barthio passive τὸ persecuti capiatur. Huc quoque retrahenda sunt in castra, quae supra superflue, immo obscure posita sunt. Ut fateat tamen, quod sentio, minime adhuc sanarum puto hunc locum, non persanandum, nisi meliorum Codicum ope: nam excidisse aliqua, conjecta difficillima, videntur. Sensus sine dubio est: *Insidiarum metu hostem in castra nolū receperisse milites suos, sed illos, cum advenisset dies, ab Hermocrate persecutos & propinatos in fossas decidisse, & ita devictos esse.* An fuit? Q. M. recepit aciem Nicias vel hostis. Ubi iluxit, quum adventarent persecuti Niciam, in fossas deciderunt &c.

C A P. X.

¹ Si res durius cesserit, de adversis emendandis.

EXEMPLUM I.

T. Didius, in Hispania, quum acerrimo proelio conflixisset, quod nox ² diremerat; ma-

¹ De adversis e. si] Eo ordine, quo edidimus, haec verba, ex-

hibent MSS. & Edd. primae. edis Medicei, & Edd. Italicae. e-
T 4 vi-

magno numero utrimque caeso, complura suorum corpora ³ intra noctem ^a sepelienda curavit. Hispani ⁴ postero die ad simile officium progressi, quia plures ex ipsorum numero, quam ex Romanis, caesos repererant, victos se esse secundum eam dinumerationem argumentati, ad conditiones Imperatoris descenderunt.

II. ⁵ L. Marcius ^b eques Romanus, qui ⁶ reliquiis exercitus duorum Scipionum praefuit, quum in propinquo bina castra Poenorum paucis millibus passuum distarent, cohortatus milites, proxima castra intempesta nocte adortus est: & quum hollem, victoriae fiducia incompotum, ad-

^a Vulgo ATRA NOCTE. ^b Vulgo T. MARTIUS.

vitandis Leid. sec. Dein praenomen Didii, non agnoscit Leid. pr. In aliis longe ineptissime hoc nomen exprimitur, quod correximus etiam ad Obsequentem c. 107. V. & Patin. in nummis Conularibus.

² Diremerat] Nonnulli dirimerat. Leid. pr. dirimeret. Medic. sec. quia n. d.

³ Atra nocte] Lege Intra noctem. ut 3. Reg. 2. Hill. & Voss. TENN. Celeberrimus Burmannus conjiciebat ad Ovid. l. 111. Amor. 5. 46. alta nocte. Certe atra nocte videtur nimis poeticum, pro quo Historici, & noster l. 111. 9. 2. obscura vel multa nocte dicere amant. Sed MSS. mei omnes quoque & V. Cod. Pighii, quem vide in Ann. T. 111. p. 205. intra noctem diserte exhibent, probante jam etiam Cl. J. Wasse ad Salust. B. Cat. c. 28. Intra noctem est, quamdiu forent tenebrae, priusquam finis noctis adesset, aut illucesceret. Sic intra annum, intra paucos dies, intra paucas horas noster, & alii passim.

⁴ Postero die] Medicei postera die recte. V. ad l. 1. 2. 6. 19.

• 42.

⁵ T. Martius] L. Martius Livio, & J. Obsequenti. Ita lege. Vide ad c. vi. § 2. SCRIV. Car. post. Praenomine carent Edd. primae. Leid. sec. Quirius. Medic. pr. Tiber. Sed extra ullum dubium est, quin scribi debeat, ut supra. L. Marcius. Apud Plinium l. xxxv. c. 3. vulgo erat Q. Sed id a MSSis non agnoscitur, testatur illic Harduinus. Pro praenomine Livius l. xxviii. c. 28. cognomen ei dedit Seprimus. nisi scribendum illic Seprimi f. i. e. Seprimi filium ex Lib. xxv. c. 37. Ceterum Lycosthenen citat pro Obsequente Scriverius, ut fecerunt multi viri docti.

⁶ Reliquiis exercitus duorum Scipionum] Voss. 2. Reg. 1. Hill. reliquis exercitibus. Ceterum MSS. omnes delent duorum Scipionum. TENN. Reliquis exercitibus Gudian. Reliquis exercitibus Medic. sec. & Ed. Paris. male. adi c. vii. 14. Porro duorum Sc. Meorum etiam nullus agnoscit. Num fuit reliquis 11. exercituum? ut in hac re Livius l. xxv. 38. Ubi quonam modo has reliquias duorum exercituum patriae conservare possim.

adgressus, ne nuntios quidem ⁷ cladi reliquisset, brevissimo tempore militi ad requiem dato, eadem nocte raptim famam rei gestae praegressus, altera eorundem castra invalit. Ita bis simili ⁸ usus eventu, deletis ⁹ utrobique ⁴ Poenis, amissas populo Romano Hispanias restituit.

⁴ Vulgo UBIQUE.

⁷ Cladis] Leidenfis pr. cladi. Ed. Paris. & Hittorp. clade. Medic. sec. classe. Dein in Hillensb. deest altera. & Petrenf. Medic. pr. ac Edd. primae eorum c.

⁸ Usus] Addunt est Edd. primae. contra deest ⁷⁰ usus in Leid. sec. pro populo Ro. Palat. pabulorum. Leidenf. pr. Hillensb. &

Ed. Paris. populorum.

⁹ Ubiq[ue] Voss. 2. Hill. deletis utrobique. TENN. MSS. mei ad unum omnes, & Edd. Italicae utrobique; quod praeter horum auctoritatem rescribi jubet ipsa ratio, idque jam monuit J. Wasse ad Sallust. B. Catil. c. 28.

C A P. XI.

De dubiorum animis in fide retinendis.

EXEMPLUM I.

P. Valerius, ¹ Epidauri, timens oppidanorum perfidiam, quia parum praesidii habebat, gymnicos ludos procul ab urbe ² adparavit. Quo quum omnis fere multitudo spectandi causa esset, clausit portas, nec ³ in eas antea admisit Epi-

¹ Epidauri] Leid. sec. Epidauri. Edd. Rom. & Bonon. Epidaurius. Dein Epidaurorum perf. Medic. pr.

² Adparavit] Leid. sec. & Hill. reparavit. Medicei, & Cantabr. tert. praeparavit, Petrenfis instituit. Ed. Paris. aperuit. Vulgatum bene sanum non temere mutem ob alia Synonyma.

³ In eas antea] Palatin. Voss. & Hillensb. Medic. sec. nec ante. In eas etiam non compareret in duobus Leidenfibus, & Gudian. Contra antea deest in Medic. pr.

& Edd. Italicis. In ea Medic. pr. Dein dimisit Petrenf. Leidenf. pr. & Hillensb. Mihi placet magis nec ante admisit. Una voce inante video, olim placuisse Scriverio: qui ita ad Marg. Stew. Ed. adscripserat. Sed forsitan ipse rejecit; quod reseverit, voculam hanc nostri auctoris aevo indignam esse, ut docuit cum aliis Celeb. Drakenb. ad Silium l. vi. vs. 580. Mox Epidaros & Epiduros MSS. sex. Pro quam Medic. sec. Vaticanus, & Edd. primae quamdiu.

T 5

4 Ex

pidaurios, quam obsides ⁴ a ⁴ principibus acciperet.

II. Cn. Pompejus, quum suspectos haberet ⁵ Catinenses, & vereretur, ne praesidium non reciperent, ⁶ petiit ab eis, ut aegros interim apud se refici paterentur: fortissimis deinde, habitu languentium missis, civitatem occupavit, continuitque.

III. Alexander, devicta perdomitaque ⁷ Thracia, petens Asiam, veritus, ne post ipsius disces-

⁴ Ed. Tenn. EK.

⁴ Ex principibus] Sic primus tacite rescriptit Tennulius; cum monuisset tantum Gronovius, ut vidimus ad §. v. Ex. praeced. in MSS. scilicet Sixtini esse e pr. i. c. quosdam principum. cum vulgo scriberetur a. Quod non proptinus mutatum malleim: nam ceteri MSS. omnes a. Obsides a principibus accipere, idem dicit, quod Gronovius vult, nempe principum liberos & carissima pignora.

⁵ Catinenses] Pleraque Editiones h. Causenses, nugae. V. Plinium cap. 6. Lib. iv. & cap. 34. lib. vi. Mon. Sic lege cum Modio, & 2. Reg. Male in Voss. 2. Hill. Causenses. TENN. Keuchenius secure quoque Modium sequitur; licet ille cum Tennulio ediderint Catinenses. Loca vero, quae citat Modius, nihil probant ita hic legendum esse: nam l. iv. c. 6. Gortyna scribendum erat, ut jam ediderunt docti, & altero loco simpliciter nominatur quoque Catina, ut sexcentis aliis locis. Vix risu me contineo ob talem corrigendi modum: Quia auctores saepe Catinae meminerunt, an ideo hic quoque eius mentio debuit fieri? Ex historia debuisset probari, rem hanc gestam fuisse contra Catinenses,

non alios. Ego quomodo vere rescribendum sit, nescire me fateor. Catinenses, quod vitiosum licet retinui, vel Catintenses, exhibent Edd. primae. Causenses Edd. Hittorp. & Wech. MSS. Vaticanus, & Medicei Caricenses. Gudianus Chauchitenses. Petrensis Clauenses. Cantabr. tert. Cantenses. Leidens. sec. Causenses. Leid. pr. Cantabr. Bibl. pub. Voss. & Ed. Paris. Causenses. Palatinus denique Causenses, qui sunt incolae urbis Causae in Vaccaeis, in quos perfide egit Lucullus. Vide Appian. in Iberic. p. m. 479. Plinium l. iii. c. 3. Et forsitan hoc Strategema contra eos adhibuit Pompejus bello Sertoriano, qui in Vaccaeis eo tempore hibernavit incommode, teste Plutarcho in Sertorio p. 579.

⁶ Petiit] MSS. quatuor petit. ut aegros tantum Vaticanus. Dein obtinuitque Palatin. Sed continuit est in officio retinuit. de qua locutione vide ad Phaedr. Prol. l. ii. Colum. l. i. c. 8. Contubernalis mulier assignanda erit, quae contineat eum &c. Curt. vi. 3. 7. Vestris armis continentur, non suis moribus.

⁷ Thracia &c.] Ridicule Leid. sec. tertia parte Asiae. Decessum Cantabr. tert. sumerentur Edd. pp.

cessum sumerent arma, ⁸ reges eorum, praefectosque, & omnes, quibus videbatur inesse cura ⁹ detractae libertatis, secum, velut honoris causa, traxit: ignobilibus autem relictis plebejos praefecit; consecutus, uti principes beneficiis ejus obstricti, nihil novare vellent; plebs vero ne posset quidem, spoliata principibus.

IV. Antipater, conspecto ¹⁰ priore Neciorum exercitu, qui, audita morte Alexandri, ad infestandum imperium ejus confluerant, dissimulans,

⁸ Reges eorum] Ita & Justinus vocat l. xi. c. 5. Reges stipendiariorum conspectoris ingenii ad commilitium secum trahit; segniores ad tutelam regni reliquit. Hujus consilii exempla suppeditat Gruterus dissert. 36. ad Tacit. TENN.

⁹ Detractae] Notabilis Codicis Petrensis est lectio retrahendae. Dein Palatin. ignobilitatis tamen r. Leid. pr. ign. aut rel. Mox Mediceus antiquior innovare. vero deest in Gudiano, & Voss. non p. q. male Ed. Wechel.

¹⁰ Priore Neciorum] Sic omnes MSS. Graevius, & Ortwinus Paropanisorum. Res gesta est in Graecia, cum Antipater bellaret cum Lacedaemoniis & Agide, vivo Alexandro; quo nullus exercitus ex monte Paropaniso potuit descendere in Graeciam. Itaque Graeciae populum aliquem hic narrari puto, & legi Nestiorum. Stephanus Νέσιος πόλις καὶ ποταμός Ἰθυσίας τὸ ἱθύνον Νέσιος. TENN. Sine dubio auctor respicit illud tempus, quo accidit historia, quam brevi narrat Justinus l. xii. c. 1. Post profectio- nem Alexandri Graecia ferme omnis in occasionem recuperandae libertatis ad arma concurrerat, auctoritatem Lacedaemoniorum secuta. Quam motum Antipater, contrahens militibus, in ipso motu oppres-

sit, & latius Curtius l. vi. c. 1. in cujus supplemento Freinsheimius e Frontino hoc Peloponnesiorum exercitui adscribit. Verum hi aperte erant hostes, ut docet Diodor. Siculus l. xvii. p. 527. & Curt. l. vii. c. 4. Nestiorum obsecuti oppidi in Illyride civium locus hic quoque esse nequit. praeterea non agitur de illis, qui tantum deficere ab ejus regno volebant, sed etiam, qui id infestare conabantur. Priore in MS. Leid. sec. deest. Pro Neciorum Palatin. Nestiorum. Medic. sec. Veteriorum, Cantabr. tert. Necorum, Petrensis Graecorum. Ed. Bonon. necessarium. In re tam incerta inclinaret quis potius in conjecturam Cl. Wesselingi Bessorum: ut Bessi, Thraciae populus, tunc temporis invadere voluerint Macedoniam, quo tempore Antipatro cum Lacedaemoniis res erat gerenda, ob quam paullo ante cum Thracum duce Memnone, qui etiam defecerat, ipsi convenerat. Vide ibid. Diodor. Verum obstat vox priore, quae pro priore parte exercitus summa minus hic videtur consentanea esse. Quare prae omnium conjecturis inpenso placet id, quod Cl. Wasseo incidit, conspecto Tetrachoritarum ex. Cum Tetrachoritis enim, Thraciae populo (vide comm. ad Stephan. & Ortelium)

lans, " scire se, qua mente venissent, gratias his egit, quod ad auxilium ferendum Alexandro adversus Lacedaemonios convenissent: adjecitque, id se regi scripturum. Ceterum ipsos, quia sibi opera eorum¹² in praesentia non esset necessaria, abirent domos, hortatus est: & hac adseveratione periculum, quod ex novitate rerum imminabat, discussit.

V. Scipio Africanus, in Hispania, quum inter captivas¹³ eximiae^a formae virgo nubilis, ad cum

^a Vulgo ALIAS E. F. V. ET NOBILIS.

res fuit Antipatro. Adi Polyaen. l. iv. c. 4. §. 1. At in re tam lubrica nihil definire sine MStorum ope satius est.

¹¹ Scire se] Sicelegantius MSS. & Edd. pp. vulgo se scire. Medicei quare v. Dein quod auxilium ferendo Leidens. pr. Ad non cernitur quoque in Hillensb. Vossiano, Gudiano, & Petrensi, in quo etiam quia. Tum non recte Edd. primae id regi a se scriptum. id deest in Vaticano, & ipsorum Petrensi. pro eorum.

¹² In praesentia] Alias in praesenti. Scriv. In praesenti Medicei. & Edd. Italicae. Utrumque rectum esse, nemo nescit. Mox essent Medicei. pr. & Leid. sec. Est non agnoscunt MSS. quatuor, non male, si ante ceterum levem tantum distinctionem ponas, vel potius & dele. ut c. 7. §. 14. vocare. Ea adseveratione &c. Verum quum nec hic Antipater, nec illic Caro quid adseveraverint, vide insuper, an non concinnius feribi debeat adsimulatione, ut hoc in loco conjecit Cl. Wasse. Ibidem §. praeced. Et hac adsimulatione reliquis Pompejanorum p. fiduciam fecit. Quo loco melius quadraret adseveratione, quam in duobus aliis. Sed ita etiam l. iii. c. 8. 2. Qua adseveratione perterriti: quo loco etiam adsimulatione potuisset. Domum au-

tem pro domos male in Petrensi.

¹³ Alias eximiae formae virgo & nobilis] MSS. Keuchenii mollis, qui ex altero MS. suo periculo rescribi jubet & nubilus. quod conjecerat quoque Scrivenerius. Et recte quidem; quod ad institutum auctoris adinet, qui hanc historiam refert in exemplum Cornelianae continentiae; quo sane non facit, quod virgo illa fuerit nobilis; sed nubilus: At tamen nemini placere, credo, poterit virgo & nubilus. Scilicet aliud latet. Nam in MSS. & Edd. omnibus ante Scrivenerium hoc modo scribitur i. e. eximiae formae virgo alias & nobilis. Immo in Mediceis verba alias & non comparent. Unde omnino existimo, auctori restituendum esse i. e. ex. f. virgo nubilus, & pene certus mihi videor esse cetera alias & nobilis e marginali glossa in textum inrepsisse. Quocirca nostram emendationem recepi. Polyb. l. x. c. 19. describit eam *παρθενην κατὰ τὴν ἀκμὴν καὶ κατὰ τὸ κάλλος διαφερουσαν τῶν ἄλλων γυναικῶν* i. e. eximiae formae virginem nubilem, nulla mentione nobilitatis facta. Adde Polyaen. l. vii. c. 16. §. 6. Si tamen quis nobilis vellet retinere, legat is, per me licet i. e. ex. f. virgo a-

cum perducta esset, ¹⁴ omniumque oculos in se converteret, summa custodia habitam sponso, nomine ¹⁵ Allucio^a, reddidit: ¹⁶ insuperque aurum, quod

^a Vulgo Lucejo.

dulta & nobilis. Nam alias istud longe ineptissimum est. Cui lectioni favet magnopere Livius l. xxvi. c. 50. *Captiva deinde a militibus adducitur ad eum adulta virgo, adeo eximia forma, ut, quacumque incedebat, converteret omnium oculos. Scipio percontatus patriam parentisque, inter cetera accepit desponsam eam principi Celtiberorum adolescenti. Allucio nomen erat, similiter Valer. Maxim. l. iv. c. 3. §. 1. Eximiae inter eos formae virginem, aetatis adultae postquam comperit illustri loco inter Celtiberos natam. Ita quoque Gellius l. vi. c. 8. Virginem semperstivam forma egregia, nobilis viri Hispani filiam vocat. At prius magis placet mihi. Virgo nobilis saepe apud Auctores. Vide modo Nepot. in Epamin. c. 3. Virgo nobilis simpliciter vel corrupte, vel ex corrupto forsitan jam tum Frontino de iurata legitur apud J. Saresber. Policrat l. v. c. 7. qui haec mire interpolavit, & apud quem inepte in fine editur Romani imperia populo pro R. populi imperio a.*

¹⁴ Omniumque] Medicei, & Edd. Italicae quae omnium. Leidenf. pr. oculorum. Dein habita Medicei, Varican. eademque Edd.

¹⁵ Luccio] Alii n. Alicio. Sequitur sum, quod Plutarchum in Scipione sequi video. M. D. Alias Alitio sive Alicio. Scriv. Lucejo. Ita & Plutarchus vocat. Sed Valer. Max. iv. 3. n. 1. Indubilem, nobilissimum gentis. Silius xv. 268. Populi regnatorem Iberi. Livius xxvi. c. 50. Allucium bis nominat. 3. Reg. 2. Hill. & Voss. hic habent. Alicio. Omnium ingenia certarunt in laudando singularem hanc Scipionis

sanctitatem. Laelius apud Silium.

Macte o venerande pudici

Dulcor macte animi! cedat tibi gloria lausque

Magnorum heroum, celebrataque carmine virtus.

Mille Mycenas qui traxit in aequora proras

Recler, & Inachiis qui Thessala miscuit arma,

Foemineo sociam violavit foedus amore.

Nullaque tum Phrygio steterant tentoria campo

Captivis non plena toris: tibi barbaras soli

Sanctis Iliac servata est Phoebade virgo.

Quin ipse Scipio, MasaniSSae Sophonisbam Syphacis objectans, gloriatur temperantia & continentia libidinum, Liv. xxx. 14. Solus Valerius Antias apud Gell. vi. c. 8. tradit retentam virginem, atque in deliciis & amoribus à Scipione usurpatam, adductus veribus Naevii, quos constitit propemodum fuisse in eum scriptos:

Etiā qui res magnas manus faepe gessit gloriose,

Cujus facta viva nunc vigent: qui apud gentes solus

Praestat: cum suus pater cum palatio uno ab amica abduxit.

TENN. Temere Modio fidem habent Keuchenius, & Tennulius, ut & Scottus ad Aurel. Victor., Corradus, ac Vortius ad Valerium Max. cum dicunt Plutarcho & Frontino hunc hominem vocatum esse Lucejum. Librum enim illum Plutarchi, seu vitam Scipionis, quam citat, esse perditam, & Latinam istam, quam habemus hodie, fictitiam,

&

quod parentes ejus, redempturi captivam, ¹⁷ domum a Scipioni adtulerant, eidem sponso pro nuptia-

a Vulgo DOMUM.

& a Donato Acciajola compositam esse, sciunt docti. Consule Fabricii Biblioth. Graec. T. III. p. 347. Nullius ergo fidei istud Plutarchi est testimonium. In Apothegm. autem, ubi hanc Scipionis magnificentiam memorat pag. 196. sponsi nomen non refert; uti nec Polybius, neque Gellius, nec Polyaeus, nec Ammian. Marcell. l. xxiv. c. 4. qui omnes alique ne sponsi quidem ullam faciunt mentionem, sed vel eam in conspectum suum adduci veritam, vel patri redditam tradunt. Sponsi quidem, cui restitutam fuisse sponsam docet egregius ille vorivus argenteus clipeus in Rhodano inventus & a Sponio editus Miscell. Antiq. Sect. iv. p. 152. meminit Silius l. xv. 263. &c. Sed sine nomine, & Aurelius Victor c. 49. si quidem verba ejus sana sunt: nam pro iis patrique ejus ac sponso restitutus jussit. In MSS., inter quos 2. Leidd. a me consultis ejus sponsor adfuit habetur. Superiunt ergo soli Livius, & Valer. Maximus, quorum ultimus vocat eum *Indibilem*, sine dubio confundens hunc cum Ilergetum regulo, cui defectionem condonaverat Scipio: Hinc tamen Mediceus pr. autem nomine *Indibilis Alicon* & Medic. sec. *Lucejo aut Indibili Alicon*: Qui Cod. cum Edd. Italicis, & uno Cantabr. pro Modio paullisper stat. Frustra tamen. Nam unde illi Hispano nomen *Lucejo*, quod est apud Romanos gentile; ubi multi *Luceji* fuere celebres. Hoc solum debuisset viros doctos admonuisse, talio *Lucejum* illum appellari. Ex corrupto tali codice Editores primi, & Latinae Scipionis vitae confarinator hoc hauserunt. Restat igitur, solum ut sequamur Li-

vium, restituamusque *Allucio*. Quod jubent insuper meliores Tennulii Codd. quibus accedunt mei. Nam Petrenf. *Calicio*. Cantabr. tert. *Calico*. Ambo Leidens. Gudianus, Vatican. Edd. Parisf. Hittorp. Wechel. & Saresber. Polyer. l. v. c. 7. *Alcio*. Palatin. *Allicio*, proxime verum.

16 *Insuperque*] Medic. sec. *Insuper*. Dein Palat. *detulerant*.

17 *Domum Scipioni attulerant*] Exiguum est, quod monebo; tamen facere non potui, quin monerem: scribendum videlicet, *domo Scipioni attulerant*. Vide Val. Maximum lib. iv. cap. 3. Livium lib. xxvi. Gellium lib. vi. c. 18. STEW. *Domo Stewechius*, & nescio quis *donum*; Sed cur non *domum Scipionis*? SCRIV. 3. Reg. Voss. & unus Hill. *Donum*. Liv. xxvi. 50. *Orare Scipionem*, ut id ab se *donum* acciperet, coeperunt. Ipsa constructio est apud Curtium iv. 2. *Coronam igitur auream Legati donum adferebant*. TENN. Scriverii conjecturam pro sua venditavit Keuchenius. Eam firmant Medicei, & secutus est Ed. Vefaliensis. *Scipionis* est etiam in duobus recentioribus Cantabr. Sed illi tres, & Palatinus cum Ed. Rononiensi *donum*, ut conjecerat Stewechius, & Freinshem. ad Curtii l. c. quo nihil verius est. Solet sic loqui Livius, unde haec desunxit auctor. l. xxx. c. 36. *Aureos torques multos, ex quibus unum magni ponderis Claudius in Capitolio Jovi donum in aede positum scribit*. xxxiv. 16. *Captivique donum consuli & barbaris reddebantur*. xxxviii. 14. *Et in coronam auream xv. talenta adferebant*. Nam rectius omnino MSS. Vossian. *Et coronam a xv. talentum adferebant munus*. MOX enim sequitur *nihil aliud petere, quam*

tiali ¹⁸ munere dedit. Qua multiplici ¹⁹ magnificentia universa gens victa imperio populi Romani accessit.

VI. ²⁰ Alexandrum quoque Macedonem traditum est, eximiae pulchritudinis virgini captivae, quum finitimae gentis principi fuisset desponsata, summa abstinencia ita pepercisse, ut illam ne adspexerit quidem. Qua mox ad sponsum remissa, universae gentis ²¹ per hoc beneficium animos conciliavit sibi.

VII. Imperator Caesar Augustus ²² Germanicus eo bello, quo victis hostibus cognomen Germa-

ma-

quam ut coronam acciperet. Aureas coronas fuisse civitatum munera, laepissime legas apud eundem. V. modo l. xxxvii. c. 45. De hac locutione adi etiam Bonum ad Nepot. Thrasib. c. 4. cum ei multa millia iugerum agri munera darent.

¹⁸ Munere dedit.] Reliqui pro nuptiali gratia restituit. M. O. gratia restituit Edd. Rom. & Bonon. cum ora Hittorp. & Wechel. Pro dedit etiam uterque Medicus, & Petrensis reddidit. Adjiciens & aureum &c. J. Saresber.

¹⁹ Magnificencia.] Gratia MS. sed munificencia quod alias hic legitur, mihi perplacet. Scriv. Munificencia etiam MS. Commellini, & Var. Lect. apud Joh. Saresber. Valerius, qua continencia ac munificencia Indibilis obligatus &c. Recte. Scipio enim dum sponfus sponsam suam cum auro reddidit, munificus potius, quam magnificus audire debuit. Idem. Cur. post, Errat vir doctus, & cum secure sequens Keuchenius, alii-que viri docti munificencia hic praeferentes, multiplex magnificencia constitit in continencia & munificencia. Nam munificus quidem fuit in reddendo pecuniam. Sed continens in abstinendo se a vir-

gine. Optime ergo duas hasce virtutes, quibus Scipionis magnanimitas paruit, auctor expressit his verbis *multiplici magnificentia*. pro quo ultimo in Medicis quoque est *gratia*. quae vox in MSS. & Edd. non de nihilo esse videtur, & scripsit fortasse auctor *qua multiplici magnificentiae gratia*. ut, *gratia facti, meriti, officii*, &c. apud alios. Ceterum concessit Petrensi. Sed vulgatum a J. Saresber. confirmatur.

²⁰ Alexandrum.] Leidens. sec. *Alexandro q. Macedoni tradita e. e. p. virgo captiva, quae e. f. Abest quoque a Leid. pr. in Edd. Italicis virginem, quae captiva*. V. J. Saresber. l. v. Pol. 7. Sibi quod illae alii verbo praeponunt, deest in Medic. sec. Ad hoc autem Alexandri factum referri debet id, quod memorant cit. locis Ammianus & Gellius; non ad captivae, Darii matrem, uxorem, & filias, quas in conspectum Alexandri venisse, Curtius, Justinus, alii-que produnt.

²¹ Per hoc benef.] Deest praepositio in Vaticano, ut *beneficium* sit nominativus.

²² Germanicus.] Vulgo inter duas virgulas haec vox ponitur, & non comparat in Edd. Rom.

ac

manici meruit, quum in finibus ²³ Ubiorum ca-
stella poneret, pro fructibus ²⁴ locorum^a, quae
vallo comprehendebat, pretium solvi iussit: at-
que ²⁵ ea iustitiae fama omnium fidem adstrinxit.

^a Vulgo EORUM L.

ac Bonon. contra MS. Petrensis
addit *Domitianus*; de quo agi-
tur. Vide ad c. III. 23. *Imperator*
Caesar Augustus Germanicus, & J.
Saresber. *Ibid.* ac l. IV. 3. 14.

²³ *Ubiorum*] Hoc feci de con-
jectura, ex voce *Cubiorum*, quae
quorundam librorum margines
occupaverat. nam aliorum, in
finibus *Galliarum*, minus quam
nihil est. quid enim Galliae ad
Germanicum? Flori certe sunt
ea verba, quae sequuntur: *per*
Rheni quidem *ripam* quinquaginta
amplius *castella* extruxit, *Bonnam*
& *Gesoniam* cum pontibus *junxit*,
&c. Hinc conjiciat, qui volet,
reliqua, & *Ubi* quanto interval-
lo *Bonna* distent, consideret.
Mod. Ita *Modius*; cum antea esset
Cubiorum. Alias *Galliarum*; MSS.
omnes mei *Cubiorum*. SCRIV. *Ubio-*
rum. Sic lege cum *Modio*. Nam
Florus. *Bonnam* & *Gesoniam* *jun-*
xit. Sunt hae urbes in *Ubiis*. MSS.
3. Reg. 2. Hill. Voss. *Cubiorum*.
TENN. *Ubiorum*, quod *Modius*
conjecit, & a *Viris doctis* jam in
textum admissum est, inde rur-
sus temere ejicere nolim, nisi cla-
re doceant *Codd.* quidam, qua-
le hic nomen ab auctore sit reli-
ctum. Cum tamen MSS. habeant
Cubiorum, & *Leidenf.* pr. cum
Mediceo pr. *Copiarum*. *Medic.*
sec. & J. *Saresberiens. Copiarum*.
Leidenf. sec. Municipium, cre-

derem ego potius rescribendum
esse *Uspiorum*, gentis prope *Car-*
tos, ob quos victos maxime no-
men *Germanici* accepit *Domitia-*
nus. De *Uspiriadi* *Tacit. l. xiii.*
Ann. c. 55. 56. & in *Vit. Agric.*
c. 28. Martial. l. vi. Epig. 60.

Sic leve flavorum valeat genus
Uspiorum,

Quisquis & Ansonium non a-
mat Imperium.

Galliarum habent Editiones Ita-
licae.

²⁴ *Eorum locorum*] Dele cum
3. Reg. 2. Hill. & *eorum*. TENN.
Bene monuit *Tennulius*, delen-
dum esse & *eorum*, quod neque
agnoscunt MSS. *Leidenfes*, *Ga-*
dianus, *Palatinus*, *Vossianus*, nec
J. *Saresberiensis*. Male *locorum*
pro *eorum* excidit e *Vaticano*.
Mediceis, & *Edd. primis*.

²⁵ *Ea iustitiae fama*] MS.
Keuch. ea iustitia, fama. *Palatin.*
Gudianus, *Petrenf. Leidenf. pr.*
ita j. f. Sic c. IX. §. 3. *Atque ita*
obstinatum pervicaciam fregit c.
xii. Atque ita simulatis auxiliis
tutus est. c. xiii. 9. l. iii. 3. l.
& *saepius*. Hic malum tamen,
quod reliquit J. *Saresber.* *At-*
que ista j. f. Statim adstrinxit
Petr. construxit Medicei; hinc
Edd. Italicae constrinxit. Saresb.
rectius vulgatum confirmat.

CAP. XII.

Quae facienda sunt pro castris, si satis fiduciae in praesentibus copiis non habeamus.

EXEMPLUM I.

T. Quinctius Cos., quum Volsci castra ejus ¹ adgressi ² forent, cohortem tantummodo in statione ³ detinuit, reliquum exercitum ad quiescendum dimisit; aeneatoribus praecepit; ut vallum insidentes equis circumirent; ⁴ concinerentque. Qua ⁵ facie & simulatione quum ⁶ & propulsaasset, & detinuisset per totam noctem hostes, ad lucis exortum fessos vigilia; repente facta eruptione; facile superavit.

II.

¹ Vulgo AGGRESSURI.

¹ Lemma genuinum hujus capitis est in 2. Hill. 2. Reg. Voss. hic & in indice superiore.

Quae facienda sunt pro castrorum defensione, si satis fiduciae in praesentibus copiis non habeamus. TENN. Tennulii MSS. accedunt Gudian. Palatin. & Leidens. sec. pro castrorum defensione, melius. Medic. pr. in castris. nonnulli Edd. & MSS. sint. plerique habemus. Statim more solito in Leid. sec. praenomen deest. Stew. Ed. male Titius Quinctius.

² Aggressuri forent] Ambo Leidenses, Vaticanus, Medicei, Petrensis, Palatin., Hillensb., & Vossian. *Adgressi forent*: quod idcirco reposui ex Livio, cuius locus commentarii vicem sit l. ii. c. 64. Tertia fere vigilia ad castra oppugnanda veniunt. Quinctius &c. Hernicorum cohortem in stationem adducit: cornicines tubasque in equis (MS. Voss. equos) inpositos canere ante vallum jubet, sollicitumque hostem ad lucem tenere. Reliquum noctis adeo tranquilla

omnia in castris fuisse, ut somni quoque Romanis copia esset. Volscos species armatorum peditum &c. intentos velut ad impetum hostium tenuit. Ubi illuxit, Romanis integer satiatusque somno, productus in aciem, fessum stando & vigiliis Volscum primo impetu perculit.

³ Detinuit] Petrensis continuit, rectius, nisi malis simpliciter tenuit. supra Edd. primae tantum non. Dein arcatoribus Medicei & Ed. Rom. Tum nonnulli, ut debet scribi, circumirent.

⁴ Concinerentque] Male in 2. Reg. & Voss. continerentque. TENN. Ita Medicei, & Vaticanus quoque, & Ed. Rom. duo & continerent. V. l. 111. 9. 3. Concinerent & tumultuari.

⁵ Facie] Vir doctus libri sui margini adscripsit f. spec. MSS. omnes retinent. l. iv. c. 7. in f. qua facie decepti Megarenses. Liv. Epit. xlii. Elephantorum invistata facie.

⁶ Et prop.] Et in Hillensb. & Ed.

II. Q. Sertorius, in Hispania, ⁷ hostium equitatus maxime inpar, qui usque ad ipsas munitiones nimia fiducia succedebat, ⁸ nocte scrobes aperuit, & ⁹ eas ante aciem direxit: quum ¹⁰ demum turmales secundum consuetudinem redire

¶ Vulgo ANTE EAS A.

Ed. Wech. deest. dein Medic. pr. deterrisset. Petrenf. d. tota nocte h. Mox Cantabr. tert. ad lucas adortas exortum: unde Cl. Wasse f. ad lucis adorsus exortum. Vulgata mihi magis placet.

⁷ Hostium equitatus maxime inpar] MSS. septem, & Edd. Italicae carent *et* hostium. Quinque item cum iisdem Edd. equitatu, quod est idem, ac equitatus. Vide ad l. 11. c. 4. § 12. Hillensb. equitatus maximo. Medic. pr. in Hisp. equitatu maxime inparator. V. ad verba solve re x d.

⁸ Nocte scrobes aperuit & ante eas aciem direxit] Non video, quid illud ante velit. Sane ita instruxerat aciem, ut propter scrobes noctu apertas a numero superioribus equitibus tuta esset. Videtur unum exemplum excidisse, aut minime huc pertinens inmixtum esse: diversa enim narrat clausula ab iis, quae initio expectantur. Legendum duco nocte scrobes praeruit, & intra eas aciem direxit. Praerui & praefodi fecit scrobes munimentis, atque ita instructus milites tenuit, nuncium de insidiis se accepisse mentitus BARTHIIUS l. 11. Advers. c. xi. Medic. pr. n. Sibas apparavit a m. pr. Leid. sec. notes. . . . Apparuit etiam Medic. sec. Barthii praeruit sequitur Keuchenius, tacens de seqq. in quibus solis est difficultas. Verum quocumque sensu rectum est & proprium aperuit. Vegetius l. 11. c. 10. Ferramenta, quibus materies secatur vel caeditur, quibusque (sic MSS.) aperiuntur fossae. l. 111. c. 4. Materiam dedolare, a-

perire fossam. c. 8. Cincti gladio fossam aperunt. Ita Livius l. 1. c. 55. Aperientibus fundamenta templi, sive terram ad id egerentibus.

⁹ Ante eas] 2. Reg. Voss. 2. Hill. Ante eos. Et Servius ait Scrobs magis masculinum, quam foemininum esse. TENN. Femininum hoc genus satis se posset defendere Ovidii, Lucani, Taciti, ad quem consule Pichen. l. xv. Ann. c. 67. uti & Columellae, cui frequens est, aliorumque auctoritate. Vide ad Lucan. l. vii. 735.

Et collecta procul lacerata fragmenta carinae

Exigua trepidus posuit scrobe:

ubi temere Markland. ad Stat. l. 111. 3. 134. reponi vult collecta rogo. fragmenta illa non congererebat rogo, jam ex aliis lignis instructo vel incepto; sed illa sola efficiebant rogam. Optime exprimit Manilius l. iv. 55. de eadem Pompeii sepultura

Ejectaeque rogam sacerent fragmenta carinae.

sed hoc obiter. Hic vero Masculino genere eos exhibent meorum quoque sex meliores. Verum optime Mediceus antiquior totum pronomen delet, ut mox diceretur.

¹⁰ Demum] Lege cum 2. Reg. 2. Hill. Voss. cum deinde TENN. Deinde habent etiam Palatinus. Gudianus, Leidenf. pr. Cantabr. aliique; melius, nisi malles dein. sed vide ad N. 5. turmalis Leid. sec. vellet Palatin.

dire vellent, pronuntiavit, comperisse ¹¹ se insidias ab hostibus dispositas; idcirco ne discederent a signis, neve laxarent agmen. Quod quum ¹² sollerte ex disciplina fecisset, exceptus forte veris insidiis, quia praedixerat, interritos milites habuit.

¶ Vulgo SOLVERE Ed. TENN. SOLENNE.

III.

¹¹ *Insidias se*] Tò se non agnoscunt MSS. TENN. Quare glossata Keuchenius. Absent sane etiam a meis octo & Edd. priscis: & scio, saepe hoc apud auctores optimos abesse: sed cum in Tennulii Codicibus, & Hilensb. compareat, retineo: immo Palatin. & Vossian. docent nos, unde exciderit; dum exhibent, ut sine haecitatione rescripti, *comperisse se* i. dein MSS. plerique *agmen laxarent*. Addit Petrensis *praecepit*, quod non necessarium.

¹² *Solvere ex disciplina fecisset*] Ceterorum sententia iniri recte potest; illud autem; *Solvere*, nescio, quid mali habet. Ait enim, cum quotidie metuentes insidiarum milites in officio contineret; fecisse tandem, ut veras insidias facile depellerent: Quare putem rescribendum. *Quod cum solenne ex disciplina fecisset* &c. BARTH. *Ibid.* Haec Barthii conjectura visa est Keuchenio verissima; quin & Tennulius, nihil admonito lectore, confidenter eam in textum recepit. Cum tamen mihi videatur falsissima, & cuique bene auctoris verba perpendenti patebit. Praedixerat Sertorius, insidias esse ab hoste dispositas; ideo vetuit, eos a signis discedere. *Fortè* ita evenit, & quod ille ex disciplina iusserat, crediderunt milites insidiarum politarum cognitione factum: unde nihil timebant. Omnis praedictionis vis & fiducia in Sertorio perit, si deum, postquam solenne hoc ex disciplina fecisset, insidiis exceptus fuerit, & non eo ipso tempore, quo hoc mandatum prima

vice dederat. Nihilominus *Solvere*, quod mordicus retinent MSS. & ceterae Edd., vitiosum omnino duco. In solo Mediceo primo correctum erat *solum*. ut coniecit olim Lipsius insuper legens *e re disciplinae*; *Solum* lubens sane reciperem, si plures Codices & ab antiquiore manu addicerent. Quod, cum Sertorius *tantummodo* ex disciplina fecisset, crediderunt tamen milites, eum de insidiis certiore fuisse, quia *forte* evenit, ut *praedixerat*. Aliud tamen latet; & e *Solvere* scribendum contendo *Solerte*, minima mutatione seu *sollerte*. *ex sollerte disciplina* quam optime tribuit Sertorio, homini in omnibus rebus gestis tam prudenti, & calido: unde nullius ducis plura Strategemata sunt illustria, quam ipsius. quare alter Hannibal vocatus est. V. Appian. B. Civ. l. p. 699. Ceterum hac mendâ emaculata videor mihi sensum auctoris, deficiente licet nos historia, aliquo modo percipere posse, & tenebras a Barthio ofusas dispellere. Credo enim, Sertorium, qui habebat milites barbaros, nec dicto semper audientes, sed feroces, & crebris victoriis hosti insultantes, hoc Strategemate voluisse inprimis equites suos compescere, ne tanta & nimia fiducia quotidie succederent ad hostium munitiones; veritus, ne aliquando insidiae inde suis ponerentur, & inexpectatam sic acciperet cladem. Equites autem ejus fuisse ferocissimos pater ex l. i. c. 9. 2. Hoc ergo ut impeditur, nocte quadam scrobes aperuit & direxit si-

III. ¹³ Chares, dux Atheniensium, quum expectaret auxilia, & vereretur, ne interea contentu praesentis paucitatis hostes ¹⁴ castra ejus obpugnarent, ¹⁵ complures ex iis, quos habebat, ¹⁶ per adversam ¹⁷ partem nocte missos, jussit, ¹⁷ qua

* Vulgo PER ADVERSAM.

ve duxit ante aciem, ut bene Medicus Codex: nam cui usui esset, aciem dirigere ante scrobes, ut recte vidit Barthius, audacioris usus conjectura. Scrobes autem fecisse eas videtur, ut melius simularet suum insidiarum metum. Cum vero *murales* sive equites solito more vellent lacessere hostes, hisque ante eorum munitiones illudere, praedixit insidias ab hoste dispositas, vetuitque quemquam exire. Cum autem forte ita evenit, ut verae insidiae essent ei dispositae, milites putaverunt, eum praedixisse id, quod solum ex sollerti disciplina cavendum praemonuerat. Sic, ni fallor, omnia erunt plana, & intellectu facilissima. Verum huic explicationi vehementer obstant prima verba *hostium equitatu maxime impar. &c. qui.* quibus verbis, si sana forent, tota mea destruitur sententia. Verum falsissima illa sunt, & historici contraria. Sertorius impar non fuit equitatu; immo potius praevaluit equitatu hostili, utpote qui 2000. simul equites in insidias potuit emittere, a reliquo corpore separatos V. cap. 5. §. 31. Huc facit, quod Hispanorum populorum milites habebat, quos notum est maximam vel saltem optimam partem semper fuisse equites. Confer Plutarch. & Appian. Lego itaque ex variis MSS. torum lectionibus supra notatis 2. Sertorius, equitatu maximo comparato, qui usque ad ipsas munitiones hostium n. f. &c. Ex conjectura tantum est comparato pro MS. imparator. Cetera e scri-

ptis vel si vis equitatu maxime Victor. Verum si haec audaciora alicui videantur, simpliciter pro *domum* repone *domum*, ut deinceps vidi olim placuisse Lipsio, qui etiam *solenter* ad libri sui marginem adscripsisse videtur; pro certo enim hoc non adfirmare auisim; quoniam lectu difficillima est ipsius manus. Ut scrobes modo ante aciem aperuerit sub praetextu insidiarum Sertorius, ne sui equites turmales de die a signis discedere & domum redire vellent praec metu, ne in via ab insidiatoribus exciperentur.

¹³ Chares] 3. Reg. 1. Hill. Voss. incipiunt hic novum caput. *Quat facienda sunt pro castris, si satis fiducia in praesentibus copiis non habeamus.* TENN. Male Lares Medic. pr. Phares Leid. tert. Edd. Parif. Hittorp. & Wech. De eodem agit l. 111. c. 10. §. 8. Polyacn. l. 111. c. 13. alii que.

¹⁴ Castra] Medic. prim. a. m. pr. castrum expugnarent. dein eis MSS. qdd. ut semper variatur.

¹⁵ Complures] Medicus antiquior *quamplures*. sic l. 111. c. 9. 4. *Complura oppida.* al. *quamplura.* Nepos Alcib. 6. in MS. Scotti, Boecleri, & Leid. *civitates quamplures.* Caesar cum alibi, tum l. 111. B. Civ. c. 19. in MS. Lovan. *vulnerantur tamen quamplures.* Consule Munker. ad Hygin. Astronom. l. 11. c. 1. *ut quamplures dixerunt,* & Curtium ad Sallust. B. Catil. c. 19. *Boni quam plures.*

¹⁶ Per adversam partem] Ita vulgo ab omnibus editur contra auctoris mentem. *adversa castrorum*

TUM

¹⁷ qua praecipue conspicui forent hostibus, redire in castra, & accedentium novarum virium speciem praebere. Atque ita simulatis auxiliis ¹⁸ tutus a se est, donec instrueretur expectatis.

IV. ¹⁹ Iphicrates Atheniensis, quum campestribus locis castra haberet, explorassetque, ²⁰ Thracas^b ex collibus, per quos unus erat descen-

a Vulgo TUTATUS EST. b Vulgo THRACES.

rum pars est obversa hosti, quem debebat celari exitus eorum, si crederet, adventantes esse novos auxiliares. Debuisset saltem scribi *diversam*; uti ediderunt l. 11. §. 21. *per diversam partem castra ejus occupavit*. Ubi iridem MSS. plerique *adversam*, sed ut illic quidam vere fuisse *aversam*, sic hic verissime. Gudianus, Petrensis, & Vossian. *aversam*, quod ex conjectura ad libri sui marginem jam reposuit Gronovius. *aversa* pars est *aversa* porta. quod utrumque saepius occurrit apud Livium. Ut exemplis parcam, adi Gronovium ad eum l. xxxiv. c. 47. *Quum alius tumultus ex aversa parte castrorum est exortus*. ubi in vulgatis idem erat error. Praeterea malim *emissos*. Livius l. xxiv. 17. *Claudium Neronem cum robore equitum, silentio noctis per aversam maxime ab hoste portam emittit, circumvectumque &c.* & passim. Curt. l. iv. §. 25. *Elapsus per eam portam, quae ab hoste aversa erat*.

¹⁷ *Fussit qua*] Petrens. j. *ut quam praecipue cum c. f. h. redirent*. Cantabr. tert. j. *ea parte qua. quam etiam Medic. pr. & Leidenf. pr. dein castrum rursus Medic. pr. Petrenf. praerberent*.

¹⁸ *Tutatus*] *Tutus* MSS. SCRIV. 2. Reg. 3. Hill. *tutus*. 2. Reg. Voss. *tutus*. TENN. *Tutus* Gudian. *Tutus* exhibent quoque Palatin., duo Cantabrigienses, & uterque Leidenfis cum Ed. Paris. Cl. Wasse etiam hoc participium active pro *tutus* seu *tutatus* praefert in

Ind Sallust. ad c. 74. B. Jugurt. *Numidas in omnibus proeliis pedes magis, quam arma tutus fuit*: ubi quoque illic & in Frontino hoc inavult, Wassei nomen reticens ultimus editor, quasi sibi, non Wasseo, ea laus esset tribuenda. quin & ibi quoque Plinii locum sic se corrigere gloriatur, quem ex MSS. jam correxerat Haidwinus. Similiter hoc restituendum Apulejo in f. Apologiae ex MSS. & Edd. VV. *Si me &c. procul a culpa philosophia tutus sum*. Vulgo erat *si p. a. c. philosophiae tutus f.* unde male Casaubonus fecit *philosophiam tutus f.* Verum dum hic viri Docti se dicunt legere *tutus*, non animadvertunt, calum verbi abesse: nam alias fiet mere adjectivum, & deberet dici *tutus fuit*. Solus Keuchenius opinatus est, *auxiliis sua tutus vel tutatus*. At certius dabunt MSS. nam Leidenf. pr. Hillensberg. & Ed. Paris. *tutus esset*. Unde elicio *tutus se est vel est se*, legoque *se tutus est*.

¹⁹ *Iphicrates*] Alibi notatum, a Frontino similia Iphicratis Strategemata confundi. Hujus, sed paullo alium in modum neminit Polyæn. l. 111. §. 46. ubi vide Casaubonum, & supra l. §. 24.

²⁰ *Thraces*] Duo Cantabrig. Palatin., Gudianus, Leidenf. pr. & Ed. Paris. *Thraces* verissime & nostri more. Vide Keuchen. ad l. i. c. 11. §. 9. nos ad l. 11. §. 4. 1. & ad Lucan. l. iv. 593. Hoc ipsum *Thraces* infra l. 111. c. 5. §. 1. c. 16. §.

scensus, nocte ad ²¹ diripienda castra venturos, clam duxit exercitum, & ²² in utroque viae latere, per quam transituri erant Thraces, distributum collocavit: hostemque decurrentem in castra, in quibus multi ignes per paucorum curam instituti, speciem manentis ibi multitudinis servabant, a lateribus adortus obpressit.

²¹ *Diripienda*] Leid. pr. *irripienda*.

²² *In utroque*] Tò in non agnoscunt MSS. SCRIV. Mei tamen omnes praeter Vaticanum & Mediceos, in quibus ultimis

& utroque latere, per quae tr. de in Petrensis discurrentem. Medic. pr. ab lat. Palatin. adortusque Petrensis denique pro obpressit, caecidit.

C A P. XIII.

De Effugiendo.

EXEMPLUM I.

Galli, pugnaturi cum Attalo, aurum omne & argentum ¹ certis custodibus tradiderunt, a quibus, si acie ² fusi essent, ³ spargeretur ⁴, quo

⁴ Vulgo QUIBUS PARCERETUR.

fa-

¹ *Certis custodibus*] Qui illi certi custodes quibus parceretur, exercitu fuso? Scribe Graecis custodibus. Visuri enim regii milites, non esse Gallos, qui custodiae erant praepositi, caedi non erant daturi operam, & vi perrupturi impedimenta ad persequendos hostes, sed se praedae dedituri. BARTHIIUS Advers. l. II. c. 11. Hinc Keuchenius etiam, tacens de Barthio, scribe, Graecis. Sed nodum in scirpo quaerunt Viri docti; Cum *Spargeretur* omnino sit scribendum, ut statim videbimus. Ceteris Medic. sec.

² *Fusi essent*] Malui hoc, quam aliorum, si acie fugissent. MOD. Sic Modius 2. Hill. & 1. Reg. fugissent. TENN. Non quidem mutatu opus erat fugissent, quod satis stare posset, confirmatum MSS. meis quinque. & Edd. pri-

mis. Fusi essent rectius tamen iudico, quod habent Palatin. Voss. Cantabr. Bib. publ. & margo Hittorp. ac Wechel. fugiunt esset Leid. sec. fugiente Medic. pr. aciem fugissent Medic. sec. & Cantabr. tert.

³ *Parceretur*] Lego *Spargeretur* pro *parceretur*. Consideret, qui volet. MOD. Sed id verbum sequenti statim linea positum est, itaque huc non intrudendum. BARTH. Ibid. Modius *Spargeretur* & ita correctum in uno Reg. & Voss. Quibus *Spargeretur* pro a quibus. TENN. Quaero, quid Gallos fuga salutem quaesituros juvaret, si parceretur certis vel Graecis custodibus. Num minus tum possent ipsos persequi? immo vero eo celerius Attralus eos allequi posset, si modo aliquos e suis apponeret istis custodibus, qui

facilius ⁴ colligenda praeda hostem inpeditum effugerent.

II. ⁵ Tryphon, Syriae rex, victus, per totum iter fugiens ⁶ pecuniam sparsit; ⁷ eique sectandae ⁴ Antiochi equites inmoratos effugit.

III.

⁴ Vulgo EAQ. SECTANTES A. E. MORATUS.

qui eos simul cum capta gaza custodirent, & in vinculis tenerent. Unde patet, ineptissimum esse illud *parcere*, & omnino rescribendum *spargeretur*, qua reficeret, ut retardaretur vehementer in fugiendo hostis: quare hoc Strategema a Mithridate & aliis quoque adhibitum est. *Parce*ur Medic. pr. Petientis *quae si in acie fuissent, spargerent*. Quod praeter in acie fuissent amplectitur totum Cl. Wasse ad Sallust. B. Jugurth. c. 42. ubi vide quoque, quis Attalus hic fuerit. Mihi tamen hoc ex interpolatione quadam videtur: quare malui addita praepositione, ut olim etiam conjectit Lipsius, a quibus *spargeretur*. Nam alterum sine praepositione nimis ambigue dictum videtur. Sanutus explicat Galli pugnaturi cum Attalo aurum omne & argentum custodibus certis tradiderunt, ut, si aciei contingeret terga dare, hostes thesauris intentis, fugientibus parcerent.

⁴ Colligenda] Medicei, Cantabr. Leid. sec. in colligenda. Dein Medic. pr. a m. pr. *hoste inpedimentum*. Medic. sec. pro var. lect. *hostium inpedimentum*.

⁵ Tryphon] Scripsi Tryphon per y. Graecis enim Τρύφων, unde Tryphon, vel Trypho, ut Iustino vocatur l. xxxvi. 1.

⁶ Pecuniam sparsit] Florus iii. c. 5. de Mithridate Rege. Rex callidus, Romanacque avaritiae petitus, spargi a fugientibus sarcinas & pecuniam iussit, qua sequentes moraretur. Hinc Mithridatem venuste cum Medea comparat Cicerone, pro lege Manilia c. 9. Pri-

mum ex suo regno sic Mithridates profugit, ut ex eodem Ponto Medea illa quondam profugisse dicitur: quam praedicant in fuga, fratris sui membra in iis locis, qua se parens prosequeretur, dissipavisse, ut eorum collectio dispersa, moerorquo patrius celeritatem persequendi retardaret. Idem fecit Mithridates Satrapa in Paphlagonia. Polyaeus l. 7. Claudianus laudat Striliconis milites, quod obiecta praeda eos non fuerit morata ab hoste insequendo, bello Getico v. 613. Quum

Callidus ante pedes venientibus obicit hostis

Incaustum. Neque enim feralis praeda moratur. TENN.

⁷ *Eaque sectantes*] Alii, eumque sectantes; quidam etiam, eique insectandae Antiochi, &c. quae quid sibi velint, nisi forte scribi debet, eique insectandae Antiochi equites moratos, effugit. Quod parum abest, quin verum suspicer. MOD. Quidam, eumque: item eique insectandae, quod Modius arripit, & legit mox, moratos. SCRIV. 3. Hill. 1. Reg. Eum sectantes. 3. Reg. Ei sectandae. Optime Voss. *eaque sectantes fraude*. TENN. Vossianus modo habet *eaque fraude*; quod interpolatorem sapit. eique insectandae in Edd. est primis; eumque sectantes Ed. Parisi. Hittorp. & Wechel. Ceterae Edd. *eaque*. Sed contra MSSos. Leidens. pr. *eam sectando*. Medic. pr. *eam sectando*. Medic. sec. *eum sectando*. Vaticanus *ei sectato*. Cantabr. Palatin. Guadianus, Leid. sec. *ei sectandae*. pro moratus Mediceus pr. moratis, Leidens.

III. ⁸ Q. Sertorius⁹ pulsus acie a Q. Metello Pio, ne fugam quidem sibi tutam arbitratus, abire dispersos milites iussit, admonitos, in quem locum vellet convenire.

IV. ¹⁰ Viriathus, dux Lusitanorum, copias no-

dens. *sec. morator. Vaticanus mora.* Ad hostes, non Tryphonem hoc refert quoque Leid. *tert. dum hostes propter hoc remorarentur, ipse cum suis evasit.* Veram lectionem hic servavit nobis Sanutus *effugit Antiochi milites ad ejus collectionem immoratos.* Hinc quippe patet, cum MSS. scribendum esse *eique sectandae immoratos*, ut fere Modius. *Moratos* coniecerat etiam Scriverius. Mallem tamen sine copula, quae in nullo fere MSto reperitur, *sparsit. Ei sectandae. Sectari pecuniam dicitur, ut sectari praedam, seram &c. Immoratos ei sectandae optime exprimit cupidinem militum pecuniae inhiantium.*

⁸ Q. Sertorius] Leid. *sec.* caret praenomine. *Acie* deest in Palatino. Dein MSS. ut dedi. vulgo *mil. disp. ab. Hillensb. admonitus.* Cantabr. *tert.* subdit *tamen.* Palatin. pro *in quem locum* habet *mibi quem.*

⁹ Pulsus acie] Ineptissimi homines sunt librarii. Nam quomodo pulsus acie milites mone- re potuit Sertorius, qui dispersi utique fuga non praestolabantur ejus mandatum, cum jam fugati essent? sed res mira oportet fuerit, quae eorum cerebro talis obtingere potuerit. At res aliter habet: Nimirum antequam pelleretur, exercitui suasit Sertorius discessum, & locum conveniendi assignavit, ut facile animadvertit vir talium prudentissimus, Metelli exercitum a suis loco moveri non posse. Hanc sententiam veram esse docet sequens etiam exemplum Viriati, quem simili modo sparsisse exercitum,

atque Sertorium, ipse auctor testatur. Si itaque Sertorius suos sparsit, sane antequam pelleretur a Metello, id facere necesse habuit. Castiganda igitur scriptura, & legendum Q. Sertorius pellendus acie a Q. Metello. De sagacitate hujus egregii ducis lege librum Plutarchi. BARTHIIUS. Advers. l. 11. c. 11. Nodum in scirpo quaerit Barthius. Bene se habet pulsus acie, quod non statim notat fuga dispersos; sed eos, qui cesserunt hosti, & adunata fuga abire vel in castra vel in alia loca tuta conantur. Hoc factum Sertorius praevidens, hostes suis institutos, si conjuncti manerent, suasit, ut se dispergerent, & incertum locum convenirent. Et forsitan tangit rem, quae est apud Plutarchum in ejus vita p. 575. ubi Sertorio cum suis pulso tam diu Hispani apud ipsum manserunt, donec ipse in tuto intra urbem essent, & tum demum quisque sibi fuga salutem quaesivit. Si scivisset Sertorius, pellendum se necessario fore a Metello, declinasset potius proclium, ut fecisse eum saepe testantur historici. Alia res est de Viriatho. Ille enim videns suos Verilio impares hortatus est, ut se dispergerent, dum interim cum electis hostem sisteret, & eluderet. Consule omnino Appian. B. Hispan. p. 489.

¹⁰ Viriathus] Sic rursus scripti pro Viriatus. pro evasit Medic. *sec. opposuit. pro ratione Medic. pr. specie.* Cantabr. *tert. usus ratione.* Mox scripti ex Petrensi, & utroque Leideni dein pro deinde. Collectio Med. *sec. & Edd. Italicae.*

11 Per-

nostras, locorumque iniquitatem evasit eadem, qua Sertorius, ratione, sparso exercitu, dein re-collecto.

V. Horatius Cocles, urgente ¹¹ Porſenae⁶ exercitu, jussit ſuos per pontem redire in urbem, cumque, ¹² ne caſu ſequeretur hoſtis, intercideret. Quod ¹³ dum efficitur, in capite ejus propugnator ipſe inſequentes detinuit. Audito denique fragore pontis abrupti, dejecit ſe in alveum: ¹⁴ eumque non armis, ſed vulneribus onera-

ra-

^a Vulgo DEINDE. ^b Vulgo PORSENNAE.

¹¹ Porſenae] Sic malui cum Ed. Rom. Ceteri Edd. & MSS. per duplex nn; ſed poetis media eſt brevis, & apud Graecos unum tantum eſt N. Adi Cl. Duker. ad Flor. l. i. c. 10.

¹² Ne caſu ſequeretur hoſtis] Neque iſte locus ſanus eſt, ut decebat. Certo enim ſecurus erat Porſenna, neque ullo modo opus, ut caſu dicat. Scribe ne hac aſſequeretur hoſtis &c. dum enim pontem tranſirent, ſpatium dabant ſequendi; interruptione vero interciperetur periculum. Ibidem non armis, ſed vulneribus ita correxit Stewechius; vulgo eumque in armis, & vulneribus oneratus. Quam ego leſionem genuinam, nec ſollicitandam arbitror. BARTHIUS. Ibid. Caſu me quoque offendit. an ne conſeq. ? vel ne eos inſeq. ? ſed ſequitur inſequentes, an ne ea vel eo ſubſequeretur ? Ea ſubſequeretur Lipſii quoque conjecturam eſſe ex ejus exemplari vidi. Ed. Bonon. eumque ne caſu ſeque hoſti intercideret. Liv. 11. 10. Ut pontem ferro igni, quacumque poſſent vi, interrompant. Num quid tale & hic fuit. nam hoſti valde placet.

¹³ Dum] Cum Leid. pr. effecerunt Leid. ſec. Mox deinde Hiltenſb. & Cantabr. tect. demum Leid. ſec. Palat. enim.

¹⁴ In armis & vulneribus] Sic Colonienſis editio: Pariſ. enim peſſime habebat, eumque non armis, ſed vulneribus oneratus tranavit. Malim autem ego, eumque, & armis, & vulneribus, &c. Mod. Fuit, qui haec ita mutaret, eumque, & armis, & vulneribus oneratus, quod ferrem facile, ni Pariſienſis editionis leſionem peſſimam eſſe pronunciaſſet; quam ego & genuinam, & optimam eſſe probabo. ea talis eſt: eumque non armis, ſed vulneribus oneratus tranavit. Diſtum illud non armis, quaſi non ſolum, non tantum armis. de quo Gracifmo dixi in libello de particulis linguae Latinae; eumque magnos viros, & in Ciceronis leſione imitationeque aſſiduos praeteriſſe oſtendi; & parum abuſiſſe, quin illorum temeritate Cicero in Verrinis vulnus acceperit. Unum Ciceronis teſtimonium adhibere viſum eſt ex ea pro Sextio: Eaque non ſilentio conſulum diſſimularentur; ſed & voce, & ſententia comprobarentur. Similia qui volet, in Pandectis juris obſervata, petat ex Antonii Auguſtini lib. 11. Emendationum, cap. 1. STEW. Eumque non armis, ita legendum. Vulgo eſt, eumque in armis & vulneribus o. t. placet Modio, eumque & armis

V 5 &

ratus ¹⁵ transnavit.

VI. Afranius, in Hispania ad Ilerdam, quum Caesarem fugeret, instante eo, castra posuit: quum idem Caesar fecisset, ¹⁶ & pabulatum suos dimisisset, ille signum repente itineri dedit.

VII. Antonius, quum ¹⁷ ex Parthis sibi instantibus reciperet exercitum, & quoties prima luce moveret, toties urgentibus barbarorum sagit-

a Vulgo TRANAVIT.

et v. o. t. SCRIV. Eumque non armis, sed. 3. Hill. 3. Reg. Eumque in armis, sed. Parthiensis editio damnata est Modio sine iure. Eumque non armis, sed. Cum sit optima, ut observavit Stewechius. Non armis dictum pro non solum, non tantum armis. Cicero pro Sextio. Eaque non silentio consulum dissimularentur, sed et voce et sententia comprobarentur. Sallust. Jug. c. 14. Non enim regnum, sed fugam, exilium, egestatem, et has omnes, quae me premunt, aerumnas cum anima simul amissisti. Apud omnes gentes haec particula subauditur. Paulus ad Philem. v. 16. Οὐκ ἔτι ὡς δούλον, Ἀλλ' ὡπὲρ δούλον ὑπολάβῃ. Suscipe illum non jam tantum ut servum, sed amplius quam servum. Vide Stewechium de particulis, & ad Arnob. fol. 106. Antonium Augustinum l. 11. Emendationum c. 1. TENN. Primo male Barthiuspuravit in armis et vuln. vulgatam esse lectionem; cum contra sese res habeat. non armis, sed vuln. est in Edd. Rom. Bonon. Paris. & Wechel. in armis et v. etiam Ed. Vefal. MSS. plerique in armis, sed vuln. Leid. sec. eumque armis et v. Palatin. & Vaticanus. inermis, sed v. contra historiae fidem. Vulgaris consentit Mediceus antiquior, Recte. alter interpolavit per tantum, sed et. Non armis, sed vulneribus signi-

ficat non tam armis, quam quidem vulneribus oneratus, ut in Sallustii citato loco. Ibi vide Cl. Wasse & alios, ac Dukerum ad Florum l. 11. c. 2. Nec cum hominibus, sed cum monstris.

¹⁵ Tranavit] MSS. quinque, & Edd. primae transnavit recte; ut aliquoties supra. transnavit. Leid. sec.

¹⁶ Et pabulatum] Leidenf. pr. ad pabulatum. dein Leid. sec. misisset.

¹⁷ Ex Parthis sibi instantibus] 3. Reg. 3. Hill. Voss. Ex parte sine i. TENN. Gudian. Palatin. Leidenf. pr. Cantabrig. Bib. pub. Mediceus sec. Ed. Paris. ex parte sine. Petrenlis ex partis illis, Cantabr. tert. se p. Mediceus pr. ex Parthis Siriae. Unde non dubium mihi est, quin sibi sit vitiosum. Instare sine casu sexcentis ubique invenias, ut modo Ex. praeced. Nec Syria hic locum habere potest. Acciderunt enim haec in Media ultra Armeniam. Quare existimo, excidisse hic vocem, & scribendum ex Parthis sine sine instantibus. Quotidie enim vexabant eum, & misere carpebant recedens Antonii agmen. Evolve, nec poenitebit, Plutarchii Antonium, & Appianum de B. Parth. ac Florum l. 14. c. 10. & qui ibi citantur. Ex debebat Lipsius.

gittis infestaretur¹⁸ abeuntium agmen, in quintam horam continuit¹⁹ suos, & fidem eo stativorum fecit. Qua persuasione digressis inde Parthis, justum iter²⁰ reliquo die sine interpellatione confecit

VIII. Philippus, in Epiro²¹ victus, ne fugientem eum Romani premerent, inducias²² ad sepeliendos^b, qui caesi erant, inpetravit, & ob id

re-

^a Vulgo INF., A. A. I. Q. H. C. SUIQUE F. CONSTANTIOREM F.
^b Vulgo AD SEPELIENDUM EOS.

¹⁸ *Abeuntium agmen, in*] Scribendum existimo *infestaretur, agmen in quintam horam continuit, suisque fidem constantiorem abeuntium fecit.* Parthi enim, cum abessent, repente aderant. Itaque in quintam horam manens Antonius, certus tandem reapse abiisse, movit agmen. In vulgata sententia nec pes, nec caput boni sensus. BARTH: Ibid. Male, ut MSS. liquet.

¹⁹ *Suisque*] Omnes MSS. *suos. Fidem constantiorem.* Voss. & 2. Hill. *fidem constativorum.* Hinc legit, & distinguit celeberrimus Graevius. *Toties urgentibus Barbarorum sagittis infestaretur abeuntium agmen, in quintam horam continuit suos, fidemque stativorum fecit.* TENN. Neque aliter scribendum esse ad libri sui marginem monent J. F. Gronovius, & H. Vossius, mihi que MStos versanti, proxenus in mentem venerat. Plus tamen later: nam que in nullo est vetere libro. *Suos fidem MSS. sex, & Ed. Paris. At duo Medicei, & Cantabrigienses suos, & fidem. bene. Suos constantiores Hillensb. Constantione Leidenf. sec. Constantiorum Leidenf. pr. Vaticanus, & Palat. Constantinorum Petrenf. Constantivorum Cantabr. Bib. pub. Quapropter vere, ni fallor, lego inf. ab. agmen, i. q. h. cont. suos, & fidem eo stativorum f. Eo sive ea*

re, quod suos continuit.

²⁰ *Reliquo die*] Alias alto, vel alio die. Mod. Alio inveni in Petrensi, Hillensb. Medic. sec. Leid. sec. & Edd. Paris. ac Wechel. Male. Rectum omnino est *reliquo.* Plutarchus p. 938. ἔτα δε ἡμέρας οὗτης ἀναξεύξαντες ἐπορεύοντο, τῇ πολεμίων ἡ παρενοχλήτων. Sic enim malo ex Appiano p. 268. quam ἀναξεύξαντο sub intellecto Antonio. Vicissim ex Plutarcho corrigendus Appianus, in quo inepte editur ἀναξεύξαντες. Supra digressus Gudianus, digressis Palat. & Leid. sec. Sine successione Hillensb.

²¹ *Victus*] MSS. *veritus.* SCRIV. Unus Reg. *veritus.* TENN. Item duo Medicei, & Edd. Italicae. c. VIII. §. ult. *Philippus veritus, ne impetum Scytharum sui non sustinerent.*

²² *Ad sepeliendum eos*] Voss. & Reg. 1. Hill. *ad sepeliendos.* TENN. Ut vulgatum Latinum sit, & non antiquatis modo, sed aurei aevi scriptoribus usurpatum, de quo vehementer dubito, & vide Sanctii Minerv. p. 451. & ibid. Perizon. tamen hoc etiam loco non magis admitto, quam l. 1. s. 21. *Ad opprimendum ipsos.* ubi MSS. *opprimendos.* Ita hic *sepeliendos, qui c. erant, Sex mei bene; Elegan-*

remissioribus custodibus evasit.

IX. ²³ P. Claudius, navali proelio superatus a Poenis, quum per hostium praesidia necesse haberet erumpere, reliquas viginti naves, tamquam victrices jussit ornari: atque ita ²⁴ Poenis existimantibus, superiores fuisse acie nostros, terribilis excessit.

X. Poeni, classe superati, quia instantem avertere ²⁵ Romanum studebant, simulaverunt, in vada naves suas incidisse, ²⁶ haerentesque imitati, effecerunt, ut victor eorum timens casum, spatium ad evadendum daret.

XI. ²⁷ Commius a Atrebas, quum victus a Divo Julio ex Gallia in Britanniam fugeret, & forte ad Oceanum secundo vento quidem, sed aestu recedente, venisset, quamvis naves in siccis litori-

ri-

a Vulgo COMMINIUS.

gantius pronomen praecedens seu nomen subintelligitur. U. nus *sepeliendos eos*. Ed. Rom. *sepeliendos illi, qui c. e.* & Bonon. *sepeliendos illic qui c. e.* Inquire, quod lateat. Ceterum videbimus, similiter Gerundium cum Accusativo femin. generis junctum non confirmari a MSS. Adinotata ad l. 3. §. 7. *ad liberandum rempublicam*.

²³ P. Claudius] Medicei, & Edd. Italicae. *Nero cla.* perperam. Intelligitur enim P. Claudius Pulcher, qui auspicii neglectis infelicissime contra Poenos navali pugna dimicavit, qui sive auctorum, sive librariorum culpa nonnumquam *Appian Cl.* audit. Vide Cl. Duker. ad Flor. l. ii. c. 2. §. 29. quo loco tamen in Leid. Cod. inveni P. Claudio.

²⁴ Poenis] Hillensb. a Poenis, & dein accessit.

²⁵ Romanum] *Romanorum classem* Cantabr. tert. Simularunt Medic. pr. dein *ibi incidisse*. Idem

Medic. alter *ibi introisse*.

²⁶ Haerentesque imitati] In margine erat a *ventisque mutari*. Getrae MoD. *A ventisque imitari* Vaticanus: *A ventisque mutari* Medicei, Edd. Rom. Bonon. & Matgo Wechel. *mutari*. Nutari Hit-torpii ora. sine *haerentesque* etiam Leid. sec. *arentisque* Leidens. pr. *herentesque vitati* Gudianus.

²⁷ Comminius Atrebas] 1. Reg. 2. Hill. *Cominius*. Voss. 2. Reg. Gujetus *Comius*. & sic passim Caesari vocatur. Omnes autem MSS. habebant *Atrebas*. 3. Regii, Voss. & 2. Hill. (Leid. pr.) *Julii Frontini Strategematon liber secundus explicis, incipit tertius*. unus Hill. *Sexti Julii, &c.* TENN. Licet Keuchenius quoque viderit, hunc hominem a Caesare vocari *Cominium*, vix tamen rejecerit *Cominius*, quia nota est familia Romanorum *Cominia*. Verum quid illa familia sive gens pertinet ad Atrebatem sive Gallum hominem? Non dubium est, quia

re-

ribus²⁸ haerent, pandi nihilominus vela iussit. Quae quum persequens cum Caesar ex longinquo tumentia, & flatu plena vidisset, ratus, prospero sibi eripi cursu, recessit.

restribi debeat vel *Comius*, ut monuit quoque Daviesius ad Hirt. B. Afric. c. 44. ubi contra pro *Cominius* erat *Comius*. Vide Caesar. B. Gal. l.viii. 6. 7. 21. 22. 47. &c. Atque ita Medicei, Leidens. pr. Palatin. & Cantabr. tert. Vel potius *Commus* e duobus Cantabrig. & aliis ac Dione l. xl. 140. Κομμι: Nec aliter jam olim exhibuit Hittorpius. In

aliis *Cominius*, *Comminus*, *Gomius*, *Cominus*. *Atrabas* plerique mei quoque, & Edd. primae.

28 *Haerent*] MSS. *haberes*. SCRIV. *Haberes* Ed. Bonon. *haberent* Medicei. Dein *quem* Edd. primae carentes cum utroque Leidd. τῷ *eum*. Cum *prospero* Petrensi. Medicei *cursu pr. sibi eripi ratus*.

SEX-

S E X T I
J U L I I F R O N T I N I
S T R A T E G E M A T I C O N
L I B E R T E R T I U S .

P R A E F A T I O .

SI priores libri responderunt titulis suis, & lectorem hucusque cum attentione perduxerunt, edam nunc circa obpugnationes urbium defensionesque strategemata: nec morabor ulla ¹ praelocutione, prius traditurus, quae obpugnandis urbibus usui sunt, tum, quae obsessos instruere ³ possint: ⁴ depositis autem operibus

¹ Si priores] Si deest in Leid. sec. & Palat. Responderent Leid. pr. Praeduxerunt Palat. Defensionemque Leid. pr. defensoresque sec. non mor. Petrensis. Mox item Leid. sec. quatuor alii nunc. Qua oppressos Medic. sec. Oppressos quoque in Medic. pr.

² Praelocutione] MSS. prolocutione. SCRIV. 3. Hill. Voss. Scriverius prolocutione. TENN. Prolocutione etiam Medicus sec. quod placet Keuchenio. At προοιμία. ζειν non est proloqui. Sed praeloqui. Seneca Excerpt. Controv. III. in praef. Si a praelocutione dimitteret. Nisi statuamus, prolocutionem dici, ut prolaudium & prolausionem, pro quibus saepe in minus bene emendatis libris invenias praeludium & praelusionem. V. Cl. Duker. ad Flor. I. IV. c. 2. §. 2.

³ Possint] Praecedat usui sunt: unde videretur subsequi debere possunt. Quomodo etiam Petrensis & Vossianus. Verum non temere mutem. Amant auctores aliquando variare modum. Consule Munker. ad Hygin F. 148. Duker. ad Flor. I. II. c. 15. §. 3. Curt. ad Sallust. B. Jug. c. 4. Qui si reputaverint, & quibus ego temporibus magistratus adeptus sum, & quales viri idem assequi nequiverint. Nepos in Lys. c. 2. nisi qui aut ejus hospitio contineretur, aut se illius fore proprium fide confirmarat. Sic MSS. & meliores Edd. In vulgatis quibusdam confirmaret.

⁴ Depositis] Medic. sec. dispositis. Cantabr. test. operantibus in m. Dein oppugnationem Medicus sec. & Hillensb. oppugnationum Leid. sec.

bus & machinamentis, quorum expleta jam pri-
dem inventione, nullam video ultra artium ma-
teriam, has circa expugnationem species strate-
gematon fecimus.

INDEX CAPITUM

- CAP. I. **D**E repentino inpetu.
II. De fallendis iis, qui ⁵ obsidentur.
III. De eliciendis ad prodicionem.
IV. Per quae hostes ad inopiam redigantur.
V. Quemadmodum persuadeatur, obsidionem ⁶ per-
mansuram a.
VI. De destructione praesidiorum ⁷ hostium.
VII. De fluminum derivatione & ⁸ vitiatione aqua-
rum.
VIII. De injiciendo obsessis pavore.
IX. De inruptione ex diversa parte, quam ⁹ exspe-
ctamus.
X. De insidiis, per quas eliciantur obsessi.
XI. De ¹⁰ simulatione regressus.

Ex

⁴ Vulgo ESSE P.

sec. propugnationem Petrenf. ex-
pugnationis Edd. primae, in qui-
bus etiam Strategematis.

⁵ Obsidentur] Omnes MSS. ob-
sidentur. TENN. Mei quoque,
& Edd. primae praeter Palatin.
Sed male: quare ad ipsum caput
variant. iis deest in Leid. sec.
non male. Idem statim reducun-
tur.

⁶ Esse permansuram] Tò esse a-
dukerinum est, nec in ullis MSS.
occurrit. TENN. Non item in
meis, neque Edd. Rom. Bon.
Parif. quare deleui. In nonnul-
lis Edd. & MSS. persuadetur.

⁷ Hostium] Voss. & 3. Hill.

Hostilium. TENN. Uti & Leidenf.
pr. rectius.

⁸ Vitiatione] MSS. & Edd. qui-
dam hic & c. 7. vitiatione, esta-
tione, tinctione. Male. Vitare a-
quas est veneno corrumpere. O-
vid. l. xiv. Metam. 55. de gur-
gite

Hunc dea praevitiat.
Lactant. Epit. c. xi. Aqua omnis
amaritudine vitabitur.

⁹ Exspectamus] Hill. expecta-
tur. TENN.

¹⁰ Simulatione] Leid. pr. dis-
simulatione, dein Medic pr. de
contrario. Haec desunt in Edd.
Italicis.

11 Ex-

Ex contrario circa tutelam obsessorum.

XII. De ¹¹ excitanda cura suorum.

XIII. De ¹² emittendo & recipiendo nuntio.

XIV. De introducendis auxiliis, & commeatibus ¹³ suggerendis.

XV. Quomodo efficiatur, ut abundare videantur, quae deerunt.

XVI. Qua ratione proditoribus & transfugis occurratur.

XVII. De eruptionibus.

XVIII. De constantia obsessorum.

¹¹ Excitanda] Omnes MSS. exercitanda. TENN. Variant mei, in excitanda, exercitanda, exercenda, ut & infra.

¹² Emittendo] Voss. & Medic. sec. mittendo. Leid. pr. inmitten-

do. nuncios Medic. sec.

¹³ Suggestis] Deest haec vox in Mediceo pr. & Edd. Italicis. Dein MSS. omnes, & Edd. veteres, ut edidi. vulgo ut quae deerunt &c.

C A P. I.

De repentino ¹ impetu.

EXEMPLUM I.

² T. Quinctius Cos., victis acie AEquis & Volscis, quum Antium oppidum expugnare statuisset, ³ ad concionem vocato exercitu, exposuit, quam id necessarium & facile esset, si non

¹ Impetu] Vatican. motu.

² T. Quinctius] Duo MSS. & Edd. tres pp. carent praenomine. Oppugnare Medic. pr.

³ Ad concionem vocato exercitu] Melius forte ex vestigiis scriptorum, concione vocata, exercitus exposuit, &c. SCRIV. Immo pejus iudice Gronovio ad Livium l. xxiv. c. 28. In concionem vocari placuit. Mei omnes quoque vulgatum retinent; nisi quod Leid. pr. habeat vocatu. Keuchenio ta-

men adeo haec correctio placuit, ut pro sua venditare ipsum non puduerit. Sed, uti dicitur concionem vocare, advocare, in concionem vocare, ita etiam ad concionem vocare. Justin. l. xiv. 1. vocatis ad concionem militibus, gratias agit. XVI. 4. populo ad concionem vocato, ait. l. xxii. 8. Ad concionem vocatos, ubi duo MSS. Orvillii mei in conc. Sueton. Calig. c. 48. vocatos ad concionem inermes,

non + differretur. Eoque inpetu; ⁵ quem exhortatio concitavit, aggressus est urbem.

II. ⁶ M Cato in Hispania animadvertit, potiri se quodam oppido posse, si ⁷ inopinatus + invaderet. ⁸ Quatridui itaque iter biduo per confragosa & deserta ⁹ e mentus, nihil tale metuentes obpressit hostes. ¹⁰ Victoribus deinde suis causam tam facilis eventus requirentibus, dixit; tunc illos victoriam adeptos, quum quatridui iter biduo ¹¹ eripuerint ^b.

CAP.

a Vulgo INOPINANTES. b Vulgo ARRIPUERUNT.

4 Differretur] Aggredi addunt Medicei, Editionesque Italicae. Paul. ante eleganter MS. a J. Fr. Gronovo vilis quam id & ne cessarium & f.

5 Quem exhortatio concitaverat] MSS. quo exhortatio. SCRIV. Voss. que. Medic. sec. quo exhortatione. Medic. pr. Qua exhortatione concitatus, frustra. Urbem deest in Medic. pr. Adjici potius debuisset & cepit ex Livio l. 11. c. 65.

6 M. Cato] Sine praenomine Leid. sec. ut l. 111. 10. 1. Dein mutavi e MSS. & nostri more verborum ordinem. vulgo animadvertit in Hispania.

7 Inopinantes] MSS. inopinatos. SCRIV. MSS. omnes inopinatos. TENN. Ciceroni etiam mei inopinatos praeter Palatinum, in quo inopinatus Latine omnia. Nam inopinans optimis quibolvis in usu est. Adi Duker. ad Flor. l. 11. c. 6. §. 52. Adde Caes. B. Gall. 1. 12. 14. 4. Nepot. in Dat. c. 3. Justin. 1. 10. & supra l. 11. c. 2. §. 12. Inopinatum terga adortus cecidit. Verum tamen non est, cur hoc sensu recedatur a scriptis, quorum auctoritas hic jubet inopinatos reponi. Sic apud Valer. Maxim. l. vii. 4. §. 5. Ad Contrebiam conflexit, eamque inopinatam obpressit. & passim. Inopinatos idem ergo, quod nihil ta-

le metuentes, ut sequitur infra: quare ne bis idem ad eisdem referat, praestat multum Palatini Cod. lectio inopinatus passive, & id flagitat solitus auctoris Itylus. l. 1. 1. 2. Inopinatus adpelleret clussem. c. 14. 6. Inopinatus Thermopylas trajecit. §. 7. Custodes angustiarum inopinatus obpressit a tergo: ubi eodem modo variatur. atque ita alii. Inopinatos retinere posses ex l. 111. c. 6. §. 4. Inopinatus & invalidi capti sunt. Sed ad eum locum.

8 Quatridui] 2. Reg. & Voss. Quadridui. Varro Medices, pro meridies. TENN. Medic. sec. quatriduo.

9 Emensus] MSS. enisus SCRIV. Medic. pr. & Leid. pr. emerfus, sed vide ad l. 1. 4. 3. Repetitur iter emensus est. Iter remensus l. 111. 11. 4. Justin. l. 31 c. 15. Emensus deinde plura millia passuum. ubi idem in MSS. nonnullis emerfus. Stat. l. 11. Theb. 375.

Famque emensus iter silvis ac litore durum.

l. 111. 324. Famque emensus iter, sic MSS. plerique. Alii illic remensus. & ita infinitis poetarum & historicorum locis.

10 Victoribus] Medic. sec. victoriam. Quadridui Voss.

11 Arripuerunt] De perpendendo vel crependo non finit nos hoc

loes cogitare eorum verborum significatio; ut quae tarditatis sint, & testudineo gradui convenientes voces. Caninam illam litteram male geminatam arbitror: scriptum quippe a Frontino fuisse, *aripuerunt*: quod valet, *abripuerunt*. STEW. *Stewech. aripuerunt*, id est *abripuerunt*. SCRIV. 3. Reg. Voss. 2. Hill. *Eripuerunt*. Barthius. *Corripuerunt*. vide ad l. 1. 4. 8. supra. Caeterum rei militaris periti maximum momentum victoriae in celeritate posuerunt; siquidem dilapsis & nondum conjunctis copiis infirmior hostis facile superatur. Xenoph. *Cyropaed.* fol. 49. l. 111. Ἀνθρῶπις ἡ ἀνδρική εἰς τὸ περὶ χθονὸς ταῦτα εἶδεν ὅτι μίγα σύμμαχοι αὐτῷ ἦσαν ὡς τάχῃ. in *Cyro minore* fol. 177. Δὴλ' ὅτι πῦρ ἀπὸ δόκων κᾶσαι τῷ ὁδοῦ καὶ ἀγέλης. Hinc *Alexandri dictum*. μηδὲν ἀναδαμόμεν. De illo *Diodorus* l. 17. Ο' δὲ Ἀλέξανδρος ἀκέρως τῶν τ' βασιλείᾳ τετρακοσίων ἀπείχοντα δαδῆς, ἔχοντες αὐτῷ τὴν παρὰ τῆς ἐπιβουλῆς. *Iustinus* l. 11. c. 9. *Miltiades* & *dux belli* erat, & *auditor* non *expectandi auxilii*: quem tanta fiducia ceperat, ut plus praesidii in celeritate, quam in auxilii duceret. *Caesar* l. 1. *Bell. Gall.* c. 27. *Maturandum sibi existimavit*, ne, si nova manus *Suevorum* cum veteribus copiis *Arriovisti*

se conjunxisset, minus facile resisti posset. lib. vii. c. 56. Quibus rebus cognitis *Caesar maturandum sibi censuit*, si esset in perficiendis pontibus periclitandum, ut priusquam essent majores eo copiae coactae, dimicaret. TENN. *Corripere iter*, viam &c. de qua correctione non dubitat *Barthius*, multis satis exemplis probavit *Advers.* l. xiv. c. 9. & ad *Stat.* l. vi. *Theb.* 594.

Corripuere leve spatium.

Nec refragaret, si id scriptis Codicibus niteretur. Verum uterque etiam *Leidenfis*, *Vaticanus*, *ambo Medicei*, *Gudianus*, & *Petrensis* cum *Tennulii MSS.* sedant *eripuerunt*, vel *eripuerunt*. Optime & verissime. Quod non ceperunt editores. *Eripere iter* est plus, quam *corripere*; *raptum* facere, ita ut alios praecoccupes, & te sequi nequeant. *Virgilius* l. 11. *Aeneid.* 619.

Eripe, nate, fugam. ubi *Servius Accelera, raptum fac.*

Eripere aequor dicitur equorum agitator, qui in circo omnes post terga relinquit, *Silio Italico* l. xvi. 390.

Tene, Astur, certante seret quisquam aequore palmam

Erepto.

Tacitus lib. 1. *Ann.* c. 63. *Germanicus cedentem in avia Arminium sequutus*, ubi primum copia sui evchi equites, campumque, quem hostis infederat, eripi jubet. Ubi vide *Cel. Gronovium*.

C A P. II.

De fallendis iis, qui obsidentur.

EXEMPLUM I.

Domitius Calvinus, quum obsideret ² *Lucnam*, oppidum *Ligurum*, ³ non situ tantum

^a *Vulgo* *LUCAM*.

¹ *Obsidentur*] *Medicei*, *Leidenf.* *pr. Voss.*, *Gudian.*, *Hillensb.*, &

Ed. Parisf. obsidebuntur. *Edd. primae obseffi sunt.*

² *Lu-*

tum & operibus, verum etiam propugnatorum praestantia tutum, ⁴ circuiros muros frequenter omnibus copiis instituit, easdemque reducere in castra. Qua consuetudine inductis ita oppidanis, ut crederent, exercitationis id gratia facere Romanum, & ob hoc nihil ab eo conatu caventibus, morem illum obambulandi in subitum direxit inperum, occupatisque moenibus, ⁵ expressit,

² *Lucam*] 3. Reg. Voss. 2. Hill. *Luciam*. 2. Hill. *Lutrium*, in uno Reg. *Luciam*. lege, ut in margine alterius Regii, *Lunam*: & sic celeberrimus Graevius coniecerat. Mela 11. c. 4. Deinde *Luna Ligurum & Tigulia*, & *Genna & Sabatia & Albiganum*. Persius Sat. VI. 9.

Lunae portum est operae cognoscere cives. TENN.

Luciam Palat. & Ed. Modii. *Luciam* Gudian., Cantabr. Bibl. publ. Leid. pr. Ed. Paris. *Lucam* Hittorp. *Suessam* Leid. sec. *Lucetiam* Petrensis. *Luciam* Medic. sec. *Lunnam* Medic. pr. Vossius margini libri sui adscripsit quodque *Lunam*. vere. Boni librarii non putarunt, *Lunam* esse oppidum, de quo Livius I. XL. c. 13. *Lunam* colonia eodem anno duo milia civium Romanorum sunt deducta. De *Ligure* captus is ager erat. *Etruscorum* ante, quam *Ligurum* fuerat. *Luca* vero semper *Etruscorum* fuit, quae urbs contra in *Lunam* mutata erat apud Lucan. I. 1. v. 586. ubi vide, & Cluverium in Italia.

³ *Situ non tantum*] MSS. *Non tantum situ & operibus*. male in uno Reg. *Opibus*. Opera sunt vallum, fossa, moenia, turres, machinae, cuniculi. Suetonius Julio c. 35. *maximus obsessum operibus, ad extremum Pharsalico proelio sudit*. Livius XXXVIII. c. 4. *Consul (M. Fulvio) ad Ambraciam advenienti, magni operis oppugna-*

tio visa est. Idem I. XXXVII. *Cum ad moenia castra posuisset, non corona sicut Lamiam, sed operibus oppugnare urbem est aggressus*. Tacitus VI. annal. c. 41. *Duos collis, quos barbari insederant, operibus circumdedit*. Nepos in *Miltiade* c. 7. *Urbem operibus clausit*. Curtius V. c. 1. *Ut satis constet, Babylonios muros, ingentis operis, huius fontis bitumine interlitos esse*. Caesar I. 1. Bell. Civ. c. 81. *Quantum opere processerant*. TENN. *Quinque mei etiam Non tantum situ*. Alii concinnius cum Ed. Romana *Non situ tantum*. & in Palat. deest. Voss. ex op. Leid. sec. ver. & dein Medic. sec. *expugnatorum*. Medic. pr. & Edd. Italicae *oppugnatorum*. Voss. *pugnatorum*. Mox *reducere ad castra* Medicei, & Edd. eadem. Tum Medic. antiquior *ut cred.* id deest in Palat. no. Nihil MSS. & Edd. pp. vulgo nil. Pro *caventibus* Medicei *cavere*. *Ambulandi* simpliciter Leid. pr.

⁴ *Circuiros muros instituit, easdemque reducere*] Petrensis *circumire*. Cave tamen, ne scribas *circuire*; & vide, quae notavi ad I. 11. c. 1. §. 18. *Instituit infestari naves Atheniensium, deinde revocare classem*.

⁵ *Expressit*] Ita omnino legendum; non, *oppressit*. nec recte, pro *Luca* est in aliis, *Luera*. Vide Plinium, Stephanum de urbibus; alios. Mod. Ita Modius. non ut alias, *oppressit*. SCRIV.

fit, ut se ipsos dederent ⁶ oppidani ⁴.

II. ⁷ C. Duilius Cos. subinde exercendo milites remigesque, consecutus est, ut securis Carthaginienſibus uſque in id tempus innoxiae conſuetudinis, ſubito admota claſſe, ⁸ murum occuparet.

III. Hannibal in Italia multas urbes cepit, quum ⁹ Romanorum habitu quosdam ſuorum ex longo belli uſu Latine quoque loquentes praemitteret.

IV. Arcades, ¹⁰ Meſſeniorum caſtellum obſidentes, factis quibuſdam armis ad ſimilitudinem ¹¹ hoſtilium, eo tempore, quo ſucceſſura alia praefidia his ¹² exploraverant, inſtructi eorum, qui exſpectabantur, ornatu, admiſſique per hunc

cr-

⁴ Vulgo ET OPPIDUM.

Oppreſſit eſt in Mediceis, & Edd. Pariſ. Hittorp. ac Wechelii. eſſe eſt Cantabrigienſes, teſte Cl. Waſſe ad Salluſt. B. Catil. c. 27. ſed recte vulgatum defendit Ciceronis loco in Verrinis *expreſſi*, ut *conſicere tabulas negaret*. Livius l. viii. c. 2. *Deditio neceſſitate expreſſa*. & ita alii.

⁶ *Et oppidum*] Si moenia occupaverat, non neceſſe erat, ut oppidum dederent. Quare cum 3. Reg. Voſſ. 3. Hill. l. *Oppidani*. TENN. Vulgata lectione & *oppidum* nihil ineptius aut frigidius eſt. quare audacter repoſui *oppidani*; quod exhibent etiam tres Cantabrigienſes, Vaticanus, ambo Leidenſes, Gudianus & Palatinus.

⁷ *C. Duilius*] 3. Reg. 3. Hill. G. *Duellius*. TENN. *Duellius* ſep- tem mei, & Ed. Pariſ. praenomen non eſt in Leid. ſec. *Duilus* ſcripſi, ut ſemper. vide ſupra. uſque ad id t. Voſſ. *obnoxio* Cantabr. tert. *conſuetudinis* Leid. pr.

⁸ *Murum occuparet*] Mirus ſcribendi modus. Quem murum? ubi, & quando? In Conſulatu Segellam obſidione liberavit. Dein Conſul C. Cornelius Panormum occupavit. V. Polyb. l. i. c. 38. De Duilio vide quoque ad l. i. 5. 6.

⁹ *Romanorum habitu*] Medicei in *Romanorum habitu*: ut in veſtibus, in armis, & ſimilia. ſed non opus recedere ab ceterorum MSSorum lectione. pro *ex longo* Palat. & loco longo.

¹⁰ *Meſſeniorum*] Hillenſb. *Meſſaniorum*, Medic. ſec. *Meſſeniorum*. Male. *Meſſene* urbs Peloponneſi, unde *Meſſenii*. *Meſſane* Siciliae urbs. ut notum.

¹¹ *Hoſtilium*] *Hoſtium* MSS. SCRIV. Ex meis *hoſtium* ſolus Leidenſis ſec.

¹² *Exploraverant*] 4. Reg. 3. Hill. *exploraverunt*. TENN. Oſo etiam mei cum Edd. pp. *exploraverant*. Cantabr. tert. *eis ſucceſſura alia praefidia*.

errorem, ut focii, possessionem loci cum ^a strage hostium adepti sunt.*

V. Cimon, dux Atheniensium, in Caria insidiatus cuidam civitati, religiosum incolis templum Dianae, ¹⁴ lucumque, qui extra muros erat, noctu inprovistus incendit; effusisque oppidanis ad opem adversus ignes ferendam, vacuam defensoribus cepit urbem.

VI. Alcibiades, dux Atheniensium, quum civitatem ¹⁵ Agrigentinorum egregie munitam ¹⁶ obsideret, petito ab eis ¹⁷ concilio ^b, diu tamquam de rebus, ¹⁸ ad commune pertinentibus, disseruit in theatro, ubi ex more Graecorum locus

con-

^a Vulgo cum deest. ^b Vulgo CONSILIO.

¹³ *Strage hostium*] Voss. & 3. Hill. cum *strage hostium*. TENN. Cum addunt bene Medicei, ambo Leidenfes, Gudianus, tres Cantabrig. & Edd. Rom. Bonon. & Paris.

¹⁴ *Lucumque*] Perperam locumque duo Leidenfes, & Edd. pp. qui ibi extra m. Petrenf. extra murum pr. Mediceus. nolle nonnulli. ignem Medicei.

¹⁵ *Agrigentinorum*] In optimis membranis scribi melius *Agrigantinarum* dicit Keuchenius, ex Graeco *Ἀγρυγαντίων*. Mei Codices nihil variant. Ceterum auctor noster male hoc Strategema ab Alcibiade contra Agrigentinos adhibitum ait, quum debuisset *Carinienfes* dicere. Catinam enim hoc pacto occupavit. Consule Maafvic. ad Polyaen. l. 1. Strateg. c. 40. §. 4.

¹⁶ *Obsideret*] Keuchenius scribit fortasse legendum *desideraret*, vel tale aliquid, & excutiondas esse historias. Quae rursus plagiarus iste sublegit Barthio. Advers. l. xiv. c. 9. Ex Polyaeno & Diodoro Siculo patet *obsideret* significare: cum jam in eo esset,

ut obsidere vellet: ut passim hoc imperfectum sumitur. nisi males accederet: quod tamen non puto. Paullo aute in Palatino *mutatam*.

¹⁷ *Consilio*] *Consilium ab aliquo petere*, est consulere aliquem, in consilium adhibere. quod huic loco non convenit. Contra petiit concionem advocari, ut in commune illis consuleret. Quare placet omnino lectio Editionis Bononiensis *Concilio*. Agitur enim de Graecis, non Romanis. Livius l. xxiv. 37. *Sibi saltem darent populi concilium*. Vide supra ad l. 11. 9. 5. *Decidit in medium concilium*. Justin. l. viii. c. 1. *Apud commune Graeciae concilium*. Vide etiam Cl. Drakenb. ad Sil. xi. 71. Idem vitium tollendum quoque infra c. 6. §. 6. *In publicum (Syracusanorum) concilium introductus*. Liv. l. 1. 54. *Inde in concilia publica adhiberi*.

¹⁸ *Ad commune*] Male Petrensis addit *commodum*. *Commune* est res publica, τὸ κοινόν, ut Graeci passim, etiam in nummis. Cicero l. 1. in Verr. c. 36. *Commune Mityadum vexare*. *Commune Sisy-*

X 3 liae

consultationi praebebatur; dumque consilii specie tenet multitudinem, Athenienses, quos ad id praeparaverat, incustoditam ¹⁹ urbem ceperunt.

VII. Epaminondas Thebanus, ²⁰ in Arcadia, die festo, effuse extra moenia ²¹ vagantibus hostium feminis, plerisque ex militibus suis muliebri ornatu inmiscuit: qua ²² simulatione illi intra portas ²³ sub noctem recepti, ceperunt oppidum, & suis aperuerunt.

VIII. ²⁴ Aristippus Lacedaemonius, festo die Tegeatarum, quo omnis multitudo, ad celebrandum Minervae sacrum, ²⁵ urbe egressa erat, ju-

liae l. 11. in Verr. c. 46. 64. &c. Horat. Commune magnum. l. 11. O. 15. In commune saepius, quod reddendum ex MSS. integerrimis Lactantio l. 111. c. 25. Pauca de philosophia in commune dicenda sunt. vulgo communi, de more Graeco concionem in theatris habendi vide Bernec. ad Justin. l. xxii. c. 2. Populum in theatrum ad concionem vocari jubet.

¹⁹ *Urbem]* Deest in Mediceo pr.

²⁰ *In Arcadia]* Achaya Leid. sec. Archandia Palat. In Arcadia id accidisse verisimilius est, quam quod Polyaeus narrat, id factum ad Cadmeam Thebanorum arcem, lib. 11. c. 2. §. 1. ubi vide.

²¹ *Vagantibus]* V. lib. Grassantibus Liptius ad exemplaris sui marginem notavit. Conjecit Rubenius in Elect. l. 11. c. 29. bacchantibus e Polyaeo, quia illic usque ad ebrietatem potae simularunt se ad nocturnum sacrum ire. Verum quum ea res a feminis consulto sit acta, hic locum non habet bacchari. effuse vagari locutio est frequentissima. Utrumque jungit Curtius l. viii. c. 10. 15. Redimitique fronde toto nemore similes Bacchantibus vagantur.

²² *Simulatione]* Leid. sec. similitudine. In Palatino deest illi.

²³ *Sub noctem]* Duo Cantabrig. Medic. pr. Leidens. sec. & Edd. Italicae ac Paris. sub nocte. Sed vide ad l. 1. c. 5. 9. Sub occasum salus se receperunt.

²⁴ *Aristippus Lacedaemonius]* Multi fuere Aristippi, quorum recensum agunt Diogenes Laertius lib. 11. Sect. 83. & inibi Cl. Menagius. Lacedaemonii vero Aristippi mentionem nusquam inveni; nisi idem sit, qui Argivus, quod sane non videtur. Tegeatis autem saepe bella fuere cum Lacedaemoniis, quorum capti cum iis sunt compedes servati Tegeae in templo Minervae Alean, ut vocabatur. Consule Herodotum l. 1. c. 66. & Pausan. in Arcad. l. viii. c. 46. 47. aliofque.

²⁵ *Urbe egressa]* Leidens. sec. urbem. Vide ad l. 1. c. 12. §. 1. egrediens navem. Colum. l. 1. c. 8. egredi terminos. Apulej. l. iv. Mer. p. 61. Ed. Colv. portam civitatis egressi. Caesar. l. 1. B. Gall. 44. exercitum Galliae fines egressum: ubi itidem in MSS. & Edd. quibusdam finibus.

jumenta faccis frumentariis, ²⁶ palca refertis, onusta Tegam misit, agentibus ea militibus, qui negotiatorum specie inobservati portas aperuerunt suis.

IX. Antiochus, in Cappadocia, ex castello ²⁷ Suenda, quod obsidebat, jumenta frumentatum egressa interceptit: occisisque ²⁸ calonibus, eorundem vestitu milites suos, tamquam frumentum reportantes, submisit. Quo errore illi, custodibus deceptis, castellum intraverunt, admiseruntque milites Antiochi.

X. Thebani, quum portum ²⁹ Sicyoniorum nulla vi redigere in potestatem suam possent, navem ingentem armatis ³⁰ compleverunt, exposita super merce, ut negotiatorum ³¹ specie fallerent: ab ea deinde parte murorum, quae longissime remota erat, ³² adparere paucos disposuerunt, cum quibus ³³ e nave quidam egressi inermes, simu-

²⁶ *Palca*] Petrenf. *Paliis*. Dein quasi n. Medic. sec. *speciem* Ed. Rom. *inobservati apparuerunt* ceteris rejeâis, Leid. sec.

²⁷ *Suenda*] MSS. *Sueda*, & *Sumeda* MSS. Sc r i v. Sic nostri MSS. *Sueda* vel *Sumeda* Scriverii in nullo exhibetur. TENN. *Sueda* exhibent editiones Rom. & Bononiensis. *Suendo* Cantabr. tertius. Palatin. *Sunda*. Quomodo sit scribendum, cum ignarissimis nescire me fateor. *Tebenda*, *Saruena* loca sunt Cappadociae apud Ptolemaeum. In itineratio Antonini inter Taviam & Caesaream in Cappadocia recensetur *Soanda*.

²⁸ *Calonibus*] *Caulonibus*, *Colo-nibus*, *Colonis* perperam nonnulli MSS. dein illis Leid. pr. & Medic. sec. cum Edd. Italicis.

²⁹ *Sicyoniorum*] Ita bene hic editur. Male statim & alibi erat *Sicioniis*. Strategema hoc peractum est, duce Pammene, ut re-

statut Polyaeus l. v. c. 16. §. 3. ubi tamen paullo aliter hanc rem enarrat, &, ut mihi videtur, corrupte.

³⁰ *Compleverunt*] MSS. tres & Edd. pp. *impleverunt*.

³¹ *Specie*] MSS. *speciem*. Sc r i v. *Speciem* Vatican. *spem* Leid. pr. *fallerentur* Medicei. Omnes male. *remota est* Petrenf.

³² *Adparere paucos disposuerunt*] Latinum hoc non esse puto. Palatin. *apparare*. forsitan legendum est *remota erat a porta*, paucos disposuerunt. Aut omnino lege, quod, ut saepe fit, solus Petrensis nobis servavit, *adparere paucos, instituerunt*. Vide necessario ad l. 11. t. 18. *Instituit infestari naves Atheniensium*. Infra c. xiiii.

³³ *Postquam disposito quibusdam locis cibo columbas illuc devolare instituerat*.

³³ *E nave*] Caret praepositione Medic. pr. & dein cura a m.

mulata rixa, ³⁴ concurrerent *. Sicyoniis ad dirimendum id jurgium ³⁵ advocatis, Thebanæ naves & portum vacantem, & urbem occupaverunt.

XI. ³⁶ Timarchus & Aetolus, occiso ³⁷ Charmade Ptolemæi regis præfecto, chlamyde ³⁸ interempti & galero ad Macedonicum ornatus est habitum. Per hunc errorem pro Charmade ³⁹ in ⁴⁰ Samiorum e portum receptus occupavit.

* Vulgo OCCURRERUNT. b Vulgo THYMARCHUS. c Vulgo SAMNIORUM.

pr. pro rixa.

³⁴ *Occurrerunt*] MSS. concurrerent, & sic lege. TENN. Concurrerent sensu postulante reposui, quod etiam exhibent MSS. mei omnes. In vulgatis sensum non esse viderat etiam Barthius l. xiv. Advers. c. 9. quare vocem cum eliminandam censebat; quam conjecturam tacito ejus nomine ad se suo more rapuit hic Keuchenius. Lipsius concurrerunt.

³⁵ *Advocatis*] Mallem rursus *avocatis*, ut sæpissime supra. Non enim a litigantibus vocabantur, sed per se ipsi abibant ad dirimendum jurgium, & a portu ac nave avocabantur. Alii *avocatus ad defendenda sua*. sed vide ad l. i. 4. 14. id deest in Edd. primis.

³⁶ *Thymarchus*] Sic vel *Thymarchus* ab omnibus editur, & in plerisque MSS. est. *Tymotheus* Medic. pr. Sed Leidens. pr. & Palatinus *Timarchus*, verissime. *Τιμάρχος* & *Αἰτωλός* Polyæno l. v. c. 25. *Timarchi* autem multi fuerunt. V. Diogenem Laertium, Suidam, alios.

³⁷ *Charmade*] Alias *Carnade*. Scrib. Voss. 2. Reg. *Carmade*.

TENN. *Carnade* Medic. pr. & Edd. Italicae. *Coermade* Petrensis. Ceteri *Charmade* vel *Carmade*.

³⁸ *Interempti*] Medicei *intercepto*. Arcetian. ad M. armatus e. b. sed vide Keuchenium.

³⁹ *In Samniorum portum receptus occupavit*] MSS. octo, & Edd. Rom. Bonon. Paris. non agnoscunt præpositionem in. Melius. Modo invertas verborum ordinem *receptus, Samiorum portum occupavit*. certe occupavit casu suo videtur hic desitui non posse. portu Palatin.

⁴⁰ *Samniorum*] *Samiorum* MSS. Scrib. Nihili hæc vox est. *Samniorum* Leidens. sec. *Samiorum* ex meis habent quoque Medicei, & Edd. Rom. ac Bonon. *Saniorum* Ed. Paris. verustior cum Leid. pr., quod probant Keuchenius, & Tennulius ad cap. v. 5. *Oppido Saniorum exclusus*. De hac urbe Sane vide Thucid. quoque l. iv. p. 325. &c. Holsten. ad Stephan. Verum in re obscura non ausim hic *Saniorum* reponere. præteritum cum Polyænus testetur, in Asia res gessisse Timarchum. Jam *Samus* Joniæ adjacet. Sane vero urbs est Thraciæ, longe hinc remota.

CAP. III.

De eliciendis ad proditorem.

EXEMPLUM I.

¹ Papirius Cursor Cos. apud Tarentum, Miloni, qui ² cum ³ praefidio Epirotarum urbem obtinebat, salutem ipsi & popularibus, si per illum oppido potiretur, pollicitus est. Quibus praemiis ille corruptus, ³ persuasit Tarentinis, ut se legatum ad Consulem mitterent: a quo plena promissa ex pacto referens, in securitatem oppidanos resolvit; atque ita incustoditam urbem Cursori tradidit.

II. M. ⁴ Marcellus ⁵, quum Syracusanum quemdam ⁶ Sosistratum ad proditorem sollicitasset, ex eo cognovit, remissiores custodias fore die festo, quo ⁶ Epicydes ⁶ praebiturus esset vini epu-

⁴ Vulgo TUM. ⁵ Vulgo deest M. ⁶ Vulgo EPICIDES.

¹ Papirius] Sic scribendum. Vide ad 11. 4. 1. vulgo per γ. de hac prodicione consule Pighium T. 1. Ann. p. 447. & Scaliger. ad Eusebii Chron. N. MDCCALII. ac Joannem Juvenem in Tarentinorum historia l. v. c. ult. ex Scriverii indicio. In quibusdam libris est *Meloni*.

² Tum praefidio] MSS. omnes cum praefidio. TENN. Omnes etiam mei cum Edd. Italicis, & Parisiensi. Nec dubito, quin recte. Milo & praefidium Epirotarum tenebant urbem. Caesar l. 14. B. G. c. 22. Legatum cum eo praefidio, quod satis esse arbitrabatur, portum tenere iussit. Auctor B. Hispan. c. 3. Qui cum praefidio Cordubam tenebat. Hirt. de B. Afr. c. 79. Ubi Vergilius cum grandi praefidio praeterat.

³ Persuasit.] Medic. secundus

suasit. dein Palatin. *fese*. Hillensb. caret *tois* ad Consulem. pro *ex pacto* Edd. Italicæ expectata.

⁴ Marcellus] 3. Reg. Voss. 2. Hill. M. Marcellus. TENN. Praenomen addunt quoque septem mei meliores, & Ed. Paris. quare adposui.

⁵ Sosistratum] Qui sequentia Marcello indicavit, fuit *Damipus Lacedaemonius*, ut tradunt Plutarchus in Marcelli vita, p. 308 & Polyæn. l. viii. c. 11. ac Livius l. xxv. 23. ut restituere Sigonius, & Gronovius. Alius autem Syracusanus *Sosis* adpellatur Livio ibid. c. 25. & l. xxvii. 30. Verum *Sosistratum* Syracusanorum esse nomen docet Polyæn. l. 1. 43. &c. Medicæ, Leid. sec. & Ed. Rom. *Sosistratum*.

⁶ Epicydes] *Ephycides* MSS. SCRIV. 2. Reg. Voss. 3. Hill. *Ephicides*.

X 5

UNUS

epularumque ⁷ copiam. Insidiatus igitur hilaritati, &, quae eam sequebatur, socordiae, munimenta conscendit, vigilibusque caesis, aperuit exercitui Romano urbem, nobilibus victoriis claram.

III. Tarquinius Superbus, quum Gabios in deditionem ⁸ accipere non posset, filium suum Sextum Tarquinium, caesum virgis, ad hostem misit. Is, inculcata patris saevitia, persuasit Gabinis, ⁹ odio a suo adversus regem uterentur: & dux ad bellum electus tradidit patri Gabios.

IV. ¹⁰ Cyrus, Persarum rex, ¹¹ suum comitem ¹² Zo-

a Vulgo ut o.

Unus R. & alter H. *Ephycides*. TENN. *Ephitides*, *Epichides*, *Ephides*, *Ephycides* &c. mei. Arce-rian. *Ephicydes*. Scribe *Epicydes*. Graecis enim dictus est *Ε'πικυδης*. Et sic hoc nomen Livio restituit Gronovius. vide ad l. xxiv. 6.

⁷ Copiam] Petrenf. *castrorum*. Medic. pr. *insidiatusque*. *Socordiae* Medicei, Palatin. & Edd. pp. quae orthographia magis mihi semper placuit prae vulgata *socordia*. Vide etiam l. iv. c. 1. §. 1. ab ea tamen recedere nolui. Dein Hil-lensb. *exercitui* & *Oviano* pro c. *Romano*.

⁸ Accipere] Petrensis *capere*. *Sextum* non agnoscunt Medicei, nec Edd. Italicæ.

⁹ Ut odio suo] Omnès MSS. carent particula *ut*, quae hic commode abesse potest. TENN. Recto iudicio Tennulius abesse hanc particulam posse iudicat. Ableganda enim omnino est, quod nostri stylus, de quo saepius jam monui, & aliquoties infra occurret, ac MSS. etiam mei meliores septem iubent. Eleganter. Statim quoque mallem *ai dux*.

¹⁰ Cyrus.] Immo vero *Darius*,

in quo ceteri omnes consentiunt historici. Hunc Frontini errorem jam notavit Gonsalas ad Petron. p. 194. Ed. ipsius, & ad libri sui oram Scriber. & ad Polyaen. Cataubonus. MSS. tamen mordicus ⁷⁰ *Cyrus* retinent, nisi quod in Leidensi tertio sit *purs*, unde quis conicere posset, fuisse in antiquiore libro *Pertus* pro *Darius* vel *Dareus*. Sed hoc est hariolari. Deinceps in eodem Codice bis *Tiro*. *Cyrus* Euphrate averso Babyloniam cepit, quod noster Alexandro & Semiramidi tribuit cap. 7.

¹¹ Suum comitem] Antiquum obtinet Keuchenius, & suo nomine venditat totam animadversionem Barthii Advers. l. xiv. c. 9. ubi haec verba quasi sequioris aevi suspecta habet; sed deinceps l. lviii. c. 3. quo usque forsitan non legit Keuchenius, ex Prudentio & Ausonio *Comitem* exponit per tutorem & praeceptorem. Sed neque hoc bene. *Comes* optimis Scriptoribus est in usu pro expeditionis comite, sodali, amico, adeoque, si magni principis sit amicus, amico & honoribus fungente. Cave enim, tamquam titulum, multo post natum,

¹² Zopyrum, explorata ejus fide, truncata de industria facie ad hostes ¹³ dimisit. ¹⁴ Ille, assentante injuriarum fide, creditus inimicissimus Cyro, quum hanc ¹⁵ persuasionem adjuvaret procurando propius, quoties acie decertaretur, & in eum tela dirigendo, commissam sibi Babylo-niorum urbem tradidit Cyro.

V. Philippus oppido ¹⁶ Saniorum & exclusus, ¹⁷ A-

4 SAMIORUM vulgo.

tum, capias. Melius rem teti-git idem Barth. Ad Stat. Theb. l. x. 344.

dilecti regionis ambo,

Regum ambo comites.

Addé omnino Torrent. ad Horat.

l. i. Epist. 8.

comiti scribaeque Ne-ronis.

Hinc amicus & militiae comes. Vide N. Heins. ad Vellej. l. 11. 50. Passim Suetonius, aliique. MSS. quidam comitem suum.

¹² Zopyrum.] Sic lege secun-dum Graecos. 3. Reg. Zopirum. Herodorus in fine libri 3. Ari-stides orat. κατὰ τὴν ἰσορρομίαν.

Justin. l. 1. 10. Gregor. Na-zianf. contra Julianum Polyae-nus l. vii. pag. 494. (c. 12.) TENN. Per ph exhibet Leid. sec. ut voluit Bongarf. ad Justin. l. 1. V. Bernecc. receptam ab omni-bus lectionem retinere malo. Pro explorata ejus fide Lipsius margini adleverat exploratae fidei.

¹³ Dimisit.] Petrenf. misit.

¹⁴ Ille assentante injuriarum fi-de.] Injuriarum fide mihi suspec-ta sunt, vel certe illud assentan-te, de quibus alii otiosiores videant. BARTH. Advers. l. xiv. c. 9. Medic. primus, Vatican. & Ed. Rom. illo assente. Bononien-sis illo assente inf fidem. Medic. sec. ille assente. Assentante mihi etiam suspectum est. Num scribendum, quod timide tamen pronuncio, vultu adserente inju-

riam fidem? Πιστεύουσι τῇ ὄψει Polyae. Justin. nec de fide time-bant, cujus velut pignora vulnera corporis & injuriae notas habebant. Livius l. xxvi. 50. forma faceret fidem. Sed, ut dixi, nihil definio: nam, licet adserere hoc sensu apud Tacitum aliosque satis crebro u-rsurpetur, adserere fidem tamen ne-scio, num inveniri posset. Quare vulgata tutius retinebitur, ni-si quod tum illi malim. Inju-riarum fides est vultus laceratus seu argumentum. fides inopiae apud Justin. fides desertionis Livio, & alibi saepissime.

¹⁵ Persuasionem] Petrenf. pro-fessionem. Medic. pr. non habet acie. Idem cum Cantabr. tert. decertarent.

¹⁶ Samiorum] Sic omnes MSS. praeter unum Hill. Samniorum. & alterum Sanniorum. Nobilif-simus Vossius ad Melam. 11. c. 3. primus vere correxit Samiorum. dicti ab urbe Sana vel Sane. Stephanus Σάνη, πόλις Θρακίας μεταξὺ Ἀΐδου καὶ Παλῆνης, οἱ πολῖται Σάνιοι, καὶ Σίλωάσιοι, καὶ Σανιάται. Mela. Cana-strae promontorio Sena proxima est. Hinc supra c. 2. 11. quoque assere Samiorum. TENN. Sampi-norum Leid. sec. Samniorum Lei-dens. pr. & Medic. sec. cum Ed. Parif. sed verum hic omnino est Samiorum. Intelligo enim Philip-pum Alexandri M. Patrem, qui in Thracia plurimas res gessit, non

¹⁷ Apollonio praefecto eorum, ad ¹⁸ prodicionem corrupto, persuasit, ut plaustrum, lapide quadrato oneratum, in ipso aditu portae poneret. Confestim ¹⁹ deinde signo dato insecutus, oppidanos circa inpedita portae claustra trepidantes obpressit.

VI. Hannibal apud ²⁰ Tarentum, quae a praesidio Romano, duce ²¹ Livio, tenebatur, ²² Cononeum ^a quemdam Tarentinum, quem ad proditio-

^a Vulgo EONEUM.

non autem in Asia minore, vel adjacentibus insulis. Keuchenius autem testatur, in Arceriano esse *Seniorum*. quare id praefert, quia & urbs haec *Σίγη* dicitur.

¹⁷ *Apollonio*] 2. Reg. Voss. 3. Hill. *Apollonide*. TENN. Gudianus, Palatin. Edd. Pariss. Hirtorp. Ween. *Apollonide*. Leid. sec. *Apollini*. Leid. pr. Cantabr. sec. *Apolloni* expr. Arridet mihi magis *Apollonidae*. sed in re obscura nihil certi statuendum. Utrumque enim bene Graecum est nomen.

¹⁸ *Prodicionem*] Edd. primae *probatorem*.

¹⁹ *Deinde*] Tres Cantabrigienses, ambo Medicei, bini Leidenses, & Edd. primae non agnoscunt *τὸ deinde*. Cantabrigienses *confestimque*. Rectius, si enim *confestim*, quomodo potest *deinde*. Praeterea non jungenda sunt *insistentis oppidanos* sed *insecutus* plaustrum scilicet positum in porta, obpressit oppidanos trepidantes circa claustra inpedita portae vel *inpeditae*, ut in Petrens. Sic enim bene digerunt haec verba MSS. Vulgo *insecutus oppidanos*, circa i. p. *claustra*, *obpressit trepidantes*. *Trepidare* circa claustra, ut apud Phaedr. l. iv. f. v.

Egerunt & artos circum trepidarent cavos.

Hirtius de B. Africano c. 28. A-

nimadvertit hostes circa vallum trepidare. Livius l. i. 7. *Concursu pauperum trepidantium circa advenam manifestae reum caedis.*

²⁰ *Tarentum*] Mirum est, in urbe notissima tantopere ludere MSSos. Nam Leid. sec. *arem*, sex alii *aren*, Gudian. *arentum*, Edd. primae *arcem*, Medic. sec. *Areriam* exhibent. Dein *Romanorum* Medicei.

²¹ *Livio*] Sic vocatur hic praefectus, a Livio, Polybio, & Plutarcho. Verum Livius cum praenomine insignit *Marcus* l. xxvii. 39. xxviii. 23. &c. Graeci vero auctores *Γαίης* nomine. Polybius quidem l. viii. c. 20. Plutarchus in Apophthegm. p. 195. in fine. Videtur tamen rectius esse *Marci* nomen: unde Cicero eum confudit cum M. Livio Salinatore, qua de re egit Cl. Weseling. Observ. l. ii. c. 5. sed quid fiet Appiano, qui illum in Hannibal. p. 573. appellat *Junium*. Nisi pro ΙΟΥΝΙΟΣ sit rescribendum Γ. ΑΙΒΙΟΣ, erroris non absolvi poterit Appianus. Quia autem in sequenti nomine cum eo videtur stare auctor noster, & Livium tamen retinet, puto, Appianum in praefecti nomine saltem esse corruptum.

²² *Eoneum*] *Conem* MSS. *Niconem*. SCRIV. *Eonem* sic 4 Reg. i. Hill. Sed alter Hill. *Eonem*.

ditionem sollicitaverat, ejusmodi fallacia instruxit, ut ille ²³ per causam venandi noctu procederet, quasi id ²⁴ per hostem interdiu non liceret. Egresso ipsi apros subministrabant, quos ille tamquam ex captura Livio obferret; idque quum saepius factum esset, & ideo minus observaretur, quadam nocte Hannibal, venatorum habitu, Poenos comitibus ejus inmiscuit: qui quum onusti venatione, quam ferebant, recepti essent a custodibus, protenus eos adorti ²⁵ occiderunt. Tum

fra-

tertius Hill. *Eonon*. Voss. *Eoneum*. TENN. Non habet hoc nomen Leidens. sec. *Eoneum* Cantabrigienses, & Leidens. pr. *Zoneum* Medic. pr. *Concum* Medic. sec. *Cunenum* Ed. Rom. sed Palatinus quoque, & Gudianus *Eononem*, at Editio Bononiensis *Niconem*, quod videtur ex emendatione esse Beroaldi, auctoribus Polybio ibid. & Livio l. xxv. c. 8. qui duos nominant *Niconem* & *Philemenum*. Verum cum huic lectioni non faveant MSS. & praeterea Appianus eum vocet *Koronea*, non dubitavi rescribere minima emendatione *Cononem*. Non quod certo putem, ideum hominem nomen fuisse. Sed quod crediderim, Frontinum & Appianum auctores tantum non conevos, quippe nosse sub Domitiano, Appianus sub Trajano & Hadriano floruit, hoc nomen ita invenisse in aliquo nunc deperdito auctore, vel in corrupto historici cujusdam codice. In qua sententia confirmor, quia alibi plus iterum deprehendi, nostrum & Appianum consentire in re, quae alio modo memoratur a superstitibus scriptoribus. Ex. Gr. l. ii. c. 5. 21. De oborta illa nebula &c. apud neminem reperias, praeter nostrum & Appianum. *Quendam Tarentinum* desunt in Ed. pp.

²³ Per causam venandi] Praetextu venationis. Cicero pro do-

mo c. 5. Cum tu in annonae caritate, in consulat, in senatum, in bona fortunaeque locupletum, per causam inopum atque peregrinorum novos impetus comparaveri. Caesar l. vii. bell. Gall. c. 9. Per causam supplementi equitatusque cogendi, ab exercitu discedit. l. i. 111. bell. Civ. c. 24. Per causam exercentorum remigum ad fauces portus prodire jussit. Hirtius bell. Alex. xlix. Per causam liberalitatis speciosius plura largitori quaerebantur, ut postulat consuetudo largitionis. Tibull. i. Eleg. 7.

Saepe velut gemmas ejus signumque probarem,
Per causam menti ne tetigisse manum.

Ovidius epist. Aconitii.

Dumque suo tentat salientem
pollice venam,

Candida per causam brachia
serpe tenet. TENN.

²⁴ Per hostem] Petrens. pro hoste. Voluit nempe praehoste. Dein subministrabat Medic. pr. & Palatin. Scil. Hannibal, & sic scribi voluit Liptius, ut & ipse. De captura Medic. sec. Livio deest in Leid. sec. offert Medic. sec. 14. cum Hillensb. Dein venatorio Leid. sec. essent deest in Medicis. Penitus loco ²⁵ protenus vel, ut alii, protinus Voss. Tandem adorti MSS. Cantabr. Vide supra. ²⁵ Occiderunt.] Petrensis ceterum bene, ut supra saepius.

in

fracta porta admissus cum exercitu Hannibal omnes Romanos interfecit, exceptis his, qui in arcem profugerant.

VII. Lyfimachus, rex Macedonum, quum Ephesios obpugnaret, & illi ²⁶ in auxilio haberent Mandronem Archipiratam; qui ²⁷ plerumque oneratas praeda naves Ephesum ²⁸ adpellebat, corrupto ei ad prodicionem junxit fortissimos Macedonum, quos ille restrictis manibus pro captivis Ephesum introduceret, ²⁹ qui postea, raptis ex arce armis, urbem Lyfimacho tradiderunt.

In fine praefugerant Medicei, & Edd. Rom. Bonon. Paris. & Ed. Wech. sed male. Non enim ante Romani eo confugerant, sed in ipsa caede. Livius *Romani, qui caedibus superfugerant, in arcem confugerant.* Multum praefero, si quid mutandum *perfugerant*, tamquam in securum locum, & quasi portum & aylum; ubi tutum perfugium habeant. *Profugere* dicuntur illi potius, qui aliquo in incertam, vel saltem longinquam sedem aufugiant, & magis respectu loci, unde fugiunt; quam quo fugiunt, usurpari ab Auctoribus videtur. *Perfugerant* certe est in utroque Leidensi. Verum cum haec observatio non perpetua sit, nihil muta. Justin. l. xxxix. c. 3. *Superstitionem templi, quo abdita profugerit.*

²⁶ In auxilio] Medic. sec. in

auxilium, ut l. iiii. c. 9. & alibi. *Mandronis* alicujus Bebricum regis meminerunt Plutarchus, & Polyæn. l. viii. c. 27.

²⁷ Plerumque] Plurimum MSS. Scriv. Quod placet Keuchenio, invenique in Mediceis, & Edd. Italicis. In ceteris *plerumque*. Dein duo *Ephesim*, an *Epheson*, hic & mox nostri more?

²⁸ Adpellebat.] Inepte MSS. s. & Edd. vetustae quaedam *adpellabat*. Cantabr. tert. eo. *ref. navibus* Medic. pr.

²⁹ Qui postea] Omnes MSS. ca-
rent *qui*. TENN. Omnes c-
tiam mei, & Ed. Romana carent
qui, praeter Petrensem, & Ed.
Bononiensem: Quare retinui, li-
cet sensus satis constaret sine *qui*, vel *ii*.

C A P. IV.

¹ Per quae hostes ad inopiam redigantur.

EXEMPLUM I.

Fabius Maximus, vastatis Campanorum agris, ne quid eis ad fiduciam obsidionis superesset,

¹ Per quae] ² Reg. Quae ho-
stes ad inopiam redigant, textius
Per quae hostis ad inopiam reduci-
tur. TENN. V. supra. Leid. pr.
his

recessit sementis tempore, ut frumentum, quod reliquum habebant, ² in sationes conferrent. Reversus ³ deinde renata ⁴ protrivit, ⁵ & ad famem redactis potitus est.

II. Antigonus adversus Athenienses idem fecit.

III. ⁶ Dionysius, multis urbibus captis, quum ⁷ Rheginos adgredi vellet, qui copiis abundabant, ⁸ si-

hic per quem. Leid. sec. rediguntur.

² In sationes] Voss in sementes; deleta priore lectione penitus TENN. Medic. In sationem, Melius certe, quam sementes. Notanda autem sationis est vox in plurali, & quaerendum, num alibi inveniatur. De ipsa re adi Livium l. xxiii. 48. & xxv. 13.

³ Deinde] Petrensis demum.

⁴ Protrivit] Alias prostravit. SCRIV. Unus Reg. prostravit. TENN. Prostravit etiam quinque mei, & Edd. Italicae. Stravit in Sannoto. Leid. tert. proruit. Perperam. Livius l. xxiv. 26. Viridene hostes mox haberent, protrivum & corruptum. Lucan. l. vi. 82.

ad pabula terrae

Quae current protrivit equis.

Statius l. ii. 657.

equitumque catervis

Exspirat protritus ager.

& passim. Verum tamen Livius dicit, Fabiam non protrivisse pabulum, sed id concessisse in Claudia-na castra: sed vel sic protrivere non habet locum. Segetes prostrare calamitas dicitur & tempestas, non messis; & praeterea nimis abrupta foret locutio.

⁵ Et ad famem redactis potitus est.] Quid ais, Frontine? an Campanis potitus est Fabius? Vel turpiter erras, vel misere luxatus es. Nam Capua demum duobus post annis A. V. C. DCLII. a prioris anni Consulibus Fulvio Flacco, & Appio Claudio capta est, ut omnes docent histori-

ci. Adi Livium l. xxvi. 8. 14. Verum ego omnino hic absolvi auctorem, & culpam in librariorum conjici velim. Nam quam ignoranter auctorem exscripserint, ex hoc loco insuper patet, pro Antigono supponentes Augustum, ut in Leid. sec. Antigonus Hillensb. Arrumenses pro Athenienses Ed. Rom. Scribendum contendo. protrivit. II. Antigonus adversus Athenienses idem fecit, & ad famem redactis potitus est. Sic omnia plana, & historiae sunt convenientia. Antigonum hoc pacto Athenas cepisse, testis est Polyaeus l. iv. c. 6 §. 20. Poster alioquin quis conficere protrivit, & ad famem red. His P. R. potitus est. Sed hoc ad Fabium non pertinet. Praeterea Livius eodem modo, quo correxì, finit hoc Strategema, & ad alia transit.

⁶ Dionysius &c.] Strategema id contra Rheginos a Dionysio adhibitum esse refert Diodorus Siculus l. xiv. p. m. 317. Idem vero, contra Himeraeos usurpatum tradit Polyaeus l. v. c. 2. §. 10. sed videtur mihi unum esse Strategema semel a Dionysio editum, & auctores dissentire, contra quos id patratum sit: Unde noster hic Rheginos, illic Himeraeos inveniens repetitum hoc Strategema crediderit.

⁷ Rheginos] Medic. sec. regiones. Dein abundabat idem. abundat Ed. Rom. Mox commentum Medic. sec. ministrarent Leid. sec. Mox & adv. deest in Medicis, & Edd.,

⁸ simulat a pacem, petitque ab eis, ut comitatus exercitui ipsius subministrarent: Quod quum inpetraisset, exhausto oppidanorum frumento, adgressus urbem, alimentis destitutam superavit.

IV. Idem & adversus Himeracos ⁹ fecisse dicitur.

V. ¹⁰ Alexander obpugnaturus ¹¹ Leucadiam, comitibus abundantem, prius castella, quae in confinio erant, cepit; omnesque ex his Leucadiam passus est confugere, ut alimenta inter multos celerius ¹² absumerentur.

VI. Phalaris ¹³ Agrigentinus, quum quaedam loca, munitione tuta, in Sicilia obpugnaret, simulato foedere, frumenta, quae residua se habe-

re

a Vulgo SIMULAVIT P. PETIITQUE.

Edd. Italicis. *Himeros* MSS. tres: *Himerios* Voss.

⁸ *Simulavit pacem, petitque*] MSS. novem *Simulat pacem, petitque*, historicorum stylo: Quare e tanto MStorum consensu respondere non dubitavi. V. ad l. i. c. 11. §. 1.

⁹ *Fecisse dicitur.*] Sequitur in omnibus: *Quintus Curtius*, tanquam eo Strategemate ille usus sit. In quo rursu suaviter, tam multos correctores, non hoc saltem vidisse, ea verba ab aliquo primum in margine adscripta, qui monere vellet, exemplum sequens Curtio esse, postea temere in contextum esse recepta. MOD.

¹⁰ *Alexander obpugnaturus* legabatur hic vulgo, *Q. Curtius Alexander*, tanquam ille hoc strategemate usus esset. Ridicule, & recte Modius fecit, qui sustulit. SCRIV. Tò *Q. Curtius*, quod in editione Hirtoriana est, nusquam occurrit in MSS. nec locum hic habet, ut Modius quoque vidit. Solent librarii ad singula Frontini Strategemata opponere nomina aliorum auctorum, idem

tradentium. Hinc intepsit *ingretum* *Q. Curtius*. In quo tamen auctore cum hodie hoc strategema non legeretur, Freinshemius illum supplevit ex Frontino ad l. i. c. 14. n. 24. TENN. In Ed. Wechelii ita ponitur. Quasi *Q. Curtius* Himeracos sic deceperit. Inveni quoque in Ed. Paris. Sed in Romana, & Bononiensi hac ineptiae non comparent.

¹¹ *Leucadiam*] Hic & infra *Leucaniam* Leidens. pr.

¹² *Absumerentur*] *Consumerentur* MSS. & Sanutus. SCRIV.

¹³ *Agrigentinus*] Ed. Par. pr. *Agrigantinus*. Mox *camarae* Leidens. pr. quomodo sentper scribendum esse censet Salmasius, Gudius, Heinsius & Burmannus, quem consule ad c. 30. Petronii iocantem e MS. Columellae l. 1. c. 6. antiquissimo *horreum camara contellum*. In contraria eunt Dausqueus in Orthogr. T. 11. p. 72. & Broukhuf. ad Propert. l. 111. r. 50. ac Curtius ad Sallust. c. 55. B. Cat. In Gellio tamen l. x. c. 25. *camarae* inventio quoque, quamquam nil mitem. Ineptie

22-

re dicebat, apud eos deposuit. Deinde data opera, ut tectorum camerae, in quibus ¹⁴ id conferebatur, rescissae pluviam reciperent, ¹⁵ fiducia ¹⁶ conditi commeatus proprio tritico ¹⁷ abusus

autem pro tectorum, quod Tenuilii, & mei Codd. bene servant, Keuchenius ex optimis, ut ait, membranis scribit tectoriorum. tectorium est *κωλύμα* sive pavimentum & incrustatio parietis ex calce & arena. Dixisse ergo potius debuisset tectoria camerae. *Ὁμοῦ δὲ τῶν δικοδομημάτων* vocat Polyaeus.

14. Id. conferebatur.] Medicei conferebant.

15. Fiducia.] MSS. omnes praeter unicum Medic. pr. habent ut fiducia, & ita Ed. Hittorp. An ab vel ex f.?

16. Conditi commeatus &c.] De hoc loco sententiam dico, at suspensa manu, scribendum videri, prope tritico abusus. Quamquam non immerito triticum proprium; & hoc frumentum, quod ex foedere acceptum condiderant, opposita dicere quis possit. Illud minime praetereundum, τὸ ἀβῦς, non eam hinc notionem habere, quam vulgus putat, sed proinde esse, ac si dixeris consumpsisse. Plautus Afinaria Scena Ubi sunt? Ubi sunt quae dedi? abusa sunt. Idem Bachtibus, scena In Piraeo. Similiter interpretatus doctissimus Adrianus Turnebus illud Terentii:

Nam in prologis scribundis operam abutitur.

Eandem vocem ex optimis membranis nostris reposuissim in Constitutione Imp. Justiniani, ni praevenisset Lud. Russardus, l. ubi adhuc, 29. c. de iure dotium. Ita tamen, ut eadem mulier nullam habeat licentiam eas res alienandi, vivente marito, & matrimonio inter eos constituto, sed fru-

ctibus earum ad sustentationem tam sui, quam mariti, filiorumque, si quos habet, abutatur. In vulgaris libris est utatur. STEW. Conditi, abducti, MSS. legendum scilicet abusus. SCRIV. VOSS. 2. Reg. crediti, unus Reg. additi, Scrivenerius Abditi, TENN. Crediti Gudians. Additi Medic. pr. adducti Medic. sec. & Edd. Italicae, unde non male Scrivenerius abducti, sed vulgatum, plurimis MSS. confirmatum, minime sollicitandum est. Consule Casaubon. & Salmast. ad Spartiani Hadrianum c. xi. condita militaria, & passim condita annona, condita vina. Male vero, conjecit Stewechius, prope. proprium triticum eorum est, quod ipsi leverant, sed quod ex lege & pacta conditione Phalaris in suos, usus vel abusus converterebat, teste Polyaeo l. v. c. 1. §. 3.

17. Abusus] 2. Reg. Abusus. male. Optime explicat Stewechius pro consumpsisse. Terentius Andr. prol. v. 5. Nam in prologis scribundis operam abutitur. Apposite Donatus interpretatur Frontinum. Usui est ager, domus: abusus, vinum, oleum & caetera huiusmodi. Cicero. Non debet tam mulier, cui vir honorum suorum usum fructum legavit, cellis vinarum & oleariis plenis relictis, putare id ad se pertinere. Usus enim, non abusus legatus est. Ea, inter se sunt contraria. Haec ait in Topicis. l. ubi adhuc 29. Cod. de iure dotium. Ita tamen, ut eadem mulier nullam habeat licentiam eas res alienandi, vivente marito, & matrimonio inter eos constituto, sed fructibus earum ad sustentationem tam sui, quam mariti filiorumque, si quos habet, abutatur. Plautus A-

fos primo initio aestatis ¹⁸ adgressus, inopia ¹⁹ compulit ad deditiōem.

fin. 1. 3. 44. A. *Ubi illaec, quas dedi ante?* CL. *Abusa* β. Bacch. 2. 3. 126. *Cum se excucurrisset illuc frustra sciverit. Nescius autum abusos.* Persa 2. 3. 10. *Hoc argentum aliis abutar.* Trinum. 3. 2. 56. *Me, qui abusus sum tantam rem patriam, porro in divitiis esse.* TENN. *Abusus* etiam Gudianus, Petrensis, & Palatin. cum Ed. Wechel. *Abusi* Leidenf. pr. Hil-

lensb. & Ed. Paris. Latere quid videtur. Dein *primo* deest in Leid. pr. Voss. Edd. Par. Wech. Vefal. ¹⁸ *Adgressus*] 3. Reg. Voss. 2. Hill. *aggressos.* TENN. Et Ed. Paris.

¹⁹ *Compulit*] Voss. 3. Reg. 3. Hill. *contulit.* TENN. Item Palatin. Gudianus, Leidenf. pr. & Ed. Paris.

C A P. V.

*Quemadmodum persuadeatur, obsidionem ¹ perma-
nensuram.*

EXEMPLUM I.

Clearchus Lacedaemonius exploratum habens, ² Thracas omnia ³ victui necessaria in montes comportasse, una quoque ⁴ ope sustentari, quod crederent, cum commeatus inopia recessurum, per id tempus, quo legatos eorum venturos opinabatur, aliquem ex captivis in conspectu iussit occi-

¹ *Esse perm.*] *Tū esse* caret Voss. unus Reg. 3. Hill. TENN. Ut initio dixi, ejiciendum est *quod esse* auctoritate MSS. uti hic etiam a meis abest. *persuadetur* in nonnullis, & Edd. pp.

² *Thraces*] Medicei, & Leidenf. sec. *Thraces* prave, ut notatum supra.

³ *Victui*] *Victu* MSS. SCRIV. *Victu* solae habent Edd. primae, nullas codex. V. ad l. 11. 4. 12. Dein *una quidem* Cantabr. tert. Mox in conspectu suo Petrenf. probante Cl. Wasse inspectum eorum Leidenf. sec. Polyaeus ait, duo vel tria corpora mortuorum jam

ante Thracum in partes ab eo divisas esse. l. 11. 2. 8. ubi videt Casaubon.

⁴ *Ope sustentari.*] Ita Cicero l. iv. ad Famil. Ep. 13. *Casus meos aliorum opibus sustentabim.* Verum hoc loco parvum sane, & debile nimis auxilium vitam sustentandi erat, quod constabat in opinione. Nec puto, auctorem ita locutum. Optime vero exhibet Palatinus *spe sustentari.* Hoc est, quod Poetae ajunt *spes alit.* Et, ne quem sua laude defraudem, ita ex ingenio conjecerat Cl. Wesselingius.

occidi, & membratim, tamquam ⁵ alimenti causa, in contubernia ⁶ distribuit. Thraces nihil non facturum perseverantiae causa eum credentes, qui tam detestabiles epulas sustinuisset experiri, ⁷ in deditionem venerunt.

II. ⁸ Tiberius Gracchus, Lusitanis dicentibus, in decem annos cibaria se habere, & ideo obsidionem non expavescere, Undecimo, inquit, anno vos capiam. Qua voce ⁹ perterriti Lusitani, quamquam instructi comitatibus, statim se ¹⁰ tradiderunt.

III. A. Torquato Graecam urbem obpugnanti, quum diceretur, juventutem ibi studiose jaculis &

⁵ *Alimenti causa.*] Unus *Alimenta*. TENN. Vaticanus, Medicei, & Edd. Italicae *alimenta*. Leidenf. sec. *tamquam escam in ter c.* Idem in fine *escas pro epulas*.

⁶ *Distribuit.*] *Distribui*. SCRIV. Omnes MSS. *distribuit*. Idem inventum fuit in fame Caesarianis. Caes. 111. Civ. c. 48. *Ex hoc genere radicis effectos panes, quum in colloquiis Pompeiani famem nostris obestarent, vulgo in eos jactabant, ut spem eorum minuerent.* Ibidem c. 49. *Crebroque voces militum in vigiliis colloquiisque audiebantur, prius se coriice ex arboribus viatos, quam Pompejum e manibus dimissuros.* TENN. *Recepit distribui* Keuchenius, & post eum alii, & in meorum uno reperi. Ceteri omnes *distribuit*, quod rectum esse docui satis, ni fallor, ad l. 11. c. 5. §. 46. *pariri* Leid. tert.

⁷ *In deditionem venerunt.*] Leidenf. pr. in *dedicationem*. Nil de his Polyaeus. Ceterum videtur ex Cl. Gronovii sententia, vel invitis MSS., reponendum esse *in ditionem venerunt*. Livius l. xxix. 38. *Voluntate in ditionem venerunt.* A. xxxviii. 3. *Et quoque magna*

ex parte sine certamine in ditionem venit. Vulgo *Deditionem*, etiam in Ed. Gronovii. l. xlv. 1. *Civitates omnes Macedoniae in ditionem Populi Romani venisse.* Caes. l. vi. B. G. c. 9. *Ubii, qui ante obsides, dederant, atque in deditionem venerant.* Ed. princeps *ditionem*. Ita passim in *ditionem redigere*. Adi Duker. ad Florum l. 1. c. 18. *Aliud est in deditionem tradere, in deditionem accipere.*

⁸ *Tiberius Gracchus*] Praenome careat Leid. sec. Palatin. *Caes.* male. v. ad l. 11. §. 14. *Mox pro ideo* Medicei, & Edd. Italicae omnino. Dein *Petrensis in decimo*, i. pro *obsidionem* autem *Aeternan. obsidium*. Confer Keuchenium, & Freinsheim. in *Indice Flori*.

⁹ *Perterriti*] *Perterriti*. SCRIV. *Perterriti* sic l. cum 4. Reg. 2. Hill. non *perterriti*. TENN. *Perterriti* jam ediderunt Paris. Wech. Scrievius in Ed. ult. Keuchenius & alii. atque agnoscunt mei omnes MSS. In Edd. Italicis deest haec vox. Dein *quamquam* non est in Voss. in Leid. pr. *quam* Leid. sec. *quamvis*. *Statim* non comparat in Hillensb.

¹⁰ *Tradiderunt*] Voss. 3. Hill. I 2 deo

& fagitis exerceri; Pluris eam, inquit, " pro-
pediem ¹¹ vendam.

dediderunt. TENN. Habent quo-
que dediderunt duo Cantabrig.
Vaticanus, & Palatin. cum Gu-
diano. dederunt Cantabr. text. &
Leid. sec. omnia Latine, dediderunt
tamen cum Cl. Wasse hic verius
puto. Quamvis etiam Vaticanus.

¹¹ Propediem] Leid. pr. prodi-
diam. Hillensb. mire p. v. miri-
fecum munus.

¹² Vendam] Tanquam servos,
qui ex eo appellati, quod Impera-
tores captivos vendere, ac per hoc
servare, nec occidere solent. Instit.
1. tit. 3. Justin. xi. c. 4. Captivi
sub corona venduntur. Cato apud
Gell. vii. c. 4. Ut populus sua ope-
ra potius ob rem bene gestam coro-
natus supplicatum eat, quam ve ma-
le gesta coronatus veniat. TENN.

C A P VI.

De destructione praesidiorum hostium.

EXEMPLUM I.

Scipio, Hannibale in Africam reverso, quum plu-
ra oppida, quae ratio illi in potestatem re-
digenda dicebat, firmis praesidiis ¹ diversae par-
tis obtinerentur, subinde aliquam manum submit-
tebat ad infestanda ea: novissime etiam, tamquam
² direpturus civitates, aderat: deinde simulato
metu, refugiebat. Hannibal ratus, veram esse
ejus trepidationem, deductis undique praesidiis,
tamquam de summa rerum ³ decertaturus ⁴, inse-
qui

* Volgo DIMICATURUS.

¹ Diversae partis] Plane contra-
ritiae, Punicae. Mela 1. 1. Tanais
& Septentrione ad Meridiem vergens
in mediam fere Maeotida defluit:
& ex diverso Nilus in pelagus. Plin.
ii. ep. 5. Idem tamen, qui a se
hanc austeritatem exigo, cogor id,
quod diversum est, postulare, ut
in plerisque frontem remittas. Ju-
stinus vii. c. 4. Sed oraculi diversa
sententia fuerat. TENN.

² Direpturus] Leidens. pr. o-
repturus. duo directurus. Medic. pr.
diruiturus. Supra etiam deest in
Leid. sec. & Medic. sec. Mox

ejus non habent Medic. sec. & Edd.
Italicae. esse ejus deest in Leid.
sec. dein reductis Leid. sec. pro
undique in Medic. pr. attrigae.

³ Dimicaturus.] Decertaturus.
Scriv. 3. Reg. Voss. 3. Hill. de-
curaturus. unus Reg. decertaturus.
TENN. Dimicaturus in nullo
MSSo est, quare hoc eeci, & re-
posui decertaturus, quod voluit
Keuchenius, ex MSS. meis sex.
Sed cum ceteri cum Ed. Paris.
etiam habeant decuraturus, pu-
tem a Frontino esse relictum De-
certurus, Decernere est proeliari, ut
no-

qui coepit: Ita consecutus Scipio, quod petierat, nudatas propugnatoribus urbes, per Masinissam & Numidas cepit.

II. 4 P. Cornelius Scipio, intellecta difficultate expugnandi ⁵ Delminium, quia ⁶ omnium concursu defendebatur, adgredi alia oppida coepit; & evocatis ad sua defendenda singulis, ⁷ vacuatam ⁸ auxiliis Delminium ⁹ cepit.

III. 9 Pyrrhus, Epirotarum rex, adversus ¹⁰ Il-

4 Vulgo VACUATUM.

noster & alii passim: sed crebro in MSS. cum *deceat* confusum. y. ad l. 1. 10. 3. 11. 1. 12. 3. 4. 3. Adde Savaron, ad Nepot. Milt. c. 4. *acieque decernerent*: sic MSS. plures. in Edd. multis *contenderent*. Fraudi hic fuit librariis participium rarius, sed & Cicero passive *decretum*, pro debellatum, dimicatum sumit ex doctissimo virorum sententia l. x. ad Famil. Ep. 10. Immo eodem plane modo MSS. antiquiores, probantibus viris doctissimis, apud Nepot. in Hann. c. 10. *Classe erant decreturi*. Sequentia ab *ira* ad finem desunt in Petrensi, Vaticano, Gudiano, & Vossiano. Leidenf. sec. per *Masinissam Numidam*.

4 P. Cornelius.] Praenomen non comparat in Mediceis, nec in Leid. sec. Intelligitur autem Scipio Nasica, qui de Delmatis triumphavit. Confer. Pigh. in Annal. T. II. p. 428.

5 Delminium.] Varie hoc legitur, aliis *Delminum*, aliis *Deluinum* scribentibus: quos frustra esse, c. 12. l. iv. Florus, & c. ultimo lib. II. testatur. M o d. MSS. mei *Delminum*, *Delimium*, *Delinium*, *Delmirum*, *Delivinium*, & *Delvium*. Leidenf. pr. & Cantabr. tert. tamen *Delminium*. Urbs haec triplici modo expressa est, *Dalmion*, *Delminum*, & *Delminium*. Consulē viros doctos ad

Stephan. v. *Δάλμιον*. *Delminum*, & *Delminium* variatur ubique in MSS.

6 Omnium concursu.] In Editione, qua usus est Pighius, legebatur *concurso omnium hominum*, unde putavit, melius esse *c. o. hostium* MSS. multi, & Edd. Italicae *concurso omnium*. Leid. pr. *omni concursu*. Si quid mutandum, malim *communi concursu*.

7 Vacuatam.] Ed. Bon. *vacuatis*. Sanutus *evacuatum*. Hillensb. *evacuata*. Medic. pr. *vacuam*. Scilicet rectum omnino est, quod uterque Leidenf. Medic. sec. & Vossiani cum Cod. Pighii praebent *vacuatam*. *Delminium* feminino genere *urbis*, nomine subintellecto, ut similia plurima. Ad G. J. Voss. de Anal. l. I. c. 12. Sanct. in Minerva. l. IV c. 4. v. *urbis*. Bersmann. & Burm. ad Ovid. Epist. Her. I. 48. aliosque. Immo ipse noster c. III. huius l. §. 6. *Tarentum*, quae a praesidio Romano tenebatur.

8 Cepit.] Pighius, in cuius edito libro non legebatur haec ab & ev. testatur, se in MSto invenisse intercepti, probatque. Non adsentior. cepit recte retinent ceteri MSS. omnes.

9 Pyrrhus.] Hoc exemplo carent Voss. 2. Reg. 1. Hill. alter Hill. alia manu addidit. TENN. Non habet quoque Gudianus.

¹⁰ Illyrios, quum civitatem, quae caput gentis erat, redigere in potestatem suam vellet, ejus desperatione ceteras urbes petere coepit; consecutusque est, ut hostes fiducia, velut satis munitae, urbis ejus ad tutelam aliarum dilaberentur. Quo facto revocatis ipse rursus omnibus suis, vacuum cam defensoribus cepit.

IV. Cornelius ¹¹ Rufinus Cos. quum aliquanto tempore ¹² Crotona ⁴ oppidum frustra obsidisset, quod inexpugnabile faciebat adsumpta in ¹³ praesidium ⁶ Lucanorum manus, simulavit, se coepto desistere: captivum ¹⁴ deinde, magno praemio sollicitatum, misit Crotona, qui, tamquam ex custodia effugisset, persuasit, discessisse Romanos. Id verum Crotonienses arbitrati, dimisere auxilia, destitutique propugnatoribus ¹⁵ inopinati, & invalidi capti sunt.

V.

^a Vulgo hic & infra CROTONAM & CROTONENSES. ^b Vulgo PRAESIDIA.

¹⁰ *Illyrios*] MSS. & Edd. quidam, uisole, *Illyricas*. Dein *quae caput Graecis erat* Leidens. pr. Dein *est* non agnoscit Leid. sec. Mox contra MStos vulgo *ipse rursus rev.* Tandem pro *vacuum* Scriverius in pr. Ed. notavit alias esse *vacuatam*, sed in altera *cavata*. Neutrum ego inveni, sed *evacuata* rursus, ut supra in nonnullis, in Mediceo pr. & Edd. Italicis. Tuto *eam* hic abesse posset. c. 11. 5. *vacuum defensoribus cepit urbem* c. 9. 3. *vacua defensoribus castelli*.

¹¹ *Rufinus*] MSS. & Edd. qdd. *Ruffinus*. De eo idem refert Zonaras, alii aliter. V. Pigh. T. 1. Ann. p. 438. Gabriel Barrius de Antiquit. Calabriae l. iv. f. 1154.

¹² *Crotonam*] Gudianus, Leidens. pr. Palatin. Petrensis cum Cantabr. sec. Hillensb. & Vossian. hic, & infra *Crotona*. Verissime. Vide ad l. 11. 3. 6. Apud

Justin. l. xx. c. 4. & ubique fere in aliis auctoribus *Crotona* MSS. meliores. Deinceps e MSS. nonnullis *Crotonienses* dedi pro *Crotonenses*, ut *Carthaginienses*.

¹³ *Praesidia*] MSS. novem cum Edd. veteribus *praesidium*: quod cur mutatum sit, nescio. nos saltem antiquam scripturam restitimus. dein iidem quoque *manu* praeter Palatin. Vossian. a. m. pr. Hillensb. & Ed. Bonon. Rectum est *manus*. supra l. 11. c. 5. 37. ita correximus *acies*, quod abierat in *acies*. *manum* Gudian.

¹⁴ *Deinde*] Petrenf. *Demum*. mittit Medic. sec. Pro *tamquam* Hillensb. *quasi*. Pro *effugisset* Ed. Rom. *fugisset*. Bonon. *fugisse*. qui in Medic. sec. & Ed. Paris. deest. In Edd. Italicis, & Wechel. ponitur post *effugisset*. Mox *vero* Medic. sec. & Ed. Rom.

¹⁵ *Inopinati & invalidi*.] *Inopinati*,

V. Mago, dux ¹⁶ Carthaginensium, victo Cn. Pisone, & in quadam turre circumsepto, suspicatus, ventura ei subsidia, perfugam misit, qui persuaderet adpropinquantibus, captum jam Pisonem. Qua ratione deterritis eis, reliqua vi-
storiae consummavit.

VI. Alcibiades in Sicilia, quum Syracusanos capere vellet, ex ¹⁷ Catinensibus, apud quos tunc exercitum ¹⁸ continebat, quemdam exploratae sol-
lertiae submisit ad ¹⁹ Syracusanos. Is in publicum

con-

^a Vulgo CATANENSIBUS, CATANENSES, CATANAM. ^b Vulgo SYRACUSANIS.

pinati invalida capti sunt MSS. Fuit fortasse inopinati vi valida capti sunt. SCRIV. Et verum puto IDEM Cur. post. Neque dubitat de hac correctione Keuchenius. Necrenuo. posset etiam inopinata vi invalidi. Sic inopinata res, inopinatum malum passim. Inopinatum bellum l. 1. 1. 8. MSS. mei vulgatum retinent. Cl. Wasse putat τὸ ἐδελendum esse.

¹⁶ Carthaginensium] Medic. sec. Atheniensium. Dein circumsepto Leid. sec. & Ed. Rom. circumsepto Palatin. Gudian. & Voss. In fine Medic. sec. reliquias victoriat, me non probante. Reliqua belli, rei &c. saepissime. v. ad 11. p. 13. Ceterum an Cn. an C. Pisone scribendum sit, dubito, vel potius nescio. Sanutus Cn. agnoscit.

¹⁷ Catanensibus] Voss. 2. Reg. Catinensibus. unus Hill. & Reg. Catinensibus. quartus Reg. Catinensibus. Sic infra & pro Catanam, Catinam & Catenam. Graeci omnes Κατάνησιν scribunt. TENN. Cathenensibus, & infra Cathenenses, Catinensibus, Cataniensibus MSS. & Edd. VV. solus Palat. Catinensibus & Catinenses. Cathinensiam Gudianus. Catinam etiam longepultrimi. aliqui Cateniam vel Cataniam, habent. Primo certum est,

Latinos ex Graeco Catana fecisse Catinam. Vide ad Obsequentem c. 92. Bernecc. ad Justin. xv. 3. Spennhem. de Praest. Num. p. 84. Ed. prioris. atque ita in vetustissimo Codice Laetant. l. 11. c. 4. Catanam vulgo quoque apud Livium l. xxvii. 8. sed MSS. Voss. Catinam. Et licet noster frequens sit in retinendis terminationibus Graecis, non tamen id temere factum ab eo puto in medio vocis; alioquin id exemplo Silii l. xiv. 196. posset defendi. Verum omnium recentiores sunt MSti, in quibus hic a servatur. Dein dubito, num praefendum sit Catinenses. Nam ut ab Α. Συναῖος sit. Αθηνιενσις, sic Καταναῖος, foret dicendum Catinienfis auctoritate praesertim MStorum sed reperitur etiam Graece Κατάνος (Vide Berkel. ad Stephanum) hinc Latine Catmenfis; ut apud Cic. l. iii. in Verr. c. 43. aliosque. quare hoc retinui, licet magis inclinem in Catinienfis.

¹⁸ Continebat] Voss. continubat. Deductus Petrenf. pro introductus. ut viobprmeren: Leid. sec. sua loco τῆς ἰσφοῦ Petrenf. unde non male Cl. Wasse scribendum conjicit rel. sua ἰσφοῦ urbe.

¹⁹ Syracusanis] 4. Reg. Voss.

concilium ^a introductus, persuasit, infestissimos esse Catinenses Atheniensibus, &, si adjuvarentur a Syracusanis, futurum, ut obprimerent eos & Alcibiadem. Qua re adducti Syracusani universis viribus Catinam petitori processerunt, relicta ipsorum urbe; quam a tergo adortus Alcibiades desolatam, ut ²⁰ speraverat ^b, afflixit.

VII. ²¹ Cleonymus Atheniensis Troezenios, qui praesidio ²² Crateri ^c tum tenebantur, adgressus, tela quaedam, in quibus scriptum erat, venisse se

^a Vulgo CONSILIUM. ^b Vulgo SUPERAVERAT. ^c Vulgo CRATERUM TENEBANT.

3. Hill. ad Syracusanos. TENN. Cantabr. Bibl. publ., Leidens. pr. Medicei, Gudian. Ed. Paris. *submisit ad Syracusanos*. Petrentis *missi ad Syracusanos*. Leid. sec. *submisit Syracusanum*. Unice verumputo, *submisit ad Syracusanos* i. e. clanculum ad eos misit. Aliud notat *submittere* cum Dativ. Non intellexit Keuchenius, qui hoc inventum in Ed. Paris. ut vitiosum, proscriptit. Polyæn. l. 1. c. 40. §. ἀνδρῶν καταρτίον πρὸς αὐτῶν καὶ δὲ κινεῖς ἐς Συρακίτας. Vide illuc Casaubon. Ceterum Thucydides hoc strategema Niciae & Lamachio tribuit, digressus jam ex Sicilia Alcibiade l. vi. in f. Vir doctus autem mallet quos a tergo adortus.

²⁰ Superaverat.] Sic vulgo male editur nunc pro *speraverat*; ut bene citavit Casaubonus; & est in omnibus, exceptio Mediceo pr., Mstis. ac Edd. ultima Scriviana prioribus, in quam sine dubio typoshetarum culpa irrepsit. Secure tamen id secuti sunt Keuchen. Tennulius, alique. Supra quoque *concilium* reposui pro *consilium*. Ad notata ad c. 2. hujus libri §. 6.

²¹ Cleonymus Atheniensis.] Polyæno l. ii. vocatur Κλεωνύμος Ακκεδαιμονίων βασιλεὺς. Qua-

re divinus Casaubonus vocem *Atheniensis* vel inducendam vel emendandam mutandamque hic esse docet. TENN. Inducendam omnino hanc secundam vocem cum Scrivario & Maalvicio ad Polyæn. l. 1. c. 29. ubi videndus, judico. MSS. tamen retinent constanter. Keuchenius edidit *Atheniensis Troezenios*. Nonnulli *Cleonymus*, unus *Cleomenius*. Edd. pp. *Cleomius*, duo *Cleomenes*, unus *Geoninus*. Dein Medicei corrumpere *Trecentos*. Edd. pp. *Troezenos*.

²² Craterum.] 4. Reg. 3. Hill. *Graterum*. Voss. *Graterii*. Hinc celeberrimus Graevius, & doctissimus Ortwinus. *Qui praesidio Crateri tenebantur*. Nam *is* vulgata nullus est sensus. Caeterum a Polyæno non Craterus, sed Eudamidas vocatur. TENN. Vocatur quidem Eudamidas, sed ille erat *σπαρτηγὸς Κρατερῶν*, ut bene emendavit Maalvicius. Ceterum eodem modo emendanda haec esse Lipsius & Vossius ad libri sui marginem adscripserant, quod egregie comprobatur a MS. Petrenti, in quo *tenebantur*, & Leid. sec. *tenebantur*. Medicei, & Ed. Rom. *praesidium*. Ed. Bonon. *In praesidium Craterum* i. Verissimam judico doctorum virorum correctionem, nisi mecum malis qui praesidio Crateri tum tenebantur.

se²³ ad liberandam eorum rempublicam, intra muros jecit; &²⁴ eodem tempore captivos quosdam, conciliatos sibi, remisit, qui Craterum²⁵ detractarent. Per hoc consilium seditione intestina apud obseffos²⁶ conciliata, admoto exercitu potitus est²⁷ civitate.

^a Vulgo DETRECTARENT.

bantur. Tenere aliquem praesidio pro habere praesidium ejus in urbe, Latinum non puto.

²³ Ad liberandam eorum rempublicam.] Sic Scriverius dederat in ultima editione, sed in prioribus edidit liberandum, ut Wehechius, Stewechius, aliique. & habent quoque Medicei, & Petrensis cum Cantabr. text. sic vulgo infra l. iv. c. 5. 21. ad patientiam mortem. Livius l. xxvi. 43. ad urbem unam oppugnandum, lib. xxxviii. 3. ad tentandum ultimam spem. Caesar de B. Civ. l. i. c. 34. ad occupandum Massiliam. Justin. l. xxii. c. ult. ad persequendum belli reliquias, plura exempla vide apud Sanctium & Perizon. in Minerva l. iii. 8. 51. Verum, cum omnia sint dubiae auctoritatis, & certe infra, & in Caesare, ac Justino MSS. a me visi, saltem plerique cum Edd. primis Gerundivum in fem. gen. agnoscant, nusquam hoc intruderem, sed contra plerosque & veteres sequeretur codices. Hic liberandam etiam est in ceteris omnibus & Edd. Rom. & Bonon. Paris. aliisque. Vide etiam

supra ad l. ii. 13. 2.

²⁴ Eodem] In eodem l. Leid sec. dein Medicei sec. jam apud obseffos.

²⁵ Detractarent] 2. Reg. 2. Hill: Voss. Detractarent. unus Reg. Detraherent. Vulgata praestat. Sallustius Jug. c. 43. In victoria vel ignavia gloriari licet: adversae res etiam bonos detraherent. Auctor corruptae eloquentiae c. ii. Fore enim arbitrabar, ut a laudatione eorum digressus detrectare Poetas, atque carminum studium prosterneret. TENN. Detraherent quoque Cantabr. text. decertarent Medic. sec. Sed detractarent Palatin. Petrenf. Medic. pr. Leid. sec. Edd. Rom. & Bonon. & Paris. Recte: vide ad l. i. 1. 9.

²⁶ Conciliata] MSS. concitata. SCRIV. Mei omnes retinent conciliata. Confule Heinsum ad Vellej. l. ii. 56. Invidiam conciliat. Sed praecessit hic conciliatos.

²⁷ Potitus est civitate] Petrensis. Vossian. Leidens. prim. civitatem. Adi notata ad l. ii. 8. 6.

C A P. VII.

De fluminum derivatione, ¹ & vitiatione aquarum.

P. Servilius, ¹ Isauram oppidum, flumine, ³ ex quo hostes aquabantur, averso, ad deditio-
nem siti compulit. II.

¹ Et vitiatione aquarum] Lege quod probat & confirmat extremo periculo, & vitiatione a. hujus capitis exemplum.
Y 5 Mod.

II. C. Caesar in Gallia & Cadurcorum civitatem, amne cinctam, & fontibus abundantem, ad inopiam aquae ⁵ redegit, quum fontes cuniculis aver-

MOD. Index hujus capitis procul dubio depravatus. quod enim vulgo editur, *De fluminum derivatione, & vitiatione aquarum*; id neque idonea sententia fit, neque mentem auctoris exprimit. Corrigi igitur, & *vitiatione aquarum*. neque enim de vitanda, sed de corrumpenda, inficienda aqua hic agebatur. quod & res ipsa, & quod subditur, Clisthenis strategema clamat; his verbis: *max afflictiis firi restituit aquam elleboro corruptam*. STEW. *Vitiatione*, MSS. plerisque consentientibus, jam ediderat Bononiensis. *convitiatione* Rom. Edit. *infectione* Leid. sec. ut in Capitem elencho; ubi vide, quae notavimus.

2 *Isauram*] Palatin. *Sauram*: quomodo illa urbs hodie appellari creditur. Plerique cum Ed. Paris. *Sisauram*. Varie autem haec urbs enuntiatur. *Isaura* Ammiano Marcell. Plinio, Stephano, & Straboni, sed duobus posterioribus in Neuto genere num. plur. Hic autem in Leid. sec. *Sisaurum*, pro *Isaurum*: quomodo vulgo nunc apud Florum edatur l. III. c. 6. *Isaurumque ipsam artem Ciliciae*: sed in Vett. Edd. ibi *Isauram* est, uti & in uno Leidens. *Isauram* retineo. Consule Vales. ad Ammian. l. XIV. c. 8. & Commentar. ad Stephanum. Ceterum hic Servilius dicitur est *Isauricus*, non *P. Valerius*: ut negligenter tradit Keuchenius.

3 *Ex quo*] *Ex quo* Medicei, & Edd. Italicae. *in dedit*. Leid. sec. Deest praepositio in Leid. pr. *sui* pro *sui* Gudian. Palat. & Voss. *sibi* firi Leid. pr. Praenomen *P.* abest a Leid. sec. uti statim a Ca-

sare nomen *Casi*. quod etiam illic non agnoscit. Medic. pr.

4 *Caducorum*] Nulla in se magis ineptiant librorum descriptiones, quam in populorum nominibus; quos illi saepe novos dant, interdum non secus atque Peliam recoquunt. Emendandum ex historiis ejus aevi, *Cadurcorum civitatem*. Hi Cadurcenses quoque post appellati, ut videre est in Itinerario. Caesar VII. belli Gallici: (c. 41.) *Sennones, Parisios, Pitones, Cadures*. Ibidem, *Lutetium Cadurcum summae hominem audaciae*. Iterum libro eodem, *Rutenos, Caduresque ad fines Volgarum depulandos mittit*. Hinc videre est, non temere nos in restitutione hujus loci versatos. qui volet, adjungat Ptolomaeum lib. II. c. 7. Plinium lib. IV. c. 19. Strabonem lib. IV. Meminit horum Mantuanus quoque:

Alverni, Meldique simul, fortisque Cadurei.

Narbonensis Provinciae Galliae, & Aquitaniae populi, & civitas Episcopalis in provincia Biturigenſi CAOTI. STEW. *Cadurcorum* Ita legendum. vulgo *Caducorum*. SCRIV. *Cadurcorum*. Sic lege cum Stewechio, 3. Hill. quanquam 4. Reg. & Voss. exhibeant *Caducorum*. TENN. *Cadurcorum* jam olim recte emendavit Ortelius: immo non aliter editum est in Edd. Rom. Bonon. & Parisiensibus quibus adſtipulantur Vaticanus, Petrenſis, & Leidens. sec. *Cadurcorum* Palatin. ceteri *Caducorum*. Illud *Caducorum* natum in Welchii officina.

5 *Redegit*.] *Duo redegit*. item *advorsisset* cum Ed. pr. male.

avertisset, & fluminis⁶ usum per sagittarios arcuisset.

III. ⁷ Q. Metellus, in Hispania citeriore, ⁸ in castra hostium, humili loco posita, fluvium ex superiore parte inmisit; & subita inundatione turbatos, per dispositos in hoc ipsum insidiatores, cecidit.

IV. ⁹ Alexander apud ¹⁰ Babylona¹, quae ¹¹ media

^a Vulgo L. MET. ^b Vulgo BABYLONEM.

⁶ *Usum arcuisset*] Rara locutio, Arcere usum pro hostes arcere usu. MSti tamen constanter id retinent: sumendumque active, quasi dixisset *utentes ipsos hostes*. ut apud Livium l. xxvi. 41. *Arceamus transitum hostis*. pro *hostes transitu*. Lucan. l. x. 489. *Aditus arcere*; quod, ut dixi illic, defendi posset; si sumas pro incursionibus hostium. Sic clare Cicero Philip. v. 4. *Aditus hostium prohibentur castellis*. Alii in Lucano jam ediderunt *aditu*.

⁷ *L. Metellus*] MSS. Q. Metellus. SCRIV. L. Met. Sic omnes MSS. minus uno Regio, qui dat Q. Metellus. TENN. Caret praenomine, ut solet, Leid. sec. sed Palatinus, ambo Medicei, & Edd. Romana, ac Bononiensis Q. recte omnino: nam sine dubio intelligit Q. Metellum Macedonicum, qui res in Hispania optime gessit. de quo videndi auctores, quos citant ad Florum l. ii. c. 17. Metellus ille, cui ex Macedonia cognomen, mernerat & Celtiberiens fieri (ita dant quoque MSS. Leidd.) & quae nos adduximus ad l. i. r. 12. ubi vitiose Metellus Fius vocatur. Adde Valer. Maxim. v. i. 5.

⁸ *Castra hostium in humili loco* p.] Tò in hic minus convenit, quare ante castra posui. Atque ita sanum hoc exemplum, cui vitium subesse arbitrabatur Modius, sed arbitrabatur tantum.

Postea me verum coniecisse ex MS. membranis comperi, in quibus ita diserte exscriptum. SCRIV. Cur. post. Ut reposuit Scriverius, MSS. omnes, & Edd. Veteres, perperam Wechel. Mod. Stewech. Velal. Edd. castra hostium in h. Medic. pr. & Ed. Bonon. in castra h. in humili.

⁹ *Alexander*] Notandus hic est Frontini lapsus, qui Alexandro tribuit, quod fecit Cyrus, testibus Herodoto, & Xenophonte, Polyaeo, & pluribus. Babylon vero Alexandro advenienti ad urbem statim ultro est dedita; ut ex Plutarcho, Arriano, Curtio, aliisque liquet. Consule omnino Freinsheym. ad Curt. l. v. r. 17. *Babylona procedenti Alexandra Mazaeus cum adultis liberis supplex occurrit, urbem seque dedens* &c. sic alibi Croeso tribuit, quod egerit Cyrus; Cyro, quod perpetraverit Darius; similiaque. Contra Alexander canalis Pallacopae ostia obstruens amnem in veterem alveum redegit. Vide Arrian. l. vii. p. 21. Fossa autem haec a Cyro ducta vocabatur dein βασιλειῶν ποταμός, vel διώρυξ. ut apud Polybium, & Ptolemaeum l. v. c. 20. Verum major etiam error est in exemplo sequenti; si auctor quidem ita reliquerit. Quippe Semiramis, quae Babyloniam condidisse dicitur, cuiusque urbs fuit primaria, tali Strategemate ad-

dia flumine Euphrate dividebatur, ¹² fossam pariter & aggerem instituit, ut in usum ejus existerent hostes ¹³ egeri terram. Atque ita subito flumine averso, per alveum veterem, qui siccatus ingressum praebebat, urbem intravit.

V.

adversus Babylonios usa esse non potuit: Contra in eorum usum fossas, & alveos ex Euphrate derivavit, ut & Nitocris Babyloniorum item regina. Vide Herod. l. i. c. 185. Strabon. l. xvi. init. & Polyæn. l. vii. c. 26.

¹⁰ *Babylonem*] 3. Reg. Voss. l. Hill. *Babylona*. amat enim Frontinus Graecam terminationem. ut *Persida*. *Enipea*. *Strategematon*. TENN. Uterque Leidentis, ambo Medicei, duo Cantabrig. Patin. Hillensb. & Ed. Paris. *Babyloniam*, ut alii, etiam Graecis, crebro haec urbs vocatur. Vide ad Justin. l. 2. Haec *Babyloniam* condidit. verum tamen *Babylona* edidit; ut etiam habet Gudianus. Sic ex *Persida* fecere supra *Persidiam*; ex *Enipea*, *Enipeam*, & alia.

¹¹ *Media flumine*] *Medio fluvio* MSS. SCRIV. Verius ait esse Keuchenius, & sincerius, quod praebent Scriveriani, quia Ptolemaeo *ἡ Μέδω λῆν* & *ῥέων* audit. Mei omnes retinent *Media*. eodem sentu, & elegantius. quamvis non ignorem, saepissime occurrere *medium amnem*; *flumen*, &c. de eo, qui interfluit locum. Sed jungendum hic *media* dividebatur. Horat. l. 1. Serm. l. 100.

at hunc liberta securi

Divisit medium.

per mediam urbem fluens Justin. l. xi. 8. 3. *fluvio* Medic. & Edd. ptimae; *a flumine* Medic. pr.

¹² *Fossam*] Edd. Italicae *fossas*. dein gentes & hostes Medic. pr. veterem deest in Leid. sec. *averso* perperam Voss. in seq. exemplo Perren. non habet *eodem Euphrate* *averso*.

¹³ *Egeri terram*] Ita scribo de conjectura, cum libro *aggeri* habeant. suspicor etiam tertio exemplo vitium subesse. Mod. In Patriticæ editione erat, *aggeri terram*, quod aliis non placet. Verumtamen, quamquam ferri hoc poterat (usitata enim scimus Plauto, aliis Rom. scriptoribus, *aggerere bona*; *aggerere aquam*, *aggerere herbas*;) nobis tamen libet verum esse, *aggerari terram*. Ex multis testimoniis, quae superunt, pauca tantummodo dabimus. Q. Curtius lib. iv. *Profundum mare, quod vix divina opes possent impleri: quae saxa tam vasta, quas tam proceras arbores posse reperiri: exhaustiendas esse regiones, ut illud spatium aggeraretur*. Arnobius libro primo *Adversus gentes: Quae gentes famem senserint horridam, & aggerata interierint vastitate*. Apulejus secundo de Asino: *Ac sic aggeratis in cumulum stragulis & effusis in cubitum*. STEW. *Egeri* Ita Modius: cum vulgo esset *aggeri*. Stewechio *aggerari* placet. SCRIV. *Egeri*. Sic omnes MSS. exhibent. & plerique sic c. 8. n. 1. quod tamen sibi Modius tribuit. Stewechius *aggerari* multis probat exemplis. TENN. Ex Stewechii conjectura longius procedit Keuchenius, & conjicit *aggregari*, verissimum, ut ait, emendatione. quia apud Apulej. l. ix. Mil. *In vestrum aggregata cumulum*. Hinc vide, lector, quantas turbas depravata possit movere Editio. *Aggeri* enim inveni in sola Ed. Welchiana. Ceterae cum MSS., ut debent *egeri*. Egeritur terra, & effoditur ad fossam, & aggerem

fa.

V. Semiramis adversus eodẽm Babylonios, eodẽm Euphrate averso, idẽm fecisse dicitur.

VI. ¹⁴ Clisthenes Sicyonius ductum aquarum in oppidum ¹⁵ Crisaeorum ¹⁶ ferentem rupit: mox affectis siti restituit aquam elleboto corruptam, qua

¹⁴ Vulgo CRISEORUM.

facienda. Livius l. xxxviii. 7. *Non solum sub terra fodientes, sed egerentes etiam humum fessellere hostem.* Ovid. l. vii. Met. 243. *egressa scrobibus tellure, & alii sapius.* Infra rectum esse contra aggeri suo loco docebimus.

¹⁴ Clisthenes] Palatin. Clasthenes alii aliter, & inepte. Sicyonis Medic. pr. Sicyonius Petr.

¹⁵ Criseorum] Forte Cyrraeorum. SCRIV. Ed. pr. Scribe Crissaeorum IDEM. Ed. sec. Criseorum. Sic omnes MSS. unus Reg. Crisaeorum. Stephanus. Κρίσα πόλις Φωκίδος. Τὸ ἐνδὲν Κεραίων. Scriverius Crissaeorum, Polyænus lib. vi. hoc Strategema ab Amphictyonibus paratum ad urbem Κύρραν narrat. Hinc Freinsheimius docet Cirrham & Crissam eandem urbem ex Pausania pag. 684. inde bellum Criseum in Justini ptoologo testio. TENN. Criseorum Edd. Italicæ. Triseorum Ed. Paris. Cresceorum Leid. sec. Ortelius coniecerat quoque Cirraeorum. Saltem a Κύρρα, Cirrha, ut vocatur, foret deducendum Cirraeorum. Sed optime docuerunt jam dudum viri docti, rescribendum esse per diphthongum Crisaeorum, sive Crissaeorum. Cirrha enim, & Crisa, seu Crissa eadem est: unde hoc bellum a Sicyoniis ductu Solonis & Clisthenis gestum vocatum fuit Κεραίων, Crisæum. Præter Freinsheim. ad Florum l. ii. c. 20. ad etiam Kuhnium ad Pausan. l. x. c. 37. Maafvic. ad Polyæn. l. iii. s. vi. 12. & Longuerue ad Justinum. Ut verum tamen fatear,

mallem cum aliis Cirraeorum; si MSS. addicerent, ex Demosthene, Aeschine, aliisque. Nam præter Pausaniam, & Justinum ceteri Geographi Cirrham, & Crissam distinguunt, non vero eandem faciunt.

¹⁶ Affectis] Ita lego: vulgo affectus SCRIV. Hanc restitutionem pro sua venditans Keucheni-
us recepit quoque, & dein ceteri præter Vefal. Nec mirum, nam affectus typothetarum modo error fuit in Edd. Modii, & Stewechii. Operæ pretium tamen Casaubonus etiam duxit hoc mōnere: affecti Ed. Wechel. *astratis siti* Leidens. sed. In Leidensi tert. hæc duo verba non leguntur. Et sane nec Pausanias, neque Polyænus oppidanos interim ita laborasse memorant. Contra Pausanias dicit, eos Clisthenem elusisse, & aquam pluviam in cisternas collectam obtulisse; ac tunc demum de hoc Strategemate illum cogitasse. Pro his quoque verbis *affectis siti* in Vaticana *fastis suis*, & in Edd. Romana, & Bōnōnensi exaratum est *refectis tubis* (de qualibus tubis, seu fistulis vide Columell. l. i. c. 5. Polen. ad Frontin. de Aquaeduct. Art. 20. & omnino SCRUM Art. 129.) In primo autem Cod. Mediceo legas *Moxque alveis suis restituit aquam*; quod ipsum simpliciter dicit Pausanias, *ὅ δὲ τὸ ἐκ τῶν ῥιζῶν ἐμβαλὼν εἰς τὸν Πλατῶν ἐπειδὴ ἰκανῶς τὸ φαρμάκον τὸ ὄδον ᾗθετο ἔχον, ἀπέστρεψεν αὐτοῖς εἰς τὸν ὀχετόν.* i. e. resti-

qua usos profluvio ventris ¹⁷ decipiens, cepit.

tuit aquam inalveum, sive canalem, & aquaeductum refectis scilicet tubis. Unde nota quoque contra Keuchenium, qui hic multa ἀποσδιονύσας de elleboro congestit, non fuisse semen ellebori, sed ipsas radices, καὶ πολὺ πλῆθος Ἀντιόχου συνελχθῆναι, ut ait Polyaeus.

¹⁷ *Decipiens*] Sic MSS. unus Hill. *Deinceps*. Freinshemius *Decipientes*. divinus Casaubonus ad Polyaeum, *Repens vel ingens*. ut apud Graecos ἀγέρροια ἀκρατής. Sic ut *profluvio* sit primi casus. Aquas autem non semel veneno infectas apparet ex Lucano iv. vl. 320.

O fortunati, fugiens quos barbarus hostis

Fontibus immixto stravit per rura veneno!

Seneca ii. de ira c. 8. *Non descripti violatos fontes venenis, & silentiam manu fallam*. Liplius de magnitudine Romana fol. 320. ut candorem P. R. in bello probet, videtur contendere, unum modo M. Aquilii exemplum occurrere, quod est apud Florum ii. c. 20. *Contra fas Deum morisque majorum medicaminibus impu-*

ris, in id tempus sacrosancta Romana arma violasset. TENN. *Decipientes* coniecit quoque Gruterus. Rubenius l. 11. Elea. c. 29. *Desicientes vel deinceps*, quomodo etiam Liplius voluit, ut est in Hillensb. MSto. Scriverius in curis posterioribus *desides*; Maasvicius *decumbentes*, quia Polyaeus dicit τῇ Κίρρῳ πόλιν ἐλαβόν, κερδῶν τῶν πολεμίων; ubi praecesserat jam Κίρραϊοί πόντες ἀσφείδονταί τὰς γαστέρας καὶ πάντες ἐκλυθῆναι ἐκείνῳ. Pausaniae verba sunt καὶ οἱ μὲρ ὑπὸ ἀπαύσει τῆς ἀσφείρας ἐξέλιπον οἱ ἐπὶ τῷ τέχῳ τὴν φερέν. Ἀμφικλύους δὲ ὡς εἶλον τὴν πόλιν, &c. Fossan exciderunt hic quaedam. Meadiceus pr. cepit decipiens. Leiden. pr. decipiens exit. Petrensis quae usus profluvio ventris decipienti cepit. Incertissimis conjecturis indulgere non vacat. Aliter hario-lari possemus *desidentes* prae continua alvi exoneratione. Quod verbum hac in re adhibet Celsus l. ii. c. 10. & l. iv. c. 18. *In terminibus frequens desidendi cupiditas est*.

C A P. VIII.

De ¹ injiciendo obsessis pavore.

EXEMPLUM I.

Philippus, quum ² Prinafum ⁴ castellum nullavi capere posset, terram ante ipsos muros ad-

• Vulgo TRINASSUM.

¹ *Injiciendo*] Medic. pr. immit-tendo o. pavorem.

² *Trinassum* castellum nuda vi capere posset] Vidi editiones, quae

Teenassum appellarent. alii *Trinassum*. & gentiles ejus Trinasseos vocasse videntur. Ad Stephanum, & alios. & pro *nuda vi*, substi-

tut,

³ adgressit, simulavitque agi cuniculum. † Castellani⁴, quia subrutos se existimant, dediderunt.

II. Pelopidas Thebanus⁵ Magnetum duo oppida simul obpugnaturus, non ita longo spatio di-

⁴ Vulgo CASTELLANIQUE.

tue, nulla vi. operarum nempe culpa mendum illud enatum est. STEW. *Trinassum*. Sic l. 1. Reg. 3. Hill. Stewechio probatur. & creditur idem locus, qui Stephan. Τρίνησσα τόπος Φρυγίας, τὸ ἱππικὸν Τελινοταῖον. 2. Reg. *Crinassum*. Voss. *Crinassum*. quartus Reg. *Ternassum*. TENN. *Trinassum* vel *Trinessum* legit quoque Keuchenius, & confirmant MSS. nonnulli. *Tecnasum*, *Tecnasum*, *Trinassum*, *Ternassum*, *Cernassum*, *Crinassum*, *Crinassum* alii. Sed omnino rescribendum erat *Prinassum* vel *Prinassum*, quod ultimum praetuli, quia MSS. unicum tantum habent. Quomodo hanc urbem Cariae, seu Peracae, a Philippo Demetrii filio captam nominant idem Strategema narrantes Polybius l. xvi. p. 1017. Ed. Gron. & Polyaeus l. iv. Strateg. c. 17. ubi videndus Maasvicius. Nuda vi, quod invenerat in Modii Ed. Stewechius, est nec in aliis Edd. nec in ullis MSS.

³ Aggressit] Egressit. SCRIV. Duo Reg. 1. Hill. Egressit. Voss. 2. Hill. X. Reg. Egressit. TENN. Ubique librarii, confuderunt τὸ aggerere, & egerere, aggesta, & egesta. Quare, licet plurimi MSS. & Edd. VV. exhibeant egressit, egressit, egressit, nihilominus retinenda hic loci est vulgata lectio. Non enim egressit terram agendo cuniculum; sed aggressit terram ante muros, simulans se agere cuniculum, cum interim aliunde terram huc comportari in speciem iusserit: unde e Glossa in Leidenf. tertio advexit. Clare hoc testantur auctores. Polybius:

Τὰς μὲν ἡμέρας ἥσυχον ἔποιε κατὰ γῆς, ὡς ἐν γυμνάσιον τῶν μετὰ δὲ τὰς δὲ νύκτας ἔξωθεν ἔφερε χῆν, καὶ παρὶς αὐτοῦ τὰ σόμια τῶν ἐρυγμάτων, &c. Polyaeus: Νύκτωρ, δὲ σκίλινον σὲ τὴν στρατιάντας ἀπὸ σάδιον οὐκ ὡς δὲ καὶ ἐκ τινος βαδείας φάσγαντος ἀνακομίζοντες χῆν μεταδύκειν πρὸ τῶν σόμιας τῶν ἐρυγμάτων. Ἐπεὶ δὲ πολὺς χῆς ἐγγύς τοι σαρπηδὸν &c. Aggerere est aliunde congerere. Egerere est effodere, aut inferiore loco adtollere, ut supra vidimus.

⁴ Castellanique] Castellani, qui s. f. e., tradiderunt MSS. SCRIV. Voss. 3. Hill. 3. Reg. Castellani quia subrutos. 1. Reg. Subreptos. TENN. Barthio conjecturam eutpiter rursus sublegit Keuchenius ex Advers. l. xiv. c. 9. Castellani, qui ita s. f. existimant, dederunt vel dediderunt. Primo quae confidenter eieci auctoribus MSS., etiam meis quatuor vel quinque, & Edd. primis, pro quia in Medic. pr. quod. Edd. primae non habent, sed estimantes tantum. Subrutos quoque est in MSS. nostris octo, & Ed. Rom. e vulgari libroriorum lapsu. Dein existimarent MSS. tres. existimaverunt Leid. pr. estimaverant Leid. sec. Omnes autem dediderunt praeter Leid. sec. dederunt scilicet se. Quare cetera vulgata tutius retinemus.

⁵ Magnetum] Medic. sec. Magnatum. Leid. sec. magna tamen. dein non tam ita ambo Medicei, & Edd. Italicae, ac Paris. Leid. sec.

distantia, quo tempore ad alterum eorum exercitum admovebat, praecepit, ut ex composito ab aliis castris ⁶ quatuor equites coronati, notabili alacritate velut victoriam ⁷ adnuntiantes, venirent. Ad cuius simulationem ⁸ curavit, ut silva, quae in medio erat, incenderetur, praebitura speciem urbis ardentis: praeterea quosdam, captivorum ⁹ habitu, eodem ^a iussit perducere. Qua adseveratione perterriti, qui obsidebantur, dum in parte iam se superatos ¹⁰ existimant ^b, defecerunt.

III. Cyrus, rex Persarum; incluso Sardibus Croeso, qua praeruptus mons ¹¹ nullum aditum praestabat, ad moenia malos ¹² exaequantem altitudinem jugi subrexit; quibus simulacra hominum

^a Vulgo EODEM HABITU. ^b Vulgo EXISTIMARENT.

sec. non tamen ita. Medicei etiam longinquo. Leid. sec. l. sp. destinato dist.

⁶ Quatuor equites] vi. MSS. SCRIV. Quatuor equites] Sic omnes MSS. quae lectio probatur a Polyaeo l. 2. in Pelopida (c. 4. §. 1.) Τίτλας ἱππεῖς ἑσφαιμένους δέοντας, ut legit divinus Casaubonus. TENN. Male etiam Medicus sec. vi. cum Sanuto.

⁷ Annuntiantes] MSS. decem, & Edd. Rom. Bonon. Paris. Wechel. nuntiantes; quod aequum est, nec mutatum oportuit. Retinui nunc tamen ob Cod. Vossianum, qui solus ita exhibet.

⁸ Curavit] Curarent Leid. sec. pro captivorum Cantabr. text. eorum.

⁹ Eodem habitu] Eorum MSS. SCRIV. Eorum Medic. pr. & Edd. Italicae cum Sanuto. Sed quid? an captivos equitum coronatorum habitu iussit perducere? Ridicule. Cantabrigienses, Leidenses, Gudianus, Vossianus, Hil-

lensb. Medic. sec. Edd. Paris. Wechel. & Vesal. habitu eodem. Optime, si modo distinguas ita quosdam, captivorum habitu, eodem j. p. Non habebat captivos, sed simulabat: quare quosdam captivorum habitu iussit perducere eodem scilicet loci ad urbem obsessam. atque hoc ordine ea verba adduxit ad c. l. Casaub. l. iv. c. 7. in f. quibusdam maioris habitu captivorum in conspectu locatis: qua facie decepti Megareses.

¹⁰ Existimarent] Voss. & unus Hill. existimant. TENN. MSS. mei etiam decem cum Edd. primis existimant: Verissime. nam vulgatum non est. Latinum. Quippe dum hoc sensu indicativum amat. Idem vitium vulgatos Codd. obsederat l. i. c. 5. 2. Dumque ignibus submoventur hostes, ipse fluvium superavit, ubi vide. Verbum defecerunt sine sensu exulat ab Ed. Keuchenii.

¹¹ Nullum] Medic. sec. nulli. non male.

¹² Exaequantem altitudinem jugi] Vaticanus, & Ed. Rom. Exaequantem;

num armata Persici habitus inposuerat, noctuque eos monti admovit. Tum prima luce ex altera parte muros adgressus ¹³ est, ubi orto jam Sole simulacra illa, armatorum referencia habitum, resulserunt. Oppidani captam urbem ab tergo credentes, & ¹⁴ ob hoc in fugam dilapsi victoriam hostibus concesserunt.

tes; Medieci excedentes, quod est superantes. Male. Mali enim non debebant excedere altitudinem, sed aequare. Alioquin fraus se ipsa detexisset. Polyen. *ἐὺλα ἰσομήκη τοῖς τεύχεσιν*. Dein subtextit Medieci, & Edd. Italicae. *subpropt* Palat. *subiecit* Petientis, solita librariorum mutatione, non scientium subrigere pro sursum erigere activae esse significationis. At tu, lector, vide, quae congeffit Cl. Otakenburg ad Siliam l. x. 252. *subrepta cuspide*. Seneca Ep. 86 *Vidi turres in propugnaculum villae subreptas*.

¹³ *Adgressus est.* Verbum substantivum exsulat a Gudiano, Petrensi, utroque Leidensi, Palatino, Vossiano, & Hillensb. Petrensis ubi vero. Jam deest quo-

que a Palatino, Leidensibus, Vossiano, Hillensb. Gudiano, & Edd. Paris. Wech. ac Vesal. Forfan relictum est ab auctore T. p. l. e. a. p. muros adgresso, ubi orto sole s. armatorum referencia habitum (sic MSS. & Edd. pp. non hab. ref.) resulserunt, oppidani &c. posset etiam tota distinctio poni post est. & ubi &c. pro quando, postquam sumtum cum seqq. jungi.

¹⁴ *Ob hoc* Ita lego. vulgo *et* ob exsulat. SCRIV. Wechelii culpa. Priores enim cum MSS. recte ob hoc exhibuerunt, sollemni auctori nostro locutione. v. ad l. 1. 6. 2. Ceterum Frontino in huius expugnationis relatione consentit Polyaeus l. vii c. 6. 13; non veto Herodotus l. 1. c. 84.

C A P. IX.

De inruptione ex diversa parte, quam ¹ expectamus.

EXEMPLUM I.

Scipio apud ² Carthaginem ³ sub discessum ac-
stus maritimi secutus Deum, ⁴ ut dicebat, du-
cem;

¹ *Expectamus*] 1. Reg. Voss. 1. Hill. *expectabimus*. TENN. Palatin. Hillensb. *expectatur*; non male. statim quae non expectabatur; & ita auctor saepius V. ad l. 1. 2. 7. alio, quam expectabatur, latere. *Expectabimus* Gudian.

² *Carthaginem*] Hispanam scilicet vel Novam, quam vocem differentiae causa addere plerumque solent auctores, ex abrupto de hac urbe loquentes. Apud Aurelium Victorem tamen in Scipione a quibusdam MSS. Novam abesse quoque deprehendi.

2

2. Sub

etiam, ad muros urbis accessit, & cedente stagno, qua non expectabatur, inrupit.

II. Fabius Maximus, Cunctatoris filius, apud Arpos, praesidio Hannibalis occupatos, considerato situ urbis, ⁵ sexcentos milites obscura nocte misit, qui per munitam, eoque minus ⁶ frequentem ⁴ oppidi partem scalis evecti in murum, portas ⁷ revellerent. Hi adjuti ⁸ decidentium aquarum sono, qui operis strepitum ⁹ obscurabat, iusta

4 FREQUENTATAM vulgo.

2 *Sub discessum.*] Medicei, & Edd. principes *sub discessu*. V. ad l. 1. 5. 9. *sub occasum solis*. Apud Caesarem etiam l. vii. B. G. c. 49. *sub discessum suum* MSS. & Edd. pp. *discessu suo*. Livius autem hic l. xxvi. 45. *Decessum* usurpat, & ita Caes. B. Gall. iii. c. 13. Recte utrumque. Seneca Herc. Fur. 321.

bisque discedens fretum,

Et bis recurrens.

Aliter etiam dicitur *recessus*.

4 *Ut dicebat*] Nonnulli *dicebat*, frigide. Livius. *Neptunum jubebat ducem itineris sequi, ac medio stagno evadere ad moenia*. Hunc in somnio sibi adparuisse adfirmabat, teste Polybio l. x. c. 10.

5 *Sexcentos*.] Numerus in Vaticano deest. Leid. sec. minus bene ducentos. dein Vossian. per munitamenta atque minus.

6 *Frequentatam*] 3. Hill. & Voss. *Frequentem*. quod cum sit idem, tamen elegantius. Ut Plauto ipse milite *Frequens senatus*. II. 6. 111. Hinc Justino XI. c. 12. *Frequentem consolari*. pro multis praesentibus. Front. III. 10. 6. TENN. Tres etiam Cantabrigenses, Gudianus, ambo Leidenses quoque cum Edd. Paris. Hittorp. & Welhelii *frequentem*, bene. non enim vult oppidi illam partem minus a populo vel praesidio crebro adiri, sed pauciores illic esse milites; quia satis fidebant

munitione. *Infrequens* hac in historia Livius l. xxiv. c. 46. & alibi cum aliis *sexcentis*: quare omnino optimorum MSSorum auctoritatem, consentiente Cl. Wasse, securus sum.

7 *Revellerent*] Leid. sec. *revelerunt*. Arcerian. *evellerent* probante Keuchenio ex Appuleji l. 111. *domus januas evellere*. Verum cum in nullo alio codice adpareat, non admittendum censeo. *Revellere* seu *refringere* portas, locutio est usitatissima.

8 *Decidentium*] Leidens. sec. *decidente*. Sanutus *descendentium*, nimis poetice. Imbrein enim intelligit auctor, ut patet e Livio, hanc rem describente. *Id maxime ad fallendum adjuvit. Imber ab nocte media coortus, custodes vigilisque dilapsos e stationibus suffugere in telia coegit, sonitusque primo largioris procellae strepitum molientium portam exaudiri prohibuit* &c.

9 *Obscurabat*] Longius videbatur petitus hic tropus: quare locum suspectabam: ac primum *obscurabat* reponi posse credebam. ceterum in eo nondum mihi potui satisfacere. Sraw. Sic omnes MSS. *Obscurabat*, quod Stewechius exhibet, nusquam apparet. TENN. Stewechii conjectura probari nequit; *Obscuramus* enim *januam*, *aures* &c. quae clauduntur, non quem strepitum audiamus; non ipse

sa peragunt. Ipse, dato signo, ¹⁰ ab alia parte adgressus, cepit Arpos.

III. C. Marius, bello Jugurthino, apud flumen ¹¹ Mulucham, quum obpugnaret castellum in monte saxeo situm, ¹² quod unâ & angustâ semitâ adibatur, cetera parte (velut ¹³ consulto) praecipiti, nunciato sibi per Ligurem quemdam ex auxiliis gregalem militem, qui forte aequatum progressus, dum per saxa montis ¹⁴ cochleas legit,

ipse strepitus obtutari potest. Verbum autem *obscurare* de occultatione soni saepius adhibetur. Hinc *obscurare laudes* apud Cicer. pro Marc. c. 10. Et propius ad rem Lucan. l. iv. 718.

Obscurasque suam per iussa silentia famam.

¹⁰ *Ab alia parte adgressus*] Cui ergo bono ab interiore parte portam illam, qua ascendebant, revellere debuerunt? Hoc non capio. Scribendum videtur, nisi auctor lapsus fuerit *effracta* vel *avulsa porta ingressus*, aut simile quid. Livius. *Id ubi factum ex composito est, signa efferrî consuevit, ac paullo ante lucem per effractam portam urbem ingreditur.* Favet nonnihil Mediceus sec. *egressus*. Porta alibi quoque apud nostrum depravatum est in *parte*. Vel lege, quod deinceps in Vaticano inveni, simpliciter *ab ea parte*. Mihi tamen hoc ab correctoris esse manu videtur. pro Arpos non male Leidens. sec. habet urbem.

¹¹ *Mulucham*] Omnes fere *Mulucham* vocant fluvium. Mela l. c. 5. Sallustius Jug. 92. amnem Plinius v. 2. Ptolomaeo dictum (ut docuit Geographorum praestantissimus Vossius) *μυλυχάδ*. Solus Florus III. 1. appellat urbem saxeo inditam monti. TENN. Observavit idem hic Keuchenius, & ad Florum consule Vinetum: ubi forsitan legi posset *saxo indi-*

tam monti ad Mulucham urbem. Urbs sita ad Mulucham. Nimis stupidus videtur Flori error fore, si ex amne ipsam fecisset urbem vel castellum: praesertim cum tam Florus, quam Frontinus, sua maxima ex parte a Sallustio hausisse videtur. Nam notandum est, hos tres auctores in eadem historia *saxum montem* dicere, cum facile vel *viam* vel *saxum* vel simile aliquis usurpare potuisset. MSS. nonnulli *Muluccham, Mulucam, Mulcam.*

¹² *Quod adibatur*] Uterque Mediceus ad quod adibatur, quod non temere admittendum. Curt. VII. 11. *Petra semitâ perangustâ aditur.* Apud eundem l. VI, §. 13. *Interiora regionis ejus haud adiri poterant, ut é MSS. scribendum; vulgo adire poterat.* Ed. etiam Bononiensis omissa conjunctione *una angustâ*. Ita Sallustius. *Uno perangustâ aditu relicto.* Sed infra c. 13. §. 3. *Introitus urbis, qui unus & angustus &c.*

¹³ *Consulto*] Probavi hoc prae illo cum saltu pr. MOD. Male Reg. Velut cum saltu. Sall. Jug. 92. *Omnia natura, velut opere atque consulto praecipit.* TENN. Cum saltu exhibent Medicei, & hinc scilicet Edd. Italicae, aliaeque. sed jam correctum in Paris. & Wechelii ante Modium consulto.

¹⁴ *Cochleas*] Medic. pt. *coletos*, sec. *coletos*, Leid. pt. *coletis* sec. *coletes*,

git, ¹⁵ ad summum pervenerat, ¹⁶ erepi a posse in castellum, paucos centuriones, quibus ¹⁷ perfectissimos cum velocissimis militibus aeneatores in-

mi-

a Vulgo ERIFI F. CASTELLUM.

¹⁵ Ad summum] 3. Reg. 3. Hill. ad summa. TENN. Ad summa non male Gudianus, Medic. sec. & Leid. pr. Nil tamen muto. Colum. l. iv. c. 20. ad summum perveniunt. Sic in diversum supra. ubi alii in diversa &c. Medic. pr. & Ed. Paris. ad summam. Interpolate Vatican. ad summam p. partem. Sallustius. Aquatum egressus animadvertit inter saxa repentes cochleas, quarum quum unam atque alteram, dein plures peteret, studio legundi paulatim prope ad summum montis egressus est.

¹⁶ Eripi posse castellum] Parum abest, quin legendum censeam, erepi posse in castellum. De eo, quod subsequitur, liberius pronunciamus: ut prospectus visusque per saxa facilior foret. nimis hoc ineptum, nimis, inquam, absurdum. quapropter rescribe, prospectus visusque. Hanc emendationem Crispo Sallustio debemus; qui in Jugurtha, dum praefens enarrat Strategema, modo eminentibus (inquit) saxis visus Ligus. Item paulo post, capite atque pedibus nudis, uti prospectus visusque per saxa facilior foret. Iterum ibidem: quae dubia visui videbantur potissimum tentare. quin imo Frontini nostri verba subsequenter hanc emendationem plane confirmant: ait enim, quibus in ascensu nitebatur. Curtius lib. vii. Nihil tam alio natura consuevit, quo virtus non possit eriri. Idem: Per has difficultates enisuntur in verticem montis. STEW. Voss. Vi castellum, 3. Reg. 3. Hill. in castellum. Hinc Ortwinus, diripi posse castellum. Verum cum studuerit Marius non tam diripere, quam occupare castellum, praefero conjecturam

Stewechil. Eripi posse in castellum. Suetonius Tib. 60. Territus, quod is a tergo insulas per aspera & devia erepsisset ad se. TENN. Keuchenius legit erampi posse in castellum; quod invenerat scilicet in Ed. Parisiensis, id pro conjectura vendicans. sed nihil verius est emendatione Stewechii, quo praeter Tennulii Codices faciunt quoque Vaticanus vi cast. Palatinus, duo Cantabrigienses, ambo Medicei, Gudianus, uterque Leidensis, & Ed. Romana. erepi p. in castellum. Immo Ed. Bononiensis jam clare exhibuit erepi p. in castellum. i. e. clanculum, aegre, pedetentim adfendi, quod verbum e Glossa in textum suppositum praefert Petrensis. Erepere hoc sensu apud Horat. l. 2. Sat. 5. 77.

Incipit ex illo montes Apulia notos

Ostentare mihi, quos torret Atabulus, & quos

Numquam erepsimus.

Avienus Orb. Terrae descript. v. 283.

Nunc in dumosas erepunt denique rupes.

Lucan. l. iiii. 600.

Dum cupis in sociam Gyareus erepere puppim;

ut illic legendum. non Gyareos, quod supposuit quidam. Adde N. Heins. ad Silium italic. l. iiii. 529. & J. F. Gronov. ad Senecae Phoeniss. 112.

¹⁷ Perfectissimos cum velocissimis militibus aeneatores. Sallustius tantum dicit ex copia subicinum & cornicinum numero quinque quam velocissimos delegit, & cum his, praesidio qui forent, quatuor centuriones; omnesque Liguri parere jubet. Unde Doctiss. Wasse ibidem conjicit hic, ceteris

re-

miscuerat, misit, capite pedibusque nudis, ut
¹⁸ prospectus, ¹⁹ nisusque per saxa facilius foret,
²⁰ scu-

rejeclis, scribendum esse quibus
quam velocissimos aeneatores. Con-
 tra ego putarem potius, Sallu-
 stio a nostro auctore magnam
 adfundi lucem, eumque idem
 voluisse, quod dicit Frontinus.
 Centuriones enim non solos in-
 telligit Sallustius, sed & sub iis de-
 lectos quoddam ex centuriis. Hoc
 patere videtur ex eo, quod se-
 quatur illi, *qui centuriis praece-*
rant. unde colligas, ipsos ad-
 fuisse milites. Nimis enim poe-
 tica haec foret descriptio *centu-*
riani; nisi etiam tunc re vera iis
 praefuissent. Quare hoc argumen-
 to commotus Cl. Wasse rescrip-
 sit mihi, se jam *cum mil.* non mo-
 vere, sibi tamen nequaquam *re*
perfectissimos placere; cuius rei
 causam equidem, pacc Viri Do-
 ctissimi dixerim, non percipio.
 At Doct. Cortius haec non capiens
 urit statim, & secut suum aucto-
 rem; & delenda ea verba *qui centu-*
riis praeceant censet; immo ad
 maiorem audaciam procedit. Mox
 apud eundem additur *quibus al-*
levati milites melius escenderent,
 quod constanter innumeri ejus
 aliorumque Codd. retinent; ille
 tamen confidenter ex ipso textu
 vocem *milites* eiecit, rogans *qui*
milites? Centuriones, an tubicines,
an omnes? Immo vero milites;
 qui Frontino teste dilectos cen-
 turiones sequebantur, aut etiam
 ipsos cornicines, & centuriones,
 qui laxiore significatione *milites*
 dici possent. Vehementer autem
 miror, viris doctis non suspecta
 esse illa Sallustii verba *cornicinum*
n. q. quam velocissimos: cum ta-
 men, si quid in hisce mutan-
 dum est, illic sine dubio lateat
 mendum, quod vox *velocissimus*
 satis evincere possit. Hoc enim,
 ni fallor, epitheton est incon-
 veniens tubicini, & cornicini,

quale hominum genus nemo
 commendaverit a celeritate, qua
 illis minime est opus. Milites
 veloces, & expediti sint oportet;
 aeneatores vero in arte sua per-
 fecti si sint, nihil ultra requirit
 Imperator. Jam vero Cortius in-
 dicavit, in MSto, & Ed. Vener.
 1470. interleri *pedites*; in qua-
 tuor aliis MSS. interponi *millium*
 vel *millia*, & quam in iis abesse.
 Hinc nemo non videt, facile le-
 gi posse *militesque velocissimos*;
 quorum glossa est *pedites*, uti
 etiam in Frontino plus semel vi-
 dimus: Quo modo si reliquerit
 Sallustius, *centuriones* simplici si-
 gnificatione sunt sumendi. Et,
 ut verum fatear, licet sub duce
 saepe ejus intelligantur milites,
 hic tamen loci durius foret, &
 intricatius. Haec olim ad hunc
 locum notaveram. Nunc in Sal-
 lustii nihil mutarivelim, sed
 etiam debere nihil in Frontino,
 qui facile hic potuit Sallustii
 mentem non percepisse. quare
 etiam nihil in eo deleatur, ut
 male voluit Cortius. Centurio-
 nes, licet non adessent ipsae
 centuriae, nihilominus reapse
 centuriis praeceant. Ipsi autem,
 ut dixi, cum aeneatoribus laxi-
 ore sensu *milites* vocantur. *Ve-*
locissimi hic debebant esse aeneat-
 ores, quia cito crependum erat
 in asperum montem. Multi ad-
 esse non debebant, ut res tacito
 geri posset.

¹⁸ *Prospectus*] 1. Reg. 1. Hill.
profectus. TENN. *Prospectus* Me-
 dic. pr. male.

¹⁹ *Nisusque*] Ita legendum
 Vulgo *visusque*. SCRIV. 1. Hill.
visusque male. Videtur Sallustium
 ex parte descripsisse. c. 94. *Capit e*
atque pedibus nudis, uti prospectus;
nisusque per saxa facilius foret;
 TENN. *Nisusque* plerique nostr
 Z 3 quo

²⁰ scutis gladiisque ²¹ a tergo aptatis. Hi Ligure duce, ²² & loris & clavis, quibus in adscensu nitebantur, adjuti, quum ad posteriora, ²³ & ob id vacua defensoribus, castelli pervenissent, concinere & tumultuari, ut praeceptum erat, coeperunt. Ad quod constitutum Marius constanter adhortatus suos, acrius instare castellanis coepit, quos ab inbelli multitudine suorum revocatos, tamquam ab tergo capti essent, infecutus, castellum cepit.

IV. ²⁴ L. Cornelius Cos. ²⁵ complura Sardiniae

CC.

* Vulgo TELIS.

quoque, ut bene emendavit Steuchius: quod & monuit Doct. Wasse ad Sallustii locum, ubi vide; item Cortium, & quae nos concessimus de hac voce ad Lucanum l. 111. 612. VI. 482. IX. 484. Adde N. Heins. ad Ovid. Epist. Heroid, IV. 126.

²⁰ Scutis gladiisque] 2. Reg. 3. Hill. Scutis armisque. TENN. Armisque exaratur quoque in duobus Mediceis, Vaticano, utroque Leid., & Petrensi, ac Edd. Rom. Bonon. Paris. Hittorp. & Wechel. in quorum margine tamen gladiisque an ensibus reliquit auctor? Sallust. super terga gladii & scuta. ut notavit jam Keuchenius. Per arma vulgo solent auctores intelligere scuta, non gladios.

²¹ A tergo] Dele cum Voss. & 1. Hill. praepositionem a Sall. super terga gladii & scuta. TENN. E nostris Gudianus, & Palatinus delent praepositionem: Attamen non temere illam ejici velim. A tergo quid fieri diximus sexcentes usurpari, ut vel in hoc loco pro post tergum ad l. 11. 5. 31. l. IV. 7. 19. religatis a tergo famentis ex MSS. A tergo aptare est ergo ab ea parte, qua tergum est, apte ponere arma. esse a ter-

go. Ovid. l. 1. Fast. 93. Male autem vulgo ita legebatur aptatis, bi &c.

²² Et telis] Malim loris ex vestigiis MSS. SCRIV. Voss. 3. Reg. & loris. Sallust. Laqueis vinciebat. TENN. Invenerat Scriverius pro & telis in suis membranis teloris, quod & ego reperi in Petrensi, & Mediceo sec. loris clare Gudianus. & abest a meis octo, vel novem libris. Verum & loris jam olim recte editum fuit in Edd. Romana, & Bononienfi: quare secure revocavi.

²³ Et ab id] Tò & deest in MSS. septem, & Edd. pp. non recte. tumultu agi Arcerian. tumultuare Medic. sec. Ambo Medic. constitutus. dein castellanos Leid. sec. Vatican. Medic. pr. & Edd. Italicae, castellum Medic. sec. in belle quoque Edd. eadem. evocatos al. teste Keuchenio inepte. Mox a tergo vel ab e. capsi MSS. & Edd. pp. non e. a. 1.

²⁴ L. Cornelius] Cornelius Rufinus Cos. MSS. SCRIV. Voss. 1. Hill. 3. Reg. L. Cornelius Rufinus. TENN. Mei quoque omnes MSS. (de Cantabrigiensibus nihil notatum invenio) addunt Rufinus, & pro L. supponunt duo P. Crediderunt scilicet boni librarii, cum.

cepit oppida, dum ²⁶ firmissimas partes copiarum noctu exponit, quibus praecipiebat, delitescerent, opperirenturque tempus, ²⁷ quo ipse na-
ves

a Vulgo UT DEL.

eumdem hominem intelligi, de quo loquitur auctor l. 111. 6. 4. *Cornelius Rufinus Cos.* Is enim vocabatur *Publius*. Verum *Frontinus* innuit *L. Cornelium Scipionem* Consulem *A. U. C. cdxci.* cuius *rus-* sus meminit *Cap. seq. §. 2.* Hic enim *L. Cornelius Consul in Sardinia, & Corsica contra Sardos, & Corsos, & Hannonem* *Poenorum* ducem feliciter pugnavit, teste *Livii Epitom.* xvii. tempore scilicet belli *Punici* 1. *Florus* l. 11. c. 2. *L. Cornelio Scipione Cos. Sardiniam, adnexamque Corsicam transit.* *Olbiae* hic, ibi *Alerinae* (sic duo MSS. *Leidd.*) urbis excidio incolae terruit, adeoque omnes terra, mari (ita quoque res *Leidd.*, non *mari-* que) *Poenos* expugnavit.

25 *Complura* } *Leid.* sec. *plura.* *Voss.* cum *plura.* *Medic.* pr. *quamplura.* Vide ad l. 11. 12. 3.

26 *Firmissimas* } *Alias fortissimas.* *Scriv.* *Fortissimas* male, & tralatitio errore *Medicei*, *Edd.* *Italicae*, *Parif.* *Hittorp.* & *Wechel.* V. ad l. 11. 3. 3. Dein nocte *Leid* pr. *Mox ut delitescerent* non agnoscunt rursus rō ut institutum *Petrenf.* *Gudianus*, *Palatin.* *Leidenfes*, & *Hillensb.* cum *Vossiano*: quare iubente auctoris nostri, aliorumque stylo eieci. V. ad l. 1. 4. 7.

27 *Quo ipse noctu appelleret* } Si *retinemus* rō *noctū*, nullus haud dubie usus erit istius doli: neque enim is oppidanorum mos est, portis patefactis hosti adventanti de noctu occurrere. quae res facit, ut libentius legerim, *inter-* *diu appelleret.* Nihilominus ut cetera omnia, iidem hoc iudicio doctiorum lubens merito relinquo: & videant iidem illi, sitne paulo inferius reponendum, *impetum fecerunt*, pro eo quod

vulgo circumfertur, *impetum facerent.* *Stew.* *Quod ipse nactus.* Ita lego: vulgo est *quo ipse noctu app.* *Scriv.* *Quod ipse nactus.* 3. *Reg.* *Voss.* 3. *Hillensb.* *Quo ipse.* *Voss.* 3. *Reg.* *natus.* *Stewechius noctu.* 1. *Hill.* *nav. is.* lego. *quo ipse navibus appelleret.* *TENN.* *Vitiosa lectio quo ipse noctu defluxit* ab editione *Wechelii*: priores cum plerisque MSS. exhibent *quo ipse nactus*: unde non male *Scriv.* *rursus quod.* *Livius* l. xxv. 25. *Noctem eam nactus.* Sed quod in nullo est MS. *natus* quatuor etiam mei, *navi* unus. Forte *ratis* vel *navis*. Immo diserte *Palatinus*, *naves*, & ita jam coniecit *Gronovius*, unde *navibus* *Tennulii* non opus est, licet sic l. 11. 7. 14. *Ambraciam uno lembo adpulisset.* *Appellere* *naves* locutio est frequentissima tam nostro, quam aliis. Verum cum vix videantur librarii hoc corrupturi fuisse, forsitan amplius auctor scripserit *quo i. naves altae vel altam adp.* *Dativus loci* additur l. 1. 4. 11. *Circumactas naves adpulit* *Siciliae.* vide *plura* ad *Lucan.* l. viii. 567.

Quis veter *externas terris adpellere classes.*

Altam si *mavis*, neque is casus sine exemplo est vi praepositionis, quae in verbo inest: ut in laudato jam exemplo l. 11. 7. 14. *Tacitus* l. 11. *Ann.* c. 24. *Trisemis* *Chaucorum* *terram adpulit.* Cum duobus accusativis noster quoque hoc libro c. 3. §. 7. *qui naves Ephesum adpellebat.* *Alta* pro litore in usu est apud optimos auctores; Immo *alta* in *noctū* sic etiam depravatum fuit apud *Ciceron.* l. v. in *Verr.* c. 25. Ceterum *adpelleret* *Medic.* sec. *Petrenf.* *expelleret.*

Z 6

Su.

ves ^a adpelleret; occurrentibus deinde ²⁸ adventanti hostibus, & ab ipso per simulationem fugae longius ad persequendum avocatis, illi in relictas ab his ^b urbes inpetum ²⁹ facerent.

V. Pericles, ³⁰ Atheniensium dux, quum obpugnaret quamdam civitatem, magno consensu defendentium tutam, nocte ab ea parte ³¹ murorum, quae mari adiacebat, classicum ³² cani, clamor-

^a Vulgo quo L. noctu vel quod L. nactus. ^b Vulgo eis.

Supra *opperirentur sine quae* Leid. pr. *opperireturque* Medic. sec.

²⁸ *Adventanti*] *Adventantibusque* Medicei. dein *Similitudinem* Leid. pr. *fugae* deest in Hillensb. longe Petrensi. *advocatis* Medic. & Edd. Ital. *evocatis* Leid. sec. perperam omnes. Mox ab his pro ab eis MSS. & Edd. VV. recte illi, & hi opponuntur. *relictam urbem* Leid. sec.

²⁹ *Facerent*] *Fecerunt* Stew. SCRIV. *Facerent*: Sic lege nimirum praecipiebat. Male *Stewechius* & duo Regii *fecerunt*. TENN. *Fecerunt* tamen Petrensis, non adeo male, si post *adpelleret* ponatur plena distinctio.

³⁰ *Atheniensium dux*] *Suspensum* hoc nonnihil, propter varietatem lectionis. Palatin. *Atheniensis*. Medic. pr. *Atheniensis dux*. Elegantius omnino Leidens. pr. Hillensberg. Vossian. Gudianus, Vaticanus, & Ed. Parisiensis *Pericles Atheniensium*. Sic alibi in MSS. *Anaxibius Lacedaemoniorum*, *Hippias Atheniensium*. V. ad l. 1. 4. 7. & consule notata a Doctissimo Munkero ad Hygini Fab. 255. *Tullia Romanorum*. In Arriani Tacitici initio *Συμπικτινὶ τῶν Περσῶν*, quod perperam sollicitant.

³¹ *Murorum*] *Petrensi. muri*. Dein *mare adiacebat* Arcerianus, probante Keuchenio ex Nepotis Timotheo quae mare illud adiacet, c. 2. atque ita illic MS. Leid.

alii *mari*. vide ibid. Keuch. nec aliter Caesar. B. G. L. VI. c. 33. *ad eam regionem, quae Idutrici adiacet*. Sic lege e MSS. antiquissimis; vulgo *Atutrici*, quod idem ex alio Codice monitum jam a Gifanio in Ind. Lucret. v. *adiacere*. Nil tamen muto. Livius L. 11. 49.

Tuscani ager Romano adiacet. Ovid. VII. Met. 382.

Adiacet his Pleuron. VI. Fast. 105.

Adiacet antiqui Tiberino locus Helerni.

& passim. Nostri enim Codd. nihil variant. Crebro Keuchenius ex illo Arceriano singulares lectiones profert.

³² *Cani, clamoremque adtollit*] Voss. 3. Hill. Tulli. TENN. Edd. Rom. & Bonon. cl. *clamorem attollit*. reliquis rejectis: quae deest quoque in Medicis. *tollit* uterque Leidensis, Palatin. Gudianus, Petrensis cum Cantabr. tertio, quod placet. Phaedrus *clamorem subito totis tollit viribus*. & quis non? Videtur autem simplex *tollit* dictum ex formula castrensi magis, quam alterum *adtollit*. Pauca de multis, en exempla. Caesar l. 111. B. Civ. c. 92. *Neque frustra antiquitus institutum est, ut signa undique concinerent, clamoremque universi tollerent*. Livius l. XLIV. C. 11. *Clamorem alacres gaudio repente tollunt alii parte alia in urbem intrantur*. No-

Rei

moremque adtolli iussit. Hostes ³³ penetratum ⁴ illac oppidum rati, reliquerunt portas, per quas Pericles, destitutas praesidio, inrupit.

VI. Alcibiades, dux Atheniensium, ³⁴ Cyzicum, ³⁵ obpugnandi ejus causa, nocte inprovistus accessit, ³⁶ & diversa parte moenium cornicines canere iussit. Sufficere ³⁷ propugnationi murorum poterant. Ad id latus, a quo solo se tentari putabant, ³⁸ quum confluerent, ³⁹ qua non obfistebat.

4 Vulgo PENETRARI I. IN OP.

ster l. 1. c. 9. §. 2. *Ad arma vacantium clamorem tolli signa canere.* Ne tamen protenus receptam lectionem ejiciam, prohibet me Vegetii locus tam in MSSis, quam Edd. l. 111. c. 8. *Clamor autem, quem barritum vocant, non prius debet adtolli, quam acies utraque se junxerint.*

³³ Penetrari] 4. Reg. penetratum. TENN. Penetratum i. in oppidum exhibent quoque duo Leidenses, Gudianus, & Voss. cum margine Hittorp. & Wechelii. Tres Cantabrigienses, Medicei penetratum illac oppidum, merito probante Cl. Wasse. Palatinus penetrari il. oppidum. Edd. Romana, & Bononiensis penetratum illa oppidum, sc. parte, ut l. 11. §. 21. Illa in tergum Romanorum effusus. omnino vere. illum in op. Leid. sec. Saltem penetratum illac oppidum recipere e MSS. non dubitavi, quod certum putem penetratum opp. ab auctoris venisse manu. Penetrare locum, & penetratur locus saepe invenias apud optimos quoque Scriptores. Vide Sanxium, & ad eum Perizon. in Minerva l. 111. c. 3. §. 102. Grævium ad Florum l. 111. c. 4. Bentlej. ad Horat. l. 1. O. 37. 24.

³⁴ Cyzicum] Medicei, Leid. sec. Edd. Italicae inepte Euticum.

³⁵ Obpugnandi ejus causa] Leidenses, Vossian. Ed. Paris. oppugnandas. quod aequè probum est,

sive a neutro Cyzicum sive a feminino Cyzicos derivatum casum sumas. nam urbs subintelligitur, ut vidimus ad c. 6. 2.

³⁶ Et diversa p.] Petrenf. Leid. pr. Medic. sec. Gudian. Hillensb. ex div. Palatin. delet &, sed Medic. pr. Leid. sec. & Edd. Italicae cum Wechelii & ex div. p. Dein moenium abest quoque a Palat. moeniorum Petrenfis. jubet pro iussit Cantabr. text.

³⁷ Propugnationi] Unus Reg. Propugnatores. dein cum confluerent. Unus Reg. 3. Hill. cum confluerent. Voss. & unus Reg. confluerent. Tantum distingue. Sufficere propugnationi murorum poterant. Ad id latus, a quo solo s. t. p. cum fluerent, q. n. o. m. r. erat in Vossiano, Obsidebatur. TENN. Propugnatores Medicei, & Edd. Italicae. non male. Leid. sec. propugnatorum. Petrenf. propugnatione. Praeterea Petrenfis qui suff. Leidens. sec. poterant, s. ad id l. Male. Nam si distinctionem receperimus Tennulii, quod feci, omnia plana, & liquida sunt. Vulgo jungebant perpetram poterant ad id latus. a mox deest in Hill. Ceterum posset hic locus etiam sic legi poterant, ni ad id latus, a quo &c. confluerent. Qua non obfistebatur, muros transcendit. quia cum const. non est in MSS.

³⁸ Cum confluerent] Mirum, ni Frontinus scripserit, quo cum con-

batur, ⁴⁰ muros transcendit.

VII. ⁴¹ Thrasybulus, dux Milesiorum, ut portum Sicyoniorum occuparet, a terra subinde oppidanos tentavit: & illo, quo laceſſebantur, conversis hostibus, classe ⁴² inexpectata portum cepit.

VIII. Philippus in obsidione cujusdam maritimae urbis, binas naves procul a conspectu contabulavit, superstruxitque eis ⁴³ turres: aliis deinde turribus adortus a terra, domibus propugnatores

confluere. vel sic, cumque eo confluere. STEW. In qua editione Stewechius invenit *confluerent* mescio. Omnes, quae ego vidi, *confluere* vel *fluere* Edd. Rom. Bon. Paris. cum Mediceis. In Leidensibus, Petrenſ. Gudiano, & Palatino deest *cum*. Dein non male in Petrenſi ille, *qua* &c.

³⁹ *Qua non obsidebatur*] Re-ctum hoc: & falluntur, qui legendum statuunt, *qua non obsidebantur*. quod tamen plures libros occupavit. MOD. *Quia* Leid. sec. *obsidebantur* Ed. Paris. & Ed. Wechelii tantum male, & contra styllum auctoris. *obsidebatur* Vari-canus.

⁴⁰ *Muros transcendit*] Atqui *ἀντίξενος* fuisse illo tempore Cyzicum tradit Thucydides l. viii. p. 629. & ex eo Diodorus Siculus l. xiii. p. 167. quod ventunt nullis muris cinctam. Vide, quaeſo, num etiam significari possit non valde munitam, vel indefensam. nam a praetidio fuisse desertam docet Plutarchus in vita Alcibiad. p. 207. Haec autem ille gessit in collegio Thrasybuli, & Theramenis. Confer Polyæn. l. i. c. 40. Nepot. c. 6.

⁴¹ *Thrasybulus*] Fuit hic Milesiorum tyrannus, aequaevis Periandro Corinthiorum. Herodotus l. c. 20. 21. 22. Polyænus l. vi. c. 46. Frontinus l. i. 15. n.

6. TENN. *Thrasibulus* Medic. sec. *Thrasibulus* miles dux Palatin. dein pro a terra Medicei aliter par-te. In fine oppidum pro portum Petrenſ.

⁴² *Inexpectata*] 3. Reg. 3. Hill. Voss. *inspectata*. TENN. C. xi. §. 1. *Prohibere inexpectatam vim non potuerunt. Inspectata* Petrenſ. Palatin. Medic. sec. Gudian. Edd. Paris. Wechel. aliaeque: *inspecta* Edd. Italicae. Mediceus pr. *insperata* forſan rectius hoc loco. *Sperare* enim proprie solum significat, expectare quid sive boni sive mali, uti dudum docuerunt viri docti. Vide ad l. i. 4. 4. *Qua non expectabatur, aditum intravit*: ubi id non mutandum. Metellus in Epist. Cic. ad Famil. v. 1. *Te tam mobili in me meſque esse animo, non sperabam*. Florus l. iii. c. 1. *Quis speraret post Carthaginem aliquod in Africa bellum*, ubi videndus Celeb. Dukerus, & Perizonius ad Sanctii Minerv. p. 755. V. etiam l. iv. c. 1. §. 2. *Specie insperata*.

⁴³ *Turres*] His sed magis festinatis Agrippa usus apud Aetium contra Antonium & Cleopatram VIII. AEn. 693.

Tanta mole viri turritis puppibus instant.

Ubi Servius. *Agrippa primus hoc genus turrium invenit, ut de tabulatis subito erigerentur, simul*

tores ⁴⁴ dstringit ^a, turritas naves a mari ⁴⁵ adplicuit, & qua non resistebatur, subiit muros.

IX. Pericles ⁴⁶ Peloponnesiorum ^b castellum obpugnaturus, ⁴⁷ in quod duo omnino erant accessus, alterum fossa ⁴⁸ interclusit, alterum munire instituit. Castellani securiores ab altera parte facti, eam solam, quam muniri videbant, custodire coeperunt. Pericles, praeparatis pontibus, in-

^a Vulgo DISTRINXIT. ^b Vulgo PELOPONNESIORUM.

ac ventum esset in proelium, turres hostibus improvisae, in navigando essent occultae. Vide Stewechium ad Veget. v. c. 14. In maioribus liburnis etiam propugnacula turresque constituunt. TENN. Vide etiam Keuchenium. *Turrigerarum* navium mentio, & usus frequens fuit apud antiquos. Consule modo, & cum historicis confer Lucanum l. III. § 14. IV. 432. 226.

non iret in aequor

Turrigeras classis pelago sparsura carinas.

Medicei construxit.

⁴⁴ *Dstringit*] 3. Hill. 4. Reg. *dstringit*. TENN. *Dstringit* MSS. mei septem, vel octo cum Ed. Paris. & Ph. Rubenio l. 11. Elect. c. 29. ut reposui; nam in *domibus*, quod praecedat, sine dubio latet dum Rubenius ibidem conjiciebat dum ibi pr. Vide etiam Perizon. in dissert. de duobus Flori locis p. 16. & supra ad l. 1. § 2. Sed in Mediceo primo ac Edd. Italicis scribitur a terra vel comminus domibus. In Mediceo sec. altera vel cominus domibus. Ex quibus patet vel comminus e Glossa in textum irrepsisse: nam scripsit auctor dum eminus, i. e. longe a mari? an potius dum moenibus? sive per moenia, quod verum puto. Videant acutiores. *Domibus* corruptissimum est. an dum illis sc. turribus? Cominus pro domibus conjecit, & ad margi-

nem exemplaris sui adscripsit magnus Gronovius.

⁴⁵ *Adplicuit*] *Adplicavit* Palatin. & Ed. Wechelii. a qua male Medicei.

⁴⁶ *Peloponnesiorum*] Nihil hic dicunt interpretes; quasi haec bene sana forent, cum facile quis videat, saltem debere legi *Peloponnesiorum*, ut vocantur Peloponnesii incolae; siquidem exemplum hoc agat de eodem Pericle, de quo §. 5. Hunc enim contra Peloponnesios res gessisse tradunt omnes Historici. Immo idem hoc Strategema, sed ut evaderet ipse circumfessus, Pericli contra Peloponnesios tribuit noster l. 1. c. 5. §. 10. Quare forsitan huc ejus, & Peloponnesiorum nomen pro aliis irrepsit. Nam mire mei turbant MSS. & Edd. pp., in quibus est *Penoponnesiorum*, *Ponomnesiorum*, *Penosiorum*: unde nihil extrico. Vide ad notam seq. Tennulium.

⁴⁷ *In quod*] MSS. quinque, & Edd. Italicae in quo.

⁴⁸ *Interclusit*] Male 1. Reg. *Interduxit*. & male Voss. *Inclusit*. *Intercludere* est supra *intersepere adiutrum*. idem Strategema tribuitur a Polyaeo l. v. Himilconi c. 10. n. 3. TENN. *Inclusus* Palatin. haec verba alt. *fossa interel*. de sunt in Leid. sec. dein *munivit* pro *m. instituit* Edd. Rom. & Bonon. ab abest ab Hillensb. eam a Leid. sec. Mox pro *quam m.* Lei-

injectis¹que super fossam, qua non cavebatur, subiit castellum.

X. Antiochus, adversus Ephesios, Rhodiis, quos in ⁴⁹ auxilio habebat, praecepit, ut nocte portum cum magno strepitu invaderent. Ad quam partem omni multitudine cum tumultu decurrente, nudatis defensore reliquis munitionibus, ipse ⁵⁰ ex adverso ⁴ adgressus, civitatem cepit.

⁴ Vulgo AGGRESSUS, EX ADVERSO C.

Leidenf. pr. Ed. Parisf. & Wech. *qua*, rectius, ut opinor. *incussodire* Hillensb. dein *a qua* perperam Ed. Wech.

⁴⁹ Auxilio] Leid. sec. auxilium, ut alibi. *praecipiebat* Petrenf. dein Medicei cum tumultu omnium m. d. pro reliquis Leidenfcs, Vaticanus, & Medicei cum Edd. Rom. & Bonon. aliis. Hillensb. aliis.

⁵⁰ Ex adverso] T^o ex non invenitur in 4. Reg. Voss. & uno Hill. Voss. ipse adverso adgressus civitatem cepit. TENN. Recte adgressus MSS. mei omnes rejiciunt

post ex adverso; ut rescripti: nam aliter munitiones debuisset dicere. ex deest quoque in Mediceis, Petrenf. Gudiano, & utroque Leid. a diverso Edd. Rom. & Bon. quod putem unice ab auctoris manu esse. A diverso idem est, quod ex adverso. in diversum. Apulei. l. 11. Metam. p. 12. Ed. pr. & supra l. 1. 5. 14. ubi vide ex diverso l. 11. 4. 3. a div. ut a tergo, a latere, a fronte &c. millies. Idem Strategema adversus Casandream tribuit Livius praetori C. Marcio l. XLIV. c. 11.

C A P. X.

¹ De insidiis, per quas eliciantur obsessi.

EXEMPLUM I.

Cato in conspectu Lacetanorum, quos obsidebat, reliquis ² suorum submotis, ³ Sueffetanos ⁴ quosdam ex ⁴ auxiliariis, maxime inbelles, ad

⁴ Vulgo SUESSANOS.

¹ De insidiis] Voss. 3. Hill. 3. Reg. & Rom. De disponendis insidiis. Per quas. Voss. & 1. Hill. In quas. Hanc lectionem genuinam probant exempla. TENN. Palatinus quoque, Gudianus, & Leidenf. pr. de disponendis insidiis, in quas el. Recte. quam-

quam vulgata satis stare potest. Exempla omnia agunt de dolis, per quos obsessi eliciantur in dispositas insidias. In elencho Capitum MSS. omnes vulgatum retinent. quare tutius est eo superfedere.

² Suorum] Sociorum Leid. tere. deest

adgredi moenia iussit: hos quum facta ⁵ eruptione ^a Lacetani facile avertissent, & fugientes avide insecuti essent, ⁶ illis, quas occultaverat, cohortibus oppidum cepit.

II. ⁷ L. Scipio, in Sardinia, cujusdam civitatis ⁸ per tumultum relicta obpugnatione, quam in-

stru-

^a Vulgo IRRUPTIONE.

deest haec vox in Mediceis, Vaticanis, & Edd. Italicis.

³ *Suessanensis*] Nemini interpretum haec vox de mendo suspecta est. Sed quis hic locus Suessanis, Latini nominis sociis, & Romanorum in Campania colonis celeberrimis, quorum mentionem tam ignobilem & vilem non fecisset? Mordicus tamen hanc scripturam retinent MSS. & Edd. sed ne multis te morer, lege mecum, lector, *Suessitanos* Hispaniae gentem, ubi bellum gerebat *Col. M. Cato*: quod praenomen addit hic *Hillensb.*, & Lacetanorum urbem obsidebat, docente nos *Livio l. xxxiv. c. 20. Ibi delictarum cohortium strationem relinquentis praecepit eis, ne se ex eo loco ante moverent, quam ipse ad eos venisset: ceteras copias ad ulteriorem partem urbis circumducit. Maximum ex omnibus auxiliis numerum Suessitanarum juvenutis habebat. Eos ad murum obpugnandum subire jubet. Quorum ubi arma signaque Lacetani cognovere, memores, quam saepe in agro eorum impune persulcassent, quoties ipsos signis collatis fuderant; patefacta repente porta universi in eos erumpunt. Vix clamorem eorum, ne dum inpetum Suessitanorum tulere: quod posteaquam, sicut futurum ratus erat, Consul fieri etiam vidit, Equo citato subter murum hostium ad cohortes advehitur, atque eas adrepas effusis omnibus adsequendis Suessitanos, qua silentium ac solitudo erat, in urbem inducit &c. Totum locum descripti, quia commentarii vicem*

explet. Immo ne quid dissimulem, postea deprehendi, animadvertum etiam hoc a τῶ πρῶτῳ, quem nihil horum fugit, J. P. Gronovio: qui *Suessitanos* ex *Liv. l. xxxiv. 29.* ad marginem sui codicis adscriptis.

⁴ *Auxiliaribus*] *Petrensis*, Medicei, & Edd. Italicae *Auxiliarius*. Vide ad l. 11. 7. 3.

⁵ *Irruptione*] Lege *eruptione*, ut *4. Reg. 3. Hill. & Stewechius. Sic n. 4. Primam eruptionem oppidanorum. TENN. Eruptione* reposui jubente sana ratione, *Livio, & MSS. meis octo cum Edd. Rom. Bon. Paris. & Wechelii. Corrupta haec vox legebatur quoque l. 1. 5. 17. adde l. 11. 6. 5. & passim.*

⁶ *Illis*] *1. Reg. Illo. Cohortibus. Voss. 3. Hill. Quos occultaverat, cohortis. TENN. Quos occultaverat, cohortis Palatin. & uterque Leidensis. cohortis Gudianus, & Ed. Paris. Vulgatam lectionem veritiorem esse docet Livius.*

⁷ *L. Scipio*] Praenomen deest in *Palatino, & Leid. sec. Lelius inepte Mediceus; nisi sit pro L. Cornelius.*

⁸ *Per tumultum*] Omnes MSS. parte militum. *TENN. Parte militum mei quoque, & Ed. Paris. Petrensis in pugnando parte militum. An parti militum? Vix puto. nec tamen me expedit. videtur auctor agere de expugnatione Olbiae. de qua Florus l. 11. c. 2. Per tumultum, quod est in Edd. primis quoque satis sanum adparet.*

⁹ *Præ-*

struxerat, speciem fugientis⁹ praestitit : insectu-
tisque temere oppidanis, per eos, quos¹⁰ in pro-
ximo occultaverat, oppidum invasit.

III. Hannibal, quum obsideret civitatem¹¹ Hi-
meram⁴, castra sua capi de industria passus est,
jussis recedere Poenis, tamquam praevaleret ho-
stis. Quo eventu Himeracis ita deceptis, ut gau-
dio impulsī, relicta urbe, procurrent ad Puni-
cum vallum, Hannibal vacuum urbem, per eos,
quos in insidiis ad hanc ipsam occasionem posue-
rat, cepit.

IV. ¹² Idem, ut Saguntinos eliceret, rara acie
ad

¶ Vulgo HYMERAM.

⁹ Praestitit] Medicei, & Edd. Italicae *finxit*, e Glossa. Adi, lector, notata libro 1. §. 23.

¹⁰ In proximo occultaverat] In proximos Leidens. pr. Petrensis vero, & MS. Sufii, teste Pighio T. 11. Ann. p. 28. inter proximos coilect. Sanutus proxime locaverat. Unde non male conjectit Scriverius in proximo collocaverat. Occultare habuimus modo. Locare & collocare saepe in hac re noster. V. ad l. 11. §. 22. In proximo non videtur mutandum, ut in abdito, in remoto &c. V. l. 11. §. 21.

¹¹ Hymeram] Voss. 3. Reg. 3. Hill. Hymeram & Hiemeram, & Ratim Hiemeis. TENN. Mei quoque septem cum Ed. Paris. Hiemeram. Scribendum Himeram & Himeracis. Graece Ἱμέρα, Ἱμεραίοι. Mox Hiemeratus MSS. tres.

¹² Idem, ut Saguntinos eliceret] Non idem, qui in Sicilia. alia vox quaerenda pro Saguntinos. LRSIVS. ad libri sul marginem. Quis ille idem? Hannibal? certe is praecessit, sed alius ab eo, qui Saguntinos devicit. Nam Hannibal est, qui in Sicilia bellum gessit, & Himeram urbem cepit, ut superioe exemplo narratur. Quo-

modo ergo idem, qui cum Saguntinis manum conseruit? Certum est exscriptorum virtute & magisterio depravatum scripturam, atque adeo Criticam opem advocandam. In duabus autem positus sum sententiis : una, quod legendum, ut *Segestanos eliceret*, notam Siciliae gentem : altera, Item, Hannibal ut *Saguntinos el.* Ita repetendum Hannibalis nomen sit, omisum quasi supervacuum a temporum hominumque parum gnaris. Ph. RUBENIUS. l. 11. c. 29. Elektor. At ego hanc quae in antiqua, & vulgata haeret lectione, *Διστοφριας* librariis imputare non possum; verum ipsi impuro auctori, qui duo haec diversorum ducum, sed quibus una erat patria, & unum nomen, Strategemata e priscis monumentis, non adscripto, quo res gestae anno collecta, non uni solum nomini, sed etiam homini, & quidem, ut arbitror, posteriori ac celebriori Hannibali attribuit. J. PERIZON. *Anim. Hist.* c. 11. p. 82. Quo minus hic culpam in auctorem possim conicere, & accedere Cl. Perizonio, tria faciunt argumenta. Primo enim mentio urbis *Himerae* non

ad muros ¹³ accedens, ad primam eruptionem oppidanorum simulata fuga cessit, interpositoque exercitu, ab oppido interclusos a suis hostes, in medio trucidavit.

V. ¹⁴ Himilco Carthaginiensis, apud Agrigentum, juxta oppidum partem copiarum in insidiis posuit; ¹⁵ praecepitque his, ut, quum processissent oppidani, ligna humida incenderent. deinde cum reliqua parte exercitus prima ¹⁶ luce ad eliciendos hostes progressus, simulata fuga persequentibus oppidanos longius cedendo protraxit. Insidiatores prope moenia imperatum ignem ¹⁷ acer-

vis

^a Vulgo deest PRIMA.

poruit non auctorem admonere, primum Strategema in Sicilia esse peractum; ubi Hannibal, qui Saguntinos obsedit, numquam res gessit: dein Strategematis hujus in Saguntinos nusquam meminit Livius, qui tam accurate illam obsidionem descripsit. Tandem Veteres libri demonstrant clare a Frontino *Segestanus* fuisse scriptum; nam in Mediceo primo & Edd. Romana, ac Bonon. legitur *Sagittarius*. De Segestae obsidione vide Pighium in Annal. T. II. P. 22.

¹³ *Accedens*] Voss. & 3. Hill. *Ascendens*. TENN. *Adscendens* exhibent etiam MSS. mei sex, bene; si Segesta in edito loco posita fuit: nam de ascensione in muros per Scalas capi non fas est. c. xv. 3. *In montem hostibus accessus non erat*. MS. rectius *ascensus*: ubi plura. dein *interclusus* Leid. sec. & Palat. *interclususque* Medic. pr. & Hillensb. Omnes a suis hostes rectius vulgato *hostes a suis*.

¹⁴ *Himilco*] Leidens. sec. perperam *Hamilcar*. V. Polyæn. v. c. 10. §. 4. Mox in subsidii Modic. pr.

¹⁵ *Praecepitque his*] Voss. 2. Reg. 2. Hill. *Praecepitque his*. Polyænus

lib. v. In Himilcone. n. 4. idem Strategema describit. Vide Josuae librum c. 8. TENN. *Eis* Gudiani Medicei *pr. suis*. dein *intercederent* Palatin.

¹⁶ *Luce*] Leidens. sec. *prima luce*, vere, mi fallor, & ex sollemniori locutione. Invenum Vaticanus.

¹⁷ *Ignem acerbis*] Quid hac emendatione facilius? cum in aliis libris, *ignem acerbum*; in aliis, *ignem acerbis* inveniretur? & tamen nemo hactenus hoc aut vidit aut certe videre curavit. Mod. post *Modium acervis* reposuerunt editores omnes. *Acerbum* Edd. Paris. Hittorp. & Wechel. cum MS. Vaticano, Hillensbergii, & Leidens. pr. *acerbis* Palatin. & marg. Hitt. & Wechelii. Edit. Italicæ hoc & seq. exemplum non agnoscunt. Medicei *ignem thymis acerbis*. Quod valde mihi adridet. Postquam semel exciderat *thymis*, ex *acerbis* alii *acerbum*, alii *acervis* fecere. *Ligna* autem *acerva* sunt humida, viridia, cruda: qua voce utitur Lucanus l. iv. 317.

*Et si quos palmite crudo,
Arboris aut tenera sucos pressera
medulla.*

ligna

vis subjecerunt, unde ¹⁸ obortum contemplati fū-
mum Agrigentini, incensam civitatem suam exi-
stimaverunt : defendendaeque ejus gratia, dum
trepide recurrunt, obviis eis, qui insidiati juxta
muros erant, & a tergo instantibus, quos perfe-
cuti fuerant, in medio trucidati sunt.

VI. Viriathus, disposito per occulta milite,
paucos misit, qui abigerent pecora ¹⁹ Segobrigen-
sum. ²⁰ Ad quae illi vindicanda, quum frequen-
tes procucurrissent, simulantesque fugam praedatores
persequerentur, deducti in insidias, caesi-
que sunt.

VII. Scordisci equites, quum Heracleae ²¹ dua-
rum partium praesidio ²² praepositus esset Lucul-
lus,

¶ Vulgo PROCURRISSENT.

ligna acerba ergo sunt, quae mul-
tum faciunt fumi, ut contra
praestabant *ligna coctia* seu *collilia*;
& *ἀκέρεια*, de quibus vide Ca-
saub. & Salmas. ad J. Capito-
lini Pertinac. c. 3. *Pater ejus sa-
bernam colliliam exercebat.* ut
& Oñ. Ferrar. Elect. l. 1. p. 59.
Modianam tamen emendatio-
nem plane damnare non aulim.
Lignorum acerbus in Cenot. Pi-
san.

¹⁸ *Obortum*] *Abortum* Medi-
cei, & Leidens. sec. tum *existi-
marent* Leid. sec. mox *recurrat ob-
vius* Leid. pr. In fine Medicus
sec. in medium.

¹⁹ *Segobrigensium*] Restitui his
populis (uum hoc loco nomen, ex
exemplo iv. c. seq. hic enim ha-
bebant libri omnes aut *Secobrigen-
sum*, aut *Esobrigensium*, quae ni-
hili voces sunt, etiam, ne exemplo
quidem iv. quo dixi, recte legitur
in quibusdam, imo omnibus re-
centibus libris, *Segobrienses*, pro
Segobrigenses. Segobrigenses po-
puli Hispaniae Plinio c. 3. l. 111.
& Segobrica urbs eidem ejusdem
Hispaniae c. 22. lib. xxxvi. quam

opinor eandem esse cum ea, quae
Straboni lib. 111. *Σεγόβριδα* vo-
catur. Mod. 2. Hill. *Secobrigen-
sum*. 3. Reg. 1. Hill. *Secobrigen-
sum*. collocantur a Plinio l. 111.
c. 3. in Celtiberia & caput gen-
tis Segobriga a Strabone: Plin.
xxxvi. 22. Vide de his Bongar-
sium ad Justin. XLIII. c. 3. de
Strategemate Freinshemium ad
Curtium l. VIII. c. 1. n. 4. TENN.
Secobrigensium Petrensi. quoque,
bini Leidenses, Vossian. cum Ed.
Parisi. *Secobrigensium* Gudian. *Se-
cobrigensium* Vatican. Medic. pr.
cum Edd. Hittorp. & Wech. *Se-
cobrigensium* Medic. sec. per e
placuit Keuchenio. Eisdem resti-
tuit Scriverius l. iv. c. 1. §. 22.
sed ibi vide; quae notavimus.

²⁰ *Ad quae*] MSS. quatuor at-
que illi ad vindicanda. Dein re-
posui rursus, ut saepe ante, *pro-
cucurrissent*, ex Gudiano, Leidens.
si pr., Vossiano, Hillensberg. &
Ed. Parisiensis. Mox *caesi* sunt si-
ne quae Petrensis, non sine exem-
plo.

²¹ *Duarum partium*] 2. Hill.
Heduarum p. Freinsheimius sua-
tum.

lus, pecora abigere simulantes, ²³ provocarunt eruptionem: fugam deinde ²⁴ mentiti, sequentem Lucullum in insidias deduxerunt, & octingentos cum eo milites occiderunt.

VIII. Chares, dux Atheniensium, civitatem aggressurus litori ²⁵ adpositam, post ²⁶ quaedam pro-

rum, an duarum cohortium? TENN. Hic coecutio cum ignarissimis: quare contentus sis, quaeſo, Lector, variis lectionibus, & tu hinc veti quid elice. MS. Voss. Eradee duarum p. Petrensis Hera- cleanarum p. Medic. prim. aerea eduarum p. Medic. sec. aereced eduorum. Ambo Leidenſes era- clea eduarum. Hillensb. Heraclea hed. Ed. Romana aerecia d. Bononienſ. a Graecia d. Paris. era- clea Hed. An Eordaeae suarum p. ? Est enim urbs Eordaea in illis finibus. Li- vius l. XLI. 54. XLV. 30. Sed in xi. 700. Nam & Heraclea Sintica il- lic. Vide Freinsh. ad Curtium l. VIII. c. 1.

22 Praepositis] Edd. Italicae oppositis. Palatin. positis, erat Me- dic. pr.

23 Provocarunt] MSS. quinque provocaverunt. Medic. pr. cum Edd. Rom. & Bonon. procurave- runt. dein ducentos Leid. sec. Cum eo desunt in eodem & Petrensi.

24 Mentiti fugam] Simulantes. Seneca 1. natur. quaeſt. 15. Nihil enim iudicamus in speculis nisi fal- laciā esse, nihil aliud quam alie- num corpus mentientibus. Martia- lis 111. epig. 43.

Mentiris juvenem cinctis, len- tifice, capillis,
Tam subito corvus, qui modo ignis erat.

Vellejus 11. 4. Apistonius menti- ris regiae stirpis originem, armis Bithyniam occupat. Prudentius l. 11. in Symm. 645.

Mentiturumque gravis personae in- ducere pondus.

Idem in Plyphomachia.

Latet & lupus ore cruento
Lacteam mentis ovum sub vel- lere molli.

Claudianus in hystrix. Mentitae cornua sciae summa fronte rigent. Idem de Crystallo.

Non potuit toto mentiri corpore
gemmam;
Sed medio mansit proditor ora- be latex.

Laetantius vi. c. 20. Histrionum enervata corpora, & in muliebrem incessum habitumque mollita, im- pudicas foeminas inhonestis gressi- bus mentiuntur. Apulejus xi. Me- tam. Incessu perfuso foeminam men- tiuntur. Ovidius lib. xi. f. 2.

Nec te decipiat centum mentita
figuras.

Sic mendacium est assimulatio Quintiliano l. v. c. 12. libidinem juvet ipsam effoeminati sexus men- dacium. Seneca 1. Natural. c. 6. Non est propria in ista nube sub- stantia nec corpus; sed mendacium & sine re similitudo. TENN.

25 Adpositam] Palatin. Medic. sec. & Edd. Italicae oppositam. So- lemni variatione. Adpositam ta- men hic malim, i. e. juxta litus conditam. Adi omnino III. Heinſ. ad Ovid. l. 111. Am. El. 6. 7.

Nunc ruis opposito nivibus de mente solutis.

& alibi.

26 Quaedam] Deest haec vox in Leid. sec. dein pro praeter in Medic. sec. post. Mox ad perse- quenda Ed. Rom. ad prosequen- dum Medic. sec. ad prosequendam Vatican. Petrensis ad pers. eam. cum deest in Edd. Italicis, cepit Petrensis pro occupavit.

A a

27 H 2

promontoria occulte ²⁷ habita classe, e navibus velocissimam praeter hostilia praesidia ire iussit. Qua visa, quum omnia navigia, quae pro custodia portus ²⁸ agebant ^a, ad persequendam evolassent, Chares ²⁹ in indefensum portum cum reliqua classe investus, etiam civitatem occupavit.

IX. ³⁰ Barca, dux Poenorum, in Sicilia Lilybaeum nostris terra marique obsidentibus, partem clas-

^a Vulgo AGEBANTUR.

²⁷ *Habita occulte*] Petrensis occulte abdita, e Glossa, ut mihi quidem videtur. occulte habita classe dicitur pro occulte classem habens; vel occultata classe, abscondita, abdita. sed ultimo sensu potius amant participium. Habere rem, occultam, tacitam, suspectam, gratam, & similia passim.

²⁸ *Agebantur*] Latinum esse scio agere navem, Graece ἀγείν νῆα. Sed hoc locum non habet in navibus, quae ad portum vel in ipso portu stant pro custodia. Quare confidenter lego agebant, ut exhibent tres Cantabrigienfes, ambo Leidenfes, Palatin. Vossian. Hillensb. & uterque Medicus, id est erant, debebant.

²⁹ *In indefensum p. investus*] Voss. 3. Hill. 1. Reg. carent τὸ in. TENN. Abest quoque τὸ in a Palatino, Gudiano, Petrensi, Mediceo, Leidenfi sec. & Ed. Parisiensi. Eleganter autem dicitur investus portum. Plinius l. vi. c. 22. Hippuros portum ejus investus. Sic investus moenia, mare, arces, Capitolium apud Virgilium, Ovidium, Lucanum, aliosque. Fugientem investus apud Florum l. iv. c. 2. 84. MSSi in quibus quatuor Leidenfes. Alterum tamen, quasi minus Latinum esset, non damno, sed non amat Frontinus iterare praepositiones.

³⁰ *Barca*] Hinc Gujeto creditur venire *Barcina factio*, de qua

apud Livium xxi. c. 2. & 3. *Barcinis nitentibus, ut assuesceret militiae Annibal, atque in paernas succederet opes. Hanno alterius factionis Princeps. Servius quoque ad iv. Aeneid 632.*

Barcon nutricem affata Sichaei.

Hoc cognomen familiae Annibalis fuit. Qui loci sole clarius docent, Hannonem non fuisse Barciniae factionis; ut scribitur ad Hannonis periplum. TENN. *Larta & Lartha* Medicei, & Edd. Italicae. *Parca* Palatin. *Barcas*, ut Graece audit, Arcerianus, & sic vulgo apud Nepotem. sed & illic MSS., in quibus Leid. *Barca*, ubi Bosius jam emendavit Porphyrium, quod sibi adscribit hic Keughenius. Vide omnino, quae de hac Graecorum ας, & Latinorum a terminatione eruditissime disseruit summus Bentlejus ad Malelam. p. 76. &c. item p. 88. *Barca* autem fuit cognomen Hamilcaris, classis in Sicilia praefecti. Vide Polyb. l. i. c. 56. 62. Appian Iberic. p. m. 428. Nepot. in ejus vita. Sed & alii hoc cognomento usi sunt. nam Plutarchus in Fabio p. 184. *Βαρκας* vocat Maharbalem Himilconis filium, sive, ut alii, Adherbalem Bomilcaris, qui Hannibalem uti victoria non posse dixerat. Ceterum quod noster Barcae, Polybius diserite adscribit Hannibali l. i. c. 44. conlato cum c. 56.

classis suae³¹ procul armatam iussit ostendi. Ad ejus conspectum quum evolassent nostri, ipse reliquis, quas in occulto tenuerat, navibus Lilybaei portum occupavit.

³¹ Procul] Deest in Vatican. & Leid. sec. Mox abscondi prave Hillensb. ad cuius Leid. sec. aspe-

Hum Medic. pr. convolassent Petrenf. Lilybaeum portum Leid. sec.

C A P. XI.

De simulatione regressus.

EXEMPLUM I.

Phormion, dux Atheniensium, quum depopulatus esset agros² Chalcidensium, legatis eorum,³ de ea re querentibus⁴, benigne respondit: & nocte, qua⁴ dimissurus illos erat, finxit, litteras sibi supervenisse civium suorum, propter quas

⁴ Edd. Keuch. & Tenn. QUARENTIBUS.

¹ Phormion] Voss. & 3. Hill. 2. Reg. Formio. tertius Reg. Phormio. & sic apud Terentium pleuraque Graecorum in *an* desinentia cum Latinam formam induunt, abjiciunt *y*, non omnia. ut *Solon*, *Timoleon*, *Conon*, *Thevon*. TENN. Phormio quoque hic & infra Mediceus vetustior, Guidianus, & Leid. tert. Adi l. 17. 5. 18.

² Chalcidensium] Male Voss. 3. Hill. 1. Reg. Calchidensium; si tanti est, vide, quae scripsi ad Chalcidem Jamblichi patriam. TENN. In omnium auctorum MSS. obvio errore Chalcidensium quidam ex nostris quoque.

³ De ea re querentibus] Voss. 3. Hill. 1. Reg. requerentibus; Hinc Ortwinius. De causa requerentibus; quia ex contracta Scriptura *cāa* videtur ortum *ea*. TENN. De ea requerentibus etiam Leidenf. prim. & Edd. Parif. ac Wechel. sed Medicei eorumdem *epi* requi-

rentibus, Edd. Romana, & Bonon. eorumdem *ea* requerentibus. Polyaeus ita hac in re l. 111. c. 4. Φορμίον ἀποβάς ἐς τὴν Χαλκιδίαν ἀρπάσας ἕκ ὀλίγα τῶν ἐκ τῆς χώρας Κύρου προσέειπε. Χαλκιδίαις ἐπιστολεύσαντο ἀπαυτῶντες. &c. Verum Latini amant, ut notum est, tum dicere *res repetere*. quare placet omnino MS. Vossiani lectio de causa requerentibus: nam sic plane, seu de *cāa*, ex eo notatum ab If. Vossio invenio. Male autem Keuchenius, & Tenn. edidere querentibus pro querentibus. ut ceteri MSS. & Edd. habent. Questum de ea re & de causa injuriae quaesitum legatī veniebant.

⁴ Dimissurus] Medicei, & Edd. primae admissurus, dein ingressus Leid. sec. Mox his omnia firmataque Petrensis, ut & nunciantibus. Tum obdulti ex. Leid. sec. addulti Palat, qui & abiatas con-

A a 2 112

quas redeundum haberet, ac paullum regressus dimisit legatos. His omnia tuta, & abisse Phormionem renuntiantibus, Chalcidenses spe & oblatæ humanitatis, & abducti exercitus, remissa urbis custodia, quum confestim Phormion revertisset, prohibere inexpectatam vim non potuerunt.

II. Agesilaus, dux Lacedaemoniorum, quum Phocenses obsideret, & intellexisset, ⁵ eos, qui tunc praesidio illis erant, jam ⁶ gravari belli incommodo, ⁷ paullulum regressus tamquam ad alios actus, liberam recedendi occasionem his dedit. Non multo post, milite reducto, destitutos Phocenses superavit.

III. ⁸ Alcibiades, adversus ⁹ Byzantios, qui se moenibus continebant, insidias ¹⁰ disposuit, &, simulato regressu, incautos eos obpressit.

IV.

tra sensum. Redisset pro revertisset Petrensis. reversus fuisset Leid. sec.

⁵ Eos.] Leid. sec. prope eos. Dein in praesidia Petrensis. illius Medic. sec. In Leid. sec. deest illis.

⁶ Gravari belli incommodo.] Petrensis, & Vossian bello. Ed. Romana bellum. Scribendum scilicet est belli incommoda. semper obsessi incommodo belli gravantur, sed hi gravabantur incommoda i. e. diutius ferre recusabant. Incommoda hic legendum esse monui quoque ad Lucan. l. v. 258.

injusta gravantur.

ubi plura legere potes. Nunc vidi, incommoda a Liptio exemplaris sui margini etiam adscriptum esse. Livius ex Gronovii emendatione l. xxi. 23. gravari militiam. Adde Markland. ad Stat. Silv. 111. l. 69. adjectaque tellus gravati. vulgo gravamus. gravatis cum aliis MSS. Orvili mei codex. Vulgato favet Polyaeus

hoc Strategema referens l. 11. c. 1. §. 16. Τῷ χρόνῳ τὴν τελευτὴν ἐκ ἰσότητος πολεῖν γὰρ μὴ μᾶλλον ἰταλαπώρην οἱ τῶν Φωκίων σύμμαχοι. Nihilominus alterum praetereo.

⁷ Paullulum] MSS. septem paullum, ut superiore exemplo. dein illos a. Edd. pp. tum cum scriptis edidi rec. occas. pro o. c. reced. Mox nec multo Cantabr. non male.

⁸ Alcibiades] Videtur hoc Strategema idem esse, quod Polyaeus in Alcibiade n. 2. l. 1. c. 40. refert. TENN.

⁹ Byzantios.] Tzantios Gudianus, Palatin. & Hillensb. Tzantios Ed. Paris. Byzantios Ed. Rom. & Bonon. Prorancios Leidens. pr. Byzantium Alcibiades praeditione civium quorundam cepit teste Diodoro Siculo l. xlii. p. 366.

¹⁰ Disposuit] Edd. Rom. & Paris. deposuit. Mox eos deest in Leid. sec.

IV. Viriathus, quum tridui iter ¹¹ discedens confecisset, idem illud uno die remensus, securos Segobrigenses, & sacrificio ¹² tum quum maxime occupatos obpressit.

V. Epaminondas, ¹³ in Mantinia, quum Lacedaemonios in subsidium hosti venisse ¹⁴ animadverteret, ratus, posse Lacedaemonem occupari, si clam ¹⁵ illo profectus esset, nocte crebros ignes fieri iussit, ut specie remanendi occultaret profectiorem: sed a transfuga proditus, adsecuto exercitu Lacedaemoniorum, itinere quidem, quo Spartam petebat, destitit: idem tamen consilium convertit ad Mantinienses: aequae enim ignibus factis Lacedaemonios, quasi maneret, frustratus, per qua-

* Vulgo APUD MANTINAEAM & infra MANTINAEAM.

11 *Discedens*] *Decedens* Leid. sec. *descendens* Edd. pp. Paullo ante dux addit Palatin. Tum *id uno d.* Vatican. *in uno die*, Medicei, Cantabr. tert. & Edd. Italice. pro *remensus* Medic. pr. *regressus*. *Securo* Palat. *securus* Guadian. *Segobrigenses* Edd. primae. *Secobrigenses* Medic. pr. ut supra.

12 *Tum cum maxime*] Alii *tum cum m.*, alii *cum m.* alii *quam m.* Vulgatum recte servant Palatin. & Cantabr. sec. vide ad l. ii. 9. 5. *Concilium*, quod tum quum maxime habebant barbari. Utroque tamen loco facile tum carere possemus: ut l. iv. 5. 2. *cum maxime tumentibus animis*.

13 *Apud Mantinaeam*] 2. Hill. *Mantinia*: Voss. *In Mantinia*. tertius Hill. 1. Reg. *Mantiniam* statim *Mantiniam* revertit. & sic Reg. TENN. Vaticanus etiam cum Leidens. secundo. *in Mantinia*. MSS. quinque *Mantiniam* cum Edd. Rom. Bonon. Wechel. Ceteri *Mantinia* cum Edd. Paris. & infra omnes *Mantiniam*. Nullus nec scriptus, nec vetus Editio *apud Mantinaeam*. Et primo *Mantinia*,

non *Mantineae*, multo minus *Mantiniacae* scribendum esse patet. quia a *Mantiveta* possessivum venit *Mantivix* penultima brevi, recte Stephano de urbibus. Sic supra *Decelia*, *Chaeronia*, in vulgatis antea quoque corrupte scripta. Vide ad l. i. 3. 9. 11. 19. Dein *in Mantinia* idem est, quod *apud Mantiniam*, circa *Mantiniam*; *in agro Mantiniensi*. Adi notata ad]. Obsequent. c. 85. *In Numantia res male gestae*: ubi Heinsius malebat *Numantiae*. non autem sic habebat ejus MS. ut perperam ex notis meis colligebat Cortius ad Sallust. B. Cat. c. 15. Expressit Frontinus ipsum, quod Graece invenit, *ex Mantivix*, ut diserte Aelianus l. xii. c. 3. de ipsa res vide Polyacn. l. ii. c. 3. §. 10.

14 *Animadverteret*] *Animadvertisset*. SCRIV.

15 *Illo*] Deest in Hillensb. Mox productus Ed. Rom. *securus* Petrens. portam pro *Spartam* inepte MSS. duo, & Ed. Paris. atque aliarum margo. *Mantinienses* Medicei, per deest in Edd. Italicis, & Medic.

quadraginta millia passuum Mantiniam ¹⁶ revertit^a, eamque auxilio destitutam occupavit.

^a Vulgo REVERTITUR.

dic. sec. IX. m. p. Leid. sec.

¹⁶ *Revertitur*] Praeter Tenu-
lii Codices, etiam ambo Leiden-
ses, duo Cantabrigienfes, Pala-

tinus, & Vossianus revertit; in
praeterito recte: quod a librariis
proficisci nequit. Alibi tamen
auctor reversus est.

C A P. XII.

Ex contrario circa tutelam obfessorum^a.

¹ *De excitanda cura suorum.*

EXEMPLUM I.

Alcibiades ² Atheniensis, civitate ³ sua a Lace-
daemoniis obsessa, veritus negligentiam ⁴ vi-
gilum, denunciavit his, qui in stationibus erant,
⁵ observarent ⁶ lumen, quod nocte ⁶ ostensurus es-
set ex arce, & ad conspectum ejus ipsi quoque lu-

^a Ex c. &c. haec desunt vulgo. ^b Vulgo UT O.

¹ *De excitanda*] 3. Reg. 3. Hill.
Ex contrario velo (l. vero) circa
tutelam obfessorum, de exercitan-
da cura suorum. Voss. Ex contra-
rio velo de excitanda cura suorum
circa tutelam hostium. TENN. Ad-
didi ex capitum elencho, aucto-
ribus MSS. meis, & Edd. prio-
ribus ex contrario circa tutelam
obfessorum. Vero in meis non vi-
deo, velo tamen in Gudiano. exer-
citanda Medic. sec. Vatican. &
Edd. Bonon. Paris. Wechel. &
Modii. exercenda Leidens. pr. &
Medic. sec. sed vide ad c. 14. §. 1.
pro suorum Leid. pr. sociorum.

² *Atheniensis*] Voss. 3. Hill.
Athenis. quae lectio vera proba-
tur ex Polyæno l. 1. in Alcibia-
de n. 3. πολιορκέωντας τὰς Ἀθη-
νας ἢ Λακεδαιμονίαν. Cum Lace-
daemonii Athenas oppugnarent.
TENN. Quasi vero minus intelli-
gi posset, Athenas hic innui, si

auctor dedisset *Atheniensis*: quod
tamen satis clarum foret. Immo
Keuchenius, quum invenisset in
Paris. Edit. *Athenis*, frustra id
factum putat, quia auctori nihil
tam solenne est, quam cujusque
ducis Strategema vel a patria vel
imperio exordiri. Non damnum
tamen *Athenis*, quod est etiam
in Palatino, Gudiano, Leidensi
pr. & Cantabrig. text.

³ *Sua a Lac.*] Deest *sua* in Va-
ticano, & Voss. ^a non reperitur
in Leidd. nec Hillensb.

⁴ *Vigilum*] *Vigilium* MSS. SCRIV.
Nullus meorum *vigilum*. Nec
talia ubique intrudenda reor.

⁵ *Ut observarent*] De suo con-
junctionem rursus addiderunt ar-
deliones quidam. Abest ea ex
nostri more a septem, vel octo
MSS. recte. ut supra aliquoties
monitum.

⁶ *Ostensurus*] Leidens. pr. Hil-
lensb.

lunina adtollerent: in quo munere, qui cessasset, poenam passurum. Dum sollicitè expectatur signum ducis, 7 pervigilatum ab omnibus, & suspectae noctis periculum evitatum est.

II. Iphicrates, 8 dux Atheniensium, quum praefidio Corinthum teneret, & sub adventum hostium ipse vigilias circuiret, vigilem, quem dormientem viderat, transfixit cuspide: quod factum quibuldam, tamquam saevum, increpantibus; Qualem 2 inveni, inquit, talem reliqui.

III.

lensb., & Voss. *osenturus*. Mox in quo m. non habet praepositionem Medic. pr. *cessasset*, p. *passuros* Petrenf. *passurus* Medic. sec. dein *pervigilatum* omnibus Petrenf. 7 *Pervigilatum* h. e. tota nocte vigilatum. Per in compositione augeat significationem. Martialis ix. 70.

Vicini somnum non tota nocte rogamus;

Nam vigilare leve est, pervigilare grave.

Justinus xxiv. c. 8. Super hac maximam pervigilias malum miseras belli reliquias oberebant. h. e. continuas vigilias 1. AEN 306.

Latonae tacitum periclitant gaudia pectus.

Suetonius Julio 58. Exercitum neque per insidiosa itinera duxit unquam, nisi per speculatus locorum situs h. e. penitus speculatus. Terent. Eun. i. 2. 74. Tandem perdoluit, vir es. Melat. 8. Ut nox praecedat, ita fons calidior; rursus cum est media, perfervet. Hirtius Afric. bell. c. 58. Erat locus quidam perimpeditus ante aciem castrorum. pro, valde impeditus, fervet, doluit. TENN.

8 Dux Atheniensium] Leidens. sec. Atheniensis. dein sub adventu Palatin. Mox videret Leid. sec. & interpretantibus Hillensberg. De severa Iphicratis disciplina militari ad Corinthum vi-

de Corn. Nepot. in ejus vita.

9 Inveni] Nimirum, dormientem, plenum somno, quo mortem continuavit. Somnus autem mortis imago passim fertur. Imo frater mortis. Homero Iliad. 7.

vs. 281. Hinc apud Aelianum l. 11. c. 35. excitatus Gorgias Leontinus dixit. Ἡδὴ με ὁ ὕπνῳ ἀρχεται θάνατον. Quod verbum & Diogeni Cynico ascribit Plutar. consol. ad Apoll. Seneca, Hercule Furiente. vs. 1065. Frater durae languis mortis. Xen. Cyprot. l. 1. viii. Ὑπνὸς ἄδιν ἐστὶν ἐγγύτης τῷ ἀνδραπνίῳ θανάτῳ. vi. AENEID. 277.

Et consanguineus lethi soror, & mala mentis.

Gandia. Hinc nox fingitur Hesiodo habens ὕπνῳ καὶ χερσὶ κατὰ γνητὸν θανάτῳ. Vide Daufqueum ad Silium Ital. fol. 516. Inter sententias Demophili, quas edidit Lucas Holstenius, secunda est. Ἀγρυπνίᾳ ἴσοι καὶ τῷ θανάτῳ ὅτι τῶν ἀληθινῶν θανάτῳ ὁ ἀδὲ τῶν ὕπνῳ. Mente pervigili esto: nam animi veteris vere morti affinis est. Non autem solum tribuni, & centuriones, sed & duces, ut hic Iphicrates, circuisse vigilias feruntur. Sic Impera-

III. Epaminondas Thebanus idem fecisse dicitur.

perator Titus in obsidione Hierosolymorum primam noctis vigiliam ipse per castra, & castellorum spatia circumiens explorasse: secundam secundo a se Principi commisisse, tertiam agminum ducibus, Iosepho dicitur. TENN. Vide ad Lucan. l. ix. 341.

Stygias somno descendis ad umbras.

& Comm. ad Petron. c. 79. *Ego dubitavi, an utrumque trajicerem gladio, somnumque morti jungerem.* c. 89.

Hic graves alius vero Obtuncat & continuat in mortem ultimam

Somnos. Ceterum in Vaticano, Cantabr. tert. Hillensb. Leid. sec. & Ed. Paris. pro *reliqui legitur dimisi.* me non adprobante.

C A P. XIII.

De emittendo & recipiendo nuntio.

EXEMPLUM I.

Romani obsessi in Capitolio ad Camillum¹ ab exilio inplorandum miserunt² Pontium Cominium⁴, qui, ut stationes Gallorum falleret, per saxa Tarpeja³ demissus⁶, transnato Tiberi, Vejos pervenit; & perpetrata legatione similiter ad suos rediit. II.

^a Vulgo COMINUM. ^b Vulgo DIMISSUS.

¹ *Ab exilio inplorandum*] Mira locutio, in qua deesse quid videtur. Leidenfis sec. *ad auxilia.* Medic. prim. *ad auxilium.* Medic. sec. *auxilium.* Num fuit *ab exilio ad auxilium inplorandum*? quod a Romanis factum est, cum ex exsule Dictatorem facientibus.

² *Pontium Cominum*] *Comitium* MSS. SCRIV. *Cominum.* Sic Reg. sed duo Hill. *Cominium*, & sic Livius l. v. c. 46. *Cominium* vocat, verum non Roma missum Vejos, sed a Vejente exercitu missum in Capitolium, ut consulere Senatū, qui Romae esset, de Camillo ab Ardea revocando. TENN. *Cominium* legi debere monuit etiam recte Keuchenius; quomo-

do hujus viri nomen scribitur quoque apud Plutarch. in Camillo p. 141. 142. Diod. Sicul. l. xiv. p. m. 224. qui cum Livio ceterisque in hac historia consentiunt. Auctor noster videtur hunc confudisse cum C. Fabio Dorfone, qui Gabino cinctu ad sacrificium statum ex arce demissus per stationes Galloꝝ evasit, & incolomis rediit ex testimonio historicorum, quos adductos vide ad Flori l. i. 13. Ceterum nomen hoc deest in Edd. primis.

³ *Demissus*] Edd. Rom. & Bonon. *demissus* recte: quo descensus ejus exprimitur: ut habuimus jam saepius.

⁴ *Vejos*] Sic loquitur Auctor; ut intelligeres, Camillum Vejos habi-

II. Campani, diligenter Romanis, a quibus obfessi erant, custodias agentibus, quemdam⁵ pro transfuga subornatum miserunt, qui occultatam balteo epistolam,⁶ inventa effugiendi occasione, ad Poenos pertulit.

III.⁷ Venationi quoque & pecoribus quidam⁸ insuerunt litteras, membranarum mandatas.

IV. Aliqui &⁹ jumentum in averfam partem infulserunt, dum stationes transeunt.

V.

4 Vulgo ADVERSAM.

habuisse, quod tradunt etiam Lucanus l. v. 27. & Flor. l. i. c. 22. Nam si voluit indigitare, Pontium remissum modo esse ad exercitum, qui Vejis erat, cum mandato, ut ab Ardea Camillum revocarent, obscurissime locutus est. Nihilominus ex ceterorum historicorum consensu id unice verum est.

5 Pro transfuga] *Transfugam* Ed. Bon. per *transfugam* Medic. sec. & Ed. Romana.

6 Inventa effugiendi occasione] Keuchenius in Arceriano, & Ed. Paris. invenit *inv. effugiendi causae* vel *caussa occ.* sed ait, id factum nullo operae pretio. In Edd. Italicis exaratur *effugiendo. causae* additur quoque in Palatino, Petrensi, Hillensb. & Coll. Voss. In Leidensi primo *de causae*. Vide, num sub ea lateat *castris* vel *castris*. Transfuga enim ille clam e castris Romanorum rursus aufugere debebat, si epistolam ad Poenos perferret, & confer Livium l. xxvi. c. 4. 7. 12. In fine Medic. pr. ad P. pervenit & pertulit.

7 Venationi] Italego: vulgo est *Venatione*. SCRIV. Sic lege; licet omnes MSS. *Venatione*. Gujetus explicat *ferarum carnem, corpora*, hinc Gallorum *Venationem*. ut & Keuchenius observavit. Auctor supra l. i. c. 3. n. 6. Cum *onusti venatione, quam ferebant, recepti*

essent a custodibus, protinus eos adorti occiderunt. Corn. Celsus. l. i. c. 6. *Venatio durique pisces, & ex domesticis animalibus assa- caro maxime juvant solutam alvum.* Sic *jastris* pro *piscebus* *istis*. Unde *emere jastrum*. Harpagus autem epistolam exenterato lepori commisit. Herodotus l. c. 123. Polyaeus lib. vii. TENN. *Venationi recte exhibent Palatinus, & Gudianus.* Livius l. xxxv. 49. *Apud quem solstitiali tempore comiter accepti, quum miraremur, unde illi eo tempore anni tam multa, & varia venatio &c.* Adde Cl. Burmann. ad Quintil. Decl. xiii. c. 8. *Transeunt in jus occupantium, sicut venatio & aucupatio.* Hinc natum Gallorum *Venationem*, ad libri sui marginem notaverat quoque Scrivenerius.

8 Insuerunt] Unus Hill. *Insuerunt*. Sic Justin. l. c. 5. *Epistola exenterato lepori inseritur.* TENN. *Miserunt* Medicei, & Edd. Italicae. *Insuerunt* etiam Leidensi. sec. sed Ex. seq. *utribus litteras insutas habentibus.*

9 Jumentum in adversam partem.] De hoc loco mihi non liquere fateor. Tantum pono, alias hic legi, *averfam partem infixerunt.* De qua re cogitabo per otium diligentius; interea videant etiam alii, quid spei putent. MOD. Facile sit adferre verbum rei significandae convenientis: sed

A a 5 im.

V. Nonnulli ¹⁰ interiora vaginalum inscripserunt.

VI.

impudens plane sit a libris discedere, si sententia constitui possit ex iis, quae istinc suppeditantur. Ora Parisiensis editionis habebat, *aversam partem inflixerunt*. Miror, inde non potuisse emendari ab amico nostro, qui fateatur sibi N. L. Poterat enim sic, *aliqui & jumento aversam partem inflixerunt*. Coniuncta nimirum cum verbo veteri *Fligo*, praepositione, quae tamen casum praecedentem regat. Eadem hallucinatio & in Curtii lib. vii. Idem *Asiam & Europam finis interfuit*. De Tanai fluvio illa dicuntur. Veram & genuinam scripturam esse praestabo, quam in membranarum repererant alii, quamque male illi repudiarunt. Hanc scilicet. Idem *Asiae & Europae finis interfuit*. Certe usitata, imo & Curtiana phrasis; l. iii. *Pinnarum*, inquit, *amnem, qui duo agmina interfuebat*. Idem l. vii. *Viginti millia latronum erant: fundis sagittisque pugnam invadunt*. Idem l. ix. *Ne infregeritis manibus meis palmam, qua Herculem, Liberumque patrem, si invidia asueris, aequabo*. Iterum lib. eodem. *quam procul abessent mari*. Pater phrasi ab illo scriptore dictum illud l. v. *Persequi id ipsum iter, quo praedie pulsus fuerant, ne dubitaret*. Quo loco quam variant codices, quam aequant correctores, non est nunc pretium operae referre. Redeo, unde discesseram. Jumento in partem aversam litteras quandoque inflixisse, id est per posticum commississe, ait noster Frontinus, donec transissent stationes hostium. Idem innuit, quod proxime praemissum est, *pecoribus quidam infuerunt litteras*. STEW. Voss. *diversam*. 2. Hill. *Aversam partem*. Amant naturalia ita appellari. Petronius. *Ne juvenilem mulier*

partem corporis abstinnit, videturque miles utramque pervasit. Sic legendum, docuit me nuper Vitorum emendatissimus Nicolaus Heinsius. Declamatione Sallustii in Cicer. *Cujus nulla pars corporis a turpitudine vacat*. Pro *Insulserunt* unus Reg. *Inflixerunt*. Stewechius *Jumento in aversam partem inflixerunt*. TENN. Fateretur Keuchenius, sese hinc expedire non posse. Verum non dubium mihi est, quin legi debeat *jumento vel jumentis in aversam partem insulserunt* sc. litteras cum summo Casaubono ita citante ad Aeneae Polyorctica c. 31. & Lipsio, qui *jumento in av.* ad libri sui marginem correxerat. Nam primo pro *jumentum* in Petrensi est *jumenta*. Dein *aversam* exhibet idem cum ora Hittorp. & Wechel. Edd. Per *partem* exprimi naturalia dudum docuerunt viri docti. Adi Comment. ad Petron. c. 112. & Phaedr. l. iv. c. 14. *Aversa ergo pars eadem est, quam Obsequens c. 85. vocat posteriorem naturae partem*. Ex interpolatione Leid. tert. exhibet in terga jumentorum: unde quis forsitan *jumentum* contracte pro *jumentorum* capere velit. Dein pro *insulserunt* Edd. Italicae *inflixerunt*. Quod male praetulit Stewechius. *inpulerunt* Petrensis; Glossa scilicet haec est *et insulserunt* i. e. *stiparunt*, intruserunt in aversam partem ab *insulcare*. Seneca Ep. xxiv. *Quaeris, quid huic epistolae insulserint*. Saxo Grammat. l. 1. *canina cadavera corporibus insulserunt* ex emendatione J. F. Gronovii l. iv. Obs. c. 22. ubi vide plura. Ceterum & deest hic in MSS. Mediceis, & Edd. primis.

¹⁰ Interiora] Male Reg. In interiora vaginalum. Marcellinus l. xviii. c. 7. In vaginae interioribus figuris notarum membranam repetimus

VI. ¹¹ L. Lucullus, ¹² Cyzicenos obsessos a Mithridate ut certiores adventus sui faceret, quum praesidiis hostium teneretur introitus urbis, qui unus & angustus ponte modico insulam contingenti jungit, militem e suis, ¹³ nandi, & nauticae artis peritum, iussit ¹⁴ insidentem duobus inflatis ¹⁵ utribus, litteras insutas habentibus, quos ab inferiore parte duabus regulis inter se distantibus commiserat, ire septem millium passuum trajectum. Quod ita perite gregalis fecit, ut cruribus, velut gubernaculis, ¹⁶ dimissis cursum diri-

a Vulgo sciolum n.

rimus scriptam. De furtivis litterarum notis scripsit Porta Neapolitanus l. 11. c. 21. TENN. Utrumque citaverat jam ante Keuchenius, quem a Tenuilio hic laudari oportuerat.

¹¹ L. Lucullus.] Sine praenomine Palatin. & Leid. sec. Ineptissime Medicei addunt Cornelius.

¹² Cyzicenos.] Nota res omnibus; & tamen hoc Cyzicenos ita turpiter corruptum in libris plerisque est, ut pigeat pudeatque ineptissimarum ineptiarum. Mod.

¹³ Sciolum nandi] Νῆ τὸν Δία illud Sciolum a Sciolo est subiectum. Nam abest a 4. Reg. & Voss. τὸ nandi regitur ἀπὸ τῆς καὶ peritum. Si aliquis febris ureretur, non posset continere risum, ubi legerit haec verba commentatoris. Florus totum hoc factum non militi Luculli, sed ipsi Lucullo attribuit; qui per medias hostium naves utre suspensus, &c. Verba Flori sunt l. 111. c. 5. Docens adventare Lucullum. Qui (horribile dictu,) per medias, &c. Quasi τὸ Qui referatur ad Lucullum & non ad nuncium. Quasi Lucullus docuerit, adventare Lucullum, & quasi marina pistrinx evaserit. Has naenias sibi afficit Florus ne quidem per somnium

viderat. Caeterum magnos Duces, innixos inflatis utribus, nando trajecisse multa millia, testantur auctores, ut Caesarem Suetonius c. 57. c. 64. Hirtius de bello Alexand. TENN. Commentator, quem merito suo hic adeo deridet Tenuilius, rursus est Keuchenius, a Cl. Dukero ideo quoque reprehensus. Militem fuisse cum ceteri auctores, tum etiam Sidonius Apollinaris refert Carm. 22. vs. 167. Ceterum τὸ sciolum posterioris aevi vocabulum delevi, auctoritate meorum etiam Codicum, Vaticani scilicet, omnium Mediceorum, Cantabrigiensium, Leidensium, & Gudian.

¹⁴ Insidentem] Medicei insidentem. Cantabr. tert. insidentem. Mox millia Petrensi. pro millium.

¹⁵ Utribus, quos duabus regulis &c.] Sallust. l. 111. Hist. c. 6. Duos quam maximos utres levi tabulae subiecit, qua super omni corpore quietus, in viam tractu pedis quasi Gubernator existeret. Florus Utre suspensus & pedibus iter ad gubernans videntibus procul quasi marina pistrinx evaserat ubi vide.

¹⁶ Dimissis] Scribe Demissis. STEW. Demissis rescribendum esse monuit etiam Salmasius ad dictum

dirigeret, & procul visentes, qui in statione erant, ¹⁷ marinae specie beluae deciperet.

VII. ¹⁸ Hirtius Cos. ad Decimum Brutum, qui Mutinae ab Antonio obsidebatur, litteras subinde misit ¹⁹ plumbo scriptas, quibus ad brachium ²⁰ religatis, milites ²¹ Scultennam amnem transnabant.

VIII. Idem columbis, quas inclusas ante ²² tenebris,

dictum Florilocom, & hic Keuchenius. Recte, si quid iudico. Non natabat hic homo; qua in arte brachia & crura dimittere seu potius *diducere* debuisset (vide Cl. Burm. ad Ovid. Art. Am. 111. 350. & Markl. ad Stat. Silv. p. 182.) sed infidebat urribus, & cruribus in mare demissis utebatur, velut gubernaculis, iisque cursum dirigebat & simul promovebat. MSS. tamen constanter retinent *dimissis*. Gubernantis, quod Keuchenius ait in quibusdam legi, in nullo nec MS. nec Ed. inveni.

¹⁷ Marinae] In arma seu marina MSS. quatuor, & Ed. Paris. beluae non agnoscit Leid. pr. *Decepit* Medic. sec. & Cantabr. test. *Deluderet* Petrensis, eleganter; an vere, nescio.

¹⁸ Hirtius.] Sic scribendum, non, ut vulgo *Hircini*, nummi & inscriptiones, auctoresque Graeci docent.

¹⁹ Plumbo scriptas] Dio Cassius p. 315. Ἐς ἱλασμόν μολίσβιδος λίπτον ἐγχεσθαι τις τινὰ ἐπέλιξαν αὐτὸν, ὥσπερ τι χαρτίον, καὶ κολυμβητῇ νεκτὸς ὑφ' ὧν διενεγκεῖν ἴδωκεν, καὶ ὅτως ὁ Δεκίμος &c. Sic legendum, non ἀπελίξαν.

²⁰ Religatis] Unus Reg. & Voss Ligatis. Iustinus 111. c. 5. *Tesferas, insculptis suis & patrum nominibus dextro brachio deligarent*. TENN. Ligatis mei duo cum Edd. primis, frustra, ut statim.

²¹ Scultellam amnem.] Alii *Scultennam*, neutri recte. Tu lege *Scultennam amnem*. & consule Plinium l. 111. c. 16. & Philip. Cic. v. Mod. Voss. 2. Reg. *Scultellam*, in marg. *Scuterram*, 3. Hill. & duo reliqui Reg. *Scutellam*. videtur idem amnis, de quo infra c. 14. n. 3. Aeneas in commentario poliorcetico capite 31. tractat de ratione mittendi litteras occultas: & Julius Africanus c. 56. Περὶ κρυφίας ἐπιστολῶν εἰσαγομῆς. Ad Poridacem Artabazus litteras involvit sagittae, quam adaptatis desuper pennis, ad constitutum cum Timoxeno proditore locum emittebat. Herodotus l. viii. c. 128. Histiaeus servi capite, cui litteras inscripsit, pro tabellis usus fuit. Idem l. v. c. 35. Glandi inscriptum testatur. Hirtius bell. Hisp. 13. & 18. Talem glandem vidit ὁ Δεῖνα Gronovius, cui inscriptum. *Enigiti vi Perisii*. TENN. *Scutennam*, *Scultenam*, *Scutellam*, *Scultellam* &c. MSS. perverse. Vide Livium l. xli. c. 12. 18. ubi *Scultennae* simul, & *Mutinae* meminit. Ad omnino Cluverium Ital. Antiq. T. 1. in f. Porro Medicei, & Edd. Italicae rectius *miles transnabat vel transavit*. Unus, non plures simul hoc munus praestabat. Amnem deest in Leid. sec.

²² Tenebris] Medic. sec. *tenebat*. Dein uterque Medic. *epistolas misit, & ad collum seta religavit*, ligavit Edd. primae.

STRATEGEMATICON L. III. C. XIV. 381
nebris, & fame adfecerat, epistolas ²³ seta ad col-
lum ²⁴ religabat, easque a propinquo, in quantum
poterat, moenibus loco emittebat. Illae lucis ci-
bique avidae altissima aedificiorum petentes ex-
cipiebantur a Bruto, qui eo modo de omnibus
²⁴ rebus certior fiebat: utique postquam dispo-
sito quibusdam locis cibo columbas illuc devolare
instituerat.

²⁴ Edd. qdd. A. C. SERA.

²³ Sera] Necessario l. Sera. & sic omnes MSS. nam Sera vola-
tum impedit. TENN. Ridicu-
lum istud Sera profluxit ex erro-
re typothetarum in ultima Scri-
verii Editione: quod tamen secu-
re contra MSS. & Edd. veteres
admisit Keuchenius. Has autem
columbas a Bruto remissas, sed
epistolis ad pedes, non collum
religatis, docet Plinius l. x. c. 37.
*Quin & internuncias in rebus ma-
gnis suere, epistolas annexas earum
pedibus obsidione Mutinensi in
castra Consulum mittente D. Bruto.*

*Quid vallum & vigil obsidis atque
etiam reia amne praetenta profue-
re Antonio per collum eunte nun-
cio? ubi viros DD. & hic Keu-
chenium de aliis, hoc Stratege-
mate utis, adi, si lubet. Cete-
rum cum plerisque MSS. & Edd.
prioribus repotui Seta ad collum
r. Petrensis Cod. in seta ad col-
lum religabat.*

²⁴ Rebus] Non agnoscit hanc
vocem Medic. pr. Dein Vossian.
a. m. pr. volare. Medic. sec. illuc
inde devolare.

C A P. XIV.

*De introducendis auxiliis, ¹ & com meatibus sug-
gerendis.*

EXEMPLUM I.

Bello civili, quum ² Ategua urbs in Hispania
Pompejanarum partium obsideretur, ³ Muna-
tius

¹ Et com. sugg.] Desunt haec
in Vaticano. A Mediceo pr. &
Ed. Rom. abest *suggerendis*.

² Ategua] Ategua quidam
pessime. Hirtius, seu quis alius est,
de bello Hispaniensi: *Caesar mun-
itionibus Ateguam obpugnare &c.*
Item: *Ita firmissimum ejus (Cae-
saris puta) praesidium Ateguam
proficiscuntur.* & sexcentis alijs lo-

cis. Mon. Ategua sic lege. sic
MSS. sic Hirtius de bello Hisp.
c. 8. & 22. male in Reg. uno
A Regua TENN. Ategua & A-
regua etiam in meorum nonnul-
lis. perperam. ubique urbs haec
Ategua vocatur, vel Ateguia.

³ Maurus interrex] Voss. Mau-
rus vicerex. 2. Reg. Martius in-
terim rex. TENN. Vulgata hac
lectio

tius interim rex^a, tamquam Caesarianus Tribuni cornicularius vigiles quosdam ⁴ excitavit, ⁵ e quibus aliquos

^a Vulgo MAURUS INTERREX.

lectione nihil est ineptius. Edd. Veteres *Martius interim rex*. unde quidam vir doctus putabat, simpliciter esse reponendum *Marcii Rex*. Marciae enim gentis cognomen rex notissimum est. Quod ad marginem Ed. Stew. adscriptum etiam Scriverius ex Plutarcho Ciceron, p. 875. & 2. *Marcii* Tribuni, qui a Pompejo ad Caesarem transiit, mentio est; in Bello Hispan. c. 11. Verum huic ego sententiae accedere non possum; primo enim sub *q̄i interim* aliud quid latere videtur, dein defectio *Marcii* illius diu ante accidit; denique Historiae hujus memoriam servavit nobis Dio l. XLIII. p. 230. deserit hunc hominem nominans *Munatium Flaccum*. Unde primo liquet, pro *Martius* reponendum *Munatius* vel *Minatius*, quam emendationem laetissimus deinceps deprehendi factam quoque a Cel. Perizon. in Epist. corpore T. IV. p. 788. In MSS. est *Murus*, *Maurius*, *Maritus*, *Himaritus*: quod ultimum satis prope accedit ad *Minatium*. Verum quid tum fiet his vocibus *interim rex*, quod inveni quoque in MSS. meis quatuor, & in Perizonii ejus terrae *interrex*. Haec se non percipere testatur ibidem Perizonius. Dio autem ait, quod vigiles quosdam jussit tesseram sibi dare, tamquam misso a Caesare ad inspicendas excubias; qua accepta, & dein aliis data, eos delusit & urbem introiit, sed solus, non vero cum praesidio, ut Frontinus sine ulla veri specie narrat. Unde conjici posse videtur, sub vocibus *interim rex* aliquid de tradenda tessera, latere. Certi vero aliquid statuere nequeo: si autem per MSS. liceret, cum Stewechio posset legere *excivis*, pro *excitavit*. Quas

voces, ut & *concire* ac *concitare*, de quibus supra, crebro confundi notum est. Verum contra MSS. opus non est. *Excitare vigiles*, non notat, dormientes sollicitare, ut vigilent, sed vigilantes admonere hostilis adventus, seu cujuscumque nocturni casus. Clare Curtius consensu omnium MSS. l. IV. c. 5. 2. *Obijcitur a vigilibus claustrum, & qui proximi excubabant ab eisdem excitantur*. Hinc lemma c. 12. *De excitanda cura suorum*. Quare etiam Curtii loco l. VIII. c. 6. 21. *excitatisque custodibus* nihil mutari velim, licet aliter etiam visum sit Heinio, & Schefферо. at pro eo, quod sequitur, *excitaverunt*, placet *exciverunt*. Subjicit enim e continente *sopitum excitant regem*. Nihil etiam mutandum in eodem l. IV. c. 13. 21. *Ubi est vigor ille animi tui? nempe excitare vigiles soles*. ubi Modio placebat *exercitare*. Ceterum pro *interrex* Gronovius orae libri sui adiecit *interpretes*. Porro *cornicularius Tribuni Militaris* quid fuerit, vide apud Pighium T. I. Thef. Critici p. 485. & quos laudat Vortius ad Valer. Max. l. VI. c. 1. §. 12. *Tribuni militaris &c.* quod *cornicularium suum* *supra* *caussa* adpellasset.

⁴ *Excitavit*.] Legendum meo quidem judicio *excivit*. non hoc primum est, cum haec verba *excitare* & *excire* in mutuum locum immigrarunt. Deinde quis hoc roleret, cui vel mica salis insit, a tribuni cornicularis, vel a circatoribus vigiliarum vigiles excitari? Apulejus VIII. De Asino, extremo: *Tinnitum cymbalorum & sonitum tympanorum, cantusque Phrygii mulcentibus modulis exercitus, procurrit obviam*, non est per sententiam, ut ali-

100

quos evitans, constantia fallaciae suae per media Caesaris copias praesidium Pompeji transduxit.

II. Hannibale obsidente Casilinum, Romani farinam doliis secunda aqua ⁶ Volturni fluminis demittebant, ut ab obsessis exciperetur: quibus quum objecta per medium amnem catena Hannibal obstitisset, nuces sparsere; quae quum, aqua ferente, ad oppidum defluerent, eo com meatu sociorum necessitatem sustentaverunt.

III. 7 Hirtius 4 Mutinensibus obsessis ab Ant-

to-

4 Vulgo h. Cos.

ter iste auctor scripserit, quam modulis excitus. Cic. 111. Officiorum: suntne igitur insidiae, tendere plagas, etiamsi excitatus non sis, nec agiturus? malim, exciturus. Idem verbi videbis restitutum auctori de viris illustribus a doctissimo adolescente Andrea Scotto. Luber ad alios quoque scriptores excurrere; & Q. Curtio Rufo duo vulnera obligare: imprimis lib. VII. Itaque protinus injectis fratri manum, & in regiam pervenit: excitisque custodibus corporis ad salutem regis pertinere, quae adferret, adfirmat. Iterum libro eodem, paucis admodum interpositis. Ptolemaeum ac Leonatum excubantes ad cubiculi limen exciverunt, ubi vulgo legas, excitatisque & excitaverunt. STEW.

5 E quibus] MSS. quinque ex quibus. pro aliquos Edd. primae aliquos. Perizonius ibidem mallet alios, quod probro. Dein auctoris MSS. & Edd. primis teposui transduxit pro trad.

6 Volturni fluminis.] Hoc reposui ex Livio, Plinio, aliis. Vulturius enim fluvijs, Casilinum neque interfuit, neque praerestit: dubitandumque adeo relinquitur, siue aliquis tali nomine fluvijs. MOD. 4. Reg. 3. Hill. Volturni. Voss. Vultur.

Mela l. 11. c. 4. Vulturius amnis, Vulturium oppidum. Sic & Ptolemaeo vocatur amnis, qui Casilinum praeterfluit. Vulturius non est in natura. TENN. Volturni etiam Gudianus, & duo Leidenfes, quod rescripti. Ad l. 11. c. 2. §. 7. Volturni recte hic jam exhibuerunt Edd. veteres. Corruptum primo est in Ed. Wechelii: sed audiamus Livium l. XXIII. c. 19. Exciperent dolia, quae amnis deferret &c. Imbris deinde continuis citatior solito amnis, transverso vertice dolia impulit ad ripam, quam hostes servabant. Ibi haerentia inter obnata ripis salicta conspiciuntur: nuntiarumque Hannibali est, & deinde intentiore custodia cautum, ne quid falleret Volturno ad urbem missum. Noces tamen suas ab Romanis castris, quum medio amni ad Casilinum (quod hic variis modis in MSS. depravatum exaratur) defluerent, cratibus excipiebantur. & saepius. Adde Cluver. Ital. Antiq. l. 14. c. 5.

7 Hirtius Cos.] In omnibus MSS. deest 70 Cos. TENN. Adidit 70 Cos. tacite Scriverius, siue dubio ex praec. cap. sed nullus meorum MSS. agnoscit. Edd. Italicae in Mutinensibus. Licet tunc temporis Hirtius fuerit Cos. delevi tamen, ob MStorum consen-

tonio, ⁸ salem, quo maxime indigebant, ⁹ cupis conditum, per amnem ¹⁰ Scultennam, intromisit.

IV. Idem pecora secunda aqua " demisit ^b, quae excepta sustentaverunt necessariorum inopiam.

^a Vulgo SANITURNUM. ^b Vulgo DIMISIT.

sensum, praesertim, quia non sit ad sensum necessaria vox.

⁸ Salem] Duo Leidd. *sal*.

⁹ Cuppis] Omnes MSS. *cupis*. TENN. Etiam mei. V. Keuchen. & nos ad Lucan. l. IV. 420. *Vacuae cupae*. Arcerian. si Keuchenio fides, male tamen *cybeis*.

¹⁰ Saniturnum] *Samminicorum* MSS. SCRIV. 2. Reg. Voss. 1. Hill. *Samnum*. tertius Reg. *Saturnum*. Scriverius. *Samminicorum*. 4. R. *Sannicorum*. TENN. Sic agit Keuchenius; quasi rectum & notum esset *Saniturnum*; cum hoc nomine nullus sit fluvius, & clare ex cap. praec. pateat, amnem hunc Ligurum dictum fuisse *Scultennam*: quare etiam Cluverius citato loco hic omnino *Scultennam* reponi jubet.

Graeci hujus historiae memores non nominant fluvium. MSS. mei *Saturnum*, *Sampturnum*, *Saniturnum*, *Samnicorum*, *Samicorum*, *Samitorum*, *Sampnitorum*, *Sampincorum*, *Samineorum*, praeter Mediceum primum, in quo *Scaltennam*; quare non dubitavi restituere *Scultennam*, donec certius nomen reperiatur. Vide omnino cap. praec.

¹¹ Dimisit] *Dimittere pecora* notat, sinere, ut libere abeant, ut cap. seq. §. 5. Quod ab nostri sensu alienissimum est; quare reposui cum Hillensberg & Leidensi sec. *Demisit*. ut §. 2. *farsinam dolis secunda aqua demittebant*, ubi in MSS., ut semper, eadem confusio. V. ad l. I. v. 15. & passim.

C A P. XV.

Quemadmodum efficiatur, ut, ¹ quae deerunt, abundare videantur.

EXEMPLUM I.

Romani, quum ¹ a Gallis Capitolium obsideretur, in extrema jam fame panem in hostem jactaverunt; consecutique, ut abundare

com-

¹ Quae deerunt] 3. Reg. 3. Hill. Voss. *Ut abundare videantur, quae deerunt*. TENN. Et ita plerique mei, & Edd. VV. *desunt* Edd. Italicae.

² A Gallis] 2. Reg. non agno-

scunt praepositionem *A*. totam rem describit Ovidius VI. fast. v. 350. Hinc *Jovis Pistoris* nomen descendit. In simili fame Mygdonius spem vultu simulavit apud Polyacum l. VII. TENN.

MSS.

commeatibus viderentur, obsidionem, donec Camillus³ subveniret, toleraverunt.

II. Athenienses adversus Lacedaemonios idem fecisse dicuntur.

III. ⁴ Hi, qui ab Hannibale ⁵ Casilini obsidebantur, ad extremam famem pervenisse crediti; quum etiam herbas alimentis eorum Hannibal; ⁶ saepe arato loco, qui erat ⁷ inter castra ipsius & moenia, praeriperet, semina in praeparatum locum jecerunt: consecuti, ut habere viderentur, quo ⁸ victum sustentarent usque ad fatorum proventum.

IV. ⁹ Reliqui ex Variana clade, quum obsiderentur, quia ¹⁰ defici frumento videbantur, ¹¹ horrea tota nocte circumduxerunt captivos; deinde praec-

MS. unus in Capitolio obsiderentur. Jam deest in Leid. pr. in hostes Ed. Par.

³ Subveniret] Eleganter Vaticanus superveniret. Livius l. v. 49. Forte quadam distat intervenit. Adi notata ad l. i. c. i. 6. Donec supervenirent legiones.

⁴ Hi.] Praenestini. Vide Livium l. xxiii. c. 17. Strabon. l. v. p. 249. Ed. Par. Valer. Max. l. vii. c. 6. §. 3.

⁵ Casilini] Ad Casilinum Edd. Italicae.

⁶ Saepe arato loco] Tò Saepe ahest a Medic. Vaticano, Gudiano, & Leidd. Codd. Et, ut opinor, vere. Saepe hoc ab Hannibale esse factum, credibile non est: neque id etiam memorat Livius. Forsan, ut illic, hic obarato loco scribendum. Livii verba sunt. Quum hostes obarassent, quidquid herbarum terrae extra murum erat, raporum semen injecerunt; ut Hannibal, Eone usque dum ea nascerentur ad Casilinum sessurus sum, exclamaret.

⁷ Inter] MSS. duo intra. Dein Voss. jecere. Pro quo Edd. primae

unde, & perventum Medicei.

⁸ Victum s.] Voss. & unus Hill. Vitam. TENN. Rectius. Maecenas apud Senec. Ep. 101. Hanc vitam sustine. Lucan. l. iv. 307. Corpora sustentant epulis. & saepius. sed auctor noster tam varie contulit hoc nomen, ut mutare nihil ausim. Vide modo cap. praeced. Dein victus sum potest pro eo vitae genere, cui jam adhaerant, inopiam nempe & famem sustinendo. Caes. B. Gall. ii. 9. commeatuque nostros sustentant. at illic legendum omnino videtur cum Cod. Lovan. & Ed. Vascos. aliisque commeatuque uti hic §. 2. commeatu sociorum necessitatem sustentaverunt; & saepe. Posset & legi victu, ut sustentare absolute ponatur, de quo diximus supra.

⁹ Reliqui] Leid. sec. Reliquiae V. ad l. ii. c. 7. §. 13. & alibi.

¹⁰ Defici] Unus Reg. Deficere. TENN. Deficere tres mei cum Edd. pp. male. Adi l. i. 7. i. usu navium deficiebatur.

¹¹ Horrea tota nocte circumduxerunt: captivos deinde praecissi

praecis manibus dimiserunt. Hi ¹² circumfidentibus suis persuaserunt, ne spem maturae expugnationis reponerent in fame Romanorum, quibus ingens alimentorum copia superesset.

V. Thraces in arduo monte obsessi, in quem hostibus ¹³ accessus non erat, conlato ¹⁴ viritim exiguo tritico, ¹⁵ aut caseo paverunt pecora, & in hostium praesidia dimiserunt: quibus exceptis &

manibus dimiserunt.] Anne mirum est, depravatissimam illam interpunctionem adhuc non mutatam? repono *horrea tota nocte circumduxerunt captivos: deinde, &c.* Phrasim, scio, animadvertis; de qua nos paulo ante egimus. STEW. *Circumduxerunt* haec vox ita dividenda est. *Duxerunt circum horrea.* Saepe amat praepositio jungi verbo, quae nominis regit casum, ut supra c. 13. n. 4. *Aliqui & jumento aversam partem infixerunt.* Curtius l. 12. *Ne infregeritis manibus meis palmam, qua Herculem Liberumque patrem, si invidia absuerit; aequabo pro fregeritis in manibus.* TENN. Mala interpunctio ista Parisiensibus debetur. Priores Edd. recte post *captivos* distinctionem posuerant. Alii etiam viri docti perperam jungunt *desici frumento videbantur horrea*, ut facit Ill. Schelius ad Hygin. p. 248.

¹² *Circumfidentibus*] Voss. 4. Reg. 3. Hill. *Circumsedentibus.* TENN. Meorum etiam multi, & Edd. Italicae per *e*, ut MSS. & Edd. omnes l. 11. c. 9. 1. *Reliquias eorum circumfident.* Nemo dubitare potest, quin utrumque sit Latinum. per *e* tamen malo. In fine e MSS. verborum ordinem mutavi: vulgo *aliment. ingens.*

¹³ *Accessus*] Cantabr. tert. *ascensus.* Recte Vocem hanc passim usurpant, & cum *ad* jungunt Cicero, Livius, aliique. Eadem confusio, ut frequenter,

est l. 111. c. 10. §. 4. *Rara acie ad muros accedens*, ubi notavi e MSS. multis *ascendens.* Caesar l. VII. B. Gall. c. 46. *Oppidi murus ab planitie atque insito ascensus, seu escensus.* Hirt. B. Afr. c. 5. *Oppidi egregia munitione, difficillima ad oppugnandum erat accessus.* MS. Lovan. aliique multi cum Edd. pp. *ascensus.*

¹⁴ *Viritim.*] Viridi MSS. tres, & Edd. Italicae, *Intra* Leid. sec. in unum Vatican.

¹⁵ *Aut caseo &c.*] Turbant hic vehementer MSSi libri. Nam primo pro *aut caseo* in Palatino est *avesco.* in Mediceo primo desunt. Cantabr. tert. *ac caseo.* dein vox *pecora* abest a Palatino, utroque Leidensi, Gudiano, & Hillensb. In Voss. ponitur ante *collato*; In Petrensi ante *pav.* pro quo Leid. sec. *paraverunt.* Dein & desit in MSS. supradictis. Petrensi. *caque.* Tum *dimiserunt* abest a MSS. iisdem. Petrensi. *i. b.* *impulerunt praesidia.* Mox longe plurimi *exceptis & occisis* cum Edd. pp. quod adeoque reposui. Tandem pro *eorum* Palatin., uterque Leidd. Vossian. Hillensb. Medic. sec. & Edd. Rom. Bon. Paris. exhibent *earum.* Quae causa est, cur opiner, praecedentia *aut caseo paverunt pecora* esse corrupta, & pro iis rescribenda ex Palatino Cod. *oves eo p.* Quae cum in *caseo* essent depravata, substituerunt ex seqq. *pecora* non cogitantes *earum* infeminino obflare, licet per Synthe-

& occisis ^a, quum ¹⁶ frumenti vestigia in visceribus ¹⁷ earum ^b adparuissent, opinatus hostis, magnam vim tritici superesse eis, qui inde etiam pecora pascere, recessit ab obsidione.

VI. ¹⁸Thrasylbulus, dux Milesiorum, quum longa obsidione milites sui angerentur ab Alyatte ^c, qui sperabat, eos ad deditiorem fame posse compelli, ¹⁹sub adventum legatorum Alyattis frumentum omne in forum ²⁰compellere iussit, & conviviis sub

id

^a Vulgo occisisque. ^b Vulgo eorum. ^c Vulgo Aliatte & Aliattis.

thesin, nostro auctori frequentatam (vide loca in indice notarum) pecora & dein earum retineri possit. Modo tum oves intelligas. Lucret. l. iv. 115.

*Primum animalia sunt jam par-
tim tantula, eorum*

*Tertia pars nulla ut possit ratio-
ne videri.*

Harum intestinum: sic MSS. Ovid. l. xiii. Met. 823.

*Hoc pecus omne meum est: mul-
tas quoque vallibus errant.*

Adi praeter alios Voss. de Const. c. v. & Giphani. In Ind. Lucret. ad Generis mutat. quare etiam restitui tō earum, licet retinuerim tō pecora. Casci certe mentio satis videtur inepta, neque illius vestigia, sicut tritici in pecorum visceribus inventa fuisse memorat Auctor. Forsan etiam seqq. hoc modo legenda sunt oves eo p. pepuleruntque vel easque inpulerunt in h. praesidia. Sed haec pro certis venditare nolim. Inpulerunt vel demiserunt legi malit etiam Cl. Wasse.

¹⁶ Frumenti vestigia] Signa & reliquias. Tacitus i. Ann. 74. Manebant etiam tunc vestigia morientis libertatis. In Germania c. 37. Veterisque famae late vestigia manent. Cicero pro Caelio c. 22. Non vestigium maximi facinoris reperietur, Nepos Timoleon c. 3. Deditque operam, ut quam mini-

me multa vestigia servitutis remanerent. Seneca vita beata c. 5. Quis mortalium, cui superest hominis vestigium, per diem noctemque tixillari velit. Apuleius Metam. l. 11. Nullo quidem initio vel omnino vestigio cupidinis meae reperto cuncta circuebam. Justinus x. c. 2. Conjuges quoque cum liberis, ne quod vestigium tanti sceleris extaret, interfectae. Vide Tanaquillum Fabrum l. i. epist. 35. Sic etiam interpretatur Quintilianus l. v. c. 9. Signum vocant σμῆσιον, quāquam id quidam indicium, quidam vestigium nominaverunt. TENN.

¹⁷ Adparuissent] Leid. sec. adparuerunt. Medic. sec. aperuissent. Dein ridicule Petrensi. Magnam vini triticique partem

¹⁸ Thrasylbulus] Male Voss. 3. Reg. 2. Hill. Thrasylbus. Nam & Graeci omnes Thrasylbulus. Strategema est apud Polyacum l. vi. (c. 47.) TENN. Mei omnes fere variis modis corrupte. Rem hanc enarrat etiam Herodotus l. i. c. 21. 22. Dein Alyatte & Alyattis per y rescripti pro i. Graecis est Ἀλυάτης.

¹⁹ Sub adventum] Reg. 3. & r. Hill. sub adventu. TENN. Palatin. item & Medic. sec. adventu. V. ad l. i. s. 9.

²⁰ Compellere iussit.] Infinitivum activum sine adjectione per-

Bb 2

sonae

id tempus ²¹ institutis ^a per totam urbem epulas praestitit: atque ita persuasit hosti, superesse ²² ipsis copias, quibus diuturnam sustinerent obsidionem.

^a Vulgo INSTRUCTIS.

sonae, quae iussa est agere, defendere possis ex notatis ad l. 11. c. 5. § 46. MSS. tamen Palatin. & Leid. sec. exhibent *compelli*. At praecessit modo *compelli*. Dubito quoque, num Latine dicatur *compellere frumentum* pro *congerere οὐρνομιζεν*, ut Herodotus loquitur. Quare, si plures addicerent MSSi libri, multum praefertem lectionem Codicis Petriensis *comportari*. Cicero l. v. ad Att. Ep. 18: *Frumentum ex agris in loca tuta comportatur*.

²¹ *Institutis*] Alias *Institutis*. SCRIV. 3. Reg. Voss. 3. Hill. *Institutis*. TENN. *Institutis* legas quoque in Palatino, utroque Leidensi, Gudiano, Vaticano, Cantabrig. & Edd. Hittorp. ac Welchii; quod idcirco recepi. Sueton. Tito c. 7. *Convivia instituit iucunda magis, quam profusa*. Justin. l. xii. c. 13. *Intermissum olim convivium sollemniter instituit*.

²² *Ipse*] Medic. sec. *sibi* & mox Palatin. *sustineret*.

C A P. XVI.

Qua ratione proditoribus & transfugis occurratur.

EXEMPLUM I.

^a Cl. Marcellus ^a, cognito consilio ² Bantii ^b Nolani, qui corrumpere ad defectionem populi-

ICS

^a Vulgo L. MARC. ^b Vulgo BATTEI.

^a *L. Marcellus*] Voss. 2. Hill. *Cl. Marcellus*. Idem de Fabio Maximo Valerius Max. l. vii. c. 3. n. 7. TENN. Susplicari nequeo, unde primum in Scriverianae Editionis contextum irrepsit hoc *L. Marcellus*: nam Paris. Wech. & Stew. Edd. recte habent *Cl. Marcellus*: nisi vel Modius, vel ipse Scriverius e MSS. suis, quibuscum conspirant meorum quidam, sacite ita reposuerit. sed bene, quod in postumis curis editionis suae margini adscripsit legendum esse *Cl.* Est enim nobilissimus ille *M. Claudius Marcellus*, per quem hoc tempore praectorem vinci didicit Hannibal. Nolter au-

tem adjuncto gentis *Claudiae* nomine sic ejus meminit l. 11. 3. 9. & alibi. Saepius tamen omittit hoc, uti & praenomen, ut hoc loco sit in primis Editionibus. Aliter non male Palatin. & Medic. sec. *M.* five *Marcus*. Quod & nonnumquam noster addit. Vide Livium l. xxix. c. 57. xxxix. c. 14. Idem vitium in ejusdem *M. Claudii Marcelli* nomine vulgaris editiones l. rv. c. 5. § 4. obfider; ubi MSS. pro *L.* reponendum esse *Cl.* clamant. Immo ne Lucii praenomen quidem in tota Marcellorum exstissee familia opinor.

² *Battai*] Voss. 2. Reg. 1. Hill. *Batae*

res itudebat, & Hannibali gratificabatur, quod illius beneficio curatus inter ³ Cannenses saucius, & ex captivitate remissus ad suos erat, quia interficere eum, ne ⁴ supplicio ejus reliquos concitaret Nolanos, non audebat, arcessitum ad se adlocutus est, dicens, fortissimum eum militem esse, ⁵ quod antea ignorasset; hortatusque est, ut secum moraretur; & super verborum ⁶ honorem, ⁷ equo quoque donavit. Qua benignitate non illius tantum fidem, sed etiam popularium, qui ex illo pendebant, sibi obligavit.

II. Ha-

Batae. 2. Hill. Batta molani.
 TENN. *Barcei Barthei Batta & Bachei* nostri quoque MSS. corrupte. Quod miratus quoque sum a nullo doctorum virorum fuisse emendatum; antequam secundas Scriverii curas inspexissem. Illic enim corrigendum verissime coniecit *Bantii Nolan.* sed & in Edit. Bononiensi jam exhibetur *L. Bantii Nolan.* Audi Livium l. xxiii. c. 15. *Nolam Marcellus &c. habebat. Plebs timebatur, & ante omnes L. Bantius. &c. Erat juvenis acer, & sociorum ea tempestate prope nobilissimus eques. seminecem eum ad Cannas in acervo caesorum corporum inventum, eurasumque benigne etiam cum donis Hannibal domum remiserat. Ob ejus gratiam meriti rem Nolanam in jus ditionemque dare voluerat Poeno &c. quae illic sequuntur: unde sua procul dubio excerptit Frontinus: quare etiam nihil dubitans Bantii reposui. Bantius vulgo legitur apud Plutarch. in vita M. Marcelli p. 303. ubi multis eandem rem enarrat. Simile, & de quo Scriverius ambigit, an non sit idem exemplum, refertur infra l. iv. c. 7. §. 36. ubi videbimus, quid de illo, & Valerii Maximi loco sit statuendum.*

³ *Cannensis*] Medic. sec. *Captivos. Sanctius* Hillensb. Dein ex

ea capt. Gudian. & Voss. & deest in Leid. sec. Mox MSS. *militem esse eum vel militem eum c. esse* exfulat a Medicis, & Edd. Italicis.

⁴ *Supplicio*] Exemplum Justin. xxi. c. 4. habet in Hannone. TENN.

⁵ *Quod o, ignorasset*] Leid. sec. modo ante ignorasse. Dein Palat. hortatus est. Contraduo Cantabr. hortatusque est eum.

⁶ *Honorem verborum*] h. c. *Laudationem*, quam maxime in testamentis veteres requirebant. Suetonius Augusto c. 66. *Negae dolore dissimulato, si parcus antequam honorem verborum: neque gaudio, si grate pieque quis seprofecutus fuisset.* Imo ipsum testamentum appellaverunt honorem Tacitus Agricola c. 43. *Satis constat lecto testamento Agricolae, quo cohaeredem optimae uxori & piissimae filiae Domitianum scripsit, lactatum eum velut honorejudicioque.* Plinius vii. epist. 24. *Gaudeo etiam pietate defunctae, honore optimi juvenis.* TENN.

⁷ *Equo quoque donavit*] Medic. pr. *equo ei q. d. Vatican. equum q. ei d. Edd. Ital. equum ei q. Medic. sec. equos vi. quoque d. Livius equum eximium dono dat, equo deest* in Palat. eo Leid. pr. Quidquid sit, pronomem excidisse videtur. Ditavit Leid. sec.

II. Hamilcar, dux Poenorum, quum frequenter auxiliares Galli ad Romanos transirent, ⁸ & jam ex consuetudine, ut focii, ⁹ exciperentur, ¹⁰ sibi fidelissimos subornavit, ad simulandam transitionem, qui Romanos, excipiendorum eorum causa progressos, ¹¹ ceciderunt. Quae solertia Hamilcari non tantum ad praesentem profuit successum, sed in posterum praestitit, ut Romanis veri quoque transfugae forent suspecti.

III. Hanno, Carthaginiensium Imperator in Sicilia, quum comperisset, Gallorum mercenariorum ¹² circiter quatuor millia conspirasse ad transfugendum ad Romanos, quod aliquot mensium mercedes non receperant, animadvertere autem in eos non auderet metu seditionis, promisit, prolationis injuriam liberalitate pensaturum: quo nomine gratias agentibus Gallis, per tempus idoneum ¹³ datis pollicitis, fidelissimum ¹⁴ dispensatorem

⁸ *Etiam ex c.] Distractione prioris vocis sententiam juvo. Et jam ex consuetudine. STEW.*

⁹ *Exciperentur.] Vatic. recipientur.*

¹⁰ *Sibi fid.] Ita meorum solus Varicanus. Medic. pr. sic. sec. cum Ed. Rom. sicut. A ceteris omnibus tibi sibi abest, sane non necessarium.*

¹¹ *Ceciderunt.] Alias occiderunt. SCRIV. 3. Reg. Voss. 1. Hill. occiderunt. TENN. Cum Gudiano, & Edd. Italicis. male: v. ad I. 11. 1. 6. & saepius. profecti statim Leid. sec. Ceterum auditor hic Hamilcari tribuit, quod Graeci Hannoni, & contra §. seq. Hannoni, quod iidem ad Hamilcarem referunt. Ad divinum Caesaronum ad Polyb. p. 189. Ed. Gron.*

¹² *Circiter.] Petr. exercitum. Leid. sec. eo conspir. Dein ante*

liberalitate addit Petrenf. se. Mox quorum nomine Medic. sec.

¹³ *Datis pollicitis.] Jam diu illa pollicita data erant: boni correctores, cum figuratam verbi ducere significationem non caperent, alio, nescio quo, nos abducere conati sunt. eos sequatur, qui vult: ego hic consisto; & reperi, qui ad meas partes accederent, scriptum videlicet a Frontino fuisse, *audis pollicitis*. Ut liquidius de re judicare possis, en in promptu testimonia. Caesar: *ducere diem ex die Haedui*. Cicero: *suadere institui, ut bellum ducerent*. Par phrasibus illa Curtii: *Trahendi belli vix ullam esse rationem*. STEW. *Datis pollicitis* sic omnes MSS. Stewechius ramen *Ducis pollicitis*, putatque dictum, ut *Ducere bellum*. de quo ad I. 11. c. 3. n. 23. egit. Verum *Ducere pollicita* pro differre solutionem pollicitorum, nescio, qui probet. TENN.*

torem ad ¹⁵ Otacilium Cos. misit; qui, tamquam rationibus ¹⁶ interverfis ¹⁷ transfugisset, nuntiavit, nocte proxima Gallorum quatuor millia, quae ¹⁸ praedatum forent missa, posse excipi. ¹⁹ Otacilius nec statim credidit transfugae, nec tamen rem spernendam ratus, disposuit ²⁰ in infidiis lectissimam suorum manum. Ab ea Galli

ex-

TENN. Ora Wechel. Edit. *dicitur pollicitus*. Hirtorp. margo *datur pollicitus*. Si quid mutandum, praestare videtur *datum* i. e. concessum ei, antequam pollicita praebere deberet, vel *dilatis pollicitis*, ut conjecit olim Lipsius. Huc facit Ovidii locus l. i. Art. Amat. 444. &c.

14 *Dispensatorem*] Arcerian. *curatorem* e Glossa.

15 *Otacilium Cos.*] Ita hoc nomen scribendum, non *Ottacilium*, lapides & Martialis poeta evincunt. In Sicilia propraetor fuit Livius Fol. 225. 47. Consul creatur Fol. 287. 37. SCRIV. *Cur. post. Ottacilium & Otacilium* MSS. plarimi. Arcer. *Ottacilium*. prave. Verum etiam perperam Scriverius, & statim Tennulius intelligunt T. Otacilium, qui bello sec. Punico per aliquot annos praetor & pro praetore classi in Sicilia praefuit. Namque is numquam fuit consul. Dixit quidem praerogativa Aeniensis juniorum cum consulem, sed revocata illa in suffragium, consulari excidit, ut docet Livius locis a Tennulio ipso adductis. Simile ei quoque accidit deinceps; cum una nunciabatur, ipsum in Sicilia mortuum esse, Liv. l. xxvi. 22. 23. sed agit auctor de historia, quae accidit bello Punico primo, cujus tempore, Anno scilicet V. C. cxciii. T. Otacilius Crassus, & L. Valerius Flaccus Coss. in Sicilia rem gesserunt contra Carthaginensium Duces Hannibalem Gisconis filium, & Hannonem, qui habe-

bant illic magnam mercenarium Gallorum manum. Confer omnino Polybium l. i. c. 17. 18. 19. 20. Otacilii Crassi Cos. meminit auctor quoque l. iv. c. i. ubi vide plura.

16 *Interverfis*] Vaticanus, Medicei, & Ed. Rom. *intransverfis*. Voss. in *converfis*. Male. *Intervertere rationes* est confundere, & pecuniam domini in suum usum convertere & transferre Julius Capitol. in Pertin. *A servis, qui rationes interverterant*. sic *intervertere argentum, pecuniam, vestigalia*, &c. dicuntur Adi Cel. Burm. ad Petron. c. 107. *si intervertissent pecuniam vestram*.

17 *Transfugisset*] Voss. *transfugassit*. Medic. sec. *transfuge*. Medic. pr. Vaticanus, Petrensis, Gudianus, Leidenf. pr. Hillensb. & Edd. Rom. Bon. Paris. *transfugisse*. An *transfugisse fingens*. vel *qui tamquam, r. i. transfuga?* Certe latere quid videtur.

18 *Praedatum*.] Palat Gudian. Hillensb. Cantabr. Bib. Pub. *datum*. Leidenf. pr. Dacii. Vatican. *praedata*. Medicei *praedatum cum*. Vide, num ex his corruptis lectionibus vulgato melius exculpi aliquid queat. Mihi non liquet, nisi velis *praedatum clam* vel *clanculum*.

19 *Otacilius*] 2. Reg. *Ottacilius*. Male; Liv. xxiv 7. 8. 9. TENN.

20 *In infidiis*.] In abet ab Vatic. Edd. Rom. Bon. & Wechel. Dein & ex Romanis, supple quosdam, Medic. pr. Fors fuit & enim Romanos e. Omnes deest in Hillensb.

excepti, dupliciter Hannonis consilio satisfecerunt, & Romanos ceciderunt, & ipsi omnes interfecti sunt.

IV. Hannibal²¹ simili consilio se a transfugis ultus est. Nam quum aliquos ex militibus suis sciret²² transisse^a proxima nocte, nec ignoraret, exploratores hostium in castris suis esse, palam pronuntiavit, non debere transfugas vocari solertissimos milites, ²³ qui ipsius jussu exierint ad excipienda hostium consilia. Auditis, quae pronuntiavit, retulerunt exploratores ad suos. Tum comprehensi ab Romanis transfugae, & amputatis²⁴ manibus remissi sunt.

V. ²⁵ Diodorus, quum praesidio Amphipolin tueretur, & duo millia Thracum suspecta haberet, ²⁶ quae videbantur urbem direptura, mentitus est, paucas hostium naves proximo littori adplicuisse, easque diripi posse. Qua spe²⁷ stimulatos^b Thraces emisit, ac deinde clausis

^a Vulgo TRANSFUGISSE. ^b Vulgo SIMULATOS.

²¹ Simili consilio] Alias simili ter se a. SCRIV Ita Medicei, & Edd. Italicae, sed a primo abest se. in Leid. sec. deest a. Nota locutionem *ulcises se ab aliquo*, & ad comment Munkeri ad Hygini Fab 184. *Occasionem ab insimico se ulciscendi.*

²² Transfugisse] 4. Reg. Voss. 3. Hill. *transisse*. TENN. Mei etiam omnes cum Ed. Paris. *transisse* praeter Petreniensem, in quo *transiuros*. Quapropter rescribi jussi *transisse*: sollemni locutione pro transfugere. supra §. 2. *Auxiliarios Galli ad Romanos transfrent*. Nepos in Datam c. 6. *Ad quos transierant* & passim.

²³ Quos apud j. exierint.] Medicei quoniam. Palat. ipsi. Idem cum Mediceis, Leid. sec. Hillensb. & Edd. VV. *exierunt*, Pe-

trans. exierant. Mox compressi MSS. tres cum Ed. Par.

²⁴ Manibus.] Addunt Medicei & naribus. Quod descriptoris commentum hic, & ex aliorum auctorum locis similibus desumptum.

²⁵ Diodorus] 4. Reg. 2. Hill. *Diodorus*. TENN. *Diodoreni*, *Diodorus*, *Diodocus*, *Diodatus*, nostri quoque, inepte.

²⁶ Quae] Petr. quia. Dein *diripi* Leid. sec. *direpturam* Medicei, vitiose. Pro *diripi* in Cantabr. uno est scribi. Praecessit jam *direpta*.

²⁷ Stimulatos Thraces emisit.] Vide, rectene constituta sit sententia adiectione Junius litterae *spe stimulatos*. Curtius lib. IV. *Satisfecitque omnibus stimulatis opus* quos quo

quo loco legendum aliquando putavi, *fatisque*. ceterum non id jam agitur. Iterum Curtius lib. VII. tandemque eodem metu *stimulante*. Denique nemo non dixit, *spe, metu, pollicitis, praemiis stimulari, incitari*; &c. STEW. Forte *qua spe simulata*. SCRIV. Unus Reg. *simulata*. 3. Reg. Voss. 3. Hill. & Stewechius *simulatos*. TENN. Scriverii conjecturam adjuvant etiam Medicei, & Edd. Italicae; sed nihil verius est Stewechiana emendatione *stimulatos*, quae confirmatur Lipsii manu & MSS. Palatino, Vaticano, utroque Leidensi, Petrensi, Gudiano, & Ed. Paris. Pfo commen-

tario sit Livius l. XLIV. c. 44. Diodorus, qui praecarat urbi (Amphipol.) metuent, ne Thraces quorum duo millia in praesidio erant, urbem in tumultu (propter devictum scilicet ab AEmilio Paullus Persen) diriperent, ab subornato a se per fallaciam in tabellarii speciem litteras in foro medio accepit. Scriptum in iis erat, ad Emathiam classem Romanam adpulsam esse, agrosque circa vexari. His lectis hortatur Thracas, ut &c. quacilicet sequuntur.

28 Thracas] Leid. sec. cum Edd. primis Thraces male. Vide cura alibi, tum l. 11. 12. 4.

C A P. XVII.

De eruptionibus.

EXEMPLUM I.

Romani, qui in praesidio ¹ Panormitanorum erant, veniente ad obsidionem Hasdrubale, raros ex industria ² in muris posuerunt defensores: quorum paucitate contempta, quum incautus muris succederet Hasdrubal, eruptione facta, ceciderunt eum.

II. ³ AEmilius Paullus, universis Liguribus ⁴ in-

¹ Panormitanorum] Voss. 3. Reg. 1. Hillensb. *Panhormitanorum*. TENN. Cum aspiratione scribitur hoc nomen in nummo quodam Augusti *Panhormitanorum*. Vide Holsten. ad Stephan. & Patin. in G. Domitia. Ceterum in optimo Palatino exaratur *Panormitarum*, non male. nam Graece incola Panormi Πανορμίταις. Latine Panormita. Dux Romanis fuit L. Caecilius Me-

tellus, Procos. de quo l. 1. c. 7. §. 1. celeberrimam hac occasione ad Panormum de Hasdrubale adeptus victoriam. Confer Pighii Annales A. V. C. DIII.

² In muris] Desunt in Vaticano. Petrensi. *Posuere*. Mox Leid, sec. *Incautus*, probe.

³ AEmilius Paullus] Proconsul. Fuisse, sed paullo aliter, historiam narrat Livius l. XL. c. 25. 26. 27. 28. Errat autem Aurelius Victor
 Db 5 6.

⁴ inproviso adortis castra ejus, simulato timore militem diu continuit; deinde fatigato jam hoste, ⁵ quatuor^a portis eruptione facta, stravit cepitque Ligures.

III. ⁶ Velius, Praefectus Romanorum, arcem Tarentinorum tenens, misit ad Hasdrubalem legatos, uti abire sibi incolumi liceret. Ea simulatione ad securitatem perductum hostem, eruptione ⁷ facta, cecidit.

IV. Cn. Pompejus, ⁸ circumfessus^b ad Dyrrhachium, non tantum obsidione liberavit suos, verum etiam post eruptionem, quam ⁹ obportuno

&

^a Vulgo A QUAT. ^b Vulgo CIRCUMSESSOS.

c. 56. dicens primo consulatu eum de Liguribus triumphasse, nisi vellet illic legere ex primo cons. Sed vide notata ad Vellej. l. i. c. 9. Erant autem Ingauni Ligures; quomodo & hic scribere posses pro universis, si MSS. addicerent. Nunc nihil muto. Livius de iis, omni exercitu contracto.

⁴ Inproviso] Medicei, & Petrensis ex inproviso. Quod pertinere esse quisvis sciunt.

⁵ A quatuor portis] Palatin. Vossian. uterque Leidens. Gudian. & Hillensb. delent praepositionem. Rectius. nec enim opus est. Livius ibidem. Omnibus portis Romani erupere. Caesar. l. III. B. G. c. 19. Duabus portis eruptionem fieri, & sexcenties.

⁶ Velius] V. L. Plinius. Lirs. ad oram Edit. Mod. MSS. Velus, Silius, Nellus, Velasius &c. Sed Ed. Bonon. Livius, ex emendatione scilicet conjectura Beroaldi, atque ita legendum credidit Rubenius Elect. l. III. c. 29. cui ea, quae hic notavit Keuchenius, suo more sublegit. De Livio, arcis Tarentinae praefecto, egit noster quoque l. II. c. 3. §. 6. Verum Historicus Livius, qui hanc obsidionem multis describit l.

XXV. XXVI. XXVII. hujus actionis nusquam meminit, neque aliquem Hasdrubalem hac in historia nominat. Si ad hanc in bello Punico secundo obsidionem respicit auctor, vel errat, vel debet intelligi quidam Hasdrubal, minor dux, qui ad Tarentinae arcis obsidionem ab Hannibale relictus est; dum ipse in hibernis, aliisque rebus gerendis erat occupatus. Nam ipsum Hannibalem obsidioni non praefuisse docent Livius, & Polybius. Nihil certi adhucdum ego statuo; quamquam inclinet animus ad lectionem Livii. Certe Velii nomen ignotum est Romanis in republica libera: sub Imperatoribus demum occurrit nonnulli, Velii nomine insigniti.

⁷ Facta] Petrensi. jam facta.

⁸ Circumfessus] Ergone ipse Pompejus non obsidebatur? Immo vero; id enim tradunt omnes Historici. Rescripti igitur fide Codicis Petrensis, quod placebat etiam Cl. Wasseo, circumfessus pro eruptionem Lipsius maluit eruptione.

⁹ Obportuno] Cantabr. text. opportunitam. Medic. sec. a. m. pr. parv. & loca conjunctio deest in Mc-

& loco & tempore fecerat, Caesarem ¹⁰ ad castellum, quod duplici munitione instructum erat, avidè ¹¹ inrumpentem, exterior ipse circumfusus corona obligavit, ut ille inter eos, quos obsidebat, & eos, qui extra circumvenerant, medius, non leve periculum & detrimentum senserit.

V. Flavius Fimbria, in Asia, apud ¹² Rhyndacum, adversus ¹³ filium Mithridatis, ¹³ brachiis ab

¶ Vulgo HILDINACUM, ADVERSUM.

Mediceis, Leid. sec. & Edd. Italicis.

¹⁰ *Ad Castellum*] Intelligit auctor minora Pompeji castra, quae majoribus inclusa erant. Id patet ex aliis scriptoribus, & praecipue ex Caesare late hanc actionem sibi pene exitialem describente l. III. B. CIV. c. 66. & quae sequuntur. *Relicto interiore vallo majorem adjecerat munitionem* (Pompejus) *Ita minora castra inclusa majoribus castelli atque arcis locum obtinebant.* & deinde. *Primo in majora castra, post etiam in castellum, quod erat inclusum majoribus castris, irruerunt.*

¹¹ *Inrumpentem*] Leid. sec. *rumpentem*. Dein exteriori non male Medic. pr. pro ut Medic. sec. pro var. lect. ubi. *Medius* deest in Hillensb.

¹² *Hildinacum*] MSS. *Thidiacum*. Fortasse *Rhyndacum* legendum est. SCRIV. Voss. 2. Reg. 1. Hill. *Rhidinacum*. MSS. Scriverii, & tertius Reg. *Thidiacum*. Unde Graevius, & Scriverius optimo jure *Rhyndacum* efficiunt. Stephanus *Ρύνδακ* πόντις μεταξὺ Φρυγίας καὶ Ἐπιδωρῶντος. TENN. Ex Plutarchi Lucullo, & Appiani Mithridaticis Ortelius legendum conjecit *Pitanen*. Sed nihil verius est lectione τῷ *Rhyndacum*, ut Vossius quoque libri sui margini adscripsit, & exhibent MSS. Palatin. Ed. Bonon. & margo Wechel, *Rhidinacum*, &

Riebinacum quatuor alii: alii aliter. *Pitanen* inclusit Mithridaten ipsum Fimbria, quod longe ab hac historia alienum est. Cum Mithridatis autem filio non inprospere eum pugnassee docet Appian. B. Mithr. p. m. 345. ubi & de re ad *Pitanen* gesta vide, ac Plutarch. in Lucullo p. 493. Non autem oppidum, quomodo videtur sumere Tennulius, sed fluvium intelligo *Rhyndacum* cum Scriverio in curis posterioribus, de quo praeter alia vide Comment. ad Valer. Flacc. l. III. 35.

Teque etiam medio fluvientem, Rhundace, ponto.

Ad quem fluvium Mithridates ipse a Lucullo caesus est. V. Plutarch. in Lucullo p. 498. Appian. B. Mithr. p. 371. *Adversus* autem e MSS. nonnullis seposui pro *adversum*, ut reperitio syllabae univideretur.

¹³ *Brachiis*] *Brachia* sunt munitiones, non implentes orbem circumvallationis (ut ille tradit) sed exstantes extra circuitum, ductae extra ordinem muri vel castrorum. Suetonius Claudio c. 20. *Portum ostiae extruxit, circumdullo dextra sinistraque brachio*. Plinius l. vi. ep. 31. *Hujus finitum brachium firmissimo opere munitionum est, dextrum elaboratur*. Hirtius bello Alex. 30. *Castellum, quod Rex in proximo vico non longe a suis castris muniverat, brachiisque cum opere castrorum conjunxit.*

ab latere ductis, deinde ¹⁴ fossa in fronte percussa, ¹⁵ quietum in vallo militem tenuit, donec hostilis equitatus intraret angustias munimentorum: tunc, eruptione facta, sex millia eorum cecidit.

VI. ¹⁶ C. Caesar in Gallia, deletis ab ¹⁷ Ambiorige Titurii Sabini & Cottae legatorum copiis, quum a Q. Cicerone, qui & ipse obpugnabatur, certior factus cum duabus legionibus adventaret, conversis hostibus, metum simulavit, militesque in castris, ¹⁸ quae ampliora solito ¹⁹ industria fe-

ce-

junxerat, vici obtinendi causa. Justinus l. v. c. 8. *Si demissa Piraeum versus brachia deicerent.* TENN. Add. J. F. Gronov. ad Liv. l. xxii. c. 52. *Brachio obiecto, flumine eos excludit,* & ad Justin. v. 8. *Demissa Piraeum versus muri brachia.* ac Davies. ad Hirt. B. Alex. c. 30. *brachiiisque cum opere castrorum conjunxerat.* Immo Casaubon. ad Polyæn. p. 180. 181. ex quo totam notam, nec tamen intellecto, more suo ad verbum hic transcripsit Keuchenius. Non generaliter de omnibus castris, sed de illis, quae ibi describit, loquitur Casaubonus.

¹⁴ *Fossa in fronte percussa*] Sic omnes MSS. h. e. *ducta, facta.* Sic & Stewechius legit l. i. c. 5. n. 8. *Fossam transversam inter montes percussit.* Cum in MSS. sit *pressit.* Ubi Gujetus conjecerat. *Depressit.* Idem Stewechius ex MSS. asseruit Vegetium l. iii. c. 8. *Tunc opere tumultuario fossa percussit.* Ibidem c. 7. *Tunc in utroque capite, percussis latioribus fossis.* Plinius l. x. epist. 50. *Ego per eadem loca invenio fossam a Rege percussam.* Sed incertum, utrum ad colligendum humorem circumjacentium agrorum, an ad committendum flumini lacum. Declam. 3. Quintilianus. *Ferienda sit fatigato fossa.* TENN. Casaubonus ibidem mo-

do citat deinde fronte percussa. verum fossam percussere Latine dici satis ex Tenuitii notis patet. Vide etiam ad l. i. §. 8. & Burm. ad cit. Quintil. locum.

¹⁵ *Quietum*] Petrent, quietem, bene, si militem non adderetur. in vallum Medice. sec. Deum pro intraret Medicee, & Edd. Italicae incurreret. *Incursum* & *incursum quietum* de irruptione equestripas- sim quidem invenitur. ad l. iv. c. 1. §. 8. Nihil tamen hic mutem.

¹⁶ *C. Caesar*] Praenomen non agnoscunt MSS. septem, & Ed. Paris. quod supra aliquoties praesertim in Caesaris nomine accidisse vidimus.

¹⁷ *Ambiorige*] MSS. multi, & Ed. Par. *Ambus* vel *Ambio* rege. Rectius Vaticanus *Ambiorige* rege. nam ultimam voculam ob praecedentes vicinas litteras facile excidisse potuit. Medicei *Ambus* rege vel *Ambis* rege quasi voluissent *Ambiorige*; ut apud Plutarchum, & Dionem Eburonum ille Rex vocatur; sed Latini omnibus nominatur *Ambiorix*.

¹⁸ *Quae ampliora*] Cum exemplum hoc suspectum mihi esset de mendo, idque de disciplina militari cognitum haberem, pluribus copiis minora interdum castra fieri solere, quo hostes late- ret militum numerus; eo conje-

Qua

cerat, tenuit. Galli, ²⁰ praesumpta jam victoria, velut ad praedam castrorum tendentes, fossas implere, & ²¹ vallum detrahare coeperunt. ²² Qua

re

tura ductus sum, ut emiculandum putarem hac ratione, in castris, quae arctiora solito industria fecerat; pro, ampliora solito. post vidi ex historia ipsa, castrametationem illam, quam suspicatus fueram, comprobatum iri. Caesar v. belli Gallici: *Confedit* (inquit) & quam acqussimo loco potest, castra communit. atque haec etsi erant exigua, per se vix hominum millium septem, praesertim nullis cum impedimentis; tamen angustius viarum, quam maxime potest; contrahit; eo consilio, ut in summam contemptiorem hostibus veniat. STEW. Ampliora. Sic omnes MSS. sed Stewechius Arctiora; quia ipse Caesar se contraxisse castra scribit l. v. B. G. ut in contemptiorem hostibus veniret. TENN. Mirandum est, ab omnibus librariis tam turpem mendam auctori nostro adfictam esse: cum non tantum historiae, sed communi sensui contrarium sit; ut aliquis, qui metum simulat, castra ampliora solito faciat, quod in virum ostentationem fieri solet. Praeter Caesarem autem cit. l. c. 49. 50. 51. Dio ait l. xi. p. 125. ὡς ἐν βορρυτάτῳ ἰσογυποιδεύσατο: & Polyaeus l. viii. Strateg. c. 23. § 7. Τὸν μὲν χάρακα σινώτατον ἐκείνῳ τεχνίζεν. Orocius denique l. vi. c. 10. Caesar parvissimis se castris consulto condidit. Arctiora igitur cum Stewechio scribendum, vel, quod propius ad vulgatas accedit litteras, angustiora; nisi aliud similis sensus quiddam lateat. nam in Mediceo est ampliori. Altiore vallo Caesar castra muniri iusserat. vide apud eundem. Quid si ergo scripserit auctor quae aliori vallo

industria, vel ex industria? quae speciosa non mea tantum, sed & Clar. Wassei conjectura est.

19 Industria] Petrenf. & Leid. sec. ex industria. Medic. sec. de industria. Utrumque recte. Sed & sine praepositione non damnumandum, ut inprovisio &c. sic l. 1. 4. 13. de industria. MSS. plerique industria.

20 Praesumpta] Leid. pr. praesumpta, male. dein replere Hillensb.

21 Vallum detrahare] Petrenf. in vallum. an vi v.? quo facit Medic. sec. qui habet implevit. Eodem autem, quo notter, modo loquitur Polyaeus. Οἱ δὲ ἄνθρωποι τὰς τάφρους οἱ δὲ ἀντιπαρατὰς τὰς τειχίους. quapropter & in Caesare cum MSS. plerisque & Edd. VV. lego alii vallum manu scindere, alii fossas complere; vulgo scandere. MS. a Perizonio collatus vi conscendere. Nam & Graecus illic interpret ἀντιπαρατὰς, quod temere explodit Davivius, ut absurdum. Atqui ipse Caesar in simili re l. iii. c. 5. Quum hostes inflarent, languidioribusque nostris, vallum scindere & fossas complere coepissent &c. l. vii. 86. Falcibus vallum ac loriceam rescindunt. Orocius, Galli quasi vicissim ad obducendum extrinsecus vallum conversi sunt. Reponendum illic quoque videtur abducendum.

22 Qua re proelio aptatos] Dicam, quod suspicor, legendum videri, qua re proelio captato. interim auditurus, quid sint didicisti alii. STEW. Probat Keuchenius aptatos. Ego nec aptatos, nec captato intelligo. Certe illi, qui venerant quasi ad praedam castrorum, & fossam implebant &c. non captabant proelium, nec etiam proc-

re proelio aptatos Caesar, emissio repente undique milite, ²³ trucidavit.

VII. Titurius Sabinus, adversus Gallorum amplum exercitum continendo militem ²⁴ intra ^a munimenta, praestitit ²⁵ eis suspicionem metuentis; cujus augendae causa perfugam misit, qui adfirmaret, exercitum Romanum in desperatione esse, ²⁶ ac de fuga ^b cogitare. Barbari oblata ²⁷ victoriae spe concitati, lignis sarmentisque se oneraverunt, quibus fossas ²⁸ complerent: ingentique cursu castra nostra in colle posita petiverunt; unde

in

^a Vulgo Juxta. ^b Vulgo ac fugam.

proelio erant aptati, sed potius incepti, & impediti, ut passim hac in re loquuntur veteres. Num fuit Gallos occupatos, vel praecoccupatos, sive potius qua re praepeditos, ut apud Livium l. vii. c. 36. Quo praepediti nec arma impigre capere, nec obistere poterant. Verum cum deinceps pro aptatos cognoverim in Petrensi legi intentos, incidit conjectura, ut puto, non spernenda Quare proelio haud intentos, ex haud intentos prave scripto fecisse videntur tandem aptatos. Vel qua re, non proelio intentos, quod vel ineptos, vel inparatos in mentem venit quoque Cl. Wasseo.

²³ Trucidavit] Mille trucidavit Medic sec sed multo plures fuisse interfectos, citati supra auctores docebunt.

²⁴ Juxta munimenta] Error, ni fallor, ex notis, quibus olim utebantur librarii. Corrigendum judico, intra munimenta. Neque illo sola conjectura me duxit, sed auctoritas ipsius Caesaris, a quo didici, Q Titurium hunc Sabinum legatum ejus, etsi idoneo omnibus rebus loco, tamen castris sese tenuisse; eaque re non solum hostibus Gallis in contemptum venisse; verum etiam

Romanorum militum vocibus nonnihil carptum. Caesar libro 111. belli Gallici. Stew. Omnes MSS. intra munimenta. & sic conjecit Stewechius. TENN. Reposui intra, jubente ipsa ratione, Caesare l. 11. B. G. c. 17. & MSS. meis fere omnibus, atque ita jam exhibet Ed. Parisi.

²⁵ Eis] Ei & dein Romanorum Medic. sec.

²⁶ Ac fugam cogitare] Alias ac de fuga. SCRIV. 4. Reg. Voss. 3. Hill. de fuga. TENN. De fuga exprimi curavi auctoritate meorum etiam Codd. quod & jam legitur in Ed. Parisi. qua, non jam citata, ut solet alias, ita legendum sine dubio putavit Keuchenius. Sic plane l. 11. 2. 14. Qui indicaret, populares suos de fuga cogitare. Veget. l. 111. c. 2. pavore confusi de fuga magis, quam de conflictu incipiunt cogitare. Alioquin fugam per se non damnam.

²⁷ Victoriae spe concitati] Voss. victoria conc. Gudian. victoriae citati. MSS. Scriv. excitati. Medic. sec. concitatis. An conligatis lignis sarm. ? Caesar Sarmentis virgulisque. Verum vulgatam lectionem non temere murandam judico.

²⁸ Complerent] Medicei imple-
rent.

in eos Titurius universas inmisit copias, multisque Gallorum caesis, ²⁹ plurimos in deditionem accepit.

VIII. ³⁰ Asculani, ³¹ obpugnaturum oppidum Pompejo; quum paucos senes aegros in muris ostendissent, ob id securos Romanos, eruptione facta, fugaverunt.

IX. Numantini obsessi ne pro vallo quidem ³² instruxerunt aciem, adeoque se continuerunt, ut Popillio Laenati fiducia fieret, scalis ³³ oppidum adgrediendi. Quo deinde suspicante insidias, quia ne tunc quidem obsisteretur, ac suos revocante, eruptione facta, aversos, & descendentes adorti sunt.

rent. Dein in iisdem deest nostra. Petierunt Palatin. Medic. sec. & Leid. sec. Mox misit copias Cantabr. tert.

²⁹ Plurimos.] Uterque Leidenfis, Cantabrig. Bibl. Pub. & Hillensb. plurimum. Unde coniectere possis, legendum esse P. seu populum Unellum. Friget certe vulgata lectio, & testatur Caesar, Unellos a Titurio hic victos & in deditionem esse acceptos.

³⁰ Asculani.] Medicei, Petrensi. & Ed. Rom. Esculani. Vide ad l. 11. 3. 21.

³¹ Obpugnaturum.] Obpugnaturum oppidum Pompeji MSS. SCRIV. Voss. 2. Reg. 1. Hill. Obpugnaturis. 2. reliqui Regii, & 2. Hill. Obpugnaturum oppidum Pompeji. Voss. Pompejis. TENN. Obpugnaturum Pompeji etiam uterque Leid. Medicei, Vaticanus, Palatin. Arcerianus, & Edd. Rom. ac Paris. Obpugnaturis Gudian. & Cantabrig. Bibl. Pub. qui etiam habet Pompeji. Petrensis oppugnante oppidum Pompejo. Recte quidem, sed manum correctoris sapit. Potius videtur excidisse aliquod verbum, & loqui auctor de bello

sociali, in quo Cn. Pompejus Strabo Magni pater post longam obsidionem Asculum cepit, & de Asculanis triumphavit. Quod apud omnes reperias historicos. Ceterum senes & aegros legebat Lipsius.

³² Instruxerunt.] Medic. pr. instruerent aciem, adeo se c. Leid. prim. ne vallo quidem. Leid. sec. adeo quoque. Videtur autem hic deesse laessiti, aut provocati, vel tale quid. Marcum vero Popillium, sive potius, ut ex Fastis reposui, Popillum hunc Laenatem a Numantinis fuscum fugatumque fuisse, docet Liviana Epit. LV. Nihil eum egisse dicit Appian. in Hispan. p. 300. & Oros. l. v. 3.

³³ Oppidum adgrediendi.] Petrensi. murum ascendendi. Mox demum uterque Mediceus, & Scriverii MSS. cum Edd. Italicis, quod hic admitti posset. Malim tamen retinere deinde. Post nec tunc quidem MSS. & Edd. qdd. mutatione sollemni. Dein suoque rev. Petrensi. Tandem adversus desc. & adversos & desc. MSS. multi, & Edd. priscae perperam.

CAP. XVIII.

De constantia obsessorum.

EXEMPLUM I.

Romani¹, adfidente moenibus Hannibale,² ostentandae fiducia gratia, supplementum exercitibus, quos in Hispania habebant, diversa porta miserunt.

II. Iidem agrum; in quo castra³ Hannibal habebat, defuncto forte domino, venalem ad id pretium⁴ licendo perduxerunt, quo is ager ante bellum venierat.

III. Hi, dum ab Hannibale obsidentur⁵, & ipsi⁶ obsiderunt Capuam; decreveruntque, ne nisi

⁴ Vulgo OBSIDERENTUR, OBSIDERENT C. DECREVERUNT.

¹ Adfidente] Cantabr. tert. obfidente. Medic. sec. obfidente.

² Ostentandae] Unus Reg. Ostendendae. de his exemplis agit Valetius Max. l. iiii. c. 7. n. 10. Plutarchus in Hannibale. TENN. Ostendendae etiam in Medicis, Ed. Romana, & J. Saresber. l. v. c. 7. legitur. Mihi tamen valde praeplacet vulgatum. De his exemplis vide etiam Livium l. xxvi. 11. 36.

³ Hannibal habebat] Apud Sarsiberiens. legitur Hannibalis erant; & mox ad id pretii; bene, quod tamen in nullo MSro deprehendit. Pro venalem in Palatino novalem.

⁴ Licendo] Sic lege. male in Regio uno Pollicendo. Liceri est augere pretium. Sueton. Caligula 38. Nec licendi finem factum, quoad tredecim gladiatores H. S. viginti ignovanti addicerentur. TENN. Petrensis licitando. Quae verba alibi quoque confunduntur. V. Torrent. ad Sueton. Caes. c. 20. Ne in locatiene novorum ve-

litigium immoderatus licerentur, propalam monuit. bellum deest in Edd. Italicis. Mox MSS. plurimi, & Saresber. male venerat.

⁵ Hi dum &c.] Forte, Iidem dum a. H. d. & ipsi obsidere Capuam decreverunt, & nisi c. e. revocaverunt inde exercitus. Eo sane trahere videntur MSS. SCRIV. Cum Scrivario malim Iidem dum, & sane Leidensis sec. habet Iidem. dem ejectionem videtur obsequium.

⁶ Obsiderent Capuam] Unus Reg. Capuam decreverunt obsidere, nec nisi capta ea revocaverunt inde exercitum. Scrivarius & nisi vix probabit, nisi explicet pro laborat & exercitus, & non nisi ut Liv. xxxiv. 16. Ubi nisi in virtute spem haberent. Columella vii. c. 3. Quo magis etiam propter hos casus, nisi validissima, quae non comprehendatur hieme, novaeque progenie repleatur numerus. Nam Florus l. ii. c. 6. tantum exercitus partem eo missam ait. Sic finiebant tres Regii (aliique) MSS. Julii Frontini

STRATEGEMATICON L. III. C. XVIII. 401
nisi capta ea, revocaretur inde exercitus.

tini Strategematicon (al. *Strategematum* vel *Strategematon*) *liber tertius explicit. Incipit ejusdem Liber IV. scilicet. TENN. Obsidere Capuam decreverunt, nec n. c. e. revocaverunt inde exercitum* inveni quoque in Mediceis, Vaticano, & Edd. Rom. ac Bonon. quod videtur voluisse Scriverius; verum repugnat historiae veritati. Nam Romani jam diu, antequam Hannibal ad urbem accedebat, Capuam obsessam tenebant; quin etiam decretum hoc jam ante fecerant. Res patet clarissime, ut alios omitam, & Livio. l. xxvi. c. 1. initio anni *M. Fulvio, Appio Claudio prioris anni consulibus prorogatum imperium est; atque exercitus, quos habebant, decreti: adjecitque, ne a Capua, quam obsidebant, abscederent, priusquam expugnassent.* C. demum septimo docet Livius, Hannibalem Romam versus movisse, cum Capuam videret a se aliter liberari non posse. Quo nuncio audito patres iterum decreverunt, ut pars exercitus maneret in obsidione, pars domum remitteretur. Quod secundum decretum intelligere videtur auctor

noster. Vide Livium c. 8. Quapropter erat etiam Tennulius, & Floto citans partem exercitus Capuam missam. Aliter Florus & recte (compulsus (p. R.) ad ultimos metus ab incepto non destitit, & de sua urbe sollicitus Capuam tamen non omisit, sed parte exercitus sub Appio Claudio relicta, parte Flaccum in urbem (Romam) sequuta &c. Sed Tennulii nota obscurissima vitiose videtur esse impressa. Aliud autem hic latet; quod monstrant meliores libri: nam primo *dum obsiderentur* non est Latinum; *Dum* enim hoc sensu construi debet cum indicativo, ut docui l. 1. c. 5. §. 2. *dumque submoventur hostes.* Quapropter scribendum erat *dum obsidentur*; & ita diserte vobis servavit J. Saresberienfis, ac pro *obsiderent* idcirco ex historiae veritate reponendum *obsidentur*, quod exhibet Hillensberg. & Leid. sec. in quo tamen *obsidebant.* Pro *decreverunt* idem cum Palatino optime *decreveruntque.* Sic sensus, historia & Latinitas sibi recte contant. In plurali *revocantur* e. Vossian.

Cc SEX;

S E X T I
J U L I I F R O N T I N I
S T R A T E G E M A T I C O N
L I B E R Q U A R T U S.

P R A E F A T I O.

Ultra lectione conquistis Strategematibus, & non exiguo scrupulo digestis, ut promissum trium librorum¹ inplerem, si modo inplevi; ² in hoc exhibebo ea, quae parum apte ³ descriptioni priorum ad speciem adligata subjici videbantur, ⁴ & erant exempla potius ⁵ strategicon, quam ⁶ strategematicon. Quae idcirco separavi, quia, quamvis clara, diversae tamen erant substantiae: ne, si qui forte in aliqua ex his incidissent,

¹ Inplerem] Medic. sec. exple-rem.

² In hoc exhibebo ea] 4. Reg. 3. Hill. non agnoscunt rō in- Voss. hic exhibebo. TENN. Indeeft quoque ab utroque Leid. & Ed. Par. Hic exhib. Leid. sec. & Gudian. Nunc exhibebo Petrenf. exhibeo Vaticanus, Medicei, Leidens. pr. & Edd. primae. Hic placet mihi. Dein aperte Vatican. Medic. & Ed. Rom.

³ Descriptioni] 3. Reg. & Voss. & 1. Hill. Discretioni. Front. Praefat. l. 1. discreta ad rerum varietatem apte collocarentur. TENN. Gudian. etiam discretioni.

⁴ Et erant] Haec Medic. sec.

Gud. & Voss. erunt Palatin. Leid. sec. & Gud.

⁵ Strategicon] Leid. sec. Strategematon Medic. sec. Strategematico.

⁶ Strategematicon] 3. Reg. 3. Hill. Strategemata Voss. quia Strategemata, TENN. Vulgata lectio a Scriverio indulta est. Ante eum Strategemata legebatur, quod praefere ferunt MSS. mei quinque. unus perperam Strategematon. Exempla Strategematicon sunt Strategemata: unde patet, incertum esse, quid ex his eligendum sit. Cum Scriverio ceterisque tamen Strategematicon praetuli. Vide ad Praefat. l. pr.

sens, similitudine⁷ inducti^a praetermissa opinarentur. & sane velut residua⁸ expedienda sunt: in quo, sicut antea, & ipse ordinem per species servare conabor.

INDEX CAPITUM.

- CAP. I. **D**e disciplina.
 II. **D**e effectu disciplinae.
 III. De continentia.
 IV. De iustitia.
 V. De constantia.
 VI. De⁹ adfectu & moderatione.
 VII. De variis consiliis.

^a Vulgo INDOCTE.

⁷ Indolte] Omnes MSS. indocti. Necessario lege *inducti*. TENN. Septem vel octo meorum cum Ed. Paris. *indolte*. Verum *inducti* diserte exhibent Petrensis, Cantabr. tert. & Leidens. sec.^a quomodo legendum esse librorum suorum marginibus adscripserant Jam Lipsius, Scrivenerius, Vossius, & Wasse. *Inducere* saepe notat falsa specie decipere. Consule Gebhard ad Nepot. Alcib. c. 8. & Achill. Stat. ac Broukh. ad Tibull. l. 1. 7. 1.

Semper ut inducas, blandos offers mihi vultus.

⁸ Expedienda] 3. Reg. Voss. 2. Hill. *Et sana velut residua expe-*

diendi fuit, in qua & ipse ordinem &c. TENN. Sana Leid. pr. Petrenf. Gudian. Medic. Pro *velut* in Petrenf. *res. expediendi fuit novem mei*, & Ed. Paris. *expediendi causa fuit* Leid. sec. in qua MSS. octo cum Ed. eadem. *Sicut antea deest in quatuor. Sicuti* Edd. primae. *Sicut in antea* Medicei. in ordinem Medic. sec. per ordinem Palat. Quae lectionis varietas aperte indicat, locum male sanum esse. Fortan *Et sane res, velut residua, expedienda fuit, in qua &c.*

⁹ Affectu] Omnes MSS. de affectu. Male. TENN. Et plerique mei.

CAP. I.

De Disciplina.

EXEMPLUM. I.

Priorum ducum¹ socordia exercitum corrumpit,

¹ Scipio] De eo vide Vegetium | Stewechius illis opponit; Florum
 l. 1. c. 15. & l. 111. c. 10. & quae | l. 11. c. 18. & ad eum Freinshe-
 mii

Cc 2

xit, dimisso ingenti lixarum numero, redactis ad munus quotidiana exercitatione militibus; quibus quum frequens injungeret iter, portare complurium dierum cibaria ³ imperabat ⁴, ita ut frigora & ⁵ imbres pati, vada fluminum pedibus trajicere adfuesceret miles; exprobrante subinde Imperatore timiditatem & ignaviam, ⁶ frangente delicatioris usus ac parum necessaria expeditioni vasa. Quod maxime ⁶ notabiliter ⁶ accidit ⁷ C.

Mem-

⁴ Vulgo IMPERAVIT. ⁶ Vulgo NOBILITER.

mii curas. TENN. Valer. Maxim. l. 11. 7. 1. infra § 5. Polyæn. l. VIII. c. 16. 2. Scipionis autem praenomen hic in Mediceis, Leid. sec. & Edd. Italicis non comparer.

² *Secordia*] *Secordia* MSS. SCRIV. *Secordia* Palat. Medic. & J. Saresber. V. ad l. 111. 2. 2. Pro quotidiana exercitatione margini exemplaris sui adposuit Lippius quotidianae exercitationis.

³ *Imperavit*] Cur ita primum Parisienses ediderint, nescio. nam J. Saresberienf., omnes MSS. & Edd. Italicæ *Imperabat*, quod idcirco, licet minimi rem inomenti, revocavi. ita statim abest a Palatino.

⁴ *Imbres pati*] Petrensis *imbrem*; quod viro docto placet. Certe sic Ovid. l. 11. Art. Am. 237.

Saepe feres imbrem coelesti nube solutum

Frigidus: ubi itidem MSS. nonnulli *imbres solutos*. Quare nihil mutare tutius est. Idem l. XIV. Metam. 471.

Fulmina, noctem, imbres, iram coelique marisque

Perpetimur.

Columell. l. 111. c. 1. *Imbres & ventos fortis patitur*. l. IV. c. 29. *tempestates, & ventos & imbres pati*. Phaedrus l. 111. F. 7. nunc *patier nives imbresque*; ubi vide

notas. Accedit Claudian. l. 1111 Conf. Honor. 239.

Frigora saeva pati, gravibus non celere nimbis.

⁵ *Frangente*] Intelligi hoc, & ferri potest. Lenius tamen auctoris sententia procederet; si scriptum exstaret *frangenteque*; atque ita reliquum a J. Saresber. & conjectum a Scriverio ad libri sui marginem. sed supra etiam sine copula dimisso l. numero, redactis ad m. mssibus. Medic. sec. habet *frangentem*.

⁶ *Nobiliter*] *Notabiliter* MSS. SCRIV. Scriverii MSS. & unus Reg. *Notabiliter* vox proba. Plinius l. 1. epist. 5. *Expalluit notabiliter, quamvis palleat semper*. Apuleius Apolog. p. 352. *Animadverti satis notabiliter in medio foro tibi, AEmiliane, obrustantem*. Ovid. l. Metam. candore *notabilis ipso*. Frontinus IV. 3. 13. *Notabilis continentia*. TENN. *Nobiliter* apud Saresber. Sed multum praestat *notabiliter*, ut conjectit jam olim Lipsius. neque enim Barthii conjectura l. XIV. Advers. c. 9. *intolerabiliter* est admittenda; rogantis, quomodo quid alicui *nobiliter* vel *notabiliter* accidere possit. Immo sane *notabiliter*, quod ex meis dant Medicei, & Leidens. sec., accidit huic Tribuno: quia peculiani quasi nota a Scipione reprehensus est, qui totum quidem exercitum

Memmio^a Tribuno, cui dixisse traditur Scipio:
³ Mihi paulisper & Reipublicae^b, tibi^c semper
nequam eris.

II. ¹⁰ Q. Metellus, bello Jugurthino, similiter
lapsam militum disciplinam pari severitate resti-
tuit, quum insuper prohibuisset alia carne¹¹ quam
assa^c elixave milites uti,

III.

^a Vulgo C. MEVIO. ^b Vulgo TIBI ET REIP, ^c Edd. Scriv. &
seqq. QUAM A SE A.

citum generaliter severitate cor-
rexit, sed singulati, & notabili
locutione Tribunum istum no-
tavit. Plin. l. v. Epist. 17. *Tam
notabiliter pro fratre &c.* ubi ite-
dem MSS. nonnulli *nobiliter*,
Suet. Aug. c. 87. *Quotidiano ser-
mone quaedam notabiliter usurpas-
se eum.*

7 C. Mevio] 2. Reg. 2. Hill. &
Voss. Gajo Nemio 3. Reg. Gajo
Memio. TENN. Nummio apud Sa-
resber. In nullo Codice Nevio,
sed in omnibus duae tresve lit-
terae m. unde patet in Gruteriano,
sive Palatino altero, Medi-
ceis, Cantabr. tert. & Hillens-
berg. recte scribi C. Memmio, at-
que ita e suo codice jam emen-
davit Pighius in Annal. T. 111.
A. V. C. DCXXIV. uti & Glan-
dorpianus in Onomast. p. 597. *Mé-
mior* etiam vocat eum Plutarch.
in Apophthegm. p. 201.

8 Mihi paulisper. Palatin. Vide
paulisper. Leid. prim. mihi qui
p. Barthius corrigit ibidem Me-
vi, paulisper tibi, at R. s. nequam
eris. putatque nullas Imperatoris
esse partes Secus ego censeo. &
sensum esse. Te Memmi (sic enim
saltem debebat, ut ex praedictis
liquet) ut Tribunum militem
cum ista tua nequitia tolerare
debeo, sed paulisper tantum &c.
Quid multa? Consule Plutarchum
mox citatum.

9 Semper nequam eris] Alias.
semper necessarius nequaquam eris.

Ego, quomodo me hinc expediam,
nescio. Mod. Alias s. *necessarius
nequaquam e.* & sic MSS. SCRIV.
Necessarius nequaquam in solis Me-
diceis, & Edd. Rom. Bon. ac Pa-
ris. occurrit Sed *nequaquam* est
in aliis quinque. Palat. *quia sem-
per nequaquam eris.* Cum vulga-
tis facit Saresber., &, ni fallor,
melius, licet Keuchenius putaret,
omnino referendum esse *necef-
sarius nequam eris.* Nam Reip.
certe *necessarius nequam* semper
non deberet esse Quia populus,
& Censores eum remove, &
damnare in perpetuum poterant,
nec deinceps ad publica admitti-
re munera. tibi nec. nequam non
habet idoneum sensum. Sed si-
bi & resp. *semper nequam* esset,
quia ineptus ad res laudabiles
gerendas foret. Verum tamen
non ita reliquit Frontinus, sed
*Mihi paulisper & Resp. tibi sem-
per.* Res patet e Plutarcho in A-
pophthegm. p. 201. *Ἐμοὶ μὲν
(εἶπεν) ἡμίρας τεράκοντα καὶ
τῇ πατρίδι, ταυτῶ δὲ τὸν βίον
ἅπαντα, τοῖσι δὲ ἄν, ἀχρηστοί
πεποινῆσται εἰσίν.* Certius ad
haec bene constituenda argumen-
tum equis adferre potest?

10 Q. Metellus] Praenomine
carent Medic. & Leid. sec. dein
prohiberet Saresber. & *elisa* male
Leid. pr. cum Ed. Par.

11 Quam assa] Ita lego, in-
sertis duabus istis voculis a se.
Cc 3 gum

III. Pyrrhus¹² delectori suo fertur dixisse; Tu grandes elige, ego eos fortes reddam.

IV. L.¹³ Flacco & C. Varrone Coss. milites pri-

quae nusquam in libris vulgatis comparent. SCRIV. Voculae a se in MSS. nusquam apparent, inventae sunt a Scriverio, sine quibus non constat ratio historiae. De hoc bello consule Valerium Max. l. 11. c. 7. Florum l. 11. c. 1. Sallustium Jugurtha c. 45. Livium, Plutarchum. TENN. Eodem plane modo supplevit locum hunc Lipsius l. v. de Mil. Rom. c. 16. Vendere enim cibum coctum verabat Metellus; ipsi ergo soli sibi coquere vel assare debebant. Verum Barthius cit. loco judicat, hisce oculis non opus esse, & verita esse omnia pretiosa iuscula, concisiones item carnium, tuceraque, & mille condituras impensis, & deliciis tantum natas; quas culinae artes milites illi jam callebant. Recte, licet aliquin ingenuosa emendatio Lipsii, & Scriverii multum arideat. Sed eas voces etiam non agnoscit Saresber. Immo audi Plutarchum, qui tamen hoc Scipioni tribuit Apophthegm. p. 201. *Προτίταξεν δὲ ἀλείψαν μὲν ἐσῶτας ἀπυρον ὄψον, διαπνέειν δὲ κατὰ χειρὸς ἄρτον ἢ πολλὸν ἀπλῶς καὶ κρέας ὀπλον ἢ ἐφθόν.* i. e. carnem assam vel elixam. Locushic omnem dubitandi moram tollit, quem mirabar, uti etiam superiorem, a nemine doctorum Virorum fuisse animadversum, nec etiam locum Polyaei l. viii. c. 16. e Plutarcho desumptum. At postea deprehendi ill. Schelium, qui vulgata eodem modo, quo Barthius defendit, Polyaei locum animadversisse, uti & Appiani *Τὰ τε σιτία αὐτοῖς ἄριστο κρέα ξηρὰ καὶ ὀπλὰ εἶναι.* ad Hygin. p. 269. Olim Lipsius coniecerat *ulla carne assa.* Palat. *assave elixa.*

12 Delectori] Plinio l. x. Epist. 39. *Conquisitor* vocatur. Liv. xxiv. c. 42. *Conquisitio militum.* TENN. Adde l. xxiii. 32. xxv. 5. Cicer. pro Mil. c. 25. & saepe. Mox ego vero f. MS. Hillensb.

13 L. Flacco] Puto legendum L. Paulo. Nam Livius l. xxii. Coss. sub quibus milites iurejurando facti, laudat L. Aemilium Paulum & Terentium Varronem. Caeterum a sacramento differt iusjurandum; iurejurando in ipso delectu singuli, cum nominatim essent citati, adaacti a tribunis spondebant, conventuros se iussu consulum, nec iniussu eorum abiituros. Sed sacramento, postquam delectus esset habitus, non singuli, sed generaliter omnes promittebant ducibus obedientiam, unumque socium praecurantem secuti, idem in se quique iurabant: ut Frontinus, *ipsi conjurabant inter se*, &c. Praeterea sacramento miles rogatur, iurejurando adigitur; vel iusjurandum adigit, qui dictabat (non rogabat) qui praesbat verbis, ut ait Plautus in Rudente iusjurandum est necessitatis, sacramentum voluntatis. Nam qui rogat, non cogit, sed qui adigit. Iusjurandum accipientis stipendium, sacramentum est gratis militantis plurimum. Namque in Reip. incunabulis Romanum classicum & opibus (tanquam fidei & fortitudinis pignoribus) censum esse oportebat, cui Resp. crederetur; ambibat (necum cogebatur) quilibet, & suis sumptibus suscipiebat militiam: Nonnihil praedae tamen profligato hoste accipiebat; deinde activa stipendia. Iurejurando autem cum adigeretur, etiam hiberna stipendia nanciscebatur. De qua re See-

primo jurejurando ¹⁴ facti sunt; ¹⁵ ante ea enim
¹⁶ sacramento tantummodo a tribunis rogabantur:
 ce-

4 Vulgo ANTE.

Schelius ad Polybium, & Lipsius de militia Rom. l. v. Neque obstat, quod *sacramentum* ponatur pro necessitate Florus l. iii. c. 10. *Hoc sacramentum fuit, ne redirent.* c. 18. *Hoc fuit impij belli sacramentum* l. iv. c. 12. *Hoc velut sacramentum sumptuerant bellum.* Nam in illis exemplis ad hanc necessitatem vel inceptum, a quo resistere non poterant, homines venire sua sponte. Eandem naturam videre est in ejus Metaphora: Nemo enim invitus baptizatur, vel interit sacrae coenae. Sed postquam baptizatus est, cogitur sequi signa Christi, & ubi celebravit synaxin, meminisse passionis, nisi malit subire crimen perfidiae, & ingrati animi. Arnobius circa initium l. ii. *Fidem rumpere Christianam, & salutariis militiae sacramenta deponere,* ad quem locum vide Elmenhorstium. TENN. Paulo pro Flacco legendum monuit jam Schelius ad Polybium de Castris Rom. p. 177. unde haec Tennulii pleraque & seqq. de *sacramento* rogati delicta sunt. Viderat etiam Keuchenius, qui animadversionem de abeundo merus causa totam ad verbum debet Casaubono ad Polybium p. 174. Ed. Gron. Nam cetera unde furatus sit, reperire nondum potui. MSS. autem contanter retinent *Flacco*, nisi quod Leid. sec. habeat *Platō*. Gronovianus *Fratto*. Paulo vero reponere non ausus fui, quia J. Saresberienf. Polier. l. vi. c. 7. ubi torum hunc locum citat, *Flacco* etiam exhibet. Miror interim, Dempsterum in Paralip. ad Rosin. l. x. c. 30. putasse, postrema, quae Saresber. citat verba, non esse Frontini, &, (sic ait) non existare in operibus, quae ad nos pervenerunt, sed Livii;

cum hic videamus, contra sese rem habere. Quo nomine acrius reprehensus etiam Dempsterus a Keuchenio est.

14 Facti sunt] Vir doctus mavult adacti, solenni scilicet locutione: ut in hac ipsa re Livius l. xxii. c. 38. *Milites tunc, quod numquam antea factum erat, jurejurando ab tribunis militum adacti jussu consulum conventuros, neque injussu abituros.* nam ad eam diem nil praeter sacramentum fuerat, & ubi ad decuriam aut centuriam convenissent, sua voluntate ipsi inter se equites decuriae, centuriae pedites conjurabant, sese fugae atque formidinis ergo non abituros, neque ex ordine recessuros, nisi teli sumendi aut petendi, aut hostis ferendi, aut civis servandi causa. & sic *sacramento* Coss. adegerunt juventutem in actis Pontificum diurnis, non vero senatus, ut olim cum Graevio, & Pighio putabam, apud Pigh. T. ii. Ann. p. 379. Contra MSS. tamen, & Saresberiensem nil muto. §. 12. in legione militem fecit.

15 Ante] Leid. sec. Hillensb. Gudian. & Saresberg. *antea*. Leid. pr. Petrenf. & Vossian. *ante ea*: unde *antea* contrahitur, ut *post ea*, *posthaec*, & similia sexcenta.

16 *Sacramento* rogabantur] Rogabantur, an vellent se devovere pro patria, haberi facti, si non impleant numeros boni militis. Hinc *sacramento* rogatus, qui promisit, se in quacunque re, quam praestare teneretur, obligavit, sed sponte sua; cum nemo nisi coactus ad jusjurandum descendat, Seneca epistola 37. *Promissisti bonum virum. Sacramento* rogatus est. Quintil. l. xii. c. 2. *Sed haec inter ipsos, qui velut sacramento rogati, vel etiam*

Cc 4 54-

ceterum ipsi inter se ¹⁷ conjurabant, se fugae atque formidinis causa non abituros, neque ex ordine recessuros, nisi teli petendi feriendive hostis aut civis servandi causa.

V. Scipio Africanus, quum ornatum scutum elegantius cujusdam vidisset, dixit, ¹⁸ non mirari se, ¹⁹ quod tanta cura ornasset, in quo plus praesidii, quam in gladio haberet.

VI. Philippus, quum primum exercitum constitueret, vehiculorum usum omnibus interdixit, equitibus non amplius, quam singulos ²⁰ calones habere permisit, peditibus autem denis singulos, qui molas & funes ²¹ ferrent. ^a In aestiva exeuntibus

^a Vulgo FERRENT IN AESTIVA &c.

superstitione confecti, nefas ducunt a suscepta semel persuasione discere. Seneca ep. 65. *Et velus sacramento rogatus, hoc quod vivit, suspendium putat.* Tribunus rogabat sacramento, miles dicebat sacramento. Livius l. xxiv. c. 8. *Quibus sacramento liberi vestri dicant, ad quorum edictum conveniant; sub quorum tutela atque cura militent.* Plinius l. x. ep. 38. *Ut jam dixerant sacramento militari, nondum distributi in numeros erant.* TENN.

¹⁷ Conjurabant] Addit Ed. Wech. tantum conj. & Bonon. tantum jurabant. as form. Edd. Italicae, & Medic. sec.

¹⁸ Non mirari se] Ita rescripti e Codd. vulgo non se mirari. Respondit Scipio Ἀλλὰ τόν γε Πρωμαῖον ἀνδρα προσέειπε ἐν τῇ δεξιᾷ τὰς ἐλπίδας ἔχειν, ἀλλ' ἐκ ἐν τῇ ἀρετῇ. Vide Aelian. l. xi. Var. Hist. c. 9. & ibi Cl. Perizon.

¹⁹ Quod] Medic. pr. quando: Med. sec. quod id.

²⁰ Calones] Voss. 3. Reg. 2. Hill. Latrones. abut, ut Philippo servasse

Graecorum generosissimos credamus rudibus libranis. Neque eorum velotes intelligi possunt, quia nominari debuerant. TENN. Latrones in meis etiam omnibus Saresber. l. vi. c. 11. & Ed. Romana: nisi quod in Medic. pr. sit lances. in Leidensi sec. Latrones. In Marg. Saresberienf. Latrones. Calones autem sunt, armorum, & necessariorum militi rerum latrones; quomodo passim ii describuntur. Vide, quos laudavi ad l. 11. t. 6. Eorum fixarumque frequens apud nostrum est mentio. In Leid. tert. ex interpolatione obsequentes, quales etiam galearii & ceculari dicti.

²¹ Ferrent. In aestiva exeuntibus &c.] Ita dispinxi hunc locum ex] Saresber. l. vi. c. 7. cum vulgo inepte praecedentibus jungerentur unde non adparebat, quibus illud imperaverit. Monuit hoc etiam Doct. P. Westeling l. 11. Observ. c. 8. & libri sui margini olim jam adscripserunt Liptius, & Scriver. Palatin. turbate singulosque molas & funes ferre. De molis in exercitu vide Liptium de Milit. l. v. Dial. 11.

tibus triginta dierum farinam collo²² portare imperavit.

VII. C. Marius²³ recidendorum impedimentorum gratia, quibus maxime exercitus agmen oneratur, vasa &²⁴ cibaria²⁵ militum in fasciculos

22. *Portare*] *Portari* Palatin. Pe-
trens. uterque Leidens. Hillensb.
cum Ed. Paris. & Saresberienf.
Cum ceteris activum retinere ma-
lim. Frequentissima est locutio
impero tibi facere. Sic h. cap. §.

24.
23. *Recidendorum*] Optimum
verbum pro minuere, remove-
re. Vellejus l. 11. c. 89. *Ne in operis*
quidem iusti materia, nedum huius
sam recisi digne exprimi potest. Se-
neca praefat. l. 111. *Nat. Occu-*
pationes reciduntur. Cicero 11.
Verr. c. 62. *Da mihi hoc, jam ti-*
bi maximam partem defensionis prae-
cideris. 11. de oratore c. 82. *Inci-*
ditur omnis deliberatio, si intelli-
gitur non posse fieri, aut si neces-
sitas afferatur. De senectute c. 16.
Brevi praecidam; agro bine culto
nihil potest esse, nec usu uberius,
nec specie ornatus. Sic Graeci
συντμήνω utuntur. Xenophon.
fol. 22. de Cyro majore. *Ἐπὶ*
δὲ τὸ πάλυ κρείττον τῆς τὸ ἐ-
κόντας πείθεσθαι, ἢ ἄλλῃ συ-
μωτίσθαι ὁδὸς ἐστίν. Sic amputare
Latini. Seneca in Medea vs. 530.
Suspecta ne sint, longa colloquia
amputa. Justinus xxiv. 7. *Am-*
putari moras jubent. Lactantius
iv. c. 24. *Qui dat praecepta vi-*
vendi, amputare debet omnium ex-
celsationum vias. Plinius l. 1. c.
pist. 20. *Non enim amputata ara-*
tio & abscissa, sed lata & magni-
fica & excelsa sonat, fulgurat,
omnia denique perturbat & miscet.
Sic circumcidere & Seneca ad Hel-
viam c. 12. *Circumcisae sunt pere-*
grinantium sarcinae. Phaedrus.
Qui circumcidit omnem impensam

funeris. TENN. V. & Keuchen.

24. *Cibaria*] Sallustius Jug. c.
45. *Miles cibum & arma portaret*.
Egregie Cicero 11. Tusc. quae-
stion. c. 16. *Deinde qui labor,*
quantus agminis, ferre plus di-
midati mensis cibaria, ferre, si
quid ad usum velint, ferre val-
lum. Nam sentum, gladium, ga-
leam in onere nostri milites non
plus numerant, quam humeros, la-
certos, manus. *Arma etiam mem-*
bra milites esse ducunt. Quae qui-
dem ita geruntur apte, ut, si usus
foret, abiectis oneribus, expeditis
armis, ut membris pugnare possint.
Silius l. xii. *Et pro membris ar-*
ma fuere. Tacitus Germ. c. 30.
Omne robur in pedite, quem super
arma ferramentis quoque & copiis
convenerant. Marcellinus l. xvii.
Tuum ex annonae decem & septem
dierum, quam in expeditionem per-
gens veherat cervicibus miles. Hinc
Virgilius 111. Georg.

- *Patris acer Romanus in armis*
Injusto sub fasce viam cum car-
pit.

11stem artibus Cyrus pacavit or-
bem teste Xenophonte l. 11. fol.
37. *ἡμῖς δὲ γὰρ, ἢ φη, ὅτι μεγά-*
λοις φορτίοις καὶ βαδίζειν καὶ τρέ-
χειν ἡνάσκαζόμεθα, ὥστε οὐκ ἐ-
μοὶ δοκεῖ τὰ ἢ ὅπλων φορήμα-
τα πλεονεξία μάλλον εἰσφέρειν, ἢ
φορτίοις. His disciplinis si for-
maretur miles, felicius ageretur
cum colonis; qui nunc ubique
ab horridis centurionibus misere
exercentur. TENN.

25. *Militum in fasciculos*] Pa-
lat. *Militibus fasciculis apratis, mi-*
Cc 5 li-

los aptata ²⁶ furcis inposuit, sub quibus & habile onus & facilis requies esset: unde & in ²⁷ proverbium tractum est, ²⁸ Muli Mariani.

VIII. ²⁹ Theagenes Atheniensis, quum exercitum Megaram duceret, petentibus ordines respondit, ibi se daturum: ³⁰ deinde clam equites praemisit, eosque hostium specie ³¹ inpetum in socios retorquere iussit: quo facto, ³² quum ^b, quos

^a Edd. Keuch. & Tenn. carent τῶ ἰκ. ^b Vulgo quos τῶμ.

liri Saresber. & MSS. tres. *Militi* Cantabrigienles, quod placet, *fasciculis* Hillensb. dein *praeposuit* male apud Saresber. De tota autem hac re, & proverbio consule Lipsium citato mox loco.

²⁶ Furcis] Festus. *Aerumnulas* Plantus refert *furcillas*, quibus religatas *sarcinas* viatores gerebant. *Quarum* usum quia C. Marius retulit, *muli Mariani* postea appellabantur. Ergo *Furcae* appellatae sunt *aerumulae*. Glossae. *Αἰρῦμινη*, *aerumina*. TENN. & KEUCH.

²⁷ Proverbium tractum est] Sic Keuchenius, & Tennulius ediderunt, consultone, an operarum culpa, nescio. Nam in omnibus praecedentibus scribitur in proverbium tractum est. Recte quidem, ut in proverbium venire, in dubium, in diversum trahere, & similia passim. Verum MSS. non constant. Leidenf. pr. Vossian. Hillensb. Gud. unde et proverb. Palatin. & Gruter. unde & inde vel unde inde & prov. Scriverius olim maluit *inde & prov.* Saresber. *inde & proverb. natum est*. Si quid mutandum, praefertrem *Unde & prov. tritum est*: qua locutione utitur saepissime Cicero.

²⁸ Muli] Voss. 3. Reg. 3. Hill. *Muti*. TENN. Ridicule. Nihilominus ita quoque mei quatuor. Saresber. *Multi milites*. Medic. pr. *Multi Marii*.

²⁹ Theagenes] Unus Reg. *Theo-*

gines. Polyaceno l. v. *Θεόγνης*, idemque Strategema narratur. TENN. Palarin, Leid. sec. & Edd. Rom. Bonon. ac Wechel. *Theogenes*. Incertum duco, utrum Frontinus e Polyaceno c. 28. an Polyacenus e Frontino sit emendandus; nam & Megarae & Athenis variis fuisse *Theognidis*, & *Theagenis* nomine. V. Thucid. l. 1. p. 81. Pausan. in Att. p. 96. Plutarch. T. 11. p. 811. Suidam & alios. Erat & Thebanus *Theagenes* Plutarch. p. 671. Polyaceno l. viii. 40. Polyacenus autem non *Atheniensem* hunc dicit, sed *Ἀθηναῖον στρατηγόν*.

³⁰ Deinde.] Edd. Wech. Stew. Scriv. prima, & MSS. nonnulli *dein*.

³¹ Inpetum in socios retorquere.] Aliter Polyacenus nempe *παρεγγείλας ἐπιφανῆσαι ὡς πολέμους κατ' ἄλλοις χωρίον, ἀφ' ὃ μάλιστα ἐμῶν ὀφθῆσεσθαι*. *Ἐπιφανέντων ὁ Θεόγνης*, &c. Sic interspungendus ille locus. vulgo *ὀφθῆσεσθαι ἐπιφανέντων*, ὁ &c. Plutima in eo Polyaceni capite sunt operatorum *σφάλματα*, sed nos pergamus. Pro *inpetum* Leid. pr. Cantabr. bibl. pub. Gudian. Hillensb. Vossian. *Imperatum*. Leid. sec. *Imperata*; Cantabr. tert. *Imperatae*; Palat. *Imperatum*. Unde, quid exculpi debeat, vide in seq. nota. *suos* pro *socios* Ed. Wechel.

quos habebat, tamquam ad hostium ³³ incursum ^a praepararentur, permisit ita ³⁴ ordinari ^b aciem, ut, quo quis voluisset, loco confisteret; ³⁵ & quum inertissimus quisque retro se dedisset, strenui autem in fronte profiluissent, ut quemque invenerat stantem, ita ad ordines militiae provexit.

IX. Lysander Lacedaemonius egressum via quem-

^a Vulgo OCCURSUM. ^b Vulgo ORDINARE.

³² Quos tum habebat.] Locus dubio procul non integer, quem vide, si de conjectura recte emendarim quos secum habebat. STEW. In solo Hillensb. adest quos. Ceteri omnes illo pronomine carent, & pro tum praebent cuncti cum sive quum; quae conjunctio salva constructione adesse debet, Leideni secundo excepto, in quo tamen. Saltem, si sensus constabit, legendum, ut interim rescripti quo facto, quum, quos habebat, &c. ut exhibet Hillensb. Verum aiebat in Medic. pr. pro habebat: Immo Petrensis, & Edd. Romana, ac Bonon. hoc quoque verbum expungunt optime. Non tamen de nihilo est, superius imperatum in MSS. & hic habebat. Nam inde omnino putem, rescribendum esse totum hunc locum hoc modo: eosque hostium specie insperata in socios retorquere jussit habenas; quo facto, quum tamquam &c. Simulac insperata corruptum est, in impetum, necessario ex habenas aliud quid fingendum fuit. Insperata species esset inexpectata, inopinata. Vide ad l. III. c. 9. §. 7. vel etiam lege inparatos. aut potius, quod nunc unice praefero, eisque h. s. imperat, in s. ret. habenas: q. Retorquere habenas est, ut retorquere currum apud Lucan. l. VII. 3. Ovid. l. I. Art. Am. 329. & similia alibi. Quidquid sit, quas habebat c Glossa recepit

in textum, & nequaquam Frontini sunt: quare parum absuit, quin ea delevissem.

³³ Occursum] Supra l. I. c. 4. §. 10. prohibitus hostium occursum. sed Palatin. ab h. incursum. Incursum etiam Leid. sec. Incursum Vaticanus: procul dubio vere. Incursum de impetu equestri ubique occurrit; sexcenties apud solum Livium. Hinc emenda Hirtium l. VIII. B. G. c. 18. In proximas turmas impetum facit. Nostri constanter impetum sustinent adversariorum. at MS. Lovanientis, alique cum Ed. principe optime incursum sustinent, ut l. I. B. Civ. c. 71. Quod vix equitum ineursus sustinerent.

³⁴ Ordinare] MSS., ni fallor, omnes, & Edd. Stewechiana antiquiores ordinari, ut reposui; adeoque tota haec periodus ita concipi debet, mea saltem opinione equites praemisit, eisque hostium specie imperat, in socios retorquere habenas: quo facto, quum tamquam ad hostium incursum praepararentur, permisit ita ordinari aciem. Sic etiam MSS. & Veteres Edd. non obscure videntur postulare.

³⁵ Et cum inertissimus.] Et deest in MSS. sex, & Ed. Par. Petrensis Cum ergo inertiss. Probe. Copula certe non opus hic est. Segnissimus Leid. sec. ineptissimus Palat. Quisquis Gudian. Dein ad ordinem militem Medic. sec. Milites

quemdam castigabat; cui dicenti,³⁶ ad nullius rei rapinam se ab agmine recessisse, respondit, ne speciem quidem rapturi praebeas, volo.

X. Antigonus, quum filium suum³⁷ devertisse^a audisset in ejus domum, cui tres filiae³⁸ insignes specie essent; Audio, inquit, fili,³⁹ anguste⁴⁰ habitare te, pluribus dominis domum possidentibus; hospitium⁴¹ laxius accipe: iustoque commigrare edixit, ne quis,⁴² minor quinquaginta annos natus, hospitio matris familias uteretur.

XI.

^a Vulgo DIVERTISSE.

lites Medic. pr. Cantabr. text. & Ed. Rom.

³⁶ *Ad nullius rei rapinam*] *Nul-
lius rei rapina* Medicei. Dein
agmine Palat. ex *agmine* Petrenf.
Vulgatis consonat Saresberiensis l.
vi. c. 11. uti & in seqq. ubi Pa-
latinus argute exhibet *ne spem q.
rapaci* pr. v.

³⁷ *Devertisse*] Scribe mecum
devertisse e Leid. pr. & Hillensb.
ut passim MSS. meliores, *dever-
tere* & *deversorium*. V. ad l. i. 8.
³⁸ *filium suum* e MSS. etiam re-
posui pro *suum f.* Forsan *suum* re-
ctius deleteretur, ut plerumque in
talibus solet abesse, & facile
per se subintelligi. Non raro ta-
men additur. Vide seqq. Ex.

³⁸ *Insignes*] Hillensb. pro var.
lect. *insigni*. Petrenf. *erant*.

³⁹ *Anguste*] Sic omnino l. a.
page 70 *Anguste*. Seneca contr.
18. *Recipissem te, nisi anguste se-
derem*, dicit Cicero, quia nimis
fausti novi senatores a Caesare
electi curiam & orchestram re-
plebant. TRENN.

⁴⁰ *Habitare*] Significat & mor-
tam, ut diverti est transeuntis.
Cato ad libidinofum.

*Hic te diverti, non habitare vo-
lebam.*

TRENN. V. Cl. Burm. ad Petron.
Init. *In culina habitant*, uti & ad
c. 7. *Hic debes habitare*. Arcet.
habere, bene improbante Keuché-
nio.

⁴¹ *Laxius*] Medicei, & Edd. I-
talicae *latus*. Ut apud Minuc.
Felic. c. 32. *Et cum homo latus
maneam*, intra unam aedulam
vim tantae majestatis includam,
ubi itidem alii edunt *laxius*. Heu-
mannus etiam in Art. Crit. vo-
luit *laxius* habeam sed Cypria-
nus adductus recte a Davilio, i-
tidem *cum homo latus maneat*.
Describere enim ille solet Minuc-
cium, *laxius* tamen & hic non
mutem. cum sciam, *laxe* habitare
apud alios, & Ciceronem ipsam
reperiri. Tum in iisdem, ut &
Vaticano, ac Palatino, & Edit.
Parisi. *accipere* quali id quoque ad
jusso pertineret. Non placet. Paul-
lo aliter haec apud Plutarch. in
Apophtheg. p. 181. *Dixit* mot
Edd. pp.

⁴² *Minor l. annos natus*] Pe-
trenf. *minus*. Annis Medicei,
Leid. sec. & Edd. Italicae. *natus*
Leid. sec. Recte omnia. Quare
nil temere muto. V. Lexica, &
notas ad Nepot. Hannib. c. 3.
*Minor quinquaginta & viginti annis na-
tus*, ubi alii *annos* & *natus*.

XI. ⁴³ Q. Metellus Cos. quamvis nulla lege impediretur, quin filium contubernalem perpetuum haberet, maluit tamen, cum ⁴⁴ in ordine merere.

XII. ⁴⁵ P. Rutilius Cos. quum secundum leges in contubernio suo filium habere posset, in legione militem fecit.

XIII. ⁴⁶ M. Scaurus ⁴⁷ filium, ⁴⁸ quod in saltu Tridentino ⁴⁹ loco hostibus cesserat, ⁵⁰ in conspectum suum venire vetuit. Adolescens verecundia ignominiae pressus, mortem sibi conscivit.

XIV. ⁵¹ Castra antiquitus Romani, ⁵² cete-

ræ-

⁴ Vulgo T. Sc.

⁴³ Q. Metellus.] Sine praenomine Leid. sec. Dein perpetuo Petrenf. tamen a Mediceis abest.

⁴⁴ In ordine merere.] In ordinem Voss. Gudian. Cantabr. tert. & Ed. Paris. in orientem Petrenf. Deiu soli Leid. pr. & Cantabr. bibl. publ. in ordine merere. Ceteri omnes cum priscis Editionibus habere vel haerere; Petrenf. redigere. In ordine merere est gregarium, & iustum esse militem. Idemque quod statim in legione militem. Merere militaris usus vocem esse vel tirones sciunt. v. ad c. 2. 2.

⁴⁵ P. Rutilius.] Vir doctus coniecit Rupilius. Male. Intelligitur enim P. Rutilius Rufus, qui Consul fuit cum Cn. Manlio Maximo A. V. C. DCLXVIII. De cuius disciplina militari multa loquuntur scriptores Latini. Consule Pighium Annal. T. III. habere posset pro poss. hab. reposui e MSS.

⁴⁶ T. Scaurus.] 3. Reg. Voss. 3. Hill. M. Scaurus. TENN. Scribe M. Scaurus, ut hoc eodem libro capite tertio de continentia. De hac severitate in filium Val. Max. l. v. c. 8. §. 4. Auctor de viris illustribus c. 72. Ejus nomen M.

AEmilius Scaurus. SCRIV. Cur. post. Sine haesitatione recepi M. quod ex meis agnoscunt MSS. septem cum Ed. Paris.

⁴⁷ Quod] Qui Leid. pr. & Edd. Italicae. quum Medic. sec.

⁴⁸ Loco cesserat.] Petrenf. locum. Certe cedere cum accusativo saepe invenias: sed formula militaris potius viderur fuisse loco cedere. §. 26. Quod loco fugitivis cesserat. §. 34. 35. Qui loco cesserant. Confer Cl. Wasse, & Cortium ad Sallust. B. Catil. c. 9. Signa relinquere, aut pulsi loco cedere, & sexcenties apud Livium, Caesarem, omnes.

⁴⁹ In conspectum suum venire] Uterque Mediceus in conspectu suo. Vide ad l. t. 10. 1. In conspectum produxit. Statim Palatin. verecundiae ignominia.

⁵⁰ Castra.] Haec male in Edd. TENN. & Keuchenii praecedentibus annectebantur, quibus simile nil continent. Quare disjungi, adeoque auxi hic exemplorum numerum, quem rursus minui §. 21. contractis in unum duobus. Ceterum hinc usque ad Ex. 30. deficiunt Edd. Rom. & Bonon.

⁵¹ Ceteraque gentes] ceteraque

gentes

raeque gentes passim per corpora cohortium velut mapalia constituere soliti erant, quum solos urbium muros nosset antiquitas. Pyrrhus, Epirotarum rex, ⁵² primus totum exercitum sub eodem vallo ⁵³ continere instituit. Romani deinde, victo eo in campis ⁵⁴ Arusinis circa urbem ⁵⁵ Beneventum, castris ejus potiti, & ordinatione notata,

gens Medic. pr. dein ineptissime velut in Apulia MSS. tres. noscetur Leid. sec.

⁵² *Primus t. e. sub eodem vallo*] Fallissimum hoc esse, & jam diu ante apud Romanos Graecosque exercitum intra idem vallum fuisse contentum recte contra nostrum auctorem disputat Lipsius l. v. de Milit. Rom. c. 1. Verum quod dubitat; immo negat Pyrrhum primum curiosius meliusque castra digessisse, in eo me non adsentientem habet, quippe qui Plurarchi testimonium, quod adducit, minoris fidei ducam, quam summi ducis Hannibalis apud Livium lib. xxxv. c. 14. Qui ab Scipione Afticano rogatus, quem secundum Imperatorem poneret, Pyrrhum, dixit; castra metari primum doenuisse. ad hoc neminem elegantius loca cepisse, praefidia disposuisse &c.

⁵³ *Continere*] Petrenf. contineri, ut alibi supra. constituit Medic. sec.

⁵⁴ *Arusinis*] *Aurafinis* legit Ortellius. *Arufinis* Salmat. & ita Leid. pr. & Arcer. teste Keuchonio. *Taurafinis* Cluverius. sed nil mutandum docet Cellarius. Ad notata ad notum Flori locum l. 1. c. 18. *Sub Arufinis ut vocant, campis. Parafinis* Medic. sec.

⁵⁵ *Statuentum*] Ita plerique: quidam, *fatuentum*. sed puto, utrosque falli; reponendumque circa urbem Beneventum. vide Plutarchum in Pyrrho. Mod. *Beneventum*. Ita lego, non ut vulgo, *Statuentum*, aut *Fatuentum*.

SCRIV. *Beneventum*. Sic lege. Male in Voss. 3. Hill. 3. Reg. *Statuentum*. Florus. *Arufinos campos* ponit in Lucania l. 1. c. 18. *Lucania suprema pugna, sub Arufinis, quos vocant, campis*. Sed Beneventum non est in Lucania, ut Salmasius ad hunc locum. Verum a Ptolemaeo inter Samnitum urbes ponitur: Stephano dicitur *χαριον Διομήδους ἐν Ιταλίᾳ*. Diomedes autem in Apulia consedit. Ager vero Lucanus Apuliae conterminus fuit iuxta amnem Bradanum; ut vix referri possit de tam exigua distantia. TENN. In meis MSS. *Statuentum*: & *Statuentem*. unde vix adduci possum, ut credam, a Frontino esse Beneventum, licet ita quoque ex Plutarcho Bongarsius voluerit ad Justin. l. xxi. 3. Accederem tum magis conjecturae Scaligeri, qui volebat *Maluentum*, antiquo, & tunc adhuc durante ejus urbis nomine. Μαλοίντ. Graecis dicitur. Beneventum certe in Samnio, ut est, bene ponit Plutarchus pag. 399. sed & *Arufinos campos* in Samnio locat Cluverius. Mediceus prim. *Surrentum* exhibet, quae Campaniae est urbs. *Fatuentum* Ed. Wech. Placet, ut dixi, omnium maxime *Maluentum*, non *Maleventum*, quod voluit Cluver. pag. 1201. Ital. Ant. Fines autem horum populorum, teste Strabone a Freinsheimio ad Florum adducto sunt confusissimae. Quae autem scribit hic Keuchenius, ad verbum ex Salmasio ibidem de sumita sunt.

tata, paulatim ad hanc usque metationem, quae⁵⁶ nunc effecta est, pervenerunt.

XV. ⁵⁷ P. Natica in hibernis, quamvis classis usus non esset necessarius, ne tamen desidia miles corrumperetur, aut per otii licentiam sociis injuriam inferret, naves aedificare instituit.

XVI. ⁵⁸ M. Cato memoriae tradidit, in furto comprehensis inter commilitones ⁵⁹ dextras esse praecisas; ⁶⁰ aut, si levius ^a animadvertere voluissent, ⁶¹ in principis ^b sanguinem missum.

XVII.

^a Vulgo LENTIVS. ^b Vulgo PRINCIPES.

[⁵⁶ Nunc effecta est] Numero effecta e. Medic. sec. nunc non effecta est Mediceus pr. nunc officiant Petrenf. supra apud urbem Medic. pr.

[⁵⁷ P. Natica] Deest praenomen in Leid. sec. pro tamen Medic. pr. inde. Palat. vel per o. Leid. sec. perperam milites corrumperentur. Idem melius Inferrent. cum Vossiano, & Gudiano. A singulari ad plurale ita saepe transitur. Vide ad l. 11. 3. 1. Tandem aedificari Vatican. ut modo contineri instituit. Sed ad l. 11. 1. 18. Cum vulgatis consonat J. Saresberiens. l. vi. c. 11.

[⁵⁸ M. Cato] Leid. sec. rursus sine M. Deest memoriae in Palatino, & J. Saresber. l. vi. c. 12. Idem Saresb. comprehensis. Palat. comprehensi. Concisae dein perperam Medic. pr.

[⁵⁹ Dextras] Hanc poenam exercebat & Q. Fabius Max. Front. n. 42. hujus c. Valer. Max. 11. 7. 11. Omnium enim, qui ex praefidis Romanis ad hostes transfugerant, captique erant, manus abscidit. Marcellinus l. 29. Sagittariorum vero primoribus manus incidit. Livius xxxv. Cum transfugis novis mulcatis virgis, manibusque praecisis Capnam rediguntur. KRUCH. & TENN.

[⁶⁰ Aut si &c.] Magnum de

hoc exemplo certamen, & in quo perpurgando duos scio amicos meos operam posuisse. in libris vulgatis ita editur, M. Cato memoriae tradidit in furto comprehensis, inter commilitones dextras esse praecisas, aut si lentius animadvertere voluissent in Principes, sanguinem missum. Fuit, qui abjectis primum verbis illis, inter commilitones, reliqua sic legeret, & interstingeret: aut si lentius animadvertere voluissent, in principis sanguinem missum: quod praeter alias notiones, principia locum in castris denotent, ubi & aperta vena hanc animadversionem in milites exercuerint. eam opinionem alter quoque approbavit. Attamen alia mihi stat sententia, & quod liberum semper fuit, ab amicis hic dissentio. Nam ab eo, quod editiones vulgatae expressum habent, nihil abicio: & quod amplius est, nihil immuto; nili forte legi mavis, at si lentius animadvertere voluissent in principes. Sic enim exemplum totum accipio, ut principes seu principales milites, qui privilegiis muniuntur, opponantur gregariis, contubernalibus, quos hic a Catone Commilitones appellatos reor. Praeterea acerbior poena, ac subita magis, praecisio dextrarum; lentior, vel (si aliam

XVII. ⁶³ Clearchus, dux Lacedaemoniorum, exercitui dicebat, Imperatorem potius, quam hostem

liam leſionem haſtenus amplectis) lenior animadverſio, quae ſanguinis miſſione inferitur. de qua poena nos ad Vegetium, & multis vir clariffimus Antonius Muretus in ſuis Variis. *Stew.* au. an ſilentiis Palat. au: ſi licentius Voſſ. pro Var. l. ut ſi l. Gudian. aut ut ſolertius Medic. ſec. aut ut ſimile ejus Hillenſb. & Paris. Ed. ut ſi l. Leid. pr. & Cantabr. Bibl. pub. Aut ſi benignius Saresber. Unde patet, recte lenius emendatum eſſe a Lipſio l. v. Mil. Rom. d. 18. Cuperio l. iv. Obſ. c. 19. & P. Weſſelingo l. ii. c. 8. Verum tamen certius quid exhibet ipſe liber ſcriptus, nam in Leid ſec. eſt *levius*, *Grav* ſive atroci poenae obponitur *levius*: unde paſſim poena *levi* occurrir. Hinc *levior nota* Livio l. xxiv. 16. & Valerio Maximo l. vii. c. 3. §. 3. Sed hoc pluribus teſtimoniis non eget. Ducunt nos eo quoque illa e MSS. ſimile ejus. Cetertum pro aut malim quoque at.

61 *In Principes*] Nemo dicitur mittere ſanguinem in aliquem. Stewechii conjeſtura, animadvertere voluiſſent in principes. non placet. Neque enim probat *Principes* eſſe milites principales, qui privilegiis muniuntur. MSS. *In Principis*. L. *In principiis*. *Principia* locus in caſtris ante Imperatoris tentoria ſpatioſus, in quo tribuni juſ dicebant, Imperator e tribunali concionabatur ad exercitum, denique ſupplicia exigebantur, ut hic n. 26. & 27. & 28. apparet. Livius xxxviii. *Jura reddere in principiis*. Sueton. Oth. c. 1. *Capite punire, & quidem ante principia ſe coram*. L. officium ſt. de re militari. L. prima Cod. de Veteranis In illis teſtamenta ſcripta Florus l. ii. c. 10. *Itaque tantus terror no-*

vae gentis in caſtris, ut teſtamenta paſſim in principiis ſcriberentur. Nepos in Eumene. *In principiis nomine Alexandri ſtatuit tabernaculum*. Florus iv. 2. *Et mancum pullo (neſas?) apud principia conſpectus*. Quia in iis Tribuni, decurionum & centurionum honeſtiſſimi verſabantur, ponuntur pro conſilio militari. Juſtinus l. xi. c. 6. *Si principia caſtrorum cerneret, ſenatum te alieniſus praefcae Reipubl. videre diceret*. Hinc *mitti principia auctori* l. ii. c. 5. cum praefidere deſinunt tribuni ſub ocaſum ſolis, & milites ad contubernia diſcedunt. Significat & aciei locum, quem *Principes* occupabant. Vegetius l. i. c. 20. *Inter principia legionum recipi ſolebant*. Terentius Eun. iv. 7. 11. *Hic ero poſt principia, inde omnibus ſignum dabo*. Livius ii. c. 65. *A tergo clii erant, in quos poſt principia integris ordinibus intus receptus fuit*. TENN. Non dubium eſt, quin cum laudaris lupra viris doctis, & Gronovio, qui ita ad marginem editionis ſuae emendavit, legendum ſit *in principiis*, ut clare exhibet cum Saresberienſi Palatinus. *principis* mei quatuor. *principio* Medic. ſec. poenas autem in principiis fuiſſe exactas, nec tantum ignominiae notam ibi inuſtam, cum Lipſio contra Cuperum recte ſtatuit, & probat Cel. Perizon. Diſſ. 1. de Praetorio c. 23. *Voluiſſit* hic Medic. ſec.

62 *Sanguinem miſſum*] Fuſius Gellius 10. cap. 8. TENN. Recte Lipſius cenſet, hoc fuiſſe notam merita mortis, ſed clementer condonatae, ac in poenam levio-rem mutatae.

63 *Clearchus*] Male 3. Reg. *Clearchus*. Vide Valer. Max. l. 2. c. 7. n. 2. *exterii*. TENN. Sine aſpiratione MSS. plerique & Saresber.

item metui debere: significans, eos, qui in proelio dubiam mortem timuissent, certum, si deseruissent, manere supplicium.

XVIII. Appii ⁶⁴ Claudii sententiâ Senatus eos, qui a Pyrrho, rege Epirotarum, capti, & postea remissi erant, equites ad peditem redegit, ⁶⁵ pedites ad levem armaturam, omnibus ⁶⁶ extra vallum iussis ⁶⁷ tendere, donec bina hostium spolia singuli referrent.

XIX.

resber. *Elearcus* margo ibid. & Vatic. *Clearchi* mentionem habuimus quoque l. III. §. 1. ubi vide. Porro ab exercitu Petrensi. exercitum metuere Vatican. exercitus Imp. tinendum esse Saresber. Utrumque Valerius exercitus sui auribus inculcando, a militibus imperatorem potius, quam hostem metui debere. Pro timuissent Leid. sec. ustavissent. Mox remanere Palat. & ante in eos Vossian.

⁶⁴ Claudii] Perperam in Keuch. & Tenn. Edd. *Claudi* scribitur. Mox eos deest in Palat. & Voss. Apud Saresberientem male ita haec concipiuntur sententia senatusque consultum omnes &c. ad pedites MSS. tres.

⁶⁵ Pedites ad] Tō Pedites carent 4. Reg. 2. Hill. Voss. Val. Max. II. 7. n. 15. eandem poenam refert. TENN. Abest quoque inepte a septem meis, & J. Saresberienti, & Ed. Paris. ac lev. arm. Medicei. Sed bene Vatican. duo Cantabrig. & Leid. sec. agnoscunt.

⁶⁶ Extra vallum] Samuel Petrus, inductus auctoris nostri opinione, quod Romani a Pyrrho victo demum didicerint, castra sub eodem vallo continere, hic vocem vallum minime quadrare putat, & pro eo reponit paulum; sive paulum extra castra, seu cohortium illa corpora velut mapalia. Adi illum l. 1. Observ. c. 11, Acutum sane commentum,

sed falsum omnino, quod vel evincunt sequentia. In eo autem huius poenae ratio fuit, ut immuniti adsuescerent periculis, & adversus hostem audaciores essent, uti bene seq. exemplo subdit noster. Praeterea magnus eorum erat numerus, unde patet, aequae tutos illos fuisse, sive intra, sive paulum extra illa mapalia ficta tenderent. At contra, ne tam tuti essent, bene providerat senatus, decreveratque non solum, ne intra castra tenderent, sed etiam ne locum extra adsignatum vallo aut fossa cingerent: quod diserte addit Valerius Maximus. Unde liquido adparet, auctorem suae sententiae oblitum hic rursus agnovisse, vallum ante victum Pyrrhum apud Romanos in usu fuisse. Quod facile accideret Frontino potuit, qui undique modo descripsit exempla, ut ab auctoribus, quos tum legebat, memoriae prodita repetit.

⁶⁷ Tendere] Est figere tentorium, quod a tendere venit. Lucanus l. VII. v. 328.

— Vallo tendetis in illos,
Unde acies peritura venit.

II. AENEID. 29.

Hic Dolopum manus; hic saebus
tendebat Achilles.

VIII. AEN. 602.

— Et latis tendebat, in
arvis.

Ovidius epist. Penelopes.

Dd

III

XIX. ⁶⁸ Otacilius Crassus Cos. eos, qui ab Hannibale sub jugum missi redierant, tendere extra vallum iussit, ut inmuniti adsuescerent periculis, &

Illic AEacides, illic tendebat Ulysses.

Silius l. xii. in fine.

Atque ubi atrox Garamas, saevusque tetenderit Hanno.

Hyginus de castrametatione. Si legiones impares, hoc est tres acceptae fuerint, duae primae lateribus Praetorii per rigorem viae sagularis tendere debebunt. Suetonius de Germanorum cohorte, in Galba c. 12. Juxta C. Dolabellae hortos tendebat. TENW. Adde §. 19. ubi male in Palat. cedere; & §. 21; Livium l. xxxi. 34. Curt. I. vii. 2. §. 37. Voss. ad cit. Valer. locum neve quis eorum intra vallum tenderet & passim. Ad. Lipf. l. v. M. R. D. 8. Sigtermann. de poenis milit. c. 14.

⁶⁸ Otacilius Crassus Cos.] Statilius, Catilius, M. Attilius. A. Crassus MSS. nonnulli. Doctissimus Vir P. Wesselingius l. 11. Observ. c. 8. hanc historiam refert ad tempus belli Punici secundi, militesque sub jugum missos ad cladem Cannensem: adeoque, quum eo tempore Otacilius non fuerit Consul, sed Praetor, & pro praetore cum classis imperio, uti bene illic observat, & nos monuimus ad l. 111. c. 16. putat, in honoris nomine hic errorem esse vel auctoris, vel librarii. Verum ego in alia sum sententia, suspicorque, hanc rem accidisse anno 14. B. Punici primi, quo Otacilius alter in Sicilia summum imperium in consulatu administravit, relique omnino prosperas contra alium Hannibalem, Giskonis filium, & Hannonem gessit. De hoc Otacilio mentionem etiam facit noster loco supra citato. Nec opinionis meae refragatur, quod tunc temporis Romanorum res prospere fluere, ut testes sunt Polybius l. 1. c. 19,

& seqq. (ubi vide Casaubonum) Zonaras, aliique. Facile enim quodam caso, licet in summa belli inferior fuerit Hannibal iste, neque eo anno in terra, sed mari rem gesserit, antea quidam Romani milites turpissime sese ei dedere potuerunt, & sub jugum missi in captivitate apud Carthaginienses mansisse; donec hoc anno, rebus tam bene succedentibus, in libertatem restituti ad Otacilii exercitum redierint. Neque semper Hannibalem istum male rem gessisse, patet vel ex nostro l. 111. c. 10. ubi Himeram cepit, & Segestanos vicit. Praeterea de militibus Cannensibus proelio captis sumi non potest: quippe tam notabilis actionis, qualis est illa Romanos sub jugum mittendi, nusquam meminit Livius, qui etiam minimi momenti res de Cannensi exercitu, ejusque reliquiis tam accurate enarrat. Adhaec Otacilius, cui classis cura eo tempore mandata erat, imperium habere non potuit in exercitum terrestrem, qui ut plurimum tunc constabat ex militibus, qui ad Cannas fugerant, vel deinceps temp. delerere voluerant, adeoque in Siciliam relegari erant. Hic videtur agi de paucioribus hominibus extra vallum tendere iussis. Fateor, neminem alium ex scriptoribus aliquid de hoc Otacilio Cos. facto tradere: verum quum Livius hic deperditus sit, & saepe a nostro narrentur res, quas frustra apud alios reperias, id meam opinionem nihil infirmat. Immo si de praetore hoc caperemus, aeque diceret auctor rem, de qua ceteri, & ipse Livius tacent. His etiam argumentis, sic satis permotus in litteris invicem missis Vir ille humanissimus

Litem

& adversus hostem ⁶⁹ audentiores fierent.

XX. P. Cornelio Nasica, D. Junio Coss. ⁷⁰ qui exercitum deseruerant, ⁷¹ damnati, virgis caesi publice venierunt.

XXI. Domitius Corbulo in Armenia, duas alas & tres cohortes, quae ad castellum ⁷² initio hostibus

litem secundum me dare incipit, vel saltem ulterius se non repugnare fassus est.

⁶⁹ Audentiores] Sic lege; licet in Voss. 2. Reg. Audaces. Est enim probae monetae Virgil.

Contra audentior ito, TERN.

Quatuor mei, & Ed. Paris. audaciores, solemnī mutatione, quae facile e sensu discerni potest.

Audax enim est temerarius, & vitio ducitur ita esse. Audens est fortis, constans, animosus, & ducitur laudi. unde patet hic retinendum omnino Audensior. Docet hoc egregie Cel. Burmann. ad Ovid. l. 1. Art. Am. 608.

audentem Forsque Venusque juvant.

& alibi. Ardentiores Leid. sec. quod, licet adblandiatur, non temere tamen admittas. hostes male Medicei.

⁷⁰ Qui exercitum deseruerant damnati] Perlibenter nomen exercitum abiecerim, quod sciam, apud antiquos fere absolute deferendi verbum, itidem desertorum usurpāri; testes mihi Iureconsulti nostri plus mille locis: eam phrasim ope veterum codicum, & apud Vegetium repolui, & in quadam constitutione Codicis Justinianaei. Ceterum ne longius abeamus, ipsum potius Frontinum in causa propria advocandum puro, hoc eodem capite, exemplo XVIII. certum (inquit) si deseruissent, manere supplicium. STEW. Exercitum deseruerant. Sic omnes MSS. Stewechius ⁷⁰ exercitum inducit. Quia deferere absolute ponitur. ut hic n. 16. Certum, si deseruissent, ma-

nere supplicium. ut & λοιπὸν τῆς desertor apud Quintil. decl. 375. Calpurnium Flaccum decl. 35. & 15. Front. iv. 1. 29. de hoc vide Stewechium ad Vegetium l. 11. c. 3. & c. 5. TRBN. Vide & Tacit. l. XIII. Ann. c. 35. Militiae abnebant desererebantque, & plura ad Lucan. l. 11. 728. In Vegetii illo loco militum non agnoscunt sex MSS. a me consulti; hic vero omnes exercitum retinent; quae vox cum ab alijs saepe addatur, rationem non video eam ubivis ejiciendi. Rem hanc refert Epit. Livii LV. P. Cornelio Nasica, cui cognomen Serapioni fuit, & D. Junio Bruto dilectum habentibus in conspectu tironum res saluberrimi exempli facta est. Nam C. Matienus accusatus est apud tribunos plebis, quod exercitum in Hispania deseruisset: damnatusque sub furca diu virgis caesus est, & sestertio nummo venit &c.

⁷¹ Damnati] Petrenf. damnati & Leidens. pr. Gudian. Cantabrigiae. & Ed. Paris. damnato. quasi damnatum pro damnatione vel damnatu, (quo usus creditur Plinius l. VII. c. 44. sed vide illic Harduinum) poneretur, uti destinatum pro destinatione, responsum pro responsione apud nostrum, & similia plurima apud alios, de quibus egimus ad Praefat. l. 1. 1. Damnato virgis caedi foret & virgis caedi publica populi, & Consulum condemnatione. Verum Damnati cur sperneremus, nulla causa est. Venerunt rursus MSS. aliquot.

⁷² Initio hostibus cesserant] Quid hoc refert, num initio, an deinceps

D d 2 eeps

stibus cesserant, extra vallum iussit tendere, donec adsiduo labore & ⁷³ prosperis excursionibus redimerent ignominiam.

XXII. Aurelius Cotta Cos. quum ad opus equites, ⁷⁴ necessitate cogente, iussisset accedere, eorumque pars ⁷⁵ detractasset imperium, questus apud Censores, effecit, ut ⁷⁶ notarentur. A
pa-

¶ Vulgo DETRECTASSET.

ceps hostibus cesserint, si tamen cesserunt prae turpi metu. Non dubium est mihi, quin hoc sit vitiosum, licet sicco pede transiliant interpretes praeter Scriverium, qui locum stellula, tamquam corruptum in sua editione insignivit. Palatin. pro initio habet *Micon*. Scriverii unus *Inicon*. Medicus uterque *quae* (qui pr.) *Secum a. c. initio*. Ineptissime; Hinc tamen videor verissime e-ruere *quae ad castellum cum Pactus* &c. Confirmat hanc emendationem Tacitus l. xiii. Ann. c. 36. *Corbulo curam praefidiorum Pactus Orphito mandat. l. &c. rupto imperio postquam paucae & proximis castellis turmae adveniant. pugnamque impericia poscebant, congressus cum hoste funditur. Et damno ejus exterriti, qui subsidium ferre debuerant, sua quisque in castra trepida fuga redire. Quod graviter Corbulo accepit; increpitumque Pactum, & praefectos militesque tendere omnes extra vallum iussit; inque ea contumelia detenti, &c.* Vides, lector, plane unam eandemque narrati rem, adeoque unum, idemque ductoris debere esse nomen. Quod si *Pactus*, vel *Paceti* nomen apud Tacitum, ut nonnullis videtur, corruptum est, & hic aliud foret quaerendum, cum illo consonum *Mutius*, vel *Numitius* prope ad vulgatae apud nostrum lectionis litteras accedit. aut propius magis cum *leio*, seu *lecio*: ut dictus fuerit *P. Iccius Orphitus*.

Icciorum gens nota in Rep. jam Romana. V. Glandorp. Onomast. *Iccius Soterichus* apud Gruter. p. 420. n. 4. Est & alia gens *Iria* in nummis.

⁷³ *Prosperis*] Hillensberg. *crebris*. dein *adimerent* Medic. sec.

⁷⁴ *Necessitate*] Leid. sec. *ex necess.* dein *eoque* Palatin. sed recte vulgatis consonat Saresber.

⁷⁵ *Detractasset*] Medicei *detraxisset* imperio. Sed uterque Leidd. Hillensberg. Cantabr. tert. & Ed. Paris. *detractasset*. ut aliquoties supra habuimus. Vide §. 25. & ad l. 1. c. 1. 9. *Detractaturo* certamen.

⁷⁶ *Ut notarentur. A patribus &c.*] *Ut notarentur a patribus*. Deinde MS. SCRIV. 3. Reg. 3. Hill. ita distinguunt. *Ut notarentur a Patribus*. Deinde TENN. Post *patribus* distinguunt etiam Leidenses, & Vatican. cum Edd. Paris. & Wech. Immo Medicei, & J. Saresber. ut *a patribus notarentur*. Palat. ut *notarentur patribus*. Omnes perperam. Censores enim notabant, non patres, qui stipendia dabant. Hinc eandem rem sine Consulibus mentione suppliciter ad Censores refert Valer. Maximus l. 21. c. 9. §. 7. *Equestribus quoque ordinis bona magnaue pars, CD. juvenes Censoriam notam patiente animo sustinuerunt, quos M. Valerius, & P. Sempronius, quia in Sicilia ad munitionum opus explicandum ire iussi facere id neglexerant, equis publicis spoliatis in numerum acrioribus* *re-*

patribus deinde obtinuit, ⁷⁷ ne eis praeterita aera procederent. Tribuni quoque plebis de eadem re ad populum pertulerunt, omniumque consensu stabilita disciplina est.

XXIII. ⁷⁸ Q. Metellus Macedonicus, in Hispania, quinque cohortes, quae hostibus cessant, ⁷⁹ testamentum facere iussas, ad locum recuperandum remisit; minatus non nisi post victoriam ⁸⁰ receptum iri.

XXIV. P. Valerio Cos. Senatus praecepit exercitum ⁸¹ ad Sirim victum ducere ⁸² Firmum ^b, ibi-

^a Vulgo hic novum exemplum incipit. ^b Vulgo SERRINUM.

retulerunt. Ceterum mirari debeo stultam Keuchenii gloriam, notantis ad notarentur. Italego, vulgo VOCARENTUR, quum istud vocarentur nusquam inveniret, nisi in Ed. Parisiensis, cui accedit MS. Hillensb. Ceterae cum MSS. Edd. Edd. Hittorp. Wech. Mod. Stew. Scriv. quas inspicere debuit, recte notarentur. Mox dein Palatin. & ejus.

⁷⁷ Ne aera procederent.] Justinus l. xii. c. 4. Stipendia trahi desinrent. Aufonius allusit epistola ad Paulum. Et quia sub Imperatore meo tum merui; procedere mihi inter frequentes stipendium jubebis. Valer. Max. ii. c. 7. n. 15. Legioni neque stipendium anni procedere, neque aera dari voluit. TENN. Livius l. xxv. c. 5. his prinde stipendia procederent. l. xxvii. c. 11. Ne praeterita stipendia procederent iii. Quae explicat summus Gronovius ad l. v. 48. Quum stationes procederent. Porro male vulgo segq. Tribuni &c. hinc divellunt, & novum faciunt exemplum; quum per se pateat ad idem factum pertinere, quare auctoribus MSS. & Edd. VV. ut & Saresheriensis haec eidem exemplo annexi, & continuavi.

⁷⁸ Q. Metellus Macedonicus.] Sine praenomine Palatin. & Leid.

sec. Macedonius idem cum Mediceo pr

⁷⁹ Testamentum facere.] Erat militis ob magnitudinem hostilium copiarum mori persuasi, & pugnaturi non spe victoriae, sed in mortis ultionem: Caesar. lib. i. Bell. Gall. c. 39. Vulgo totis castris testamenta obsignabantur. Florus iii. c. 10. de eodem bello. Itaque tantus novae gentis terror in castris, ut testamenta passim etiam in principis jerberentur. Vellejus l. ii. c. 5. Facientibus omnibus in precinctu testamenta, velut ad certam mortem eundem foret. Sic apud Justinum l. iii. c. 5. Lacedaemonii pugnaturi, testeras insculptis suis & patrum nominibus dextro brachio deligaverunt; ut si omnes adversum praelium consumpssit, & temporis spatio confusa corporum lineamenta essent, ex indicio titulorum trahi sepulturae possent Ex quibus constat, testamentum sine spe redeundi factum. TENN.

⁸⁰ Receptum iri.] Medicei, & Vaticanus recepturus. deest receptum in Palatino. Res acta est ad Contrebiam. V. Aurel. Vict. c. 61. Valer. Max. l. ii. 7 10 & illic notas.

⁸¹ Ad Sirim.] Sic lege. unus Reg. suum, Stephanus. Σίρας πόν-

cohortis, ⁹¹ quod loco fugitivis cesserat, ⁹² cinctu ^a togae praeciso, soluta tunica, nudis pedibus in principiis quotidie stare, dum vigiles venirent, iussit, ⁹³ conviviique & balneo abstinere.

XXVII. Sulla ⁹⁴ cohortem & centuriones, quo-

^a Vulgo cincto.

verius non male Leid. pr. *Clavum* Medic. pr. verum *C.* sive *Cajum* Gruterian Gudianus, & Leid. sec. quare id ex consensu virorum doctorum reposui. *Equitum praefectum* vocat eum Valer. Maximus; si vero *cohortis praefectus* fuerit, tum *pedum* debuisset dicere Valerius. Verum praeterquam quod non ita loqui soleant, sed tum *cohortis praefectos* vocent eos idonei auctores, expresse addit idem, e quos sociis illis equitibus ademptos esse, & in funditorum alas eos transferiptos. Erraverit ergo nolter, vel alium scriptorem securus sit, oportet. Nam vix persuadere mihi possum, ut putem *cohortem kataxpristinas* dictam ab ipso de equitibus: est ipsius tempore jam fuerint *cohortes equestres* seu *equitatae*. De quibus agit eruditissime Nobil. Scheilius ad Hygin. p. 8c. &c. qualque intelligit Valelius in Ammiano Marcell. l. xxiv. c. 3. *Reliquos ea cohorte ad pedestrem compegit militiam*. Hae cohortes sub Imperatoribus indultae constabant pedibus, equitibusque commixtis.

⁹¹ *Quod loco.*] *Et quod l. Cantabr. test. qui Medic. quae Leid. pr. dein fugitivus* Ed Wech. cum MSS. duobus male. *Cum in Sicilia bellum adversus fugitivos gereret* &c. Valerius, qui tamen in ceteris aliquantum discrepat, & rem omnem latius enarrat.

⁹² *Cincto*] Sic omnes MSS.

quos vidi. Gujerus tamen coniecit *Cinctus*. Valerius. *Discentis tunica indutum* Suetonius Augusto c. 24. *Tunicatos discentisque stare per totum diem ante praetorium*. TENN. Atqui *Cinctus* in Atceriano invenit Keuchenius, & ego in Petrensi. In Glossis *Cinctus* *diapysca*, *ζώνη cinctum*, adductis a Keuchenio: sine *Cinctus* Sueton. a Stewechio infra citatus. Sed & notissimus ex Virgilio, Livio, aliisque *Cinctus* *Gabinus*. Consule Noris. ad Cenot. Pisan. p. 406. *Cinctum* an apud idoneos auctores reperias, dubito. Quapropter *Cinctus* cum Pighio l. cit. p. 3. reposui. *Cingulo* & Glossa Palatinus.

⁹³ *Conviviique & balneo*] Valerius *Interdixit etiam ei convivium hominum, usumque balnearum, seu balnearum*, ut MSS. alii, de quo vide illic Socerum meum. Hic autem *que* abest a novem MSS. & Edd. Par. ac Wech. Pigh. *convivii item & b.*

⁹⁴ *Cohortem*] Medic. pr. *cohortes*, dein recte, ut mihi videtur, idem Cantabr. test. & Palatin. cum Vaticano, & Hillensb. *stationes*. mox *praeruperat* Medic. pr. Voss. & Leid. sec. *perrumpere stationes, asem*, supra habuimus saepissime, & mox § 36. *praestare* quoque hic, & §. seq. Leid. sec. & Hillensb. male. *praestare* est totum diem stare. *praestare* est ante stare. Deest hoc exemplum in Medic. secundo.

quorum stationem hostis perruperat, ⁹⁵ galeatos & discinctos perstare in principijs iussit.

XXVIII. Domitius Corbulo in Armenia, AEmilio Rufo, Praefecto equitum, ⁹⁶ quia hostibus cesserat, & parum instructam armis alam habebat, vestimenta per lictorem ⁹⁷ scidit, ⁹⁸ eidemque, ut erat, foedato habitu, perstare in principijs, donec mitterentur, imperavit.

XXIX.

4 Vulgo SCINDI.

⁹⁵ Galeatos & discinctos perstare in principijs iussit. Aliud profecto latet in his verbis galeatos & discinctos, quam arbitere. Anne galeam Frontinus illi reliquerit, qui jam ante militari cingulo a Sylla privatus est? nunquam inducat, ut credam. mutanda forte vulgata lectio, discalceatos & discinctos perstare in principijs iussit. Frontinus exemplo superiori: cincto togae praefecto, soluta tunica, nudis pedibus, in principijs quotidie stare, dum vigiles venirent, iussit. Paribus fere verbis Valerius Maximus l. 11. c. 7. Iussit eum toga lucintis abscissis amictum, decinctaque tunica, nudis pedibus a mane in noctem usque ad principia, per omne tempus militiae adesse. Suetonius Nerone: prodierit in publicum, sine cinctu, & discalceatus. STEW. Galea canicem premere erat laus, non poena. Stewechius Discalceatos. Verum cur non asseras Exgaleatos? ut exarmatos. Attius. Pavorem hunc meum expectora. Ennius. Tum pavor mihi sapientiam omnem ex animo expectorata. Petronius. Fronti expudorata. De quo Statilejus p. 33. fragmenti: Sic excalceare Suetonius Vitell. c. 2. Exoculare privare oculis. Apulejus. Caecam & prorsus exoculata esse fortunam. TENN. Galeatos MSS. quidam. Stewechii discalceatos probat omnino Keuchenius. Sed vide, dum ex galea-

tos & d. legi possit gladio stricto d. Nam & hoc inter ignominiosas poenas erat. Livius lib. xxvii. c. 13. & quidem ut hic de centurionibus. Cohortibus, quas signa omiserant, hordeum dari iussit: centurionesque manipulorum, quorum signa amissa fuerant, destrictis gladiis (sic bene Gronovius, non di.) discinctos destituit. Si gladiatus diceretur, ut calceatus, galeatus &c. minima mutatione locus posset perferari.

⁹⁶ Quia] MSS. & Edd. VV, qui, vel qui ab h. male.

⁹⁷ Scidit] Scindi MS SCRIV. Scindi sec. Scriverii Editio, & deinceps ceteri, quomodo Palatin. habet cum Voss. Reliqui omnes Scidit, vel, ut est in Voss. sec., Scindit: quod mutari temere non debuerat. Vide, quae notavimus ad l. 11. s. 45.

⁹⁸ Eidemque] Distingue. Eidemque, ut erat, foedato h. Nam ut erat eleganti ellipti dicitur pro, in quo habitu erat. Statius l. vii. Thebaid. vs. 820.

Sicut erat, relictos desert in Tartara currus.

Claudianus 111. Conf. Honorii 163.

Sicut erat, liquido signavit transite nubes.

Graeci ἵππερ εἰχον. Xenoph. Cyrop. l. 111. f. 43. Τίγρης δὲ οὐδὲς πορεύεται πρὸς τὸ Κύρον; ἵππερ εἰχον. Latini. Qualis erat, D d s

Sta-

XXIX. ⁹⁹ Atilius ^a Regulus, quum ex Samnio in ¹⁰⁰ Luceriam ^b transgrederetur, exercitusque ejus obviis hostibus ¹⁰¹ averfus esset, obposita cohorte, jussit fugientes pro ¹⁰² desertoribus cecidi.

XXX. Cotta Cos. in Sicilia, in Valerium, ¹⁰³ nobilem Tribunum militum ex gente Valeria, virgis animadvertit.

XXXI.

^a Vulgo ATTILIUS. ^b Vulgo LUCERNAM. ^c Vulgo DEFECTORIBUS.

Statius l. x. Theb. 204.

*Qualis erat (solos infecerat am-
bra jugales)*

Amphiaranus adit.

TENN. Recte Tennulius. Ad-
notata ad Lucan. l. ii. 365.

*Sicut erat, moesti servans lugu-
bria cultus.*

*Eundemque Medicei, Praefare prin-
cipibus prave Hillensb.*

⁹⁹ Atilius.] Sic rescripti rursus
cum Gudiano, ex Fastis, num-
mis, aliisque monumentis, atque
ita deinceps semper.

¹⁰⁰ Lucernam] 1. Hill. Lucri-
nam. alter Hill. 4. Reg. & Voss.
Luceriam. Sic Dionysio scribi
testatur Stephanus, verum Poly-
bio Λυκαρίας, cujus incolae Λυ-
καριῶται. Ego legerim Nuceriam,
quae proxime Samnium in Ap-
pulis. TENN. Valde miror, In-
terpretes in historia tam clara
non vidisse, praeceuntibus MSS,
scribendum esse Luceriam, ut
ex meis quoque exhibent Leiden-
ses, Mediceus, Vaticanus, Gudii,
Palatin. Gruterianus, alii Luca-
riam, alii Lucernam. Sic enim
aperte Livius l. x. c. 35. Alteri
Consuli M. Atilio nequaquam tam
facile bellum fuit. Quum ad Lu-
ceriam duceret legiones, quam ob-
pugnari ab Samnitibus audierat,
ad suum Lucerinum ei hostis obvi-
us fuit. & quae illic sequuntur.
Ejusdem rei mentionem fecit No-
stet l. ii. c. 8. §. 11. Quamquam

& in Lucerinum scil. agrum (ut
supra in Sentinate l. i. 8. 3. ubi
vide) facile admitti posset, ut-
pote quod facilius non intelli-
gi, atque adeo corrumpi soluit:
sed malo illud ipsum, quod
MSS. totidem litteris habent; ut
Luceria non pro ipsa urbe, sed
agro vicino sumatur. Vide ad l.
111. 11. 5. In Mantinia. Quid-
quid eligas, lector, mihi perin-
de est. Ego tamen malim hic
Luceriam. De Luceria & Nuceria
consule, quae concessi ad Lu-
can. l. ii. 473.

¹⁰¹ Averfus] MSS. osto, &
Edd. VV. inepte adversus. V. ad
l. 11. 3. 3. aciem hostium avertit.
i. e. pedem referre coegit. Mox
fugientibus depravate Hillensb. &
Ed. Par. & occidi Leid. sec.

¹⁰² Desertoribus] Desertoribus
MS. SCRIV. Vox adulterina.
Scrivi MSS. i. Reg. Voss. de-
sertoribus. TENN. Palatin. Va-
tican. & Leidens. sec. desertori-
bus. Proba quidem vox est dese-
stor; sed quae hic locum non
habet. Desestor enim est, qui de-
ficit ab alicujus imperio, & re-
bellat, deserior, qui signa sine
commearu deserit, & Remp. de-
stituit. quocirca desertoribus revo-
cavi.

¹⁰³ Nobilem] Perperam vulgo
edunt in Valerium Nobilem. Qua-
si ille Valerius cognomento di-
ctus fuerit Nobilis: Non sane. Va-
lerius ille erat Tribunus nobilis,
quia

XXXI. Idem P. Aurelium, sanguine sibi junctum, quem ¹⁰⁴ obsidioni Lipararum ipse, ad auspicia repetenda Messanam transiturus, praefecerat, quum ¹⁰⁵ agger incensus, & ¹⁰⁶ capta castra essent,

quia ex gente nobili Valeria erat. Distinxi itaque post *Valerium*, & *nobilem* minuscula littera exarari iussi. Paulo ante in Leid. fec. P. *Cotta* etiam male scribitur. Fuit enim *Cajus* & idem, quem habuimus §. 21. Adi, si pluravis, Pighium Ann. T. 11. p. 44.

¹⁰⁴ *Obsidioni Lipararum.*] *Liparianae* Valer. Maxim. l. 11. c. 7. §. 4. Observandum autem, Frontinum multitudinis numero, unam AEoliarum insularum appellare pro *Lipara*. Quod & fecisse alios notavimus ad J. Obseq. c. 89. *Insulam Liparas*. Saepè tamen incertum est, an scriptores per *Liparas* intelligant omnes insulas, an vero unam. Vide ibid. N. 9. & Doctiss. Duker. ad Florum l. 11. c. 2. *Victor apud Liparas*. His adde Valer. Maxim. l. vi. 9. §. 11. *Cornelius Cos. a Peneis apud Liparas captus*. Pro transiturus Cantabr. tert. & Medic. sec. *transmissus*. An *transmissus*? i. e. transfretaturus, trajecturus, seu *transiturus*. Quo sensu notum est, saepè id verbum neutraliter sumi. Verum ceteri MSS. & omnes apud Valerium Max. servant *ad auspicia repetenda Messanam transiturus*, & cetero ita *transire* usurpatur.

¹⁰⁵ *Agger incensus*] *Incessus*, & sic Ex. 37. *agger*. SCRIV. Val. Max. l. 11. c. 7. n. 4. *Quod ejus culpa agger incensus, & pene castra fuerant capta*. Male in Venera edit. duobus Reg. & Menagiano MSS. erat *Agger*. Liplius & ex eo Colerus *Agger incensus*. Quia agger constat ex terra, incendi non potest. Venia tantorum manum, agger & vallum, quibus muniiebantur castra, ex quavis materia, trabibus, lapidi-

bus, terra, fascibus fuerunt aggregata Frontinus l. 1. c. 5. n. 1. *Vallum oneratum materis incendit*. ibidem n. 8. *Vallum materia exstructum incendit*. hujus c. n. 37. *Cum agger ab hostibus incensus esset*. Valer. l. vii. c. 6. n. 5. *Aggerem a Caesare congerie hostilium cadaverum instructum* narrat. Omnes MSS. retinent *incensus*. Praeterea *Agger incensus est*, vel *incessus* pro *Hostes inscenderunt*, vel *ascenderunt aggerem*, dictio est magis Poëtica, quam Frontiniana. Finge quoque terra exstructum aggerem: Sed Sicilia, in qua haec res est gesta, habet materiam in sola generandis & nutriendis ignibus naturalem. TENN. *Scribe incessus*. SCRIV. *Cur. post. Lege incensus*, & ita quoque lege statim Ex. 37. Voss. Mireris, tot viros doctos hic, & §. 37. uti & in Valerio Maximo eandem historiam narrante offendisse ad voces *agger incensus*, quas constanter retinent, vel vitiose *ager* omnes MSS. & bene defenderunt cum Tennulius, tum Doctiss. meus Socer ad Valerii locum. Non tamen cum Teunilio cogitandum est de materia terrae, incendio apta; sed de vero Romanorum aggere, qui non terra magis, quam lignis extruebatur. De quo ut nemo amplius dubitet, solito longiora mihi placuit adducere exempla. Caesar l. 11. de B. Civ. in obsidione Massiliae cap. 14. *Secundo magnoque vento ignem operibus inferunt*. Hunc sic distulit ventus, uti uno tempore agger, plures, testudo, turris, tormentaque flammam conciperent, & prius haec omnia consumerentur, quam quemadmodum accidisset, animadverti posset. Et

essent, virgis caesum in numerum ¹⁰⁷ gregalium peditum referri, & muneribus fungi iussit.

XXXII.

Et paullo post: Majori cum fiducia ad alteram turrem aggeremque eruptione pugnaverunt, multumque ignem intulerunt. Cum eo consentit Lucanus, qui cum excisum nemus cantasset, & stellatis axibus aggerem erectum l. 111. vl. 455. (ubi vide notas) dixisset, de Mollisientibus erumpentibus subiecti vl. 504.

Telum flamma fuit; rapiensque incendia ventus

Per Romana tulit celeri munimina cursu.

Nec, quamvis viridi lultetur robore, lentas

Ignis agit vires,

Nec solum silvas, sed saxa ingentis solvit.

Procinbat majorque jacens adparuit agger.

Verum audiamus porro cap. seq. Caesarem, &, vulgaris aggeris materia quae fuerit, videamus. Quod unde agger omnino comparari posset, nihil erat reliquum, omnibus arboribus in finibus Massiliensium excisis & convectis, aggerem novi generis atque inauditum ex lateribus duobus muris &c. facere instituerunt, aequa fere latitudine, atque ille congestus ex materia fuerat agger. Rursus Caes. l. vii. B. G. c. 24. *Fumare aggerem, quem cuniculo hostes succenderant, & seqq.* Ex ligno maximam partem constitisse aggerem patet quoque ex eodem Caes. l. i. B. Civ. c. 40. ubi pontem esse interruptum cognoverunt ex aggere & cratibus, quae flumina vehbantur. Vegetius l. iv. c. 15. *Agger autem ex terra lignisque extollitur contra murum, & c. 28.* Arctei, machinas ipsaeque aggeres ignibus concrevant. Hisce omnibus denique adde simplicissimum Livii locum l. xxxvi. c. 23. *Sed armati frequentes, quidam ignes etiam, quos aggeribus in-*

jicerent, ferebant. Hinc ad differentiam talis aggeris, qui pro magna parte e materia fiebat, dixit Varro l. r. de R. Rust. c. 14. *fossa & terrenus agger.* ubinequaquam rescribas terrenus, ut alii volunt. Idem enim l. iv. de L. Lat. p. 15. Ed. Dord. *Subura, quod sub muro regio Cartmarum, in ea est Argeorum Sacellum sextum.* & paullo post quod subest ei loco, *qui terrenus murus vocatur.* J. Caesar l. i. B. Gal. c. 43. *Plantis erat magna, & in ea tumulus terrenus satis grandis.* quamquam, ut verum fatear, illic MSS. plerique, & Ed. prima exhibent *terrenus.* Virgil. lib. 11. Georg. 341.

virumque

Terrea progenies auris caput extulit arvis.

uti omnino (non ferrea, quod vulgo legas) cum viris doctis scribendum est, ut Philargyrius, Lactantius l. 11. c. 11. & ipsa docent ratio. Loquitur enim Maro de recens natis hominibus, quibus epitheton aurea magis convenisset, quam ferrea. Pompon. Mela l. i. c. 9. *Animalia ex parte jam formata, ex parte adhuc terrea videntur.* Saepius denique hac voce usus est Prudentius, ut Cathem. ix. 25. xii. 90. Psychom. vl. 773. alique scriptores Ecclesiastici. Ad J. F. Gronov. Observ. Eccles. p. 101. sed de deverticulo in viam revertamur.

106 (capta castra.) Immo pene capta erant, non capta. Valerius ibid.

107 Gregalium] Val. Max. Gregalis militiae munere inter pedes fungi coegit. Bene Fighius ex Frontino notat, quod Gregalis, quo carent 2. Regii, & 2. Leidenenses MSS. facere rotundioris sensum. Quia gre-

XXXII. Fulvius Flaccus ¹⁰⁸ Censor Fulvium fratrem suum, quia legionem, in qua Tribunus militum erat, injussu Consulis ¹⁰⁹ dimiserat ^a, ¹¹⁰ Senatu ^b movit.

XXXIII. ¹¹¹ M. Cato ab hostili litore, in quo per aliquot dies manserat, quum ¹¹² ter dato ^c profec-

^a Vulgo DEMISERAT. ^b Vulgo A SENATU. ^c Vulgo TRADITO.

gregales erant obnoxii quibuscunque militiae operibus, & tanquam vilissimi ex centuriarum ultimis decuriis. Unde per contemptum Catilinae, Clodii & Antonii affectae a Cicerone eorum gregales appellantur. TENN. At recte jam notarunt viri docti, per voces *militiae munere inter pedites* satis exprimi *gregalem* militem. Praeterea Valerius tum non *gregalis*, sed *gregarius*, ut alibi facit cum ceteris scriptoribus, dixisset. Hic etiam Petrensis *gregariorum*, atramen contra nostri stylium, qui ab aliis scriptoribus hic diversus semper *gregalis* usus est, pro *gregario* milite. V. lib. 111. 9. 13. 6. 1v. 3. 12. 6. 2. & saepius, uti ex Indice quivis videre posset.

¹⁰⁸ Censor.] Scriv. unus, Vossian. Hillensb. & Ed. Paril. Consul perperam, ut statim liquebit, & ipsa distat ratio antiquitatis. Iidem non bene in *quam Tr. m.*

¹⁰⁹ Dimiserat.] Sic lege e MSS. & § 37. Inepte in sec. Scrivarii, Keuchenii, Tennulii, aliisque Edd. legas utrobique *dimiserat*. Senatu est motus Fulvius a fratre, quia missionem dederat legioni, eamque dissolverat. quod Latinis semper *dimittere* dici notissimum est. Valerius Maximus l. 11. c. 7. §. 5. *Q. Fulvius Flaccus Censor, Fulvium fratrem consortem, legionem, in qua tribunus militum erat, injussu consulis domum dimisere ansum Senatu movit.* uti pro *cohortem* *legionis* bene emendavit

Perizonius. Nam nullus dubito, quin hanc historiam tangat Livius l. xl. c. 41. *Prinsequamur consules venissent ad exercitum, praecerant A. Postumius, & frater Q. Fulvii M. Fulvius Nobilior. Secundae legionis Fulvius Tribunus militum erat. Is mensibus suis dimisit legionem.* Vetus nota, illic *M.* male vocari, qui aliis dicitur *Cneus*, ut Vellejo l. 1. c. 10. *Cn. Fulvius Senatu motus est*, & quomodo ex Sigonij ac Glandorpii placito nunc legas illic, Livio l. xli. c. 27. *Notae Cn. Fulvii, qui frater germanus, & ut Valerius Antias tradit, consors etiam, Censoris erat.* Antea ibi fuit *L.*

¹¹⁰ A Senatu movit] Dele praepositionem. TENN. Recte praepositionem delendam jussit Tennulius. Nam nec comparat in MSS. meis septem melioribus, nec solent eam addere in hac formula antiqui scriptores. quod vel liquet ex praecedentis notae exemplis. Ejeci igitur.

¹¹¹ M. Cato.] Caret praenomine, ut solet, Leid. sec. pro *ab host.* Keuchenius ait, in nonnullis libris esse in *h*, sed jungenda *ab h. l. profectiois signo dato.* per statim in Leid. sec. non comparat.

¹¹² Tradito] Voss. 4. Reg. 3. Hillensb. & Rom. *tardato*. TENN. *Tardato* exaratur quoque in MSS. meis undecim, & Ed. Paril. Ex quorum consensu suspicatus du-

sum, reliquisse Frontinum *ter dato*. Haec enim dati signi-

fectionis signo, classem solvisset, & relictus e militibus quidam ¹¹³ a terra voce & gestu expostularet, ¹¹⁴ uti tolleretur, circumacta ad litus universa classe, comprehensum supplicio adfici iussit; & quem occisuri per ¹¹⁵ ignominiam ^b hostes fuerant, exemplo potius inpendit.

XXXIV. Appius Claudius ex his, qui loco cesserant, ¹¹⁶ decimum quemque militem, forte du-

^a Vulgo ALTA. ^b Ed. TENN. IGNORANTIAM.

triplex repetitio vehementius aggravat militis peccatum, quod vel semel dato signo, non autem tardaro, puniendum erat. Morem autem fuisse in re navali, ter signum dari, cum solveretur naves, docet nos huc alludens Valerius Flaccus l. 1. vs. 351.

Es jam finis erat: Zephyrumque ratemque morantes

Solverat amplexus tristi suba tertia signo.

Immo de veritate conjecturae meae nunc amplius non dubito. nam perspicue *ser dato* scriptum deinceps reperi in Leidensi sec. Codice,

¹¹³ *Alta voce.*] Hic locus, si indubiae sanitatis esset, ut etiam interpretes huc usque de eo nihil monuerunt, vehementius confirmaret eorum opinionem, qui *altam vocem* Latinam satis iudicant pro *clara* contra Vossium, cui adsentitur Cel. Burmann. ad Ovid. l. 14. Tr. El. 9. 24. Nec opus iis esset, *altam v.* defendere Catulli loco *conclamate altiore voce*, aut Quintil. l. 11. Inst. Orat. c. 3. *Attollitur, descendit vox altius & inferius*; quae loca nihil certi probant, uti nec Senecae in Troasini vs. 197.

Hac fatus alta voce, dimisit diem.

Nam veterrimus Florentinus] optime illic exhibet

Hac fatus, alta nocte divisit d. Quin etiam hic nullus liber scriptus, eorum saltem, quos ego

inspexi, *alta* habet. Palatinus hic in mendo cubat. Medicei; & Edd. Rom. ac Bonon. *acerrima*. i. e. intenta & vehementi. Quamvis & hoc non placeat. Leid. sec. *qui cum v.* sed Gudianus, Gruterianus, Vossian. Leidensis pr. *Cantabrigientes tres a terra. optime. expostulabat a terra* sive stans in terra, & forsan altiore quodam loco *voce & gestu*. Vim hanc praepositionis *a* vide in notis ad Lucan. l. v. 640.

videre trementes

Fluctibus a summis praeceps mare.

Virgil. l. 11. AEn.

Inde toro pater Aeneas sic orsus ab alto.

¹¹⁴ *Uti tolleretur*] Assumeretur in navem 111. Aeneid. 601.

Tollite me, Teucri, quascumque abducite terras.

Hinc Juliae dictum Macrobius l. 11. Satux. c. 5.

Numquam nisi navi plena solis vestrorem. TENN.

¹¹⁵ *Per ignorantiam*] Sic edidit Tennulius, consulto, an errore typothetarum, nescio, quamvis ultimum credere malim. Nam MSS. & Edd. omnes *per ignominiam*, i. e. ignominia illi & populo Romano illata. *Per ignorantiam* non occiderent, cum viderent hostes, eum esse Romanum & hostem suum.

¹¹⁶ *Decimum*] *Decanum* Palat. forsan voluit *Decimum*.]

ductum, ¹¹⁷ fusti ^a percussit.

XXXV. ¹¹⁸ Fabius Rullus Cos. ex duabus legionibus, quae loco cesserant, vicanos ^b ¹¹⁹ sorte ductos in conspectu militum securi percussit.

XXXVI.

^a Vulgo FUSTE. ^b Vulgo sine VICENOS.

¹¹⁷ Fuste] Erat iste mos talis, auctore Polybio. Accipio fuste tribunus vix tantum attingebat damnatum, quod ubi factum erat, omnes, qui in castris erant, caedendo fustibus lapidibusque, plerosque in ipsis castris consciebant. Ac si qui evassissent, nec sic quidem servari poterant: quippe qui neque in patriam redire auderent, neque a propinquis domum recipi possent. Non tantum extra ordinem (ut & Livii epitome l. LVII. testatur) verum in alio delicto quoque deprehensus adiciebatur hoc supplicio. Hirtius bel. Hisp. c. 27. Milesque, qui fratrem suum in castris jugulasset, interceptus est a nostris & fusti percussus. Paulus Diaconus l. XII. hist. testatur latam legem ab Imperatore Valente, ut monachi militarent, nolentes autem per tribunos & milites fustibus interficerentur. Nocens dicitur Fustuarium mereri. Livius. l. v. Fustuarium meretur, qui signa relinquit, aut praesidio decedit. Similis, sed mitior poena Germanis, durch die Spieße lauffen. Tarquinius auctor castigationis Eutropio l. II. & Suidae in Σὺμβολοις dicitur notante Stewechio. Solebant etiam ad palum ligari nocentes, & sagittis confici. Rufus in LL. militariibus. κελύομεν τοὺς στρατιώτας ἐκείνους τὴν τάγματι, τὴν πρώτῃ φέρονται καὶ ὑπαναχωροῦνται ὅταν τὰ ξίφει, ἀποδεκαθῶται (decimari) καὶ ὑπὸ τῶν λοιπῶν ταγμάτων κατατοξινθῶται. TENN. Vossian. Cantabr. B. Publ. & Hillensberg. fusti. Recte, & ex formula. Adi omnino notas vi-

rorum doctorum ad Vellej. l. II. c. 78. Quippe primipili centurionem nomine Vibullium ob turpem ex acie fugam fusti percussit. ubi & de ablativo fusti, & de more fustibus interimendi invenies multa. Adde Apulej. l. IV. Metam. circa principium. fuste etiam in Saresber. Ceterum discrepat hic Livius l. II. c. 59. & securi percussus ait ab Appio Claudio. Ad hoc centuriones, duplicariosque, qui reliquerant ordine, virgis caesos securi percussit. Cetera multitudo sorte decimus quisque ad supplicium lecti.

¹¹⁸ Fabius Rullus] Fabius Rutilius Cos. SCRIV. unus Reg. Paulus Julius. Scriverius Fabius Rutilius. TENN. Non voluit scribere Scriv. Rutilius, sed mone- re tantum ita esse in aliis, sc. Palatino, Petreni, & J. Saresber. In Mediceis, & Vaticano Paulus Julius. Paulus Lucius Edd. Italicae. Fabius Tullius Cantabr. tert. Rullianus placet Cl. Wesfelingio l. II. Obs. c. 8. qui ita cum aliis reponit quoque §. 39. sed ego Rullum retinere malo. Vide omnino, quae notavi ad l. II. 4. 2. & statim §. 39.

¹¹⁹ Sorte ductos] Ductum Palat. Ductas Hillensb. unus Scriv. & Ed. Par. male. Verum locum mutilum esse patet, quod auctor aliis exemplis addat, quod sorte ducti puniti sint. Hanc numerum ramen servarunt nobis J. Saresber. l. VI. c. 12. & Petrus Blesens. Epist. LXIX. e Frontino citantes Vicenos sorte ductos. Quare sine haesitatione eam vocem addidi. Monuit & hoc cit. loco Cl. Wesfelingius,

XXXVI. ¹²⁰ Aquillius ^a ¹²¹ ternos ex centuriis, quorum statio ab hoste perrupta erat, securi ¹²² percussit.

XXXVII. M. Antonius, quum agger ab hostibus ¹²³ incensus esset, ex his, qui in opere fuerant, duarum cohortium ¹²⁴ militem decimavit, & in singulos ex his centuriones animadvertit, legatum cum ignominia ¹²⁵ dimisit^b, reliquis ex legione hordeum dari iussit.

XXXVIII. In legionem, quae ¹²⁶ Rhegium oppi-

^a Vulgo AQUIRIUS. ^b Vulgo DEMISIT.

¹²⁰ *Aquilius*.] Forte *Aquilus*, qui in Sicilia bellum servile compescuit. Hieronymus in Chron. numero Eusebiano MDCCCXX. ad quem num. vid. Scal. SCRIV. Cur. post. *Aulus Quiricius* Medicei. Idem Saresber. *Fabius Rusticus* Edd. Rom. & Bonon. *Aquilius* cum Lipsio, sive potius *Aquillius* omnino legendum existimo, quomodo etiam se malle ad me perscribit Cl. Wesseling. & cum Scriverio Manium Aquillium, qui servile bellum confecit, intelligo; de quo plura vide apud Ursinum in Num. Consul. & Pigh. T. III. Ann. p. 177. Cic. l. v. in Verr. c. 1. 2. Quidquid sit, *Aquilius* corruptissimum est. Nulli enim fuisse *Aquirii*.

¹²¹ *Ternos*.] Palat. *trinus*. Medic. pr. *trinos*. Edd. Ital. *ternas*, & statim *quarum*: quia non ceperunt, inesse Synthesin. *ab hostibus* p. fuerat Cantabr. *praeupta* Medic. pr.

¹²² *Percussit*.] J. Saresberienfis, vel quia ita in Frontino forsau invenit, vel quia variare orationem voluit, citat *addixit securi*. Quod si vel in uno Cod. reperissem, facile admiserim. Notum est enim *addicere* a praetorio jure & ejus voce *addico* translatum esse ad quamvis damnationem, unde apud Ciceroem *Addicere morti*. Valer.

Max. l. VII. c. 3. §. 1. *Inmerentem capitali supplicio addici*. plura si vis, adi paralipomena Dempsteri ad Rosini Antiq. l. x. c. 9.

¹²³ *Inensus*.] *Incessus* MS. SCRIV. v. §. 31. F. *inensus*. Idem Cur. post. Lege *inensus*, ut supra paulo: Voss. At tu, lector, illic meliora vide.

¹²⁴ *Militem*.] Palat. *militem*.

¹²⁵ *Dimisit*.] Notae sunt tres missiones. 1. Honestae, ob peccata stipendia, vel egregia facinora. 11. Causaria, ob morbum. 111. Ignominiosa ob dedecus. Sed legatum affici hac ignominia rarius est. Suetonius Calig. c. 44. *Legatos, qui auxilia ferius ex diversis locis adduxerant, cum ignominia dimisit*. l. 11. ff. de his, qui notantur infamia. Praefectum cohortis, vel alae, vel legionis, vel tribunum sive cohortis, sive legionis; & secundum Pomponium etiam eum, qui exercitui praefectus, licet consularibus insignibus utatur, ignominiae causa sub Imperatore missum, notari infamia docet. Vide Stewechium ad Veget. 11. c. 3. TENN. V. ad §. 32.

¹²⁶ *Regium*.] Ubi, ut habent excerpta Appiani f. 553. *Ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ φυλακῇ τῶν πόλεως, μή τι πάθωσι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν*, πκ.

oppidum ¹²⁷ jussu ⁴ ducis ¹²⁸ diruerat, animadversum est, ita ut ¹²⁹ quatuor millia, tradita custodiae, necarentur. Praeterea ¹³⁰ Senatusconsulto cautum est, ne quem ex eis ¹³¹ sepelire vel lugere fas esset.

XXXIX. L. Papirius Cursor Dictator Fabium ¹³⁷ Rul-

⁴ Vulgo INJUSSU.

παρίδρον αὐτοῖς καὶ Δέκιον ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν. Pro salute & custodia Rheginorum adversus hostium excursiones praesidium agebant, simul cum praefecto Decio. Hic Decius a Valer. Max. 11. 7. 15. vocatur Tubellus. MSS. 2. Reg. Bubellus. Leidensis unus habet Budellus, alter Budellus. Rhegium autem alias quoque a praesidiario vexatum Justinus l. iv. 3. TENN. Decius Tubellus erat dux. Vide Soceri mei notas ad Valerium.

¹²⁷ Injussu] Lege secundum 4. Reg. & optimum Hill. Jussu Ducis. Nam Decius, autore Appiano, ex praefecto tyrannus evasit. Ἀπὸ προϋπαρχῆς τυραννιστῶν, in cuius locum milites M. Caesium scribam ejus elegerunt imperatorem. TENN. Recripsi jussu auctoribus MSS. Palatino, Gruteriano, Leidensi primo, Guidiano, & Medic. & historia id flagitante. Vide praeter citatos hic auctores Polyb. l. ix. c. 31. Livium l. xxviii. c. 28. xxxi 31. & Epit. xii. ac demum Fabric. ad Oros. l. iv. c. 3. aliosque.

¹²⁸ Diruerat] Lege Diripuerat. TENN. Diruerat MSS. constanter servant refragantibus omnibus historicis, qui occupatum, & direptum modo Rhegium narant. quare diripuerat jam legit Casaubonus ad Polybium p. 124. Ed. Gr. & Keuchenius. quod & ego praeferebam. Non raro autem haec verba confunduntur. Caesar B. G. l. vii. c. 11. Oppidum diripit atque incendit, MSS. qui-

dam, & Edd. VV. diruit.

¹²⁹ Quatuor millia] Inauditus publico supplicio necatorum sub legibus numerus civium; affirmatur tamen a Valerio. Quo minore cum invidia id perageretur, quinquagenos per singulos dies virgis caesos securi percussu jussu. Et a Liv. l. xxviii. Sed Polybius, notante viro summo Henrico Valesio, asserit trecentos in foro necatos, caeteros foriter pugnautes in obsidione cecidisse: Appianus tantum defectionis auctores, αἰτίαις, in medio foro virgis caesos, & capite truncatos esse. TENN. Clare docet Casaubonus l. cit. probante Simfoni in Chronico p. 1139. Ed. ult. & Vossio ad Valer. ccc. modo milites vivos captos esse, & Romae supplicio adfectos, reliquis in praesidio viii. annorum, & gravi obsidione mortuis. Tragicis ampullis hoc ergo exaggerant Livius, & ex eo ceteri. Leidens. sec. hic habet tantum ita ut tradita custodiae necaretur.

¹³⁰ Senatus consulto] Leid. sec. Senatu. Palat. tum.

¹³¹ Sepelire] 4. Reg. optimus Hill. Sepeliri. L. Sepeliri vel lugeri. TENN. Sepeliri sex etiam mei cum Ed. Par. Sepeliri, aus duo. sed vulgatum, quod Vaticano, Palatino, Mediceo, Gruteriano, Vossiano, Cantabrig. aliisque confirmatur, sollicitandum non est. Valer. eorumque corpora sepulturae mandari, mortemque lugeri vetuit.

¹³² Rullum^a, Magistrum equitum, quod adversus ¹³³ dictum^b ejus, quamvis prospere, pugnaverat, virgis ¹³⁴ poposcit caesum, securi percussurus: nec contentioni aut precibus militum concessit ¹³⁵ animadversionem, cumque profugientem Romam persecutus est: ¹³⁶ nec ibi quidem re-

^a Vulgo RUTILIUM. ^b Vulgo EDICTUM.

¹³² *Rutilium*] Sic MSS. & Saresber. Edd. Bon. & Paris. *Rutilianum*, uti Livio l. viii. c. 29. Valer. Max. l. ii. c. 7. §. 8. vulgo in hac historia etiam audit, & alibi. sed ad l. ii. 4. 2. jam monuimus, vel *Rullianum*, vel *Rullum* cum viris doctis ubique scribendum esse. Praetuli ego saltem in nostro *Rullum*, quod facilius in *Rutilius* depravari potuit, quam *Rullianus*. Adhaec a Dione Cocceiano cum mentione hujus magisterii equitum clare *Πούλλου* vocatur, in excerpt. Peirescian. p. 585. Stewechianae quoque editionis margini *Rullum* calamo adleverat Scrivenerius.

¹³³ *Edictum*] 4. Reg. Voss. 3. Hill. & Rom. *Dictum*. quam lectionem genuinam puto, quia Papirius fuit Dictator, cujus sunt dictata, vel dicta. Hinc frequentissima phrasis, *Imperatori dicto audientem esse*. Plautus Menaechn. ii. 3. 89. *Dicto me emis audientem*, haud Imperatorem sibi. Ne pos Iphicrate c. 2. *Apud Corinthum tanta severitate exercitui praefuit, ut nullae unquam in Graecia neque exercitationes copiae, neque magis dicto audientes fuerint Duci*. TENN. *Edictum* per se non damnem. proba enim vox est, & huic rei satis conveniens. Livius l. viii. c. 35. *qui contra edictum Imperatoris pugnavit*, statim *edictum patris Manlii*. Livius rursus l. xlii. c. 14. *Dictator descendit edixitque*. Verum in Palatino, utroque Leidensi, Mediceis, Va-

ticano, & Edd. Rom. Bon. Paris. Wechel. atque ipso Saresberienfi legas quoque *dictum*. quod proprium maxime dictatori. Livius l. ii. c. 18. *Creto dictatore primum Romae, ut intentiores essent ad dicto parendum*. Gellius l. xvii. c. 21. *Dictator filium suum, quod contra suum dictum in hostem pugnaverat, securi necavit*. ubi male Oisfel. tentat *edictum*. In Livii loco superius citato ante Gronovium legebatur quoque *descendit equo, dixitque*. *Decretum* Gudian. quod ex dicto corruptum. Ceterum qui Medicei, & adversum MSS. 7. cum Edd. VV.

¹³⁴ *Poposcit caesum*] Petrensi. cecidit. Leid. sec. v. per *caesum*. Excidisse videtur *iri*, vel *caesum* & securi percussus *iri*.

¹³⁵ *Animadversionem*] Cantabr. tert. eleganter aliquid *animadversionis*. Paullo ante *conitioni* Medic. pr. & pro var. lect. sec.

¹³⁶ *Nec ibi quidem remisso* p. s. metu] *Remissionem*, & mernit MSS. SCRIV. *Nec ibi*. 3. Hill. *Ne ibi*. *Remisso*. 3. Reg. 2. Hill. *Remissio*. Scrivenerii MSS. *Remissionem*. p. 3. mernit. Vulgata praestat lectio, si quidem ad Papyrium omnia referuntur. TENN. *Ne ibi* Palat. Gudian. Leid. pr. & duo Cantabr. *Remissio* Gudian. Leid. pr. & Saresberienfis. *remissionem* mernit Vatican. Medicei, & Edd. Rom. Bon. ac Paris. prius ponitur post mernit. in Medic. pr. In sec. & Vaticano *supplicii prius*. Placet omnino *nec ibi quidem remissionem supplicii prius mernit* sc. Fa-

STRATEGEMATICON L. IV. C. I. 435
remissionem * supplicii prius meruit, quam ad
genua ejus, & Fabius cum patre provolveretur,
& b pariter Senatus ac populus rogarent.

XL. Manlius, cui Imperioso ¹³⁷ postea cogno-
men fuit, filium, quod is contra edictum patris
cum hoste pugnaverat, quamvis victorem, in con-
spectu exercitus virgis caesum securi percussit.

XLI. Manlius filius, ¹³⁸ exercitu pro se ad-
versus patrem seditionem parante, negavit tanti
esse quemquam, ut propter illum disciplina cor-
rumperetur; & obtinuit, ut ipsum puniri pate-
rentur.

XLII. ¹³⁹ Q. Fabius Maximus transfugarum
dexteris praecidit.

XLIII.

a Vulgo REMISSO PRIUS S. METU. b AC vulgo.

Fabius; quae nominativi omis-
sio ansam loci corrumpendi de-
dit; ut factum est saepissime. Vi-
de omnino, quae congesti ad Lu-
can. l. 11. 218. & l. vi. 728.

*Perque cavas terras, quas egit
carmine, rimas*

Manibus inlatrat.

Metus supplicii non remissus est,
sed ipsum supplicium. Livius l.
viii. c. 35. *liberavit onere consen-*
sus populi Romani ad preces, & ob-
testationem versus, ut sibi poenam
magistri equitum distator remitte-
ret &c. praeterea remissionem leg.
pater ex seq. rogarent; quod non
habet, quo referatur, nisi re-
missionem. dein & pariter dedi-
pro ac, ut videretur concursus re-
petiti tñ ac MSS. octo, vel no-
vem, Edd. vetustis omnibus, &
Saresb. pariter s. pro eo Vatican.
ut rogare pro vita, & similia. vi-
de ad Phaedr. l. 111. F. 2. Roga-
ret Leid. sec.

¹³⁷ *Postea*] Sic & alii scripto-
res: quasi T. Manlius Imperiosi
nomen ex hoc facto accepit, uti
inde etiam dicta *Manliana impe-*
ria, Verum recte docuit Gel, Pe-

rizonius, hujus Titi patrem Lu-
cium Manlium Imperiosi cogno-
men jam habuisse, adeoque ejus
filio quasi hereditarium adhaesit-
se, ut contigit fere omnibus co-
gnominibus. Adi eum Anim.
Hist. cap. viii. p. 350. & seqq.
Ceterum *ab imperioso loco. Palar.*
pugnavit Medicti, & Edd. Itali-
cae. virgis caesum deest in Leid.
sec. virgis abest a Vaticano.

¹³⁸ *Exercitu*] Leid. *sec. mili-*
te, eleganter, sed dubito, an
vere. dein in Ed. Parisi. *adversus*
virgis patrem. unde Keuchenius
non male conjecit, *virgis demit-*
tendum esse ad extremum Ex. ut
ipsum virgis pun. p. quempiam
mox Saresb. per illum Leid. sec.
disciplina militiae Saresb.

¹³⁹ *Q. Fabius Maximus*] Servil-
ianus scilicet in Lusitania Pro-
cos. Adi Pigh. Ann. T. 11. p. 482.
& notas ad Valer. Max. l. 11. 7.
11. Oros. l. vi. c. 4. Praenomen
hic deest in Palar. & Leidensi sec.
dexteris MSS. & Edd. nonnulli
cum Saresb. Torum exemplum
abest a Mediceo pr.

XLIII. ¹⁴⁰ C. Curio Cos. bello Dardanico, circa Dyrrachium, quum ex quinque legionibus una, seditione facta, militiam ¹⁴¹ detractasset, secuturamque se temeritatem ducis in expeditionem asperam & ¹⁴² insidiosam negasset, quatuor legiones eduxit armatas, & ¹⁴³ consistere ordinibus^a, detectis armis velut in acie, iussit. Post ¹⁴⁴ haec seditionem legionem inermem procedere, discinctamque in conspectu armati exercitus, stramenta coëgit secare; postero autem die similiter fossam discinctos milites facere, nullisque precibus ¹⁴⁵ legionis impetrari ab eo potuit, ne signa ejus submitteret, nomenque aboleret, milites autem

^a Vulgo OMNIBUS.

¹⁴⁰ C. Curio] Ita lego. Vulgo est M. Curio. SCRIV. Recte Scriberius pro M. reposuit Cajum: quomodo est in Gruteriano, Leid. pr. Medic. sec. Gudiano, & Hilensb. ac J. Saresb. l. vi. Polycr. c. 13. & Ed. Paris. Minucius Medic. pr. Verum notandum etiam fuerat, hoc a C. Scribonio Curione non factum esse, cum erat Consul, sed Proconsul, ut praeter alios patet ex Livii Epitom. 93. & 95. Adde, quos laudant viri docti, ad Flori l. 111. 4. 6. Sallust. Fragm. Hist. 2. Non agnoscunt quoque vocem Cos. Leidensis sec. neque J. Saresb. rientiis: quare delendam censeo.

¹⁴¹ Detractasset] Palat. decerasset. Sed quinque vel sex, & Ed. Par. rutilus bene detractasset.

¹⁴² Insidiosam] Seditionem MS. f. Septuosam. SCRIV. Cur. post. Seditionem etiam Vaticanus, Insidiosa expeditio est insidiis hostium plena, & apra. Passiva vox est sumpta. de quibus adjectivis adi Cl. Drakenb. ad Silium l. 11. 99. alibi loca insidiosa.

¹⁴³ Consistere ordinibus] 4. Reg. Vull. 3. Hill. Ordinibus. T & N N.

Iussit omnibus consistere constructio soloeca est, & non, nisi depravata jam Latinitate, a Scriptotibus adhibita; quidquid etiam alii defendere eam conentur. Consule Gronov. ad Liv. l. xxvii. 24. & Burm. ad Ovid. Metam. l. viii. 752. ac quos illic laudar. Hic autem MSS. mei omnes, numero tredecim, & Edd. Modium vel Stewechium praecedentes habent ordinibus optime. Quemque suo in ordine consistere iussit, velut in acie. omnibus apparet primum in margine Ed. Hittorpianae, forsan pro varia lectione Editionis, mihi non visae.

¹⁴⁴ Haec] Hoc uterque Leid. dein distinctam, & distractam, distinctos, & distractos prave MSS. multi. Postremo die Leid. sec. de in nullis pr. Medic. & Edd. Ital. Verborum ordinem mutavi e MSS. omnibus, & Saresb. vulgo ab eo imp. ejus deest in Leid. sec. ceterarum carent Edd. Italicae.

¹⁴⁵ Legionis &c.] Legio ab eo impetrare p. & aboleretur ac distribuerentur MS. SCRIV. Sic solus Palatin. Cum vulgatis facit etiam

tem in supplementum ceterarum legionum distribueret.

XLIV. ¹⁴⁶ Q. Fulvio, Appio Claudio Coss. milites ex pugna Cannensi in Siciliam ab Senatu relegati postulaverunt a Cos. M. Marcello, ut ¹⁴⁷ in proelium ducerentur. Ille Senatum consuluit: Senatus negavit, sibi placere ¹⁴⁸ committi his Rempublicam, ¹⁴⁹ quam deseruissent; Marcello tamen permisit facere, quod videretur; dum ne quis eorum munere vacaret, neve donaretur, neve quod praemium ferret, aut in Italiam reportaretur, dum Poeni in ea fuissent.

XLV. ¹⁵⁰ M. Salinator Consularis damnatus est a populo, ¹⁵¹ quod praedam non aequaliter ¹⁵² diviserat militibus.

XLVI. Quum ab Liguribus in proelio Q. Petillius Cos. interfectus esset, decrevit Senatus, uti

etiam Saresberiensis. quare causa non est, ut cum Keuchenio illam Palatini Cod. lectionem recipias.

¹⁴⁶ Q. Fulvio] Perperam MSS. multi A. vel Cn. Haec ex Livio fere ad verbum l. xxiv. in f. & xxv. 3. 6. 7. De notissima hac re qui scripsere praeterea, vide hic apud Keuchenium. Dein post milites ex pugna Cannensi excidisse quid videtur, ut reliqui vel cedentes. quo modo est apud Saresb. l. vi. c. 13.

¹⁴⁷ In proelium ducerentur] Saresber. & Medic. sec. in proelio. Palat. in proelium consu... duc. Vide, num quid lateat. Paullo ante pro a vel ab f., ut dedi e Mediceo, Edd. Italicae ex Senatusc.

¹⁴⁸ Committi] Resp. non tantum ducibus, & magistratibus, verum & militibus dicitur committi. Liv. 25. Militibus, qui ad Cannas commilitones suos deseruissent,

senatus nihil videri remp. committendam esse. TENN. C. 7. ubi vid. Gronov.

¹⁴⁹ Quam deseruissent] Qui MSS. Mox ferrent, & reportarent. SCRIV. Eis r. qui eam Saresber. Medicei. c. proelium his, vel iis, qui Remp. deseruissent. Interpolatae. dein iidem commisit f. Mox eorum deest in Hillensb. Idem aut. ferrent, & reportarent Palatin. donaret, ferret, portaretur MS. Scotti. sed vide Briffon. de Form. l. 11. F. 269. quoad Poeni in ea essent Petrenf.

¹⁵⁰ M. Salinator] Palatin. L. Menius Medic. pr. deest praenomen in Medic. sec. & Leid. sec. Intelligitur autem M. Livius Salinator, de quo Livius l. xxvii. 34. M. Livius erat multus ante annis ex consulatu populi iudicio damnatus. Adi Pigh. Ann. A. V. C. 534.

¹⁵¹ Quod] Eo quod Medicei, & Edd. Italicae. dein a Liguribus Ec 3 Med.

uti ea legio, in cujus ¹⁵³ acie Cos. erat occisus; tota ¹⁵⁴ infrequens referretur, stipendium ¹⁵⁵ ei annuum non daretur, ¹⁵⁶ aeraque rescinderentur.

Med. Leid. sec. & Edd. Ital.

¹⁵² *Diviserat*] 1. Reg. & Voss. *dimiserat*. TENN.

¹⁵³ *Acie*] Pighius T. 11. Ann. p. 349. ubi hanc refert e Livio, Valerio, aliisque historiam, ait, in MSS. se invenisse *facie*. Mei rectius nihil variant, nisi quod Leid. sec. habeat *in qua*. Rescripti autem *Petillius per ille Fastis*, aliisque certissimis monumentis.

¹⁵⁴ *Infrequens referretur*] Supra n. 43. *Legionis signa submitterentur*. Legioni adimerentur signa, ejus milites in supplementum aliarum legionum distribuerentur. Nam secundum Festum, *Infrequens appellabatur miles, qui abest, absuitque a signis*. Cornificius ad Hercennium l. iv. Praetereo, quod militiae te infrequenzem tradidisti. Aufonius ad Paulum. Et quia sub Imperatore meo merui: procedere mihi inter frequentes stipendium habebis. Sem aliter, aere dirutum facies. AERE dirutus est, cujus aera rescinduntur. Festus. Dirutum aere militem dicebant antiqui, cui stipendium ignominiae causa non erat datum: quod aes diruebatur in fiscum, non in militis sacculum. Quo alludit Aufonius dicto loco. Ut cumulo carminis in fiscum suum redacto, sedeat versus, unde venerunt. Varro l. 11. Vita P. R. Stipendium appellatur, quod aes militi semestris aut annuum dabatur. Cui datum non sit propter ignominiam, aere dirutus est. TENN. Inepte Medicei, & Palat. in sequens. Cantabr. terr. & frequens vide hic etiam Keuch. & notae ad Festum, & supra ad §. 21.

¹⁵⁵ *Ei annuum &c.*] MSS. ei non daretur, annua aera rescinderentur. SCRIV. Annuum abest a

Mediceo sec. & Edd. Italicis.

¹⁵⁶ *Aeraque rescinderentur*] Recte, & hi aere diruti vocabantur, auctore Varrone. nugantur igitur, qui pro his numeroque rescinderetur reponi postulant. MOD. Ora libri Parisiensis habebat, numeroque rescinderentur. Id si recipimus, de vi Frontinus agere possit. qui enim numero rescindebantur, milites innumeri e matricula sublatis dicebantur, & milites esse definebant. at de his nihil minus, quam somniavit hoc loco Frontinus: agit enim de iis, quos alii *AERE dirutos* vocarunt, de quibus nos in Commentario ad Vegetium. Tum pro vulgata scriptura testimonium, praeter alios, dicit Valerius Maximus dicto cap. 7. neque stipendium anni procedere, neque aera dari voluit. STEW. Alias numeroque rescinderetur. SCRIV. *Aeraque rescinderentur*. Esse hanc sinceram lectionem apparet ex dictis superioribus: Falsam unius Reg. *A numero rescinderentur*. TENN. *A numeroque rescinderentur* Medicei, & Edd. Italicae: quo deest etiam in decem aliis meis. unde adducor, ut credam, rectum esse stipendium ei n. d. annuaque aera r. Porro reciderentur, iidem MSS. omnes cum Ed. Paris. praeter Vaticanum, de quo dubito. Nihilominus rescinderentur praefero. Rescindere est irritum facere, abolere. Recidere est minuere, abradere: adeoque per aera reciderentur innueretur, aliquod tamen stipendii praeteritiis fuisse concessum. Adi Gronovium ad Liv. l. XLIV. c. 5. & Obsev. l. 11. c. 22. l. IV. c. 16. Graev. ad Sueton. Calig. c. 44. Est, qui legit resignantur.

CAP. II.

De effectu disciplinae.

EXEMPLUM I.

BRuti & Cassii exercitus, memoriae proditum est, ¹ bello civili, quum una per Macedoniam iter facerent, priorque Brutus ad fluvium, in quo pontem jungi oportebat, pervenisset, ² Cassii tamen exercitum & in efficiendo ponte, & in transitu maturando praecessisse. Qui vigor disciplinae effecit, ³ ne ⁴ solum in operibus, verum & ⁵ in summa belli praestarent Cassiani ⁶ Brutianos ^c.

II.

^a Vulgo NE NON SOLUM. ^b Vulgo ETIAM. ^c Vulgo BRUTIANIS.

¹ *Bello civili*] In *b*. Edd. Italic. Deinde priorque Brutus exercitus Vatican. Brutus sc. exercitus Palatin. contra Cassium cum exercitu idem. tum Cassii *c*. Leid. sec. in eff. deest praepositio in Gruteriano, & Gudiano. pontem Medicus, & Leid. sec. in tr. rursus sine in Gruter. Mox vigore Medic. sec.

² *Cassii tamen*] Cassium cum exercitu MSS. SCRIV.

³ *Ne non solum*] Recte vidit Celeb. Perizonius, delendam esse vocem non, & ne poni more frequenti pro ut non. Nullus enim meorum Codicum, immo ne ulla quidem Editio ante Modium agnoscit *ne non*, praeter Cantabr. tert. qui non habet *ne*, quare confidenter delevi. Petrensi. ut non. Verum quod ait Frontinus, in summa belli, quae maxime consistit in proeliis decretoriis, Cassianos praestitisse Brutianos in eo vehementer errat. Quippe omnes Historici memoriae prodiderunt, in summa bel-

li Cassianos victos, & castris exutos fuisse, Brutus vero cornu vicisse, & adversariorum castra cepisse: quod pluribus ostendit Perizon. Animadvers. Histor. c. 2. p. 81.

⁴ *In summa belli*] Rara significatio, pro *in acerrimis* proeliis. Alias summae belli praesse dicitur Imperator. Nepos Perizonius c. 5. Cujus belli cum et summa esset data, eoque cum exercitu profectus esset, non dubitavit, simulac conspexit hostem, configere. TENN. Summa belli non simpliciter notat proelia, sed omne id, in quo plurimum consistit momentum, & unde cardo rerum quasi vertitur. Quo sensu saepe haec vox apud Livium occurrit. l. xxix. 4. Summae belli molem adhuc in Sicilia esse. xxxii. 17. Nec eam ignominiam ad unius modo expugnandae moran urbis, sed ad summam universi belli pertinere ratus, quod ex momentis parvarum plerumque rerum penderet. XLIX. 3. Postquam summam bel-

Ec 4

II. C. Marius, quum facultatem eligendi exercitus haberet, ex duobus, qui sub Rutilio, & qui sub Metello, ac postea sub se ipso⁶ meruerant, Rutilianum, ⁷ minorem^a quidem, ⁸ quia ⁹ certioris

^a Vulgo QUENDAM M., QUI.

belli, ac regias omnes copias, terramque hostilem tam e propinquo conspexerunt. Atque siccitiam alii. Vide ad Lucan. l. v. 696. ubi quidam legunt:

Sufficit ad summam belli.

Summam belli committere, tradere duci, frequentissimum est. Ceterum & pro istam rescripti fide plurimorum Codicum, & Ed. Paris.

⁵ *Brutianis]* Voss. 3. Reg. 3. Hill. *Brutianos.* Vulgata constructio est in Sall. Cat. c. 1. *Qui se student praestare caeteris animantibus.* TENN. *Brutianos* reposui; quoniam ita MSS. mei novem meliores, & Ed. Paris. exhibent; eamque constructionem optimi quique scriptorum non refugerunt. Vide, si vis, exempla plena manu congesta a Celeb. Viris Heinsio, & Burmanno ad Ovid. Metam. l. iv. 630.

Hic hominum cunctos ingenti corpore praestans.

Livius l. XLIV. 34. *Quantum numero nos praesent.* Nepos de Regibus in fine omnes in Africa nos praestitisse, & in Hannib. c. 1. praestitisse ceteros. & saepe.

⁶ *Meruerant]* Unus Reg. enituerant. TENN. Enituerant a m. pr. Medicei. Leid. pr., & Hillensb. erant, inepte. Vide ad c. 1. §. 11. 3. 13. Supra C. deest in Medic. pr. 2. Med. sec. Marcello idem prave, & qui sub. ipsum Leid. sec.

⁷ *Quendam minorem]* Res periculosa est, fateor, absque veterum codicum adiumento in emendatione scriptorum versari: pergam tamen, ut coepi, quod ielix faustumque sit, reponam.

que quanquam minorem. Cui optio dabatur duorum exercituum, eum elegit, quem disciplina praevalere intellexit, etsi numero inferiore. STEW. *Quendam.* Unus Reg. in margine, & Voss. *Conventum.* meliorem exhibet conjectura Stewechii *Quanquam.* TENN. Barthius l. xiv. Advers. c. 9. *quadam* sc. parte minorem, non me probante. Scaliger rectius ad oram codicis sui scribendum monuit *quidem*; idque in Susiano MSS. invenisse se ait Pighius Annal. T. 111. p. 151. Unde, & ita scribi vult: quo facit, quod in Mediceo pr. mox *quem quidam*; Immo diserte Petrensi. *minorem quidem*; Optime, & verissime.

⁸ *Qui certioris]* Voss. 1. Reg. 2. Hill. *Quia certioris.* Legentes *Qui*, faciunt *quod* arbitratur passivae significationis. Gellius l. 1. c. 13. *Antecepta quaestio, & in utramque partem a prudentibus viris arbitrata est.* Caelius apud Priscianum. *Ex scriptis eorum, qui veri arbitrantur.* h. e. putantur. Ita Virgilius dignor passively protulit.

Conjugio Anchisa Veneris dignate superbo.

Macrobius l. 1. c. 24. *Hora nos admonet, ut honore vestro haec mensa dignetur.* TENN. Verbum *arbitratur* de Glossemate suspectum habet Barthius ibid. Sed videamus MSS. *Sed* Medic. sec. & Leid. sec. *Sed* qui Petrensi. *qui* ab eo c. Cantabr. terr. *quia* c. Palatin. Gruterian. Leid. pr. & Ed. Paris. *qui* acrioris Vatican. *quia* etiam in Susiano: unde patet clarissime, rescribendum esse *Qua-*

ris disciplinae arbitrabatur, ¹⁰ praeoptavit.

III. Domitius Corbulo, ¹¹ duabus legionibus & paucissimis auxiliis, disciplina ¹² correctâ, Parthos sustinuit.

IV. Alexander Macedo ¹³ quadraginta millibus ho-

Rutilianum, minorem quidem, quia c. d. arbitrabatur. Active. Sc. Marius. Non enim audiendi sunt, qui vel delent ultimam vocem, vel passive contra auctoris & Livii, unde haec sine dubio desumpta sunt, stylum capiunt. Rectius sane Scaliger, & Pighius legunt sed quod, vel sed quia. Verum sed sexcenties in talibus omitti, nemo nescit. quod est in Commel. per Scriberium inspecto Cod. Quia legendum esse videntur etiam Liplius, & Gronovius, quorum hic quamquam, ille quondam conjecerant.

⁹ *Certioris disciplinae] Acertioris, ut dixi, Vatican. acerbius unus Scriberii, unde pro conjectura margini adleverat acerbius. Leid. pr. exercioris: unde facere possis exercioris, vel exercitioris: Vide ad Lib. 11. l. 9. Sed, si quid mutandum, malim exercitioris. Quippe novo invento milites exercitari in armis per Ianistas curaverat Rutilius, ut docet inter alios Valerius Maximus l. 11. c. 3. Consule Pighium de ejus disciplina ibid. p. 146.*

¹⁰ *Præoptavit] Alii, a. punctavit. quod si Latinum est, castrense, & militare est, natum a punctis sine puncturis, de quibus Vegetius c. 8. lib. 1. & c. 5. lib. 11. MOD. Præoptavit. Novem MSS. ita exhibent; ut Codd. inspexisse non videatur, qui Populavit, pontavit, punctavit somniavit. TENN. Punctavit invenias in Editionibus primis, sed contra omnes MSS., Latinitatem & auctoris mentem. Non enim agit de singulis militibus, sed de toto exercitu Rutilii, quem Marius præoptavit. quod verbum*

tam apud alios, quam Caesarem, & Livium est frequentissimum. Infra c. 5. §. 24. *Præoptaverunt spectare. Medic. sec. præoccupavit. Uterque addunt concivim. Tenuilius autem hic respicit Keuchennii animadvertionem.*

¹¹ *Duabus legionibus] Hillensb. Cum duabus: Immo vero tribus, qui error videtur esse ipsius auctoris. nam initio duae legiones Corbuloni assignatae erant, ut docet Tacit. l. xiiii. Ann. c. 8. sed deinceps adjecta est ex Germania legio cum equitibus alariis, & peditatu cohortium, teste eodem c. 35. ubi omnino vide, quam rigidissime disciplinam militarem, quae erat corruptissima, correxit Cneus ille Domitius Corbulo, tunc Proconsul Neronis in Armenia. Adde Dionem Cassium l. lxxi. p. 710. Ο' γὰρ τοι Κορβύλων συστήσας τε τὰ στρατιωτικά ἰσχυροδύρα καὶ ἀτκήσας ἡμεληδύρα, & nostrum superiore cap. §. 20. 28. Verum & jam ante in Germania legiones operum, & laboris ignavas veterem ad morem reduxit. Tacit. Ann. l. xi. c. 18.*

¹² *Correcta] Corruptis (correctis) Parthos continuit MSS. SCRIV. Hinc Keuchen. legit auxilii disciplina correctis. Palat. corruptis. duo tresve corrupta cum Edd. quibusdam. At bene se habet vulgatum, & utrumque passim occurrat. Continuit tamen scilicet, ne ultra statos terminos excurrerent, non temere spernendum. Agnoscit id enim, & Medic. pr. Superavit Medic. sec.*

¹³ *Quadragesima] Non convenit inter autores numeros copia-*

hominum, jam inde a Philippo patre disciplinae adfuefactis, orbem terrarum adgressus, innumeras hostium copias vicit.

V. Cyrus, bello adversus Persas, ¹⁴ quatuordecim millibus armatorum inmensas difficultates superavit.

VI. Epaminondas, dux Thebanorum, quatuor millibus ¹⁵ hominum, ex quibus quadringenti tantum equites erant, Lacedaemoniorum exercitum viginti quatuor millium peditum, equitum mille sexcentorum vicit.

VII. A ¹⁶ quatuordecim millibus Graecorum, qui

rum Alexandri, teste Plutarcho in ejus vita c. 23. quidam tribuere ei *peditum triginta millia*, & tot Diodorus l. xvii. c. 17. Arrianus l. 1. Alii *peditum quatuor & triginta millia*. Hi quatuor, illi quinque millia equitum tradunt. Justinus l. xi. c. 6. *peditum triginta duo millia, equitum quatuor millia quingentos. Naves centum octuaginta duas*. Diodorus eundem numerum equitum, sed naves longas sexaginta refert. TENN. *Tantae discipl. Medic. sec. & Scriv. unus. unde margini adscripsit fort. Sanctae. terrarum deest in Palat. & Leid. sec. Pro vicis in Mediceis, & Edd. Italicis superavit*. Sed J. Saresber. l. vi. c. 14. e Frontino hic citat *fudit*, cujus glossa videntur hoc loco esse tam *vicit*, quam *superavit*. Utrumque enim sequentibus exemplis iteratur. Pro innumeras Cantabr. *universas*, quod efficacious esse opinatur Cl. Wasse.

¹⁴ *Quatuordecim*] In Leid. sec. xl. sed quinam hic Cyrus? an idem, de quo §. 6. qui adversus fratrem bellum gessit? Ille certe debet intelligi, si hoc exemplum sanum est. Atqui tum millia illa de Graecis solis sunt intelligenda. Verum ineptus fuerit au-

tor, si eundem hic intellexerit, atque ita in eodem capite bis de una eademque re mentionem fecerit. Primus ramen Cyrus intelligi nequit. ille enim pro Persis adversus Medos bellavit. Nihil igitur restat, nisi ut dicamus, auctorem inepte voluisse exaggerare exempla, vel hoc esse expungendum, aut denique corruptum esse locum. Certe in Palatino pro *Cyrus* exaratur *Pyrhus*. Vide ergo, num legi posset *Pyrhus adv. Spartiatas*. De qua expeditione lege Justinum l. xxv. c. 4. & qui illic citantur. Mox pro *inmensas* non bene *universas* Petrenf. Hillensb. & Ed. Paris.

¹⁵ *Hominum*] Petrenf. *armatorum*, ut praec. ex. *viginti quatuor* Leid. sec. xiv. & statim pro *sexcentis* praebet *ducentos*.

¹⁶ *Quatuordecim*] *Vix tredecim millia* Xenophon ipse numerat l. i. p. m. 261. *Decem millia* ait Justin. l. v. c. 11. unde *κατ' ἑξοχὴν οἱ μύρια* dicti sunt. Vide Casaubon. ad Polyæn. l. i. c. 49. de Xenophonte *ἑξαχμύρας τὸς μύριας*. Statim in Ed. Bonon. etiam *decem millia*. Rediere autem salvi tantum 8600., teste Xenophonte l. i. p. m. 349. Nihil scilicet in-

qui numerus in auxiliis Cyri adversus ¹⁷ Artaxerxen fuit, centum millia barbarorum proelio ¹⁸ superati sunt.

VIII. ¹⁹ Eadem Graecorum quatuordecim millia, proelio amissis ducibus, reditus sui cura uni ex ²⁰ corpore ²¹ suo Xenophonti Atheniensi demandata, per iniqua & ²² ignota loca, incolumia

Vulgo SUPERATA. b Vulgo INCOGNITA.

incertius est in auctoribus, quam militum in exercitu numerus, aut etiam occisorum, & captorum in proelio, qui conciliari numquam fere potest.

¹⁷ Artaxerxen] Ita edidi ex Leidensi primo, non per m, ut vulgo fiebat. Saep̄ de hac terminatione Graeca jam ante monui.

¹⁸ Superata sunt] MSS. superati, & delent t̄d̄ proelio. SCRIV. Proelio deest in unico Mediceo pr. sed superari exhibent Mediceus uterque, Petrensis, & Edd. Rom. ac Bonon. Eleganter, & vere. Livius l. xxvii. c. 16. Millia triginta servilium capitum dicuntur capti. xxx. 18. Duo millia & pars maxima ea legione xii. amissi. xxviii. 18. Millia hominum quatuor in foro Romae securi percussi sunt. Sic Edd. qdd. aliae percussa. XLIV. 42 Vagi e fuga v. milia hominum capta. supra l. ii. 3. 21. in nonnullis quinque millia desiderati sunt. infra l. iv. c. 7. §. 23. quatuor millia, qui segnius pugnauerant. Plura si quis desiderat, adeat Gronovium ad Livii l. xxxvii. 39. duo millia relicti sunt. & notae ad Curtii l. iv. 4. 16. duo millia crucibus adfixi: itemque Sanctii Minerv. p. 716. aliofque Grammaticos.

¹⁹ Eadem Graecorum q. m. proelio] Turbant hic vehementer libri veteres. Palat. Eadem G. proelia q. m. proelio autē q. m. ponitur etiam in Vaticano, Mediceis, Leidensibus, Cantabr. text. Vof-

siano, & Hillensberg. ac Edd. Rom. Bon. Paris. & Wech. Praeterea Eodem habent Medic. Hillensb. Cantabr. Edd. Rom. & Paris. post Graecorum inserit Leid. sec. G? Vide, num de eodem Cyro aliquid lateat. an Eo dein caeso in proelio, Graecorum x. vel xiv. millia, amissi ducibus? Nam Graeci omnes duces in proelio non amiserant. Confer Xenophontem laud. libro. Cyrum in proelio occisum esse, satis constat.

²⁰ Corpore] h. e. numero. Tacitus Germ. c. 39. Magnoque corpore efficitur, ut se Suevorum caput credant. Justinus l. xiv. c. 11. Unum ex corpore suo esse velint. l. xviii. c. 3. Regem ex suo corpore creati. l. xxxiv. 1. Ut corpus Achaeorum dissolverent. Ovid. i. Metam. fab. 8.

Illud ab uno Corpore, & ex una pendebat origine bellum.

Florus i. cap. 1. Ex variis quasi elementis congregavit corpus unum. TENN.

²¹ Suo] Suorum MSS. SCRIV. Suorum Edd. Italicae. corporum suorum Medic. sec. dein demandati Edd. eadem.

²² Incognita] Alias ignota SCRIV. Voss. 4. Reg. 2. Hillensb. Ignota. TENN. Ignota reposui auctoritate MSSorum Palatini, Medic. Vaticani, Leidensium, & Cantabrigiensium omnium; licet parum referat.

mia ²³ reversa sunt.

IX. Xerxes, ab trecentis Lacedaemoniorum ad Thermopylas vexatus, quum vix eos confecisset, hoc se deceptum aiebat, quod ²⁴ multos quidem homines haberet, ²⁵ viros autem, disciplinae tenaces, nullos.

²³ *Reversa*] Lege cum uno Hill. *reversi*, ut n. 7. *superati* pro *superata*. sic dant Scriverianus, & Regius. TENN. Hic mei omnes *reversa* sunt servant; quare non tam audacter *reversi* reponere volui, quam supra *superati*. Quin & rectius tum etiam *incolumes* scribendum fuisse videtur.

²⁴ *Multos*] Sic lege. Licet in 2. Reg. *Milites*. Vegetius l. i. c. 3. *In omni consiliu non tam prodest multitudo, quam virtus.* idem l. iii. c. 1. *Pluribus casibus subjacet amplior multitudo.* TENN. *Milites* etiam Gudian. dein habebat Medicei, & Edd. Italicae. Palatin. *faceret*. In Gudiano deest autem.

²⁵ *Viros*] Tanquam non omnes viri, h. e. fortes fuissent. Justin. ii. 9. *Pugnatum est enim tantâ virtute, ut hinc viros, inde pe-*

cudes putares. Ad historiam Seneca c. vi. benefic. c. 31. *Intellexit, quantum ab exercitu turba differet.* Flor. ii. 8. *Haec omnia praepedita magnitudine sua.* vide Freinshem. TENN. Cl. Wesselingius *tâ disciplinae tenaces* delere, si vel unus addiceret codex, mallet. Certe acutior meliorque esset oratio; eoque sensu *Viros* pro fortes homines ἀνδρείους facillime sumi, notissimum est. At nunc, cum omnes id servant MSS., juvi locum distinctionibus, quae vulgo aberant, *Viros autem, disciplinae tenaces, nullos.* ut duo dixerit Xerxes, nempe nec se fortes, nec exercitatos, & ad nuntium imperantis obediētes habere viros. Alioquin & ego inducere velim.

C A P. III.

De continentia.

EXEMPLUM I.

¹ **M.** Catonem ² vino eodem, quo remiges, contentum ³ fuisse, traditur.

II.

¹ *M. Catonem*] Sine praenomine Palatin. & Leid. sec. qui etiam *Cato contentus*. Post *remiges* addit Petrens. *die transirent*, quasi voluisset, *diem transirent*, i. e. transigerent. *vitam transire* veluti *periora* Sallust. init. ubi vide, sed haec non a Frontini manu.

² *Vino*] Plinius l. xiv. c. 13. *Cato quum in Hispaniam navigaret, unde cum triumpho rediit, non aliud, inquit, vinum bibi, quam remiges.* Valerius Max. iv. 3. 11. *Si quis hoc saeculo vir illustris peilibus hoedinis pro stragulis utatur, tribusque servis comitatus Hispaniam*

II. Fabricius, quum ⁴ Cineas ⁴ legatus Epirotarum grande pondus auri ⁵ dono ei daret, non accepto eo, dixit; Malle se habentibus id ⁶ imperare, quam habere.

III. Atilius Regulus, quum summis rebus praefuisset, adeo pauper fuit, ut se, conjugem ⁷ liberosque toleraret agello, qui colebatur ⁸ per unum villicum; cujus audita mortē, scripsit Senatui de successore, destitutis rebus obitu servi necessariam esse praesentiam suam.

IV.

a Vulgo CYNEAS.

niam regat, & quingentorum as-
sum sumptu transmarinam provin-
ciam petat, eodem cibo eodemque
vino, quo nautae (uti delent MSS.)
contentus sit, nonne mirabilis exi-
stimeretur? Atqui ista patientissime
superior Cato toleravit. Factum
hoc est, cum Celtiberos domuit.
Front. l. i. r. i. Felli mutilum lo-
cum ita supplevit Scaliger. Navi-
tae, quod secum portaverant vi-
num atque oleum, usus tantum eo
sum. TENN.

3 Fuisse] Ita legendum. Vulgo
est esse. SCRIV. Unde Lipsius, &
Rubenius faciebant egisse. El. l.
ii. c. 32. Verum esse in solo Gru-
teriano, & Edd. Stew. ac Vesal.
invenitur. in ceteris omnibus
fuisse, uti etiam apud I. Sares-
ber. l. v. c. 7. ubi pro Plutarchi
Strategemata, necessario legen-
dum Jul. Frontini S. In duobus
tamen Cantabrig. deest fuisse.
quod placet viro docto.

4 Cineas] Sic e MSS. reposui,
quidquid renitatur Faber ad Ju-
stin. l. xvi. 11. 3. Graecis hic Pyr-
rhi legatus vocatur Κυνας, non
Κυνας Cyneas, ut vulgo.

5 Dono] deest in Palat. Mox
pro non accepto eo Medicei si ac-
cepto es esset. dein aurum imp. id
Leid. sec. το χρυσιον χρειν in
hoc responso Plutarchus, qui,
ut ceteri Curio tribuit in Apo-

pththegm. p. 194. & Aurel. Vi-
ctor. c. 33. Contra id deest in
Palatino, & Medic. sec. Forfan
rectius. Habere sine casu notae
divitiem esse. Saepe amor habendi.
Tritum illud unde habeas, quaeris nemo. Sed adi Cl. Burm.
ad Phaedr. Prol. l. 111. 21.

Curamque habendi penitus corde
erasim.

6 Imperare] Hoc responsum
Samnitibus datum a M. Curio.
Val. M. iv. 3. 5. Victor c. 33.
aliud a Fabricio ibidem. n. 6. &
Gell. i. c. 14. TENN.

7 Liberos toleraret] Nutrirer.
Sustentaret. Caesiar l. 111. Bell.
Civ. c. 49. Frequenter ex perfugis
cognoscebant, equos eorum vix to-
lerari, reliqua vero jumenta in-
terisse. Ibidem c. 58. Ut solis ex
arboribus strictis; & teneris arun-
dinum radicibus confusi equos ale-
rent; & cogerentur his rationibus
equitatum tolerare. Plautus Ru-
dente iv. 2. 14. Paupertatem he-
ri, qui & meam sententiam to-
lerarem, opera haud sus porcus mea.
Sallust. Catil. c. 37. Juventus,
quae in agris manum mercede in-
opiam toleraverat. Virgil. Tola-
re colo vitam tenuique Minerva.
Tacitus. Multos militia, quosdam
exercendo agros tolerare vitam.
TENN.

8 Per unum villicum] Vatican.

nn

IV. ⁹ Cn. Scipio post res prospere in Hispania gestas, in summa paupertate decessit, ne ea quidem relicta pecunia, quae sufficeret in dotem ¹⁰ filiarum, quas ob inopiam ¹¹ publice dotavit Senatus.

V. Idem praestiterunt Athenienses filiis Aristidis, post amplissimarum rerum administrationem, ¹² in maxima paupertate defuncti.

VI. Epaminondas, dux Thebanorum, tantae abstinentiae fuit, ut in suppellectili ejus ¹³ praeter ahenum & unicum veru nihil inveniretur.

VII.

uno villico.

⁹ Cn. Scipio] Inepte apud Saresber. & hic in Edd. quibusdam C. scribitur. sed & errat cum Seneca, vel non distincte satis rem narrat auctor. Non filias, sed filiam dotavit Senatus, non post res in Hispania gestas, ejusque mortem, sed dum illas gerebat Cn. Scipio, ut docent Zonaras, & Valer. Max. l. iv. c. 4. §. 10. Consule Dempster. in Paralip. ad Rosin. l. vii. Antiq. c. 31. Celeb. Perizonium de lege Voconia p. 137. & in Observ. Hist. p. 80. Apulej. Apol. p. 319 Ed. Colv. Ceterum vulgo contra MSS. edebatur gestas in Hisp.

¹⁰ Filiarum] MSS. *feminarum*. SCRIV. *Feminarum* exaratur etiam in tribus Cantabrig. Palatino, Mediceis, Leid. pr. & Edd. Italicis. Ridicule Leid. sec. *filiarum* *feminarum*. *filiarum* cum ceteris MSS. servat Saresber. quare cum Keuchenio aliquid mutare temere nolui. Paullo ante discessit Petrensi. solemnii variatione. Item nec ea Edd. pp. & MSS. duo.

¹¹ Publice] Ex aerario populi. Victor c. 40. *Absente eo conjugi & liberis ob paupertatem sumptus publice dari*. Hinc Plinius l. i. ep. 1. *Publicum funus Virginii*. Russi. Quod suis sumtibus populus Virginio fecit, TENN.

¹² In maxima] Alias *summa*. SCRIV. 4. Reg. Voss. 3. Hill. carent *τῇ in*. Caeterum optime Keuchenius *Filiis pro filiabus* vertit. Nam Nepos in Aristide. *Quo factum est, ut filiae ejus publice alerentur, & de communi aerario dotibus datis collocarentur*. Sic Plautus Paenulo v. 3. 9. *Mihi tuique filii salve*. Sticho iv. 1. 61. *Sed ego ibo intro, & gratulabor vestrum adventum filii*. Quo loco filiae intelliguntur. TENN. *Summa* apud Saresber. exstat. in ex meis non agnoscunt MSS. quatuor, & Edd. Rom. Bon. ac Paris. *filiis pro filiabus*, & similia dici ante Keuchenium, & Tenulium iisdem pluribusque exemplis docuit G. J. Vossius l. 11. de Analog. c. iv. aliique.

¹³ Praeter ahenum] Voss. 3. Reg. & 1. Hill. *Praeterea & unicum vero*. 2. Hill. *Praeterrito reatu & unicum vero*. Unde Celeberrimus Graevius. *Praeter floream & unicum vern. Storea est teges. ἀνὸ σέγιω. sterno*. TENN. *Palat. praeterrito reatu n. Leid. pr. Cantabr. Bib. Pub. Gudian. & Voss. (nam male in nora Tenn. typoshetarum, ut opinor, vitio) praeterrito rea & unicum vero. Vatican. praeter reo & vicum vero. Medic. prim. praeter id heros &*

VII. Hannibal surgere ¹⁴ de nocte solitus, ante noctem non requiescebat, crepusculo demum ad coenam ¹⁵ vacabat: neque amplius quam duobus lectis ¹⁶ discumbebatur apud eum.

VIII. Idem, quum sub Hasdrubale Imperatore militaret, plerumque super nudam humum, ¹⁷ fa-

vero unicum. Medic. sec. praetervito reatu & . . . n. Petrentis denique praeter unicum theorema n. Ed. Rom. praeter aevum. Bonon. praeter aevum. In Leid. sec. & Saresber. hoc exemplum desideratur. Praeter foream & unicum vernu conjecterunt etiam Gronovius, & Vossius; & sane non male. Vide tamen, num simpliciter scribi debeat praeter ferreum & minutum vernu. Plutarchus certe in vita Fabii p. 189. Ἐπαμεινώνδαν μὲν Θηβαῖοι δημοσίᾳ λῆξιν πένιας, ἢ ἀπὲλπειν ὁ ἀνὴρ, ἰδύσαν. εἶδεν γὰρ οἱκοι τελευτήσαντες εὐρεθῆναι, πλὴν ὀβελίσκου σιδηρῶν, λίγαςσι. Veriunt praeter vernu minutum ferreum; at Xylander intelligit illic nummum quemdam ferreum: cui tamen explicationi noster repugnare videtur, qui docet, aliquid fuisse, quod ad suppellestem pertinet, non ad pecuniam; nisi statuamus, Latinos ipsos auctores male intellexisse vocem ὀβελίσκου, quae vulgo veruculum notat. quod tamen mirum suppellestilis genus alicui videri posset apud hominem tam pauperem, ut etiam vivus unum tantum habuerit detritum pallium, quo fulloni dato domi desidere debebat teste AEliano l. v. Hist. Var. c. 5. Sed sciendum est, ei, ut homini militari, opus fuisse veru; quia non minus, quam gregarii milites, cibum sibi ipse aslare voluerit, ceteris in exemplum. Adi Plutarch. Apophit. 201. & Polyacn.

l. viii. c. 16. & supra ad lib. iv. c. 1. Quidquid sit pro vernu unicum transpositis MStorum ductu vocabulis scripsi saltem unicum vernu. sed & unicum sine dubio est vitiosum. nam homini coelib, etiam diviti, satis esset unicum veru; quare illa vox nullam habet emphasim. Omnino verum puto ferreum & minutum vernu.

14 De nocte] Somni parcissimi omnes Hannibalem ferunt. Silius l. xii.

— Vigil ille, nec ullam

Ad requiem facilis; credensque abscedere vitae,

Quod sopor eripiat, tempus.

TENN. De nocte est post mediam noctem. Adi Cl. Burm. ad Phaedr. l. iii. F. 10. 20.

15 Vacabat] Alii ad c. vocabat. Fungi, non homines, qui non videant dictum a Frontino vacare ad coenam pro vacare coenae. Mod. Alias vocabat, & sic quidam ex MSS. Scriv. Vacabat. l. male in 3. Reg. Voss. vocabat. TENN. Vocabat inveni in septem meis, & Ed. Wech. Marg. Immo Saresberiens. Socios ad coenam vocabat. quo faciunt sequentia, quae convivium exprimunt. Vocare ad coenam vulgaris, & tria est formula. Nihil tamen mutarem. Vacare cum praepositione ad pro Dativo invenias etiam apud Ovid. l. iii. ex Ponto El. i. 147.

Corporis ad curam vix vacat illa sui.

Terent. Andr. iv. 2. 23. Vacuum me ad narrandum credas.

16 Discumbebatur] Imo Justinus l. xxxi. negat, cum cuban-

tem

¹⁷ *sagulo tectus, somnos capiebat.*

IX. AEmilianum Scipionem traditur in itinere cum amicis ambulantiem, accepto pane, vesci solitum.

X. Idem & de Alexandro Macedone dicitur.

XI. Maſiniſſam, nonageſimum ¹⁸ ætatis annum agentem, meridie ante tabernaculum ſtantiem, vel ambulantiem capere ſolitum cibos, legimus.

XII. ¹⁹ M'. Curius^a, quum, victis ab eo Sabinis, ex Senatusconſulto ampliaretur ei ²⁰ modus agri, quem conſummati milites accipiebant, gre-

^a Vulgo C. & M.

tem caenaffe. TENN.

¹⁷ *Sagulo tectus*] Plures, *sacculo tectus*, ſed nesciunt illi iſta Livii: *multi ſæpe militari ſagulo opertum*, (Hannibalem ſcilicet) *humi jacentem inter cuſtodias ſtationeſque militum conſpexerunt*. MOD. Alias *sacculo*. SCRIV. *Sagulo*. Sic omnes MSS. minus Scriveriano, qui *Sacculo*. Atqui Livius l. xxi. c. 4. *Multi ſæpe militari ſagulo opertum humi jacentem inter cuſtodias ſtationeſque militum conſpexere*. TENN. *Sacculo* non eſt in MS. Scriveriano, ſed Ed. Romana, margine Ed. Wechel. & Saresberienſis, præve; *Siragulo* e Gloſſa Arcetianus.

¹⁸ *Ætatis*] Deest in Medic. pr. ut dicitur Edd. Rom. & Bonon.

¹⁹ *M'. Curius*] Ita lego, vulgo eſt *C. Curius*. SCRIV. *M. Curius*. ſic lege. In 3. Reg. 3. Hill. C. *Curius*. Eſt hic *M. Curius Dentatus*. TENN. In multis MSS. deest prænomen. C. etiam perperam Saresber. & tres mei. Verum non melius Keuchenius, & Tenuſius exhibent *M.* ſeu *Marcus*, cum recte Scriverius monuerit *M'*. ſive *Manium* eſſe ſcribendum: quod notavit etiam Scottus ad

Aurelium Viſtorem l. 33. plura vide ad l. 1. c. 8. §. 4.

²⁰ *Modus agri*] Val. M. iv. 3. 5. quinquaginta jugera. Seneca vii. benef. c. 7. tantum agri Curio decretum, quantum arando uno die circuire potuiſſet. Viſtor c. 33. populo viritum quaterna dena jugera. Valerius ſeptena tributa memorant. Sunt autem *conſummati* (Turnebo interprete) cum in aſſignatione agrorum multi milites, verbi gratia vicini contribuuntur in duceſſa jugera, & ex eo agrorum modo pro portione accipiunt, ſinguli dena jugera. Sic ſecundum Valerium ſeptem milites fuerint in unam ſummam collati, neceſſe eſt, cum Senatus Cuius quinquaginta, militi ſeptena jugera decreverit. TENN. *Modus* MSS. quatuor. de eo modo adi & Scott. ad viſtorem. Male autem Keuchenius, & Tenuſius adſentiuntur Turnebo in expoſitione *78 conſummati*. *Conſummati* milites nihil notat, niſi emeritos. Sueton. in Calig. c. 44. *In exercitu recensendo plerique centurionum maturis jam, & nonnullis ante pauciſſimis quam conſummaturi eſſent dies &c.* ubi

FRONTINI

galium portione contentus fuit; malum ²¹ civem dicens, cui non esset idem ⁴, quod ceteris, satis.

XIII. ²² Universi quoque exercitus notabilis saepe fuit continentia, sicuti ejus, qui sub M. Scauro meruit. Namque ²³ memoriae tradidit Scaurus; pomiferam arborem, ²⁴ quam ²⁵ in pede castrorum fuerat complexa metatio, postero die abeunte exercitu intactis fructibus relictis.

XIV.

a Vulgo id.

omnino vide Gronov. Sic consummatio gladiatorum, cum missio iis dabatur apud Plinium l. viii. c. 7. Confer etiam Cael. Rhodigin. Ant. Lect. l. xi. c. ii.

21 *(civem)* Serica l. vii. benef. t. 7. Non est opus, inquit, vobis eo cive; cui plus opus sit, quam uni civi. Valerius. Parum idoneum *Reip. civem existimans*, qui eo, quod reliquis tribueretur, contentus non esset. Idem responsum dedit Pittacus Sapiens Mitylenaeis; qui illi dabant muneri multa millia jugerum agri. Nolite, rogo vos (inquit) mihi dare, quod multi invident, plures etiam concupiscant. Quare ex istis nolo amplius, quam centum jugera, quae et meam animi aequitatem et vestram voluntatem indicent. Nam parva munera divitum: locupletia non propria esse consueverunt. Ne pos ThraSybulo c. 4. TENN. Idem reposui, auctoribus MSS. Palatino, Gudiano, tribus Cantabrig. duobus Leidenlibus, & J. Saresberienfis. De hoc dicto vide & Plin. l. xviii. c. 3. Aurelium Victor. c. 33. aliosque.

22 *Universi*] Leid. sec. universi exercitus. Sicut MSS. & Edd. nonnulli. Sequentia non recte Saresb. interpolat insignem gloriam meruit. Nam.

23 *Memoriae prodidit*] In libris procul dubio, quos de vita sua reliquisse nobis ex Grammaticis constat. Apud quos haec fragmenta paulula praeclari operis

leguntur. Servius; ubi de pilato exercitu, Diomedes aliique. Vide Indicem in Grammaticos Putschii SCRIV. *Cur. post.* Ad J. G. J. Voss. de Histor. Latin. l. i. c. 9.

24 *Quam &c.*] Vaticanus, Medicei, & Edd. Italicae quae in p. c. f. completa metatione. Leid. sec. complexus metator. Non male scribi posset complexa metatione passive. quomodo hoc participium apud optimos auctores usurpatur. Vide Thesaurum Fabri; & N. Heinf. ad Ovid. Ep. iv. 139. Sed non opus est. Saresberienfis haec tamquam ex ipso Scauri opere citat. Memoriae tradidit continentiam militarem pomiferam, inquit, arborem, quam in pede c. fuerat complexa metatio, postremo die continentiibus aeneatoribus & abeuntibus nobis, intactis fructibus exercitus reliquit indemonem. Postera hic est in Petrensi, ut alibi saepius.

25 *In pede castrorum*] Esse in limite facilius quis affirmet, quam prober exemplis: ejusdem tamen significationis est inscriptio portae Noviomagenis. Hic P. S. IMPERII. de qua vide Pontanum hist. Gels. Verum cum maximam partem castra metati sine in editis locis, puto dici, ut Pedemontis. TENN. In limite significari putat Keuchenius. Tennulio ego adfentior. Quaevis partes loci reive infimae pedes a veteribus vocantur.

XIV. Auspiciis Imperatoris Caesaris Domitiani Augusti²⁶ Germanici^a eo bello, quod²⁷ Julius Civilis in Gallia moverat, Lingonum opulentissima civitas, quae ad Civilem desciverat, quum adveniente exercitu Caesaris populationem timeret, quod²⁸ contra expectationem²⁹ inviolata, nihil³⁰ ex rebus suis amiserat, ³¹ ad obsequium redacta septuaginta millia armatorum³² tradidit mihi^b.

XV.

^a Vulgo GERMANICO BELLO. ^b Vulgo EI TRADIDIT.

²⁶ Germanico bello] Medicei Germanici eo bello. Recte omnino. l. 1. c. 1. 8. Imperator Caesar Domitianus Augustus Germanicus. l. 11. c. 3. 23. Imperator Caesar Augustus Germanicus, & passim cum alibi, tum in nummis. Immo, ut hic, eodem plane modo l. 11. c. 11. §. 7. Imperator Caesar Augustus Germanicus eo bello, quo victis hostibus cognomen Germanici meruit.

²⁷ Julius Civilis] Vide, & de Lingonum civitate Tacit. l. 1. Histor. c. 59. & alibi. Statim advenientem ab ex. Saresber. advenientem etiam Vossian.

²⁸ Contra expectationem] Alias praeter spem. SCRIV. Saresberien- sis lectionem indigitat Scriverius.

²⁹ Inviolata] Continentia dum maximum momentum semper victoriae fuit. Florus iv. c. 12. de Germanis. Mores nostros magis, quam arma sub Imperatore Druso suspiciebant. l. 11. c. 6. de Hispanis. Certum est tamen, ad prosigendam provinciam maxime profecisse singularem Ducis sanctitatem. Hinc apud Curtium l. iv. c. 10. Darii legati ad Alexandrum: Darium, ut pacem a te jam hoc tertio peteret, nulla vis subegit; sed iustitia & continentia tua expressit. Ubi videndus Freins- hemius. TENN.

³⁰ Ex rebus] Reg. de rebus. TENN.

³¹ Ad obsequium] In obsequium, MSS. SCRIV. In Medicei, & Edd. Italicæ.

³² Ei tradidit] Mihi tradidit MSS. tres, & in margine nota TEMPUS AUCTORIS. SCRIV. Voss. 3. Reg. 3. Hill. Tradidit mihi. Et sic legit Gujetus, explicans, mihi Frontino, auspiciis Domitiani Imperatoris accipienti. Nam & Scriverius, qui tribus MSS. eandem lectionem dedit, invenit in margine. Nota tempus auctoris. Omnes fere pedestres autores militiam sunt secuti. Cicero fuit Syllæ miles, auctore Plutarcho, ut alii, tyro in exercitu Cn. Pompeji consulis. Suetonius tribunatum militum fuit adeptus. Valerius Maximus stipendia fecisse, & in Asiam cum Sexto Pompejo navigasse, dicitur Incerto auctori in ipsius vita. Vellejus in Germania sub Tiberio praefectus equitum fuit. Plinius Major equestribus militiis industrie functus. Plinius Junior tribunus militum fuit. Ipse Horatius meruit tribunus militum l. 11. Ode 7.

Tecum Philippos & celerem famam

Sensu, relicta non bene parvula. TENN. Tradidit mihi ex meis praeter Palatin. exhibent Leidens. pr. Petrenf. Cantabrig. tert. Gudianus, & J. Saresberien- sis. In Mediceo primo tradidit inde.

XV. ³³ L. Mummius, qui, Corintho capta, non Italiam solum, sed etiam ³⁴ provinciam tabulis statuisque exornavit, adeo nihil ex tantis manubiis

inde. Ed. Wech. tradidit ei. In ceteris MSS. & Edd. deest *to ei*. quapropter ei secure eieci, & mihi reposui; Quod & certis rationibus motus fecisse mihi video. Nam si ipsi praesenti Imperatori Lingonum civitas sese tradidisset, initio hujus exempli auctor non dixisset *Auspiciis imperatoris*, sed consilio, & ductu ejus, eique hanc de exercitus sui continentia gloriam apertius attribuisset; ut fecit in praecedentibus libris quater, ubi non auspiciis Imperatoris, sed ab ipso Imperatore gestam fuisse rem narrat. Quod advertit etiam bene Gujetus. Verisimile praeterea est, Frontinum hoc in bello cum Imperio contra Civilem missum esse, ut virum militiae bene peritum: quippe a quo jam ante Silurum gens in Britannia esset subacta. Qua de re consule Domitissimi Poleni prolegomena. Ex eo etiam, quod quinquies in hoc parvo libro mentionem faciat rerum, in Germania sub Domitiano gestarum, non leve argumentum videtur peti posse, auctorem ipsum hisce rebus agendis interfuisse, & non multo post hosce libros conscripisse, certe vivo etiamnum Domitiano; nam neque Nervae, neque Traiano, quorum in libro de aqueductibus horumificam saepe facit mentionem, hic ullum datum est exemplum: immo ne quidem Dacici belli postea a Domitiano gesti meminit; adeo ut inter Germanici, & Dacici belli tempus hoc opus editum fuisse clare appareat. Vide ibidem Polemum.

³³ L. Mummius] Sic bene MSS. praeter Mediceos, & Ed. Rom. in quibus *Lavinus & J. Lavinis*.

Corrige hinc Saresber. l. v. c. 7. apud quem mirifice *Lucilius Memorius*.

³⁴ Provinciam] Quam? Achaïamne? Hoc certe a vero est alienissimum. An *provincias*, ut ad marginem libri sui correxit Lipsius, & probat Vir doctus quidam, levissima certe mutatione? Vellej. l. 11. c. 15. *ex provinciis in Italiam*. Sic in Nepot. Dat. c. x. vulgo *regis provinciam vexat*. cum jam recte Bosius in 2. MSS. legendum monuerit *provincias*. Palat. *provincia*. Cantabr. tert. *provinciam totam*. Adblanditur mihi conjectura, quam licet audacior, proponam tamen, *Sed & totam prope Europam*, per milites passim sparsis, & projectis, vel publicatis scilicet & venditis illis; unde & rex Attalus tabulas emerit, teste Plinio l. xxxv. c. 4. sed & ipse Mummius Graecorum in templis inde donaria dedicavit, ut refert Pausanias l. v. Eliac. p. 399. 439. &c. Ceterum pro *tantis manubiis* in quibusdam est *totis m.* solemnî confusione, de qua etiam saepe monendum habui ad Lucanum. In eodem non adeo male, quamvis ego vulgatum praeferam, l. vii. 447. in MSS. etiam nonnullis invenitur *in solo tota est fiducia Nilo* pro *tanta*. quod illic monere oblitus fui. Verum hac occasione non possum non agnoscere errorem ibidem a me commissum: dum feci, nescio, qua mentis vertigine abreptus, Lepidum tutorem Ptolemaei Dionysii sive ultimi, eumque confundi cum Ptolemaeo Epiphane, cujus diu ante tutor fuit Lepidus, sed Ptol. Dionysii tutor re vera fuit Pompejus; quare tota illa de Pompeji tutela anotatio mea deleatur, vel pro non scripta

biis³⁵ in suum convertit, ut filiam ejus inopem Senatus ex publico dotaverit.

ta habeaturate, benevole lector, enixe peto.

35 In suum convertit] Alias in usum suum. SCRIV. Saresb. in suum convertit usum. Petrenf. in suum usum convertit. Verum non ratio meum, tuum, suum elliptice usurpari cuius notum est. alii in suam domum intulit. Sic Aurel. Victor c. 60. Mummius Corinthum signis tabulisque spoliavit, quibus cum totam repleisset Italiam, in domum suam nihil intulit. Ita MS.

Leid. vulgo non bene consultit. Epit. Liv. LII. L. Mummius abstinentissimum virum egit. Nec quidquam ex iis opibus ornamentisque in domum ejus pervenit. Abstinenciae ejus, quam similiter modo describit Cicero l. 1. in Verr. c. 20. non parvum momentum addidit ignorantia artificii. Vide auctores cit. ad Flor. l. 11. c. 16. & Plinium l. adduco.

C A P. IV.

De Jusitia.

EXEMPLUM I.

CAmillo, Faliscos obsidenti, ludi magister liberos Faliscorum, tamquam ambulandi causa extra¹ murum eductos, tradidit, dicens² repetendis eis obsidibus necessario civitatem imperata facturam. Camillus non solum sprevit perfidiam, sed & restrictis post terga manibus magistrum virgis agendum³ ad parentes tradidit⁴ pueris,

¹ Murum] Muros Medic. sec. & Cantabr. tert. dein deductos quidam teste Keuchenio. tradit Petrenf.

² Repetendis] Forte melius retentis. SCRIV. Nata haec est Scriverio conjectura e J. Saresber. l. v. c. 7. retentis obsidibus, quam probat Keuchenius. recte. Hortatus est Camillum, ut retineret eos quasi obsides, donec civitas imperata faceret, quo eos recipere possent. nihil tamen temere mutatum velim. eis deest quoque in Mediceo sec. & Edd. Italicis. Paulo post Saresber. Camil-

lus vero, dein sed etiam Medic. & Edd. Ital. & caret Saresber. quomodo antea saepius habuimus non solum, sed omisso τῶν & vel etiam. Strictis Petrenf.

³ Ad parentes] Principum enim Faliscorum complurium erant liberi, ut constanter tradunt omnes historici tum Graeci, tum Latini cum Livio l. v. c. 27. Idem tamen l. XLII. c. 47. ait, Eadem fide inditatum Pyrrho regi medicum, vitae ejus insidiantem; eodem Faliscis vinculum traditum proditorum liberorum regis. Haec Romana esse, non versutiarum Pun-

ris, ⁵ adeptus ⁴ beneficio victoriam, quam fraude non ⁶ concupierat. Nam Falisci ob hanc iustitiam sponte ei se ⁷ dederunt.

II. Ad Fabricium, ducem Romanorum, medicus Pyrrhi, Epirotarum regis, pervenit; ⁸ pollicitusque est, daturum se Pyrrho venenum, si merces sibi, in qua operae ⁹ pretium foret, constitueretur. Quo facinore Fabricius egere victoriam suam non arbitratus, regi medicum detexit; atque ea fide meruit, ut ad ¹⁰ adpetendam amicitiam Romanorum compelleret Pyrrhum.

⁴ Vulgo ADEPTUSQUE EST.

carum, neque calliditatis Graecae. Varie haec tentant viri docti. Mihi videtur illic scribendum *liberorum. Leges has Romanas esse, Rex & lex sexcentis in MSS. confunduntur.*

⁴ *Pueris*] Mirum, in tam simplici voce variare libros MSS. *pueris tradidit* Saresb. *puris* Medicei; *puero* Leid. sec. *piis* Edd. Italicæ. Forte exciderit *pio*, ut fuerit scriptum *t. pueris, pio adeptus beneficio v.* nam illa *que est* non sunt a Frontino, nec exstant in Voss. Palat. Gudiano, Vaticano, Leidensibus, Cantabrigiensibus, nec in J. Saresber. neque in ulla Editione ante Scriverium, qui haec de suo tacitus adjecit. Juvat hanc conjecturam, quod & *beneficiis* iidem scribant Medicei, & Edd. Italicæ. *ivov&etav* Camilli hac in re laudat etiam Polyænus l. viii. Strat. c. 7.

⁵ *Adeptusque est*] 4. Reg. 3. Hill. sine distinctione. *Tradidit pueris adeptus beneficio vi&etav* TENN.

⁶ *Concupierat*] *Cupierat* Palat.

& Edd. Ital. *concupiverat* Hillensb.

⁷ *Dediderunt*] 4. Reg. 1. Hill. *dederunt*. TENN. Medic. pr. Petrenf. Leid. pr. Gudian. & Edd. primæ *dederunt*.

⁸ *Pollicitusque d.*] Saresber. *pollicitus d. & dam pro si*.

⁹ *Pretium foret*] *Alias esset* SCRIV. Scriverius, & unus Reg. *p. esset*. Fuit hic medicus Timochares Ambracienfis, regis Pyrrhi amicus. Gell. xii. c. 8. ubi Claudio Quadrigatio vocatur *Nicias*. Hinc Camillus *vir sanctus* dicitur. TENN. *Esset* Medicei, & Edd. Italicæ. In Gellii verbis pro *Qui sibi pretium a nobis peteret, si te clam interfecisset*, conijcit legendum esse Scriverius in curis posterioribus; *qui, si sibi pretium a nobis operæ sit, te clam interficeret*.

¹⁰ *Adpetendam*] *Alias petendam*. SCRIV. Scriverius, & 2. Regii *petendam*. TENN. *Petendam* Medicei, Leidenses, duo Cantabrigienses, & Edd. Italicæ, quod malim.

CAP. V.

De Constantia.

EXEMPLUM. I.

Cn. Pompejus, minantibus ¹ direpturos pecuniam militibus, quae in triumpho ferretur, ² Servilio & Glaucia cohortantibus, ut divideret eam, ne seditio fieret, adfirmavit, non triumphaturum se, sed potius moriturum, quam licentiae militum succumberet; castigatque oratione gravi laureatos fasces objecit, ut ab illorum inciperent direptione: eaque invidia ³ redegit eos ad modestiam.

II. ⁴ C. Caesar, ⁵ seditione in tumultu civilium armorum facta ⁶, quum maxime tumentibus animis,

• Vulgo AC TUM.

¹ *Direpturas*] *Se dir.* Petrenf.
² *Servilio & Glaucia*] Hac in re unius Servilii meminit Plutarchus, qui vocat eum *ἀνδρα γυναικα* in Pompejo p. 626. unde liquet satis, fuisse Servilium Variam, post dictum Iulium. Adde & Apophthegm. p. 203. Quis vero ille Glaucias fuerit, non facile dixerim. Glauciae nomen etiam Serviliorum est. quare mira videtur locutio *Servilio, & Glaucia*; cum uterque fuerint *Servilii*. Quod defendi tamen potest eo, quod scriptores saepe soleant quosdam nomine gentili, quosdam cognomine, prout vulgo magis cogniti erant, appellare, ut luculente docuit Spanhem. T. 2. de num. praest. Palat. *Glaucio*. In re obscura conjecturas perdere nolim.

³ *Redegit*] *Recepit* MS. SCRIV.

⁴ *C. Caesar*] *C.* deest in Palat. Leid. sec. Medic. & Edd. Italicis.

⁵ *Seditio in tumultu civilium*

armorum] An retinendum sit, & *seditio*, aliis considerandum relinquo. STEW. Tò *seditio* ejiciendum videtur Stewechio. At MSS. sic exemplum hoc concipiunt *C. C. i. tumultu c. seditione a. alla maxime tum tumentibus a.* SCRIV.

⁶ *Actum*] 4. Reg. Voss. *Altam*. 2. Hill. *Alta*. ut & Scriverii MSS. pro *Tumentibus* unus Reg. & Scriverii MSS. *Tum tumentibus*. TENN. *Seditio* retinent mei omnes. Voss. *seditio*em. Pro *armorum* in Medic. sec. & Hittorp. marg. *armorum*. pro *ac tum* Medicei, Palatin. & Edd. Rom. ac Bonon. *alla*. Leid. pr. & Cantabr. tert. *altam*. Sed Petrensis *facta*. itemque Vossian. a m. pr. quod deletum erat. *ac tum* deest in Ed. Par. dein *maxime tum* Edd. Rom. Bon. & Paris. *animis tumentibus*, vel *timentibus*, vel *tremantibus* MSS. septem. Quare lego *seditio*em in t. c. *armorum facta, cum maxime tum*.

mis, legionem totam exauctoravit, ducibus ⁷ seditionis securi percussis: mox eosdem ^a, quos exauctoraverat, ignominiam deprecantes restituit, & optimos milites habuit.

III. Postumius Consularis ⁸ cohortatus suos, quum interrogatus esset a militibus, quid imperaret, dixit, ut se imitarentur; & arrepto signo hostes primus invasit: quem secuti, victoriam adepti sunt.

IV. ⁹ Cl. ^a Marcellus, quum in manus Gallorum imprudens incidisset, circumspiciendae regionis, qua evaderet, causa equum in orbem ¹⁰ flexit: deinde, quum omnia esse infesta vidisset, ¹¹ precatus Deos in medios hostes inrupit; quibus inopinata audacia percussis, ducem quoque eorum trucidavit, atque, ubi spes salutis vix superfuerat, inde ¹² optima retulit spolia.

V.

^a Vulgo eos. ^b Vulgo L. M.

tum. animis. vel etiam tum cum maxime animis tum. Seditione facta Latinissimum est. Vide Cl. Wasse ad Sallust. B. Catil. c. 62. Immo ex nostri stylo. supra l. iv. c. 1. §. 43. Cum ex v. legionibus una, seditione facta, militiam detrahaasset. de totis cum maxime & tum cum maxime egimus ad l. iiii. c. 11. §. 4. Reposui, ut certius, facta, quum m. i. & ita in litteris ad me Cl. Wasse.

⁷ *Seditionis]* Deest haec vox in Ed. Paris. percussis abest a Leidensibus, & Gudiano. *exauctoravit* Ed. Paris. *eosdem* autem pro *eos* scripsi fide novem MSSorum.

⁸ *Cohortatus]* Cantabr. text. *cohortans.*
⁹ *L. Marcellus]* Cl. Marcellus MSS. Scriv. Voss. 4. Reg. i. Hill. Cl. Marcellus, & sic Scriverii. TERN. Claudius habent ex meis Palat. Gudian. Leid. pr. Medicus sec. Petrensi, & Ed. Paris.

Consul Mar. Leid. sec. Non dubitavi recipere Cl. Vide ad l. iiii. c. 16. & Pigh. T. 11. Ann. p. 126. & seqq.

¹⁰ *Flexit]* Arcerian. *flexit.*

¹¹ *Precatus]* *Deprecatus* MSS. Scriv. Depr. duo Medicei. Ex Scriv. MSS. id placebat Keuchonio. dein ait in quibusdam esse *perrupis*. In quibus nescio, male certe. *percussis* statim Leid. pr. & Medic. sec. *saluti* Arcer. denique *inde* deest in Petrensi.

¹² *Optima spolia retulit]* Diu vobis malefaciant audacissimi nebulones, qui bonis scriptoribus corrumpendis ita sedulam navatis operam. Emendo *optima spolia*, quorum enim illa praecedentia, ducem quoque eorum trucidavit & Ea spolia optima, quae dux duci detrahebat. testes mihi Livius, Plutarchus, Festus, alii. inter quos Varro: qui tamen illius vocis significationem ampliavit.

E f 4

Nor

V. ¹³ L. Paullus, amisso ad Cannas exercitu, obferente equum Lentulo, quo fugeret, superesse cladi, quamquam non per ipsum contractae, noluit; sed in eo saxo, cui se vulneratus adclinaverat, perfedit, donec ab hostibus obpressus confoderetur.

VI. Varro, collega ejus, ¹⁴ vel majore constantia post eandem cladem vixit, gratiaeque ei ab Senatu & populo actae sunt, ¹⁵ quod non desperasset ¹⁶ Rempublicam. ¹⁷ Non autem vitae

CU-

* Vulgo DE REPUBLICA.

Non absimile mendum in 11. Apuleji de Asino: *mittit mihi Byrrhena Xeniola, porcum optimum, & quinque gallinulas. scribo, porcum optimum.* Apud eundem Apulejum paulo post, *non parvas stipēs, imo vero mercedes optimas jam consecutus.* iterum legerim *optimas*. STEW. *Optima*. Ita Stewechius; cum antea esset *optima*, manifesto vitio, quod nullus MSS. agnoscit. SCRIV. *Optima*. Sic omnes MSS. ¹² *Optima* nusquam occurrit. Sunt autem *optima* spolia, quae dux occiso hostium duci sua manu detrahit; quorum tria a Ducibus suis relata vidit Respublica. Prima retulit Jovi Feretrio Romulus de Acrone Caeninensium Rege. Secunda Cornelius Cossus de Larze Tolumnio Vejentum Rege. Tertia, de quibus hic agitur, Claudius Marcellus de Viridomaro Gallorum Rege. TENN. *Optima* tamen est in Vaticano perverte.

¹³ L. Paulus] L. AEmilius Paulus fuit pater L. AEmilii Pauli Macedonici, dissuaserat commissionem proelii. TENN. Praenomen non agnoscunt Medicei, Leid. sec. & Edd. primae. Mox inclinauerat Leid. sec. declinaverat Medic. sec. & compressus Medic. pr. ¹⁴ Vel majore] Nullam empha-

sin hoc loco illud vel habet, nisi notet saltem, ut puto. Vide ad l. 11. 3. 16. *Si non infestarent, vel certe fatigaret.* Clare etiam apud Curtium pro saltem ponitur l. vi. 10. 12. *Vel iudicium tuum serva.* Majori Cantabrig.

¹⁵ Quod] MSS. tres, & Edd. primae quia.

¹⁶ De Rep.] Omnes MSS. *Desperasset Remp.* elegantius. Cicero Attico. *Breviloquentem jam me tempus ipsum facit: pacem enim desperavi.* Sic cogitare remp. Seneca controv. 35. *Nemo fur Remp. cogitat; nihil non licet pro Rep. facere.* Cicero iv. fam. 4. *Qui fortasse arbitraretur, me hanc remp. non putare.* TENN. Livius l. xxii. in fine *Ut consuli ex tanta clade, cujus ipse causa maxima fuisset, redeunti, & obviam itum frequenter ab omnibus ordinibus sit, & gratiae actae, quod de Republica non desperasset.* Nihilominus omnes MSS. constant *rempublicam*, ut & Edd. Rom. Bon. Paris. Wech. quod non recipere, superstitiosum duxi, praesertim probante summo Gronovio ad Plinium l. xxii. c. 24. *Ulcera desperantiae cicatricem.* Lentulus ad Ciceron. l. xii. Ep. 14. *Non & rempublicam desperaverint.* *Desperare rem* Cicero saepius l. ii. Ep. 16. 117. Ep. 13. & alibi. Sueton. in Caes. c.

cupiditate, sed Reipublicae amore, se superfuisset reliquo aetatis suae tempore adprobavit. ¹⁸ Nam & barbam capillumque ¹⁹ submitit, & postea numquam recubans cibum cepit; ²⁰ honoribus quoque, quum ei deferrentur a populo, renuntiavit, dicens, felicioribus Magistratibus Reipublicae opus esse.

VII.

a Vulgo HONORIBUSQUE.

20. *Desperans consilii eventum.* Curt. l. v. c. 5. 17. *Desperare misericordiam.* & ita alii.

17 *Non autem*] Medic. sec. naque a. pro aetatis Petrenf. vitae.

18 Nam] MSS. quidam istud nam non habent, & mox legunt honoribus quoque. SCRIV. τῶν nam carent Voss. & 2. Hill. & Scriveriani. TENN. Ex meis etiam nam non agnoscunt Medicei, Leidenses, & Palat sed Petrenf. dum & capillum Medicei, & Ed. Rom. dein recumbens Leid. pr. & Edd. Italicae.

19 *Submitit*] Sic MSS. quae vox male damnatur ab amico; neque enim injuria fiet Frontino ac bonis auctoribus, si retineatur. Sic optimi utuntur. Plinius lib. vii. epist. 27. *Quia rei mortis est submittere capillum, recisos meorum capillas depulsi, quod imminebat, periculi signum fuisse.* Seneca pater contr. 27 Graeci coeperunt in theatro postulare, ut Sabinus maximum magistratum gereret. Mox autem barbam capillumque magistratui Cretensium submittere. Surrexit Sabinus, & silentium manu fecit, deinde ait. Hunc ego magistratum Romae his gessi. Sic & immittere. Pedito ad Liviam.

At comitum squalent immissis ora capillis.

Virgil. iii. AEN. 593.

Dra illuvies immissaque barba.

Promitto ejusdem monetae est, sed non probioris; neque hio in

ullis MSS. apparet. Pedito ad Liviam.

Vidimus attonitum fraterna morte te Neronem, Pallida promissa flere per ora coma.

Nepos Datame c. 3. *Et niger & capillo longo barbaque erat promissa.* Itali, & Siculi in luctu crines nutriebant. Lycophron de Siculis.

Κρατὸς δ' ἄκρ' ὠτὰ καλὰ
λυνεὶ φόνῳ

Μνήμην παλαιῶν τημελῶσ' ὀδυρμάτων.

Intonsa per tergum suet capitis coma,

Doloris antiqui memoriam refri-
cans.

Graeci tondebant. Euripides Alceste 512.

Τὶ χεῖμα κεῖν τῆς πενθίμου κρίπτεις;

vf. 828. Cum Admeti uxorem mortuam tandem intelligeret Hercules, respondit:

Ἀλλ' ἡδὸ μὲν μὲν ὄμμε' ἰδὼν
δακρυρρόον

Κραὸν τε, καὶ πρόσωπον.

TENN. Keuchenius e quibusdam editis, quales ego nullos vidi, volebat promittere, sed immittere, promittere, submittere promissae hac in re usurpatur. Exemplum ubi vis obvia.

20 *Honoribusque*] 2. Reg. Scriv. & 3. Hill. *Honoribus quoque.* TENN.

Quoque rescipfi ex tribus Cantabrig. Gudiano, & Leid. utroque.

ff s

qua

VII. Sempronius Tuditanus, & ²¹ C. Octavius Tribuni ^a militum, omnibus fufis ad Cannas, quum in minoribus castris ²² circumfederentur, suaserunt commilitonibus, ²³ stringerent ^b gladios, ²⁴ & per hostium praefidia erumperent secum; ²⁵ id sibi animi esse, etiamsi nemini ad erumpendum audacia fuisset, ²⁶ adfirmantes. De cun-

^a Vulgo TRIBUNUS. ^b Vulgo UT ST.

quos Medic. pr. honores Medicei, & Leid. fec.

²¹ C. Octavius Tribunus militum]

2. Reg. Voss. 2. Hill. Tribuni militum TENN. In Palatino, & Hiltenb. Cn. vel Gn. Leid. sec. M. In tribus MSS. & Edd. Italicis praenomen deest. Tribuni agnoscunt Medicei, Leidenses, Palatin. alique cum Edd. Veteribus. quare ita legit quoque Ruben. l. 11. Elect. c. 32. vel potius, quia ignotus est ille Octavius, Tuditanus a legione octava Tribunus. Et certe Sempronii solius mentionem facit Livius l. xxii. c. 50. Appian. de B. Annib. p. m. 568, qui haec acta in majoribus castris & 10. millia evasisse refert. & paulo post in nonnullis MSS. est adfirmans. Attamen suaserunt, retinent constanter omnes, nemo suasse. Mihi non videtur ablegandus Octavius, sed scribendum ejus praenomen Cn., ut fuerit idem, qui A. DCLII. fuit Quaestor, & dein Praetor, pater Cn. Octavii, qui navalem de rege Perse triumphum egit. Cannensis clades accidit A. DXXXVII. de eo consule Pigh. Ann. T. 11. p. 179 & Glandorp. in Onomast.

²² Circumfederentur] 1. Reg. Voss. 2. Hill. circumfiderentur TENN. Et tres mei cum Edd. prioribus. Clarissimo Wasse placet e 2. Cantabrig. circumobsiderentur. ut Edd. Vett. Plin. l. viii. 33. circum adspicere l. 11. 168. circum obruere. Tacit. l. iv. 62. circum adstare, & similia. a librariis certe id

non profectum videtur. castris in Ed. Par. deest. commilitonibus Gudian.

²³ Ut stringerent] Tò ut non agnoscunt 2. Reg. 2 Hill. & Voss. commodè abest, ut saepe monui. TENN. Recte delent etiam Gudian. & duo Cantabrig. & Palatin. qui stringere habet. Notatum hoc saepius supra.

²⁴ Et per.] Sic lego. vulgo ut SCRIV. Cur. post. ut perperam erat in Edd. Modii, Stew. & dein Ed. Vesal. Ad Modianae Ed. oram Lipsius jam reposuerat &.

²⁵ Id sibi esse animi] 2 Reg. 2 Hill. Voss. 1. f. animi esse. Terentius Eun. 5. 6. 14. Nam quid illi credis animi tum fuisse, ubi vestem vidit illam esse cum indutum pater? Caesar l. vii. Bell. Gall. c. 77. Quid hominum milibus LXXX uno loco interfecisti propinquos consanguineisque nostris, animi fore existimatis? Lucan. l. 10. v. 68.

Hoc animi nox illa dedit, quae prima cubili

Miscuit incestam ducibus Prolemaida nostris.

Ovid. v. Metam. fab. 10.

Quid mihi tunc animi miserae fuit?

Libr. xiv. fab. c.

Quid mihi tunc animi? nisi quod timor abstulit omnem

sensum animumque TENN. Animi esse MSS. fere omnes. dein cisi Petrens. fuisse a Gudio abest.

²⁶ Affirmantes] Tò affirmantes vul-

cunctantibus ²⁷ XII omnino ²⁸ equitibus, L. ⁴ peditibus, qui comitari ²⁹ sustinuerant, repertis, incolumes Canusium pervenerunt.

VIII. ³⁰ T. ⁶ Fontejus Crassus, in Hispania, cum tribus millibus hominum praedatum profectus, locoque iniquo circumventus ab Hasdrubale, ad ³¹ primos tantum ordines relato consilio, incipiente nocte, quo tempore minime expectabatur, per stationes hostium erupit.

IX. P. Decius Tribunus militum, bello Samnitico, ³² Cornelio Cossio Consuli, iniquis locis deprehenso ab hostibus, suavit, ut ad occupandum collem, qui in propinquo erat, modicam

^a Vulgo VEL P. ^b Vulgo C. F.

vulgo ignoratum hic ex fide membranarum a me repositum est. SCRIV. Deerat tantum operatum, credo, vitio in Editione Stew. nam in Bonon. & Paris. jam recte affirmantes. In Romana, & Wechel. ac Medic. pr. affirmans.

²⁷ Duodecim] Livius. ad sexcentos evaserunt, atque inde protinus, alio magno agmine adjuncto, Canusium incolumes pervenere. Lege equites vel pedites reperti. SCRIV. cur. post.

²⁸ Equitibus vel peditibus] Gujerus putat haec verba glossema, ut statim repertis, Commentator ad duodecim subjectum a librariis. Ige ex Voss. 2 Hill. 1 Reg. XII. omnino equitibus, L. peditibus. cui Iectioni etiam subscribit Celeberimus Graevius. TENN. Rubenius Livio pro XII. reponit DC. quam conjecturam pro sua vendidit Keuchenius. Locus sine dubio vitiosus. Petrens. de cunctantibus reliquis &c. omisso τῶν repertis, vel peditibus Leid. pr. vel peditibus abest a Mediceo pr. equitibus, L. peditibus etiam Palatin. & Leid. sec. c. quinquaginta p. ut

non sexcenti homines, sed sexaginta duo fuerint, & ipse Livius hic sit corruptus, vel ab eo disenserit noster. Certe id non dubitavi e tot MSS. cum Graevio & Vossio recipere, quamvis, si MSS. addicerent, nominativum praeferebam.

²⁹ Sustinuerant] Voss. 2 Hill. 2 Reg. Sustinuerant. TENN. Sustinuerant Petrensi. Palat. Gudian.

³⁰ C. Fontejus] Hoc & duo sequentia exempla iisdem fere verbis recensuit auctor l. i. c. 5. quare eo alegandus est lector, ne his eadem repetantur. Deest praenomen in Leid. sec. Cecilius Medic. pr. Erat autem T. Fontejus legatus in Hispania.

³¹ Primos ordines] Sic lege, ut l. i. c. 5. ubi eadem exempla iisdem verbis narrantur. 2 Reg. 1 Hill. Primos homines. nesciebant librarii primos ordines esse τὰς πρώτας τάξεις. Quint. declam. 3. Enimvero auctorem habet. Hoc primi ordines jubent. TENN. Homines Gudian. dein nocte Cantabr. text. antiquae. Hostium in Leid. sec. deest.

³² Cornelio Cossio] 4 Reg. Voss. 3 Hill.

eam manum mitteret, seque ducem iis, qui mittebantur, obtulit. Avocatus in ³³ diversum ^a hostis ³⁴ emisit Consulem, Decium autem cinxit, obseditque. ³⁵ Illas quoque angustias, nocte eruptione facta, quum eluctatus esset Decius, incolumis cum militibus Consuli accessit.

X. Idem fecit sub Atilio Calatino Cos. ³⁶ is, cujus varie ³⁷ traduntur nomina ^b. Alii ³⁸ Laberium, nonnulli ³⁹ Q. Caeditium, ⁴⁰ plurimi Calpurnium Flammam vocitatum scripserunt. Hic quum demissum in eam vallem videret exercitum, cujus latera, ⁴¹ omniaque ^c superiora hostis infede-

^a Vulgo DIVERSA. ^b Vulgo TRADITUR NOMEN. ^c Vulgo OMNIA.

³³ Hill. carent *topo Coss* TENN. Item Palat. Vatic. Medicei, Leid. pr. & Edd. primae, ac Wech. *Coss* eos. utrumque deest in Leid. sec. nonnulli *consule. comprehenso* Petrensi.

³⁴ In *diversa*] 4 Reg. Voss. 2 Hill. *diversum* TENN. *Diversum* etiam Palat. uterque Leid. Cantabr. sec. Gudian. Medicei, Vaticanus. ut supra rescribendum esse docui. *diversi* Ed. Rom. paulo ante *obtinuit* Vatican. & multi prave *advocatus*.

³⁵ *Emisit*] Alias *demisit* SCRIV. v. supra.

³⁶ *Illas quoque angustias*] Petrensi. simpliciter ille nocte *angustias eluctatus. facta* deest in Vaticano, Medic. pr. & Edd. primis. *eruptio* Medic. sec. *eruptionem* Edd. Italicae. *evasus esset* mox Leid. pr. Nondum poenitet conjecturae, quam supra proposui.

³⁷ *Is*] Abest a duobus Leid. Gudiano, & Edd. Rom. ac Bon.

³⁸ *Traditur nomen*] Sic supra. Hic vero MSS. mei omnes, & Edd. Rom. Bon. Par. Wech. *traduntur nomina*; quod reposui idcirco.

³⁹ *Laberium*] MSS. *Briacum*,

Briarchum, Briachum, Dearum, Berarum, Verarum. Sed *Laberium* servant Vatican. Gudian. & duo Cantabrig. cum Edd. Bonon. & Paris.

³⁹ *Q. Caeditium*] Praenomen abest a MSS. decem, & Edd. primis. *Cedippum, Cedicum, Cepidum, Cedium* MSS. Sed *Caeditium* Vaticanus & Palatin. *Q. Caeditium* rectius Gudian. & duo Cantabr.

⁴⁰ *Plurimi*] *Complurimi* Leid. sec. & Medic. sec. *Quamplurimi* Edd. Rom. Bonon. Paris. Wech. & MS. Vatican. *Flammam* abest a Bonon. *fama* Medic. pr. & Ed. Rom.

⁴¹ *Omnia superiora*] Tres Reg. Voss. 2 Hill. *Omniaque superiora* TENN. Edd. Veteres *Omnia latera*, quae erant superiora; *Omnia latera* etiam MSS. sex, vel plures, quae s. erant Medicei, Vaticanus, & Leid. sec. quae vel quae addunt omnes praeter duos Cantabrig. Quare omnino lego *cujus latera, omniaque superiora* tam hic, quam supra. Vallis latera, & omnia editiora loca circa eam vallem occupaverat Gell. L. III. C. 7. *Poenus colles locosque idoneos prior occupat*.

42 Tres

derat, depoposcit, & accepit ab Consule ⁴² trecentos milites; quos hortatus, ut virtute suâ exercitum servarent, in mediam vallem ⁴³ decurrit ⁴⁴. Ad obprimendos eos undique descendit hostis, longoque & aspero proelio retentus, occasionem Consuli ad extrahendum exercitum dedit.

XI. ⁴⁵ C. Caesar adversus Germanos & regem Ariovistum pugnaturus, ⁴⁶ confusis suorum animis, pro concione dixit, nullius se eo die operâ, nisi decimae legionis, usurum: quo ⁴⁷ adsecutus est, ut ⁴⁸ & decimani, tamquam praecipuae fortitudinis testimonio, ⁴⁹ concitarentur, & caeteri pudore, ne penes alios gloria virtutis esset.

XII. Lacedaemonius quidam nobilis, Philippo denuntiante, multa ^b se ⁴⁹ prohibiturum, nisi civi-

^a Vulgo DECURRIT. ^b Vulgo MULTIS.

⁴² Trecentos] Medic. sec. eccc. statim idem hortatus, in virtute. vide supra.

⁴³ Decurrit] 1 Reg. 2 Hill. Voss. decurrit. TENN. & multi mei cum Ed. Paris. recte, ut supra. Et priore loco additur. Statim detentus Cantabr. text. Consuli etiam Medicei.

⁴⁴ C. Caesar.] Et hoc exemplum habuimus L. 1. C. 21. §. 3. praenomen hic exsulat a 3 MSS. & Edd. primis.

⁴⁵ Confusis suorum animis.] 3 Reg. 2 Hill. Voss. confusior animis. TENN. Ineptae. Ita tamen exhibent meorum etiam septem, & Edd. Rom. Bon. Par. Wech. o. eorum a. Ed. Modii, & Stew. Recte supra. statim illo d. Leid. sec.

⁴⁶ Adsecutus] Alias 'consecutus. SCRIV. Conf. supra & hic Leid. sec. Sed vide ad l. 11. c. 9. §. 1. Ex eo adsecutus, ut &c.

⁴⁷ Et decimani.] Et non agnoscunt Voss. & Medic. sec. decu-

mani Edd. VV. cum Vaticano.

⁴⁸ Concitarentur] Alias cogerentur. Auctor ipse l. 1. c. 11. Exemp. 1. SCRIV.

⁴⁹ Prohibiturum] Voss. ad marg. & 1 Reg. offensurum, cui ultimo opponitur ad marginem prohibiturum. TENN. Adscripsit libri sui margini Scriverius. Quid est multis prohibere? an jus civitatis? Vitiiosa haec sunt sine dubio, sed medicina facilis, nam in Petrensi Cod. legitur multi. e. multum, non multis verbis. ut ex responso patet, sed rebus, notante ad libri sui oram Cl. Wasseo. Quo sensu multis retineri possit; prohibere enim sexcenties jungitur ablativo rei, ut notum. Hic tamen durius foret, obscuriusque, quare multa praetuli, quod clarius est. Referunt huc viri docti exemplum Valerii Maximi lib. vi. cap. iv. §. 4. Illa vera qua legati Lacedaemoniorum apud patrem ejus (Alexandri) miseram fortitudinis suae conditionem testa-

Nostro ergo ⁵⁷ exercitu vincente; ipse cum ⁵⁸ quatuordecim ⁵⁹ AELIIS ex eadem familiâ in proelio est occisus. Hunc quidam non ⁶⁰ AELIUM, sed Laelium fuisse, & Laelios, non AELIOS periisse credunt.

XV. ⁶¹ P. Decius primo pater, postea filius ⁶² in Magistratu se pro Republica devoverunt, ad-

a Vulgo CAELIUS & dein CAELIUM & CAELIOS.

Cur. post. 3 Reg. Voss. 3 Hill. Scriv. Rom. Non dubitavit dare pecuniam (Voss. ad pugnam) qua nostro. Hinc Scriverius conjecit. non dubitavit dare picum neci. Beatus Gronovius N. d. avem perimere. TENN. Praeter Palatinum, quo Scriverius usus est, etiam Gudian. duo Leidenses, Cantabr. Bib. Publ. & Ed. Paris. Non dubitavit dare pecuniam, qua n. Unde ipse olim conjecteram dare picem necem. Vide ad Lucan. L. vi. 169. Petrensis habet plane, ut Sussii codex, non dubitavit avem necare. exercitu ergo nos. ut etiam conjecterat Gronovius, vel dare neci avem. Occisa deest in Gudiano. quam occisam Medic. pr. qui codices cum Cantabr. tert. servant avem occidit. Omnia avem occidit, qua occisa desunt in Vaticano. Singularis autem plane est Mediceus sec. in quo avem occidit: nec dare penam dubitavit qua occisa ex. Quare jam bene perpensis variis hisce lectionibus, & ex tribus diversis optima electa, non dubitavi rescribere, si non vere, eleganter saltem & vero proxime, atque ipsa MSSorum verba avem occidit, nec dare poenam dubitavit. nostro ergo ex. Dare poenam sc. Marti, cujus avem picum occiderat, adeoque Deum ipsum laecerat, cujus poenae exempla similia in fabulis sunt non pauca. In Martis tutela picum esse praeter Varronis locum docent & alii. Consule viras doctos ad Ovid. Fast. 111, 37.

Martia picus avis.

& Socerum meum ad Valerium, qui egregie pro morsu suo ibi concipit Marti suo. Forsitan posset rescribi quoque dare pico poenam qua sc. poena vel quare. Tu elige, lector.

⁵⁷ Exercitu vincente] Falsissimum. nam perire in clade Cannensi. Mens haruspicum erat rem Romanam successu temporis, bellique exitu fore superiorem, ut ibidem recte advertit Cl. Perizonius.

⁵⁸ Quatuordecim] Valer. Max. L. v. C. 6. non XIV. sed XVII: Numeri fortasse corrupti. Totidem enim apices sunt. SCRIV. *Cur. post. Valerius alibi sexdecim AELIOS uno tempore fuisse dicit. L. IV. 4. 8. In Gudiano hic XIII.*

⁵⁹ Caeliis] Lelvis Medic. pr. vere MS. Sussii AELIIS, ut statim AELIUM, & AELIOS. pro non Leid. pr. & Hillensb. numquam. quidem creditur Leid. sec.

⁶⁰ Caesium sed Laesium] 3 Reg. Voss. Concelium sed Laedium. 1 Hill. Landium. TENN. Ladium & Ladior, Gud. & Hillensb.

⁶¹ P. Decius] Elegantius econjectura Gronovius P. Decii.

⁶² In Magistratu] Leidenses, Hillensberg. Medic. sec. & Ed. Paris. in magistratus. Adhaesit s a seq. vocula se. In magistratu esse optimi quisvis dicunt. Liv. 1. 59. Nepos Chab. 4. & passim. Adversis prave pro admissis Medic. sec.

admissisque in hostem equis, ⁶³ adepti mortem, victoriam ^a patriae contulerunt.

XVI. ⁶⁴ P. Crassus, quum bellum adversus Aristonicum in Asia gerens inter ⁶⁵ Elacam ^b & Myrinam in hostium copias incidisset, vivusque ⁶⁶ ab-

^a Vulgo AD. VICT. ^b Vulgo AELIAM.

⁶³ Adepti victoriam patriae contulerunt] Nihil hic monent viri docti; cum tamen hiulcam esse orationem, & excidisse vocem quivis attentius locum considerans animadverteret. Inconciune enim *Victoriam* refectri deberet ad utrumque verbum. Viderat id tamen Lipsius, nam ad oram libri sui adscripsit pro *adepti* scribendum sibi placere *interempti*. Sed quid multa? Codices Medicei legunt *adepti Romani*, vel sic *a. Romani*. Corrupte. Latet tamen in iis vera lectio, quam servarunt nobis Leidensis sec. & Petrensis, *adepti mortem vict. p. contulerunt*. Ideo enim, quod caesi sunt Decii, Romani victoriam, pretium devoti ipsorum sanguinis acceperunt. Consule omnino Livium l. viii. c. 9. & l. x. c. 28. Valerius Maximus l. v. c. 6. §. 5. de patre. *Consitato equo, in medium hostium agmen, patriae salutem, sibi mortem petens intravit &c.* Ex cuius vulneribus, & sanguine insperata victoria emerfit. & de filio Ex. seq. *Mors fecit, ut Romana civitas vinccret.* Adipsi autem mortem dicitur, ut dare, accipere mortem. quasi munus. De qua locutione latius egi ad Lucan. l. vi. 169.

An plus, quam mortem, virtus daret.

Sumere mortem pro sibi consciscere apud Tacitum saepius.

⁶⁴ P. Crassus] Deest praenomen in Medic. sec. Fulvii prim. Lucius Edd. Italicae: prave. *Aristonem* Leid. sec. an *Aristonicum*?

⁶⁵ AELIAM] Lege cum doctissimo Ortwinio *Eleam*. Mela r.

c. 18. Graecis Ε'λεα. Hinc Zeno Eleates. Valer. Max. l. ii. 3. n. 2. & *Sefta Eleatica*. Vossius de Scdis Philosophorum. TAWN. MSS. *Eliam*. Lege omnino *Elacam*, Ε'λαίαν, ut recte Gronovius, & If. Vossius ad codicis sui oram correxerunt. Errat vehementer Tennulius, qui hanc Aeolidis urbem confundit cum Elea Lucaniae in Italia urbe; ubi natus est Zeno, ut clare docuit socer meus contra Vossium ad Valer. Max. l. l. ii. c. 3. Ext. 2. Stephanum si consulissent viri docti, in eum errorem non incidissent. Scribit enim ille Ε'λαία πόλις ἐς Ἀσίας Ἀιολικὴ Περγαμηνῶν ἐπίνειον; ἡ Κιθαιρὶς ἀνομάζεται Μισσηδωνίᾳ κτίσμα. ἔστι ἡ ἰστέρα Ἰταλίας Ἀλῆς ἐν ἡΐλῳ Ε'λεα. ἐξ ἧς Ε'λεάται. & ὁ ὠκεῖος Ε'λαμίται; ubi vide notas, & Pintian. ad Melam l. i. C. 18. Cellar. Geograp. l. l. ii. C. 3. p. 38. Passim vero apud auctores huius urbis nomen corrupte per simplex e scribitur. Sic apud Valer. Maximum in hac ipsa historia Lib. l. ii. C. 2. §. 2. ubi in alterius quoque urbis nomine mendum est. P. enim Crassus cum Aristonico bellum in Asia gerens, a Thracibus, quorum is magnus numerus in praesidio habebat, inter Eleam & Smyrnam exceptus &c. Scribe ex nostro *Elacam* & *Myrinam*. Longe enim hinc remota in Ionia est Smyrna. Finitimae sunt *Myrina* & *Elaea*, Aeolidis utraque. Adi Strabonem, (qui tamen ad Leu-

⁶⁶ abduceretur^a, execratus in Consule Romano captivitatem, virgâ, quâ ad equum erat usus, ⁶⁷ Thraci, a quo tenebatur, oculum eruit, atque ab eo, per dolorem ⁶⁸ concito^b, transverberatus, dedecus servitutis, ut voluerat, effugit.

XVII. ⁶⁹ M. Cato Censorii filius in acie, decidente equo, prolapsus, quum ⁷⁰ se recollegisset,

^a Vulgo ADDUC. ^b Vulgo CONCITATO.

cas, oppidulum inter Smyrnam, & Phocaeam situm, in pugna occisum esse Crassum, procul a vero narrat L. XIV. p. 646. Ed. Par. ubi eum quoque male vocat Consulem) Ptolemaeum, Melam, aliosque.

⁶⁶ *Adducetur.*] Sic perperam Keuchenii, & Tennulii Edd. ac MSS. nonnulli pro *abduceretur*, quod est in ceteris, ut debet. Captivi *abducuntur*, non *add.* v. ad L. I. II. 6. ubi eodem modo depravatus erat auctor. dein & *vivus* Medic. unde Edd. Italicae fecerunt & *invitus*. Quod facile credo, at non ita scripsit auctor.

⁶⁷ *Thraci*] Voss. 3 Reg. *Tragis*. 3 Hill. 1 Reg. *Thragis*. TENN. MSS. sex mei *Thraxis* vel *Thragis* praecedente *oculum*. Sed vulgatum elegantius. De hoc Dativo vide, quae congeffi ad Lucan. I. I. 193. v. 481. VII. 319. 537. & alibi.

⁶⁸ *Concitato*] Medic. sec. *concitatus*, Ed. Rom. *citato*. Petrensis Cod. *concito*. Optime, probante etiam Cl. Wasseo. *concitatus* tam secundae, quam quartae conjugationis, eleganter pro irritato, commoto ponitur. Hinc saepe *concitatus ira*, *concitatus ad iram*, & alia. adi rursus Lucan. I. IV. 688. de confusione vocum *concitare* & *concire* vide ad L. I. c. 10. §. 3.

⁶⁹ *M. Cato.*] Praenomen in Leid. sec. deest. Distinxi autem, ut iussit socer ad Valerii Maxim.

I. III. 2. 16. in acie, decidente equo, prolapsus. Inepte vulgo in acie decidente, equo prolapsus. De hac historia consule etiam Plutarch. in Paulo p. 266.

⁷⁰ *Se recollegisset*] MSS. quidam cum animadvertisset gladium, reliquis omisiss. SCRIV. Tantaene homines esse dementiae, ut glossena putent, quae genuina sunt! Scrivierius haec verba non invenerat in suis MSS. ergo subjecta creduntur imperito. Verum ego haec in decem MSS. inveni. *Colligere* vel *recolligere* est lapsum reponere, erigere. Hic Cato prolapsus erexit se, corpore collecto, ut ait Justinus I. XXXIII. c. 2. Eandem historiam referens I. XXII. c. 4. *Parvulum recolligit*. Verum hic verte, ad se rediisset a perturbatione. Cicero IV. Tusc. *Quid est autem seipsum colligere, nisi dissipatas animi partes rursus in suum locum congerere?* lib. V. fam. ep. 18. *Pro amore nostro rogo atque oro, te colligas, virumque praebias*. TENN. Vapulat hic a Tennulio Keuchenius. In Edd. Italicis concipitur, ut e MSS. suis praebet Scrivierius. Ceterum mei quoque omnes cum vulgatis recte conspirant. *Colligere se* hoc senia pro ad se redire saepissime Cicero. Adi modo Manutium ad epist. 9. I. I. Fam. *Collegi ipse me*. *Recolligere* non raro Plinius. Immo Ovidius I. IX. Metam. 744. *Quin animum firmas, teque ipsa recolligis, Iphi*. Seneca in Octav. VI. 754. *Recollige animum*.

set, animadvertissetque, gladium⁷¹ excidisse vaginâ; veritus ignominiam⁷², rediit in hostem: ⁷³exceptisque⁷⁴ aliquot vulneribus recuperato demum gladio, reversus est ad suos.

XVIII. ⁷⁴Petilini, a Poenis obfessi, parentes & liberos propter inopiam ejecerunt; ipsi coriis madefactis, & igne siccatis, foliisque arborum & omni animalium genere vitam trahentes, ⁷⁵undecim menses obsidionem toleraverunt.

XIX. Hispani⁷⁶ Arabricenses omnia eadem passi sunt, nec oppidum Hirtulejo tradiderunt.

XX.

a Vulgo ex eoque.

⁷¹ Excidisse vagina] Ed. Rom. *exisse*. Vaginae Palatin. Cantabr. B. Pub. Leid. pr. Medic. sec. Vossian. Hillensb. quod exquisitius videretur, quam ut librarii de eo somnare potuerint. *Excidit ferrum hastae* Ovidio Metam. l. xii. 105. quamvis ibi de hasta ceciderit, non e hasta, nec in ea fuerit, sed super ea ferrum, cum hic gladius fuerit in vagina. At qui tamen excidere cum Dativo saepe occurrit figuratum de re, quam obliviscimur; & quae cadit quasi ex animo. *Excidit mihi* hoc sensu crebro invenias. Quare non est, quod vaginae damnum, nec vulgatae lictioni omnino praeferam.

⁷² Rediit] *Redit* Gudian. statim aliquibus Medicei. & deinde cum Edd. Italicis. *gladio quoque* Cantabr. tert.

⁷³ Ex eoque] Numquam potui concoquere ineptum istud *ex eoque*, & haec hic, donec inveni in Leidenfî secundo scriptum *exceptisque al vulneribus*. Vere omnino, & eleganter. Justin. in eadem re recollesque gladio multis vulneribus exceptis ad suos revertitur. Idem l. xxiv. c. 3. *Vulneraque excipere, quae liberis intendebantur* (MSS. duo intentabantur) voluit. Sueton. Aug. c. 20.

Dalmatico bello etiam vulnera excepit. Curt. l. iv. c. 16. *Vulnera, quae quisque excepit.* Apulej. l. vii. Met. p. 111. Ed. Col. *vulnera corpore excipientem.*

⁷⁴ Petilini] Id ipsum testatur Athenaeus l. xii. p. 528. quem vide, & diffusum Livium l. xxi. 111. c. 10. Silium Italic. l. xii. 431. Valer. Max. lib. vi. c. 6. Ext. 2. Petronius obiter in extremo Sattyrico, ubi vulgo *Petavii*, rectius *Petilini*. SCRIV. *Cur. post.* Apud Petronium cum Scaligero malum *Pernsi*. *Petilini* hic Medicei, & Saresber. l. vi. c. 11. Polycr. *Pecilini*, ut Voss. male. *Petellini* Arcerian. *Petilia* in MSS. Valer. Max. Silio, Athenaeo, & Melae l. ii. c. 2. aliisque vocatur. *Petellia*, & *Petellini* Livio. *Petelia* Straboni, Ptolemaeo, & aliis.

⁷⁵ Undecim menses.] Medic. pr. & Edd. Italicæ *mensibus*. Male autem vulgo post *menses* distinguebatur. Unde lector opinaretur eos, postquam undecim menses vitam dictis rebus traxissent, obsidionem tolerassent, donec soluti forent: cum contra xi. menses toleraverint obsidionem, sed dein dedere se debuerint.

⁷⁶ Arabricenses] Ita lego. Vulgo est *Hispani cum Fabrescense* &c. Forte *Hispani Consabrenses*. Vide

XX. ⁷⁷ *Casilini*, obsidente Hannibale, tantam inopiam perpeffi sunt, ut ⁷⁸ centum denariis murem venisse, proditum memoriae sit, ejusque venditorem fame periisse, emptorem autem vixisse: fidem tamen servare Romanis perseveraverunt.

XXI. ⁷⁹ *Cyzicum* quum obpugnaret Mithridates, captivos ejus ⁸⁰ urbis produxit, ostenditque ob-

Plinium. SCRIV. *Consabrum* Antonino scribitur inter Laminium, & Toletum. SCRIV. *Cur. post.* Voss. 3 Reg. 1 Hill. *Cum Fabresense*. 1 Hill. 1 Reg. *Cum Fabrense*. SCRIV. *cum Fabresense*. Hinc illi. *Hispani Consaburense*. TENN. *Cum Frabresense* Leid. pr. & Vatic. *Cum Fabresense* vel per 2ss. MSS. quinque. *Cum Fabriense* Medic. sec. *Fabresenses* sine τῶ cum Ed. Bonon. *Fabrenses* Saresberienfis. Denique Petrensis *Segobrigenses*, de quibus supra & statim §. 22. Placet mihi maxime *Consaburense*. utpote proxime ad plerorumque Codicum scripturam accedens. de his vide ad Plinium l. 111. c. 3. ubi plura invenies, quae hic conjici possent, nomina. Ceterum Saresber. *perpeffi sunt*, nec tamen o. Pro oppidum Petrensis se. *Utrulejo* pro vulgato *Herculejo* rescripsi rursus, ut supra. Crediderunt Edd. primae.

⁷⁷ *Casilini*.] Sic MSS. & Edd. VV. dedi, ut supra recte editum l. 111. c. 14 & 15., pro vulgato *Cassilini*. Mallem tamen *Casilinum obsidente Hannibale*, ut ibidem, & Plinio l. xviii. c. 57. sed tamen *Casilinus* posset esse gentile, nam Livius l. xxiii. c. 19. *Nuntium ad magistratum Casilinum misit*: quamquam & illic oppidum malum intelligere. *Casilinates* Valerio Max. Erat autem praesidium Praenestinatorum, qui illic obsidebantur, & inter illos hoc accidisse referunt alii, nec inter urbis incolas. Vide ad l.

111. c. 15. adeoque *Casilini* capte in genitivo, & nil muta.

⁷⁸ *Centum denariis murem venisse proditum sit.*] Ampliant, & addunt ad eam summam alterum tantum Plinius lib. viii. *Naturalis Historiae* c. 57. & Valerius Maximus lib. viii. c. 6. Verum enim vero, an iis accedendum sit, restituendumque *ducentis denariis*, ipsi viderint. STEW. *Centum* Hunc numerum agnoscunt omnes MSS. STEW. ex Plin. l. viii. c. 57. Val. Max. viii. c. 6. *Ducentis* conjectat. TENN. Harduinus quoque ad Plinium cc pro c hic legi vult. Certe solus Frontinus *centum* dixisset. nam & Strabo l. v. p. 249. *Ἀλαβόριον δεγχαὶν & δεκάσις τοὺς μύδος*, non *μεδίμνα*, vide illic Casaubon. *Centum* tamen omnes MSS. retinent & J. Saresber. Muribus obsessos non abstinuisse simpliciter ait Livius l. xxiii. c. 19. *Mures* Medicei. *Memoriae* deest in Petrenf. *perisse* Leidenfes. *perseverarunt* Medic. sec.

⁷⁹ *Cyzicum*] Voss. 2 Reg. 1 Hill. *Cyri cum opp.* male. TENN. *Cizium* Saresber. *Cyticum* Palat. *Citecum* Vatican. *Dracum* Medicei. *Miurum*, adeo turbare libros MSS. in tam nota historia. Quis nescit *Cyzicum* diutissime a Mithridate fuisse obsessum, & a Lucullo regis faucibus ereptum? De ea obsidione jam supra habuimus.

⁸⁰ *Urbis*] Deest in Hillensb. *perduxit* Leid. pr.

obfessis, arbitratus futurum, ut miseratione⁸¹ suorum compelleret ad deditiōem oppidanos. At illi cohortati ad⁸² patiendum fortiter mortem captivos, servare Romanis fidem perseveraverunt.

XXII. ⁸³Segovienses^a, quum a Viriatho libera-

^a Vulgo SGOBRIGENSES, AEGINENSES, & VIRIATO.

⁸¹ *Shorw*] *Sociorum* MSS. SCRIV. 2 Reg. Voss. 1 Hill. Ed-
rum. 1 Reg. & Scriv. *Sociorum*.
TENN. *Sociorum* Leid. sec. &
Edd. Italicæ. Eorum Gudian.
compellerentur oppidani Petrenf.
Vulgaris consentit Saresber. ex-
hortati P. Bleisf.

⁸² *Patiendum*] *Idem patiendam*.
SCRIV. 1 Reg. 1 Hill. Voss. *pa-
tiendam*. TENN. Ex meis foli
Medic. sec. & Leid. sec. ac Pe-
trenf. *paciendum* cum Ed. Par.
Ceteri *paciendam*, (de quo vide
ad l. 111. c. 6. §. 7. ad liberan-
dum temp. ut in nonnullis) nisi
quod Vaticanus exhibeat *facien-
dam*, at J. Saresber. & P. Ble-
senfis *excipiendam*. Quod notan-
dum utrumque, & consulenda,
quæ §. 15. & 17. dixi de *adipi-
sci*, & *sumere mortem*, atque *ex-
cipere vulnus*. Fors scripserit Fron-
tinus ad *capiendam fortiter m.* Quo
refer ea, quæ congesti ad Lu-
can. l. 1. 461. *animæque capaces
Mortis*, & vide, num apud Sta-
tium quoque l. 1. Silv. Kal. Dec.
e MS. Orvilliano *capit* non sit
recipiendum. Mihi certe valde
aridet

*Stat sexus rudis, insciusque ferri,
Et pugnas capit improbus viriles,
vulgo cupit.*

⁸³ *Aeginenses, cum a Viathotis
liberi, & conjuges caederentur.*] Qui illi *Viathoti*, sive ut in Pari-
sienfi editione erat, *Viathoti* es-
sent, ignorabam fateor: quare
super eo nomine Janum Palme-
rium nostrum quoque consului,
qui vtriusque scriptoris hujus lectis

ac relectis, respondit legendum
videri, cum a *Boeotiis liberi*, ne-
que Apollinis magis verum at-
que hoc responsum fuit. De
Boeotiis Strabo lib. ix. Ptole-
maeus lib. 111. Pausanias, alii.
Sunt etiam, qui *Aeginenses* illos,
Aeginenses potius nuncupandos
arbitrantur, ab Aegio oppido
Peloponnesi. Straw. *Segobrigen-
ses*. Ita lego. Vulgo est *Aegi-
nenses cum a Viathotis* &c. Posset
& *Segoblenfes* legi. SCRIV. Ste-
wechius ambabus ulnis ample-
ctitur, imo oraculo comparat Ja-
ni Palmerii conjecturam. *AE-
ginenses cum a Boeotiis liberi*. De
quibus Strabo lib. ix. Ptolemaeus
l. 111. In Parisienfi editione fuit.
Aeginenses cum a Viathotis liberi.
Quidam fecere hinc *Aeginenses* ab
Aegium: urbs est Peloponnesi.
Liv. l. xxxviii. c. 29. & 30. Cum
autem hic agatur de fide pro Ro-
manis mortem obire parata, qua-
lem vix in Graecis inveneris,
quaerenda est in Hispania, quæ
fida, & properare facillima mor-
tem. 2 Reg. 2 Hill. *Egovivenses*
cum a *Viriatho his*. Voss. *Agovi-
venses*. Tertius Reg. *Eginenses*
cum a *Niatuchis*. Quartus Reg.
Egovivenses cum a Viriatis. Ce-
leberrimus Graevius *Arcebrigen-
ses*. Ego vulgatam retineo. *Se-
gobriga* ponitur a Ptolemaeo in
Celtiberis, vide supra l. 111. c. 10.
n. 6. TENN. *Segobrigenses*, quod
primus ex l. 111. c. 10. & 17,
reposuit Scriverius, & perperam
vulgatam lectionem nomine
Tennulius, nimis recedit a MSS.

ri & conjuges ⁸⁴caederentur, praecoptaverunt spectare supplicia pignorum suorum, quam ab Romanis ⁸⁵deficere.

XXIII. Numantini, ne se dederent, ⁸⁶fame mori

lectione, quam ut veram esse auctoris vocem possim credere. Multo minus *Arcobrigenses*. *Eginenses* est in Editione Romana; in aliis *AEgin*, *Egovinenses*, vel *Egoninenses*, vel *Egomnenses* Leid. pr. Gudian. Hillensb. Cantabr. tert. & Scriverii unus. Quibus satis accederent *AEfonenses* Hispaniae populus. Petrensi. *Gergonenses*. Medic. pr. *Segonivenses*. In J. Saresberienensis loco laudato scribitur *Eglonenses* at *Eglonenses*. Vaticanus & Medicus sec. cum Leidensi sec. *Segonivenses*, Optimus Palatinus *Segovrienses*. *Segobrienses*, quomodo vellet etiam legi Scriverius, & secure attingit Keuchenius, nihili est. Puto autem, typothetarum erratum esse pro *Segobrienses*, quod ad marginem Editionis suae primae adscripsit, & iresce. Nullum enim mihi dubium est, quin scribi debeat *Segovrienses*, quo praeter Palatinum ducunt modo laudati Codd.; cives scilicet oppidi *Segoviae*, ut Plinio vocatur l. 11. c. 3. vel Graece *Σεγοβρία* Ptolemaeo l. 11. c. 6. in Arevacis Celtiberiae finibus; in qua sita fuit *Segobriga*. Aliud etiam incidit quidem nomen, quod hic latere posse aliquis suspicetur, nempe *Segedenenses*, Segedae Celtiberiae prope Numantiam urbis incolae, de quibus vide ad Florentium l. 11. c. 18. At cum hi hostes potius Romanorum, & deinde causa belli cum Numantinis, quam socii, fuerint, nequaquam videntur hi locum hic habere posse. Haec autem accidisse credibile est eo tempore, quo Arevacos a Romanorum societate abstrahere conatus est Viriathus; qua de re adi Appian. de

B. Hispan. p. m. 493. Nec enim ambigendum, quin in seqq. cum Scriverio & seqq. Editoribus legendum sit a *Viriato*, sive potius *Viriatho* (Graecis semper *Οὐράτος*) ut diserte habent ex MSS. bene multi. Vulgo erat *Viatotus*, vel *Viatotus*. Et sane *ris* vel *his*, *iis*, *hiis* addunt Codices ad unum omnes; & praeterea pro *caederentur* in Palatino, Gudiano, utroque Leidensi, tribus Cantabrigientibus, nec non J. Saresberienensi (ubi a *Jurjaco* *his* l. c. e.) scribitur *redderentur*. Unde forsitan videtur Frontinus reliquisse *Segovrienses* c. a *Viriatho* *iis*, vel *his* l. & *conjuges eriperentur*; ad caedem nempe, vel *redderentur* captivi ea conditione, ut a Romanis deficerent. Verum haec posteriora incerta sunt, & facile quaedam excidisse potuerunt. Certe nihil in vulgato hic mutare volui. Lipsius hic margini adscripsit *Borotus Pulm. V. C. ab Nilotis*. Rubenius l. 11. Elect. c. 32. legit *AEginenses cum ab Aetolis*, ut haec in Romanorum cum Aetolis bello acciderint, at longe alios hic intelligi, satistestantur MSti. De *Pinnensibus* simile narrat Diodorus in Excerpt. Peiresci. p. 398.

⁸⁴ *Caederentur*] 1 Reg. 2 Hill. Voss. *redderentur*. TENN.

⁸⁵ *Deficere*] Medic. pr. *deficerent*.

⁸⁶ *Fame mori.*] Donec tandem reliqui se ipsos ferro, veneno, igne, incensis rebus suis, interfecerunt. Sed varie haec narrant auctores, quos citant viri docti ad Flor. l. 11. 18. 15. praefixi hic coniecit Lipsius, intelligens sine dubio, eos ante fores ob-

sti-

STRATEGEMATICON L.IV.C.VI. 471
mori praefixis foribus domuum suarum⁸⁷ maluerunt.

stinatos sedisse, Romanorum instar Gallici belli tempore.

87 *Maluerunt.*] Sic etiam J. Saresber. sed MSS. Scriv. uterque Leidd. Vatican. & Hillensb. *maluerunt.* Edd. Rom. & Bonon. *praemaluerunt*, ut Apulej. l. 111. Metam. p. 139. Ed. Elmenh. *me nullam aliam meae Foridi praemalle.* ubi tamen MSS. & Edd. alii habent quoque simplex *malle.* *Domorum* etiam Vaticanus, & Med.

C A P. VI.

'De adfectu & moderatione.

EXEMPLUM I.

Q. Fabius, hortante filio, ut locum idoneum paucorum jacturâ caperet, Visne, inquit, tu ex illis paucis esse?

II. Xenophon, quum equo veheretur, & pedites jugum quoddam occupare jussisset, unusque⁴ ex eis obmurmurando diceret, facile⁴ tam laboro-

4 Vulgo UNUM E. E. OBMURMURANTEM QUOD D.

1 *De adfectu.*] Voss. 3. Reg. 2. Hill. *De effectu.* TENN. Et multi mei cum Edd. primis, perperam.

2 *Q. Fabius*] *Q. Fabius Mutius* M. A. F. *Q. Fabius Maximus* aut *Rullus.* SCRIV. Cur. post. *Q. Fabius Mutius* Medicei, & Vaticanus. *Q. Fabius Minucius.* Edd. Rom. & Bonon. Simpliciter *Mucius* Leid. sec. Sine dubio, vel *Maximus*, vel *Rullus* reponendum, si modo cognomen addendum sit, & non librariorum similes sunt ineptiae, quales vidimus l. 1. 5. 13. Simile Caecilii Metelli ad centurionem responsum refert Plutarchus in Apopht. p. 202. Ed. Par. statim Leidens. pr. *paucorumque.*

3 *Unum ex eis obmurmurantem, quod diceret.*] *Uno ex eis obmurmurante, ac dicente, facile &c.* Ita forte legendum ex vestigiis

MSS. SCRIV. Dandum hic secundum Scrivarium. *Uno ex eis obmurmurante ac dicente* f. TENN. Keuchenius antiquum obtinet, & Scrivarii conjecturam sibi adscribit. *Unus e. e. obmurmurando diceret.* Edd. Romana & Bonon. nisi quod in Bonon. *obmurmurandoque*, quod est & in Ed. Paris. *Diceret* exsulat ab Hillensberg. qui mox *impetaret.* Unde conjicio *unusque ex eis obmurmurando diceret. que amisit locum suum, & ab aliis post obmurmurando, ab aliis post cursu, ut vulgo, inepte additum, quod statim videbimus.* Alioquin, & abjectis *tois quod diceret*, legi posset *uno ex eis obmurmurante.* Sed ut nos dedimus, propius ad MSS. accedit, & cum primis Edd. convenit. In vulgato laborat syntaxis. 4 *Tam.*] Edd. italicæ eum, Hillensb. inde. *Sedens* Medicus pr.

boriosa sedentem imperare, ⁵ desiluit^a, & gregalem equo inposuit, ⁶ cursu ^b ipse pedestri ad destinatum jugum ⁷ contendens. Cujus facti ruborem quum perpeti miles non posset, inridentibus commilitonibus, ⁸ sponte descendit. Xenophontem vix universi perpulerunt, ut conscenderet equum, & laborem suum in necessaria duci ⁹ munera reservaret.

III. Alexander, quum hieme ¹⁰ duceret exercitum, residens ad ignem, recognoscere praetereuntes copias coepit, quumque conspexisset quemdam prope exanimatum frigore, considere ¹¹ loco suo iussit; dixitque ei, Si in Persis natus esses,

^a Vulgo DESILIIT. ^b Vulgo CURSUQUE &c. C. PERVENIT.

deest a Leid. sec. Imperare abest a Gudiano. Voss. a m. pr. jubere. ⁵ Desiluit] Siluit MSS. duo. Sed Desiluit recte alii quatuor, & Edd. veteres. v. ad l. II. 4. II. Mox unus Anglicorum gregarium contra nostri auctoris stylum.

⁶ Cursuque i. pedestri add. j. contendens pervenit.] Omnes MSS. carent que & pedestri. Nemo enim currit nisi pedibus, etiam tō pervenit delent. pro contendens. Scriv. contendit. TENN. Vere omnino tō que carent Leidenfes, Palatinus, Petrensis, & Gudianus. Pedestri vero Gudianus quoque cum aliis meis retinet. Neque temere rejiciendum. Nam opponitur cursui equestri: & equis, non tantum pedibus curritur. Mox contendens abest ad Edd. Italicis male. Quippe rejiciendum erat pervenit; quod ab aliquo additum; postquam que ex unusque commissum est ad cursu; ut sensum suppleret. Vērum pervenit non comparat in ullo meorum, nisi solo Leid. pr. Non habet quoque eam vocem Ed. Paris. Optime autem jam procedit loci totius sensus, & Latinitas Unusque ex eis

obmurmurando diceret &c. gregalem equo inposuit, cursu ipse pedestri add. j. contendens. in dest. Petrensis. locum pro jugum Vatican. aestimatum Medic. pr.

⁷ Contendens] MSS. contendit. SCRIV.

⁸ Sponte] Deest in MS. Comm. Natum proculdubio ex Xenophonte. SCRIV. Cur. post. Carent i Reg. i Hill. TENN. Post descendit Vaticanus addit gregalis. Mox Cantabr. tētt. pepulerunt.

⁹ Munera reservare] Cantabr. Bibl. Pub. m. confusor. Leidenf. pr. Mediceus uterque, Edd. Italicæ, & ora Wechel. numerare vellet. Videtur ergo Frontinus dedisse munera reservare vellet. quod ipsum in 2 Cantabr. MSS. esse testatur, & plenius ac elegantius putat Cl. Wasse. Sed parum refert, & incertum est.

¹⁰ Duceret] J. Saresber. l. v. c. 7. Ducens ex. residens, non bene. Statim milites praet. Petrensis. copias deest in Hillensb. prospexisset Palat. Pro prope in Vaticano, & Edd. Italicis quoque. In iisdem Edd. exinanitum.

¹¹ Loco] Lege cum 3 Reg. i Hill.

STRATEGEMATICON L. IV. C. VI. 473
 effes, in regiâ sella ¹² refedisse tibi ¹³ capital ⁴ fo-
 ret, in Macedoniâ nato conceditur.

IV.

⁴ Vulgo CAPITALE.

Hill. Voss. In Loco. Curtius l. viii. c. 4. *Demptis armis in sua sede iussis considerare.* Spartianus in Severo c. 1. *Sedit & in sella Imperatoria, temere a ministro posita, ignarus, quod non liceret.* TENN. Atqui considerare loco aequè Latinum est, ac in loco. Mei omnes sine praepositione praeter Gudian. & J. Saresber. qui sedere eum in loco s. j. dicens, si. Sui Petrensi.

¹² Refedisse] MSS. resedere. Q. Curtius l. viii. *Forse Macedo grecarius miles, seque & arma sustentans, tandem in castra pervenerat. Quo viso, Rex, quamquam ipse tunc maxime admoto igne resovebat artus, ex sella sua exsiluit, torpentemque militem, & vir compotem mentis, demptis armis, in sua sede iussit considerare. Ille diu nec ubi requiesceret, nec a quo esset receptus, agnovit. Tandem recepto calore vitali, ut regiam sedem regemque vidit, territus surgit. Quem intuens Alexander, Ecquid intelligis miles, inquit, quanto meliore sorte, quam Persae sub rege vivatur: illis enim, in sella regis confedisse capitale foret, tibi saluti fuit.* Luculentum regiae humanitatis; exemplum, luculentius a Rufo, quam Frontino dilaudatum, non potui hoc loco praeterire: quamquam praeter modum castigationum, & huiusmodi Commentariis sint reser-
 vanda. SCRIV. Reg. 1. Hill. Voss. *Sedisse.* Scriv. *resedere.* Simile Sueton. de Caesare c. 72. *C. Oppio comitanti se per sylvestre ster, correptoque subita valetudine & diversorio, quod unum erat, cesserit, ac ipse humi ac sub Divo cubuerit.* Hanc historiam refert Valerius l. v. 1. p. 11. ext. TENN. *Refedisse* servant MSS. mei quinque cum J. Saresber. Leid. pr. & Gudian. *vidisse.* *sedisse* Vatic. Medic. sec. Cantabr.

tert. & Edd. Veteres. *sedere* Petrensis. tibi non agnoscit Saresb.

¹³ Capitale] Lege cum 2. Reg. Capital. & sic restitue apud Curtium, ut & l. viii. c. 9. *Deos putant, quicquid colere caperunt; arbores maxime, quas violare capital est.* Justin. 11. c. 7. *Capital esse apud Athenienses coepit, si quis legem de vindicanda insulari tulisset.* Sueton. Calig. xxiv. *In quo risisse, lavisse, coenasse cum parentibus, aut conjuge, liberis capital fuit.* TENN. Utrumque Curtii locum l. viii. 4. & 9. jam correxerant Modius & Gronovius; ac capital illuc in MSS. esse nunc docuit accuratissimus, doctissimusque cognatus meus Snakenburgius; neque aliter in MS. Scrivarii. Ubique fere in vulgaris scribitur capitale; ubi Codices antiquissimi exarant capital; ut monitum a viris doctis ad Justinum & Suetonium; uti & a Salmasio ad Vopiscum Tacit. c. 9. *capital esset*, Gronovio ad Livium l. xxiv. c. 37. & ad Senec. l. 111. Controv. 8. Quare non dubito, quin apud Valerium quoque Maximum restituendum sit capital, de eodem Alexandri facto his verbis. *Id ei salutare futurum dicens, quod apud Persas capitale exstitisset, solum regium occupasse.* Ex ineis autem hic capital exhibet Leidensis prim. Audi insuper, quae super hoc loco ad me dedit Cl. Wasse. Ita quidem & Curtius duobus locis, & Codex etiam D. Petri, ac Tertullian. Exhort Castit. c. 7. & in plurali Livius Capitalia ausi. Verum elegantius Capital. Ita Plaut. Pandect. Sueton. Cal. 24. MSS. Vett. Just. 11. 7. & Codex B. P. Cantabr. Gell. 1. 3. *Amicus capitali perdendus.* Sic codex Pemb. sed recte Gronov. *capitalis.* Quandq absolute, fere

IV. Divus Augustus Vespasianus, quum quemdam adolescentem, honeste natum, militiae inhabilem, angustiarum rei familiaris caussa ¹⁴eductum ^a ad longiorem ordinem ¹⁵ rescisset, censu con-

^a Vulgo DEDUCTUM.

capital, cum adjuncto *capitale* dixerunt. quod puto verissimum.

¹⁴ *Deductum ad longiorem*] Alii *eductum ad l. o. rejectisset*. verum quid igitur sequitur, *exaustravit*? MOD. Alias *eductum*, & *eductum*. SCRIV. Omnes MSS. *eductum*. TENN. *Deductum* est in ora Hirtorp. & Wech. sed ipsorum textus, & veteres Edd. cum MSS. meis quoque *eductum* prae-terquam forte in Palatino. Verum omnino videtur *to eductum* i. e. *eductum*, clarum. Ea enim, quae in altum exsurgunt, *educi* dicuntur. Virgil. l. 11. AEn. 185.

ad tollere molem

Roboribus textis, coeloque educere jussit.

Lucan. l. 11. 428.

Longior educto qua surgit in aëra dorso,

Gallica rura videt, devexasque aspiciit Alpes.

Tacit. l. 11. Ann. c. 61. *Disjunctasque inter, & vix pervias arenas instar montium eductae pyramides.* Hist. l. 14. c. 30. *Eduxerant Batavi turrim duplici tabulato.* Adeoque non video caussam, cur vocem *eductum*, quae a Modio intrusa esset, diutius retinerem prae antiquiore & prius vulgata voce *Eductum*. Hinc autem simul refellitur, & ad nihilum recidit doctissimi Lipsii opinio l. 11. de Mil. Rom. Dial. 8. qui ad longiorem ordinem *eductum* exponit ad, *infirmos* seu longinquiores ordines *detrusum* quasi antea honoratioribus ordinibus duxisset. Quomodo idem capit Lucani locum l. VI. 145,

ibi sanguine multo

Promotus Latiam longo gerit ordine vitam.

quasi qui longinquus esset. Contra enim se res habere mihi videtur, quod vel ipsa Lucani verba *sang. m. promotus* indicant. Scæva octavi ordinis sive octavae cohortis inter pilanos erat centurio. Hoc enim satis innuit Caesar, cum dicit *ab octavis ordinibus ad primum pilum traduxit*. Si enim inter pilanos non jam fuisset, addi debuit vel *hastaterum* vel *principum*. Jam primus inter pilanos sive primi pili centuria praeerat centuriis omnibus: octavus ergo inter pilanos praeerat centuriis quinquaginta tribus ex doctorum quorundam viro-rum opinione; quocirca *longus milium ordo* in agmine eum sequi debebat. Frequens est locutio apud poetas *longo ordine* pro longa serie, ubi multi sequuntur. Numquam vero *longus ordo*, notat inferiorem, posteriorem, vel simile. Multus est in hac phrasi Virgilius. De octo ejus locis en l. VI. AEn. 754.

Et tumulum capit, unde omnis longo ordine possit

Adversus legere & venientum discere voltus.

l. VIII. 722.

Incedens vittae longo ordine gen-tes.

Valer. Flacc. l. v. 217.

Viridesque premunt longo ordine ripas.

Seneca Oedipo vs. 126.

Ducitur semper nova pompa morti, Longus ad manes properatur ordo Agminis moesti.

Stat. l. VII. Theb. 238.

longo docet agmine Grajos Ire duces.

MSS.

STRATEGEMATICON L. IV. C. VII. 475
constituto, honesta missione exauctoravit.

MSS. multi ordine. Nihilominus, ut dicam, quod sentio, in Lucano *longum ordinem* non tam exponi velim de ordine, quem gerebat inter centuriones Scaeva, quam de promotionis gradibus, & cum scilicet longo promotionis gradu ad quamcumque centurionis dignitatem evedum esse, sicut video, alios viros doctos capere, imo ipsum Lipsium, dum addit *sive tardae promotionis*. Hoc autem loco *edultum*, eo dixi, sumendum est, pro eo, qui ex gregario milite provectus est ad centurionis gradum, sed a primo remotiorem. (Nam *longior sermo* pro

uno ex primis vereor, ut Latine dici possit; alioquin hoc mallem.) De eo jam narrat auctor, quod a Vespasiano, militari disciplinae consulente honeste e militia dimissus sit, censu ei certo assignato, ne ad inopiam recideret, neque ignominia adfectus videretur.

15 *Rescisset.*] Alias *rejecisset*, & *repisset*. SCR. IV. *Rescisset* sic lege. quamvis in Voss. & margine unius Reg. *Rejecisset*, ut Scriv. TENN. *Rejecisset* etiam duo mei, & Edd. Italicae. *Rejisset* Medicei.

C A P. VII.
De variis consiliis.

EXEMPLUM I.

¹ Caesar dicebat, idem sibi esse consilium adversus hostem, quod plerisque medicis contra vitia corporum, fame potius, quam ferro superandi.

II. Domitius Corbulo ² dolabra, ³ id est, operibus hostem vincendum esse dicebat.

III.

¹ *Caesar*] C. Caesar Leid. pr. Voss. T. Caesar tres Cantabrig. Tiberius Caesar Medic. pr. male. V. Caesar. B. Civ. l. i. c. 71. 72. In fine *sperandi* Historp. & Wech. margo. *sibi esse proesse sibi* MSS.

² *Dolabra*] Pro instrumento delolandi Columella usurpat. Quae *falce amputari non possunt, acuta dolabra* abradito. Vegetius II. c. 25. *Habet quoque dolabras, securas, ascias, ferras, quibus materia ac pali delolantur atque ferrantur.* Fuisse instar securis testatur Florus IV. c. 10. *cum argentum ejus dolabris concideretur.* Eo in proelio usos milites Tacit. III. annal. 46. *Miles correptis securi-*

bus & dolabris, ut se murum per-rumperet, caedere tegmina & corpora. & ff. de officio praef. vig. l. III. §. 3. ad extinguendum incendium. Ad muros diruendos frequentissime. Liv. l. xxx. *Cum muros defensoribus nudasset, tum Hannibal occasionem ratus, quingentos ferme Afros cum dolabris ad subruendum ab imo murum misit.* Quia castra munebantur vallibus, ligna autem laevigantur dolabra, ideo operibus vincendum hostem ajebat Corbulo. Juven. Sat. VIII. v. 248.

Si lentus pigra muniret castra dolabra. TENN.

³ *Id est, operibus.*] MS. A. *sen-*
su

III. ⁴ L. Paullus Imperatorem senem moribus dicebat esse oportere, significans moderatiora sequenda consilia.

IV. Scipio Africanus fertur dixisse, quum cum quidam parum ⁵ pugnacem dicerent, Imperatorem me mater, non bellatorem, peperit.

V. ⁶ C. Marius Teutono provocanti eum, & postulanti, ut prodiret, respondit, Si cupidus mortis esset, laqueo ⁷ cum vitam posse finire.

⁸ Quum ⁴ deinde instaret, gladiatorem contem-

tare

⁴ Vulgo CUMQUE DEMONSTRARET EI.

su. Forte sensim. Id est operibus. securis statim incidit. Dolabra paullatim idem efficit. SCRIV. Cur. post. sensu exhibent quoque Vaticanus, Medicei, & Ed. Rom. ac Bonon. primo addit Leid. sec. Verum Leidensis pr. non agnoscit id est operibus; quare omnino suspicor esse Glossam, & quosdam dolabra in margine explicuisse id est operibus. alios per id est sensim, & dein ea in textum inreplisse. Simile fere Tacitus l. 111. Hist. c. 20. tormentis, & telis, an operibus, & vineis adgredienda urbs foret. Mox conversus ad singulos; num secures dolabrasque secum aduissent. Tales glossae apud nostrum alibi quoque occurrunt. Id est legionarios l. 11. 34. Id est Epiroticam l. 11. 5. 10.

⁴ L. Paullus] Hoc exemplum retrahendum videtur ad caput proxime praecedens, ubi de moderatione pauca. SCRIV. Cur. post. L. deest in Leid. sec. & Edd. Italicis. Aemilius P. Medic. pr.

⁵ Pugnacem] Leid. sec. Pugnacem. Pugnacem Vatican. Medicei, & Edd. Italicæ. diceret Mediceus sec. parum quidam vulgo: aliter MSS.

⁶ C. Marius] Gneus Leid. sec. Lucius Medicei, & Edd. Italicæ.

inepte. Theotono Medic. sec. In fine cum victoria ridicule Ed. Parisi.

⁷ Eum vitam posse] MSS. Possit cum vitam Spendosilabus Scythæ Imperatori Joanni Tzimiscæ provocanti apud Cedrenum respondit. Εἰ μὴ ζῆν ἔχῃ χολῆν, εἶναι μολίας ἄλλας θανάτου ὁδὸν. Si vivere ei non vacet, alias plurimas esse vias moriendi. Idem responsum dedit Antigonus Pyrrho apud Plutarchum. Τῷ Πύρρῳ μολίας ὁδὸς ἀντιγόνου πρὸς θάνατον, εἰ ζῆν μὴ χολᾷς. Et Augustus ab Antonio provocatus, apud Eundem. Μολίας ὁδὸς Ἀντωνίου παρῆναι θανάτου. Similis jocus apud Plautum Amph. 1. 1. 167. cum Mercurius dixisset. Gessisti pugni mihi. Sofia respondet. Si in me exerciturus, quæso in parietem ut primum domes. TENN. Medic. pr. esset laq. v. p. 13. posse eum v. solus ex meis Gudian. cum p. vit. Voss. & Cantabr. Abundare videtur τὸ eum, & a scioliis esse insertum.

⁸ Cumque demonstraret ei] Cumque dein monstraret. SCRIV. Scriber. Cumque dein monstraret ei. Lege cum 4. Reg. 3. Hill. Voss. Rom. cum deinde statet; nimis

ta staturae, & prope exactae aetatis objecit ei, dixitque, Si cum superasset, cum victore congressurum.

VI. 9 Q. Sertorius, ¹⁰ quod experimento didicerat, inparem se universo Romanorum exercitui, ut barbaros quoque, inconsulte pugnam ¹¹ deposcentes, doceret, adductis ¹² in conspectum duobus equis, eorum praevalido alteri, alteri admodum exili, duos admovit juvenes similiter ¹³ adfectos, robustum & gracilem; ¹⁴ ac ¹⁵ robustiori imperavit, equi exilis universam caudam abrum-

a Vulgo deest Ac.

rum ut iterum provocaret. TENN. Arripuit temere Keuchenius lectionem, quam Scriverius in nonnullis esse monuit; cum in eo nullus idoneus sit sensus. *Cumque demum monstraret, g. uterque Medicus. cum inde flaret, g. Leidens. pr. cum demonstraret, g. Gudian. cum deinde flaret g. tres Cantabrig. Palatin. Hinc bene Cl. Wasse coniecit cum deinde instaret, ei g. ad Sallust. B. Jug. c. 6 exacta sua aetate. Bene dico, quod coniecerit instaret, ut & margini Stew. Ed. adleverat Scriverius, & Scriverianae Editioni Gronovius. nam ita diserte Leid. sec. cum demum instaret; & melius Vatican. Cum deinde instaret. Male autem retinet ei: quod in nullo reperitur Codice, & statim quoque sequitur objecit ei, quae verba desunt in Ed. Keuchenii. Staret quod Tenuulus recipiebat, frigidum est. Instare sine casu frequenter reperitur prout arguere, non remittere a proposito. Livius l. 11. 4. Evincunt instando, ut litterae sibi ad Tarquinium darentur. Martial. l. 11. Ep. 24. Cum tamen instaret. Curt. l. vi. 7. 25. Instatit quaerere. Adde Heins. ad Sabin. Epist. Demoph. 82. Instantes dispulit arte proci & saepissime.*

9 Q. Sertorius] Exemplum hoc totidem fere verbis habuimus jam l. 1. c. 10. §. 1. ubi vide, ne multa hic repetam. Hic vero non comparat in Leidensi sec. nec Mediceo pr., in quo tamen alia manu post finem libri quartiaditur.

10 Quod ex.] 4. Reg. 3. Hill. Voss. non agnoscunt ¹⁰ quod. TENN. Deest etiam in Mediceis, Vaticano, Palatino, Gudiano, Leid. pr. Edd. Rom. Paris. & Wech. supra tamen in omnibus fere rectius additur. Nisi malis demittere post exercitui, ut sit relativum. Imparem abest etiam a Medic. pr. qui habet R. e. non posse resistere, ex interpolatione exercitui, ut alibi, Ed. Paris.

11 Deposcentes.] Alias exposcentes. Ipse Frontinus alibi idem exemplum commemorans. SCRIV.

12 In conspectum.] In conspectu Leid. pr. & Medic. sec. vide supra. pro eorum Edd. Italicae quorum. Medic. pr. in c. eorum duobus equis altero p. altero, ut supra.

13 Adfectos.] 4. Reg. 2. Hill. Voss. electos. TENN. Septem, vel octo mei cum Edd. Ital. Paris. & Wech. electos. sed postulat sensus adfectos, ut supra.

14 Robustiori] Addidi copulam

rumpere; gracili autem ¹⁵ valentioris per singulos pilos vellere. ¹⁶ Quumque gracili successisset, quod imperatum erat, validissimus cum infirmi equi cauda sine effectu luctaretur, ¹⁷ Naturam, ¹⁸ inquit Sertorius, Romanarum virium per hoc vobis exemplum ostendi milites: insuperabiles

^a Vulgo JAM, I. S. NATURAM. R. COHORTIUM.

ac auctoritate Palatini, Cantabr. Bib. Pub. Medic. sec. Gudian, & Hillensb. ut supra. robustiori vero Medic. pr. Dein e quos ex illis Leid. pr. forsan, ut ibidem equo exili. Medic. pr. uno complexu abr. autem exsulat ab Edd. Italicis.

¹⁵ *Valentioris p. f. pilos vellere*] supra *valentioris per singulos pilos vellere*; vel potius, ut illic MSS. praebent *per singula vellere*. Hic *valentiores duo, validioris Cantabr. terr. velaciori Leid. pr. e vellere uterque Medic. Praestat hic saltem valentioris sc. caudam p. f. pilos vellere*. Adicit. locum.

¹⁶ *Quumque.*] Cum Edd. Italicæ. impressit eadem cum Medic. sec.

¹⁷ *Jam, inquit S. &c.*] *Naturam, inquit Sertorius, Romanarum virium p. h. v. e. o. m.* MSS. SCRIV. Recte hoc monet Scriv. Quare, ut supra ex MSS., hic quoque expunxi istud *jam* ex MSS. Tennulii & meis octo ac Edd. Rom. Bon. Pat. Wech.

¹⁸ *Romanarum cohortium*] 4. Reg. 3. Hill. Vo. s. SCRIV. *Naturam, inquit Sertorius, Romanarum virium.* Hanc in suis membranarum quoque lectionem invenerat beatus Gronovius. Sic Justin. l. xi. 9. *Nec inventas illis toto orbe pares vires gloriatur.* Valer. Max. l. 1. 15. *Majore pene Romanarum virum parte in execrabili ac diris solo jacente, nullius penates moeroris expertes erant.* Sic MSS. cum sit vulgo. *Virorum.* Val. Max. v. 3. 1. *Virum Romanarum & incrementum laetissimum,*

& tutela certissima Furius Camillus. III. 7. 6. *Galliarum & Ligurum vires redactas in suam potestatem.* TENN. *Cohortium supra retinent MSS. omnes.* Hic vero *virium* exhibent ex meis quoque Palatin. Varican. Medic. pr. Gudian. Cantabr. terr., & Leid. pr. cum modo nominatis editionibus. Vere & eleganter. Ad Vorst. & Socerum meum ad Valerii locum. Lucan. l. III. 171.

Proxima vicino vires dat Græcia bello,

& crebro ille alique. sed exemplis ipse parco. Lubet hic potius adscribere, quæ vir doctus Gulielmus Vlamingius, in ineditis observationibus Criticis, quæ beneficio fratris politissimi viri, & eximii poetæ P. Vlamingii penes me sunt, super ea voce observavit. Arbitr. Satyr. c. 89. Illi halosi

Inter sepultos Priamidas nocte & mero

Danai relaxant claustra, & effundunt vires.

Auratus legit *Viros*; quod hodie obtinet, neque tamen placet, et si satis memori Virgil. AEn. l. 11. vs 18.

Huc delecta virum sortiti corpora furtim

Includunt caeco lateri, pensantque cavernas

Ingentes, utrumque armato milite complent.

Eleganter *Viros* pro *viris* & militate. Thucydides l. 1. *Διὰ γὰρ ἀρετὴν γῆς αἰτε δυνάμεις τοῖς πολέμοις ἐγγιγνόμεναι σώσεις ἐνέ-*

τοῖς.

rabiles sunt ¹⁹ universos ^a adgredienti; eosdem lacerabit & carpet, qui per partes adtentaverit.

VII. Valerius ²⁰ Laevinus Cos. quum ²¹ intra castra sua exploratorem hostium deprehendisset, magnamque copiarum suarum fiduciam haberet, circumduci eum iussit; ²² terrendique hostis causa, exercitus suos visendos speculatoribus eorum, quoties voluissent, patere.

VIII. ²³ Caelius Primipilaris, qui in ²⁴ Germania

^a Vulgo UNIVERSAS & EOS.

ποίησι, ubi verus Scholiastes δύναμεις exponit στρατιώματα. Pollux l. i. c. 10. §. 23. περι στρατῶν καὶ στρατιωτῶν δοκίμων καὶ μὴ τοιούτων. στρατιωτῶν &c. στρατόπεδοι δύναμις τάγμα. Lucan. l. iv. 723.

Mittitur, exigua qui proeliaprima lacessat

Eliciatque manu.

Ipse cava regni vires in valle retentat.

Justin. l. xxx. c. 1. Trepidare igitur Ptolemaei, legationibus missis quoad vires pararet. Haec illic.

¹⁹ Universas] MSS. οἱο, & Edd. Veteres universos. Recte. Romanos scilicet per Synthesin, ut saepe. Sic statim sequitur eos, vel, eosdem, ut est in MSS. septem melioribus. supra universas & eosdem. MSS. sequor. eosque Edd. Ital. Romanorum paullo ante male in uno MS. & Edd. VV. Adgredienti hic retinent libri omnes. Alibi Adgredientibus: quod aequale valet.

²⁰ Laevinus.] Sic rursus scripsi, ut l. ii. 4. 9. vulgo Levinus. Consilium autem, quod hic narrat, placuit Imperatoribus multis Graecis, Romanis, barbaris; ut cuius historias perscrutato notum.

²¹ Intra] Voss. in. Mox hostem Hillensb. pro visendos Leid. Ac. intentos;

²² Terrendique hostis causa] In Mediceo primo additur adjecit. Quod certe non spernendum. iussit suos speculatorem circumduci. sed adjecit ad ipsum se convertens sequentia. Non dissimile est illud Livii de Scipione l. xxx. c. 29. Iussos (speculatores) amisso metu visere omnia, per castra, qua vellent, circumduci iussit; percunctatusque, satim per commodum omnia explorassent, retro ad Hannibalem dimisit.

²³ Caelius Primipilaris &c.] De hisce post Varianam cladem obfessis agit auctor etiam l. xii. c. 15. 4. at non nominato duce. pro Caelius hoc loco MSS. multi Cedius vel Caedius, Cecilius Ed. Rom. Cecilius Bonon. Fuit tunc temporis Coelius Calvus, qui captus in proelio, se ipse mox interfecit. At vero hic intelligi omnino nequit: Quare mecum emenda Caeditius, & audi Vellej. Patere. l. ii. c. 20. Lucii etiam Caeditii, praefecti castrorum, eorumque, qui una circumdanti (post Varianam cladem) Alifone inmensis Germanorum copiis obsidebantur, laudanda virtus est; qui omnibus difficultatibus superatis, quas inopia rerum intolerabiles, vis hostium faciebat inextsuperabiles, nec temerario consilio, nec segni providentia usi, speculatique opportunitatem, ferro sibi ad suos poperere reditum. Caeditii nomen alibi apud

mania post ²⁵ Varianam cladem obsessis nostris pro-
duce fuit, veritus, ne barbari ligna, quae con-
gesta erant, vallo admovent, & ²⁶ castra ejus
incenderent, simulata lignorum inopia, missis
undique, qui ea furarentur, effecit, ut Germa-
ni universos truncos amolirentur.

IX. Cn. Scipio, bello navali, amphoras pice
& ²⁷ taeda plenas in hostium classem jaculatus est,
quarum jactus & pondere foret noxius, ²⁸ & dif-
fundendo, quae continuerant, ²⁹ alimentum prae-
staret incendio.

X. Hannibal Regi Antiocho monstravit, ut in
hostium classem ³⁰ vascula ³¹ jacularetur viperis
plena

pud nostrum quoque in *Cedum*
est corruptum V. l. i. c. 5. l. iv.
c. 5.

24 *Germania*] Medicei, ut ali-
bi, *Germaniam*. *Valerianam* etiam
mei sex, & Edd. Rom. ac Par.

25 *Varianam*] Omnes MSS.
Valerianam. TENN.

26 *Castra ejus*] *Castra sua*. Glu-
jctus. TENN. *Inciderent* Palat.

27 *Taeda*] Leid. sec. male *cera*.
Caes. l. i. 111. 101. *Completae* one-
rarias naves *taeda* & *pice* &c.
quae sunt ad incendia. & saepe
pro quarum jactus idem & quan-
tum istus.

28 *Ut diffundendo quae conti-
nuerant alimentum praestarent in-
cendio*.] *Germana* Frontino scri-
ptura, atque distinctio reddenda,
& pondere foret noxius, & dif-
fundendo quae continuerant, ali. p.
Incendio. STEW. Ita *Stewechius*.
Vulgo ut: mox ego praestaret:
vulgo est praestarent, SCHIV.

29 *Alimentum praestaret*] Le-
dio haec non est sollicitanda.
Peto Alb.

*Tandem ubi complexa est sylvas,
alimenta quoque sumit.*

*Aethera subjectis lambit &
astra comit.*

1. AENEID. 180.

Arida circum

*Nutrimenta dedit, rapuitque in
sumite flammam.*

Ovid. Metam. l. vii. f. 1.

*Ut solet a ventis alimenta re-
sumere.*

de favilla. Ovid. 111. rem. 2m.

*Lenis alit flammam, grandior au-
ra necat.*

Tacit. Germ. xiv. *In modum re-
dae accenditur, alitque flammam
pinguem & olentem*. TENN. Itā
agit Tennulius, quasi hic solli-
citaretur vox *alimentum*, quod
de fomento ignis a nostro supra
saepius, & aliis passim abhibe-
tur, ut cuius notum; *Ut* quod
correxerit Stewechius, debuit esse
in Modii editione; nam in cete-
ris omnibus, ut in MSS. recte
et. *Praestaret* scilicet jactus habent
etiam MSS. praeter Vaticanum,
& Ed. Bononiensem. Quare hoc
jam retineo. licet praestarent de-
fendi possit ex iis, quae nota-
vimus ad l. iv. 1. 39. Scilicet
amphorae incendiariae.

30 *Vascula*] *Fistulas lagenas* vo-
cat Justin. l. xxxii. c. 4. TENN.
Adi Comm. ad Nepot. Hannib.
c. 11. *Serpentes vivas colligi, eas-
que in vasa fistilia colligi*.

31 *Jacularetur*] *Jacularentur*
MSS.

plena, ³² quarum metu perterriti milites a dimicatione & nauticis ministeriis impedirentur.

XI. Idem fecit, jam cedente classe sua, Prusias.

XII. ³³ M. Porcius inpetu ³⁴ in a classem hostium quum transiluisset, deturbatis ex ea Poenis, eorumque armis & insignibus inter suos distributis, multas naves hostium, quos sociali habitu fefellerat, merfit.

XIII. Athenienses, quum subinde a Lacedaemoniis infestarentur, diebus festis, quos sacros Minervae extra urbem celebrabant, ³⁵ omnem quidem colentium imitationem expresserunt, armis ³⁶ tamen sub veste ^b celatis. Peracto ³⁷ ritu suo, non

a Vulgo deest in. b Vulgo TANTUM v.

MSS. SCRIV. Sic Palat. Petrenf. Medicei, & Leid. sec. Passive hac voce usus est Apulejus de Mundo. Horum pleraque jaculari credas. Ejaculare Gellius l. xvi. in f.

³² Quarum metu] Quare perterriti MSS. SCRIV. Praeterriti Leid. sec. Pro nauticis Lipsius margini adlevit nautici, ut milites a dimicatione, & socios navales a ministeriis impeditos dixerit Frontinus. Certe non male. Passim enim nautas a militibus distinxerunt veteres. Vide Scheffer. de Mil. Nav. l. ii. c. 3. 4. Livius l. xxxvii. 28. egressi milites nautaeque sunt. supra l. liii. 2. 2. milites remigaeque. Mallem tamen repetere praepositionem, nautici a ministeriis.

³³ M. Porcius impetu] 3. Reg. Voss. 3. Hill. M. Porcius Dento. TENN. Dento loco tamen impetu exhibent Cantabrigienses, Leidenses, & Gudianus, sed Medicei, & Edd. Italicae de impetu, Palatin. detento. Timide haec pronuntio, sed vide, num scribendum detentus scilicet a Poenorum pavi, vel salte quid, Aut potius, ut Cl.

Wesselingius etiam conjecit, de lembo. Per classem autem intellige magnam navem, & consule notata ad Lucan. l. viii. 575. classemque relinquere iussus.

³⁴ In classem] Sic lege ex MSS. & Edd. VV. male in Edd. Keuch. & Tennulii exsulat praepositio in. Statim etiam reposui transiluisset, ex MSS. octo, & Edd. ante Keuch. V. ad l. ii. 4. ii. Medicei transivisset. In fine quas Medic. sec.

³⁵ Omnem quidem] Hominum MS. unus, alii omnium. SCRIV. 4. Reg. Voss. 2. Hill. Scriv. omnium. unus Scriv. hominum. TENN. Quinque mei omnium cum Ed. Pjr. Cave autem, jangas infestarentur diebus festis, non enim tantum in Panathenaeis per singula quinquennia infestabantur, sed saepius, & subinde. Quod cum toties fieret, Athenienses tandem in hoc festo hoc Strategema adhibuisse videntur.

³⁶ Tantum veste] 4. Reg. 2. Hill. Voss. tantum & veste. Forte armis tamen & veste. TENN. Tamen & v. exhibent meorum octo, & Edd.

Hh

pkz

non statim Athenas ³⁸ reversi, sed protenus inde raptim acto Lacedaemonem versus agmine, eo tempore, quo minime timebantur, agrum hostium, quibus subinde praedae fuerant, ultro depopulati sunt.

XIV. Cassius onerarias naves, non ³⁹ magni ad alia usus, accensas obportuno vento in classem hostium misit, & incendio ⁴⁰ eam consumpsit.

XV. ⁴¹ M. Livius, fuso Hasdrubale, hortantibus cum quibusdam, ut hostem ad ⁴² internecionem persequeretur, respondit: ⁴³ Aliqui & su-

primae. Ceteri cum Paris. & Wech. Edd. tantum &. Sed Petrensis vere, quod reposui, tamen sub v. Scilicet in Panathenaeis licitum erat viris arma gerere, quod docet Meursius libro de Panath. c. 21. ex Thucyd. l. vi. p. 451. Παισθῆναι τὰ μεγάλα, ἐν ᾗ μόνον ἡμέρα, ὅχ' ὑποπλὸν ἰγύνετο, ἐν ὅπλοις τῶν πολιτῶν τῆς τὴν πομπὴν ἀσπίδων ψαντας ἀφ' ὅσας γενίδια. Ea igitur, ut fallerent hostes, sub velle celaverunt. Si & legas, videretur hoc contra morem fuisse, ut arma in hoc festo gererent.

³⁷ *Ritu suo*] Mira haec locutio videri posset, & esse corrupta, ex ritu sacro, verum cum iudicio scripsit ita auctor: cum non fuerit verus sacer ritus, sed fictus & simulatus. *Perauscultatus suis* Leid. pr. Ceterum per Lacedaemonem versus non intellige ipsam urbem, sed agrum Laconicae ditionis, qui proxime attingebat fines Atticos. Aliter in his nulla foret verisimilitudo.

³⁸ *Reversi*] Petrensis addit sunt. Pro *agro* Gudian. *agro*. Lacedaemonem versus non agnoscunt Edd. Italicae. *Agros* Medicei.

³⁹ *Magni ad alia usus*.] *Magis* ad vel in *alios usus* Medicei, & Ed. Romana, *Magni ad alia* u.

Leid. sec. Hillensb. & Edd. Bon. ac Pat. ad *alias* Leid. pr. Tandem ad *alias res u.* Petrensis. i. e. ad *alia*, quod cum corrumpi coepit, *res* additum est. Dein *oportuno tempore* idem pro *vento*. Neaudias. Caes. l. iii. B. Civ. c. 101. *Cassius magno vento, & secundo completas onerarias naves tarda, & pice, & stipa reliquitque rebus, quae sunt ad incendio, in Pomponianam classem immisit, atque omnes naves incendit.*

⁴⁰ *Eam*.] Leid. pr. *eas*. Petrensis. & *eam incendit*, interpolare. *Consumi incendio* locutio est frequens. V. ad libertum alicujus ex Julia gente, unde nomen habet, J. Obsequentem c. 94. *Aetnae incendio Catina consumpta.* ut legendum esse ibi docui.

⁴¹ *M. Livius*] Cantabr. tert. *M. Lucinius Livius*. Petrensis. *M. Livius Drusus*. perperam. Est enim *M. Livius Salinator*, qui frequentius tantum *M. Livius* audit. Cognomen tamen addit noster l. i. c. 1. 9. & l. ii. 3. 2. omissio praenomine. Idem responsum ejus refert Livius historicus l. xxvii. 49. *Superfuit, inquit, aliqui nuntii & hostium cladis, & nostrae virtutis.*

⁴² *Internecionem*.] *Internecionem* MSS. tres, & Edd. pp. *interemptionem* duo.

⁴³ *Aliqui, & si*] Et aliqui su-

STRATEGEMATICON L. IV. C. VII. 48;
superfint, qui de victoria nostra hostibus nuntiant.

XVI. Scipio Africanus dicere solitus ⁴⁴ est, hosti non solum dandam esse viam ⁴⁵ fugiendi, sed etiam muniendam.

XVII. ⁴⁶ Paches ⁴ Atheniensis affirmavit, incolumes futuros hostes, si deponerent ferrum; ⁴⁷ ejusque obsecutos conditionibus, universos, qui in ⁴⁸ sagulis ferreas fibulas habuissent, interfici jussit.

XVIII.

¶ Vulgo PERICLES.

perfint MS. Comm. Forte Eia a. f. SCRIV. Cur. poss. & deest a tribus meis, ut in Livio. etiam Medic. sec. Adridet Scriverii conjectura.

⁴⁴ Est.] Erat Pettenf. Statim inepte Cantabr. tert. claudendam pro dandam. Nisi quis inde lege- re vellet non solum non cl. sed nihil hoc opus est. dare viam, & munire sic jungit Livius l. xxxix. 23. Non iter tantum per regnum nostrum dedi, sed vias etiam munivi, esse in Mediceo pr. deest.

⁴⁵ Fugiendi] 4. Reg. 2. Hill. Voss. ad fugiendum. Veget. 111. 21. Ideoque Scipionis laudata sententia est. Viam hostibus, qua fugiant, muniendam. TENN. Ad fugiendum exhibent nostri septem, & Ed. Paris. Absunt autem a Mediceo pr. & Leid. sec. muniendum etiam Codd. sex. & eadem Ed. Hoc certe prave. esse addunt Medicei. In plerisque MSS. Vegetii etiam male non esse muniendam.

⁴⁶ Paches] Paches MS. SCRIV. Voss. 2 Hill. & Reg. Paces. quartus Reg. Pacon. Scriv. Paches. Certe similis circumventio, & verborum captio in pactis narratur apud Polyænum l. 111. de Pache. Τεμν. Adfirmat Keuchenius, verum hujus Atheniensis nomen esse Pericles: Quo au-

ctore id dicat, scire pervelim. Non id erat Periclis, cujus saepe apud nostrum fit mentio, ingenium, neque Codex ullus ita exhibet, cum tamen in ceteris locis recte Periclis nomen exhibeant. Pacon Medic. pr. Pacom Medic. sec. & Vaticanus, qui addit Dux. Paces Cantabrig. tres. Leidenf. pr. & Gudianus. Pachea denique Palatin. & Leid. sec. Nec dubito, quin vere. De Pachete (sic enim declinandum non Pache) consule Polyæn. l. 111. c. 2. Thucyd. l. 111. Plutarcha in Arist. p. 335. & in Nicia p. 526. Diodor. Sicul. l. xii. p. m. 108, 109.

⁴⁷ Ejusque obsecutos] 4. Rego 2. Hill. Voss. eiusque obsecutis. TENN. MSS. ad unum omnes, & Ed. Rom. ac Par. eiusque obsecutis i. e. cum illi obsecuti essent. Vulgarum lectionem concinnavit Beroaldus; Mallem ad vitandam duritiem, conditioni. Num obsecutis conditionibus? Vig puto. pro hostes in Ed. Wech. perperam testes.

⁴⁸ Sagulis] Singulis vel cingulis MSS. quinque, & Edd. p. p. mae. Perperam. In sagis militibus erat fibula, qua stringebantur. Consule Salmasium ad Trebell. Poll. Tyrannos n. 9. Duo saga ad me velim mittas, sed fibula

se ⁶¹ praegressus cum copiis, quas habebat, effecit, ut ⁶² pulvis, quem pecora excitaverant, speciem magni sequentis exercitus moveret; cuius ⁶³ expectatione territum ⁶⁴ vicit hostem.

XXI. ⁶⁵ Myronides Athei iensis adversus Thebanos, ⁶⁶ equitatu praevalentes, pugnaturus, in campis suos edocuit, manentibus esse spem aliquam salutis, cedentibus autem perniciosissimum. Qua ratione confirmatis militibus, victoriam consecutus est.

XXII. ⁶⁷ L. Pinarius in Sicilia praesidio ⁶⁸ Hennae * praepositus, claves portarum, quas ⁶⁹ penes

* Vulgo ENNAE & ENNENSES.

ἄνθ' αὖ φρονδὸς ῥάμους περὶ τὴν γῆν
trahere in simili re Livius, & noster l. 11. c. 4. §. 1. ubi omnino consule, quae notavi. trahabant Hillensb.

⁶¹ Praegressus] Progressus Medicei, & Edd. Italicæ; ingressus Vatican. pergressus Palat. dein officit Cantabr. tert.

⁶² Pulvis, quem] 1. Hill. Pulvis, quam. Decepit saepe hostem pulvis, ut Lacedaemonios Frontin. 11. c. 2. n. 12. Cassium Flor. 37. 7. TENN. Quam etiam Arceirian. Pulvis feminino genere dici probat Kenchen. Adde ProPERT. 11. 10. 35. Arida pulvis. Aliter tamen solet noster, quare talia non intrusa velim.

⁶³ Expectatione] Inspectatione Leid. sec. & moneret supra Hillensb.

⁶⁴ Vicit h.] Medic. sec. & Ed. Rom. fecit h. Ed. Bonon. fregit & eleganter, sed vereor, ut verget, & ne ab emendatione Bezae ex rō fecit potius sit, quam e MSto Codice frangere hostes, eorumque animum dici sexcenties, nemo non novit.

⁶⁵ Myronides] Ita lego. vulgo Myrodines. Scrib. Myronides sic. Nam Graecis *Μυρωνίδης*. 4.

Reg. hic. & l. 11. c. 4. n. 18 dant *Mironides*, Wechel *Myrodines*. TENN. MSS. & veteres ante Wechel. Edd. recte *Myronides* vel per i more solito. Monuit ita rescribendum esse Casaubonus ad Polyæn. l. 1. 35. 2. Aliud eius dictum refert Plutarch. Apophrh. p. 185.

⁶⁶ Equitatu] Leid. sec. exercitum.

⁶⁷ L. Pinarius] 4. Reg. 2. Hill. Voss. C. Pinarius. TENN. C. etiam sex mei, & Edd. Italicæ. perperam. L. Pinarium vocat eum quoque Livius l. xxiv. c. 37. ubi pluribus hanc eandem refert historiam. Medicei praenomen non agnoscunt.

⁶⁸ Hennae] Ennae scribendum sine adflatu, sic *Ennenses* Livio Plinio, aliis, & Ptolemaeo *Ἐνναί* SCRIV. Cur. post. Ennae. Male 1. Reg. 2. Hill. *Hennae*, & *Hennensium* ac *Hennenses*. Nam Graeci spiritum lenem dant. *Ἐνναί* Polyæn. l. vii. in *Pinario*. TENN. Immo vero bene; adspirationem addunt quoque Gudianus, Leidenses, Vaticanus, & Ed. Paris. Wech. ac Stew. & MSS. Livii. Vide, quos laudavi ad Lucan. l. vi. 749. *Henna* in numis,

nes se habebat, reposcentibus ⁷⁰ Magistratibus Hennesium, quod suspectos eos, tamquam trans-
itionem ad Poenum pararent, habebat, ⁷¹ petit
unius noctis ⁷² ad deliberationem spatium; indi-
cataque militibus fraude Graecorum, quum prae-
cepisset, ut parati postera die signum expecta-
rent, prima luce adstantibus ⁷³ redditurum * se
claves dixit, si idem omnes Henneses ⁷⁴ cen-
suisent. Ob eam causam ⁷⁵ universa multitudine
convocata in theatrum, & idem flagitante,
manifesta deficiendi voluntate, signo militibus
dato, universos Henneses cecidit.

XXIII. Iphicrates, dux Atheniensium, clas-
sem suam hostili habitu instruxit, & ad eos, quos
suspectos habebat, invehctus, quum effuso studio
exci-

a Vulgo add. MILITIBUS.

mis, qui in Orthographia raro
fallunt. *Aetnae & Aetnenses*
Medicei, & Palar.

69 *Penes se*] *Secum* Medicei.
Dein Petrensi. *habuerat*. sequitur
mox *habebat*. an *habuerant*, scili-
cet magistratus ante Pinarium?

70 *Magistratibus*] Deest haec
vox in Vaticano, Mediceis, Leid.
sec. & Edd. Italicis. *Hennesium*
principes dicit Livius. Statim
Hennesibus vel prave *Atheniensibus*
iisdem.

71 *Petit*] Sic tacite a Keuche-
nio, volente an infcio, non li-
quet, repositum. Bene tamen:
nam ita MSS. omnes. *Antepetit*.
De hoc praesenti tempore dixi ad
l. i. 11. 1. & alibi.

72 *Ad deliberationem*] *Deliberationi*
Cantab. test. *ad deliberan-*
dum Petrensi. Mox *praescissit* Leid.
pr. & *praeparati* Petrensi. & *pa-*
stero die nonnulli.

73 *Militibus*] Deest haec vox
in Mediceo pr. Leid. sec. Vati-
cano, & Edd. Italicis; & certe
delenda est. Non minatus iis est
Pinarius, se redditurum claves

iis, dum adstantibus sibi milites,
sed tantum, se redditurum eas
illis adstantibus prima luce, si
omnes idem censuisent. Livius.
Tum Pinarius at illi, si ad con-
sulem gravarentur *mittere*, sibi sal-
tem darent populi concilium; ut
sciretur, utrum paucorum denun-
ciata, an universae civitatis essent.
Consensu in posterum diem concio e-
dicitur. Pinarius tum, convoca-
tis militibus inquit &c. Adde Po-
lyacnum l. viii. c. 21. Quia au-
tem pro si in Vaticano est simul
in Edd. Italicis sic, forsan con-
jicias simul addendum esse *to ad-*
stantibus. Quidquid hoc sit, de-
levi *to militibus* auctoritate MSto-
rum, & historia ac ratione ju-
bente. Absurdum enim foret.

74 *Censuisent*] MS. *consuluis-*
sint. SCRIV. F. *censuisent* IDEM
Cur. post. *Sensuisent* Medic. anti-
quior. In Edd. Italicis, Medi-
ceco altero, & Vaticano scribitur
tantum *idem omnes Henneses oc-*
cidit, ceteris omissis.

75 *Universa*] Leid. sec. Hen-
H h 4

exciperetur, deprehensa eorum perfidia, oppidum ⁷⁶ diripuit.

XXIV. ⁷⁷ Ti. Gracchus, quum edixisset futurum, ut ex volonum numero fortibus libertatem daret, ignavos ⁷⁸ crucibus adfigeret, & quatuor millia ex his, ⁷⁹ qui segnius pugnaverant, metu poenae in quemdam munitum collem ⁸⁰ coisfent, misit, qui eis dicerent, totum sibi exercitum volonum ⁸¹ vicisse videri, quod hostes ⁸² fugif-

mensum. statim in theatro Petrenf. in fine occidit Leid. pr. & Edd. Italicae prave.

⁷⁶ *Diripuit.*] *Dirapit* Medic. sec. Ed. Parif. & Hist. ac Wech. margo.

⁷⁷ *Tigracus cum edixisset futurum, ut ex Volonum numero.*] En quam portentosa nomina invexerint illi, monstrorum potius, quam hominum digni nomine. Voces, quae coaluerunt ex notis, ita distrahamus *Ti. Gracchus*. Illis vero librariis non fortunam casumque seditionis Gracchorum, sed mentem meliorem optemus. Nihil erat hac emendatione facilius: quare miror, tot correctiores hoc mendum non animadvertisse. STEW. *Tiberius Gracchus*. Ita legendum, vulgo monstrose *Tigracus*. SCRIV. Reposui *Ti. Gracchus* solemnī scriptura veterum, & auctoritate Palatini, Vossiani, Hillensb. Leid. pr. Cantabr. sec. duo habent *T. Gracchus*. Medicus pr. Petrenf. Cantabr. tert. omnibus litteris *Tiberius Gracchus*. De restitutione huius vocis primum per Stewechium factae nemo dubitare potest, qui legerit hanc rem plenius, & pulcherrime enarratam a Livio l. xxiv. c. 14. & seqq.

⁷⁸ *Crucibus adfigeret.*] *Cruciatibus afficeret* MS. SCRIV. 4. Reg. 3. Hill. *Crucibus afficeret*. SCRIV. *Cruciatibus afficeret*. TENN. *Adfigeret* etiam Gud. & Leid. pr.

quod quum & in Arcetiano invenisset Keuchenius, temere adripuit lectionem *cruciatibus affic*. Vulgatum moveri non debet. Livius. *Qui loco cessisset, in eum servili supplicio adversum* h. e. cruce.

⁷⁹ *Qui segnius p.*] Ita ediderunt Keuchenius, & Tennulius, nihil monentes; cum antea scriberetur *quia*, ut est in MSS. nonnullis. quae Leid. pr. sed bene Leid. sec. Gudian. & alii *qui*. Eodem modo Livius *quatuor millia volonum militum, qui pugnaverant segnius &c. Millia*, qui ut supra restitui tot millia superati l. iv. c. 2. §. 7. ubi vide.

⁸⁰ *Coisfent.*] *Confugissent* Medic. pr. *coisfisset* sec. Mox sibi deest in Leid. sec.

⁸¹ *Vicisse videri, quod hostes fugissent, & sic eos, & sua fide, & ipsorum metu exsoluros recepit.*] Ad oram libri Parisiensis proflu-gissent, adscribi fuissent non sum nescius. at non video, qua sententia id recipi possit. Legerim potius *fecisse videri*, vel hoc modo, *misit, qui eis dicerent, id totum exercitum Volonum fecisse videri, quod hostes fugissent*. Livium consule libro xxiv. & videbis non usque quaque cum Frontino illi convenire. STEW. *Vicisse* Stewechius, & MSS. *fecisse*. SCRIV. STEW. & SCRIV. MSS. *fecisse*. Unus Reg. vel *fuisse victorem vel vicisse videri*. TENN. *Fuisse* Medic.

Pr.

STRATEGEMATICON L.IV. C.VII. 489
gissent; & sic eos, ⁸³ & sua fide, & ipsorum metu exsolutos recepit.

XXV. Hannibal post proelium, quo ingentem ⁸⁴ cladem ad Thrasymenum Romani acceperunt, quum sex millia hostium, interposita pactione, in potestatem suam ⁸⁵ redegisset, socios Latini nominis ^a benigne in civitates suas dimisit, dictitans, se Italiae liberandae causa bellum gerere; eorumque opera aliquot populos in deditionem accepit.

XXVI. Mago, quum Locri obsiderentur ⁸⁶ a Crispino, classis nostrae praefecto, ⁸⁷ diffudit ad Ro-

^a Vulgo R. S. L. NOMINIS, R.

pr. fecisse etiam Keuchenius malebat, non ego.

⁸² *Fugissent*] *Alias fuissent.* SCRIV. SCRIV. 4. Reg. Voss. & 1. Hill. *Fuissent.* Sed Hill & Voss. ad marginem. *Fudissent.* TENN. *Fuissent* etiam sex mei, & Hirt. ac Wech. margo. pro quod Medicei, & Leid. sec. qui. Edd. Italicae non habent hoc, & seqq. 4. Exempla. Forte quod hostes fusi fuissent. Sic supra misissent pro missi essent vel essent, & similia saepe corrupta. Immo fugissent, pro fusi essent irreplevit etiam in textum l. 11. c. 13. 1.

⁸³ *Et sua fide*] *Ab sua f.* Medic. sec. solutos Leid. sec. Lipsius volebat *exsoluto*. Livius in hac re, ut passim ille alique *exsoluta fide publica*. sed vide ad §. 35. pro *ipsorum Hillensb. suorum.*

⁸⁴ *Cladem.*] Obstante sensu, & constructione Petrensi. quam addit. Dein ex interp. p. Leid. sec. & interp. Medic. pr. *accepta passi.* Hillensb.

⁸⁵ *Redegisset, socios Latini nominis, benigne &c.*] Sic vulgo ab omnibus haec verba eduntur, quasi sex illa millia hominum

fuerint socii Latini nominis, eosque omnes dimiserit Hannibal; unde & in Mediceo pr. *exaratur pejus benigneque.* Non sane. Sex millia fuere mixti Romani Latini, ex illis vero dimisit Latinos; quare distinctionem post *to nominis* sustuli. Livius l. xxii. c. 6. 7. *Hannibal captivorum quod Latini nominis essent, sine pretia dimissis, Romanis in vincula datis. &c.*

⁸⁶ *A Crispino*] Perperam, nam Crispinus erat Consul, & collega Marcelli, ejusdemque proelii consors, ut recte noster ipse mox §. 138. Praefectus vero classis erat L. Cincius Alimentus. Errorem hunc jam animadvertit Cl. Wesselingus l. 11. Obf. c. 8. Lege omnino Livium l. xxvii. c. 28. *a Crispino* habet hic Petrensis.

⁸⁷ *Diffudit*] Leid. sec. *diffundit*, dein *caesum* ineptè MSS. 3. & l. Ed. Par. Unus Marcellum, Medicei Mario. in *conf.* praepositio deest in Leid. sec. *se* abest a Medic. sec. Mox *conscendere* Petr. *conscendens* Medic. pr. ac in eodem non comparat.

Romana castra rumorem, Hannibalem, caelo Marcello, ad liberandos obsidione Locros venire; Clam deinde equites emissos jussit a montibus, qui in conspectu erant, se ostendere: quo facto effecit, ut Crispinus, Hannibalem adesse ratus, conscenderet naves, ac fugeret.

XXVII. Scipio AEmilianus, ad Numantiam, omnibus non cohortibus tantum, ⁸⁸ sed centuriis sagittarios & funditores interposuit.

XXVIII. Pelopidas Thebanus, ⁸⁹ quum a Thessalis in fugam versus, flumen, in quo tumultuarium fecerat pontem, ⁹⁰ liberasset, ne sequen-

⁸⁸ Sed centuriis] Petrenf. sed & sec. immisuit. Verum rectius abest τὸ & nostri more. V. ad l. 1. 3. 10. & alibi. Ex τῶν immisuit non male coniecit scribi posse Clar. Wasse immisuit, ut plus semel Livius. At mutatione non opus est.

⁸⁹ Quum a Thessalis] Medic. sec. ad Thessaliam. De bello, per ipsum contra Thessalos gesto, vide in vita ejus a Nepote scripta, & illic Comment. ac supra l. 1. 5. 2. 111. 8. 2. Dein in quo tumultu varium Ed. Paris. sed vide Keuchen.

⁹⁰ Flumen liberasset] L. 1. c. 5. ex. 3. Ad haec verba Unam spem salutis habent, si flumen liberasset, dixi, Stewechium legere si flumen superasset, correctione non admodum necessaria. Similiter & abstinendae ab hoc loco manus Criticae: nec legendum cum Stewechio, superasset. Volo, inquam, facta testaque vulgata maneat lectio. Quid sit flumen liberare duobus his locis faterur se nescire Stewechius. Quare emendabat, flumen superasset. Probem, si non membranarum optimas, saltem ullos aditipulatores haberet libros scriptos, sed nul-

los haber: sane non meos tres, non Palatinos; in quibus omnibus disertim exaratum est, liberasset. Nec aliter legitur exemplo 13. c. 4. l. 1. ubi *Philippos nullo prohibente angustias freti liberavit*. Qui locus sefellit Stewechium; alias debuisset & ille subire ferreum acumen: dixisset legendum *angustias freti superavit*. Malo exemplo, & ad instar imperitorum librariorum sciorumque, qui, quod in veterum libris statim non perceperunt, flagitiose corruerunt, quod illi emendare vocabant. Sic Hyginus in Mythologicis etiam *liberare flumen* pro transire dixit, c. 257. *Qui cum duceretur, vix tandem Moerus, liberato flumine, consequitur carnificem*. Haec alibi capite singulari pluribus propugnavi. SCRIV. Passus est suos manes Stewechius, cum potuit ab animo suo impetrare, ut *liberare flumen* Romana civitate ejiceret, sed ubique jubjiceret, *superare*, & id verbi probaret exemplis, quae non quaerebantur. Atqui omnes MSS. retinent alterum l. 1. c. 5. n. 3. *Si flumen liberasset, cujus ripam hostes remanebant*. l. 1. c. 4. n. 13. *Philippos nulla prohibente angustias freti libera-*

quentibus hostibus idem transitus maneret, novissimo agmini praecepit, incenderent pontem.

XXIX. Romani, quum Campanis equitibus pullo modo pares essent, ⁹¹ Q. Naevius Centurio in exercitu Fulvii Flacci Procos. excogitavit,

beravit. Hyginus fab. 237. *Vix tandem Moerus liberato flumine, consequitur carnificem.* Sic quoque cum Scriverio ibi legi censeat Virorum elegantissimus Thomas Munckerus. Neque enim audiendus hic celeberrimus Scheferus, qui dedit *librato*. Nam tela & corpora librantur; sed aqua librari alio sensu dicitur ab aquaeductoribus, nimirum cum aquae altitudo peraequatur velut ad libellam a loco, quo oritur, ad locum, quo deducenda est. Vitruv. viii. c. 16. *Libratur a dioptris, artifex, qui comparat altitudinem aquae, dicitur liblator.* Plin. x. epist. 50. *Superest, ut in libratorem vel architectum, si tibi videbitur, mittas, qui diligenter exploret, sine lacus altior mari.* epist. 51. *Potestis a Calpurnio. Macro petere libratorem.* Frontin. de aquaeductibus. *Procurator calicem ejus moduli, qui fuerit impetratus, adhibitis libratioribus, signari curet.* Libramentum dicitur conceptaculum, quo aqua librata excipitur. Plin. l. iv. epist. 30. *An nescio, quod libramentum abditum & caecum, quod cum exinanitum est, suscitatur & elicit fontem: quantum repletum, moratur & strangulat.* Vitruvius l. viii. c. 7. *Usus libramentum quam longissimum; hoc autem erit venter, quod Graeci appellant κοιλίαν.* Frontin. de aquaeductibus. *Ductus enim habet longitudinem, ita exigente libramento, passuum LXII milium.* Altitudo aquae aequalis vocatur *libra*. Frontin. ibidem. *Dehinc Martia, quae capite etiam clau-*

dia libram aequat. Ibidem. *Ordines & longitudines rivorum, & ordinem librae perfectus sum.* Aliud agere inceperam, ut liberem fidem, liberare flumen Francorum linguae Francorum *une fossé* convenit. agmen claudat purissimae Latinitatis Arbitr. *Necdum liberaveram cellulae limen, cum animadverto Enotheam cum testâ ignis plena venientem.* ΤΕΝΗ. Medic. sec. libassit. Petrensis irannassit, e Glossa. vide supra. In fine perperam ut post praeceptis addunt MSS. quatuor. quod saepe notarum praecedentibus libris. *Inciderent p. Medic. pr.*

⁹¹ Q. Naevius] Nonius, Venius alii pauci. Q. Naevius vocatur etiam Valerio Maximo l. ii. c. 3. §. 3. Ed. Bononiensis Navius. Quod sine dubio Beroaldo debetur, quia Livio l. xxvi. c. 4. appellatur Q. Navius, sed dubito, an vere: nam Navius cognomen potius est, ut in augure Accio Navio. Certe Naevium Valerii & Frontini non temere sollicitem.

⁹² Ut deletos ex toto exercitu.] Mirum, ni procul in suas terras hinc ableganda particula ut: ac paulo post legendum jubere pro jubriens, quemadmodum reliqua verba infinite ponuntur subsequencia, armare, incipere. STEW. id ut delet STEW. & l. jubere. SCRIV. Excogitavit jubere, & incipere. Latinum non est. Vulgata lectio se recte habet. Naevius hoc excogitavit, ut Fulvius Procos. juberet &c. quod ratio militaris Romanorum disciplinae postulat.

adierunt, oraveruntque auxilia. Ille ne ¹⁰⁶ aut abnegato ¹⁰⁷ adiutorio socios alienaret, aut ducto exercitu vires minueret, tertiam partem militum cibaria parare, & naves adscendere iussit, dato praecepto, ut ¹⁰⁸ causati ventos, retro redirent. ¹⁰⁹ Praecedens interim ¹¹⁰ adventantis auxilii rumor, ¹¹¹ ut Ilergetum excitavit animos, ita hostium ¹¹² consilia discussit.

XXXII.

ab aliis; tum à Livio l. xxxiv. 11. ubi vide totam rem.

¹⁰⁶ *Aut abn.*] Conjunctio abest a MSS. octo. Palat. aut neg.

¹⁰⁷ *Adiutorio*] Pro auxilio. Vox non adeo infrequens Latinis, ut vulgo putatur. Frontin. 11. 5. n. 11. *Ipsi tanquam in adiutorium exierunt.* Vellejus l. 11. c. 102. *In adiutorium ejus belli secum irabebat.* Valer. Max. 111. 7. 10. *Salvientem fortunam in adiutorium sui pudore victam convertere.* Frontin. l. 1. c. 2. n. 6. *Est aliud explorandi genus; quo ipsi duces; nullo extrinsecus adiutorio; per se provident.* Asinius Pollio apud Sueton. de Gramm. c. 10. *In eam rem adiutorium ei fecit maxime quidam Attejus.* Quintil. declam. 6. *An vero non mereatur adiutorium, nisi qui praesente filio miser est.* Ibid. *Optimus filius corpore suo adiutoria patri redemit.* l. 111. c. 9. De egressione: *Sive est in causa; adiutorium vel ornamentum partium est earum, ex quibus egreditur.* l. XII. c. 10. *Viatur quoque is adiutoris, quae ab eadem sunt nobis concessa natura.* Hyginus fab. 96. *Rogarent, ut eum adiutorium Danais mitterent.* fab. 157. *Rogat eum, ut sibi adiutorio esset.* Nimmus fui non apud imperitos, sed doctos, qui verba in Latina Bibliorum versione extantia; *Deus adiutorium meum*, sciunt esse saepe optima notae. de qua & agit Statilejus, ut put9, 11-

lustris Abbas Gradius summi Pontificis Bibliothecarius, ad Petron. fragm. f. 10. & 11. TENN. Male duo Cantabr. auxilio. Ad supra ad l. 11. 5. 11. perperam etiam MSS. multi deducto. Pro vires Hill. socios. Et hoc male. Sexcenties vires vocantur copiae, quod & ante dictum.

¹⁰⁸ *Causati ventos*] MSS. ad unum omnes, & Ed princeps cum Paris. canti. ventos deest in Leid. sec. Latet mendum. non opus enim erat, ut hoc causarentur, qui redirent ad Catonem ipsum Livius ait c. 13. eos nondum profectos fuisse, sed legatis profectis; Consulem, ubi satis, quod in speciem fuit, ostentatum est, revocari ex navibus milites iussisse.

¹⁰⁹ *Praecedens.*] Vatican. & Ed. Rom. recedens.

¹¹⁰ *Adventantis auxilii.*] Petrenf. ad. in auxilii. Gudian. adventantes in auxiliis. Al. in marg. adventis ausi Medic. pr. adscientantis in auxilium. Leid. sec. adventis auxilio.

¹¹¹ *Ut Ilergetum*] Voss. l. Hill. 4. Reg. *Uti Legetum.* & sic ante. male. Nam Ilergetes Ptolemaeo Ἰλέρητες dicuntur, siti cis Iberum fluvium. Corruptus hic est Stephanus. TENN. *Uti Legetum* mei etiam tantum non cuncti. Mox decussit aliqui, & Edd. pp. itidem male.

¹¹² *Consilia discussit*] h. c. va-
24

XXXII. ¹¹³ C. Caesar, quum in partibus Pompejanis magna equitum Romanorum esset manus, ¹¹⁴ eaque armorum scientia milites ¹¹⁵ conficeret, ora oculosque eorum gladiis peti iussit, &c.

na & irrita fecit. Florus 111. 18. Postquam id nefas prodicione discussum est. Vellej. 11. c. 48. C. Curio coalescentis conditiones pacis, quas & Caesar iussissimo animo postulabat, & Pompejus aequo recipiebat, discussit ac rupit. Justin. 11. 15. Proditionis consilia discussit. TENN.

¹¹³ C. Caesar.] Sine praenomine Medic. pr. Leid. sec. & Edd. Italicae.

¹¹⁴ Eaque a. scientia milites conficeret.] Id est ad verbum: & ea manus equitum conturbaret, & quasi metu quodam exanimaret pedites Caesarianos sua armorum scientia. At hunc sermonem inquinatum, & sententiae expertem esse, ajunt Barthius l. vi. Advers. c. 26. & Rubenius in Elect. l. 11. c. 32. Barthiusque corrigit, ut putat, vere eaque formarum nitentia milites afficeret, cui conjecturae faveret, quod eam ob causam quidam dicant iussisse Caesarem, eorum ora peti, ut formae suae metuentes juvenes illi delicati, qui in Pompeji castris erant, statim hoc animadverso cederent: ut clare Polyæn. l. viii. c. 23. §. 25., & Plutarch. in Pomp. p. 656. & alii. Verum praeterquam quod vel sic conficeret non mutem, nitentia pro nitore vox non est Latina. Rectius conjecit Rubenius. Sive armorum scientia militis conficeret. Sed & haec intricatior est constructio, & a MStorum lectione nimis recedit, quae tamen non placet. Quare legendum ego opinor eaque armorum magnificentia i. e. is splendor

equitum. Ipse Caesar eam tenuit, teste Plutarcho ibidi. Καὶ φοβηθεὶς τὴν λαμπρότητα τοῦ οὐλισμοῦ &c. & in Caesare p. 728. καὶ διδοικῶς τὴν λαμπρότητα καὶ τὸ πλῆθος ἰππέων. Adde Caes. l. 111. B. Civ. c. 84. Splendor autem ille recte appellatur Magnificentia. Curt. l. v. c. 1. §. 23. Equites suo magis atque equorum cultu ad luxuriam magis, quam ad magnificentiam exalto, ultimi ibant. Sic magnificentia epularum, magnificentissimum spectaculum, magnificentissimus triumphus, & similia. scientia tamen non omnino damno. Caesaris enim milites facile credere potuerunt, equites illos Pompejanos numero vii. M. armorum adeo peritos esse, cum scirent, equestrum juventutem tanto cum ardore se exercere semper in armis. Lipsius ad oram libri sui reposuit multum conf. notavitque in Vet. libro esse confunderet.

¹¹⁵ Conficeret.] Penitus absumeret, sterneret. Sueton. Tito c. 5. Novissima Hierosolymorum oppugnatione vii. propugnatores totidem sagittarum confecit ictibus. Sallust. Jug. 50. Veritus ex anni tempore, & inopia aquae, ne sit conficeretur exercitus. Nepos Lyfandro c. 1. Athenienses in Peloponnesos sexto & vigesimo anno bellum gerentes confecisse apparuit. Cicero de inventione. Licinius hostes confectus est & confecit. Hinc parabolici, qui in venatione Circensi, vel Amphitheatrali occidebant feras, confectores dicti. TENN.

non statim Athenas ³⁸ reversi, sed protenus inde raptim acto Lacedaemonem versus agmine, eo tempore, quo minime timebantur, agrum hostium, quibus subinde praedae fuerant, ultro depopulati sunt.

XIV. Cassius onerarias naves, non ³⁹ magni ad alia usus, accensas obportuno vento in classem hostium misit, & incendio ⁴⁰ eam consumpsit.

XV. ⁴¹ M. Livius, fuso Hasdrubale, hortantibus cum quibusdam, ut hostem ad ⁴² internecionem persequeretur, respondit: ⁴³ Aliqui & fu-

primae. Ceteri cum Paris. & Wech. Edd. tantum &. Sed Petrensis vere, quod reponi, tamen sub v. Scilicet in Panathenaeis licitum erat viris arma gerere, quod docet Meursius libro de Panath. c. 21. ex Thucyd. l. vi. p. 451. Παιαθήναα τὰ μεγάλα, ἐν ἧ μόνον ἡμέρα, εἴ ὕποπτον εἴγινετο, ἐν ὅπλοις τῶν πολιτῶν τῆς τὴν πομπὴν ἀσπίμψαντας ἀθρόους γενέσθαι. Ea igitur, ut fallerent hostes, sub velle celaverunt. Si & legas, videretur hoc contra morem fuisse, ut arma in hoc festo gererent.

³⁷ Ritu suo] Mira haec locutio videri posset, & esse corrupta, ex ritu sacro, verum cum iudicio scripsit ita auctor: cum non fuerit verus sacer ritus, sed fictus & simulatus. Perausoratus suos Leid. pr. Ceterum per Lacedaemonem versus non intellige ipsam urbem, sed agrum Laconicae ditionis, qui proxime attingebat fines Atticos. Aliter in his nulla foret verisimilitudo.

³⁸ Revers] Petrensis addit sunt. Pro alto Gudian. apro. Lacedaemonem versus non agnoscunt Edd, Italicae. Agros Medicei.

³⁹ Magni ad alia usus.] Magis ad vel in alios usus Medicei, & Ed. Romana, Magni ad alias naves

Leid. sec. Hillensb. & Edd. Bon. ac Pat. ad alias Leid. pr. Tandem ad alias res n. Petrensis. i. e. ad alia, quod cum corrumpi coepit, res additum est. Dein ep. portuno tempore idem pro vento. Ne audias. Caesar. l. 111. B. Civ. c. 101. Cassius magno vento, & secundo completas onerarias naves tarda, & pice, & supra reliquisque rebus, quae sunt ad incendia, in Pomponianam classem inmisit, atque omnes naves incendit.

⁴⁰ Eam.] Leid. pr. eas. Petrenf. & eam incendit, interpolate. Consumi incendio locutio est frequens. V. ad libertum alicujus ex Julia gente, unde nomen habet,]. Obsequentem c. 92. Aetnae incendio Catina consumpta. ut legendum esse ibi docui.

⁴¹ M. Livius] Cantabr. tert. M. Lucinius Livius. Petrenf. M. Livius Drusus. perperam. Est enim M. Livius Salinator, qui frequentius tantum M. Livius audit. Cognomen tamen addit noster l. 1. c. 1. 9. & l. 11. 3. 8. omissio praenomine. Idem responsum ejus refert Livius historicus l. xxvii. 49. Super sint, inquit, aliqui nuntii & hostium cladis, & nostrae virtutis.

⁴² Internecionem.] Internecionem MSS. tres, & Edd. pp. interemptionem duo.

⁴³ Aliqui, & f.] Et aliqui fu-

STRATEGEMATICON L. IV. C. VII. 48;
 supersint, qui de victoria nostra hostibus nuntiant.

XVI. Scipio Africanus dicere solitus ⁴⁴ est, hosti non solum dandam esse viam ⁴⁵ fugiendi, sed etiam muniendam.

XVII. ⁴⁶ Paches * Atheniensis adfirmavit, incolumes futuros hostes, si deponerent ferrum; ⁴⁷ ejusque obsecutos conditionibus, universos, qui in ⁴⁸ sagulis ferreas fibulas habuissent, interfici jussit.

XVIII.

* Vulgo PERICLES.

persint MS. Comm. Forte Eia a. f. SCRIV. Cur. post. & deest a tribus meis, ut in Livio. etiam Medic. sec. Adridet Scriverii conjectura.

⁴⁴ Est.] Erat Pettenf. Statim inepte Cantabr. tert. claudendam pro dandam. Nisi quis inde legere vellet non solum non cl. sed nihil hoc opus est. dare viam, & munire sic jungit Livius l. xxxix. 28. Non iter tantum per regnum nostrum dedi, sed vias etiam munivi, esse in Mediceo pr. deest.

⁴⁵ Fugiendi] 4. Reg. 2. Hill. Voss. ad fugiendum. Veget. 111. 21. Ideoque Scipionis laudata sententia est. Viam hostibus, qua fugiant, muniendam. TENN. Ad fugiendum exhibent nostri septem, & Ed. Paris. Absutrautem a Mediceo pr. & Leid. sec. muniendum etiam Codd. sex. & eadem Ed. Hoc certe prave. esse addunt Medicei. In plerisque MSS. Vegetii etiam male non esse muniendam.

⁴⁶ Pericles] Paches MS. SCRIV. Voss. 2 Hill. 3 Reg. Paces. quartus Reg. Pacen. SCRIV. Paches. Certe, similis circumventio, & verborum captio in pactis narratur apud Polyænum l. 111. de Pache. ΤΕΝΝ. Adfirmat Keuchenius, verum hujus Atheniensis nomen esse Pericles: Quo au-

ctore id dicat, scire pervelim. Non id erat Periclis, cujus saepe apud nostrum fit mentio, ingenium, neque Codex ullus ita exhibet, cum tamen in ceteris locis recte Periclis nomen exhibeant. Paccon Medic. pr. Pacom Medic. sec. & Vaticanus, qui addit Dux. Pacos Cantabrig. tres. Leidenf. pr. & Gudianus. Pache denique Palatin. & Leid. sec. Nec dubito, quin vere. De Pachete (sic enim declinandum non Pache) consule Polyæn. l. 111. c. 2. Thucyd. l. 111. Plutarch. in Arist. p. 335. & in Nicia p. 526. Diodor. Sicul. l. 111. p. m. 108, 109.

⁴⁷ Ejusque obsecutos] 4. Reg. 2. Hill. Voss. eisque obsecutis. TENN. MSS. ad unum omnes, & Ed. Rom. ac Par. eisque obsecutis i. e. cum illi obsecuti essent. Vulgarum lectionem convincit Beroaldus; Mallem ad vitandam duritiem, conditioni. Num ob signatis conditionibus? Vix puto. pro hostes in Ed. Wech. perperam testes.

⁴⁸ Sagulis] Singulis vel cingulis MSS. quinque, & Edd. primae. Perperam. In sagis militibus erat fibula, qua stringebantur. Consule Salmasium ad Trebell. Poll. Tyrannos n. 9. Duo saga ad me volam mittat, sed sibi

XVIII. Hasdrubal ⁴⁹ subigendorum Numidarum causa ingressus fines eorum, resistere parantibus adfirmavit, ⁵⁰ ad capiendos se venisse elephantos, ⁵¹ quibus ferax est Numidia: ⁵² ut hoc permetterent, poscentibus ⁵³ securitatem promissit, ⁵⁴ & ^a ea persuasione avocatos adortus sub leges redegit.

XIX.

^a Vulgo ET EX EA F.

latoria. Livius l. xxx. c. 17. [Sagula purpurea duo cum fibulis aureis singulis.

⁴⁹ Subigendorum Numidarum causa] Medicei sub ingens dolum Numidarum viam ing. Edd. Rom. & Bonon. subiciens dolum Numidis ing. subigens dolum N. c. ing. est: Cantabr. tert. subigens dolum etiam Scriv. unus, Vaticanus, & Ed. Paris. sub ingens dolum Palatin. & duo Leid. Veram hinc Frontini mentem investigent me acutiores. Num exciderunt sic fingens dolum? Nam subigendorum N. causa cum aliis MSS. satis placet. Fingens dolum esset parans, struens, moliens. Ad Graev. ad Justin. l. xxv. 3. Repentinam fingit profectiorem.

⁵⁰ Ad capiendos] Ad capiendum Medicei, sine ulla elephantos, qui etiam non leguntur in Vaticano.

⁵¹ Quibus ferax] Gujetus. Quorum f. TENN. Fateor, ferax semper fere sibi junctum habere Genitivum, non Ablativum, ut apud Ovid. l. vii. Met. 470.

Nitidaeque ferax Peparethos olim.

Senec. Troad. 836.

An ferax varii lapidis Carystos. Valer. Flacc. l. vi. 102.

Niveumque ferax Euarchus olim.

⁵² Tacit. l. iv. Ann. c. 72. Ingenium belluarum feraxer saltus. Qui locus maxime Gujetti opinionem

firmat, & sic apud alios passim. Pro multis consule notas N. Heinsii ad Ovid. Am. ii. 16. 7.

Terra ferax Cereis, multoque feracior uvae.

ubi vulgo erat Cerere & uvae, ac Cl. Burmanni ad Quintil. Declam. xviii. c. 2. Agellus non frumenti ferax: vulgo illic quoque, & in MSS. plerisque fragmentis. Immo, nam quid dissimulem, in Petrensi Codice clare exaratur quorum; quare, nisi is codex mihi de interpolatione esset suspectus, manum iubens Gujeto darem. Nunc adhuc vulgatum retineo, praesertim cum ex Plinio cirent quoque l. v. Epist. 15. ferax bonis artibus seculum. Quod tamen ego illic repetere nequivi.

⁵² Ut hoc permetterent] Leidenfes, Medicei, Hillensb. & Ed. Par. Ut per hoc perm. & statim securitatem praeter Tennulii Codices sex non agnoscunt quoque ambo Leidenfes, Cantabrigienfes tres, Palatinus, Gudianus, Vaticanus, Medic. sec. nec Ed. Paris. securitatem poscentibus Edd. Italicae. Mox permisit duo Cantabrig. Petrensis tantum permetterent cum ingredi, & ea perm. Vitiosa sine dubio est vulgata lectio, & non perlananda, opinor, nisi ope meliorum Codicum.

⁵³ Securitatem] Hanc vocem 3. Reg. Voss. 2. Hill. non agnoscunt. TENN.

⁵⁴ Et ex ea] Praepositio ex non occurrit in Voss. & uno Hill. TENN.

XIX. ⁵⁵ Alcetas Lacedaemonius, ut Thebanorum commeatum facilius ex ⁵⁶ inopinato adgrederetur, in occulto paratis navibus, tamquam unam omnino haberet triremem, vicibus ⁵⁷ in ea remigem exercebat: quodam ⁵⁸ deinde tempore omnes naves in Thebanos transnavigantes inmisit, & commeatibus eorum potitus est.

XX. Ptolemaeus adversus Perdiccam, exercitu praevalentem, ipse invalidus, omne pecudum genus, religatis ⁵⁹ a tergo, quae traherent, ⁶⁰ farmentis, agendum per paucos curavit equites: ipse

se

^a Vulgo AD TERGUM. ^b Vulgo CARPENTIS.

TENN. Non compareret praepositio in Palat. Petrenti, Cantabr. tert. Gudiano, Leidensi primo, aliisque. Et sane abest rectius, ut supra aliquoties, *advocatos* dein perperam MSS. multi, & Edd. VV.

⁵⁵ Alcetas] Historia est apud Xenoph. l. v. Εἰλω. Ἀλκίτας ὁ Λακεδαιμόνιος Φυλάτων Ὀρεῖον, ἐν ᾧ κείνοι συνωπύοντο ὅσῳ, ἐπληρώσατο τρεῖς τριήρεις. Ἐπιμεληθεὶς ὥπως μὴ ἐξαγγελθεῖν. Ἐπεὶ δ' ἀπῆγστο ὁ σῖτος, λαμβάνει ὁ Ἀλκίτας τόντι σῖτον καὶ τὰς τελέρεις. Polyaeus l. 11. est mutilus (c. 7.) TENN.

⁵⁶ Inopinato] Leid. sec. & Ed. Rom. *opinato*. pro *triremem turtem* habent Medicei, & Edd. Italicae.

⁵⁷ In ea] Voss. 4. Reg. 2. Hill. in eam. TENN. In eam habent etiam mei, exceptis 2 Cantabrigienfibus, & Editiones Rom. Bon. Par. ac Wech. sed in Mediceis, & Italicis Edd. scribitur *commeatibus in eam exercebat* vel *exercebant* deleta τῷ remigem, pro quo *remiges* Leid. sec. Polyaeus ait ἐς ταύτην τελέρη ἀνά

μῖρος ἐμβιβάζων τὰς στρατιώτας. Exercuit eos igitur in ipsa triremi. Sed *exercere* eos in *triremem* nihilominus potuit, ut scilicet discerent motum, & agilitatem ejus triremis; quavi, quave remissione in variis flexibus remigare deberent. Ceterum simile Strategema refert Caesar l. 111 B. Civ. c. 24. Adde Nepot. in Dione c. 9.

⁵⁸ Deinde] Petr. *demum*. Ed. Rom. q. d. opere. Thebanas sc. naves etiam Mediceae, & Edd. Ital. *transnavigans* Leid. sec. & Cantabr. tert. *transnavigatis* Petrenf.

⁵⁹ Ad tergum] Voss. 2. Reg. 1. Hill. a tergo. TENN. A tergo etiam Gudian. Leid. sec. Petrenf. & Cantabr. sec. vere, ut l. 111. 9. 3. *Scutis eladisque a tergo apertis*. Ubi vide. Non ad tergum, sed caudas religatae erant farmenta. a tergo i. e. a posteriore parte.

⁶⁰ Carpentis] Mordicus hoc retinent MSS. omnes, nisi quod Medic. pr. *carpentis* habeat; cum pateat, scribendum esse *Sarmentis*, ut pulvis excitaretur. Ut bene conjecit Cl. Wesselingius. Polyaeus idem Strategema describens l. 14. c. 18. Προσῖταξεν

ἐκάστη ζώον φρυγάνων φορτία κ-

Hh 3

δῖτον;

se ⁶¹ praegressus cum copiis, quas habebat, effecit, ut ⁶² pulvis, quem pecora excitaverant, speciem magni sequentis exercitus moveret; cuius ⁶³ expectatione territum ⁶⁴ vicit hostem.

XXI. ⁶⁵ Myronides Atheniensis adversus Thebanos, ⁶⁶ equitatu praevalentes, pugnaturus, in campis suos edocuit, manentibus esse spem aliquam salutis, cedentibus autem perniciosissimum. Qua ratione confirmatis militibus, victoriam consecutus est.

XXII. ⁶⁷ L. Pinarius in Sicilia praesidio ⁶⁸ Hennae praepositus, claves portarum, quas ⁶⁹ pene

a Vulgo ENNAE & ENNENSES.

ἄνθρ. frondosus ramos per terram trahere in simili re Livius, & noster l. 11. c. 4. §. 1. ubi omnino consule, quae notavi. trahebant Hillensb.

⁶¹ Praegressus] Progressus Medicei, & Edd. Italicae; ingressus Vatican. pergressus Palat. dein officit Cantabr. tert.

⁶² Pulvis, quem] 1. Hill. Pulvis, quam. Decepit saepe hostem pulvis, ut Lacedaemonios Frontin. 11. c. 2. n. 12. Cassium Flor. 1v. 7. TENN. Quam etiam Arcerian. Pulvis feminino genere dici probat Kenchen. Adde Propert. 11. 10. 35. Arida pulvis. Aliter tamen solet noster, quare talia non intrusa velim.

⁶³ Expectatione] Inspectatione Leid. seci. & moneret supra Hillensb.

⁶⁴ Vicit h.] Medic. sec. & Ed. Rom. fecit h. Ed. Bonon. fregit & eleganter, sed vereor, ut verget, & ne ab emendatione Bezae ex τῷ fecit potius sit, quam e MSto Codice frangere hostes, eorumque animum dici sexcenties, nemo non novit.

⁶⁵ Myronides] Ita lego. vulgo Myrodines. SCRIV. Myronides sic. Nam Graecis Myronides. 4.

Reg. hic. & l. 11. c. 4. n. 12 dant Myronides, Wechel Myrodinus. TENN. MSS. & veteres ante Wechel. Edd. recte Myronides vel per more solito. Monuit ita rescribendum esse Casaubonus ad Polyæn. l. 1. 35. 2. Aliud ejus dictum refert Plutarch. Apophth. p. 185.

⁶⁶ Equitatu] Leid. sec. exercitu.

⁶⁷ L. Pinarius] 4. Reg. 2. Hill. Voss. C. Pinarius. TENN. C. etiam sex mei, & Edd. Italicae. perperam. L. Pinarium vocat eum quoque Livius l. xxiv. c. 37. ubi pluribus hanc eandem refert historiam. Medicei praenomen non agnoscunt.

⁶⁸ Hennae] Ennae scribendum sine adflatu, sic Ennenses Livio Plinio, aliis, & Ptolemaeo. ERR. SCRIV. Cur. post. Ennae. Male 3. Reg. 2. Hill. Hennae, & Hennensum. ac Hennenses. Nam Graeci spiritum lenem dant. ENNAE, Polyæn. l. vii. in Pinario. TENN. Immo vero bene; adspirationem addunt quoque Gudianus, Leidenses, Vaticanus, & Ed. Paris. Wech. ac Stew. & MSS. Livii. Vide, quos laudavi ad Lucan. l. vi. 740. Henna in nummis.

nes se habebat, reposcentibus ⁷⁰ Magistratibus Hennensium, quod suspectos eos, tamquam trans-
 itionem ad Poenum pararent, habebat, ⁷¹ peti-
 unius noctis ⁷² ad deliberationem spatium; indi-
 cataque militibus fraude Graecorum, quum prae-
 cepisset, ut parati postera die signum expecta-
 rent, prima luce adstantibus ⁷³ redditurum ^a se
 claves dixit, si idem omnes Hennenses ⁷⁴ cen-
 suissent. Ob eam causam ⁷⁵ universa multitudine
 convocata in theatrum, & idem flagitante,
 manifesta deficiendi voluntate, signo militibus
 dato, universos Hennenses cecidit.

XXIII. Iphicrates, dux Atheniensium, clas-
 sem suam hostili habitu instruxit, & ad eos, quos
 suspectos habebat, invehens, quum effuso studio
 exci-

^a Vulgo add. MILITIBUS.

mis, qui in Orthographia raro
 fallunt. *Aetnae & Aetnenses*
Medicei, & Palat.

⁶⁹ *Penes se*] *Secum* Medicei.
 Dein Petrenf. *habuerat*. sequitur
 mox *habebat*. an *habuerant*, scili-
 cet magistratus ante Pinarium?

⁷⁰ *Magistratibus*] Deest haec
 vox in Vaticano, Mediceis, Leid.
 sec. & Edd. Italicis. *Hennensium*
principes dicit Livius. Statim
Hennensibus vel prave *Athenensibus*
 iidem.

⁷¹ *Petit*] Sic tacite a Keuche-
 nio, volente an inscio, non li-
 quet, repositum. Bene tamen:
 nam ita MSS. omnes. Ante *pessit*.
 De hoc praesenti tempore dixi ad
 l. 1. 11. 1. & alibi.

⁷² *Ad deliberationem*] *Delibe-*
rationi Cantab. tert. *ad deliberan-*
dam Petrenf. Mox *praescissit* Leid.
 pr. & *praeparati* Petrenf. & *pa-*
stero die nonnulli.

⁷³ *Militibus*] Deest haec vox
 in Mediceo pr. Leid. sec. Vati-
 cano, & Edd. Italicis; & certe
 delenda est. Non minatus iis est
 Pinarius, se redditurum claves

iis, dum adstantibus sibi milites,
 sed tantum, se redditurum eas
 illis adstantibus prima luce, si
 omnes idem censuissent. Livius.
Tum Pinarius: at illi, si ad con-
sulem gravarentur mittere, sibi sal-
tem darent populi concilium: ut
sciretur, utrum paucorum denun-
ciata, an universae civitatis essent.
Consensu in posterum diem concio e-
ducitur. Pinarius tum, *convoca-*
tis militibus inquit &c. Adde Po-
 lyaeum l. viii. c. 21. Quia au-
 tem pro si in Vaticano est *simul*
 in Edd. Italicis *se*, forsan con-
 jicias *simul* addendum esse *et ad-*
stantibus. Quidquid hoc sit, de-
 levi *et militibus* auctoritate MSto-
 rum, & historia ac ratione ju-
 bente. Absurdum enim foret.

⁷⁴ *Censuissent*] MS. *consuluis-*
sint. SCRIV. F. *consensissent* IDEM
 Cur. post. *Sensissent* Medic. anti-
 quior. In Edd. Italicis, Medi-
 ceo altero, & Vaticano scribitur
 tantum *idem omnes Hennenses oc-*
cidit, ceteris omissis.

⁷⁵ *Universa*] Leid. sec. Hen-
 H h 4

exciperetur, deprehensa eorum perfidia, oppidum ⁷⁶ diripuit.

XXIV. ⁷⁷ Ti. Gracchus, quum edixisset futurum, ut ex volonum numero fortibus libertatem daret, ignavos ⁷⁸ crucibus adfigeret, & quatuor millia ex his, ⁷⁹ qui segnius pugnaverant, metu poenae in quemdam munitum collem ⁸⁰ coisfessent, misit, qui eis dicerent, totum sibi exercitum volonum ⁸¹ vicisse videri, quod hostes ⁸² fugif-

ensum. statim in theatro Petrenf. in fine occidit Leid. pr. & Edd. Italicae prave.

⁷⁶ *Diripuit.*] *Diripit* Medic. sec. Ed. Paris. & Hitt. ac Wech. margo.

⁷⁷ *Tigracus cum edixisset futurum, ut ex Volonum numero.*] En quam portentosa nomina invenerint illi, monstrorum potius, quam hominum digni nomine. Voces, quae coaluerunt ex notis, ita distrahimus *Ti. Gracchus*. Illis vero librariis non fortunam casumque seditioforum Gracchorum, sed mentem meliorem optemus. Nihil erat hac emendatione facilius: quare miror, tot correctores hoc mendum non animadvertisse. STEW. *Tiberius Gracchus*. Ita legendum. vulgo monstruose *Tigracus*. SCRIV. Reposui *Ti. Gracchus* solemni scriptura veterum, & auctoritate Patlatini, Vossiani, Hillensb. Leid. pr. Cantabr. sec. duo habent *T. Graccus*. Medicus pr. Petrenf. Cantabr. text. omnibus litteris *Tiberius Gracchus*. De restitutione hujus vocis primum per Stewechium factae nemo dubitare potest, qui legerit hanc rem plenius, & pulcherrime enarratam a Livio l. xxiv. c. 14. & seqq.

⁷⁸ *Crucibus adfigeret.*] *Cruciatibus afficeret* MS. SCRIV. 4. Reg. 3. Hill. *Crucibus afficeret*. SCRIV. *Cruciatibus afficeret*. Tenn. *Adfigeret* etiam Gud. & Leid. pr.

quod quum & in Arceriano invenisset Keuchenius, temere adripuit lectionem *cruciatibus affic.* Vulgatum moveri non debet. Livius. *Qui loco coisfessit, in eum servili supplicio animadverturum* h. e. cruce.

⁷⁹ *Qui segnius p.*] Ita ediderunt Keuchenius, & Tennulius, nihil monentes; cum antea scriberetur *quia*, ut est in MSS. nonnullis. quae Leid. pr. sed bene Leid. sec. Gudian. & alii *qui*. Eodem modo Livius *quatuor millia volonum militum, qui pugnaverant segnius* &c. *Millia*, qui ut supra restitui tot millia superati l. iv. c. 2 §. 7. ubi vide.

⁸⁰ *Coisfessent.*] *Confugissent* Medic. pr. *coisfessit* sec. Mox sibi deest in Leid. sec.

⁸¹ *Vicisse videri, quod hostes fugissent, & sic eos, & sua fide, & ipsorum metu exsolutos recepit.*] Ad oram libri Parisiensis proisfugissent, adscribi fuisse non sum nescius. at non video, qua sententia id recipi possit. Legerim potius *fecisse videri*, vel hoc modo, *misit, qui eis dicerent, id totum exercitum Volonum fecisse videri, quod hostes fugissent*. Livium consule libro xxiv. & videbis non usque quaque cum Frontino illi convenire. STEW. *Vicisse* Stewechius, & MSS. *fecisse*. SCRIV. STEW. & SCRIV. MSS. *fecisse*. Unus Reg. vel *fuisse victorem vel vicisse videri*, TENN. *Fuisse* Medic.

PL

gissent; & sic eos, ⁸³ & sua fide, & ipsorum metu exsolutos recepit.

XXV. Hannibal post proelium, quo ingentem ⁸⁴ cladem ad Thrasymenum Romani acceperunt, quum sex millia hostium, interposita partitione, in potestatem suam ⁸⁵ redegisset, socios Latini nominis ⁸⁶ benigne in civitates suas dimisit, diffidens, se Italiae liberandae causa bellum gerere; eorumque opera aliquot populos in deditionem accepit.

XXVI. Mago, quum Locri obsiderentur ^{86a} Crispino, classis nostrae praefecto, ⁸⁷ diffudit ad Ro-

^a Vulgo R. S. L. NOMINIS, R.

pr. fecisse etiam Keuchenius malebat, non ego.

⁸² *Fugissent*] *Alias fuissent.*
SCRIV. *Scriv.* 4. Reg. Voss. & 1. Hill. *Fuissent.* Sed Hill & Voss. ad marginem. *Fudissent.*
TENN. *Fuissent* etiam sex mei, & Hitt. ac Wech. margo. pro quod Medicei, & Leid. *fec. qui.* Edd. Italicae non habent hoc, & seqq. 4. *Exempla.* Forte quod hostes fusi fuissent. Sic supra *mississent* pro *missi essent* vel *issent*, & similia saepe corrupta. Immo *fugissent*, pro *fusi essent* irreplevit etiam in textum l. 11. c. 13. 1.

⁸³ *Et sua fide*] *Ab sua f.* Medic. *sec. solutos* Leid. *sec.* Lipsius volebat *exsoluto*. Livius in hac re, ut passim ille alique *exsoluta fide publica*. sed vide ad §. 35. pro *ipsorum Hillensb. suorum.*

⁸⁴ *Cladem.*] Obstante sensu, & constructione Petrensi. *quam* addit. Dein *ex interp.* p. Leid. *sec.* & *interp.* Medic. pr. *accepta pass.* Hillensb.

⁸⁵ *Redegisset, socios Latini nominis, benigne &c.*] Sic vulgo ab omnibus haec verba eduntur, quasi sex illa millia hominum

fuissent socii Latini nominis, eosque omnes dimiserit Hannibal; unde & in Mediceo pr. *exaratur pejus benigneque.* Non sane. Sex millia fuere mixti Romani Latinique, ex illis vero dimisit Latinos; quare distinctionem post *to nominis* sustuli. Livius l. xxii. c. 6. 7. *Hannibal captivorum quos Latini nominis essent, sine pretio dimissis, Romanis in vincula datis, &c.*

⁸⁶ *A Crispino*] Perperam, nam Crispinus erat Consul, & collega Marcelli, ejusdemque proelii consors, ut recte noster ipse mox §. 38. Praefectus vero classis erat L. Cincius Alimentus. Errorem hunc jam animadvertit Cl. Wesselingus l. 11. Obs. c. 8. Lege omnino Livium l. xxvii. c. 28. *a Crispino* habet hic Petrensis.

⁸⁷ *Diffudit*] Leid. *sec. diffundit.* dein *casum ineptè* MSS. 3. & [Ed. Par. Unus Marcellum, Medicei Mario. in *cons.* praepositio deest in Leid. *sec.* se abest a Medic. *sec.* Mox *conscendere* Petr. *conscendens* Medic. pr. ac in eodem non comparer.

Romana castra rumorem, Hannibalem, caeso Marcello, ad liberandos obsidione Locros venire: Clam deinde equites emissos jussit a montibus, qui in conspectu erant, se ostendere: quo facto effecit, ut Crispinus, Hannibalem adesse ratus, conscenderet naves, ac fugeret.

XXVII. Scipio AEmilianus, ad Numantiam, omnibus non cohortibus tantum, ⁸⁸ sed centuriis sagittarios & funditores interposuit.

XXVIII. Pelopidas Thebanus, ⁸⁹ quum a Thessalis in fugam versus, flumen, in quo tumultuarium fecerat pontem, ⁹⁰ liberasset, ne sequen-

⁸⁸ Sed centuriis] Petrenf. sed & &c. immiscuit. Verum rectius abest. rō & nostri more. V. adl. 1. 3. 10. & alibi. Ex rōp immiscuit non male coniecit scribi posse Clar Wasse intermiscuit, ut plus semel Livius. At mutatione non opus est.

⁸⁹ Quum a Thessalis] Medic. sec. ad Thessaliam. De bello, per ipsum contra Thessalos gesto, vide in vita ejus a Nepote scripta, & illic Comment ac supra l. 1. 5. 2. 111. 8. 2. Dein in quo tumultu varium Ed. Paris. sed vide Keuchen.

⁹⁰ Flumen liberasset] L. 1. c. 5. ex. 3. Ad haec verba Unam spem salutis habent, si flumen liberasset, dixi, Stewechium legere si flumen superasset, correctione non admodum necessaria. Similiter & abstinendae ab hoc loco manus Criticae: nec legendum cum Stewechio, superasset. Volo, inquam, facta rectaque vulgata maneat lectio. Quid sit flumen liberare duobus his locis faterur se nescire Stewechius. Quare commendabat, flumen superasset. Probem, si non membranarum optimas, saltem ullos adtipulatores haberet libros scriptos, sed nul-

los habet: sane non meos tres, non Palatinos; in quibus omnibus disertim exaratum est, liberasset. Nec aliter legitur exemplo 13. c. 4. l. 1. ubi Philippus nullo prohibente angustias freti liberavit. Qui locus sefellit Stewechium; alias debuisset & ille subite ferreum acumen: dixisset legendum angustias freti superavit. Malo exemplo, & ad instar inperitorum librariorum sciorumque, qui, quod in veterum libris statim non perceperunt, flagitiose corruerunt, quod illi emendare vocabant. Sic Hyginus in Mythologicis etiam liberare flumen pro transire dixit, c. 257. Qui cum duceretur, vix tandem Moerus, liberato flumine, consequitur carnificem. Haec alibi capite singulari pluribus propugnavi. SCR17. Passus est suos manes Stewechius, cum potuit ab animo suo impetrare, ut liberare flumen Romana civitate ejiceret, sed ubique subjiceret, superare, & id verbi probaret exemplis, quae non quaerebantur. Atqui omnes MSS. retinent alterum l. 1. c. 5. n. 3. Si flumen liberasset, cujus ripam hostes tenebant. l. 1. c. 4. n. 13. Philippus nulla prohibente angustias freti li-

bera-

quentibus hostibus idem transitus maneret, novissimo agmini praecepit, incenderent pontem.

XXIX. Romani, quum Campanis equitibus nullo modo pares essent, ⁹¹ Q. Naevius Centurio in exercitu Fulvii Flacci Procos. excogitavit,

beravit. Hyginus fab. 237. *Vix tandem Moeris liberato flumine, consequitur carnificem.* Sic quoque cum Scriverio ibi legi censeat Virorum elegantissimus Thomas Munckerus. Neque enim audiendus hic celeberrimus Scheferus, qui dedit *librato*. Nam tela & corpora libratur; sed aqua librari alio sensu dicitur ab aquaeductoribus, nimirum cum aquae altitudo peraequatur velut ad libellam a loco, quo oritur, ad locum, quo deducenda est. Vitruv. viii. c. 16. *Libratur a dioptris, artifex, qui comparat altitudinem aquae, dicitur librator.* Plin. x. epist. 50. *Supereſt, ut in libratorum vel architectum, si tibi videbitur, mittas, qui diligenter exploret, sine lacus altior mari.* epist. 51. *Potervis a Calpurnio. Macro petere libratores.* Frontin. de aquaeductibus. *Procurator calicem ejus moduli, qui fuerit impetratus, adhibitis libratoribus, signari cures.* Libramentum dicitur conceptaculum, quo aqua librata excipitur. Plin. l. iv. epist. 30. *An nescio, quod libramentum abditum & caecum, quod cum exinanitum est, suscitatur & elicit fontem: quum repletum, moratur & stranguat.* Vitruvius l. viii. c. 7. *Usus libramentum quam longissimum; hoc autem erit venter, quod Graeci appellant κοιλίαν.* Frontin. de aquaeductibus. *Ductus enim habet longitudinem, ita exigente libramento, passum lxxii milium.* Altitudo aquae aequalis vocatur *libra*. Frontin. ibidem. *Debita, quas capite etiam Clau-*

dia libram aequat. Ibidem. *Ordines & longitudines rivorum, & ordinem librae perscrutus sum.* Aliud agere inceperam, ut liberem fidem, liberare flumen Francorum linguae Francorum *unc fossa* convenit. agmen claudat purissimae Latinitatis Arbitr. *Necdum liberaveram cellulae limen, cum animadverto Enotheam cum testa ignis plena venientem.* TERN. Medic. sec. libassit. Petrensis irannasset, e Glossa. vide supra. In fine perperam ut post praeceptum addunt MSS. quatnor. quod saepe notatum praecedentibus libris. *Inciderent p. Medic. pr.*

⁹¹ Q. Naevius] Nonius, *Nenius* alii pauci. Q. Naevius vocatur etiam Valerio Maximo l. ii. c. 3. §. 3. Ed. Bononiensis *Navius*. Quod sine dubio Beroaldo debetur, quia Livio l. xxvi. c. 4. appellatur Q. *Navius*, sed dubito, an vere: nam *Navius* cognomen potius est, ut in augure *Accio Navio*. Certe *Naevium* Valerii & Frontini non temere sollicitem.

⁹² *Ut delectos ex toto exercitu.*] Mirum, ni procul in suas terras hinc ableganda particula *ut*: ac paulo post legendum *jubere* pro *juberent*, quemadmodum reliqua verba infinite ponuntur subsequencia, *armare, incipere*. STEW. *ut ut delet Stew. & l. jubere.* SCRIV. *Excogitavit jubere, & incipere.* Latinum non est. Vulgata lectio se recte habet. Naevius hoc excogitavit, ut Fulvius Procos. juberet &c. quod ratio militaris Romanorum disciplinae postulat.

vit, ⁹² ut ⁹³ delectos ex toto exercitu, qui velocissimi videbantur, & ⁹⁴ mediocris erant staturae, ⁹⁵ parmulis non amplis, & ⁹⁶ galericulis ⁹⁷ gladiisque, ac septenis singulos hastis quaternorum circiter pedum ⁹⁸ armare, eosque, adjunctos equi-

⁹² *Delectos*] MSS. duo electos, frequentissima variatione v. l. 1. 1. 9. supra in exercitu deest in Leid pr.

⁹⁴ *Mediocris staturae*] MSS. quidam hic melioris; alius naturae agnoscit. SCRIV. Melioris est in Edd. Italicis. naturae in Palatino. Nil mura. expediti corporis Valerius. Vigore & levitate corporis veloces Livius. quales sunt mediocris staturae homines. Mutavi verborum ordinem e MSS. plerisque. Vulgo staturae erant.

⁹⁵ *Parmulis non amplis*] Pro parmulis scribi voluere Parisienses, spathulis. sed crassus ille error est. Audi, quae postea his velitis arma auctor noster tribuit, galericulis, gladiisque ac septenis singulos hastis quaternorum circiter pedum armare. Parmulam, id est, minorem clypeum, tripedalem scilicet, & brevior, quam erat equitum, velites gestasse, ad Vegetium doceo ex Livio, Valerio Maximo, Orofio, Eutropio. STEW. Alias spatulis & galeolis. SCRIV. Spatulis Mediceis, & Edd. Italicis. parvulis, parmillis, parmidis alii inepte. Praeter Stewechium ad Veget. l. III. 16. adi Lipsium ad Valerii locum. & Dempst. ad Rosin. l. x. c. 10. Neque, ut deminutivum parmulae probetur, necesse est ad Glossaria cum Keuchenio decurrere, cum ipse Horatius dixerit relicta non bene parmula l. II. O. 7. 10.

⁹⁶ *Galericulis*] Alias Galeolis. Verum 4. Reg. 2. Hill Voss Galeculis. Galecula est diminutivum secundi gradus, cujus

generis recensentur a literatissimo Reinesio ad fragm. Petron. Olla, ollula, ollicula. Silva, silvula, silvicula. Servus, servulus, serviulus. Glomus, glomulus, glomiculus, glomicellus. Stera, sterula, stericula, h. e. uterculus. Sic galea, galeola, galeicula. Sed amplius pronuncio. TERN. Galeculis Ed. Hittorp. Galeculis superscripto τῶν MS. Gronov. Galeculis etiam Leidenses, Medicei, Cantabrig. sec. & Ed. Paris. agnoscunt. At monachorum otio abutentium hoc inventum est. Galericulus vel Galericulum est tegumentum ferinae pellis, quo loco galeae testis erat Vels. Polyb. l. vi. c. 20. de Velite. Προσπικνοσμεῖται δὲ λιτῶν περικεφαλῶν ποτὶ τὴν λυκίσαι ἐπὶ τῶν τοιῶν ἐπιτιθέται, σκίπτει ἅμα τὴν στήθεα χάσας &c. Galenus Virgilio l. VII. 688. AEN.

suosque lupi depelle galeros

Tegmen habes capiti.

Adde Lipsium l. III. de Mil. Rom. C. 1.

⁹⁷ *Gladiisque, ac*] Gladiis atque Leid. sec. & sep. Medic. sec. Petrensis hic gladiisque ac singulis hastis q. c. peditum corruptissime. Livius eis parmae breviores quam equestres, & septena jacula quaternos longa pedes data. Valer. brevibus & incurvis septenis armatos hastis. διωρυχὺν dicit Polybius.

⁹⁸ *Armare*] F. Armare. SCRIV. Cur. post. ut ex ante dictis suppleendum est. Petrenf. armari, quod petrenf.

quitibus, juberet usque ad moenia provehi,
 99 deinde ibi positus nostris equitibus ¹⁰⁰ incipe-
 re inter hostium equitatum proeliari: quo facto
 vehementer & ipsi Campani afflicti sunt, &
 maxime equi eorum. Quibus turbatis, prona
 nostris victoria fuit.

XXX. ¹⁰¹ P. Scipio in Lydia, quum die ac
 nocte imbre continuo vexatum exercitum Antio-
 chi videret; nec homines tantum aut equos deficere,
 verum arcus quoque ¹⁰² madentibus nervis inha-
 biles factos, exhortatus est ¹⁰³ fratrem, ut poste-
 ro, quamvis religioso, die ¹⁰⁴ committeretur proe-
 lium. Quam sententiam secuta victoria est.

XXXI. Catonem vastantem Hispaniam, le-
 gati ¹⁰⁵ Ilergetum, qui sociorum populus erat, adie-

inde est, ut diximus. sed arma-
 rer, quod Scriverius conjecit,
 placet; confirmatum nempe Hil-
 lensb. & Medic. sec. Codd. ut
 armaret & provehi juberet; idem
 est, quod armari & provehi j. Vi-
 de omnino, quae notavi ad l.
 II. s. 45. Adjunctos equitibus.
 cape pro sedentes in equis equi-
 tum. Veloci saltu jungere se e-
 quitantibus Valer. Singulos in e-
 quos suos accipientes equites Li-
 vius.

99 Deinde ibi p.] Dein positus
 MS. SCRIV. Ibi deest in Palati-
 no. positus ibi Voss.

100 Incipere inter] F. inciperent
 contra. SCRIV. Cur. post.

101 P. Scipio] Deest praeno-
 men in Leid. sec. in Lydiam
 Medic. pr. Mox verum etiam a.
 q. Leid sec.

102 Madentibus nervis] Vide
 Freinsheimium ad Flor. II. 6.
 Imber subito superfus, mira fe-
 licitate, Persicos arcus corruerat.
 Idem sub Numeriano, qui Cari-
 caedem ulcisceretur, contrigisse
 Parthis narrat Nemesianus Cyne-

ECT. V. 75.

Imbellemque fugam clausasque
 pharetas

Parthorum, laxosque arcus &
 spicula nulla.

103 Fratrem] Suos Medic. pr.
 Edd. Italicae, & aliarum mar-
 go. Frater erat Consul L. Scipio;
 Verum P. Scipio fratrem ad id
 exhortari non potuit: Aeger e-
 nim Elaeae jacebat. Teste Livio
 l. xxxviii. c. 37. & seqq. & Ap-
 piano in Syriac. p. m. 170. &c.
 qui ambo descripserunt Polybium
 hic deperditum.

104 Committeretur] MSS. octo
 committeret. Medic. pr. com-
 mitterent. Si pro P. scriberetur
 L. & suos ac committerent e MSS.
 admitteremus, cum ceteris Hi-
 storiciis consentiret noster. Nunc
 inmane quantum errat.

105 Ilergetum] Legetum
 MSS. novem Petrenf. Lele-
 gum. Vatican. Legentium. Ed.
 Rom. Legatum. Ed. Paris. Illei-
 getum. Medicus secundus solus
 proxime verum Ilergetum. Be-
 roaldus in Bonon. bene Ilergetum
 exhibuit. Sic enim vocantur tum

ab

adierunt, oraveruntque auxilia. Ille ne ¹⁰⁶ aut abnegato ¹⁰⁷ adiutorio socios alienaret, aut ducto exercitu vires minueret, tertiam partem militum cibaria parare, & naves adscendere iussit, dato praecepto, ut ¹⁰⁸ caussati ventos, retro redirent. ¹⁰⁹ Praecedens interim ¹¹⁰ adventantis auxilii rumor, ¹¹¹ ut Ilergetum excitavit animos, ita hostium ¹¹² consilia discussit.

XXXII.

ab aliis, tum a Livio l. xxxiv. 11. ubi vide totam rem.

¹⁰⁶ Aut abn.] Conjunctio abest a MSS. octo. Palat. aut neg.

¹⁰⁷ Adiutorio] Pro auxilio. Vox non adeo infrequens Latinis, ut vulgo puratur. Frontin. 11. 5. n. 11. Ipsi tanquam in adiutorium exierunt. Vellejus l. 11. c. 102. In adiutorium ejus bellum traherebat. Valer. Max. 111. 7. 10. Saevientem fortunam in adiutorium sui pudore victam convertere. Frontin. l. 1. c. 2. n. 6. Est aliud explorandi genus; quo ipsi duces, nullo extrinsecus adiutorio, per se provident. Asinius Pollio apud Sueton. de Gramm. c. 10. In eam rem adiutorium ei fecit maxime quidam Attejus. Quintil. declam. 6. An vero non mereatur adiutorium, nisi qui praesente filio miser est. Ibid. Optimus filius corpore suo adiutoria patri redemit. l. 111. c. 9. De egressione: Sivo est in causa; adiutorium vel ornamentum partium est earum, ex quibus egreditur. l. xii. c. 10. Utetur quoque iis adiutoriis, quae ab eadem sunt nobis concessa natura, Hyginus fab. 96. Rogarent, ut eum adiutorium Danais mitterent. fab. 157. Rogat eum, ut sibi adiutorio esset. Nimiis fui non apud imperitos, sed doctos, qui verba in Latina Bibliorum versione extantia; Deus adiutorium meum, sciunt esse saepe optima notae. de qua & agit Statilejus, ut putat, Iler-

Iustris Abbas Gradius summi Pontificis Bibliothecarius, ad Petron. fragm. f. 10. & 11. TENN. Male duo Cantabrigiae auxilio. Adi supra ad l. 11. 5. 11, perperam etiam MSS. multi deducto. Pro vires Hill. socios. Et hoc male. Sexcenties vires vocantur copiae, quod & ante dictum.

¹⁰⁸ Causati ventos] MSS. ad unum omnes, & Ed princeps cum Paris. cant. ventos deest in Leid. sec. Latet mendum. non opus enim erat, ut hoc causarentur, qui redirent ad Catonem ipsum Livius ait c. 13. eos nondum profectos fuisse, sed legatis profectis; Consulem, ubi satis, quod in speciem fuit, ostentatum est, revocari ex navibus milites iussisse.

¹⁰⁹ Praecedens.] Vatican. & Ed. Rom. recedens.

¹¹⁰ Adventantis auxilii.] Petrensi. ad. in auxilii. Gudian. adventantes in auxiliis. Al. in marg. adventis ausi Medic. pr. adscendentis in auxilium. Leid. sec. adventis auxilio.

¹¹¹ Ut Ilergetum] Voss. l. Hill. 4. Reg. Ut Ilergetum. & sic ante. male. Nam Ilergetes Ptolemaeo Ἰλγῆτες dicuntur, siti cis Iberum fluvium. Corruptus hic est Stephanus. TENN. Ut Ilergetum mei etiam tantum non cū. Mox decussit aliqui, & Edd. pp. itidem male.

¹¹² Consilia discussit] h. e. va-

XXXII. ¹¹³ C. Caesar, quum in partibus Pompejanis magna equitum Romanorum esset manus, ¹¹⁴ eaque armorum scientia milites ¹¹⁵ conficeret, ora oculosque eorum gladiis peti iussit, &c.

na & irrita fecit. Florus 111. 18. *Postquam id nefas proditione discussum est.* Vellej. 11. c. 48. C. Curio coalescentis conditiones pacis, quas & Caesar iustissimo animo postulabat, & Pompeius aequo recipiebat, discussit ac rupit. Justin. 11. 15. *Proditiōis consilia discussit.* TENN.

¹¹³ C. Caesar.] Sine praenomine Medic. pr. Leid. sec. & Edd. Italicae.

¹¹⁴ Eaque a. scientia milites conficeret.] Id est ad verbum: & ea manus equitum conturbaret, & quasi metu quodam exanimaret pedites Caesarianos sua armorum scientia. At hunc sermonem inquinatum, & sententiae expertem esse, ajunt Barthius l. vi. Advers. c. 26. & Rubenius in Elect. l. 11. c. 32. Barthiusque corrigit, ut putat, vere eaque formarem nitentia milites afficeret, cui conjecturae faveret, quod eam ob causam quidam dicant jussisse Caesarem, eorum ora peti, ut formae suae metuentes juvenes illi delicati, qui in Pompeji castris erant, statim hoc animadverso cederent: ut clare Polyaen. l. viii. c. 23. §. 25., & Plutarch. in Pomp. p. 656. & alii. Verum praeterquam quod vel sic conficeret non mutem, nitentia pro nitore vox non est Latina. Rectius conjecit Rubenius. Suique armorum scientia militis conficeret. Sed & haec intricatior est constructio, & a MStorum lectione nimis recedit, quae tamen non placet. Quare legendum ego opinor eaque armorum magnificentia i. e. is splendor

equitum. Ipse Caesar eam meruit, teste Plutarcho ibida. Καὶ φοβηθεὶς τὴν λαμπρότητα τῶ ἰπλισμῷ &c. & in Caesare p. 728. καὶ διδοικὼς τὴν λαμπρότητα καὶ τὸ πλῆθος ἰππέων. Adde Caes. l. 111. B. Civ. c. 84. Splendor autem ille recte appellatur Magnificentia. Curt. l. v. c. 1. §. 23. Equites suo magis atque equorum cultu ad luxuriam magis, quam ad magnificentiam exaltati, ultimum ibant. Sic magnificentia epularum, magnificentissimum spectaculum, magnificentissimus triumphus, & similia. scientia tamen non omnino damno. Caesaris enim milites facile credere potuerunt, equites illos Pompejanos numero vii. M. armorum adeo peritos esse, cum scirent, equestrem juventutem tanto cum ardore se exercere semper in armis. Lipsius ad oram libri sui reposuit multum conf. notavitque in Vet. libro esse confunderet.

¹¹⁵ Conficeret.] Penitus absumeret, sterneret. Sueton. Tito c. 5. Novissima Hierosolymorum oppugnatione vii. propugnatores totidem sagittarum confecit ictibus. Sallust. Jug. 50. Veritus ex anni tempore, & inopia aquae, ne sit conficeretur exercitus. Nepos Lyfandro c. 1. Athenienses in Peloponnesos sexto & vigesimo anno bellum gerentes confecisse apparet. Cicero de inventione. Licinius hostes consecutus est & confecit. Hinc parabolici, qui in venatione Circensis, vel Amphitheatrali occidebant feras, confectores dicti. TENN.

& sic ¹¹⁶ ¹¹⁷ averfam * aciem cedere coëgit.

XXXIII. ¹¹⁸ Vaccaci, quum a Sempronio
¹¹⁹ Graccho collatis signis urguerentur, univer-
 sas copias cinxere plaustris, quae inpleverant for-
 tissimis viris, muliebri veste tectis. Sempronium
¹²⁰ quo-

* Vulgo ADVERSAM FACIEM CAEDI:

¹¹⁶ *Adversam faciem caedere* *toëgii*] Cave, sis, credas, Frontini hanc scripitionem esse: quid enim distent illa, ora oculosque petere, ab his, *adversam faciem caedere*? vide, quantas turbas idat unius vocalae immutatio, vel adjectio litterae. corrigo, & sic *aversa facie cedere coëgi*: volentibus historiographis, & sententia id ipsum flagitante. Tria enim hominum millia a Caesare ad hoc dilecta, atque instituta memoriae proditum est, ut longioribus telis, nobilium Rom. qui a Pompejo stabant, non crura, aut femina; verum oculos & vultus obnixte peterent ac ferirent. Inde ut juvenis illi coma, & aetatis flore decori ferum ante oculos versari viderunt, statim abiectis animis, faciem averterunt, ac fugientes caesi sunt. Auctor Plutarchus in Pompejo, literum in Caesare. Appianus 11. De bello civili. Item alii. Stew. Melius *aversa acie*. SCRIV.

¹¹⁷ *Adversam faciem*] Sic lege. male 1. Reg. Voss. *Aversam*. Stewech. *Aversa facie cedere*. Scriv. *Aversa acie cedere*. Lucanus l. vii. vl. 575.

Adversosque jubet ferro confundere vultus.

Florus iv. 2. *Miles faciem feri*. Vide Freinshemium. Quia ut Tacit. Germ. c. 43. *Primi in omnibus proeliis oculi vincuntur*. Qui terror ne quid apud suos posset, Marius Plutar. f. 414. *Τῆς δὲ στρατιῆς ὑπὲρ τῶ χέρα*

ισὰς ἀπὸ μέρους, καὶ διαδοχὰς καλούων, εἰδίζε τὸν μορφῇ ἀνιχέσθαι τῶν πολεμίων καὶ τῶ οὐκ ὀπορθεῖν. TENN. Male cum Keuchenio haec defendit Tennulius, nihil enim differunt ora & oculos peti, & *adversam faciem caedi*. Saltem si id voluisset auctor, scribere debuisset *peti & sic adversam faciem caedi jussit*. Ill. Rutgers. l. i. Var. Lect. c. 4. & D. Vossius ad Caes. l. 111. B. Civ. c. 94. malunt *adversam aciem cedere*, sed hoc non probat se mihi, qui enim cedit, non adversus, sed aversus est. Quare omnino scribendum *aversam aciem cedere*, quod magno cum gaudio nunc video etiam incidisse summo Gronovio. coëgit eos se avertere, ne ictus in ora reciperent, & sic cedere. Crebro jam vidimus *aversum* abiisse in *adversum*. Vide notarum indicem. *Aversum* hic tamen duo mei, & Hittorp. margo. ac *ciem* diserte in Mediceo antiquiore. *Cedere* est in MSS. omnibus. vel *credere*.

¹¹⁸ *Vaccaci*] Graecis Οὐάκκαχοι, Vaccaci Flor. 11. 17. & 19. 12. male 1. Hill Locri. alter Hill. Voss. 2. Reg. Voceni. Voss. & 2. Reg. marg. Vacri. TENN. Luc. Ed. Par. & Hittorp. *Eraccii* Vatic. *Vacceni* Gud. *Coetri* Cantabr. tert. *Votari* Medic. pr. scribe *Vaccaci*, ut ubique e Graecis verissime reposuerunt viri docti.

¹¹⁹ *Graccho*] Deest hoc in Medic. pr. multis Palat.

¹²⁰ quoque, tamquam adversus feminas, ¹²¹ audentius ad obsidendos hostes consurgentem, hi, qui in plaustris erant, adgressi fugaverunt.

XXXIV. Eumenes ¹²² Cardianus ex successoribus Alexandri, in castello ¹²³ quodam clausus, ¹²⁴ quo exercere equos non poterat, certis quotidie horis ita suspendebat, ut posterioribus pedibus innixi, prioribus adlevatis, ¹²⁵ dum * naturalem adstipendi adpetunt consuetudinem, ad sudorem. ¹²⁶ undique crura jactarent.

XXXV.

* Vulgo cum.

¹²⁰ Quoque] 3. Reg. τὸ quoque omittunt. TENN. Omittunt τὸ quoque tres Cantabrigienses, Medicei ambo, uterque Leidensis, Palatinus, & Edd. primae, & potest facile & rectius abesse; quamquam malim Semproniumque; quod adscripsit ad marginem Scriverius.

¹²¹ Audentius] Edd. Italicae audacius. Leid. sec. ardentius ad occidendos h. eadem mutatione, quam habuimus l. iv. c. i. 18. adversus hostem audentiores fierent. ubi vide. fuerant in Petrensi prostrans.

¹²² Cardianus.] Ita legendum. vulgo est Sardiannus. SCRIV. Cardianus sic lege. male in 3. Reg. Voss. 2. Hill. Sardiannus. Stephanus. Καρδία πόλις τῶν Θρᾷκη χιρρόνησιν. Scholiastes in Aristophanis aves. Καρδία πόλις Θρᾷκης, ἧς οἱ πολλοὶ τοῦ Καρδιανοί. TENN. Plerique MSS. & Edd. VV. perperam Sardiannus. Cardianus jam emendavit P. Leopardus l. 11. Em. c. 12. Adde ei Lambin. ad Nepot. Eumenum Cardianum.

¹²³ Quodam] Medic. pr. quondam.

¹²⁴ Quo.] Quum MSS. SCRIV. Quoniam Cantabr. tert. quum Palat. qui Medic. sec. & Ed. Rom.

quia Vatican. & Var. Less. Vossicum Ed. Bon. qua Leid. pr. Lege scilicet quod cum Leid. sec. & Medic. pr. poterant Medic. sec. & Ed. Rom. dein ita eos f. Petrensi. deest ita in Leid. sec.

¹²⁵ Cum n. adstipendi adpetunt.] Scriverius margini adjecit f. adstipendi adpetere, non bene. Pro cum autem ex Edd. Italicis & MSS. quibusdam scripsi dum, quomodo locum hunc recte adducit Lambin. ad Nepot. c. 5. Substringebat caput loro alius, quam ut prioribus pedibus plane terram posset attingere; deinde post verberibus cogebat exsultare, & calces remittere. MS. Leid. posterioribus cogebat, ut quidam emendat, non necessario; nam in ejus vita Plutarchus ait p. 590. ἄτω τῷ ἀνηρημένους οἱ ἰπποκόμοι παρὲς αὐτὸς ἅμα ταῖς τοῦ περὶ βυαῖς καὶ ταῖς μάστιγι ἐπηρῖστον.

¹²⁶ Undique] 4. Reg. Voss. 3. Hill. ad sudorem vimque. TENN. Valde suspectum est istud undique. Cantabr. tert. nunquam. (Leid. sec. meque. cum Medic. pr. Palatin. cumque. Duo alii Cantabr. Vatican. & Edd. Paris. Hill. ac Wechel. Vimque. Lambinus ibidem citat, & ad marginem sui exemplaris conjecit Gronovius,

II 46

XXXV. ¹²⁷ M. Cato, pollicentibus barbaris duces itinerum, & insuper praesidium, si magna summa eis promitteretur, non dubitavit polliceri: quia aut victoribus ex spoliis hostilibus poterat dare, aut ¹²⁸ interfectis, exsolvebatur ¹²⁹ promisso.

XXXVI. Q. Maximus transfugere ad hostes volentem ¹³⁰ Statilium, nobilem clarae operae equi-

a Vulgo PROMISSIO.

ad sudorem usque, & sic vel vimque legi vult Bosius. Scriverius ad oram allevit utique. Ego putem scribendum omnino ad sudorem hinniūque. Plutarch. ibid. καὶ πολὺν ἠφίστασεν ἰδρῶτα καὶ σιναιγμόν. i. e. gemitum sive anhelitum, quod super hoc loco consultus malebat Orvilius meus. Scriptum fuerat innitumque. Hoc locum corrumpendo anam dedit.

¹²⁷ M. Cato.] Sine praenominē Leid. sec. In fine pro poterat. Edd. Italicæ licebat, & solvebatur.

¹²⁸ Interfectis.] Leid. sec. pro Var. Lect. victis, & ita Petrenf qui habet victi non repeterent promissum. ac Ed. Paris. & hoc placet propter oppositionem Keuchennio. Interfectis Leidenfēs, Medicei, Hillensberg. & Vossian. Interfectis Scriverii unus. An confectis i. e. interfectis, occisis? vel interceptis? vid. l. 11. 4. 16. cum omnibus copiis interceptus est.

¹²⁹ Promisso.] Scio, rem ipsam saepe exsolvi dici, quam quis praestare erat coactus: exsolvere fidem, debitum, culpam, praemia, & similia, atque ita ipse reposui in Lucano l. vii. 262. gladioque exsolvit culpam. cum vulgo legeretur gladioque exsolvit culpa. Verum hoc loco videtur id non convenire. Promissio enim interfectis hominibus exsolvi ne-

quit, ut sensus deberet esse in oppositione, quam hic adhibet auctor. Quare mecum lege e duobus Leidenfibus promisso. Cato aut poterat dare pecuniam victoribus, i. e. si essent victores, aut exsolvebatur suo promisso, interfectis i. e. si essent interfecti. Sic §. 24. eos sua fide & ipsorum metu exsolutos recepit. Exsolvere religione, poena, curis, & talia saepius invenias. Petrenf. promissum: quod ipsum praeferebat Cl. Wasse, quia historici magis amant promissum dicere, quam promissionem.

¹³⁰ Statilium nobilem.] Compar exemplum supra l. iii. c. 16. §. 1. Si non idem hic, legendumque totidem fere quidem apicibus, sed lectione multum variante, & abeunte a vulgata volentem Bantium Nolanum cl. op. eq. Vide hic Livium l. xxiii. f. 233. Scriv. Cur. post. Errat Celeb. Scriverius, cui tamen errori facilis est venia, partim, quod haec facta sibi tantopere sint similia, Cl. scilicet Marcelli, & Q. Fabii Maximi, partim, quod Valerius Maximus illum in hanc opinionem inducere potuerit. Is enim ait l. vii. c. 3. §. 6. Fabius Maximus dum praecipuas fortitudinis Nolanum peditem dubia fide suspectum. &c. quod aperte falsissimum est, & pejus a Fighio additum, Plurarchum cum Valerio consentire. Marcellus Nolanus

equitem, vocari ad se iussit; eique excusavit, quod, invidia commilitonum, virtutes illius ad id tempus ignorasset: tum donato ei equo, ¹³¹ pecuniam insuper largitus, obtinuit, ut, quem ex conscientia trepidum arcessierat, laetum dimitteret, & ex dubio in reliquum non minus ¹³² fidelem, quam fortem; haberet equitem.

XXXVII. Philippus, quum audisset, ¹³³ Pythiam quemdam ¹³⁴ bonum pugnatorem, ¹³⁵ alie-

a Vulgo FIDENTEM.

Ilanum Bantium ita sibi reconciliavit, non peditem, sed equitem, ut cum Livio, & nostro clare enarrat Plutarchus in eius vita; ut supra vidimus. Fabius vero non Nolanum, sed Marsum hominem eodem pacto sibi demeruit, ut idem Plutarchus in Fabio p. 185. ubi rem iisdem pene verbis, quibus Frontinus, commemorat. Huic adde Aurel. Victor. in Fabio c. 43. *Mantium Statilium transfugere ad hostes volentem equo, & armis donatum recevit.* Sic MSS. vulgo *donatis*. Pro *Mantium* iidem *Marium*. Sine dubio verum est *Marsum*, ut viri docti illic jam notarunt. De Lucano & ejus scorto, quod sequitur apud Valer. Maximum, consentiunt satis omnes. Quod autem hunc Statilium noster equitem vocet, recte fecisse videtur, licet Plutarchus & Aurelius non dicant, pedes an eques fuerit. Nam ex dono equi satis colligi potest, equitem fuisse. Cui enim bono vel usui pediti bellator equus? *Statilium* autem servant hic recte plerique MSS. *Statilium* Leid. pr. *Stancium* sec. *Stancem* *Tabslum* Medicus pr. & Vaticanus. In Edd. Italicis hoc & seq. Exemplum deest.

¹³¹ *Pecuniam insuper.* Palatin. *insuper pecuniam ei.* Petrens. *pecuniam quoque.* Medic. pr. *pecuniam & vestem inf.* Plutarch. dicit tantum *ἰππὸν τε πολεμιστῶν*

ἰδωρῶν, & τοῖς ἄλλοις ἀρτίστοις ἐκδόσμεν. quae rectius per arma, fortitudinis praemia, quam noster, exposuisse videtur Aurelius. De donis ne γὰρ quidem Valerius. Ceterum locus ille Plutarchi egregie confirmat conjecturam Vossii in Caesare l. 111. B. Civ. c. 53. *equitemque duplici stipendio, frumento, veste, & aliis militaribus donis amplissima donavit, vel Faerni vel alius.* De veste donato adi quoque Victorii Var. Lect. l. 1. c. 23.

¹³² *Fidentem*] 4. Reg. Voss. 3. Hill. *fidelem.* ut n. 37. *fideliores habuit.* Simile consilium refertur l. 111. c. 16. §. 1. *TENN.* *Fidelem* MSS. omnes, ut debet. Plutarchus *ὅτι πιστότατον ἔξ ὧν, & ἀειδυμώτατον ἵππων ἔνδεον.*

¹³³ *Pythiam*] 2. Reg. Voss. *Piciam.* *TENN.* *Piciam* MSS. quinque, *Pitiam* Palat. & Ed. Paris. Scaliger conjecit hic & infra *Pythiam.* quod verum puto. Celebre est nomen *Pythiae.* Eo tempore orator fuit nobilissimus *Pythias*; de quo adi Meursium in Atticis. Nequaquam tamen eundem puto. *Phintias* aliter saepe in *Pythias* depravatam est. Vide Comm. ad Valer. Max. l. 1v. 7. Ext. 1.

¹³⁴ *Bonum pugnatorem*] *Validum, fortem.* Sallust. Jug. l. 111.

lienatum sibi, quod tres filias inops vix aleret, nec a rege adjuvaretur, monentibus quibusdam, uti cum caveret; Quid si, inquit, partem corporis aegram haberem, ¹³⁶ absciderem a potius, quam curarem? deinde familiariter ¹³⁷ secreto elicitum Pythiam, accepta difficultate necessitatum domesticarum, pecunia instruxit: ac meliorem fidioremque habuit, quam habuerat, antequam offenderet.

XXXVIII. ¹³⁸ T. Quintius Crispinus, post infaustam adversus Poenos dimicationem, qua collegam Marcellum amiserat, quum ¹³⁹ comperisset,

a Vulgo **ABSCINDEREM.**

In victoria vel ignavis gloriari licet: adversas res etiam bonis detraunt. Tacit. 1. annal. c. 3. M. Agrippam, ignobilem loco, bonum militiae & victoriae socium, geminatis consulatibus extulit. Germania 1. 32. Excipit filius, non ut caetera maximus natus, sed prout ferox bello & melior. Justin. 1x. c. 2. Neque vindicta Macedonum egere Scythas, quibus meliores ferunt. Lucilius l. xxx.

Calvus Palatina vir nobilis ac bonus bello.

Sic Hesiodo s. a v. 205. Accipiter dicitur Lucinia *πολλὰ ἀγέων*, robore praestantior. Horat. l. 1. Od. 15.

Ecce furis te reperire atrox Tydides, melior patre.

Thucydides l. vii. Τὸ κατ'ἑστὸς εἶναι εἰ τοὺς κατὰ τὸν ἑαυτοῦ. TENN. Adde Keuch.

¹³⁵ Alienatum.] Alienatus Leid. pr. Gudian. & Petrensi. cum Ed. Parisi. qui pro quod Medicei, & Leid. sec. nescium caveret desunt in Vaticano, & Medic. pr. in quo ad marginem leguntur. ab eo Medic. sec.

¹³⁶ *Absciderem*] 4. Reg. Voss. 2. Hill. *Absciderem*. TENN. *Absciderem* Leid. pr. Vossian. & Medic. antiquior cum Ed. Parisi. Vere. Ovid. l. xii. Metam 362.

Abscidis jugulo pectusque, humerumque sinistram.

Lucan. l. 111. 33.

Abscidis frustra ferro tua pigora.

ubi vide, & supra ad l. 1. 4. 7. ac passim.

¹³⁷ *Secreto*] Petrensi. & Petrensi. non male. Vocem hanc deleteram maluit Lipsius. Pro *elictum* Petrensi. *arcessitum*, Cantab. tert. *ductum*. Rectum esset *sedatum*. Mox ostenderet MSS. ite inepte.

¹³⁸ T. Quintius Crispinus.] Quintus Crispinus, Q. Sertorius, & Sempronius ineptissime MSS. quidam, & Edd. antiquae cum Wech. marg. T. Quintius, vel potius Quintius Crispinus: hanc cautelam adhibuit, rem latius docente Livio l. xxvii. c. 27. 28.

¹³⁹ *Comperisset*] 2. Reg. Voss. & 1. Hill. *Cognovisset*. TENN.

risset, potitum ¹⁴⁰ annulo interfecti Hannibalem, litteras circa municipia totius Italiae ¹⁴¹ dimisit, ne crederent epistolis, si quae Marcelli annulo obsignatae perferrentur; ¹⁴² monitione ¹⁴³ consecutus, ut ¹⁴⁴ Salapia, & aliae urbes frustra Hannibalis dolis tentarentur.

XXXIX. Post Cannensem cladem ¹⁴⁵ percussis ita Romanorum animis, ut pars magna reliquiarum nobilissimis auctoribus deferendae Italiae iniret consilium, P. Scipio adolescens admodum, inpetu facto, ¹⁴⁶ in eo ipso, in quo talia agitabantur, coetu pronuntiavit, manu se sua interfecturum, nisi qui jurasset, non esse sibi mentem destituendae Reipublicae. Quumque ipse primus se religione tali obligasset, stricto gladio mortem uni ex proximis minatus, nisi acciperet sacramentum, ¹⁴⁷ illum metu, ceteros etiam exemplo coegit ad jurandum.

XL.

• Vulgo CONS. EST.

¹⁴⁰ *Annulo.*] MSS. optimi a-
libi passim *annulo*. Glossae, No-
tae Tyronis xvii. 1. MSS. Plau-
ti, Terentii, & ibi Codex Du-
nelmenfis Vetrerimus, quem o-
lim cum Edd. contulimus. Haec
monere operae pretium visum
fuit Clarissimo Wasseo.

¹⁴¹ *Dimisit*] *Misit* MSS. SCRIV.
Misit Petrenf. Edd. quaedam ma-
le *demisit*. Mox *annulus* Leid. sec.
annuli abs. Leid. pr.

¹⁴² *Monitione*] Petrenf. *quara-
tione*. bene, sed vereor, ut a
Frontini manu sit, ut statim pa-
tebit.

¹⁴³ *Consecutus est.*] Deest sub-
stantivum verbum in Cantabri-
giensibus, Leid. sec. Vaticano, a-
liisque, & Edd. Rom. Bon. ac
Wechel. Recte & nostri more:
quare delevi. Si retineri est vel-
let, *qua vel hac ante monitionem*
saltem praecedere deberet.

¹⁴⁴ *Salapia*] Leid. sec. *Salpia*,

Quod frequens est in MSS. Adi
ad Lucan. l. v. 377. *Salapina*
vel *Salpina palus*. Pro *frustraper-*
peram Medic. pr. ut *ferunt*.

¹⁴⁵ *Percussis.*] Medicus, &
Edd. Italicae *percussis*, non bene.

¹⁴⁶ *In eo ipso*] Petrenf. *salto*
in eum ipsum coetum. Non recte.

Adi Livium lib. xxii. c. 53. &
Valer. Max. l. v. 6. 7. *In quo*

Hillensb. caret praepositione.

Dein *nisi quis* Palat. & Medic.

sec. *jurarent* Petrenf. Mox *pri-*
mus se e MSS. vulgo *se primus*.

In tribus deest *se*. *Religioni* mal-

ler Keuchenius contra MSS. Mi-

hi nihil mutatione opus videtur.

Religione est sacramento, seu ju-
rejurando. Cicero l. ii. in Verr.

c. 72. *Obligentur non solum jus-*
jurandi periculo, sed etiam com-
muni inter se conscientia.

¹⁴⁷ *Illum metu*] Palat. *illum*
minatu Medic. pr. & Edd. Itali-
cae *ille metuens*, Medic. sec. *il-*

XL. Volscorum castra quum prope ¹⁴⁸ a virgultis silvaeque posita essent, Camillus ea omnia, quae ¹⁴⁹ conceptum ignem usque in vallum perferre poterant, incendit, & sic adversarios exuit castris.

XLI. ¹⁵⁰ P. Crassus, bello sociali, eodem modo prope cum copiis omnibus interceptus est.

XLII. ¹⁵¹ Q. Metellus in Hispania castra moturus, quum in agmine milites * continerent se intra castra, ¹⁵² Hermocrates detentos eos ¹⁵³ postero die habilioribus jam suis tradidit, bellumque confecit.

XLIII. Miltiades, quum ingentem Persarum mul-

lius metu. Vatican. *illo metu juravit.* Petrenf. & Leid. pr. *ill. metus nec.* Nil muta. simile quid l. 1. 11. 3. Verum sequentia coegit ad jurandum minus sana aliquis puter, scribendumque ad *jusjurandum*: ut ad *jusjurandum adigi*, Caesar l. vii. B. G. Apud Gellium tamen l. xii. c. 5. est *hominem cogat ad gemendum confitendumque de malo morbi.* Immo & apud Nepot. in Them. c. 4. *Ad depugnandum cogentur.*

¹⁴⁸ *A virgultis silvaeque*] Hoc & seq. exemplum habuimus jam l. 11. c. 4. §. 15. 16. ubi dixi, *videri mihi legendum esse prope virgultis silvas. vel virgulas silvaeque.* Et sane eo ducunt nos hic quoque MSSi Codices, nam pro *a virgultis* Vatican. & Edd. Italicae *a virgulis*, Leid. pr. *a virguli*. Medic. pr. *virgultis silvarum*. Med. sec. *prope virgas silvaeque*. Leid. sec. & Cantabr. tert. *prope virgulas silvaeque.* *prope silvam* modo Petrenf. vide supra.

¹⁴⁹ *Conceptum*] Edd. Italicae *exceptum.* ad vallum Voss. *proferre* idem, & Medic. sec. *praeferre* Palat. *perperam*. Vide, quae dixi

ibid. ubi vulgo scribebatur *proferre*.

¹⁵⁰ *Crassus*.] *Perfes* Edd. Italicae. *Petilius Cr.* Medic. pr. *M. Crassus* Palatin. ut supra vulgo edebatur, ubi ostendimus *P.* esse scribendum.

¹⁵¹ *Q. Metellus*.] Praenomen deest in Leid. sec. & Edd. Italici.

¹⁵² *Hermocrates*.] Quomodo milites in agmine se possunt continere intra castra, quidve Hermocrati Syracusano negotii cum Q. Metello in Hispania? de utroque alia habuimus exempla supra. Sine dubio hic exciderunt quaedam, quare locum Asterisco notavi. Secure haec transiliunt reliqui Interpretes. Factum hoc Hermocratis refert Cl. Wasse ad historiam, quam narrat Polyæn. l. 1. 43. §. 2. aliosque, ut *habitoribus* intelligatur de militibus, qui crapulam hesternam edormiverint. sed hujus historiae meminit & noster l. 11. c. 9. §. 7. *castra moturus est in agm.* Leid. pr. in deest in sec.

¹⁵³ *Postero*] Voss. 1. Reg. 1. Hill. *postera die.* TENN. *Postera* Gudian. perpetua variatione, ut saepius monendum fuit.

STRATEGEMATICON L.IV. C.VII. 503
 multitudinem apud ¹⁵⁴ Marathona ^a fudisset, Athenienses circa ¹⁵⁵ gratulationem morantes compulit, ut festinarent ad opem urbi ferendam, quam classis Persarum petebat. Quumque ¹⁵⁶ praecurrisset ^b, ¹⁵⁷ inpleissetque moenia armatis, Persae rati ingentem esse numerum Atheniensium, & alio milite apud Marathona pugnatum, ¹⁵⁸ alium pro muris suis obponi, ¹⁵⁹ circumactis ex templo navibus Asiam repetierunt.

XLIV. Pisistratus Atheniensis; quum excessisset Megarensium classem, ¹⁶⁰ qua illi ad Eleusin ¹⁶¹ noctu adplicuerant, ut ¹⁶² operatas Cere-

ris

^a Vulgo MARATHONEM & statim. ^b Vulgo PRAECURRISET.

¹⁵⁴ Marathonem.] MS. Marathona. sic & infra proxime. SCRIV. MSS. Marathona. Sic statim Autor & Nepos fectit hunc casum; ut Lacedaemona. Babylona. l. III. c. 7. n. 4. Eurymedonta. TENN. Marathonam Medicei, & Leid. sec. Ceteri omnes hic, & infra quoque Leid. sec. Marathona, verissime. Sic habuimus Salamina, Crotona, Eusepea, Persida, aliaque. Vide ad l. II. 3. 6.

¹⁵⁵ Gratulationem] Addit Petrenf. ejus. Mox qua classis Hillensb.

¹⁵⁶ Praecurrisset. Voss, 3. Reg. 2. Hill. praecurrisset. TENN. Praecurrisset; vel percucurrisset septem etiam mei, recte. Quod supra habuimus saepius. Vide Indicem in notas.

¹⁵⁷ Inpleissetque.] Medic. pr. & Edd. Italicae inpleissentque. Dein idem numerum armatorum Athen.

¹⁵⁸ Alium] Vaticanus, Medicei, Leidenfes, Hillensb. Edd. Rom. Paris. alio. Hinc Beroaldus in Bonon. fecit alios. In fine Edd. Keuch. & Tenn. exemplo, typhothetarum, opinor, vitio pro exemplo, vel eximpro, ut multi Codd. ubique exhibent.

¹⁵⁹ Circumactis] Retro actis. Seneca Natur. l. II. c. 24. Sicut aquae natura deseritur: si tamen aliqua vis accessit, quat illam circummageret, illo intenditur, unde imbre dejecta est. Florus III. 21. Impatiens injuriae flastia Sylla legiones circumnegit. TENN. Supra l. 4. II. Circumactas naves adpulit Siciliae, & crebro.

¹⁶⁰ Qua] Mediceus sec. Palatin. & Edd. Italicae quam. Nil muto. adplicare pro adpellere sine accusativo occurrit alibi l. III. 16. in f. mentitus, naves littori adplicuisse. Justin. II. 4. Hercules ad litus Amazonum adplicuit, & saepe. Quumquam alioquin Accusativum non damno. Utrumque enim in usu est. Adplicaverant Leid. sec. ad Eleum Edd. Italicae.

¹⁶¹ Noctu] Quia, ut Scaliger ad Justin. II. 8. docuit, Eleusinia celebrantur nocte, quae sequebatur Teli cinada Bondopetov, statim post occasum solis, plenilunio. TENN. Noctu male deest in Hillensb. nocte Leid. pr. Rem narrant Herodotus, Justinus, & Aeneas Tacticus c. 4. aliique. Infra eademque, quae c. minus bene Edd. Bon.

II A

503

ris sacro feminas Atheniensium raperent, magna-
que edita caede eorum, ultus esset suos, eadem,
quae ceperat, navigia Atheniensi milite comple-
vit, quibusdam ¹⁶³ matronis habitu captivarum
in conspectu locatis. Qua facie decepti Mega-
renses, tamquam suis, & cum successu renavi-
gantibus, ¹⁶⁴ effuse obvii, inermesque, rursus

165

• Vulgo EFFUSI OBVII.

non. & Paris. *sup*s abest a Hil-
lensb.

¹⁶² Operatas] Operari est sa-
crificare. Glossae antiquae. o-
perari, *ἱερουργεῖν*, *ἱερουργεῖν*.
Horat. l. III. Od. 14.

*Unico gaudens mulier marito
Prodeat, iustus operata Divus.*

Virgil. 1. Georg. 339.

*Sacra refer. Cereri, laetis opera-
tus in herbis.*

Tibull. 11. Eleg. 5.

*Tunc operata Deo proles distum-
bit in herba.*

Gratius de Sacerdotibus Dianae
Aegyptiis. vl. 42.

*Vix operata suo sacra ad Buba-
stia lino*

*Velatur senipes aestivi turba Ca-
nopi.*

Ad quem locum videndus Janus
Vlitius. Sic facere est sacrificare.

Virg. Eclog. III. 77.

*Cum faciam vitula pro frugibus,
ipse venito.*

Tibull. IV. 6.

*Ter tibi sit libo, ter Dea Sancta,
mero.*

Livius. *Hestia Diis fieri.* Unde
corrigenus Censorinus lib. de
die nat. c. 2. *Quid causae sit, ut
merum fundendum genio, non hestia
faciendum* (sic Ed. V.) putaveris.
Nam facere, cum est sacrificare,
fungitur ablative, nunquam accu-
sativo; ut male edidit Linden-
brogius *Hestiam faciendam*. A-
lius indoctior ad oram adscribi

iussit. *Hestiam feriendam*. Pla-
tarch. l. VIII. Symp. 8. *Ἐρδεν
ῥῶν ἱκάλυν κ' ῥίξεν, ὡς τι μι-
γα δρῶντες τὸ θύειν ἐμψυχον.*
Imo a *ῥίξεν*, *ἔρρωγα*, *ἱερῶγα*
veniunt *ἔρρωγα* Bacchi Sacra. A-
thenaeus l. XIV. c. 23. *Ὁμαρί-
τε τὸ ῥίξεν ἐπὶ τὸ θύειν τάσσῃ.*
Homerus facere dixit sacrificare.
Ibidem. *Καὶ οἱ παλαιοὶ τὸ
θύειν δρῶν ἀνώνμαζον.* Sic uti-
tur Hesiodus l. VI. 135.

*Ὅδ' ἔρδεν μακάρων ἱερῶς
ἐπὶ βωμοῖς.*

*Neque sacrificare beatorum sacris
in aris.*

Elegans locus est apud Macro-
b. 11. Saturn. 22. Catonis. Q. Al-
bidium quendam, qui sua bona
comedisset, & novissime do-
mum, quae ei reliqua erat, in-
cendio perdidisset, propter viam
fecisse dicebat: quod comesse
non potuerit, id combussisse.
Sacrificium erat apud Veteres,
quod vocabatur propter viam: in
eo mos erat, ut, si quid ex epu-
lis superfuisset, igne consumeretur.
TENN.

¹⁶³ Matronis h. captivarum.]
Edd. veteres. *Matronarum h. cap-
tivarum.* inepte. ut *speciem cap-
tarum matronarum* praeberent Ju-
stin. Mox cum *successore* Palat.
Ed. Paris. quae nihil nisi libra-
riorum somnia sunt.

¹⁶⁴ Effusi obvii.] 4. Reg. Voss.
2. Hill.

¹⁶⁵ obpressi sunt.

XLV. ¹⁶⁶ Cimon, dux Atheniensium, victa classe Persarum apud insulam Cyprum, milites suos captivis armis induit, & eisdem barbarorum navibus ad hostem navigavit in Pamphyliam apud flumen ¹⁶⁷ Eurymedonta. Persae, ¹⁶⁸ quia & navigia & habitum superstantium agnoscerent, nil caverunt. Subito itaque obpressi, eodem die & navali & pedestri proelio victi sunt.

2. Hill. *effuse obviis*. TENN. *Obviis* deest in Mediceis, Vaticano, & Edd. Italicis. Nihilominus *effuse* exhibent Medic. antiq. Vaticanus, item Petrensis, Leidenses, Palatini, Gudian. & Ed. Paris. verissime. l. II. §. 2. *effuseque* *substantes adgressus*. *Effusus obviam* *populus*, apud Vellejum, Justinum, aliosque.

¹⁶⁵ *Oppressi*] *Compressi* MS. SCRIV. *Inermes* Medic. sec. *versum* Palat.

¹⁶⁶ *Cimon*.] Ita lego. vulgo est *Conon*. SCRIV. *Cimon* genuinum hoc, & conveniens historiae nomen. Vulgo & in 3. Reg. Voss. 2. Hill. *Conon*, qui neque Persas devicit, nec apud Eurymedonta rem gessit, sed Cimon. Thucydides l. I. Εὐρυμέδοντι ὅντι ταῦτα καὶ ἡ ἐν Εὐρυμέδοντι ποταμῷ ἐν Παμφυλίᾳ πειλομαχία καὶ ναυμαχία Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμαχῶν πρὸς Μήδους. Καὶ οὕτως τῇ αὐτῇ ἡμίρᾳ ἀμφοτέρω, Κίμωνος ἔ Μιλτιάδου στρατηγῶν. Diod. Sic. II. 81. Plutarch. in Cimo-

ne. TENN. *Cimon* jam emendat magnus Casaubonus ad Polyacnum l. I. c. 34. *Comon* Leid. pr. & Medic. antiquior. Ex tali aberratione vulgata lectio *Conon* nata est. *Eumenes* Medic. alter. *Atheniensis* Leid. sec. Dein *Cyprum* male Petrensis. *Captivorum armis* Medic. sec.

¹⁶⁷ *Eurymedonta*] Male 3. Reg. Voss. Hill. *Eurymedona*. Finiebat Vossianus. JULII FRON-
TINI STRATEGEMATON LIBER
QUARTUS EXPLICIT FELICITER.
TENN. *Eurymedona* etiam sex mei quasi a nominativo *Eurymedo*. sed *Eurymedon* passim apud Geographos Latinos. Alii aliter & corruptissime exhibent. *Eurymedonta* Ed. Bonon. ac Paris.

¹⁶⁸ *Quia*] MSS. octo, & Ed. Paris. qui. bene; nisi forte ortum ex conpendio scripturae pro quod. Dein nil MSS. & Edd. VV. vulgo nihil. *Oppressi* deest in Medic. sec. Ut autem Vossianus, sic plerique finiunt MSSi; nonnulli tamen *Strategematicon*.

ERRATA PRAECIPUA & ADDENDA.

In Contextu.

§. 139. *Cercyraes*. Lege *Cercyracos*.

ii s

in

In Notis.

- P. 15. a. in fine *Medicorum* Lege *Medicorum*.
 p. 43. b. in fine *salva lege silva*.
 p. 46. a. post *oporuerat* adde. Curt. l. vii. 2. 19. *Quo destinaverat, pervenit*.
 p. 65. a. post *percipio* adde. Nisi *obruta navibus* velis explicare per-
 merfas ab hostibus de industria naves ab eâ scilicet parte, qua de-
 beret cum sua classe exire, unde obstruâs ei erat exitus. Idque
 ob Codicum consensum nunc amplector. Ovid. l. 11. Amor. El. 11.
Pene sit ut mediis obruta navis aquis.
 Alibi apud eundem sæpius *obruta classis*, *cymba* &c. passim *fluti-*
bus & *undis obruti* dicuntur naufragi.
 p. 67. Not. 30. in f. Adde. Deinceps deprehendi, hoc quoque moni-
 tum ab illi. Schelio ad Hygin. Grom. p. 119. qui legit, *manente*,
sicut constituta erat, *prima & secunda acie*, *tertia furtim a tergo*
ad opus &c. vel *furtim tertia ad opus* &c.
 p. 110. a. lin. 12. *conclamare* repone *continuaré*.
 p. 117. Not. 13. in f. *Mei quatuor cum Ed.* retrahere sursum ante *70 Paris*.
 p. 128. Not. 40. in f. Adde. Appulej. l. 11. Metam. p. 23. Ed. Pric.
Maga primi nominis, & l. vi. p. 120.
 p. 152. a. Restituendum omnino putem; *contenti primo congressu*
sustinere, hostem mora fatigarent.
 p. 174. Not. 46. Adde. *Perseus* ita sæpe apud Nepotem in MSS., e quibus
 etiam rescribendum Cap. 1. de Regibus. *Namque illo Perseus nemo*
fuit manu fortior. Sic etiam Cod. Leid. vulgo *Perfarum*.
 p. 206. N. 109. Omnino legendum cum MSS. *flumen Enipea, qui*, non
quod. Geminus est locus Curtii, hac occasione quoque emendandus.
 l. viii. c. 13. *Fluminis, quod transeundum erat*, (*Hydaspem in-*
telligit) *magnitudo terrebat. quatuor in latitudinem stadia diffusus* (sic
 enim MSS. non *diffusum*. adtende. ad seqq.) *profundo alveo & nifi-*
quam vada aperiente, speciem vasti maris fecerat. Nec pro spatio
&c. Sed torrens & elisus ferebatur.
 p. 242. b. lin. 8. *posteriorum* lege *posteriorum*.
 p. 245. a. lin. 15. *ixeiouro* lege *ixeiouro*.
 p. 252. Not. 113. post *emendare*. Adde. Appulej. l. 14. Met. p. 64.
 Ed. Pric. *Antecapto meo cogitatu*.
 p. 269. Not. 191. Consule tamen p. 269. *Redeuntes in ordinem*
conferunt, vertuntque.
 p. 302. b. Not. 17. lege ut *conjecerat Froinshomius*, & dele *tu*
Stewechius &c.
 p. 304. N. 25. in f. *Hic malim tamen lege nisi malit quis*.
 p. 306. Not. 10. in f. lege ad N. 12.
 p. 357. b. lin. 23. *Sallustii* lege *Sallustio*.
 p. 359. b. lin. 6. *Noctu* lege *interdum*.
 p. 367. a. Not. 13. *si Segesta &c.* lege quippe *Segesta in edito posita*
fuit. Luculenter hujus urbis situm illustrabit doctissimus d'Or-
 villius meus in Siculo itinere, brevi in lucem prodituro.
 p. 405. Vulgo erat *Mihi paullisper, tibi & Reip*.
 p. 447. a. l. 11. lege *præter aerem*.
 Ibidem 2. l. 10. lege. *Puto aerem & minutum verum*. Sic *aereus ensis*
 Virgilio, aliisque. Cælamis aberratione, dum de ferro cogitari,
 bis *ferreum* scripsi. Sed *aerem* multa magis ad MStos accedit, &
 æs de ferro fexcenties apud veteres occurrit.

Reliqua errata typographica benevolus Lector
 per se corrigat, peto.

INDEX I.

Continens eorum nomina, quorum Strategemata a Frontino recensentur.

In quo sciendum est, sub uno nomine saepe varios intelligi homines, ex ipsis exemplis noscendos. Major numerus librum, alter caput designat.

A.	<i>Appius Claudius</i> I. 4. IV.
<i>Acilius Glabrio</i> II. 4.	1. bis.
<i>AEgyptii</i> I. 5.	<i>Aquilius</i> IV. 1.
<i>AElius</i> IV. 5.	<i>Arabes</i> II. 5.
<i>AEmilius Paullus</i> I. 2. 4.	<i>Arabricenses</i> IV. 5.
II. 3. III. 17. IV. 5. 7.	<i>Arcades</i> III. 2.
<i>Afranius</i> II. 13.	<i>Archelaus</i> II. 3.
<i>Agathocles</i> I. 12.	<i>Archidamus</i> I. 11.
<i>Agefilaus</i> I. 4. 8. 10. 11.	<i>Aristides</i> IV. 3.
bis. II. 6. III. 11. 12.	<i>Aristippus</i> III. 2.
<i>Agrippa Furius</i> II. 8.	<i>Arminius</i> II. 9.
<i>Alcetas</i> IV. 7.	<i>Artaxerxes</i> II. 3.
<i>Alcibiades</i> II. 5. bis. 7.	<i>Arybas</i> II. 5.
III. 2. 6. 9. 11.	<i>Asculani</i> III. 17.
<i>Alexander Epirota</i> II. 5.	<i>Atbeas</i> II. 4.
<i>Alexander Magnus</i> I. 3. 4.	<i>Athenienses</i> I. 3. III. 15.
7. 11. II. 3. 5. 11. bis.	IV. 3. 7.
III. 4. 7. IV. 2. 3. 6.	<i>Atilius</i> II. 8. IV. 1. 3.
<i>Antigonus</i> II. 6. III. 4.	<i>Autophradates</i> I. 4.
IV. 1.	B.
<i>Antiochus</i> III. 2. 9.	<i>Barca</i> III. 10.
<i>Antipater</i> II. 11.	<i>Boji</i> I. 6.
<i>Antonius</i> I. 7. II. 3. 5.	<i>Brasidas</i> I. 5.
13. IV. 1.	<i>Brutus</i> IV. 2.

By-

- Byzantii* I. 3.
 C.
Caeditius I. 5. IV. 5.
Caelius IV. 5. 7.
Caesar V. Julius.
Calpurnius Flamma I. 5.
 IV. 5.
Calvinus Domitius III. 2.
Camillus II. 4. 8. IV. 4. 7.
Campani III. 13.
Carthaginenses I. 2. 7.
 II. 4. 13.
Casilini IV. 5.
Cassius II. 5. IV. 7.
Cato I. 1. 2. II. 7. III. 1.
 10. IV. 1. bis. 3. 5. 7. ter.
Chabrias I. 4. 12.
Chares II. 12. III. 10.
Cbii II. 5.
Cimon III. 2. IV. 7.
Civitates a Romanis ad
 Poenos defecturae I. 8.
Claudius I. 1. 4. II. 3. 9.
 13. V. Marcellus.
Cleandridas II. 3.
Clearchus III. 5. IV. 1.
Cleomenes II. 2.
Cleonymus III. 6.
Cliftbenes III. 7.
Cominius Pontius III. 13.
Commius Atrebas II. 13.
Corbulo Domitius II. 9.
 IV. 1. bis. 2. 7.
Coriolanus I. 8.
Cornelius III. 9. V. Scipio.
- Coffus Cornelius* II. 8.
Cotta IV. 1. ter.
Crassus I. 1. 5. II. 4. bis.
 5. IV. 5. bis. 7.
Crispinus IV. 7.
Croesus I. 5. II. 4.
Curius M. I. 8. II. 2. IV. 3.
Curio IV. 1.
Cyrus I. 11. III. 3. 8. IV. 2.
Cyziceni IV. 5.
 D.
Datames II. 7.
Darius I. 5.
Decius I. 5. IV. 5. bis.
Didius I. 8. II. 10.
Diodorus III. 16.
Dionysius I. 8. III. 4.
Domitianus I. 1. 3. II. 3.
 11. IV. 3.
Domitius Calvinus III. 2.
 V. Corbulo.
Duilius I. 5. II. 3. III. 2.
 E.
Epaminondas I. 11. bis.
 12. saepe. II. 2. 5. III.
 2. 11. 12. IV. 2. 3.
Erythraeorum viētores II.
 5.
Eumenes IV. 7.
 F.
Fabius I. 2. 3. 8. 11. ter.
 II. 1. 4. 5. III. 4. 9. IV.
 1. bis. 6. 7.
Fabricius IV. 3. 4.
Falisci II. 4.

- Fidenates* II. 4.
Flavius Fimbria III. 17.
Fonteius Crassus I. 5. IV. 5.
Fulvius I. 6. 11. II. 5.
 bis. IV. 1.
Furius I. 1. 5. II. 8. saepe.
 G.
Galli II. 13.
Gastor II. 3.
Gelo I. 11.
Glabrio Acilius II. 4.
Gracchus II. 5. bis. III. 5.
 IV. 7.
Graeci, auxiliares Cyri
 IV. 2.
 H.
Hamilcar III. 16.
Hannibal I. 5. 7. 8. II. 2.
 bis. 3. saepe. 5. saepe. 6.
 7. III. 2. 3. 10. bis. 16.
 IV. 3. bis. 7. bis
Hanno I. 5. III. 16.
Hasdrubal I. 2. 3. 5. IV. 7.
Hermocrates II. 9. bis.
Hiberi II. 2.
Himilco I. 1. III. 11.
Hirtius III. 13. bis. 14. bis.
Hirtulejus I. 5.
Hispani II. 4.
Horatius Cocles II. 13.
 J.
Japydes II. 5.
Iphicrates I. 4. 5. 6. II.
 1. bis. 5. 12. III. 12.
 IV. 7.
Juba II. 5.
Jugurtha II. 1. 4.
Julius Caesar I. 1. 3. 5.
 8. 9. 11. 12. II. 1. bis.
 2. 3. bis. 5. 6. 8. III.
 7. 17. IV. 5. bis. 7. bis.
 L.
Laberius I. 5. IV. 5.
Labienus II. 5. 7.
Lacedaemonii I. 4. II. 1.
 2. IV. 5.
Laelius I. 1.
Laevinus V. Valerius.
Leonidas IV. 5.
Leptines II. 5.
Leutychidas I. 11.
Liburni II. 5.
Ligures I. 5.
Livius II. 3. IV. 1. 7.
Lucullus II. 1. 2. 7. III.
 13.
Lutatius Catulus I. 5.
Lysander II. 1. IV. 1.
Lysimachus I. 5. III. 3.
 M.
Mago III. 6. IV. 7.
Mabarbal II. 5.
Manlius I. 9. 11. II. 6. 7.
 IV. 1. bis.
Marcellus II. 4. III. 3. 16.
 IV. 5.
Marcus II. 6. 10.
Marius I. 2. 11. II. 2. 4.
 7. 9. III. 9. IV. 1. 2. 7.
Masfiniffa IV. 3.
 Massi-

Maffilienses I. 7.
Maximus. V. Fabius. *
Melanthus II. 5.
Memnon Rhodius II. 5. bis.
Metelius I. 1. 7. 8. II. 1.
 bis. 3. 5. III. 7. IV. 1.
 ter. 7.
Miltiades IV. 7.
Minucius I. 5. II. 4.
Mithridates I. 1. II. 5.
 IV. 7.
Mummius IV. 3.
Munatius III. 14.
Myronides II. 4. IV. 7.

N.

Naevius IV. 7.
Nero Claudius I. 1. II.
 1. 3. 9.
Nicostratus I. 4.
Numantini III. 17. IV. 5.

O.

Octavius Trib. Mil. IV. 5.
Otacilius Crassus IV. 1.

P.

Paches IV. 7.
Pammenes II. 3.
Papirius Cursor. II. 4. III.
 3. IV. 1.
Paullus IV. 5. 7. V. AE-
 milius.
Pelopidas I. 5. III. 8. IV. 7.

Pericles I. 3. 5. II. 12.
 III. 9. bis.
Petilini IV. 5.
Phalaris III. 4.
Philippus I. 4. saepe. II.
 1. 3. 8. 13. III. 3. 8.
 9. IV. 1. 7.
Phormion III. 11.
Pinarius IV. 7.
Pisistratus IV. 7.
Piso IV. 1.
Pompejus I. 1. 4. 5. 9. II.
 1. 2. 3. bis. 5. bis. 11.
 III. 17. IV. 5.

Pontius Cominius III. 13.
Porcius IV. 7. V. Cato.
Postumius I. 11. II. 1.
 IV. 5.

Praenestini III. 15.

Prusias IV. 7.

Ptolemaeus IV. 7.

Pyrrhus II. 2. 4. 6. III.
 6. IV. 1. bis.

Q.

Quinctius T. II. 7. 8. 12.
 III. 1. IV. 7.

R.

Regulus Atilius IV. 1. 3.

Rhodii I. 7.

Romanorum Populus, Se-
natus, Legati, Tribu-
ni Plebis, Milites I. 8.
 II.

II. 3. 6. III. 13. 14. *Sulpitius* I. 12. II. 4.

15. bis. 17. 18. ter.

IV. 1. saepe. 7.

T.

Romulus II. 5.

Rufinus III. 6.

Rullus Fabius II. 4. IV.

1. V. Fabius.

Rutilius IV. 1.

S.

Salvius Pelignus II. 8.

Scaurus M. IV. 1. 3.

Scipio I. 2. 3. 8. 12. II.

1. 3. bis. 5. 7. 8. 11.

III. 6. bis. 9. bis. 10.

IV. 1. saepe. 2. 3. bis.

7.

Scordisci III. 11.

Scorylo I. 10.

Segovienses IV. 5.

Semiramis III. 7.

Sempronius I. 12. II. 5.

IV. 5. V. Gracchus.

Sertorius I. 5. 10. 11. 12.

II. 3. 5. 7. 12. 13. IV.

7.

Servilius P. III. 7. Pri-

scus II. 8.

Servius Tullius II. 8.

Spartacus I. 5. saepe. 7.

Sudines I. 11.

Sulla I. 5. bis. 9. 11. bis.

II. 3. 7. bis. 8. 9. IV.

1.

Tarquinienses II. 4.

Tarquinius II. 8. Super-

bus. I. 1. III. 3.

Theagenes IV. 1.

Thebani III. 2.

Themistocles I. 1. 3. II. 2.

6.

Thraces III. 1. 5.

Thrasylbulus III. 9. 15.

Timarchus III. 2.

Timotheus I. 12. II. 5.

Tisamenus I. 2.

Titurius Sabinus III. 17.

Tomyris II. 5.

Torquatus III. 5.

Tryphon II. 13.

Tullus Hostilius II. 7.

V.

Vaccaei IV. 7.

Valerius Laevinus II. 4.

11. IV. 7.

Varianae cladis reliquiae

III. 15. IV. 7.

Varro IV. 5.

Vejentes II. 4.

Velius III. 17.

Ventidius I. 1. II. 2. 5.

bis.

Vespasianus II. 1. IV.

6.

Vir:

Virginus II. 1.

X.

Viriathus II. 5. 13. III. *Xanthippus* II. 2. 3.

10. 11.

Xenophon I. 4. IV. 2. 6.*Xerxes* IV. 2.

INDEX II.

RERUM ET VERBORUM.

Primus numerus Librum, alter caput,
tertius exemplum denotat.

A.

A colle transversu decurrere 2, 4, 1. cornibus crumpere 2, 3, 10. cupiditate decernendi arcere suos 1, 10, 3. cursu praetoriae navis abductus 1, 1, 2. fronte incurfare aliquem 2, 5, 31. ostendere equitem 2, 5, 35. latere invasit equitarum hostium 2, 2, 4. objecit vias 2, 2, 6. adgressus Poenos cecidit 2, 5, 4. coorta acies 2, 5, 37. junctae haves 1, 4, 12. lateribus circumventus 2, 3, 12. adortus hostem obpressit 2, 12, 4. limite obstiterunt 1, 5; 10. tentari 3, 9, 6. mari adplicare naves 3, 9, 8. mendacio consternari 2, 4, 9. Murina profugus 1, 7, 5. patribus obtinere, ne &c. 4, 1, 22. perfugis cognoscere 1, 6, 1. servis excludi 2, 5, 30. signis discedere 2, 12, 2. tergo 1, 4, 7. instare 1, 5, 1, 5, & 9. 3, 10, 5. defensi amne 2, 2, 10. barbaros obprimere 2, 2, 13. stare 2, 3, 16. subitus adparuit 2, 4, 4. legionem infestare 2, 5, 31. adgredi Lacedaemonios 2, 5, 42. posuit fidelissimos equitum 2, 8, 14. aptata scuta gladiique 3, 6, 63. telligata sarmenta 4, 7, 20. terra adortus aliis turribus 3, 9, 8. oppidanis tentare 3, 9, 7. voce & gestu exposulare 4, 1, 33. transfugis se ulcisci 3, 16, 4.

Ab ea parte egredi 1, 5, 7. anticipi discrimine recedere 1, 3, 3. inpetu prohibere barbaros 1, 20, 4. Italia invitos plerosque extrahere 2, 3, 16. itinere 1, 3, 9. layere ducta brachia 3,

17, 5. utroque 1, 4, 2. Orchomeno prope habere castra 1, 11, 5. obsidione recedere 3, 15, 5. ordinibus, signisque discedere 1, 5, 3. tergo capi 3, 9, 3. peditem occultare in loco 2, 3, 35. submissi equites 2, 5, 38. urbs capta 3, 8, 3.

Abducere classem 1, 4, 13. abducitur vivus P. Crassus 4, 5, 16. abduci equum suum a conspectu suo iussit 2, 8, 13. abductus vi tempestatis a cursu praetoriae navis 1, 1, 2. abducti exercitus spes 3, 11, 1. abductae in servitutem uxores 1, 11, 6.

Abigere pecora 3, 10, 6. &c. 7.

Abire dispersos milites iussit 2, 13, 3. domos 2, 11, 4. muliones cum mulis iussit 2, 4, 5. ipsi incolumi licet 3, 17, 3. fugae atque formidinis causa 4, 1, 4. abiens exercitus 4, 3, 13. abeunti se obponere 2, 1, 12. abeuntium agmen 2, 13, 7. abeuntes perseverantius trucidare 2, 8, 14. in abeuntes contrahere aciem 2, 6, 6. abeundi facultas 2, 1, 5. potestas 2, 6, 4.

Abiecta insignia 2, 1, 14.

Abnegato adjutorio socios alienare 4, 7, 31.

Abolere nomen 4, 1, 43.

Abrumpere equo exili universam caudam 1, 10, 1. 4, 7, 6. abruptus pons 2, 13, 5. abrupti montes duo 1, 5, 8. abruptis cinctus 1, 5, 10. abruptiora istinare 1, 4, 7.

Abscidere partem corporis aegram 4, 7, 37. abscidi montes 1, 4, 7.

Ex

Ab

I N D E X II.

- Abſciſſa peregrina ſocietas** 2, 7.
Abſcondere copias in ſilva 2, 5, 31.
Abſtinere agris alicuius 1, 8, 2. conviviis & balneo 4, 1, 26.
Abſtinentia ſumma 2, 11, 6. abſtinentiae tantae eſſe, ut &c. 4, 3, 6.
Abeſſe amplius quingentis paſſibus 2, 2, 5.
Abſumuntur alimenta celerius 3, 4, 5.
Abundare com meatibus 3, 15, 1. copiis 3, 4, 3. abundans com meatibus Leucadia 3, 4, 5. fontibus civitas 3, 7, 2.
Abuti tritico proprio 3, 4, 6.
Abydos 1, 4, 7.
Abydeni 2, 7, 6.
Accedere Cyzicum 3, 9, 6. ad Fidenas 2, 5, 1. ad inſtruendam rei militaris ſcientiam prol. 1. ad muros urbis 3, 9, 1. rara acie 3, 10, 4. ad opus 4, 1, 22. in colles 1, 10, 3. acceſſit incolumis Conſuli 1, 5, 14. 4, 5, 9. accedens cominus pedes 2, 5, 33. accedentes vires novae 2, 12, 3.
Acceſſus in montem non erat hoſtibus 3, 15, 5. acceſſum in caſtellum intercludere 3, 9, 9. acceſſus duo erant in caſtellum 3, 9, 9.
Accenſae obportuno vento na ves 4, 7, 13.
Accedit hoc maxime notabiliter C. Memmio Tribuno 4, 1, 1.
Accipere cladem ingentem ad Thraſyme num proelio 4, 7, 25.
Gabios in deditionem 3, 3, 3. hoſpitium laxius 4, 1, 10. milites trecentos ab Conſule 4, 5, 10. obſides a principibus 2, 11, 1. panem 4, 3, 9. plurimos in deditionem 3, 17, 1. populos aliquot in deditionem 4, 7, 25. ſacramentum 4, 7, 39. accepit, demiſſum ſe Hispania exceſſurum 1, 5, 19. accepta difficultas neceſſitarum domeſticarum 4, 7, 37.
Acer Athenienſibus (miles) 2, 1, 9. vir 1, 2, 3. acrius inſtare caſtellanis 3, 9, 3. pugnare 2, 6, 2. acerrimum proelium 2, 10, 1. acerrime pugnare 1, 10, 4, 2, 6, 4.
Acervus rerum prol. 1. acervis ſubjicere prope moenia imperatum ignem 3, 10, 5.
Achaja 2, 4, 4.
Acies Interlucet 2, 3, 16. antefignanorum 2, 3, 17. legionis 4, 1, 46. Romana adaptata cum clamore 2, 5, 34. averſa 4, 7, 32. commiſſa 1, 1, 6. 2, 1, 16. conſternata 2, 4, 17. coorta a latere 2, 5, 37. denſa 2, 3, 12. directa 1, 12, 3. 2, 5, 27. in omnem partem ſpectans 2, 3, 19. inſtructa 2, 1, 2. 2, 3, 6. lunata 2, 3, 4. media 2, 3, 4, 5 & 21. navalis 2, 5, 47. obliqua 2, 3, 1. ordinata 2, 1, 14. 2, 2, 8. poſtrema 2, 4, 20. 2, 5, 28. prima 2, 1, 8. 2, 3, 10, 13 & 21. 2, 5, 4. 2, 8, 12. & 13. rara 3, 10, 4. ſecunda 1, 5, 9. 2, 3, 16 & 17. ſubita peditum 2, 3, 14. tertia 2, 3, 17. tora 2, 3, 2 & 3. triplex 2, 3, 16, 17, 20 & 22. utraque conſpici poterat ex luco 1, 11, 10. aciei froſs 2, 2, 12. aciem collocare 2, 3, 9. conſtituere 2, 1, 12. contrahere in abeuntes 2, 6, 6. dirigere 2, 2, 7 & 12. 2, 3, 8. 2, 4, 4. 2, 5, 24. ducere adverſus Parthos 2, 3, 35. inſtruere 2, 1, 3. 2, 2, 3. 2, 5, 34. 3, 17, 9. ordinari permiliſi 4, 1, 8. perturbare 2, 4, 13. recipere 2, 9, 7. ſolvere 2, 3, 20. turbare 2, 3, 16. 2, 4, 18. in aciem deſcendere 1, 11, 11. acie cedere 2, 6, 10. conſfigere 1, 3, 1. 2, 5, 6. 2, 6, 6. decertatur 3, 5, 4. decertare 1, 3, 2. 2, 7, 5. fuſi ſunt 2, 13, 1. pulſus 2, 13, 3. ſuperate 2, 5, 2. 2, 9, 6. ſuperiores 2, 13, 9. viſti AEqui & Volſci 3, 1, 1. in acie prolapſus 4, 5, 17. acies lingulae 2, 3, 22.
Acilius Glabrio Cos. 2, 4, 4.
Ad arbores adligare buculos laqueis 1, 5, 26. arma vocantium clamor 1, 9, 2. brachium religatae litterae 3, 13, 7. Cannasamiſus

I N D E X II.

- sus exercitus 4, 5, 5. directa acies
 2, 5, 27. fuli omnes 4, 5, 7.
 Chaeroniam trahere proelium
 2, 1, 9. coenam vacare 4, 3, 7.
 concionem vocatus exercitus 3,
 1, 1. Dyrrhachium circumfessus
 3, 17, 4. equum virga uti 4, 5,
 16. evadendum spatium dare.
 2, 13, 10. exercitum hostium
 colloquium petiit 1, 5, 17.
 Fidenas accedere 2, 5, 1. ignem
 relidere 4, 6, 3. ingressum ob-
 lecta catena clausus 1, 5, 6. in-
 terrogatum quasi exhibet prol.
 1. moenia malos subrexit 3, 8,
 3. Mundani ceterae pedem 2,
 8, 13. novitatem rei laxati
 ordines 1, 5, 16. omnia, tam-
 quam divinitus imperata, obe-
 diunt 1, 11, 13. portum fere-
 bant aditus 1, 5, 5. trajecit na-
 ves 1, 5, 7. proelium pertinent
 exempla prol. 1. pugnam con-
 stantiores 1, 11, 7. Sitium mo-
 vere copias 1, 8, 3. speciem re-
 tinendae urbis 1, 5, 5. Trebiam
 in conspectu habere castra 2, 5,
 23. Thrasymenum accipere cladem
 4, 7, 25.
 Adaperta acies Romana cum cla-
 more procurrit 2, 5, 34.
 Adathante quodam subornato 2,
 5, 30.
 Adcelerare coeperunt 2, 5, 19.
 Adclinare se saxo 4, 5, 5.
 Additae rationes, caussaeque de-
 fectionis 1, 12, 8. addita calca-
 ria 1, 5, 16.
 Adducere exercitum 1, 1, 6. ad-
 ducti in conspectum, duo equi
 1, 10, 1. 4, 7, 6.
 Adeo prudenter 1, 2, 2. adeo, ut
 1, 9, 4.
 Adequitate faucibus 1, 5, 16. val-
 lo alicujus 2, 5, 23.
 Adesse classi 1. 12. 12. Deos Athe-
 nienfi 1, 11, 10. Hannibalem
 ratus 4, 7, 26. hostem, adnun-
 tiari jussit 1, 9, 2. novissime 3,
 6, 1. Pollucem & Castorem di-
 cens 1, 11, 8. proeliantibus 1,
 11. 16. adest victor collega 2,
 4, 1. adfuturos eosdem ipsis
 proeliantibus persuasit 1, 11, 9.
 Adferre aurum donum Scipioni
 2, 11, 5. Romanis alacritatem
 1, 11, 2. terrorem & fidu-
 ciam 2, 7, 1. transfugis poeni-
 tentiam 2, 7, 9. trepidationem
 1, 12, 1.
 Adficere aliquem vulnere 2, 5,
 37. columbas fame 3, 13, 8.
 adfici supplicio 4, 1, 33. ad-
 fectus gravissima siti cum exer-
 citu 1, 7, 7. adfecti torpore &
 inedia 2, 5, 23. adfectos simi-
 liter duos juvenes admoveere 1,
 10. 1. 4, 7, 6. adfectis siti re-
 stituere aquam elleboro cor-
 ruptam 3, 7, 6.
 Adfectibus adjuvari 1, 11, 6.
 Adfectare per ludibrium specta-
 culo esse 1, 5, 16.
 Adfigere ignavos crucibus 4, 7,
 24. adfixa ornamentis arma
 1, 11, 16.
 Adfirmant, id sibi animi esse 4,
 5, 7.
 Adfirmationi huic fidem facit 2,
 5, 18. adfirmatione hac induci
 1, 1, 6.
 Adfigere urbem 3, 6, 6. adfigi
 luctu & desperatione praefidit
 2, 9, 2. vehementer facto 4, 7, 29.
 Adfusus bello 1, 1, 8.
 Adgerere terram ante ipsos mu-
 ros 3, 8, 1. adgesta humus 1,
 5, 5. adgestae leves materiae
 1, 5, 27.
 Adgredi a tergo Lacedaemonios
 2, 5, 42. ex occulto 2, 5, 32.
 agmen alicujus scorpionibus 1,
 4, 1. castra 2, 5, 2, 12, 1. ci-
 vilitatem littori adpositam 3, 10,
 8. commeatum Thebanorum
 ex inopinato 4, 7, 19. fugien-
 tes 2, 6, 3. hostem 2, 10, 2.
 moenia 3, 10, 1. muros 3, 8,
 3. novissimum agmen 1, 6, 1.
 oppidum scalis 3, 6, 2. 3, 17,
 9. opus prol. 1. Rheginos 3, 4,
 3. singulas civitates obsidione
 2, 2, 14. urbem impetu 3, 1, 1.
 3, 4, 3. adgredienti universos
 insuperabiles sunt 1, 10, 1. 4,
 7, 6. adgressus a latere Poenos
 cecidit 2, 5, 4. ex adverso 3, 9,
 10. per obreptionem 2, 5, 36.
 anhelantem avertit 2, 1, 7. ho-
 stem derinuit 2, 1, 5. superio-
 re loco depulit 2, 5, 17. partes
 lunata acie fudit 2, 3, 4. inor-

X k a dina-

I N D E X II.

- dinatos, usque eo cecidit 2, 5.
 3. inficium copiis duplicatis superat 1, 1, 9. orbem terrarum 4, 2, 4. redactos ad, quam voluerat, paucitatem vicit 1, 8, 11. requieris & ordinatis suis fudit hostes 1, 6, 3. subeuntes temere 2, 5, 2. Troezenios 3, 6, 7. adgressa ex insidiis legio vastavit hostem 1, 6, 2. adgressi sunt canes lupum 1, 10, 4. relictos Samnitas Gallosque vicerunt 1, 8, 3. adgressurus hostem 1, 1, 11. 1, 5, 13. adgressuros hostes id summum 1, 6, 3.
Adhortatus milites 1, 5, 15. suos ad constitutum 3, 9, 3.
Adhuc incognitae viae 1, 2, 2. institutae deberi arbitror operae prol. 1.
Adipisci mortem 4, 5, 15. possessionem loci 3, 2, 4. victoriam 2, 2, 7. 3, 1, 2. 4, 5, 3. adeptus est portum cum reliqua classe 1, 4, 14. verticem collis 2, 2, 4. victoriam beneficio 4, 4, 1.
Adire portum Samiorum 1, 4, 14. aditur castellum una semita 3, 9, 3. adiri ab ullo armato agglonem 2, 5, 31.
Aditus hostium interseptus 1, 5, 11. portae 3, 3, 5. aditum intrare cum cetera manu 1, 4, 4. praestare 3, 8, 3. aditus ad portum ferebant 1, 5, 5. angusti 1, 4, 4. duos quaeri iussit 1, 4, 10.
Adjacet mari ea pars murorum 3, 9, 5.
Adjungere Livio Salinatori se festinat 1, 1, 9. adjuncti equitibus 4, 7, 29. vehiculis boves 2, 4, 17.
Adjuvare persuasionem 3, 3, 4. adjuvat casus Lucullum 2, 5, 30. adjuvante proclivo inpetum militum 2, 2, 2. adjuvari ab aliquo prol. 1. a rege 4, 7, 37. adfectibus 1, 11, 6. a Syracusanis 3, 6, 6. adjutus aut montibus, aut paludibus 2, 3, 9. loris & clavis 3, 9, 3. nebula 2, 5, 24. sono decidentium aquarum 3, 9, 2. adjuta loci natura 2, 5, 5.
Adjutorium nullum 1, 2, 6. in adjutorium exire 2, 5, 11. adjutorio abnegato socios alienare 4, 7, 31.
Adlevati pedes priores 4, 7, 34.
Adligare ad arbores buculos laqueis 1, 5, 26. erecta cadavera veste adornata atque armis 1, 5, 22. fasciculos bobus ad cornua 1, 5, 28.
Adlocutus est arcesitum ad se 3, 16, 1.
Adluere alterum mare 1, 4, 7.
Admittere Epidaurios in portus 2, 11, 1. milites Antiochi 3, 4, 9. non amplius, quam parem numerum 2, 2, 13. admitti ad vigilantem usque 2, 5, 30. admittus cum exercitu 3, 3, 6. per errorem 3, 2, 4. admitti in hostem equi 4, 5, 15.
Admodum adolescens P. Scipio 4, 7, 39. exilis (equus) 1, 11, 1. 4, 7, 6.
Admoniti ora scutis, crura veste contegere 1, 5, 27.
Admovere aliquem monti 3, 3, 3. duos juvenes similiter adfectos 1, 10, 1. exercitum universum 2, 5, 26. instructam aciem vallo 2, 1, 2. ligna vallo 4, 7, 8. se procurione 2, 5, 5. sinistrum latus paludibus 2, 3, 22. admoveri eorum capita ad vallum 2, 9, 4. iussit greges asinorum ad aciem 2, 4, 20. admotus exercitus 3, 6, 7. admota classis 3, 2, 2. admotum subsidium suis 2, 1, 8.
Adnuntiare victoriam notabili alacritate 3, 3, 2. adnuntiare prope iussit 1, 9, 2.
Adolescente flamma turbatur pecus ipso motu 1, 5, 28.
Adolescens admodum P. Scipio 4, 7, 39. quidam, honeste natus 4, 6, 4. Servius Tullius 2, 8, 1. verecundia ignominiae pressus 4, 1, 13. adolescenti renuntiat nuntius 1, 1, 4.
Adoriri averfos & descendentes 3, 17, 9. castra proxima in tempestata nocte 2, 10, 2. improviso 3, 17, 2. hostem foriter 2, 7, 9. inordinatos 2, 5, 38. adertus a lateribus hostem obpressit

I N D E X II.

pressit 2, 12, 4. a terra turribus aliis 3, 9, 8. avocatos 4, 7, 18. hos temere, & secutus 2, 5, 23. hostem devicit 1, 12, 3. inopinanti-
 am terga cecidit 2, 2, 12. Iuda-
 eos superavit 2, 1, 17. reli-
 quos cecidit 2, 1, 18. urbem a
 tergo 3, 6, 6. adorti undique
 milites 2, 5, 1.
 Apparare ludos gymnicos 2, 11, 1.
 Apparatus tantum terroris intu-
 lit 2, 4, 6.
 Apparere ab ea parte murorum
 paucos disposuerunt 3, 2, 10.
 adparent equitum scuta 1, 12,
 4. vestigia frumenti 3, 15, 5.
 adparuit a tergo subitus 2, 4, 4.
 Adpellare milites 2, 8, 12. voce
 Periclem nomine 1, 11, 10. ad-
 pellatur via haec Gallica 2, 6, 1.
 Adpellatio *εξ τῆς ἡμετέρας* prol.
 1.
 Adpellere Ambraciam uno lembo
 2, 7, 14. classem in Siciliam 1,
 1, 2. naves 3, 9, 4. Ephesum
 3, 3, 7. Siciliae 1, 4, 11.
 Adpetere aliquem insidiis 2, 5,
 30. amicitiam Romanorum 4,
 4, 2. consuetudinem naturalem
 adliscendi 4, 7, 34.
 Adplicare paucas hostium naves
 proximo litori 3, 16, 5. classe
 ad Eleusin 4, 7, 44. naves turri-
 tas a mari 3, 9, 8. se flumini
 2, 2, 10. adplicata acies a tergo
 ad opus 1, 5, 9. adplicitus com-
 minus 2, 2, 5. adplicitae hosti
 valles 1, 1, 7.
 Adposita litori civitas 3, 10, 8.
 Adprehendere navem hostilem 2,
 3, 24.
 Adpropinquantes quadrigae 2, 3,
 17. adpropinquantibus persua-
 dere 3, 6, 5.
 Acquirere victoriam 2, 8, 14. ad-
 quisita fides 2, 5, 30.
 Adreptus manu signifer 2, 8, 5.
 Adreptum signum 4, 5, 3. ad-
 repta facies 2, 4, 19.
 Adscendere naves 4, 7, 31.
 in Adscensu niti loris & clavibus
 3, 9, 3.
 Adsentans injuriarum fides 3, 3, 4.
 Adsecutus est, qui &c. 1, 4, 9.
 exercitus Lacedaemoniorum 3,
 11, 5. transfugas collaudavit 2,

7, 9. adsecuti sunt, ut recede-
 ret 1, 3, 4.
 Adseverare, se &c. 1, 1, 6. ad-
 severabat, se praenosceret ab ea
 (cerva) quae agenda, aut vi-
 tanda essent 1, 11, 13.
 Adseveratione avertere hostem 2,
 4, 20. perterritus 3, 8, 2.
 Adsidere moenibus 3, 18, 1.
 Adsiduus labor 4, 1, 21.
 Adsidue 1, 4, 8, & 9.
 Adstare 4, 7, 22. adstare con-
 suetudo naturalis 4, 7, 34.
 Adspicere virginem 2, 11, 6.
 Adstringere fidem omnium 2,
 11, 7.
 Adstruere aliquid prol. 1.
 Adsuasus disciplinae 4, 2, 4.
 Adsuasus periculis 4, 1, 19.
 Adsumpta in praesidium Lucano-
 rum manus 3, 6, 4. jacentium
 scuta 2, 5, 27.
 Adtendere custodiendis nocenti-
 bus 1, 9, 3.
 Adtentius solito 2, 9, 6.
 Adtentare per partes 1, 10, 1. 4,
 7, 6.
 Adtollere lumina 3, 12, 1. adtol-
 li clamorem iussit 3, 9, 5.
 Adtonitus ob hoc 1, 12, 1.
 Adtribuere generibus suas species
 prol. 1.
 Adtritum nubium 1, 12, 10.
 Advenit Parthus 1, 1, 6. adve-
 niens exercitus 4, 3, 14. adve-
 nienti hosti castra dedere 1,
 8, 11.
 Adventus ducis 1, 1, 8. Germa-
 norum 2, 5, 20. hostium 2, 5,
 16. 3, 12, 2. legatorum 3, 15,
 6. Romanae classis 2, 7, 14.
 certiores Cyzicenos facere 3, 13,
 6. signum 1, 1, 9. in adven-
 tum legionum trahere bellum
 1, 8, 5.
 Adventare cum duabus legionibus
 3, 17, 6. Pansam Cos. com-
 perit 2, 5, 39. adventat ingens
 hostium manus 1, 5, 8. adven-
 tant auxilia Romanis 2, 4, 5.
 & 20. adventans Xerxes 1, 3, 6.
 auxilium 4, 7, 31. praesidium
 2, 9, 2. adventanti occurrere
 3, 9, 4. adventantes adversarii
 2, 5, 16.
 Adversus sol 2, 2, 8. adversa Lu-

I N D E X II.

- 22, 1, 12. pars 2, 5, 47. ripa
 1, 4, 9. omina 1, 12, 1. habere
 bina hostium castra 2, 5, 29.
 ex adverso adgressus 3, 9, 10.
Adversus Afranium 1, 5, 9. Ana-
 xibium Lacedaemonium 1, 4, 7.
 aquam procurare 1, 4, 9. At-
 cadas bellum gerere 1, 11, 9.
 Archelaum 1, 5, 18. Athenien-
 ses 2, 1, 18. dictum alicujus
 pugnare 4, 1, 39. Epistotas 1, 4,
 4. Germanos & regem Alio-
 vistum pugnaturus 1, 11, 3, 4,
 5, 11. Hannibalem 1, 3, 3. He-
 truscos 1, 11, 1. hostem pugna-
 re 1, 8, 12. contentientes uni-
 versi 1, 9, 2. ignes opem ferre
 3, 2, 5. Illyrios gerere bellum
 2, 3, 2. Jugurtham bellum ge-
 rens 1, 8, 8. Lacedaemonios
 dimicaturus 1, 11, 6. Paorum
 regem 1, 1, 6. patrem parare
 seditionem 4, 1, 47. paucita-
 tem audet 1, 1, 9. Pharnacem
 dimicare 2, 2, 3. Philippum 1,
 3, 4. populum Romanum coire
 1, 8, 3. Romanos consi-
 lium alicujus instruere 1, 8, 7.
 Sabinos manum mittere 1, 8,
 4. Samnitium numerolum exer-
 citum 1, 11, 2. solum cum al-
 tero processisti 2, 5, 41. tertius
 usus est eodem consilio 1, 8, 8.
 Thebanos 1, 10, 3.
Advertum Lacedaemonios 1, 3, 7.
Adversantia mire hosti incom-
 moda 2, 2, 7.
Adversarium evadere 1, 5, 18. ad-
 versarii adventantes 2, 5, 16. di-
 rimebantur spatio 2, 2, 8. ad-
 versariorum castra 1, 8, 9. in-
 cursus 2, 1, 4. adversariis per-
 suadere 2, 5, 31. adversarios ex-
 uere castris 2, 4, 15. 4, 7, 40.
 incendere 2, 1, 11. spargere 1,
 8, 11.
Advocata concio 1, 8, 5. 1, 12,
 10. advocati Sicyonii ad diri-
 mendum id iurgium 3, 2, 10.
Aedificare naves in hibernis 4,
 1, 15.
Aedificiorum altissima petere 3,
 13, 8. aedificia incendere pro-
 cul a castris 3, 5, 9.
AEgospotami 2, 1, 18.
AEgra pars corporis 4, 7, 37. ac-
 gros apud se refici parientura,
 11, 2. senes in muris ostende-
 re 3, 17, 8.
AEgyptii 2, 3, 13. 2, 5, 6. **AEgyptio-**
rum fides 1, 1, 5. manus 2, 3, 13.
AElius (L.) Praetor Urbanus 4,
 5, 14.
AElii quatuordecim 4, 5, 15.
AEmlia via 2, 5, 39.
AEmlilianus Scipio 4, 3, 9. 4, 7,
 27.
AEmlilius Paullus Cos. 1, 2, 7.
 1, 4, 1. 3, 17, 2. Rufus, Prae-
 fectus equitum 4, 1, 28.
AEneatores 2, 12, 1. perfectissi-
 mi 3, 9, 3. continere jubet 2,
 4, 3.
AEqualiter dividere praedam mi-
 litibus 4, 1, 45.
AEquata partium fortuna 2, 7,
 13. aequari numero barbaror-
 um 2, 2, 13.
 in **AEquum** procedere 2, 3, 14.
 aequo Marte certare 2, 5, 5.
 concurrere 2, 4, 1. pugnare 2,
 3, 13.
AEqui & Hernici hostes 2, 8, 2.
 Volci victi acie 3, 1, 1.
AEra praeterita 4, 1, 22. rescin-
 duntur 4, 1, 46.
AEterna 1, 5, 17.
AEtatis initium primum 3, 4, 6.
 in **AEtiva** exire 4, 1, 6.
AEstus maritimus 3, 9, 1. rece-
 dens 2, 13, 11. aestu fatigatus
 2, 1, 2.
AEtas exacta 4, 7, 5. aetatis an-
 nus nonagesimus 4, 3, 11. tem-
 pus reliquum 4, 5, 6.
AEtolus Timarchus 3, 2, 11.
AEtoli 2, 5, 19. 2, 6, 5. 2, 7, 14.
 dejecti jugis Callidromi 2, 4, 4.
AEtolia 2, 5, 19. **AEtolorum** le-
 gati 1, 4, 6. dux, Nicostatus
 1, 4, 4.
Afranius 1, 5, 9. 2, 13, 6. Petre-
 jusque castra noctu moturus, 8, 9.
Afranii castra 2, 5, 38. & Pe-
 treji exercitus 2, 1, 11.
Afraniani perturbati visu 2, 5, 38.
Afri 2, 2, 11. 2, 3, 1. rebellantes
 2, 5, 12. trajecturi essent in Si-
 ciliam 1, 8, 11. **Afris** necesse
 fuit 1, 8, 11.
Africa 1, 2, 3. 1, 3, 8. 2, 2, 10.
Africac itinera deserta 1, 7, 7.
Afri-

I N D E X II.

- Africam obprimere 1, 12, 1.
 Africanus (Scipio) 4, 1, 5. 4, 7, 4.
 Agalones infidentes mulis 2, 4, 1.
 alixaeque armati 2, 4, 6.
 Agathocles Syracusanus 1, 12, 9.
 Ager is ante bellum venerat pretio 3, 18, 2. Pomptinus 2, 6, 1.
 venalis 3, 18, 2. agri modus 4, 3, 12. agrum hostium ultro depopulari 4, 7, 13. in agro habere castra 3, 18, 2. agri Campanorum vastati 3, 4, 1. plebeiorum deusti 1, 8, 1. proximi 1, 5, 3. agrorum patriciorum populationem inhibuit 1, 8, 1. agros Chalcidensium depopulari 3, 11, 1. eorum desolatos incendit 1, 8, 4. intruere proximos 1, 5, 16. suos vastari imperavit 2, 5, 11. agris alicujus abstinere 1, 8, 2.
 Agellus colitur per unum villicum 4, 3, 3. agello tolerari conjugem liberosque 4, 3, 3.
 Agere cum Claudio Nerone 1, 5, 19. de pace 1, 4, 6. illic 1, 8, 12. studiose cum proditore 1, 1, 6. annum nonagesimum aetatis 4, 3, 11. classem in Italiam versus 1, 4, 11. custodias 3, 13, 2. elephantos in fossam 2, 5, 4. gratias alicui 2, 11, 4. 3, 16, 3. jumenta 3, 2. 8. limitem 1, 5, 10. navigia 3, 10, 8. negotium alienum 2, 3, 1. quidquam seriae rei 2, 1, 17. vertices arenarum 2, 2, 7. agentem aliquid patrem videre 1, 1, 4. agi in proelio 2. proel. cuniculum simulat 3, 8, 1. mulos iussit 1, 8, 9. primas naves 1, 4, 12. 2, 5, 46. vere 1, 5, 3. agitur res 1, 5, 13. aguntur eadem stationes vigiliaeque 1, 1, 9. apud ipsos omnia 1, 1, 6. vigiliae 2, 9. agebatur res 1, 1, 11. agendum magistrum virgis ad parentes tradere 4, 4, 1. omne pecudum genus 4, 7, 20. quae agenda, aut vitanda essent 1, 11, 13. actum agmen Lacedaemonem versus 4, 7, 13. erat in montes 1, 5, 28. actae rei ignarus 1, 11, 7. adit ab hostibus elephantum 2, 3, 16. equis citatis equites 2, 3, 20. in hostem bo-
- ves 2, 4, 17. limites 1, 3, 10. retro in suos elephantum 2, 5, 4. actae sunt ei gratiae ab Senatu 4, 5, 6.
 Ad actus alios regredi paululum 3, 11, 2.
 Agestilaus Lacedaemonius 1, 4, 2. 1, 8, 12. 1, 10, 3. 1, 11, 5 & 17. 2, 6, 6. dux Lacedaemoniorum 3, 11, 2.
 Agger incensus 4, 1, 31 & 37. aggerem & fossam instituere 3, 7, 4.
 Agitare de conditionibus pacis 1, 5, 17. agitantur hostilia 1, 2, 6. Italia in coetu 4, 7, 39.
 Agiliter minus 2, 5, 47.
 Agmen abeuntium 2, 13, 7. exercitus 4, 1, 7. actum Lacedaemonem versus 4, 7, 13. conversum 1, 1, 11. 1, 5, 13. 2, 5, 5. longum 1, 6, 3. novissimum 1, 6, 1. 4, 7, 28. totum transiens 1, 6, 3. ultimum 2, 5, 27. agmini excipiendo imminere 1, 2, 7. agmen educere 1, 1, 7. excipere 2, 5, 39. fundere 2, 5, 39. laxare 2, 12, 2. alicujus lacessere 1, 4, 2. scorpionibus adgredi 1, 4, 1. ab agmine recedere 4, 1, 9.
 Agnoscere videntur 1, 1, 3. navigia & habitum superstantium 4, 7, 45.
 Agrigentum 3, 10, 5.
 Agrigentinus Phalaris 3, 4, 6.
 Agrigentini 3, 10, 5.
 Agrigentinorum civitas 3, 2, 6.
 Ahenum & verum unicum 4, 3, 6.
 Aiebar, se deceptum hoc 4, 2, 9.
 Ala instructa armis 4, 1, 28. alae duae 4, 1, 21.
 Alates pauci 2, 4, 1.
 Alacres successibus victoriarum 2, 5, 36.
 Alacriter praecedere aliquem 2, 7, 9.
 Alacritas notabilis 3, 8, 2. summa 2, 8, 2. varia 2, 5, 40. alacritatem & fiduciam adferre Romanis 1, 11, 2. alacritatis mens injectus 2, 4, 11.
 Albani 2, 7, 1.
 Albania 2, 3, 14.
 Alcetas Lacedaemonius 4, 7, 19.
 Alcibiades, dux Athenienium

I N D E X II.

- 3, 5, 44. 2, 7, 6. 3, 2, 6. 3, 6,
6, 3, 6, 5. 3, 11, 3. 3, 12, 1.
Alere filias tres 4, 7, 37.
Alexander Macedo 1, 3, 1. 1, 4, 9.
1, 7, 7. 1, 11, 14. 2, 3, 19. 2,
5, 17. 2, 11, 3 & 6. 3, 4, 5. 3,
7, 4. 4, 2, 4. 4, 3. 10. 4, 6, 3.
Alexandri mors 2, 11, 4. opes
1, 2, 3. 1, 5, 11. **successores** 4,
7134. **Alexandro datur victoria**
1, 11, 14. **ferre auxilium** 2,
11 4.
Alexander ex Epirotis 2, 5, 10.
Alexandrini mores 1, 1, 5.
Alga paludes contegere 2, 5, 6.
Alimentum praestare 4, 7, 9. **ali-**
menti causa 3, 5, 1. **alimenta**
multa 2, 5, 2. **inter multos ce-**
lerius absumuntur 3, 4, 5. **ali-**
mentorum copia ingens 3, 15,
4. **alimentis destituta urbs** 3,
4, 3. **praecipere herbas** 3, 15, 3.
Aliqua spes salutis 4, 7, 21. **ali-**
quem ex captivis in conspe-
ctu jussit occidi 3, 5, 1. **aliquid**
insidiarum latet 1, 2, 7. **subi-**
tum ac necessarium nuntiare
2, 5, 10. **aliqui ex militibus**
transierunt 3, 16, 4. **aliquos ex**
principibus mittere 1, 1, 10.
Aliquot dies 1, 5, 19. 2, 5, 8. 4,
1, 33. **cohortes gladiatoribus**
cesserint 1, 5, 21. **mensium mer-**
cedes recipere 3, 16, 3. **popu-**
los in ditionem accipere 4, 7,
35. **vulnera excepta** 4, 5, 17.
Aliquamdiu moratus 1, 4, 7.
Aliquantum spatii 2, 2, 8. **tem-**
poris extrahere 1, 1, 10. **ali-**
quanto tempore Crotona oppi-
dum frustra obsideret 3, 6, 4.
major exercitus 2, 5, 19.
Alius, quam &c. 1, 2, 7. **alia**
caro 4, 1, 2. **via** 1, 2, 5. **aliud**
genus 1, 2, 6. **materiae genus**
1, 5, 2. **alio latere circumfu-**
dite 1, 2, 7. **aliae turres** 3, 9,
8. **aliarum (urbium) tutela** 3,
6, 3. **alias (turmas) submitte**
laboranti 1, 10, 2. **alia oppida**
adgredi 3, 6, 2.
Alienus hic locus est 1, 7, 7. **no-**
mini Romano 1, 2, 2. **alienum**
dimicationi tempus 2, 1, 11. **ne-**
gotium agere 2, 3, 1.
Alienae sociis adiutorio abne-
gato 4, 7, 31. **alienatum** **subl**
Pythiam audit 4, 7, 37.
Alioquin gratissimus regi erat 1,
8, 7.
Aliter, quam 1, 1, 10.
Alluvie & alveo regionem inpedi-
re 2, 3, 22.
Altei ex duobus 1, 1, 9. **locus** 1,
4, 4. **altera regio longius sita**
2, 5, 31. **alterum cornu** 2, 7,
10. **latus** 1, 4, 7. **mare** 1, 4, 7.
celare consilio 1, 1, 9.
Altum mare 2, 5, 43. **altae ripae**
2, 2, 10. **altissimi corhumi**
1, 11, 10. **altissima aedificio-**
rum petere 3, 13, 8.
Altitudo jugi 3, 8, 3.
Alveus fluminis 1, 5, 4. **verus** 3,
7, 4. **in alveum se dejicere** 2,
13, 5. **alveo omisso decurrere**
1, 1, 6. & **alluvie regionem in-**
pedire 2, 3, 22.
Alyattes 3, 15, 6.
Ambiorix 3, 17, 6.
Ambitus coronae longus 1, 5, 24.
Ambracia 2, 7, 14.
Ambulare in hortu 1, 1, 4. **vel**
stare ante tabernaculum 4, 3,
11. **cum amicis in itinere** 4, 3,
9. **ambulandi causa extra mu-**
rum educi 4, 4, 1.
Amici regii 1, 8, 8. **amicos para-**
re 1, 8, 8.
Amicitia positus 1, 2, 3.
Amittere collegam Marcellum di-
micatione 4, 7, 38. **nihil ex re-**
bus suis 4, 3, 14. **amissus ad**
Cannas exercitus 4, 5, 5. **ami-**
ssa dimidia pars exercitus
Pyrrhi 2, 3, 21. **amissi duces**
proelio 4, 2, 8. **amissae Hispa-**
niae 2, 10, 2. **amissa de Pom-**
peji exercitu decem millia ho-
minum 2, 5, 31.
Amnis medius 2, 5, 23. **amnem**
Scultennam transire 3, 13, 7.
superare 2, 5, 20. **transire** 1,
7, 2. **amne cincta civitas** 3, 7,
2. **defensi a tergo** 2, 2, 10.
Amoliri truncos universos 4, 7, 8.
amolitus inbelles suorum 2,
5, 19.
Amor Reip. 4, 5, 6.
Amphipolin tueri praesidio 3, 16,
5. **circa Amphipolin deprehen-**
sus 1, 5, 23.

I N D E X II.

Amphoræ pice & tæda plenae 4, 7, 9. **amphorarum jactus** 4, 7, 9.

Amplecti commentariis expeditis procl. 1. **amplexi hostes factum** pro occasione 1, 6, 1.

Amplus exercitus 2, 5, 44, 3, 17, 7. **numerus** 2, 3, 17. **ampla latitudo** 2, 3, 17. **amplae parmae** 4, 7, 29. **ampla praemia** 1, 11, 2. **amplior Triballorum exercitus** 2, 4, 20. **locus** 1, 5, 2. **ampliora solito castra facere** 3, 17, 6. **amplius quam duobus lectis non discumbebatur** 4, 3, 7. **non, quam singulos calones habere** 4, 1, 6. **quadraginta dies suspendere** 1, 1, 6. **quingentis passibus abesse** 2, 2, 5. **quindecim millia armatorum non habere** 2, 1, 14. **amplissimarum rerum administratio** 4, 3, 5.

Ampliari castra vetuit 1, 1, 9. **ampliatur ei modus agri** 4, 3, 12. **Amplitudinis modicae signum** 1, 11, 11.

Amputatae manus 3, 16, 4. **Anaxibius Lacedaemonius** 1, 4, 7, 2, 5, 42.

Anceps discrimen 1, 3, 3. **Angere exercitum siti circumvallatum** 2, 1, 11. **angi obliquo longe** 3, 15, 6.

Angues & faces 2, 4, 18.

Angustus & unus introitus urbis 3, 13, 6. **angusta semita** 3, 9, 3. **angustum iter** 1, 4, 1, 1, 5, 8. **angusti aditus** 1, 4, 4. **ob id tramites** 1, 5, 19. **angustissimae fauces** 1, 5, 7.

Anguste habitare 4, 1, 10.

Angustiae freti 1, 4, 13. **maior Cyaneae** 1, 4, 13. **munimentorum** 3, 17, 5. **notae militi** 2, 5, 5. **rei familiaris** 4, 6, 4. **Salaminiae** 2, 2, 14. **summae lignationis** 2, 5, 13. **Thermopylarum** 2, 2, 13. **angustiarum custodes** 1, 4, 7. **latera** 2, 5, 24. **angustias eluctari** 1, 5, 14. 4, 5, 9. **ingredi** 2, 5, 24. **occupare** 1, 4, 5. **tenere** 1, 4, 3. **in angustis configere** 2, 2, 1.

Anhelantem viribus adgressus avertit 2, 1, 7.

Animalium genus omne 4, 5, 18.

Animus crevit Romanis 2, 4, 2. **animi constantioris miles** 2, 3, 1. **id sibi esse adfirmant** 4, 5, 7. **magitudo** 1, 8, 2. 1, 12, 1. **animum angere** 1, 11, 14. **animo deficere** 2, 1, 15. **in animo habere depugnare** 2, 4, 6. **animi confusi** 1, 11, 3. 4, 5, 11. **infirmantur** 2, 7, 4. **Romanorum percussu** 4, 7, 39. **redintegrati** 2, 7, 11. **tumentes** 4, 5, 2. **animos conciliare sibi** 1, 4, 13. 2, 11, 6. **popularium concitare** 1, 11, 19. **militum confirmare** 2, 7, 2 & 3. **confundere** 2, 7, 4. **suorum erigere proelio** 1, 11, 8. **Illegitum excitare** 4, 7, 31. **militum retrahere a consulatione** 2, 7, 2. **turbare** 2, 7, 1.

Animadvertere in aliquem metu seditionis 3, 16, 3. **in omnes** 1, 8, 8. **in quemdam ex Megistanis** 2, 9, 5. **in singulos centuriones** 4, 1, 37. **in Valerium virgis** 4, 1, 30. **levius** 4, 1, 16. **aliquid** 1, 5, 16. **lucum densissimae opacitatis** 1, 11, 10. **milites Sertorianus** 2, 1, 3. **animadverit eos non alienos nomini Romano** 1, 2, 2. **Punicam aciem ita directam** 2, 3, 1. **animadvergens hostem resolutum** 1, 5, 17. **animadvertitum est in legionem** 4, 1, 38.

Animadversionem concedere contentioni aut precibus militum 4, 1, 39.

Annulus Marcelli 4, 7, 38. **annulo interfecti potiri** 4, 7, 38.

Annus nonagesimus aetatis 4, 3, 11. **undecimus** 3, 5, 2. **anni tempus fervidissimum** 2, 1, 2. **annus quinquaginta natus minor** 4, 1, 19.

Annuum stipendium 4, 1, 46.

Ante aciem dirigere scrobes 2, 12, 2. **certum tempus** 1, 2, 6. **conjectum teli** 1, 11, 10. **muros ipsos adgerere terram** 3, 8, 1. **navem excussum fulmen** 1, 12, 12. **noctem non requiescere** 4, 3, 7. **praestitutam diem** 1, 2, 6. **nec ante reddiderunt, quam ipsi recuperarent suos** 1, 8, 6.

Antequam desciscerent 1, 8, 6. **sibi supervenirent legiones** 1, 1, 6.

Kk 5 An.

I N D E X II.

- Antesignatorum acies 2, 3, 17.
 Antigonus 2, 6, 5. 3, 4, 2. 4, 1, 10.
 Antiochus rex 1, 8, 7. 3, 2, 9. 3, 9, 10.
 4, 7, 10. Antiochi copiae 2, 4, 4.
 equites 2, 13, 2. exercitus vexa-
 tus imbre continuo 4, 7, 30. mi-
 lites 3, 2, 9. regis acies 2, 2, 4.
 Antipater 1, 4, 13. 2, 17, 4.
 Antiquitus 4, 1, 14.
 Antium oppidum 3, 1, 1.
 M. Antonius 1, 7, 5. 2, 3, 15. 2,
 5, 39. 2, 13, 7. 3, 13, 7. 3, 14,
 3. 4, 1, 37.
 Apenninus 1, 8, 3.
 Aperire exercitui Romano urbem
 3, 3, 2. oppidum suis 3, 2, 7.
 portas suis 3, 2, 8. scrobes 2,
 12, 2. aperiuntur litterae 1, 2, 6.
 aperta Thebanis ad evadendum
 via 2, 6, 6.
 Apollonius praefectus Saniorum
 3, 3, 5.
 Appius Claudius 1, 4, 11. 4, 1,
 18 & 44.
 Apro obferre Livio 3, 3, 6. sub-
 ministrare alicui egresso 3, 3, 6.
 Aptus maxime eruptioni locus
 1, 5, 27. aprissimi Hispani ad
 furra bellorum 2, 5, 31.
 Apre collocantur discreta ad re-
 rum varietatem prol. 1. aptus
 quasi locis montuosis 1, 8, 12.
 aptissime divisi in cornua equi-
 tes 2, 3, 21.
 Aptari iussit milites ad pugnam
 1, 8, 5. aptatos proelio truci-
 dare 3, 17, 6. aptata a tergo
 scuta gladique 3, 9, 3. aptata
 in fasciculos vasa & cibaria 4,
 1, 7.
 Apud Aeferniam deprehensus 1,
 5, 17. Aegospotamos 2, 1, 18.
 Arpos mittere milites 3, 9, 2.
 Catinenses exercitum conti-
 nere 3, 6, 6. Censores questus
 4, 1, 22. ipsos agebantur omnia
 1, 1, 6. Lauronem oppidum ha-
 bere castra 2, 5, 31. Maratho-
 na fundere multitudinem Per-
 sarum 4, 7, 43. oppidum 1, 2, 7.
 Pirea 1, 11, 20. Tigranocer-
 ram dimicare 2, 2, 4.
 Aqua est sub potestate barbarorum
 2, 7, 12. elleboro corrupta
 3, 7, 6. ferens 3, 14, 2. secun-
 da 3, 14, 2 & 4. aquae inopia
 3, 7, 2. aquam oblatam sibi ite-
 galea effudit 1, 7, 7. aquae de-
 cidenres 3, 9, 2. Sextiae 2, 4, 6.
 aquarum ductus 3, 7, 6.
 Aquantur hostes ex flumine 3, 7,
 1. aquatum progressus 3, 9, 3.
 Aquator exceprus 1, 8, 9.
 Aquilae Romanae quinque rec-
 praee 2, 5, 34.
 Aquillius 4, 1, 36.
 Arabes 2, 5, 16.
 Arabiceses Hispani 4, 5, 19.
 Aratus locus 3, 15, 3.
 Arbela 2, 3, 19.
 Arbitrari 1, 7, 7. disciplinae certio-
 ris 4, 2, 2. tentandum 1, 10, 4. ar-
 bitratus est 1, 2, 8. alienum di-
 micationi tempus 2, 1, 11. fu-
 gam sibi ruram 2, 13, 3. fur-
 rum, ut &c. 4, 5, 21. persecu-
 turos 1, 4, 14. principes Gabi-
 norum interficiendos 1, 1, 4.
 Arbitrium liberum instandi 2,
 3, 9.
 Arbor pomifera 4, 3, 13. arbores
 prostratae 2, 2, 9. arborum so-
 lia 4, 5, 18. numerus 2, 5, 46.
 Arcades 3, 2, 4.
 Arcadia 3, 2, 7.
 Arcana Macedonum 1, 4, 13. suo-
 rum omnia confessus est 1, 2, 5.
 Arcere domesticam vastitatem 1,
 8, 4. suos a cupiditate decen-
 nendi 1, 10, 3. usum fluminis
 per sagittarios 3, 7, 2.
 Arcessere aliquem trepidum ex
 conscientia 4, 7, 36.
 Arcessiri videntur non segregari
 1, 9, 3. ultro a Syphace 2, 7, 4.
 Arcessitum ad se adlocutus est
 3, 16, 1.
 Archelaus, praefectus Mithrida-
 tis 1, 5, 18. 11, 11, 20. 2, 3, 17.
 Archelai ductus 2, 8, 12.
 Archidamus Lacedaemonius 1,
 11, 9.
 Archipirata Mandro 3, 3, 7.
 Arcus madentibus nervis inhabi-
 les 4, 7, 30.
 Ardent totidem ignes 1, 1, 9. ar-
 dens usbs 3, 8, 2.
 Ardentem pugnare 2, 8, 1. arden-
 tius dimicare 1, 11, 5.
 Ardori cedendum 2, 1, 3.
 Arduus mons 3, 15, 5.
 Ardys Illyrius 2, 5, 19.

Ate-

I N D E X II.

Arenarum & pulveris vertices 2, 7.
Argenti aurique quantum quisque habet 1, 11, 2. **argentum & aurum tradere custodibus** 2, 13, 1.
Argui ab his me credam proli 1.
Argumentatū secundum eam dinumerationem se esse victos 2, 10, 1.
Arriovistus rex 1, 11, 3. 2, 1, 16. 4, 5, 11.
Arulidis filiae 4, 3, 5.
Arutippus Lacedaemonius 3, 2, 8.
Aristonicus 4, 5, 16.
Arma ferre 2, 5, 19. **in castris statuere** 1, 11, 9. **sumere** 2, 11, 3. **objecta** 2, 3, 20. **celata sub veste** 4, 7, 13. **commutata** 2, 3, 13. **detecta velut in acie** 4, 1, 43. **facta ad similitudinem hostilium** 3, 2, 4. **ornamentis adfixa** 1, 11, 16. & **insignia Poenorum** 4, 7, 12. **rapta ex arce** 3, 3, 7. **armorum icientia** 4, 7, 32. **civilium tumultus** 4, 5, 2. **ad arma vocantium clamor** 1, 9, 2. **in armis esse** 1, 1, 8. **armis instructa ala** 4, 1, 28. **non oneratus, sed vulneribus** 2, 13, 5. **civilibus dissociari** 1, 10, 4.
Armare singulos parvulis 4, 7, 29. **armari in morem Romanorum** 2, 5, 31. **armatus ullus** 2, 5, 31. **armati exercitus conspectus** 4, 1, 43. **armaram procul partem classis suae iussit ostendi** 3, 10, 9. **armati auxiliares** 2, 3, 17. **lixae agafonesque** 2, 4, 6. **milites** 1, 5, 9. **armatorum habitus** 3, 8, 3. **millia** 2, 1, 14. 4, 2, 5. 4, 3, 14. **armatas quatuor legiones educere** 4, 1, 43. **armatis complere navem ingentem** 3, 2, 10. **implere moenia** 4, 7, 43.
Armatura levis 2, 3, 4, 6 & 10. 2, 3, 17 & 20. 2, 5, 26, 31 & 33. 4, 1, 18.
Armenia 2, 5, 33. 4, 1, 21 & 28. **major** 2, 1, 14. 2, 2, 4.
Armenii 1, 4, 10. 2, 9, 9.
Armentorum greges 2, 5, 13.
Arminius, dux Germanorum 3, 9, 4.
Atros capere 3, 9, 2.
Arts nautica 3, 13, 6. **arte omni**

cludere hostem 2, 5, 47. **artium materia** 3. **prae. neque artibus bellandi, neque virtute par** 1, 8, 2.
Artaxerxes 2, 3, 6. 4, 2, 7.
Aitius locus 2, 2, 14. **atta via** 2, 5, 24.
Arulini campi 4, 1, 14.
Aruspex Sudines 1, 11, 15.
Arceem Tarentinorum tenere 3, 17, 3. **in arce profugere** 3, 3, 6. **ex arce ostendere lumen nocte** 3, 12, 1. **rapta arma** 3, 3, 7.
Arybas, rex Molossorum 2, 5, 19.
Asculum 2, 3, 21.
Asculani 3, 17, 8.
Asia 3, 17, 5. 4, 5, 16. **Asiam petere** 2, 11, 3. **repetere** 4, 7, 43.
Asinorum ac bouum greges 2, 4, 20. **asinos atque canes in castris reliquit** 1, 5, 25. **rudentes, canesque latrantes audire** 1, 5, 25.
Aspera & insidiosa expeditio 4, 1, 43. **asperum proclium** 1, 5, 15. 4, 5, 10. **asperissimus mons** 1, 5, 21. **asperissimi hostes** 2, 4, 6.
Asperitas saxorum 2, 5, 38.
Asia elixave carne uti 4, 1, 2.
Ategua urbs 3, 14, 1.
Arheas, rex Scytharum 2, 4, 20.
Athenae sunt munitae 1, 1, 10.
Athenarum munitio 1, 1, 10.
Athenas reverti 4, 7, 13.
Atheniensis miles 4, 7, 44. **Athenienses** 1, 3, 6 & 9. 1, 4, 13. 2, 1, 18. 3, 4, 2. 3, 15, 2. 4, 3, 5. 4, 7, 13. 4, 7, 43. **languentes** 2, 1, 9. **ceperunt urbem incustoditam** 3, 2, 6. **Atheniensium classis** 1, 4, 13. **feminae** 4, 7, 44. **numerus ingens** 4, 7, 43. **porrus** 1, 5, 7. **Atheniensibus adesse Deos dicit** 1, 11, 10. **infestissimi sunt Catinenses** 3, 6, 6.
Athmos 2, 5, 26.
Atilius Calatinus Cos. 1, 5, 15. 4, 5, 10. **Regulus** 2, 3, 10. 2, 8, 11. 4, 1, 29. 4, 3, 3.
Atque ita 1, 4, 7.
Attalus 2, 13, 1.
Avis dimissa, necata 4, 5, 14. **avem occidere** 4, 5, 14. **aves turbatae & plures** 1, 2, 7. **aviu**

I N D E X II.

- vium multitudo 1, 2, 7. vis 1, 2, 8.
- Avertere barbaros** 2, 2, 3. exercitum 2, 3, 22. sine proelio 1, 8, 4. fontes cuniculis 3, 7, 2. hostem adseveratione 2, 4, 20. multos 2, 4, 10. avertere Romanum instantem 2, 13, 10. Suesitanos facile 3, 10, 1. suspicionem 1, 1, 7. totam hostium aciem 2, 3, 3. avertit anhelantem adgressus 2, 1, 7. averfus equitatus 2, 2, 4. exercitus 2, 5, 44. 2, 8, 6 & 7. 4, 1, 29. Euphrates 3, 7, 5. averfa acies 2, 2, 12. 4, 7, 32. pars 2, 12, 3. 3, 13, 4. averfum flumen 3, 7, 1 & 4. averfum uno ictu confecit 2, 5, 41. averfos adoriri 3, 17, 9. caedere sine jactura suorum 2, 6, 6. infecutus cecidit 2, 6, 5.
- Aviae** regiones 2, 5, 17.
- Avidae columbae** lucis cibique 3, 13, 8.
- Avide** inrumpere ad castellum 3, 17, 4. insequi 3, 10, 1. insequens hostis 2, 3, 7. insequentes Celtriberi 2, 5, 8. medicatum merum haurire 2, 5, 12. avidius ingressi, obpressique sunt 2, 5, 16. insequi ceteros 1, 10, 3.
- Avocari** ad defendenda sua 1, 5, 16. longius ad persequendum 3, 9, 4. advocatus hostis ad ceteros exitus custodiendos 1, 5, 27. in Cariam Tissaphernes 1, 8, 12. in diversum 1, 5, 14. 4, 5, 9. advocata per haec intentio 1, 5, 18. advocati per hoc consilium 1, 4, 14. advocatos ea persuasione adortus sub leges redegit 4, 7, 18.
- Auctor** fuit eis 1, 3, 6. Livius 2, 5, 31. doloris 1, 7, 2. idem facienti fuit Pompejo 2, 1, 3. auctoribus nobilissimis defendendae Italiae inire consilium 4, 7, 39.
- Audacia** est nemini ad erumpendum 4, 5, 7. inopinata 4, 5, 4.
- Audacius** hostes sequuntur 1, 6, 2. Audere adversus paucitatem relictorum 1, 1, 9. multa temere 2, 5, 21. audendi idem reli-
- quis fecit exemplum 1, 7, 2.
- Audentiores** sunt adversus hostem 4, 1, 19. audentius ad obsidendos hostes confurgere 4, 7, 33.
- Audire** quemdam ex remigibus sternutantem 1, 12, 11. audire fragor pontis abrupti 2, 13, 5. audita mors 2, 11, 4. 4, 3, 3.
- Augere** animum 1, 11, 14. sui contemptum 1, 5, 16. suspensionem 3, 17, 7.
- Aurae** ingentes 2, 2, 7.
- Aurelius Cotta** Cos. 4, 1, 22. sub Aure vulnerari 1, 7, 2.
- Auri** argentique quantum quique habet 1, 11, 2. pondus grande 4, 3, 2. aurum adferre donum Scipioni 2, 11, 5. dare sponso pro nuptiali munere 2, 11, 5. omne & argentum tradere custodibus 2, 13, 1.
- Auspicia** Imperatoris Caesaris Domitiani Augusti Germanici 4, 3, 14. repetere 4, 1, 31.
- Autophradares** Perses 1, 4, 5. 2, 7, 9.
- Auxilium** adventans 4, 7, 31. auxilio Sutrinis missus 2, 5, 2. venire alicui 2, 5, 20. auxilium ferre Alexandro 2, 11, 4. auxilio destituta Mantinia 3, 11, 5. in auxilio habere 3, 3, 7. 3, 9, 10. auxilia adventant Romanis 2, 4, 5 & 20. Cyri 4, 2, 7. dimittere 3, 6, 4. excipere cum comitatibus 1, 8, 10. expectare 2, 12, 3. inmiscere legionibus 2, 3, 21. submittere alicui 4, 1, 24. paucissima 4, 2, 3. simulata 2, 12, 9. auxiliis vacuatam Delminium capere 3, 6, 2.
- Auxiliares** 2, 3, 16. L. Sullae 2, 7, 3. armati 2, 3, 17. Galli 2, 3, 16. 3, 16, 2. Numidae 1, 5, 16. auxiliariis praecipi, ut &c. 2, 3, 10. ex auxiliariis quidam 3, 10, 1.
- Auxiliarii** 2, 7, 3.

B.

- Babylon** 3, 7, 4.
- Babylonii** 3, 7, 5. **Babyloniorum** urbs 3, 3, 4.
- Baculo** cum, ut servum, castigavit 1, 1, 3.

Bale-

I N D E X II.

Baleares 2, 3, 16.
 Balista excussum caput 2, 9, 5.
 Balneo & convivii abstinere 4, 1, 26.
 Balteo occultata epistola 3, 13, 2.
 Bantius Nolanus 3, 16, 1.
 Barbam & capillum submittere 4, 5, 6.
 Barbari perfidia 1, 1, 6. barbarum pugione trajicere 2, 7, 5. barbaro & rationis indocili milite uti 1, 11, 13. barbari ad omnia obediunt 1, 11, 13. oblata victoriae spe concitati 3, 17, 7. hac affirmatione inducti 1, 1, 6. laceffiti 2, 5, 8. obfistente nullo, profecti sunt 1, 5, 28. subeuntes 2, 2, 3. in spectaculum usque resolati sunt 1, 5, 16. barbarorum centum millia 4, 2, 7. exercitus 2, 2, 14. naves 4, 7, 45. numerus 2, 2, 13. potestas 2, 7, 12. sagittae 2, 13, 7. barbaros debellare 2, 8, 5. prohibere ab impetu 1, 10, 4. transire passus est 1, 5, 24. inconsulte pugnam expolcentes docere 1, 10, 1. 4, 7, 6. intentos tenet expectatione 1, 4, 9.
 Barca, dux Poenorum 3, 10, 9.
 Bellua marina 3, 13, 6. in belluas jacere tela 2, 5, 4.
 Bellum confectum est incendio 1, 2, 1. commissum 1, 11, 2. inceptum 1, 4, 11. inopinatum 1, 1, 8. mandatum fuerat ei 1, 1, 9. Celtibericum 2, 5, 8. Cimbricum & Teutonicum 1, 2, 6. civile 1, 3, 2. 1, 5, 9. 2, 1, 11. 2, 5, 40. 3, 14, 1. 4, 2, 1. Dardanicum 4, 1, 43. fugitivorum 2, 4, 7. 2, 5, 34. Hereticum 1, 2, 2. 1, 2, 7. hostile 1, 3, 8. Jugurthinum 3, 9, 3. 4, 1, 2. navale 4, 7, 9. Parthicum 1, 1, 6. Persicum 2, 8, 4. Panicum 1, 8, 6. 2, 2, 11. 4, 1, 25. primum 1, 4, 11. secundum 1, 3, 5. 2, 3, 8. adversus Poenos susceptum 1, 11, 18. Samniticum 1, 5, 14. 2, 8, 11. 4, 5, 9. sociale 1, 5, 17. 2, 4, 16. 4, 7, 41. Thessalicum 1, 5, 2. belli causa 1, 4, 13. incommodo

gravari 3, 11, 2. status 1, 3, 1. 1, 3, 6 & 10. summa 4, 2, 1. ulus longus 3, 2, 3. bellum conficere 4, 7, 42. bellum gerere adversus Arcadas 1, 11, 9. adversus Aristicum 4, 5, 16. Hasdrubalem 2, 3, 4. 2, 5, 4. Illyrios 2, 3, 2. Jugurtham 1, 8, 8. Italiae liberandae causa 4, 7, 25. inferre Tissaphernae 1, 8, 12. inire 1, 1, 8. minatus 1, 1, 1. movere in Gallia 4, 3, 14. trahere in adventum legionum 1, 8, 5. transferre 1, 5, 5. bello petitus ab Ardie Illyrio 2, 5, 19. victi hostes 2, 11, 7. ulcisci ignominiam damnationis suae 1, 8, 1. neque bellandi artibus, neque virtute par erat Hannibal Fabio 1, 8, 2. peritia & calliditas 1, 8, 7.
 Bellator 4, 7, 4.
 Beneficio adeptus victoriam 4, 4, 1. illius curatus faucis 3, 16, 1. beneficiis obstricti 2, 11, 3.
 Beneventum urbs 4, 1, 14.
 Benigne dimittere socios Latini nominis in civitates 4, 7, 25. respondere legatis 3, 11, 1.
 Benignitate hac non illius tantum fidem, sed etiam populum sibi obligavit 3, 16, 1.
 Biduo emensus iter quatriddi 3, 1, 2.
 Binae naves 3, 5, 8. Bina castra 2, 5, 19, 33 & 34. hostium spolia referre 4, 1, 18.
 Bis simili usus eventu 2, 10, 2.
 Bocotia 2, 8, 12.
 Boeotius Xanthus rex hostium 2, 5, 41.
 Boji 1, 6, 4. Bojorum decem milia 1, 2, 7.
 Bonus pugnator Pythias 4, 7, 37. boni cives 2, 8, 11.
 Boves in hostem acti 2, 4, 17. vehiculis adjuncti 2, 4, 17. boum acasorum greges 2, 4, 20. bobus ad cornua fasciculos adligare 1, 5, 28. boves noctu dimisit Hannibal 1, 5, 28.
 ad Brachium religatae litterae 3, 13, 7. brachia ab latere ducta 3, 17, 5.
 Bralidas, dux Lacedaemoniorum 1, 5, 23.

Bre-

I N D E X II.

Brevissimum iter 1, 1, 6. spatium
2, 5, 38. tempus 2, 10, 2.
Britannia 2, 13, 11.
Brundisium 1, 5, 5.
Bruttii 2, 3, 21.
Brutus (Decimus) 3, 13, 8. Brutus
& Cassii exercitus 4, 2, 1.
Brutiani 4, 2, 1.
Byzantii 1, 3, 4. 1. 4, 13. 3, 11, 3.
Buccinator relictus 1, 5, 17.
Buculi deducti frequentiori mu-
gitu 1, 5, 26. buculos laqueis
ad arbores adligare 1, 5, 26.

C.

Cadavera erecta 1, 5, 22.
Cadere in proelio 2, 6, 7.
Cadurcorum civitas 3, 7, 2.
C. Caecilius Metellus 1, 7, 1.
Caedere Romanos 3, 16, 2 & 3.
terga hostium 2, 5, 23. Roma-
norum 2, 5, 28. praedationi in-
tentos 1, 6, 1. aciem Romano-
rum 2, 5, 27. Athenienses 2,
1, 9. aversum 2, 5, 44. aver-
sos 2, 6, 5. compressum ho-
stem 2, 3, 7. copias hostium
2, 13, 6. effusus & incautos
2, 5, 1. exercitum sparsum
1, 8, 4. Parthorum 2, 5, 35.
Hasdrubalem 3, 17, 1. Hennen-
ses universos 4, 7, 22. hostes 2,
3, 14. 2, 5, 33. 3, 17, 3. iner-
mes 2, 1, 6. magnam barbaro-
rum pattem 2, 2, 13. Romanos
ignaros locorum 2, 5, 7. sex
millia 3, 17, 5. trepidantes 2,
5, 29. cecidit inopinantium ter-
ga adortus 2, 2, 12. parte exer-
citus terga eorum 1, 5, 24. Poe-
nos a latere adgressus 2, 3, 4.
reliquos adortus 2, 1, 18. utque
eo, inordinatos adgressus 2, 5,
3. caedit a Viriatho 4, 5, 22. cum
exercitu ad internectionem 2, 5,
24. fugientes pro detestoribus
jussit 4, 1, 29. caedendum exer-
citus tradere 2, 3, 22. caesus
utrimque magnus numerus 2,
10, 1. Marcellus 4, 7, 26. vir-
gis 3, 1, 3. 4, 1, 20, 31, 39 & 40.
caeli sunt 3, 10, 6. fugatique
sunt 2, 5, 10. multi Gallorum
3, 17, 7. Samnites 2, 4, 2. vi-
giles 3, 3, 2. caesa captivorum

pecorumque corpora 1, 5, 20.
caesos plures reperire 2, 10,
1.
Caedes magna edita 4, 7, 44.
Q. Caeditius 1, 5, 15. 4, 5, 10.
C. Caesar 1, 1, 5. 1, 3, 2. 1, 5,
9. 1, 12, 2. 2, 1, 1 & 16. 2, 2,
3. 2, 3, 18 & 22. 2, 5, 38. 2,
6, 3. 2, 13, 11. 3, 17, 6. 4, 7,
1. 4, 7, 32. a tergo instans 1,
5, 5. adversus Germanos pu-
gnaturus 1, 11, 3. 4, 5, 11. &
vide inrumpens ad castellum 3,
17, 4. processit ad milites 1, 9,
4. vasa conclamare jussit 1, 8,
9. Caesaris copiae 3, 14, 1. vul-
nus grave 2, 7, 13. Caesarem
fugere 2, 13, 6. Caesarianus Tri-
buni cornicularius 3, 14, 1.
Calamarcus 2, 4, 7.
Calcaria addita 1, 5, 16.
Calcrafti oleo ac mero 1, 4, 7.
Calidum jecur 1, 11, 14.
Callidissimi duces 1, 1, 9.
Calliditas recedentium suspecta
2, 3, 20. & peritia bellandi 1,
8, 7.
Callidromi juga 2, 4, 4.
Calones occisi 3, 2, 9. singuli 4,
1, 6. calonum vestitu milites
submittere 3, 2, 9.
Calpurnius Flamma 1, 5, 15. 4, 5,
10.
Camelorum grex 2, 4, 12. novi-
tas & horror 2, 4, 12.
Camerae testorum rescissae 3,
4, 6.
Camertes Umbros ad societatem
compulit 1, 2, 2.
Camillus 2, 4, 15. 4, 7, 40. 3,
13, 1. 3, 5, 1. 4, 4, 1. Camilli
ductus 2, 6, 1.
Campasachiberna 1, 9, 1. Cam-
paniam periculo liberare 1, 9,
1.
Campani equites 4, 7, 29. obfessi
a Romanis 3, 13, 2. Campa-
norum agri vastati 3, 4, 1.
Campus medius inter hostes e-
rat 2, 5, 22. campi Arusini 4,
1, 14. patentes 1, 1, 6. 2, 5,
24 & 40. campis junctae pa-
ludes 2, 5, 6.
Campestria tenentur a Romanis
2, 2, 11. loca 2, 12, 4.
Candidam cervam insignis for-
mae

I N D E X I I.

mae ducere 1, 11, 13. candidi equi 1, 11, 10.
 Canere cornicines iussit diversa parte mœnium 3, 9, 6. signa 1, 9, 2, 2, 7, 8. caniclasticum iussit 3, 9, 5.
 Canes adgressi sunt lupum 1, 10, 4. in conspectu popularium commisit 1, 10, 4. atque alinos reliquit in castris 1, 5, 25.
 Cannae 2, 2, 7. 2, 3, 7. 2, 5, 27. 4, 5, 5 & 7.
 Cannensis clades 4, 7, 39. pugna 4, 1, 44. Cannenses 3, 16, 1.
 Canusium perveniunt incolumes 4, 5, 7.
 Capere aliquem 2, 5, 12. 3, 5, 2. Arpos 3, 9, 2. castellum 3, 9, 3. castella 3, 4, 5. castra 2, 4, 4. 2, 5, 3 & 8. cibum 2, 1, & 5. 4, 5, 6. cibos 4, 3, 11. civitatem 2, 6, 9. 3, 9, 10. collem 2, 4, 2. Delminium vacuatam auxiliis 3, 6, 2. elephantos 4, 7, 18. inermes 2, 1, 6. Ligures 3, 17, 2. locum castris 2, 7, 12. idoneum paucorum iactura 4, 6, 1. naves 1, 4, 13. multos 1, 11, 18. 2, 1, 18. navigia 4, 7, 44. oppidum 3, 2, 7. cohortibus 3, 10, 1. oppida complura Sardiniae 3, 9, 4. portum 3, 9, 7. Prinasium castellum vi nulla 3, 8, 1. quosdam Persarum 1, 11, 17. somnos super nudam humum 4, 3, 8. Syracusanos 3, 6, 6. triremem implicatam vado 2, 5, 43. urbem incustoditam 3, 2, 6. defensoribus vacuum 3, 2, 5. 3, 6, 3. 3, 10, 3. urbes multas 3, 2, 3. nu-
 datas propugnatoribus 3, 6, 1. capi ab tergo 3, 9, 3. castra de industria passus est 3, 10, 3. caprus dux Perperna 2, 5, 32. gratia locorum 1, 1, c. Pilo 3, 6, 5. capta Capua 3, 18, 3. Corinthus 4, 3, 15. occasio 1, 2, 1. urbs ab tergo 8, 3, 3. capti & victi hostes 4, 1, 24. captae urbes multae 3, 4, 3. capta castella praesidio tenere 1, 8, 11. castra 2, 5, 8. 4, 1, 31.
 Captiva virgo eximiae pulchritudinis 2, 11, 6. captivum mitte-

re Crotona 3, 6, 4. captivam redimere 2, 11, 5. captivi 3, 3, 7. caprivorum habitus 3, 8, 2. manus ingens 2, 9, 6. ordo 1, 4, 2. pecorumque corpora caesa 1, 5, 20. captivis latera euntium praetexuit 1, 4, 1. captivum circumducere 3, 15, 4. cohortari ad patiendum mortem 4, 5, 21. custodire negligentius 1, 8, 5. urbis Cyzici producere 4, 5, 21. captivae 2, 11, 5. captivarum habitus 4, 7, 44. captivas naves habere 1, 4, 12. captivis armis inducere milites 4, 7, 45.
 Captivitatem exfecratus in Consule Romano 4, 5, 16. de captivitate Jugurthae res parum processit 1, 8, 8. ex captivitate remissus ad suos 3, 16, 1.
 Captura 3, 3, 6.
 Capessitur ubique fuga, nusquam pugna 2, 4, 7.
 Capillum & barbam submittere 4, 5, 6.
 Capitolum 3, 13, 1. obsideretur a Gallis 3, 15, 1.
 Captare loca confragosa 2, 3, 20.
 Capua 3, 18, 3.
 Caput balista excussum 2, 9, 5. Hasdrubalis 2, 9, 2. gentis erat civitas 3, 6, 3. hostium regni 1, 8, 12. capite pedibusque nudus 3, 9, 3. in capite insidet ei picus 4, 5, 14. capita ducum in proelio occisorum 2, 9, 3. hastis praefixa 2, 9, 3. papaverum eminentia 1, 1, 4. eminentia 2, 5, 43. capitibus fossarum castella communire 2, 3, 17.
 Capital tibi foret 4, 6, 3.
 Cappadocia 1, 1, 6. 1, 5, 18. 2, 2, 2, 7, 9. 3, 2, 9.
 Cardianus Eumenes 4, 7, 34.
 Caria 3, 2, 5. Cariam petere 1, 8, 12. in Cariam avocatus 1, 8, 12.
 Caro alia 4, 1, 2. assa vel elixa 4, 1, 2. femicruda 2, 5, 13.
 Carpere & lacerare cohortes 1, 10, 1. 4, 7, 6.
 Carpetani 2, 7, 7.
 Carthago 3, 9, 1. Carthaginem mittere legatos 1, 11, 4.
 Car-

I N D E X II.

Carthaginienſes 1, 2, 3 & 4. 1, 3, 8. 2, 5, 11 & 29. deſperantes 2, 2, 11. ſecuri 3, 2, 2. ſuperati acie 2, 9, 6. victi 1, 8, 7. Carthaginienſium dictatores 2, 1, 4. duces 1, 7, 3.
 Caſeo paſcere pecora 3, 15, 5.
 Caſilinum 4, 5, 20. Caſilini obſideri ab Hannibale 3, 15, 3. Caſilinum obſidere 3, 14, 2.
 C. Caſſius 2, 5, 35. 4, 7, 14. Caſſii & Bruti exercitus 4, 2, 1.
 Caſſiani 4, 2, 1.
 Caſtigare aliquem baculo, ut ſervum 1, 1, 3. quemdam egreſſum via 4, 1, 9. caſtigariſ oratione gravi laureatos faſces obſicere 4, 5, 1.
 Caſtor & Pollux peregritant 1, 11, 9. Caſtorem & Pollucem adeſſe dicens 1, 11, 8.
 Caſtra diſtant a Punicis 2, 1, 4. per corpora cohortium velut mapalia conſtituere 4, 1, 14. adverſariorum 1, 8, 9. Afranii 2, 5, 38. Hannibalis 2, 9, 2. & Romanorum 2, 5, 13. hoſtium 1, 1, 7. 2, 6, 18, 25. & 29. 34. 3, 7, 3. Pompeji 2, 5, 31. Sempronii Longi Coſ. 2, 5, 23. Volſcorum 2, 4, 15. 4, 7, 40. aderedi 2, 1, 5. 2, 12, 1. Romana 2, 5, 7, 4, 7, 26. AEmilii Paulli adoriri inproviſo 3, 17, 2. ampliari vetuit 1, 1, 9. capere 2, 4, 4. 2, 5, 3. & 8. capi de induſtria paſſus 3, 10, 3. communire contra aliquem 1, 8, 3. in ſaltu editiore 2, 5, 17. conferre cum hoſte 2, 5, 8. diripere 2, 12, 4. expugnare 2, 1, 6. facere 1, 5, 24. cominus habere 2, 1, 6. in agro 3, 18, 2. locis campeſtribus 2, 12, 4. prope ab Orchomeno 1, 11, 5. incendere 4, 7, 8. inſellare 1, 5, 3. invadere 2, 5, 25. 2, 10, 2. metari 2, 3, 9. movere 1, 1, 13. 1, 8, 9. 4, 7, 42. munire 4, 1, 24. munita negligeſter 2, 5, 21. ſolita nudari, animadvertit 2, 5, 8. obpugnare 2, 12, 3. occupare 2, 5, 21. ponere 1, 5, 3 & 24. 1, 10, 3. 2, 5, 9, 22 & 24. 2, 13, 6. repetere 2, 1, 1. caſtrorum conver-

ſatio priſtina 2, 4, 10. facieſti 1, 9. latus 2, 5, 17. poſitio 1, 2, 1. praeda 3, 17, 6. caſtris capere locum 2, 7, 12. delegerunt locum 1, 5, 3. deſtinate ditum collem 1, 5, 11. locum editum eligere 2, 2, 2. ampliorem locum ſupra ripam complexus 1, 5, 2. exuere adverſarios 2, 4, 15. 2, 5, 2. 4, 7, 40. alicujus potiri 4, 1, 14. ſuos continere 1, 5, 28. in caſtris reliquit canes atque aſinos 1, 5, 25. ſtatueret arma 1, 11, 9. caſtra ampliora ſolito facere 3, 17, 6. bina 2, 5, 33 & 34. 2, 10, 2. capta 2, 5, 38. 4, 1, 31. duplicata 1, 2, 9. inſtruſtiſſima omnibus eſculentis 2, 5, 14. juncta cum Pompejo 2, 1, 1. majora 2, 5, 34. minora 4, 5, 7. occupata 2, 5, 12. in colle poſita 3, 17, 7. in diverſa ripa 2, 5, 20. proxima 2, 10, 2. regia 2, 4, 4. tota conſodere 1, 5, 16. vicina Pompeji caſtris 2, 5, 31. per tota ignes facti 1, 5, 22.
 Caſtrenſibus dare quietem 2, 5, 30.
 Caſtellum Meſſeniorum 3, 2, 4. Peloponneſiorum 3, 9, 9. Priſtinaſum cepere vi nulla 3, 8, 1. Suenda 3, 2, 9. in monte Iſtxeo ſitum obpugnare 3, 9, 3. inſtruſtum duplici munitione 3, 17, 4. caſtelli poſteriora 3, 9, 3. caſtellum capere 3, 9, 3. communire 1, 3, 9. intrare 3, 2, 9. obſidere 3, 2, 9. ſubire 1, 9, 9. ad caſtellum initio hoſtibus cedere 4, 1, 21. in caſtellum erepi 3, 9, 3. caſtello exercere equos 4, 7, 34. in caſtello quodam clauſus 4, 7, 34. caſtella erant in conſinio 3, 4, 5. capere 3, 4, 5. foſſarum capitibus communire 2, 3, 17. pluribus locis 1, 8, 11. ponere in finibus Ubiorum 2, 11, 7. tentare 2, 5, 18. capta praefidio tenere 1, 8, 11. quaedam incendi 2, 5, 11. parva 2, 6, 18.
 Caſtellani 3, 8, 1. revocati ab inbelli multitudine ſuorum 3, 9, 3. ſecutioreſ ab altera parte facti 3, 9, 9. Caſtellanis inſtare acutus 3, 9, 3.

I N D E X II.

Cassus & Gannicus duces Gallo-
rum 2, 4, 7. **Cassii** factio 2, 5, 34.
Casus adjuvit Lucullum 2, 5, 30.
casum timere 2, 13, 10. casu
sequitur hostis 2, 13, 5.
Cava Luna 1, 5, 1. **cavae viae** 2,
2, 6.
Cavere aliquem 4, 7, 37. nihil
ab eo conatu 3, 2, 1. nil 4, 7,
45. **cavetur** 2. **Poros adversa** ri-
pā 1, 4, 9. **cavendus** est hostis
prol. 1. **cautum** est Senatuscon-
sultio, ne &c. 4, 1, 38.
Cautius esse docuit 2, 6, 8.
Cavillatus conditionibus 1, 5, 19.
Catenā ad ingressum objecta clau-
sus 1, 5, 6. per medium amnem
objecta 3, 14, 2. **catenas** conse-
rere ex vimine 1, 5, 21. **catenis**
demissus evasit 1, 5, 21.
Cathena 2, 5, 34.
Carina 3, 6, 6.
Catinenses 3, 6, 6. **suspectos** ha-
bere 2, 11, 2.
M. Cato 1, 2, 5, 2, 7, 14, 3, 1,
2, 3, 10, 1, 4, 1, 16 & 33. 4,
3, 1, 4, 7, 31 & 35. **Censorii** fi-
lius 4, 5, 17.
Catti 2, 3, 23.
Catulus 1, 5, 3.
Cauda equi infirmi 1, 10, 1, 4,
7, 6. **universa** 1, 10, 1, 4, 7, 6.
Caudina clades 1, 5, 16.
Causa belli 1, 4, 13. **commen-**
dationis prol. 1. **conditionis**
occultandae 1, 3. **consilii** ob-
secrandi 1, 1, 7. **culpa** 1, 9,
3. **facilis** eventus 3, 1, 2. **eo-**
rum excipiendorum **progredi** 3,
16, 2. **excludendi** hostis 1, 5,
10. **fugae** atque **formidinis**
abire 4, 1, 4. **obpugnandi** Cy-
zici 3, 9, 6. **spectandi** exire 2,
11, 1. **suspicionis** avertendae 1,
1, 7. **augendae** 3, 17, 7. **ve-**
nandi 3, 3, 6.
Causari ventos 4, 7, 37.
Cedere acie 2, 16, 10. **aciem** a-
versam coegit 4, 7, 32. **ad** pri-
mam eruptionem 3, 10, 4. **ar-**
dori in tempore 2, 1, 3. **ex** in-
dustria 2, 5, 12. **fugitivis** loco
4, 1, 26. **hosti** 2, 37, 10. **hosti-**
bus **initio** ad castellum 4,
1, 21 & 28. **loco** 4, 1, 13, 34
& 35. **instituit** 2, 3, 20. **Ro-**

manis **equitibus** 2, 5, 7. **cees**
sit **utrumque** ex **sententia** 2, 5,
29. **cesserunt** aliquot cohortes
gladiatoribus 1, 5, 21. **Galli**
jam pene victores 2, 4, 5. **ce-**
dens **classis** 4, 7, 11. **equitatus**
2, 5, 35. **pars** ob id 2, 7, 11.
cornu 2, 8, 2. **stagnum** 3, 9, 1.
cedente **instructura** stare 2, 3,
17. **cedentes** **Romani** 2, 3, 9,
2, 7, 10. **legiones** **exercitui** 2, 8,
12. **cedentibus** est **perniciosissi-**
mum 4, 7, 21. **cedendo** **longius**
protrahere **persequentes** **oppi-**
danos 3, 10, 5.
Celare alterum **consilio** 1, 1, 9.
partem **peditem** 2, 5, 22. **ce-**
latus **exitus** **pugnae** 2, 7, 13.
celati **hostes** & **militis** 2, 7, 6.
celata **arma** **subveste** 4, 7, 13.
Celebrare **dies** **sacros** **Minervae** 4,
7, 13. **Minervae** **sacrum** 3, 2, 8.
Celeriter **barbaros** **debellavit** 2,
2, 5. **celerius** **absumuntur** **ali-**
menta 3, 4, 5.
Celtiberi 2, 5, 3. **avide** **insequen-**
tes 2, 5, 8. **Celtiberorum** **dux**
Viriathus **ex latrone** 2, 5, 7.
Celtibericum **bellum** 2, 5, 8.
Censere **idem** 4, 7, 22.
Censor **Fulvius** **Flaccus** 4, 1, 32.
censores 4, 1, 22.
Censorii **filii** **M. Cato** 4, 5, 17.
Census **constitutus** 4, 6, 4. **censu**
professionem **obtexuit** 1, 1, 8.
Centum **denarii** 4, 5, 20. **mil-**
lia **barbarorum** 4, 2, 7. **trigina**
ta **elephantum** 2, 5, 4. **viginti**
millia **passuum** 1, 3, 10.
Centuriis **interponere** **sagittarios**
& **funditores** 4, 7, 27. **ex** **cen-**
turiis **ternos** **securi** **percutere** 4,
1, 36.
Centurio **Q. Naevius** 4, 7, 29.
centuriones & **tribuni** 1, 1, 3,
1, 2, 1, 7, 11, 2. **galeati** & **di-**
scincti 4, 1, 27. **pauci** 3, 9, 3.
singuli 4, 1, 37.
Centumculis **instrata** **jumenta** 2,
4, 6.
Cereris **sacro** **operatas** **feminas**
Atheniensium **rapere** 4, 7, 44.
Cernere **milites** **adtonitos** 1, 12, 1.
Certare **aequo** **Marce** 2, 5, 5.
Certamen **equestre** 2, 2, 12. **cer-**
tampi **se** **obferre** 2, 5, 46.

I N D E X II.

Certum supplicium manet eos 4, 1, 17. tempus 1, 2, 6, 2, 1, 18. certi custodes 2, 13, 1. certis horis suspendere 4, 7, 34. certa Fabio renuntiare 1, 5, 28. certior factus 2, 5, 14, 3, 17, 6. de omnibus rebus 3, 13, 8. certioris disciplinae arbitratur 4, 2, 2. certiores ab exploratoribus facti 2, 1, 10. Cyzicenos facere adventus 3, 13, 6.

Cervam candidam insignis formae ducere 1, 11, 13.

Cervulis constructum vallum incendit 1, 5, 2.

Cessantia lumina 2, 5, 16.

Cetera manus 1, 4, 4. pars 3, 9, 3. ceteri (coguntur) pudore 1, 11, 3. perterriti exemplo 2, 8, 8. ceteros (agros) populatus 1, 3, 2. exitus custodire 1, 5, 27. insequi avidius 1, 10, 3. puduit non sequi 2, 8, 5. ceterae copiae 1, 5, 5. gentes 4, 1, 14. ceteras urbes perire 3, 6, 3. cetera praecipua imperatoria 2, 6, 10.

Chabrias Atheniensis 1, 4, 14. 1, 12, 12.

Chaeronia 2, 1, 9.

Chalcidensium agros depopulati 3, 11, 1.

Chares, dux Atheniensium 2, 12, 3, 3, 10, 8.

Charmades Ptolemaei regis praefectus occisus 3, 2, 11.

Cherronesus 2, 5, 42. erat juris Atheniensium 1, 4, 13.

Chlamyde intercenti & galero ornatus est 3, 2, 11.

Cibus dispositus locis quibusdam 8, 11, 8. cibi lucisque avidae columbae 3, 13, 8. cibum capere 2, 1, 1 & 5. 4, 18, 6. cibo firmatus miles 2, 2, 8. fovere militem 2, 5, 23. cibi insalubres 2, 5, 13. cibos capere 4, 3, 11.

Cibaria complurium dierum portare 4, 1, 1. & vasa milium in fasciculos apata fuscis imponere 4, 1, 7. habere in decem annos 3, 5, 2. portare 4, 7, 21.

Q. Cicero 3, 17, 6.

Cimbri 1, 5, 3, 2, 4, 8, 2, 7, 12. a Cimbris pulsus 1, 5, 3.

Cimbricum bellum 1, 2, 6.

Ciminia silva 1, 2, 2.

Cimon, dux Atheniensium 3, 4, 5, 4, 7, 45.

Cineas legatus Epirotarum 4, 3, 1.

Cingere copias hostium 2, 3, 6. universas plaustris 4, 7, 33. Decium 1, 5, 14. 4, 5, 9. phalangem levi armatura 2, 3, 20. cinctus abruptis 1, 5, 10. cincti amne civitas 3, 7, 2.

Cinctus togae praecisus 4, 1, 26.

Circa Amphipolin deprehensus 1, 5, 23. aquas 2, 4, 6. arma duci equos imperavit 1, 11, 9. expugnationem has species strategematon fecimus 3. praef. gratulationem morari 4, 7, 43. hostium castra se ostentare 1, 5, 25. impedita portae claustra trepidare 3, 3, 5. latera viae dispositus 1, 5, 24. municipia Italiae litteras dimittere 4, 7, 38. obpugnationes urbium defensionisque strategemata edere 3. praef. praedam occupati 1, 6, 3. tentoria ductae fossae 1, 5, 11.

Circiter quaterni pedes 4, 7, 29. quatuor millia Gallorum mercenariorum 3, 16, 3.

Circuire aciem hostium 2, 3, 3. hostem 2, 3, 10 & 17. Julianum exercitum 2, 3, 22. partem munimentorum 1, 2, 1. vallum 2, 12, 1. vigiliis sub adventum hostium 3, 12, 2. circuire 2, 2, 10. ab hoste 2, 3, 17. muros omnibus copiis instituit 3, 2, 1.

Circuitus exiguus 2, 5, 38. major 1, 1, 11. 1, 5, 13.

Circumactus exercitus 2, 5, 20. circumacta ad litus universum classis 4, 1, 13. circumactae aves 1, 4, 11. 4, 7, 43.

Circumdatus fossa 1, 5, 20. circumdatae statione omnes portae 2, 6, 7.

Circumducere captivos 3, 16, 4. circumduci cum iussit 4, 7, 7. circumductus exercitus 1, 2, 8. hostis per proditorem 2, 2, 13. pedes ab ea parte 2, 2, 12. circumducta manus per avias regiones 3, 5, 17.

Cir-

I N D E X . II.

- Circumfundere** aliquid alio late-
re 1, 2, 7. circumfusius ipse ex-
terior corona obligavit Caesa-
rem 3, 17, 4. tergo 2, 5, 24.
- Circummittere** cohortes post
montem 2, 4. 7. cum Scipione
2, 4, 2. circummissus ab eo 2, 4, 4.
- Circumsedere** 2, 9, 1. circumse-
dentibus suis persuaserunt, ne
&c. 3, 15, 4. seircumsederi in
minoribus castris 4, 5, 7. cir-
cumsessus ad Dyrrhachium 3,
17, 4.
- Circumseptus** in quadam turre 3,
6, 5.
- Circumspicere** regionem 4, 5, 4.
circumspēcta genera prol. 1.
- Circumvallans** Pompejus 1, 17.
circumvallatum sui angere
exercitum 2, 1, 11.
- Circumvenire** aliquem vacua
fronte 2, 3, 8. extra 3, 17, 4.
hostem 2, 7, 1. medios corni-
bus configatis 2, 3, 5. circum-
venit nox 2, 9, 1. circumveni-
ri ab equitatu 2, 5, 18. circum-
ventus equitatu Numidarum 2,
5, 40. loco iniquo 1, 5, 12. 4,
5, 8. circumventi ab eo Poeni
2, 6, 2. undique 2, 3, 19. cir-
cumventos eos a lateribus fud-
dit 2, 3, 12.
- Citantur** quasi ex proximo AE-
toli 2, 7, 14. citati equi 2, 3,
20. citatior volatus 1, 2, 7.
- Citra flumen** in occulto colloca-
re legionem 1, 6, 2. vexation-
em fuorum impedire consilia
1, 8, 9.
- Citerior Hispania** 3, 7, 3.
- Civem** servare 4, 1, 4. cives bo-
ni 2, 8, 11. Romani 1, 9, 2.
civibus persuadere 2, 2, 14. su-
specta fides 1, 8, 2. in cives
coalescere potest concordia 1,
10, 4.
- Civile bellum** 1, 3, 2. 1, 5, 9. 2,
1, 11. 2, 5, 40. 3, 14, 1. 4, 2,
1. civilium armorum tumultus
4, 5, 2. civilibus armis disso-
ciatus populus 1, 10, 4.
- Civilis** (Julius) 4, 3, 14.
- Civitas Agrigentinorum** 3, 2, 6.
Cadurcorum 3, 7, 2. erat caput
gentis 3, 6, 3. facit imperata 4,
4, 2. Himeræ 3, 19, 3. insensu
- 3, 10, 5. obfessa a Laedaemo-
niis 3, 12, 1. opulentissima Lin-
gonum 4, 3, 14. socia 1, 11, 5.
civitatis cujusdam obpugnatio
3, 16, 2. defendendae gratia
3, 10, 3. civitati cuidam in Ca-
ria insidiari 3, 2, 5. civitatem
capere 2, 6, 9. 3, 9, 10. sitori
adpositam adgredi 3, 10, 8. oc-
cupare 2, 11, 2. 3, 10, 8. quam-
dam obpugnare 3, 9, 5. civita-
te potiri 3, 6, 7. civitates diri-
pere 3, 6, 1. Hispaniae devi-
ctae 1, 1, 1. singulae 2, 2, 14.
civitibus epistolas reddi 2,
1, 1.
- Clades Cannensis** 4, 7, 39. Cau-
dina 1, 5, 16. contracta 4, 5, 5.
ingens 4, 7, 25. manifestissima
2, 7, 3. Variana 3, 15, 4. 4, 7,
8. cladis nuntii 2, 10, 2.
- Clam** ducere exercitum 2, 12, 4.
emissi equites 4, 7, 26. equites
praemittere 4, 1, 8. illo profici-
scit 3, 11, 5. in litus egredi
1, 5, 7. noctu duci equos im-
peravit 1, 11, 9. scripsit suis 1,
1, 10.
- Clamitans** collegam vivere 2, 7, 11.
- Clamor** telaque 2, 3, 17. univer-
sorum sublarus 2, 3, 17. 2, 4, 7.
clamorem adtolli iussit 3, 9, 5.
vocantium ad arma tolli 1, 9,
2. clamores sublatis 2, 9, 1.
- Clara** urbs nobilibus victoriis 3,
3, 2. clarae operae eques nobi-
lis 4, 7, 36. clarissimus dux 2,
2, 6. clarissima victoria 2, 2, 4.
- Clare** praedicare Latine 2, 4, 10.
pronuntiare 2, 7, 1.
- Classis** obpugnatur 2, 7, 6. ad-
mota 3, 2, 2. Atheniensium 1,
4, 13. cedens 4, 7, 11. ducen-
tarum navium 2, 5, 46. habitæ
occulte 3, 10, 8. hostium 4, 7,
9, 10, 12 & 14. instructa 2, 5,
47. Persarum 4, 7, 43 & 45.
proficiens 1, 12, 11. Punica
2, 3, 24. reliqua 3, 10, 8. Ro-
mana 2, 7, 14. tota 1, 5, 7.
praefectus 3, 7, 26. suae pars ar-
mata 3, 10, 9. usus non est ne-
cessarius 4, 1, 15. classi adesse
1, 12, 12. classem abducere 1,
4, 13. conscendere 1, 5, 5. con-
sumere incendio 4, 7, 14. eri-

I N D E X II.

pere 2, 7, 6. extendere 2, 1, 18.
 in Italiam versus agere 1, 4, 12.
 instruere 1, 7, 3. hostili habitu
 4, 7, 23. Megarensium excipe-
 re 4, 7, 44. mittere 1, 3, 9. per
 id tempus praeparare 1, 4, 13.
 revocare 2, 1, 18. solvere 4, 1,
 33. classe adplicare ad Eleusin
 4, 7, 44. dimicare 1, 12, 12. ei
 insidiari 1, 4, 1. lacessi 3, 9, 7.
 Peloponnesum infestare 1, 3, 9.
 superati Poeni 2, 13, 10. vin-
 cere 1, 11, 7. cum reliqua por-
 tum adeptus est 1, 4, 14.
 Clasticum cani iussit 3, 9, 5.
 Claves portarum 4, 7, 22. red-
 dere 4, 7, 22.
 Clavis & loris adjutus 3, 9, 3.
 Claudere & caedere praedationi
 intentos hostes 1, 6, 1. portas
 2, 11, 1. claudendum se prae-
 stare 1, 5, 23. clausus ab hosti-
 bus Hanno 1, 5, 27. in castel-
 lo quodam 4, 7, 34. objecta ad
 ingressum catena 1, 5, 6. clausi
 hostes conditione locorum 2, 6,
 6. clausae portae 2, 6, 9, 3,
 16, 5.
 Clausura portae inpedita 3, 3, 5.
 Claudius (Appius) 4, 1, 18 &
 34. P. Claudius 2, 13, 9. Mar-
 cellus 2, 3, 9. Nero 1, 1, 9, 1,
 5, 19, 2, 3, 8. 2, 9, 2.
 Cleandridas Lacedaemonius 2, 3,
 12.
 Clearchus Lacedaemonius 3, 5, 1.
 4, 1, 17.
 Cleomenes Lacedaemonius 2, 2, 9.
 Cleonymus Atheniensis 3, 6, 7.
 Clisthenes Sicyonius 3, 7, 6.
 Coalescere in cives concordia po-
 test 1, 10, 4.
 Cochleas legere per saxa montis
 3, 9, 3.
 Cocles (Horatius) 2, 13, 5.
 Coelius Primiipilatis 4, 7, 8.
 ad Coenam vacare 4, 3, 7.
 Coepit concurrere 2, 5, 27. instare
 castellanis acris 3, 9, 3. coe-
 perunt accelerare 2, 5, 19. con-
 cinere & tumultuari 3, 9, 3.
 diripere sarcinas 1, 6, 1.
 Coepo desistere 3, 6, 4.
 in Coetu pronuntiare 4, 7, 39.
 Cogere ad iurandum 4, 7, 39.
 coegit poenitentia exauctora-

tos satisfacere 1, 9, 4. cogent
 necessitas 4, 1, 22. cogi forti-
 tudinis testimonio 1, 11, 3. co-
 acti probris hostium milites 1,
 11, 1.
 Cogitare de fuga 2, 2, 14. 3, 17,
 7. de reditu 2, 5, 31.
 Cogitata equorum fremitu pro-
 duntur 2, 5, 31.
 Cogitationes nocturnae 2, 5, 30.
 Cognoscere a perfugis 1, 6, 1. ex
 aliquo 3, 3, 2. cognitum con-
 silium Bantii Nolani 3, 16, 1.
 Cognomen ei fuit Africanus 2, 3,
 4. Germanici merere 2, 11, 7.
 Imperioso fuit Manlio 4, 1,
 40.
 Cohors obposita 4, 1, 29. ehor-
 tis Praefectus, C. Titius 4, 1,
 26. cohortem in statione deti-
 nere 2, 12, 1. perstare in prin-
 cipiis 4, 1, 27. cohortes aliquot
 gladiatoribus quatuor & se-
 ptuaginta cesserunt 1, 5, 21.
 continuae 2, 3, 16. duodecim
 2, 4, 7. quinque 4, 1, 23. om-
 nes 4, 7, 27. Romanae 1, 10,
 1. tres 4, 1, 21. vocantur va-
 lidissimae 2, 3, 5. cohortium
 corpora 4, 1, 14. militem de-
 cimare 4, 1, 37. cohortes du-
 cere 1, 5, 8. in utraque latera
 secedere 1, 6, 3. in dextram vise
 partem dirigere 1, 6, 1. lacera-
 re & carpere 1, 10, 1. occultare
 3, 10, 1. ponere in valle 2,
 5, 37. sex in subsidio retinere
 2, 3, 22. cohortibus oppidum
 capere 3, 10, 1.
 Cohortari aliquem 1, 11, 10. ca-
 ptivos ad patiendum mortem
 4, 5, 21. suos 4, 5, 5. cohorta-
 tus milites 2, 10, 2.
 Coire in collem metu poenae 4,
 7, 24. coeunt adversus popu-
 lum Romanum 1, 8, 3.
 Colentium imitationem expri-
 mere diebus festis 4, 7, 13. co-
 litur agellus per unum villi-
 cum 4, 3, 3.
 Collaudare transfugas 2, 7, 9.
 Collega 1, 1, 9. Decius & Fabius
 1, 8, 3. 2, 7, 11. L. Paulli,
 Varro 4, 5, 6. victor 2, 4, 1.
 collegae se iungere 1, 1, 9. col-
 legam vivere elamitans 2, 7, 11.

Col-

I N D E X II.

Colligi lapides 1, 12, 10.
Colligere pabulum 2, 5, 31. praedam 2, 13, 1.
Collis confragosus 2, 3, 8. editus 1, 5, 11. erat in propinquo 1, 5, 14. inferior 1, 5, 11. imminet 2, 5, 24. castris regis 2, 4, 4. proximus 1, 5, 24. 2, 2, 4. quidam munitus 4, 7, 24. superior 1, 5, 11. transversus 2, 4, 1. collem capere 2, 4, 2. occupare 1, 5, 14. 4, 5, 9. in colle posita castra 3, 17, 7. collum obportunitas 1, 1, 6. colles proximi 2, 5, 38. sectari 2, 2, 11. in colles accedere 1, 10, 3. ex collibus pugnare responso Deum 1, 10, 3.
Collocare aciem 2, 3, 9. distributum (exercitum) in utroque viae latere 2, 12, 4. equitem in novissimo 2, 3, 17. in utroque cornu 2, 3, 20. firmissimos in cornibus 2, 3, 4. legiones in cornibus 2, 3, 22. legionem in occulto citra flumen 1, 6, 2. levem armaturam in cornibus 2, 3, 6. in primâ acie 2, 3, 10. militem ante castra 2, 2, 8. militum manum in insidiis 2, 5, 42. collocantur apte ad rem varietatem discretâ prol. 1. collocatus post terga peditum equitatus 2, 5, 37. collocata in insidiis manus 2, 5, 10. collocati in dextro cornu fortissimi suorum 2, 3, 2. in postrema acie 2, 5, 28. Macedones in secunda acie 2, 3, 16. collocatae copiae in dextro cornu 2, 3, 3.
Colloquium petritum ad exercitum hostium 1, 5, 17. colloquia cum pluribus constituere 1, 1, 7. colloquiis cum Hannibale crebris emicere, ut &c. 1, 8, 7.
ad Collum religare columbis epistolas feta 3, 13, 8. collo portare farinam 4, 1, 6.
Collustrare montes discursatione magna 1, 5, 28.
Coloratiora hominum corpora 1, 2, 9.
Columbae lucis cibique avidae 3, 13, 8. columbas illuc devolare instituerat 3, 13, 8. inclu-

sas tenebris & fame adficere 3, 13, 8.
Coma venerabilem constituere 1, 11, 10.
Comburare tunicam 1, 1, 12.
Comes Cyri Zopyrus 3, 3, 4. comitibus inmiscere Poenos 3, 3, 6.
Comitari aliquem 2, 5, 47. sustinent 4, 5, 7. comitans non exigua equitum manus 2, 7, 2.
Cominus accedens pedes 2, 5, 33. adplicitus 2, 2, 5. cum hostium castris vallare castra 2, 5, 34. habere castra 2, 1, 6. pugnare 2, 2, 13. stare 2, 5, 41. trucidare aliquem 2, 3, 24.
Commeatus conditus 3, 4, 6. inopia 3, 5, 1. commeatu sociorum necessitatem sustentare 3, 14, 2. commeatus exercitui subministrare 3, 4, 3. commeatibus abundare 3, 4, 5. 3, 15, 1. instructus 3, 5, 2. Thebanorum potiri 4, 7, 19. prosequi 2, 6, 1. cum commeatibus excipere auxilia 1, 8, 10.
Commendationis meae causa hoc opus adgressus sum prol. 1.
Commentariis expeditis amplecti prol. 1.
Commercio laborat inops hostis 2, 5, 14.
Commigrare iussu edixit 4, 1, 10.
Commilitones invidentes 4, 6, 2. commilitonum invidia 4, 7, 36. commilitonibus suadere 4, 5, 7.
Committere canes 1, 10, 4. proelium 1, 11, 15. 2, 1, 13. 2, 4, 6 & 7. 2, 5, 6. 4, 7, 30. utres duabus regulis inter se distantibus 3, 13, 6. committitur his Resp. 4, 1, 44. committi proelium ratus 2, 7, 8. commissa acies 1, 1, 6. 2, 1, 16. quarta vigilia 1, 5, 17. commissum bellum 1, 11, 2. hoc volebar nemini 1, 1, 4. proelium 1. prol. 2, 1, 1. 2, 4, 45 & 46. commissam sibi Babyloniorum urbem tradidit Cyro 3, 3, 4.
Communis Atrebas 2, 13, 11.
Commori statuunt 2, 6, 5.
ad Commune pertinere 3, 2, 6.
Communicare potuisset 1, 7, 7.

I N D E X II.

- Communire** castellum 1, 3, 9. 1, 8; 11. capitibus fossarum 2, 3, 17. castra contra aliquem 1, 8, 3. in saltu editiore 2, 5, 17.
- Commutare** instructionis ordinem 2, 3, 4. commutatae copiae 2, 5; 34. commutata arma 2, 3, 13.
- Communitio** loci 2, 2, 11.
- Comparare** probatis inventionem experimentis prol. 1.
- Comparuerunt** noxii minore cum metu 1, 9, 3.
- Compellere** Athenienses, ut &c. 4, 7, 43. elephantas in fluminis transitum 1, 7, 2. frumentum in forum 3, 15, 6. Hispanos in deditionem 2, 3, 1. Mithridatem ad proelium 2, 1, 12. oppidum ad deditionem 3, 7, 1. 4, 5, 21. Fyrthum ad adperendam amicitiam Romanorum 4, 4, 2. umbros ad societatem 1, 2, 2. victores in epulas 2, 9, 6. compelli a barbaris ad utilitates 2, 2, 14. in obsidionem 2, 6, 5. fame ad deditionem 3, 15, 6. compulsus in eum locum 1, 5, 10.
- Compendia** itinerum 2, 5, 31.
- Comperire**, conjurasse milites in hibernis Campaniae 1, 9, 1. per exceptum quemdam aquatorem 1, 8, 9. comperit, hostem eis (legionibus) occurrere 1, 3, 5. ingentem manum hostium adventare 1, 5, 8. Panfam Cos. adventare 2, 5, 39. plerosque pretiosissima rerum deponere 1, 11, 5.
- de Compescenda** militum seditione 1, 9, 1.
- Competunt** exempla proelio non dum commisso prol. 1.
- Complecti** indagine operis partem prol. 1. complexus castris ampliore locum supra ripam 1, 5, 2. complexa arborem in pede castrorum metatio 4, 1, 13.
- Complere** fossas lignis 3, 17, 7. navem armatis 3, 2, 10. navigia milite Athenienti 4, 7, 44.
- Complures** suorum in habitum sacerdotum subornati 2, 4, 18.
- complura** corpora 2, 10, 1.
- Sardiniae** capere oppida 3, 9, 4.
- complurium** dierum cibaria portare 4, 1, 1.
- Comportare** omnia victui necessaria in montes 3, 5, 1. ex composito 3, 8, 2.
- Comprehendere** loca vallo 2, 11, 7. comprehensus in furto 4, 1, 16. comprehensum supplicio adfici iussit 4, 1, 33. comprehensi sunt transfugae 3, 16, 4. comprehensa sunt a Graecis una *σφαιρηματικῶν* appellatione prol. 1.
- Compressus** hostis 2, 3, 7.
- Conari** aliquid strenue 2, 5, 30. frustra 2, 4, 2.
- Concedere** animadversionem contentioni aut precibus 4, 1, 39. retro, vel in latera 2, 3, 16. victoriam hostibus 3, 8, 3. urbes ac res suas Aetolis 2, 5, 19. conceditur nato in Macedonia 4, 6, 3. concessum fugae spatium 2, 6, 2.
- Concilium** medium 2, 9, 5. petitum ab Agrigentinis 3, 2, 6. publicum 3, 6, 6.
- Conciliare** animos 1, 4, 13. 2, 11, 6. conciliata apud obfessos seditio intestina 3, 6, 7. conciliatos sibi captivos remisit 3, 6, 7.
- Concinere** 2, 12, 1. aeneatores iubet 2, 4, 3. & tumultuari coeperunt 3, 9, 3.
- Concio** advocata 1, 8, 5. 1, 12, 10. ad concionem vocatus exercitus 3, 1, 1. in concione pronuntiare 1, 11, 6. pro concione dixit 1, 11, 3. 4, 5, 11.
- Concipere** metum ex ominibus 1, 12, 1. conceptus ignis 2, 4, 15. 4, 7, 40.
- Concitus** per dolorem 4, 5, 16.
- Concitare** aliquem ad cupiditatem proelii 1, 11, 19. animos 1, 11, 19. inpetum 3, 7, 1. Nolanos supplicio 3, 16, 1. resupina navigia magna remigantium vi 1, 5, 6. concitatus ad pugnandum exercitus 1, 11, 4. denuntiatione 1, 11, 6. concitati barbari oblata victoriae spe 3, 17, 7. equi 2, 8, 9. fiducia 2, 4, 1. ludificatione re-

& orca

I N D E X II.

Flores elephantorum 2, 5, 4.
 Concitari intulit signa 2, 1, 9.
 Conclamare lixas calonesque iussit 2, 4, 8. vasa milites iussit 1, 8, 9.
 Concordia potest in cives coalescere 1, 10, 4.
 Concupiscere victoriam fraude 4, 4, 1.
 Concurrere ad speculandum 1, 5, 38. aequo Marte adversus Samnitas 2, 4, 1. rixa simulata 3, 2, 10. concurrere coepit 2, 5, 27.
 Concursum omnium 1, 6, 2.
 Conditus commeatus 3, 4, 6. cupis sal 3, 14, 3.
 Condicio locorum 1, 6, 3, 2, 6, 6. conditionem occultare 1, 1, 3. conditiones Imperatoris 2, 10, 1. pacis 1, 5, 17, 1, 11, 4. conditionibus obsequi 4, 7, 17. cavillatus 1, 5, 19. in conditionibus aliquid retexere 1, 4, 13.
 Conferre cum hoste castra 2, 5, 8. patriam victoriae 4, 5, 15. plus ad victoriam Caesari 2, 3, 22. quantum quisque numeratae pecuniae habeat 1, 11, 2. frumentum in sationes 3, 4, 1. conferri in tectorum cameris 3, 4, 6. conlatum viritum exiguum triticum 3, 15, 5. conlatis signis Sempronio Graccho urgueri 4, 7, 33.
 Conferta sibi ipsa est impedimento phalanx 2, 1. confertum proelium 2, 3, 7.
 Confestim 2, 3, 10, 3, 3, 5, 3, 11, 1.
 Conficere aliquem 4, 2, 9. aversum uno ictu 2, 5, 41. bellum 4, 7, 42. iter iustum 2, 13, 7. tridui 3, 11, 4. milites scientia armorum 4, 7, 32. confecta pacatio proli. 1. confectum est bellum incendio 1, 2, 1. confecti magnitudine telorum 2, 5, 4. statione ac pluvia 2, 5, 25.
 in Confinio erant castella 3, 4, 5.
 Confirmare animos 2, 7, 2. hac persuasione 2, 7; 3. persuasionem hostium 1, 5, 3. suos exhortatione 1, 12, 3. confirmati milites 4, 7, 21.
 Confiteri Lacedaemoniis 1, 1,

10. confessus est omnia suorum arcana 1, 2, 5.
 Confligata cornua 2, 3, 5.
 Confligere 2, 5, 20. acie 1, 3, 1, 2, 3, 1, 2, 5, 6, 2, 6, 6. adversus exercitum Triballorum 2, 4, 20. cum hoste 2, 3, 5. in angustis 2, 2, 1. integris viribus 2, 2, 14. proelio 1, 11, 8. 2, 8, 1, 2, 10, 1. pugna pedestri 2, 3, 23. conflegendi facultas 2, 1, 5.
 Confluere ad infestandum impetium 2, 11, 4. ad latus 3, 9, 6.
 Confodere castra 1, 5, 11. equos 2, 5, 33. confoditur ab hostibus oppressus 4, 5, 5.
 Confragosus collis 2, 3, 8. locus 2, 5, 35. confragosae rupes 2, 5, 22. confragosa loca 2, 3, 3 & 20, 2, 5, 19. per confragosa & deserta emensus iter 3, 1, 2.
 Confugere Leucadiam 3, 4, 5.
 Confundere animos 2, 7, 4. legentem ipso velut acervo rerum proli. 1. nihil tale expectantes 2, 5, 31. partes 1, 12, 3. confusi milites 1, 12, 7. suorum animi 1, 11, 3, 4, 5, 11.
 Congesta erant ligna 4, 7, 8.
 Congredi 1, 10, 2. cum victore 4, 7, 5.
 Congressus primus 2, 1, 8. facultas 2, 2, 13.
 Coniectare numerum navium 2, 5, 46.
 Conjugem liberosque tolerare a gello 4, 3, 3.
 Coniuges & liberi 1, 3, 6. caduntur a Vixiatho 4, 5, 22.
 Coniectus teli 1, 11, 10.
 Coniungere copias 1, 4, 9.
 Conjurare in hibernis Campaniae 1, 9, 1. inter se 4, 1, 4.
 Conjuratorum consilium turbatum 1, 9, 1.
 Cononcus quidam Tarentinus 3, 3, 6.
 Conquista Strategemata lectio- ne multa 4. proli.
 Conscendere classem 1, 5, 5. equum 4, 6, 2. munimenta 3, 3, 2. navem 1, 12, 2. naves 4, 7, 26.
 Conscientia erat illis integra 4, 9, 3.

I N D E X II.

Consciscere mortem sibi 4, 1, 13.
Conscriptus exercitus ingens 1, 8, 4.
Consentientes adversus hostem universi 1, 9, 2.
Consensus magnus defendentium 3, 9, 5. Romanorum 1, 8, 1. subitus 2, 7, 8. consensu omnium stabilita disciplina est 4, 1, 22.
Consequi victoriam 4, 7, 21. consecutus est, ut &c. 1, 3, 9, 1, 11, 3, 4, 5, 11. est plurimum 1, 8, 8. monitione, ut &c. 4, 7, 38. consecuti sunt sagittarii eum navigantem 1, 5, 5.
Conserere catenas ex vimine 1, 5, 21. confertum proclium 2, 4, 6.
Considerare loco suo 4, 6, 3. post castra hostium 2, 5, 8.
Consideratus situs urbis 3, 9, 2.
Consilium adversus hostem est Caesari idem, quod &c. 4, 7, 2. Bantii Nolani cognitum 3, 16, 3. conjuratorum turbatum 2, 9, 1. relatum ad primos ordines 1, 5, 12. 4, 5, 8. simile 3, 16, 4. consilii & providentiae exemplis succincti duces erunt prol. 1. obscurandi causa, 1, 1, 7. ostentatio 1, 8, 12. species 3, 2, 6. consilio Hannonis satisfacere 3, 16, 3. consilium convertere ad Manrinenses 3, 11, 5. inire defendendae Italiae 4, 7, 39. instruxit 1, 8, 7. mutare 2, 7, 9. sequi 2, 7, 2. consilio deduci in loca iniqua 2, 7, 3. eodem celare alterum 1, 1, 9. inclinatum rem restituit 2, 7, 1. restituit sanitatem efferatis 1, 9, 2. consilia exemplorum opportuna prol. 1. hostium 1, 2, 5. discutere 4, 7, 31. hostilia 1, 8, 9. moderatiora 4, 7, 3. alienus excipere 1, 2, 4, 3, 16, 4. hostiam explorare 1, 2, 1. nota civibus facere 1, 2, 3. Consiliis spoliatus 1, 8, 8.
Consistere loco 4, 1, 8. ordinibus 4, 1, 43. & recedere cohortes in utraque latera 1, 6, 3.
Conspicere quendam prope ex

animatum frigore 4, 6, 3. conspici ex luco utraque acies poterat 1, 11, 10. conspectus exercitus 2, 5, 4, 2, 11, 4. conspecta Perlarum acies 2, 3, 3.
Conspectus concilii 2, 9, 5. exercitus 1, 11, 11. 4, 1, 40 & 43. in conspectum venire 4, 1, 13. in conspectu esse 4, 7, 16. hostium 2, 5, 18. Lacetanorum 3, 10, 1. popularium 1, 10, 4.
Conspicui & illustres hostis 2, 1, 12. conspicui sunt fulgore galearum 2, 3, 14. hostibus 2, 12, 3.
Conspicari numerum arborum 2, 5, 46.
Conspirare ad defectionem 2, 7, 3. ad transfugiendum ad Romanos 3, 16, 3.
Conspiratio potuit facere contumaces 1, 1, 1.
Constare ex diversis partibus 2, 3, 16. constat Jugurtham memorem virtutis Romanorum 2, 1, 13.
Constantioris animi miles 2, 3, 1. constantiores ad pugnam milites 1, 11, 7.
Constanter haec sunt a duce prol. 1. minus 1, 11, 21. constantius adhortatus suos 1, 9, 3.
Constantia & magnitudo animi 1, 12, 1. fallaciae 3, 14, 1. major 4, 5, 6.
Consternari a mendacio 2, 4, 9. consternatus hostis 1, 12, 3. consternata acies 2, 4, 17. consternati equi horrore camelorum 2, 4, 12. milites 1, 12, 9. velut ostento 2, 9, 5.
Consternare tabulamentis doli 1, 7, 1. consternunt redeuntes in ordinem 2, 5, 31.
Constituere aciem 2, 1, 12. boves vehiculis adiunctos in prima fronte 2, 4, 17. castra per corpora cohortium 4, 1, 14. colloquia cum pluribus 1, 1, 7. copias in radicibus montis 2, 5, 34. exercitum 4, 1, 6. ingentis stature hominem in curru sublimem 1, 11, 10. Italicos novissimos 2, 3, 16. malos quosdam in promontorio

I N D E X II.

- 3, 5, 45. statum belli 1, 3, 1.
 constituit occultare sollicitu-
 dinem 1, 1, 11. 1, 5, 13. rueri
 Italiam 1, 3, 3. constituitur
 merces ipsi 4, 4, 2. constitui
 in dextro cornu 2, 3, 1. consti-
 titurus census 4, 6, 4. consti-
 tuta dies 2, 2, 8.
- ad Constitutum adhortatus suos
 3, 9, 3.
- Construere cohortes continuas 2,
 3, 16. constructum cervulis val-
 lum incendit 1, 5, 2.
- Consuetudo custodita 2, 5, 8. in-
 noxia 3, 2, 2. naturalis adsi-
 stendi 4, 7, 34. nota 2, 5, 16.
 consuetudinem contemnere 2,
 1, 4. consuetudine induci op-
 pidani 3, 2, 1. ex consuetudine
 excipiuntur 3, 16, 2.
- Consul occisus 2, 7, 11. Roma-
 nus 4, 5, 16. consulis injussu
 dimittere legionem 4, 1, 32.
 consuli accessit incolumis 4,
 5, 9. consulem emittere 4, 5,
 9. consulum vires 1, 1, 9.
- Consularis Porcius Cato 2, 4, 4.
 Postumius 4, 5, 3. M. Salina-
 tor 4, 1, 45. potestas 2, 8, 5.
- Consulatus quartus 2, 4, 2.
- Consulere Senatum 4, 1, 44. pro-
 vincias 1, 1, 8. sibi fuga 2, 3,
 3. valetudini domini 2, 5, 30.
 consuli debet occupatis velo-
 citate proli. 1.
- Consultationi praebet locus 3,
 2, 6.
- Consumere classem incendio 4, 7,
 14.
- Consummare reliqua victoriae 3,
 6, 5. victoriam 1, 11, 2. 2, 3,
 17. consummati milites 4, 3,
 12.
- Consurgere audentius ad obli-
 dendos hostes 4, 7, 33. ex silva
 1, 2, 7. consurrexit subita pe-
 ditum acies 2, 3, 14. consur-
 xerunt insidiatores 2, 5, 22.
 consurgendi a tergo spatium
 dare 2, 5, 33. consurrecturae
 (legiones) in perniciem ducis
 1, 9, 4.
- Contabulare naves binas procul
 a conspectu 3, 9, 8.
- Contegere ora scutis, cura veste
 1, 5, 27. paludes alga 2, 5, 6.
- Contemnere alba corpora 1, 11,
 17. consuetudinem 2, 1, 4. con-
 tempta paucitas 1, 6, 2. 3, 17,
 1. statuta 4, 7, 5.
- Contemptus paucitatis 2, 12, 13.
 contemptum sui augere 1, 5, 16.
 contemptu sui hostem invitare
 2, 5, 44.
- Contemplari fumum obortum 3,
 10, 5. contemplatus procul 1,
 2, 7.
- Contendere ad jugum cursu pe-
 destri 4, 6, 2. Thebas 1, 4, 3.
 salium ad eos rumorem 1, 1,
 10.
- Contentus portione gregalium 4,
 3, 12. vino 4, 3, 1.
- Contentioni aut precibus mili-
 tum concedere animadversio-
 nem 4, 1, 39.
- Contextunt rates materiis 1, 7, 2.
- Continere civitatem 2, 11, 2. ex-
 ercitus 2, 5, 3. 3, 6, 6. sub
 vallo 4, 1, 14. militem simula-
 to timore 3, 17, 2. intra mu-
 nimenta 3, 17, 7. se adeo, ut
 &c. 3, 17, 9. intra castra 4, 7,
 42. moenibus 3, 11, 3. in val-
 libus 2, 5, 18. spectatorem 2,
 5, 31. suos castris de insidia-
 rum metu 1, 5, 28. in horam
 septimam 2, 1, 1. 2, 13, 7. in-
 tra castra 2, 1, 2, 11 & 15. per
 simulationem metus 2, 5, 36.
- Continenti jungere insulam 3, 13,
 6.
- Continentia universi exercitus
 notabilis fuit 4, 3, 13.
- Continuus imber 4, 7, 30. con-
 tinua pluvia 2, 5, 25. continui
 dies 2, 3, 4. continuae cohortes
 2, 3, 16.
- Continuare sonum 1, 8, 9.
- Contingit ex sententia 2, 5, 33.
 contigit Curio infestare ho-
 stium fines 1, 8, 4.
- Contra Abydon 1, 4, 7. aliquem
 castra communire 1, 8, 3. edi-
 ctum patris pugnare 4, 1, 40.
 fortissimos hostium ponere in-
 firmos 2, 3, 3. Marcellum
 pugnare 2, 2, 6. pactum facere
 2, 5, 41.
- Contrariae planities 2, 5, 38. con-
 traria pignora 1, 8, 6.
- Contrahere aciem in abeuntes 2,
 1, 5, 6, 6.

I N D E X II.

- 6, 6. copias 1, 1, 6. 2, 1, 18.
 suos 1, 8, 11. contracta clades
 4, 5, 5. contractum proelium
 2, 4, 3.
 Contristati milites 1, 12, 5.
 in Contubernio suo filium ha-
 bere 4, 1, 12. in contubernia
 distribuere 3, 5, 1.
 Contubernalem filium perpetuum
 habere 4, 1, 11.
 Contumaces conspiratio potuit
 facere 1, 1, 1.
 Contumelia exasperari 1, 11, 4.
 Contusa ferocia 1, 1, 8.
 Conturbationem sedare 1, 12, 10.
 Convenire in locum 2, 13, 3.
 Convertere aliquid in hortatio-
 nem 1, 12, 1. consilium ad
 Mantinenses 3, 11, 5. copias
 hostium in se 2, 5, 2. fortunam
 belli 2, 2, 11. nihil ex manu-
 bus in suum 4, 3, 15. oculos
 omnium in se 2, 11, 5. perfidi-
 am barbari ad utilitates suas
 1, 1, 6. conversa in illos locum
 iniquitas 1, 5, 24. conver-
 sum agmen 1, 1, 11. 1, 5,
 13. 2, 5, 5. conversi ad proe-
 lium iustum 2, 7, 8. hostes 3,
 17, 6. conversae in suos qua-
 drigae 2, 3, 17.
 Conversatio pristina castrorum 2,
 4, 10.
 Convivia instituta sub id tempus
 3, 15, 6. licentiora 1, 1, 5. con-
 vivis & balneo abstinere 4, 1,
 26.
 Convocata in theatrum multitu-
 do 4, 7, 22.
 Convulnerare 2, 5, 31.
 Coorta acies a latere 2, 5, 37.
 Copia ingens alimentorum 3, 15,
 4. lignorum simulata 4, 7, 8.
 navium aut pontis faciendi 1,
 5, 4. aut materiarum 1, 7, 2.
 copiam vini epularumque prae-
 bere 3, 3, 2.
 Copiae Antiochi 2, 4, 4. ipsi sup-
 persunt 3, 15, 6. Caesaris me-
 diae 3, 14, 1. ceterae 1, 5, 5.
 commutatae 2, 5, 34. deletae
 ab Ambiorige 3, 17, 6. dupli-
 catae 1, 1, 9. equestres 2, 5, 33.
 fusae fugataeque 2, 4, 4. ho-
 stium 2, 5, 2. 4, 2, 4. praedi-
 cae 2, 5, 31. robustissimae 2,
 3, 3. triduo receptae 1, 1, 6.
 universae 3, 17, 7. copiarum fi-
 ducia magna 4, 7, 7. pars 2, 2,
 4. 2, 5, 1 & 17. 3, 10, 5. par-
 tes firmissimae 3, 9, 4. copias
 ad Sitium movere 1, 8, 3. con-
 jungere 1, 4, 9. contrahere 1, 1,
 6. 2, 1, 18. educere 1, 5, 9 &
 22. 2, 5, 22 & 34. evadere 2,
 13, 4. habere 4, 7, 20. Hasdru-
 balis excidi cupit 1, 1, 6. ho-
 stium cingere 2, 3, 6. osten-
 dere 1, 5, 3. praetercuntes re-
 cognoscere 4, 6, 3. reducere in
 castra 3, 2, 1. tenere 2, 5, 4.
 universas cingere plaustis 4, 7,
 33. in copias hostium incidere
 4, 5, 16. copiis abundare 3, 4,
 5. omnibus circumiri 3, 2, 1. par-
 vis necesse habet decertare 1,
 11, 2. sustinere obsidionem 1,
 11, 6.
 Cordi sunt illis haec volumina
 prol. 1.
 Corbulo (Domitius) 4, 1, 21 &
 28. 4, 2, 3. 4, 7, 2.
 Corcyrei 1, 12, 11.
 Coria madescentia, & igne siccata
 4, 5, 18. coriis teguntur scu-
 ta 1, 7, 6.
 Corinthus capta 4, 3, 15. Corin-
 thum tenere praesidio 3, 12, 2.
 Coriolanus populationem patri-
 ciorum agrorum inhibuit 1,
 8, 1.
 Cornelius Cossus Consul 1, 5, 14.
 4, 5, 9. P. Nafica, D. Junius
 Coss. 4, 1, 20. Rufinus Cos. 3,
 6, 4. P. Scipio Africanus 2, 3, 4.
 Cornu alterum 2, 7, 10. cedens
 2, 8, 2. dextrum 2, 3, 1, 2, 21 &
 22. 2, 4, 11. 2, 7, 11. sinistrum
 2, 3, 1, 20 & 21 & 22. 2, 7, 11.
 utrumque 2, 3, 20. cornua ad
 praeceptum procedentia 2, 3, 7.
 configata 2, 3, 5. cornibus prae-
 valere 2, 3, 4.
 Cornicines canere iussit 3, 9, 6.
 Cornicularius Tribuni Caesaria-
 nus 3, 14, 1.
 Coronae ambitus longus 1, 5,
 23. corona circumfusus exte-
 rior 3, 17, 4.
 Coronati equites 3, 8, 2.
 Corpus historiarum inensum
 prol. 1. corporis cura 2, 1, 5.
 para

I N D E X II.

- pars aegra 4, 7, 37. ex corpo-
 re uni demandata reditus cura
 4, 2, 8. corpora alba & um-
 bratica 1, 11, 17. captivorum
 pecorumque caesa 1, 5, 20. co-
 hortium 4, 1; 14. hominum
 coloratiora 1, 2, 9. corporum
 vitia 4, 7, 1.
 Corrigere exercitum socordia du-
 cum corruptum 4, 1, 1. cor-
 recta disciplina 4, 2, 3.
 Corrumperé legatos 1, 8. 8. po-
 pulares ad defectionem 3, 16,
 1. corrumpi defidia 4, 1, 15.
 corrumpitur disciplina 4, 14, 1.
 corruptus ad prodicionem 3, 3,
 5 & 7. praemiis 3, 3, 1. du-
 cum socordia exercitus 4, 1, 1.
 corrupta aqua elleboro 3, 7, 6.
 legio ad prodicionem 1, 11, 2.
 Cortices pro scutis militibus da-
 re 1, 7, 5.
 Cossus Cornelius Magister equi-
 tum 2, 8, 10.
 Cothurni altissimi 1, 11, 10.
 Cotta (Aurelius) Cos. 4, 1, 22
 & 30. & Titinius Sabinus le-
 gati 3, 17, 6.
 Crassus 2, 5, 34. M. 1, 5, 30. (P.)
 2, 4, 16. 4, 5, 16. 4, 7, 41.
 Crateri praesidio tenentur 3, 6, 7.
 Crebri erant (imbres) 2, 1, 15.
 crebros ignes fieri iussit 3, 11,
 5. crebris cum Hannibale collo-
 quiis efficere, ut &c. 1, 8,
 7.
 Credere epistolis 4, 7, 38. prin-
 cipibus de munitione 1, 1, 10.
 transfugae 3, 16, 3. credo, me
 ab his adjuvari, prol. 1. cre-
 dit Athenienses obsidioni suffi-
 cere 1, 3, 6. Darium remanere
 1, 5, 25. suos rupturos impe-
 rium 1, 10, 2. credidit una-
 quaeque urbium sibi soli im-
 peratum 1, 1, 1. credi transfu-
 gae non oportet 2, 5, 30. cre-
 duntur, a Diis monstrata 1, 11,
 13. creditus inimicissimus Cy-
 ro 3, 3, 4.
 Credulitatem Sempronii elicere
 2, 5, 23.
 Crepusculo ad coenam vacare 4,
 3, 7.
 Crescit Romanis animus 2, 4, 2.
 Crinibus tonsarum mulierum ad
 funes efficiendos usi 1, 7, 3.
 Crisæorum oppidum 3, 7, 6.
 Crispinus, classis praefectus 4, 7,
 26. (T. Quintilius) 4, 7, 38.
 Croesus 1, 5, 4. 2, 4, 12. inclu-
 sus Sardibus 3, 8, 3.
 Crotona mittere captivum 4, 6,
 4. oppidum obsidere 3, 6, 5.
 Crotonienses 3, 6, 5.
 Cruor hostilis 1, 12, 4.
 Cruentus gladius 2, 4, 9. cruen-
 ta pectora 1, 12, 4.
 Crura iactare ad sudorem 4, 7,
 34. velle, ora scutis contigere
 1, 5, 27. cruribus, velut gu-
 bernaculis dimissis cursum di-
 rigere 3, 13, 6.
 Crucibus adfigere ignavos 4, 7,
 14.
 Culpae causa 1, 5, 3.
 Cum Claudio Nerone agere 1, 5,
 19. comitatus auxilia ex-
 cipere 1, 8, 10. fasciculis ad
 tumultum recurrere 2, 1, 6.
 iactura repelli 2, 4, 4. infirmi
 equi cauda luctantur 1, 10, 1. 4,
 7, 6. Laelio ire 1, 2, 1. magno
 strepitu invadere portum 3, 9,
 10. praesidio urbem obtinere
 3, 3, 1. successu renavigare 4,
 7, 44. tumultu decurrere ad
 partem 3, 9, 10.
 Cunctans exercitus 2, 8, 5. signi-
 fer 2, 8, 8. cunctantes equites
 2, 8, 9. 4, 5, 7.
 Cunctatoris filius, Fabius Maxi-
 mus 3, 9, 2. nomen 1, 3, 3.
 Cunctationem simulare 1, 11, 1.
 Cuneis instruere aciem triplicem
 2, 3, 20.
 Cuniculum agi simulat 3, 8, 1.
 cuniculis fontes avertere 3, 7,
 2.
 Cupis conditus sal 3, 14, 3.
 Cupit ea maxime fieri 1, 1, 6.
 Cupidus mortis 4, 7, 5.
 Cupiditas proelii 1, 11, 19. pu-
 nandi 2, 5, 22. vitae 4, 5, 6. a
 cupiditate decernendi accere 1,
 10, 3.
 Cura corporis 2, 1, 5. detrahae
 libertatis 2, 11, 3. nostra va-
 luit prol. 1. paucorum 2, 12,
 4. reditus 4, 2, 8. tanta 4, 1,
 5. curae esset tribunis 1, 2, 1.
 Curare corpora intra noctem se-
 peli-

I N D E X II.

pelienda 2, 10, 1. partem corporis aegram 4, 7, 37. ut &c. 1, 4, 13. per equites agendum pecudum genus 4, 7, 20. curatum, ne quis effugeret 2, 5, 31.
C. Curio Cos. 4, 1, 43. Curionis animus 2, 5, 40.
M. Curius 2, 2, 11. 4, 3, 32. adversus Sabinos manum misit 1, 8, 4.
 Cursor (Papirius) 3, 3, 1.
 Cursus effulus 2, 5, 38. ingens 3, 17, 7. magnus 2, 7, 6. pedestris 4, 6, 2. praetoriae navis 1, 1, 2. prosper 2, 13, 11. cursum dirigere 3, 13, 6.
 Curvati pabulo 2, 5, 31.
 Cuspide transfigere vigilem 3, 12, 2.
 Custodes angustiarum 1, 4, 7. certi 2, 13, 1. decepti 3, 2, 9. remissiores 2, 13, 8. securi 1, 4, 6. custodibus praecepit, ut &c. 1, 8, 11. a custodibus recipi 3, 3, 6.
 Custodia est nocte in statione 2, 2, 14. summa 2, 11, 5. tacita 2, 5, 30. custodiae tradita quatuor millia necantur 4, 1, 38. ex custodia effugere 3, 6, 4. custodiae remissiores 3, 3, 2. custodias agere 3, 13, 2.
 Custodire exitus 1, 5, 27. frenum 1, 4, 11. opportunitatem loci 1, 4, 13. custodiri negligentius captivos 1, 8, 5. parum diligenter 2, 9, 6. custodita consuetudo 2, 5, 8. custodiendis nocentibus adtendere 1, 9, 3.
 Cyanaeae maris angustiae 1, 4, 13.
 Cypros insula 4, 7, 45.
 Cyrestes natione 1, 1, 6.
 Cyrus dux & rex Persarum 1, 11, 19. 2, 5, 5. 3, 3, 4. 3, 8, 3. Cyri auxilia 4, 2, 5 & 7. comes Zopyrus 3, 3, 4. Cyro inimicissimus 3, 3, 4.
 Cyzicum accedere 3, 9, 6. obpugnare 3, 9, 6. 4, 5, 21.
 Cyziceni obfessi a Mithridate 3, 13, 6.

D.

Daci 2, 4, 3. Dacorum dux, Scorylo 1, 10, 4.

Damnari a populo 4, 1, 45.
 Damnationis ignominia 1, 8, 1.
 Damnum duplex 2, 5, 31.
 Dardanicum bellum 4, 1, 43.
 Dare aurum sponso pro nuptialiumunere 2, 11, 5. cortices militibus pro scutis 1, 7, 5. exitum Hetruscis 2, 6, 7. facultatem configendi neque abeundi 2, 1, 5. libertatem fortibus 4, 7, 14. locum alicui ad fugam 2, 6, 9. missionem ultro minaci vultu 1, 9, 4. occasionem Carulo 1, 5, 3. Consuli ad extrahendum exercitum 1, 5, 15. 4, 5, 10. recedendi 3, 11, 2. operam, ut &c. 2, 2, 1. poenam 4, 5, 14. pondus grande auri dono alicui 4, 3, 2. praeceptum alicui 2, 3, 16. quietem castrensibus 2, 5, 30. se retro 4, 1, 8. signum adventus Poenis 1, 1, 9. itineri 2, 13, 6. receptui 1, 12, 11. 2, 5, 25. spatium ad evadendum 2, 13, 10. consurgendi a tergo 2, 5, 33. manipulis 2, 3, 16. tabellas gubernatoribus signatas 1, 1, 2. terga 2, 4, 3. 2, 5, 33. venenum Pyrrho 4, 4, 2. vestem alicujus militi 2, 5, 15. viam fugae 2, 6, 5. 4, 7, 16. usum linguae Latinae 2, 4, 10. voce gestuque 2, 7, 14. datum se ampla praemia his pollicitus est 1, 11, 2. dedit navibus decursum super catenam pondus in proras versum 1, 5, 6. datur reliquis ex legione hordeum 4, 1, 37. victoria Alexandro 1, 11, 14. est hominibus via 2, 6, 1. opera 3, 4, 6. datum est hordeum ex Scto velut relegatis 4, 1, 25. praeceptum, ut &c. 4, 7, 31. signum 1, 11, 10. 2, 1, 15. 2, 4, 17. 2, 5, 15. 3, 3, 5. 3, 9, 2. militibus 4, 7, 22. professionis 4, 1, 33. tempus militi ad requiem brevissimum 2, 10, 2. data pollicita 3, 16, 3.
 Darius reliquit canes atque asinos in castris 1, 5, 25.
 Datames, dux Persarum 2, 7, 9.
 De captivitate Jugurthae res parum processit 1, 8, 8. coelo delapsa fax 1, 12, 6. conditionibus

I N D E X II.

- bus pacis agitare 1, 5, 17. mittere legatos Carthaginem 1, 11, 4. eventu trepidat inventionis proli. 1. exercitu toto electi viri 2, 3, 2. fuga cogitare 2, 2, 14, 3, 17, 7. industria 1, 2, 1. 1, 4, 13. 1, 5, 16. 1, 8, 5. 3, 10, 3. metu insidiarum 1, 5, 28. nocte surgere 4, 3, 7. pace agere 1, 4, 6. rebus omnibus certior fieri 3, 13, 8. reditu cogitare 2, 5, 31. summa rerum decertare 3, 6, 1.
- Debellare** barbaros 2, 2, 5. inquietum facilius 2, 9, 1. Parthos & Labienum 2, 5, 36.
- Deberi** adhuc institutae arbitrator operae proli. 1.
- Decedere** in summa paupertate 4, 3, 4.
- Decelia** 1, 3, 9.
- Decernere** 2, 3, 4. in angustiis Salaminis 2, 2, 14. ne &c. 3, 18, 3. decernendi necessitas 2, 1, 12. a decernendi cupiditate arcere suos 1, 10, 3.
- Decertare** acie 1, 3, 2. 2, 7, 5. navali 2, 5, 47. adversus Corcyreos 1, 12, 11. copiis parvis 1, 11, 2. proelio navali 2, 5, 45. decertandi morae 2, 1, 8. necessitas 2, 3, 8. decertatur acie 3, 3, 4.
- Decidere** in castra 1, 12, 10. in concilium medium 2, 9, 5. in fossas 2, 9, 7. decidens equus 4, 5, 17. decidentes aquae 3, 9, 2.
- Decipere** procul visentes marinae specie beluae 3, 13, 6. deceptus vanitate spei 2, 5, 40. deceptum se hoc ajebat 4, 2, 9. decepti custodes 3, 2, 9. Himeraci eventu 3, 10, 3. Megares facie 4, 7, 44. Poeni specie 1, 4, 12. sunt a remanentibus 1, 4, 10.
- Decius collega & Fabius** 1, 8, 3. P. Tribunus 1, 5, 14. 4, 5, 9 & 15. Decium cinxit, obseditque 1, 5, 14.
- Decem anni** 3, 5, 2. millia Bojorum 1, 2, 7. hominum 2, 5, 31. militum 1, 1, 9.
- Decimum** quemque militem sorte ductum fusti percutere 4, 1, 34. decima legio 1, 15, 3. 4, 5, 11.
- Decimani** praecipuae fortitudinis testimonio coguntur 1, 11, 3. 4, 5, 11.
- Decimare** cohortium militem 4, 1, 37.
- Deni ordines** 2, 3, 22. pedites 4, 1, 6.
- Denarii** centum 4, 5, 20.
- Decimus Brutus** 3, 13, 7.
- Decrescens** Luna 2, 1, 16.
- Decurrere** a colle transverso magno tumultu 2, 4, 1. a tergo clamore sublaro 2, 4, 7. ad pariem cum tumultu 3, 9, 10. in castra 2, 12, 4. in hostes subiectos 2, 2, 4. in vallem mediam 1, 5, 15. 4, 5, 10. pro fronte aciei 2, 2, 12. decurrit Euphrates omisso alveo 1, 1, 6. decurrunt omnes 1, 4, 10. decurri ex colle in hostium terga potest 2, 4, 2.
- Decursum** super catenam dedit navibus 1, 5, 6. decursu Mithridatem superare 2, 2, 2.
- Decutere** virga eminentia papaverum capita 1, 1, 4.
- Dedecus** servitutis effugere 4, 5, 16.
- Dedere** castella advenienti hosti 1, 8, 11. se 3, 2, 1. 4, 5, 23. alicui sponte 4, 4, 1.
- Deditus** licentioribus conviviis 1, 1, 5.
- Deditionis** sub specie 2, 5, 28. ad deditionem compellere oppidanos miseratione suorum 4, 5, 21. siti Isauram oppidum 3, 7, 1. compelli fame 3, 15, 6. in deditionem accipere Gabios 3, 3, 3. populos 4, 7, 25. plurimos 3, 17, 7. venire 3, 5, 1.
- Deducere** agmen in Thraciam 1, 6, 3. copias ad naves 1, 5, 5. hostem in campos 2, 5, 18. in loca 2, 5, 32. Lucullum in insidias 3, 10, 7. Poenos in plana 2, 2, 11. deduci in insidias 3, 10, 6. consilio in loca iniqua 2, 7, 3. deductus in inferiorem collem 1, 5, 11. deducta fossa 1, 5, 4. deducti in loca iniqua 2, 5, 10 & 36. deducta praefidia 3, 6, 1.
- Deesse** partibus 2, 5, 23.
- Defendere** sua 1, 5, 16. defenden-

I N D E X II.

- dentium consensus 3, 9, 5. defendendae civitatis gratia 3, 10, 5. ad defendenda sua descendere 1, 8, 3. defensu aemne a tergo 2, 2, 10.
- Defensore nudatae munitiones 3, 9, 10. defensores rati 3, 17, 1. defensorum paucitas contempta 3, 17, 1. defensoribus vacua urbs 3, 2, 5, 3, 6, 3. castella 3, 9, 3.
- Defensiones urbium 3. praef.
- Deferre imperium alicui 2, 6, 2. deferuntur honores ei a populo 4, 5, 6.
- Deficere 3, 8, 2. a Romanis 1, 8, 8. 4, 5, 22. ad mores Alexandrinos, vitamque 1, 1, 5. non solum animo, sed & lassitudine 2, 1, 15. deficiendi voluntas 4, 7, 22. defici frumento 3, 15, 4. lignis 2, 5, 13. sparto 1, 7, 3. usu navium 1, 7, 1.
- Defectionis causae 1, 12, 8. ad defectionem corrumpere populares 3, 16, 1.
- Defectus lunae 1, 12, 8.
- Defigere palos in terram 2, 3, 17. defixi pali 2, 3, 18. defixa pila 2, 1, 7.
- Defluere ad oppidum 3, 14, 2.
- Defunctus donatus 3, 18, 2. defuncti in paupertate 4, 3, 5. defunctorum in modum stratijacent 2, 5, 12.
- Dejicere muros 1, 1, 10. se in alveum 2, 13, 5. dejecti jugis Calidromi 2, 4, 4.
- Delapsa de coelo fax 1, 12, 6.
- Delere exercitum 2, 5, 22. delicti Poeni 2, 10, 2. deletae copiae 3, 17, 6.
- Deligere decem millia militum 1, 1, 9. firmissimos quosque 1, 4, 7. locum castris 1, 5, 3. delecti ex toto exercitu 4, 7, 29.
- Delector 4, 1, 3.
- Delicior usus 4, 1, 1.
- extra Delictum esse 1, 9, 3.
- Delitescere 2, 1, 13. 3, 9, 4. ad extremas arbores 1, 6, 4.
- Delminium vacuata auxiliis 3, 6, 2.
- Delphis sustulit signum 1, 11, 11.
- Delusus hostis imagine vana 1, 5, 22.
- Demandata reditus eura uni ex corpore 4, 2, 8.
- Deminutio sideris 1, 12, 9.
- Demittere exercitum 1, 2, 7. firminam doliis secunda aqua 3, 14, 2. pecora secunda aqua 3, 14, 4. demissus catenis evasit 1, 5, 21. exercitus in angustias 1, 5, 15. in vallem 1, 5, 15. 4, 5, 10. per saxa Tarpeja 3, 13, 1.
- Densus ordo 1, 5, 5. densa acies 2, 3, 12. densi pali 2, 3, 17. deniores nebulae 2, 5, 21. densissimae opacitatis lucus 1, 11, 10.
- Denuntiare alicui 3, 12, 1. denuntians Philippus 4, 5, 12. denuntiari omnibus idem notum fuit 1, 1, 1.
- Denuntiatione concitatus 1, 11, 6.
- Depellere praesidium facile 1, 10, 3. depulit hostem superiore adgressus loco 2, 5, 17. ventus ornamentum 1, 12, 5.
- Dependens insulae more ornamentum 1, 12, 5.
- Deponere ferrum 4, 7, 17. frumenta apud aliquem 3, 4, 6. intra munimenta retum pretiosissima 1, 11, 5. onera 1, 5, 3. deposita opera 3. praef.
- Depopulari agrum hostium ultro 4, 7, 15. agros Chalcidensium 3, 11, 1.
- Deposcere pugnam 1, 11, 1. 2, 1, 3. inconsulte 4, 7, 6. & accipere trecentos milites 1, 5, 15. 4, 5, 10.
- Deprecari ignominiam 4, 5, 2.
- Deprehendere exploratorem intra castra sua 4, 7, 7. deprehensus ab multitudine 1, 5, 23. apud Aescraiam inter angustias 1, 5, 17. in loco edito 2, 5, 15. locis iniquis ab hostibus 1, 5, 14. 4, 5, 9. deprehensa perfidia 4, 7, 23.
- Depressus locus 1, 5, 24.
- Depugnare adversus Teutonos 2, 4, 6.
- Descendere ad condiciones Imperatoris 2, 10, 1. ad pugnam 2, 1, 11. 2, 5, 41. ad sua defendenda 1, 8, 3. in aciem 1, 11, 11. in plana 2, 5, 18. in proelium 2, 1, 10. in terga hostium 2, 4, 6. sponte 4, 6, 2. undique 4, 5, 10. descendit ho-

I N D E X II.

- flis ad obprimendos eos 1, 5, 15.
 descendentes adoriri 3, 17, 9.
 Descensus erat unus ex colle 1, 5, 24, per colles 2, 12, 4.
 Desciscere 1, 8, 6. ad Julium Civilem 4, 3, 14.
 Descriptio priorum (librorum) 4. prol.
 Deferere aliquem 2, 7, 8. castra instructissima omnibus esculentis 2, 5, 14. exercitum 4, 1, 20. Italiam 4, 7, 39. Remp. 4, 1, 44. desertus exercitus Romanorum 2, 7, 1. defesta regio 2, 5, 13. desertum vallum proruere 2, 5, 8, per deferta Africae itinera 1, 7, 7. & confragosa emensus quatruidi iter 3, 1, 2.
 pro Desertoribus fugientes caedi 4, 1, 29.
 Desiderare navigia 2, 6, 1. desiderata sunt quinque millia 2, 3, 21.
 Desidia corrumpi 4, 1, 15.
 Desistere coepit 3, 6, 4. itinere 3, 11, 5.
 Desilire 4, 6, 2. equis 2, 3, 23.
 Desolata urbs 3, 6, 6. desolatos agros per diversa incendere 1, 8, 4.
 Desperate Remp. 4, 5, 6. desperantes Carthaginienses 2, 2, 11.
 Desperatio & ira 2, 1, 11. praesidii adstantis 2, 9, 2. in desperatione esse 3, 17, 7.
 Despicendi propter equorum deformitatem 1, 5, 16.
 Desponsata virgo principi gentis 2, 17, 6.
 Destinare castris editum collem 1, 5, 11. destinat eo 1, 4, 3. destinant deficere 1, 8, 6. navigare Syracusas 1, 4, 12. destinatum jugum 4, 6, 2. destinato ei satisfecisse vius sum prol. 1.
 Destinationi fidem facere 2, 5, 38.
 Destituere Imperatorem 2, 8, 13. Remp. 4, 7, 39. destitui ducis morte 2, 4, 9. destitutus Labienus 2, 5, 36. propugnatoribus 3, 6, 4. destituta Mantinia auxilio 3, 11, 5. urbs alimentis 3, 4, 3. destituti Phocenses 3, 11, 2. destitutae res obitu servi 4, 3, 3. portae praesidio 3, 9, 5. destituta propugnatoribus munimenta 2, 5, 26.
 Detegere medicum regi 4, 4, 2. paucitatem 2, 4, 8. detecta arma velut in acie 4, 1, 43.
 Detestabiles epulae 3, 5, 1.
 Detinere cohortem in statione 2, 12, 1. hostem insomnem 2, 9, 1. hostes per totam noctem 2, 12, 1. insequentes 2, 13, 5. detinuit hostem adgressus 2, 1, 5. desertos eos tradit habilioribus 4, 7, 42.
 Detrachae Craterum 3, 6, 7. imperium 4, 1, 22. militiam 4, 1, 25 & 43. proelium 1, 11, 1. pugnam 1, 1, 9. 2, 1, 3.
 Desubere regi fiduciam proelio 2, 5, 33. vallum 3, 17, 6. detracta libertas 2, 11, 3. frenas 2, 8, 9.
 Deturbati ex classe Poeni 4, 7, 12.
 Detrimentum sentire 3, 17, 4.
 Devenire in patentes campos 2, 5, 40.
 Devenire in domum alicujus 4, 1, 10.
 Devincere Cyrum 2, 5, 5. Hirtulejum proelio 2, 3, 5. devicit hostem adortus 1, 12, 3. devicta Thracia 2, 11, 3. devictae civitates 1, 1, 1.
 Devolare illuc 3, 13, 8.
 Devovere se pro Rep. in Magistratu 4, 5, 15.
 Deusti vastatique (agri) 1, 8, 1.
 Deus spondens victoriam 1, 11, 14. Deum ducem secutus 3, 9, 1. Deum responso pugnare 1, 10, 3. deorum maximus Jupiter 1, 12, 12. deos Atheniensibus adesse 1, 11, 10.
 Dextrum cornu 2, 3, 1, 2, 21 & 22. 2, 4, 11. 2, 7, 11. latus 2, 3, 22. 2, 5, 31. dextra viae pars 1, 6, 1. dextrae sunt praeciae comprehensis in furto 4, 1, 16. dexteris transfugarum praecidere 4, 1, 42.
 Dianae templum incolis religiosum 3, 2, 5.
 Diceret, Deos Atheniensibus adesse 1, 11, 10. jus 4, 5, 14. obmurmurando 4, 6, 2. pro conciones 1, 11, 3. 4, 5, 11. dictum est supra de legione 1, 6, 1.

adver.

I N D E X II.

adversus Dictum alicujus pugnare 4, 1, 39. dictorum & factorum exempla prol. 1.
 Dictat illi ratio 3, 6, 1.
 Dictator L. Papirius Cursor 4, 1, 39. Servilius Priscus 2, 8, 8. dictatores Carthaginienſium 2, 1, 4.
 Dictitare 4, 7, 25.
 T. Didius 2, 10, 1. aptari jussit milites ad pugnam 1, 8, 5.
 Diducere aliquid in tres libros prol. 1. ordines 2, 3, 12, 2, 6, 4. proellum equestre 2, 3, 23. vires ſuſpectione proelii 1, 8, 5. diducto exercitu vires minuere 4, 7, 31. diducti buculi 1, 5, 26. diductae in latera vires 2, 3, 8.
 Dies feſtus 3, 2, 7 & 8. 1, 3, 2. frigidior ſolito 1, 4, 7. inclinatus 2, 1, 5 & 13. oriens 2, 1, 2 & 15. poſterus 1, 4, 5, 2, 5, 20, 2, 9, 1, 2, 10, 1, 4, 1, 43. 4, 3, 13. 4, 7, 30 & 42. pugnae 1, 12, 9. reliquus 2, 13, 7. Saturni 2, 1, 17. unus 3, 11, 4. conſtituta 2, 2, 8. poſtera 1, 1, 12. 2, 4, 6. 4, 7, 22. praefitura 1, 2, 6. proxima 1, 1, 7. tota 1, 11, 19. dici hora ſexta 2, 1, 2. die ac nocte imbre continuo vexatus 4, 7, 30. eodem epistoſas reddi jussit civitatibus 1, 1, 1. pugnare 1, 11, 7. dies aliquot 1, 5, 19. 2, 5, 8. 4, 1, 33. continui 2, 3, 4. feſti 4, 7, 13. dierum complurium cibaria portare 4, 1, 1. dies ſacros Minervae celebrare 4, 7, 13.
 Differre pugnam 2, 1, 10. differri 3, 1, 1.
 Difficile id eſt propter ſaxorum aſperitatem 2, 5, 38. difficiliorem 2, 2, 14. difficillima loca 1, 5, 1.
 Difficultas expugnandi Delminium 3, 6, 2. neceſſitatum domesticarum 4, 7, 37. difficultates iamenſae 4, 2, 5. ſuperandi amnis 2, 5, 20.
 Diffidens paucitate ſuorum 1, 8, 5.
 Diffidentia ſimulata 2, 5, 4. diffidentiam ſimulare 2, 5, 20.
 Diffundere famam 2, 4, 20, 2, 7,

4. rumorem ad caſtra 4, 7, 26. diffundi ſpe praedae 2, 5, 9.
 Digēta Strategemata non exiguo ſcrupulo 4. prol.
 Digito hoſtem oſtendere 2, 7, 12.
 Digteſſi Parthi 2, 13, 7. Poeni 1, 4, 11. Thebani ad tutanda moenia 1, 4, 3.
 Dilabi ad tutelam aliarum (urbium) 3, 6, 3. dilabitur aliqua pars ejus 2, 5, 18. dilapſus in fugam 3, 8, 3. dilapſa ex more maxima pars 2, 1, 18.
 Diligenter cuſtodias agere 3, 13, 2. parum cuſtodiri 2, 9, 6.
 Diluere exiſtimationem 1, 1, 10.
 Dimicare adverſus Lacedaemonios 1, 11, 6. Pharnacem 2, 2, 3. apud Tigranocenta 2, 2, 4. ardentius 1, 11, 5. contra Gallos 2, 4, 5. claſſe 1, 12, 12. cum bonis civibus 2, 8, 11. fortiter 2, 6, 9. fortius ob deſperationem 2, 6, 6. in planicie 2, 2, 9. ſegnus 2, 8, 1.
 Dimicatio inſaulta 4, 7, 38. dimicationis eventus 2, 9, 6. dimicationi alienum tempus 2, 1, 11. nocturnum eligere tempus 2, 1, 12. dimicatione amittere collegam Marcellum 4, 7, 38. a dimicatione & nauticis miniſteriis impediti 4, 7, 10. dimicationum eventus praediſcere 1, 11, 12.
 Dimidia pars exercitus 2, 3, 21.
 Dimittere aliquem laetum 4, 7, 36. auxilia 3, 6, 4. boves noctu 1, 5, 28. Conſulem 1, 5, 14. exercitum ad quietendum 1, 5, 19. 2, 12, 1. legatum cum ignominia 4, 1, 37. legatos 2, 7, 4-3, 11, 1. legionem injuſu Conſulis 4, 1, 32. litteras circa municipia totius Italiae 4, 7, 38. pecora in hoſtium praefidia 3, 15, 5. ſervos lixaeque ad munera 2, 1, 6. ſocios Latini nominis benigne 4, 7, 25. ſuos pabulatum 2, 13, 6. M. Thermum 1, 8, 10. Zopyrum ad hoſtes 3, 3, 4. dimiſſus de induſtria equus 1, 2, 1. ingens lixarum numerus 4, 1, 1. dimiſſum ſe Hispania exceſſurum accepit 1, 5, 19.
 dimiſſi

I N D E X II.

- dimissa avis necata 4, 5, 14. dimissi Syracusae occulte redeunt 1, 8, 11. dimissis eruribus, velut gubernaculis, cursum dirigere 3, 13, 6.
- Diodorus 3, 16, 5.
- Dionysius, Syracusanorum tyrannus 1, 8, 11. 3, 4, 3.
- Dirigere aciem 2, 1, 4. 2, 2, 7 & 12. 2, 3, 8. 2, 4, 4. 2, 5, 24. cohortes in dextram irae partem 1, 6, 1. cursum 3, 13, 6. morem obambulandi in impetum 3, 2, 1. phalangem duplicem 2, 3, 20. scrobes ante aciem 2, 12, 2. tela in aliquem 3, 3, 4. directa acies 1, 12, 3. 2, 3, 1. 2, 5, 27.
- Dirimere iurgium 3, 2, 10. proelium 2, 10, 1. seditionem 1, 8, 6. dirimebantur adversarii spatium 2, 2, 8.
- Diripere castra 2, 12, 4. civitates 3, 6, 1. oppidum 4, 7, 23. pecuniam 4, 5, 1. sarcinas 1, 6, 1. urbem 3, 16, 5. diripi naves posse, mentitus est 3, 16, 5.
- Dirigere munimenta 1, 1, 1. Rhegium oppidum 4, 1, 38. Thebas 1, 11, 6.
- Discedere 3, 11, 4. ab ordinibus, significque 1, 5, 3. a signis 2, 12, 2. in latera 2, 3, 14.
- Discessus aëlis maritimi 3, 9, 1. discessum suum ab Hannibale sentiri 1, 1, 9. discessu fallere Scythas 1, 5, 23.
- Discernere perquam similem naturam proli. 1. discreta ad rerum varietatem apte collocantur proli. 1.
- Discimen anceps 1, 3, 3. proeliandi 1, 3, 4.
- Discere experimento 1, 10, 1. 4, 7, 6.
- Discincta legio in conspectu armati exercitus 4, 1, 43. discincti & galeati centuriones 4, 1, 27. milites 4, 1, 43.
- Disciplina correcta 4, 2, 3. corrumpitur propter illam 4, 1, 41. militum lapsa 4, 1, 2. follers 2, 12, 2. stabilita est omnium consensu 4, 1, 22. disciplinae certioris arbitratu 4, 2, 2. tenaces viri 4, 2, 9. vigor 4, 2, 1. adfusa 4, 2, 3.
- Discordiam movere 1, 8, 1. discordia consensus Romanorum distringitur 1, 8, 1.
- Discumbebatur non amplius quam duobus lectis apud Hannibalem 4, 3, 7.
- Discutere in latera 2, 3, 10.
- Discursatione magna montes colustrare 1, 5, 28.
- Discutere consilia hostium 4, 7, 31. periculum 2, 11, 4. discussa seditio est 1, 9, 2.
- Dispensator fidelissimus 3, 16, 3.
- Dispergi ad contrahendas copias 2, 1, 18. dispersi in proximos agros 1, 5, 3. insent ad munera 2, 1, 6. milites 2, 13, 3.
- Disponere insidias adversus Byzantios 3, 11, 3. in insidiis suorum manum 3, 16, 3. tria millia levvis armaturae 2, 5, 33. disposuerunt paucos adparere 3, 2, 10. dispositus cibus locis 3, 13, 8. exercitus circa latera viae 1, 5, 24. miles per occulta 3, 10, 6. disposita classis 1, 4, 12. ob hoc erat legio 1, 6, 2. pars copiarum per latebras 2, 5, 1. dispositi in hoc ipsum insidiatores 3, 7, 3. ob hoc 2, 5, 33. ab Hannibale insidiatores confurrexerunt 2, 5, 22. nocte milites 2, 5, 24. dispositae insidiae 2, 5, 29 & 39. 2, 9, 7. 2, 12, 2. legiones in fronte 2, 3, 22. disposita primo libro exempla 2. proli.
- Differere de rebus in theatro 3, 2, 6.
- Diffidere 2, 5, 18.
- Disimulare aliquid 1, 2, 9. dissimulatus metus 1, 9, 4.
- Dissipare aciem 2, 1, 14. dissipari per elephantos ordines Romanorum 2, 11. dissipatos ex insidiis fudit 2, 5, 19. trucidare 2, 6, 2.
- Dissociatus armis civilibus populus 1, 10, 4.
- Dissolvere metum 1, 12, 1.
- Distare paucis millibus passuum 2, 10, 2. distant castra a Punicis 2, 1, 4. distantes inter se manipuli 2, 3, 16. regulae duae 3, 13, 6. distantia oppida longo spatio 3, 8, 2.

I N D E X II.

- Distribuer** in contubernia 3, 5, 1. insidias in montibus 2, 5, 19. milites in supplementum legionum 4, 1, 43. distributum (exercitum) collocare in utroque viae latere 2, 12, 4. distributa inter suos Poenorum arma 4, 7, 12.
- Distringere** hostes 1, 8, 1. propugnatores domibus 3, 9, 8. distringi obpugnatione oppidorum 1, 3, 5. distringitur Romanorum consensus discordia 1, 8, 1.
- Diti patri** sacer locus 1, 11, 10.
- Ditioni suae** subicere hostes 1, 3, 10.
- Diversa pars** 2, 5, 21. 3, 6, 1. 3, 9, 6. porta 3, 18, 1. ripa 2, 5, 20. sententia 4. Iprol. diversae partes 2, 3, 16. diversa loca 1, 4, 9, 1, 5, 26. in diversum advocatus 1, 5, 14, 4, 5, 9. ex diverso subitus se ostendit 2, 4, 3. per diversa incendit desolatos agros 1, 8, 4.
- Dividere** equitatum in cornua 2, 3, 16. exercitum per urbes 1, 3, 5. pecuniam 4, 5, 1. praedam militibus 4, 1, 45. vigilias ad fidem remanentium 1, 5, 17. dividitur Babylon media Euphrate 3, 7, 4. divisus equitatus 2, 5, 34. est exercitus 2, 5, 22. divisi in cornua equites 2, 3, 21.
- Divinitus** tamquam imperata ad omnia obediunt barbari 1, 11, 13.
- Divus Augustus Vespasianus** 2, 1, 17, 4, 6, 4. Julius 2, 8, 13. 2, 13, 11.
- Diu edoctus** exercitus 2, 3, 7. diutius solito 2, 1, 4.
- Diuturna obsidio** 3, 15, 6.
- Docere barbaros**, inconsulte pugnam expoicentes 1, 10, 1. 4, 7, 6.
- Dolabra**, id est, operibus hostis vincendus est 4, 7, 2.
- Dolia jungere** 1, 7, 1. doliis secunda aqua demittere farinam 3, 14, 2.
- Dolis Hannibalis** tentari 4, 7, 38.
- Doloris auctor** 1, 7, 2. per dolorem concitus 4, 5, 16.
- Domitius Calvinus** 3, 1, 2. Corbulo 2, 9, 5. 4, 1, 21 & 28. 4, 2, 3. 4, 7, 2.
- Domum possidere** 4, 1, 10. in domum alicujus devertere 4, 1, 10. domuum fores praefixae 4, 5, 23. domos abire 2, 11, 4. remittere paucos 2, 7, 7. domibus propugnatores distringere 3, 9, 8.
- Domestica vastitas** 1, 8, 4. Domestici fines 1, 3, 8. Domesticae necessitates 4, 7, 37.
- Dominus defunctus** 3, 18, 2. Domini valetudo 2, 5, 30. plures 4, 1, 10.
- Donare equo**, super verborum honorem 3, 16, 1. donatus alicui equus 4, 7, 36.
- Dono dare** grande pondus auri 4, 3, 2. donum Scipioni adferre aurum 2, 11, 5.
- Donec confiteretur** Lacedaemoniis 1, 1, 10. inPELLERENTUR 1, 6, 4. instrueretur expectatis 2, 12, 3. persuasit adversariis 2, 5, 31. pugnam deposcerent 1, 11, 1. spatium darent 2, 5, 33.
- Dormientem** videre vigilem 3, 12, 2.
- Dos filiarum** 4, 3, 4.
- Dotare filiam** inopem ex publico 4, 3, 15. filias publice 4, 3, 4.
- Dubia mors** 4, 1, 17. dubium proelium 2, 4, 11.
- Dubie** 2, 3, 16.
- Ducere aciem** adversus Parthos 2, 5, 35. cervam candidam insignis formae 1, 11, 13. cohortes 1, 5, 8. cornu sinistrum 2, 7, 11. exercitum 1, 4, 1 & 5, 1, 6, 1. 2, 5, 42. 2, 7, 6. 2, 12, 4. 4, 1, 8 & 24. 4, 6, 3. exploratores secum 1, 1, 3. fossam ante se 2, 5, 4. ingentis latitudinis 1, 5, 10. fossas 2, 3, 17. in campos patentes 2, 5, 24. vallum 1, 5, 1. 2, 5, 26. duci circa ea (arma) equos imperavit 1, 11, 9. in proelium 4, 1, 44. ductum sorte decimum quemque fusti percutere 4, 1, 34. ductos sorte vicenos securi percutere 4, 1, 35. ductae fossae circa tentoria 1, 5, 17. ducta ab latere brachia 3, 17, 5.
- Ductus aquarum** 3, 7, 6. Arche-lai

I N D E X II.

lai 2, 8; 12. Camilli 2, 6, 1.
Dux ad bellum electus 3, 3, 3.
 clarissimus 2, 2, 6. Ligur 3, 9.
 3. tantus 1, 1, 8. ducis jussu
 diruere oppidum 4, 1, 38. mors
 2, 4, 9. perniciēs 1; 9, 4. si-
 gnum 3, 12, 1. summi nomen
 1, 3, 3. temeritas 4, 1, 43. duci
 necessaria munera 4, 6, 2. ducem
 ut Deum secutus 3, 9, 1. hostium
 instruunt in his proel. 1. iis se
 obtulit 1, 5, 14. trucidare 4;
 5, 4. se obferre 4, 5, 9. pro
 duce fuit obsessis nostris 4, 7,
 8. duces amissi proelio 4, 2, 8.
 callidissimi 1, 1, 9. consilii &
 providentiae exemplis succin-
 cti proel. 1. itinerum 4, 7, 35.
 occisi seditionis 4, 5, 2. in
 proelio 2, 9, 3. superiores 4,
 1, 1. ducum solertia facta
 proel. 1.
C. Duilius Cos. 1, 5, 6. 2, 3, 24.
 3, 2, 2.
Dum ignibus submoventur hostes
 1, 5, 2.
Duo montes abrupti 1, 5, 8. Sci-
 piones occisi 2, 6, 2. oppida
 Magnetum 3, 8, 2. duae regu-
 lae inter se distantes 3, 13, 6.
 duarum partium praesidium 3,
 10, 7. duobus impar 2, 1, 3.
Duodecim cohortes 2, 4, 7.
Ducenti & quinquaginta equites
 2, 5, 31. ducentae naves 2, 5,
 46.
Duplex munitio 3, 17, 4. pha-
 lanx 2, 3, 20. damnum 2, 5,
 31.
Duplicatae copiae 1, 1, 9. dupli-
 cata castra 1, 2, 9.
Dupliciter Hannonis consilio sa-
 tisfacere 3, 16, 3.
Duratus longo usu miles 2, 1, 9.
Dyrrhachium 3, 17, 4. 4, 1, 43. re-
 fugere 2, 7, 13.

E.

E saltu erumpere 2, 5, 31.
Edere obsequentiores in reli-
 quum operas 1, 9, 4. Stratege-
 mata 3. Praef. editus collis 1;
 5, 11. locus 2, 5, 15. editum
 locum castris eligere 2, 2, 2. ex
 edito in subeuntes emissis pila

2, 2, 3. edita caedes 4, 7, 44;
 editior saltus 2, 5, 17.
Edicere futurum, ut &c. 4, 7, 24.
 professionem in posterum 2, 5,
 20. edixit jussu commigrare 4,
 1, 10.
Edocere suos in campis 4, 7, 21.
 edoctus diu exercitus 2, 3, 7.
Educere agmen 1, 1, 7. copias 1;
 5, 9 & 22. 2, 1, 1. 2, 5, 22 &
 34. exercitum 2, 5, 31. in a-
 cciem 2, 1, 5. legiones armatas
 4, 1, 43. manum militum e na-
 vibus 2, 5, 42. militem adver-
 sus Parthos 2, 2, 5. apud Ca-
 lamarum 2, 4, 7. milites pet
 ipsam flammam 1, 5, 27. requie-
 tos 2, 5, 25. educi extra mu-
 rum ambulandi causa 4, 4, 1.
 eductus ad longiorem ordinem
 angustiarum rei familiaris caus-
 sa 4, 6, 4. exercitus 1, 5, 24.
Efferare hostes in rabiem 2, 6, 7.
 efferatis restituit sanitatem con-
 silio 1, 9, 2.
Efficere crebris colloquiis, ut &c.
 1, 8, 7. 4, 7, 26. funes 1, 7, 3.
 interpretatione, ut &c. 1, 12,
 2. magnitudine animi, ne &c;
 1, 8, 2. pontem 4, 2, 1. 5. 11. 12.
 tia, ut &c. 2, 2, 14. effecta est
 haec metatio 4, 1, 14.
Effectus verborum illustris proel.
 1. sine effectu 1, 10, 1. 4;
 7, 6.
Effugere cum reliquis expeditis 1,
 5, 19. dedecus servitutis 4, 5,
 16. equites Antiochi 2, 13, 2.
 ex custodia 3, 6, 4. hostem 2;
 13, 1. iniquitatem locorum, &
 inopiam 1, 5, 28. effugiendi oc-
 casio inventa 3, 13, 2.
Effundere aquam oblatam in ga-
 lea 1, 7, 7. se 1, 4, 9. effundi
 in palantes gentili velocitate
 2, 5, 31. effusus cursus 2, 5,
 38. in tergum Romanorum 2,
 5, 21. Pompeji equitatus 2, 3,
 22. effuso studio excipi 4, 7, 23.
 effusi hostes 2, 1, 7. in gaudium
 2, 5, 12. oppidani 3, 2, 5. ef-
 fusos & incautos caedere 2, 5,
 1. persecuti ceciderunt 2, 6, 7.
 effusae habenae 2, 5, 31.
Effuse extra moenia vagari 3, 2, 7.
 obvias alicui 4, 7, 44. sequi 24

I N D E X II.

- 5, 37. subeuntes adgressus 2, 5, 2.
 Egere facinore 4, 4, 2.
 Egeri terram existimant 3, 7, 4.
 Egredi e nave 3, 2, 10. in litus 1, 5, 7. in terram 2, 5, 44. navem 1, 12, 1. urbe 3, 2, 8. via 4, 1, 9. egresso alicui apros subministrare 3, 3, 6. egressa frumentatum jumenta 3, 2, 9.
 Egregie munita civitas 3, 2, 6. scire 1, 11, 4.
 Ejicere caput Hasdrubalis in castra Hannibalis 2, 9, 2. parentes & liberos propter inopiam 4, 5, 18. signum in hostes 2, 8, 3.
 Elaea 4, 5, 16.
 Elapsus fuga 2, 9, 7.
 Elegantius securum cujusdam ornatum videre 4, 1, 5.
 Elephantus exasperatus 1, 7, 2. ferocissimus 1, 7, 2. elephantum ab hostibus acti 2, 3, 16. centum triginta 2, 5, 4. octoginta 2, 3, 16. elephantorum impetus 2, 3, 16. rectores 2, 5, 4. elephantos agere in fossam 2, 5, 4. capere 4, 7, 18. habere in prima acie 2, 5, 4. transportare navibus 1, 7, 1. per elephantos dissipati ordines 2, 2, 11. elephantis & equitatu praeficare 2, 2, 11. ferax est Numidia 4, 7, 18. uti 2, 4, 13.
 Eleusis 4, 7, 44.
 Elicere aliquem ad pugnam 2, 5, 34. credulitatem 2, 5, 23. Cyrum ad angustias 2, 5, 5. hostes 3, 10, 5. naves hostium ad proelium 2, 5, 46. Saguntinos 3, 10, 4. elicitus secreto 4, 7, 37.
 Elidere manum magnam 1, 6, 4.
 Elisa est legio 2, 5, 31.
 Eligere castris locum editum 2, 2, 2. exercitum 4, 2, 2. grandes 4, 1, 3. statum belli 1, 3, 1. tempus 2, 5, 30. dimicationi nocturnum 2, 1, 12. electus dux ad bellum 3, 3, 3. electi de toto exercitu viri 2, 3, 2. electos in insidiis ponere 2, 5, 23. electissimi centuriones 1, 2, 1.
 Elixa assave carne uti 4, 1, 2.
 Elleboro corrupta aqua 3, 7, 6.
 Eloqui si fidem posset 1, 1, 12.
 Eluctari angustias 1, 5, 14, 4, 5, 9.
 Eludere hostem omni arte, 2, 5, 47. insidiatores 1, 2, 8. sagittas 2, 2, 5. sagittarios 1, 1, 6. eludi mobilitate classis graves naves videt 2, 3, 24.
 Emensus est iter repetitum 1, 4, 3. quadridui iter biduo 3, 1, 2.
 Ementitus est 2, 7, 10.
 Eminere viribus 2, 5, 30. eminentia capita 1, 1, 4, 2, 5, 43. eminentibus idem est faciendum 1, 1, 4.
 Emittere columbas a propinquo moenibus loco 3, 13, 8. Consulem 4, 5, 9. equites in stationem hostium 2, 5, 33. legionem in praesidium 2, 5, 31. liberos in Troezena 1, 3, 6. Romanos inclusos 1, 5, 16. suos 1, 5, 10. Thracas stimularos 3, 16, 5. velites 2, 3, 20. emissi Germanos inclusos 2, 6, 3. emissus undique miles 3, 17, 6. emissae armatura levis 2, 5, 3. emissi equites 2, 3, 17. 4, 7, 35. Hispani 2, 5, 31. emissae pila ex edito in subeuntes barbaros 2, 2, 3.
 Emor (muris) 4, 5, 20.
 Enipeus flumen 2, 3, 22.
 Enixam operam exhibere 2, 5, 39.
 Epaminondas, dux Thebanorum 1, 11, 6 & 16. 1, 12, 5, 2, 2, 12. 2, 5, 26. 3, 2, 7. 3, 11, 5, 3, 12, 3, 4, 2, 6. 4, 3, 6.
 Ephesus 3, 3, 7.
 Ephesii 3, 9, 10. Ephesios obpugnare 3, 3, 7.
 Ephialtes Trachinius proditor 2, 2, 13.
 Epicydes 3, 3, 2.
 Epidaurus 2, 11, 1.
 Epidaurii 2, 11, 1.
 Epirus 2, 13, 8.
 Epirotae 1, 4, 4, 2, 3, 21. Epirotarum legatus Cineas 4, 3, 2. rex Pyrrhus 2, 4, 13. 2, 6, 9. 3, 6, 3, 4, 1, 14 & 18. 4, 4, 2. urbs 3, 3, 7. ex Epirotis Alexander 2, 5, 19.
 Epirotica regia 2, 5, 10.
 Epistola occultata balneo 3, 11, 2.
 Epistolae intercipiuntur ab hoste 1, 4, 13. 1, 8, 8. epistolis credere 4, 7, 38. epistolas sibi ad

I N D E X II.

- ad collum religare columbis 3, 13, 8.
- Eques fidelis & fortis** 4, 7, 36. nobilis clarae operae 4, 7, 36. recedens in cornua 2, 5, 34. Romanus 2, 6, 2, 2, 10, 2. equiti inviam facere planiciem 2, 2, 9. equitem in novissimo collocare 2, 3, 17. equites acti equis citatis 2, 3, 20. Antiochi 2, 13, 2. Campani 4, 7, 29. cunctantes 2, 8, 9, 4, 4, 7. divisi in cornua 2, 3, 21. ducenti & quinquaginta 2, 5, 31. emissi 4, 7, 26. formati 2, 5, 33. iussi decurrere pro fronte aciei 2, 2, 12. positi 4, 7, 29. quadringenti 4, 2, 6. quatuor coronati 3, 8, 2. Romani 2, 3, 16 & 17. 2, 5, 7, 4, 7, 32. Scordisci 3, 10, 7. sexcenti 2, 3, 12, 2, 5, 25 & 27. 4, 2, 6. equitum fidelissimi 2, 8, 14. grex 2, 5, 30. Magister Cossus Cornelius 2, 8, 10. Fabius Rulius 4, 1, 39. Minucius 2, 5, 22. numerus & genus 2, 5, 33. pedittumque manus parva 2, 4, 76. Praefectus, AEmilius Rutilus 4, 1, 28. scuta 1, 12, 4. turmae 2, 7, 11. equitibus adjuncti 4, 7, 29. singulos calones habere permittit 4, 1, 6. equites ad peditem redigere 4, 1, 18. immittere in flumine 1, 4, 9. praemittere clam 4, 1, 8.
- Equestris pugna** 2, 3, 22. equestre certamen 2, 2, 12. proclium 2, 3, 23. equestres copiae 2, 5, 33.
- Equitatus cedens** 2, 5, 35. divilus 2, 5, 34. hostium 2, 2, 4, 2, 3, 22, 2, 4, 12, 2, 12, 2, 4, 7, 29. hostilis 2, 9, 6, 3, 17, 5. innumerus 2, 3, 14. Numidarum 2, 5, 40. omnis 2, 3, 3. Pompeji effusus 2, 3, 22. post terga peditem collocatus 2, 5, 37. reliquus 2, 3, 22. superans 2, 3, 17. universus 2, 5, 33. equitatus facies 2, 4, 6. equitatum in cornua dividere 2, 3, 16. equitatu praestare 2, 2, 11. praevalere 1, 8, 12, 2, 2, 9, 2, 5, 18, 4, 7, 21.
- Epulae detestabiles** 3, 5, 1. liberalissimae 1, 11, 19. epularum vinique copiam praebere 3, 3, 2. epulas praestare 3, 15, 6.
- Equus decedens** 4, 5, 17. de industria dimissus 1, 2, 1. donatus alicui 4, 7, 36. equi infirmi cauda 1, 10, 1, 4, 7, 6. equum conscendere 4, 6, 2. in orbem flectere 4, 5, 4. obferre 4, 5, 5. ad equum virga uti 4, 5, 16. equo donavit, super verborum honorem 3, 16, 1. inponere gregalem 4, 6, 2. vehi 4, 6, 2. equi admissi in hostem 4, 5, 15. candidi 1, 11, 10. citati 2, 3, 20. concitati 2, 8, 9. consternati horrore camelorum 2, 4, 12. duo in conspectum adducti 1, 10, 1, 4, 7, 6. parati 2, 5, 30. strigosiores 1, 2, 9. equorum deformitas 1, 5, 16. pectora 1, 12, 4. vestigia manne ostendens 1, 11, 9. equos confodere 2, 5, 33. duci circa ea (arma) imperavit 1, 11, 9. exercere castello 4, 7, 34. equis desilire 2, 3, 23. insidire 2, 4, 5, 2, 12, 1. labi 1, 5, 16. inequis juvenum species oblata 1, 11, 8.
- Erepi in castellum** 3, 9, 3.
- Erigere animos proelio** 1, 11, 8. malos navium 2, 5, 46. erigi in conspectu tabernacula 1, 5, 3. erectae hastae 2, 4, 20. sudes 1, 5, 5. erecta cadavera adligavit 1, 5, 12.
- Eripere classem** 2, 7, 6. quadridui iter biduo 3, 1, 2. eripi sibi cursu prospero, ratus 2, 13, 17. ereptum signifero signum militare 2, 8, 2.
- Errorem eundem obiecturi** 1, 5, 26.
- Erubescunt milites destituere Imperatorem** 2, 8, 13.
- Eruiere oculum Thraci virga** 4, 5, 16.
- Erumperet a cornibus** 2, 3, 10. cum toto exercitu 2, 5, 4. e saltu 2, 5, 31. necesse habet per praesidia 2, 13, 9. per hostium praesidia 4, 5, 7. per intermissas stationes 1, 5, 16, 4, 5, 8. erupturus per limitem 1, 5, 10.
- Eruptio facta** 1, 5, 14, 2, 6, 5, 2, 12, 1, 3, 10, 1, 3, 17, 1, 2, 3, 4, 5, 8 & 9, 4, 5, 9. prima 3, 10, 4.

I N D E X II.

- 10, 4. eruptioni maxime aptus
 locus 1, 5, 27.
Erythraei 2, 5, 15.
Esulentis omnibus instructissi-
 ma castra 2, 5, 14.
Evadere ad patientia per angustias
 2, 5, 24. adversarium 1, 5, 18.
 copias, locorumque iniquita-
 tem 2, 13, 4. ex focis difficil-
 limis 1, 5, 1. inpetu in supe-
 riora 1, 5, 11. per solidos ac
 notos transitus 2, 5, 7. saltum
 1, 5, 19. evadit Periclis exerci-
 tus per fossam 1, 5, 10. evasit
 demissus catenis 1, 5, 21. hoste
 intercluso 1, 5, 8. subitus in an-
 gustias freti 1, 4, 13. ad eva-
 dendum spatium dare 2, 13,
 10.
Evecti milites scalis in murum 3,
 9, 2.
Eventus dimicationis 2, 9, 6. fa-
 cilis 3, 1, 2. inventionis prol.
 1. similis 2, 10, 2. eventu de-
 cepti Himereti 3, 10, 3. even-
 tus dimicationum praediscere 1,
 11, 12.
Evitare necessitatem decertandi
 2, 3, 8. proeliandi discrimen 1,
 3, 4. evitatum est periculum
 noctis 3, 12, 1.
Evocare Erythraeos in insidias 2,
 5, 15. hostem 2, 5, 3 & 22. in
 insidias 2, 5, 6. Parthos 2, 5,
 36. solos nocentes 1, 9, 3. evo-
 cari singuli 3, 6, 2.
Evolare ad conspectum classis 3,
 10, 9. evolant aves 1, 2, 7.
Eumenis Cardianus 4, 7, 34. com-
 missurus proelium cum Gallis
 1, 11, 15.
Europa 2, 6, 8.
Euphrates 1, 1, 6. averfus 3, 7,
 5. flumen 3, 7, 4.
Eurymedon flumen 4, 7, 45.
Ex adverso adgressus 3, 9, 10.
 alio latere 1, 5, 21. aere osten-
 dere lumen 3, 12, 1. rapta ar-
 ma 3, 3, 7. auxiliariis qui-
 dam 3, 10, 1. caussa culpae 1,
 9, 3. centuriis terni 4, 1, 36.
 civibus deturbati 4, 7, 12. clas-
 se unus 1, 2, 3. collibus pu-
 gnare 1, 10, 3. composito 3, 8,
 2. consuetudine extendit clas-
 sem 2, 1, 18. ut socii, exci-
 piuntur 3, 16, 2. desperatione
 pugnare 2, 6, 3. diverso subit-
 us se ostendit 2, 4, 3. dubio 4,
 7, 36. duobus alter 1, 1, 9. E-
 pirotis Alexander 2, 5, 10. his
 unus 1, 2, 5. 1, 5, 11. hostibus
 quidam 1, 1, 3. industria 2, 1,
 9, 2, 3, 6. 2, 5, 12. 3, 17, 1.
 inopinatio adgredi commeatum
 4, 7, 19. insidiis adgressa legio
 hostem 1, 6, 2. fudit dissipatos
 2, 5, 19. latrone dux 2, 5, 7.
 legione reliquis hordeum dari
 iussit 4, 1, 37. longinquo 2, 1,
 7. 2, 2, 5. 2, 13, 11. loco acies
 conspici poterat 1, 11, 10. mi-
 litibus aliqui transierunt 3, 16,
 4. plerique 2, 5, 18. quidam 3,
 2, 7. more pristino 2, 1, 4. di-
 lapsa pars 2, 1, 18. Graecorum
 3, 2, 6. numero unus prol. 1.
 occasione nocentes punire 1, 9,
 1. occulto adgredi 2, 5, 32. or-
 dine recedere 4, 1, 4. pacto re-
 ferre promissa 3, 3, 1. Poenis
 exercitum habere 2, 3, 16. prin-
 cipibus aliqui 1, 1, 10. publico
 dotare filiam 4, 3, 15. quibus
 pauci 1, 8, 5. sententia cessit
 2, 5, 29. silva confurgere 1, 2,
 7. Syria sagam habuit 1, 11, 12.
 via 1, 2, 9. vimine scuta 1, 7, 6.
 silvestri carenas confecit 1, 5,
 21.
Exaequare altitudinem iugi 3,
 8, 3.
Exanimari vulnere 2, 5, 39. exa-
 nimatus frigore 4, 6, 3.
Exardere in rabiem 2, 1, 10.
Exarmari genere telorum 2, 3, 20.
Exasperari contumelia 1, 11, 4.
Exasperatus elephantus 1, 7, 2.
 ob hoc 2, 1, 11.
Exauctorare aliquem missione
 honesta 4, 6, 4. legionem to-
 tam 4, 5, 2. exauctoratos coq-
 git satisfacere 1, 9, 4.
Exaudire tubam 1, 1, 13.
Excedere Hispania 1, 5, 19. Ita-
 lia 1, 5, 5. provincia 2, 5, 36.
 excessit terribitis Poenis 2, 13, 9.
Excerpte notabilia prol. 1.
Excidit gladius vaginam 4, 5, 12.
Excidere silvam 1, 11, 19. excidi
 Hasdrubalem cupit 1, 1, 9.
Excipere agmen 2, 5, 39. arcana
 1, 4,

I N D E X II.

7, 4, 13. auxilia cum commeatibus 1, 8, 10. classem Megarensum 4, 7, 44. consilia alicujus 1, 2, 4. hostium 3, 16, 4. Macedonas telis 2, 7, 8. Poenos 2, 5, 29. 2, 9, 2. pro ostento 1, 12, 8. Romanos festos 2, 3, 16. quadrigas palis defixis 2, 13, 18. excipiens nullus 1, 8, 5. excipiendo agmini imminere 1, 2, 7. excipiendorum causa 3, 16, 2. excipi 3, 3, 6. a Bruto 3, 13, 8. ab insidiatoribus 2, 5, 11. ab obsessis 3, 14, 2. quatuor millia Gallorum 3, 16, 3. studio effuso 4, 7, 23. excipiuntur ex consuetudine, ut locii 3, 16, 2. exceptus hostis a robustioribus 2, 3, 10. insidiis veris 2, 12, 2. per exceptum aquatorem comperit 1, 8, 9. excepti Hiberi ingenti multitudine 2, 2, 10. excepta pecora 3, 14, 4. vulnera 4, 5, 17.

Excitare animos Illegetum 4, 7, 31. ignes 2, 5, 17. pulverem 4, 7, 20. vigiles 3, 14, 1.

Excludi pertinaciter a servis 2, 5, 30. excludendi hostis causa 1, 5, 10. exclusus oppido Samiorum 3, 3, 5. exclusi hostes 1, 5, 1.

Excogitare manus ferreas 2, 3, 24. excogitandi gerendique facultas prol. 1. excogitantur ea 1, 11, 13.

Excursiones frequentes 2, 5, 30. prosperae 4, 1, 21.

Excursus inopinatus 2, 3, 22.

Excusare alicui, quod &c. 4, 7, 36.

Excutere fidem alicujus 1, 2, 6. ignem lapidibus 1, 12, 10. excutitur fulmen adritu nubium 1, 12, 10. excussum caput balista 2, 9, 5. fulmen ante navem 1, 12, 12. excussa tela 2, 3, 10.

Exemplum audendi fecit reliquis 1, 7, 2. cladis Caudinae 1, 5, 16. per exemplum hoc ostendere 1, 10, 1. exemplo cogere ad jurandum 4, 7, 39. perterriti ceteri 2, 8, 8. temperantiae utilior 1, 7, 7. exempla factorum

& dictorum prol. 1. primo libro disposita 2. prol. strategicon 4. prol. exemplorum consilia praeparare prol. 1. quidquid insigne prol. 1. exemplis consilii & providentiae succincti prol. 1.

Exercere equos castello 4, 7, 34. milites remigesque 3, 2, 2. remigem in triremi vicibus 4, 7, 19. exerceri jaculis & sagittis 3, 5, 3.

Exercitus abiens 4, 3, 13. admotus 3, 6, 7. adveniens 4, 3, 14. Afranii & Petreji 2, 1, 11. aliquanto major 2, 5, 19. amissus ad Cannas 4, 5, 5. amplius 2, 5, 44. 3, 17, 7. Antiochi vexatus imbre 4, 7, 30. aversus 2, 5, 44. 2, 8, 6 & 7. obviis hostibus 4, 1, 29. barbarorum 2, 2, 14. Bruti & Cassii 4, 2, 1. circumactus 2, 5, 20. circumductus 1, 2, 8. cunctans 2, 8, 5. demissus in angustias 1, 5, 16. in vallem 4, 5, 10. detrahens proelium 1, 11, 1. divisus 2, 5, 22. ductus 2, 7, 6. eductus & dispositus 1, 5, 24. Faliscorum 2, 5, 9. Fulvii Flacci Procos. 4, 7, 29. Hasdrubalis 2, 5, 4. hostium 1, 4, 8. 2, 2, 8 & 10. 2, 5, 33. jejunus 2, 1, 1. 2, 5, 23. incitandus est ad proelium 1, 11, 1. incolumis 1, 1, 11. indemnis 2, 3, 9. ingens 1, 8, 4. 2, 5, 4. interpositus 3, 10, 4. Julianus 2, 3, 22. Lacedaemoniorum 1, 3, 9. 3, 11, 5. 4, 2, 6. Livii & Neronis 1, 2, 9. longe miror 2, 3, 12. magnus 2, 4, 8. sequens, 7, 20. Memnonis 2, 5, 18. Mithridaticus 2, 8, 12. noster vincens 4, 5, 14. ordinatus 2, 3, 4. parans seditionem 4, 1, 41. Parthorum 2, 5, 35. perditus 2, 5, 40. perductus in locum iniquum 1, 5, 13. Pericles evadit per fossam 1, 5, 10. prior Neciorum 2, 11, 4. Porcenae urguens 2, 13, 5. productus 1, 1, 11. pugnat 1, 11, 27. Pyrrhi 2, 3, 21. recolletus 2, 13, 4. reductus 2, 5, 13 & 14. remanens 1, 4, 4. revocatur inde 3, 18, 3. Romanus 3, 3, 2.

M m 4

3, 2.

I N D E X II.

- 3, 2, 3, 17, 7. Romanorum 1, 11, 4, 2, 7, 1, Samnitium numerofus 1, 11, 2. fparfus 2, 13, 4. fubitus 1, 4, 9. totus 1, 4, 5, 2, 3, 2, 2, 5, 4, 4, 7, 24. transfiffus in Africam 1, 3, 8. transfportatus 1, 12, 1. Triballorum amplior 2, 4, 20. vehemens 1, 3, 1. veteranus 1, 3, 2, 2, 3, 7. vidor 2, 2, 11. vidus 1, 3, 5. univerfus 2, 5, 26. 4, 3, 13. vocatus ad concionem 3, 1, 1. uterque 2, 4, 9. exercitus abducti fpes 3, 11, 1. agmen 4, 1, 7. confpectus 1, 11, 11. latus 1, 4, 2, 4, 1, 40 & 43. pars reliqua 3, 10, 5. reliquum 2, 12, 1. robur 2, 3, 3 & 10. tergum 1, 5, 4 totius fpeciem praebere 2, 5, 17. exercitui impar 1, 10, 1. 4, 7, 6. praefiffe 1, 5, 17. fubminiftrare commectus 3, 4, 3. exercitum adducere 1, 1, 6. avertere fine proelio 1, 8, 4. confituere 4, 7, 6. continere 2, 5, 3, 3, 6, 6. fub vallo 4, 1, 14. corrigere dum fociordia corruptum 4, 1, 1. delere 2, 5, 22. demittere 1, 2, 7. demiffum videt in eam vallem 1, 5, 15. deferere 4, 1, 20. dimittere per partes 1, 5, 19. ducere 1, 4, 1 & 5, 1, 6, 1, 2, 5, 42. 2, 12, 4. 4, 1, 8 & 24. 4, 6, 3. eligere 4, 2, 2. extrahere 1, 5, 15. 4, 5, 10. habere ex Poenis 2, 3, 16. quietum 2, 5, 26. transducendum 1, 4, 7. movere 2, 5, 21. obducere 2, 1, 15. prohibet trajici 1, 4, 9. reducere 2, 1, 3, 2, 13, 7. recipere incolumem 1, 5, 13. fervare virtute 4, 5, 10. trajicere per Zeugma 1, 1, 6. transducere 1, 4, 1. exercitu diducto vires iniquere 4, 7, 31. praevalens 4, 7, 20. ab exercitu fenatus trucidatus 1, 9, 3. exercitus Gallorum coeunt 1, 8, 3. habere in Hispania 3, 18, 1. exercitibus fupplementum mittere 3, 18, 1.
- Exercitati pedites ad morem pugnae equeftris** 2, 3, 22.
- Exercitatio quotidiana** 4, 1, 1.
- Exercitationis gratia** 3, 2, 1.
- more eo adfecurus est** 1, 4, 9.
- Exhaustus est hoftis** 2, 3, 15. exhaustum oppidanorum frumentum 3, 4, 3.
- Exhibere operam promptam & enixam** 2, 5, 30. exhibet ipfum quafi ad interrogatum prol. 1.
- Exhortari fratrem, ut &c.** 4, 7, 30. fuos ad fufcitandos muros 1, 1, 10.
- Exhortatio concitat inpetum** 3, 1, 1.
- Exigere hiemem fub tentoriis** 4, 1, 24. exacta actas 4, 7, 5.
- Exiguus circuitus** 2, 5, 38. numerus militum 2, 5, 37. fcrupulus 4. prol. exigua manus 2, 1, 4, 2, 7, 2. exiguum praefidium 1, 4, 9. 1, 10, 3. titicum 3, 15, 5.
- Exilis equus** 1, 10, 1. 4, 7, 6.
- Eximia forma** 2, 11, 5. pulchritudo 2, 11, 6.
- Exire in adjutorium** 2, 5, 11. in aeftiva 4, 1, 6. in lignationem 1, 5, 3. juffu 3, 16, 4. fpectandi cauffa 2, 11, 1.
- Exitus pugnae** 2, 7, 13. pugnam manet 1, 10, 2. exitum Herufcis dare 2, 6, 7. exitus ceteros custodire 1, 5, 2, 7. duos habere 1, 5, 10.
- Exiftimationem diluere** 1, 1, 10.
- Exornare provinciam tabulis ftatuisque** 4, 3, 15.
- Exortus lucis** 2, 12, 1.
- Expavefcere multitudine Graecorum** 2, 3, 13. obfidiem 3, 5, 2.
- Expedit Pompejo** 2, 5, 31.
- Expedita victoria** 2, 2, 3. expediti 2, 5, 8. reliqui 1, 5, 19. velites 2, 3, 16. expeditis amplecti commentariis prol. 1.
- Expeditio afpera & infidiosa** 4, 1, 43. expeditioni neceffaria vafa 4, 1, 1.
- Expelli ex Europa** 2, 6, 8.
- Experimento difcere** 1, 10, 1, 4, 7, 6. experimenta probata prol. 1.
- Explera inventio** 3. praef.
- Explicare ordinem captivorum ab utroque latere** 1, 4, 2. explicatus per latera miles 1, 6, 1. explicita regis Pyrrhi phalanx 2, 2, 1. explicitum est 2, 3, 14.

Ex-

I N D E X II.

Explorare ab hoste proximum teneri collem 1, 5, 24. consilia hostium 1, 2, 1. explorant successura alia praesidia his 3, 2, 4. explorandi genus 1, 2, 6. sagaciores viae 1, 2, 2. explorata fides 3, 3, 4. natura locorum 2, 5, 31. sollertia 3, 6, 6. explorarum habere 3, 5, 1.

Explorator hostium 3, 16, 4, 4, 7, 7. exploratores 2, 1, 10. ducere secum 1, 1, 3. praemissi 1, 2, 7.

Exponere aliquem ad hoc ipsum 2, 5, 44. partes firmissimas copiarum 3, 9, 4. exposuit, quam id necessarium esset 3, 1, 1. exposita ratio 1, 12, 9. super merce 3, 2, 10. expositi in terram milites 2, 5, 44.

Exposcere pugnam inconsulte 1, 10, 1.

Expostulare a terra voce & gestu 4, 1, 33.

Exprimere imitationem calentium 4, 7, 13.

Exprobare timiditatem & ignaviam 4, 1, 1.

Expugnare Antium oppidum 3, 1, 1. castra 2, 1, 6. Delminium 3, 6, 2. Lacedaemonios 1, 11, 6.

Expugnatio matura 3, 15, 4.

Exsecratus captivitatem in Consule 4, 5, 16.

Exsequi genus ordinationis 2, 3, 7.

Exserere humeros 2, 1, 3.

Exsilium simulatum 1, 2, 3.

Exsolvi promisso 4, 7, 35. exsolutus metu 4, 7, 24.

Exspectare auxilia 2, 12, 3. equitatum hostium 2, 3, 22. legatorum reditus 1, 4, 6. legiones 1, 8, 5. nihil tale 2, 5, 19 & 31. signum 4, 7, 22. expectari 3, 2, 4. expectatur sollicitudine signum ducis 3, 12, 1. expectatis (auxiliis) instrui 2, 12, 3.

Expectatio equestris certaminis 2, 3, 12. expectatione barbaros intentos tenet 1, 4, 9.

Exstitit hac in re verborum effectus proli. 1.

Exstruere cornu militibus vali-

diffimis 2, 3, 1. exstructum materia vallum 1, 5, 8.

Extemplo 4, 7, 43.

Extendere classem 2, 1, 18.

Extenuare hostilem frequentiam 1, 5, 23.

Exterrere hostem specie magni exercitus 2, 4, 8. exterriti per prodigium milites 1, 12, 12. Thebani 1, 4, 3.

Extis subponere manum 1, 11, 14.

Exterritae clamore telisque quadrigae 2, 3, 17.

Extra circumvenire 3, 17, 4. delictum esse 1, 9, 3. moenia vagari 3, 2, 7. murum educi 4, 4, 1. muros erat lucus 3, 2, 5. vallum tendere 4, 1, 18, 19 & 20.

Exterior ipse circumfusus corona obligavit Caesarem 3, 17, 4.

Externum bellum 1, 10, 4.

Extrema fames 3, 15, 1 & 3.

Extrinscus 1, 2, 6. 1, 12, 4.

Extrahere aliquantum temporis 1, 1, 10. dies aliquot 1, 5, 19. exercitum 1, 5, 15. 4, 5, 10. plerisque ab Italia invitos 2, 3, 16.

Exuere adversarios castris 2, 4, 15. 2, 5, 2. hostes praeda 1, 6, 3.

F.

Fabius alter Cos. occurrens 2, 6, 7. collega vulneratus 2, 7, 11. Caelo 1, 2, 2. & collega Decius 1, 8, 3. Dictator 2, 5, 22. Maximus 1, 3, 3. 1, 5, 28. 1, 11, 21. 2, 1, 8. 3, 4, 1. quinto Cos. 1, 8, 3. M. Fabius & Cn. Manlius Coss. 1, 11, 1. Q. Fabius Maximus 1, 2, 2. 1, 11, 4. 4, 1, 42. 4, 6, 1. Cos. 2, 5, 2. Cunctatoris filius 3, 9, 2. Rullus Cos. 4, 1, 35. Magister equitum 4, 1, 39. Maximus 2, 4, 2. Fabio par non erat Hannibal 1, 8, 2. renuntiare certa 1, 5, 28.

Fabricius 4, 3, 2. dux Romanorum 4, 4, 2.

Facere aliquid exercitationis gratia 3, 2, 1. iussu alicujus 2, 7, 1 & 2. perire 3, 13, 6. postera die 1, 1, 12. prudentes 1, 2, 2.

M m 5 so.

Sollerte ex disciplina 2, 12, 2. castra 1, 5, 24. ampliora solito 3, 17, 6. consilia alicujus nota civibus 1, 2, 3. contra patrum 2, 5, 41. contumaces 1, 1, 1. Cyzicenos certiores adventus 3, 13, 6. eruptionem 3, 17, 4. exemplum reliquis idem audendi 1, 7, 2. fidem 2, 5, 27. affirmationi 2, 5, 18. detinationi 2, 5, 38. eo stativorum 2, 13, 7. hosti alii maris 2, 5, 43. fiduciam reliquis partium 2, 7, 13. fossam 1, 5, 9 & 10. 4, 1, 43. idem adversus Fidenates 2, 8, 10. Pompejum 2, 3, 11. Romanos 2, 4, 14. sub Atilio 1, 5, 15. imperata 2, 5, 31. obsidibus repetendis 4, 4, 1. ignes multos 1, 5, 24. inperum in stationem hostium 1, 2, 5. iter per Macedoniam 4, 2, 1. in urbes 3, 9, 4. mentionem pacis 1, 5, 18. militem in legione 4, 1, 12. nubes sagittarum multitudinem 4, 5, 13. oppidum inexpugnabile 3, 6, 4. planiciem equiti inviam 2, 2, 9. pontem tumultuarium 4, 7, 28. species strategematon 3. praef. testamentum 4, 1, 23. testudinem 2, 3, 15. victoriam expeditam 2, 2, 3. fecit graciis, quod imperatum erat 1, 10, 1. fecisse me illud scient pro. 1. fieri certior de rebus 3, 13, 8. hoc vident 2, 5, 10. ignes iussit 1, 1, 7. 1, 5, 3. 3, 11, 5. maxime ea cupiebat 1, 1, 6. militum virtutem 2, 3, 24. sine intermissione 2, 5, 16. sit fiducia Popillio 3, 17, 9. seditio 4, 5, 1. sunt audentiores 4, 1, 19. ei aditus in fines 1, 4, 4. conspicui 2, 3, 14. haec a duce provide pro. 1. fieret regi suspectus 1, 8, 7. faciendum est eminentibus 1, 1, 4. facienti pontis copia 1, 5, 4. factus certior 2, 5, 14. 3, 17, 6. erat tribunus militum 2, 4, 4. inperus 1, 4, 8. 4, 7, 39. pons 1, 5, 11. facta eruptio 1, 5, 14. 2, 6, 5. 2, 12, 1. 3, 10, 1. 3, 17, 1. 2, 3, 5, 8 & 9. 4, 5, 9. seditio 4, 1, 43. 4, 5, 2. factum

est ira, ut &c. 1, 3, 5. id est saepius 3, 3, 6. pro occasione amplexi 1, 6, 1. facti ab exploratoribus certiores 2, 1, 10. milites primo jurejurando 4, 1, 4. per tota castra ignes 1, 5, 22. 3, 11, 5. secures 3, 9, 9. factae in itinere insidiae 1, 6, 1. facta arma ad similitudinem hostilium 3, 2, 4. Facinus perpetrare 2, 5, 30. facinore egere 4, 4, 2. Factum increpare 3, 12, 2. nobile referre 1, 7, 7. facti ruborem perpeti 4, 6, 2. facto adfingi vehementer 4, 7, 29. facta sollertia pro. 1. factorum, & dictorum exempla pro. 1. Factio Casti & Gannici 2, 5, 34. Facies castrorum 1, 1, 9. equitatus 2, 4, 6. truncata 3, 3, 4. Facie deceptus 4, 7, 44. Facilis eventus 3, 1, 2. requies 4, 1, 7. facile erit sub specie suggerere pro. 1. & necessarium id est 3, 1, 1. facilius prospectus, & nix per saxa torret 3, 9, 3. Facile avetere 3, 10, 1. depellere praesidium 1, 10, 3. effugere 1, 5, 19. praestiterunt hoc, ne &c. 1, 1, 10. facilius acie cedere 2, 6, 10. debellare inquietum 2, 9, 1. Facultas configendi, & abeundi 2, 1, 5. congressus 2, 2, 13. excogitandi similia pro. 1. facultatem habere 1, 5, 9. 4, 2, 2. Falcatae quadrigae 2, 3, 17 & 18. Falisci 2, 4, 18. hostes 2, 8, 3 & 8. Faliscorum exercitus 2, 5, 9. liberi 4, 4, 1. Faliscos obducere 4, 4, 1. Fallere hostes habitu 4, 7, 12. negotiatorum specie 3, 2, 10. Scythas discessu 1, 5, 25. itationes Gallorum 3, 13, 1. Fallaciae constantia 3, 14, 1. fallacia instruire aliquem 3, 3, 6. Falsus rumor 1, 1, 10. falsis vera miscere 2, 7, 13. Fama iustitiae 2, 11, 7. rei gestae 2, 10, 2. famam diffundere 2, 4, 20. 2, 7, 4. spargere 2, 5, 19. Fames extrema 3, 15, 1 & 3. Romanorum 3, 15, 4. ad famem redi-

I N D E X II.

jedigi 3, 4, 7. fame adficere
 columbas 3, 13, 8. compelli
 ad deditionem 3, 15, 6. mori
 4, 5, 23, perire 4, 5, 20. supera-
 re 4, 7, 1. urgere 2, 6, 5.
 cum Familia perire 4, 5, 14.
 Familias (marris) hospitio uti 4,
 1, 10.
 Familiaris rei angustiae 4, 6, 4.
 Farinam collo portare 4, 1, 6.
 doliis secunda aqua demittere
 3, 14, 2.
 Fas est aliquem sepelire 4, 1, 38.
 Fasces laureati 4, 5, 1. quinque
 cum securibus 2, 5, 34.
 Fasciculi sarmentorum 1, 5, 28.
 in fasciculos aptata militum
 cibaria 4, 1, 7.
 Fatigare animos 1, 11, 19. ho-
 stem 2, 3, 16. mora 2, 1, 8.
 fatigando eos compulit 1, 11,
 20. fatigatus 3, 17, 2. aestu 2,
 1, 2. cogitationibus 2, 5, 30.
 inedia, luti, mora 2, 1, 1. fa-
 tigati hostes 1, 6, 3.
 Fatigationi incommodum obji-
 cere 2, 2, 8.
 Fauces angustissimae 7, 5, 7. sal-
 tus oblesae 1, 5, 19. tenentur
 1, 5, 16. faucibus adequitare
 1, 5, 16.
 Fax delapsa de coelo 1, 12, 6.
 faces adreptae 2, 4, 19. & an-
 gues 2, 4, 18.
 Feliciores Magistratus 4, 5, 6.
 Feminae Atheniensium operatae
 Cereris sacro 4, 7, 44. hostium
 effuse vagantes 3, 2, 7.
 Ferax elephantis Numidia 4, 7, 18.
 Ferire hostem 4, 1, 4.
 Feroces in aciem procedunt 2, 1,
 15. ferocissimus elephantis 1,
 7, 2.
 Ferocia contusa 1, 1, 8.
 Ferre arma 2, 5, 19. auxilium 2,
 11, 4. molas & funes 4, 1, 6.
 opem adversus ignes 3, 2, 5.
 suis 2, 7, 6. urbi 4, 7, 43. prae-
 mium 4, 1, 44. venationem 3,
 3, 6. fert mea opinio 2. prol.
 ferebat decursus in aciem 2, 2,
 12. ferebant aditus ad portum
 1, 5, 5. ferens aqua 3, 14, 2.
 ferentem in oppidum ductum
 aquarum rumpere 3, 7, 6. fer-
 ri signa legionum in hostes 2,

8, 8. fertur dixisse 4, 1, 3, 4,
 5, 13. 4, 7, 4. pecunia in triumpho
 4, 5, 1.
 Ferrum deponere 4, 7, 17.
 Ferreae fibulae 4, 7, 17. manus
 2, 3, 24.
 Fervidissimum tempus anni 2, 1, 3.
 Fessus stando & pluvia 2, 1, 15.
 fessi hostes vigilia 2, 12, 1. Ro-
 mani 2, 3, 16.
 Festinare ad cibum capiendum 2,
 1, 5. ad deditionem 2, 9, 5. ad
 opem urbi ferendam 4, 7, 43.
 ad praedam 2, 5, 19. festinat,
 se adjungere Livio 1, 1, 9.
 Festinanter 1, 1, 10.
 Festus dies 3, 2, 7 & 8. 3, 3, 2.
 Festi dies 4, 7, 13.
 Fibulae ferreae 4, 7, 17.
 Fidenae 2, 5, 1.
 Fidenates 2, 4, 19. 2, 8, 10.
 Fidere pervicaciae fugitivorum 2,
 3, 17. virtuti suorum 2, 3, 19.
 hinc parum viribus 1, 1, 9.
 Fides adquisita 2, 5, 20. Aegyptio-
 rum suspecta 1, 1, 3. explo-
 rata 3, 3, 4. injuriarum 3, 3, 4.
 parita 2, 5, 30. popularium 3,
 16, 1. remanentium 1, 5, 17. su-
 specta civibus 1, 8, 2. fidem ad-
 stringere 2, 11, 7. alicujus ex-
 cutere 1, 2, 6. facere 2, 5, 18,
 27 & 38 & 42. 2, 13, 7. habe-
 re protectioni 1, 4, 11. Itali-
 corum timere 2, 3, 16. serva-
 re 4, 5, 20 & 21. fide ea me-
 rere, ut &c. 4, 4, 2. sua, &
 ipsorum metu exsoluti 4, 7, 24.
 Fidelis & fortis eques 4, 7, 36.
 fideliozem melioremque hobe-
 re 4, 7, 37. fidelissimus dispen-
 sator 3, 16, 3. fidelissimi equi-
 tum 2, 8, 14. fidelissimos sibi
 subornare 3, 16, 2.
 Fiducia fit Popillio Laenati 3, 17.
 9. magna copiarum 4, 7, 7.
 murorum 1, 1, 1. navium 1,
 11, 21. nimia 2, 12, 2. socie-
 tatis 2, 7, 4. victoriae 2, 10, 2.
 urbis 3, 6, 3. fiduciae species
 2, 2, 5. fiduciam adferre 1, 11,
 2. 2, 7, 1. ex multitudine in-
 crescere 2, 5, 37. derahere regi
 2, 5, 33. facere reliquis 2, 7,
 13. ostentare 5, 18, 1. fiducia
 concitati sunt 2, 4, 1.

Fi.

I N D E X II.

Fixi pali ante portam 1, 5, 22.
 Filius hortans 4, 6, 1. Manlius 4, 1, 41. filium contubernalem habere 4, 1, 11.
 Filia inops 4, 3, 15. filiae Aristidis 4, 3, 5. tres insignes specie 4, 1, 10. filiarum dos 4, 13, 4. filias ob inopiam publice dotare 4, 3, 4. tres inops vix alit 4, 7, 37.
 Fingere aequatam fortunam 2, 7, 13. finxit litteras supervenisse 3, 11, 1.
 Finire proelium 2, 7, 6. vitam laqueo 4, 7, 5.
 Fines domesticae 1, 3, 8. nostri 2, 6, 9. Ubiorum 2, 11, 7. finium tutela 1, 3, 4 & 6. fines hostium vacuos infestare 1, 8, 4. Numidarum ingredi 4, 7, 18. finibus suis relictis 1, 8, 4.
 Finitima gens 2, 11, 6. interfinitimos orta seditio 1, 8, 6.
 Firma praefidia 3, 6, 1. firmior est Graecus miles 2, 3, 13. firmissima manus militum 2, 5, 42. firmissimae legiones 2, 3, 22. partes copiarum 3, 9, 4. firmissimos quosque delegit 1, 4, 7. id est, legionarios in cornibus collocare 2, 3, 4.
 Firme palos defigere 2, 3, 17.
 Firmatus cibo miles 2, 2, 8.
 Firmum 4, 1, 24.
 Flaccus L. Cos. 4, 1, 4.
 Flagitare aquam 2, 7, 12. idem 4, 7, 20. signum pugnae 1, 10, 2. flagitatum pugnam exitus manet 1, 10, 2.
 Flagrare cupiditate pugnandi 2, 5, 22.
 Flaminius 2, 5, 24.
 Flamma adolescit motu 1, 5, 28, per flammam educere milites 1, 5, 27.
 Flatu plena vela 2, 13, 11.
 Flavius Fimbria 3, 17, 5.
 Flectere ad montes exiguo circuitu 2, 5, 38. equum in orbem 4, 5, 4. iter 1, 4, 3.
 Flexus varius 2, 5, 47.
 Flumen aversum 3, 7, 1 & 4. E-nipeus 2, 3, 22. Euphrates 3, 7, 4. Eurymedon 4, 7, 45. Hydaspes 1, 4, 9. Indus 1, 4, 9. interveniens 1, 6, 2. transnatum

1, 7, 2. Voltumnus 3, 14, 2. fluminis alveus 1, 5, 4. ripa 1, 5, 1 & 3. transitus 13, 7, 2, 2, 5, 23. usus 3, 7, 2. fluminis adplicare 2, 2, 10. flumen liberare 1, 5, 3, 4, 7, 28. libere transgressus est 1, 5, 1. trajicere habet 1, 5, 1. trajiciendio-casio 1, 5, 3. transire 1, 4, 8, 1, 10, 3. transmittere 2, 5, 20 & flumine aquantur 3, 7, 1. in flumine facere pontem 4, 7, 28. fluminum natura 2, 7, vada pedibus trajicere 4, 1, 1.
 Fluvium immittere in castra 3, 7, 3. superare 1, 5, 2.
 Foedatus habitus 4, 1, 28.
 Foedus simulatum 3, 4, 6.
 Folia arborum 4, 5, 18.
 T. Fonteius Crassus 1, 5, 12, 4, 5, 8.
 Fontes cuniculis avertere 3, 7, 2. fontibus abundans civitas 3, 7, 2.
 Fore custodias remissiores cognovit 3, 3, 2. victoriam hostium respondent 4, 5, 14. foret capitali tibi 4, 6, 3. prospectus facilius 3, 9, 3. quid rei 1, 2, 1. remissus 1, 1, 10. forent superati 2, 2, 13.
 Fores domuum praefixae 4, 5, 21.
 Forma eximia 2, 11, 5. formae insignis cerva candida 1, 11, 13.
 Formati equites 2, 5, 33.
 Formidinis atque fugae causa 1, 4.
 Forte in horto ambulare 1, 1, 4.
 Fortis eques 4, 7, 36. fortibus libertatem dare 4, 7, 24. fortes eos reddam 4, 1, 3. fortissimus miles 3, 16, 1. quisque pedutum 2, 3, 3. fortissimi hostium 2, 3, 3. Macedonum 3, 7, milites 1, 1, 9, 2, 5, 21. suorum 2, 3, 2. viri, muliebri veste texti 4, 7, 33. fortissimis fundaturacies 2, 3, 4.
 Fortiter adoriri hostem 2, 7, 9. dimicare 2, 6, 9. pati mortem 4, 5, 21. fortius dimicare 2, 6, 6. pugnare 2, 6, 3. resistere 2, 6, 10.
 Fortitudinis praecipuae testimonium 1, 11, 3. 4, 5, 11.
 Fortuna partium aequata 2, 7, 13.
 Punici belli 2, 2, 11.

I N D E X II.

Forum Gallorum 2, 5, 39.

Fossa deducta 1, 5, 4. in fronte percussa 3, 17, 5. ingentis magnitudinis 2, 5, 4. transversa 1, 5, 8. fossae injecti pontes 1, 5, 10. fossam ducere 1, 5, 10. facere 4, 1, 43. quindecim pedum fecit 1, 5, 9 & 10. & aggerem insinuare 3, 7, 4. super fossam injecti pontes 3, 9, 9. fossa circumdatus 1, 5, 20. intercludere accessum 3, 9, 9. fossae latitudinis ampla 2, 3, 17. similes 1, 5, 11. triplices 1, 5, 11. fossas complere lignis 3, 17, 7. inplere 3, 17, 6. fossis intercideret vias 1, 5, 5. superjicere frondes 1, 5, 11. sovere militem ignibus, oleoque & cibo 2, 5, 23.

Frangere delicatioris usus vasa 4, 1, 1. pervicaciam obstinatorum 2, 9, 3. fracta porta 3, 3, 6.

Fragor pontis abrupti auditus 4, 13, 5.

Frater occisus erat 2, 9, 2.

Fraus Graecorum 4, 7, 22. fraude concupiscere victoriam 2, 4, 1.

Fremitus equorum 2, 5, 31. cum fremitu mulos agere 1, 8, 9.

Frena detracta 2, 8, 9.

Frequens oppidi pars 3, 9, 2. iter 4, 1, 1. frequentes procurant 3, 10, 6. excursions 2, 5, 30. frequentior mugitus 1, 5, 26. frequentior proelia 2, 3, 9. frequentiores ignes 1, 1, 7.

Frequenter idem facere 2, 4, 14. superatus virtute 2, 5, 30. transire ad Romanos 3, 16, 2. frequentius vexari 1, 3, 9.

Frequentia hostilis 1, 5, 23.

Fretum Siculum 1, 7, 1. fretianagustiae 1, 4, 13. fretum custodire 1, 4, 11.

Frigus maximum 2, 5, 23. frigore exanimatus 4, 6, 3. frigora & imbres pati 4, 1, 1.

Frigidior solito dies 1, 4, 7.

Frondes fossis superjicere 1, 5, 11.

Frons aciei 2, 12. prima 2, 3, 16. 2, 4, 17. stipata 2, 3, 2.

vacua 2, 3, 8. in fronte percussa fossa 3, 17, 5. profilire 4, 1, 8.

Fructus intra 4, 3, 13. pro fru-

ctibus locorum pretium solvi 2, 11, 7.

Frumentum oppidanorum exhaustum 3, 4, 3. frumenti vestigia 3, 15, 5. frumentum compellere in forum 3, 15, 6. in sationes confettere 3, 4, 1. reliquum habere 3, 4, 1. reportare 3, 2, 9. frumento defici 3, 15, 4. frumenta deponere apud aliquem 3, 4, 6. residua habere 3, 4, 6.

Frumentatum egressa jumenta interciperet 3, 2, 9.

Frumentarii sacci 3, 2, 8.

Frustra conari 2, 4, 2. obsidere oppidum 3, 6, 4.

Frustrari aliquem 2, 5, 34. Lacedaemonios ignibus factis 3, 11, 5. frustratum robur exercitus 2, 3, 3.

Fuga capessitur ubique, nusquam pugna 2, 4, 7. simulata 2, 5, 1, 8, 24 & 37. 3, 10, 4 & 5. fugae simulatio 3, 9, 4. arque formidinis causa 4, 1, 4. spatium concessum 2, 6, 2. viam dare 2, 6, 5. fugam maturare 2, 6, 8.

mentiri 3, 10, 7. moliri 1, 1, 7.

2, 4, 2. simulare 2, 5, 6 & 12.

3, 10, 6. sibi tutam arbitratus 2, 13, 3. in fugam dilapsus 3, 8, 3. verri 2, 4, 6. 4, 7, 28.

fuga elapsus 2, 9, 7. illorum inquinari 1, 9, 3. sibi consuleret 2, 3, 3. de fuga cogitare 2, 2, 14. 3, 17, 7.

Fugare ex insidiis dissipatos 2, 5, 19. hostem 2, 1, 4. Romanos 3, 17, 8. fugantur sui 2, 1, 13.

fugati caesique 2, 5, 10. fusi-que 2, 3, 1. hostes in altero cornu 2, 7, 10. turpiter milites 4, 1, 24. fugatae fusaeque copiae 2, 4, 1.

Fugere Caesarem 2, 3, 16. ex acie 2, 8, 14. ex Gallia in Britanniam 2, 13, 11. insequen-

tem 2, 5, 44. per Pomprinum agrum 2, 6, 1. fugiunt ipsi quo-

que reges 2, 1, 14. fugiens 1, 2, 1.

Mithridates 2, 1, 12. pecuniam sparsit 2, 13, 2. fugientis speciem praestare 3, 10, 2. fugien-

tem insequi 2, 5, 24. fugientibus usque ad perniciem in-

stant

I N D E X II.

- stant 2, 6, 10. fugientes adgre-
di 2, 6, 3. avide insequi 3, 10.
1. pro desertoribus caedere 4,
1, 29.
Fugitivi Italicae gentis mixti 2, 3.
17. fugitivorum bellum 2, 4, 7.
2, 5, 34. fugitivis loco cedere
4, 1, 26.
Fulgor galearum 2, 3, 14.
Fulmen decidit in castra 1, 12, 10.
excussum ante navem 1, 12, 12.
Fulvius Cn. 2, 5, 9. Q. 4, 1, 44.
Flaccus Cenfor 4, 1, 32. Pro-
cos 4, 7, 29. Imperator 2, 5, 8.
Nobilior 1, 6, 1. 1, 11, 2. Ro-
manus dux 2, 5, 21. Fulvio &
Postumio scribere 1, 8, 3. Ful-
vium movere senatu 4, 1, 32.
Fumus obortus 3, 10, 5. fumo
interdium significare 2, 5, 16.
Fundatur fortissimis acies 2, 3, 4.
Fundere agmen 2, 5, 39. dissipa-
tos ex insidiis 2, 5, 19. exerci-
tum victorem 2, 2, 11. ho-
stem 2, 1, 8. 2, 4, 7. Lacedae-
monios 2, 5, 42. & exuere prae-
da hostes 1, 6, 3. multitudi-
nem ingentem 4, 7, 43. fudit
circumventos a lateribus 2, 3,
12. partes lunata acie adgres-
sus 2, 3, 4. fusus Hasdrubal 4,
7, 15. fusi acie 2, 13, 1. ad
Cannas 4, 5, 7. Carthaginien-
ses 2, 5, 11. fugatique Afri 2,
3, 1. fuscæ fugataeque copiae 2,
4, 4.
Fusiores ripae 1, 1, 6.
Funditores interponere centuriis
4, 7, 27.
Funes & molas ferre 4, 1, 6. ef-
ficere 1, 7, 3.
Fungi muncribus 4, 1, 31.
Funeribus ornari 1, 12, 5.
Furari ligna 4, 7, 8.
in Furto comprehensus 4, 1, 16.
furta bellorum 2, 5, 31.
Furtim 1, 5, 9.
Furcis inponere vasa militum 4,
1, 7.
Furere perniciofa seditione 1, 9,
2, 2, 5, 18.
Furialis habitus 2, 4, 18.
Furius L. 1, 1, 11. 1, 5, 13. Agrip-
pa Cos. 2, 8, 2. M. Furius Ca-
millus, Tribunus militum 2,
8, 5.
- Fusti percutere decimum quem-
que 4, 1, 34.
- G.
- Gabii 3, 3, 3.
Gabini 3, 3, 3.
Gabinorum principes 1, 1, 4.
in Galea oblata aqua 1, 1, 7. ga-
learum fulgor 2, 3, 14. galeas
protegere 2, 3, 14.
Galeati & discincti centuriones
4, 1, 27.
Galericulis gladiisque armare sin-
gulos 4, 7, 29.
Galero & chlamyde ornatus 1,
2, 11.
Galli 2, 4, 5. 2, 5, 10 & 34. 2,
6, 1. 2, 13, 1. 3, 15, 1. 3, 17,
6. & Samnites 2, 1, 8. auxilia-
res 2, 3, 16. 3, 16, 2. Gallo-
rum duces Castus & Gannicus
2, 4, 7. exercitus 1, 8, 3. 3, 17,
7. fides 1, 2, 6. Forum 2, 5, 39.
mercenarii 3, 16, 3. multicae-
si 3, 17, 7. quadrigae 2, 3, 18.
stationes fallere 3, 13, 1. in
Gallorum manus incidere 4, 5, 4.
Gallia 2, 1, 16. 2, 13, 11. 3, 7, 3
& 6. 4, 3, 14. Galliae 1, 1, 8.
Gallica via 2, 6, 1.
Gannicus & Castus duces Gallo-
rum 2, 4, 7. Gannici factio 2,
5, 34.
Gastron Lacedaemonius 2, 3, 13.
Gaudere aliqua re 1, 11, 19.
in Gaudium effusi 2, 5, 12. gau-
dio impulsus 3, 10, 3.
Gelo, Syracusanorum tyrannus 1,
11, 18.
Gens avida vini 2, 5, 12. finitima
2, 11, 6. Italica 2, 3, 17. Valeria
4, 1, 30. universa 2, 11, 5 & 6.
gentis caput civitas 3, 6, 3. gen-
tes ceterae 4, 1, 14.
Gentilis velocitas 2, 5, 31.
ad Genua alitijus provolvit 4, 1, 39.
Genus explorandi aliud 1, 2, 6.
materiae aliud 1, 5, 2. omne
animalium 4, 5, 18. pecudum
4, 7, 20. ordinationis 2, 3, 7.
telorum 2, 3, 20. genetis omnis
sequelae 2, 4, 8. genere equi-
tum praevalere 2, 5, 33. Stra-
tegematon uti 1, 11, 13. gene-
ra circumspecta proli 1.

I N D E X II.

Cerere bellum 1, 4, 11. **adversus**
Arcadas 1, 11, 9. **Ariflonicum**
 4, 5, 16. **Erythraeos** 2, 5, 15.
Hafdrubalem 2, 3, 4, 2, 5, 4. **Il-**
lyrios 2, 3, 2. **Italiae liberan-**
dae cauffa 4, 7, 25. **Jugur-**
tham 1, 8, 8. **rem adversus The-**
banos 2, 4, 11. **gerendi fimilia**
facultas prol. 1. **gerenda sunt**
ante proelium prol. 1. **gestum**
est proelium 2, 6, 1. **gestae rei**
fama 2, 10, 2. **res prospere** 2,
 9, 7. 4, 3, 4. **gestarum rerum**
scriptores prol. 1.
Gestu & voce expostulare a terra
 4, 1, 33. **signum dare** 2, 7, 14.
Germani 1, 1, 8. 1, 3, 10, 2, 5,
 34. **Germanorum adventus** 2,
 5, 20. **dux Arminius** 2, 9, 4.
rex Arioviftus 1, 11, 3. 2, 1,
 16, 4, 5, 11. **Germanos inclu-**
fos emitti juffit 2, 6, 3.
Germania 4, 7, 8.
Germanici cognomen merere 2,
 11, 7.
Gisgonis filius, Hafdrubal 1,
 3, 5.
Gladius cruentus 2, 4, 1. **excidit**
vaginā 4, 5, 17. **recuperatus** 4,
 5, 17. **strictus** 2, 5, 27. 2, 8, 12.
 4, 7, 39. **gladii scutaque a ter-**
go aptata 3, 9, 3. **gladios strin-**
gere 4, 5, 7. **tradere** 2, 5, 27.
gladiis armare singulos 2, 7, 29.
petere ora oculosque 4, 7, 32.
Gladiator ftaturae contemptae 4,
 7, 5. **gladiatores quatuor & fe-**
ptuaginta 1, 5, 21.
Glaucias 4, 5, 1.
Gloria proclii praefentis 2, 4, 1.
virtutis 1, 11, 3. 4, 5, 11.
Gracchus (Ti.) 4, 7, 24.
Gracilis & robustus (equus) 1,
 10, 1. 4, 7, 6.
Graecia 1, 4, 6.
Graecus miles 2, 3, 13. **Graeca**
urbs 3, 5, 3. **Graeci** 2, 3, 6.
Graecorum fraus 4, 7, 22. **mos**
 3, 2, 6. **quatuordecim millia**
 4, 2, 7.
Grande pondus auri 4, 3, 2. **gran-**
des eligere 4, 1, 3.
Gratia civitatis defendendae 3,
 10, 5. **exercitationis** 3, 2, 1. **lo-**
corum 1, 1, 5. **ostentandae fi-**
duciae 3, 18, 1. **residendi in-**

pedimenta 4, 1, 7. **signi recl-**
piendi pugnare 2, 8, 1. **gratias**
agere alicui 2, 11, 4, 3, 16, 3.
 4, 5, 6. 4, 7, 6.
Gratiffimus regi 1, 8, 7.
Gratificari Hannibali 3, 16, 1.
circa Gratulationem morari 4, 7,
 43.
Gravis oratio 4, 5, 1. **repletusque**
repertis 2, 5, 14. **grave vulnus**
 2, 7, 13. **graves carne** 2, 5, 13.
naves 2, 3, 24. **graviffima ad-**
fectus 1, 7, 7.
Gravari belli incommodo 3, 11, 2.
Grex camelorum 2, 4, 12. **equi-**
tum 2, 5, 30. **greges alinorum**
ac boum 2, 4, 20. **plurimi ar-**
mentorum 2, 5, 13.
Gregalis fecit hoc perite 3, 13,
 6. **miles** 3, 9, 3. **quidam occi-**
sus 2, 4, 9. **gregalem equo in-**
ponere 4, 6, 2. **gregales pedi-**
tes 4, 1, 31. **gregalium portio**
 4, 3, 12.
Gubernaculis curfum dirigere 3,
 13, 6.
Gubernatoribus tabellas dedit fi-
natas 1, 1, 2.
Gynnici ludi 2, 11, 1.

H.

Habena effusae 2, 5, 31.
Habere adverfa castra 2, 5, 29.
alam instructam armis 4, 1, 28.
aliquos suspectos 2, 11, 2. 3,
 16, 5, 4, 7, 22 & 23. **amplum nu-**
merum equitatus 2, 3, 17. **castra**
cominus 2, 1, 6. **in agro** 3, 18,
 1. **in confpectu** 2, 5, 23. **locis**
campeftribus 2, 12, 4. **prope**
ab Orchomeno 1, 11, 5. **ciba-**
ria in decem annos 3, 5, 2. **claf-**
fem ducentarum navium 2, 5,
 46. **claves portarum penes se** 4,
 7, 22. **concilium** 2, 9, 5. **copiam**
navium 1, 7, 2. **pontis facien-**
di 1, 5, 4. **copias** 4, 7, 20. **de-**
nos ordines in latitudinem 2,
 3, 22. **duos exitus** 1, 5, 10. **e-**
lephantos in prima acie 2, 5, 4.
equitem fidelem 4, 7, 36. **equi-**
tes in auxilio 2, 7, 8. **equos**
paratos 2, 5, 30. **exercitum** 1,
 3, 1 & 2. 2, 3, 16. **quiterum** 2, 5,
 26. **transducendum** 1, 4, 7. **ex-**
cit-

I N D E X II.

exercitus 3, 18, 1. exiguum numerum militum 2, 5, 3. exploratum 3, 5, 1. facultatem eligendi exercitus 4, 2, 2. recipiendi se 1, 5, 9. fibulas ferreas in sagulis 4, 7, 17. fidem professioni 1, 4, 11. fiduciam copiarum suarum 4, 7, 7. in equestribus copiis 2, 5, 33. filium contubernalem 4, 1, 11. in contubernio 4, 1, 12. frumentum reliquum 3, 4, 1. frumenta residua 3, 4, 6. in animo depugnare 2, 4, 6. in auxilio Mandronem 3, 3, 7. instanti arbitrium 2, 3, 9. legiones in Cappadocia 1, 1, 6. litteras insutas 3, 13, 6. majorem exercitum 2, 5, 19. militem paratorem ad pugnandum 1, 11, 11. milites ad pugnam constantiores 1, 11, 7. interritos 2, 12, 2. occultos 2, 5, 1. optimos 4, 5, 2. naves captivas 1, 4, 12. necesse decertare 1, 11, 2. noctem opportunam 2, 1, 13. non amplius &c. 2, 1, 14. 4, 1, 6. nihil praesidii 2, 7, 14. partem corporis aegram 4, 7, 37. parum praesidii 2, 11, 1. plures naves 2, 5, 44. plus praesidii in scuto 4, 1, 5. Pythiam meliorem 4, 7, 37. redeundum 3, 11, 1. Rhodios in auxilio 3, 9, 10. sagam ex Syria 1, 11, 12. secum Hannibalem 1, 8, 7. spatium transeundi 1, 4, 2. suspectam fidem 1, 1, 5. traicere flumen 1, 5, 1. transeundum 1, 4, 3. irremem 4, 7, 19. tutum regressum in profunda 1, 3, 10. vicina castris 2, 5, 31. unam spem salutis 1, 5, 3. habet acies copias robustissimas 2, 3, 3. necesse erumpere 2, 13, 9. quisque quantum pecuniae 1, 11, 2. habentibus imperare 4, 3, 2. haberi non sine tacita custodia 2, 5, 30. habentur omnia *εργαγματικὰ* prol. 1. habita classis occulte 3, 10, 8. virgo custodia summa 2, 11, 5.

Habile onus 4, 1, 7. habilioribus suis eos derentos tradit 4, 7, 42.

Habitus armatorum 3, 8, 3. ca-

ptivorum 3, 8, 2. 4, 7, 44. foedatus 4, 1, 28. furialis 2, 4, 13. hostilis 4, 7, 23. Illyriorum 2, 5, 10. languentium 2, 11, 2. Macedonicus 3, 2, 11. militum 2, 1, 6. Perficus 3, 8, 3. Romanorum 3, 2, 3. sacerdotum 2, 4, 18. servorum 1, 2, 1. socialis 4, 7, 12. Tuscus 1, 2, 2. venatorum 3, 3, 6. habitum superstantium agnoscere 4, 7, 45.

Habitare anguste 4, 1, 10.

Haerere in litoribus siccis 2, 13, 11.

Halys 1, 5, 4.

Hamilcar 2, 4, 17. dux Poenorum 3, 16, 2. Rhodinus 1, 2, 3.

Hannibal 1, 1, 9. 1, 3, 3 & 8. 1, 6, 7. 2, 2, 6. 2, 3, 7, 9 & 16. 2, 5, 13, 21, 22 & 27. 2, 6, 4. 2, 7, 7. 3, 2, 3. 3, 3, 6. 3, 6, 1. 3, 10, 3. 3, 14, 2. 3, 15, 3. 4, 1, 19. 4, 3, 7. 4, 7, 10, 25, 26 & 38. adsidet moenibus 1, 18, 1. dimisit boves noctu 1, 5, 28. habet castra in agro 3, 18, 2. iussit elephantum sub aure vulnerari 1, 7, 2. non par Fabio 1, 8, 2. obsidens 4, 5, 20. se a transfugis ultus 3, 16, 4. Hannibalis castra 2, 9, 2. dolis frustra tentari 4, 7, 38. praesidium 3, 9, 2. frater Hafdrubal 1, 2, 9. 1, 5, 19. Hannibali gratificari 3, 16, 1.

Hanno 2, 3, 1. Carthaginensium Imperator 3, 16, 3. clausus ab hostibus 1, 5, 27.

Haruspices respondent 4, 5, 14.

Hafdrubal Poenorum dux 1, 1, 9. 1, 5, 12. 2, 1, 1. 2, 3, 8. 2, 3, 4. 2, 5, 4. 2, 9, 2. 3, 17, 1 & 3. 4, 3, 8. 4, 5, 8. 4, 7, 4 & 18. frater Hannibalis 1, 2, 9. 1, 5, 19. fufus 4, 7, 15. Gisgonis filius 1, 3, 5. Hafdrubalis caput 2, 9, 2.

Hastae erectae 2, 4, 20. septense quaternorum pedum 4, 7, 26. hastis praefixa capita 2, 9, 3.

Hastati 2, 3, 16. 2, 5, 4. hastatos subducere ordinibus 2, 4, 2.

Haurire merum 2, 5, 12.

Hellepontus 1, 4, 7. 2, 5, 44.

Hennae praesidium 4, 7, 22.

Hec

I N D E X . II.

Hennenses 4, 7, 22. Hennensium Magistratus *ibid.*
 Heraclea 3, 10, 7.
 Herbas alimentis praeripere 3, 15, 3.
 Hermocrates Syracusanus 2, 9, 6.
 4, 7, 42.
 Hernici & AEqui hostes 2, 8, 2.
 Hetrusci 1, 11, 1. 2, 5, 2. 2, 6, 7.
 2, 7, 11. Hetrusca lingua 1, 2.
 2. Hetruscum bellum 1, 2, 2 & 7.
 Hetruscorum exercitus 1, 8, 3.
 Hiberi 2, 2, 10.
 Hiems saevissima 2, 5, 23. hiemem sub rentoris exigere 4, 1.
 24. hieme ducere exercitum 4, 6, 3.
 Hiberna Campaniae 1, 9, 1. in hiberna suos reducere 1, 3, 5. in hibernis naves aedificare 4, 1, 15.
 Hibernare eodem loco 1, 9, 1.
 Hilaritati & locordiae insidiari 3, 3, 2. hilaritatem sequitur locordia 3, 3, 2.
 Himera civitas 3, 10, 3. Himeraci 3, 4, 4. decepti eventu 3, 10, 3.
 Himilco, dux Poenorum 1, 1, 2. 3, 10, 5.
 Hippias Atheniensis 2, 2, 9.
 Hirtius Cos. 3, 13, 7. 3, 14, 3.
 Hirtulejus 2, 1, 2. 2, 3, 5. legatus Serterii 1, 5, 8. perit 2, 7, 5. Hirtulejo tradere oppidum 4, 5, 19.
 Hispania 1, 2, 5. 1, 5, 1, 8 & 19. 2, 1, 1, 2 & 3. 2, 3, 5. 2, 5, 14 & 31. 2, 9, 2. 2, 11, 5. 3, 1, 2. 3, 14, 1. 3, 18, 1. 4, 1, 23. 4, 3, 4. 4, 5, 8. 4, 7, 42. ceterior. 3, 7, 3. Hispaniae civitates 1, 1, 1. Hispaniam vastare 4, 7, 31. Hispaniae amissae 2, 10, 2.
 Hispani 2, 4, 17. Arabricenses 4, 5, 19. constituuntur in dextro cornu 2, 3, 1. emissi 2, 5, 31. leves, aprissimi ad furta bellorum 2, 5, 31.
 Historiarum corpus prol. 1.
 Homericus versus 2, 3, 21.
 Homo ingentis staturae 1, 11, 10. hominum corpora coloratiora 1, 2, 9.
 Honestam missione exauctorare 4, 6, 4.
 Honestè natus *ibid.*

Honor verborum 3, 16, 1. honores deferuntur ei 4, 5, 6. honoribus renuntiare 4, 5, 6.
 Hora diei sexta 2, 1, 2. tertia 2, 5, 31. quinta 2, 13, 7. septima 2, 1, 1. horis certis suspendere 4, 7, 34.
 Horatius Cocles 2, 13, 5.
 Hordeum ex SCto datum est velut relegatis in Siciliam 4, 1, 25. iussit dari reliquis 4, 1, 37.
 Horrea circumduxerunt captivos 3, 15, 4.
 Horror camelorum 2, 4, 12.
 Hortari aliquem, ut &c. 2, 7, 9. 4, 7, 15. milites 4, 5, 10. hortans filius 4, 6, 1.
 Hospites jugulati 1, 9, 1.
 Hospitium laxius accipere 4, 1, 10. hospitio matris familiae uti 4, 1, 10.
 Hostis avocatus 1, 5, 27. cavendus & obprimendus est prol. 1. circumductus 2, 2, 13. consternatus 1, 12, 3. delusus imagine 1, 5, 22. exceptus 2, 3, 10. exhaustus 2, 3, 15. fatigatus 3, 17, 2. illustris & conspicuus 2, 1, 12. incompressus 2, 1, 5. inops commercii laborat 2, 5, 14. inparatus 1, 4, 13. inquietus 2, 9, 11. insequens 2, 3, 7. insomnis 2, 9, 1. instans 2, 5, 32. a tergo 1, 5, 1. perductus ad securitatem 3, 17, 3. in persuasionem 1, 4, 8. praevallens equitatu 1, 8, 12. vincendus est dolabra 4, 7, 2. hostis excludendi causa 1, 5, 10. hosti advenienti castella dedere 1, 8, 11. alti maris facere fidem 2, 5, 43. dare viam fugiendi 4, 7, 16. infesta loca 1, 4, 1. in subsidium venire 3, 11, 5. mire adversantia incommoda 2, 2, 7. hostem adgredi 1, 1, 11. evocare 2, 5, 3 & 22. fundere 2, 1, 8. infestare, & fatigare 2, 3, 16. lacerare 2, 5, 3. medium cadere 2, 5, 33. mora fatigare 2, 1, 8. persequi ad interfectionem 4, 7, 15. hoste intercluso evasit 1, 5, 8. hostes asperiri 2, 4, 6. capti & victi 4, 1, 24. conversi 3, 17, 6. effusi 2, 1, 7. exclusi 1, 5, 1.
 Na Pa

I N D E X II.

Falisci 2, 8, 3 & 8. Hernici & Aequi 2, 8, 2. incolumes 4, 7, 17. inhibuere tela 1, 4, 1. intenti 1, 5, 16. investiremere 2, 3, 14. obvii 4, 1, 29. ordinati procedunt 2, 3, 4. securi 2, 3, 12. subiecti 2, 2, 4. submoven- tur ignibus 1, 5, 2. tenebant fluminis ripam 1, 5, 3. tergum ejus in itinere prementes 1, 6, 2. terga verterunt 1, 11, 10. vi- cti bello 2, 11, 7. universi 1, 4, 9. Volci & Latini 2, 8, 5. hostium acies averfa 2, 2, 12. ordinata 2, 1, 14. tota 2, 3, 3. aciem turbare 2, 3, 16. aditus interseptus 1, 5, 11. adventus 2, 5, 16. 3, 12. 2. agmen 1, 2, 8. castra 1, 1, 7. 2, 5, 18, 25 & 29. 3, 7, 3. classis 4, 7, 9, 10 & 12. consilia excipere 3, 16, 4. discutere 4, 7, 31. copiae 2, 5, 2. copias cingere 2, 3, 6. du- cem trucidare 4, 5, 4. equita- tus 2, 4, 12. 4, 7, 29. exerci- tus 1, 4, 8. 2, 2, 8, 10. explo- rator 4, 7, 7. exploratores 3, 16, 4. seminae 3, 2, 7. fines vacui 1, 8, 4. fortissimi 2, 13, 3. incurfus 1, 5, 11. 4, 1, 8. in- perus 2, 3, 3. manus ingens 1, 5, 8. multo major 11, 10, 3. multitudo 1, 5, 18. 2, 32, 10. naves multae 4, 7, 12. navibus obrutus 1, 5, 7. occurfu prohi- bitus 1, 4, 10. oculi 2, 2, 12. partes infirmissimae 2, 3, 4. persuasio 1, 5, 3. praesidia 3, 13, 6. 3, 15, 5. 4, 5, 7. probris coacti 1, 11, 1. quadrigae 2, 3, 17. refugia nudare 1, 3, 10. regni caput 1, 8, 12. statio 1, 2, 5. 2, 5, 33. stationes 1, 4, 7. 1, 5, 12 & 16. 4, 5, 8. terga 2, 4, 2 & 6. 2, 5, 23. victoriam fore respondent 4, 5, 14. in ho- stium copias incidere 4, 5, 16. hostibus cedere loco 4, 1, 13. concedere victoriam 3, 8, 3. in- jicere necessitatem 2, 1, 12. metus injectus 2, 4, 11. nun- tiare de victoria 4, 7, 15. hostes fundere 2, 4, 7. insequi 1, 4, 2. invadere 4, 5, 3. lacerare 1, 10, 2. obsidere 4, 7, 33. subji- cere ditioni 1, 3, 10. inpedi-

ditos religione vincere 2, 1, 16. insectos eo perducere 2, 5, 1. intentos praedationi clausit 1, 6, 1. in hostes medios inrum- pere 4, 5, 4. de hostibus di- stringendis 1, 8, 1. Hostilis cruor 1, 12, 4. equitatus 1, 9, 6. 3, 17, 5. habitus 4, 7, 23. frequentia 1, 5, 23. navis 2, 3, 24. hostile bellum 1, 3, 8. litus 4, 1, 33. hostilia agitantur 1, 2, 6. consilia 1, 8, 9. praesidia 3, 10, 8. spolia 4, 7, 35. Huc usque lectorem perducere. Praef. Humanitatis oblatae spes 3, 11, 1. Humeros exserere 2, 1, 3. Humus adgesta 1, 5, 5. nuda 4, 3, 8. humo & frondibus fa- ctus pons 1, 5, 11. Humida ligna 3, 10, 5. Humilis locus 3, 7, 3. Hydaspes flumen 1, 4, 9.

L

Jacent strati in modum defun- ctorum 2, 5, 12. jacentium scuta 2, 5, 27. Jacere semina in praeparatum lo- cum 3, 15, 3. tela intramuros 3, 6, 7. Jactare crura ad sudorem 4, 7, 34. panem in hostem 3, 15, 1. Jactus amphorarum 4, 7, 9. Jactura paucorum locum capere 4, 6, 1. Jaculis exerceri 3, 5, 3. Jaculari amphoras pice & caeda plenas 4, 7, 9. vascula viperis plena 4, 7, 10. Jam pridem 3. Praef. Japydes 2, 5, 28. Ibi praesidio tenere castella 1, 8, 11. Ictus unus 2, 5, 41. Idem transitus manet 4, 7, 28. eminentibus faciendum 1, 1, 4. audendi fecit exemplum 1, 7, 2. eadem persuasio 1, 4, 8. idem cen- sere 4, 7, 22. denuntiare omni- bus 1, 1, 1. facere adversus Pompejum 2, 3, 11. flagitare 4, 7, 22. illud (iter) remensis 3, 11, 4. eodem consilio cela- re 1, 1, 9. die pugnare, quo &c.

I N D E X II.

- &c. 1, 11, 7. loco hibernare 1, 9, 1. eadem stationes 1, 1, 9. easdem (cohortes) lacerare 1, 10, 1. eodem perducere iussit quodam 3, 8, 2.
 Ideo incultus mons 1, 5, 21.
 Idoneus locus 4, 6, 1. idoneum tempus 3, 16, 3.
 Iecur calidum 1, 11, 14.
 Iejunus exercitus 2, 1, 1, 2, 5, 23.
 Ignarus 1, 1, 6, 2, 1, 8. ignarus rei 1, 1, 11. 1, 5, 13. 1, 11, 7. ignari locorum 2, 5, 7.
 Ignavos adfigere crucibus 4, 7, 24.
 Ignaviam exprobrare 4, 1, 1.
 Ignis conceptus 2, 4, 15. 4, 7, 40. subiectus 1, 5, 28. ignem excutere lapidibus 1, 12, 10. injicere 2, 5, 29. subjicere acervis 3, 10, 5. ad ignem residere 4, 6, 3. igne nocte significare 2, 5, 16. laccata coria 4, 5, 18. ignis fasti per tota castra 1, 5, 22. 3, 11, 5. frequentiores 1, 1, 7. multi 2, 12, 4. totidem ardent 1, 1, 9. excitare 2, 5, 17. fieri iussit 1, 5, 3. 3, 11, 5. multos facere 1, 5, 24. ignibus tovere militem 2, 5, 23. submoventur hostes 1, 5, 2.
 Ignobiles relict 2, 11, 3.
 Ignominiae verecundia pressus 4, 1, 13. ignominiam damnationis ulcisci 1, 8, 1. deprecari 4, 5, 2. redimere 4, 1, 21. vereri 4, 5, 17. per ignominiam occidere aliquem 4, 1, 33. cum ignominia dimittere legatum 4, 1, 37.
 Ignorare virtutes alicujus 4, 36.
 Ignorari adventum existimant 2, 5, 16.
 Ignora loca 2, 5, 6. 4, 2, 8.
 Ilerda 2, 5, 38. 2, 13, 6.
 Ilergetum animos excitare 4, 7, 31. legati *ibid.*
 Illac penetratum oppidum 3, 9, 5. venire 1, 1, 6.
 Illic agere 1, 8, 12. latet agmen hostium 1, 2, 8. aliquid insidiarum 1, 2, 7.
 Illinc petenda est (aqua) 2, 7, 12.
 Illo proficisci 3, 11, 5.
 Illuc devolare 3, 13, 8.
 Illustris & conspicuus hostis 2, 1, 12. verborum effectus prol. 1.
 Illyrius Ardys 2, 5, 19. Illyrii 2, 3, 2. 2, 5, 10 & 19. 3, 6, 3.
 Imago vana 1, 5, 22.
 Imber continuus 4, 7, 30. imbres & frigora pati 4, 1, 1. imbribus verberari 2, 1, 15.
 Imitatio colentium 4, 7, 13.
 Imperare habentibus 4, 3, 2. postsignanis 2, 3, 17. robustiori (equo) 1, 10, 1. 4, 7, 6. sexcentis, ut &c. 2, 5, 25. tribunis conferrent 1, 11, 2. imperavit agros vestari 2, 5, 11. equos duci circa arma 1, 11, 9. multos ignes facerent 1, 5, 24. signiferum cunctantem occidi 2, 8, 8. imperatum credidit sibi 1, 1, 1. ignem acervis subjicere 3, 10, 5.
 Imperata facere 2, 5, 31. 4, 4, 1. obedient ad omnia 1, 11, 13.
 Imperator Caesar Domitianus Augustus Germanicus 1, 1, 8. 1, 3, 10. 2, 3, 23. 2, 11, 7. 4, 3, 14. Carthaginiensium Hanno 3, 16, 3. Fulvius 2, 5, 8. Hasdrubal 4, 3, 8. Imperatoris conditiones 2, 10, 1. Imperatori satisfacere 1, 9, 4. Imperatorem me mater peperit 4, 7, 4. destituere 2, 8, 13. relinquere 2, 8, 12. senem moribus esse oportet 4, 7, 3.
 Imperatoria praecepta 2, 6, 10.
 Imperium deferre alicui 2, 6, 2. detractare 4, 1, 22. infestare 1, 4, 4. rumpere 1, 10, 2.
 Imperioso cognomen fuit Manlio 4, 1, 40.
 In adiutorium exire 2, 5, 11. adventum legionum trahere bellum 1, 8, 5. angustias freti evasit 1, 4, 13. decem annos ci-vitaria habere 3, 5, 2. auxilium supervenire 2, 5, 45. cives coalescit concordia 1, 10, 4. diem proximam moliri fugam 1, 1, 7. diversum avocatus 1, 5, 1. 4, 5, 9. fines aditus fiunt 1, 4, 4. gaudium effusi 5, 12. Hispaniam 1, 3, 5. horam tertiam diei servatum silentium 2, 5, 31. illam diem terra marique victor 2, 2, 11. Italiam versus 1, 4, 11. latitudinem habere ordines

I N D E X II.

- dines 2, 3, 22. ligationem ex-
ire 1, 5, 3 modum defuncto-
rum strati 2, 5, 12. Lunae 1,
5, 1. majorem vexare 2, 5, 13.
morem Romanorum armari 2,
5, 31. ordinem densum strui
3, 5, 5. posterum 1, 1, 7.
proverbium tractum 4, 1, 7.
quantum poterat 3, 13, 8. quin-
tam horam continuit suos 2,
23, 7. rabiem efferare hostes
2, 6, 7. exardere 2, 1, 10. reli-
quum 1, 9, 4. sationes confer-
re frumentum 3, 4, 1. specta-
culum resolveri 1, 5, 16. terram
desigere palos 2, 3, 17. Troe-
zena emitte liberos 1, 3, 6.
armis esse 1, 1, 8. concione
pronuntiare 1, 11, 6. conspectu
habere castra 2, 5, 23. despera-
tione esse 3, 17, 7. equis juve-
num species oblata 1, 11, 8.
flumine equites inmittere 1, 4,
9. praesentia 2, 11, 4. propin-
quo 2, 5, 31. 2, 10, 2. proximo
occultare 3, 10, 2. specie
prol. 1. tempore 1, 1, 2, 1,
3.
- Inbellis multitudo 3, 9, 3. turba
2, 4, 20. inbelles Sueffetani 3,
10, 1. suorum amolitus 2, 5,
19.
- Incalescere inter moras decertan-
di 2, 1, 8.
- Incautus muris succedit 3, 17, 1.
incautos cadere 2, 5, 1. obpri-
mere 3, 11, 3.
- Incendere adversarios 2, 1, 11. agros
1, 8, 4. caltra 4, 7, 8. ligna humida
3, 10, 5. locum eruptioni aptum
1, 5, 27. omnia 2, 4, 15. 4, 7,
40. pontem 4, 7, 28. templum
Dianae 3, 2, 5. vallum 1, 5, 2.
materia exstructum 1, 5, 8. ma-
terii oneratum 1, 5, 1. vehi-
cula taeclae plena 2, 4, 17. in-
cendi naves iussit 1, 11, 21. vil-
las castellaque imperavit 2, 5,
11. incenditur silva 3, 8, 2. in-
census agger 4, 1, 31 & 37. in-
censa civitas 3, 10, 5.
- Incendio confectum bellum 1, 2,
1. consumere classem 4, 7, 14.
incendiis alimenta erant 2, 5,
29.
- Incidere in copias hostium 4, 5,
16. in manus Gallorum 4, 5, 4.
in vada 2, 13, 10. Romanis in
ora 2, 2, 7. incidit frigidior
dies 1, 4, 7.
- Incipit relictis his 2, 5, 31. inci-
piens nox 1, 5, 12. 4, 5, 8, in-
ceptum bellum 1, 4, 11.
- Incitandus est ad proelium exer-
citus 1, 1, 11.
- Inclinatus dies 2, 1, 5 & 15.
inclinatam rem consilio resti-
tuit 2, 7, 1.
- Inclusus Sardibus Croesus 3, 8, 3.
inclusi ad Thraymenum 2, 6,
4. inclusos emitte 1, 5, 16. 2,
6, 3. inclusas columbas fame
adficere 3, 11, 8.
- Incognitae ducibus viae 1, 2, 2.
- Incolis religiosum templum Dian-
nae 3, 2, 5.
- Incolumis Consuli accessit 1, 5,
14. 4, 5, 9. exercitus 1, 1, 11.
incolumi ipsi abire licet 3, 17,
3. incolumem exercitum re-
ducere 1, 5, 13. perferre in ca-
stra 1, 2, 5. incolumes Canu-
sium perveniunt 4, 5, 7. sunt
hostes 4, 7, 17. luos in turā
perducere 1, 5, 17. incolumbia
reversa sunt 4, 2, 8.
- Incommodum fatigationi obji-
cere 2, 2, 8. incommodo belli
gravari 3, 11, 2. hoc ejus usus
2, 1, 14. incommoda praedi-
cta 2, 1, 4. hosti adversantia 2,
2, 7.
- Incompositus hostis 2, 1, 5. 2,
10, 2.
- Inconsulte flagitare pugnae fi-
gnum 1, 10, 2. pugnam expo-
sce 1, 10, 2. 4, 7, 6.
- Increpare factum 3, 12, 2.
- Increfcere illis fiduciam videt 2,
5, 37.
- Incumbere ad recipiendum fi-
gnum 2, 8, 2.
- Incurfus adversariorum 2, 1, 4.
hostium 1, 5, 11. 4, 1, 8. pri-
mus 2, 5, 23.
- Incusare aliquem a fronte 2, 5,
31. in proximos 2, 2, 10.
- Incusata patris saevitia 3, 3, 3.
- Incustoditus mons 1, 5, 21. incu-
stodita urbs 3, 2, 6. 3, 3, 1.
- Indagine operis partem comple-
ti prol. 1.

I N D E X II.

Inde eis usus est 1, 10, 2. in ripam transmisit 1, 4, 9. revocatur exercitus 3, 18, 3.
 Indefensus portus 3, 10, 8.
 Indemnitas exercitus 2, 3, 9.
 Indicata militibus fraus 4, 7, 12.
 Indidem confertum proelium 2, 4, 5.
 Indigere sale 3, 14, 3.
 Indocilis rationis miles 1, 11, 13.
 Induciarum tempus 1, 5, 18. inducias impetrare 2, 13, 8.
 Inductus similitudine 4, prol. inducti adfirmatione 1, 1, 6. consuetudine 3, 2, 1.
 Induere milites armis 4, 7, 45.
 Indus flumen 1, 4, 9.
 Indorum rex, Porus 1, 4, 9.
 Industria facere castra ampliora 3, 17, 6. de industria 1, 4, 16. 1, 8, 5. 3, 10, 3. ex industria 2, 1, 9. 2, 3, 6. 3, 17, 1.
 Industrie fecit hoc 1, 2, 2.
 Inedia addici 2, 5, 23. laborare 2, 1, 4.
 Inermis procedit legio 4, 1, 43. inermes cadere 2, 1, 6. quidam 3, 2, 10.
 Inertissimus quisque 4, 1, 8.
 Inesse illis videtur cura 2, 11, 3.
 Inexercitatus miles 2, 1, 9.
 Inexpugnabile oppidum 3, 6, 4.
 Inexpectata terra 3, 9, 7. vis 3, 11, 1.
 Infatigabiles spiritus 2, 1, 8.
 Infauita dimicatio 4, 7, 38.
 Infectum vinum 2, 5, 12.
 Inferior pars 3, 13, 6. inferius iter 1, 1, 6. vadum 1, 4, 10.
 Inferre bellum 1, 8, 12. injuriam sociis 4, 1, 15. obsidionem prol. 1. signa 2, 1, 9. tantum terroris 2, 4, 6. inlatum damnum solertia 2, 5, 31.
 Infesta hosti loca 1, 4, 1. omnia 4, 5, 4.
 Infestare castra 1, 5, 3. hostem 2, 3, 16. imperium 2, 17, 4. legionem a tergo 2, 5, 31. oppida 3, 6, 1. Peloponnesum classe 1, 3, 9. vacuos hostium fines 1, 8, 4. infestari a Lacedaemoniis 4, 7, 13. barbarorum sagittis 2, 13, 7. naves instituit 2, 1, 18. regionem iussit 2, 5, 31.
 Infestissimi 3, 6, 6.

Infinita multitudo sagittarum 2, 3, 15.
 Infirmi equi cauda 1, 10, 1. 4, 7, 6. infirmior viribus miles 2, 3, 1. infirmiora latera 2, 3, 2. infirmissimus quisque 1, 11, 18. infirmissimae partes 2, 3, 4. infirmissimos contra fortissimos ponere 2, 3, 3.
 Infirmitas ob hoc animi 2, 7, 5.
 Inflatibus uribus insidere 3, 13, 6.
 Insistere iter 1, 5, 13. se 1, 1, 11.
 Insuit mare 1, 5, 7.
 Infractus impetus 2, 6, 5.
 Infrequens tota legio refertur 4, 1, 46.
 Insulae more 1, 12, 5.
 Infulcire jumentum in averfam partem 3, 13, 4.
 Ingens cursus 3, 17, 7. exercitus 1, 8, 4. 2, 5, 4. numerus 4, 1, 1. 4, 7, 43. pulvis 2, 2, 12. clades 4, 7, 25. copias alimentorum 3, 15, 4. latitudo 1, 5, 10. magnitudo 2, 5, 4. manus captivorum 2, 9, 6. hostium 1, 5, 8. moles 1, 5, 5. multitudo 1, 8, 11. 2, 2, 10. 2, 3, 2. 4, 7, 43. navis 2, 10. ingentis staturae homo 1, 11, 10. ingentes aurae 2, 2, 7.
 Ingerere tela 2, 3, 17.
 Ingredi angustias 2, 5, 24. fines 4, 7, 18. ingressus iter 1, 2, 8. 1, 5, 8. silvam hostis 1, 6, 4. ingressi avidius 2, 5, 16.
 Ingressum praebere 3, 7, 4.
 Inhabilis militiae 4, 6, 4. multitudo 2, 1, 14. inhabiles arcus 4, 7, 30.
 Inhaerere limo 2, 5, 6.
 Inhibere quadrigas 2, 3, 18. inhibere hostes tela 1, 4, 1. inhiberi 2, 5, 30. inhibetur postulatio pugnae 1, 10, 1.
 Injicere decernendi necessitatem 2, 1, 12. ignem 2, 5, 29. injectus metus hostibus 2, 4, 11. injecti pontes fossae 1, 5, 10. super fossam 3, 9, 9.
 Inimicissimus Cyro 3, 3, 4.
 Iniquus locus 1, 1, 11. 1, 5, 17, 12, 13 & 14. 4, 5, 8. Xanthus 2, 5, 41. iniqua loca 2, 5, 10 & 36. 2, 17, 3. 4, 2, 8. 4, 5, 9.

I N D E X II.

Iniquitas locorum 1, 5, 18, 24 & 28. 1, 10, 3. 2, 13, 4. iniquitatis plenae conditiones 1, 11, 4. iniquitates loci 2, 4, 4.

Inire bellum 1, 1, 8. consilium deferendae Italiae 4, 7, 39. proelium 1, 11, 10 & 21. 2, 5, 33. ineunda pugna est 1, 12, 12.

Initium aestatis 3, 4, 6. noctis 1, 8, 9.

Injungere iter nultibus 4, 1, 1.

Injuria prolationis 3, 16, 3. injuriam inferre sociis 4, 1, 15. injuriarum fides 3, 3, 4.

Injuste labori veniam paciscar prol. 1.

Injussu Consulis 4, 1, 32. populi 1, 4, 11.

Inlaqueati eo sunt 2, 5, 4.

Inmanes nationes 1, 1, 8.

Inmensae difficultates 4, 2, 5.

Inmersi limo 2, 5, 7.

Inminere Africae 1, 2, 3. agmini excipiendo 1, 2, 7. occasionebus 2, 5, 22. pugnam nuntia-verunt 1, 8, 5. imminet collis 2, 5, 24. periculum 2, 11, 4. imminens castris collis 2, 4, 4. lunae defectus 1, 12, 8.

Inmiscere auxilia legionibus 2, 3, 21. centurionibus aeneatores 3, 9, 3. plerosque ex militibus 3, 2, 7. Poenos comitibus 3, 3, 6.

Inmittere copias in barbaros 3, 17, 7. equites in flumine 1, 4, 9. fluvium in castra 3, 7, 3. naves in Thebanos 4, 7, 19. turmas 2, 7, 8.

Inmorari pecuniae sectandae 2, 13, 2.

Inmuniri adfuescunt periculis 4, 1, 19.

Innixus pedibus posterioribus 4, 7, 34.

Innoxia consuetudo 3, 2, 2.

Innumerus equitatus 2, 3, 14. innumerae hostium copiae 4, 2, 4.

Innumeralis multitudo 2, 1, 14. 2, 2, 13.

Inobservati specie negotiatorum 3, 2, 8.

Inops alit filias 4, 7, 37. filia 4, 3, 15. hostis commercio laborat 2, 5, 14.

Inopia aquae 3, 7, 2. commea-tus 3, 5, 1. facit fidem destina-

tioni 2, 5, 38. necessitatorum 3, 14, 4. inopiam effugere 1, 5, 28. perpeti 4, 5, 20. ob inopiam publice dotare filias 4, 3, 4.

Inopinantium terga 2, 2, 12.

Inopinatus 1, 4, 6 & 7. appellit classem 1, 1, 2. invadit 3, 1, 2. excursus 2, 3, 22. inopinata audacia 4, 5, 4. inopinatum bellum 1, 1, 8. proelium 2, 3, 14. inopinati & invalidi 3, 6, 4. ex inopinato adgredi 4, 7, 19.

Inordinatos adgressus 2, 5, 3. ad-dortus 2, 5, 38.

Inpar duobus 2, 1, 3. equitatu hostium 2, 12, 2. numero 1, 5, 23. 2, 4, 3. Romanorum exercitui 1, 10, 1. 4, 7, 6.

Inparatus hostis 1, 4, 13.

Inpatiens morae 1, 3, 4.

Inpedire consilia 1, 8, 9. planiciem arboribus prostratis 2, 2, 9. regionem alveo 2, 3, 22. inpediri a dimicatione &c. 4, 7, 10. nulla lege 4, 1, 11. inpeditus hostis 2, 13, 1. inpediti religione hostes 2, 1, 16. inpedita portae claustra 3, 3, 5. ad inpedita ventum est 2, 3, 23.

Inpedimento est sibi ipsa phalanx 2, 2, 1. recidere inpedimenta 4, 1, 7. tormentaque 1, 5, 17. interfecta 2, 1, 11. ultima 1, 6, 1. inpedimentis onerari 4, 1, 7.

Inpellere animum in alacritatem 2, 5, 40. in proximas arbores ulteriores 1, 6, 4. impulsus gaudio 3, 10, 3.

Inpendere operam prol. 1. quadraginta amplius dies 1, 1, 6.

Inpetrare aliquid 3, 4, 3. induciae 2, 13, 8. inpetrari nullis precibus 4, 1, 49.

Inpetus elephantorum 2, 3, 16. factus 1, 4, 8. 4, 7, 39. infractus 2, 6, 5. militum 2, 2, 2. primus 1, 11, 6. 2, 3, 3 & 14. subbitus 3, 2, 1. violentus 2, 1, 9.

Inpetum concitare 3, 1, 1. facere 1, 2, 5. 3, 9, 4. in socios retorquere 4, 1, 8. Scytharum sustinere 2, 8, 14. inpetu adgredi urbem 3, 1, 1. instinctus 2, 1, 3. in superiora evasit 1,

I N D E X II.

5, 11. primo praevalere 2, 1,
7, 12. transilire in classem 4,
8. ab inpetu prohibere barbaros 1, 10, 4.
Inplere fossas 3, 17, 6. interval-
la velitibus 2, 3, 16. moenia
armatis 4, 7, 43. multitudinis
speciem 2, 4, 6. plaustra viris
4, 7, 33. promissum 4. prol.
Implicatam vado turrem cape-
re 2, 5, 43. implicitae palisqua-
drigae hostium 2, 3, 17.
Inplorare ab exilio 3, 13, 1.
Inponere gregalem equo 4, 6, 2.
necessitatem alicui 1, 3, 8. va-
sa in fasciculos 4, 1, 7.
Inprovvisus accessit 3, 9, 6. incen-
dit lucum 3, 2, 5.
Inprovviso adoriri castra 3, 17, 2.
Inprudens incidit in manus 4, 5,
4. lembo adpulit Ambraciam
2, 7, 14.
Inprudentiâ suorum deductus 1,
5, 11.
Impugnare nostros 1, 3, 10.
Inquietare hostem 2, 5, 26. in-
quietatur exercitus 2, 2, 14. in-
quietati confectaque statione ac
pluvia 2, 5, 25.
Inquinari fuga 1, 9, 3.
Inquietus 2, 9, 1.
Inridentes commilitones 4, 6, 2.
Inritus refugit equis ad Mithri-
darem 2, 5, 30.
Inruere proximos agros 1, 5, 16.
Inrumpere 3, 9, 4. Lydiam 1, 8,
12. avide ad castellum 3, 17,
4. in medios hostes 4, 5, 4. per
munimenta 2, 5, 26. per por-
tas 3, 9, 5. utrimque 2, 4, 4. in-
rupturus per alterum locum 1,
4, 4.
Infalubres cibi 2, 5, 13.
Inicius 1, 1, 9.
Inscribere interiora vaginarum 3,
13, 5. medicamento manum 1,
11, 14.
Insequi aliquem 2, 5, 34. castel-
lanos 3, 9, 3. ceteros avidus
1, 10, 3. fugientes avide 3, 10,
1. hostes 1, 4, 2. insequens fu-
gentem 2, 5, 24. hostis 2, 3,
7. insequentem fugere 2, 5, 44.
insequentes avide Celtiberi 2,
5, 8. detinere 2, 13, 5. insecu-
tus aversos cecidit 2, 6, 5. plau-

strum 3, 3, 5. insecuti temere
oppidani 3, 10, 2. insecutos eo
perducere 2, 5, 1.

Insidere equis 2, 4, 5. 2, 12, 1.
mulis 2, 4, 1. utribus 3, 13, 6.
omnia superiora 4, 5, 10. insi-
det ei picus in capite 4, 5, 14.
insedit hostis superiora 1, 5, 15.
insidentes praecipitare 2, 4, 12.
Infesta loca 2, 5, 32.

Insidiae dispositae 2, 5, 29 & 39:
2, 9, 7. 2, 12, 2. praeparatae 2,
5, 35 & 44. verae 2, 12, 2. in-
sidiarum aliquid 1, 2, 7. locus
2, 5, 37. metus 1, 5, 28. 2, 9,
7. insidias disponere 3, 11, 3.
distribuere 2, 5, 19. providere
2, 5, 24. suspicari 3, 17, 9. ten-
dere 2, 5, 31. in insidias dedu-
cere 3, 10, 6 & 7. insidiis ad-
petere aliquem 2, 5, 30. de in-
sidiis in itinere factis 1, 6, 1.
in insidiis disponere manum 3,
16, 3. ponere electos 2, 5, 23.
Insidiari alicui 1, 8, 5. civitati 3,
2, 5. hilaritati 3, 3, 2. insidia-
ti ei classe 1, 4, 1. juxta mu-
ros erant 3, 10, 5.

Insidiatores dispositi 2, 5, 22. 3,
7, 3. eludere 1, 2, 8. ignem a-
cervis subjecerunt 3, 10, 5. ab
insidiatoribus excipi 2, 5, 11.
Insidiosa expeditio 4, 1, 43.

Insignis formae cerva candida 1,
11, 13. insigne quidquid exem-
plorum prol. 1. insignes spe-
cie filiae 4, 1, 10.

Insignia abjecta 2, 1, 14. & arma
Poenorum 4, 7, 12.

Insolens succellibus proeliorum
1, 3, 3.

Insolentiae plenae conditiones
1, 11, 4.

Insomnis hostis 2, 9, 1.

Inspectio urbis 1, 1, 5.

Instare 4, 7, 5. a tergo 1, 5, 1 &
5. 2, 5, 32, 3, 10, 5. alicui 2,
13, 7. castellanis 3, 9, 3. per-
tinaciter fugienti 2, 6, 10. in-
stat P. Scipio 1, 3, 5. instant
victores fugientibus 2, 6, 10.
instans Fabius 1, 5, 28. pugna
1, 12, 7. instantem avertere 2,
13, 10. instandi arbitrium 2, 3, 9.

Instinctus inpetu 2, 1, 3.

Instinctu adsecutus est, 2, 7, 12.
N n 4 In-

I N D E X II.

- Instituere fossam** 3, 7, 4. **instituit** columbas illuc devolare 3, 13, 8. **infestari naves** 2, 1, 18. **immittere equites in flumine** 1, 4, 9. **producere** 1, 4, 8. **reducere** 1, 4, 5. **instituta opera** prol. 1. **instituti in castris ignes** 2, 12, 4. **instituta convivia** 3, 15, 6.
Institutum est Ariovisto 2, 1, 16.
Instrata jumenta centunculis 2, 4, 6.
Instruere aciem 2, 1, 3. 2, 3, 12. 2, 5, 34. **in colle** 2, 2, 3. **pro vallo** 3, 17, 4. **triplicem** 2, 8, 20. **aliquem fallacia** 3, 3, 6. **classem** 1, 7, 3. **hostili habitu** 4, 7, 23. **consilium alicujus** 1, 8, 7. **ducem prol.** 1. **obpugnationem** 3, 10, 2. **obsessos** 3. prol. **Pythiam pecunia** 4, 7, 37. **quosdam habitu Illyriorum** 2, 5, 10. **scientiam rei militaris prol.** 1. **instrui auxiliis** 2, 12, 3. **instructus com meatibus** 3, 5, 2. **ornatu** 3, 2, 4. **instructa acies** 2, 1, 2. 2, 3, 6. **armis ala** 4, 1, 28. **classis** 2, 5, 47. **instructum castellum munitione** 3, 17, 4. **instructos suos ostendit** 2, 5, 31. **instructissima castra esculentis** 2, 5, 14.
Instructionis ordo 2, 3, 4.
Instructura Macedonum 2, 3, 17.
Instrumenta moliantur 1, 1, 6.
Insuere litteras venationi 3, 13, 3. **insutas litteras habere** 3, 13, 6.
Insula Cypros 4, 7, 45. **paullo remotior** 1, 4, 9. **insulam continenti jungere** 3, 13, 6.
Insuper 1, 11, 2. 2, 7, 7. 4, 1, 2. 4, 7, 36.
Insuperabiles sunt universos ad gradientibus 1, 10, 1. 4, 7, 6.
Intacti fructus 4, 3, 13.
Integra conscientia 1, 9, 3. **integri excipiunt fessos** 2, 3, 16. **integrae vires** 2, 1, 2 & 7. 2, 2, 14.
Intelligere difficultatem 3, 6, 2. **majoriem manum esse** 1, 10, 3. **viros Consulum junctas** 1, 1, 9.
Intemperanter 2, 5, 14.
Intempesta vox 2, 5, 12 & 25. 2, 10, 2.
Intempestiva postulatio 1, 10, 1.
Intenti expectatione 1, 4, 9. **hostes** 1, 5, 16. **praedationi** 1, 6, 1. **intentior ob exercitum** 2, 5, 4.
Intentio per haec advocata 1, 5, 18.
Intentata militi silva 1, 2, 2.
Inter angustias deprehensus 1, 5, 17. **bina castra esse** 2, 5, 33. **duos montes** 1, 5, 8. **difficultates superandi amnis** 2, 5, 20. **disimulationem** 1, 1, 5. **iplos pugnare** 1, 10, 4. **moras decertandi** 2, 1, 8. **se conjurare** 4, 1, 4. **omissa ira** 1, 10, 4.
Intercidere eum jussit 2, 13, 5, vias fossis 1, 5, 5.
Intercipere jumenta 3, 2, 9. **intercipi cum copiis** 2, 4, 16. 4, 7, 41. **intercipiuntur epistolae** 1, 4, 13. **interceptae epistolae** 1, 8, 8. **intercepta praedia** 1, 4, 13.
Intercludere accessum fossa 3, 9, 9. **interclusus hostis** 1, 5, 8. **intercludi hostes ab oppido** 3, 10, 4.
Interdicere usum omnibus 4, 1, 6.
Interdium 2, 5, 16. 3, 3, 6.
Interest utriusque partis plurimum 2, 5, 38.
Interficere aliquem 3, 16, 1. **manu sua** 4, 7, 39. **omnes virilis sexus** 1, 11, 6. **Pharnastanem** 2, 5, 37. **Romanos** 3, 3, 6. **interfici ab hostibus** 2, 8, 14. **in proelio** 4, 1, 46. **universos jussit** 4, 7, 17. **interfecti annulo potiri** 4, 7, 38. **interfecta impedimenta** 2, 1, 11. **interficiendi Gabinorum principes** 1, 1, 4.
Interfluens amnis medius 2, 5, 23.
Interemptus Pyrrhus 2, 4, 9. **interempti chlamyde ornatus** 3, 2, 11.
Intertusa acies proelio 2, 1, 14.
Interim rex Munatius 3, 14, 1.
Inteius paullo securati 2, 5, 31.
Interiores litterae 1, 2, 6. **interiora vaginarum** 3, 13, 5.
Interitus significatur 1, 12, 5. **unius** 1, 1, 10.
Interlucet acies 2, 3, 16.

I N D E X II.

- Intermitti adversariis adventantibus 2, 5, 16. intermissae stationes 1, 5, 16.
- sine Intermissione fieri 2, 5, 16.
- ad Internecionem caedi 2, 5, 24. persequi 4, 7, 15.
- Interpellant legati 1, 1, 10.
- Interponere Aggittarios centuriis 4, 7, 27. interpositus exercitus 3, 10, 4. interposita pactio 4, 7, 25. interpositum tempus induciarum 1, 5, 18. interposita spatia 2, 3, 22.
- Interpretatus est victoriam porrendi 1, 12, 4. hoc pro metu 1, 10, 3.
- Interpretatione efficere, ut &c. 1, 12, 2.
- Interriti milites 2, 12, 2.
- Interrogari a militibus 4, 5, 3. interrogatus, quid &c. 1, 1, 12.
- Intersepire vias parietibus 1, 5, 5. interseptus hostium aditus 1, 5, 11.
- Intervalla modica 1, 5, 22. relicta 2, 3, 17. velitibus implere 2, 3, 16.
- Interveniens flumen 1, 6, 2.
- Interversae rationes 3, 16, 3.
- Intestina seditio 3, 6, 7.
- Intibilis oppidum 2, 3, 1.
- Intra brevissimum spatium 2, 5, 38. castra 1, 5, 24. 2, 1, 2. 2, 5, 12. 4, 7, 7 & 42. fossam 1, 5, 9. munimenta 1, 11, 5. 2, 5, 4. 3, 17, 7. munitiones 1, 3, 4. muros jacere tela 3, 6, 7. noctem 2, 10, 1. palos recipere aciem 2, 3, 17. Panormum copias tenere 2, 5, 4. paucos dies 2, 5, 39. portas recipi 3, 2, 7. suorum ordines 2, 3, 10. vallum 1, 5, 11. 2, 1, 4.
- Intrare aditum 1, 4, 4. angustias munimentorum 3, 17, 5. castrum 3, 2, 9. portum temere 1, 5, 6. Persidem 2, 3, 6. urbein per alveum 3, 7, 4.
- Introducere fortissimos Ephesum 3, 3, 7. introductus in concilium 3, 6, 6.
- Introitus urbis 3, 13, 6.
- Intromittere lalem cupis conditum 3, 14, 3.
- Intuentibus procul species esset 1, 5, 32.
- Invadere aciem 2, 1, 14. castra 2, 5, 25. 2, 10, 2. equitatum hostium 2, 2, 4. hostem 1, 12, 3. 2, 7, 8. 2, 8, 8. 4, 5, 3. oppidum 3, 10, 2. portum cum strepitu 3, 9, 10. res 1, 9, 1. invadit inopinatus 3, 1, 2.
- Invalidus ipse 4, 7, 20. invalidi & inopinati 3, 6, 4.
- Invectus ad aliquos 4, 7, 23. in indeientum portum 3, 10, 8. invecti temere hostes 2, 3, 14.
- Invenire fatigatum cogitationibus 2, 5, 30. nihil praeter unicum verum 4, 3, 6. quemque stantem 4, 1, 8. inveni qualem, talem reliqui 3, 12, 2. inventa effugiendi occasio 3, 13, 2.
- Inventio expleta 3. proli. inventionis eventus proli. 1.
- Invia equiti planities 2, 2, 9.
- Invicem paullatim sinuare 2, 3, 7.
- Invidia commilitonum 4, 7, 36. redigit eos ad modestiam 4, 5, 1.
- Inritus cum jactura repulsi 2, 4, 4.
- Inviros ab Italia extrahere 2, 3, 16.
- Invitare hostem contemtu sui 2, 5, 44. invitati quiesce 2, 5, 31.
- Inulii moriuntur 2, 6, 2.
- Inundatio subita 3, 7, 3.
- Iphicrates, dux Atheniensium 1, 4, 7. 1, 5, 24. 1, 6, 3. 2, 1, 5. 2, 5, 42. 2, 12, 4. 3, 12, 2. 4, 7, 23.
- Ipse cum reliquis effugit 1, 5, 19.
- Ira & desperatio 2, 11, 1. inter se omissa 1, 10, 4.
- Ire jussit tribunos servorum habitu 1, 2, 1. agafones 2, 4, 6. e navibus velocissimam 3, 10, 8. ad lacerandos hostes 1, 10, 2. ad Regem 1, 2, 3. it prima fortissima legio 1, 6, 1. eunrium latera captivis praetexuit 1, 4, 1. euntes stravit 2, 6, 4.
- Iter angustum 1, 4, 1. 1, 5, 8. brevissimum 1, 1, 6. frequens 4, 1, 1. longum 1, 5, 8. pedestre 2, 5, 42. quatruidi 3, 1, 2. repetitum 1, 4, 3. totum 2, 13, 2. itineris labor 2, 2, 8. itineri signum dare 2, 13, 6. iter facere 4, 2, 1. flectere 1, 4, 5.

I N D E X II.

3. inflectere 1, 5, 13. ingredi 1, 2, 8. maturare 1, 6, 3, sequi 1, 11, 16. iustum conficere 2, 13, 7. tridui conficere 3, 11, 4. itinere desistere 3, 11, 5. spartam petere 3, 11, 5. in itinere insidias facere 1, 6, 1. itinera magna 1, 4, 6. nota 1, 5, 5. occultata 1, 1, 9. itinerum compendia 2, 5, 31. duces 4, 7, 35. per itinera Africae deserta 1, 7, 7.
- Ifaura oppidum 3, 7, 1.
- Id ipsi animi est 4, 5, 7. eo perducere hostes 2, 5, 1. ejusmodi fallacia 3, 3, 6.
- Ita factum est, ut &c. 1, 3, 3.
- Itaque sollicitus, ne &c. 1, 1, 6.
- Italia 1, 3, 3 & 8. 1, 4, 11. 1, 5, 5. 2, 9, 2. 4, 1, 44. 4, 3, 15. Italiae municipia 4, 7, 38. Italiam deferere 4, 7, 39. liberare 4, 7, 25.
- Italica gens 2, 3, 17. Italici novissimi 2, 3, 16. Italicae partes 2, 3, 16. Italicorum fides 2, 3, 16.
- Juba rex 2, 5, 40.
- Juber, aeneatores concinere 2, 4, 3. jussit epistolas reddi civitatibus 1, 1, 1. milites in litus egredi 1, 5, 7. inperum facere 1, 2, 5. ignes fieri 1, 5, 3. miliones abire cum mulis 2, 4, 5. naves incendi 1, 11, 21. prope adnuntiari 1, 9, 2. quosdam struere vallum 1, 5, 3. suos maturius vefci 2, 1, 5. procurrere adversus aquam 1, 4, 9. subsidere 2, 3, 15. tribunos ire servorum habitu 1, 2, 1. jusserrunt virum ire ad regem 1, 2, 3. iussa militum pars subsistere 1, 4, 10. iussio commigrare edixit 4, 1, 10. iussum & responso Deum dixit 1, 10, 3. iussi equites decurrere 2, 2, 12. Poeni recedere 3, 10, 3.
- Iussa peragere 3, 9, 2.
- Iussu alicujus exire 3, 16, 4. facere aliquid 2, 7, 1 & 2. ducis diruere Rhegium 4, 1, 38. Lacedaemoniorum 1, 1, 10.
- Judaecos adortus superavit 2, 1, 17.
- Jugum destinatum 4, 6, 2. natura munitum 1, 2, 8. occupare 4, 6, 2. suspectum 1, 2, 8. sub jugum mitti 4, 1, 19. juga Callidromi 2, 4, 4. montium 2, 4, 3. tenere praesidio 2, 4, 4.
- Jugulati hospites 1, 9, 1.
- Jugurtha 2, 1, 13. 2, 4, 10. de Jugurthae captivitate res parum processit 1, 8, 8.
- Jugurthinum bellum 3, 9, 13. 4, 1, 2.
- Julianus exercitus 2, 3, 22.
- Julius Civilis 4, 3, 14.
- Jumentum in aversam partem inflectere 3, 13, 4. jumenta agere 3, 2, 8. frumentatum egressa 3, 2, 9. instrata centunculis 2, 4, 6. saccis frumentariis mittere 3, 2, 8.
- Jungere dola 1, 7, 1. fortissimas Macedonum alicui 3, 3, 7. insulam continenti 3, 13, 6. pontes & fusiores ripas 1, 1, 6. se collegae 1, 1, 9. jungi Hannibali 1, 1, 9. pontem oportet 4, 2, 1. junctis Livii & Neronis exercitus 1, 2, 9. sanguine alicui 4, 1, 31. junctae a latere naves 1, 4, 12. paludes campis 2, 5, 6. vires 1, 1, 9. juncta cum Pompejo castra 2, 1, 3.
- Junius Didactor 2, 5, 25. D. Cos. 4, 1, 20.
- Jupiter Deorum maximus 1, 12, 12.
- Jurare se victores redituros 1, 11, 1.
- Jurgium dirimere 3, 2, 10.
- Jus dicere 4, 5, 14. juris Atheniensium Cherronesus 1, 4, 13.
- Jurejurando primo facti milites 4, 1, 4.
- Iustum iter 2, 13, 7. nihil expectare 1, 11, 4. proelium 2, 7, 8.
- Justitiae fama 2, 11, 7.
- Juvenes similiter adfectos admoovere 1, 10, 1. 4, 7, 6.
- Juventus jaculis & sagittis exercetur 3, 5, 3.
- Juxta collem 2, 3, 14. litus 1, 4, 1. muros 3, 10, 5. oppidum ponere 3, 10, 5.

L.

Laberius 1, 5, 15. 4, 5, 10.
Labi equis 1, 5, 16. lapsa disciplina 4, 1, 2.

T. L2-

I N D E X II.

- T. Labienus, C. Caesaris legatus** 2, 5, 20 & 36. 2, 7, 13.
- Labor addidus** 4, 1, 21. **itineris** 2, 2, 8. **labori veniam pacifici proli** 1. **laborem in necessaria munera reservare** 4, 6, 2.
- Laborare inedia** 2, 1, 4. **laborat commercio inops** 2, 5, 14. **laboranti submisit turmas** 1, 10, 2.
- Lacedaemon** 1, 1, 10. 3, 11, 5. **Lacedaemonem pervenire** 1, 1, 10. **versus actum agmen** 4, 7, 13.
- Lacedaemonius quidam nobilis** 4, 5, 12. **Lacedaemonii** 1, 1, 10. 1, 3, 7 & 9. 1, 4, 2. 2, 2, 12 & 13. 2, 5, 26. 2, 11, 4. 3, 11, 5. 3, 12, 1. 3, 15, 2. 4, 7, 13. **pugnam distulerunt** 2, 1, 10. **securi** 2, 5, 42. **Lacedaemoniorum duces** 1, 4, 12. **exercitus** 3, 11, 5. 4, 2, 6. **trecenti** 4, 2, 9. **Lacedaemoniis significatur interitus** 1, 12, 5. **Lacedaemonios expugnant Thebani** 1, 11, 6. **adversus Lacedaemonios dimicare** 1, 11, 6.
- Lacerare & carpere cohortes** 1, 10, 1. 4, 7, 6.
- Lacessere agmen** 1, 4, 2. **hostes** 1, 5, 6. 1, 10, 2. 2, 5, 3. **laccessi classe** 3, 9, 7. **laccessi barbari** 2, 5, 8.
- Lacetani** 3, 10, 1.
- Lanceas vibrare** 2, 1, 3.
- Languentes Athenienses** 2, 1, 9. **languentium habitus** 2, 11, 2.
- Lapis quadratus** 3, 3, 5. **lapidibus ignem excutere** 1, 12, 10.
- Laqueo vitam finire** 4, 7, 5. **laqueis buculos ad arbores adligare** 1, 5, 26.
- Largiri pecuniam** 4, 7, 36.
- Lasitudine deficere** 2, 1, 15.
- Later agmen hostium** 1, 2, 8. **aliquid insidiarum** 1, 2, 7.
- Latebrae obscurae** 1, 3, 10.
- Latina lingua** 2, 4, 10. **Latini nominis socii** 4, 7, 25. & **Volsi hostes** 2, 8, 5. **cum Latinis confingere** 1, 11, 8.
- Latine clare praedicare** 2, 4, 10. **loqui** 3, 2, 3.
- Latus pabularum** 1, 1, 7.
- Latitudo ampla** 2, 3, 17. **ingens** 1, 5, 19.
- Latrantes canes** 1, 5, 25.
- ex Latrone dux** 2, 5, 7.
- Latus alterum** 1, 4, 7. **castrorum** 2, 5, 37. **dextrum** 2, 3, 22. **sinistrum** 2, 3, 1, 2 & 22. **utrumque** 1, 4, 2. 2, 3, 17. **viae** 2, 12, 4. **ad latus confluere** 3, 9, 6. **latere alio circumfudit ea** 1, 2, 7. **a solo tentari** 3, 9, 6. **ducta brachia** 3, 17, 5. **ex alio Clodium terruit** 1, 5, 21. **latera angustiarum** 2, 5, 24. **cun-tium praetexuit captivis** 1, 4, 1. **infirmiora** 2, 3, 2. **superiora** 1, 5, 15. **valis** 4, 5, 10. **viae praedictae** 1, 5, 24. **utraque** 2, 5, 32. **per utraque explicatus** 1, 6, 1.
- Laureati fasces** 4, 5, 1.
- Lauron oppidum** 2, 5, 31.
- Laxius accipere hospitium** 4, 1, 10.
- Laxare agmen** 2, 12, 2. **Laxati manipuli** 2, 6, 2. **ordines** 1, 5, 16. 2, 6, 6.
- Laelius** 1, 2, 1. 2, 3, 16. **C. legatus** 1, 1, 3. **D. 2, 5, 31. Laelios, non Aelios perisse credunt** 4, 5, 14.
- Laetum aliquem dimittere** 4, 7, 36.
- Laevinus (Valerius)** 2, 4, 9. 4, 7, 7.
- Legatus, C. Laelius** 1, 1, 3. **C. Caesaris, T. Labienus** 2, 5, 20. **Epirotarum Cineas** 4, 3, 2. **Sertorii, Hirtulejus** 1, 5, 8. **legatum ad Consulem mittere** 3, 3, 1. **cum ignominia dimittere** 4, 1, 37. **legati Aetolorum** 1, 4, 6. **Hergetum** 4, 7, 31. **Lacedaemone missi** 1, 1, 10. **Romanorum** 1, 8, 6 & 7. **Syphacis** 2, 7, 4. **Titurius Sabinus & Cotta** 3, 17, 6. **legatorum adventus** 3, 16, 6. **reditus** 1, 4, 6. **species** 1, 2, 4. **legatis praecepit** 1, 1, 9. **respondere benigne** 3, 11, 1. **legatos dimittere** 2, 3, 4. 3, 11, 1. **mittere** 1, 11, 4. 3, 7, 3. **missos corrumpere** 1, 8, 8. **relinquere** 1, 1, 9.
- Legatio perpetrata** 3, 13, 1. **legationem minuire** 1, 2, 1.
- Legere cochleas** 3, 9, 3. **libros pql.** 1. **oram maris** 1, 4, 7. **leg-**

I N D E X II.

- gentem confundere acervo rerum prol. 1.
- Lecti duo 4, 3, 7. lectissima manus 3, 16, 3. lectissimos retinere 1, 6, 3.
- Lectio multa 4. prol.
- Lectorem huc usque perducere 3. prol.
- Legio cum legato suo elisa est 2, 5, 31. decima 1, 11, 3. 4, 5, 11. fortissima prima it 1, 6, 1. hostem adgressa ex insidiis 1, 6. 2. seditiosa inermis 4, 1, 43. tota infrequens retetur 4, 1, 46. legionis acies *ibid.* praees 4, 1, 43. robur 2, 3, 16. signa submittere 4, 1, 43. legionem dimittere 4, 1, 32. emittere in praesidium 2, 5, 31. infestare a tergo *ibid.* in oculis collocare 1, 6, 2. totam exauctorare 4, 5, 2. corruptam ad prodicionem simulat 1, 11, 2. in legione esse 4, 1, 32. militem facere 4, 1, 12. legiones cedentes exercitui 2, 8, 12. civium Romanorum 1, 9, 2. duae 3, 17, 6. firmissimae 2, 3, 22. missae 1, 2, 7. seditionem movent 1, 9, 4. superveniunt 1, 1, 6. turissime pervenerunt 1, 8, 5. legionum signa 2, 8, 8. supplementum 4, 1, 43. in adventum trahere bellum 1, 8, 5. legiones expectare *ibid.* habere in Cappadocia 1, 1, 6. in acie prima locare 2, 3, 21. in fronte disponere 1, 3, 22. quatuor educere armatas 4, 1, 43.
- Legionarios in cornibus collocare 2, 3, 4.
- Lembus unus 2, 7, 14.
- Lentius procedit media acies 2, 3, 6.
- Lentulus 4, 5, 5.
- Leonidas Lacedaemonius 4, 5, 13.
- Leptines Syracusanus 2, 5, 11.
- Levatae prorae 1, 5, 6.
- Levis armatura 2, 3, 4, 6, 10, 17 & 20. 2, 5, 1, 26, 31 & 33. 4, 1, 18. leve periculum & detrimendum 3, 17, 4. proelium 2, 5, 12. leves Hispani 2, 5, 31. materiae 1, 5, 27. levia proelia 2, 7, 4. levissima opera 2, 7, 7. levius animadvertere 4, 1, 16.
- Leucadia commercibus abundans 2, 4, 5.
- Leutychidas, dux Lacedaemoniorum 1, 11, 7.
- Lex non pugnandi 2, 1, 16. lege nulla impediri 4, 1, 11. sub leges redigere 4, 7, 18.
- Liberi & conjuges 1, 3, 6. 4, 5, 22. Faliscorum 4, 4, 1. in servitutem abducti 1, 11, 6. liberos conjugemque tolerare agello 4, 3, 3.
- Libera recedendi occasio 3, 11, 3. liberum arbitrium 2, 3, 9. statum 1, 4, 9.
- Libere transgredi flumen 1, 5, 1. liberius scrutari 1, 2, 1.
- Liberalissimae epulae 1, 11, 19.
- Liberalitate pensare injuriam 1, 16, 3. liberare Campaniam petulo 1, 9, 1. flumen 1, 5, 3. 4, 7, 28. Italiam 4, 7, 25. Locros obsidione 4, 7, 26. rempublicam 3, 6, 7. suos obsidione 1, 17, 4.
- Libertas detracta 2, 11, 3. libertatis ejus esse 1, 11, 4. libertatem dare fortibus 4, 7, 24.
- Libri priores 3. prol. librorum trium promissum 4. prol.
- Liburni 2, 5, 44.
- Licendo ad id pretium agrum perducere 3, 18, 2.
- Licet id per hostem 3, 9, 6. ipsi abire incolumi 3, 17, 3.
- Licentiora convivia 1, 1, 5.
- Licentia otii 4, 1, 15. licentiae militum succumbere 4, 5, 1.
- Licinius M. Crassus 1, 11, 3. 2, 4, 7. P. Procos. 2, 5, 28.
- per Licorem scindere vestimenta 4, 1, 28.
- Lignorum copia 4, 7, 8. ligna admove re vallo 4, 7, 8. ferriari 4, 7, 8. humida incendere 3, 10, 5. lignis defici 2, 5, 13. sarmentisque se onerare 1, 17, 7.
- Lignatum procedere 2, 1, 6.
- Lignationis angustiae 2, 5, 13. in lignationem exire 1, 5, 3.
- Ligur dux 3, 9, 3. Ligures 1, 5, 16. 2, 3, 16. 4, 1, 46. nostris obsequii errorem 1, 5, 26. universi 3, 17, 2. Ligurum fides 1, 2,

INDEX II.

1, 2, 6. oppidum, Luna 3, 2, 1.
 Liguria 1, 5, 16.
 Lilybaeum 3, 10, 9.
 Limitem agere 1, 5, 10. limites
 acti 1, 3, 10.
 Limo inhaerere 2, 5, 6. immerfi
 2, 5, 7.
 Lingonum civitas opulentissima
 4, 3, 14.
 Lingua Hetrusca 1, 2, 2. Latina
 2, 4, 10. utrâque tradita mo-
 numenta prol. 1.
 Liparum obfidio 4, 1, 31.
 Litana filva 1, 6, 4.
 Litterae interiores, praesignatae
 1, 2, 6. plumbo scriptae 3, 13,
 7. religatae ad brachium *ibid.*
 resignatae 1, 2, 6. signifi-
 cant 1, 11, 14. litterarum pars
 1, 2, 6. litteras dimittere circa
 municipia 4, 7, 38. infutas ha-
 bere 3, 13, 6. membranis man-
 dare 3, 13, 3. mittere 1, 2, 6.
 sibi supervenisse finxit 3, 11, 1.
 Litus hostile 4, 1, 33. proximum
 3, 16, 5. litori adposita civitas
 3, 10, 8. litora sicca 2, 13, 11.
 Livius auctor 2, 5, 31. tradit 2, 5,
 34. dux 3, 3, 6. Salinator 1, 1,
 9, 2, 3, 8. M. 4, 7, 15. Livii &
 Neronis exercitus 1, 2, 9. Livio
 obferre apros 3, 3, 6.
 Lixae agasonesque armati 2, 4, 6.
 lixarum numerus 4, 1, 1. lixas
 servosque dimittere ad munera
 2, 1, 6.
 Locri obfidetur a Crispino 4, 7,
 26. Locros liberare obfidione
ibid.
 Locus alter 1, 4, 4. amplior 1, 5,
 2. aratus 3, 15, 3. artus 2, 2,
 14. confragosus 2, 5, 35. con-
 sultationi praebetur 3, 2, 6. de-
 pressus 1, 5, 24. editus 2, 5, 15.
 eruptioni aptus 1, 5, 27. hic
 non alienus est 1, 7, 7. humi-
 lis 3, 7, 3. iniquus 1, 1, 11.
 1, 5, 12, 13 & 14. 4, 5, 8. in-
 fidiarum 2, 5, 37. opportunus
 3, 17, 4. patefactus 2, 3, 14.
 praeparatus 3, 15, 3. propin-
 quus 3, 13, 8. superior 2, 5, 17.
 voraginosus & praealtus 2, 5,
 7. loci commutatio 2, 2, 11.
 iniquitates 2, 4, 4. natura 2, 2,
 6. 2, 5, 5. obportunitas 1, 4,

13. possessio 3, 2, 4. locum ca-
 stris capere 2, 7, 12. dare ali-
 cui ad fugam 2, 6, 9. deligere
 1, 5, 3. 2, 2, 2. eundem occu-
 pare 1, 4, 5. idoneum capere
 4, 6, 1. recuperare 4, 1, 23. lo-
 co cedere 4, 1, 34 & 35. fugi-
 tivis 4, 1, 26. hostibus 4, 1, 13.
 confidere 4, 6, 3. consistere 4,
 1, 8. eodem hibernare 1, 9, 1.
 loca campestria 2, 12, 4. con-
 fragosa 2, 5, 3 & 20. 2, 5, 19.
 difficillima 1, 5, 1. diversa 1,
 4, 9. 1, 5, 26. ignota 2, 5, 6.
 hosti infesta 1, 4, 1. iniqua 2,
 5, 10 & 36. 2, 7, 3. 4, 2, 8. 4,
 5, 9. infesta 2, 5, 32. munitione
 tuta 3, 4, 6. silvestria 2, 3,
 3. superiora 2, 5, 2. vadofa 2,
 5, 43. vallo comprehendere 2,
 11, 7. locorum conditio 1, 6,
 3. 2, 6, 6. fructus 2, 11, 7. gra-
 tia 1, 1, 5. ignari 2, 5, 7. ini-
 quiras 1, 5, 18, 24 & 28. 2, 13,
 4. iniquitate vinci 1, 10, 3. na-
 tura 2, 5, 31. obportunitas 1,
 4, 2. locis montuosis aptius 3,
 8, 12. pluribus communire ca-
 stella 1, 8, 11. quibusdam di-
 spofitus cibus 3, 13, 8.
 Locare equitatum in cornu 2, 3,
 22. legiones in prima acie 2,
 3, 21. quadrigas in fronte 2, 3,
 17. locatae in confpectu capti-
 varum habitu matronae 4, 7,
 44. in media acie cohortes 2,
 3, 5.
 Longus coronae ambitus 1, 5, 23.
 ulus 2, 1, 9. belli 3, 2, 3. long-
 gum agmen 1, 6, 3. est singu-
 la persequi prol. 1. iter 1, 5, 8.
 proelium 1, 5, 15. 4, 5, 10. tem-
 pus 1, 2, 4. longa obfidione
 angi 3, 15, 6. longo spatio di-
 stare 3, 8, 2. longe major exer-
 citus 2, 5, 9. minor 2, 3, 12.
 longior ordo 4, 6, 4. longius
 avocari ad persequendum 3, 9,
 4. cedendo protrahere 3, 10, 5,
 fita regio 2, 5, 31. longissime
 remota pars 3, 2, 10.
 ex Longinquo 2, 1, 7, 2, 13, 11.
 uti sagittis 2, 2, 5.
 Loqui Latine 3, 2, 3.
 Loris & clavis adjutus 3, 9, 3.
 Lucani 1, 4, 1. 2, 3, 12 & 21. in
 Lu-

I N D E X II.

- Lucanos exercitum ducere** 1, 6, 1.
Luceria 4, 1, 29.
Luctari cum equi cauda 1, 10, 1. 4, 7, 6.
Lucullus L. 2, 1, 14. 2, 2, 4. 2, 5, 30. 2, 7, 8. 3, 10, 7. 3, 13, 6.
Lucus erat extra muros 3, 2, 5.
sacer Diti patri 1, 11, 10. **lucum noctu incendere** 3, 2, 5.
Ludi magister 4, 4, 1. **Ludi gymnici** 2, 11, 1.
Ludite milites I. 12, 1. **per Ludibrium** 1, 5, 16.
Ludificatione concitari 2, 5, 4.
Lugere aliquem fas est 4, 1, 38.
Luctu affligi 2, 9, 2.
Lumen hoc Numina ostendunt 1, 12, 6. **observare** 3, 12, 1. **ostendere ex arce** 3, 12, 1. **lumina ad tollere** *ibid.* **cessantia** 2, 1, 16.
Luna, oppidum Ligurum 3, 2, 1. **adversa** 2, 1, 12. **cava** 1, 5, 1. **decrefcens** 2, 1, 16. **lunae defectus** 1, 12, 8.
Lunata acies 2, 3, 4.
Lupum ostendere pugnantibus 1, 10, 4.
Lustitani 3, 5, 2. **Lustitanorum dux**, **Viriathus** 2, 13, 4.
per Lustitaniam ducere cervam 1, 11, 13.
Lutatius Q. Catulus 1, 5, 3.
Lux prima 2, 5, 21 & 24. 2, 13, 7. 3, 6, 33. 3, 8, 3. 3, 10, 5. 4, 7, 22. **lucis cibique avidae columbae** 3, 13, 8. **exortus** 2, 12, 1.
Lydia 4, 7, 30. **Lydiam intrumpe-re** 1, 8, 12.
Lyfander Lacedaemonius 1, 5, 7. 2, 1, 18. 4, 1, 9.
Lyfimachus 1, 5, 11. **rex Macedonum** 3, 3, 7.

M.

Macedo Alexander 4, 3, 10. **Macedones collocati in fecunda acie** 2, 3, 16. **equites** 2, 7, 8. **exarmati genere telorum** 2, 3, 20. **transfugientes** 2, 7, 8. **Macedonum arcana** 1, 4, 13. **fortissimi** 3, 3, 7. **instruenda** 3, 3, 17.
Macedonia 4, 2, 1. 4, 6, 3.
Macedonicus habitus 3, 2, 11. Q. Metellus 4, 1, 23. **Macedonica phalanx** 2, 3, 17.
Machinamenta & opera depofita 3. **prol.**
Madentes nervi 4, 7, 30.
Madefacta coria 4, 5, 18.
Magnetum oppida duo 3, 8, 2.
Magnus confenfus 3, 9, 5. **curfus** 2, 7, 8. **exercitus** 2, 4, 8. **modus vini** 2, 5, 12. **ftrepitus** 3, 9, 10. **tumultus** 2, 4, 1. **magna copiarum fiducia** 4, 7, 7. **manus equitum** 4, 7, 32. **pars barbarorum** 2, 2, 13. **reliquiarum** 4, 7, 39. **fumma** 4, 7, 35. **vii avium** 1, 2, 8. **tritici** 3, 15, 5. **magna praemio follicitatus** 3, 6, 4. **magna itinera** 1, 4, 6. **major circuitus** 1, 1, 11. 1, 5, 13. **exercitus** 2, 5, 19. **longe noftro** 2, 5, 9. **Armenia** 2, 1, 14. 2, 2, 4. **constantia** 4, 5, 6. **molitio** 1, 1, 8. **multo hoftium manus** 1, 10, 3. **maius praefidium** 1, 4, 9. **majorem in modum vexare** 2, 5, 13. **majora castra** 2, 5, 34. **maximus Deorum Jupiter** 1, 12, 12. **maxima pars** 1, 2, 1. **paupertas** 4, 3, 5. **maximum frigus** 2, 3, 23. **maxime aptus eruptioni locus** 1, 5, 27. **inbelles Suefferani** 3, 10, 1. **inpar equitatu** 2, 12, 2. **fieri ca cupiebat** 1, 1, 6. **notabiliter** 4, 1, 1.
Magnifice haec fiunt prol. 1. *
Magnificencia multiplex 2, 11, 5.
Magnitudo animi 1, 8, 2. 1, 12, 1. **ingens** 2, 5, 4. **telorum** 2, 5, 4.
Magifter equitum Coflus Corn. 2, 8, 10. **Fabius Rullus** 4, 1, 39. **Minucius** 2, 5, 22. **ludi** 4, 4, 1. **magiftrum virgis agendum tradere pueris** 4, 4, 1.
Magiftratus Hennenfium 4, 7, 22. **in magiftratu fe pro Rep. devovere** 4, 5, 15. **magiftratus feliciores** 4, 5, 6.
Mago, dux Carthaginienfium 2, 5, 23. 3, 6, 5. 4, 7, 26.
Maharbal 2, 5, 12.
Malos exaequantes altitudinem jugi subrexit 3, 8, 3. **navium erigere** 2, 5, 46.
Mandatum ei fuerat bellum 1, 1, 9. **mandatae membranis litterae** 3, 13, 3.

Man-

I N D E X II.

- Mandragorae venenum** 2, 5, 12.
mandragorâ permiscere magnum vini modum 2, 5, 12.
Mandro Archipirata 3, 3, 7.
Mane ostendere vestigia 1, 11, 9.
procedere in aciem 2, 1, 1. **proflare auras** 2, 2, 7.
Manere in Italia 1, 3, 8. **in litore hostili** 4, 1, 33. **manet eos supplicium** 4, 1, 17. **exitus pugnam** 1, 10, 2. **manens ibi multitudo** 2, 12, 4. **praetorium in castris** 2, 5, 34. **manentibus est spes salutis** 4, 7, 21. **mansuris necessaria sunt** 1, 5, 3.
Manifesta deficiendi voluntas 4, 7, 22. **manifestissima clades** 2, 7, 3.
Manipuli inter se distantes 2, 3, 16. **laxati** 2, 6, 2.
Manlius A. Cos. 1, 9, 1. **Cn.** 1, 11, 1. 2, 6, 7. 2, 7, 11. **filius** 4, 1, 41. **Imperiosus** 4, 1, 40.
Mantinia 3, 11, 5.
Manrinienſes *ibid.*
ex Manubiis nihil convertere in suum 4, 3, 15.
Manus Aegyptiorum 2, 3, 13. **agros vicosque per diversa incendit** 1, 8, 4. **cetera** 1, 4, 4. **circumducta per avias regiones** 2, 5, 17. **collocata in insidiis** 2, 5, 10. **exigua** 2, 1, 4. 2, 7, 2. **firmissima militum** 2, 5, 42. **hostium** 1, 5, 8. **multo major** 1, 10, 3. **ingens captivorum** 2, 9, 6. **lectissima** 3, 16, 3. **magna equitum Romanorum** 4, 7, 32. **media** 1, 5, 14. 4, 5, 9. **parva equitum peditumque** 2, 4, 6. **validissima** 1, 4, 5. **manum extis subponere** 1, 11, 14. **magnam elidere** 1, 6, 4. **mittere adversus Sabinos** 1, 8, 4. **obprimere** 1, 4, 9. **submittere** 3, 6, 1. **manu adreptus signifer** 2, 3, 5. **sua interficere aliquem** 4, 7, 39. **manus amputatae** 3, 16, 4. **ferreae** 2, 3, 24. **praecisae** 3, 15, 4. **reſtriſtae** 3, 3, 7. **post terga** 4, 4, 1. **in manus Gallorum incidere** 4, 5, 4.
Mapalia velut constituere castra per corpora cohortium 4, 1, 14.
Marathon 4, 7, 43.
Marcellus 2, 2, 6. 2, 4, 6. **M.** 2, 4, 8. 3, 3, 2. **Cos.** 4, 1, 44. **collega** 4, 7, 38. **Cl.** 3, 16, 1. 4, 5, 4. **caesus** 4, 7, 26. **Marcelli annulus** 4, 7, 38.
Marcenses vigilia 2, 2, 14.
Marcus L. eques Romanus 2, 6, 2. 2, 10, 2. **Q. Rufus legatus** 2, 4, 7.
Mare alterum 1, 4, 7. **altum** 2, 5, 43. **influit** 1, 5, 7. **maris angustiae** 1, 4, 13. **ora** 1, 4, 7. **mariadjacer pars murorum** 3, 9, 5. **mari terraeque obsidere Lilybaeum** 3, 10, 9. **viſtor exercitus** 2, 2, 11. **a mari adplicare naves** 3, 9, 8.
Marina belua 3, 13, 6.
Maritimus aestus 3, 9, 1. **maritima urbs quaedam** 3, 9, 8.
Marius C. Cos. 1, 2, 6. 2, 2, 8. 2, 4, 6 & 10. 2, 7, 12. 2, 9, 1. 3, 9, 3. 4, 1, 7. 4, 2, 2. 4, 7, 5. **sagam habuit** 1, 11, 12.
Mariani Muli 4, 1, 7.
Marte aequo certare 2, 5, 5. **concurrere** 2, 4, 1. **pugnare** 2, 3, 13.
Masinissa 2, 3, 16. 3, 6, 1. 4, 3, 11.
Massilienses & Rhodii 1, 7, 4.
Mater peperit me Imperatorem 4, 7, 4.
Materia artium 3. **prol. materiae genus** 1, 5, 2. **materia exstructum vallum** 1, 5, 8. **leves adgestae** 1, 5, 27. **materiarum copia** 1, 7, 2. **materiis oneratum vallum** 1, 5, 1. **rates contextuntur** 1, 7, 2.
Matrisfamilias hospitio uti 4, 1, 10.
Matronae quaedam habitu caprivarum 4, 7, 44.
Matura expugnatio 3, 15, 4. **maturius vesci** 2, 1, 5.
Marurare sagam 2, 6, 8. **iter** 1, 6, 3. **promissam victoriam** 1, 11, 11. **transitum** 4, 2, 1.
Mauri 2, 3, 16.
Maximus Q. 4, 7, 36.
Medicus Pyrrhi 4, 4, 2. **medicum detegere regi** *ibid.* **medici plerique** 4, 7, 1.
Medicatum merum 2, 5, 12.
Mediocris staturae esse 4, 7, 29.
Mediolanum 1, 9, 3.

Me-

I N D E X II.

Medius annis 2, 5, 23. 3, 14, 2.
 inter eos 3, 17, 4. inter hostes
 campus 2, 5, 22. media acies 2,
 3, 4, 5 & 21. Babylon flumine
 Euphrate dividitur 3, 7, 4. pars
 2, 3, 20 vis 2, 5, 12. medium
 concilium 2, 9, 5. hostem tre-
 pidantem cadere 2, 5, 33. in
 mediam vallem decurrere 4, 5,
 10. in medio erat silva 3, 8, 2.
 mediae Caesaris copiae 3, 14,
 1. medios circumvenire 2, 3, 5.
 in hostes inrumpere 4, 5, 4.
Medos vincere 1, 11, 19.
Megara 4, 1, 8.
Megarenſes d. cepi facie 4, 7, 44.
Megarenſium classem excipere
 4, 7, 44.
Megistanes 2, 9, 5.
Melanthus, dux Athenienſium 2,
 5, 41.
Meliorum fideliorumque Pythiam
 habere 4, 7, 37. melius in um-
 bra propugnare 4, 5, 13.
Membris mandatae litterae 3,
 13, 3.
Membratim 3, 5, 1.
Memmius C. Tribunus 4, 1, 1.
Memnon Rhodius rex 2, 5, 18
 & 46.
Memor, sibi esse militem 2, 1, 9.
 virtutis Romanorum 2, 1, 13.
Memoriae proditum est 4, 2, 1.
 4, 5, 20. tradere 2, 6, 10. 4, 1,
 16. 4, 3, 13.
Memorabilis victoria 2, 2, 7.
Mens destituendae Reip. 4, 7, 39.
Menses undecim 4, 5, 18. men-
 ſium aliquot mercedes recipere
 3, 16, 3.
Mentionem pacis facere 1, 5,
 18.
Mentiri fugam 3, 10, 7. menti-
 tus est naves litori adplicuisse
 3, 16, 5.
super Merce exposita 3, 2, 10.
Merces constituitur ipsi 4, 4, 2.
 representari proditoribus po-
 test 1, 11, 2. mercede sollicita-
 tus 2, 2, 11. mercedes recipere
 3, 16, 3.
Mercenarii Galli 3, 16, 3.
Merete in ordine 4, 1, 11. sub
 Rutilio 4, 2, 2. Cauro 4, 3, 13.
 cognomen Germanici 2, 11, 7.
 fide ea, ut &c. 4, 4, 2. Cui-

datoris nomen 1, 3, 3. remiſ-
 ſionem supplicii 4, 1, 39.
Meridie ante tabernaculum stare
 4, 3, 11.
Merum medicatum 2, 5, 12.
 mero ac oleo calesceri 1, 4, 7.
 ſomnoque premi 2, 9, 7.
Messana 1, 4, 11. 4, 1, 31.
Messenii 2, 1, 10. **Messeniorum**
 caſtellum 3, 2, 4.
Metari caſtra 2, 3, 9.
Metatores Marii 2, 7, 12.
Metatio haec nunc effecta est 4,
 1, 14.
Metellus 2, 3, 5. 2, 5, 4. 4, 2, 2.
 Q. 1, 8, 8. 3, 7, 3. 4, 1, 2 &
 11. 4, 7, 42. **Macedonicus**
 4, 1, 23. **Pius** 1, 1, 12. 2, 1, 2.
 2, 13, 3.
Metuere nihil tale 3, 1, 2. me-
 tuentis ſuſpicio 3, 17, 7.
Metus diſſimulatus 1, 9, 4. 2, 5,
 32. inſectus hoſtibus 2, 4, 11.
 inſidiarum 1, 5, 28. 2, 9, 7. mi-
 nor 1, 9, 3. ſimulatus 2, 5, 3 & 5.
 3, 6, 1. metus ſimulatio 2, 5, 36.
 merum ſimulare 3, 17, 6. me-
 tu cogere aliquem ad iurandum
 4, 7, 39. exſolutus 4, 7, 24. poe-
 nae coire in collem 4, 7, 24.
 ſeditionis animadvertere in al-
 liquem 3, 16, 3. viperarum per-
 territus 4, 7, 10.
Miles ardentius dimicat 1, 11, 5.
 Athenienſis 4, 7, 44. cibo fir-
 matus 2, 2, 8. diſpoſitus per
 occulta 3, 10, 6. explicatus per
 utraque latera 1, 6, 1. fortiſſi-
 mus 3, 16, 1. **Graecus** 2, 3, 13.
 gregalis 3, 9, 3. longo uſu du-
 ratus 2, 1, 9. nandi & nauticae
 artis peritus 1, 13, 6. peritus,
 & ad omne momentum reſ-
 pondens 2, 3, 7. reductus 3, 11,
 2. robuſtus 2, 3, 1. viribus in-
 firmior 2, 3, 1. undique emiſ-
 ſus 3, 17, 6. militi intentata
 ſilva 1, 2, 2. militem continere
 intra munimenta 3, 17, 7.
 cohortium decimare 4, 1, 37.
 educere 2, 2, 5. facere in le-
 gione 4, 1, 12. paratorem ad
 pugnandum habere 1, 11, 11.
 quemque decimum fuiſſi per-
 cutere 4, 1, 34. quietum in val-
 lo tenere 3, 17, 5. milite bat-

bato

I N D E X II.

baro & rationis indocili uti 1, 11, 13. milites Antiochi 3, 2, 9. armati 1, 5, 9. confusi 1, 12, 7. confummati 4, 3, 12. contristati 1, 12, 5. disincti 4, 1, 43. dispersi 2, 13, 3. dispositi nocte 2, 5, 24. fortissimi 1, 1, 9, 2, 5, 21. fugati turpiter 4, 1, 24. interriti 2, 12, 2. occulti 2, 5, 1. optimi 4, 5, 2. perterriti metu viperarum 4, 7, 10. pigriores 1, 11, 20. probris hostium coacti 1, 11, 1. redacti ad munus 4, 1, 1. relegati in Siciliam 4, 1, 44. Sertoriani 2, 1, 3. sexcenti 3, 9, 2. solertissimi 3, 16, 4. sparsi per Numidas 2, 2, 11. trecenti 1, 2, 5, 1, 5, 15. validissimi 2, 3, 1. velocissimi 3, 9, 3. universi 1, 5, 6. militum disciplina lapsa 4, 1, 2. habitus 2, 1, 6. impetus 2, 2, 2. licentiae succumbere 4, 5, 1. noxa 2, 3, 15. pars iussa subsistere 1, 4, 10. seditionem compescere 1, 9, 1. tribunus 2, 4, 4. P. Decius 4, 5, 9. nobilis, Valerius 4, 1, 30. Tribuni Sempronius Tuditanus, & C. Octavius 4, 5, 7. virtus inrita 2, 3, 24. militibus cortices pro scutis dare 1, 7, 5. dividere praedam 4, 1, 45. milites conclamare vasa iussit 1, 8, 9. constantiores ad pugnam habere 1, 11, 7. educere per ipsam flammam 1, 5, 27. in castris tenere 3, 17, 6. remigesque exercere 3, 2, 2. retinere 2, 1, 6. suos induere armis captivis 4, 7, 45. ad pugnam aptari iussit 1, 8, 5. ad milites procedere 1, 9, 4.

Militare signum 2, 8, 2. militaris rei scientia prol. 1.

Militare sub Hasdrubale Imperatore 4, 3, 8.

Militiae ordines 4, 1, 8. inhabilis 4, 6, 4. militiam detractare 4, 1, 25 & 43.

Milefiorum dux, Thrafsybulus 3, 9, 7, 3, 15, 6.

Milo 3, 3, 1.

Mille sexcenti equites 4, 2, 6. millia, qui &c. 4, 7, 24. citius quatuor 3, 16, 3. octo

militum 2, 5, 21. decem Bojorum 1, 2, 7. militum 1, 1, 9. passuum 1, 3, 10. 3, 11, 5. quatuor 4, 2, 6. tradita custodiae 4, 1, 38. quatuordecim armorum 4, 2, 5. quadraginta hominum 4, 2, 4. utriusque fuisse constat 2, 3, 21. quinque desiderata sunt 2, 3, 21. millium passuum spatium 2, 1, 41. trajectus 3, 13, 6. millibus paucis passuum distare 2, 10, 2.

Miltiades 4, 7, 43.

Minari mortem alicui 4, 7, 39.

transirum 1, 4, 9. minatus bellum 1, 1, 1.

Minax vultus 1, 9, 4.

Mindarus Lacedaemoniorum dux 2, 5, 44.

Minervae sacrum celebrare 3, 2, 8. sacros dies celebrare 4, 7, 13.

Minor longe exercitus 2, 3, 12. metus 1, 9, 3. quinquaginta annos natus 4, 1, 10. minores gladii stricti 2, 5, 27. minora castra 4, 5, 7. minus agiler 2, 5, 47. constanter 1, 11, 21. frequens oppidi pars 3, 9, 2. minime timeri 4, 7, 13.

Ministerium ac servitus 1, 1, 3. ministeria nautica 4, 7, 10.

Minucius Q. Cos. 1, 5, 16. magister equitum 2, 5, 22. Rufus Imperator 2, 4, 3.

Minuere vires exercitu diducto 4, 7, 31.

Mirari victoriam 2, 3, 23.

Mire adversantia hosti incommoda 2, 2, 7.

Miscere velocissimos peditum 2, 3, 22. vera falsis 2, 7, 13. mixti fugitivi 2, 3, 17. mixtos eis, qui extra delictum erant, venire iussit 1, 9, 3.

Miseratione suorum compellere ad deditionem 4, 5, 21.

Mithridates 1, 1, 7, 2, 1, 14, 2, 2, 4, 2, 5, 30 & 33. 4, 5, 21. fugiens 2, 1, 12. Mithridatis praefectus, Archelaus 1, 5, 18. 1, 11, 20. Mithridatem decursu superare 2, 2, 2. a Mithridate obsessi Cyziceni 3, 13, 6.

Mithridaticus exercitus 2, 8, 12.

Mittere aliquos ex principibus 1, 1, 1.

I N D E X II.

- 1, 10. captivum Crotona 3, 6, 4.
 caput intra munimenta 2, 9, 5.
 centuriones paucos 3, 9, 3. classem 1, 3, 9. dispensatorem fidelissimum 3, 16, 3. jumenta onusta saccis 3, 2, 8. legatum ad Consulem 3, 3, 1. legatos ad Hasdrubalem 3, 17, 3. Carthaginem de conditionibus pacis 1, 11, 4. legationem ad Syphacem 1, 2, 1. manum modicam 1, 5, 14. 4, 5, 9. adversus Sabinos 1, 8, 4. milites apud Arpos 3, 9, 2. in hostem 2, 5, 37. perfugam 3, 6, 5. 3, 17, 7. quemdam pro transfuga subornatum 3, 13, 2. quosdam ex militibus in hostium castra 2, 5, 18. Sextum Tarquinium ad hostes 3, 3, 3. signum militare in hostes 2, 8, 2. raptum in hostem 2, 8, 1. supplementum exercitibus 3, 18, 1. transfugam in castra 2, 9, 7. misit ad Xerxen, qui indicaret 2, 2, 14. eis litteras 1, 2, 6. miserunt, qui morarentur Romae 1, 2, 4. mitti praedatum 3, 16, 3. sub jugum 4, 1, 19. missus auxilio Sutrinis 2, 5, 2. erat ad eum a filio nuntius 1, 1, 4. sanguis in principiis 4, 1, 16. missi Lacedaemone legati 1, 1, 10. nocte peraversam partem 2, 12, 3. sunt ad Antiochum regem 1, 8, 7. missae legiones 1, 2, 7. praeter portum naves 1, 4, 14. missa principia 2, 5, 30. missos eos, velut contraria pignora, retinuerunt 1, 8, 6. ad se legatos corrumpere 1, 8, 8.
 Missionem postulare 1, 9, 4. missione honesta aliquem exautorare 4, 6, 4.
 Modus agri 4, 3, 12. vini 2, 5, 12. in modum defunctorum tituli jacent *ibid.*
 Moderatum aut justum nihil expectare 1, 11, 4. moderatiora consilia 4, 7, 3.
 Modicus pons 3, 13, 6. modica manus 1, 5, 14. 4, 5, 9. modicae amplitudinis signum 1, 11, 11. modica intervalla 1, 5, 22.
 Moenia adgredi 3, 10, 1. implere armatis 4, 7, 43. occupata 3, 2,
1. tutari 1, 4, 3. moenium pari diversa 3, 9, 6. moenibus adfidere 3, 18, 1. ad moenia malos subrexit 3, 8, 3. moenibus propinquo loco emittere columbas 3, 13, 8. se continere 3, 11, 3.
 Molas & funes ferre 4, 1, 6.
 Moles ingens 1, 5, 5.
 Moliri fugam 1, 1, 7. 2, 4, 2. instrumenta 1, 1, 6.
 Molitio major 1, 1, 8.
 Molossorum haec erant 2, 5, 19. rex, Arybas *ibid.*
 Monitione consecutus 4, 7, 38.
 Monumenta omnia per censere proli 1.
 Mons arduus 3, 15, 5. asperitimus 1, 5, 21. praeruptus 3, 8, 3. proximus 1, 5, 3. saxeus 3, 9, 3. montis radix 2, 5, 24 & 34. saxa 3, 9, 34. monti admovee aliquem 3, 8, 3. montes abrupti 1, 5, 8. abscissi 1, 4, 7. in conspectu erant 4, 7, 26. proximi 2, 4, 5. montium juga 2, 4, 3. montes collustrare discur satione 1, 5, 28. occupare 2, 5, 38. petere effuso cursu *ibid.* In montes comportare omnia victui necessaria 3, 5, 1. montibus adjutus 2, 3, 9.
 Montuosis locis aptius 1, 8, 12.
 Monstrata a Diis creduntur 1, 11, 13.
 Monychia 1, 5, 7.
 Mora obsidionalis 1, 3, 4. mora fatigare hostem 2, 1, 8. morae decertandi *ibid.*
 Morari circa gratulationem 4, 7, 43. rapiditate 1, 6, 2. Romae 1, 2, 4. ulla praelocatione 3. proli. moratus aliquamdiu 1, 4, 7.
 Morbus simulatus 1, 1, 10.
 Mori fame 4, 5, 23. pro patria 4, 5, 12. moriuntur inulti 2, 6, 2. moriturum se adfirmavit 4, 5, 1.
 Mors Alexandri audita 2, 11, 4. alterius audita 4, 3, 3. dubia 4, 1, 17. ducis 2, 4, 9. multorum 1, 1, 10. mortis cupidus 4, 7, 5. mortem adipisci 4, 5, 15. consciscere sibi 4, 1, 13. minari alicui 4, 7, 39. pati fortiter 4, 5, 21.

Mes

I N D E X II.

- Mos equestris pugnae 2, 3, 22.
 Graecorum 3, 2, 6. obambulandi 3, 2, 1. pristinus 2, 1, 4. more exercitationis adsecutus 1, 4, 9. infulae dependens 1, 12, 5. spectantium stare 2, 3, 1. suo 1, 3, 10. mores Alexandrini 1, 1, 5. moribus senem Imperatorem esse oportet 4, 7, 3.
 Movere bellum in Gallia 4, 3, 14. castra 1, 1, 13. 1, 8, 9, 4, 7, 42. copias ad Sirium 1, 8, 3. discordiam 1, 8, 1. exercitum 2, 5, 21. 2, 13, 7. Fulvium senatu 4, 1, 32. tumultum 1, 9, 3. movere pulvis speciem exercitus 4, 7, 20. movent legiones seditionem 1, 9, 4. moveri parrem adversam minus agiliter sensit 2, 5, 47.
 Morus terrae 1, 12, 3. motu ipso adolescit flamma 1, 5, 28.
 Mobilitas Punicae classis 2, 3, 24.
 Mugitus frequentior 1, 5, 26.
 Mulierum tonsarum crines 1, 7, 3.
 Muliebris ornatus 3, 2, 7. muliebri veste regi 4, 7, 13.
 Multa lectio 4. proli. multum terroris 1, 11, 17. multi Gallorum caesi 3, 17, 7. ignes 2, 12, 4. multae naves hostium 4, 7, 12. urbes 3, 2, 3. 3, 4, 3. multa alimenta 2, 5, 29. ipolia 2, 5, 34. multorum mors 1, 1, 10. multos capere 1, 11, 18. hostium avertit 2, 4, 10. multa audere temere 2, 5, 21. prohibere 4, 5, 12. multo major hostium manus 1, 10, 3. magis 1, 11, 13. post 3, 11, 2.
 Multiplex magnificentia 2, 11, 5.
 Multitudo avium 1, 2, 7. Epirotarum 1, 4, 4. hostium 1, 5, 18. 2, 3, 19. ibi manens 2, 12, 4. inbellis 3, 9, 3. infinita sagittarum 2, 3, 15. ingens 1, 8, 11. 2, 4, 3. hostium 2, 2, 10. Persarum 4, 7, 43. innumerabilis 2, 1, 14. 2, 2, 13. omnis cum tumultu decurrens 3, 9, 10. sagittarum 4, 5, 13. superveniens 2, 3, 13. universa 4, 7, 22. Xerxis navium 2, 2, 14. multitudinis species 2, 4, 6. multitudinem tenere specie consilii 3, 2, 6. multitudine superare 2, 3, 6. uti 2, 2, 14.
 Multi Mariani 4, 1, 7, mulos aglicum fremitu iussit 1, 8, 9. mulis insidere 2, 4, 1.
 Muliones clam cum mulis abire iussit 2, 4, 5.
 Mummius L. 4, 3, 15.
 Munatius interim rex 3, 14, 1.
 Munda 2, 8, 13.
 Municipia totius Italiae 4, 7, 38.
 Munire accessum in castellum 3, 9, 9. castra 4, 1, 24. muniri parva castella iussit 2, 5, 18. viam fugiendi 4, 7, 16. munitus collis 4, 7, 24. munita egregie civitas 3, 2, 6. oppidi pars 3, 9, 2. urbs 3, 6, 3. munitum natura jugum 1, 2, 8. munitae sunt Athenae 1, 1, 10. munita castra Fulvii 2, 5, 21.
 Munimenta destituta propugnatoribus 2, 5, 26. hostium 2, 9, 5. munimentorum angustiae 3, 17, 5. pars 1, 2, 1. munimenta conscendere 3, 3, 2. diruere 1, 1, 1. intra munimenta continere militem 3, 17, 7. deponere rerum pretiosissima 1, 11, 5.
 Munitio Athenarum 1, 1, 10. duplex 3, 17, 4. munitione tuta loca 3, 4, 6. munitiones oppidi 1, 3, 4. reliquae nudatae defensore 3, 9, 10.
 Munus nuptiale 2, 11, 5. ad munus redigi 4, 1, 1. munere vacare 4, 1, 44. in munera necessaria duci reservare laborem 4, 6, 2. muneribus fungi 4, 1, 31.
 Murum occupare 3, 2, 2. muri urbis 3, 9, 1. murorum fiducia 1, 1, 1. pars 3, 2, 10. 3, 9, 5. propugnatio 3, 9, 6. muris succedere 3, 17, 1. muros aggredi 3, 8, 3. circumiri copiis instruit 3, 2, 1. dejicere 1, 1, 10. subire 3, 9, 8. suscitare 1, 1, 10. transcendere 3, 9, 6.
 Mus venit centum denariis 4, 5, 20. muris venditor *ibid.*
 Mutare consilium 2, 7, 9. statum belli 1, 3, 10.
 Mutilus 1, 5, 17.
 Mutinae obsideri ab Antonio 3, 13, 7. a Mutina profugus 1, 7, 5.

I N D E X II.

Mutineses obfess ab Antonio 3,
14, 3.
Myrina 4, 5, 16.
Mytonides Athenienſis 2, 4, 11.
4, 7, 21.

N.

Naevius Q. Centurio 4, 7, 29.
Nandi & nauticae artis peritus 3, 13, 6.
Nasci in Persis 4, 6, 3. **natus honeste** 4, 6, 4. **in Macedonia** 4, 6, 3. **minor quinquaginta annos** 4, 1, 10.
Natione Cyrestes 1, 1, 6. **nationes immanes** 1, 1, 8.
Natura fluminum 2, 2, 7. **loci** 2, 2, 6. 2, 5, 5. **locorum** 2, 5, 31. **perquam similis proli** 1. **rerum** 1, 12, 9. **Romanarum cohortium** 1, 10, 1. **virium** 4, 7, 6. **natura munitum jugum** 1, 2, 8.
Naturalis adſtendi conſuetudo 4, 7, 34.
Natica P. 4, 1, 15.
Navis hostilis 2, 3, 24. **ingens** 3, 2, 10. **praetoria** 1, 1, 2. **navem egredi** 1, 12, 1. **e nave egredi** 3, 2, 10. **naves a latere junctae aut puppe religatae** 1, 4, 12. **barbarorum** 4, 7, 45. **binac** 3, 9, 8. **Chiorum tranſitum tenentes** 1, 4, 13. **circumſtae** 1, 4, 11. 4, 7, 43. **ducentae** 2, 5, 46. **graves** 2, 3, 24. **haerent in ſiccis littoribus** 2, 13, 11. **multae hostium** 4, 7, 12. **onerariae** 4, 7, 14. **oneratae praeda** 3, 3, 7. **onuſtae milite** 2, 5, 42. **pacis ſequeſtres** 1, 4, 13. **paratae in occulto** 4, 7, 19. **paucae hostium** 3, 16, 5. **plures** 2, 5, 44. **praeter portum miſſae** 1, 4, 14. **Punicae decem** 1, 4, 12. **ſociae** 2, 7, 14. **ſubſequentes** *ibid.*
Thebanae 3, 2, 10. **turritae** 3, 9, 8. **veluti victrices** 1, 4, 12. 2, 13, 9. **uni-verſae** 2, 1, 18. **navium aut pontis faciendi copia** 1, 5, 4. **aut materiarum copia** 1, 7, 2. **fiducia** 1, 11, 21. **numerus** 2, 5, 46. **uſu deficiatur** 1, 7, 1. **Xerxis multitudine** 2, 2, 14. **navibus ſuperſtrueretur** 3, 9, 8. **naves adpel-**

lere 3, 9, 4. **ad portum trajicere** 1, 5, 7. **aſcendere** 4, 7, 31. **aedificare in hibernis** 4, 1, 15. **capere** 1, 4, 13. **captivas habere** 1, 4, 12. **conſcendere** 4, 7, 26. **hoſtium elicere ad proelium** 2, 5, 46. **infeſtari inſtituit** 2, 1, 18. **in occulto tenere** 3, 10, 9. **omnes in Thebanos immittere** 4, 7, 19. **primas agi jubet** 2, 5, 46. **reddere** 1, 4, 13. **navibus hoſtium obrutus** 1, 5, 7. **reliquis Lilybaei portum occupare** 3, 10, 9. **e navibus velociſſima** 3, 10, 8.
Navalis acies 2, 5, 47. **navale bellum** 4, 7, 9. **proelium** 1, 3, 6. 1, 12, 11. 4, 5, 45. 2, 13, 9. **praefidium hoſtium** 1, 4, 14. **navali & peſtſtri proelio vinci** 4, 7, 45.
Navigare in Pamphyliam 4, 7, 45. **Syraculae** 1, 4, 12. **navigantem eum conſecuti ſunt navigiis** 1, 5, 5.
Navigia omnia 3, 10, 8. **parva** 1, 5, 5. **reſupina** 1, 5, 6. **capere** 4, 7, 44. **deſiderare** 2, 6, 1. **complevere milite** 4, 7, 44. **& habitum ſuperſtantium agnoſcere** 4, 7, 45.
Nautica ars 3, 13, 6. **miniſteria** 4, 7, 10.
Nebula adjutus 2, 5, 24. **& imbribus verberari** 2, 1, 15. **nebulae denſiores** 2, 5, 21.
Ne nuntios quidem cladis relinquere 2, 10, 2.
Necantur tradita cuſtodiae 4, 1, 38. **necata avis** 4, 5, 14.
Necesse fuit Afriſ 1, 8, 11. **Liguribus avocari** 1, 5, 16. **habet decertare** 1, 11, 2. **erumpere per hoſtium praefidia** 2, 13, 9.
Necessitas cogens 4, 1, 22. **decernendi** 2, 1, 12. **decertandi** 2, 1, 8. **revocandi Hannibalem** 1, 3, 8. **ſociorum** 3, 14, 2. **ultima** 2, 6, 9. **necessitates domeſticae** 4, 7, 37.
Necessarius non eſt claſſiſuſus 4, 1, 15. **necessaria non eſt ſibi opera eorum** 2, 11, 4. **quam neceſſarium & facile id eſt** 3, 1, 1. **necessaria ſunt manſera** 1, 5, 3. **duci munera** 4, 6, 2.

I N D E X II.

- vafa expeditioni** 4, 1, 1. **neceffariorum inopia** 3, 14, 4. **neceffaria victui omnia compo-
tare** 3, 5, 1.
Neciorum exercitus 2, 11, 4.
Nefas eis eft 2, 1, 17.
Neglecti ordines 2, 5, 19. **trami-
tes** 1, 5, 19.
Negligenter munita castra Fulvii
 2, 5, 21. **negligentius custodi-
re captivos** 1, 8, 5.
Negligentia vigilum 3, 12, 1. **re-
folutus** 1, 5, 17.
Negotium alienum agere 2, 3, 1.
Negotiatorum species 3, 2, 8 &
 10.
Nemini ad erumpendum audacia
 eft 4, 5, 7. **hoc volebat com-
miffum** 1, 1, 4. **fufpectus ob**
hoc 1, 4, 7.
Nequam crif femper tibi 4, 1, 1.
Neque omnino 1, 2, 8. **confli-
gendi, neque abeundi facultas**
 2, 1, 5. **virtute, neque artibus**
bellandi par 1, 8, 2.
Neronis & Livii exercitus 1, 2, 9.
Nervi madentes 4, 7, 30.
Nicoftatus, dux Aetolorum 1,
 4, 4.
Nigerrimi erant 1, 11, 18.
Nihil ex rebus fuis amittere 4, 3,
 14. **ex tantis manubiis in fuum**
convertere 4, 3, 15. **novare** 2,
 11, 3. **nuntio refpondit** 1, 1, 4.
praefidii fecum habet 2, 7, 14.
tale exfpectare 2, 5, 19 & 31.
metuere 3, 1, 2.
Nihilominus 2, 1, 5, 2, 13, 11.
Nil cavere 4, 7, 45.
Nimia fiducia 2, 12, 2. **fecuritas**
 2, 9, 7.
Nifus per faxa facilior 3, 9, 3.
Niti loris & clavis in adfcenfu 3,
 9, 3.
Nobilis eques operae clarae 4, 7,
 36. **quidam Lacedaemonius** 4,
 5, 12. **Tribunus militum, Val-
erius** 4, 1, 30. **nobile Alexan-
dri factum** 1, 7, 7. **nobiles vi-
ctoriae** 3, 3, 2. **nobiliffimi au-
ctiores** 4, 7, 39.
**Noctentibus custodiendis adten-
dere** 1, 9, 3. **nocentes punire**
ex occasione 1, 9, 1. **folos evo-
care** 1, 9, 3.
Nolani reliqui 3, 16, 1.

Nolite milites trepidare 1, 12,
 5.
Nomen Cunftatoris 1, 3, 3. **eius**
varie traditur 1, 5, 15. **Roma-
num** 1, 2, 2. **nominis Latini**
focii 4, 7, 25. **nomen abolere**
 4, 1, 43. **nomine hoc gratias**
agere 3, 16, 3. **Periclen voce**
adpellans 1, 11, 10. **regis nun-
tiare alicui, ne &c.** 2, 7, 4.
nomina ejus varie traduntur 4,
 5, 10.
Non dubie 2, 3, 16. **tantum, fed**
 1, 3, 10. 1, 4, 13. 1, 11, 13. 4,
 7, 27.
Nonagesimus aetatis annus 4, 3,
 11.
**Noftis Ligures objecturi erro-
rem** 1, 5, 26.
Nota confuetudo 2, 5, 16. **noti**
transitus 2, 5, 7. **notae militi**
angustiae 2, 5, 5. **nota itinera**
 1, 5, 5. **vada** 2, 5, 23. **facere**
civibus confilia 1, 2, 3.
Notabilis alacritas 3, 8, 2. **conti-
nencia** 4, 3, 13. **notabilia ex-
cerptere prol.** 1.
Notabiliter maxime 4, 1, 1.
Notare equos ftigofiores 1, 2, 9.
notari 4, 1, 22. **notata ordina-
tio** 4, 1, 14.
Novae vires 2, 12, 3. **noviffimum**
agmen 1, 6, 11. 4, 7, 28. **no-
viffimi Italici** 2, 3, 16. **in no-
viffimo collocare equitem** 2, 3,
 17.
Noviffime 2, 3, 9. 2, 4, 2. 3, 6, 1.
Novitas camelorum 2, 4, 12. **rei**
 1, 5, 16. **rerum** 2, 11, 4.
Novare nihil 2, 11, 3.
Nox circumvenit 2, 9, 1. **inci-
piens** 1, 5, 12. 4, 5, 8. **intem-
pefta** 2, 5, 12 & 25. 2, 10, 2.
obportuna 2, 1, 13. **obfcura** 3,
 9, 2. **proxima** 2, 9, 6. 3, 16,
 3 & 4. **quaedam** 3, 3, 6. **fu-
fpecta** 3, 12, 1. **tota** 2, 2, 14. 2,
 5, 25 & 26. **noctis initium** 1,
 8, 9. **silentium** 1, 5, 22. **unius**
fpacium 4, 7, 22. **nocte ac die**
imbre continuo vexari 4, 7, 30.
commutatae copiae 2, 5, 34.
dispositi milites 2, 5, 24. **facta e-
ruptio** 4, 5, 9. **igne, interdum fu-
mo fignificare** 2, 5, 16. **improvifus**
acceffit 3, 9, 6. **intra castra re-
lieti**

I N D E X II.

lial 1, 5, 24. profectus 1, 5, 17. reductus exercitus 2, 5, 13.
 Nocturnus 1, 4, 5. boves dimittis 1, 5, 28. castra movere 1, 8, 9. clam ducere equos 1, 11, 9. eruptio facta 1, 5, 14. exponere partes copiarum 3, 9, 4. improvisus incendit lucum 3, 2, 5. procedere 3, 3, 6. replere fossam 1, 5, 20.
 Nocturnum dimicationi tempus 2, 1, 12. nocturnae cogitationes 2, 5, 30.
 Noxa militum 2, 3, 15. sine noxa 1, 10, 2.
 Noxii minore cum metu compa-
 ruerunt 1, 9, 3.
 Nubes facere sagittarum multi-
 tudine 4, 5, 13. nubium attri-
 tus 1, 12, 10.
 Nubilis virgo 2, 11, 5.
 Nudus capite pedibusque 3, 9, 3.
 nuda humus 4, 3, 8. nudi pe-
 des 4, 1, 26.
 Nudare castra 2, 5, 8. refugia ho-
 stium 1, 3, 10. nudatae muni-
 tiones defensore 3, 9, 10. urbes
 propugnatoribus 3, 6, 1. nu-
 datos militibus ostendit 1, 11,
 17.
 Nullus excipiens 1, 8, 5. obstitens
 1, 4, 3. obstans 1, 4, 14. resi-
 stens 1, 4, 10. nulla vis 3, 2, 10.
 nullum adiutorium 1, 2, 6.
 Num & pro patria mori nos pro-
 hibebit? 4, 5, 12.
 Numantia 2, 8, 7. 4, 1, 1. 4, 7, 27.
 Numantini 4, 5, 23. obsessi 3,
 17, 9.
 Numerus amplius 2, 3, 17. arbo-
 rum & navium 2, 5, 46. bar-
 barorum 2, 2, 13. exiguus mi-
 litum 2, 5, 37. ingens Athe-
 nientium 4, 7, 43. lixarum 4,
 1, 1. magnus utrimque caesus
 2, 10, 1. par 2, 2, 13. peditum
 2, 3, 17. volonum 4, 7, 24. in
 numerum gregalium referri 4,
 1, 31. numero equitum prae-
 valere 2, 5, 33. impar 1, 9, 23.
 2, 4, 3. par 1, 8, 11.
 Numerata pecunia 1, 11, 2.
 Numerosus exercitus 1, 11, 2. nu-
 merosi pali 2, 3, 17.
 Numidae 2, 2, 11. 2, 3, 16. 2, 5,
 23, 27 & 29. 3, 6, 1. auxilia-
 res 1, 5, 16. Numidarum equi-

tatus 2, 5, 40. fines ingredi 4,
 7, 18. Numidas subigere *ibid.*
 Numidia 2, 4, 10. ferax elephan-
 tis 4, 7, 18.
 Numina ostendunt hoc lumen 1,
 12, 6.
 Numistro 2, 2, 6.
 Numquam recubans cibum cepit
 4, 5, 6.
 Nusquam pugna, ubique fuga
 capessitur 2, 4, 7.
 Nuntius ad eum a filio erat mis-
 sus 1, 1, 4. renuntiat Tarquinio
ibid. sine responso rever-
 sus *ibid.* nuntio nihil respondit
ibid. velocius redire 1, 1, 5.
 nuntii cladis 2, 10, 2.
 Nuntiare aliquid subitum 2, 5,
 30. hostibus de victoria 4, 7,
 15. nomine regis alicui, ne &c.
 2, 7, 4. Parthis omnia 1, 1, 6.
 suis pugnam imminere 1, 8, 5.
 nuntiatum ei est 1, 6, 3. nun-
 tiatam sibi victoriam partium
 vulgavit 1, 11, 7.
 Nuptiale munus 2, 11, 5.
 Nutritur illis facultas proli. 1.
 Nuces spargere 3, 14, 2.

O.

Ob desperationem fortius dimi-
 care 2, 6, 6. hoc adronitus
 1, 12, 1. disponi 1, 6, 2. 2, 5,
 33. exasperati 2, 1, 11. in fu-
 gam dilapsus 3, 8, 3. nemini
 suspectus 1, 4, 7. id neglecti
 tramites 1, 5, 19. securi Roma-
 ni 3, 17, 8.
 Obambulandi mos 3, 2, 1.
 Obediunt barbari ad omnia 1, 11,
 13.
 Obferre apros Livio 3, 3, 6. e-
 quum 4, 5, 1. pagos alicui 2,
 5, 28. se certamini 2, 5, 46. du-
 cem alicui 1, 5, 14. 4, 5, 9. ob-
 lata species duorum in equis
 juvenum 1, 11, 8. spes victo-
 riae 3, 17, 7. oblatae humani-
 tatis spes 3, 11, 1. oblata sibi
 a milite in galea aquam effu-
 dit 1, 7, 7.
 Obsufa est hostibus species mal-
 titudinis 2, 4, 3.
 Obitus servi 4, 3, 3.
 Objicere alicui gladiatorem con-

tem-

I N D E X II.

- remtae staturae 4, 7, 5. casti-
garis laureatos fasces 4, 5, 1.
errorem alicui 1, 5, 26, incom-
modum fatigationi 2, 2, 8. in-
gentem pulverem oculis ho-
stium 2, 2, 12. partem Spar-
taco 2, 5, 34. triplices fossas
intra vallum 1, 5, 11. statio-
nem 1, 5, 16. vias a latere 2,
2, 6. objicitur facies equitatus
2, 4, 6, objecta catena ad in-
gressum 1, 5, 6. per medium
amnem 3, 14, 2. arma 2, 3, 20.
- Obligare Caesarem 3, 17, 4. si-
dem popularium sibi 3, 16, 1.
se religione 4, 7, 39.
- Obliqua acies 2, 3, 1.
- Obmurmurando dicere 4, 6, 2.
- Obortus fumus 3, 10, 5.
- Obponere aciem suorum militi-
bus 2, 8, 11. equitem 2, 3, 17.
gregem camelorum equitatu
2, 4, 12. militem adfectis in-
edia 2, 5, 23. robur legionis 2,
3, 16. se abeunt 2, 1, 12. ob-
positus erat ei 1, 1, 9. hostium
exercitus 1, 4, 8. obposita co-
hors 4, 1, 29.
- Obportunus ventus 4, 7, 14. ob-
portuna nox ad delurescendum
2, 1, 13. obportuno & loco &
tempore facere eruptionem 3,
17, 4. obportuna exemplorum
consilia prol. 1.
- Obportunitas collium 1, 1, 6. lo-
ci 1, 4, 13. locorum 1, 4, 2, 2, 3, 9.
- Obprimere Africam 1, 12, 1. Al-
cibiadem 3, 6, 6. aliquem 1,
5, 15. alterum 1, 1, 9. barbaros
a tergo 2, 13. Byzantios
incautos 3, 11, 3. custodes an-
gustiarum a tergo 1, 4, 7. Ger-
manos 1, 1, 8. hostes 1, 5, 24.
3, 1, 2. Lacedaemonios 2, 5,
42. milites 4, 5, 10. manum 1,
4, 9. oppidanos 3, 3, 5. Segor-
brigenfes securos 3, 11, 4. ob-
pressit hostem adortus a late-
ribus 2, 12, 4. obprimi adven-
tu classis Romanae 2, 7, 14.
obprimendus hostis est prol. 1.
obpressus ab hostibus confodit-
ur 4, 5, 5. obpressum viribus
fudit hostem 2, 1, 8. obpressi
ingressique sunt avidius 2, 5, 16.
qui illis agebant 1, 8, 12.
- Obpugnare castellum 3, 9, 3 &
9. castra 2, 12, 3. civitatem 3,
9, 5. Dionysium 1, 8, 11. Cy-
zicum 3, 9, 6. 4, 5, 21. Ephe-
sios 3, 3, 7. in Sicilia loca mu-
nitione tuta 3, 4, 6. Leuca-
diam 3, 4, 5. oppidum 3, 17,
8. oppida Magnetum 3, 8, 2.
urbem Graecam 3, 5, 3. urbes
3. Prol. obpugnari ab Aeto-
lis 2, 7, 14. classem, sciscita-
tus 2, 7, 6. obpugnatur Q. Ci-
cero 3, 17, 6.
- Obpugnatio civitatis cujusdam 3,
10, 2. oppidorum 1, 3, 5. ob-
pugnationem relinquere 2, 7,
14. obpugnationes urbium 3.
Prol.
- per Obreptionem adgressus 2, 5, 36.
- Obruere exercitum Antonii 2, 3,
15. obrutus hostium navibus 1,
5, 7.
- Obscura nox 3, 9, 2. vallis 2, 5,
37. obscurae latebrae 1, 3, 10.
- Obscurare consilium 1, 1, 7. stre-
pitum operis 3, 9, 2.
- Obscuritatem praestare 2, 5, 21.
- Obsequi conditionibus 4, 7, 17.
- Obsequiores in reliquum ope-
ras edere 1, 9, 4. obsequenti-
simis eis usus est 1, 10, 2.
- ad Obsequium redigi 3, 3, 14.
- Observare lumen 3, 12, 1.
- Obsides a principibus accipere 2,
11, 1. dedissent, quos recipere
studebant 1, 8, 6. repetere
4, 4, 1.
- Obsidere Capitolium 3, 15, 1. Ca-
puam 3, 18, 3. Casilinum 3, 14, 2.
castellum 3, 2, 4 & 9. civitatem
Agrigentorum 3, 2, 6. Himeram
3, 10, 3. Crorona oppidum 3, 6, 4.
Decium 1, 5, 14. 4, 5, 9. Falli-
scos 4, 4, 1. hostes 4, 7, 33.
Lacetanos 3, 10, 1. Lilybaeum
terra marique 3, 10, 9. Lunam
3, 2, 1. Phocenses 3, 11, 2. Ti-
granocertam 2, 9, 5. vadofa lo-
ca 2, 5, 43. obsidens Hannibal
4, 5, 20. oblideri 3, 8, 2. a
Crispino 4, 7, 26. ab Han-
nibale 3, 18, 3. Casilini
3, 15, 3. cum tota classe 1, 5,
7. Mutinae ab Antonio 3,
13, 7. Praeneste 2, 9, 3. obsi-
detur Ategua urbs 3, 14, 1, ob-
sessus

INDEX II.

- sessus in Vefvio 1, 5, 21. ob-
 sessa civitas a Lacedaemoniis
 3, 12, 1. obfessi Campani a Ro-
 manis 3, 13, 2. Cyziceni a Mi-
 thridate 3, 13, 6. in Capitolio
 3, 13, 1. Mutinenses ab Anto-
 nio 3, 14, 3. Numantini 3, 17,
 9. Perilini a Poenis 4, 5, 18.
 Thraces in arduo monte 3, 15,
 5. obfessae fauces saltus 1, 5,
 19. obfessis nostris fuit pro du-
 ce 4, 7, 8. ostendere 4, 5, 21.
 obfessos instruere 3. Prol. ab
 obfessis excipi 3, 14, 2.
 Obsidio cuiusdem maritimae ur-
 bis 3, 9, 8. diuturna 3, 15, 6.
 Lipatarum 4, 1, 31. obsidionis
 inferendae solvendaque *επι-
 τηρήματα* prol. 1. quid eis ad
 fiduciam superest 3, 4, 1. ob-
 sidioni sufficere 1, 3, 6. ob-
 sidionem expavescere 3, 5, 2.
 tolerare 2, 9, 5. 3, 15, 1. 4, 5,
 18. ad obsidionem venire 3, 17,
 1. obsidione adgredi civitates
 2, 2, 14. liberare Locros 4, 7,
 26. suos 3, 17, 4. longa ang-
 i 3, 15, 6. ab obsidione recede-
 re 3, 15, 5.
 Obsidionalis mora 1, 3, 4.
 Obfignatae epistolae annulo 4, 7,
 38.
 Obfistere obfessis 3, 14, 2. obfi-
 stens nullus 1, 4, 3. 1, 5, 28.
 obfiterunt a limite 1, 5, 10.
 obfistitur qua 3, 9, 6.
 Obfians nullus 1, 4, 14. praefi-
 dium hostium 1, 4, 14.
 Obstinati Samnites 2, 4, 1. ob-
 stinatorum pervicacia 2, 9, 3.
 Obstringi beneficiis 2, 11, 3.
 Obstruere vias 1, 5, 5.
 Obtexere professionem censu 1,
 1, 8.
 Obtinere a patribus, 4, 1, 22. op-
 pida firmis praefidiis 3, 6, 1.
 urbem cum praefidio 3, 3, 1.
 obtinuit, ut ipsum puniri pa-
 terentur 4, 1, 41.
 Obversatur omnibus cladis ex-
 emplum 1, 5, 16.
 Obvius effuse alicui 4, 7, 44. ob-
 vii hostes 4, 1, 29.
 Occasio effugiendi inventa 3, 13,
 2. libera recedendi 3, 11, 2.
 mittendae legationis capta 1, 2,
 1. trajiciendi flumen 1, 5, 3.
 occasionem Consuli ad extra-
 hendum exercitum dare 1, 5,
 15. 4, 5, 10. oppericens 2, 5, 4.
 ex occasione nocentes punire
 1, 9, 1. pro occasione factum
 amplecti 1, 6, 1. occasionibus
 imminere 2, 5, 22.
 Occasus solis 1, 5, 9.
 Occidere aliquem per ignomi-
 niam 4, 1, 33. avem 4, 5, 15.
 speculatorem Erythraeorum 2,
 5, 15. milites octingentos 3, 10,
 7. in acie legionis 4, 3, 46. in
 proelio 4, 5, 14. iussit aliquem
 ex captivis 3, 5, 1. signiferum
 2, 8, 8. occisus Charmades 3,
 2, 11. Consul 2, 7, 11. C. Ma-
 rius 2, 4, 10. erat frater 2, 9, 2.
 quidam gregalis 2, 4, 9. occi-
 si calones 3, 2, 9. in proelio du-
 ces 2, 9, 3. Scipiones duo 2, 6, 2.
 Occultus confedit post castra ho-
 stium 2, 5, 8. ex occulto adgre-
 di 2, 5, 32. in occulto 1, 6, 2.
 3, 10, 9. 4, 7, 19. occultos
 habere milites 2, 5, 1. occulta
 itinera 1, 8, 4. per occulta dis-
 positus miles 3, 10, 6.
 Occulte habita classis 3, 10, 8. re-
 deunt Syracusas dimissi 1, 8, 11.
 Occultare cohortes 3, 10, 1. con-
 ditionem 1, 1, 3. gladios 2, 5,
 27. oppidanos in proximo 3, 10,
 2. peditem ab tergo 2, 5, 35.
 professionem specie remanendi
 3, 11, 5. sollicitudinem 1, 1,
 11. 1, 5, 13. occultata epistola
 balteo 3, 13, 2. itinera 1, 1, 9.
 pars navium 2, 5, 44.
 Occupare Aegyptum 1, 1, 5. angu-
 stias 1, 4, 5. castra 2, 5, 12 & 21.
 Cherronclum 1, 4, 13. civitatem
 2, 11, 2. 3, 10, 8. collem 1, 5,
 14. 4, 5, 9. colles proximos 2,
 5, 38. finibus relictis nostros 1,
 8, 4. gloriam proelii 2, 4, 1.
 insulam praefidio 1, 14, 9. ju-
 gum quoddam 4, 6, 2. locum
 1, 4, 5. Mantiniam auxilio de-
 situtam 3, 11, 5. montes 2, 5,
 38. murum 3, 2, 2. porrum na-
 vibus 3, 10, 9. bityoniorum 3,
 9, 7. vacantem 3, 2, 10. proximum
 tumulum 2, 5, 22. Thermopylas
 1, 4

I N D E X II.

1. 4, 6. 2, 2, 13. occupavit in Samiorum portum receptus 3, 2, 11. occupari a pluribus 2, 5, 46. ab Aetolis 2, 5, 19. adverso sole & vento & pulvere 2, 2, 8. posse Lacedaemonem ratus 3, 11, 5. occupatus sacrificio 3, 11, 4. occupati Arpi praesidio 3, 9, 2. hostes circa praedam 1, 6, 2. occupata moenia 3, 2, 1. occupatis velocitate consuli debet prol. 1.
- Occurrere ad prohibendum 1, 4, 4. adventanti 3, 9, 4. alicui 2, 5, 31. cum turmis equitum 2, 7, 11. omiserunt eis, quibus insidiabantur 1, 8, 5. legionibus *ibid.* occurrens alter Consul 2, 6, 7.
- Occursu hostium prohibitus 1, 4, 10.
- ad Oceanum venire 2, 13, 11.
- Octavius C. Tribunus militum 4, 5, 7. Graecinus 2, 5, 31.
- Octo millia militum 2, 5, 21.
- Octoginta elephantum 2, 3, 16.
- Octingenti milites 3, 10, 7.
- Oculum eruere Thraci virga 4, 5, 16. oculi hostium 2, 2, 12. oculos praestringere 2, 1, 12. omnium in se convertere 2, 11, 5. oraque eorum gladiis peti iussit 4, 7, 32. in oculos & ora incidere Romanis 2, 2, 7.
- Odio suo adversus regem uti 3, 3, 3.
- Offendere Pythiam 4, 7, 37.
- Officium simile 2, 10, 1.
- Oleo ac mero calefieri 1, 4, 7. fovere militem 2, 5, 23.
- Omina adversa 1, 12, 1.
- Omisit dimittere exercitum 1, 5, 19. omiserunt occurrere eis 1, 8, 5. omissa finium tutela 1, 3, 4. inter se ira 1, 10, 4. omisso alveo Euphrates decurrit 1, 1, 6.
- Omnis equitatus 2, 3, 3. multitudo 3, 9, 10. omne animalium genus 4, 5, 18. omnes virilis sexus 1, 11, 6. omnium concursus 3, 6, 2. omnia esse infesta videt 4, 5, 4. victui necessaria comportare 3, 5, 1.
- Omnino relidere 1, 2, 8.
- Onus habile 4, 1, 7. onera deponere 1, 5, 3.
- Onerare se cibis insalubribus 2, 5, 13. lignis sarmentisque 3, 17, 7. onerari impedimentis 4, 1, 7. oneratus non armis, sed vulneribus 2, 13, 5. oneratum materiis vallum 1, 5, 1. plastrum lapide quadrato 3, 3, 5. oneratae naves praeda 3, 3, 7. Onerariae naves 4, 7, 14.
- Onustus praeda 1, 4, 2. venatione 3, 3, 6. onusta palea 3, 2, 8. onustae naves milite 2, 5, 42.
- Opacitatis densissimae lucus 1, 11, 10.
- Opem ferre adversus ignes 3, 2, 5. suis 2, 7, 6. urbi 4, 7, 43. ope sustentari 3, 5, 1. opes Alexandri 1, 2, 3. 1, 5, 11.
- Opera data 3, 4, 6. eorum non est necessaria 2, 11, 4. instituta prol. 1. operae clarae eques nobilis, 4, 7, 16. levissimae pauci 2, 7, 7. pretium est in mercede 4, 4, 2. operam dare, ut &c. 2, 2, 1. inpendere prol. 1. promptam & enixam exhibere 2, 5, 30. opera nullius uti 1, 11, 3. 4, 5, 11. operas obsequentiores edere 1, 9, 4.
- Operire cratibus 1, 5, 5.
- Opima spolia referre 4, 5, 4.
- Opinari aliquid 1, 2, 8. opinatus hostis &c. 3, 15, 5. opinati sunt prodigium 1, 5, 28.
- Opinio mea fert 2. prol.
- Oportet Imperatorem senem moribus esse 4, 7, 3. non credi transfugae 2, 5, 30. pontem jungi in fluvio 4, 2, 1.
- Oppetiri occasionem 2, 5, 4. tempus 3, 9, 4.
- Oppidum Crisaeorum 3, 7, 6. inexpugnabile 3, 6, 4. Intribilis 2, 3, 1. penetratum 3, 9, 5. relictum 1, 3, 6. oppidi munitiones 1, 3, 4. pars 3, 9, 2. oppidum adgredi scalis 3, 17, 9. capere cohortibus 3, 10, 1. & aperire suis 3, 2, 7. diripere 4, 7, 23. invadere 3, 10, 2. obpugnare 3, 17, 8. obsidere 3, 6, 4. tradere Hirtulejo 4, 5, 19. oppido potiri 3, 1, 2. 3, 3, 1. Saniorum exclusus 3, 3, 5. oppida Magnetum 3, 8, 2. plura 3, 6, 1. oppidorum obpugnatio 1, 3, 5. alia adgre-

O o ; di

I N D E X II.

- di 3, 6, 2. complura Sardiniae capere 3, 9, 4. infestare 3, 6, 1.
- Oppidani** 3, 8, 3. dedunt se ipsos 3, 2, 1. effusi 3, 2, 5. inducti consuetudine 3, 2, 1. insecutiternere 3, 10, 2. procedunt 3, 10, 5. oppidanorum frumentum exhaustum 3, 4, 3. perfidia 2, 11, 1. oppidanis praecepit, ne &c. 1, 11, 5. oppidanos a terris tentare 3, 9, 7. compellere ad deditiorem 4, 5, 21. obprimere 3, 3, 5. in securitatem resolvere 3, 3, 1. longius cedendo protrahere 3, 10, 5.
- Optare**, ut ea eveniant 1, 1, 6.
- Optima virium pars** 2, 3, 3. optimi milites 4, 5, 2.
- Opulentissima civitas Lingonum** 4, 3, 14.
- Opus est Reip. felicioribus Magistratibus** 4, 5, 6. adgredi prol. 1. operis indagine partem complecti prol. 1. operis strepitus 3, 9, 2. ad opus accedere 4, 1, 22. fatigando eos compulsi 1, 11, 20. in opere esse 4, 1, 37. opera refecta 1, 1, 10. & machinamenta deposita 3. prol. operum atque urbis inspectio 1, 1, 5. operibus & situ tutum oppidum 3, 2, 1. vincendus est hostis 4, 7, 2.
- Operatae Cereris sacro feminae** 4, 7, 44.
- Operosiores pontes** 1, 1, 6.
- Ora maris** 1, 4, 7.
- Oratio gravis** 4, 5, 1.
- in Orbein flectere equum** 4, 5, 4. orbem retrarum adgressus 4, 2, 4.
- Orchomenos socia civitas** 1, 11, 5.
- Ordo captivorum** 1, 4, 2. densus 1, 5, 5. instructionis 2, 3, 4. longior 4, 6, 4. ordinem per species servare 4. prol. ex ordine recedere 4, 1, 4. in ordine merere 4, 1, 11. ordines ducti 2, 6, 4. laxati 1, 5, 16. militiae 4, 1, 8. neglecti 2, 5, 19. peditum 2, 4, 12. primi 1, 5, 12. 1, 11, 2. 4, 5, 8. reduci ad Cannas 2, 3, 7. Romanorum 2, 2, 11. servati 2, 5,
33. suorum laxati 2, 6, 6. ordinum perturbatio 2, 3, 16. ordines diducere 2, 3, 12. petere 4, 1, 8. ordinibus subducere hastatos 2, 4, 2. consistere 4, 1, 43. ab ordinibus, signisque discedere 1, 5, 3.
- Ordinate aciem** 2, 3, 17 & 19. 4, 1, 8. agmen 2, 5, 38. pacem 1, 4, 13. suos ratione simili 2, 3, 3. ordinatus exercitus 2, 3, 4. ordinata hostium acies 2, 1, 14. 2, 2, 8. phalanx 2, 3, 20. ordinatum in fronte acie triplici robur 2, 3, 16. ordinati hostes procedunt 2, 3, 4. ordinatis & requietis adgressus hostes 1, 6, 3.
- Ordinatio notata** 4, 1, 14. prudens 2, 3, 16. ordinationis genus 2, 3, 7.
- Orestis filius, Tisamenus** 1, 2, 8.
- Oriens dies** 2, 1, 2 & 15. ortus sol 3, 8, 3. orta inter finitimos seditio 1, 8, 6.
- Ornari chlamyde & galero** 3, 2, 11. funetibus 1, 12, 5. naves iussit 2, 13, 9. ornatum scutum elegantius 4, 1, 5.
- Ornatus muliebris** 3, 2, 7. ornatu instructus 3, 2, 4.
- Ornamentum infulae more dependens** 1, 12, 5. ornamentis arma adfixa 1, 11, 16.
- Ora phalangis** 2, 3, 20. ora oculosque eorum gladiis peti iussit 4, 7, 32. scutis conterege 1, 5, 27. in ora & oculis incidere Romanis 2, 2, 7.
- Ostendere copias in monte** 1, 5, 3. equitem a fronte 2, 5, 35. hostem digito 2, 7, 12. lumen nocte ex arce 3, 12, 1. naturam Romanarum cohortium vel virium 1, 10, 1. 4, 7, 6. nudatos militibus 1, 11, 17. obsessis 4, 5, 21. paucos equites vigilibus 3, 5, 21. senes aegros in muris 3, 17, 8. suos instructos & collibus 2, 5, 11. vestigia equorum 1, 11, 9. ostendit lupum eis 1, 10, 4. se subitus ex diverso 2, 4, 3. ostendant hoc lumen numina 1, 12, 6. ostendi iussit partem classis 3, 10, 9.

Osten-

I N D E X II.

Ostento consternari 2, 9, 5. pro ostento excipere 1, 12, 8.
 Ostentare fiduciam 3, 18, 1. speciem fiduciae 2, 2, 5. se circa castra 2, 5, 25.
 Ostentatio consilii 1, 8, 12.
 Oracilius Crassus Cos. 3, 16, 3. 4, 1, 19.
 Otii licentia 4, 1, 15.

P.

Pabulum colligere 2, 5, 31. petere *ibid.* pabulo curvari *ibid.*
 Pabulatus latius & usque ad valles 1, 1, 7. pabulum procedere 2, 1, 6. suos dimisit 2, 13, 6.
 Pabulatoribus tendere insidias 2, 5, 31.
 Paches Atheniensis 4, 7, 17.
 Pacorus rex 1, 1, 6.
 Pagos obferre alicui 2, 5, 28.
 Palaepharfalus 2, 3, 22.
 Palam pronuntiare 3, 16, 4. transnavigare 2, 5, 42.
 in Palantes effundi 2, 5, 31.
 Palea onusta 3, 2, 8.
 Pali defixi 2, 3, 18. densi numerosique 2, 3, 17. fixi ante portam 1, 5, 22. palis implicitae quadrigae 2, 3, 17.
 Paludes campis junctae 2, 5, 6. contegere alga 2, 5, 6. paludibus adjutus 2, 3, 9. admovere sinistrum latus 2, 3, 22.
 Pammenes Thebanus 2, 3, 3.
 Pamphylia 4, 7, 45.
 Pandere vela 2, 5, 45. 2, 13, 11.
 Panem accipere 4, 3, 9. in hostem jactare 3, 15, 1.
 Pannonii 2, 1, 15.
 Panormus 2, 5, 4.
 Panormitani 3, 17, 1.
 Pansa Cos. 2, 5, 39.
 Papaverum capita 1, 1, 4.
 Papirius Cursor filius, Consul 2, 4, 1. 3, 3, 1. L. Dictator 4, 1, 39.
 Par erat neque virtute, neque artibus bellandi 1, 8, 2. numerus 2, 2, 13. numero 1, 8, 11. severitas 4, 1, 2. pares sunt Romani Campanis 4, 7, 29.
 Parare amicos 1, 8, 8. cibaria 4,

7, 31. seditionem adversus patrem 4, 1, 41. transitionem ad Poenum 4, 7, 22. parantibus resistere adfirmat 4, 7, 18. parati equi 2, 5, 30. expectant signum 4, 7, 22. paratae naves in occulto 4, 7, 19. paratiorem militem ad pugnandum habere 1, 11, 11.
 Parcere virgini captivae 2, 11, 6. parcitur illis ab hoste 1, 4, 2.
 Parietibus intersepsit vias 1, 5, 5.
 Peperit mater me Imperatorem 4, 7, 4. parata fides 2, 5, 30.
 Parmulae amplae 4, 7, 29.
 Pars adversa 2, 5, 47. averfa 2, 12, 3. 3, 13, 4. cedens ob id 2, 7, 11. cetera 3, 9, 3. copiarum 2, 2, 4. 2, 5, 1 & 17. 3, 10, 5. corporis aegra 4, 7, 37. dimidia exercitus 2, 3, 21. diversa 2, 5, 21. 3, 6, 1. moenium 3, 9, 6. equitum 2, 7, 9. inferior 1, 13, 6. litterarum 1, 2, 6. magna barbarorum 2, 2, 13. reliquiarum 4, 7, 39. media 2, 3, 20. militum jussa subsistere 1, 4, 10. munimentorum 1, 2, 1. murorum 3, 2, 10. 3, 9, 5. oppidi 3, 9, 2. peditum 2, 5, 22. reliqua exercitus 3, 10, 5. superata 1, 5, 6. superior 1, 4, 9. 1, 5, 4. 3, 7, 3. viae dextra 1, 6, 1. virium optima 2, 3, 3. utraque 2, 3, 7 & 8. 2, 5, 38. partem classis armatam jussit ostendi 3, 10, 9. operis indagine complecti proli. 1. Spartaco objicere 2, 5, 34. parte castra facere 1, 5, 24. partes diversae, & Italicae 2, 3, 16. firmissimae copiarum 3, 9, 4. hostium infirmissimae 2, 3, 4. Pompejanae 2, 7, 13. 3, 14, 1. 4, 7, 32. vietae 2, 7, 13. partium fortuna aequata 2, 7, 13, victoria nuntiata 1, 11, 7. duarum praesidium 3, 10, 7. partibus deesse 2, 5, 23. per partes adtentare 1, 10, 1. 4, 7, 6.
 Parthus 1, 1, 6. Parthi 1, 1, 6. 2, 5, 2. 3, 15. 2, 5, 35, 36 & 37. 2, 13, 7. 4, 2, 3.
 Parthicum bellum 1, 1, 6.
 Parva manus equitum 2, 4, 6. castra 2, 5, 18. navigia 1, 5, 5. par-

I N D E X II.

- parvis copiis decertare 1, 11, 2.
 Parum diligenter custodiri 2, 9,
 6. fidens viribus 1, 1, 9. in-
 structa armis ala 4, 1, 20. ne-
 cessaria expeditioni vasa 4, 1, 1.
 praesidii habere 2, 11, 1. pro-
 cessit res 1, 8, 8. pugnae 4, 7, 4.
 Pascere pecora caeso 3, 15, 5.
 Passum circa praedam occupatus
 1, 6, 3.
 Passus quingenti 2, 2, 5. passuum
 millia 1, 3, 10, 3, 11, 5. mil-
 libus paucis distare 2, 10, 2.
 septem millium spatium 2, 1,
 4. trium millium trajetibus 3,
 13, 6.
 Patentes campi 1, 1, 6. 2, 5, 24
 & 40. ad patentia evadere 2, 5,
 24.
 Patefactus locus 2, 3, 14.
 Pati frigora & imbres 4, 1, 1. mor-
 tem fortiter 4, 5, 21. omnia ead-
 em 4, 5, 19. poenam 3, 12, 1.
 patiuntur aegros apud se refi-
 ci 2, 11, 2. ipsum puniri 4, 1, 41.
 passus est, castra sua capi 3, 10, 3.
 hostem imbris verberari 2, 1,
 15. omnes ex his Leucadiam
 confugere 3, 4, 5. transire bar-
 baros 1, 5, 24.
 Pater Tarquinius Superbus 1, 1, 4.
 patris edictum 4, 1, 40. saevitia
 inculcata 3, 3, 3. patri Diti fa-
 cer lucus 1, 11, 10. Gabiostra-
 dere 3, 3, 3. patrem aliquid a-
 gentem videre 1, 1, 4. a patri-
 bus obtinere, ne &c. 4, 1,
 22.
 Patriae victoriam conferre 4, 5,
 15. pro patria mori 4, 5, 12.
 Patriciorum agroium populatio-
 nem inhibere 1, 8, 1.
 Pavidum se receperunt in castra 2,
 4, 9.
 Pauci alares 2, 4, 1. centuriones
 3, 9, 3. ex captivis 1, 8, 5. in-
 tra castra nocte relictis 1, 5, 24.
 paucae cohortes 1, 5, 8. ho-
 stium naves 3, 16, 5. paucata-
 bernacula 1, 5, 3. paucorum
 cura 2, 12, 4. paucos senes o-
 stendere 3, 17, 8. suos reliquit
 1, 4, 4. paucas e suis navibus
 transire iussit 1, 4, 14. a pau-
 cioribus vinci 1, 10, 3. paucis-
 sima auxilia 4, 2, 3.
 Paucitas contempta 1, 6, 2. 3, 17,
 1. praesens 2, 12, 3. relictio-
 rum 1, 1, 9. paucitatem dete-
 gere 2, 4, 8. paucitate suorum
 diffidens 1, 8, 5.
 Paullatim infestis 1, 5, 13. invi-
 cem sinuantia cornua 2, 3, 7. se
 infestans 1, 1, 11. succedere 1,
 5, 16.
 Paullus 2, 3, 20. L. 4, 5, 5. 4, 7,
 3. L. Paulli collega, Varro 4,
 5, 6.
 Paullum regredi 3, 11, 1. paullo
 interius scutati 2, 5, 31. remo-
 tior insula 1, 4, 9.
 Paullulum regredi 3, 11, 2.
 Pauper fuit Atilius Regulus 4, 3,
 3.
 Paupertas maxima 4, 3, 5. sum-
 ma 4, 3, 4.
 Pacis conditiones 1, 5, 17. 1, 11,
 4. mentionem facere 1, 5, 18.
 ordinandae sequestres naves 1,
 4, 13. pacem simulare 3, 4, 3.
 Pacatio confecta prol. 1.
 Pacifici labori veniam *ibid.*
 Pactio interposita 4, 7, 25.
 ex Pacto referre promissa 3, 3,
 1.
 Pectora equorum cruenta 1, 12,
 4.
 Pecus turbatur flamma 1, 5, 28.
 pecora excitant pulverem 4, 7,
 20. pecorum captivorumque
 corpora caesa 1, 5, 20. pecora
 abigere 3, 10, 6 & 17. demit-
 tere secunda aqua 3, 14, 4. pa-
 scere caeso 3, 15, 5. vindicare
 3, 10, 6. pecoribus & venatio-
 ni insuere litteras 3, 13, 3.
 Pecudum genus omne 4, 7, 20.
 Pecunia fertur in triumpho 4, 5,
 1. numerata 1, 11, 2. relictis 4,
 3, 4. pecuniam diripere 4, 5, 1.
 dividere *ibid.* largiri 4, 7, 36.
 sectari 2, 13, 2. spargere *ibid.*
 pecunia instruere Pythiam
 4, 7, 37. regia potitus est 1,
 8, 12.
 Pelopidas Thebanus 1, 5, 2. 3, 8,
 2. 4, 7, 28.
 Peloponnesus 1, 3, 9. Peloponne-
 son tueri 2, 5, 26.
 Peloponnesiorum castellum 3, 9,
 9.
 Pendent populares ex illo 3, 16, 1.
 Pe-

I N D E X II.

Pene par numero 1, 8, 11.
Penes alios gloria virtutis est 1,
11, 3, 4, 5, 11. se habere cla-
ves 4, 7, 22.

Penetrare silvam 1, 2, 2. pene-
tratum oppidum 3, 9, 5.

Penitus 1, 4, 12.

Pensare injuriam unius morte
multorum 1, 1, 10. interitum
prolationis liberalitate 3, 16,
3.

Per agrum Pomptinum fugere 2,
6, 1. aliquantum spatii 2, 2, 8.
aliquot dies facere 2, 5, 8, 4,
1, 33. angustias ad patentia e-
vadere 2, 5, 24. transeundum
habere 1, 4, 3. averfam partem
mitti 2, 12, 3. avias regiones
circumduci 2, 5, 17. castra face-
re ignes 1, 1, 7. caussam venan-
di 3, 3, 6. centum viginti mil-
lia passuum 1, 3, 10. contra-
gosa emensus iter 3, 1, 2. con-
tinuos dies 2, 3, 4. deserta Af-
ricae itinera 1, 7, 7. diversam
partem castra occupare 2, 5, 21.
diversa incendit agros 1, 8, 4.
loca 1, 5, 26. dolorem concitus
4, 5, 16. errorem admissus
3, 2, 4. exceptum quemdam a-
quatore comperit 1, 8, 9. flu-
men trajici 1, 4, 9. hoc 1, 3,
3. consilium avocari 1, 4, 14.
exemplum ostendere 1, 10, 1.
haec avocata intentio 1, 5, 18.
hostem id non licet 3, 3, 6. ho-
stium praesidia erumpere 2, 13,
9, 4, 5, 7. id tempus praepa-
rare classem 1, 4, 13. ignomi-
niam occidere aliquem 4, 1,
33. ignota loca vehi 2, 5, 6. in-
mensum corpus historiarum
prol. 1. imprudentiam castris
locum capere 2, 7, 12. inter-
missas hostium stationes erum-
pere 1, 5, 16. ipsam flammam
educere milites 1, 5, 27. itine-
ra nota digredi 1, 5, 5. latebras
copiarum pars disposita 2, 5, 1.
lictorem scindere vestimenta 4,
1, 18. limitem erumpere 1, 5,
10. longum coronae ambitum
1, 5, 23. ludibrium 1, 5, 16.
Malissimam capere urbes 3, 6,
1. modica intervalla pali fixi 1,
5, 22. munimenta inrumpere

2, 5, 26. nota refugere vada 2,
5, 23. nota se recipere 2, 5, 35.
obreptionem adgredi 2, 5, 36.
occulta dispositus miles 3, 10.
6. otii licentiam sociis injuriam
inferre 4, 1, 15. partes adtentare
1, 10, 1. 4, 7, 6. pontem re-
dire in urbem 2, 13, 5. portas
inrumpere 3, 9, 5. proditorem
circumduci 2, 2, 13. quadra-
ginta millia passuum revertit 3,
11, 5. quietem 2, 1, 4. sagit-
tarios arcere usum fluminis 3,
7, 2. saxa montis cochleas le-
gere 3, 9, 3. Tarpeja demissus
3, 13, 1. se provident 1, 2, 6.
septem annos 4, 1, 25. singu-
los pilos vellere caudam 4, 7,
6. singula vellere 1, 10, 1. so-
lidos ac notos sibi transitus e-
vadit 2, 5, 7. speciem 1, 2, 4.
securitatis 1, 1, 5. servitutis 1,
1, 3. species servare ordinem 4.
prol. stationes hostium erum-
pere 4, 5, 8. prorumpere 1, 5,
12. terram trahere ramos 2, 4,
1. totam urbem epulas praesta-
re 3, 15, 6. totum iter pecu-
niam spargere 2, 13, 2. tumul-
tum relicta obpugnatio 3, 10,
2. viam transire 2, 12, 4. vices
2, 5, 25. urbes dividere exerci-
tum 1, 3, 5. utraque latera ex-
plicatus miles 1, 6, 1.

Peragere iussa 3, 9, 2. peractus ri-
tus 4, 7, 13.

Per censere omnia monumenta
prol. 1.

Percontans, quo tempore castra
moturus 1, 1, 13.

Percussus audacia inopinata 4, 5,
4. perculi animi Romanorum
4, 7, 39. prae pulvere Samnites
2, 4, 1.

Percutere Fabium Rullum securi
4, 1, 39. fusti decimum quem-
que 4, 1, 34. securi filium,
quamvis victorem 4, 1, 40. ter-
nos ex centuriis 4, 1, 36. vice-
nos sorte ductos 4, 1, 35. per-
cussa fossa in fronte 3, 17, 5.
perculsi securi seditionis duces
4, 5, 2.

Perdiccas 4, 7, 20.

Perditus exercitus 2, 5, 40.

Perdomita Thracia 2, 11, 3.

Per-

I N D E X II.

- Perducere agrum venalem ad id pretium licendo 3, 18, 2. aliquem usque ad locum 2, 5, 7. exercitum in insidias 2, 5, 35. hostes eo, ubi &c. 2, 5, 1. inconfragosa loca 2, 3, 20. ultralocum insidiarum 2, 5, 37. incolumes suos in tuta 1, 5, 17. lectorem huc usque cum attentione 3. Praef. perducere eodem 3, 8, 2. in consuetudinem 2, 1, 18. perductus exercitus in locum iniquum 1, 5, 13. hostis ad securitatem 3, 17, 3. in eandem persuasionem 1, 4, 8.
- Peregrina societas 2, 7, 4.
- Perequitant Callor & Pollux 1, 11, 9.
- Perfectissimi aeneatores 3, 9, 3.
- Perferre conceptum ignem usque in vallum 2, 4, 15. 4, 7, 40. de eadem re ad populum 4, 1, 22. epistolam balteo occultatam 3, 13, 2. rapum incolumem in castra 1, 2, 5.
- Perfidia barbari 1, 1, 6. deprehensa 4, 7, 23. oppidanorum 2, 11, 1. sollempnis 1, 1, 6. perfidiam spernere 4, 4, 1.
- Perfixit unus 2, 12, 11.
- Perfugae species 2, 5, 18. perfugam mittere 3, 6, 5. 3, 17, 7. a perfugis cognoscere 1, 6, 1.
- Pericles Atheniensis 1, 3, 7. 1, 5, 10. 1, 11, 10. 1, 12, 10. 3, 9, 5 & 9. Periclem nomine adpellans voce 1, 11, 10.
- Periculum imminet 2, 11, 4. notis suspectae evitatum 3, 12, 1. discutere 2, 11, 4. leve & detrimentum sentire 3, 17, 4. periculo liberare Campaniam 1, 9, 1. periculis adflescere 4, 1, 19.
- Periclitantibus subvenire 2, 5, 22.
- Perire cum familia 4, 5, 14. fame 4, 5, 20. periit Hirtulejus 2, 7, 5.
- Peritus linguae 1, 2, 2. nandi & nauticae artis 3, 13, 6. perire facere aliquid *ibid.*
- Peritia & calliditas bellandi 1, 8, 7.
- Permiscere modum vini mandragora 2, 5, 12.
- Permittere sibi multa transire
- prol. 1. permisit ita ordinari aciem 4, 1, 8. turmae equitum ad laceffendos hostes ire 1, 10, 2.
- Pernicies ducis 1, 9, 4.
- Perniciosa seditio 2, 5, 18. seditione furere 1, 9, 2. perniciosissimum est cedentibus 4, 7, 21.
- Perpellere Xenophontem, ut &c. 4, 6, 2.
- Perperna dux 2, 5, 32.
- Perpeti inopiam 4, 5, 20. ruborem facti 4, 6, 2.
- Perpetrare facinus 2, 5, 30. perpetrata legatio 3, 13, 1.
- Perpetuum filium contubernalem habere 4, 1, 11.
- Perquam similis natura prol. 1.
- Perrumpere aciem hostium 2, 4, 2 & 17. 2, 8, 5. perrupta statio ab hoste 4, 1, 36.
- Perseae 2, 3, 13. 4, 2, 5. 4, 6, 3. dicuntur sagittarum multitudine nubes esse facturi 4, 5, 13.
- Perfarum acies 2, 3, 3. classis 4, 7, 43 & 45. multitudo ingens 4, 7, 43. innumerabilis 2, 2, 13. quoddam capere 1, 11, 17.
- Perseus habitus 3, 8, 3. Persecum bellum 2, 8, 4.
- Perfidem intrare 2, 3, 6.
- Perfudere in saxo 4, 5, 5.
- Persequi aliquem 2, 13, 11. 4, 1, 39. doloris auctorem 1, 7, 2. hostem ad interneccionem 4, 7, 15. praedatores 3, 10, 6. Saburam 2, 5, 40. sparsa per immensum corpus historiarum prol. 1. persequentes longius cedendo protrahere 3, 10, 5. persecutus milites sparsos 2, 2, 11. persecuti effusos ceciderunt 2, 6, 7. persecuturos arbitratus 1, 4, 14.
- Persectari equum 1, 2, 1.
- Perseus, Macedonum rex 2, 3, 20.
- Perseverant fidem servare Romanis 4, 5, 20 & 21.
- Perseverantius abeuntes trucidare 2, 8, 14.
- Perseverantiae causa facere 3, 5, 1.
- Perspicere regias vires 1, 2, 1.
- Persistere in principis 4, 1, 27 & 28.

Per-

I N D E X II.

- Persuadere** adpropinquantibus 3, 6, 5. adversariis 2, 5, 31. alicui, ut &c. 3, 3, 5. civibus 2, 2, 14. circumfidentibus, ne &c. 3, 15, 4. exercitui utrique 2, 4, 9. Tarentinis, ut &c. 3, 3, 1. Gabinis, uterentur odio 3, 3, 3. persuasit hosti, superesse ipsis copias 3, 15, 6. ipsis proeliantibus eisdem adfuturos 1, 11, 9. militibus 1, 11, 16.
- Persuasio** alacritatem adtulit 1, 11, 2 eadem 1, 4, 8. hostium 1, 5, 3. persuasionem adjuvare 3, 3, 4. persuasionem sollicitari 2, 5, 18.
- Pertendere** ad angustias 1, 4, 6.
- Perterritus** adseveratione 3, 8, 2. metu viperarum 4, 7, 10. voce 3, 5, 2. perterriti exemplo 2, 8, 8. Samnites 2, 4, 2.
- Pertinaciter** a servis excludi 2, 5, 30. instare hosti fugienti 2, 6, 10. tolerare obsidionem 2, 9, 5.
- Pertinere** ad commune 3, 2, 6. ad rerum naturam 1, 12, 9. pertinent exempla ad proelium proli. 1. pertinens quid ad exercitum 1, 11, 5.
- Perturbare** aciem 2, 4, 13. hostem 2, 3, 17. perturbari visu 2, 5, 38. perturbatae Antiochi copiae 2, 4, 4.
- Perturbatio** ordinum 2, 3, 16.
- Pervenire** ad extremam famem 3, 15, 3. fluvium 4, 2, 1. hanc usque metationem 4, 1, 14. hostium consilia 1, 2, 5. posteriora castelli 3, 9, 3. summum *ibid.* in amicitiam alicujus 1, 2, 3. Lacedaemonem 1, 1, 10. Vejos 3, 13, 1. perveniunt incolumes Canusium 4, 5, 7. pervenerunt ad Didium legiones 1, 8, 5. pervenitur ad castra Pompeji 2, 5, 31.
- Pervicacia** fugitivorum 2, 3, 17. obstinatorum 2, 9, 3.
- Pervigilatum** est ab omnibus 3, 12, 1.
- Pes** castrorum 4, 3, 13. pedem referre 2, 5, 3. 2, 8, 13. pedes circiter quaterni 4, 7, 29. nudi 4, 1, 26. priores adlevati 4, 7, 34. posteriores *ibid.* pedum quindecim fossa 1, 5, 9. pedi-
- bus & capite nudus 3, 9, 3. trajicere vada 4, 1, 1.
- Pedes** circumductus ab ea parte 2, 2, 12. cominus accedens 2, 5, 33. profuit in primam aciem 2, 8, 13. ad peditem redigere equites 4, 1, 18. in pedite erat Romanorum robur 2, 2, 11. pedites deni 4, 1, 6. gregales 4, 1, 31. L. cunctantes 4, 5, 7. peditum acies subita 2, 3, 14. triplex 2, 3, 17. equitumque manus parva 2, 4, 6. fortissimus quisque 2, 3, 3. numerus 2, 3, 17. ordines 2, 4, 12. pars 2, 5, 22. terga 2, 5, 37. velocissimi 2, 3, 22. viginti quatuor millia 4, 2, 6. pedites jugum quoddam occupare iussit 4, 6, 2. proturbare 2, 2, 4. redigere ad levem armaturam 4, 1, 18.
- Pedestris** cursus 4, 6, 2. pugna 2, 3, 23. pedestre iter 2, 5, 42. proelium 1, 3, 6. pedestri & navali proelio vinci 4, 7, 45.
- Peditatum** praemittere 2, 5, 38.
- Petere** altissima aedificiorum 3, 13, 8. Asiam 2, 11, 3. Cariam 1, 8, 12. castra cursu 3, 17, 7. Catinam viribus 3, 6, 6. Graeciam 1, 4, 6. montes cursu effuso 2, 5, 38. pabulum 2, 5, 31. regionem *ibid.* Spartam 3, 11, 5. spatium noctis ad deliberationem 4, 7, 22. telum 4, 1, 4. tumulos proximis 2, 7, 1. urbes ceteras 3, 6, 3. petentibus ordines respondit 4, 1, 8. peti gladiis ora iussit 4, 7, 32. partem vult 1, 2. petenda est illinc (aqua) 2, 7, 12. petitus bello ab Ardie Illyrio 2, 5, 19. petitum colloquium ad exercitum 1, 5, 17. concilium ab Agrigentinis 3, 2, 6.
- Petilini** a Poenis obsessi 4, 5, 18.
- Petillius** Q. Cos. 4, 1, 46.
- Peterejus** Afraniusque castra noctu moturi 1, 8, 9. Petreji & Afranii exercitus 2, 1, 11.
- Phalanx** duplex 2, 3, 20. Macedonica 2, 3, 17. ordinata 2, 3, 20. regis Pyrrhi explicita 2, 2, 1. phalangis ora 2, 3, 20.
- Phalaris** Agrigentinus 3, 4, 6.
- Phar-

I N D E X II.

Pharnabazus regius praefectus 2, 7, 6.
 Pharnaces, Mithridatis filius 2, 2, 3.
 Pharnaëus quidam 1, 1, 6.
 Pharnastanes 2, 5, 37.
 Pharsalica pugna 2, 7, 13.
 Philippus, Macedonum Rex 1, 4, 6 & 13. 2, 1, 9. 2, 3, 2. 2, 8, 14. 2, 13, 8. 3, 8, 1. 3, 9, 8. 4, 1, 6. 4, 7, 37. Alexandri Macedonis pater 4, 2, 4. denuntians 4, 5, 12. exclusus oppido Saniorum 3, 3, 5.
 Phocenses destituti 3, 11, 2. obfidere *ibid.*
 Phormion, dux Atheniensium 3, 11, 1.
 Phrygia 1, 4, 2.
 Picentes 1, 12, 3.
 Picus in capite insidet jus dicenti 4, 5, 14.
 Pignora contraria 1, 8, 6. pignorum suorum supplicia spectare 4, 5, 22.
 Pigriores milites 1, 11, 20.
 Pila defixa 2, 1, 7. emissæ ex edito in subeuntes 2, 2, 3.
 Pili singuli 4, 7, 6.
 Pinarius L. 4, 7, 22.
 Pitea 1, 11, 20.
 Pisidæ 1, 4, 5.
 Pisidia *ibid.*
 Pisistratus Atheniensis 4, 7, 44.
 Piso captus 3, 6, 5. Cn. victus 3, 6, 5. L. 4, 1, 26.
 Pice & taeda plenae amphorae 4, 7, 9.
 Planus vertex 2, 2, 4. in plana deducere Poenos 2, 2, 11. descendere 2, 5, 18.
 Planicies in via equiti 2, 2, 9. planicies contrariae 2, 5, 38.
 Plaustrum oneratum lapide quadrato 3, 3, 5. plaustra implere viris 4, 7, 33. plaustris cingere copias *ibid.* in plaustris esse *ibid.*
 Plebs spoliata principibus 2, 11, 3.
 Plebejorum agri deustique 1, 8, 1. plebejos praeficere ignobilibus 2, 11, 3.
 Plenae amphorae pice & taeda 4, 7, 9. plena statu vela 2, 13, 11. promissa 3, 3, 1. taedae, sebi, & sulphuris vehicula 2, 4, 17.

vascula viperis 4, 7, 10. plenae iniquitatis conditiones referre 1, 11, 4.
 Plerique ex militibus, 11, 5, 3, 2, 7. medici 4, 7, 1. plerisque inviros ab Italia extrahere 2, 3, 16.
 Plumbo scriptae litterae 3, 13, 7.
 Plus ad victoriam Caesari conferre 2, 3, 22. praesidii in secuto habere 4, 1, 5. pluris vendere juventutem 3, 5, 3. plures domini 4, 1, 10. aves 1, 2, 7. tutmae 2, 5, 25. plura oppida 3, 6, 1. plurium oppidorum obpugnatio 1, 3, 5. pluribus locis communire castella 1, 8, 11. plurimum interest partis utriusque 2, 5, 38. tamen confectus est 1, 8, 8. plurimi armentorum greges 2, 5, 13. plurimos in deditiōem accipere 3, 17, 7.
 Pluvia continua 2, 5, 25. pluviam recipere 3, 4, 6. pluvia ac statione inquietari 2, 5, 25. & stando fessus 2, 1, 15.
 Poenae metu coire in collem 4, 7, 24. poenam dare 4, 5, 14. pati 3, 12, 1.
 Poenitentia coegit exauctoratos satisfacere Imperatori 1, 9, 4. poenitentiam adferre transfugis 2, 7, 9.
 Poenus 1, 1, 9. contemnens consuetudinem 2, 1, 4. ad Poenum transitionem parare 4, 7, 22.
 Poeni 1, 1, 9. 1, 4, 11 & 12. 1, 12, 9. 2, 3, 16. 2, 4, 14. 2, 5, 4. 2, 13, 9 & 10. 3, 3, 6. 3, 13, 2. 4, 1, 44. 4, 7, 38. circumventi ab eo 2, 6, 2. delati 2, 10, 2. deturbati ex classe 4, 7, 12. iussi recedere 3, 10, 3. victi 2, 9, 2. Poenorum arma & insignia 4, 7, 12. castra bona 2, 10, 2. Poenos in plana deducere 2, 2, 11. ad Poenos deficere 1, 8, 6. a Poenis nihil justum expectare 1, 11, 4. obfessi Petilini 4, 5, 18.
 Polliceri salutem popularibus 3, 3, 1. pollicitus est, se daturum praemia 1, 11, 2.
 Pollicita data 3, 16, 3.
 Pollux & Castor 1, 11, 8 & 9.
 Pomifera arbor 4, 7, 13.

Pom.

I N D E X II.

- Pompejus** Cn. 1, 1, 7. 1, 4, 8.
 1, 5, 5. 1, 9, 3. 2, 1, 12. 2,
 2, 2, 3, 11. 14 & 22. 2, 11,
 2, 3, 17, 4 & 8. 4, 5, 1. Pom-
 peii castra 2, 5, 31. equitatus
 effusus 2, 3, 22. praesidium
 transducere 3, 14, 1. Pompejo
 auctor fuit 2, 1, 3.
Pompejani 2, 5, 31. Pompejanae
 partes 2, 7, 13. 3, 14, 1. 4, 7,
 32.
Pomptinius C. legatus 2, 4, 7.
Pomptinus ager 2, 6, 1.
Pondus grande auri 4, 3, 2.
Ponere adversus Thebanos castra
 super ripam 1, 10, 3. aliquos
 in insidiis 3, 10, 3. castra 1, 5, 3.
 2, 5, 9, 22 & 24. 2, 13, 6. co-
 hortis in valle 2, 5, 37. electos
 in insidiis 2, 5, 23. defensores
 in muris 3, 17, 1. equitem in
 dextro cornu 2, 3, 22. equita-
 tum in utroque latere 2, 3, 17.
 factorum, & dictorum exem-
 pla prol. 1. fidelissimos equi-
 tum a tergo 2, 8, 14. Graecos
 in prima acie 2, 3, 13. Hispanos
 leves in prima parte 2, 5,
 31. in finibus Ubiorum castel-
 la 2, 11, 7. infirmissimos con-
 tra fortissimos 2, 3, 3. partem
 copiarum in insidiis 3, 10, 5.
 plaustrum in aditu portae 3, 3,
 5. posuit ad ripam praesi-
 dium 1, 10, 3. positi equites
 4, 7, 29. in prima fronte 2, 3,
 16. posita castra in colle 3, 17,
 7. in diversa ripa 2, 5, 20. lo-
 co humili 3, 7, 3. Volscorum
 prope virgulta & silvas 2, 4, 15.
 prope a virgultis silvae 4, 7,
 40.
Politio castrorum 1, 2, 1.
Pons abruptus 2, 13, 5. factus 1,
 5, 11. modicus 3, 13, 6. su-
 perjectus 2, 3, 24. tumultua-
 rius 4, 7, 28. pontis faciendi
 copia 1, 5, 4. pontem efficere
 4, 2, 1. incendere 4, 7, 28. ju-
 gere in fluvio 4, 2, 1. rumpe-
 re 2, 6, 8. pontes fossae injecti
 1, 5, 10. operosiores 1, 1, 6.
 praeparati injectique super sol-
 lam 3, 9, 9. praeparare 1, 5,
 10.
Ponticorum oculi 2, 1, 12.
- Pontius** Cominius 3, 13, 1.
Popillio Laenati fiducia fit 3,
 17, 9.
Poplonia 1, 2, 7.
Populus Romanus 2, 10, 2. ar-
 mis civilibus dissociatus 1, 10,
 4. superior 4, 5, 14. sociorum
 4, 7, 31. populi injussu 1, 4, 11.
 populos aliquot in deditionem
 accipere 4, 7, 25.
Populares cogitant de fuga 2, 2,
 14. pendent ex illo 3, 16, 1.
 popularium animos concitare
 1, 11, 19. conspectus 1, 10, 4.
 fides 3, 16, 1. populares cor-
 rumpere ad defectionem *ibid.*
 popularibus salutem polliceri
 3, 3, 1.
Populari agros 1, 8, 2.
Populatio agrorum patriciorum
 1, 8, 1. populationem timere
 4, 3, 14.
Porcius Cato consularis 2, 4, 4.
 M. 4, 7, 12.
Porfenae exercitus 2, 13, 5.
Porta diversa 3, 18, 1. fracta 3,
 3, 6. portae aditus 3, 3, 5. clau-
 stra impedita *ibid.* portae clau-
 sae 2, 6, 9. 3, 16, 5. destrutae
 praesidio 3, 9, 5. statione cir-
 cumdatae 2, 6, 7. portarum
 claves 4, 7, 22. portas aperire
 suis 3, 2, 8. claudere 2, 11, 1.
 revellere 3, 9, 2. portis quatuor
 eruptio facta 3, 17, 2.
Portare cibaria complurium die-
 rum 4, 1, 1. farinam collo 4,
 1, 6.
Portendi victoriam interpretatus
 est 1, 12, 4.
Portione gregalium contentus 4,
 3, 12.
Portus Atheniensium 1, 5, 7. inde-
 sensus 3, 10, 8. proximus 1, 5, 7.
 Samiorum 1, 4, 14. 3, 2, 11. Si-
 cyoniorum 3, 2, 10. 3, 9, 7. Syra-
 cusanus 1, 5, 6. vacans 3, 2, 10.
 portum capere 3, 9, 7. cum re-
 liqua adeptus est classe 1, 4, 14.
 intrare 1, 5, 6. invadere cum
 strepitu 3, 9, 10. Lilybaci na-
 vibus occupare 3, 10, 9.
Porus, Indorum rex 1, 4, 9.
Poscere Fabium Rullum virgis
 caesum 4, 1, 39. pugnae signum
 1, 11, 20. poscit res prol. 1. po-
 scit

I N D E X II.

- poscit res 2, 5, 32. poscentibus securitatem promittere 4, 7, 18.
- Possidere domum 4, 1, 10.
- Possessio loci 3, 2, 4. possessiones publicatae 1, 8, 2.
- Post castra 1, 5, 4. terga peditum collocatus 2, 5, 37. restrictae manus 4, 4, 1. vineas aciem dirigere 2, 3, 8.
- Posterus dies 1, 4, 5. 2, 5, 20. 2, 9, 1. 2, 10, 1. 4, 1, 43. 4, 3, 13. 4, 7, 30 & 42. postera dies 1, 1, 12. 2, 4, 6. 4, 7, 22. posteriores pedes 4, 7, 34. posteriora castelli 3, 9, 3. postrema acies 2, 4, 20. 2, 5, 28. postremo in conspectu exercitus 1, 11, 11.
- Postridie 1, 11, 19.
- Postquam ex sententia contigit 2, 5, 33. intellexit 1, 1, 10.
- Postsignani 2, 3, 17.
- Postulare a Cos. ut &c. 4, 1, 44. 4, 7, 5. postulantibus missionem dedit 1, 9, 4.
- Postulatio intempestiva pugnae 1, 10, 1. per magnum tempustrata 1, 4, 13.
- Postumus Cos. 2, 1, 4. Consularis 4, 5, 3. A. proelio animos suorum erexit 1, 11, 8. Postumio & Falvio scribere 1, 8, 3.
- Potestas abundi 2, 6, 4. barbarorum 2, 7, 12. consularis 2, 8, 5. in potestatem redigere portum 3, 2, 10.
- Potiri annulo interfecti 4, 7, 38. castris alicujus 4, 1, 14. civitate 3, 6, 7. comitatibus 4, 7, 19. oppido 3, 1, 2. per aliquem 3, 3, 1. Poenis & elephantis 2, 5, 4. praeda 2, 5, 13. victoria 1, 11, 6. 2, 8, 6. positus amicitia 1, 2, 3. pecunia regia 1, 8, 12. redactis ad famem 3, 4, 1.
- Potius, quam 4. proli. fame, quam ferro superare 4, 7, 1. porissimum 1, 12, 12. 2, 1, 16. pulvere percussu Samnites 2, 4, 1.
- Praealti locus 2, 5, 7. praealti fluminis transitus 1, 7, 2.
- Praebere hosti vincendos 2, 4, 12. hostem illustrem & conspicuum suis 2, 1, 12. ingressum 3, 7, 4. speciem alicui 4, 1, 9. exercitus longe minoris 2, 3, 12. remanentis 1, 4, 4. totius 2, 5, 17. hostium remanentium 1, 5, 26. virum novatum 2, 12, 3. urbis ardentis 3, 8, 2. vini epularumque copiam 3, 3, 2. praebetur locus consultationi 3, 2, 6.
- Praecedere aliquem alacriter 2, 7, 9. praecedens rumor 4, 7, 31.
- Praecedere dexteris transfugarum 4, 1, 42. praecisus rogae cinctus 4, 1, 26. praecisae dextrae comprehensus in furto 4, 1, 16. manus 3, 15, 4.
- Praecipere agmini novissimo 4, 7, 28. praecepit hastatis, tela jacerent 2, 5, 4. ipsam oram maris legerent 1, 4, 7. ut &c. 2, 3, 3, 10 & 14. 4, 7, 22. auxiliariis, ut &c. 2, 3, 10. custodibus, ut &c. 1, 8, 11. legatis 1, 1, 9. oppidanis, ne &c. 1, 1, 2. 1, 2, 6. 1, 11, 5. suis, ne &c. 1, 5, 3.
- Praeceptum dare alicui 2, 3, 16. 4, 7, 31. praecepta imperatoria 2, 6, 10.
- Praecipitare insidentes 2, 4, 12. praecipitari in fugam 2, 5, 37.
- Praecipuae fortitudinis testimonium 1, 11, 3. 4, 5, 11.
- Praeclara victoria 1, 11, 2.
- Praeclusus a P. Varinio Procos. 1, 5, 22.
- Praeda castrorum 3, 17, 6. praedae spes 2, 5, 9. esse alicui 4, 7, 13. praedam colligere 2, 13, 1. dividere militibus 4, 1, 45. praeda exuere hostes 1, 6, 1. oneratae naves 3, 3, 7. onustus 1, 4, 2. potiri 2, 5, 13.
- Praedati coeperunt 2, 5, 10. praedatum mitti 3, 16, 3. proficisci 1, 5, 12. 4, 5, 8.
- Praedatores persequi 3, 10, 6.
- Praedationi intentos hostes claudere 1, 6, 1.
- Praedicare Latine clare 2, 4, 10.
- Praedicere futura 1, 11, 11. praedicti montis radices 2, 5, 34. praedictae viae latera 1, 5, 24. 60-

I N D E X II.

- copiae 2, 5, 31. praedicta incommoda 2, 1, 4.
 Praedificare dimicationum eventus 1, 11, 12.
 Praedivinare futurum 2, 5, 38.
 Praeesse exercitui hostium 1, 5, 17. rebus summis 4, 3, 3. reliquis exercitus 2, 10, 2.
 Praefens successus 3, 16, 2. paucitas 2, 12, 3. proclium 2, 4, 1.
 in Praesentia 2, 11, 4.
 Praeferre faces & angues furiali habitu 2, 4, 18. hastas erectas 2, 4, 20. multum terroris 1, 11, 17.
 Praeficere Aurelium obsidioni Lipararum 4, 1, 31. plebejos ignobilibus 2, 11, 3. praefectus classis, Crispinus 4, 7, 26. cohortis, C. Titius 4, 1, 26. equitum, AEmilius Rufus 4, 1, 28. Mithridatis, Archelaus 1, 5, 18. 1, 11, 20. regis Ptolemaei Charmades 3, 2, 11. regius Pharbazus 2, 7, 6. Sabura 2, 5, 40. Romanorum, Velius 3, 17, 3. Saniorum Apollonius 3, 3, 5. Sullae 2, 7, 2.
 Praefixae fores domuum 4, 5, 23. praefixa hastis capita ducum 2, 9, 3.
 Praefringere hostium spicula 2, 3, 20.
 Praegredi cum copiis 4, 7, 20. famam rei gestae 2, 10, 2.
 Praelassatos superare 2, 5, 47.
 Praelocutio ulla 3. prol.
 Praemittere equites 2, 5, 31. 4, 1, 8. exploratores 1, 2, 7. fratrem &c. 2, 4, 3. peditum 2, 5, 38. quosdam suorum 3, 2, 3. sciscitaturus 1, 2, 8. validissimam manum ad locum occupandum 1, 4, 5. viginti ex velocissimis navibus 2, 5, 47.
 Praemium ferre 4, 1, 44. praemio magno sollicitari 3, 6, 4. praemia ampla 1, 11, 2. praemiis corruptus 3, 3, 1.
 Praeneste 2, 9, 3.
 Praenoscere cerva se adseverat 1, 11, 13.
 Praeoptare Rutilianum 4, 2, 2. praepotant spectare supplicia pignorum 4, 5, 22.
 Praeparare Athenienses ad ali-
- quid 3, 2, 6. classem 1, 4, 13. consilia exemplorum prol. 1. pontes 1, 1, 5 & 10. praeparari ad hostium incursum 4, 1, 8. praeparatus locus 3, 15, 3. praeparatae insidiae 2, 5, 35. 2, 5, 44. praeparata subsidia 1, 1, 5.
 Praepondere Laelium equitibus 2, 3, 16. praepositus praesidio 3, 10, 7. 4, 7, 22.
 Praeripere herbas alimentis 3, 15, 3.
 Praeruptus mons 3, 8, 3. praeruptae viae 2, 2, 6.
 Praesentire adventum ducis 1, 1, 8.
 Praesidium adventans 2, 9, 2. duarum partium 3, 10, 7. exiguum 1, 4, 9. 1, 10, 3. Hannibalis 3, 9, 2. hostium 1, 4, 14. Romanum 3, 3, 6. praesidii nihil secum habere 2, 7, 14. parum habere 2, 11, 1. plus in scuto, quam in gladio habere 4, 1, 5. praesidium esse alicui 3, 11, 2. praepositus 3, 10, 7. 4, 7, 22. praesidium depellere 1, 10, 3. recipere 2, 11, 2. transducere 3, 14, 1. in praesidium Lucanorum adsumi 3, 6, 4. praesidio Amphipolin tueri 3, 15, 5. tenere capta castella 1, 8, 11. Corinthum 3, 12, 2. jugae 2, 4, 4. teneri 3, 6, 7. cum praesidio urbem obtinere 3, 3, 1. in praesidio Panormitanorum esse 3, 17, 1. urbi esse 1, 8, 3. praesidia alia successura his 3, 2, 4. deducta 3, 6, 1. firma *ibid.* hostium 2, 13, 9. 3, 13, 6. 3, 15, 5. 4, 5, 7. hostilia 3, 10, 8. intercepta 1, 4, 13. relinquere *ibid.*
 Praesignatae litterae 1, 2, 6.
 Praestare aditum 3, 8, 3. alimentum 4, 7, 9. aliquid facile, ne &c. 1, 1, 10. Brutianos in summa belli 4, 2, 1. epulas 1, 11, 19. equitatu & elephantis 2, 2, 11. idem filiis Aristidis 4, 3, 5. multitudine 2, 2, 14. praetorium secretius 2, 5, 30. se claudendum 1, 5, 23. speciem fugientis 3, 10, 2. suspicionem alicui 3, 17, 7. virtute 2, 2, 10 & 13.

I N D E X II.

Praestantia propugnatorum 3, 2, 1.

Praestitura dies 1, 2, 6.

Praestringere oculos 2, 1, 12.

Praesumpta victoria 3, 17, 6.

Praevalidus equus 1, 10, 1. 4, 7, 6.

Praetendere expectationem certaminis 2, 2, 12. militibus 2, 3, 14.

Praeter adversariorum castra agi 1, 8, 9. ahenum & unicum veru nihil 4, 3, 6. hostilia praefidia ire 3, 10, 8. hostium castra 1, 1, 7. portum missae naves 1, 4, 14. ora phalangistranscurrere 2, 3, 20.

Praetereuntes copias recognoscere 4, 6, 3. praeterita acra 4, 1, 22.

Praetexere captivis latera euntium 1, 4, 1.

Praetor Urbanus L. Aelius 4, 5, 14.

Praetoria navis 1, 1, 2.

Praetorium manens in castris 2, 5, 34. secretius praestare 2, 5, 30.

Praevalere cornibus 2, 3, 4. equitatu 1, 8, 12. 2, 2, 9. 2, 3, 14. 2, 5, 18. 4, 7, 21. exercitu 4, 7, 20. numero & genere equitum 2, 5, 33. primo inperu 2, 1, 8. praevalet hostis 3, 10, 3.

Praevalidus equitatus 2, 4, 12.

Precari Deos 4, 5, 4.

Praes legiones 4, 1, 43. precibus militum concedere animadversionem 4, 1, 39.

Premere alterum latus 1, 4, 7. fossam 1, 5, 8. Philippum fugientem 2, 13, 8. proras 1, 5, 6. tergum alicujus 1, 6, 2. premi ab aliquo 2, 7, 8. a Scordiscis Dacisque 2, 4, 3. iniquitate locorum 1, 5, 18. somno & mero 2, 9, 7. verecundia ignominiae 4, 1, 13.

Pretium operae est in mercede 4, 4, 2. solvi jussit pro fructibus 2, 11, 7. pretio venire 3, 18, 2.

Pretiosissima rerum 1, 11, 5.

Primus congressus 2, 1, 8. hostes invasit 4, 5, 3. incursus 2, 5, 23. inperus 1, 11, 6. 2, 1, 8.

hostium 2, 3, 3 & 14. prima acies 1, 5, 9. 2, 1, 8. 2, 3, 10. 13 & 21. 2, 4, 10. 2, 5, 4. 2, 8, 12 & 13. eruptio 3, 10, 4. frons 2, 3, 16. 2, 4, 17. luce 2, 5, 21, 24, 26 & 33. 2, 13, 7. 3, 8, 3. 3, 10, 5. 4, 7, 22. primum bellum Punicum 1, 4, 11. initium aestatis 3, 4, 6. primi ordines 1, 5, 12. 1, 11, 2. 4, 5, 8. primas naves agi jusserunt 1, 4, 12.

Primipilaris Caelius 4, 7, 8.

Prinasum castellum 3, 8, 1.

Princeps finitimae gentis 2, 11, 6. principes 2, 3, 16. beneficis obstricti 2, 11, 3. Gabinorum 1, 1, 4. principibus spoliata plebs 2, 11, 3. ex principibus aliqui 1, 1, 10.

Principia missa 2, 5, 30. in principis perfare 4, 1, 27 & 28. sanguis missus 4, 1, 16. stare pedibus nudis 4, 1, 26.

Prior exercitus Neciorum 2, 11, 4. pars litterarum 1, 2, 6. priores libri 3. prol. pedes adlevati 4, 7, 34. priorum librorum descriptio 4. prol. prius tradere 3. prol.

Pristinus mos 2, 1, 4. pristina castrorum conversatio 2, 4, 10.

Priusquam descenderet in aciem 1, 11, 11. iniret proelium 1, 11, 21.

Pro captivis introducere 3, 3, 7. Charmade receptus 3, 2, 11. concione dicere 1, 11, 3. 4, 5, 11. duce fuit obsessis nostris 4, 7, 8. fronte aciei decurrere 2, 2, 12. incurioso me reprehendit prol. 1. moenibus sagittarios relinquere 1, 5, 5. nuptiali munere dare aurum 2, 11, 5. occasione factum amplecti 1, 6, 1. omnibus suis pugnare 1, 11, 5. ostento excipere 1, 12, 8. patria mori 4, 5, 12. Rep. devovere se 4, 5, 15. scutis cortices dare 1, 7, 5. significatione tristi 1, 12, 7. transfuga subornatus 3, 13, 2.

Probata experimenta prol. 1.

Probris hostium cogi 1, 11, 1.

Procedere ad milites 1, 9, 4. adversus solum cum altero 2, 5, 41. in aciem 2, 1, 1, in aciem

I N D E X II.

quum 2, 3, 14. noctu per causam venandi 3, 3, 6. pabulum 2, 1, 6. procedit seditiosa legio 4, 1, 43. procedunt eis aera praeterita 4, 1, 22. hostes ordinati 2, 3, 4. in aciem feroces 2, 1, 15. oppidani 3, 10, 5. processit res parum 1, 8, 8. processerunt super catenam levatae prorae 1, 5, 6. procedens lentius media acies 2, 3, 6. precedentia ad praeceptum cornua 2, 3, 7.

Proclamat, victorem adesse collegam 2, 4, 1.

Proclivo adjuvante inpetum 2, 2, 2.

Procos, Fulvius Flaccus 4, 7, 29.

Procul a castris succendere aedificia 2, 5, 9. a conspectu conculcare naves 3, 9, 8. ab urbe 2, 11, 1. armatam partem classis ostendere 3, 10, 9. conspici numerum arborum 2, 5, 46. contemplatus 1, 2, 7. intuitibus stationis species est 1, 5, 22. visentes decipere 3, 13, 6.

Procurrere ad succurrendum sociis 2, 5, 29. ad vallum Punicum 3, 10, 3. adversus aquam 1, 4, 9. hostes vidit 2, 1, 7. in primam aciem 2, 8, 12. propius 3, 3, 4. procurrit cum clamore acies 2, 5, 34. procurrant ad pecora vindicanda 3, 10, 6.

Procurfusio, subita 2, 2, 5.

Prodere sibi regem 1, 8, 8. produntur cogitata equorum fremitu 2, 5, 31. proditus a transfuga 3, 11, 5. proditum est memoriae 4, 2, 1. 4, 5, 20.

Proditor Ephialtes Trachinius 2, 2, 13. cum proditore agere 1, 1, 6. proditoribus repraesentatur merces 1, 11, 2.

Proditio simulata 2, 2, 14. ad proditorem corruptus 3, 3, 5 & 7. sollicitare Cononeum 3, 3, 2 & 6.

Prodigium subitum 1, 12, 4. opinati sunt 1, 5, 28.

Prodire 4, 7, 5.

Producere captivos urbis Cyzici 4, 5, 21. exercitum ordinatum 2, 3, 4. & reducere in castra 1, 4, 8. nudatum in conspectu 1,

11, 18. productus in locum iniquum exercitus 1, 1, 11. producta media acies 2, 3, 7.

Proelium acerrimum 2, 10, 1. asperum 1, 5, 15. commissum 1. prol. 1, 11, 15. 2. prol. 2, 4, 6 & 7. 2, 5, 6, 45 & 46. 4, 7, 30. confertum 2, 3, 7. confertum 2, 4, 5. contractum 2, 4, 3. dubium 2, 4, 11. equestre 2, 3, 23. gestum est Camilli ductu 2, 6, 1. inopinatum 2, 3, 14. iustum 2, 7, 8. leve 2, 5, 12. longum 1, 5, 15. 4, 5, 10. navale 1, 3, 6. 1, 12, 11. 2, 5, 45. 2, 13, 9. 4, 7, 45. pedestre 1, 3, 6. 4, 7, 45. praefens 2, 4, 1. restitutum est 2, 8, 2. proelii cupiditas 1, 11, 19. suspensio 1, 8, 5. proelio aptatos trucidare 3, 17, 6. detractare 1, 11, 1. finire 2, 7, 6. iniire 1, 11, 10 & 21. 2, 5, 33. reintegrare 2, 8, 13. restituere 1, 11, 8. trahere 2, 1, 9. ad proelium compellere 2, 1, 12. in proelium descendere 2, 1, 10. duci 4, 1, 44. proelio animos suorum erigere 1, 11, 8. amissi duces 4, 2, 8. proelio configere 2, 8, 1. cum Latinis 1, 11, 8. Hirtulejum devincere 2, 3, 5. superari 4, 2, 7. vinci 2, 9, 1. urgere 2, 7, 6. 4, 7, 45. in proelio dubiam mortem timere 4, 1, 17. occidi 4, 5, 14. sine proelio avertere exercitum 1, 8, 4. proelia frequentia 2, 3, 9. levia 2, 1, 4. proeliorum successus 1, 3, 3. proelia committere 2, 1, 13.

Proeliari 4, 7, 29. proeliandi discrimen 1, 3, 4. proeliantibus adesse 1, 11, 9 & 16.

Proficit horum vis in arte posita prol. 1.

Proficisci a terris 1, 12, 2. ad Syphacem 1, 1, 3. illud 3, 11, 5. praedatum 1, 5, 12. 4, 5, 8. proficiscens classis 1, 12, 11. profectus nocte 1, 5, 17. profecti sunt barbari 1, 5, 28.

Professionis signum 4, 1, 33. professioni habere fidem 1, 4, 11. professionem edicere in posterum diem 2, 5, 20. occultare specie remanendi 3, 11, 5.

I N D E X II.

suam censu obtinere 1, 1, 8.
 Proflare auras ingentes 2, 2, 7.
 Profligare hostem 2, 1, 4. victo-
 riam 2, 3, 2. profligati labore
 itineris 2, 2, 8. nihil videt 2,
 3, 20.
 Profuit flumen altis ripis 2, 2,
 10.
 Profluvium ventris 3, 7, 6.
 Profugere 1, 8, 5. in arcem 3, 3,
 6. profugientem persequi 4, 1,
 39.
 Profugus a Mutina 1, 7, 5.
 Profuit haec sollicitia Hamilcari
 3, 16, 2. profuturus Romanis
 inpetus 1, 10, 4.
 Profunda silvarum 1, 3, 10.
 Progredi ad eliciendos hostes 3,
 10, 5. ad simile officium 2, 10,
 1. aquatum 2, 9, 3. excipien-
 dorum eorum caussa 3, 16, 2.
 Progressus Romanorum 1, 4, 8.
 Prohibere barbaros ab inpetu 1,
 10, 4. inexpectatam vim 3, 11,
 1. multa 4, 5, 12. trahere exer-
 citum 1, 4, 9. transitum 1, 6,
 2. prohibuit suos 2, 6, 8. num
 prohibebit nos pro patria mo-
 ri? 4, 5, 12. prohibetur occu-
 pare Cherroneum 1, 4, 13. tra-
 jectu fluminis 1, 4, 9. prohibi-
 tus hostium occulsi 1, 4, 10.
 Projicere se in parentes campos 1,
 11, 6.
 Prolabi 1, 12, 1. in acie 4, 5, 17.
 Prolationis injuria 3, 16, 3.
 Promittere eadem prol. 1. po-
 tentibus securitatem 4, 7, 18.
 promittitur eis summa magna
 4, 7, 35. promissam victoriam
 maturare 1, 11, 11.
 Promissum trium librorum in-
 plere 4. prol. promisso exsolvi
 4, 7, 35. promissa plena 3, 3, 1.
 Promontoria quaedam 2, 5, 44.
 3, 10, 8.
 Promtam operam exhibere 2, 5,
 30.
 Pronuntiare clare 2, 7, 1. in coe-
 tu 4, 7, 39. in concione 1, 11,
 6. palam 3, 16, 4.
 Prona nostris victoria fuit 4, 7,
 20.
 Propagata supra Romanos ruina
 1, 6, 4.
 Prope exacta aetas 4, 7, 5. a vir-

gultis silvaeque posita castra 4, 7,
 40. ab Orchomeno castra habere
 1, 11, 5. exanimatus frigore 4,
 6, 3. moenia ignem acervis sub-
 jicere 3, 10, 5. virgulta & sil-
 vas posita castra 2, 4, 15. pro-
 pius procurrare 3, 3, 4.
 Proximus collis 1, 5, 24. 2, 2, 4.
 mons 1, 5, 3. portus 1, 5, 7.
 tumultus 2, 5, 22. proxima
 dies 1, 1, 7. nox 2, 9, 6. 3, 16,
 3 & 4. proximum litus 3, 16,
 5. in proximo occultare oppi-
 danos 3, 10, 2. proximi agri
 1, 5, 3. colles 2, 5, 38. mon-
 tes 2, 4, 5. tumuli 2, 7, 1. pro-
 xima castra 2, 10, 2. proximo
 intruere agros 1, 5, 16. in pro-
 ximos incurtare 2, 2, 10. et
 proximis unus 4, 7, 39.
 Propinquus locus 3, 13, 8. in
 propinquo 1, 5, 14. 2, 5, 31.
 2, 10, 2. 4, 5, 9.
 Propediem 3, 5, 3.
 Propere adnuntiari jussit 1, 9, 2.
 dimittere legatos 2, 7, 4.
 Proposuit transferre bellum 1,
 5, 5.
 Proprium triticum 3, 4, 6.
 Proprie horum vis in arte posita
 prol. 1.
 Propter Atheniensem classem 1,
 4, 13. caeciditatem & peritiam
 bellandi 1, 8, 7. conditionem
 locorum 1, 6, 3. equorum de-
 formitatem despici 1, 5, 16.
 illum disciplina corumpitur 4,
 1, 41. inducias 1, 5, 17. litte-
 ras redeundum habere 3, 11, 1.
 obpositum hostium exercitum
 1, 4, 8. seditiones detractae
 proclium 1, 11, 1.
 Propugnare in umbra melius 4,
 5, 13.
 Propugnator insequentes deti-
 nuit 2, 13, 5. propugnatores
 fuere suorum 1, 4, 10. distin-
 gere domibus 3, 9, 8. propu-
 gnatorum praesentia 3, 2, 1.
 propugnatoribus destitutus 3, 6,
 4. destituta munimenta 2, 5,
 26. nudatae urbes 3, 6, 1.
 Propugnatio murorum 3, 9, 6.
 Propuliare hostes 2, 12, 1.
 Prorae levatae 1, 5, 6. prorae pre-
 mere *ibid.*

Prorae

I N D E X II.

Proruere vallum 2, 5, 8.
Prorumpere per stationes 1, 5, 12.
Prosequi commeatibus 2, 6, 1.
Prosilire in aciem 2, 8, 13. in cornu dextrum 2, 4, 11. in fronte 4, 1, 8.
Prosper cursus 2, 13, 11. **prospere excursiones** 4, 1, 21. **prospere gestae res** 2, 9, 7. 4, 3, 4.
Prospectus, nîsusque per saxa facilior 3, 9, 3.
Prostratae arbores 2, 2, 9.
Protegere galeas in angustiis 2, 3, 14.
Protenus 1, 10, 4. 2, 1, 2 & 14. 2, 5, 4.
Proterere renata 3, 4, 1. **ordines peditum** 2, 4, 12.
Proturbare pedites 2, 2, 4.
Protrudere nostros primo impetu 2, 3, 7.
Provehere quemque ad ordines militiae 4, 1, 8. **provehî** 1, 11, 10. usque ad moenia 4, 7, 29.
Proventus factorum 3, 15, 3. in Proverbum tractum est 4, 1, 7.
Providere insidias 2, 5, 24. per se 1, 2, 6.
Provide haec sunt a duce proli 1.
Providentiae & consilii exempla ibid.
Provinciam exornare tabulis stâtuisque 4, 3, 15. **provincia excedere** 2, 5, 36. **provinciis consulere** 1, 1, 8.
Provocare aliquem 4, 7, 5. **eruptionem** 3, 10, 7. **provocatus a rege hostium** 2, 5, 41.
Provolveri ad genua alicujus 4, 1, 39.
Prudens ordinatio 2, 3, 16.
Prudenter atque industrie 1, 2, 2.
Prusias 4, 7, 11.
Ptolemæus 4, 7, 20. **Ptolemæi regis praefectus Charmades** 3, 2, 11.
Publicum concilium 3, 6, 6. **ex publico dotare filiam inopem** 4, 3, 15. **Publicatae possessiones** 1, 8, 2.
Publice dotare filias ob inopiam 4, 3, 4. **venire** 4, 1, 20.
Pudor rei 2, 8, 12. **transfugis adulterit poenitentiam** 2, 7, 9. **pudore cogi** 1, 11, 3.

Puduit ceteros non sequi 2, 8, 5.
Pugione trajicere barbarum 2, 7, 5.
Pugna Cannensis 4, 1, 44. **capellitur nusquam**, ubique fuga 2, 4, 7. **equestris** 2, 3, 22. **incunda est** 1, 12, 12. **infans** 1, 12, 7. **pedestris** 2, 3, 23. **Pharsalica** 2, 7, 13. **simulata** 2, 5, 34. **pugnae dies** 1, 12, 9. **exitus** 2, 7, 13. **postulatio intempestiva** 1, 10, 1. **signum** 1, 10, 2. 1, 11, 20. **datum** 1, 11, 10. 2, 4, 17. **pugnam deposcere** 1, 11, 1. 2, 1, 3. 4, 7, 6. **detrahere** 1, 1, 5. 2, 1, 3. **differre** 2, 1, 10. **exposcere inconsulte** 1, 10, 1. **imminere nuntiaverunt** 1, 8, 5. **manet exitus** 1, 10, 2.
Pugnare acrius 2, 6, 2. **acerrime** 1, 10, 4. 2, 6, 4. **adversus Cimbro ac Teutonos** 2, 2, 8. **dictum alicujus** 4, 1, 39. **Germanos** 1, 11, 3. 4, 5, 11. **hostem** 1, 8, 12. **Thebanos** 4, 7, 21. **acquo Marte** 2, 3, 13. **apud Numitronem contra Marcellum** 2, 2, 2, 6. **ardenter** 2, 8, 1. **cominus** 2, 2, 13. **cum Attalo** 2, 13, 1. **hoste contra edictum** 4, 1, 40. **eodem die** 1, 11, 7. **fortius ex desperatione** 2, 6, 3. **in Boeotia** 2, 8, 12. **responso Deum ex collibus** 1, 10, 3. **segnius** 4, 7, 24. **pugnat exercitus** 1, 11, 21. **pugnandi cupiditas** 2, 5, 22. **lex** 2, 1, 16. **pugnandum pro omnibus** 1, 11, 5. **ad pugnandum concitari** 1, 11, 4. **paratorem militem habere** 1, 11, 11.
Pugnator bonus Pythias 4, 7, 37.
Pugnax parum 4, 7, 4.
Pulchritudo eximia 2, 11, 6.
Pulsus a Cimbris 1, 5, 3. **acie** 2, 13, 3.
Pulvis ingens 2, 2, 12. **mover speciem exercitus** 4, 7, 20. **pulveris vertices** 2, 2, 7. **pulverem excitare** 4, 7, 20. **prae pulvere percelli** 2, 4, 1.
Punica acies 2, 3, 1. **classis** 2, 3, 24. **Punicum bellum** 1, 8, 6. 2, 2, 11. 4, 1, 25. **primum** 1, 4, 11. **secundum** 1, 3, 5. 2, 3, 8. **ad Punicum vallum procurare** 3, 10, 3. **Punici** 2, 1, 4.

I N D E X II.

Punicae naves decem 1, 4, 12.
 Punire nocentes ex occasione 1,
 9, 1. puniri ipsum patiuntur 4,
 1, 41.
 in Puppim referre milites 1, 5, 6.
 puppe religatae naves 1, 4, 12.
 Purpurea vestis 1, 11, 10.
 Pyrrhus rex Epirotarum 2, 2, 1.
 2, 3, 21. 2, 4, 13. 2, 6, 9. 3, 6,
 3. 4, 1, 3, 14 & 18. 4, 4, 2. in-
 teremtus 2, 4, 9. Pyrrhi exer-
 citus 2, 3, 21.
 Pythias quidam bonus pugnator
 4, 7, 37.

Q.

Qua brevissimum iter est 1, 1,
 6. non obstitabatur 3, 9, 6.
 resistebatur 3, 9, 8.
 Quadratus lapis 3, 3, 5.
 Quadrigae adpropinquantes 2, 3,
 17. falcatae 2, 3, 17 & 18. ho-
 stium 2, 3, 17.
 Quaerere transitum 1, 5, 2. quae-
 ri duos aditus iussit 1, 4, 10.
 Qualem inveni, talem reliqui 3,
 12, 2.
 Quam necessarium & facile id
 est 3, 1, 1.
 Quamquam hoc dissimularent 1,
 2, 9.
 Quamvis ignarus actae rei 1, 11,
 7. naves in litoribus haerent
 2, 13, 11.
 Quantum cura nostra valuit prol.
 1. quique numeratae pecuniae
 habet 1, 11, 2. in quantum po-
 terat 3, 13, 8.
 Quartus consulatus 2, 4, 2. quar-
 ta vigilia commissa 1, 5, 17.
 Quaterni circiter pedes 4, 7, 29.
 Quatuordecim AElia 4, 5, 14.
 Quadringenti equites 4, 2, 6.
 Quatridui iter 3, 1, 2.
 Quasi ad interrogatum exhibet
 prol. 1. aptius locis montuosis
 1, 8, 12. contenderet Thebas 1,
 4, 3. lex est militibus 2, 1, 16.
 Queri de re aliqua 3, 11, 1. que-
 stus apud Censores 4, 1, 22.
 Qui a Poro adversa ripa cavetur
 1, 4, 9.
 Quidam adolescens, honeste na-
 tus 4, 6, 4. collis munitus 4, 7,
 24. ex auxiliariis 3, 10, 1.

hostibus 1, 1, 3. Megistanis 2,
 9, 5. tribunis 1, 1, 3. gregalis
 occisus 2, 4, 9. nobilis Lacedae-
 monius 4, 5, 12. Pharnaecus 1,
 1, 6. Syracusanus Sofistratus 3,
 3, 2. Tarentinus Cononeus 3,
 3, 6. quaedam nox 3, 3, 6.
 quemdam egressum via casti-
 gare 4, 1, 9. ex remigibus ster-
 nutantem audit 1, 12, 11. pro
 transfuga subornatum mittere
 3, 13, 2. prope exanimatum
 frigore conspiciere 4, 6, 3. quam-
 dam civitatem obpugnare 3, 9,
 5. sagam ex Syria habere 1, 11,
 12. quodam oppido potiri 3, 1,
 2. quidam incermes 3, 2, 10.
 quaedam promontoria 3, 10, 8.
 quosdam ex militibus suis mit-
 tere 2, 5, 18. suis habitura Illy-
 riorum instruere 2, 5, 10. strue-
 re vallum iussit 1, 6, 3. Persa-
 rum capere 1, 11, 17.
 Quietem dare castris 2, 5, 30.
 quiete invitati 2, 5, 31.
 Quierum exercitum habere 2, 5,
 26. in vallo militem tenere 3,
 17, 5.
 Quiescere omnes jubet 2, 5, 31.
 suos iussit 2, 1, 7. quiescentem
 invenire 2, 5, 30.
 Quinctius L. 2, 5, 34. Cos. 2, 12,
 1. T. Cos. 3, 1, 1. Capitolinus
 Cos. 2, 7, 10. 2, 8, 3. Crisp-
 inus 4, 7, 38.
 Quinto Cos. Fabius Maximus 1,
 8, 3.
 Quis sufficiat? prol. 1. quid rei
 foret 1, 2, 8.
 Quisquam 4, 1, 4. quidquam se-
 riae rei agere 2, 1, 17.
 Quisque fortissimus peditum 2,
 3, 3. inertissimus 4, 1, 8. quem-
 que militem decimum susti per-
 cutere 4, 1, 34. quosque firmis-
 simos delegit 1, 4, 7.
 Quidquid exemplorum infigne
 fuit prol. 1.
 Quo consecutus est, ut &c. 1, 11,
 3. 4, 5, 11. destinaverat 1, 4,
 3. ardentius dimicaret miles 1,
 11, 5. constantiores ad pugnam
 milites haberet 1, 11, 7. libe-
 rius 1, 2, 1. magis 1, 5, 3. pa-
 ratiorem militem haberet 1,
 11, 11.

Quo-

I N D E X II.

Quotidiana exercitatio 4, 1, 1.
Quum maxime 3, 11, 4.

R.

in **R**abiem exardere 2, 1, 10.
Radix montis 2, 5, 24. radices montis 2, 5, 34.
Ramos per terram trahere 2, 4, 1.
Rapere feminas 4, 7, 44. transitum 1, 4, 8. rapturi speciem praebere 4, 1, 9. raptus unus ex his 1, 2, 5. raptum signum in hostem mittere 2, 8, 1. rapta ex arce arma 3, 3, 7.
Rapidus vehi per ignota loca 2, 5, 6.
Rapiditate morari 1, 6, 2.
Rapina rei nullius 4, 1, 9.
Raptim 2, 10, 2. actum agmen 4, 7, 13. adeptus verticem collis 2, 2, 4.
Rara acies 3, 10, 4. rari defensores 3, 17, 1. sagittarii 1, 5, 5.
Rates contextuntur materiis 1, 7, 2.
Ratio dicat 3, 6, 1. exposita 1, 12, 9. similis 2, 3, 3. rationis indocilis miles 1, 11, 13. rationes, caussaeque defectionis 1, 12, 8. interverfae 3, 16, 3.
Ratus Hannibalem adesse 4, 7, 26.
Lacedaemonem occupari 3, 11, 5. proelium committi 2, 7, 8. prospero sibi eripi cursu 2, 13, 11. rem spernendam 3, 16, 3. rati id fieri ab suis 2, 5, 11.
Rebellat Thracia 1, 4, 13. rebellantes Afri 2, 5, 12. rebellaturae civitates 1, 1, 1.
Recedere ab agmine ad rapinam 4, 1, 9. obsidione 3, 15, 5. anticipi discrimine 1, 3, 3. ad arcedandam vastitatem 1, 8, 4. equites suos iussit 2, 5, 8. ex ordine 4, 1, 4. in cornua 2, 5, 34. in superiora loca 2, 5, 2. inopia commeatus 3, 5, 1. iussi Poeni 3, 10, 3. sementis tempore 3, 4, 1. recedit morae inopatiens 1, 3, 4. recedens aestus 2, 13, 11. recedentium calliditas 2, 3, 20. recedendi occasio 3, 11, 2.
in **R**ecessu spectantium more stare 2, 3, 1,

Recentes vires 2, 1, 2.
Recidere impedimenta 4, 1, 7.
Recipere aciem 2, 3, 17. 2, 9, 7. aliquem 1, 8, 6. 4, 7, 24. exercitum 2, 1, 3. ex Parthis 2, 13, 7. intra munimenta 2, 3, 9. hostem in mediam aciem 2, 3, 7. mercedes aliquot mensium 3, 16, 3. omnes turmas 1, 10, 2. pluviam 3, 4, 6. praesidium 2, 11, 2. quemquam in castra 2, 8, 6. se 2, 1, 4. 2, 5, 26. in castra 2, 4, 9. in castella 2, 5, 18. in silvestria loca 2, 3, 3. intra fossam 1, 5, 9. munitiones oppidi 1, 3, 4. munimenta 2, 5, 4. suorum ordines 2, 3, 10. per nota 2, 5, 35. sine periculo 1, 5, 9. signum 2, 8, 1 & 2. Thracas portis clausis 3, 16, 5. recipi a custodibus 3, 3, 6. ad adversariis 2, 7, 8. in medium 2, 3, 21. in gregem equitum 2, 5, 30. recipitur quid ad exercitum pertinet 1, 11, 5. receptus in Samiorum portum 3, 2, 11. recepti in ultimum agmen 2, 5, 27. receptae aquilae 2, 5, 34. copiae 1, 1, 6. receptui dare signum 1, 12, 11. 2, 5, 25.
Recognoscere copias 4, 6, 3.
Recolligere se 4, 5, 17. recollectus exercitus 2, 13, 4.
Recubans numquam cibum cepit 4, 5, 6.
Recuperare locum 4, 1, 23. suos 1, 8, 6. recuperatus gladius 4, 5, 17.
Recurrere ad tumultum 2, 1, 6. trepide 3, 10, 5.
Reddere aliquos fortes 4, 1, 3. alveum fluminis 1, 5, 4. civitatibus epistolas 1, 1, 1. claves 4, 7, 22. virginem sponso habitam summa custodia 2, 11, 5. reddendo naves conciliare animos 1, 4, 13.
Redigere aliquem ad modestiam 4, 5, 1. civitatem ad inopiam aquae 3, 7, 2. in potestatem suam 2, 9, 6. 3, 2, 10. 3, 6, 1 & 3. 4, 7, 25. equites ad peditem 4, 1, 18. sub leges 4, 7, 18.
Pp 5

I N D E X II.

18. redigi ad famem 3, 4, 1.
 munus 4, 1, 1. obsequium 4, 3.
 14. paucitatem 1, 8, 11.
Redimere captivam 2, 11, 5. i-
 nominiā 4, 1, 21.
Redintegrare proelium 2, 8, 13.
 redintegrati animi 2, 7, 11.
Redire ad suos 3, 13, 1. ad vadi-
 tutelam 1, 4, 10. in castra 2, 8,
 7. 2, 12, 3. hostem 4, 5, 17.
 nibem per pontem 2, 13, 5. re-
 tro 4, 7, 31. redit onustus prae-
 da 1, 4, 2. redeunt occulte di-
 missi 1, 8, 11. rediit ad eum
 nuntio velocius 1, 1, 9. redeun-
 tes in ordinem consternunt ver-
 untque 2, 5, 11. redituros se
 ex pugna victores jurant 1,
 11, 1. redibatur in castra 2, 5,
 31. redeundum habere propter
 litteras 3, 11, 1.
Reditus legatorum 1, 4, 6. redi-
 tus cura 4, 2, 8. de reditu co-
 gitare 2, 5, 31.
Reducere instituit 1, 4, 5 & 8. a-
 ciem mediam 2, 3, 5. copias in
 castra 3, 2, 1. exercitum inco-
 lumem 1, 11, 1, 5, 13. suos
 2, 1, 3. in hiberna 1, 3, 5. u-
 niversos in aciem 2, 8, 11. re-
 duci in aciem 2, 8, 6. reductus
 exercitus 2, 5, 13. 2, 5, 14. mil-
 les 3, 11, 2. reductum sinistrum
 latus 2, 3, 1. reducti ordines ad
 Cannas 2, 3, 7.
Referre ab aliquo promissa 3, 3,
 1. conditiones iniquitatis ple-
 nas 1, 11, 4. factum Alexandri
 1, 7, 7. habitum armorum
 3, 8, 3. milites in puppim 1,
 5, 6. pedem 2, 5, 3. 2, 8, 13.
 signum 2, 8, 1. spolia 4, 1, 8. o-
 pima 4, 5, 4. victoriam 2, 2, 4.
 2, 7, 10. 2, 8, 1. referri in nu-
 merum gregalium 4, 1, 31. re-
 fertur legio tota infrequens 4,
 1, 46. relatum consilium ad pri-
 mos ordines 1, 5, 12. 4, 5, 8.
Referri sacci frumentarii palea
 3, 2, 8.
Refici apud se aegros patiuntur
 2, 11, 2. refecta opera 1, 1, 10.
Refugere 3, 6, 1. ad incursum per
 vada 2, 5, 23. ad primum in-
 perum hostium 2, 3, 14. Dyr-
 rhachium 2, 7, 13. ex acie in
 castra 2, 8, 11. in silvas 2, 3,
 23. refugit equis ad Mithrida-
 tem intritus 2, 5, 30.
Refugium ad naves erat 1, 11, 21.
 refugia hostium nudare 1, 3, 10.
Refulgent simulacra 3, 8, 3.
Regio deserta 2, 5, 13. Epirotica
 2, 5, 16. remota 2, 5, 31. tu-
 tior 2, 5, 31. vicina Aetoliae
 2, 5, 19. ulterior 2, 5, 31. re-
 gionem circumspicere 4, 5, 4.
 impedire alveo & alluvie 2, 3,
 22. petere 2, 5, 31. regiones a-
 viae 2, 5, 17. duae 2, 5, 31.
Rectores elephanthorum 2, 5, 4.
Rex hostium Xanthus 2, 5, 41. in-
 terim Munatius 3, 14, 1. Rho-
 dius Memnon 2, 5, 18. regi a-
 liquid scribere 2, 11, 4. indu-
 ciam detrahare 2, 5, 33. me-
 dicum detegere 4, 4, 2. regem
 sibi prodere 1, 8, 8.
Regius praefectus Pharnabazus
 2, 7, 6. Sabura 2, 5, 40. regia
 pecunia 1, 8, 12. sella 4, 6, 3.
 regii amici 1, 8, 8. regiae vires
 1, 2, 1. regia castra 2, 4, 4.
Regina Scytharum, Tomyris 2,
 5, 5.
Regni hostium caput 1, 8, 12.
Regredi paullum 3, 11, 1 & 2.
Regressus simulatus 2, 5, 40. 3,
 11, 3. tutus 1, 3, 10.
Regulae duae inter se distantes 3,
 13, 6.
Regulus Atilius 4, 1, 29. 4, 3, 3.
Relegari in Siciliam 4, 1, 25
 & 44.
Religare epistolas columbis seta
 ad collum 3, 13, 8. religatae
 litterae ad brachium 3, 13, 7.
 puppe naves 1, 4, 12. religata
 a tergo sarmenta 4, 7, 20.
Religione impeditos vincere 2, 1,
 16. obligare se 4, 7, 39.
Religiosus dies 4, 7, 30. reli-
 giosum incolis templum Dia-
 nae 3, 2, 5.
Relinquere armentorum greges
 intra vallum 2, 5, 13. canes
 arque asinos in castris 1, 5, 25.
 fines suos 1, 8, 4. Hanniba-
 lem 2, 7, 7. Imperatorem 2, 8,
 12. legatos 1, 1, 9. nuntios
 cladis 2, 10, 2. obpugnatio-
 nem 2, 7, 14. portas 3, 9, 5.
 praef-

I N D E X II.

- praefidia 1, 4, 13. raros pro
 moenibus sagittarios 1, 5, 5.
 suos paucos 1, 4, 4. reliqui
 talem, qualem inveni 3, 12.
 2. relictus buccinator 1, 5, 17.
 relictæ fructibus intratis arbor
 4, 3, 13. per tumultum obpu-
 gnatio 3, 10, 2. pecunia 4,
 3, 4. urbs 3, 6, 6. 3, 10, 3.
 relictum oppidum 1, 3, 6. relictæ
 ignobiles 2, 11, 3. pauci in-
 tra castra 1, 5, 24. relictæ in-
 tra castra sarcinae 2, 5, 12. ur-
 bes 3, 9, 4. relictæ intervallo 2,
 3, 17. relictorum paucitas 1, 1,
 9. relictos adgressi, vicerunt 1,
 8, 3.
 Reliquus dies 2, 13, 7. equitatus
 2, 3, 22. exercitus 2, 12, 1. re-
 liqua classis 3, 10, 8. pars ex-
 ercitus 3, 10, 5. reliquum æt-
 atis tempus 4, 5, 6. frumen-
 tum habere 3, 4, 1. in reli-
 quum 1, 9, 4. reliqua classe a-
 deptus est portum 1, 4, 14. re-
 liqui expediti 1, 5, 19. Nola-
 ni 3, 16, 1. suorum submori 3,
 10, 1. trepidant 1, 1, 11. 1, 5,
 13. reliquæ munitiones 3, 9,
 10. naves 3, 10, 9. reliquis ex
 legione hordeum dare 4, 1, 37.
 idem audendi fecit exemplum
 1, 7, 2. reliquos adortus cecidit
 2, 1, 18. reliqua victoriæ
 consummare 3, 6, 5.
 Reliquiae exercitus 2, 10, 2. Teu-
 tonorum 2, 9, 1. reliquiarum
 pars magna 4, 7, 39.
 Remanere Darium credidit 1, 5,
 25. remanens exercitus 1, 4, 4.
 remanentium fides 1, 5, 17. ho-
 stium speciem præbere 1, 5,
 26. a remanentibus decipi 1, 4,
 10. remanendi species 3, 11, 5.
 Remensis iter 3, 11, 4.
 Remigem exercere in triremi 4,
 7, 19. remiges militesque exer-
 cere 3, 2, 2.
 Remigantium vis 1, 5, 6.
 Remittere captivos 3, 6, 7. co-
 hortis ad locum recuperandum
 4, 1, 23. paucos levissimæ ope-
 rae domos 2, 7, 7. remissus fo-
 ret 1, 1, 10. ad suos ex capti-
 vitate 3, 16, 1. remissa virgo
 ad sponsum 1, 11, 6. remissi
 transfugae 3, 16, 4. remissio-
 res custodes 2, 13, 8. custodiae
 3, 3, 2.
 Remissio supplicii 4, 1, 39.
 Remota pars murorum 3, 2, 10.
 regio 2, 5, 31. statio ab una
 parte 2, 6, 7. remotior paullo
 insula 1, 4, 9. in remotissimo
 ponere equites 2, 5, 31.
 Renata proterere 3, 4, 1.
 Renavigare cum successu 4, 7,
 44.
 Renuntiare cetta Fabio 1, 5, 28.
 honoribus 4, 5, 6. omnia tuta
 3, 11, 1. renuntiat nuntius Tar-
 quinio 1, 1, 4.
 Repelli iniquitatibus loci 2, 4, 4.
 repulsus a citeriore 1, 4, 10.
 Repente conversum agmen 2, 5,
 5. inpetus factus 1, 4, 8. mo-
 vere exercitum 2, 5, 21. profi-
 lire in dextrum cornu 2, 4, 17.
 undique miles emissus 3, 17, 6.
 Reperire plures caecos 2, 10, 1.
 præteritum exemplum prol. 1.
 resignatas litteras 1, 2, 6. re-
 pertis intemperanter repletus
 2, 5, 14.
 Repetere Asiam 4, 7, 43. auspicia
 4, 1, 31. castra 2, 1, 1. Ilerdam
 2, 5, 38. litteras 1, 2, 6. obse-
 des 4, 4, 1. signum 2, 8, 3. ter-
 ras 1, 12, 2. vadum inferius 1,
 4, 10. repetitum iter 1, 4, 3.
 Replere fossam captivorum cor-
 poribus 1, 5, 20. repletus re-
 pertis intemperanter 2, 5, 14.
 Reponere spem in fame 3, 15, 4.
 Reportare frumentum 3, 2, 9. re-
 portari in Italiam 4, 1, 44.
 Reposcere claves portarum 4, 7,
 22.
 Repraesentare mercedem prodi-
 toribus 1, 11, 2.
 Reprehendere aliquem pro incu-
 rioso prol. 1.
 Requies facilis 4, 1, 7.
 Requiescere ante noctem 4, 3, 7.
 Requiescere educere 2, 5, 25. re-
 quietis & ordinatis suis ad-
 gressus hostes 1, 6, 3.
 Requiere causam facilis even-
 tus 3, 1, 2.
 Res agitur 1, 5, 13. exigit 2, 3,
 17. parum processit 1, 8, 8. po-
 scit prol. 1. 2, 5, 32. spernenda

I N D E X II.

- da 3, 16, 3. rei ignarus 1, 1, 11. 1, 5, 13. 1, 11, 7. novitas 1, 5, 16. quid foret 1, 2, 8. familiaris angustiae 4, 6, 4. gestae fama 2, 10, 2. militaris scientia prol. 1. nullius rapina 4, 1, 9. sensus 2, 5, 31. seriae quidquam agere 2, 1, 17. rem gerere adversus Thebanos 2, 4, 11. inclinatam consilio restituere 2, 7, 1. res ad commune pertinentes 3, 2, 6. prospere gestae 2, 9, 7. 4, 3, 4. rerum natura 1, 12, 9. novitas 2, 11, 4. summa 3, 6, 1. amplissimarum administratio 4, 3, 5. gestarum scriptores prol. 1. rebus summis praesse 4, 3, 3. res invadere 1, 9, 1. suas Aetolis concedere 2, 5, 19.
- Reip.** amor 4, 5, 6. opus est felicioribus Magistratibus 4, 5, 6. remp. deferere 4, 1, 44. desperare 4, 5, 6. destituere 4, 7, 39. liberare 3, 6, 7. pro rep. devovere se 4, 5, 15.
- Rescinduntur aera** 4, 1, 46. rescissae testorum camerae 3, 4, 6.
- Residere ad ignem** 4, 6, 3. in sedili 1, 12, 7. in sella regia 4, 6, 3. omnino 1, 2, 8.
- Residua frumenta habere** 3, 4, 6.
- Resignatae litterae** 1, 2, 6.
- Resistere fortius ex necessitate** 2, 6, 10. Graecis 2, 3, 13. parantes 4, 7, 18. phalangi 2, 2, 1. proeliis 2, 1, 4. resistens nullus 1, 4, 10. resisti his incipit 2, 5, 31. resistebatur qua 3, 9, 8.
- Resolvere oppidanos in securitatem** 3, 3, 1. resolveri in nimiam securitatem 2, 9, 7. in spectaculum usque 1, 5, 16. negligentia 1, 5, 17.
- Respergi cruore** 1, 12, 4.
- Respondere alicui** 4, 7, 5. legatis benigne 3, 11, 1. Lacedaemone missis 1, 1, 10. nihil nuntio 1, 1, 4. percontanti 1, 1, 13. petentibus ordines 4, 1, 8. titulis suis 3. prol. respondent haruspices 4, 5, 14. respondens ad omne momentum 2, 3, 7.
- Responso Deum ex collibus punare** 1, 10, 3. sine responso reversus nuntius 1, 1, 4.
- Restituere aquam adfectis siri** 3, 7, 6. consilio sanitatem effertis 1, 9, 2. deprecantes ignominiam 4, 5, 2. Hispanias 2, 10, 2. lapsam disciplinam severitate 4, 1, 2. rem inclinatam consilio 2, 7, 1. proelium 1, 11, 8. 2, 8, 2.
- Restrictae manus** 3, 3, 7. post tergum 4, 4, 1.
- Resupina navigia** 1, 5, 6.
- Retexere aliquid in conditionibus** 1, 4, 13.
- Retinere aliquem** 1, 1, 10. cohortes in subsidio 2, 3, 22. lectissimos 11, 6, 3. milites 2, 1, 6. missos eos, velut pignora 1, 8, 6. suos in armis 2, 1, 5. retentus longo & aspero proelio 1, 5, 15. 4, 5, 10. retenti adversarii 1, 8, 9.
- Retorquere inpetum in socios** 4, 1, 8.
- Retrahere animos a confusione** 2, 7, 2. retracta in media acie levis armatura 2, 3, 4.
- Retro concedere** 2, 3, 16. in suos adii elephantis 2, 5, 4. redire 4, 7, 31. se dare 4, 1, 8.
- Revellere portas** 3, 9, 2.
- Revertere confestim** 3, 11, 1. Mantiniam 3, 11, 5. reverti ad suos 4, 5, 17. Athenas 4, 7, 13. ex acie 2, 6, 7. in Africam 3, 6, 1. reversus sine responso nuntius 1, 1, 4. reversa sunt incolumia 4, 2, 8.
- Revocare classem** 2, 1, 18. Hannibalem 1, 3, 8. suos 3, 17, 3. revocatur exercitus 1, 3, 9, 3, 18, 3. revocati castellani ab inbelli multitudine 3, 9, 3. rursus omnes 3, 6, 3.
- Rhegium** 1, 4, 11. 4, 1, 38.
- Rheginos adgredi** 3, 4, 3.
- Rhodus rex Memnon** 2, 5, 18 & 46. Rhodii 1, 4, 13. 1, 7, 4. 3, 9, 10.
- Rhyndacus** 3, 17, 5.
- Rigefacere exercitum** 2, 5, 23.
- Ripa adversa** 1, 4, 9. diversa 2, 5, 20. fluminis 1, 5, 1 & 3. ulterior 1, 4, 9 & 10. ad ripam pos-

I N D E X II.

positum praesidium 1, 10, 3. super ripam ponere castra *ibid.* ripae alrae 2, 2, 10. fusiores 1, 1, 6.
 Ritus peractus 4, 7, 13.
 Rixa simulata 3, 2, 10.
 Robur exercitus 2, 3, 3 & 10. legionis 2, 3, 16. Romanorum 2, 2, 11.
 Robustus equus 1, 10, 1. 4, 7, 6. robustiori imperare *ibid.* robustissimae copiae 2, 3, 3.
 Rogare, ut &c. 1, 1, 10. rogari sacramento a tribunis 4, 1, 4.
 Roma 4, 1, 39. Romae morari 1, 2, 4.
 Romanus dux Fulvius 2, 5, 21. eques 2, 6, 2. 2, 10, 2. exercitus 3, 3, 2. 3, 17, 7. populus 1, 10, 4. 2, 10, 2. superior 4, 5, 14. Romanum nomen 1, 2, 2. praesidium 3, 3, 6. instantem avertere 2, 13, 10. Romani 3, 15, 1. 3, 17, 9. 4, 7, 25 & 29. cedentes 2, 3, 9. 2, 7, 10. cives 1, 9, 2. duces 1, 2, 2. equites 2, 3, 16 & 17, 2, 5, 7. 4, 7, 32. fessii 2, 3, 16. ignari locorum 2, 5, 7. ob id securi 3, 17, 8. obsessi in Capitolio 3, 13, 1. prodigium opinati sunt 1, 5, 28. vincentes 2, 3, 9. Romanae aquilae quinque 2, 5, 34. cohortes 1, 10, 1. vires 4, 7, 6. Romana castra 4, 7, 26. Romanorum acies 2, 5, 27. agmen 1, 2, 7. amicitiam adpetere 4, 4, 2. animi percussi 4, 7, 39. castra 2, 5, 13. consensus 1, 8, 1. exercitus 1, 11, 4. exercitui inpar 1, 10, 1. 4, 7, 6. fames 3, 15, 4. habitus 3, 2, 3. legati 1, 8, 6 & 7. ordines 2, 2, 11. progressus 1, 4, 8. robur 2, 2, 11. virtus 2, 1, 13. Romanis adferre alacritatem 1, 11, 2. crevit animus 2, 4, 2. Romanis in ora & oculos incidere 2, 2, 7. profuturus inpetus 1, 10, 4. servare fidem 4, 5, 20 & 21. Romanos cadere 3, 16, 2 & 3. ejus esse libertatis sciebat 1, 11, 4. inclusos emittere 1, 5, 16. lacerare 4, 7, 6. ad Romanostransire 3, 16, 2. a Romanis obsessi Campani 3, 13, 2.

Romulus 2, 5, 1.
 Rotae subiectae 1, 5, 7.
 Ruborem facti perpeti 4, 6, 2.
 Rudentes asini 1, 5, 25.
 Ruina supra Romanos propagata 1, 6, 4.
 Rullus Fabius Cos. 4, 1, 35. Magister equitum 4, 1, 39.
 Rumor falsus 1, 1, 10. praecedens adventantis auxilii 4, 7, 31. rumorem diffundere ad castra 4, 7, 26. spargere 1, 4, 11. 1, 9, 1.
 Rumpere ductum aquarum 3, 7, 6. imperium 1, 10, 2. pontem 2, 6, 8.
 Rupes confragosae 2, 5, 22.
 Rursus revocari omnes 3, 6, 3.
 Rutilius 4, 2, 2. P. Cos. 4, 1, 12.
 Rutilianum, minorem quidem, praeoptare 4, 2, 2.

S.

Sabini 2, 8, 1. ad arcendam vastitatem recesserunt 1, 8, 4. visi a M'. Curione 4, 3, 12. adversus Sabinos manum mittere 1, 8, 4.
 Sabura regius praefectus 2, 5, 40.
 Sacci frumentarii 3, 2, 8.
 Sacer Diti patri lucus 1, 11, 10. sacrum Minervae celebrare 3, 2, 8. sacro Cereris operatae feminae 4, 7, 44. sacros Minervae dies celebrare 4, 7, 13.
 Sacerdotum habitus 2, 4, 18.
 Sacramentum accipere 4, 7, 39. sacramento rogari a tribunis 4, 1, 4.
 Sacrificio occupari 3, 11, 4.
 Sacrificaturus Alexander Macedo 1, 11, 14.
 Saepius id factum est 3, 3, 6.
 Saevum factum 3, 12, 2. saevissima hiems 2, 5, 23. saevitia patris incusata 3, 3, 3.
 Saga ex Syria 1, 11, 12.
 Sagaciores explorandi viae 1, 2, 2.
 Sagittae barbarorum urgentes 2, 13, 7. transmissae supra testudinem 2, 3, 15. sagittarum multitudo 2, 3, 15. 4, 5, 13. sagitt-

I N D E X II.

- gittas eludere 2, 2, 5. sagittis u-
ri ibid. & jaculis exerceri 3, 5, 3.
 Sagittarii per itinera nota digressi
 1, 5, 5. rari *ibid.* sagittarios
 eludere 1, 1, 6. & funditores
 interponere centuriis 4, 7, 27.
 per sagittarios arcere usum flu-
 minis 3, 7, 2.
 Sagulo tectus 4, 3, 8. in sagulis
 habere fibulas ferreas 4, 7, 17.
 Saguntini 3, 10, 4.
 Sal cupis conditus 3, 14, 3. sale
 indigere 3, 14, 3.
 Salaminiae angustiae 2, 2, 14.
 Salapia 4, 7, 38.
 Salinator M. Consularis 4, 1, 45.
 Sallentini 2, 3, 21.
 Saltus editor 2, 5, 17. fauces ob-
 sessae 1, 5, 19. salum evade-
 re *ibid.* in salu Tridentino lo-
 co hostibus cedere 4, 1, 13. sal-
 tus & obscurae latebrae 1, 3, 10.
 Salvius Pelignus 2, 8, 4.
 Salutis spes 1, 5, 3. 4, 5, 4. 4, 7,
 21. salutem popularibus polli-
 cere 3, 3, 1.
 Samii 1, 4, 14. Samiorum portus
 3, 2, 11.
 Samnium 2, 4, 2. 4, 1, 29. ex Sam-
 nio in Lucanos exercitum du-
 cere 1, 6, 1.
 Samnites 2, 1, 8. 2, 3, 21. caesi
 2, 4, 2. obstinati 2, 4, 1. pra-
 pulvere percussus 2, 4, 1. Samni-
 tium exercitus 1, 8, 3. 1, 11, 2.
 Samniticum bellum 1, 5, 14. 2,
 8, 11. 4, 5, 9.
 Sanguis missus 4, 1, 16. sanguine
 junctus alicui 4, 1, 31.
 Saniorum oppidum 3, 3, 5. pra-
 fectus Apollonius 3, 3, 5.
 Sanitatem restituere efferatis con-
 filio 1, 9, 2.
 Sarcinae relictae intra castra 2,
 5, 12. sarcinas solvere 1, 5, 3.
 Sardibus inclusus Croesus 3, 8, 3.
 Sardinia 3, 10, 2. Sardiniae op-
 pida 3, 9, 4.
 Sarmata religata a tergo 4, 7,
 20. sarmenorum fasciculi 1, 5,
 28. sarmenitis lignisque on-
 rare 3, 17, 7.
 Satis munita urbs 3, 6, 3.
 Satisfacere consilio Hannonis 3,
 16, 3. Imperatori 1, 9, 4. sa-
 tisfecisse ei designato visus tum
 pro. 1.
 Satorum proventus 3, 15, 3.
 in Sarriones conferre frumentum
 3, 4, 1.
 Saturni dies 2, 1, 17.
 Saucius illius beneficio curatus 3,
 16, 1.
 Saxo adclinare se 4, 5, 5. in saxo
 perfedere *ibid.* saxa montis 3,
 9, 3. Tarpeja 3, 13, 1. saxorum
 asperitas 2, 5, 38.
 Saxcus mons 3, 9, 3.
 Scalas adgredi oppidum 3, 17, 9.
 evehi in murum 3, 9, 2.
 Scaurus M. 4, 1, 13. 4, 3, 13.
 Scindere vestimenta per liquorem
 4, 1, 28.
 Scipio 1, 3, 8. 1, 12, 1. 2, 3, 16.
 2, 4, 2. 2, 7, 4. 2, 8, 7. 3, 6.
 1, 3, 9, 1. 4, 1, 1. Cn. 2, 3, 1.
 4, 3, 4. 4, 7, 9. L. 3, 10, 2. P.
 1, 3, 5. 2, 1, 1. 3, 6, 2. 4, 1,
 1. 4, 7, 30. adolescens admo-
 dum 4, 7, 39. AEmilianus 4,
 3, 9. 4, 7, 27. Africanus 1, 2,
 1. 1, 8, 10. 2, 5, 29. 2, 11, 5.
 4, 1, 45. 4, 7, 4 & 16. Scipioni
 aurum adferre donum 2, 11, 5.
 Scipiones duo occisi 2, 6, 2. Scipio-
 num duorum exercitus 2,
 10, 2.
 Scire egregie 1, 11, 4. dissocia-
 tum armis civilibus populum
 1, 10, 4. sibi pro omnibus suis
 pugnandum 1, 11, 5.
 Scientia armorum 4, 7, 32. rei
 militaris pro. 1.
 Sciscitarus secreto 2, 7, 6. scisci-
 taturus praemisit 1, 2, 8.
 Scordisci 2, 4, 3. equites 3, 10,
 7.
 Scorpionibus agmen adgredi 1,
 4, 1.
 Scorylo, dux Dacorum 1, 10, 4.
 Scribere aliquid regi 2, 11, 4. Ful-
 vio & Pottumio 1, 8, 3. Sena-
 tui de successore 4, 3, 3. singu-
 lis, ut &c. 1, 1, 1. suis, ut
 &c. 1, 1, 10. scripserunt alii
 Laberium vocitatum 1, 5, 15.
 scriptum erat in tabellis 1, 1,
 2. in relis 3, 6, 7. scriptae ad
 regios amicos epistolae 1, 8, 8.
 plumbo litterae 3, 13, 7.
 Scriptores rerum gestarum pro. 1.
 Scribes aperite 2, 12, 2. dirigere
 ante aciem *ibid.*

Scru-

I N D E X II.

- Scrupulus exiguus 4, prol.
 Scrutari castrorum positionem 1, 2, 1.
 Scutenna amnis 3, 13, 7. 3, 14, 3.
 Scutum cuiusdam elegantius ornatum 4, 1, 5. scura aptata a tergo 3, 9, 3. coriis teguntur 1, 7, 6. ex vimine 1, 7, 6. jacentium adsumpta 2, 5, 27. tradere *ibid.*
 scutis ora, veste crura contegere 1, 5, 27. pro scutis cortices militibus dare 1, 7, 5.
 Scutati erumpunt e saltu 2, 5, 31. positi paullo interius *ibid.*
 Scythae ultiores 2, 4, 20. 2, 8, 14. Scytharum rex, Atheas 2, 4, 20. regina, Tomyris 2, 5, 5. Scythas fallere discessu 1, 5, 25.
 Sebi, raedae, & sulphuris plena vehicula 2, 4, 17.
 Secare stramenta 4, 1, 43.
 Secedere cohortes in latera iussit 1, 6, 3.
 Secreto elicitus 4, 7, 37. sciscitatus 2, 7, 6. secretius praetorium praefare 2, 5, 30.
 Secundus ventus 2, 13, 11. secunda acies 1, 5, 9. 2, 3, 16 & 17. aqua 3, 14, 2 & 4. vigilia 1, 1, 7. secundum Punicum bellum 1, 3, 5. 2, 3, 8.
 Secundum leges 4, 1, 12.
 Securi percutere 4, 1, 35, 36, 39 & 40. 4, 5, 2. cum securibus fasces quinque 3, 5, 34.
 Securi Carthaginienses 3, 2, 2. curvatique pabulo 2, 5, 31. cufloides 1, 4, 6. hostes 2, 3, 12. Lacedaemonii 2, 5, 42. ob id Romani 3, 17, 8. Segobrigenses 3, 11, 4. securos vexare majorem in modum 2, 5, 13. securiores facti castellani 3, 9, 9.
 Securitas nimia 2, 9, 7. securitatis species 1, 1, 5. securitatem poscentibus promittere 4, 7, 18. in securitatem oppidanos resolvere 3, 3, 1.
 Sedare conturbationem 1, 12, 10.
 Sedere veramur 1, 12, 7.
 Sedile succumbit *ibid.*
 Seditio discussa est 1, 9, 2. facta 4, 1, 43. 4, 5, 1 & 2. intestina 3, 6, 7. perniciofa 1, 9, 2. 2, 5, 18. seditionis duces 4, 5, 2. metu animadvertere in aliquem 3, 16, 3. seditionem compescere 1, 9, 1. dirimere 1, 8, 6. movere 1, 9, 4. parare adversus patrem 4, 1, 41. simulare 1, 8, 6.
 Seditiosa legio 4, 1, 43.
 Seducita pars copiarum 2, 5, 17.
 Sedulitas impendit operam prol. 1.
 Segnius dimicare 2, 8, 1. pugnare 4, 7, 24.
 Segnitiam Italicorum vereri 2, 3, 16.
 Segobrigenses securi 3, 11, 4. Segobrigensium pecora abigere 3, 10, 6.
 Segovienfes 4, 5, 22.
 Segregari in turmas 2, 5, 25.
 Sella regia 4, 6, 3.
 Semicruda caro 2, 5, 13.
 Semina in praeparatum locum jacere 3, 15, 3.
 Sementis tempus 3, 4, 1.
 Semiramis 3, 7, 5.
 Semita una & angusta aditur castrum 3, 9, 3.
 Sempronius Gracchus 2, 5, 3. 4, 7, 33. T. Cos. 1, 12, 3. Longus Cos. 2, 5, 13. Tuditanus Tribunus militum 4, 5, 7.
 Senem moribus esse oportet Imperatorem 4, 7, 3. senes paucos aegros in maris ostendere 3, 17, 8.
 Senatus ab exercitu trucidatus 1, 9, 3. dotavit filias publice 4, 3, 4. Senatui scribere de successore 4, 3, 3. Senatum consulere 4, 1, 44. Senatu movere Fulvium 4, 1, 32.
 Senatusconsulto cautum est, ne &c. 4, 1, 38. ex Senatusconsulto ampliatur ei modus agri 4, 3, 12.
 Sentire discessum 1, 1, 9. periculum leve 3, 17, 4. proelium commissum 2, 5, 45.
 Sensus rei 2, 5, 31.
 Sententia Appii Claudii 4, 1, 18. diversa 4. prol. sententiam hanc secuta victoria est 4, 7, 30. ex sententia cessit utrumque 2, 5, 29.
 in Sentinate 1, 8, 3.
 Sepelire aliquem ex eis fas est 4, 1, 38.

I N D E X II.

- 1, 38. ad sepeliendos inducias
 inpetrare 2, 13, 8. sepelienda
 intra noctem corpora 2, 10, 1.
 Sepulcra funeribus ornantur 7,
 12, 5.
 Septenae hastae 4, 7, 29.
 Septima hora 2, 1, 1.
 Septuaginta millia armatorum 4,
 3, 14.
 Sequi effuse 2, 5, 37. iter 1, 11,
 16. ultima impedimenta 1, 6, 1.
 Sequitur ordinata phalanx 2, 3,
 20. socordia hilaritatem 3, 3, 2.
 Sequuntur hostes audacius 1, 6,
 2. secutus Deum ducem 3, 9,
 1. secuta est victoria hanc sen-
 tentiam 4, 7, 30. sequens exer-
 citus 4, 7, 20. sequentem in in-
 sidias deducere 3, 10, 7. sequen-
 tes hostes 4, 7, 28. sequenda
 consilia moderatiora 4, 7, 3.
 Sectari colles 2, 2, 11. pecuniam
 2, 13, 2.
 Sequelae generis omnis 2, 4, 8.
 Sequestres pacis naves 1, 4, 13.
 Seriae rei quidquam agere 2, 1,
 17.
 Sertorius Q. 1, 5, 1. 1, 10, 1. 1,
 11, 13. 1, 12, 4. 2, 1, 3. 2, 3,
 11. 2, 5, 31. 2, 7, 5. 2, 12, 2.
 2, 13, 3, 4, 7, 6. Sertorii lega-
 tus, Hirtulejus 1, 5, 8.
 Sertoriani milites 2, 1, 3.
 Servare civem 4, 1, 4. exercitum
 virtute 1, 5, 15. 4, 5, 10. fidem
 Romanis 4, 5, 20 & 21. ordi-
 nem per species 4. prol. spe-
 ciem multitudinis 2, 12, 4. ser-
 vatur eadem facies castrorum
 1, 1, 9. servatum silentium 2,
 5, 31. servati ordines 2, 5, 33.
 Servilius 4, 5, 1. P. 3, 7, 1. Pri-
 scus Dictator 2, 8, 8.
 Servius Tullius adolescens 2, 8,
 1.
 Servi obitus 4, 3, 3. servorum ha-
 bitus 1, 2, 1. servos lixasque
 dimittere ad munera 2, 1, 6.
 Servitus ac ministerium 1, 1, 3.
 servitutis dedecus effugere 4, 5,
 16.
 Seta epistolas ad collum religare
 3, 13, 8.
 Severitas par 4, 1, 2.
 Sexta dici hora 2, 1, 2.
 Sexcenti equites 2, 3, 22. 2, 5,
- 25 & 27. milites 3, 9, 2. mille
 equites 4, 2, 6.
 Sextiae aquae 2, 4, 6.
 Sexus virilis 1, 11, 6.
 Sicca litora 2, 13, 11.
 Siccatus alveus 3, 7, 4. siccata i-
 gue coria 4, 5, 18.
 Sicilia 1, 1, 2. 1, 4, 11. 2, 1, 4.
 2, 5, 4. 3, 4, 6. 3, 6, 6. 3, 10,
 9. 3, 16, 3. 4, 1, 25, 30 & 44.
 4, 7, 22. in Siciliam trajicere 1,
 8, 11.
 Siculum fretum 1, 7, 1.
 Sicyonius Clisthenes 3, 7, 6. Sicy-
 onii ad dirimendam jurgium
 advocati 3, 2, 10. Sicyoniorum
 portus 3, 2, 10. 3, 9, 7.
 Sideris deminutio 1, 12, 9.
 Signum adreptum 4, 5, 3. adven-
 tus 1, 1, 9. datum 2, 1, 13. 2,
 5, 15. 2, 13, 6. 3, 3, 5. 3, 9,
 2. 4, 7, 22. ducis 3, 12, 1. mili-
 itare 2, 8, 2. modicae ampli-
 tudinis 1, 11, 11. professionis
 4, 1, 33. pugnae 1, 10, 2. 1,
 11, 10 & 20. 2, 4, 17. dare re-
 ceptui 1, 12, 11. 2, 5, 25. vo-
 ce gestuque 2, 7, 14. expecta-
 re 4, 7, 22. in hostes Faliscos
 ejicere 2, 8, 3. raptum in ho-
 stem mittere 2, 8, 1. recipere
 2, 8, 1 & 2. repetere 2, 8, 3.
 victoriamque referre 2, 8, 1. si-
 gna sex & viginti 2, 5, 34. ca-
 nere 1, 9, 2. 2, 7, 8. inferre:
 1, 9. legionis submittere 4, 1,
 43. legionum ferre in hostes
 2, 8, 8. signis collatis urgere
 4, 7, 33. ab signis, ordinibus-
 que discedere 1, 5, 3.
 Signifer cunctans 2, 8, 8. manu
 adreptus 2, 8, 5. significatio
 adreptum signum 2, 8, 2. signifi-
 cari segnius dimicantes 2, 8, 1.
 Signatas gubernatoribus dedit ta-
 bellas 1, 1, 2.
 Significare nocte igne 2, 5, 16.
 significant litterae 1, 11, 14.
 significatur Lacedaemonis in-
 teritus 1, 12, 5.
 Significatio tristis 1, 12, 7.
 Silentium servatum 2, 5, 31. si-
 lentio noctis educere copias 1,
 5, 22.
 Silva Cimonia 1, 2, 2. incenditur
 3, 8, 2. Litana 1, 6, 4. praebet

I N D E X II.

- Speciem urbis ardentis* 3, 8, 2.
vicina 2, 5, 31. *silvam excidere* 1, 11, 19. *transgredi* 1, 2, 2.
silvae & virgulta 2, 4, 15.
Silvestre vimen 1, 5, 21. *silvestria loca* 2, 3, 3. *viae AEmiliae* 2, 5, 39.
Similis eventus 2, 10, 2. *deminutio sideris* 1, 12, 9. *natura prol.* 1. *ratio* 2, 3, 3. *simile consilium* 3, 16, 4. *officium* 2, 10, 1. *similes fossae* 1, 5, 11.
Similiter 1, 2, 8, 1, 5, 2. *adfici* 1, 10, 1. 4, 7, 6.
Similitudine inductus 4. *prol.* *ad similitudinem hostilium facta arma* 3, 2, 4.
Simulacra referentia habitum armatorum 3, 8, 3.
Simul deditus convivii 1, 1, 5. *ventum esset ad pedites* 2, 3, 14. *imperum facere* 1, 2, 5. *evolat vis avium* 1, 2, 8. *plures aves* 1, 2, 7.
Simulacque ad inpedita ventum esset 2, 3, 23.
Simulare diffidentiam 2, 5, 20. *fugam* 2, 5, 6 & 12. 3, 10, 6. *metum* 3, 17, 6. *pacem* 3, 4, 3. *transitionem* 3, 16, 2. *ultro cunctationem* 1, 11, 1. *simulat cuniculum agi* 3, 8, 1. *se a saga praediscere* 1, 11, 12. *agere classem in Italiam versus* 1, 4, 11. *vereri* 1, 1, 6. *legionem hostium a se corruptam* 1, 11, 2. *simulant seditionem inter finitimos ortam* 1, 8, 6. *simulavit futura praedici sibi a Diis* 1, 11, 11. *se perere Cariam* 1, 8, 12. *simulans se cedere Romanis equitibus* 2, 5, 7. *simulantes abigere pecora* 3, 10, 7. *simulatus metus* 2, 5, 3, 5 & 32. 3, 6, 1. *morbus* 1, 1, 10. *regressus* 2, 5, 40. 3, 11, 3. *timor* 2, 5, 2. 3, 17, 2. *simulata diffidentia* 2, 5, 4. *fuga* 2, 5, 1, 8, 24 & 37. *lignorum copia* 4, 7, 8. *proditio* 2, 2, 14. *pugna* 2, 5, 34. *rixa* 3, 2, 10. *vexatio trajiciendi* 1, 4, 5. *simulatum exilium* 1, 2, 3. *foedus* 3, 4, 6. *simulata auxilia* 2, 12, 3. *simulatio fugae* 3, 9, 4, 3, 10, 4 & 5. *metus* 2, 5, 26. *ditionis* 2, 7, 3. *simulatione ad securitatem perducere* 3, 17, 3. *recipi intra portas* 3, 2, 7.
Sine effectu 1, 5, 17. *intermissione fieri* 2, 5, 16. *noxa militum* 2, 3, 15. *periculo* 1, 5, 9.
Singuli calones 4, 1, 6. *centuriones* 4, 1, 37. *evocati* 3, 6, 2. *pili* 4, 7, 6. *singulae acies* 2, 3, 22. *civitates* 2, 2, 14. *singulis scribere* 1, 1, 1. *singula persequi prol.* 1. *per singula velle* 1, 10, 1.
Sinistra viae pars 1, 6, 1. *sinistrum cornu* 2, 3, 1, 20, 21 & 22. 2, 7, 11. 4, 2, 11. 2, 3, 1 & 22.
Sinuantia invicem cornua 2, 3, 7.
Siris 4, 1, 24.
Siti adfici 1, 7, 7. 3, 7, 6. *angere exercitum* 2, 1, 11. *compellere oppidum ad deditionem* 3, 7, 1. *ad Sirium movere copias* 1, 8, 3.
Sita regio in propinquo 2, 5, 31. *situm in monte saxep castellum* 3, 9, 3.
Situs urbis 3, 9, 2. *situ & operibus turum oppidum* 3, 2, 1.
Socii excipiuntur 3, 16, 2. *nominiis Latini* 4, 7, 25. *vicerant classe* 1, 11, 7. *videntur* 1, 1, 6. *sociorum necessitas* 3, 14, 2. *populus* 4, 7, 31. *sociis injuriam inferre* 4, 1, 15. *succurrere* 2, 5, 29. *socios alienare* 4, 7, 31. *in socios inperum retorquere* 4, 1, 8. *socia civitas* 1, 11, 5. *sociae naves* 2, 7, 14.
Socialis habitus 4, 7, 12. *sociale bellum* 1, 5, 17. 2, 4, 16. 4, 7, 41.
societas peregrina 2, 7, 4. *societatis fiducia* *ibid.*
Socordia sequitur hilaritatem 3, 3, 2. *superiorum ducum* 4, 1, 1. *socordiae insidiari* 3, 3, 2.
Sol adversus 2, 2, 8. *ortus* 3, 8, 3. *solis occasus* 1, 5, 9.
Solidi transitus 2, 5, 7.
Solitus capere cibos 4, 3, 11. *committere proelia* 2, 1, 13. *surgere de nocte* 4, 3, 7. *vesci* 4, 3, 9. *solito adtentius* 2, 9, 6. *ampliora castra* 3, 17, 6. *diutius* 2, 1, 4. *frigidior dies* 1, 4, 7. *solita castra* 2, 5, 8.
Sollemnis perfidia 1, 1, 6.
Solers disciplina 2, 12, 2. *sol-*

tertia facta prol. 1. sollertissimi milites 3, 16, 4.
 Sollertia explorata 3, 6, 6. haec profuit Hamilcar 3, 16, 2. sollertia efficere, ut &c. 2, 2, 14. inlatum damnum 2, 5, 31.
 Sollicitus, ne &c. 1, 1, 6.
 Sollicite expectatur signum 3, 12, 1.
 Sollicitare ad proditorem 3, 3, 2 & 6. sollicitatus mercede 2, 2, 11. perlatuione 2, 5, 18. praemio 3, 6, 4.
 Sollicitudo, ne &c. 1, 1, 11. sollicitudinem occultare 1, 1, 11. 1, 5, 13.
 Sola loci commutatio 2, 2, 11.
 Soli sibi imperare 1, 1, 1. a solo eo latere tentari 3, 9, 6.
 Solos evocare nocentes 1, 9, 3.
 Solvere aciem 2, 3, 20. classem 4, 1, 33. obsidionem prol. 1. pretium pro fructibus 2, 11, 7. sarcinas 1, 5, 3. soluta tunica 4, 1, 26.
 Somno & mero premi 2, 9, 7. somnos capere 4, 3, 8.
 Sonus aquarum decidentium 3, 9, 2. sonum continuare 1, 8, 9.
 Sonantia montium juga 2, 4, 3.
 Sopor ac venenum mandragorae 2, 5, 12.
 Sorte ductus 4, 1, 34 & 35.
 Solistratus quidam Syraculanus 3, 3, 2.
 Spargere adversarios 1, 8, 11. famam 2, 5, 19. nuces 3, 14, 2. pecuniam per iter 2, 13, 2. rumorem 1, 4, 11. 1, 9, 1. spargi a custodibus 2, 13, 1. sparsus exercitus 1, 8, 4. 2, 13, 4. sparsi milites 2, 2, 11. sparsa per corpus historiarum persequi prol. 1.
 Spartacus 2, 5, 34. a M. Crasso circumdatus fossa 1, 5, 20. Spartaco, copiusque ejus scuta ex vimine fuerunt 1, 7, 6.
 Spartam petere 3, 11, 5.
 Sparto defici 1, 7, 3.
 Spatium brevissimum 2, 5, 38. fugae concessum 2, 6, 2. trium millium passuum 2, 1, 4. spatii aliquantum 2, 2, 8. spatium dare ad evadendum 2, 13, 10. conturgendi a tergo 2, 5, 33.

manipulis 2, 3, 16. habere transcundi 1, 4, 2. noctis ad deliberationem petere 4, 7, 22. spatium ad contrahendas uti copias 1, 1, 6. adversarii dirimebantur 2, 2, 8. longo distare 3, 8, 2. spatia interposita 2, 3, 22.
 Species consilii 3, 2, 6. duorum in equis juvenum oblata 1, 11, 8. exercitus 1, 4, 4. 2, 3, 12. 2, 4, 8. 2, 5, 17. 4, 7, 20. legatorum 1, 2, 4. multitudinis 2, 4, 3 & 6. 2, 12, 4. negotiatorum 3, 2, 8 & 10. reinendae urbis 1, 5, 5. securitatis 1, 1, 5. servitutis ac ministerii 1, 1, 3. stationis 1, 5, 22. Strategematon 3. prol. virium novarum 2, 12, 3. speciem fugientis praestare 3, 10, 2. rapturi praebere 4, 1, 9. remanentium hostium 1, 5, 26. urbis ardentis 3, 8, 2. specie beluae marinae decipere 3, 13, 6. decipi 1, 4, 12. insignes filiae tres 4, 7, 10. remanendi occultare profectionem 3, 11, 5. sub specie deditiois 2, 5, 28. unaquaque suggerere prol. 1. species quaedam fiducia 2, 2, 5. suas generibus adtribuere prol. 1.
 Spectare supplicia pignorum 4, 5, 22. spectans in omnem partem acies 2, 3, 19. spectantes universi 1, 7, 7. spectantium more stare in recessu 2, 3, 1. spectandi causa exire 2, 11, 1.
 Spectatorem continere 2, 5, 31.
 Spectaculo esse 1, 5, 16.
 ad Speculandum concurrere 1, 5, 28.
 Speculator Erythraeorum 2, 5, 15.
 Spemere perfidiam 4, 4, 1. rem 3, 16, 3.
 Spes expugnationis maturae 3, 15, 4. humanitatis oblatae, & abduxerit exercitus 3, 11, 1. salutis 1, 5, 3. 4, 5, 4. 4, 7, 21. quaedam utilitatis 2, 7, 2. victoriae oblata 3, 17, 7. spei vanitas 2, 5, 40. spe praedae diffundi 2, 5, 9. stimulari 3, 16, 5.
 Spicula hostium 2, 3, 20.
 Spiritus insatigabiles 2, 1, 8.

Spes

I N D E X II

- Spolia hostilia** 4, 7, 35. multa 2, 5, 34. bina hostium referre 4, 1, 18. opima referre 4, 5, 4.
Spoliatus consiliis 1, 8, 8. spoliata plebs principibus 2, 11, 3.
Spondere victoriam 1, 11, 14.
Sponso dare aurum pro nuptiali munere 2, 11, 5. reddita virgo *ibid.*
Sponte alicui se dedere 4, 4, 1. descendere 4, 6, 2.
Spurius Nautius 2, 4, 1.
Stabilita disciplina est omnium consensu 4, 1, 22.
Stagnum cedens 3, 9, 1.
Stare a tergo 2, 3, 16. ante tabernaculum 4, 3. 11. cominus 2, 5, 41. in recessu 2, 3, 1. in principiis 4, 1, 26. instructura cedente 2, 3, 17. stant arbores ex parte sustentatae 1, 6, 4. stantem quemque invenire 4, 1, 8. stando & pluvia festus 2, 1, 15.
Statio hostium 1, 2, 5. 2, 5, 33. perrupta ab hoste 4, 1, 36. remota ab una parte 2, 6, 7. stationis species 1, 5, 22. stationem objicere 1, 5, 16. statione circumdatae portae 2, 6, 7. inquietari 2, 5, 25. in statione esse 1, 4, 14. 2, 2, 14. 2, 15, 31. 3, 13, 6. stationes Gallorum fallere 3, 13, 1. hostium 1, 4, 7. 1, 5, 12 & 16. 4, 5, 8. transiunt 3, 3, 14. vigiliaeque 1, 1, 9. in stationibus esse 3, 12, 1.
Stativorum fidem facere 2, 13, 7.
Statilius, nobilis clarae operae eques 4, 7, 16.
Statorius L. 1, 1, 3.
Status tabulisque exornare provincias 4, 3, 15.
Statura contemta 4, 7, 5. staturae ingentis homo 1, 11, 10. mediocris esse 4, 7, 29.
Status belli 1, 3, 1, 6 & 10.
Statuere arma in castris 1, 11, 9. levem armaturam in ultimo 2, 3, 17. statuit decernere 2, 3, 4. expugnare Antium 3, 1, 1.
Sternere cunctos sine suorum sanguinae 2, 6, 4. Ligures 3, 17, 2. omnem hostium exercitum 2, 2, 10. strati jacent in modum defunctorum 2, 5, 12.
Strages hostium 3, 2, 4.

- Stramenta secare** 4, 1, 43.
Sternutantem audire 1, 12, 11.
Stimulari spe 3, 16, 5.
Stipata frons 2, 3, 2.
Stipendium annuum 4, 1, 46.
Strategemata conquesta & digesta 4. prol. & στρατηματικά prol. 1. Strategematon genere uti 1, 11, 13. species 3. prol. Strategemata edere 3. prol. Στρατηματικά & στρατηματα prol. 1. Στρατηματικῶν, appellatio prol. 1. exempla 4. prol.
Strategicon exempla potius, quam Strategematicon 4. prol.
Strenui in fronte profiliunt 4, 1, 8.
Strenue imperata facere 2, 5, 31. quidem, sed sine eventu 2, 5, 30.
Streptus magnus 3, 9, 10. operis 3, 9, 2.
Stringere gladios 2, 5, 27. 2, 5, 12. 4, 5, 7. 4, 7, 39.
Strigilos equi 1, 2, 9.
Struere vallum 1, 5, 3. struatae trabes in ordinem 1, 5, 5.
Studer decerrare acie 1, 3, 2. student obides recipere 1, 8, 6.
Studium omne 1, 2, 3. studio effuso excipi 4, 7, 23.
Studiosus rei militaris prol. 1.
Studiosus cum proditore agere 1, 1, 6. exerceri jaculis 3, 5, 3.
Suadere commilitonibus 4, 5, 7. Consuli, ut &c. 1, 5, 14. Parthis sollempni perfidia 1, 1, 6.
Sub adventum 3, 12, 2. 3, 15, 6. diem pugnae 1, 12, 9. discessum aestus 3, 9, 1. jugum mitti 4, 1, 19. leges redigere 4, 7, 18. noctem recipi intra portas 3, 2, 7. occasum solis 1, 5, 9. tempus id instituta convivia 3, 15, 6.
Atilio Calatino Cos. 1, 5, 15. aure vulnerari 1, 7, 2. Haldrubale militare 4, 3, 8. ipso vires erant 1, 1, 9. potestate barbarorum est aqua 2, 7, 12. Rutilio merere 4, 2, 2. Scauro 4, 3, 13. specie deditiois 2, 5, 28. perfugae 2, 5, 18. tentoriis exigere hiemem 4, 1, 24. vallum continere exercitum 4, 1, 14.

- unaquaque specie suggerere
 prol. 1.
 Subducere hastatos ordinibus 2, 4.
 2. subduci in dextrum latus 2,
 5, 31.
 Subfugere & maturare iter 1, 6, 3.
 Subigere Numidas 4, 7, 18.
 Subjicere acervis ignem 3, 10, 5.
 ditioni hostes 1, 3, 10. subje-
 ctus ignis 1, 5, 28. subiecti ho-
 stes 2, 2, 4. subiectae rotae 1, 5,
 7.
 Subinde 1, 3, 10. 1, 4, 13. 2, 9,
 1, 3, 9, 7.
 Subire castellum 3, 9, 9. muros
 3, 9, 8. subeuntes barbari 2, 2,
 3. effuse adgredi 2, 5, 2.
 Subitus a tergo adparuit 2, 4, 4.
 evalit 1, 4, 13. se ostendit 2, 4,
 3. confusus 2, 7, 8. exercitus
 1, 4, 9. inpetus 3, 2, 1. motus
 terrae 1, 12, 3. subita inunda-
 tio 3, 7, 3. necessitas 2, 1, 12.
 peditum acies 2, 3, 14. procur-
 sio 2, 2, 5. subitum prodigium
 1, 12, 4.
 Sublimem in curru equorum con-
 stituit 1, 11, 10.
 Subministrare apros alicui 3, 3, 6.
 commecatus exercitui 3, 4, 3.
 Submittere Aegyptiorum manum
 2, 3, 13. auxilia alicui 4, 1, 24.
 barbam & capillum 4, 5, 6. ma-
 num ad infestanda oppida 3, 6,
 1. milites vestitu calorum 3, 2,
 9. quemdam exploratae follet-
 tiae ad Syracusanos 3, 6, 6. si-
 gna legionis 4, 1, 43. turmas
 laboranti 1, 10, 2. submissi ab
 tergo equites 2, 5, 38.
 Submoventur hostes ignibus 1, 5,
 2. submoti reliqui suorum 3,
 10, 1.
 Subornare fidelissimos sibi 3, 16,
 2. subornatus quidam 2, 5, 30.
 subornatum quemdam pro
 transfuga mittere 3, 13, 2. sub-
 ornati in habitum sacerdotum
 2, 4, 18.
 Subponere manum extis 1, 11, 14.
 Subrigere malos ad moenia 3, 8,
 3.
 Subrutos se existimant 3, 8, 1.
 Subsequentes naves 2, 7, 14.
 Subsistere suos iussit 2, 3, 15.
 Subsidium admovere 2, 1, 8. in
 subsidium hosti venire 3, 11,
 5. subsidia praeparata 1, 1, 5.
 in subsidiis esse 2, 3, 21.
 Subsistere iussa militum pars 1,
 4, 10.
 Subtrahere arma 1, 11, 16.
 Subvenire periclitantibus 2, 5, 22.
 subvenit Camillus 3, 15, 1.
 Succedere 1, 5, 16. ad munitio-
 nes 2, 5, 8. muris 3, 17, 1. us-
 que ad munitiones 2, 12, 2.
 successit gracili equo 4, 7, 6.
 successura praesidia his 3, 2, 4.
 de Successore scribere Senatui 4,
 3, 3. successores Alexandri 4,
 7, 34.
 Successus proeliorum 1, 3, 3. prae-
 sens 3, 16, 2. cum successu re-
 navigare 4, 7, 44. successibus
 tumidus exercitus 1, 11, 2. vi-
 ctoriarum alacres 2, 5, 36.
 Succendere aedificia 2, 5, 9.
 Succidere arbores 1, 6, 4. succin-
 cti consilii & providentiae ex-
 emplis prol. 1.
 Succumbere licentiae militum 4,
 5, 1. succumbit sedile 1, 12, 7.
 Succurrere locis 2, 5, 29.
 Sudes erectae 1, 5, 5.
 Sudines amplex 1, 11, 14.
 ad Sudorem jactare crura 4, 7,
 34.
 Suenda castellum 3, 2, 9.
 Suessitani quidam ex auxiliari-
 bus 3, 10, 1.
 Sufficere ad percensenda monu-
 menta prol. 1. obsidioni 1, 3,
 6. propugnationi murorum 3,
 9, 6. sufficit pecunia in dotem
 4, 3, 4.
 Suggestere sub unaquaque specie
 prol. 1.
 Sui contemptum augere 1, 5, 16.
 contemptu hostem invitare 2, 5,
 44. sibi id animi esse adfirmat
 4, 5, 7. secum Hannibalem ha-
 bere 1, 8, 7. sua persuasio ala-
 critatem adtulit 1, 11, 2. in
 suum convertere nihil 4, 3, 15.
 suorum animi confusi 1, 11, 3.
 4, 5, 11. animos proelio erige-
 re 1, 11, 8. paucitate diffidens
 1, 8, 5. reliqui submoti 3, 10,
 1. suis admovere subsidium 2,
 1, 8. scribere 1, 1, 10. suos ca-
 stris continere 1, 5, 28. 2, 1,
 15.

I N D E X II.

15. contrahere 1, 8, 11. emit-
tere 1, 5, 10. recuperare 1, 8,
6. revocare 3, 17, 9. sua defen-
dere 1, 5, 16.
 Sulla L. 1, 5, 17. 1, 11, 20. 2, 3,
17. 2, 7, 2. 2, 8, 12. 2, 9, 3.
4, 1, 27. consilio restituit san-
nitatem efferatis 1, 9, 2. prae-
dici sibi futura simulavit 1, 11,
11.
 Sulphuris plena vehicula 2, 4,
17.
 Sulpicius C. Gallus 1, 12, 8. Pe-
ticius Cos. 2, 4, 5.
 Sum. Est custodia in statione 2, 2,
14. sunt ea usui urbibus obpu-
gnandis 3. prol. erant haec Mo-
lossorum 2, 5, 19. fuit necesse
Afris 1, 8, 11. obsessis pro duce
4, 7, 8. esse abstinentiae ran-
tae, ut &c. 4, 3, 6. alicui prae-
dae 4, 7, 13. praesidio 3, 11, 2.
ejus libertatis 1, 11, 4. extra
delictum 1, 9, 3. id sibi animi
adfirmant 4, 5, 7. in armis 1,
1, 8. desperatione 3, 17, 7. o-
pere 4, 1, 37. periculo 2, 6, 8.
spectaculo 1, 5, 16. staturae
mediocris 4, 7, 29. futurum
arbitratus, ut &c. 4, 5, 21. e-
dicere, ut &c. 4, 7, 24. prae-
divinare 2, 5, 38. praedicere
1, 11, 11.
 Sumere arma 2, 11, 3.
 Summus dux 1, 3, 3. summa ab-
stinencia 2, 11, 6. salacritas 2,
8, 2. custodia 2, 11, 5. pau-
peras 4, 3, 4. summum ad-
gredi 1, 6, 3. ad summum per-
venire 3, 9, 3. summae angu-
stiae lignationis 2, 5, 13. sum-
mis rebus praeesse 4, 3, 3.
 Summa belli 4, 2, 1. magna 4,
7, 35. de summa rerum decer-
tare 3, 6, 1.
 Super catenam decursus 1, 5, 6.
fossam injicere pontes 3, 9, 9.
nudam humum fomnos cape-
re 4, 3, 8. ripam ponere ca-
stra 1, 10, 3. merce exposita
3, 2, 10. verborum honorem,
3, 16, 1.
 Superior collis 1, 5, 11. locus 2,
5, 17. populus Romanus 4, 5,
14. pars 1, 4, 9. 1, 5, 4. 3, 7, 3.
 Superiores acie 2, 13, 9. duces
4, 1, 1. superiora latera 1, 5,
25. loca 2, 5, 2. omnia infi-
dere 4, 5, 10.
 Superare acie 2, 5, 2. aliquem 4,
7, 5. amnem 2, 5, 20. diffi-
cultates 4, 2, 5. fame potius,
quam ferro 4, 7, 1. fluvium 1, 5,
2. inscium 1, 1, 9. Mithridatem
decurfu 2, 2, 2. multitudine 2, 3,
6. Phocenses 3, 11, 2. praelassa-
tos 2, 5, 47. vadum 1, 4, 10. ur-
bem 3, 4, 3. 1, 1, 9. superavit Ju-
daeos adortus 2, 1, 17. superans
equitatus 2, 3, 17. superari 2, 2,
13; a pluribus 2, 5, 46. acie 2,
9, 6. classe 2, 13, 10. proelio
2, 13, 9. 4, 2, 7. proeliis fre-
quentibus 2, 3, 9. virtute 2, 5,
30. superata pars 1, 5, 6. supe-
rati 2, 2, 13. superatos se in
parte existimant 3, 8, 2.
 Superesse cladi 4, 5, 5. Superest eis
ad fiduciam quid 3, 4, 1. ma-
gna vis tritici 3, 15, 5. Roma-
nis ingens alimentorum copia
3, 15, 4. spes salutaris 4, 5, 4. su-
persunt ipsis copiae 3, 15, 6.
 Supergredi fossam 1, 5, 20.
 Superficere frondes fossis 1, 5, 17.
 Superjectus pons 2, 3, 24.
 Superstantium habitum agnosce-
re 4, 7, 45.
 Superstitutione consternatus 1, 12, 3.
 Superstruere turres navibus 3, 9, 8.
 Supervenire alicui in auxilium 2,
5, 45. supervenisse sibi litteras
finxit 3, 11, 1. superveniunt le-
giones 1, 1, 6. superveniens
multitudo 2, 3, 13.
 Suppellex Epaminondae 4, 3, 6.
 Supplere tironibus spatia 2, 3,
22.
 Supplementum legionum 4, 1, 43.
 mittere exercitibus 3, 18, 1.
 Supplicium certum manet eos 4,
1, 17. supplicii remissio 4, 1,
39. supplicio addici 4, 1, 33.
 alicujus reliquos concitare 3,
16, 1. supplicia pignorum spe-
ctare 4, 5, 22.
 Supra dictum est de legione 1, 6,
1. ripam 1, 5, 2. Romanos
propagata ruina 1, 6, 4. testu-
dinem transmissae sagittae 2,
3, 15.
 Surgere de nocte 4, 3, 7.

I N D E X II.

Suscipere adversus Poenos bellum 1, 11, 18.
Suscitare muros 1, 1, 10.
Suspendere horis cortis 4, 7, 34.
Susplicari insidias 3, 17, 9. **susplicatus quid** 1, 1, 9.
Suspectus est 2, 5, 30. **nemini ob hoc** 1, 4, 7. **regi** 1, 8, 7. **suspecta calliditas** 2, 3, 20. **fides** 1, 1, 5. 1, 8, 2. **nox** 3, 12, 1. **tergiversatio** 1, 1, 10. **suspectum jugum** 1, 2, 8. **suspecti transfugae** 3, 16, 2. **suspectos habere aliquos** 2, 11, 2. 4, 7, 22 & 23. **suspecta habere duo millia Thracum** 3, 16, 5.
Suspectio proclii 1, 8, 5.
Suspicio metuentis 3, 17, 7. **suspicionem avertere** 1, 1, 7. **augere** 3, 17, 7.
Sustinere inpetum Scytharum 2, 8, 14. **obsidionem** 3, 15, 6. **Parthos legionibus** 4, 2, 3. **primo congressu**, ut &c. 2, 1, 8. **sustinet experiri epulas detestabiles** 3, 5, 1. **sustinent comitari** 4, 5, 7.
Sustentare incursum 2, 1, 4. **necessariorum inopiam** 3, 14, 4. **necessitatem sociorum commectu** 3, 14, 2. **vicium** 3, 15, 3. **sustentari ope** 3, 5, 1. **sustentatae ex parte arbores** 1, 6, 4.
Sutrinis missus auxilio 2, 5, 2.
Syphax 1, 1, 3. 1, 2, 1. 2, 5, 29.
Syphacis legati 2, 7, 4.
Syracusae 1, 4, 12. **Syracusas redire** 1, 8, 11.
Syracusanus Agathocles 1, 12, 9.
Hermocrates 2, 9, 6. **Leptines** 2, 5, 11. **Sofistratus** 3, 3, 2. **portus** 1, 5, 6. **Syracusani** 2, 9, 7. 3, 6, 6. **Syracusanorum tyrannus**, Dionysius 1, 8, 11. **Gelo** 1, 11, 18.
Syria 2, 5, 35. **Syriae rex**, Tryphon 2, 13, 2. **ex Syria saga** 1, 11, 12.

T.

Tabellas signatas gubernatoribus dare 1, 1, 2.
Tabellarius tristis 2, 7, 6.
Tabulis statuisque exornare provincias 4, 3, 15.

Tabulamentis consternere dolia 1, 7, 1.
ante Tabernaculum stare 4, 3, 11.
tabernacula pauca 1, 5, 3.
Tacita custodia 2, 5, 30.
Talem reliqui, qualem inveni 3, 12, 2. **tale nihil expectare** 2, 5, 19 & 31. **metuere** 3, 1, 2. **Italia agitantur in coetu** 4, 7, 19. **crunt** 1, 11, 13.
Tamen plurimum consecutus est 1, 8, 8. **virga decussit papaverum capita** 1, 1, 4.
Tamquam ab tergo capti 3, 9, 3. **Castor & Pollux** 1, 11, 9. **circuitu hostem adgressurus** 1, 1, 11. **divinitus imperata** 1, 11, 13. **fugiens** 1, 2, 1.
Tantus dux 1, 1, 8. **tantae abstinentiae esse** 4, 3, 6. **tanti esse** 4, 1, 41. **tantam inopiam perperit** 4, 5, 20. **tantum terroris inferre** 2, 4, 6.
Tantum duos exitus habere 1, 5, 10. **non tantum**, sed &c. 1, 11, 13. 3, 16, 1 & 2. 4, 7, 27. **verum etiam** 3, 17, 4.
Tantummodo 1, 3, 3. 2, 5, 31. 2, 12, 1. 4, 1, 4.
Tarentum 3, 3, 1 & 6.
Tarentinus quidam Cononeus 3, 3, 6. **Tarentini** 1, 4, 1. 2, 3, 21. 2, 4, 13. 3, 3, 1. **Tarentinorum arcem tenere** 3, 17, 3.
Tarpeja saxa 3, 13, 1.
Tarquinius 2, 8, 9. **adolescens** 1, 1, 4. **rex** 2, 8, 1. **Sextus filius Tarquinii superbi** 3, 3, 3. **superbus** *ibid.* **pater** 1, 1, 4.
Tarquinientes 2, 4, 18.
Tarquitius Priscus 2, 5, 31.
Taurus 1, 1, 6.
Taedae plena vehicula 2, 4, 17. **taeda & pice plenae amphorae** 4, 7, 19.
Tegea 3, 2, 8.
Tegeatarum dies festus 3, 2, 8.
Tegi veste 1, 11, 17. **teguntur scuta coriis** 1, 7, 6. **tectus sagulo** 4, 3, 8. **tekti viri veste muliebri** 4, 7, 33.
Tectorum camerae 3, 4, 6.
Teli conjectus 1, 11, 10. **telum petere** 4, 1, 4. **tela clamorque** 2, 3, 17. **excussa** 2, 3, 10. **telorum genus** 2, 3, 20. **magritudo** 2, 5, 4. **tela dirigere in aliquem** 3, 3, 4. **jacere in belluas** 2, 5, 4.

I N D E X II.

intra muros 3, 6, 7. ingerere 2, 3, 17. inhibere hostes 1, 4, 1. telis excipere Macedonas 2, 7, 8. in telis scriptum erat 3, 6, 7.
Temere adoriri 2, 5, 23. audere multa 2, 5, 21. insequi 2, 5, 1. 9, 10, 2. intrare portum 1, 5, 6. inveni 2, 3, 14.
Temeritas ducis 4, 1, 43.
Temperantiae exemplo utilior 1, 7, 7.
Tempestatis vis 1, 1, 2.
Templum Dianae religiosum incolis 3, 2, 5.
Tempus anni fervidissimum 1, 1, 2. brevissimum 2, 10, 2. certum 1, 2, 6. 2, 1, 18. dimitationi alienum 2, 1, 11. idoneum 3, 16, 3. induciarum interpositum 3, 5, 18. longum 1, 2, 4. nocturnum 2, 1, 12. opportunum 3, 17, 4. sementis 3, 4, 1. temporis aliquantum extrahere 1, 1, 10. tempus eligere 2, 1, 12. 2, 5, 30. tempore aliquanto oppidum obsidere 3, 6, 4. reliquum aetatis 4, 5, 6.
Tendere ad praedam castrorum 3, 17, 6. extra vallum 4, 1, 18. & 20. insidias pabulatoribus 2, 5, 31.
Tenebris inclusae columbae 3, 13, 8.
Tenere angustias 1, 4, 3. arcem Tarentinorum 3, 17, 3. barbaros expectatione intentos 1, 4, 9. castralla praesidio 1, 8, 11. copias 2, 5, 4. collem 1, 5, 24. Corinthum praesidio 3, 12, 2. fluminis ripam 1, 5, 3. gladium cruentum 2, 4, 9. jugum 1, 2, 8. juga praesidio 2, 4, 4. militem in vallo quietum 3, 17, 5. milites in castris 3, 17, 6. multitudinem specie consilii 3, 2, 6. naves in occulto 3, 10, 9. planicies contrarias 2, 5, 38. ripam ulteriorem 1, 4, 10. suos defixa pila iussit 2, 1, 7. transitum 1, 4, 13. viam ad progressum Romanorum 1, 4, 8. tenco te, terra mater 1, 12, 2. teneri a praesidio Romano 3, 3, 6. tenerur introitus praesidiis 3, 13, 6. tenentur campestria a Romanis 2, 2, 11. fauces 1, 5, 16. lo-

ca stationibus 1, 4, 7. praesidio 3, 6, 7.
Tenaces viri disciplinae 4, 2, 9.
Tentare castralla 2, 5, 18. oppidanos a terra 3, 5, 7. tentari a latere eo solo 3, 9, 6. dolis 4, 7, 38. tentandum arbitratur 1, 10, sub Tentoriis agitare hiemem 4, 1, 24.
Ter datum professionis signum 4, 1, 33.
Ternos ex centuriis securi percutere 4, 1, 36.
Tertia acies 2, 3, 17. dici hora 2, 5, 31.
Tergum premere 1, 6, 2. tergo cum cumfusus 2, 5, 24. a tergo barbaros opprimere 2, 2, 13. exercitus 1, 5, 4. defendi amne 2, 2, 10. gladii scuraque aptata 3, 9, 3. instare 3, 10, 5. stare 2, 3, 16. urbs capta 3, 8, 3. terga hostium 2, 4, 2 & 6. 2, 5, 23. inopinantium 2, 2, 12. peditum 2, 5, 37. Romanorum 2, 5, 28. dare 2, 4, 3. 2, 5, 33. caedere 1, 5, 24. vertere 1, 11, 10. 2, 3, 20. 2, 4, 1.
Tergiversatio est suspecta 1, 1, 10.
Terra mater 1, 12, 2. terrae motus 1, 12, 3. terram adgerere 3, 8, 1. egerere 3, 7, 4. terra marique obsidere 3, 10, 9. victor exercitus 2, 2, 11. a terra adortus 3, 9, 8. tentare oppidanos 3, 9, 7. voce & gestu exposulare 4, 1, 33. terrarum orbem adgredi 4, 2, 4. terras repetere 1, 12, 2.
Terrere Clodium ex alio latere 1, 5, 21. hostem 2, 7, 14. 4, 7, 7. milites 1, 12, 10. terret eos fax 1, 12, 6. territus hostis 4, 7, 20.
Terribilis Poenis excessit 2, 13, 9.
Territare reliquias Teutonorum 2, 9, 1.
Terroris multum 1, 11, 17. tantum inferre 2, 4, 6. terrorem Veientibus adferre 2, 7, 1.
Testamentum facere 4, 1, 23.
Testimonium praecipuae fortitudinis 1, 11, 3. 4, 5, 11.
Testudinem facere 2, 3, 15.
Teutonus 4, 7, 5. Teutoni 2, 2, 8. 2, 4, 6. 2, 7, 12. victi proelio 2, 9, 1.

I N D E X II.

- Teutonicum bellum** 1, 2, 6.
Theogenes Atheniensis 4, 1, 8.
in Theatrum convocari 4, 7, 22.
in theatro de rebus differere 3, 2, 6.
Thebae 1, 4, 3. **Thebas diruere** 1, 11, 6.
Thebanī 1, 4, 3. 2, 4, 11. 2, 6, 6. 3, 2, 10. equitatu praevalentes 4, 7, 21. Lacedaemonios expugnant 1, 11, 6. pro metu hoc interpretari 1, 10, 3. Thebanæ naves 3, 2, 10. Thebanorum comitatus 4, 7, 19. adversus Thebanos 1, 10, 3. in transnavigantes inmittere naves 4, 7, 19.
Themistocles 1, 1, 10. 1, 3, 6. 2, 2, 14. 2, 6, 8.
Thermopylae 1, 4, 6. 4, 2, 9. Thermopylarum angustiae 2, 2, 13. 2, 4, 4. Thermopylas occupare 2, 2, 13.
Thermum M. dimittere 1, 8, 10.
Thessalicum bellum 1, 5, 2.
Thraci oculum erueri virga 4, 5, 16. Thraces 2, 12, 4. 3, 5, 1. obsessi in monte 3, 15, 5. Thracum duo millia habere suspecta 3, 16, 5. Thracas stimulos spe emittere 3, 16, 5.
Thracia 1, 4, 13. 1, 5, 24. 1, 6, 3. devicta 2, 11, 3.
Thraſybulus, dux Milesiorum 3, 9, 7. 3, 15, 6.
Thraſymenus 2, 5, 24. 2, 6, 4. ad Thraſymenum accipere cladem 4, 7, 25.
Tiberis transfatus 3, 13, 1. Tiberim transire navigis 2, 6, 1.
Tiberius Gracchus 2, 5, 14. 3, 5, 2. Nero 2, 1, 15.
Tigranes 2, 1, 14. 2, 2, 4. 2, 9, 5.
Tigranocerta 2, 1, 14.
Timarchus Aetolus 3, 2, 11.
Timere aliquid 1, 1, 6. casum 2, 13, 10. classem 1, 4, 12.
Timere fidem Italicoꝝ 2, 3, 16. mortem dubiam in proelio 4, 1, 17. perfidiam oppidanorum 2, 11, 1. populationem 4, 3, 14. timentes, ne &c. 2, 2, 10. 2, 5, 19. timeri a Persis 2, 3, 13. minime 4, 7, 13.
Timor simulatus 2, 5, 2. 3, 17, 2.
Timidissimi 2, 8, 14.
Timiditatem exprobrare 4, 1, 1.
Timotheus, dux Athenientium 1, 12, 11. 2, 5, 47.
Tiro exercitus 1, 3, 2. 2, 2, 11. tionibus spatia supplere 2, 3, 22.
Tisamenus, Orestis filius 1, 2, 8.
Tissaphernæ inferre bellum 1, 8, 12.
Titius C. Praefectus cohortis 4, 1, 26.
Titulis suis respondere 3. prol.
Titurius Sabinus 3, 17, 7. & Cotta legati 3, 17, 6.
Togae cinctus praefectus 4, 1, 26.
Tolerare conjugem liberosque agello 4, 3, 3. obsidionem 2, 9, 5. 3, 15, 1. 4, 5, 18.
Tollere clamorem 1, 9, 2. 2, 3, 17. 2, 9, 1. 2, 4, 7. tolluntur barbari 2, 7, 12.
Tomyris, Scytharum regina 2, 5, 5.
Tonsarum mulierum crines 1, 7, 3.
Tormenta inpedimentaꝝ 1, 5, 17.
Torpore adfici 2, 5, 23.
Toxquatus 3, 5, 3.
Tortus ille 1, 2, 5.
Torus exercitus 1, 4, 5. 2, 3, 2. 2, 5, 4 & 17. 4, 7, 24. tota acies 2, 3, 2 & 3. 2, 5, 4. classis 1, 5, 7. dies 1, 11, 19. nox 2, 2, 14. 2, 5, 25 & 26. urbs 3, 15, 6. totum iter 2, 13, 2. totius Italiae municipia 4, 7, 38. tota castra confodere 1, 5, 11.
Totidem ignes ardent 1, 1, 9.
Trabes transmissae 1, 5, 5.
Trachinius Ephialtes proditor 2, 2, 13.
Tradere 3. prol. alicui millia armatorum ad obsequium redacta 4, 3, 14. aurum custodibus 2, 13, 1. detentos habilioribus 4, 7, 42. exercitum caedendum 2, 3, 22. gladios & scuta 2, 5, 27. liberos Faliscorum Camillo 4, 4, 1. magistrum pueris ibid. memoriae 2, 6, 10. 4, 1, 16. 4, 3, 13. se 3, 5, 2. oppidum Hirrulo 4, 5, 19. patri Gabios 3, 3, 3. urbem 3, 3, 1, 4 & 7. tradit Livius 2, 5, 34. tradi sibi vivum volebat 1, 8, 8. traditur ejus nomen varie 1, 5, 15. M. Catonem vi-

I N D E X II.

- no contentum fuisse 4, 3, 1.
 Scipio dixisse C. Memmio 4, 1,
 1. traduntur nomina ejus va-
 rie 4, 5, 10. traditum ab aucto-
 ribus prol. 1. est, Alexandrum
 &c. 2, 11, 6. tradita custodiae
 quatuor millia necantur 4, 1,
 38. sunt monumenta linguâ u-
 traque prol. 1.
 Trahere aliquem secum 2, 11, 3.
 bellum in adventum legionum
 1, 8, 5. proelium 2, 1, 9. ramos
 per terram 2, 4, 1. signiferum in
 hostes 2, 8, 5. vitam coriis 4, 5,
 18. trahi in proverbium 4, 1, 7.
 tracta postulatio per tempus 1,
 4, 13.
 Trajicere barbarum pugione 2, 7,
 5. exercitum 1, 1, 6. 1, 4, 5
 & 9. flumen habet 1, 5, 1. mi-
 litem 1, 4, 11. naves ad portum
 1, 5, 7. vada fluminum pedibus
 4, 1, 1. trajecit inopinatus Ther-
 mopylas 1, 4, 6. trajiciendi ve-
 xatio simulata 1, 4, 5. flumen
 occasio 1, 5, 3. trajicientes in
 Italiam ex Hispania 2, 9, 2. tra-
 jecturi in Siciliam 1, 8, 11.
 Trajectus Indi fluminis 1, 4, 9. se-
 ptem millium passuum 3, 13,
 6.
 Tramites angusti 1, 5, 19.
 Trans Apenninum 1, 8, 3. Tau-
 rum 1, 1, 6.
 Transcendere muros 3, 9, 6.
 Transcurrere praeter ora phalan-
 gis 2, 3, 20.
 Transducere exercitum per loca
 1, 4, 1. praesidium per Caesaris
 copias 3, 4, 1. transducendum
 exercitum habere 1, 4, 7.
 Transfere bellum 1, 3, 8. 1, 5, 5.
 statum belli ad proelium 1, 3, 6.
 Transfigere vigilem cuspide 3,
 12, 2.
 Transfugae credere 3, 16, 3. credi
 non oportet 2, 5, 30. transfu-
 gam mittere in castra 2, 9, 7.
 a transfuga proditus 3, 11, 5.
 pro transfuga subornatus 3, 13,
 2. transfugae ab Romanis com-
 prehensi 3, 16, 4. non debent
 vocari sollicitissimi milites 3,
 16, 4. remissi amputatis mani-
 bus *ibid.* veri 3, 16, 2. transfu-
 garum dexteris praecidere 4, 1,
 42. transfugis adferre poeniten-
 tiam 2, 7, 9. transfugas adiecu-
 tus collaudavit 2, 7, 9. a trans-
 fugis se ulcisci 3, 16, 4.
 Transfugere 2, 5, 30. equites jussit
 2, 5, 27. ad hostes 2, 7, 2 &
 8. 4, 7, 36. Romanos 3, 16, 3. ra-
 tionibus interversis *ibid.* trans-
 fugientes Macedones 2, 7, 8.
 Transgredi ex Samnio in Luce-
 riam 4, 1, 29. transgressus
 flumen liberare 1, 5, 1. silvam 1,
 2, 2. vado 1, 4, 9.
 Transilire in classem hostium 4,
 7, 12.
 Tranlire 1, 4, 12. ad Romanos 3,
 16, 2. ad superiorem 1, 4, 10.
 barbaros passus est 1, 5, 24. Eu-
 phraten 1, 1, 6. ex Sicilia in
 Africam 2, 7, 4. flumen 1, 4, 8.
 1, 10, 3. Halyn vado 1, 5, 4. Mes-
 sianam ad auspicia repetenda 4,
 1, 31. multa prol. 1. paucas ex
 suis navibus jussit 1, 4, 14. per
 viam 2, 12, 4. Tiberim navigiis
 2, 6, 1. transeunt aliqui ex mi-
 litibus 3, 16, 4. stationes 3, 13,
 4. tranfierunt in hos opes Ale-
 xandri 1, 5, 11. transiens totum
 agmen 1, 6, 3. transeuntium
 suorum facere propugnatores 3,
 4, 10. transiturus erat silvâ 1,
 6, 4. transeundi spatium habe-
 re 1, 4, 2. transeundum habere
 per angustias 1, 4, 3.
 Transitus fluminis 1, 7, 2. 2, 5,
 23. idem manet hostibus 4, 7,
 28. latus 1, 4, 7. transitum ma-
 turare 4, 2, 1. minari 1, 4, 9.
 prohibere 1, 6, 2. quaerere 1, 6,
 2. rapere 1, 4, 8. tenere 1, 4, 13.
 transitus solidi ac noti 2, 5, 7.
 Transitionem ad Poenum parare
 4, 7, 22. simulare 3, 16, 2.
 Transmittere exercitum subitum
 1, 4, 9. flumen 2, 5, 20. in ri-
 pam 1, 4, 9. positos per Sicu-
 lum fretum 1, 7, 1. transmitti
 possunt elephanti 2, 3, 16. trans-
 missus in Africam exercitus 1,
 3, 8. transmissae sagittae supra
 testudinem 2, 3, 15. trabes 1,
 5, 5.
 Transnare abruptiora 1, 4, 7. a-
 mnem 1, 7, 2. pontem 2, 13,
 5. Scultennam amnem 3, 13, 7.
 Qq 5 trans-

I N D E X II.

- transnatus Tiberis 3, 13, 1. trans-
natum flumen 1, 7, 2.
- Transnavigare 1, 4, 13. 2, 5, 42.
4, 7, 19.
- Transportare elephantos navibus
1, 7, 1. transportatus exercitus
1, 12, 1.
- Transvehendos Gallos censuit se-
natus 2, 6, 1.
- Transverberatus ab eo 4, 5, 16.
- Transversus collis 2, 4, 1. trans-
versa fossa 1, 5, 8.
- Trebia 2, 5, 23.
- Trecenti Lacedaemonii 2, 2, 13.
4, 2, 9. milites 1, 2, 5. 1, 5,
15.
- Trepidus ex conscientia 4, 7, 36.
- Trepide recurrere 3, 10, 5.
- Trepidare circa impedita portae
claustra 3, 3, 5. de eventu in-
ventionis prol. 1. milites noli-
te 1, 12, 5. trepidat propter da-
mnum exercitus 2, 7, 3. trepi-
dant reliqui 1, 1, 11. 1, 5, 13.
trepidantem hostem caedere 2,
5, 33. trepidantes caedere 2, 5,
29.
- Trepidatio vera 3, 6, 1. trepida-
tionem adferre 1, 12, 1.
- Triarii 2, 3, 16.
- Triballorum exercitus amplior 2,
4, 20.
- Tribunus C. Memmius 4, 1, 1.
militum 2, 4, 4. M. Furius Ca-
millus 2, 8, 5. P. Decius 4, 5, 9.
in legione 4, 1, 32. Valerius 4,
1, 30. tribuni cornicularii Cae-
sarianus 3, 14, 1. militum Sem-
pronius Tuditanus, & C. Octa-
vius 4, 5, 7. plebis 4, 1, 22. &
centuriones 1, 1, 3. 1, 2, 1. 1, 11,
2. a tribunis rogari sacramento
4, 1, 4.
- Tridui iter conficere 3, 11, 4. tri-
duo receptae copiae 1, 1, 6.
- Triplex acies 2, 3, 16, 17, 20 &
22. triplices fossae 1, 5, 11.
- Tritremem implicatam vado ca-
pere 2, 5, 43. unam habere 4,
7, 19.
- Triticum exiguum 3, 15, 5. pro-
prium 3, 4, 6. tritici vis magna
3, 15, 5.
- Tristis tabellarius 2, 7, 6. signi-
ficatio 1, 12, 7.
- in Triumpho fertur pecunia 4,
5, 1.
- Triumphare *ibid.*
- Troezen 1, 3, 6.
- Troezenii 3, 6, 7.
- Trucidare abeuntes perseverantius
2, 8, 14. aliquem 2, 5, 12. co-
minus 2, 3, 24. aptatos proe-
lio 3, 17, 6. dissipatos 2, 6, 2.
ducem hostium 4, 5, 4. hostes
in medio 3, 10, 4. octo millia
militum 2, 5, 21. trucidari in
medio 3, 10, 5. trucidatus ab
exercitu Mediolani senatus 1,
9, 3.
- Truncos universos amoliri 4, 7, 1.
- Truncata facies 3, 3, 4.
- Tryphon, Syriae rex 2, 13, 2.
- Tubam exaudire 1, 1, 13.
- Tuditanus Sempronius Tribunus
militum 4, 5, 7.
- Tullius Hostilius, rex Romano-
rum 2, 7, 1.
- Tueri Amphipolin praesidio 3,
16, 5. Italiam 1, 3, 3. Pello-
ponneson 2, 5, 26. tutus se est
auxiliis simulatis 2, 12, 3.
- Tutus regressus 1, 3, 10. tuta ci-
vitas consensus defendentium 3,
9, 5. tutum oppidum situ &
operibus 3, 2, 1. tutam sibi fu-
gam arbitratus 2, 13, 3. tuta lo-
ca munitione 3, 4, 6. omnia re-
nuntiare 3, 11, 1. in tuta per-
ducere suos 1, 5, 17. tutior re-
gio 2, 5, 31.
- Tutissime legiones pervenerunt
1, 8, 5.
- Tutari moenia 1, 4, 3. tutatus
quosdam aditus ingenti mole
1, 5, 5.
- Tutela finium 1, 3, 4 & 6. vadi
1, 4, 10. urbium 3, 6, 3.
- Tum demum 2, 3, 17.
- Tumentes animi 4, 5, 2. tumen-
tia vela 2, 13, 11.
- Tumidus successibus exercitus 1,
11, 2.
- Tumulum proximum occupare 2,
5, 22. tumuli proximi 2, 7, 1.
- Tumultus armorum civilium 4,
5, 2. magnus 2, 4, 1. tumultum
movere 1, 9, 3. per tumultum
relicta obpugnatio 3, 10, 2. cum
tumultu decurrere ad partem 3,
9, 10.
- Tumultuari & concinere coepe-
runt 3, 9, 3.
- Tu-

I N D E X II.

Tumultuarius pons 4, 7, 28.
Tunica soluta 4, 1, 26. **tunicam** comburere 1, 1, 12.
Turba inbellis 2, 4, 25.
Turbare aciem 2, 3, 2 & 16. 2, 4, 18. 2, 5, 4. **animos** 2, 7, 1. **instructuram** 2, 3, 17. **turbatur** pecus flamma 1, 5, 28. **turbatus** inundatione 3, 7, 3. **turbatum** conjuratorum consilium 1, 9, 1. **turbatae** aves 1, 2, 7.
Turma equitum 1, 10, 2. **turmae** equitum 2, 7, 11. **plures** 2, 5, 25. **turmas** inmittere 2, 7, 8.
Turmales redire volunt 2, 12, 2.
Turpiter fugari 4, 1, 24.
in Turre quadam circumseptus 3, 6, 5. **turres** superstruere navibus 3, 9, 8. **turribus** aliis adortus a terra *ibid.*
Turritae naves *ibid.*
Tuscus habitus 1, 2, 2.
Tyrannus Syracusanorum, Gelo 1, 11, 18. **Dionysius** 1, 8, 11.

V.

Vacare ad coenam crepusculo 4, 3, 7. **munere** 4, 1, 44. **vacans** portus 3, 2, 10.
Vacua frons 2, 3, 8. **urbs** defensoribus 3, 2, 5. 3, 6, 3. **vacuam** urbem capere 3, 10, 3. **vacua** castelli ob id defensoribus 3, 9, 3. **vacuos** infestare hostium fines 1, 8, 4.
Vacuata auxiliis Delminium 3, 6, 2.
Vaccaci 4, 7, 33.
Vadum inferius, superius 1, 4, 10. **liberum** 1, 4, 9. **superare** 1, 4, 10. **vado** Halyn transire 1, 5, 4. **implicata** triremis 2, 5, 43. **vada** fluminum pedibus trajicere 4, 1, 1. **nota** 2, 5, 23. **in vada** incidere 2, 13, 40. **vadosa** loca 2, 5, 43.
Vagari extra moenia effuse 3, 2, 7.
Vagina excidit gladius 4, 5, 17. **vaginatam**, interiora inscribere 3, 13, 5.
Valeria gens 4, 1, 30.
Valerius 2, 11, 1. **Laevinus** 2, 4, 9. **Cos.** 4, 7, 7. **nobilis** Tribunus militum 4, 1, 30.

Valet cura quantum profl. 1.
Valentioris caudam per singulos pilos vellere 4, 7, 6. **valentior** per singula vellere 1, 10, 1.
Valetudo domini 2, 5, 30.
Validissimus cum equi cauda lustratur 1, 10, 1. 4, 7, 6. **validissima** manus 1, 4, 5. **validissimi** milites 2, 3, 1. **validissimae** cohortes 2, 3, 5.
Vallis media 1, 5, 15. **obscura** 2, 5, 37. **latera** 4, 5, 10. **in vallem** demissus exercitus *ibid.* **mediam** decurrere *ibid.* **valles** hosti adplicitae 1, 1, 7.
Vallo alicujus adequitare 2, 5, 23. **admove** aciem 2, 1, 2. **ligna** 4, 7, 8. **vallum** circuire 2, 12, 1. **detrah**ere 3, 17, 6. **ducere** 1, 5, 1. 2, 5, 26. **materia** exstructum incendere 1, 5, 8. **materiis** oneratum 1, 5, 1. **cervulis**, & alio materiae genere constructum 1, 5, 2. **proruere** 2, 5, 8. **struere** 1, 5, 3. **ad vallum** Punicum procurrere 3, 10, 3. **extra vallum** tendere 4, 1, 18, 19 & 20. **vallo** comprehendere loca 2, 11, 7. **in vallo** militem tenere 3, 17, 5. **pro vallo** instruere aciem 3, 17, 9. **subvallo** continere exercitum 4, 1, 14.
Vallare castra 2, 5, 34.
Vana alacritas 2, 5, 40. **imago** 1, 5, 22.
Vanitas spei 2, 5, 40.
Variana clades 3, 15, 4. 4, 7, 8.
Varinius P. Procos. 1, 5, 22.
Varius flexus 2, 5, 47.
Varie traditur nomen 1, 5, 15. **traduntur** nomina 4, 5, 10.
Varietas rerum profl. 1.
Varro C. & L. Flaccus Coss. 4, 1, 4. **collega** L. Paulli 4, 5, 6.
Vasa expeditioni necessaria 4, 1, 1. **conclamare** 1, 8, 9. & **cibaria** militum in fasciculis aptata 4, 1, 7.
Vascula viperis plena 4, 7, 10.
Vastus lucus 1, 11, 10.
Vastitas domestica 1, 8, 4.
Vastare agros 1, 8, 1. 2, 5, 11. 3, 4, 1. **Hispaniam** 4, 7, 31. **hostem** 1, 6, 2. **regionem** 2, 5, 10.

Vel

I N D E X II.

- Vel major constantia 4, 5, 6.
 Velamentum, & flatur plena 2, 13, 11. pandere 2, 5, 45. 2, 13, 11.
 Velare cladem ultionis simulatione 2, 7, 3.
 Velites expediti 2, 3, 16. & levis armatura 2, 3, 17. emittere 2, 3, 20.
 Velius, Praefectus Romanorum 3, 17, 3.
 Vellere valentioris caudam per singulos pilos 4, 7, 6. valentiorum per singula 1, 10, 1.
 Velocius nuntio redire 1, 1, 9.
 velocissima e navibus 3, 10, 8.
 velocissimi videntur 4, 7, 29.
 milites 3, 9, 3. peditum 2, 3, 22. velocissimae naves 2, 5, 47.
 Velocitas gentilis 2, 5; 31. velocitate occupatis consuli pro. 1.
 Velut contraria pignora retinere 1, 8, 6. veluti victrices naves 1, 4, 12.
 Vehemens exercitus 1, 3, 1.
 Vehementer adligi facto 4, 7, 29.
 Vehi equo 4, 6, 2. rapidius per ignora loca 2, 5, 6.
 Vehicula tae dae, febi, & sulphuris plena 2, 4, 17. vehiculorum usus 4, 1, 6. vehiculis adjuncti boves 2, 4, 17.
 Vejos pervenire 3, 13, 1.
 Vejentes 2, 4, 19. 2, 7, 1.
 Venandi causa 3, 3, 6.
 Venatorum habitus 3, 3, 6.
 Venationi insuere litteras 3, 13, 3. venationem ferre 3, 3, 6. venatione onustus *ibid.*
 Vendere juventutem pluris 3, 5, 3.
 Venditor muris 4, 5, 20.
 Venire murem centum denariis 4, 5, 20. pretio 3, 13, 2. publice 4, 1, 20.
 Venalis ager 3, 18, 2.
 Venenum ac lopor mandragorae 2, 5, 12. dare Pyrho 4, 4, 2.
 Venerabilem comam constituere 1, 11, 10.
 Veniam pacisci labori pro. 1.
 Venire ad capiendos elephantos 4, 7, 18. ad diluendam existimationem 1, 1, 10. diripienda castra 2, 12, 4. liberandam rempublicam 3, 6, 7. obsidionem 3, 17, 1. Oceanum 2, 13, 11. in conspectum 4, 1, 13. deditio-
 nem 3, 5, 1. Italiam 2, 7, 7. mixtos eis iussit 1, 9, 3. alicui auxilio 2, 5, 20. in auxilium Aegyptiis 2, 3, 13. in subsidium hosti 3, 11, 3. veniunt ab aliis castris coronari equites 3, 8, 2. ad eum legati 1, 4, 6. ventum est ad inpedita 2, 3, 23. pedites 2, 3, 14.
 Ventidius 1, 1, 6. 2, 2, 5. 2, 5, 36.
 Ventris profluvium 3, 7, 6.
 Ventus depulit ornamentum 1, 12, 5. opportunus 4, 7, 14. fecundus 2, 13, 11. ventos causari 4, 7, 31.
 Verberari nebula & imbris 2, 1, 15.
 Verborum effectus pro. 1. honor 3, 16, 1.
 Verecundia ignominiae pressus 4, 1, 13.
 Vereri, ne &c. 1, 1, 6 & 13. 1, 11, 21. 2, 5, 30. 4, 7, 8. ignominiam 4, 5, 17. incursum hostium 1, 5, 11. multitudinem 2, 3, 19. negligentiam vigiliam 3, 12, 1. omnia 1, 1, 6. legnitiam Italicorum 2, 3, 16.
 Vertere terga 1, 11, 10. 2, 3, 20. 2, 4, 1. vertunt redeunt in ordinem 2, 5, 31. verti 2, 5, 45. in fugam 2, 4, 6. 4, 7, 28. verum in proras pondus 1, 5, 6.
 Versus Lacedaemonem actum agmen 4, 7, 13.
 Versus Homericus 2, 3, 21.
 Vertex planus collis 2, 2, 4. vertex arenatum & pulveris 2, 2, 7.
 Veru unicum 4, 3, 6.
 Vera trepidatio 3, 6, 1. verum non est 1, 2, 8. veri transfugae 3, 16, 2. verae insidiae 2, 12, 2. vera falsis miscere 2, 7, 13.
 Vere agi 1, 5, 3.
 Vesci maturius 2, 1, 5. solitus 4, 3, 9.
 Vespasianus Divus Augustus 4, 6, 4.
 Vestigia equorum 1, 11, 9. frumenti 3, 15, 5.
 Vestis purpurea 1, 11, 10. vestem militi dare 2, 5, 15. veste crura contegere 1, 5, 27. tegi 1, 11, 17. 4, 17, 33. sub veste celata arma 4, 7, 13.
 Vestitu calorum milites submittere 3, 2, 9.

Vesti-

I N D E X II.

- Vestimenta per listorem scindere 4, 1, 28.
 in Vestio obsessus 1, 5, 21.
 Vetare castra ampliari 1, 1, 9.
 vetuit filium venire in conspectum 4, 1, 13. regionem ab armato adiri 2, 5, 31. vetamur sedere 1, 12, 7.
 Veteranus exercitus 1, 3, 2. 2, 3, 7.
 Vetus alveus 3, 7, 4.
 Vexare securos & graves carne 2, 5, 13. vexari frequentius 1, 3, 9.
 vexatus exercitus imbre 4, 7, 30. Xerxes ab trecentis 4, 2, 9.
 Vexatio trajiciendi simulata 1, 4, 5. citra vexationem 1, 8, 9.
 Via AEmilia 2, 5, 39. alia 1, 2, 5. aperta ad evadendum 2, 6, 6.
 arta 2, 5, 24. data est hominibus 2, 6, 1. Gallica *ibid.* ulla 1, 4, 8. viae latus utrumque 2, 12, 4. pars dextra 1, 6, 1.
 praedictae latera 1, 5, 24. viam fugae dare 2, 6, 5. fugiendi 4, 7, 16. viâ egressus 4, 1, 9. viae cavae & praeruptae 2, 2, 6. explorandi sagaciores 1, 2, 2. vias intercideret fossis 1, 5, 5. intersepere parietibus *ibid.* obstruere *ibid.*
 Vibrare lanceas 2, 1, 3.
 per Vices 2, 5, 25. vicibus remigem exercere 4, 7, 19.
 Vicos desolatos per diversa incendere 1, 8, 4.
 Vicina regio Aetoliae 2, 5, 19. vicina castra Pompeji castris 2, 5, 31.
 Videre exercitum in vallem demissum 1, 5, 15. 4, 5, 10. vexatum imbre continuo 4, 7, 30.
 hostes procurrare 2, 1, 7. nullam ultra artium materiam 3. proel. ornatum scutum elegantius 4, 1, 5. patrem aliquid agentem 1, 1, 4. proelium contractum 2, 4, 3. suos pugnae signum flagitantes 1, 10, 2. vela tumentia ex longinquo 2, 13, 11. vigilem dormientem 3, 12, 2. vident hoc fieri 2, 5, 10. videntur agnoscere 1, 1, 3. accessit 1, 9, 3. dedisse terga 2, 5, 33. legiones consurrecturae in perniciem ducis 1, 9, 4. socii 1, 1, 6. velocissimi 4, 7, 29. visus sum destinato satis fecisse proel. 1.
 visi excepisse arcana 1, 4, 13.
 Visu perturbari 2, 5, 38.
 Visentes procul decipere 3, 16, 6.
 Vigilem dormientem videre 3, 12, 2. transfigere cuspide *ibid.*
 vigiles caesi 3, 3, 2. veniunt 4, 1, 26. vigilum negligentia 3, 12, 1. vigilibus munitionum equites ostendere 2, 5, 21. vigiles quosdam excitare 3, 14, 1.
 Vigilia quarta commissâ 1, 5, 17. secunda 1, 1, 7. fessi ad lucis exortum 2, 12, 1. marcentes 2, 1, 14. vigiliae aguntur 2, 9, 6. stationesque 1, 1, 9. vigiliâ ad fidem remanentium dividere 1, 5, 17. circuire 3, 12, 2.
 ad Vigilantem ulque admitti 2, 5, 30.
 Viginti ex velocissimis navibus praemittere 2, 5, 47. quatuor millia peditum 4, 2, 6.
 Vicini sorte ducti 4, 1, 35.
 Vigor disciplinae 4, 2, 1.
 Villas incendere 2, 5, 11.
 Villicus unus 4, 3, 3.
 Vimen silvestre 1, 5, 21.
 Vincere classe 1, 11, 7. cornu dextro 2, 7, 11. sinistro 2, 4, 11.
 copias hostium 4, 2, 4. ducem 2, 2, 6. fatigatos aestu 2, 1, 2. exercitum 4, 2, 6. hostem 4, 7, 20. inpeditos religione 2, 1, 16.
 Medos 1, 11, 19. redactos ad paucitatem 1, 8, 11. relictos 1, 8, 3. vincens exercitus 4, 5, 14.
 vincentes Romani 2, 3, 9. vinci acie 3, 1, 1. proelio navali & pedestri 4, 7, 45. vincendus est hostis dolabra 4, 7, 2. vincendos hosti praebere 2, 4, 12.
 victus a Divo Julio 2, 13, 11.
 Cn. Piso 3, 6, 5. exercitus 1, 3, 5. in campis Arufinis 4, 1, 14.
 Epiro 2, 13, 8. Tryphon, rex Syriae 2, 13, 2. Xerxes 2, 6, 8.
 victa classis Persarum 4, 7, 45.
 victi Carthaginenses 1, 8, 7.
 hostes bello 2, 11, 7. 4, 1, 24.
 Poeni 2, 9, 2. Sabini a M'. Curio 4, 3, 12. Teutoni proelio 2, 9, 1. victae partes 2, 7, 13.
 Victor collega 2, 4, 1. exercitus 2, 2, 11. cum victore congregi 4, 7, 5. victores instant fugientibus 2, 6, 10. requirentes causu

fero

I N D E X II.

- sam eventus 3, 1, 2. compelle-
 re in epulas 2, 9, 6. se ex pu-
 gna recituros, jurant 1, 11, 1.
 victrices naves 1, 4, 12, 2, 13, 9.
Victoria clarissima 2, 2, 4. expedi-
 ta 2, 2, 3. memorabilis 2, 2,
 7. praeclara 1, 11, 2. praesum-
 ta 3, 17, 6. Alexandro datur 1,
 11, 14. eget facinore 4, 4, 2.
 est secuta sententiam 4, 7, 30.
 prona nostris 4, 7, 29. victoriae
 fiducia 2, 10, 2. reliqua con-
 summare 3, 6, 5. spes oblata 3,
 17, 7. victoriam adipisci 3, 1,
 2, 4, 4, 1, 4, 5, 3. adnuntiare
 3, 8, 2. adquirere 2, 8, 14. con-
 cedere hostibus 3, 8, 3. confer-
 re patriae 4, 5, 15. consequi 4,
 7, 21. consummare 1, 11, 2, 2,
 3, 17. concupiscere fraude 4,
 4, 1. hostium fore respondent
 4, 5, 14. mirari 2, 3, 23. par-
 tium sibi nuntiatam vulgavit 1,
 11, 7. portendi interpretatus 1,
 12, 4. profigare 2, 3, 2. pro-
 missam maturare 1, 11, 11. re-
 ferre 2, 7, 10, 2, 8, 1. sponde-
 re 1, 11, 14. victoria potiri 1,
 11, 6, 2, 8, 6. de victoria nunti-
 are hostibus 4, 7, 15. victo-
 riae nobiles 3, 3, 2. victoria-
 rum successus 2, 5, 36.
Vindicare pecora 3, 10, 6.
Vinum infectum 2, 5, 12. vini
 avida gens *ibid.* epularumque
 copia 3, 3, 2. modus 2, 5, 12.
 vino contentus 4, 3, 1.
Violentus inpetus 2, 1, 9.
Viperarum meru perterritus 4, 7,
 10. viperis plena vascula *ibid.*
Vir acer 1, 2, 3. viri fortissimi
 muliebri veste tecti 4, 7, 33. te-
 naces disciplinae 4, 2, 9.
Virilis sexus 1, 11, 6.
Viridum conlatum triticum 3, 15, 5.
Virga decutere papaverum capita
 1, 1, 4. Thraci oculum eruere 4,
 5, 16. uti ad equum *ibid.* vir-
 gis agi 4, 4, 1. animadvertere
 in Valerium 4, 1, 30. caesus 3,
 3, 3, 4, 1, 20, 31, 39 & 40.
Virginus Cos. 2, 1, 7.
Virgo captiva eximiae pulchritu-
 dinis 2, 11, 6. nubilis 2, 11, 5.
Virgulta & silvae 2, 4, 15.
Viriathus 3, 10, 6. 3, 11, 4, 4, 5,

22. dux ex latrone 2, 5, 7. Lu-
 sitanorum 2, 13, 4.
Virtus cuiusque 2, 3, 22. militum
 inrita 2, 3, 24. Romanorum 2,
 1, 13. virtuti suorum fidere 2,
 3, 19. virtute praestare 2, 2, 10
 & 13. sua exercitum servare 1,
 5, 15. 4, 5, 10. superatus 2, 5,
 30. neque virtute, neque artibus
 bellandi par 1, 8, 2. virtu-
 tes alicujus ignorare 4, 7, 36.
Vis avium 1, 2, 8. in arte soller-
 tiaque posita proficit proli. 1.
 inexpectata 3, 11, 1. magna
 tritici 3, 15, 5. media 2, 5, 12.
 nulla 3, 2, 10. tempestatis 1, 1,
 2. vi capere Prinafum 3, 8, 1. re-
 migantium navigia concitare
 1, 5, 6. vires sub ipso erant 1,
 1, 9. consulum junctae *ibid.*
 diductae in latera 2, 3, 8. in-
 tegrae 2, 1, 7. 2, 2, 14. & re-
 centes 2, 1, 2. novae 2, 12, 3.
 regiae 1, 2, 1. Romanae 4, 7, 6.
 universae 2, 1, 8, 3, 6, 6. virium
 pars optima 2, 3, 3. vires didu-
 cere susceptione proelii 1, 8, 5.
 minuire exercitu diducto 4, 7,
 31. viribus adjuvari 1, 11, 6. e-
 minere 2, 5, 30. infirmior mi-
 les 2, 3, 1. parum fidens 1, 1, 9.
 in Visceribus adparent frumenti
 vestigia 3, 15, 5.
Vitanda, aut agenda praenoscere
 1, 11, 13.
Vitia corporum 4, 7, 1.
Vivere collegam clamitans 2, 7,
 11. constantia majore 4, 5, 6.
Vivus abducitur 4, 5, 16. vivum
 tradere 1, 8, 8.
Victui necessaria 3, 5, 1. victum
 sustentare 3, 15, 3.
Vita, moresque Alexandrini 1, 1,
 5. vitae cupiditas 4, 5, 6. vitam
 finire laqueo 4, 7, 5. trahere co-
 riis 4, 5, 18.
Vocare subsequentes naves 2, 7,
 14. vocantium ad arma clamor
 1, 9, 2. vocari Statilium ad se
 iussit 4, 7, 36. transfugae non
 debent 3, 16, 4. vocatus exerci-
 tus ad concionem 3, 1, 1.
Vocitatus Calpurnius Flamma 4,
 5, 10. Laberius 1, 5, 15.
Volatus citatior 1, 2, 7.
Volebat hoc nemini commissum

I N D E X II.

- 1, 1, 4. vivum tradi sibi 1, 8, 8.
 Voluntas manifesta deficiendi 4, 7, 22.
 Volonum exercitus 4, 7, 24. numerus *ibid.*
 Volsci 2, 1, 7. & AEqui victi acie 3, 1, 1. & Latini hostes 2, 8, 5.
 Volscorum castra 2, 4, 15. 4, 7, 40.
 Voltumnus amnis 2, 2, 7. 3, 14, 2.
 Volumina haec illis cordi sunt prol. 1.
 Voraginosus locus 2, 5, 7.
 Voce & gestu expostulare 4, 1, 33.
 signum dare 2, 7, 14. Periclen nomine appellare 1, 11, 10. perterritus 3, 5, 2.
 Vulgare nuntiatam sibi victoriam partium 1, 11, 7.
 Vultus grave 2, 7, 13. vulnere adficere aliquem 2, 5, 39. exanimari *ibid.* vulnera aliquot excepta 4, 5, 17. vulneribus onerari 2, 13, 5.
 Vulnerari sub aure 1, 7, 2. vulneratus adclinat se saxo 4, 5, 5. collega Fabius 2, 7, 11.
 Vultus minax 1, 9, 4.
 Ubi caput hostium regni erat 1, 8, 12. factum est 1, 6, 2. animadvertunt hoc 1, 5, 16. res poposcit 2, 5, 32. successit 2, 1, 8. vidit 1, 2, 8.
 Ubique fuga caessitur 2, 4, 7.
 Ubi erum fines 2, 11, 7.
 Ulicisci ignominiam damnationis 1, 8, 1. se a transfugis consilio 3, 16, 4. suos 4, 7, 44.
 Ultionis simulatio 2, 7, 3.
 Ullus armatus 2, 5, 31. ulla praeclocurio 3. prol. via 1, 4, 8.
 Ulterior regio 2, 5, 31. ripa 1, 4, 9 & 10. posteriores Scythae 2, 4, 20. ultima necessitas 2, 6, 9. ultimum agmen 2, 5, 7. in ultimo statuere 2, 3, 17. ultima impedimenta 1, 6, 1.
 Ultra artium materiam nullam videre 3. prol. locum insidiarum perducere 2, 5, 37. naturam fluminum 2, 2, 7.
 Ultro 1, 9, 4. 1, 11, 20. arcessiri a Syphace 2, 7, 4. depopulari agrum 4, 7, 13. simulare cunctationem 1, 11, 1.
 in Umbra propugnare 4, 5, 13.
 Umbratica corpora 1, 11, 17.
 Umbri 1, 2, 2. Umborum exercitus 1, 8, 3.
 Umbria 1, 1, 9.
 Unde victoria patrata est 1, 11, 20. multa transire mihi ipse permisi prol. 1.
 Undique abruptis cinctus 1, 5, 10. adoriri milites 2, 5, 1. circumveniri 2, 3, 19. deducta praesidia 3, 6, 1. descendere 4, 5, 10. iactare crura ad sudorem 4, 7, 34.
 Undecim menses 4, 5, 18.
 Undecimus annus 3, 5, 2.
 Unus ex civibus 1, 2, 3. his 1, 2, 5. 1, 5, 11. numero prol. 1. tot millibus 1, 12, 11. descensus 1, 5, 24. 2, 12, 4. dies 3, 11, 4. ictus 2, 5, 41. introitus 3, 13, 6. lembus 2, 7, 14. villicus 4, 3, 3. una regio 2, 5, 31. semita 3, 9, 3. spes salutis 1, 5, 3. unius interitus 1, 1, 10. noctis spatium 4, 7, 22. uni ex corpore demandata cura 4, 2, 8. proximis minatus mortem 4, 7, 39. unam legionem corruptam simulat 1, 11, 2. unam triremem habere 4, 7, 19. una ope sustentari 3, 5, 1.
 Una cum aeneatoribus 2, 4, 3.
 Unicum veru 4, 3, 6.
 Unaquaeque species prol. 1. urbium 1, 1, 1.
 Univerfus equitatus 2, 5, 33. exercitus 1, 10, 1. 2, 5, 26. 4, 3, 13. 4, 7, 6. universa cauda 1, 10, 1. 4, 7, 6. gens 2, 11, 5 & 6. multitudo 4, 7, 22. universi a limine obstitunt 1, 5, 10. adversus hostem consentientes 1, 9, 2. gubernatores 1, 1, 2. Hellenenses 4, 7, 22. hostes 1, 4, 9. Ligures 3, 17, 2. milites 1, 5, 6. spectantes 1, 7, 7. universae civitates 1, 1, 1. copiae 3, 17, 7. naves 2, 1, 18. vires 2, 1, 8. 3, 6, 6. universorum clamor sublatus 2, 3, 17. universos adgredi 4, 7, 6. interfici iussit 4, 7, 17. truncos amoliri 4, 7, 8. universas cohortes adgredi 1, 10, 1. copias cingere plaustris 4, 7, 33.
 Urbs ardens 3, 8, 2. Ategua 3, 14, 1. Babyloniorum 3, 3, 4. Beneventum 4, 1, 14. capta ab ter-

I N D E X II.

- tergo 3, 8, 3. Cyzicum 4, 5, 21. desolata 3, 6, 6. destituta alimentis 3, 4, 3. Epirotarum 3, 3, 1. Graeca 3, 5, 3. incustodita 3, 2, 6. 3, 3, 1. maritima 3, 9, 8. munita 3, 6, 3. nobilibus victoris clara 3, 3, 2. relicta 3, 6, 6. 3, 10, 3. tota 3, 15, 6. vacua defensoribus 3, 2, 5. urbis fiducia 3, 6, 3. inspectio 1, 1, 5. introitus 3, 13, 6. muri 3, 9, 1. situs 3, 9, 2. urbi in praesidio erant 1, 8, 3. urbem adgredi inpetu 3, 1, 1. diripere 3, 16, 5. intrare 3, 7, 4. tradere Lysimacho 3, 3, 7. vacuam capere 3, 10, 3. defensoribus 3, 6, 3. vacantem occipere 3, 2, 10. urbe egredi 3, 2, 8. urbes tentantur dolis 4, 7, 38. nudatae propugnatoribus 3, 7, 1. relictae 3, 9, 4. ac res suas Aetolis concedere 2, 5, 19. obpugnare 3. proel. petere 3, 6, 3. multas capere 3, 2, 3, 4, 3.
- Urbanus Praetor L. Aelius 4, 5, 14.
- Urguens Porcenae exercitus 2, 13, 5. urgentes barbarorum sagittae 2, 13, 7. urgueri a Sempronio 4, 7, 33. fame 2, 6, 5. proelio 2, 7, 6.
- Ulique ad adplicitas hosti valles 1, 1, 7. locum voraginosum & praecaltum 2, 5, 7. moenia provehī 4, 7, 29. munitiones succedere 2, 12, 2. perniciem instant 2, 6, 10. latorum proventum 3, 15, 3. vigilantem admittere 2, 5, 30. in tempus 3, 2, 2. spectaculum resolvere 1, 5, 16. vallum perferre ignem 2, 4, 15, 4, 7, 40. eo cecidit 2, 5, 3.
- Ut arbitror 1, 7, 7. fert opinio 2. proel. opinor 1. proel. praecceptum erat 3, 9, 3. servum castigavit 1, 1, 3.
- Uti assa elixave carne 4, 1, 2. elephantis 2, 4, 13. barbaro milite 1, 11, 13. militibus ad proelium 1, 11, 20. multitudine 2, 2, 14. natura loci promunimentis 2, 2, 6. opportunitate colligi 1, 1, 6. odio suo adversus regem 3, 3, 3. opera nullius 1, 11, 3. 4, 5, 11. sagittis 2, 2, 5. spatio ad contrahendas copias 1, 1, 6. virga ad equum 4, 5, 16. utendum est hoc genere Strategematon 1, 11, 13. usus bis simili eventu 2, 10, 2. exercitu veterano 2, 3, 7. ejus incommodo 2, 1, 14. eodem consilio 1, 8, 8. obsequentiissimis, 10, 2. usi sunt crinibus mulierum ad funes 1, 7, 3.
- Ulus classis non est necessarius 4, 1, 15. delicatior 4, 1, 1. fluminis 3, 7, 2. linguae Latinae 2, 4, 10. longus 2, 1, 9. belli 3, 2, 3. magnus 4, 7, 14. vehiculorum 4, 1, 6. usui sunt urbibus obpugnandis 3. proel. usu navium defici 1, 7, 1.
- Utilis propter calliditatem 1, 8, 7. utilior exemplo temperantiae 1, 7, 7.
- Utiliter a duce haec fiunt proel. 1.
- Utilitatis spes 2, 7, 2. ad utilitates convertere 1, 1, 6.
- Utribus duobus inflatis insidere 3, 13, 6.
- Uterque exercitus 2, 4, 9. utraque acies 1, 11, 10. pars 2, 3, 7 & 8, 2, 5, 38. utrumque cessit ex sententia 2, 5, 29. cornu 2, 3, 20. latus 1, 4, 2. 2, 3, 17. viae 2, 12, 4. utraque latera 1, 6, 1. 2, 5, 32. utrisque & sine noxa ostendere 1, 10, 2. utraque partes confundere 1, 12, 3.
- Utrumque 2, 3, 21. caesus magnus numerus 2, 10, 1. inrumpere 2, 4, 4.
- Utrobique deleti Poeni 2, 10, 2.
- Uxores & liberi in servitutem abducti 1, 11, 6.
- X.
- Xanthippus Lacedaemonius 2, 11, 2, 3, 10.
- Xanthus Boeotius rex hostium 2, 5, 4. iniquus 2, 5, 41.
- Xenophon 1, 4, 10. 4, 2, 8. 4, 6, 2.
- Xerxes 1, 3, 6. 2, 2, 14. 4, 2, 9. 2, 6, 8. Xerxis navium multitudo 2, 2, 14.
- Z.
- Zeuigma 1, 1, 6.
- Zopyrus Cyni comes 3, 3, 4.

INDEX III.

NOTARUM IN S. J. FRONTINUM.

Numeri paginas designant.

A.

A conspectu abduci pag. 289. diverso 364. limite 69. mendacio consilernatus 221. tergo 257, 358, 485. terra exposita-
te 430.

Abducere captivum 466.

Abduci in servitutem 124.

Abscidere 400.

Abscisi montes 49.

Abuti tritico 337.

Abydenae angustiae 57.

Accessus & adscensus 386.

Accusativus Graecus 109, 503.

Acerba ligna 367.

Acervus lignorum 367, 368.

Acies pro proelio 152. averfa 496.
lunata 180. Scipionis quae 190.
&c.

Acie superare 228.

Acilius 215.

Acta 359.

Acti equis 201.

Ad commune pertinere 325. con-
cionem vocare 320. sensum rei
256.

Addicere securi 432.

Adducere exercitum 17.

Adduus 292.

Adesse 140.

Adficere vulnere 265.

Adibatur castellum 355.

Adipisci mortem 465.

Aditum intrare 47.

Adjacet mare & mari 360.

Adjutorium esse 235, 494.

Adjuvit eum casus 252.

Adluit mare regionem 49.

Adolescit flamma 88.

Adortus 172, 234.

Adortus hostes vicit 135, 234.

Adpellere naves terrae & terram
359.

Adpetens Graeciae 48.

Adplicare ad Eleusin 503.

Adplicita vallo prata 19.

Adposita urbs litori 369.

Adscendere ad muros 367.

Adscensus in montem 386.

Adsecutus 290.

Adsentante fide 331.

Adserere fidem *ibid.*

Adseveratio 300.

Adstruere scientiam rei 2.

Adtollere clamorem 360.

Adventare *quid* 66.

Advertere 77. & animadvertere
conf. 274.

Adversus Hasdrubalem 72.

Aeginenses 469.

Aegospotami Gr. Ἀιγὸς ποταμοί
160, 161.

Aelius (L.) 463.

Aemilius Paulius *vel* Papus 32.

Aeneatores velocissimi 357.

Aera procedunt 421. rescindere
438.

Aereum & minutum veru 447, 506.

Aerumnulae 410.

Aesernia 78.

Aesilium 103.

Africano ei cognomen 178.

Agere *sine casu* 370. limites 43.

Agens 68.

Agger fiebat maximam partem
ex ligno 427.

Aggerare terram 348.

Aggerere terram 351.

Alares 211.

Alga paludum 231.

Ἀλειπτης 245.

Alienus nominis & nomini 29.

Alimenta incendio 480.

Aliter non redire, quam remissus
foret 25.

Allucius 301.

Alluvies 206.

Alta vox 430.

Altiore vallo castra 397.

Amandare 39.

I N D E X III.

Ambiorix *vel* Ambriorix 396.

Amici regis 107.

Amoliri inbelles 247.

Amputare 409.

Anaxibius 49.

Angustiae Abydenae 57.

Anhelans 151.

Ante ea 407.

Antesignani *qui* 198, 199.

Anulus 501.

Aperire scrobes 306.

Apollonides 332.

Appianus saepe consentit cum
Frontino 333.

Aquae veneno infectae 350.

Aquillius (M.) 432.

Arbitrari *passive* 440.

Arcere usum & usu 347.

Arcessire 114, 278.

Ardys Illyrius 247.

Aristippi multi 326.

Arma templis adfixa 130.

Artes & artes bellandi 101.

Arusini campi 414.

Arybas 247.

Aesculum, *non* AElculum 202.

Assa & elixa carne uti tantum
debabant milites 406.

Ateas 226.

Ategua 387.

Athenienses in Panathenaeis ge-
rebant arma 482.

Atilius 74, 288, 426.

Atque ita 304.

Avertere hostem 178.

Aversus 268. exercitus 426. aver-
sa acies 171, 496. pars 243, 378.
porta 309.

Avius, invius, & devius *conf.* 239.

Avocare hostem 59.

Avocatus 328.

Audire 77.

Audens & audax *conf.* 419.

Audentius 497.

Audere 134.

Augustus Domitianus Germani-
cus 208.

Auxilia 131.

Auxiliarii 277, 365.

B.

Babylonia & Babylon urbs 348.

Baleares *sive* Baliares 189.

Bantius Nolanus 389.

Barba promissa in luctu 457.

Barca 370.

Bellum *pro* proelio 104, 155.

Beneventum 414.

Besbicus 82.

Boji, *ubi siti* 93.

Bonus pugnator 500.

Brachia castrorum 395, 396.

Bubus 225.

Bucinator 79.

Buculi 86.

C.

Cadurci 346.

Caedere hostes 150. *terga* 81.

Caeditius 74. primipilaris 479.

Calamatus mons 219, 260

Callidromum 216.

Calones 211.

Calpurnius Flamma 74.

Camara 336.

Cameli in proelio 223.

Camillus an Vejis habitaverit 377.

Campestres copiae 259

Canna 167.

Capere mortem, pugnas 469.

Capilli in luctu nutriti 457.

Capital & capitale 473, 474.

Cardianus 497.

Carnem assam elixamve tantum
edere licebat militi 406.

Carperani 280.

Carthago *quae* 353.

Carthaginenses 30, 58.

Catulinum 468.

Castellum, castris inclusum 395.

Castra altiore vallo 397.

Castus 219.

Casus adjuvit eum 252.

Catena pontis ad Zeugma 18.

Catina, Catinensis, Catinensis
343.

Caro, jam Consularis, tribunus
militum 215.

Catti 20, 208.

Caucenses 298.

Causa venandi 333.

Cautius est 275.

Cedit acies adversa 496.

Cedere loco 413.

Celtibericum bellum 233.

Centunculi 218.

Cercyraei 139.

Cervuli 67.

Chaeronia 152.

Channacus 15.

Chet.

I N D E X III.

Cherronesus 57.
 Chii 236.
 Cinctus 424.
 Cineas 445.
 Circa claustra trepidare 332.
 Circuire 169, 178.
 Circumagere naves 503.
 Circum obsidere 458.
 Circumsedere 386.
 Cirrha & Crisa 349.
 Classis 481.
 Claudius Marcellus 388. (P.) Pulcher 316.
 Cleomenes 169.
 Clodius Pulcher 83.
 Cludere 134.
 Clusium 102.
 Coalescit concordia in cives 118.
 Coepi clamare 222. dare 283.
 Cogere ad iurandum 502.
 Cogitare de fuga 398.
 Cogitatus 252.
 Cognomen ei Africano 178.
 Cohortis praefectus 424.
 Cohortes validissimae 180.
 Colligere se 466.
 Comes Cyri 330, 331.
 Cominius 376.
 Commeatu sustinere aliquem 385.
 Commercium *quid* 237.
 Comminare 260.
 Commissus alveus 17.
 Commius Atrebas 317.
 Committitur resp. militibus 437.
 Commune 325.
 Communicare copias 260.
 Communiit capitibus fossae castralla 196.
 Compellere in transitum 97.
 Complexus *passive* 449.
 Comportare frumentum 388.
 Conciliare seditionem 345.
 Concilium 292, 325.
 Concinere 305.
 Concire 122.
 Concitus per dolorem 466.
 Conclamari 108.
 Conditio locorum 92.
 Conditus commeatus 337.
 Confectus telis 230.
 Conferta *vel* conferta phalanx 163.
 Conficere milites 495. vulnere 265.
 Confictatio 181.
 Configata cornua 181.
 Confragosa 201.

Confusus 137.
 Conjecturare 270.
 Conjugata cornua 181.
 Conjuratorum periculum 113.
 Conon non adfuit ad Aegospotamos 162.
 Cononeus 333.
 Conquisitor 406.
 Constaburense 468.
 Considerare loco & in loco 472.
 Consilium 166.
 Consilia exemplorum 5. regis 107.
 Construere aciem 176.
 Consumi incendio 482.
 Consummare *quid* 143, 144.
 Consummati milites 448.
 Consurgere 188.
 Contemplata paucitate 91.
 Contextere naves 97.
 Continere civitatem 298. Parthos 441. se 229.
 Continuo 11.
 Contra Abydon 49.
 Contrahere copias 162.
 Conturbatio 139.
 Copiae 162.
 Cornicularius Tribuni 382.
 Coronae aureae donum 303.
 Corpus *quid* 443.
 Costus equitum magister 288.
 Crassus (P.) 224.
 Crebresco, crebuit 158.
 Crisa & Cirrha 349.
 Crisaei 349.
 Crotona *accus.* 342.
 Crotonienses 342.
 Cum praesidio obrinere urbem 329.
 Cupae 384.
 Curare corpus, pabulum 255.
 Curio (C.) Procos. 436.
 Curius (M.) 448.
 Cursu transgredi 65. pedestri contendere 472.
 Curvati pabulo 255.
 Custodiae 174.
 Cyanae maris angustiae *quid* 56.
 Cyrrhestes 16.
 Cyzicus ἀτρέϊς 362.

D.

Damippus 329.
 Damnatum 419.
 Dandarii 250.
 Dare poenam pico occiso 464.

RI 2

Da-

I N D E X III.

Dareus 85.
 Dæivus *pro* Genitivo 466. ablativo 222.
 Datum pollicitis tempus 391.
 De fuga cogitare 398. industria 58. insidiis 92. metu 88. nocte 447.
 Decelia 41.
 Decernere 341. & decertare *comm.* 117.
 Decertare navali proelio 139.
 Decessus aestus 354.
 Decreturus 341.
 Decurrit 75, 164, 220.
 Decumani 122.
 Decurere papaverum capita 14.
 Dedere se 340.
 Deducere agmen 92. mugitum 87. proelium in silvas 209.
 Deficere & defici aliqua re 46, 95.
 Defigere in terram & terra 198.
 Delector 406.
 Deligere & eligere *comm.* 21.
 Delminium 341.
 Deludere hostes 380.
 Deminutio 138.
 Demissus per saxa 376.
 Demissis pedibus 380.
 Demittere exercitum 33, 75, 76. pecora secunda aqua 384.
 Descendere 103. ad pugnam &c. 155.
 Deserere *sine casu* 419.
 Desertor 426.
 Desidere profluvio ventris 350.
 Desiluit 472.
 Desperare rempublicam 456.
 Destinatum 3.
 Destitutus Labienus 261.
 Distringere & distingere *quid* 100, 101.
 Detrahere aliquem 345. pugnam 22.
 Devertere 103, 412.
 Dextrae militibus furantibus & perfugis praecisae 415.
 Dicere jus 463.
 Dictatores Carthaginensium 147, 148.
 Dictum dictatoris 434.
 Diducere in tres libros 6.
 Diducti 86.
 Diductae in latera vires 183.
 Dies praestitura 32.
 Dissidere aliqua re 104.
 Dilata pollicita 391.

Dimittere legionem 429. pedes 380.
 Dirigere aciem 215.
 Dirimere certamen 290.
 Diripere & diruere *conf.* 433.
 Dirurus aere 438.
 Discalceatus 425.
 Discessus aestus 354.
 Discursum 188.
 Discutere consilia 495.
 Distinere 38.
 Distringere 39.
 Ditio & deditio *conf.* 339.
 Diversa pars 243, 340. ripa 242. in Diversum 73.
 Dolabra vincere 475.
 Domos 280.
 Donum adferre aurum 302.
 Dubie 195.
 Ducator 147.
 Ducere & educere exercitum 89. proelium 208. vallum 60.
 Duclor 148.
 Duilius 64. an intraverit temere portum Syracusanum *ibid.*
 Dum *cum Indicativo pro* quando, eo ipso tempore 61, 352, 401.
 Δυνάμεις *pro* copiis 478.
 Duo *pro* duos 54.
 Duratus usu 152.
 Dux *pro* exercitu 125, 276.

E.

Edere operas 115.
 Edictum dictatoris 434.
 Educere requietos 297.
 Educi *quid* 474.
 Effuse obvius 505. vagari 326.
 Egerere terram 349.
 Egredi navem 133. urbem 326.
 Ejicere in castra 290.
 Elaea & Elea 465.
 Electissimi 28.
 Elephas *cur in Metellorum numeris* 96.
 Ellipsis Nominativi 435. τῷ *adve* vel *se* ante ut 15. verbi *jubes* 253. τῷ *etiam in non tantum, sed* 43, 158, 490. τῷ *solum vel simile in non, sed* & 313, 314. τῷ *sed* 441. agri 102. τῶν *loca* 86. τῷ *urbs* 341, 361. τῷ *ut* 50, 374, 458.
 Eludere sagittas 166.

Ele-

I N D E X III.

Eluvies 206.
 Emenſus iter 46, 321.
 Eminere 39.
 Emittere equites 257. per portam 309.
'Ei cum dativo pro eis 85.
 Enipea accens. 206.
 Eordaea 369.
 Epaminondae ſuppelleſ 447.
 Ephialtes Trachinius 172.
 Epicydes 330.
 Eques pro equo 254. pro equitatu 197.
"Egerit quid 504.
 Erepi in caſtellum 356.
 Eripere iter 322.
 Erumpere per ſtationes 72.
 Eruptio & Irruptio *conf.* 87. facta omnibus portis 394.
 Evadere adverſarium 80.
 Evitare diſcrimen 37.
 Evocare hoſtem 59. in inſidias 231.
 Eu ex Graeco *est* 124.
 Europa exornata tabulis ſtatuiſque per Mummiū 451.
 Eurymedo 505.
 Ex Epirotis Alexander 234. Megiſtantis Adduus 292.
 Exarmati 202.
 Excalceatus 25.
 Excedere Italiam 63.
 Excidere copias 21. vaginae 467.
 Excipere aliquem 107. conſilia 31. pro ſignificatione triſti 137. vulnus 467.
 Excitare ignem 239. & Excire vigiles 382, 383.
 Excludere hoſtes 61.
 Excutere ignem 139. papaverum capita 14. tela 184.
 Exempla auctoris tranſpoſita 285, 288.
 Exercere in triremem remiges 485.
 Exercitus & exercitatus 153.
 Exercitatio diſciplina 441.
 Exercitus victor 171.
 Exillimatio 231.
 Expediti velites 195.
 Explicare ordinem captivorum ab utroque latere 45.
 Explicita phalanx 162.
 Explicuit 188.
 Expſimere alicui 324.

Exſerere & exſertare humeros 146.
 Exſolvi promiſſio 498.
 Exſpectabatur 353.
 Exſtruere cornu militibus 176.
 Extrahere dies 80. tempus 24.

F.

Fabius Rullianus vel Rullus 434.
 Facere caſtra 85. hoſtia 504. propter viam *ibid.* ignes 239. militem 407.
 Facta ſeditio 455.
 Facto inpetu 70. quo 284.
 Facie qua 305.
 Falcatae Gallorum quadrigae 200.
 Fatigatio eorum 169.
 Ferax elephantis vel elephantorum 484.
 Fert opinio 141.
 Fibulae ferreae in ſagis 483.
 Fidenae 227.
 Fidere perſicacia 196.
 Fides hoſtis parva 251. injuriarum 331.
 Fidelis 499.
 Filiis pro filiabus 442.
 Fingere dolum 483.
 Firmiſſimi milites 177.
 Firmum 422.
 Fluvii auras emittunt 167.
 Fontejus (T.) Capito 71.
 Formare aliquem 259.
 Frangere hoſtem 486. perſicaciam 291.
 Frequens urbis pars 354.
 Frontinus bis eadem exempla enarrat 71, 116, 122.
 Frontini aetas 451. labſus 22, 23, 112, 124, 134, 167, 175, 195, 217, 222, 232, 281, 293, 325, 330, 335, 347, 376, 390, 414, 435, 439, 441, 442, 446, 464, 489, 493. in eo ordo exemplorum perturbatur 40.
 Fricare 100.
 Fruſtrari Samnitas 74.
 Fruſtratus *paſſive.* *ibid.*
 Fugam ſimulare 261.
 Fulgur armorum 186.
 Fulvius (Cn.) conſors Cenſoris ſenatu morus 429. Pactinus 42 Nobilior 89.
 Fundare aciem 179.
 Funera domeſtica 40.
 Funeribus ornare ſepulcra 136.

R r 3

Furta

I N D E X III.

Martha Saga ex Syria 128.
 Massyli Libyes nocte pugnant 156.
 Mater terra 134.
 Materia & materiae 60, 61.
 Maturare iter 93.
 Media urbs dividitur flumine 348.
 Meditari castra *quid* 183.
 Megistanes 292.
 Melanthus 266.
 Μελεταῖ 183.
 Melius 463.
 Memmius (C.) 465.
 Memno Rhodius 240.
 Mensuram agere 43.
 Mentiri fugam 369.
 Merere in ordine 413.
 Metari castra 184.
 Metellus (Q.) Macedonicus 347.
 Miles & limes *conf.* 43. *pro* militibus, cum adjecto nomine pluralis numeri 176. milites *quis* 357. in castris faciebant testamenta 421. arma & cibum gerebant 409. de peditibus 187, 264. militibus non licebat edere nisi assam elixamve carnem 406.
 Millia superati sunt 443.
 Minatius *vel* Munatius Flaccus tesseras a vigilibus accipit 382.
 Mindarus 268.
 Minor 50 annos *vel* annis natus *vel* natu 412.
 M. Minucius Thermus 110. (Q.) Thermus 76.
 Minutum veru 447.
 Missiones tres 432.
 Missus ire 106.
 Mittere principia 251, 252.
 Modorum variatio 318.
 Modus agri 448. vini 236.
 Moliri fugam 19. inbelles 241.
 Mons *de quo*vis *acervo* *magna* 168.
 Montuosus 111.
 Monychia 65, 66.
 Morari victoriam 209. *passive* 90.
 More pecorum caelis captivis 81.
 Mortis frater & imago, *semper* 375, 376. mortem adipisci 465.
 Motus flammae 88.
 Movere castra 26. senatu 429.
 Mulucha 355.
 Mummi abstinencia 452.
 Munire & dare viam 483.

οἱ Μύηται 442.
 Mura animalia 108. muti adfectus, questus, mutae voces &c. 92.
 Mutilus 79.
 Myrina 465.
 Myronides 486.

N.

Nactus tempus 359.
 Nacvius *vel* Navius (Q.) 491.
 Navis turrigera 363.
 Nautici & milites 481.
 Neutius Spurius 211.
 Nequam tibi semper eris 405.
 Nestii 299.
 Nico 333.
 Nisi *pro* non nisi 400.
 Nisus 356, 357.
 Nomen Romanum 29.
 Nominativus in a factus ex accusativo Graecae terminationis 181.
 Notabiliter 405, 406.
 Nubes avium 168. *de sagittarum* *multitudine* 462.
 Nubilis virgo 301.
 Numidae regunt equos virga sine freno 77.
 Numeri singul. in plural. & contra permutatio 51, 84, 151.
 Nunc quum maxime 292.
 Nuntius ad aliquem 24.

O.

O Latinum ex Graeco *ω* 371.
 Ob hoc 91, 353.
 Obarare locum 385.
 Obligare religione 501.
 Obrutae naves 506.
 Obscurare strepitum 355.
 Obsequi conditionibus 423.
 J. Obsequens, libertus gentis Juliae 482.
 Occupari adverso sole & vento 169. occupatum collem 73.
 Occisime 111.
 Octavius (Cn.) Tribunus militum ad Cannas 458.
 Odor camelorum 223.
 Offundere speciem 214.
 Olcabas *vel* Olthacus 250.
 Oleo fovere membra 245.
 Omisus alveus 17.

Omis-

I N D E X III.

Omissis omnibus 57.
Onion 247.
Onustus praeda 44.
Ope sustentari 338.
Opera urbis 323.
Operas edere 175.
Operari sacro 504.
Opima spolia 456.
Opinari 23.
Opinio *ibid.*
Ordo longus 474.
Ordines primi 120, 459.
Ὀργῶν day quid 27.
Ornamenta templi 130.
Oracilius Cos. *quis* 391, 418.

P.

Paches 483.
Pactius, *an* P. Iccius 420.
Pagani 249.
Palaeopharsalus 204, 205.
Palmerius (Janus Mellerus) Argentinae pestilentia extinctus 147.
Pammenes 177.
Panormita 393.
Papirius Consul 210.
Papus AEmilius 33.
Parmula 492.
Pars & porta *conf.* 274, 355. iumentis averfa 378. partium victoria 125.
Pars fides hostis 251.
Patentes campi 17.
Patet via ad consilia 31.
Pati imbres 404.
Patrata victoria 121.
Pedes *pro* peditatus 171.
Pedestri cursu contendere 472.
Pelli & tolli *comm.* 282.
Peloponnesius 68, 363.
Penetratum oppidum 361.
Fer *in compositione* auges *significationem* 375.
Per & propter *comm.* 197. causam venandi 333. haec 79. singula vellere 116.
Perculti prae pulvere 212.
Percutere fossam 67, 396.
Perducere & producere *comm.* 25. in insidias 268.
Perferre 224.
Perfugere & profugere *conf.* 89, 334.
Periculum conjuratorum 113.
Permittere sibi 6.

Perperna 259.
Perrumpere & prorumpere *conf.* 72. aciem 287.
Perles 174.
Perlen 200.
Persecutus *passive* 295.
Persequi singula 5.
Persicum bellum 285.
Persida *nomin.* & *accusat.* 181.
Perspicere vires 28.
Pervicacia 196.
Pervigilatum 375.
Pes castrorum 449.
Petere amicitiam 453.
Peticus Sulpicius 217.
Petilini 467.
Phalanx & phalanga 182.
Pharnaecus 15.
Pharnapates 263.
Phormio 371.
Piraceus 132.
Pium beneficium 453.
Plataea 125.
Pludere 133.
Plumbo scriptae litterae 380.
Poenae a militibus exigebantur in principis castrorum 416.
Pollux & Castor 125. *pro* utroque Dioscuro 126. Polluces *ibid.*
Pompejus Magni pater 399.
Pomptinus (C.) 219.
Pomprinus ager 272.
Popillius Laenas 399.
Populonia & Poplonia 33.
Positena 313.
Porta & pars *conf.* 274, 355. portis omnibus eruptio facta 394.
Possum facere *pro* facio 100.
Postera dies 296.
Postsignani 197.
Potiri civitatem 345. victoriam 286.
Prae pulvere 212.
Praebere speciem 185.
Praecucurrisset 503.
Praedicta via 85. incommoda 149.
Praedivinare 265.
Praeducere fossam 67.
Praefectus cohortis 424.
Praefixi foribus 471.
Praefluere 170.
Praefringere spicula 202.
Praelatus locus 232.
Praelatum flumen 97.
Praelocutio 318.

R r 5

Prae-

I N D E X III.

Praemalle 471.
 Praecipitare 447.
 Praepeditus 398.
 Praepositio verbo loco nominis
 juncta 380.
 Praefens tempus *pro* praeterito
 120, 336.
 Praefidio esse, tenere 216.
 Praeflare aliquem 440. se clau-
 dendum 84.
 Praeflituta dies 32.
 Praeflringere 156.
 Praetendere 187, 294.
 Praeter castra 19.
 Praetexere latus captivis 44.
 Premere fossam 67.
 Primi ordines 120.
 Primo sine *7^a de* 77.
 Prinafus 351.
 Principia 416. missa 251, 252.
 Pro angustis dirigere aciem 215.
 Procedunt aera 421.
 Proclivum & procliva 163, 164.
 Proconſul 83.
 Procucurrit 221, 261, 288, 368.
 Prodere exercitum 266.
 Producere & perducere *comm.*
 227. in locum iniquum 25.
 Proflare auras 167.
 Profligare hostem 149, 150.
 Profligata cornua 181.
 Profunda ſilvarum 42.
 Prohibere multa & multis 461.
 prohiberi tranſitu 91.
 Promittere barbam 457.
 Promiſſum 458.
 Properare *active* 93.
 Propere dimittere 278.
 Propter & per *comm.* 197. flumen
 206.
 Propugnare 462.
 Proſequi & perſequi *conf.* 5. com-
 meatu 271.
 Proſiluit 222, 289.
 Proterere pedites 165. renata 335.
 Protritus 165.
 Procurbare pedites *ibid.*
 Providentia 4.
 Provinciae & Italia 451.
 Publice dotare 446.
 Pulvis haec 486.
 Pulveres 168.
 Pyrrhus, ſummus Imperator 202.
 docuit melius caſtra metari
 414.

Pyrrhi expeditio adverſus Sparra-
 nos 442.
 Pytheas 449.

Q.

Quamplures 308. quamplura
 359.
 Qui *pro* ut 52.
 Quinctius (T.) Cincinnatus 285.
 Quid, id animi 458.
 Quo 28. deſtinaverat 46. factu 284.
 Quom maxime 292, 373, 455.

R.

Rapax ſtrevius 97.
 Rapere tranſitum 51, 52. rapi
 equis 201.
 Rapiditas ſtrevii 91.
 Rates 97.
 Recidere 409.
 Recolligere ſe 466.
 Rediebant 256.
 Religare navem navis puppe 56.
 Reliqua victoriae 343.
 Reliquiae 385. partium 283. exer-
 citus 290, 296.
 Repraefentare 120.
 Requiere de cauſſa 371.
 Res inclinata 277. rem gerere
 222.
 Reſcindere aera 438.
 Reſonare 214.
 Reſpondere ad interrogatum 5.
 Reſponſum 14.
 Retorquere armaturam levem 180.
 habenas 411.
 Retro dimittere 278.
 Revellere portas 354.
 Revertit 374.
 Rex *cognomen* Marcii 381.
 Rhegium 55.
 Rhodanus *vel* Rhodinus Hamil-
 car 30.
 Rhyndacus amnis 395.
 Rigeſcere 244.
 Robur legionum 179.
 Rogari ſacramento 407.
 Romani & Germani *comm.* 273.
 non pugnabant ſeſſis quibus-
 dam diebus 259.
 Rufus *cognomen* non in gente Mar-
 cia 220.
 Rullianus *vel* Rullus Fabius 213,
 431, 434.
 Rumor ad eos falſus 24.

Rum-

I N D E X III.

Rumpere imperium 117. pontem
274.
Rutilius (P.) 413.

S.

Sabini 284, 287.
Sabura 266.
Sacramentum *quid* & sacramen-
to rogari 406, 407.
Sagulum 483. sagulo regi 448.
Salaminiae angustiae 173.
Salapia & Salpia 501.
Salmasius male reprehendit Fron-
tinum & Livium 190. &c.
Samii 328.
Samnitas 210.
Sane 328. unde Sanii 331.
Sarcinatus 255.
Sarmenta a tergo religare 485.
Sationes 335.
Satisfacere alicui 114.
Saturni die non pugnabant Ju-
dæi 159.
Scaurus (M.) 413. M. Scauri li-
bri 449.
Scindere vallum 397.
Scioli 379.
Scipio L. Cornelius 359.
Scipionis acies quæ 190. &c. con-
tinentia 301.
Scipione castigare 13.
Scordisci 214.
Scorpio 44.
Scrobs *fem. gen.* 306.
Sculptenna amnis 380, 384.
Scuta viminea 98.
Sebum & sebum 225.
Secordia 330, 404.
Sectari pecuniam 312.
Secus virile 123.
Sedulitas nostra 5.
Segestanus portus 64.
Segestani 367.
Segobrigenses 368.
Segovienfes 470.
Sempronius (P.) Sophus 135.
Sentinas 102.
Sepulcra ornantur funeribus 136.
Sequestres pacis naves 58.
Sertorii tollens disciplina & ejus
equitatus 307, 308.
Servilius Priscus 287.
Servilii, Varia & Glaucias 454.
Sera epistolas ad collum colum-
bae religare 381.

Setinus 422.
Sidus 138.
Signum profectonis classicae da-
tum ter. 430. signa & arma in
hostem jecerunt saepe veteres
284, 285.
Silva Lirana 93.
Simul esset 187.
Simulare fugam 261.
Sine fine 314.
Siris 42.
Sollers disciplina 307.
Somnus *mortis imago* & *frater*
375, 376.
Sonantia juga 214.
Sopor 236.
Solistratus 329.
Spartiatæ 442.
Spargere aurum 311.
Speciem præbere 185.
Spe sustentari 338.
Speculatum 88.
Sperare 47, 362.
Spolia opima 456.
Statilius Marfus 499.
Stativorum fides 315.
Statorius (L.) 13.
Stimulari spe 393.
Storea 446.
Strategemata & Strategematica
3. Strategematicon exempla
402. Strategematôn genus
129.
Strigosus equus 36.
Structura 199.
Studiosus 2.
Sub discellum & su 354. occa-
sum & occasu 67, 68.
Sub quibus 20.
Subitus evasit 58. exercitus 53.
Subfugere 93.
Sublices 69.
Sublimes fossæ 69.
Submittere ad aliquem 344. bar-
bam 457.
Subornari in habitum 226.
Subrigere malos 353.
Subsequi eâ 313.
Succedere 77.
Sudines 130.
Suenda 327.
Suesetani 365.
Sulpicius (C.) Gallus 137, 138.
Summa belli 439.
Summum 356.
Superare flumen 62.

Super-

I N D E X III.

Supervenire & subvenire *comm.*

16. alicui 269, 385.

Suspectantes 257.

Suspectio 105.

Sustentare 149.

Sustinere *sine casu* 152. vitam & victum & victu 385.

Sutrium 103. & Sutri 228.

Συγγνώμη 137.

Synthesis 206, 387, 432, 443, 479, 506.

Syracufius 110, 131.

T.

Tabulamentum 96.

Taeda 225.

Tamen 13, 14, 79.

Tarentini molles 203.

Tarquitius 253.

Tectorium 337.

Tendere extra vallum 416, 417.

Teneo te 134.

Tenere se 229. viam 51.

Teneri praclidio 344.

Ter datum signum 430.

Terminationes Graecas amat Frontinus 162, & *saepe*.

Terra mater 134.

Terreus 428.

Testamenta faciebant milites in castris 421.

Tetrachoritae 299.

Theagenes *varii* 410.

Theognides *varii ibid.*

Tigranocerta 157.

Timarchus 328.

Tiro exercitus 37.

Tisamenus 34.

Tisaphernae 111.

Titius (C.) 423, 424.

Tolerare liberos 445.

Tollere clamorem 360. Tolli & pelli *comm.* 282. *quid* 430.

Tomyris 230.

Trachinius Ephialtes 172.

Trahere in proverbium 410.

Transiit in classem 481.

Transire 392, 427. diem 444. silvam 94.

Transitu prohiberi 91.

Transmittere 427.

Trepidare circa claustra 332.

Trinassum castellum 351.

Troezen 39.

Tryphon 311.

Tubi aquarum 349.

Tum demum 80. quum maxime 292.

Turrigera navis 363.

Tutus est se 309.

V.

Vacare ad coenam 447.

Vaccaci 496.

Vacua defensoribus urbs 342.

Vado quaerere aditus 54.

Vagari effulse 326.

Vaginae interiora inscribere 378.

Validissimae cohortes 180.

Vallum hostile 40.

Vallo altiore castra 397.

Varinius (P.) Glaber 83.

Vata conclamari 108.

Vastare hostem 92.

Vecti equis 201.

Vel *pro* saltum 189, 456.

Velites & levis armatura *qui* 199.

Velius 394.

Vellere caudam 116.

Venatio 377.

Venire in ditionem 339.

Ventidius 166.

Verberari imbribus 158.

Verborum honor 389.

Vortex pulveris 168.

Verti *quid* 269, 506.

Veru aereum & minutum 447, 506.

Vestigia frumenti 387.

Vellis, *militaris fortitudinis praemium* 459.

Vetivius 81, 82.

Veteranus exercitus 37.

Vexatio trajiciendi 48.

Via patet ad consilia 31.

Vibrare lanceas 146.

Victor exercitus 171.

Victu sustentare 385.

Vimen silvestre 82.

Vir *quid* 444.

Virile secus 123.

Vis magna telorum 230. vi vallum detrahare 397. vires Romanae 478.

Virginus & Verginius 151.

Virgo nubilus 301.

Virgultae silvae 224.

Viriathus ex latrone dux Lusitanorum 232, 470.

Vitiatio aquarum 319.

Vocare ad coenam 447. concionem 320.

Vol.

I N D E X III.

Volturnus 167, 383. amnis & ventus 167.	Ufu admitti 252.
U dativus quartae declinationis antiquus 223.	Ut erat 425. ex via 36.
Ubi 35, 158.	Utrobique 297.
Ubii 304.	X.
Ulcisci se ab aliquo 392.	Xanthippus 170.
Ultima impedimenta 89.	Z.
Unellus populus 399.	Zopyrus 331.
Ufipii 304.	
Ufus laborum 188.	

I N D E X I V. A U C T O R U M,

Qui in Notis emendantur, vel illustrantur.

A.

Ammianus Marcellinus pag. 203, 303.
Ampelius 161.
Appianus 16, 78, 83, 263, 315, 332.
Apulejus 164, 309, 383, 456.
Arrianus 360.
Aurelius Victor 11, 21, 26, 302, 353, 394, 452, 499.

C.

Caesar 21, 59, 104, 109, 114, 115, 154, 165, 176, 181, 198, 269, 270, 308, 326, 339, 354, 360, 385, 397, 428, 433, 499.
Censorinus 504.
Cicero 153.
Columella 96, 101. *bis*.
Curtius 28, 49, 55, 103, 114, 154, 172, 200, 214, 234, 355, 378 *bis*, 382, 383 *bis*, 393, 473, 506.

D.

Dio Cassius 15, 186, 219, 380.
Diogenes Laërtius 161.
Dionysius Halycarn. 119, 284.

E.

Eutropius 157, 204.

F.

Florus 14, 21, 30, 82, 125, 156, 175, 202, 226, 243, 316, 346, 347, 355, 359, 370, 401.

G.

Gallius 74, 172, 303, 434, 453, 473.
Glossac 181, 252.

H.

Hirtius 57, 73, 114, 141, 164, 177, 204, 278, 306, 411.

Horatius 149, 186.
Hyginus 491.

I.

Joannes Euangelista 28.
Joannes Saresberienfis 301, 304, 400, & *seqq.* 445, 446, 448, 451.
Justinus 30, 38, 57, 91, 101, 114, 132, 230, 235, 259, 270, 286, 342, 467.

L.

Laëtantius 4, 70, 96, 104, 196, 214, 266, 286, 326, 343.
Livius 70, 78, 137, 148, 167, 175, 210, 224, 270, 296, 302, 339, 343, 429, 434, 453.
Lucanus 47, 49, 85, 92 *bis*, 174, 180, 205, 251, 269, 306, 347, 356, 451, 474.
Lucretius 387.

M.

Macrobius 153.
Manilius 49.
Martialis 84, 208.
Minucius Felix 412.

N.

Nepos 25 *bis*, 39, 91, 278, 308, 318, 341, 360, 370, 412, 451, 497, 506.
Nummi antiqui 96, 151.

O.

Oblequens 92, 373.
Onofander 180.
Orosius 175, 219, 397.
Ovidius 231.

P.

Petronius 139, 378, 478.
Phaedrus 270.

Phi-

I N D E X IV.

Plinius 33.
Plutarchus 226, 250, 253, 261, 262,
315, 499.
Polyaenus 11, 85, 123, 130, 327,
410.

Q.

Quintilianus 484.

R.

Rufus Fests 157.

S.

Sallustius 149, 188, 357.
Scholiaſtes Theocriti 56.
Scylax 161.
Seneca 49, 270, 430.
Statius 5, 50, 92, 208, 239, 321,
469, 475.

Strabo 468.
Suetonius 104, 162.

T.

Tacitus 145, 154, 420.
Terentius 189, 501.
Theodoretus 161.
Thucydides 362.
Tibullus 61, 202.

V.

Valerius Maximus 235, 287, 302,
428, 429, 433, 445, 462, 464,
465, 473, 498.
Varro 428.
Vegetius 67, 86, 96, 101, 105, 108,
141, 158 *bis*. 188, 195, 198,
223, 253, 306, 419.
Vibius Sequester 82.
Virgilius 79, 428.

F I N I S.

— *sw*

